(2.)

AZ ERNST-MUZEUM KIÁLLITÁSAI

ÖTVENEDIK KIÁLLITÁS.

RUDNAY GYULA FESTMÉNYEI

RENDEZTÉK:

ERNST LAJOS ÉS LÁZÁR BÉLA

AZ ERNST-MUZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1921. DECEMBER HÓ.

MEGJELENT!

AZ ERNST-MUZEUM MŰVÉSZ-KÖNYVEI

V.

RUDNAY GYULA.

IRTA:
LÁZÁR BÉLA.

MEGJELENTEK ELŐZŐLEG:

1. Csók István.
2. Iványi-Grünwald Béla.
3. Perlmutter Izsák.
4. Gyárfás Jenő.

EGY-EGY FÜZET
ÁRA 40 KOR.

KAPHATÓ A PÉNZTÁRNÁL.

Jubiláris évünk kiállitásai során most az ötvenedik kiállitásunkat mutatjuk be, — ez alkalommal az ujabb magyar művészek egyik kiválóságát: *Rudnay Gyulát.*

Néhány héttel ezelőtt külön füzetben számolt be Déry Béla a hollandi kiállitás sajtósikeréről. Ez a siker elsősorban Rudnay Gyula nevéhez füződik. *Rudnay művészetével külön füzetben foglalkozván,* itt csak szemelvényeket közlünk a holland kritika irásaiból:

De Nieuwe Courant (1921 május 2). „A festőművészek közül bennünket legjobban Rudnay bilincsel le, ugy a szinezésnek előkelőségével, mind pedig figurális művészetének lelki tartalmával. A legnagyszerübbnek tartom az „Anyaság" c. nagy vásznát, amely egy asszonyt ábrázol magyar viseletben, sötétvörös és fekete főszinekben, aki szegény gyermekét az ölében tartja. A szegény anyai szeretetnek ez a tolmácsolása a romantikusokkal rokon, anélkül, hogy ellaposodnék, ellenkezőleg ez a festmény erős, monumentális alkotás.

Éppen igy különösen szép és pompás vörös főszinekben ékeskedik az a festmény, amely egy szakállas férfit

ábrázol egészen csukott sötétvörös ruhában, egészen sötét háttérbe helyezve. „Bünös" a cime a műnek. Miért bünös? Valószinüleg a magyar szöveg forditása nem szerencsés és inkább gondolunk a kép szemléleténél egy imaköntösben lévő barátra, tehát inkább valami „Imádkozó". Ahogy kinéz, a csontos sötét szakállövezett arcával, inkább mélyen szomoru, semmint bünös.

Van még egy nagyobb, mély benyomást gyakorló figurális darabja, ahol egy asszony farakáson pihen. Kezeit ölében nyugtatja és gondolatnélkül tekint maga elé, kifáradva, az utnak a szélén, a szomoru alak a sötét esti levegővel szembeállitva olyan, mint a szegény asszonyok megtestesült szobra. Kár, hogy egy kicsiny elkeveretlenül maradt fényfoltocska a nő orrán zavarja a hatást. Rudnaynak ezenkivül van még egy nagyon szép impresszionista tájfestménye két fával és parasztkocsival."

Nieuwe Rotterdamsche Courant (1921 ápr. 27). „Legfeltünőbb és tényleg zseniális művész *Rudnay* Gyula, akinek „Anyaság" cimü képe a nagyterem diszhelyére van akasztva. Az első pillanatban, amelyet a képre vetünk, zavarólag hat a fejkendő élesen elütő fehérje, de tüzetesebb szemlélet után érezzük, miként oldódik föl a fehér élessége a festmény bronztónusában és vakon kezdünk figyelni arra, hogy ez a tehetség nekünk mennyi szépet szolgáltat. Egy nem egészen fiatal asszonyt ábrázol a festmény, aki karjaival a melléhez simuló kis gyermeket tart, egy csunya kis vörös gyermeket, amint ezt a kicsikét szinte bámulja. Mégis az anyát látjuk, egy fejedelmi asszonyt, aki egy drága és értékes kincsre néz az anya

átölelő tekintetével. Ez az: anyaság, ez a királynéhoz hasonlitható anya, aki az ő nagy szeretetének templomában az ő nyögdicsélő gyermekét dédelgeti.

A művész egyik portréjának felfogása is egészen sajátságos. „Bünös" ezt az elnevezést adta a művész ennek a behizelgő, álmodozó vörös ruhás férfinak. Miért nevezte el bünösnek? Valószinüleg a rajta lévő kabátnál, a bolsevisták ismeretes viseleténél fogva, akit a vörös ruha szinte megbélyegez és amellyel Rudnay el is mondja a bünösről a véleményt. A mi megállapitásunk ennél a szomoru portrénál csupán az, mennyire uralkodik a képen a szép vörös szin és hogy az álmodozó fáradt szempillantással néz a jövőbe. Egy harmadik képe Rudnaynak egy asszonyt ábrázol, aki farakáson pihen. Goya is festett ilyen asszonyt ledöntött fával, ahogy az előttünk ismeretes. További hasonlatosságot Goyával nem fedeztünk föl az érdekes vásznon."

Het Vaderland. (1921 ápr. 26): „Rudnay ma negyvenen felül van, mint földmivesgyerek kezdte meg pályáját s olyan sikereket ért el, amelyek bennünket Velazquez, Goya és Breitnerre emlékeztetnek. Itt három festményét látjuk kiakasztva, amelyek közül a „Bünös" a legerősebb a maga egyszerüségében, tisztaságában, a mély vörös, valamint a meleg barna és fekete szineknek nyugodtságával és harmóniájával. Ugyanezt adja vissza az ő Anyaságában is. Pihenő asszonya Goyára emlékeztet, de ha lehet is hasonlóságról beszélni, mindenesetre saját egyénisége is a legerősebben tolult előtérbe. Ezenkivül függ ezek mellett még egy tájképe is, amelyen az ő művészetének a legszebb kiforrottságát észlelhetjük."

Ime mutatóba néhány „semleges“ nyilatkozat, — bizonysága annak, hogy a jeles magyar művész, a maga erősen drámai erejével és koloritja mélységével szivhez tud szólalni hazája határain kivül is.

L. B.

RUDNAY GYULA MŰVEI.

ELSŐ TEREM.

RAJZOK:

1. BIBLIKUS HANGULAT . . . . . 5.000.—
2. VÁSÁR. Magántulajdon.
3. FALU VÉGE . . . . . 3.500.—
4. CSŐSZKUNYHÓ . . . . . 3.500.—
5. DOMBVIDÉK . . . . . 4.500.—
6. TANÁCSKOZÁS . . . . . 5.000.—
7. LAKODALMAS MENET. Magántulajdon.
8. TÁJRAJZ . . . . . 4.000.—
9. FALU . . . . . 4.000.—
10. ERDEI IDILL. Magántulajdon.
11. ALKONYAT . . . . . 2.000.—
12. FÁK . . . . . 4.000.—
13. DOMBOK. Magántulajdon.

14. MENEKÜLŐK. Magántulajdon.
15. BÉKE. Vázlat . . . . . 2.500.—
16. ESTE . . . . . 3.500.—
17. FÁK . . . . . 3.500.—
18. VÁNDORLÁS. Magántulajdon.
19. DOMBOLDAL . . . . . 6.000.—
20. LANKÁS. . . . . 3.000.—
21. PROCESSIO. Magántulajdon.
22. ALKONYAT . . . . . 7.000.—
23. VÁGTATÓ SZEKÉR . . . . . 4.000.—
24. LAPÁLY . . . . . 4.000.—
25. ERDŐ SZÉLE. Magántulajdon.
26. FALU VÉGE . . . . . 3.000.—
27. KIVÁNDORLÓK . . . . . 5.000.—
28. BETYÁROK. Magántulajdon.
29. DOMBOS VIDÉK . . . . . 3.500.—
30. FÁK A SZÉLBEN. . . . . 5.000.—
31. VERBUNKUS . . . . . 8.000.—
32. SZEKÉR. Magántulajdon.
33. JEGENYEFÁK . . . . . 6.000.—
34. ESŐ . . . . . 5.000.—
35. FELHŐK . . . . . 2.500.—

36. ERDŐ SZÉLE . . . . . 3.000.—
37. PROKLAMÁCIÓ . . . . . 6.000.—
38. TARLÓ . . . . . 6.000.—
39. TÁNCOLÓK. Magántulajdon.
40. ŐSZI BORULÁS . . . . . 5.000.—
41. BIBLIAI JELENET . . . . . 7.000.—
42. FELHŐK . . . . . 3.000.—
43. FÁK . . . . . 5.000.—
44. HAZATÉRŐK . . . . . 3.500.—
45. TANÁCSKOZÁS. Magántulajdon.
46. URVACSORA. Magántulajdon.
47. ERDŐ SZÉLE . . . . . 8.000.—
48. VIHAR. Magántulajdon.
49. UDVARLÁS . . . . . 8.000.—
50. SZÉNAGYÜJTÉS . . . . . 6.000.—
51. SZÜRKÜLET . . . . . 5.000.—
52. HEGYVIDÉK . . . . . 3.000.—
53. BETYÁROK. Magántulajdon.
54. KÁLVÁRIA. Magántulajdon.
55. ESTI SZÉL. Magántulajdon.
56. FACSOPORT . . . . . 4.000.—
57. VIADAL . . . . . 6.000.—

58. KOMPOZICIÓ. Magántulajdon.
59. SIKSÁG. Magántulajdon.
60. DOMBOLDAL . . . . . 4.000.—
61. VÁGTATÓ SZEKÉR. Magántulajdon.
62. FRESKÓ-TERVEZET. Magántulajdon.
63. FELHŐK. Magántulajdon.
64. HEGYES TÁJ . . . . . 7.000.—
65. DOMBOLDAL. Magántulajdon.
66. LOVAS-KOMPOZICIÓ. Magántulajdon.
67. LÁTOMÁNY . . . . . 10.000.—
67a TITÁNOK HARCA. . . . . 45.000.—
68. VÁNDORLÓ FELHŐK . . . . . 5.000.—
69. ESTI HANGULAT . . . . . 3.500.—
70. TURULMADÁR . . . . . 7.000.—
71. ESŐ UTÁN . . . . . 2.500.—
72. FALU VÉGE. Magántulajdon.
73. DOMBOS VIDÉK . . . . . 4.500.—
74. PLAFOND-TERVEZET. . . . . 15.000.—
75. FELHŐK . . . . . 5.000.—

MÁSODIK TEREM.

FESTMÉNYEK.

76. KÖVETEK FOGADTATÁSA . . . . 100.000.—
77. FELVIDÉKI HETIVÁSÁR. Magántulajdon.
78. CSIPKEKENDŐS NŐ. Magántulajdon.
79. HATÁROZAT ELŐTT. Magántulajdon.
80. VÉNUS . . . . . 70.000.—
81. ROSSZ SZELLEMEK . . . . . 45.000.—
82. KIS SZILVÁS . . . . . 60.000.—
83. BALATON. Magántulajdon.
84. PIHENŐ NŐ. Magántulajdon.
85. TÁRSASÁG A SZABADBAN. Magántulajdon.
86. FACSOPORT. Magántulajdon.
89. MAGÁNYOS FÁK. Magántulajdon.
90. KUKORICAFOSZTŐ NŐ. . . . . 100.000.—

91. BALATON. Magántulajdon.
92. TANULMÁNYFEJ . . . . . 50.000.—
93. BOGLYÁK. Magántulajdon.
94. NAGY FÁK SZÉLBEN . . . . . 70.000.—
95. BADACSONY. Magántulajdon.
96. NEVETŐ FIU . . . . . 80.000.—
97. SZENT MIHÁLY DOMBJA. Magántulajdon.
98. ŐSZI SZÉL. . . . . 60.000.—
99. TEHENEK. Magántulajdon.
100. ERDŐ SZÉLE. Magántulajdon.
101. BETYÁROK. Magántulajdon.
102. PARASZTEMBER . . . . . 60.000.—
103. SZIGLIGET. Magántulajdon.
104. TÉLI ALKONY . . . . . 45.000.—
105. SZOMORU NŐ . . . . . 80.000.—
106. MAGÁNYOS FÁK. Magántulajdon.
107. TAVASZ. . . . . 50.000.—
108. ALKONYI CSEND . . . . . 70.000.—
109. MENYEI HIRNÖK. Magántulajdon.
110. FALUSI HÁZAK. Magántulajdon.
111. ANGYALI ÜDVÖZLET. Magántulajdon.
112. SZEGÉNYLEGÉNYEK. Magántulajdon.

113. TEMPLOMOZÁS UTÁN . . . . . 50.000.—

114. ISTÓK. Magántulajdon.

115. TAVASZI FELHŐK . . . . . 60.000.—

116. HÁROM KIRÁLYOK. Magántulajdon.

117. TÁNCOLÓK . . . . . 70.000.—

118. CSIPKERUHÁS LEÁNY. Magántulajdon.

HARMADIK TEREM.

119. TORNÁCON . . . . . 40.000.—
120. EGRI HŐSÖK. . . . . 35.000.—
121. APOSTOL . . . . . 70.000.—
122. PÁSZTOROK HIRKAPÁSA . . . . 50.000.—
123. TEMPLOMTÉR . . . . . 60.000.—
124. VASÁRNAP DÉLUTÁN . . . . . 40.000.—
125. TÁJKÉP SZEKÉRREL. Magántulajdon.
126. ŐSZI HANGULAT. Magántulajdon.
127. FELKÖSZÖNTŐ . . . . . 60.000.—
128. ESTI HANGULAT. . . . . 50.000.—
129. SZILVÁS . . . . . 60.000.—
130. FALU SZÉLE . . . . . 30.000.—
131. ZABFÖLD . . . . . 50.000.—
132. DOMBOK. Magántulajdon.
133. FALUSI TEMPLOM. Magántulajdon.
134. FELHŐK A FÁK FÖLÖTT . . . . . 60.000.—
135. ŐSZI BORULÁS. Magántulajdon.
136. KUKORICAFÖLD. Magántulajdon.
137. KÉSŐ ŐSZ. Magántulajdon.

138. FALU ŐSSZEL . . . . . 50.000.—
139. TAVASZ. Magántulajdon.
140. TAVASZI BORULÁS . . . . . 35.000.—
141. KÖDÖS FALUSI UTCA . . . . . 45.000.—
142. HÓFOLTOK. Magántulajdon.
143. SZÜRET . . . . . 50.000.—
144. ŐSZI SZÁNTÁS . . . . . 30.000.—
145. TANÁCSKOZÁS . . . . . 60.000.—
146. TANULMÁNYFEJ . . . . . 50.000.—
147. SZEPTEMBER DÉLUTÁN. Magántulajdon.
148. BUZAKERESZTEK . . . . . 40.000.—

NEGYEDIK TEREM.

149. TINÓDI SEBESTYÉN . . . . . 100.000.—
150. HÁROM KIRÁLYOK ÜDVÖZLÉSE 70.000.—
151. BÁBONYI TEMPLOM. Magántulajdon.
152. SOMOGYI MENYECSKE . . . . . 80.000.—
153. HOLLÓKÁROGÁS. Magántulajdon.
154. KOMPOZICIÓ . . . . . 30.000.—
155. ALKONYAT . . . . . 70.000.—
156. BACCHUS-FEJ. Magántulajdon.
157. ATTILA LAKOMÁJA . . . . . 500.000.—
158. HEGYVIDÉK . . . . . 55.000.—
159. ZENÉSZ. Magántulajdon.
160. NYÁR. Magántulajdon.
161. MÁJUSI REGGEL . . . . . 60.000.—
161a FALU SZÉLE . . . . . 60.000.—
162. BALATONPART. Magántulajdon.
163. DOMBOLDAL. Magántulajdon.
164. LAKODALMAS MENET. Magántulajd.
165. NŐI FEJ . . . . . 60.000.—
166. BALATON. Magántulajdon.

167. DOMBOK. Magántulajdon.

168. ÖNARCKÉP. Magántulajdon.

169. FALU KÉSŐ ESTE. Magántulajdon.

170. MÁRIA ÜDVÖZLÉSE . . . . . 500.000.—

171. A LEVÉL . . . . . 150.000.—

172. FELHŐK . . . . . 60.000.—

173. MADÁRDAL . . . . . 150.000.—

174. ÁBRÁNDOZÁS . . . . . 80.000.—

ÖTÖDIK TEREM.

175.	MŰTEREM	65.000.—
176.	ZÖLD ERDŐ. Magántulajdon.	
177.	MERENGÉS	100.000.—
178.	PATAK MEDRE. Magántulajdon.	
179.	LOVASCSATA	50.000.—
180.	LANKÁS	50.000.—
181.	ÖREG KOLDUS	35.000.—
182.	CIGÁNYASSZONY	50.000.—
183.	TÉLI SZÜRKÜLET	60.000.—
184.	ŐSZI TÁJ. Rajz	4.000.—
185.	LOVASCSATA. Rajz	2.500.—
186.	LOVAS BETYÁROK	70.000.—
187.	CIGÁNYLEÁNY	75.000.—
188.	DOMB	2.500.—
189.	FÁK	2.000.—
190.	DOMBOLDAL	2.000.—
191.	EST ELŐTT	2.500.—
192.	SOMOGYI TÁJ	3.000.—

193. LÁTOMÁS . . . . . 50.000.—

194. VIHARFELHŐK . . . . . 2.500.—

195. SZAKADÉK . . . . . 4.000.—

196. DOMBVIDÉK . . . . . 4.000.—

197. FÁK . . . . . 1.500.—

198. GOBELIN-TERV . . . . . 50.000.—

199. KORATAVASZ . . . . . 40.000.—

LÉGRÁDY
TESTVÉREK
BUDAPEST

Rudnay Gyulára emlékezve

A nagy művész is hasonlatos a csillaghoz: lelki fénye világít minden kornak.

Apai ágon unokahúga vagyok a mesternek. Régóta készülődöm, hogy Rudnay Gyuláról, a művészről – az emberről belső, lelki kapcsolatomat megírjam. Esztendők múltak el, míg rászántam magam.

Életem folyamán sok hasonlóságot, emberi magatartást, témaválasztást, akaraterőt, magános farkasként való félrevonulást – az elmélyült munka érdekében – küzdelmes ifjúságot, rengeteg lemondást az életben – és még más közös vonást vettem észre, ha életünket párhuzamba állítom.

Édesapámnak igen jó kapcsolata volt a Rudnay családdal, a Rudnay fiúkkal, Budapesten. Sokat vendégeskedett náluk egyetemista korában. Nagy házat vittek, rengeteg színész, író, költő, újságíró járt hozzájuk – pl. Bajor Gizi, Herceg Ferenc.

Édesapám nagyon hasonlított a Mesterre, ha az 1946-os olaj önarcképét nézem: ugyanaz a szikár, karcsú, egyenes testtartású ember volt, és a szemük, az orr, száj, magas homlok – tisztán az a karakter. Csodálatosan tudott rajzolni, festeni ő is.

A gyermekkor meghatározó az életünkben.

Rudnay 1878. január 9-én született a Gömörmegyei Pelsőc községben. Szavalt, rajzolt, nyugtalankodott; apja észrevette, hogy a gyermekből nem lesz polgári értelemben vett "rendes ember".

Gondtalan – boldog korszaka volt a Kisgyulának, amikor Bejére költöztek, akkor nyilatkozott értelme. Ott tárult elébe a szabad és szép természet, a vágtató lovak, komédiások, csavargók, bohémek, szegénylegények. Ezek táplálták gyúlékony képzeletetét, ezt rajzolta, majd festette felnőtt korában is.

Én az Alföldön, Debrecenben születtem, a Nagyerdőben nevelkedtem, tavasz, nyár, ősz, tél gyönyörűségei erős, mély szálakkal belém rögződtek. Enyém volt a mindenség, az erdők, buckák, rét, madaraival az égbolt. A gyermekkor falusi, tanyai motívumai egymásra rétegződtek, majd a Dunántúl, a Tapolcai medence szépsége, az Alföld tanyái, tehenek, birkák, lovak etetése, itatása, hajtása. Gödöllő dimbes-dombos környéke megbabonázott és örökre beágyazódott lelkembe, munkáimba.

A gyermekkorból mindketten merítettünk, munkáimat meghatározóan.

Küzdelmes volt Rudnay indulása. Sok vívódása, belső kényszere, sötét tónusú képein érződik. Járja a színmagyar vidékeket, tájakat, szorgalmasan dolgozik, eltűnik a fővárosból. 1915-ben bevonul katonának, az ínségben, elszegényedésben magába merülve alkot – így virágzik ki az új magyar piktúra nagy romantikusa és modern festője. Kedélye néha viharzó, indulatos, alaptermészete komor; ez végigvonul egész oeuvre-jén. Költőként közeledik a természethez, lírai elmélyülés vezeti a múltba, visszamereng és lelke megtelik színnel, muzsikával. A lélek, a kedély, az idegek zenéjét vetíti elénk.

Az én indulásom is küzdelmes volt. A természetben, a szabadban szeretek dolgozni, otthon a kis műtermemben javítok, csendéleteket állítok be. Kijárok a szabadba, figyelem a napszakok, évszakok minden rezdülését, változását. Vallom: a piktúrát nem lehet megtanulni csak egyetlen mestertől, a természettől. Függetlenül, visszavonultan dolgozom. A rendszeres munka, az elmélyülés, a nyitott szemmel járás a világban, meghozza gyümölcsét.

László Lilla: Atlasz

Boldog vagyok, ha dolgozhatom, mert belső érzéseimet, lelki hangulatomat festem, rajzolom meg. Nem álmokat festek, hanem a környező világot. Sok nélkülözés és küzdelem árán jutottam idáig, míg megtaláltam egyéni hangomat; nem hódoltam be újfajta művészi hóbortnak.

Rudnay képei mélységesek, mint maga a természet, ábrázolóerejének ércfedezete az őszinteség, báj, tisztaság. Az indulatok zengő ritmusai teszik őt korunk nagy piktorává. Gondoljunk a Gömöri öreg házaspár-ra, Hímzőnő, Krumplihámozó, Lovasok, Csipkekendős nő, Bohémek vagy a Pihenő hegedűs c. festményeire.

Nem különös, hogy külföld – Hollandia – fedezi fel előbb őt is, majd 1918-ban, az Ernst Múzeumban megrendezett kiállításán a hazai közönség is.

További tárlatai, díjai:

1924 – Bécsi nagy arany érem; Velence, nemzetközi kiállítás
1926 – Brüsszel, Belga Lipót-rend
1928 – Génua, Olaszország, nagy aranyérem
1929 – Olasz Koronarend Commandotore Keresztje
1930 – Barcelonai Világkiállítás, Grand Prix és a Nagy ezüst érem
1922-től az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola tanára

A remekmű sohasem tudatosan jön létre. Nincsenek külön törvényei, szabályai. Valami szent láz és harmónia egyesüléséből fakad, s ha megvan, áhítattal csodáljuk s belemerülünk szépségeibe.

László Lilla

In Memoriam Csúcs Ferenc

Csibi Mihály rajza

Június 7-én, életének 94. évében elhunyt Csúcs Ferenc szobrászművész, egyesületünk alapító tagja.

A magyar éremművészet doyenje, a római iskola ismert mestere volt. Szentgyörgyi István tanítványaként hamar kibontakozott tehetsége, fiatalon kapott római ösztöndíjat.

Több munkáját is köztéren helyezték el. Ezek egyike a Szent István körút – Jászai Mari tér sarkán látható utcajelző mészkő dombormű, mely 1938 óta hirdeti a magyarországi kereszténység és államiság összetartozását. Már 1943-ban Balló Ede díjjal tüntették ki.

Csúcs Ferenc élete második felében visszafogott, csendes alkotóként az éremművészetben jeleskedett. Több száz, nagyjainkról és családjáról készült érme és plakettje, szobrai, kisplasztikái és domborművei örök emlékű nyomot hagytak a magyar képzőművészetben.

* * *

Elhunyt Kiss Sándor

Erdélyben született, középiskolai tanulmányait Brassóban kezdte, Kolozsváron érettségizett. 1945-ben vették föl a Képzőművészeti Főiskolára. Pátzay Pál, majd Ferenczy Béni volt a mestere.

1974-ben Munkácsy-díjat, 1980-ban érdemes művész címet kapott. Évtizedek óta Zsennyén élt.

Teleki Magda halálára

Teleki Lajosné Kozma Magdolna zongoraművész férjével együtt alapítója egyesületünknek. A Heim Pál kórház könyvtárosaként elismert szakembere volt az orvosirodalomnak. Nyugdíjazása után, miután több nyelvet beszélt, idegenvezetőként dolgozott nemcsak itthon, hanem külföldön is.

Egyesületi rendezvényeinkre mindig fényképezőgéppel érkezett, hogy megörökítse eseményeink legfontosabb mozzanatait. Karácsonyi ünnepségeinkhez hozzátartozott kedves mosolya, apró ajándékai között a narancsokba ékelt gyertyák gyújtása.

Két esztendeje tudtuk, hogy gyógyíthatatlan beteg. Halála előtt néhány héttel még a Balatonhoz vitt külföldi csoportokat.

Augusztus 4-én a Kozma utcai temetőben vettünk végső búcsút az életének 68. évében elhunyt tagtársunktól.

Harczy József

A képek mögött

Egy festő barátom emlékére

Gyermekkorod vidéke: Erdély,
mint egy mesebeli madár,
fölrebbenő rejtély.
E rejtélyhez most már újraközel
és most már végleg távol:
így hát kigyógyultál te is,
mint már annyian közülünk,
a hazátlanságból.
Elmúlt felőled
a hontalanság
áldása – átka;
az örök sírból világít most már
sorsodnak csontmeztelen titka.
A gyermekkorodról meséltél egyszer,
több éve már,
Saint-Germain-ben egy délelőtt;
s azóta keresem tisztelettel,
hol vagy a képek mögött:
Te, ki ecseteddel szelíden
az Úristen titkait
feszegetted híven.
Fönnakadt a figyelmem,
s elakadt az elmém,
ahogy a képeid belső értelmét
utánad szerelném.
Vetkőznek a lények, a tárgyak,
hol tudatosan, hol öntudatlan:
a lényegük ékesszólóan szótlan.
Újra élnek a dolgok,
megnyilvánul a mondanivalójuk,
mert, mint tetszhalott mátkát
a ravatalon,
titokban élve tartja őket,
– mely majd sírodból is föltámaszt, –
valami rejtélyes hatalom,
hol fényesen, hol komoran,
szerelmesen, halálosan.
A tények fonákja megvillan,
ahogy különös égitestek
rejtélyes túlsó felének titka illan.
S mihelyt enyhülni fog
ez a tarthatatlan válság,
a sírodon is elidőzik majd akkor,
ráérősen, az örökkévalóság...

Ruchay Gyula

RUDNAY GYULA

1998. május 23., szombat Magyar Nemzet

Áhítatos alleluja lett volna a kép...

László Gyula festményei a Rudnay Teremben

Mert jaj, csak azok vagyunk, aminek látszunk – *Illyés* Gyula szavaival kezdte beszédét néhány nappal ezelőtt *László* Gyula annak a kiállításnak a megnyitóján, amelyet a régészprofesszor-festőművész festményeiből rendeztek a pesthidegkúti *Rudnay Teremben*. Hogy kicsoda valójában a tudós László Gyula, arról könyvei, tanulmányai beszélnek, de nem kevesen ismerik, tisztelik képzőművészként sem, hiszen az elmúlt évtizedekben számos kiállításon mutatta be munkáit. Elsősorban rajzait, metszeteit, amelyek részben honfoglaláskori tudományos kutatásaihoz kötődnek, jeles író, művész kortársakat örökítenek meg, vagy éppen a hit dolgain meditáló ember vallomásait fejezik ki a rajzceruza, a metszőkés segítségével.

Néhány hónappal ezelőtt éppen Pesthidegkúton, az ökumenikus iskolában mutatták be metszetsorozatát, *Az ács fiának evangéliumát* afféle karácsonyi ajándékként. Bensőséges hangulatú találkozásra is alkalmat adott az a tárlat, nem először és nem utoljára persze, mert László Gyula otthon érzi magát ebben a városrészben, ott állt szüleinek háza, s maga is gyakori vendég a kulturális-társadalmi rendezvényeken. Az *Örökségünk* című rovat gondozójaként részt vesz a már kilencedik éve megjelenő helyi havilap, a *Hidegkúti Hírek* szerkesztésében is. Mostani kiállításának létrejötte sem választható el e lap, illetve az azt kiadó *Pesthidegkút Alapítvány* tevékenységétől, ahogyan a tárlat helyszínéül szolgáló Rudnay Terem létrejötte sem.

László Gyula: Önarckép

A Pesthidegkút Alapítványt a városrész kultúrájáért, a hagyományok megőrzéséért, a közösség újjászervezéséért tenni akaró lokálpatrióták hozták létre, működtetik, mégpedig olyan eredményesen, hogy az utóbbi évekre az alapítvány a kerület kulturális-társadalmi életének fontos tényezője lett. Hogy milyen szellemi erőket tömörít, azt jól érzékelteti a tény, hogy a lap szerkesztői között ott van például *Eigel* István, *Schéner* Mihály festőművész, baráti köréhez tartozik *Szakonyi* Károly, *Makovecz* Imre, *Szörényi* Levente.

A kerülethez számos kiváló képzőművész kötődik, kézenfekvő volt tehát az állandó kiállítóterem létrehozása, s mivel jó néhányuk Rudnay Gyula festőművész tanítványa volt, természetes volt az is, hogy a kiállítóhely a magyar festészeti tradíciók megőrzésén, gazdagításán munkálkodó mester nevét vegye fel. Az a mód persze, ahogyan a kultúra és a gazdaság egymásra talált Hidegkúton, még nem magától értetődő a kilencvenes évek Magyarországán, tény azonban, hogy az alapítvány eddigi tevékenysége elismeréseként örökös használatra megkapta a Széphalom bevásárlóközpont egyik tágas termét. Ebben a Rudnay Teremnek nevezett szálában rendezett tárlatot eddig a többi között *Berki* Viola, *Töreky* Ferenc és a *Rudnay Baráti Társaság*.

Máskor, más helyen talán nem is vállalkozott volna László Gyula erre a kiállításra, hiszen számos itt bemutatott festménye még sosem kerül a nyilvánosság elé, barátok, rokonok ismerhették csak, akiket a képek ábrázolnak, akik otthonosan mozognak az alkotó művészi világában, akik közel állnak szívéhez. A helyszín, a közönség ebben az esetben nem is mást jelent, mint ennek a körnek a kitágítását, abban a reményben, hogy a nézők közelebb jutnak a művek alkotójának szemléletmódja, történelmi sorsfordulók által megpróbált emberi tartása megismeréséhez, megértéséhez is. Ezt a kivételes személyiséget méltatta megnyitójában Makovecz Imre, amikor a nép őrlelkei közé sorolta, „akik magukra veszik azt a tüskés, véres palástot, amit viselniük kell, melynek következtében elzarándokolnak hozzájuk, akik szeretik őket, de még ellenségeik is megkeresik őket". Bár lehet-e ellensége egyáltalán annak, aki az indulásként idézett Illyés-sorokat így folytatja: Helyettem a képek beszélnek, mert az vagyok, akinek látszom, amit a festmények elárulnak rólam. Én azt is tudom, hogy mit nem valósíthattam meg, de hát korlátozott a földi létünk. Mégis boldog vagyok, hogy magyarként éltem le az életemet.

A kiállítás első művét, egy fiatalkori önarcképet talán még Rudnay Gyula korrigálta, akinek László Gyula is tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán, az utolsó mű szintén önarckép, s az 1998-as dátumot viseli. Majd' hetven évet fog át tehát az összeállítás, amelyben hosszabb előtanulmányok alapján festett nagy kompozíciók éppúgy szerepelnek, mint vázlatként értelmezhető darabok.

A legkorábbi művek többsége biblikus tárgyú kompozíció, néhány portré – többségüket drámai hang, sötét színvilág jellemzi. Külön fejezetet képeznek a szellem jeleseit ábrázoló képek, a *Két Bolyai* például, Jánost, lévén hogy hiteles portréja nem maradt ránk, eltakart arccal festette meg; a *Bartók a zongoránál*, amely relatív élményt jelentő zeneakadémiai hangversenyek sora után készült, vagy éppen *Berda* József portréja, amelyen még ott a pohár a költő kezében, de üresen már: az ételek-italok nagy barátja éppen indulni készül. Még ráfirkantotta a vászon sarkára: No vaddisznó, ez te vagy. A festői pálya minden szakaszát végigkísérik a családtagok portréi szülei arcképétől kezdve feleségét, gyermekeit ábrázoló képeiig – ezek külön falra kerültek a tárlaton, akárcsak a legújabb évek terméséhez tartozó sorozat az Árpád-ház szentjeiről.

Csendéletek, zsennyei részletek, női aktok teszik teljessé azt a világot, amelyben a festő László Gyula mozog, gondolkodik a szépség természetrajzáról, megragadásának, visszaadásának lehetőségeiről, vissza-visszatér kedves témáihoz, olykor évek, évtizedek múltán, mintha néhány órával azelőtt tette volna le az ecsetet. Talán ennek a természetességnek köszönhető, hogy nem érdemes olyan jeleket keresnünk, amelyek stílusának módszeres alakítására utalnának. Maga is úgy véli, nincs egységes stílusa, bár képei határozott irányban változtak indulása óta: a mesterétől tanultakra utaló drámaiság, sötét tónusok helyett fokozatosan kivilágosodtak a színei, talán a lélek derűjének közvetítőjeként. És talán ez a legnagyobb adomány, amit a tehetség mellé művészember kaphat. No meg az áhítat, amelyet a világban körülnézve érez. „Igazából mindig egy nagy áhítatos alleluja lett volna a kép igazi mondanivalója – vallja László Gyula. – Nem szín, nem forma, nem összhang vagy zavar, hanem ilyenféle felemelő érzés." Amit ezek szerint nemcsak érezni, de megosztani is jó.

P. Szabó Ernő

a füzet, mint a könyv

az előleget – állítja a tankönyvesek testülete

tankönyvárak. Ezt igazolja, ha összehasonlítjuk egy üres füzet és egy hasonló méretű négyszínnyomású tankönyv árát. Kiderül, hogy sokszor a füzet drágább, mint a papír- és ragasztóköltségen kívül sok más költséggel is terhelt tankönyv. Tanulságos, ha megnézzük, milyen tételek szerepelnek egy tankönyv árában. (Az ábránk ezt mutatja be.)

– *Nem sok Magyarországnak a közel száznegyven tankönyvkiadó? Különösen akkor, ha figyelembe vesszük a legfrissebb adatokat: míg 1990-ben 160 700 diák végzett az ország 3765 általános iskolájában, idén 113 600-an.*

– E több mint száz kiadó léte biztosítja a versenyt. Az egész piac 6,4 milliárd forint, a tankönyvjegyzékre pedig százharminchét kiadó került fel. Ezek jelentős része egy-két könyv kiadására jött létre. Az első tíz adja ki a címek több mint kilencven százalékát, tehát megtörtént a gazdaságosság szempontjából jótékony koncentráció. Az árleszorítást szolgálja az a rendelkezés is, hogy a tankönyvjegyzékre való felkerülés egyik feltétele az elfogadható ár.

– *Sokan éppen a nagykiadók érdekközösségével magyarázzák a drágaságot. Ha a nagyok – összekacsintva – magas árakat terjesztenek elő, a jegyzéket készítők kénytelenek elfogadni azokat.*

– Cáfolom azokat a mendemondákat, hogy a nagykiadók árkartellt hoztak volna létre. Nem is ismerik egymás árait mindaddig, míg a tankönyvjegyzék meg nem jelenik. Hogy az átlagosan hatezer forint körüli csomagárakat a szülők jelentős része csak óriási erőfeszítések árán tudja kifizetni, nem a kiadók bűne. Az állami szociálpolitikának kellene ezt megoldani, és nem mindig a vállalkozókon elverni a port. Senkinek sem sérti az igazságérzetét a tornacipő magas ára. Pedig tanévkezdéskor ez is megoldhatatlan gondot okoz a szülőknek.

– *Van olyan kiadó, amely a jutalék mellett külföldi utazásokkal is kedveskedik a terjesztőinek. Mindezt végeredményben a szülők fizetik.*

– Az utaztatáshoz nem tudok hozzászólni, hiszen ez a kiadó saját döntése, ami nem ütközik törvénybe. Az azonban tény, hogy a bankok megkérdőjelezik a kiadók hitelképességét. Ez nem azt bizonyítja, hogy a kiadók vagyont tudnának felhalmozni. Állami garancia, készfizető kezesség nélkül nem kapnának hitelt a kiadók.

– *Mi tehát a megoldás a tankönyvesek szerint, hogy a visszásságok megszűnjenek? A Magyarországi Szülők Országos Egyesülete szerint az Ausztriában és Németországban működő rendszer kevesebb visszaélésre ad alkalmat, mint a magyarországi. Ha a közbeszerzési törvény alkalmazásával államilag finanszíroznák a tankönyvellátást, összességében feleannyiba kerülne a „tankönyvügy"...*

– Az osztrák modellt jól ismerem. Ausztria úgy oldotta meg a tankönyvellátást, hogy az iskolákban nincs pénz. Az állam vásárolja meg a tankönyveket a szabad piacon, majd pedig a diákok tulajdonába adja őket. A szabad könyvválasztást biztosítják a pedagógusnak, minden iskola kvótát kap, amit beoszthat. Az osztrákok azt vallják, hogy mivel kötelező iskolarendszer van, az államnak kötelessége a tankönyv ingyenes biztosítása. Az ingyenességet a polgárok adójából biztosítják. A rendszer legalább annyira drága, mint a magyarországi, de a pénzforgalmat legalább száműzi az iskolából.

Rosdy Tamás

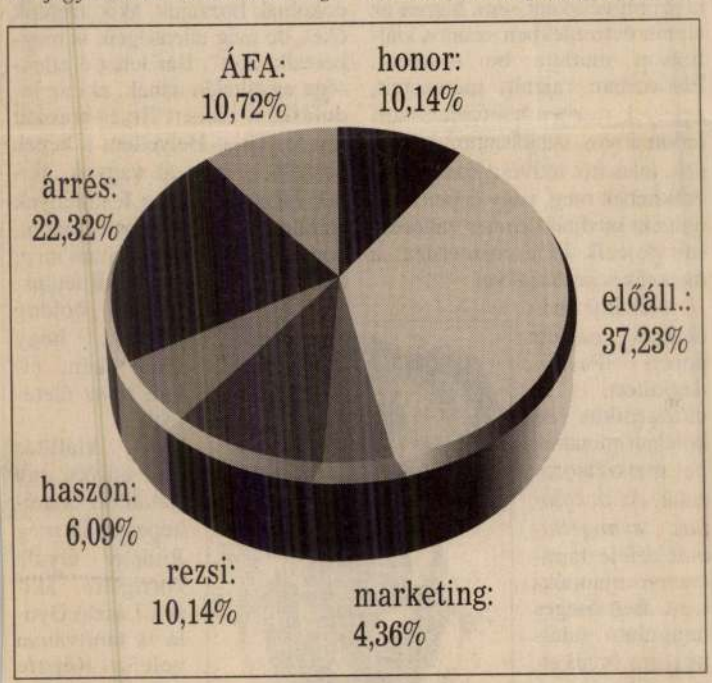

A tankönyv iskolai árának megoszlása

A MAGYAR NEMZET GRAFIKONJA

'DIG VELED

giben megjelent Rost Andrea és Szörényi Levente: Mindig veled
s kazettán. Azon kedves olvasóink között, akik az alábbi kérdé-
s a nyereményszelvénnyel együtt nyílt levelezőlapon beküldik cí-
veled CD-t és kazettát sorsolunk ki!

a Mindig veled című lemez szövegírói közül!
rzői?
evente legutóbbi
ek, amelyet
rsulata játszik?
Rost Andrea
ılása?
ára a Népstadionban
rényi Levente?

táridő: 1998. június 2.
Média Rt. Marketingosztály
Budapest, Pf. 58.
ik írják rá: **„Mindig veled!"**
ét **június 6-i** számunkban közöljük.

Rudnay Gyula

arckepe Makoldy
Jószeftől
Repr.
Makamint

23-l.

Makoldy J.:
Amint én látom.
Reportrajzok.
1926.
23. l. (arck.)

A pihenő hegedűs

A Ménesi út 59/b alatti ház, amelynek falán tegnap óta elénk tárul Rudnay Gyula emléktáblája, Medgyaszay István magaépítette otthona volt. Építőművész volt, aki nem nyugvó szenvedéllyel kereste a magyar építészet törvényszerűségeit, és gyakran találkozott itt, otthonában művészbarátaival, akik életük munkásságát maguk is művészetük magyarságában keresték. Közülük most egyikükre, egy szikár, egyenestartású, komoly vagy barátilag mosolygó festőre, majdnem azt mondhatnám „a" festőre, Rudnay Gyulára emlékezünk. Medgyaszay és Rudnay életműve hű sáfárjának, Bartha Zoltánnak kell megköszönnünk ezt az emlékművet.

Nekem is mesterem volt Rudnay. Ha reá emlékezem, nemes alakja mellé odasorakoznak művei. Leginkább a „Pihenő hegedűs", „Az öreg magyar ember", „A nagybábonyi utca", szélfutotta fái, dombok közt kanyargó kopott ösvényei, nemes kisasszonyai és szolgalegényei, alacsonyan tartott látóhatár fölött magasodó szegény emberei, csipkekendős felesége jutnak eszembe. Ezek nem képek, hanem a valósággá vált magyar élet bennünk élő árnyalatai.

Az ő ihletése nyomán meggazdagodott bennünk a magyar ember és a magyar táj. Meghatódunk a szegény emberek szeméből sugárzó becsületen, meg a szélfútta fák meglebbenő lombszoknyája csipkéjén, a sírva vigadók lakomáin, a fölénk boruló hatalmas ég kupolájában cikázó fecskéken, a rétek zöldjén, a fák feketéjén, az ecsetmozgás szilajságán. Művei emberebbé, magyarabbá tesznek minket, nem úgy, hogy elkülönítenének az európai többi népektől, hanem éppenséggel beleszőnek a népek hagyományaiba is. Tintoretto és Goya éppen úgy közelünkbe kerül, mint Munkácsy vagy Paál László.

Hatalmas gobelinjén Árpád és népe jelenik meg, de úgy ám, mintha a magyar falu embere és kurtanemességünk méltósága éledne bennük. Pihenő hegedűsének csendes bánata pedig életünk legszebb emlékei közt szomorkodik.

A paletta színei nem festékek voltak számára, hanem izzó lelkének vulkánjai, az égbolt fénye és a föld sötétje örvénylő förgeteggé válik képein. Vastagon felrakott színei sajátos hangulatai egységben örvénylenek szenvedélyes ecsetjárása nyomán.

Hiába kíséreljük meg szavakkal közelíteni ezt a kristálytiszta művészetet, ezt a szilaj magyarságot. A szavak lehervadnak képeiről, szürkékké válnak a kanyargó képfelületek mellett. „Próféta volt", mondta róla Barcsay Jenő, kinek színvilága egész életében mesterére emlékezett. Apánkként szerettük, festőként tiszteltük. Petőfi és Kossuth lángoló magyar hite élt benne. Emléke legyen áldott! Hirdesse ez az emléktábla Medgyaszayval való barátságát, s idézze fel emlékezetünkbe a Mestert s velük együtt népünk szeretetét.

László Gyula

Elhangzott tegnap két órakor Rudnay Gyula emléktábla-avatásán.

Rudnay Gyula emléktáblája Medgyaszay István egykori otthonának falán a Ménesi út 59/b alatt. 1993. szept. 22.

Hj Házi Jogtanácsadó

XX. évfolyam
1993/9.
SZEPTEMBER

Munkaképesség-csökkenés, rokkantság, járadékok

Mikor, hol kell a rokkantsági járadékigényt előterjeszteni? * Ki jogosult rokkantsági résznyugdíjra? * Az egyéni vállalkozó kaphat-e rokkantsági nyugdíjat, ha tevékenységét folytatja? * Az első munkába állás előtt már megrokkant személy jogosult-e rokkantsági nyugdíjra? * Módosul-e a nyugdíj összege, ha a nyugdíjas egészségi állapota megváltozik? * Kinek nem jár átmeneti járadék? * Mikor, kinek állapítható meg egészségkárosodási járadék?

- Az állampolgársági törvény
- Az illetéktörvény módosítása
- A munkaviszony rendes felmondása a munkáltató által II.
- Végrehajtás ingóra és ingatlanra II.
- A marhalevél II.
- A törvényes képviselő vagyonkezelése I.
- Rovatok

1452/2	3544 nm	szántó	9,85	bányasz. j.	
1526/1 a	1271 nm	rét	3,98		
1526/1 b	419 nm	erdő	0,16		
1619/3 a	1197 nm	gyümölcsös	4,57	bányasz. j.	
1619/3 b	1024 nm	rét	1,96		

A Somogy megyei Kárrendezési Hivatal **Kazsok** községben, **Petőfi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Kisgyalán** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Kazsok, Kultúrotthon
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 11 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla: (Az árverésen részt venni szándékozókat a meghirdetett időpont előtt egy órával fogadjuk.)

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Kazsok		09 c	2 ha 1099 nm	erdő	12,45	
		035/1	3966 nm	erdő	2,34	

A Szabolcs-Szatmár megyei Kárrendezési Hivatal **Fényeslitke** községben, a **Tiszagyöngye Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Fényeslitke** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Fényeslitke, Óvoda
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 9 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Fényeslitke	Kálmi-tag	016 A-ból	1 ha 9095 nm	szántó	28,26	
		016 B-ből	498 nm	gyümölcsös	1,92	
		027/1-ből	659 nm	szántó	1,49	
		0125/10-ből	1139 nm	szántó	1,88	
	Vitéz-tag	034 A-ból	23 ha 8259 nm	szántó	348,75	
		034 B-ből	2027 nm	árok		
	Petrohai	063-ból	558 nm	szántó	0,58	
		065-ből	616 nm	szántó	0,64	
	Nagylénia	046/1-ből	20 ha 1813 nm	szántó	418,72	
	Talajrendezett	0167 A-ból	25 ha 7937 nm	szántó	338,52	
	Babics-Révész	039 A-ból	19 ha 7742 nm	szántó	142,58	
		039 B	2963 nm	erdő	0,97	
		039 C	7295 nm	erdő	25,39	
		039 D	2206 nm	erdő	0,73	
	Kétszőlő köz jobb	098/1-ből	6 ha 1499 nm	gyümölcsös	214,02	
	Ördög tag	0102/2-ből	3 ha 1609 nm	gyümölcsös	110,00	
	Nagy rét	0135/1-ből	11 ha 4755 nm	gyep	140,00	
		080/1 C-ből	4242 nm	erdő	1,40	

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Sonkád** községben, a **Szamosmenti Állami Tangazdaság, Mátészalka** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Sonkád, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Sonkád		015 A	19 ha 9669 nm	gyep	203,84	
		015 B	2282 nm	árok		
		015 C	52 ha 5658 nm	szántó	650,67	
		015 D-ből	4913 nm	erdő	1,13	
		015 F	2077 nm	árok		

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Darnó** községben, a **Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Jánkmajtis** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Darnó, Polgármesteri Hivatal
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Darnó	Rókalyuk	049	9 ha 7462 nm	szántó	175,68	
	Szelecsalja	039/2	2 ha 1738 nm	szántó	39,56	* 5112,90 Ft/ha
	Szekeresi út	039/3	2 ha 681 nm	szántó	34,12	* 4855,90 Ft/ha
		041	6003 nm	szántó	10,93	* 1409,50 Ft/ha
		044-ből	4 ha 4319 nm	szántó	65,41	* 10 194,80 Ft/ha
	Szelecsalja	047 a	3 ha 5855 nm	szántó	63,56	* 8418,70 Ft/ha
	Molnártag	0112 A-ból	6659 nm	szántó	8,21	
	Töltésalja	095	5 ha 2985 nm	gyep	27,87	* 12 440,90 Ft/ha
	Molnártagi leg.	0110-ből	11 ha 2367 nm	gyep	86,00	mag. korl.

* Melioráció.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kárrendezési Hivatal **Szatmárcseke** községben, a **Szamosmenti Állami Tangazdaság, Mátészalka** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Szatmárcseke, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Penyige		0153/3-ból	2 ha 2589 nm	gyep	15,51	
		0153/7 B	7206 nm	gyep	10,02	
		0148 A-ból	2 ha 5742 nm	szántó	36,94	

A Tolna megyei Kárrendezési Hivatal **Aparhant** községben, a **Búzavirág Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, Aparhant** által kijelölt termőföldterületre az árverést kitűzi.

1. Az árverés helye: Aparhant, Művelődési Ház
2. Az árverés ideje: 1993. október 25., 10 óra
3. Az árverésre kerülő nagyüzemi tábla:

Település	Táblaszám	Hrsz.	Terület	Műv. ág	Ak-érték	Korl. int.
Aparhant		0105-b	3 ha 9417 nm	szántó	77,19	
		0152-a	2 ha 8013 nm	szántó	87,68	
		0176-c	3 ha 8681 nm	szántó	60,34	
		0161-d	23 ha 4634 nm	szántó	481,27	
		0161-j	1 ha 530 nm	szántó	16,43	
		025-b	7 ha 5806 nm	gyep	217,56	
		025-c	1 ha 7644 nm	szántó	55,23	
	Mocsaras jobb	036-a	14 ha 1301 nm	szántó	169,90	
		075-a	3297 nm	szántó	5,14	
		0119/7	7686 nm	szántó	24,06	
		0136/25	3927 nm	szántó	15,04	
		0152-n, m, p, r-ből	48 ha 5542 nm	szőlő	2316,04	
		0103-a	3 ha 3521 nm	gyep	53,59	
		0123-c	2 ha 9129 nm	gyep	83,60	
		020	6 ha 58 nm	szántó	187,98	

Rudnay Gyula

Fantomegyetemek

Lassan járj, tovább érsz – tartja a közmondás. Hogy ez nagy bölcsesség, azt manapság gyakran tapasztaljuk. Nemrégiben két egyetemet is kellemetlen meglepetésként ért a hír, hogy a *Magyar Közlönyben* hibásan jelent meg annak a kormányhatározatnak a szövege, amely a felsőoktatási intézmények karainak felsorolásáról szóló, korábbi rendeletet módosítja. Nemcsak a *Budapesti Műszaki Egyetem* egyik karát hagyták ki a felsorolásból, a Műegyetemet is tervezett, új nevén – *Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem* – nevezték meg, anélkül, hogy erre az *Országgyűlés* – mint erre egyedül hivatott testület – felhatalmazást adott volna, az *Állatorvos-tudományi Egyetemet* pedig karként, anélkül, hogy az Országgyűlés megszüntette volna. A Műegyetem írásban reklamált a művelődési tárcánál, az illetékes helyettes államtitkár az év végi hajrával összefüggő figyelmetlenségre hivatkozott, és levélben kérte a *Miniszterelnöki Hivatalt*, javítsa ki a hibát.

Csakhogy nem egyszerűen névelírásról van szó, hanem arról, hogy jelenleg a kormányrendeletben lévő „fantomegyetem" állatorvosi kara és a most működő *Állatorvos-tudományi Egyetem* január l-jétől párhuzamosan létezik. A dolog a felsőoktatás átalakításával kapcsolatos egyik legnagyobb vitát kiváltó üggyel: az integrációval, az egyetemi szövetségek szervezésével függ össze. Az 1996-ban módosított felsőoktatási törvény kimondja: 1998. december 31. után csak azok az egyetemek maradhatnak meg egyetemnek, amelyek a három tudományág közül (társadalomtudomány, élő-, illetve élettelentermészet-tudomány) legalább kettő művelésére alkalmasak. Azoknak, amelyek nem felelnek meg ennek a követelménynek, vagy közvetlen integrációval kell egyesülniük, vagy szövetségeket kell alakítaniuk az átmeneti időre. Az Állatorvos-tudományi Egyetem szenátusa 1996. december 11-i ülésén úgy határozott – nagy vita után –, hogy kész önálló karként csatlakozni a Budapesti Műszaki Egyetemhez. A két egyetem vezetői 1997. június 18-án aláírták az erről szóló szándéknyilatkozatot. Igen ám, de alapvetően fontos részletekről máig nincsenek kidolgozva a megfelelő dokumentumok. Márpedig, tudjuk, az ördög a részletekben lakozik. Úgy tűnik, a művelődési tárca a szándéknyilatkozat alapján akarja minél gyorsabban „keresztülhajtani" a két egyetem integrációját. A sietség azonban alighanem több kárt okozna, mint hasznot.

(ferch)

Eltörött a hegedű?

Nem kellett senkinek a cremonai mesterbrácsa, érkezett a hír a minap. Az *Alapítvány a Művészetért* pályázatot hirdetett *Kiszolgáltatottak* címmel ifjú zenészek és hegedűkészítők számára. A legkiválóbb zenész pályadíja egy cremonai mesterbrácsa, a legjobb mesterjelölt jutalma egyesztendei cremonai ösztöndíj volt. Pontosabban lett volna, ha a szakmai zsűri előtt akár egyetlen pályázó is megjelent volna. A *Magyar Rádió*, a *Zeneakadémia*, az *Operaház*, a *Magyar Máltai Szeretetszolgálat* és az alapítvány delegálta bírálóbizottság ugyanis árván várakozott a verseny színhelyén, a *Régi Zeneakadémián*. A közreadott képen jól kivehetők a döbbent arcok, a mesterbrácsa pedig gazdátlanul hever *Kozma* atya előtt. Vajon mi lehet a meglepő érdektelenség, kudarc oka – kérdezik az érintettek? Magyarázatokat persze lehet keresni. Nem valószínű, hogy nincs rászoruló, akinek szüksége lehet egy kiváló hangszerre, aki ne örülne az egyéves olasz ösztöndíjnak, amely nemcsak a külföldi tartózkodás örömeivel járna, hanem lehetőséget adna arra is, hogy a legilletékesebb helyen tanulja a jelölt a hangszerkészítés titkait. Valószínűbb, hogy a pályázatok – s nem csupán ennek a pályázatnak a híre – el sem jut az érintettekhez. Nem elegendő ugyanis azokat napilapokban, közlönyökben, a médiában közzétenni. A hátrányos helyzet – hisz ezt a lehetőséget éppen azok kaphatták volna, akiknek környezete nem tudja megadni az előrehaladásukhoz szükséges segítséget – abban is megnyilvánul, hogy nem jutnak el hozzájuk a hírek. Így azután nem csodálkozhatunk azon, hogy az ösztöndíjak előnyeit szinte mindig ugyanaz a kör élvezi. Azok, akik közel vannak a tűzhöz.

Mindenképpen tanulságos tehát ez a történet. Elsősorban azok felelősségére világít rá, akiknek feladatuk az ifjú tehetségek segítése, eligazítása, elindítása. De a felnövekvő nemzedékeknek is meg kell tanulniuk az eligazodást ebben az információkkal teli világban.

(hanthy)

A Magyar Nemzet galériája

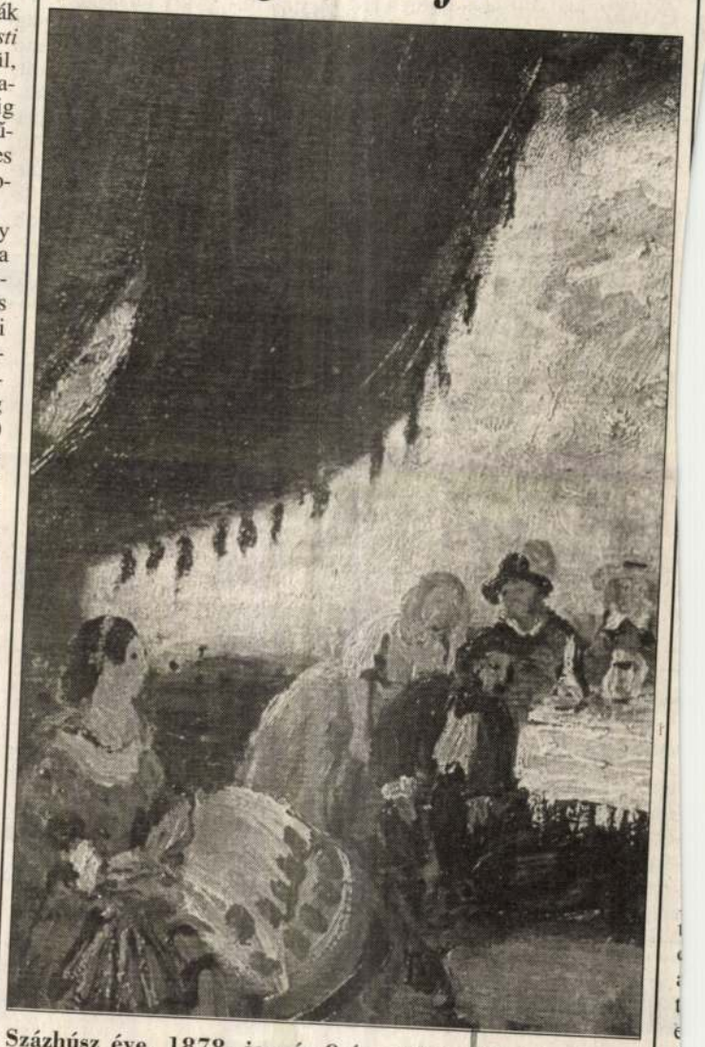

Százhúsz éve, 1878. január 9-én született Rudnay Gyula festőművész. Óriási életművéből számos darabot láthattunk az egy-két évtizeddel ezelőtti aukciókon. Mára az érdeklődés jelentősen csökkent iránta, aminek a művészi megítélésétől független okai lehetnek. Rudnay úgy gondolta, hogy a magyar festészet folyamatából hiányzik egy vonulat, és ezt pótolni kellene. Az iskoláit Münchenben, Párizsban és Rómában folytató művészről nem tételezhetjük fel, hogy provinciális tájékozatlansága folytán fordult múltunk felé. Elképzelése, bármennyire tiszteletre méltó is, naiv és romantikus, utólag ugyanis nem teremthető meg egy életforma és stílus lenyomata. Hiszen a magyar rokokó festészet nem azért nem jött létre, mert a hazai művészek elmulasztottak valamit, hanem mert a számításba jöhető mecénásoknak eszükbe sem jutott foglalkoztatni őket. Ismerős képlet! A megfestett kompozíciók így inkább váltak e századi, mint történelmi dokumentummá. Rudnay inkább mesebeli, mint múltbéli hangulatot árasztó vázlatai nem nélkülözték alkotójuk színkultúráját, hangulatteremtő erejét. Élvezetes tájképeivel egy időben még nem is oly távoli, de rendezettségéből azóta kiforgatott, egykorvolt Magyarország ábrázatát őrizte meg. Vajon kíváncsi még erre valaki?

da már elkelt

kárpótolt

a ban kismértékben erősödtek, és az
g, ÉMÁSZ árát sem gyengítette a je-
lenlegi részvénykibocsátás, amely-
i nek kibocsátási árfolyama a kár-
pótlási jegy 17 420 forintos névér-
tékével számolva 6968 forint.

Az ÉMÁSZ tevékenységét már több mint egy éve az RWE/EVS szakmai konzorcium határozza meg, amely a részvények 48,81 százalékát tudja magáénak. A miskolci székhelyű, 30,504 milliárd forintos alaptőkéjű társaság 1996-os nettó árbevétele 33,53 milliárd forint volt, tavaly szeptember végéig pedig ez a szám 32,148 milliárd forint volt. A javuló mérlegadatok ellenére a részvényt az elemzők továbbra is hosszú távú befektetésnek minősítik, a papír OTC-piacnál átláthatóbb BÉT kereskedése pedig csak ez év végéig kezdődik el, hiszen a tulajdonosok a bevezetési kérelmüket ráérnek év végéig a tőzsdéhez eljuttatni.

(kecskeméti)

ember 29. - február 13.

-earány: 5:2

-ért 4 000 forint kárpótlási jegy
-ért 8 000 forint kárpótlási jegy
-ért 12 000 forint kárpótlási jegy
-ért 16 000 forint kárpótlási jegy
-ért 20 000 forint kárpótlási jegy
nú többszörösére adható le igénylés

kibocsátás

sa- jékoztatóban tételesen felsorolt
lat- kockázatokra is – az utóbbi kibo-
rtá- csátásokhoz képest egyáltalán
ag- nem túnik alacsonynak: jelenleg a
sze- tőzsde régi szerepllőjének tekint-
gye- hető és a magasabb kategóriában
ítés- forgó Humant díjazzák hasonló
zép- P/E-vel a befektetők.
2,2 A hétfőn kezdődő kibocsátás
llett öt hétig tart, de ha a teljes 250
en- ezer darabos mennyiséget lejegy-
lki- zik, hamarabb lezárható. Túljegy-
cs- zés esetén a kártyaleosztásos allo-
30 káció elvei érvényesülnek, a papír
kí- tőzsdei megjelenése az új részvé-
él- nyek cégbírósági bejegyzése után
al- márciusra tehető. Az OTC-piacon
a- már jelenleg is keresik a papírt, ki-
o- bocsátási ár fölötti vételi ajánlato-
t, kat hirdet néhány brókercég.

(á. g.)

Részvényt adott el a Graboplast

Rendkívüli közleményt jelentetett meg a Graboplast Rt.. Az elsmúlt 1-1,5 évben beruházásairól és dinamikus akvizícióiról ismertté vált győri társaság 1997 második félévében vásárolta meg a szlovén Juteks Rt. padlógyártó cég részvényeinek 25 százalékát, mégpedig a Graboplast tulajdonában lévő, ám a Szlovén Köztársaságban alapított Savainvest Kft. révén. *Bori* Tibor gazdasági igazgató kérdésünkre elmondta, az érdekeltségszerzés célja az volt, hogy rövid idő alatt a Graboplasthoz képest viszonylag kis méretű cégben meghatározó szakmai tulajdonossá váljon a győri társaság, ám ez fél év alatt nem valósult meg. A Juteks egyébként évek óta kereskedelmi kapcsolatban áll a Graboplasttal, azaz a szlovén gyár termékeit évente néhány százezer forint értékben forgalmazza a Graboplast, amelynek menedzsmentje most jelentős árfolyamnyereséggel az ősszel vett részvényeket visszaadta a Juteks Rt.-nek. Az ügylet ezzel azonban nem zárult le végleg, hanem egy opciós szerződés is született ugyancsak erre a 25 százalékos részvénycsomagra, amely azt a lehetőséget nyújtja a győrieknek, hogy ha három éven belül a Juteks mégis megválna részvényeitől, akkor a jelenlegi visszavásárlási árfolyamon a Graboplastnak elővásárlási joga lesz.

Az oldalt szerkeszti: Kecskeméti Judit

BUDAPESTI ÉRTÉKTŐZSDE (JANUÁR 9.)

	Nyitó ár	Átlag-ár	Záró ár	Darab-szám	Forgalom	Az elmúlt 52 hét min.	max.
Agrimpex Rt. N						13 900	25 500
Aranypók Rt						5 000	8 550
BÁV Rt	1 940	1 909	1 890	7 279	13 892 420	1 700	2 200
Balaton Fűszért Rt.	3 900	4 100	4 400	10	41 000	3 000	6 200
Bonbon Hemingway Rt.						350	500
Borsodchem Rt.	7 345	7 381	7 380	51 706	381 643 110	4 400	8 525
CEGF						2 150	2 350
Cofinec Rt	3 100	3 081	3 100	160	493 000	2 890	6 600
Csopak Rt. N.	2 600	2 499	2 495	3 319	8 295 100	1 250	3 500
Danubius Rt.	6 195	6 396	6 300	7 308	46 743 825	4 050	6 820
Domus Rt.						350	950
Dunaholding Rt.	12 000	12 000	12 000	9 070	108 840 000	8 000	12 010
Egis Rt.	12 800	12 671	12 600	30 866	391 110 945	7 300	14 500
Eravis Rt.	5 800	5 800	5 800	16	92 800	4 000	7 000
Fotex Rt.	221	220	218	132 336	29 091 160	116	283
Garagent Rt.						500	2 000
Gardénia Rt.	1 070	1 071	1 060	3 747	4 011 860	1 000	2 150
Globus Rt.	2 800	2 810	2 850	2 720	7 643 650	1 000	4 250
Graboplast Rt.	11 200	11 414	11 350	14 297	163 181 420	5 900	13 500
Horizon-Multiplan Rt.	144	179	190	6 447	1 156 730	10	305
Human Rt.	2 805	2 755	2 750	5 503	15 159 900	2 350	4 500
Hungagent Rt. N						300	1 500
IBUSZ Rt.	900	909	950	1 350	1 227 350	600	1 200
Inter-Európa Bank Rt	18 950	18 668	18 500	11 816	220 577 750	14 400	63 000
Konzum Rt.						200	400
Kékkuti Ásványviz	1 050	1 050	1 050	108	113 400	900	1 600
Mol Rt.	5 000	5 163	5 170	599 782	3 096 933 390	2 400	5 400
Matáv Rt.	1 000	1 012	1 014	3 426 000	3 468 775 198	557	1 130
Mezőgép Rt.	5 200	5 435	5 310	2 568	13 956 400	2 100	6 200
Második Deviza Factory	13 000	13 939	14 000	163	2 272 000	10 000	15 000
NABI	5 090	5 194	5 155	17 720	92 039 705	3 800	5 850
Nitroil Rt.						15 600	28 900
Novotrade Rt	7 400	7 582	7 550	186 845	1 416 715 980	1 105	4 000
OTP Bank Rt.	520	520	520	60	31 200	3 000	8 220
Pannon Váltó Rt.						420	640
Pannonflax Rt.	10 800	11 055	11 110	14 802	163 629 900	435	1 900
Pannonplast Rt.	16 300	16 352	16 200	4 556	74 498 065	6 500	12 000
Pick Rt.	6 895	6 830	6 700	2 822	19 275 585	10 000	18 005
Prímagáz Rt.						5 500	13 000
Questor	22 000	22 329	22 385	28 955	646 531 270	2 600	2 830
Richter Gedeon Rt.	8 300	8 119	8 250	448	3 637 100	10 150	23 850
Rizikó Faktory	3 450	3 472	3 400	87 656	304 351 380	4 500	10 450
Rába						2 600	3 800
Skála-Coop Rt. S	1 650	1 642	1 650	1 652	2 711 950	1 600	2 000
Skála-Coop Rt. T	6 500	6 448	6 400	50	322 400	1 350	2 700
Soproni Sörgyár Rt.						2 850	8 500
Styl Rt.	3 395	3 459	3 435	221 053	764 620 980	900	1 825
TVK Rt.	9 795	9 994	9 930	181 359	1 812 528 080	1 800	4 675
Zalakerámia Rt.	3 900	3 979	3 905	586	2 331 405	6 900	10 400
Zwack Unicum Rt.						2 800	6 000
Kárpótlási jegy	900	939	960	159 250	149 531 722	420	1 040

(Forrás: Fornax Monitor)

MULTIREKLÁM

A VÁLLALKOZÓI SZFÉRA ESTÉLYE®

g 1442 kor. Bá
korona. A terv és feltételek a
dában megtekinthetők.

Kisjenő. [Arad m.] (Község
rozás.) Kisjenő község előljáró
ségház és jegyzői lakás tataroz
mint a melléképületeken végzen
munkák biztosítására a községh
augusztus hó 7-én d. e. 10
beli árlejtést tart. Költségelőirá
kor. Az árlejtési feltételek a kö
ban megtekinthetők.

Nyiregyháza. (Épületta
Szabolcsvármegye székházán vé
rozások elrendeltetvén, a v
munkálatokra ezennel árlejtés h
végrehajtandó munkálatok a kö
I. Kőmüves és szobafestő m.
II. Lakatos, mázoló stb. .
III. Tetőfedő és bádogos munka

összesen:
költségösszeggel. Az árlejtés
3-ik napján d. e. 10 órakor fog
teremken megtartatni. Ajánlatok
munkákra együttesen vagy ki
tehetők. Felhivatnak a versenye
hogy zárt ajánlataikat a kitüzö
fél 10 órájáig a vármegyei iktat
adják be. Az ajánlathoz az e
összeg 5%-ának megfelelő bána
landó. A müszaki müvelet és ré
telek a nyiregyházai m. kir. ál
hivatalnál megtekinthetők.

Beregszász. (Hidakhel
t s a) A munkács—vereckei
13 és 14—15 km. szakaszán
hidak helyreállitása 7351
engedélyeztetvén, e mun
éljából az 1905. aug
k d. e. 10 órájára a
észeti

észpénz és
llitása 2364 korona 39 fillér
edélyeztetett a hitközség által
ndó 95 kézi és 35 igás nap-
. A fentemlitett munkálatok biz-
ából az 1905. a u g u s z t u s
ak 10 órájára a miskolci m. kir.
eti hivatal helyiségében tartandó
versenytárgyalás hirdettetik. Az
az engedélyezett költségösszeg
egfelelő bánatpénznek az állam-
adóhivatalok, vámhivatalok, sóhi-
történt letételét igazoló pénz-
csatolandó. A müszaki müvelet
feltételek a nevezett m. kir.
eti hivatalnál megtekinthetők.

(I s k o l a é p i t é s.) Fugyi
llami elemi iskola épitése 16709
erejéig engedélyeztetvén, e munka
éljából az 1905. augusztus hó
ak d. e. 10 órára a n.-váradi m.
tészeti hivatal helyiségében tar-
jánlati versenytárgyalás hirdet-
nlathoz az engedélyezett költ-
5%-ának megfelelő bánatpénz
atpénznek az állampénztárnál
, vámhivatalok, sóhivatalok stb.)
elét igazoló pénztári nyugta csa-
müszaki müvelet és részletes fel-
vezett m. kir. államépitészeti hi-
ekinthetők.

(T e m p l o m é s p a p l a k
i t á s.) A dizséri gr.kat. templom
vreállirása 1514·54 k. készpénz és
által kiszolgáltatandó 154 k. 10
el is megváltható 39 kézi, é
erejéig engedélyeztet
rása céljából az 1905.
10 órájára
észeti hi

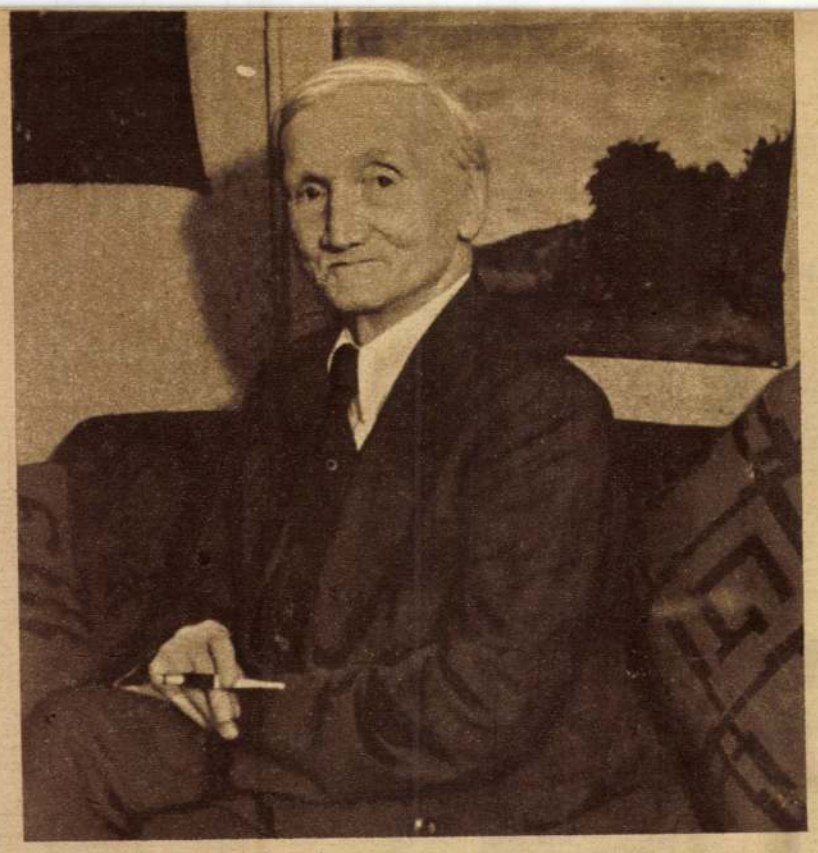

A 75 éves Rudnay Gyula

(Gách Marianne felv.)

Egy óra a hetvenötéves Rudnay Gyulával

A budai lakásban, ahol Rudnay Gyulával beszélgetünk, a szoba falait csaknem beborítják az ősz mester legújabb képei. Üdezöld nyári tájak, falusi házak és utcák, szántóvető parasztok, derűs kompozíciók. Rudnay Gyula fehér feje és délceg, magas alakja fiatalosan emelkedik ki alkotásainak sűrűjéből. Hetvenötödik születése napját ünnepelték január 9-én a magyar képzőművészek és mindazok, akik nagy művészetének hívei. A Kossuth-díjas nagy művész öt év óta vidéken él: Baján, a róla elnevezett festőiskola vezetője és tanára. Évente kétszer-háromszor is fellátogat Budapestre, rendszerint azért, hogy egy-egy jelentős képzőművészeti kiállítást megnézzen.

— Hetvenöt éves születése napján az ember hajlamos arra, hogy visszafelé pillantson — mondja elgondolkozón. — Az évek múlása mindenki számára fájdalmas, de nekem kevesebb örömöm telik multam visszaidézésében, mint a mai élet figyelésében. Pályám sok nélkülözéssel és csalódással indult. A fiatal művészeknek akkoriban sokat kellett küzdeniök a megélhetésért, a tanulás lehetőségéért. Nagy örőm számomra, hogy látom, mennyi megértés, gondoskodó támogatás segíti ma a népi demokráciában a fiatal festők fejlődését. Két tanítványom: *Barcsay* Jenő és *Hincz* Gyula a Képzőművészeti Főiskola tanára, s úgy érzem, rajtuk keresztül ott is közeli kapcsolatban vagyok a fiatal festőnemzedékkel. Szeretem a fiatalokat, érdekel az életük, a fejlődésük, a munkájuk. Ezért vállaltam el 1947-ben, amikor 23 éves tanári működésem után a főiskolán nyugdíjaztak, egy csendesebb vidéki iskola vezetését. A bajai iskolának 18—20 növendéke van. A tanársegédek régi növendékeim. Legfiatalabb növendékünk 16 éves, a legidősebb 50 éves is elmúlt már. A posztógyárból munkások és a környező falvakból dolgozó parasztok járnak tanulni hozzám. Egy-két év múlva legtöbben a budapesti főiskolára kerülnek.

Elhallgat. Majd rövid szünet után halkan azt mondja:

— Rosszul hallok és ez sok mindenben akadályoz. Például abban, hogy részese legyek a művészek mai, sokrétű életének és működésének. De azért a távolból is mindent nagy figyelemmel kísérek. Örülök annak, hogy a művészet problémái ennyire az előtérbe kerültek. Már kisgyerek koromban a művészet izgatott. Először költőnek készültem, aztán zenésznek és csak később festőnek. Kezdetben szénnel firkáltam a falra, csak aztán rajzolgattam ceruzával. A mai fiatalok sokkal tudatosabban fordulnak nemcsak az élet, hanem a művészet kérdései felé is.

Rudnay Gyulának a III. Magyar Képzőművészeti Kiállításon egy szép tájképe szerepel, amelyet a nyáron festett.

— Nyáron sokat dolgozom — mondja. — A téli táj sohasem ragadta meg képzeletemet. A nyarat hosszú évek óta Bábonyban töltöm, szeretem azt a festői szépségű vidéket erdeivel, dombjaival, lankáival, patakjaival, gazdag változatosságával. Régi tájképeimre sokan azt mondták, hogy tragikus feszültségűek. Ez azért volt, mert tájábrázolásomban a magyar történelem multjának a levegőjét akartam felidézni. A magyar történelem pedig sok borús fejezetben bővelkedik. Újabb tájképeimen *már kivilágosodtak a színek, kisütött a nap,* a táj is derűsebb, csakúgy, mint maga az élet.

— Látta Mester, a III. Magyar Képzőművészeti Kiállítást?

— Láttam. Sokat fejlődtek a fiatalok, kompozíciós készségük érettebb, jól választják meg a témákat, csak azt szeretném, ha művészi meggyőződésük elmélyültebb volna. Minden festői munkának a legfontosabb alapja a rajztudás. A festőnek a rajz ugyanaz, mint az írónak a betű. Anélkül nem tudja megformálni mondanivalóját. Ma a főiskolán sokkal nagyobb gondot fordítanak a rajz tanítására, mint azelőtt. A festészet egészséges irányba való fejlődése rendkívül biztató. Vagy negyven évvel ezelőtt egy-két kortársammal együtt kétségbeesetten harcoltunk a magyar festészetbe betolakodó idegen hatás ellen. Franciaországból importálták a különféle divatos »izmusokat«, amelyek meggyőződésem szerint nagyrészt tévutakra vitték a magyar festészetet is. Én az úgynevezett nemzeti romantika híve voltam. »Nemzeti« alatt persze nem sovinizmust értettem, hanem a magyar jelleg, a népi elem kifejezését a tájképen csakúgy, mint az emberábrázolásban. Mindez a valóság megmutatásával párosult. Öregségemre a realista festészet problémája foglalkoztat ma leginkább.

Rudnay Gyula kortársai és régi barátai közül *Csók* István él csak. A többiek: *Koszta* József, *Fényes* Adolf, *Perlmutter* Izsák, *Vaszary* János, *Iványi-Grünwald* Béla és *Magyar-Mannheimer* Károly voltak azok, akikkel többé-kevésbbé egy úton haladt.

Rudnay Gyula kitűnő előadó is volt, a harmincas években *Móricz* Zsigmonddal együtt tartott felolvasó-estéket a Zeneakadémián.

— Móricz Zsigmond — mondja — jó barátom volt és ma is legkedvesebb íróm. Rengeteget olvasok. Az újságolvasás a legnagyobb támasz számomra, -közel visz a világ minden eseményéhez. És engem minden érdekel...

— Amikor nem festek és nem tanítok — mondja búcsúzóul —, akkor már majdnem öregnek érzem magamat. De amikor dolgozom, megfeledkezem az éveimről. Ezért fontos, hogy ne lustálkodjam sokáig.

Gách Marianne

»Falusi lakodalmasok«: Rudnay Gyula vázlata készülő nagy kompozíciójához

KÉPES KRÓNIKA

KÉSZÜL a Földalatti Gyorsvasút első próbakocsija a Ganz Vagon-gyárban

N. IDAMZSAB, a Mongol Népköztársaság első budapesti követe

ÚJTÍPUSÚ lánctalpas traktorok készülnek a Vörös Csillag traktorgyárban. Január végére 47 új modern traktor indul útjára

A SZUHAKALLÓI megmentett bányászok meglátogatták azokat a dorogi bányászokat, akik részt vettek a mentésükben

MEGNYÍLT a Hazai Fésűsfonó- és Szövőgyár bölcsődéje. Fürdetik az apró csemetéket

(Magyar Fotó — Vadas, Gink, Papp felv.)

MC CARRAN szenátor (a kép jobbszélén) a »Santa Rosa« hajó fedélzetén saját törvényének gyakorlati végrehajtását figyeli. A törvény értelmében minden amerikai kikötőbe érkező hajó legénységének és utasainak »megbízhatóságát« az amerikai Gestapo (FBI) ügynökei vizsgálják felül

RENÉ MAYER, az új francia miniszterelnök (1947 óta a tizennyolcadik)

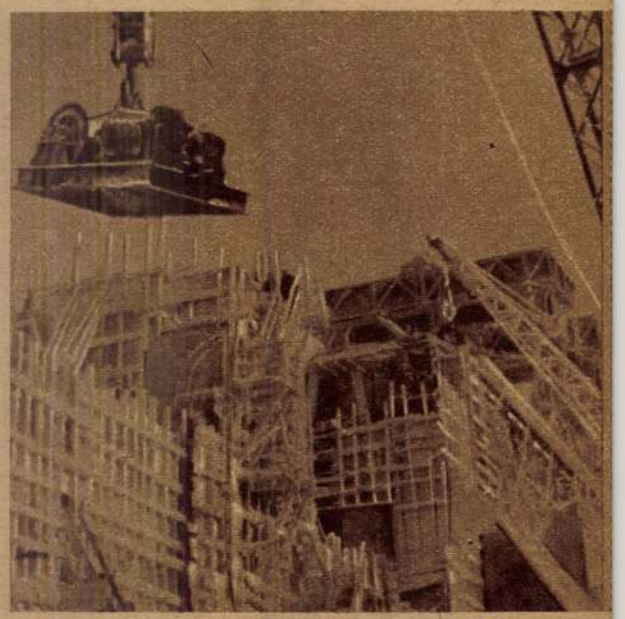

AZ IRTIS mentén épülő uszty-kamenogorszki vízerőműnél 40 fokos hidegben is folyik a teljesen gépesített munka

Rudnay Gyula
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
PETŐFI NÉPE
Kecskemét
1970 [illegible] 26.
1021

Rudnay Gyula

kiállítás Baján

A közelmúltban Budapesten a Magyar Nemzeti Galéria nagyszabású emlékkiállítást rendezett Rudnay Gyula műveiből. Ez az anyag szemelvényes válogatásban előbb Hódmezővásárhelyen, s most Baján került a tárlatlátogató közönség elé. Az életmű teljes, vagy akár szemelvényesebb bemutatása fontos kulturális esemény képzőművészeti életünkben, hiszen festészeti haladó hagyományaink számbavételekor nem hiányozhat az a gazdag tanulság, amelyet Rudnay Gyula sajátos magyarságú, a hazai táj és népének bensőséges szeretetétől izzó alkotásai adnak.

A Türr István Múzeum kiállítása bemutatja Rudnay művészetének fontosabb állomásait: Hódmezővásárhelytől Losoncon, Bábonyon keresztül a Baján készült művekig.

1960 táján Vásárhelyen készült „Öreg Kala a szobában" című nagy méretű olajfestménye jól képviseli azt az időszakot, amikor témaválasztása és festői megoldásai közel álltak Tornyaihoz. Itt már érvényesülnek azok a szempontok és festői eredmények, amelyekről Rudnay ezt írja: „Komponálási módom, elejétől fogva a kép szerkesztésének, térbeállításának törvényeit követte, különösen a fény, a szín, s a sötét tónusok egyensúlyozott elosztásával".

Bátyjáról, Jánosról festett Pihenő hegedűsén szembeszökően jelentkezik festői vérmérsékletének Munkácsyéval való rokonsága; az erőteljes kontrasztok kedvelése, az ecsetkezelés lendülete, bátorsága, virtuozitása, a lélekábrázolás elmélyültsége. Amíg Hódmezővásárhelyen teljes benső odaadással élte át az alföldi sík világ lassú történésű, ólomsúlyú életét, Losoncon — ahová az első világháború eseményei sodorják — a háború vihara festészete drámai hangvételét hozta meg. Meleg humánummal fordul a földönfutók és nincstelenek felé. Felindult igazmondással számos változatban festi meg a szeme előtt lezajló tragikus eseményt, a galíciai menekültek vonulását. A „Menekülők" minden változata a tömeg érzelmeinek és indulatainak magával sodró ábrázolása. Losoncon festett képein a művész együttérzéssel szól a szegényekről.

A háború után festett képeinek témáival egyre inkább a nemzeti múlt felé fordul. Historizáló múltábrázolásában, a régi korok festői hangulatára való emlékezésen túl, mintha a zendülés szellemét is megszólaltatná. Portyázó kurucok, üldözött betyárok, zendülők felett aratott ítélkezések váltak Rudnay jellegzetes tárgykörévé.

Arcképei, a lélekábrázolás maradandó példái: megkapnak az arc változatosságával, amely a különböző embertípusok jellemének átélésével párosul. E lélekkel teljes alkotások közvetlenek és életszerűek. Mesteri a művek plasztikus megmintázása, szélesen felrakott színekkel, merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal.

Sokoldalú művészetének kiemelkedő részét képezik tájképei: ezek nagy része a dunántúli Bábonyban készült a 20-as és 30-as években; gyakran dédelgeti az igénytelen témákat, az árva kútágast, a magányos galambdúcot, a roskadozó fészert, az elhagyott pázsitot, poros útkereszteződést.

Az idős mester belülről kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet. Környezetének apró változásait, ízeit kóstolgatta élete alkonyáig kimeríthetetlen bensőséggel, a magyar falu iránti szeretetének őszinteségével.

Rudnay Gyula műveinek bajai bemutatóját jelentőssé teszi az a körülmény, hogy e nagy magyar mester élete utolsó évelt Baján töltötte; e vidék ihletésével gazdagítva művészetét, a nevével fémjelezve Baja város művészi hírét.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben művésztelepet szervezett Baján, „népi festőakadémiát", ahol a város gyári munkásságának, a környező falvak parasztságának ifjait képezte. „Sosem helyeseltem azt, — mondotta Rudnay —, hogy a képzőművészetet egyetlen városban centralizálják. Meggyőződésem, hogy a nép széles rétegeiben kell szétvinni a művészetet. Azért jöttem Bajára, hogy a népművészet szeretetét fejlesszem és abból a népből, a tehetségek e tárházából, iskolám útján kiválasszam azokat, akik megérdemlik a tanítást és később ízmosítani fogják a magyar festészetet."

A telep megszervezésének gondolata Bácskai Mikli Ferenc festőművész érdeme, aki Budapesten a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay tanársegédje volt. Bak János és Kun István festőművészek is részt vesznek a szervezésben és Bajára költöznek, hogy segítségére legyenek a mesternek a szép számmal jelentkező növendékek képzőművészeti nevelésében. Baja városa magáévá tette a kezdeményezést: „...az új művésztelep csupa hasznosság a város és közönsége szempontjából, tekintélynövekedés a város számára..." — olvassuk a Bajai Hírlapban.

Rudnay szívvel-lélekkel szorgalmazza az új intézmény mielőbbi működésének megkezdését. „Hogy ez már szeptember hó közepén megtörténhessen — írja a helyi lap —, ezúton is felhívjuk a város közönségét, akinek van pár hónapra nélkülözhető bútorzata, szíveskedjenek felajánlani azt a festőakadémia három tagjának szobája berendezéséhez, addig, amíg csak a sajátjukat később véglegesen le tudják hozni." Az előkészítő bizottság lelkes és eredményes munkájaképpen a művésztelep 1946. november 1-én megkezdte működését. A művésztelep eredményeiről az 1949. február 6-án megnyílt kiállítás művei tanúskodtak. A város emlékéremmel méltányolta a Mester önfeláldozó munkáját.

Rudnaynak az ifjúság között rendkívüli a népszerűsége: gazdag tapasztalatait meleg szívvel, bőkezűen osztja. Növendékeinek nemcsak művészi nevelésével törődik, hanem — mivel ifjú korának nyomora figyelmessé tette a fiatalok életkörülményeire — azok megjavításáért tekintélyét latbavetve harcol élete alkonyáig. „Örülök a sok fiatal tehetségnek, és annak, hogy a magam módján és a magam eszközeivel én is részt vehetek az ország építő munkájában. Nagy megnyugvás számomra, hogy a tehetségek felkarolásával jövőjük sorsáról és irányításáról kormányzatunk intézményesen gondoskodik és megkíméli őket attól a küzdelmes fiatalságtól, és keserves nyomorúságtól, amelyet mi éltünk át."

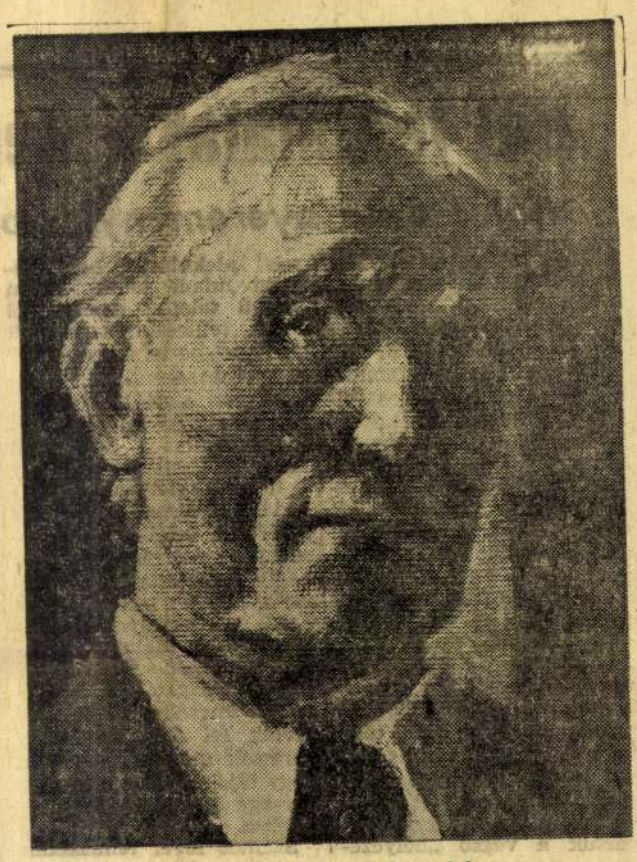

A mester öregkori önarcképe.

Kun István jegyzeteket készített Rudnay tanításáról: „A nép, annak szokásai, népművészete, a táj, amelyen élünk, annak sajátos levegője legyen a mi mesterünk — mondotta Rudnay. — Mert a nép adottságai, csodálatos népdalai, és mindaz a lelkiség, amely ott tükröződik szokásaiban fafaragásaiban, cserépedényein, dalaiban, örömében, bánatában, táncában, munkájában, megérdemel annyit tőlünk, a művészetek területén sáfárkodóktól, hogy népünket tekintsük legfőbb tanítómesterünknek, tőle tanuljuk el piktúránk kialakításában a legszükségesebbet."

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, milyen jelentős volt Rudnay művészpedagógiai tevékenysége. Kiváló mesterek sora került ki keze alól, nem egy közülük éppen a bajai képzőművészeti akadémiáról.

Mintha egyesítette volna magában két mesterének, Székely Bertalannak és Hollósy Simonnak tulajdonságait. Ahogyan Székely tudatosan, rendszert teremtve építette fel alkotó módszerét és adta át növendékeinek, és amiként Hollósy lelkesedett és lelkesített, úgy tanított Rudnay. Mindehhez személyi varázsa járult: „Rudnay nem egyszerűen festészetet oktató tanár — emlékezik egyik növendéke —, vagy rajzpedagógus volt, hanem művészeti alkotótevékenységre inspiráló, korrektúráiban is példátlanul szuggesztív költő, akinek rendkívüli egyénisége nagy, szilárd hitet árasztott."

E hasábokon azért kapott hangsúlyt Rudnay művészpedagógiai tevékenysége, mivel az éppen bajai munkálkodására igen jellemző. Nem mintha ezidőben letette volna az ecsetet, hiszen meg-megfordult a Sugovica partján és elővette korábbi témáit is, számos akvarelljén elevenítette meg álomvilágának betyárjait, száguldó szekereit, mulatozó alakjait. Legjelentősebb Baján készült művei azonban töretlen kifejezőerővel festett önarcképei. Mintha megelevenedne előttünk a Mester: meleg, aggódó tekintettel, mély benső komolysággal tekint ránk; azt kérdezve, mi lesz a magyar művészettel? „A mi művészetünk alapja csak e föld és e föld népének kultúrája lehet."

Bényi László

Hét telitalálat a Kép-totón

Május 8-án nyereménysorsolás

Véget ért a Petőfi Népe és a KISZ Felszabadulási rejtvénypályázata. A menetközben bekövetkezett „skorpiócsípés" miatt, valamint a két alkalommal közölt — többválaszos feladványokat figyelembe véve összesen 42 kérdésre lehetett feleletet adni, megfejtést beküldeni. Telitalálattal tehát 42 pontot ért el a pályázó, egyébként: ahány találat — annyi pont járt.

Hasonló rejtvénypályázatunk még nem volt, s még a hetenkénti megfejtések feldolgozása is csak az utolsó fordulókban sejtette határozottabban, hogy a pályázaton részt vevő több mint hétszáz aspiráns közül — telitalálatos nem olyan sok lesz. Ezért az olvasókkal együtt izgatottan vártuk a végső „helyezések" alakulását, hogy legyen minél több olyan számú találat, amelyekkel — a telitalálatok mellett és után „be lehessen jutni" a szerencsekerékbe.

Mielőtt a találatarányokra vonatkozó adatokat ismertetnénk, feltétlenül szólnunk kell arról, hogy 7 héten át lelkes és fokozódóan izgalmas érdeklődés kísérte a vetélkedést, elsősorban azok részéről, akik végig kitartottak. A megfejtő „láz" intenzitásáról derűs körülmények is vallottak. Dr. Balanyi Béla, a Kecskeméti Állami Levéltár igazgatója jókedvűen mesélte, hányszor hívták fel őket telefonon, keresték meg személyesen, hogy tájékoztatást kérjenek egy-egy feladvány megfejtéséhez.

Számos levél tanúskodik a verseny örömteli izgalmairól, a játék hasznosságáról is. Néhány idézet:

Süveges Imre, Harta: Mindig nagy izgalommal várom a kép-totót, mert nagyon szeretem és kezdettől fogva fejtem ezeket.

Berkó Margit, Jánoshalma: „Nagyon hasznos ez a pályázat; az ismerd meg hazádat mozgalom mindenki számára tanulságos. Igaz, esetenként komoly feladat a megoldás..."

Karazsia Ferencné: „Kár, hogy megcsípte a skorpió a rejtvényfelelőst, mert most egy pont esélyem odavan. Azt biztosan tudtam, mi a neve annak a budapesti lakónegyednek."

Kőrösi Gyula, Ének-Zenei Általános Iskola: „Még gyerek vagyok, de érdekelnek az efféle rejtvények. A múltkori pályázaton megnyertem a második díjat, de még van kedvem játszani. Nagyon érdekesnek találom ezt a pályázatot is. Nem a nyereményért versengek, hanem hogy minél többet megtudjak az ország életéből és híres személyiségekről..."

Felér a játék melletti hitvallással ez a kis levél... Mert voltak aggódók, reményvesztők is. A legtömörebb ezek közül K. J.-né: „Kérnék szépen választ, érdemes-e tovább folytatni?" — Sajnáljuk, hogy többen kiszálltak a játékból hetek múltán. Pedig kár volt megijedniök, ha úgy látták, nem minden megfejtésük talált. A találati arányok mutatják, hogy a szerencsekerékbe jutáshoz 30 pont elegendő, tehát két héten át tévedhetett valaki, de ha a többit eltalálta, ennyit elért... Viszont az is igaz, hogy senki nem tudhatta előre, mi lesz az alsó találatarány, ameddig száz pályázó nevét kigyűjthetjük...

De most már lássuk az adatokat. Itt jegyezzük még meg, hogy a 40. szelvény három kérdésére kétféle elgondolás szerint is lehetett helyes választ adni, így, egyformán jó volt a 2—3—1, illetve a 3—1—2 megfejtés is. A lényeg: tudták a helységek felszabadulásának sorrendjét.

42 találatot heten értek el, 41-et öten, 40-et heten. 39-től lefele 35-ig negyvennégyen értek el találatot.

Ugyancsak negyvennégy azoknak a száma, akik 30—34 helyes megfejtést küldtek be.

A sorsolásban tehát enynyien — százheten vesznek részt. Erről még tájékoztatjuk a pályázókat, olvasóinkat. Most csak annyit: a nyereménysorsolás május 8-án délután 6 órakor lesz Kecskeméten, a Petőfi Népe szerkesztőségében, a városi tanácsházán.

—th —n

Bosszú volt a hajtóerő

Elítélték a tanyarombolót

NAGY FELHÁBORODÁST keltett megyeszerte az a szokatlan bűncselekmény, amelyet a múlt év augusztusában Béres Lajos követett el Fülöpszállás határában. A huszonnyolc éves fiatalember egy száz lóerős dózerral szándékosan nekihajtott Antal Józsefék tanyájának. Béresnek tudnia kellett, hogy — este fél nyolc körül volt az idő — az épületben többen tartózkodnak: felnőttek és gyerekek. Ő azonban nem törődött semmivel, hanem árkon-bokron keresztül célba vette a tanyát. Miért tette?

Béres Lajos, Csengőd, Kullér puszta 48 szám-alatti lakos a fülöpszállási Kiskunság Termelőszövetkezetnél dolgozott, mint nehézgépkezelő, s ilyen minőségben tereprendezést végzett Sz—100-as, lánctalpas gépével, amelyet erre a célra tolólappal szereltek fel.

MUNKAHELYE Fülöpszálláson volt, a község szövetkezeti éttermében ebédelt, s itt megismerkedett Antal Józsefnéval, aki a konyhán dolgozott. Az asszony és családja szintén tanyán lakott a községtől nem messze levő Telekpusztán, s Antalné munkaidő után ide járt haza. Bélei nagyon elleneztek, mindössze két hónapig tartott.

Miután kudarcot vallott a „mérgezési" jelenettel, úgy döntött, hogy másképpen áll bosszút az asszonyon, aki időközben feljelentette a tolakodó és egyre jobban fenyegetőző fiatalembert. Esteledett már, amikor Béres kiment a géphez, amely egy tanyaudvaron volt elhelyezve. Felült rá és elindult Antal Józsefék tanyája felé.

A TANYÁBAN öten tartózkodtak: három kiskorú, a nagymama és Antal József. A gyerekek éppen fekűdni készültek, amikor meghallották a gép morajját. Kiszaladtak és azt látták, hogy a tanyájuk felé közeledik egy nagy lánctalpas. Antal József megnyugtatta őket: biztosan túlórázott, s most megy hazafelé. Nem sok idejük maradt azonban a további találgatásra, mert néhány perc múlva az óriási erejű gép, már neki is rontott a tanyának — szerencsére éppen a másik végének, mint ahol ők tartózkodtak. Ez a nekirohanás négyszer ismétlődött meg, aztán megfordult Béres és a kukoricatáblákon át elzúgott. A tanya gazdája szaladt utána, hogy megtudja: ki volt az és miért tette? Szitás Imréék tanyájában érte utól

Ejjel is dol

Naponta hétezer ho

Általánossá vált a tavaszi mezőgazdasági munka a földeken. A napok óta tartó száraz meleg kedvező feltételeket teremtett az elmaradás pótlására. A gyorsan szikkadó talajokon éjjel-nappal dolgoznak a traktorok. A termelőszövetkezeti gazdaságokban az erőgépek 30 százalékát üzemeltetik két műszakban, a többi nyújtott munkaidőben dolgozik.

Most érződik igazán az erőgéphiány. Enyhítésére több helyen összefogtak a mezőgazdasági üzemek.

Üzeme

A jubileumi munkaversenyben legjobb eredményt elért vállalatok kitüntetéseit ezekben a napokban adják át. Az ünnepi gyűléseken értékelik az 1969-es év termelési eredményeit, valamint azt is, hogy a vállalatokon belül milyen mértékben haladtak előre a dolgozók szocialista emberré formálásában.

A Szocialista munka vállalata

címet nyerte el a Bács-Kiskun megyei Beruházási Vállalat. Kiváló Vállalat lett a Bács-Kiskun megyei Élelmiszer Kiskereskedelmi, valamint a Bács-Kiskun megyei Műanyag- és Gumifeldolgozó Vállalat, a MÉK, a Kecskeméti UNIVER Fmsz, a Kiskunfélegyházi Fmsz, a MEZŐBER, a Bajai Állami Gazdaság, a Bajai Vízügyi Igazgatóság, a Bácsalmási Állami Gazdaság, a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság.

Pénteken — a Kecskeméti Pályafenntartási Főnökség kitüntetésével — erről tegnapi számunkban hírt adtunk — kezdődött és szombaton folytatódott azoknak a munkahelyi ünnepségeknek a sorozata, amelyeken Bács megye legjobb MÁV szolgálati helyeinek adták át a miniszteri, vezérigazgatói, Élüzem kitüntetéseket és igazgatói elismerést.

A Kiváló csomópont

kitüntetést adományozta a közlekedési és postaügyi miniszter Kiskunhalas állomásnak és Vontatási Főnökségnek.

Vezérigazgatói elismerést

vívott ki 1969. évi eredményeivel a Kiskunhalasi Pályafenntartási Főnökség, valamint a kiskunfélegyházi állomás. Ez utóbbinak — a szocialista munkaversenyben elért kimagasló

Az üzletek ünnepi nyit

A május 1-i kettős ünnep alkalmával a kecskeméti kiskereskedelem az alábbi nyitvatartási rendet követi:

Április 30-án, csütörtökön az élelmiszerboltok a rendes hétköznapi nyitvatartáshoz igazodnak, míg az iparcikk- és ruházati boltok a szombaton szokásos időben árusítanak.

Május 1-én, pénteken valamennyi üzlet és a piac is zárva tart, az alábbi kivételekkel:

Délelőtt nyitva lesznek az állami dohányárudák és a Szabadság téri édességbolt, délután pedig a Rákóczi úti édességbolt. A felvonulás területén egyébként alkalmi árusítóhelyek és vendéglátó egységek állnak majd az ünneplő közönség rendelkezésére.

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

1978 JAN 10

Rudnay Gyula,
kossuth-díjas festőművész.

GYEI NÉPLAP 1021

Száz éve született Rudnay Gyula

Száz éve, 1878. január 8-án a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet".

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság is felismerte, és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája.

B. L.

Önarckép

Nagybátonyi utca

ram segítése

lít elő a VILLTESZ Ipari Szövet-uszok lámpáit. Utóbbiból éven-k. Képünkön: az IKARUS-autó-esteket a szövetkezet dolgozói

Az állami gazdaságokban

Napirenden a termelési tervek

Az elmúlt hét végén két megyei állami gazdaságban is megtartották a szakszervezeti tanács és a bizalmiak együttes ülését, ahol megvitatták és jóváhagyták a gazdaságok idei üzemtervét.

A Mezőtúri Állami Gazdaságban a dolgozók legfelsőbb képviseleti fóruma megszavazta a 9 millió forintos termelési tervet, amely nyolc és fél százalékkal magasabb a tavalyinál. A gazdasági feladatok megtárgyalása után a szocialista brigádok vezetői bejelentették, hogy csatlakoznak a Láng gépgyáriak versenyfelhívásához.

A Jászsági Állami Gazdaságban is döntött a kibővített szakszervezeti tanács az idei tervről. Az 1978-as feladatok megtárgyalása után Balogh Tibor, a Dózsa György Szocialista Brigád vezetője bejelentette csatlakozásukat a jubileumi munkaverseny továbbfolytatásához. A tervek ismeretében a gazdaság minden brigádja elkészíti vállalását.

nyomában

nentes hajnalok?

miszerüzlet kasszája nyeli el cserében, a féldeci palackos kevertért, rumért. Az élelmiszerbolt vezetője szerint: nem. Nem figyelték ugyan, hogy az elmúlt héten növekedett-e a szeszforgalmuk, de neki úgy tűnt, nem voltak kelendőbbek a féldecis égetett szeszek. Hát így legyen! Pedig igen gazdag választékot kínálnak nemcsak a 4-es számú boltban, hanem a város valamennyi élelmiszerüzletében, ABC-jében. Többek között a Vegyiművek lakótelepének kis csemegéjében. S nem a sarokba eldugva, hanem a fő helyen, a pénztár körül, hogy aki még fizetés közben gondolja meg magát, attól karnyújtásnyira legyenek a pálinkával, rummal, konyakkal töltött aprócska üvegek. Hétfő reggel a férfi vásárlók némelyike vissza is nyúlt értük, éppúgy mint a Jubileumi tér Márka ABC-jében. Vették és itták, a reggeli órákban nem is keresték fel. Ha már így alakult, úgy döntöttünk, hogy ne is keressék. Szolnokon mindössze öt hely maradt, ahol reggel kilenc óra előtt kapható szeszes ital: a két szálloda, a Touring Hotel, az Árkád és Tünde presszó.

Kivételek

Hétfőn reggel egyik helyen sem volt csúcsforgalom. Az Árkádban rajtunk, kíváncsiskodó újságírókon kívül alig fordult meg vendég. S egy volt köztük, aki cseresznyepálinkát kért. A Tündében vizsgára készülő kis társaság ült csupán.

— Nem lett keresettebb hely reggelente a Tünde?

— Láthatják, pedig nincs még kilenc óra, — mondta a felszolgálónő, mikor elénk

Rudnay Gyula, 1921 festőművész

KŐHEGYI MIHÁLY—SÜMEGI GYÖRGY:

RUDNAY GYULÁT IDÉZVE

Az idén 100 éve született Rudnay Gyula festőművész, akinek művészi pályája átívelte századunk első felét és akinek mostani megünneplése láthatólag elsikkad az évfordulókban bővelkedő időben. Pedig a küzdelem, a megtett művészi út, és a maradandó művek egyaránt méltóbb figyelemre érdemesítenék azt a művészt, aki így összegezte életét:

„1878. jan. 9-én Pelsőcön, Gömör megyében születtem. Elemi iskoláimat Miskolcon, majd Bején folytattam. Középiskoláim négy osztályát Sajógömörön, majd az Iparművészeti Főiskolán két évet Budapesten jártam. Münchenbe mentem Hollósy Simon festőiskolájába — 1895-től 1900-ig télen Münchenben, nyáron május 1-től október végéig Nagybányán folytattam Hollósy mellett művészi tanulmányaimat. — majd Rómában az Instituto di belle arti-n egy évet, Párizsban szintén egy évig folytattam tanulmányaimat. Itthon a palócok közt tanulmányoztam a magyar nép művészetét, majd Hódmezővásárhelyen ugyanezen célból több évet töltöttem. 1915. márc. 14-től Losoncon a 25-ös gyalogezrednél mint segédszolgálatos 1917 őszéig katona voltam. Sokat festettem. Az 1918-as Ernst Múzeumi kiállításomon ezek a műveim szerepeltek. Szerénytelenség nélkül mondhatom, nagy sikerrel. 1920-tól a reprezentatív magyar kiállítások keretében Hága, Amsterdam, Bécs, Brüsszel, London, Barcelona-i világkiállítás, velencei Biennale, Milano, Róma, Genua, Belgrád, Genf, Bázel, Zürich, Oslo, Helsinki, Konstantinápoly, Ankara, Pittsburg, New York, San Francisco, Chicagó, Krakkó, Varsó — 18—20 év szakadatlan munkálkodása. Itthoni kitüntetéseim: Ráth-díj, Állami nagy aranyérem, Fővárosi nagy aranyérem, Kire jubiláris nagy aranyérme, Corvin koszorú, Corvin lánc, Bécs nagy aranyérme, Genua aranyérme, barcelonai világkiállí-

tás Grand Prix aranyérme, 1948, 70 éves születésnapomra Pro arte érem, a Művészi Tanács Művészetért érem, Baja város itteni munkálkodásom elismeréseképpen szintén éremmel tisztelt meg. 1949. márc. 14-én Kossuth-díjjal és aranykoszorúval tüntetett ki a Minisztertanács."

E sommás életrajzon túl le kell mondanunk Rudnay részletesebb bemutatásáról. Ennek egyik akadálya az, hogy nem készült munkásságát teljes terjedelmében megmérő, belső és korösszefüggéseiben elemző mű. Írni, persze, írtak róla életében és halála után is, de formális műelemzések és üres lelkendezések gyakran fátyolozták valós értékeit. Mostanában leírt és elmondott szavait idézték legtöbbször, nagysodrú tanításának hatását elemezték. Különösen László Gyula szólt róla meleg emberséggel és tanítványi ragaszkodással.

Az egész mű azonban nem méretett meg, noha az évforduló is kínálta volna az alkalmat. — Miért? Vajon ki tudja?

A feladat nem könnyű, hiszen még az őt közelről ismerők is „fogódzókhoz" nyúlnak képei vallatásakor, hívén, hogy a művész vallomása és a mű azonos gyökerű. A kettő Rudnaynál, szerencse, majdnem teljesen fedi is egymást. Új meg új önmegfogalmazásai örvényükben tartják az olvasót és nehezen eresztik el. Egyébként is „a képet nehezebb olvasni, mint az életet" (László Gyula).

A Rudnay-kutatás — ha egyáltalán van ilyen — legfontosabb feladata lehetne, hogy kötetbe gyűjtse leveleit, vallomásait, gondolatszilánkjait, hogy aztán mindezzel a műveket szembesíthesse. Annyi most is erősen kitűnik, hogy Rudnay nagy gyermekkori élményei, az irodalomra és zenére találása festői munkáját is alakították és egész életében befolyásolták. Ábrázolt témái: viharos táncú mulatozók, vágtató lovasok, a háborúból üzetve menekülők, bibliai és történeti ünnepi jelenetek, csendes munkába merülés, komoly, majd bensőséges hangulatú tájak, csavargók, ágrólszakadtak, falusi embersorsok: mind-mind egy léleknek Rudnay ecsetje által jellemet, embert és sorsot, történelmi levegőt és alakokat mélyen együttláttató megjelenítése.

Művészete mellett különösen ma nemesedhetne példává mint pedagógus, művészeti szervező és közösségteremtő ember. Rászolgált erre is.

*

Életének most azon időszakát idézzük, amikor több mint két évtizedes főiskolai tanítás után — ott sok jelentős művész-embert fölnevelve —, idős korában kezdett egy új iskolát szervezni Baján, a felszabadulás utáni nehéz években makacsul dacolva a szűkös lehetőségekkel. Jegyzetek és kommentárok nélkül most először mutatunk be néhány B. Mikli Ferenc festőművészhez írott levelét. Ezekből a telepszervezés, de méginkább a fönntartás nehézségei, a széles körű elképzelések és a lehetőségek nehezen egyeztethetősége ugyanúgy kitetszenek, mint Rudnay művészi gyakorlatának érett tanulságai.

Kedves Tanársegéd Úr!

Tegnap írt levelem pótlására írom még a következőket — amit kérek hogy vegyen figyelembe. A két vízfestm. compositiómra vonatkozik. A keret kérdése — a vevőt terheli — ha nincs vevő én térítem meg. 250 frton alul nem lehet drbját adni. Ha így nem megy, a Képzőművészeti Főiskola újonnan alakult múzeumának adom — amit már egy pár nappal előbb Elekffy tanár úrnak, aki nálam járt említettem is. Minden esetre kérem sokkal bővebb értesítését és gyakrabbit a telep ügyeiről. Hogylétükről. Mivel a bútoraim leszállítása nagyon problematikusnak ígérkezik — azon gondolkozom ne ott rendeződjön be — legalább 1 szoba (egy szoba) egy ügyes asztalos ha akadna falusi jellegű magyar stylusu sötétre pácolt fenyőfa bútor drbokat értek. Valami tervfélét a legközelebb — ha akadna reá asztalos

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 53
Telefon: 138-068. 337-748, 340-726

FORRÁS

1978 FEB

leküldenék. A kifestését magam végezném. Vannak-e fazekasok Baján? Erre is választ kérek mert ezekkel is terveim vannak. Az iskolánk ügyével is, mármost foglalkozzanak. Hol lenne? Tavasszal föltétlenül meg kell nyitni. A rendőrségtől a telep tagjai részére — igazolványokat kell beszerezni — hogy úgy a város belterületén mint a város határában zavartalanul rajzolhassunk, festhessünk. Több mindenről ezután írok.

Mindhármokat szívélyesen üdvözli:
Budapest 1947 jan. 18. Rudnay Gyula

Kedves Tanítványaim!

Őszinte levelüket megnyugvással olvastam, ezután is minden alkalommal a legőszintébb értesítést kérem Önöktől. Nekem teljesen tiszta képet kell kapnom ottani életök folyásáról, körülményeiről. Nagyon fontos előttem a Művésztelep jövőjére is rávilágító őszinte értesítéseik. Nagyon gondolkodóba ejtett azon értesítésük, hogy a M. Telep tagjai között — (nem lehet másról szó csak Bak Jánosról) nem mondható sem harmonikusnak, sem barátságosnak. Az eset sajnálatos — mert elképzeléseimnek semmiképpen nem felel meg semmiféle széthúzás. Ha lemegyek remélem ezt is rendbe hozhatom. —

Hogy az iskola megnyílt — a tanítás megindult ennek igazán örülök. Nagyon komolyan kell a növendékekkel foglalkozni. Minden szó fontos ami az Önök szájából elhangzik!: Nagyon fontos hogy, meg is értsék és gyakorlatba is át tudják ültetni tanácsaikat.

Egy formán nem lehet magyarázni a gyengébb képességhez nagyon egyszerűen majdnem gyermekesen kell szólani és magyarázni — a lényeg hogy megértse. A fejlettebb, vagy jobb képességekhez is röviden világosan kell hozzáférni — A lényeg mindig egy a tanítás gyakorlati átvétele amíg ez a munkákon nem jelentkezik — ismételni kell — s türelmesen megvárni — soha sem sürgetni az eredményt. A legjobbakkal különös gonddal foglalkozzunk — mert a többiek — ezektől veszik át a gyakorlat eredményeit.

Amint melegebb az idő — a növendékek közül (akiknek kedvök van hozzá —) akik jelentkeznek tájképrajzolásra — vigyék ki (...) — 1, 2 órára természetesen minden alkalommal felügyelet mellett.

A jobb munkákat vissza kell tartani kiállítás céljából. Tájképrajzolásnál is a rajz fontosságán legyen a hangsúly — a tér érzékeltetésén keresztül — a távlat — (perspektíva) szigorú betartásával.

Lassan az idő úgy látom melegebbre fordul, amint lehet leutazom. Addig is amíg a lakásommal rendbejöhetek — szíveskedjenek egy bérelt tiszta szobáról gondoskodni, hogy legyen hová mennem — és kipihennem magamat. Szállodába nem óhajtok menni csak ha más megoldás nem lehetséges.

Első lemenetelem — az iskolának szól. Természetesen mindent látni óhajtok ami önökre is vonatkozik — élet körülményeikkel együtt. Magunkra nézve — ott akarom megállapítani milyen bútor darabokra van szükségem. Ennek leszállítása május hó elején történne meg.

Szabó urat várom — ha Pestre jön látogasson meg. (XI. Budafoki u. 16/18. I. em. 4.) Egy pár darab bútort szeretnék vele csináltatni, részben a lakásunk — részben a műtermem részére. A bajai mende mondákkal nem kell törödni. Dolgozzanak szorgalmasan és eredményesen ez a fontos.

Első lemenetelem pontos idejét remélem (a jó időtől függ) minél előbb negírhatom. Minden másról beszélgethetünk akkor. De feltétlen békesség legyen addig is — s azután is a telepen.

Azt hiszem minden fontosabb dolgot érintettem jelen soraimban. Meleg üdvözlésemet küldöm a telep tagjainak és ismétlem — „Békesség legyen és szeretet egymás között"

Bpest. 1947 márc. 15én. Rudnay Gyula

ui. Schöppert igazgató Úr megáltogatott pesti időzése alkalmából — nagyon jól esett őszinte beszélgetésünk —

Rudnay

Kedves Tanársegéd Úr!

(...) Kérem az Akadémiai szünidő után a rendes tanítás megkezdését. A Kultusz Minisztériumban is voltam. Készülnek le Bajára — a Művésztelep és az Akadémia látogatására. Kérdeztem az időpontot, de erre még nem tudtak választ adni. Az az érzésem meglepetésnek szánják. Éppen ezért kérem Tanársegéd urat — Teljes rend — munkamenet pontos betartására — nehogy meglepetés érjen bennünket. Legyen minden rendben. Itt a második fél év is — Tanmenetünk csak annyiben változik, hogy a komponálásra nagyobb súlyt helyezünk. Az „akt" kérdését is meg kell oldanunk — Ha nem is rendszeresen de hónaponként egy hetet gondolnék erre fordítani. Az idő gyorsan halad — a szabadbani rajzolásra, festésre is már most kell gondolnúnk. Hol legyen az? Az Arany János utcai kert kicsi — nem alkalmas erre a célra. Hol legyen hát? ahol a tájképfestésre is alkalom adódna, s mégis zárt terület legyen, hogy a kíváncsiskodóktól mentesitve legyünk. Jelentkeztek e még az akadémiára

felvételre? Félő hogy a Collegiumi gyenge ellátás elriasztja őket. Itt ugyan nagyobb sajtó probagandáról és annak szükségességéről beszélnek. Én azonban más álláspónton vagyok. Ezt a keveset sem tudjuk ellátni rendesen élelemmel, s rendes lakásokkal — Mi lenne akkor ha százával jelentkeznének a hallgatók? Először a lakás és élelmezés kérdését kell teljesen jól megoldani. Ha ez biztosítva van — csak a biztosított keretek között lehetséges az Akadémia továbbfejlesztése szám szerint. Ezt csak mihez tartás okából irom.

Pesten nagyon érdeklődnek különben a bajai Művésztelep és Akadémia iránt. amin nem is csodálkozom. De milenne belőle rövid időn belül ha anyagilag is teljes támogatást kaphatnánk. Érkezésünk idejét megirom. Most pedig — szivélyes üdvözlésem, remélem teljes jó barátságba találja mind hármokat, — amit nagyon is óhajtanék a közös és szép ügy életbentartása érdekében.

Ismételten szivesen üdvözli;
Rudnay Gyula

Bpest. 1948. jan. 16.

Kedves Feri öcsém!

(...) II. A telep ügyében illetve az iskola ügyében kaptam egy zavart értelmű táviratot Bajáról. Amiben az állt hogy tegyek jelentést hogy az iskola — (nem a telep) új lakóinak behívása miért nem történt meg. Aláírás Népművelési Minisztérium Retbe Ferencz osztály vezető. A távirat Bajai keltezésü. Most nem tudom hová irjak — Bajára-e vagy Pestre? Legyen olyan jó sürgősen írjon nekem egy lev. lapot — hogy Retbe Ferencz Baja-i illetve ott van-e hivatalos beosztása — Amig ezt nem tudom nem tudok hová válaszolni sem. Ne csodálkozzon ezen a kérésen elég ha én csodálkozom azon. hogy meg kell tennem.

A legnagyobb zavar van a telep ügyében is. Bak János expresslevele szerint — a város kifogásolja az új tagok beutalását — mert a pályázat feltétele nőtlen és egy nős felvételét írja elő. Ez tény. Mind a két beutalt nős talán gyermekekkel. Ezeknek pedig helyet nem tudunk adni (két szoba konyha kamara) Most mi lessz? Majd megoldódik. Az én véleményem szerint — leghelyesebb lenne — új pályázatot kiírni —. Az én véleményem már augusztus elején a pályázat zsürizésekor az volt hogy leghelyesebb lenne új pályázat kiirása, szabatosabb formában mert meddőnek találtam művek nélküli pályázatokat. (...)

Szivélyesen üdvözli:
Rudnay Gyula

Bábonymegyer. 1949 okt 3.

Kedves Feri Öcsém!

(...) Az iskolánk ügye azonban sajnálatosan nem oldódott meg úgy amint várhattuk. Sem Collégium sem katonai felmentés — nincs. Azzal érvelnek hogy csak Főiskolákra vonatkozik ez a kedvezmény. A telep ügye — még eddig rendben van. Minden esetre ha Január 1től is igénylik (1951 esztendőre) mind hármok aláírásával minél előbb kérelmezzék a Kultusz Minisztériumban. (Művészeti osztály). Én a véleményemet szóval közlöm az ügyosztállyal. (Redőék) Ha szükséges írásban.

Rossz nyaram volt, nagyon gyengének és kedvetlennek éreztem magam. Nem igen dolgoztam. Elég is volt már nekem 50 esztendeig. El is fáradtam — ami nem is csoda. (...)

At Isten áldja meg kedves Feri öcsém —üdvözli:
Rudnay Gyula

Bábonymegyer 1950. szept. 18.

Kedves Feri Öcsém!

Legutóbb Jánostól kaptam levelet ahol beszámolt a telepünk és iskolánk ügyeiről. Most kaptam értesitést hogy a bajai lemenetelünket halasszuk el amíg a lakás kérdés rendezve nincs. Kérlek posta fordultával tájékoztass engem mi van a lakásunkkal? Ha arra határoznám magam hogy le megyünk Bajára nem-e a lakás kérdése volna az első amit meg kellene oldani—. (...)

Az idei téli pesti kiállításra remélem jó és kitűnő dolgokkal szerepeltek — már csak ezért is mert hátha pénzt is jelent, ami nem utolsó szempont ma — a magyar művészet munkásai számára. Írjál kedves Feri öcsém minél előbb hogy tisztába lehessek a mai állapotokkal.

Szeretettel üdvözöl:
Rudnay Gyula

Bpest 1952 nov. 21.

Végülis mi lett a küzdelem és munka eredménye? Az 1953-ig működő Képzőművészeti Szabadiskola (ennek jogutóda a B. Mikli Ferenc vezetésével ma is dolgozó Rudnay Gyula Képzőművészeti Kar) több tehetséges tanítványt indított el a képzőművészeti pályára. Így Kóthay Ernő, Cs. Nagy András, Novák Lajos, Szabó István, Szurcsik János, Udvardy Erzsébet, Weintrager Adolf és mások művei Rudnay tanításáról is vallanak.

A VELENCEI MAGYAR PAVILLONBÓL

Fent: Basilides, Pekáry képei; középen Pátzay. *Lent:* Kontuly, Molnár, Hincz képei; középen Grandtner.
Ungarischer Pavillon in Venedig. — Biennale di Venezia, Padiglione ungherese.

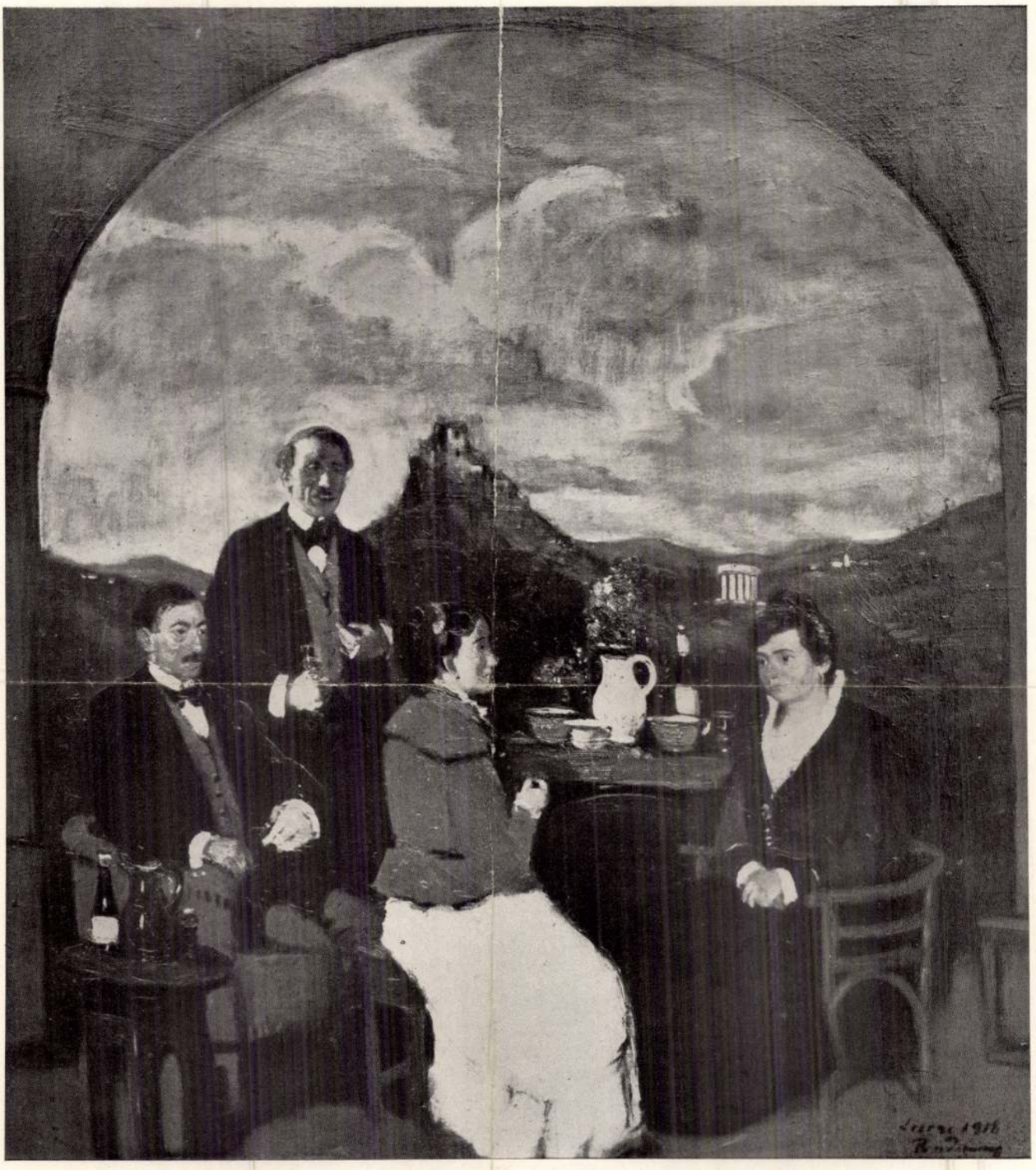

RUDNAY GYULA
Vidám társaság.

Szépművészet
1942. 9. szám

SZÖVETSÉGI KÖZLEMÉNYEK ÉS HÍREK

A KORMÁNYZÓ ÚR JUBILEUMA

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége azon alkalomból, hogy 1919. november hó 16-án a Kormányzó Úr Ő Főméltósága, mint a Nemzeti Hadsereg Fővezére hadseregünk élén bevonult Budapestre, a magyar művésztársadalom nevében a következő hódoló iratában tolmácsolta a magyar művésztársadalom szerencsekíánatait:

»Főméltóságú Urunk!

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége elnöksége a magyar képzőművészek összessége nevében mélységes hódolattal és tisztelettel ragadja meg az alkalmat, hogy szerencsekívánatait tolmácsolhassa azon alkalomból kifolyólag, hogy ma húsz esztendeje, mint a magyar nemzeti hadsereg Fővezére, hadseregünk élén az ország fővárosába ünnepélyesen bevonulni méltóztatott.

A magyar művésztársadalom nevében midőn hódolatteljes szerencsekívánatainkat bátrak vagyunk tolmácsolni, kérjük a Magyarok Istenét, hogy Főméltóságú Kormányzó Urunkat, mint ennek a sokat szenvedett nemzetnek legendásnevű Nemzetépítőjét és Államfőjét, erőben egészségben tartsa meg a Magyar Nemzet számára, hogy az eljövendő megpróbáltatások viharán átvezethessen bennünket a magyar feltámadás útjain s erős kézzel továbbra is kormányozhassa majd Szent István birodalmát a Kárpátoktól az Adriáig.

Kérjük a Mindenhatót, hogy töretlen erőben és egészségben tarthassa meg nemzetünk számára a Főméltóságú Kormányzó Urunkat s nemzetépítő, nagy munkájában hűséges Segítőtársát a Főméltóságú Asszonyt s Kormányzó Urunk egész Családját.«

Budapest, 1939. november 16.

Legmélyebb hódolattal és tisztelettel:

Dr. Ugron Gábor s. k.
v. b. t. t. ny. miniszter,
a Magyar Képzőművészetek Országos Szövetsége
díszelnöke

Sidló Ferenc s. k.

Glatz Oszkár s. k. társelnökök

Róna József s. k. országos elnök

Sz. Gyenes Lajos
igazgató.

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága kabinetirodája a művésztársadalom szerencsekívánatait tolmácsoló feliratára a következő leiratot intézte elnökségünkhöz:

»A Kormányzó Úr Ő Főméltósága a nemzeti hadsereg bevonulásának huszadik évfordulója alkalmából a magyar képzőművészek összessége nevében előterjesztett hódoló üdvözletét szíves köszönettel fogadni méltóztatott.

Budapest, 1939. évi november hó 24. napján.

Uray s. k.«

A FŐMÉLTÓSÁGU ASSZONY
tízezerpengős adománya a magyar képzőművészeknek

A közelgő karácsonyi ünnepekre való tekintettel a **Kormányzóné Ő Főméltósága** az inségben szenvedő magyar művésztársadalom részére 10.000 pengő segélyt adományozott a **Horthyné-Akció segélyalapjaiból** a magyar képzőművészeknek, mely adomány lehetővé tette, hogy minden segélytkérő képzőművész a karácsonyi ünnepek alkalmával segélyben részesüljön.

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége mélységes hálával és tisztelettel fejezi ki hódolatteljes köszönetét ezúttal is a Kormányzóné Ő Főméltósága adományáért, mely lehetővé tette, hogy december hónapban közel 9.000 pengő segély összeget fordíthatott Szövetségünk elnöksége előterjesztésére a segélybizottság az inségbejutott képzőművészeknek, azok özvegyeinek, továbbá a munkaképtelen és beteg művészeknek.

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége a kassai kiállítással kapcsolatosan ezúttal is készségesen vette ki a részét a szervezési munkálatokból, amennyiben a Kassára felutazó művészeket megszervezte, részükre kedvezményes és vasúti szabadjegyet biztosított s egyben a kassai Kazinczy Társaság művészeti szakosztályában tömörült kassai művészekkel harmónikus együttműködéssel igyekezett művészeink kassai tartózkodását minél kellemesebbé tenni.

A Szövetség ezúttal is hálás köszönetét fejezi ki a m. kir. Államvasútak elnökségének, aki nemcsak megfelelő jegymennyiséget bocsátott a felutazó művészek rendelkezésére, hanem a művészek részére egy külön harmadosztályú és egy másodosztályú kocsit csatolt a kassai vonathoz.

A művészek a kora reggeli órákban indultak a keleti pályaudvarról, a két kocsi a kassai művésznapok plakátjaival volt díszítve s a művészek Ugron Gábor díszelnökkel az élén, a legkellemesebb hangulatban indultak fel Kassára.

Október 29-én a magyar képzőművészek megható és kegyeletes aktusban vettek részt, amennyiben Ugron Gábor díszelnök vezetésével a Nagyságos Fejedelem sírjára koszorút helyeztek.

A művészek koszorújának széles nemzeti szalagján a következő felírás volt: **»A Nagyságos Fejedelem emlékének, a magyar képzőművészek. 1939. október 29.«**

A kassai események krónikájához tartozik, hogy a Rákóczi Fejedelem szarkofágja előtt lefolyó tiszteletadása. A magyar művésztársadalom e megnyilatkozása vitéz Szabados Béla lelkes fáradozásának az eredménye volt.

A kassai kiállítás ünnepélyes megnyitására a következő budapesti művészek utaztak fel:

Vitéz Aba Novák Vilmos és Neje, Kóbor Henrik és Neje, Jobbágyi Gaiger Miklós, Hatvani Perlusz

tyás: Végrendelet (Kodolányi. Belvárosi Színház), Az Ember Tragédiája (Városi Színház), Földindulás (Kodolányi. Belvárosi Film). **Bercsényi Tibor:** Pusztai szerenád, Pozsonyi lakodalom (Fővárosi Operettszínház). **Sőrés Imre:** Miniszter barátja (Délibáb-film). **Vincze Márton:** A nőnek mindig sikerül (Mester film), »Anyák Orvosa« (Semmelweis) (Mester film), Hat hét boldogság (Takács film), Áll a bál (Hajdú film); **Vincze—Sörés:** Két lány az utcán (Photophon film); **B. Kokas Klára:** Karosszék (M.F.I.), Hölgyek előnyben (Atelier film); **Básthy—Kokas:** Minta mérték nélkül (Erdélyi filmgyártó); **Baja Benedek:** Göre Gábor (György István — Baja B. film); **Básthy István:** Eb ura fakó (Atelier film.).

Tanévnyitó ünnepség a főiskolán

Az Országos m. kir. Képzőművészeti Főiskola október 21-én tartotta meg ünnepélyes tanévnyitó ülését, amely egyben új díszterménének a felavatója is volt. A $^1/_2$ 12 órakor kezdődő ünnepi ülést megelőzte a Jáki-kápolnában reggel 9 órakor, Beresztovszky Miklós pápai kamarás, miniszteri tanácsos által bemutatott Veni Sancte.

A megnyitó ülésen a kultuszminiszter képviseletében **vitéz Haász Aladár** miniszteri osztályfőnök, a művészeti ügyosztály főnöke jelent meg. A nagyszámú hivatalos és társadalmi előkelőségek között megjelentek az egyetemek és főiskolák képviselői, valamint a művészi és társadalmi élet több kiváló tagja.

Az ünnepélyes ülés a főiskolai énekkar Hiszekegyével kezdődött, majd **Megyer-Meyer Antal** rector a megjelentek üdvözlése után beszámolt a múlt tanév eseményeiről és tanulmányi eredményeiről. Ezután átadta rectori székét **Rudnay Gyulának,** a Főiskola 1939—40. és 1940—41-re megválasztott rector magnificusának, aki a növendékek lelkes és szűnni nem akaró ünneplése közben emelkedett szólásra. Székfoglaló beszédében azokat az elveket fejtegette, amelyek őt eddigi tanári működésében is irányították, s amelyeknek megvalósítására fokozott mértékben fog törekedni rektorsága idején: »Hiszünk a magyar lelkiségen alapuló képzőművészetünk egyetemes emberi szolgálatában. Ezen az alapon állva akarjuk nevelni magyar, keresztény szellemben ifjúságunkat is.« »... Itt a dolgok gyökeréig kell hatolni — művészi nevelésünknél kell kezdenünk. Csak így lehetséges, hogy csendes, kitartó munkával képzőművészetünk kifejező eszközeiben is — rajz, forma, szín, komponálás — a magyar lélek sajátságait veszi fel... Az ilyen irányú magyar művészet magyar nép megismerése nélkül nem lehetséges. Vissza kell térni a gyökérhez, mert ami lehetséges volt a zenében, népzenénk alapján, azt képzőművészetünknek is el kell érnie.« Bejelentette, hogy e nagy célok elérése végett pályázatokat fog kiírni és vidéki ösztöndíjakat óhajt létesíteni, amelyhez kéri a kultuszkormány támogatását és mindenek előtt Isten áldását.

Beszéde végeztével átnyujtotta **Breznay József** és **Somlai Gyula** végzett festő, — illetve **Metky Ödön** szobrásznövendékeknek a Főiskola kitüntető emlékérmét.

Ezután **vitéz Aba-Novák Vilmos** és **Krocsák Emil,** a Főiskola legutóbb kinevezett tanárai tartottak székfoglaló beszédet. Vitéz **Aba-Novák Vilmos,** az egyik alakrajzi és festő-tanszék tanára párhúzamot vont székfoglaló előadásában az »önmagáért való« és az »alkalmazott művészet között. Bevezetésül azt a tételt állítja fel, hogy »a művészet minden időkben kifejezetten programm-művészet volt«. Ezt a tételt, amelyet régen, és különösen manapság igen sokan kezdenek vallani, szellemes és találó példákkal bizonyítja, az őskori barlangi rajzoktól az ókori egyiptomi, görög, római művészeten keresztül a kereszténykor művészetéig. »Mindenkor kötött feladatok megoldása volt a cél«, amivel szemben a mult század végétől kezdve »az öncélú művészet vált egyeduralkodóvá«. Szerepe ennek is döntően fontos. Öncélú művészi alkotások mindig is voltak. Az öncélú művészet a fejlődés biztosítója. Olyan, mint a nyelvújítás a magyar irodalomban, amely nélkül a tizenkilencedik század gazdag magyar termését nem tudjuk elképzelni. Éppen ezért »a kötött művészet mint programm-művészet és az öncélú művészet egymást a legszervesebben egészítik ki«. »Az öncélú művészet formanyelv-újítása nélkül a kötött művészet zátonyra futna.«

Aba-Novák nagy tetszéssel fogadott előadását **Krocsák Emil** székfoglalója követte, aki a geometriának a művészetben való fontos szerepét hangsúlyozta. »A művészet a legnagyobb rend«, amelyben fölényes térismeretnek és hiánytalan arányosságnak kell uralkodni. Ennek eléréséhez pedig egyedül a mértan ismerete vezet. A mértan a művészetet örökké kísérő árnyék, amelytől csak »önmegsemmisülésünk« árán szabadulhatunk meg. Ezért, aki meg akarja hódítani a művészet birodalmát — mondotta Krocsák Emil — annak át kell lépnie a geometria kapuját.

Az elsőéves növendékek fogadalomtétele és befogadása után a Himnusz hangjaival ért véget az ünnepség.

9

Képzőm. Közlöny
1939. 3-4 sz. 57

ilyen módon alakítsa át az egyenes irányban haladó villamosáramot olyan villamosárammá, hogy az elektromos hullámok a fényhullámok gyorsaságával szeljék át a levegőűrt.

A diathermiás készülék által előállított, irányát folyton változtató, úgynevezett gyors váltakozású villamosáramot két vezetéken át, melyeknek végén vízszívó anyaggal bevont, nyeles fémlapok, tudományos néven: elektródok vannak elhelyezve, vezetik be a testbe. Az elektródokat közvetlenül az illető beteg testének megfelelő helyére teszik és pedig úgy, hogy az a testrész, melyet az orvos át akar melegíteni, a két elektród között legyen.

Ha például a kar alsó részének két oldalához illesztik hozzá a két elektródot, akkor a villamos áram beiktatása után egy darab ideig a beteg semmit sem fog érezni. Még az a szúró érzés, az a bizsergés sem érezhető, melyet az egyszerű villamos áram, ha az ember az áramot vezető drótokat a kezével megfogja, rendesen előidézni szokott.

Egyszerre azután hirtelen igen kellemes érzés árasztja el a kar megfelelő részét, mely később, ha a villamos áram tovább is keresztülvezettetik a karon, a melegség érzésének ad helyet. Ha a bevezetett villamosáram mennyiségét növelik, akkor a melegség érzése egyre erősbödik és végül olyan erős lesz, hogy a beteg kénytelen az elektródok közül kihúzni a karját.

Már az is bámulatos eredmény, hogy ilyen módon lehetővé vált az emberi test belsejének bármely részében olyan nagy meleget létrehozni, amilyent az orvos akar és szükségesnek tart. A kutatás azonban nem állt meg ennél a jelentős eredménynél, hanem tovább kereste a módját annak, miként lehetne a test belsejében előidézett villamos meleget pontosan, Celsius-fokokkal mérni. Ez is sikerült, még pedig ugyancsak a villamos áram segítségével.

A villamos mérőeszközzel ellátott diathermiás készülék segítségével módjában van az orvosnak a test belsejében és a test külső felületén tetszés szerinti meleget előidézni. Ilyen módon azután az orvos befolyásolhatja a hőmérséklet emelésével a vér bőségesebb odaáramlását az illető testrészhez, fokozhatja annak a testrésznek életműködését, gyorsíthatja benne az anyagcsere folyamatát.

Ha az orvos a diathermiás készülékkel annyira fokozza a test bizonyos részének melegét, hogy azt a test szövetei már nem bírják el, akkor szövetroncsolódás lesz a diathermiás eljárás eredménye. Ez egy további gyógyhatása a diathermiának, mert ilyen módon sikerül rosszindulatú daganatokat elroncsolni. A diathermiás villamosáramot széltében használják már az orvosok gonoszindulatú daganatok, rákos sejtszövetek szétroncsolására.

Hogy a szövetroncsoláshoz szükséges erejű áramot fejleszteni lehessen, az elektromos áramot igen finom tűhegyeken vezetik át, úgy, hogy az egész árammennyiség egy pontra koncentrálódik és ott oly óriási meleget idéz elő, hogy ott, ahol a villamos szikrát kifutó tűhegy éri a daganat szöveteit, ezek a szövetek teljesen fölperzselődnek és egyúttal a keletkező sebesedés fölött pörk képződik.

Ilyen villamos tűkkel az organikus szöveteket úgy át lehet vágni, akár a legélesebb késsel. Emellett a villamos tűknek az éles kés fölött az a nagy előnyük is van, hogy nem okoznak vérzést. A villamos tűkkel tehát vértelen operációkat lehet végezni. Ezt az eljárást az orvosok „hideg kausztikának" nevezik, mert az elektródok, a villamos áramot a testbe vezető fémtűk, melyek közvetlenül a szövetroncsolást végzik, nem tüzesednek át, hanem aránylag hidegek.

Ez az eljárás újabb időben kitünő szolgálatokat tesz a sebészeknek daganatok eltávolításánál.

Amint ezekből látható, a diathermiás gyógymód nemcsak a belgyógyászatban, hanem a sebészetben is eredményesen alkalmazható. Alkalmazhatóságát nagy mértékben elősegítette az a körülmény, hogy egy Horvátországból Amerikába elszármazott híres feltaláló, Tesla Miklós, egy általa konstruált szerkezettel úgy tökéletesítette, hogy a gyorsan irányát változtató villamos áram feszültsége annyira növelhető, hogy ha ez a villamosáram egy megfelelően szerkesztett, légüres üveggolyóba vezettetik be, ott Röntgen-sugarak keletkeznek. Az így tökéletesített diathermiás készülékkel az orvosok hatalmukba kerítették az emberi test belsejét, mely azelőtt csak az operáló és a boncoló kés részére volt hozzáférhető.

Ha most már azt kérdezzük, hogy milyen bajok azok, melyek ellen a diathermiás eljárástól haszon remélhető, akkor emlékezetünkbe kell hívnunk mindazokat a betegségeket, melyeknél a melegnek gyógyító hatása szokott lenni.

Ilyen betegségek első sorban az idegbajok, az izületi betegségek, a köszvény, az ischiász, az izületi csúz, stb. Mint idegcsillapító és fájdalomenyhítő a diathermia a gyógyeljárások között első helyen áll hatás tekintetében. Nagy szerep jut és még nagyobb fog valószínüen a jövőben jutni a diathermiának a daganatok és főképpen a rákos daganatok kiirtásánál.

A vásárhelyiek és a piktor

Rudnay és Pásztor nagysikerű kiállításán egy felolvasás keretében Pásztor József egy sereg érdekes intimi ást mondott el e két, Hódmezővásárhelyre szakadt művészről s főképp arról, hogyan s miként illeszkedtek ők be'e a vásárhelyi gazda-közönségbe. Pásztor József ki is adta ezeket az apróságokat a Magyar Figyelő legújabb számában, ahonnan néhány mulatságos apróságot átveszünk.

*

Pásztor János Párisban járt s egy este a hotelben meghallotta, hogy valaki Rákóczi egyik kesergőjét hegedüli. Szaladt a hang után s megtalálta Rudnayt. Levitte Rudnayt Hódmezővásárhelyre, ahol kijárták, hogy a zsiros város közömbös magisztrátusa helyet adott nekik az üresen álló városi sörházban. Tornyai János, Endre Béla, Váradi Gyula, Pásztor János és Rudnay Gyula kerültek így össze egy kis lelkes művészi kolóniában, járták a tanyákat, a magyar udvarokat, üldögéltek a búbos mellett bátyámuramékkal, a havas téli estéken. Ki-kiszaladtak a Tiszához elnézni a füzesek ezüstös melankóliáját. Beültek a kis kocsmába, ahol pipafüstben, cigány mellett üldögéltek, buslakodtak félrecsapott kalapban, vagy a szemükre húzott sipkában a menyecske mellől elszabadult magyarok s mulat ak olyan szépen, ahogy ezt egy művelt német, ha kétezer esztendeig tanul'a, se tudja utánuk csinálni.

Vonzotta őket minden, ami a magyar lélek megnyilatkozása volt. Rudnay néha éjfélig huzatta a füstösökkel valamelyik városszéli kurtakocsmában. Ha a kocsmaajtót kinyitották, a nád suhogása suhant be az ajtón s bús, fekete akácok bóbiskáltak az álmodó poros út fölött. Éjfél után kivette a cigány kezéből Rudnay a hegedűt s hajnalig ő muzsikált a cigánynak. Maga is cigány volt egy kicsit, meg betyár. Oh igen. Szerencse, hogy még az ő gyermeklába egy kicsit benne lépkedett a magyar betyárromantika emlékködében. Sok büszke, dacos szépség szívódott fel ebből a lelkébe és művészetébe.

Még a modelljeik között is akadt öreg betyár, a vén Kala János. Bizony az öreg valamikor benne volt a Rózsa Sándor bandájában, ezt mindenki tudta. Volt is ezért respektusa az öregnek paraszti körökben, de ő maga sohse dicsekedett vele.

*

A villamoson. „Bérlet- és szabadjegyek fölszólítás nélkül azonnal fölmutatandók" Mühlbeck Károly rajza

Mint a kolduskirályfiak bódorogtak a nagy zsíros magyar bőség alacsonyan terpeszkedő házai között. Alig értette meg őket itt valaki. A városi urak hagyták őket. Söröztek a „Fekete Sas"-ban, legyintettek. Eh. Hát legyen művészet is. A fontos mindig az volt, hogy áll a vetés s gömbölyödik-e már a hízó. Ilyenforma beszélgetés folyt le köztük a kiskapuban, ha meglátták az álmodva járó emberfiakat.

— No?

— Mifélék ezök?

— Hát nem tuggya kend?

— Nem én.

— Ezök a „műembörök".

— Műembörök?

— Azok. Akik a sörházba laknak.

— Vagy azok?

— No most mán tuggya kend.

— Hát oszt mit csinálnak ezök?

— Festögetnek. Van aki sárbul embört gyur.

— Egész nap ezt csinálják?

— Olyik egész nap, ha rágyün a bolongya.

— Oszt mög lehet ebbül élni?

— Hát sok mindönbül mög löhet élni. Gondolja el csak kend. Hát az a komédiás, aki a vásárba a kardot eresztgeti le a torkán. Oszt mögél belőle. Vagy aki a nagy kigyót csavari a nyaka körül.

— Az ám.

— Na láttya. Hát ezök is.

— Sovány mestörség löhet.

— A biz ez.

— Dehát olyanok is ezök, mint a hét szűk esztendő.

— Tán nem is ösznek?

— Nem rontyák el a gyomrukat.

— No én inkább libát őrízném.

— Aszondom.

*

A magyar nép bensőséges kedélye, humora, érzelembősége erkölcse és jelleme öntudatlanul is gyűjti az esztétikai kinceseket. A nép gondolkodásában, nyelvében és jellemében halmozódik ez fel lassan-lassan s olyan örökéletű nyugalommal alakul ki, mint a geológiai folyamatokban a kápráztató ásványi forma.

Ezeket a felgyülemlett esztétikai kinceseket keresték a vásárhelyiek.

A nagy, hatalmas magyar tenger nem értette meg őket, zsíros torai mellett éhesen ődöngtek a „műembörök", de vajjon megérti-e a tenger a gyöngykagyló opálos szépségét sejti-e, hogy a csillárok fényében, halkan pihenő asszonyi keblen fog egykor ragyogni? A tenger félős morajában nincs benne ennek a szépségnek a tudata, az igazgyöngyöt mégis a tenger termi. Csak fel kell hozni a mélységeiből.

Bizony a vásárhelyiek még az igazgyöngyöt keresték, néha éhertek. Ötlettel azonban nemcsak témát találni, de vacsorázni is.

Akkoriban Vásárhelyen még minden valamire való ember temetése után tor volt. Csak azt kellett megtudni, hol van gazdag halott. Szépen, szomorúan kikisérték az öreg magyart az utolsó útjára a „műembörök", este aztán, amint illett a gyászolóknak, leültek a halotti tor asztalához. Megvacsoráztak. A megboldogult Szilaj Bige Péter, vagy Csürös Nagy János egyebet sem áldozott a művészet oltárán, mint ezt a vacsorát. Csak az volt a baj, hogy az öreg magyarok rossz beosztással haltak meg. Néha három is egy nap, máskor egy héten ha kettő.

*

Egy forint nyolcvan krajcárokat kapott az öreg Kala János, a nyugalomba vonult vén betyár, modell egy hétre Rudnaytól. Ezért üldögélt reggeltől délig mindennap. A hét végén kérte a pénzt.

— Fizessön ki.

Rudnay rábámult.

— Hát minek magának a péz, János bácsi?

— Hát tuggya köll. A csizmám a vargánál van. Ki akarom váltani.

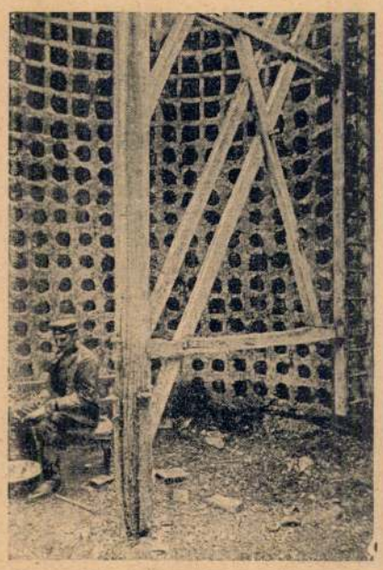

Francia póstagalamb-torony, másfélezer galamb számára. Belsejében forgatható létra, amelyen minden fészek könnyen megközelíthető

Azután a Rudnay cipője felé pislogott s egy kis idő multán megszólalt:

— De a magáé is tátog. Aggya ide, azt is elviszöm. Mögjavítja a varga az enyimmel egybe.

Máskor ilyen atelier-beszélgetés folyt.

Kérdezi az öreg betyár:

— No mit ebédölt?

Rudnay a levegőbe nézett. Pihegő aranyálmok röppentek el a palettájáról.

— Hát, — mondta csendesen, aztán elhallgatott.

Az öreg Kala pislantott egyet.

— No nem kérdöm.

Rudnay fanyarul mosolygott.

— Hát maga János bátyám?

Az öreg mérgesen vágta ki:

— Kurumpli levest!

— Szereti?

Az öreg megmozdult lomhán.

— Hát tuggya... A levit még igön, de a krumpliját nem állhatom.

Máskor kérdi az öreg Kala:

— Vót Pestön?

— Vótam.

— Nagy bülös város.

— Az.

— Egymás högyin-hátán az embörök.

— Úgy, János bátyám.

— Oszt látta a királyt?

— Láttam.

— Mongya mit öszik?

— A király?

— Az.

— Hogy mit öszik, János bátyám? Nem tudom, hogy mit öhet, engem nem hitt mög ebédre sohse.

Az öreg felpislantott.

— Mer ha én király lönnék, egész nap pecsenyét önnék. Abba se hagynám.

*

Kinn festegetett Rudnay a Tisza mellett, Mártélyon. Egy csordás oda állt a háta mögé s nézte egy félóráig, hogy fest.

— Hát így mögy ez? — kérdezte.

— Így.

Pislantott egyet.

— Tuggya mit gondoltam? Nagyon szeretnék festeni mögtanulni. Mer hogy sok időm van.

— Hát álljon a hátam mögé, oszt nézze.

— Néztem mán.

— Akkor próbálja mög. Amott egy tinó. Én is lefestem, maga is, oszt majd mögláttyuk, kié jobb.

Festéket, ecsetet adott a csordásnak, egymás mellé telepedtek s festeni kezdtek.

A csordás izzadt, de azért lefestette a tinót. Igaz a szarvát a hátuljára tette.

Rudnay felállt.

— No most nézzük mög kié jobb.

Leállították egymás mellé a két képet. A csordás hunyorgatva sokáig nézte. Közelebb lépegetett, meg távolabb.

— Hát tuggya, — nézett fel pislantva Rudnay. A — magáé jobb messziről, az enyém meg közelrül.

*

Felállította kinn a határban Rudnay a háromlábú festőállványát. Szelid, eláradó fényben hullámzott a vetés. Felhők szárnyaltak el fölötte, mint a tovaszálló álom, néha rádobtak egy bánatos árnyat a vetésre.

Rudnay a motivumot figyelte, amikor hirtelen szekérkerék puha zörgését, s a küllő kattogását hallja meg a háta mögött.

— Hó! — szól valaki barátságosan a lovakhoz.

Rudnay hátranéz s látja, hogy a lucernával megrakott kocsiról egy magyar tapasztkodik le. Méltóságteljes lépésekkel közeledik felé. Megbiccenti a kalapját s egy pillantást vet a festő-állványra.

— Agyonisten.

— Agyonisten.

— Hát mérnek?

Rudnay pislant egyet.

— Mérünk.

Az öreg tapasztalt magyar nem s Előkaparja a zsebéből a bugyellárisát, elővesz belőle húsz koronát, közelebb lép Rudnayhoz.

— Mucsi János a bőcsületes nevöm.

Kezelnek. Aztán az öreg mutatja a húsz koronát, belenéz Rudnay szemébe s lassan mondja:

— A külső dülőbe mikor érnek? Nem sajnálom a pénzt.

S odaadja Rudnaynak a húsz koronát.

— No fogja.

Flirt

A szónak, amely e fogalmat megjelöli, még nincs éppen nagy multja, — három-négy évtizede kapták föl, — magának a fogalomnak azonban annál hosszabb a históriája. Amikor XV. Lajos udvarán, uralkodásának első éveiben, a szerelmi érzés még nem durvult el mindent elárasztó érzékiséggé, már megvolt a fogalom. Körülírva és meghatározva azonban csak később lett, a mult század második felében. Hódító útjára nem szülőföldjéről, francia földről, hanem Angliából indult a modern flirt, amelyet egy francia író, G. Descartes, így határozott meg: „Udvarlás, amelyben nincs szenvedély, kitartó széptevés, amelynek nincs reménykedése, amely a szerelemnek hamis hasonmása." Nők találmánya a modern flirt, a léha időfecsérlés ez eszméje, amely az örökös, céltalan böjtöléshez hasonlít, szemben a dúsan terített asztallal. Veszedelmes mulatság, mint az a gyönyörűség, amikor valaki annak tudatában hajol a mélység fölé, hogy minden pillanatban beleszédülhet. Akik hívői és bajnokai, mentségül azt hozzák föl mellette, hogy „a flirt az önmagáért való szerelem. Plátó elmélete modernül finomított kiadásban." Ezt az önámítást azonban megingatja nemcsak a flirtelők emberi gyöngesége, hanem legtöbbször az a tudat is, hogy adandó alkalommal a szerelmi portyázók korántsem érik be a virágnak puszta illatával, hanem letörik magát a virágot is. Az kétségtelen, hogy annál, aki a flirtet nem pusztán szórakozásnak tekinti, az egész seregét mozgósítja oly kiváló tulajdonságoknak, mint a tapintat, diszkréció. Azt lehetne mondani, aki mester a flirtben, diplomatának született. Mégis érdekes, hogy a férfivilág inkább csak passziv szerepet játszik benne, a nőhöz képest, aki beható tanulmány nélkül is mester a flirtben, csak kezdő marad.

A temperamentumok és egyéniségek különbsége szerint a flirt is sokféle. Egész világ választja el például a zárdából kikerült fiatal leány ártatlan flirtjét a nagyvilági hölgyétől, aki „unatkozik" férje oldalán, s leköti egy, a társaságban szereplő férfiúnak udvarlását. (Mert ugyancsak nevezetes, hogy az igazi modern nő csak oly férfivel flirtel, aki szerepel, vagy legalább is egy másik nőnek van már lekötve. A flirt tehát sokszor éppen nem becsületes háború, hanem kalózkodás.)

A leggyakoribb tipus a flirtelő asszonyok világában az, aki kacérságból flirtel. Az hajlik rá leginkább, akinek üres a szive, semmi sem foglalkoztatja a lelkét s ezért a színlelt szerelem enyelgésében keres szórakozást. Már pedig a középkori tudósok is hirdették, hogy a „horror vacui": a rettegés az ürességtől, hová viheti az embert. Akiben megvan az égő vágy, hogy betöltse szivének s lelkének ürességét, könnyen lépi túl a határt, amelyet jóelőre szabott maga elé. Bizonyos, hogy vannak oly asszonyok is, akiknek a flirt csakis lelki szükség, de ez a kisebbség s ők is ki vannak téve az átalakulás veszedelmének. Keresnek maguknak egy lelki barátot, aki előtt föltárhatják érzéseik mélységét, de tovább menni, egyéb engedményt tenni „elvből," nem hajlandók. Az elv szép is, de gyönge matéria, s az ember elsősorban a nő, mint a Rigolettóban nem ok nélkül éneklik, ingatag. Egyetlen vigyázatlan, kellően nem őrzött pillanat, s a szép, gyöngéd érzés elvész a szenvedély váratlanul támadó hullámzásában. S minél tisztább a nő lelke, minél mélyebb és őszintébb az érzése, annál nagyobb ránézve a flirtben rejtőző veszedelem. Ha ehhez még önálló, erős gondolkodás járul, amely a világ véleményére kevesebbet ad, mint a saját itéletére, s a flirtelő férfiban igaz értéket fedez föl, mily közel van a kisértés, hogy valaki be ne érje az emberi boldogságnak pusztán a látszatával. A flirtelő asszonyból így lesz aztán boldog vagy boldogtalan szerető, sorsa így dől el, aszerint, hogy érzése erősebb vagy gyengébb erkölcsi tudatánál.

Ábel és Eszter. Az e'mú't egy ké évtized szépirodalmában a legjobb termékek közé tartozik az „Ábel és Eszter", Gárdonyi Géza műve. Kevés van ilyen, enynyire maradandó anyagból, kevés van, amely így reprezentálna egy töves-gyökeres íróművészetet, modern és magyar hangot. Két embersors regénye az „Ábel és Eszter", de amire rávilágít, ami fluoreszkál benne: ez közös élménye mindannyiunknak, a léleknek ez oly rezdülése, amelyre mindenki reagál, aki valaha fiatal volt és szeretett, színes álmot kergetett s a szürke mindennapiságban csöndes szenvedés borult reá. Az most itt nem célunk, hogy méltassuk és ismertessük a regényt, amely annak idején egyébként az Uj Idők hasábjain jelent meg először, de jelentjük és örömmel hívjuk föl reá a közönség figyelmét, hogy Gárdonyi költői erejének e megkapó szépségű alkotása most második kiadásban jelent meg. Ára 8.— korona.

A szerkesztő üzenetei

Árva leány. Ez a férfitipus mindig megvolt, a háborús viszonyok azonban még jobban rontottak rajta, azt lehetne mondani, valósággal kezére jártak. Hogy nekünk mi a véleményünk felőle, ecsetelni bizonyára fölösleges, úgyis kitalálja. Csak annyit tanácsolhatunk, hogy a játéknak, amelyet nem akarunk nevén nevezni, tétovázás nélkül véget kell vetni. Azt még megteheti, hogy erélyes magyarázatot kér, de ha a helyzet véges határidőn belül nem változna, le kell vonnia a konzekvenciákat, ami nem lehet más, mint szakitás, teljes betemetése a multnak.

O. T. Kiskunhalas. A fiatalságot nem kell visszaszereznie, mert még el sem veszthette. Három nénjéből a csúfolódás démona beszél. Azt a társadalmi réteget, amelyből való, nincs oka kicsinyelni vagy szégyelni, ellenkezőleg, büszke lehet rá. Az a bizonyos valaki csak önmagáról állít ki szegénységi bizonyítványt, ha ebből az okból ma kerüli önt, s elnéz a feje fölött. Hogy az ön korában lehet-e még feledni? Nagyon is, mert hisz' fiatalabb korban erre még nincs ok. Levelét, melyhez egyébként gratulálunk, átadtuk orvosi munkatársunknak, aki kérdésére a „Szépségápolás" rovatban fog felelni.

Szerencsétlenül járt. Azt a jelzőt, amit az illető viselkedése megérdemel, nem is irjuk ide, mert e papiros nincs hozzászokva az ily színekhez. Valószínűnek tartjuk, hogy nyert ügye lesz, ha az ajándékul kapott fülbevalót, a gyűrűt s az összeget felajánlja jótékony célra. Mindazonáltal függetlenül ettől, ajánljuk, hogy az ügyben forduljon egy ügyvédhez is, mert könnyen lehet, hogy az illető ellen anyagi kártérítés indítható, tekintve, hogy ön, bizva az igéretben, a legteljesebb jóhiszeműséggel jelentékeny kiadásokat eszközölt, s az utolsó pillanatban kijelenti az érdekelt másik fél, hogy huszonnégy óra alatt mást gondolt s „neki már nem kell semmi".

Tapasztalatlan. Az mindenesetre jó jel, hogy „nagyon sötétnek" látta az esetet. Máskor azonban erre a felismerésre ne utólag, hanem előzetesen jusson. Reméljük azt a tanulságot levonta az esetből, hogy kisérő nélkül nem megy el szórakozni, pláne este, még akkor is, ha ez a szórakozás a legártatlanabb. Azt is könnyen elképzelheti, mily következményekkel jár, ha meglátta volna valamelyik ta-

nára. Mi egyébként megbocsátunk, de hogy az égiek is megbocsátanak-e, az kérdés.

Kispesti leány. Nem az a fontos, hogy az illető mit mond, hanem hogy arra, amit mond, lehet-e építeni. Az a kijelentés, hogy „imádom önt", még nem zárja ki, hogy ne léha kalandról legyen szó. Hogy mi a teendő? A közölt adatok alapján abbahagyni az ismeretséget, oly gyorsan, amint csak lehet.

Állatorvos. 1. Kimehetnek. 2. Váratlan támadás ellen természetesen nem védekezhet, de ily esetekben a támadás nem mindig váratlan, rendszerint — ha öntudatlanul is — felhívás történik rá. A védekezés: rendreutasítás. 3. Ez bizony nem illik. 4. Az a kérdés, hogy mily kort ért a „fiatal leány" alatt. Tizenötéves bakfisoknak például nem szabad. 4. Ennyit még illik kérdezni.

Prepa. 1. A köszönést vagy fogadja el minden esetben, tehát akkor is, ha egyedül megy, vagy pedig szüntesse be. Mi az utóbbit ajánljuk. 2. Lermontoff műve nem kapható, a másik igen, ára 80 fill. 3. Tagsági díj 20 kor. Résztvesz az évenkint kétszer tartandó sorsjátékban, amelyen különböző nyeremény-értékben műtárgyakat nyerhet, kapja a „Művészet" c. folyóirat jelenleg évenként kétszer megjelenő számait, s a társulat kiállításait ingyen látogathatja.

Elmult a nyár. Minden az érzés őszinteségétől s az elhatározás komolyságától függ. Ha a medikus úr nem könnyelmű igérgető, akkor az a terminus, amit kikötött, igazán nem sok, másfél évig nyugodtan várhat.

Hivatalnoknő. Forduljon a Feministák egyesületéhez V., József-tér 9.

M. R. L. 1. Reáliskolába és gimnáziumba jogosít. 2. Hét osztályú nincs sehol. 3. Az előbbi pontból a harmadik kérdésre is kiolvashatja a választ.

Ergo. Ha elhatározása komoly, s megvan a lelki ereje ahhoz, hogy küzdeni tudjon azokkal a nehézségekkel, azzal a kisértéssel, amelynek itt ki lett téve: akkor nem beszéljük le tervéről s hiszszük, hogy meg fog tudni állni a lábán. Bármely ezred- vagy hadtest-parancsnokság székhelyén jelentkezhet, illetve beadhat kérvényt az alkalmaztatás iránt. Az persze ma nagyon is kérdés, hogy ily munkaerőkre meddig lesz szükség.

P. M. 1. A „Basedow"-kór a szívidegességnek súlyosabb fajtája, de nem gyógyithatatlan. Tünetei: erős szívdobogás, a pajzsmirigyek megdagadnak, a szem kimered az üregéből, a tagok reszketnek és a beteg erősen lefogy. 2. Egyik leány a másikat nem köszönti így, még ha az idősebb is.

Önzetlen barátnő. Csak a folytonos szóbeli meggyőzés segit, azonkivül természetesen vigye szórakozni is, társaságba. Idővel bizonyosan megváltozik, főleg, ha oly valaki kerül útjába, aki azzal tud hatni reá, hogy felkelti a leányálmokat.

Zinus. „Ilyenformán" bizony megcsalta. Szerencsére a világ a megcsalatásnak ezt a fajtáját gyerekjátéknak nevezi. Mindazonáltal a kiengesztelésnél ajánljuk, hogy más fájdalomdíjat válasszon, mint ami tervbe van véve. Nem felejtendő az sem, hogy végül is ily játékokból lesznek a komoly esetek.

Aggódó. Megbeszélések folytak róla. Amit a fogságról beszélnek, az ebben a formában alaptalan. Többire nézve forduljon a Hadifoglyokat gyámolító irodához (Üllői-út 2.).

„Len." Forduljon valamelyik textilgyárhoz. Bár mostanság legfeljebb megveszik a nyers anyagot, de az ön céljaira nem igen dolgozzák fel sehol.

Jellicska Jolán. 1. Testvért félévig gyászolunk mély gyásszal és félévig félgyásszal. 2. Forduljon az illető iskola igazgatóságához. 3. Részletes fölvilágositást nyerhet a postaigazgatóságnál. 4. A kérdezett cím: IX., Üllői-út 1. — Ha komolyan akar zenével foglalkozni, akkor vegyen rendes órákat. — Az Uj Időkhöz bekötési tábla most nem kapható.

Szomorú liliom. Csak a titkozás lehet fegyver, bár a „becéző szavak" miatt nem látjuk be, hogy miért kell haragudnia. Erre őt bizonyára a rokoni szeretet jogositja föl s a tizenegyéves különbség. Az viszont a legintenzivebb rokoni szeretetből sem engedhető meg, hogy karonfogva sétáljon vele.

Árva leány. 1. Most nem kapható s egyelőre nem tudják, hogy mikor lesz újra. 2. A Perm kormányzóságban fekszik, amely az európai és ázsiai Oroszország határán terül el, 332.061 km² területtel, az európai és ázsiai részt az Ural hegység választja el. Egyik kereskedelmi gócpontja Jekaterinburg.

Szeptember. Tudtunkkal ilyen otthon, amelyben hely is volna, nincsen. Penzió van sok, de mi nem ösmerjük és csak azokat ajánlhatnánk, amelyek minden útmutatóban benne vannak. Sokkal jobb, ha valaki ösmerőséhez fordul, akinek e tekintetben közvetlen tapasztalatai vannak.

Penészfoltok. Fehérneműből a penészfoltot következőképen távolithatjuk el: a foltos helyet többször bedörzsöljük jól vajjal, amelyet egy ideig rajta hagyunk, aztán rendes módon kimossuk, kifőzzük a ruhát, s napon szárítjuk. Ez a legfontosabb, a napon való szárítás.

Csalfa szemű. 1. Olyan intézet Budapesten VII., Angol-u. 2244. sz. a. van. 2. „Kertészet" megrendelhető Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Andrássy-út 16. 3. Dehogy vén! Hisz oly fiatal még.

Hella. 1. Különbözeti vizsgát kell tenni, különösen latinból. 2. Van olyan, ahol az elsőben, van olyan, ahol csak az ötödikben tanitják a latint. 3. A tananyagot illetőleg forduljon ahhoz a gimnáziumhoz, ahol vizsgázni akar.

D. Eszter. 1. A jeligéjét nem tudtuk elolvasni. 2. Az ilyen viaszkos vásznat házilag festeni nem lehet.

Tejgazdaság. Forduljon a sárvári uradalom intézőségéhez, egyben ez a címe is és onnan kérjen felvilágosítást arra nézve, amit tudni akar.

Vigyázatlan. Ha a ruha fehér, úgy citromsavval kiveheti a pecsétet. Ha színes, úgy a házi kisérletezés nem tanácsos.

Kecskeméti. Legnagyobb sajnálatunkra sem a borolva-, sem egyéb pipereszappan gyártásához nem értünk.

Bécsi. 1. Illetlenségnek nem nevezhető, de fiatal leányokkal szemben nincs helyén. Jobb tehát, ha nem engedi meg. 2. Neki kell fölajánlani. 3. Ha jó ismerőse, úgy megadható.

T. M. Sajnálatunkra nem üti meg mértékünket.

Peti. Mesterkélt, nem használható.

Grickó. Nem irta le helyesen. Mostani helyte'en formájában ez a forditása: 1. Kedveld, mivel jó és kedves. — tehát szeress. 2. Emlékszem arra, amit irtam. De ismételjük egy-két betű változtatással egészen más az értelme. 3. A versek gyöngék.

I. Sándor. Nincs.

Moharózsa. 1. Legjobb, ha a kiadóhivatalban fizet elő postautalványon. 2. Van benne egy-két jó sor, a gondolat megérdemelné a szép kialakitást, igy azonban nem vált be.

Sch. P. A fényképet, sajnálatunkra, nem használhatjuk.

H. Rauscher Juliska festőiskolája, Budapest, I., Fehérvári-út 10.

Nem közölhető versek: Alkonyatkor. — Egy délután. — Egyedüllétben. — Szeretlek. — Huszonhatodikán. — Kusza sorok. — Ország a térképen. — Gyermekség.

TARTALOM:

Szöveg: *Démon a palackban.* Irta Herczeg Ferenc. — *Hír Pestről.* Irta Szini Gyula. — *Ne hidd!* Irta Gács Demeter. — *Bujócska.* Irta Peterdy Sándor. — *Ferenczy búcsúja.* Irta Lyka Károly. — *Tetemrehivás.* Irta Meszlényi Károly. — *A zöld dominó.* Irta E. Pardo Bazán. — *Ősz.* Irta Csaba. — *A test villamos átmelegítése.* — *Rovatok:* Minden féle. A szerkesztő üzenetei. — Forditott regény: *Galahad csodálatos kalandja.* Irta A. H. Adam.

Képeink: A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei. — Mühlbeck Károly négy fejléce. — Családi kép rég letünt időkből. — Egy tüzérségi állásunk negyedfélezer méter magasságban. — Egy szál gyujtó. — Francia postagalamb-torony.

Laptulajdonos: *Singer és Wolfner. Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám. Kéziratokat nem adunk vissza. — Az Uj Idők képeinek és szövegének utánnyomása tilos.*

Előfizetési ára: *félévre* 12 kor. és 8 kor. háborús pótdij, összesen 20 kor.; *negyedévre* 6 kor. és 4 kor háborús pótdij, összesen 10 kor.

Az Uj Idők kliséit Wolfner M. cinkográfiai műintézete készíti, Budapest, VIII. kerület, Hunyady utca 32. szám. Telefon: József 5—52.

Megjelent! Ára 6 korona

STRIGONIUS

Rejtelmes történet

Irta FARKAS PÁL

A lélek titokzatos birodalmába, misztikus erők láthatatlan labirintusán át vezeti Farkas Pál az olvasót új könyvében, amely drámai erővel hozza elénk egy réges-régen átélt szerelmi regény minden izgalmát a mai emberek életében

Megjelent Ára 6 korona

AZ ERDŐ KÖNYVE

Bársony István, a természet örök szépségeinek költője, legújabb könyvét az erdőnek, a lelki szimfóniák rejtelmes dajkálójának szenteli

„A HÁROM GALAMB", Kádár Lehel regénye, a csendes kispolgári élet poézisét szólaltatja meg és vetiti elénk százszinű reflektorral. A regény ára 6.50 K.

RUDNAY GYULA

(Vízhordó)

A magyar festőművészet kimagasló alakja, a Kossuth-díjas Rudnay Gyula 78 éves korában elhunyt. Nagy részvét mellett, pénteken helyezték örök nyugovóra a Kerepesi temetőben.

A magyar művésztársadalom és a képzőművészet iránt érdeklődő közönség mély fájdalommal búcsúzik Rudnay Gyulától.

Ára: 1 forint

Magyar IFJ

1957. január 12. • IFJ

BUDAPESTRE VÁRJUK

CSOU EN-LAJ-T

Mi lesz
Változ
Milyen les

Hegyi Lá

Munkatársunk felkereste a Honvédelmi Minisztériumban Hegyi László vezérőrnagy bajtársat, hogy tájékoztatást kérjen néhány, a közvéleményt különösen érdeklő honvédelmi kérdésről.

Milyen tervek vannak a sorköteles fiatalokkal, lesz-e a közeljövőben bevonulás?

— Az októberi eseményekben

Csipkekendős nő

vész fű. Ezeknek színskálája általában meleg, mint Rudnay legtöbb képének alaphangja, ahol az árnyékok mély szürkésbarnáját a lomb megvilágított friss zöldje töri meg. Ezek a tájképek mintegy visszhangjai a művész hangulatváltozásainak, hiszen nála egy-egy kép nem valamely feladat megoldását jelenti, hanem érzelmi világának kivetítését.

Nem feledkezhetünk meg kiválóan jellegzetes arcképeiről. Valamely különös nemes vonást érzünk felesége képmásán (Csipkekendős asszony) és fivérének, a zeneművésznek nagy arcképén. De mindenekfelett ki kell emelnünk önarcképét, magas prémes föveggel, amely a kiállításokon „Kozák" néven szerepelt. Mesteri jellemzése saját magának. Tompa és egyenletes világításban tekint ránk a képből a mester ábrázata, gyönge mosoly dereng rajta. Valamelyes fölényérzet vegyül beléje, egy szemernyi jókedvű gúny is árulkodik szellemi alkatáról. Olyan férfival nézünk szembe, aki a köznapi élet fölé emelkedett és magasabb szintről szemléli az életet. Tudjuk, hogy ez a magasabb szint a művészet.

Olyan volt az életben is, mint amilyennek az arckép mutatja. Teljességgel a művészetnek élt. Munkálkodásának első felében mostohán bánt vele az élet, sok rossz napot, rossz éveket hozott neki. Gyakran halmozódott baj bajra. *Ő nem vette fel a küzdelmet, hanem elsétált mellette. Úgy látszott, hogy lenézi a sorsot. Végül mégis győzedelmeskedett!* Győzelme abban nyilvánul, hogy semmi baj sem tudta kizökkenteni abból a világból, amelyben művészete mozgott, fejlődött, élt. Végig hű volt hozzá, neki élhetett. Ez igen nagy elégtétel és nagyon ritka a művészek életrajzában. Tudta, hogy stílusát nem tekintik modernnek, és akadtak társai, akik ezt nagy bizonyossággal korszerűtlennek mondták. De azt is tudta, hogy a vérbeli művészeket sohasem korszerűségük tette naggyá, hanem művészetük belső értéke. És nem tágított.

A világ, amelyhez minden erejével ragaszkodott, a magyar ember világa. A vidéki élet mindenekfelett vonzotta ecsetjét, a nagyvárosé nem, bár otthonos volt ebben is. De mindig túlságosan nemzetközinek, mindenütt egyformának érezte, tehát nem kötötte le érdeklődését. A vidéki élet emberei jelentek meg jó korán azokon a szép krétarajzokon, amelyeket a „Művészet" című folyóirat számára készített, ezeket karcolta rézbe, festette vászonra. Sohasem nyúlt más tárgyhoz, de más stílushoz sem. Ebben élte ki magát.

Ezt a szellemet igyekezett főiskolai tanítványaiba is átplántálni. A főiskolán *mindig neki volt a legtöbb tanítványa, olyan vonzó volt a tanítása.* Olyanok voltak emberi tulajdonságai is. Halk beszédű, lelkes és lelkesítő férfiú volt, választékos, nyájas és emberséges. Tántoríthatatlanul őszinte, meleg szívű és meleg kedélyű. E tulajdonságok jó része át is áramlott alkotásaiba, és azokban élt tovább. És tanítványaiban és barátaiban, akik sohasem fogják elfelejteni. De hazája és népe sem.

Lyka Károly
Kossuth-díjas

rek ellentétei átmenetek nélkül kerülnek egymás mellé, de ellentéteik nem bontják meg a színek harmóniáját, amely a képek tárgyával, kompozíciójával egyetemben bizonyos ünnepélyességet, friss kedvet, sőt életörömöt is sugároz.

Ebbe az újjá-álmodott világba vezet minket Rudnay két kompozíciója is, amelyeket a debreceni egyetem számára festett. A festmények tárgya: kedvence, Csokonai a kollégium diákjaival a debreceni Nagyerdőben; a másiké Toborzás a negyvenes években. Mindkét kép nagyrétű, előadása erőteljes, meggyőző, mesterien komponált, színe nem olyan gazdag skálájú, mint az eddig említett műveké, de mozgalmasabb, élénkebb hatású.

Mind a debreceni faldíszítő festményeket, mind a régi táblabíróvilágot újjáélesztő életképeket a képzelet teremtette, a kultúra táplálta. Rávallanak a művész festő-vágyaira és arra, hogy mi az, ami szellemét pihenő óráiban legszívesebben foglalkoztatta. Van azonban munkálkodásának egy másik, nagyon bő területe is, amelyben a képzelet csak másodsorban jut szóhoz, mert ezen a másik területen a képek létrehozója, táplálója az élmény. Itt a régi magyar idilleket a jelen valósága váltja fel.

Ez a valóság pedig a legnagyobb dráma, amelyet addig a magyar glóbusz valaha látott. Rudnay is szemtanúja volt a világháborúnak. Látta a hazai élet földúlását, falvak, városok füstölgő romjait. Most támadnak olyan képei, amelyek a benyomások friss hatása alatt beszámolnak megdöbbentő jelenetekről, amilyenek akkori felvidéki tartózkodása alatt szeme elé kerültek. Menekülő anya az egyiknek a címe. Egy asszony a kebléhez szorítva kisdedét, fut a veszedelem elől, riadtan néz hátra, arcán kétségbeesés, halálfélelem. Csak ez a két alak, más semmi sem látható a képen, mégis benne van a háború egész nyomorúsága. És ilyen a többi is. Látni a vásznain hosszú embercsoportokat végigkígyózni úttalan utakon, öregek, betegek fáradtan vonszolják magukat, mögöttük parasztszekér asszonyokkal, gyermekekkel, agyonhajszolt tömeg, amely otthagyta mindenét, hogy megmentse a puszta életét. Ilyen jelenetek születnek most az idők jeleként műhelyében. Ezeken a benső részvét elnyomja a látlelet tárgyiasságát. Az ecset elszánt erővel rántja le a leplet a háború szörnyűségeiről, és anélkül, hogy szándékos lett volna, kemény ítéletet is mond.

Van egy kisebbrétű képe, amelyen egyetlenegy alak látható, semmi egyéb. Egy regruta, talán az utolsó a sok sorozás után, aki megmaradt. Siralmas alak. Lötyög rajta a kopott egyenruha. Bambán néz maga elé, mint aki nem tudja, hogy tulajdonképpen minek van itt, mit csináljon, mi lesz véle. Az utolsó regruta, mikor már minden regimentet fölfalt a háború. Majdnem szimbóluma a világégés drámája utolsó felvonásának.

Éppúgy átélt és nem képzelet szülte művei azok a tájképek, amelyeket az Alföldön, a Felvidéken és főképp a dunántúli Nagybábonyban festett. Nyájas szelíd tájak sudaras jegenyékkel, gyümölcsösökkel, amelyek árnyékában gubbasztanak a kis falusi házak. A jóleső béke és eseménytelenség képei. Másker nagy ólomszínű fellegeket hajszol a vihar szele a tanya fölé. Ismét másokon az egyetlen emberi nyom, egy árva gémeskút, körülötte a nyár hevétől perzselt és marhajárástól taposott csene-

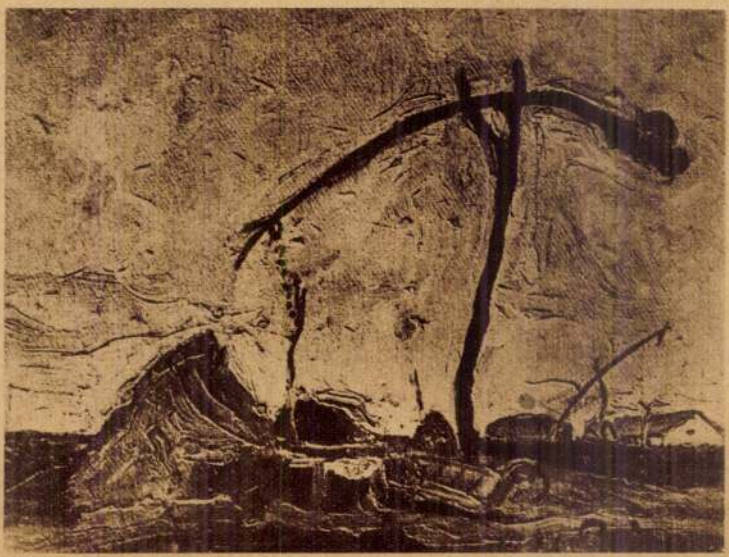

Gémeskút

Rudnay Gyula „Kozák" címen ismert kuesmás önarcképe

kiállítást rendeztek — egy áruházban. A bennfenteseknek nagyon feltűnt a két újonc, el is keltek a műveik. A döntő nagy sikert azonban csak nagysokára, 40 éves korában aratta az Ernst Múzeumban rendezett gyűjteményes kiállításával (1918). Majd minden képe elkelt. A szegény, nincstelen piktor egyszeriben Krőzus lett. A kritika a legszebb jelzőkkel díszítette nevét, a gyűjtők vetélkedve vásárolták képeit. A sajtó is, az amatőrök is megérezték, hogy Hódmezővásárhely keletén új csillag tűnt fel, amely egészen más, mint a többi, de éppen ezért a legnagyobb érdeklődést érdemli.

Mindenekelőtt feltűnt, hogy képei a legcsekélyebb mértékben sem mutatnak fel modern vonásokat, és mégis rendkívül vonzók. Ez ellenkezett az elméletírók tanításával, s valóban, ezek sorában bizonyos meghökkenés volt tapasztalható, amit ez a nyilvánvaló szabálytalanság okozott. Elemezni kezdték tehát műveit, mint egy kórbonctani laboratóriumban. Ez a tónus — állapították meg — *Goya* tónusa. Ez a barnából elővillanó fehér — *Munkácsyé*. De megmagyarázhatatlan maradt, hogy a kép a maga egészében mégis eredeti Rudnay-kép. Mi azonban nem vagyunk anatómusok, és úgy vesszük a mester képeit, amint azokat ő maga elénk tárta. És bizonyos, hogy közelebb férünk azok szellemiségéhez, mintha darabokra szeldelnők alkatrészeiket.

A Rudnay-galériában legfeltűnőbb egy sor olyan kép, amilyent más festőnk nem festett soha. Ezek azonban nem csupán az újság jóleső ingerével hatnak, hanem elsősorban azzal a szellemiséggel, amely belőlük kiárad, és amely semmi boncoló ollóval sem preparálható ki belőlük.

Képeinek ez a csoportja feltárja előttünk azokat az időket, amikor Csokonai Vitéz Mihály dalokat írt Lillához és a csikóbőrös kulacshoz, Katona József Pestre szökött színházat látni, Déryné énekét tapsvihar köszönti Kassán és Kolozsvárott, Petőfi Sándor költeményein lelkesedett az új nemzedék. A művész életre keltette a régi udvarházak vendégváró ünnepnapjait, amikor a hölgyek a spinét vagy a hárfa húrjainak pengése mellett ábrándoztak, a gazda a megye ügyeit beszélte meg, a fiatalság zálogosdit játszott.

Múltba veszett világ, ma már csak mese, Rudnay mégis élővé tudta varázsolni, akkora volt elevenítő ereje. Nincs itt szó régészeti kutatások, tudományos leletek pragmatikus (tárgyi bizonyítékos) értékesítéséről: minden, amit a képeken látunk félig-meddig költött, a nagy lakoma színhelye, a dámák viganója, a fodrok, a csipkekendők, az urak spencere, a terített asztal készlete, a kiránduló társaság mulatozása, a tánc stílusa inkább megálmodott, mint hiteles. Milyen könnyen zökkenhetett volna a művész éppen ennek a kornak visszaidézéséhez valamely epekedő szentimentalizmusba. De éppen magyarossága mentesítette az érzelgősségtől. Festési módja is segítette ebben: ecsetje-járása férfias, erőteljes előadása magvas, éppen nem simulékony. Művei alaphangja mély tónusú, meleg barnából parázsló veresek, kékek, fehé-

XII. ÉVF. 5. SZÁM

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

1957. FEBRUÁR 6

A TÁRSADALOM- ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT HETILAPJA

A TARTALOMBÓL:

Emlékezés Rudnay Gyulára — A meghűléses betegségekről és megelőzésükről — Házunktája — A homoktalaj javítása — A szárazjég — Szumátra — Bolygókalendárium — A szőr — Dióhéjban — Az ezerarcú papír

EMLÉKEZÉS RUDNAY GYULÁRA

1878. január 9. — 1957. január 4.

A sors megfosztott minket egy értékes művésztől: a Kossuth-díjas *Rudnay Gyula* január 4-én, hosszú szenvedés után meghalt Budapesten. A pelsőci születésű mester eltávozásával szegényebbé lett művészetünk egy olyan festővel, aki nem hasonlított egyetlen magyar kortársához sem, külön utakon járt, és legfeljebb *Tornyai János*sal, hódmezővásárhelyi barátjával vethető egybe, aki a maga parasztvilágának volt kissé pesszimista festője, míg Rudnay a régi udvarházak életét idézte fel képeinek egy részén. Abban az egyben azonban rokonok voltak, hogy mindkettőjük alkotásaiból magyar szellemiség árad felénk, és egyikük ecsetje sem járt modern külföldi nyomokon, pedig mindkettő közvetlen közelből ösmerte a nyugati új művészetet.

De akik azokon a mezőkön keresik mesterünk művészetének nyitját, ahol a modern stíluskísérletek virulnak, sohasem fognak Rudnayra akadni. Nála, mint ideáljánál, Munkácsynál is, ezek az „izmusok" csupán másodlagos jelentőségűek, sőt egyáltalán kívül esnek festészetének keretén. Művészete ugyanis, mint egész szellemi alkata, tiszta líra, amelynek egyetlen célja érzelmi életének vágyait, örömeit, bánatát színek és formák segítségével kifejezni. Ez az oka annak, hogy miért hatnak oly elemi erővel a háború nyomorultjairól festett képei, és miért voltak olyan kedvet keltők a régi magyar világot újjáteremtő patinás életképei, bár ezeknek egyike sem viseli magán a modern művészet valamely stílusjegyét. Ugyanezt mondhatjuk szelíden borongós nagybábonyi tájképeiről is. Műveinek mindhárom kategóriája, melyekre itt röviden utaltunk, egy nemes és magyar művészélet tartalmát adják, amely különleges értékeivel nagymértékben lekötötte érdeklődésünket.

Művészeti tanulmányainak legfontosabb kezdő állomása hazai. Az történt ugyanis, hogy tizennyolc éves korában betoppant Nagybányára. Hollósy és barátai körében nem tanult stílust, hanem tanult szabadságot és kötelességet: azt, hogy csak olyasmit szabad festeni, amit őszintén érez, de azt is, hogy erre mély és odaadó tanulmánnyal kell felkészülni, vagyis: azt, amit röviden művészeti erkölcsnek nevezhetünk. Az a magyar légkör, amit ott főképp Hollósy, Thorma, Réti teremtettek, neki való volt. Ő is így érzett. Követte is Hollósyt Münchenbe, ennek a mesternek ottani iskolájába. Párizs már csak arra való volt, hogy megerősödjön a nagybányai tanulságban, és bővüljön látóhatára. Aztán jöttek a hazai dolgos, de küzdelmes évek. Hódmezővásárhely színmagyar népe körében olyan társakkal való barátságban, mint Tornyai János, Pásztor János, Endre Béla, akik mind ugyanolyan művészeti hitet vallottak, mint ő, de mindegyikük a maga módján. Mint Tornyai, ő is sokáig mostohagyermeke volt a művészet iránt érdeklődő közönségnek. Egy ízben Pásztor János szobrász barátjával úgy akart magán segíteni, hogy kis munkákból kisded

PÉNZ NÉLKÜL IS LEHET UTAZNI?

Az utazás művészetéről régebben egy könyvecskét irtam és ezzel kapcsolatban sokan megjegyezték: Mindez szép és igaz, de honnan vegyük a pénzt az utazáshoz?

Ezeknek csak azt mondhatom: az utazási szenvedélynek diadalmaskodnia kell mindenen. Mi szebb, mint a szenvedély, amely beteljesül az akadályok ellenére?

*

A helyváltoztatás örömét — igaz — mások költségén, a háboru ismertette meg az emberekkel. Soha még annyi embert nem szakitottak el szülőföldjéről és szállitottak el a föld messze és idegen tájaira. 1914-ben az európai népesség java jegy nélkül utazott.

*

Békében a szegényeknek is megvan a maguk utazása: tömeges kivándorlások, a csavargók kóborlása. A régi időben, ha az utazni vágyónak nem volt pénze, inasnak szegődött a vitorláshajóra. Ma már ennek a pályának is vége. Olyidőben, amikor az útlevélnek és a szakszervezeti igazolványnak semmi becsülete nem volt, az utazó felkereste a legközelebbi kikötőt, ahol rendszerint talált alkalmazást. Nem jól bántak vele igaz, kemény élete volt, de mire visszatért, felületesen megismerte az országokat és alaposan az embereket. Igy indultak utjaikra sokan, kikből később hires kapitányok lettek.

*

A csábitás, amelyet a kikötőben veszteglő hajó gyakorol a vándorokra, oly nagy, hogy annak ellenállni nem lehet. Az óceánjárók majd minden átkelésük alkalmával visznek magukkal egynéhányat e vándorok közül. Rendesen elfogják őket, száraz kenyéren tartják, a legkeményebb munkára fogják és a szerencsétlenek, akik szenvedélyük áldozatai, minden utat kétszer tesznek meg, de csak egyszer szállnak ki, mikor visszatérnek indulási helyükre. Elnézőknek kellene lennünk iránturk, bizonnyal ők a régi hóditók leszármazottai.

*

Ebben az évben két kisfiu Avignonból megkisérelt felszökni egy vitorlásra a vendresi kikötőben. Elfogták őket és megkérdezték, hogy hova akarnak menni? Kijelentették, hogy: „a négerekhez", és ugy számitották, hogy ezzel a hajóval eljuthatnak „Uj Guineába". Batyujukban volt: 10 doboz szardinia, egy tábla csokoládé és egy öreg, teljesen rozsdamarta katonai revolver. Szegények még nem tudják, hogy tengereinken, ahol ninesenek már kalózok, semmi érdemes kalandban nem lehet részük és hogy a T. S. F. meg a fényszórók uralkodnak itt. Hazaszállitották a két tizenötéves kapitányt és én megirtam nekik, hogy legközelebbi guineai utazásukat én fizetem, de előbb nőjjenek meg.

*

A középkorban a fiatal segédek vándorutra keltek, keresztül-kasul járták Franciaországot, sőt azon tul, idegen országokba is elmentek. Mesterré avatásuk csak vándoréveik elmulta után történhetett. Ezt a szép szokást juttatja eszünkbe Dubreuil, egy francia munkás, aki nemrég az Egyesült Államokba vándorolt, mint fiatal segéd. Ezeket irja: „Az, hogy jó mesterségem volt, többet ért, mint egy csekkfüzet. Vándoréveim alatt éreztem és tudtam meg, hogy milyen független és szabad vagyok és büszkeséggel töltött el munkásmivoltom.

Ha pénz nélkül utazunk, elkerülhetjük a szállodát. A szálloda az utazás megölője és minden kaland halála. Ha pénzt váltunk, a szállodaportás áldozatai vagyunk; Ha tolmács utján társalgunk, lelkünket adjuk el neki; ha elmegyünk a konzulátusra hitelesiteni utlevelünket, ebédre hivnak meg. Bérelt szobában lakjunk a nép között, igy behatolhatunk és benézhetünk mindenhová, mint Gil Blas sánta ördöge. Bizonyos országokat egyáltalán nem ismerhetünk meg, ha szállodában lakunk. Ilyen Spanyolország.

*

A trubadurok nem ismertek határokat Európában. Főleg Barcelóna és a Loire között kóboroltak tavasz idején. Szerelemről, háboruról és a vallásról énekeltek. Mi oxfordi diákkorunkban egy társaságot alapitottunk „Jongleur" név alatt. Az volt a célunk, hogy Kanadába vándorlunk, ahol egy régi angol misztériumot fogunk játszani, az Ewerimán-t és adományokból tartjuk fenn magunkat. Sajnos, nem valósitottuk meg ifjukori tervünket. Valahogy igy élt Shelley Itáliában és Stewenson Fonteneblauban. Ha az egyik, mint a másik megismerték Nyugat-Európát, ezt annak köszönhetik, hogy hosszasabban vándoroltak ezeken a vidékeken gyalog, szamáron és csónakon. Stewenson hires cewennei utazásához egy szamarat vásárolt egy pohár pálinkáért és 65 frankért. Csónakját Arethause-nak nevezte el és 1876-ban Belgiumból Franciaországba jött csónakkal. Szerinte egy egész kontinenst keresztülutazhatunk csónakon.

*

Mi magyarázza meg egy Alain Gerbault hallatlan sikerét? Hiszen bárki vehet, vagy bérelhet egy harminckétéves, öreg csónakot és azt felszerelheti 20 kilogramm kétszersülttel és Stewenson, Loti és Shelley könyveivel. Bizonnyal az a vágy, amely mindannyiunkban él: a szelekre és hullámokra bizni magunkat és hajótörés nélkül célhoz érni. És még egy: Alain Gerbault pénz nélkül utazott és célt ért. Példája bátoritson bennünket. „Csak tiszta örömökre vágyom, a pénz mindent megmérgez". Rousseau Vallomásainak ez a szép mondata még ma is eleven.

*

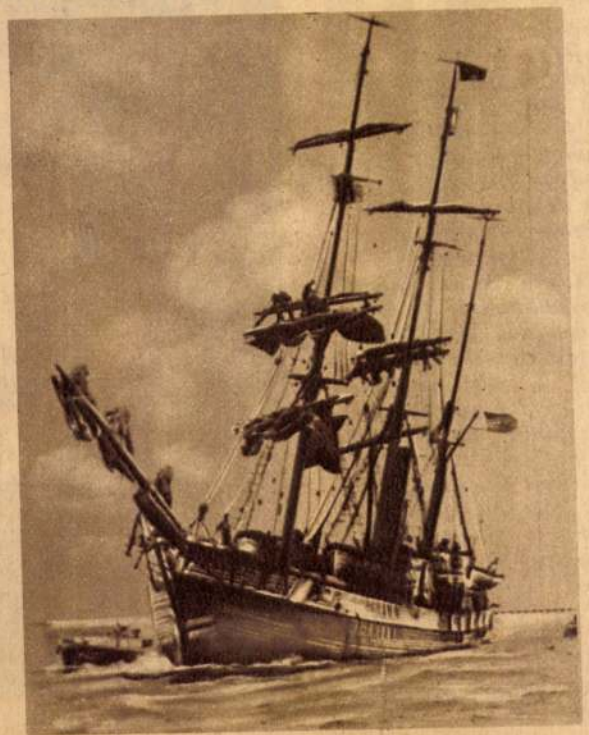

Napjainkban mindenki szivesen utazik és talán ez a kor megérti a csavargókat és vándorokat is. Az én gyermekkoromban a polgárok féltek tőlük és nem engedték házuk küszöbéig. Féltek tőlük és azt mesélték, hogy elfogják a gyermekeket, a házakat titokzatos jelekkel jelölik meg és rendesen a lábukkal mutatták nekik az irányt, valahogy ugy, mint a régi azték térképeken. A mai Európában már szervezkedni kezdenek és a kongresszusukat, melynek gondolatát hires ősük, Walt Wittman vetette fel, Stuttgartban meg is tartották. Sinclair Lewis táviratban üdvözölte őket és Gorkij, Panait, Istrati voltak a meghivottak között. Egyesületük, a Verlag der Wagabunden, egy furcsa folyóiratot tart fenn, a Die Kunde-t. Felhivásukra 70.000 közül csupán 350 válaszolt, bizonnyal csak azért, mert a cimzett nem volt feltalálható.

Paul Morand.

A LÁNC.

Pintér Jenőről nem kell sokat magyaráznom az olvasónak, hogy kicsoda. Tankerületi főigazgató és irodalomtörténész, egyike legdolgosabb ismerőseimnek. Az irodalomtörténésznek mindent olvasnia kell, s ő, rendes napi munkáján kivül, naponta négy álló órát olvas. Ez nem tréfa, mert nemcsak azt kell olvasnia, ami tetszik neki. Más ember, ha rossznak találja a könyvet, becsapja, leteszi és eloltja a villanyt. Neki át kell rágnia magát a könyvön végig. De amellett könyveken tul is folyton dolgozik az ilyen tudós esze. Amit hall, azonnal beilleszti egyéb adatai közé, kombinál, összefüggéseket keres, vonatkozásokon töprenng.

Ime, mire jön rá az ilyen töprengés. Arra, hogy az élet milyen tünő, hogy az idő mennyire megcsal bennünket, s a lassan vonszolódó percek és órák, amelyek néha egy-egy végtelenségnek tetszenek, milyen csodálatosan elillanó évszázadokká tudnak válni. A művészklubban beszélgettünk erről egy ünnepi vacsora asztalánál, s a beszélgetés folyamán hirtelen közel jött hozzánk, szinte egy kéznyujtás illuziójára, Rákóczi, a nagy fejedelem.

Pintérnek jó ismerőse Badics Ferenc, az agg tudós. Badics a magyar irodalomtörténeti kutatók nesztora, a nyolcvanadik esztendőhöz közeledő örcgur. Csokonai, Gaal József, Gvadányi, Fáy András életével és működésével foglalkozott főként, munkájában egy nagyszellemü professzor emléke vezeti: a Toldy Ferencé.

Badics Toldy Ferencnek, a hires nyelvésznek, tanitványa volt. Annak a Toldynak, aki a magyar nyelvmüvelés egyik legfontosabb alakja lett, pedig olyan szülőktől született, akik nem tudtak magyarul. Ez a csoda nem áll egyedül, ugyanez történt Rákosi Jenővel, akinek szülei még német nyelvü kulturában nevelkedtek. Egyszóval Toldy Ferenc kiváló tudós volt, már harmincadik éve előtt bejutott az Akadémiára.

Az Akadémia egyik ülésén — jövőre lesz éppen száz esztendeje — megjelent a piarista tanárok reverendájában egy érdekes aggastyán. Simai Kristóf volt ez, nyugdijas tanár, aki Selmecbányán éldegélt. Nagy mult állott mögötte: ő irta az „Igazházi" cimü szindarabot, amelyhez az első magyar szinházi előadás emléke fűződik. A pesti rondellában játszották ezt a darabot 1790 októberében. Simai Kristóf ilyen érdemeit azzal ismerte el a fiatal Akadémia, hogy a kilencvenéves öreg papot 1832-ben tagjává választotta. Simai Kristóf a maga 90 esztendejével Selmecbányáról felutazott Pestre, mert a nagy dicsőségnek személyesen akart részese lenni. Az akadémiai ülésen találkozott a fiatal Toldy Ferenccel és sok mindenről, egy majdnem évszázadnyi élet tapasztalatairól beszélgetett vele. Elmondta például, hogy gyerekkorában még beszélgetett olyan öreg kurucokkal, akik Rákóczi alatt harcoltak, sőt szemtől-szembe is látták a nagy fejedelmet. Ez természetes is: Simai Kristóf 1742-ben született Rév-Komáromban, ahol kertész volt az édesapja. Kurucok, akik harminc évvel azelőtt fiatal legények gyanánt bujdostak el Majtény után, a Simai gyermekkorában még nem is voltak olyan öregek. Találhatott a Simai-gyerek ilyet tucatszámra.

Itt van ez a különös lánca egymáshoz kapcsolódó emberi életeknek, amely három emberen keresztül hirtelen meghökkentően elénk idézi Rákóczi Ferencet. Rákóczi ellovagolt a kucsmalengető kurucok előtt, egyik a harcosok közül később elbeszélget erről egy Simai nevü komáromi fiuval, ez a fiu elmondja a kuructól hallott Rákóczi-emléket Toldy Ferencnek, az élőszóval tovább adja Badics nevü tanitványának, az elmondja Pintér Jenőnek, aki itt ül velem szemközt a Fészek-Klub asztalánál és elmondja nekem. És rajtam átfusson az a különös borzongás, amelyet a nagyság hirtelen felbukkanó közvetlen közelléte remegtet végig az emberen.

De a láncot folytatni lehet. Csak egy kurta lépés és Thököli Imrénél tartunk, a Rákóczi gyengéd és szerető mostohaapjánál. Még egy lépés: Zrinyi Péter következik, akit lefejeztek. Még egy lépés: Zrinyi Miklós, a költő, aki a véres áldozat testvérbátyja volt. Még egy lépés: Pázmány Péter, a Zrinyi-család barátja, aki maga vigyázott a szigetvári hős unokájának nevelésére.

Ha történeti kutató volnék, szép és kedves játékot tűznék ki szabad perceimre. Szépen kikutatnám ennek a láncnak folytatását háromszáz esztendőn is tul, messze, messze, az idők mélységébe, folyton embereken keresztül, akik ismerték egymást, egymás kezét szoritották, egymás szemébe néztek. És kutatnék folyton-folyton tovább haladva, mig el nem érkeznék egy apró arameus nyelvü falu ácsmesterének fiához.

Ha idejutnék, hátradőlnék a kéziratok és könyvek tömege közül a széken és körülöttem minden megtelne nagy fényességgel.

Harsányi Zsolt.

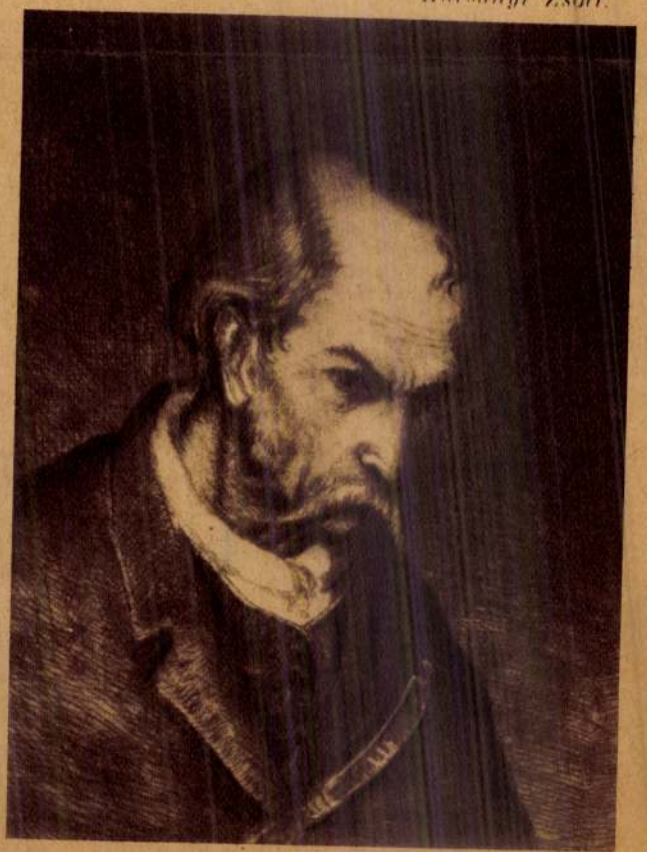

Öreg magyar. Rudnay Gyula rézkarca.

Egy nagyszerű kiállításon

Rudnay Gyula életműve

Hatalmasan áll, rendíthetetlen erővel egy szép és komoly parasztasszony a beborult ég alatt, szinte összeolvadva, eggyéválva a barnásvörös, végtelen messzeségbe húzódó földdel. Az égen ólmosszürke felhők; lágy borulatuk előtt az asszonyalak úgy áll, távolbanéző arccal, fáradtságában is határozottan, egyedülvalóságában is magabízón, szomorúsága által is vértezetten, mint egy asszonyi magyar Anteusz: a földdel eggyévált, attól soha el nem szakadt jelképe a népnek.

Az asszony tekintetében csendes szomorúság. Bánata — mint népdalainké — mélyreásott, súlyos századokat rejtő bánat: az Adyé, Juhász Gyuláé, Tóth Árpádé. Mégsem tragikus és még kevésbbé szentimentális. Ez az asszony messze néz. Talán a dolgozó magyar népnek magárahagyatottságát példázza? Talán a kisemmizett osztály: a munkás- és parasztтömegek elérkezését a történelmi pillanathoz? A kép: ízig-vérig reális, szelleme mégis jelképes, intenzitása lélekbenyúló, zengése muzikális; íme: együtt van egyetlen alkotásban Rudnay egész művészetének minden jellemző eleme.

A képet — *«Korsós asszony»* a címe — Rudnay Gyula 1918-ban festette.

★

Rudnay Gyula 1878 január 9-én született: ma 76 éves. Szinte egész életére egyedül maradt, mint korsós asszonya a végtelen tájban. Mi tette magánossá? S miért tudott, az utolsó évtizedek történetében éppen e magános festő, műveiben a leginkább közösségi, legszélesebben nemzeti maradni? Mi teszi, hogy a táj végtelenségében egyedül álló, ülve elmerengő, vagy a horizontba tekintve heverésző paraszti alakok mégis egy nép: sőt nemzet jelképét hordozzák? És miért: hogy a sötét színek dallamával élő művész képei, a bennük rejtőző szorongás ellenére sem pesszimisták, férfias bánatuk dacára is erő és biztonság forrását kínálják?

Rudnay utolsó mohikánja annak a Munkácsyval kezdődő festői realizmusnak, amelynek első, diadalmas felharsanása a «Siralomház» volt, s amely a tájképfestő Paál Lászlón, Madarászon, Mednyánszkyn, Fényesen, Thormán és Tornyain át beletorkollott a XX. század első negyedébe.

A századfordulóra megérett a magyar festészet arra, hogy a münchenit, s általában a német hámot levesse magáról, s az eleven életre vesse tekintetét. Nem véletlen, hogy éppen a «Milleniumi év»-re esik a nagybányaiak honfoglalása, amely egyszerre volt tiltakozás általában az akadémizmus és az idegen szellemi nyűg ellen. Rudnay is ott, illetve a münchenі Hollósy-iskolán, s a nagybányai művésztelepen kezdte — feltehetőleg már az 1896-os első nyáron — művészi pályafutását. 18 éves volt akkor. De Nagybánya egészében nem felelt meg Rudnaynak. Őt a természet szabadlevegőjénél («plein-air») mélységesebben érdekelte az, hogyan és mikor jut szabadlevegőre a magyar nép egésze. Festészetében a «plein-air»-nek alig maradt nyoma; realizmusában a szín, a levegő különös érzelmi együtthangzás alapján alakult ki: a színt, a levegőt, a tónust is a kifejezés alá rendelt, a kifejezés céljához röpítő elemekként használta fel. Ilyen értelemben minden kortársa közül a legtávolabb áll a naturalizmustól s legközelebb a realizmushoz.

És még valami. Ha a nagybányai és más művésztelepek festői szövetségesek után kutatva a *modern* európai törekvésekhez fordultak: Rudnay szövetségese elsősorban a *klasszikus* európai festészet, a magyar népi kultúra és a magyar festészet nagy realistái voltak. Ugy hiszem: Rudnay emberi-festői alkatán, s a minden művészre mélyen ható gyermekkoron s annak élményein, környezetén kívül, ezek voltak az okai magáramaradottságának, s annak a ténynek, hogy a nagy magyar realisták sorában a nála idősebb Mednyánszkyn kívül ő volt az egyetlen festő, aki ezen az úton következetesen és nagy erkölcsi bátorsággal mindvégig kitartott.

Az idő igazolta Rudnay Gyulát.

★

A Szépművészeti Múzeumban nemrégen megnyílt kiállítás — *Bényi László* rendezésében — hosszú idő után ismét gyüjteményes bemutatója Rudnay műveinek. Kevés művész tekinthet vissza ennyire egyöntetű és tiszta útra. Kifejlődésének ideje — a XX. század első évtizede — már magában hordta a művészetek felbomlását, szétesését; mindez Rudnayt nem érintette. Amikor a művészet útvesztőkbe, tévutakra siklott, amikor mindenki úgy igyekezett festeni, ahogyan a divat szelei fújtak, Rudnay útja olyan volt, mint a magyar táj jellegzetes útmutatója: az egyenes, távolbamutató jegenyefasor. Emelkedői és lejtői voltak ennek az útnak is — mint a Dunántúl drága lankáinak, amelyeket annyira szeretett — de végig lehetett látni rajta, s gyönyörű távlata messzi tájakra hívta az embert.

Rudnay java művei: kompozíciók, arcképek, alakok és tájak — mást úgyszólván nem is festett — győzelmesen, töretlen erővel, az igazi alkotóművész epikai erejével mondják tanításuk igazát, tanulságuk erejét és szépségük mélységesen magyar voltát.

★

A *«Pihenő hegedűs»*-t 1913-ban festette: 35 éves korában. Első kiállítása 1911-ben volt Budapesten; Rudnay sem volt — akárcsak Ferenczy vagy Móricz — «korán-kezdő» ember. A nagy életmű lassan érik, s érése fokozatos, biztos és nyugalmas, mint a hosszú életre készülő organizmusok általában. De a *«Pihenő hegedűs»* már teljesen Rudnay-mű, kétféle értelemben is. Mint alkotás, azaz világszemlélet — és mint stílus: e világszemlélet köntöse, egyéni módja. Realista ez a mű; összefoglaló, hatalmas erővel festett; lényegetmarkoló, megjelenítő, a festői zengés tiszta akkordjaival hangzó. A pihenő férfi lelkében és a pihenő hegedűben — melyet bámulatosan festett kéz tart ernyedten — tovább zsong a zene, s ez a zsongás — a feketékbe és mély barnákba ágyazott lágy szürkék, tompa okkerek és csattanó fehérek — betölti az egész képfelületet. Lehetetlen szabadulni ettől a hatástól, amely a férfi arcában, lélektani helyzetében éppúgy kifejezésre jut, mint magában a festésben: a művészi tükrözésben.

1913-ból való a kisméretű kompozícióvázlat is: a *«Családi kör»*. Ez a rögtönzött művecske ugyanazt a belülről kifelé sugárzó hangot adja, mint a «Pihenő hegedűs»; érződik rajta, hogy a művész felkészül, hogy a szólóhangszert hamarosan felcserélje későbbi kompozíciós műveinek hatalmas zenekarára.

Rá egy évre kitört az első világháború, s a Losoncra kerülő művész itt találkozik nagy témájával. Zokon ne essék: «találkozást» mondtam; mert az igazi művész mindig *találkozik* azzal a témával, amelyet egész teste-lelke együttérzésével, világnézete tudatos állásfoglalásával tud kifejezni. Mint az igazi szerelemben a férfi és a nő: az igazi mű is végzetszerű szükségességgel talál rá a művészben a pontosan neki megfelelő témára.

Rudnay a háború által felrázott világban megtalálta nagy témáinak egyikét: a *«Menekülés»*-t. Hogy mennyire így van, mi sem bizonyítja jobban, mint a számtalan kisebb-nagyobb változata ennek a témának, amellyel hírt ad e rettenetes idők társadalmi-történelmi összeütközéséről. Rudnaynak nem volt szüksége szimbolumokra: biztos kézzel és szemmel markol a valóság hús-vér képeibe. Városszéli házsorok közt, mezők szélén, esteledő faluban torlódnak össze lovasok, szekeresek és gyalogosok. Menekülői betöltik a képek terét: hegyek, dombok, utak lejtőin ömlenek, sötét felhők alatt, a súlyossá vált földön, és a tragikus rohanásban ijesztően villannak fel a lovak, kendők, ingek, szemek, távoli templomtornyok fehérjei. Ebben a mesterien épült kompozícióban a szenvedélyránó a képi szerkezetre, elömlik a laza, puha foltok segítségével az egymást tipró embereken s egyetlen festői látomássá válik a felhőkkel-súlyos ég, a messzehangzó táj s a benne rohanó emberek, kasosszekerek, vágtató lovasok tömege. A festés módja széles és szaggatott; a kép felületén a festék vékony ömlését tömör fehérek váltják; hangsúlyt kap egy-egy gesztikuláló kar, egy rettegéstől felvillanó szem, egy buktában feljajduló ember arca. Olyan festői képesség ez, amely a magyar festészetben Munkácsyban csendült fel először. *Valóban hangzás ez: a festői nyelv zenei hangzása, telve az emberi érzések és szenvedélyek kifejezésével.*

1917-ben készült e kép és összes változatai s ebben az évben még egy sor más mű születik. Általában ez a néhány év a legtermékenyebb kora Rudnaynak. Ebből az időből való a már említett «Korsós asszony» is. És 1917 jelzi a kettős-fi «*Öreg parasztpár*» c. képet is. A «Me lők» és a «Korsós asszony» között áll kezetében oldottabb ennél, festé szenvedélyesebb; kevésbbé nyugodt, olyan klasszikus, de lázítóbb, s vád több az osztálytartalom, mint ama Ha a «Korsós asszony»-t általában jelképének fogtam fel, az «Öreg pa pár»-ban a kisparaszti élet tükrözés tom. A horizont vonala megegyezik sik képével; de itt az ég mélyebb, tra sabb, szorongóbb. S az asszonya ny tabb bánata mellett a széles mozdu álló paraszt töprengő kifejezésében, elé néző arcában a történelem pillan szól, a közelítő forradalomé.

Arcképeket fest ez időben; sok a pet. Milyen gazdag Rudnay kifejezé billentyűsora! Egyik pillanatban férfiszenvedélyek viharzanak fel, te villámgyors és vad festésm arcképein («Palóc férfi», «Kozák», hamedán férfi»), majd megindító fejezésű és kedves női arcok e szól műveiből gyengéd érzelemmel. K lejthetné el a kedves mosolyú Rud arcképeit, s ki festett még szebb ass portrékat a vissza-visszatérő feleség-a zolásoknál? Öreg parasztjai, kézimun krumplihámozó női: költészet ez, am ecset ír színek és formák segítségév vászonra, a valóság mély átköltésének tött formába való zárásának módján. a

Ez a mélységes humanizmus, az e tisztelete, nagyrabecsülése és szerete nép iránti szeretettel azonosul Rudnay Mintha a világháború szörnyű szenved felfokozták volna emberi együttérzését; festészete a történelmi idők népi szenvedé sét tükrözi. Formájában pedig annyira nemzeti, mint a XX. század magyar fes tészetében senki más.

★

Típus-teremtő «Korsós asszony»-a, «Öreg parasztpár»-ja, csavargói, kanászai a hontalanná vált, országon át vándorló, munkátlan falusi proletariátus. A világháború után ez a réteg — a gazdasági válság által megnyomorított szegényparasztság kerül vásznaira. Felidézem egyiket a sok közül. A *«Pihenő csavargó»* (47. szám) hatalmas dombos előtéren fekszik, mögötte a teret a végtelenségig húzódó dombok hullámai képezik. Szürkésbarna táj ez, néhány távoli kopár fával, óriási égboltozat-é tal. Rettenetes magánosság. A komor-szomorú férfi félkönyékre dőlve fekszik szeme messzenéz, tömören festett alakja ban erő és társtalanság. Lábujja a cipőta ablakán át kinéz a sivár világba. Micsc jellemzés! Milyen határtalanság a térb s benne milyen éles osztályhelyzet! Rud emberi együttérzése melegségével, k hangon szól a társadalmi nyomo Marxista? Aligha. Forradalmár? N nyoma életrajzában. *Mégis: forradalm nak és szocialistának érezzük, mert mi szetének hangja erre vall.*

Rudnay a táj nemes gesztusával is árulja mélységes haza- és népszeretet

Vajjon ismerjük-e hazánk tájait? ki ismeri a mai fiatalok — fiatal művés — közül az országjárás örömét, felfe szépségét? Rudnay ismerte és ismeri Felvidék, ahol született, s ahol férfik ban is évekig élt, az Alföld, amelyet fi festőként végigbarangolt és az édes nántúl — Berzsenyi és Vörösmarty kebb pátriája — szelíd lankáival, e dombjaival, árnyas faluvégeivel: *Rud festészetében tipikussá válnak.* Egei h masak, s rezdületlen derű bája, vagy h pölygő, zord-sötét felhők boltozzák. Pu homokdombok, melyek peremén fasc bokrosodnak, tömör erdőszélek a sötét dek hívogatásával, ösztövér kútágas a pos síkság asztalán; vihar, amely fel ket, port, s vágtató szekereket kerget, lőhegyek hűs, bortígérő sora, puszta dor sor, s puszta ég fölötte: ez Rudnay tájf tészete. Ha tájat fest: legszívesebben elc varognál benne, hogy a távoli dombok ratóin szökjél a végtelenbe. Egy fa, egy voli templomtorony, egy öreg paraszth pajta vagy erdőszél: s úgy érzed, más nem festhették, csak Magyarországon senki más, csak magyar festő.

Dolgozóink figyelmét fel kell hívnunk nagy realista mester jelentőségére, művé

Köszöntjük a 76 éves Rudnay Gyulát.

Bencze László

Kossuth-díjas festőművész

;ök üzenete
: kongresszusához

lőrehaladást a béke korszaka felé és lehe-övé teszi az atomháborúhoz vezető végze-es út elkerülését».

Eisenhower a továbbiakban leszögezi zenetében, hogy a háborús előkészületek z Egyesült Államokban tovább fokozód-ak. Ugyanakkor az elnök hozzáfűzi: «Az ltalam körvonalozott nemzetközi és vé-elmi politika lehetővé fogja tenni szá-unkra, hogy az erő helyzetéből tárgyal-unk...»

Eisenhower elnök, áttérve az Egyesült Államok belső kérdéseire, üzenetében min-enekelőtt az államapparátusban folytatott isztogatások első eredményeivel foglalko-ik és kijelenti: «Biztonságunk megköve-eli, hogy az új alkalmazottak ellenőrzése s a jelenlegi alkalmazottakról szóló kom-romittáló értesülések elbírálása meggyor-uljon». Az elnök azt állítja, hogy a kom-unista tevékenységben való tudatos rész-vétel — amely tevékenységet valamilyen «kommunista összeesküvésnek» tüntet fel — összeegyeztethetetlen az amerikai ál-ampolgársággal.

Eisenhower üzenetének befejező része az Egyesült Államok gazdasági helyzetével és annak perspektíváival foglalkozik. Az el-nök kijelenti, a kormány «eltökélt szán-déka, hogy gazdasági életünket szilárd ál-apotban tartsa» és igyekszik biztosítani az ország «gazdasági felkészültségét». Eisen-ower a többi között «rugalmas hitelpoli-ikát» igér, továbbá a költségvetési kiadá-ok csökkentését, «adóintézkedéseket a fo-yasztók és a vállalkozók befektetéseinek ösztönzésére», «a mezőgazdasági programm megjavítását» stb.

Eisenhower megigéri, hogy törvényjavas-latokat terjeszt a kongresszus elé ezzel és több más kérdéssel kapcsolatban, de csu-pán az egyes esetekben fejti majd ki pon-tosan a kormány terveit.

e New York Times" a faji üldözést Államokban

vánvalóan nem reális jelzője e viszo-nyok állapotának».

A közlemény rámutat, hogy a négerelle-nes terror most más formákat ölt az Egyesült Államokban: bombát dobnak, fel-gyujtják a házakat, fenyegetnek, megfé-lemlítenek, stb.

A «The New York Times» jobbnak látja hallgatni erről, bár az amerikai négerek helyzetével kapcsolatos tények bizonyítják, hogy az Egyesült Államokban dúl a faji megkülönböztetés. Gyakran fordulnak elő négerellenes pogromok.

A «New York Herald Tribune» néhány hónappal ezelőtt Chicagóból közölte, hogy megtámadtak egy néger családot, amely olyan házban lakott, ahol fehérek éltek. «Körülbelül ezerfönyi fehér tö-meg kővel beverte az ablakokat — írta a lap. — Ugyanakkor fiatal suhancok égő csóvákat dobáltak a házba».

Az Egyesült Államokban több mint ötven éve különleges törvények vannak érvény-ben, amelyek tiltják, hogy négerek és feké-rek együtt tanuljanak az iskolákban. Ennek a megkülönböztetésnek 2,400.000 néger gyermek az áldozata. Közismert az is, hogy az Egyesült Államokban a négerek milliói-nak nincs választójoga és több más jogtól is megfosztották őket.

ılmi bíróság elítélte ır tevékenységét

ténck washingtoni képviselője. A vád ta-nuiként felszólaltak tekintélyes írók, szak-szervezeti funkcionáriusok és más szemé-lyiségek, így *Howard Fast* nemzetközi Sztálin-békedíjas író, *Ben Gold*, a szőrme- és bőripari munkások szakszervezetének elnöke és *Frank Coe*, a nemzetközi va-lutaalap volt titkára.

Az esküdtek, élükön *Leon Strauss*-szal, a szőrme- és bőripari munkások szakszer-vezetének funkcionáriusával, McCarthy szenátort bűnösnek nyilvánították. A te-remben jelenlévő közönség helyesléssel fo-gadta az ítéletet.

óakadályok a Dunántúlon

vors ütemben folyik

Az alsógödi Egyesült Törekvő tsz tagsága nagy üvegházat épített. 2000 cikláment nevelnek benne. A csoportnak a virágkertészet nagy jövedelmet biztosít. Képünkön: özv. Varga Jánosné és Malik Jánosné gondozzák az üvegházi virágokat.

(Munk Tamás felvétele, Magyar Fotó)

Nagy sikerrel játssza az Állami Operaház Jurij Mejtusz szovjet zeneszerző «Ifjú Gárda» című operáját. Képünkön: az első felvonás egyik jelenete.

(Várkonyi László felvétele Magyar Foto)

Megalakult az Országos Cirkusz és Varieté Vállalat

Pénteken délelőtt a Művészeti Szövetségek Házában rendezett ülésen megalakult az ország több mint háromszáz hivatásos artistáját foglalkoztató Országos Cirkusz és Varieté Vállalat.

Az artisták állami státusba való vételével végleg megszűnik az a helyzet, hogy az artistáknak csak fél éven keresztül volt állandó, biztosított munkájuk, az év másik időszakában megélhetésük nehézségekbe ütközött. Az új vállalat dolgozói havi fizetést kapnak. Ehhez járul még a társadalombiztosítás, fizetett szabadság, családi pótlék, s a szakszervezeti üdültetés. Az artisták évi kötelező fellépéseiken túl végzett munkájukért külön díjazásban részesülnek. Munkájukhoz szükséges ruháikat, segédeszközeiket ezentúl nem maguknak kell beszerezniök, hanem mindezt a vállalat biztosítja számukra. A cirkuszok és varieték munkájának egységes irányítása lehetővé teszi, hogy az artisták az eddiginél magasabb színvonalon szolgálják a dolgozók szórakoztatását és nevelését.

A beszámolót követő vitában számos artista felszólalt. (MTI)

Rohamosan fejlődik a testnevelés és a sport Kínában

Peking, január 8. (TASZSZ)

Az elmult négy esztendő során a népi Kínában virágzásnak indult a testnevelés és a sport, amely ma már a városi és falusi dolgozók életének elszakíthatatlan része lett — írja a «Szintiju» («Uj Sport») című folyóirat.

Kínában jelenleg az összkínai testnevelési és sportbizottságnak több mint 480 szervezete, s többezer alsófokú sportbizottsága működik. Megszervezték mindenütt a sportedző és oktatóképző tanfolyamokat. Csupán Sanghájban több mint négyezren szerezték meg a képesítést. A tanintézetekben a sport oktatása fontos része lett a tananyagnak.

Kína sportéletében tevékenyen részt-vesznek a Kínában élő kis nemzetiségek sportolói is. Az 1953-ban megrendezett összkínai kosárlabda-, röplabda-, tenisz- és üzbégek, tatárok, kazahok, koreaiak — részvételével. Belső-Mongóliában a népi hatóságok kezdeményezésére újra megren-dezték a lovaglásnak és más olyan nemzeti sportágaknak a széles néptömegekre ki-terjedő hagyományos küzdelmeit, amelye-ket a Kuomintang-reakció éveiben betil-tottak.

A kínai sportolók tudása évről-évre fo-kozódik. 1953-ban például a kínai sport-olók 19 új országos csúcseredményt állí-tottak fel atlétikában és kerékpározásban. Sikerrel szerepelnek a nemzetközi sport-versenyeken is. A bukaresti IV. Világifjú-sági Találkozó sportversenyein Vu Csuan-ju a 100 m-es hátúszásban 1:08.4 mp-cel első helyet szerzett.

A kínai sportolóknak az elmult évben el-ért eredményei — hangsúlyozza a folyó-irat — a Szovjetunió és a népi demokra-

Gergely Miklós:
Szuri Tivadar:

Ami oldalunk

KÍSÉRLETI TELEVÍZIÓS MŰSOR!

Televíziós rejtvény: hány férfi és hány nő van a képen?...

— Hallja, velem ne kísérletezzen! Az enyém perzsabunda volt, nem egy műbőrkabát!...
— Pedig ezt most nagyon hordják!...

Jól sikerült kísérleti adás a lakáshivatalban...

— Eresszen el, maga szerencsétlen!...
— Ez az, Ibike, csak tudnám, hogyan? Sasszéval jobbra vagy karréval balra?!...

Nem hibás kép! Társbérlet...

— Ha netán véletlenül eltalálnának ezek a kocák, tud hogy szeretném, ha tálalnának? Citromos vadaslében, szalonnával spékelve, zsemlegombóccal...

ATOMIUM. A brüsszeli világkiállítás legérdekesebb építménye a 45 méter magas Atomium lesz, amelynek szerkezete az atom felépítését tükrözi. Az Atomium gömbjeiben éttermek, kiállítások lesznek, a gömböket összekötő hengerekben pedig liftek közlekednek

Apróságok
— de bosszantják a vevőt

Nem múlik el nap, hogy legalább tucatnyian — levélben, telefonon, személyesen — ne keresnék meg szerkesztőségünket különböző apró, de annál bosszantóbb hétköznapi bajokkal.

Berner Károlyné (a Vág utca 2-ből), fiatal, dolgozó asszony, egy évvel ezelőtt boldogan fedezte fel az *Ultra mosogatóport*. Ragyogó tőle az edény, nem kell törülgetni, pillanatok alatt elkészül az ember a mosogatással, tükörfényesek az ablakok, az ajtók, ami szintén a kitűnő tisztítószer érdeme. Mindezek tetejébe: keze is finom, fehér maradt, az Ultra nem marja ki, mint mostohatestvére, a trisó.

Hát hogyne bosszantaná, hogy két hónap óta hiába járja az üzleteket, a válasz mindenütt egyforma: »*Nincs Ultra.*« Tőlünk kérdi most: *miért nem gyártja az ipar, ha oly kitűnően bevált?*

Jeszenszky Mihályné (Róbert Károly körút 100) nem érti, miért kell 24 forintot kidobnia, hogy *a télikabátjáról leszakadt egyik gombot újjal cserélje ki.* Hiába jár üzletről üzletre, az elveszett gomb helyébe — bár egyszerű sima gombról van szó — nem talál ugyanolyat. *Ki kell cserélnie a kabátján levő valamennyi gombot.*

Heller Béláné (a Róna utca 149) azt panaszolja, hogy *nem gyártanak fedőket a főzőfazekakhoz.* Egyszerű kérdésére mi sem tudunk választ adni. Legfeljebb csak külföldi (NDK-beli) tapasztalatunkkal »vigasztalhatjuk« meg: ott bizony a főzőfazekak fedőkkel készülnek. *Jó lenne, ha gyáraink követnék ezt a példát.*

Dr. Vitéz András fogas kérdés elé állított bennünket, *miért nincs Odol-szájvíz — ha van?* Helyesebben: Odol még csak volna, de üveg hiányában nem tudják forgalomba hozni. De hát — amint dr. Vitéz András elmondotta — neki is van odahaza legalább harminc szájvizes üvege és ismerősei körében is össze tudna szedni egy szekérderékra valót. De az üzletek azt nem vehetik át. Inkább maradjon a szájvíz a gyárakban, a vásárló pedig — keserű szájízzel?

Kovács Artúrné (Majakovszkij utca 42) levelében elpanaszolja, hogy *Sidolt* — ugyancsak üveg hiányában — *nem árulnak a háztartási boltokban, ha pedig vissza szeretné vinni üres sidolos üvegeit, nem veszik át.*

Egy másik »hiánycikk«: *hónapok óta nincs az üzletekben egészségügyi papír.*

Hangulatot, otthonosságot kölcsönöz a konyhának *a szép falvédő.* Két évvel ezelőtt az eddigi, ízléstelen képek helyett szép, népművészeti motívumokkal díszített falvédők kerültek az üzletekbe. Ám szívesen beérné *Tubl Józsefné* (Bécsi út 217) most már egyszerű falvédővel is — ha kapna. Szóvá teszi még, hogy *szalmiákszeszért* is hiába járta be a fél város.

Bakos Döme nyugalmazott mérnök (II., Fény utca 15.) *az aprított fát hiányolja.* A munkából fáradtan hazatérő dolgozó kénytelen fát vágni, holott sokan szívesen vásárolnának aprított fát, ha árusítana ilyet a TÜKER. Sokan a lakásban végzik ezt a műveletet, zavarva a többiek nyugalmát és veszélyeztetve a ház épségét.

A »nagy lábon« élő nők nevében emel vétót *Kovács Jánosné* recski lakos: *miért nem gondolnak a gyárak a 39—40-es cipőt viselő nőkre?* Kovácsné úgy véli, hogy nemcsak őt »szorítja a cipő«.

»Illetékesek«-et nem ismeri, tehát rajtunk veri el a port *Gerstner Tibor* (XI., Serleg út 11. szám alatti lakos), mert bambusznádból készült porolókat ígértek, ezzel szemben olyat árusítanak, amely *eltörik a szőnyegen.* Tanácsolnánk: fűzfavessző porolóját áztassa be használat előtt, ezzel biztosítja tartósságát. A port viszont azokon verje el, *akik felelőtlenül bambusznádból készült porolót ígértek.*

*

Apróságok ezek, könnyen lehetne segíteni rajtuk. Várjuk az illetékesek válaszát. Mégpedig nem levélben — hanem az üzletekben.

Ábel Olga

Papírüzéreket

A Budapesti Rendőrfőkapitányság társadalomtulajdonvédelmi osztálya üzérkedő bandát leplezett le nemrégiben.

Dékány Margit 1954-ben papírzacskóragasztó iparigazolványt váltott. Félrevezette a KIOSZ-t, *hét mázsa lemezkartont igényelt,* melyet ki is utaltak számára. Állásnélküli társával, *Kókai Balogh Júliával* továbbadták a kiutalt papírt. A kisiparosok örömmel fogadták »az üzlettársat« és *a vásárlásnál nem filléreskedtek.* Az 527 forintért vásárolt kartonlemezt 1000—1200 forintért szállította Dékány Margit a magánkisiparosoknak, 25—50 kilós tételekben, a 2,50 forintos csomagolópapírt pedig 10 forintos áron hozta forgalomba.

Dékány Margit és társa ezután kapcsolatot keresett a többszörösen büntetett előéletű *Bócz Istvánnal.* Bócz új társakat szervezett, akik a Kartonlemezgyárból *használt és új kartonlemezeket loptak.* A nagy mennyiségű, bűnös

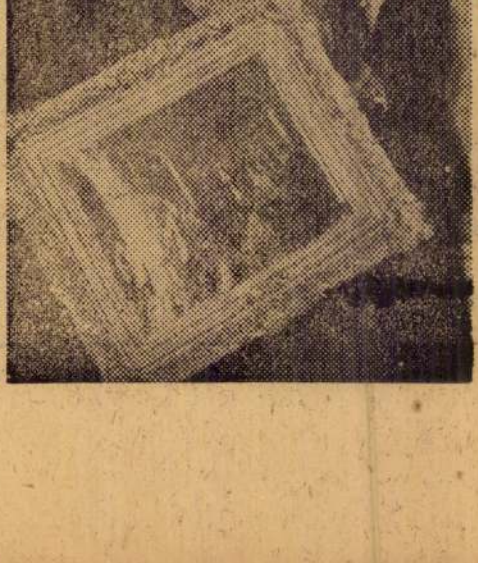

AZ ÖTV EZRED Ünnepélyes tek között át a Kép szeti Ala csarnok ajándékát Gyula fe az ötv részletvá Réti Zol a Magya zási Ban jának a léri

(MTI Torma

ronykalapot keresett! — megtekintse egy jóleső pillantással az aranykígyót, mely immár a szívéhez nőtt, mint a fehérkarú Nellike. Biztos fogással nyult a fiók mélyébe, de mi ez? — ujjai csak az üres deszkához értek. A rémület fagya érintette szívét. Keze lázasan kutatott a fiókban jobbra-balra, majd kihúzta az egészet maga elé, — az aranykígyó eltünt tokostul, mindenestül.

Összeszorított fogai között szörnyű káromkodást harapott ketté, de erőt kellett vennie magán, mert a felesége ismert kettős csöngetését hallotta az előszoba felől. Mi lesz most, Uristen? — tépelődött szörnyü dilemmában, mert biztosra vette, hogy az ékszert csak Szeréna asszony kutatta ki és még csak nem is szólhat érte. Mi lesz most? — kérdezte önmagától fogvacogva, de ebben a pillanatban már belépett Szeréna asszony, akit a hórihorgas, szeplős Alinka követett nyomon. Szeréna asszony fején zöldszalagos toronykalap ült, ami még imponálóbbá tette a megjelenését.

— Jó hogy itt vagy kérlek, — szólt nyájas, de félreismerhetetlenül energikus hangon a professzor felesége. — Alinkának holnap lesz a bérmálása és minthogy én leszek a bérmaanyja, utólagos jóváhagyásod reményében vettem neki egy szerény kis ajándékot.

— Kérlek, drágám, kérlek ...

— Remélem, a te tetszésedet is megnyeri, ámbár én valami olcsóbbat szerettem volna, de, hiába, minden olyan drága és Alinka mégis csak az én unokahúgom.

— És nagyon kedves kis leány, — tette hozzá figyelmesen a tanár úr.

Szeréna asszony kinyitotta az óriás retiküljét és a legbájosabb mosolyával fordult a szeplős kis rokonhoz.

— Alinka, gyermekem, ezt úgy vedd, mint a kettőnk szívből jövő ajándékát. Te jó gyermek vagy és mi ez ünnepi alkalomból örömet akartunk szerezni neked.

És már bontotta is ki a selyempapírba burkolt ajándéktárgyat. Fekete tanár úr merő pillantását szinte odaszegezte a sötétpiros ékszertokra, aztán hirtelen úgy érezte, mintha egy görcsös kéz a szívébe markolt volna kegyetlen hideg szorítással. A tok szétnyilt és a Szeréna asszony csontos, szikár ujjai közül hideg alattomossággal, gonoszul nézett szemébe az aranykígyó...

Fekete tanár úrnak le kellett ülnie. A zöld szemű szörnyeteg átkozott pillantása szinte kacagott ebben a rettenetes percben és Fekete tanár úr ajkán elhalt a szó, mikor Szeréna asszony mosolyával találkozott. Oh, az a mosoly! Mint a fagyos napfény bágyadt februári reggelen ...

— Nagyon szép! — hebegte szinte önkivületben Fekete tanár úr és mialatt reszkető jobbján az Alinka hálás csókja égett, bódult, zúgó aggyal hallotta a felesége diadalkiáltását:

— És tudod, azért aránylag nem is volt nagyon drága. Hatszáz korona az egész ...

Szeréna asszony pillantása mint a villám cikázott keresztül a professzor megrogyott alakján. Az aranykígyó már az Alinka sovány karján tekerőzve nézett Fekete tanár úrra, akinek máskor oly nyájas, szelid tekintete most olyan volt, mint a haldokló gladiátoré.

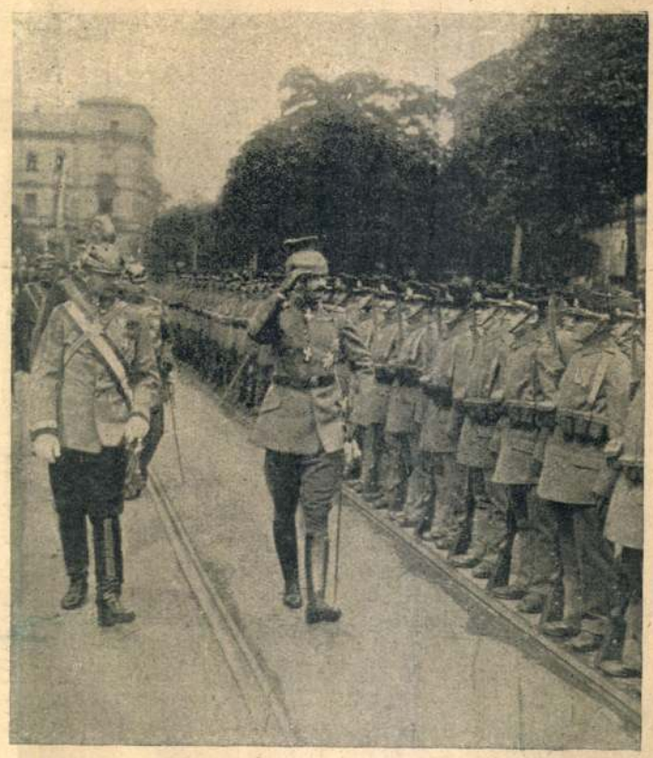

Károly király a szász királlyal együtt elhalad a drezdai szász diszszázad előtt

Rudnay művészete

Rudnay Gyula kiállítása meglepetés a közönségre nézve. Neve eddig alig forgott a nyilvánosság piacán, ő maga hol az Alföld, hol a Felvidék valamely városában vagy falucskájában vonta meg magát és szakadatlanul dolgozott. Borongó hangulatú tájakat szemelgetett ki a maga számára s bennök az emberek nyáját, amint vagy az öröm perdíti össze őket, vagy fekete veszedelem hajszolja. Ezekhez a témákhoz mindig vissza-visszatért s egész ciklusokat festett belőlük a maga számára. Valami ismerős olykor kézalatt meg is vett egyet-egyet, ennél sokkal több életjelt alig adott magáról a festő. Nem élt benne a sürgő életben: nézte a maga szegényes, uri páholyából. Onnan még egyebet is meglátott: sajátságos karaktereket, embereket, akiknek homlokára egész krónikákat rótt a sors. Magát is megfestette így párszor: a tükörbe nézve, a tulajdon ábrázatán is láthatta a sors kemény vésőjének nyomait.

Igy folyt az élete, tiszta művészélet. Az erő, amely benne élt, a köznapi cselekvéstől elvágva, tisztán művészi tevékenységben keresett megnyilvánulási formát. E megnyilvánulási formák azok a képek, amelyek most az Ernst-múzeum falait diszítik.

S e képsor nagyon beszédes. Ritkán látni, hogy egy festő lelkének hangulatvilága oly félreérthetetlenül, uralkodón tükröződik vissza művein, mint ez esetben. Már a tónusuk is jellemző: mély meleg-barna, fanyarság és tarkaság nélkül. E mély meleg tónus leszáll a feketéig, a koromfeketéig s felszökik a vakító fehérig. A hang is, a skála is a gordonka hangjáé. S ez előkelő zománc alatt feszül, mozog, viaskodik az élet. Akár egy emberi lélek mélyén a bánat, az indulat. Sehol sem tör ki formátlanul, de érezteti feszültségének nagy erejét. Annak a magyar úrnak a képe áll előttünk már ez elemekben is, aki szótlanul, tar-

tózkodón temeti magába a legerősebb hevet. Egy percre Madáchra gondoltunk.

Más festői célokra alig használja a szint. Talán azért, mert a szin gazdagsága egy ilyen manifesztációt csak zavarná, legalább is kisszerűvé tenné. A szin itt esetleg szórakoztatná a szemet, holott e képek egész más célzatúak. Legyen tárgyuk bármilyen: ember, asszony alakja, egy bánatos anya, egy menekülő falu, egy alkonyodó táj, vagy egy eszelős, egy rátarti paraszt képe: a jelzett sajátságok mégis egészen líraivá teszik. De ez a lírai elem minden feminin lágyság nélkül való, kemény kézzel markol, mély és erős. Érzelgősség, szenvelgés nem fér el mellette.

Ha e képek így egy férfias, komoly, magában élő lélek visszhangjai, érthető, hogy a külső formai megoldásoknak csak alárendelt szerep juthat. Vannak ugyan itt nagy kompoziciók is, de sohasem jelentkeznek ilyenekül. Ami rajtuk minket megragad, az sohasem a bravur, amellyel együtt tartja alakjait vagy amellyel embereit a térben elhelyezi, hanem mindig az az ösztönös erő, amellyel a maga lelkét, hangulatát szólaltatja meg, mindenek felett.

Igy váltak tehát e képek megannyi vallomássá s bennök megismerjük a szófukar, nobilis uri-embert, a szónak abban a nemes értelmében, amelyben a finomultabb társalgás nyelve használja. E hang s e gesztus éppen nem budapesti, de jól ösmerjük kis vidéki kuriákból, régibb magyar íróink műveiből. Ma ritkaságszámba kezd menni, tehát értéke és érdekessége is növekszik. Művészetünkben meg éppen ritka. Meg is lepte mindazokat, akik Rudnay képeivel itt-ott találkoztak. Meglepte az új talentum kemény ereje, a fékentartott szilajság feszülése, a külsőségektől ment, nemes veretü előadás, amely sikerre vagy hirszerzésre egy percig sem gondol, sőt bújik előle. Akkora előkelőség árad e művekről, hogy nem csodálnók, ha nem is akadna sok amatőrje.

Egy ily festőnél, aki távol áll minden formalizmustól, meglehetősen közömbös, hogy helyet keressünk számára valamely festői irány keretében. Programok a sokaság számára készülnek. De jöhet valaki, aki azt mondja, hogy a művészetet nem problémának, hanem eszköznek tekinti arra, hogy a benne felgyülemlett érzéseket és sejdítéseket kitelepítse a lelkéből a vászonra. Ezek azok, akik nem mások, hanem a maguk számára festenek, s ilyen Rudnay. Lehet ebben valami arisztokratikus vonás, de hogy művészet ez, azt e sok példa bizonyítja. Módfelett sok megérzett dolog került e vásznakra egészen ösztönszerűen, mint ahogy ösztönszerű lehet egy gesztus módja. Innen a vakmerő ellentétek, amelyekkel egy hófehér folt belevillan a legsötétebb környezetbe s helytáll. Akinél a festés latolgató ész-munka: százszor meggondolná s végül az ész lesúrolná a merész cselekvésről az erőt. Itt ez is születésének ős-erejében jelenik meg, tétovázás nélkül s nem súrolja le a jellegét valamely kiszámítás hidegsége. Nem virtuóz, az ügyességnek semmi nyoma. Ügyesen festeni nála annyit jelentene, mint ha valaki megpróbálna ügyesen haragudni vagy ügyesen szeretni. Ez a festés egy ember bensőjének hiánytalan kifelé vetítése. Valóban kevés kilátásunk volna a megértésére, ha e képeket a modellatura, a szerkezet, a valőr vagy rajz szempontjaival akarnók megközelíteni. Ezeknek nincs itt nagyobb szerepük a járulékosnál.

Nekünk nagy öröm Rudnay e szép képsorozatán egy ritka tehetség szabad s valóban tisztán művészi utakon való kifejlődését szemlélni. Ez sem mindennapos dolog.

Lyka Károly

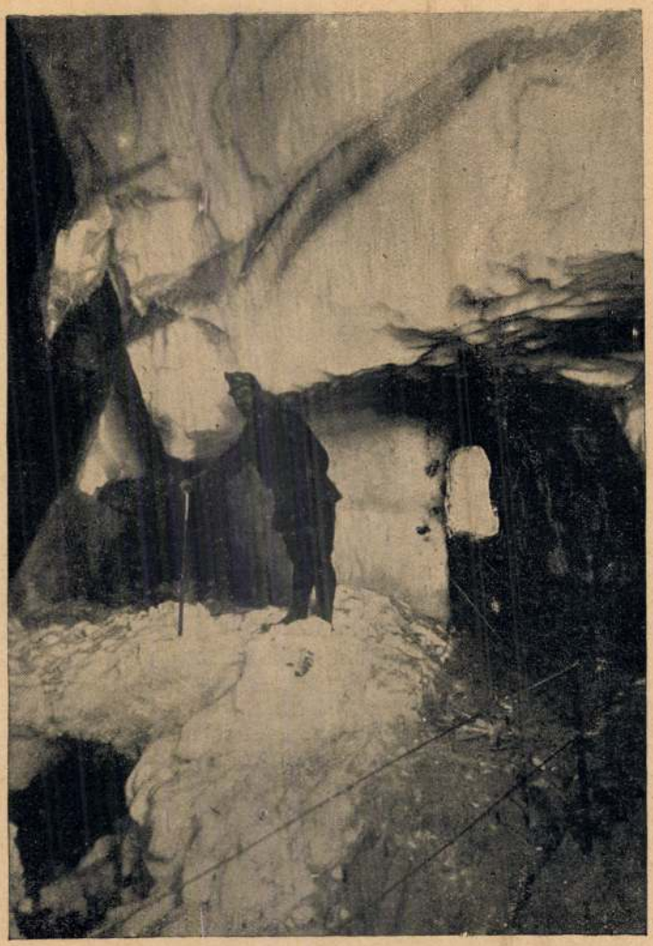

Az olasz harctérről. Glecser-alagút a Marmolata-területen

Séták a nagyvilágban

Egy régi mexikói bányamágnás

Túl a tengeren, sejtelmes kincses Mexikó déli részén, havasfejű tűzhányók tövében épült örök-májusos éghajlatú, andalitóan ódon spanyol városka közepén van egy varázslatos szép, ősi, nagyúri kert, teli tropikus virággal és gyümölccsel, oly mesterien megalkotva, hogy annál elragadóbbat költők sem álmodhatnak. És messze tőle, szédítő magasan, valahol a járhatlan sziklahasadékok, zuhatagos örvények opalizáló ködében fészkel egy mesésen gazdag ezüstbánya, mely már évszázadok óta ontja szakadatlanul a megszámlálhatlan milliókat. Jó százmérföldnyire van egymástól e két hely s mégis mind a kettőt a sors egyazon kegyes mosolya engedte megszületni, mellyel rámosolygott José de la Borde-ra, a tizennyolcadik század egyik legnagyobb stilü, legvállalkozóbb szellemű kalandorára, kiről ez a félig életrajz, félig legenda szól.

José de la Borde, — vagy spanyolosan: Borda, — egészen fiatalon bukkant fel ezerhétszáztizenhat táján Mexikóban. Állítólag előkelő francia nemesi sarj, idősebb rokona ama híres Jean Joseph Labordenak, ki XV-ik Lajosért a madridi udvarnál ötven millió livres-ig jótállt, egész sereg remek középületet emelt, egy félmillió frankos kórházat ajándékozott a franciáknak s mindezért hálából ezerhétszázkilencvennégyben guillotine-el csapták le a fejét. José a spanyol örökösödési háborút megelőző időben jött át, hogy egy nagybátyjának bányaüzleteiben segítségére legyen. Ezek nem igen mehettek jól, mert az öreg úrnak sokat kellett szenvednie a spanyol hatóságok zaklatásaitól,

de legalább a fiatal José keservesen alapos iskolát járt végig. Nagybátyjától később egy elhanyagolt bányát kapott a maga számlájára: ez beütött, miként a később hiressé vált tlalpujahuai telepe is, mely őt az ország egyik leggazdagabb bányafejedelmévé tette. Jövedelmét azonban szinte kizárólag jótékony célokra fordította. Szeri-száma sincs a kegyes és emberbaráti alapítványainak. Ő maga szinte szegényesen élt, mintha csak érezte volna, hogy a nagy gazdagság nem tarthat örökké.

Rossz spekulációk okozták-e, vagy hogy a hatóságok gáncsot vetettek neki, elég az hozzá, hogy Borda hirtelen a legnagyobbfokú pénzzavarokba jutott. Tlalpujahuai telepén kívül Zacatecasban és Durangóban is voltak bányái. Ez utóbbi helyen oly sikerrel turta a hegyeket, hogy „Luz" és „Tesoro" nevű bányatelepéből a maga és társai részére nyolc év alatt harminchat millió pesot (egy peso körülbelül harmadfél korona) bányászott ki. Csodálatos találékonyság és munkabirás kellett mindahhoz, hogy oly tökéletlen közlekedési eszközök mellett, — a bányák jó egy heti járásnyira feküdtek egymástól, — és abban a pénzszűk világban ily töméntelen nagy kincset kalapálhasson valaki össze. Nyugtalan elméje azonban örökösen gigantikus méretű tervekkel próbálkozott, melyekkel korát két évszázaddal akarta megelőzni, s melyekre ugyanezeket a kincseket, amily gyorsan jöttek, rápazarolta. Már másodizben vesztette el vagyonát, mert az akkori idők tökéletlen eszközeivel és nehézkés intézményeivel állott szemben és nem birta eszméit megvalósítani.

Jelenleg éppen ismét egy délibábos álmot látszott hajhászni, amennyiben Mexikó déli részében a taxcoi legendás hírű ezüstbányákat akarta évszázados szunnyadásukból fölkelteni. Ebből a bányából indították útnak már ezerötszázhuszonegyben a spanyol korona számára az első, Amerikából származó nehéz ezüstküldeményeket és az Aztékok már évszázadok óta bányásztak ottan, később azonban, nem tudni mi okból, tán hogy a tárnákat a víz elöntötte, vagy hogy művelőik nem birtak megbirkózni a túl nagy távolságokkal, vagy az indiánok elkergették őket, de a bányákat mindenki otthagyta és már csak emléke élt mesés gazdagságuknak.

Borda minden egyéb vagyonát pénzzé téve, már ötödik éve próbálkozott a kincs fölkutatásával, ám mindeddig sikertelenül. Fia és leánya látván küzködését, hősies elhatározásra szánták magukat és megkérték a mexikói érseket, engedné át nekik ideiglenesen azt a gyémánt tiarát, melyet apjuk az egyik általa épített templom Szűz-Máriás oltárképének ajánlott föl és cserébe megfogadták, hogy mindketten az egyház szolgálatába lépnek. Az apjuk tudta nélkül létrejött alku Bordának megszerezte a harmadik nagy vagyont, amennyiben a tiara eladási árából származó százezer pesoval tovább folytatta munkáját és rövidesen fölvirágoztatta a bányát, de viszont két gyermekét elvesztette, ami aztán egészen búskomorrá tette. Közel negyven milliót hozott neki e bánya, ebből Taxco városának épített egy hat millió pesoba kerülő csodaszép katedrálist, azután öreg korára visszavonult Cuernavacába, ahol a már említett kertet tervezte meg márványpalotája körül, egy millió peso költséggel. Patriarkai kort: majdnem száz évet élt, folyton jótékonyságot gyakorolva, de amellett önmagateremtette paradicsomában teljesen elzárkózott a világtól, mert lassankint elméjében derengeni kezdett, hogy miért is léptek gyermekei az egyházi rendekbe s az efölött érzett bánat szinte embergyűlölővé tette, amin már nem segített az sem, hogy az érsek meg-

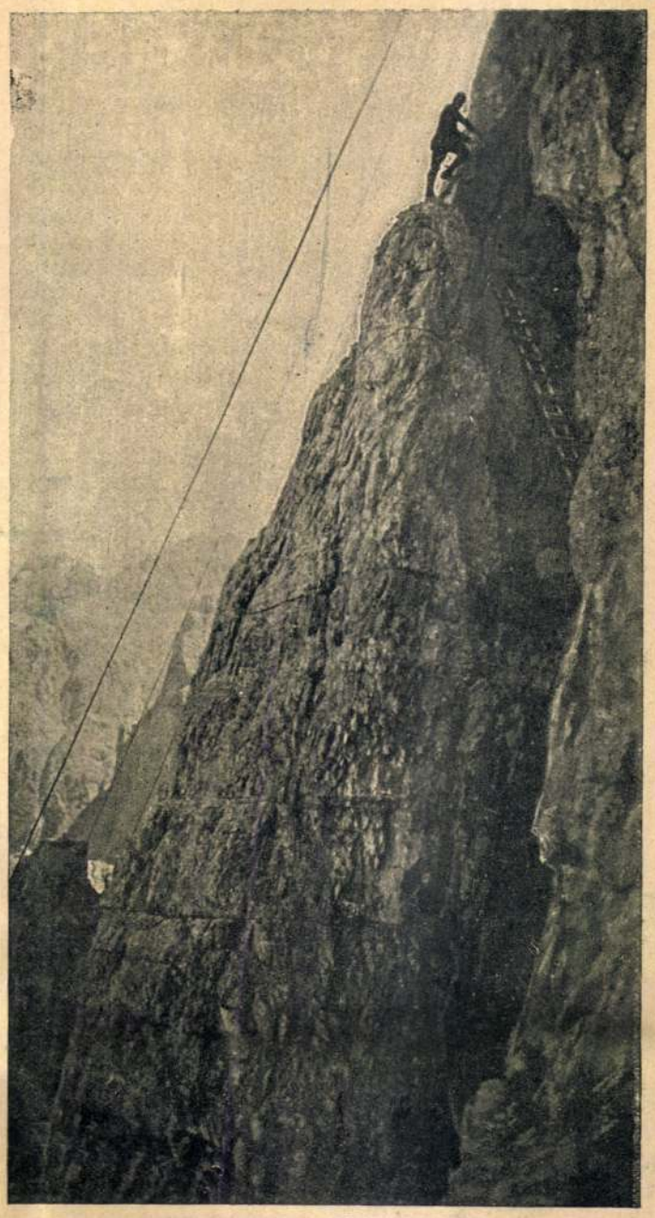

Az olasz harctérről. Egyik megfigyelő helyünk a hegycsúcson

engedte leányának, hogy aggastyán apját ápolhassa és állandóan mellette legyen. Hol temették el, nem tudjuk, de Cuernavacában az ember mindenütt az ő keze alkotásaival találkozik. Ám a törpe utódok szépérzéke csökkent, s ami annakidején a fényüzéssel teli korban az élet szépítéséhez, bármely áron is, szükségesnek látszott, azt ők most kapzsi koldusságukban elkótyavetyélték és a kertet az utolsó örökös nemrég adta el tizenötezer pesoért egy korcsmárosnak, aki azt most beléptidíj mellett mutogatja. Sic transit gloria mundi!

Cuernavaca egyike tán a föld legjobb klimáju, legbájosabb kisvárosainak. Csak három órányira fekszik vasúton a fővárostól és azért mindenki idejár télen nyaralni. Mert Mexikóban, ha éghajlatváltozást keresünk, nem mint másutt, délnek vagy északnak utazunk, hanem egyszerűen föl vagy lemászunk a nagy lejtőn, melyen úgyszólván az egész, magyar hazánknál hétszerte is nagyobb ország fekszik. Természetes tehát, hogy a változások is sokkal gyorsabbak. Ha nyár derekán megkívánunk egy kis ródlizást és hólabdázást, két óra alatt a fenyvesekben lehetünk: Amekamekában. Ott van elsőrendű hotel és tiszta hó bő-

ven. Ellenben ha a téli hónapokban pálmaligetekre vágyunk, már három órai út árán azt is megkaphatjuk tropikus Cuernavacaban, szegény Miksa császár egykori kedvenc fürdőhelyén.

Amikor annakidején a császár maga járt Cuernavacában, inkább a város túlsó felén levő „Olindó" nevű nyári lakában tartózkodott, állítólag egy elbűvölően szép kreol barátnője társaságában, ha azonban a császárné is ott volt, akkor az egész udvartartás a Borda-palotában tanyázott s egymást érték a fényes kerti mulatságok. A császár ilyenkor az arannyal gazdagon sujtásozott testőrszázadot — csupa obsitos magyar huszárt — is megvendégelte, nagy bográcsokban főzetve nekik paprikás-gulyást. Ettől, meg a még hazulról hozott jófajta boroktól széles jókedvre derülve, a mexikói magyar huszárok táncra perdültek, de persze akár valcert, akár fandangót húztak a talpuk alá, ők csak csárdást táncoltak. A császárnak könnyei potyogtak, úgy nevetett rajta. A testőrszázad parancsnoka rosenbergi Pawlowsky Ede volt: akkoriban deli fiatal huszárkapitány, ki még ma is, nyolcvanhat-éves fiatalságában, ép egészségben egy budapesti hadikórház parancsnoka.

A kertnek egy „Mirador" nevű, dombra épített kilátó lugasában ült sokszor a szép fiatal Charlotte, elábrándozva mesebeli uralmuk álmán, — amelynek, hajh, de hamar vége szakadt, — s eközben gyönyörködött a szemközt meredő hegyóriásokon, melyek mintha csak kék végtelenségben úszó, ragyogó kupok lennének: fönségesen tiszták, de fenyegetően ridegek, a szerencsétlen házaspár fátumának előhírnökei . . . Holdsugaras éjeken pedig, mint a nimfák fürödtek az úszókertes tó vizében a fiatal, fehér császárné és barnatestü, szenvedélyes kreol udvarhölgyei.

Az aranygyümölcsös mangófák árnyában régi mór kútak vizerei csorognak. Zöldzománcszínű gyíkok sütkéreznek a magas, mohos kőkerítésen. Óriás, égszinkék pillangók kergetőznek a minden színben pompázó, sose látott tropikus virágokon. Langyos szellő suhogtatja a sudártörzsű pálmákat. Néha, mint a színpad függönye, szétnyilnak és egy pillanatra kivillannak mögülük a Guadelupe dóm vörös kupolái. Itt lassubb lesz a járás, elhalkul a beszéd és rég porrá lett nagyurakra térül gondolatunk: körülöttünk titokzatosan Századok lappangnak és dicső nagy idők elmulásáról suttognak. A kert elhanyagolt nagyon, mert hisz rengetegbe kerülne a fönntartása. A faágak földig érnek, a gyalogútak törmelékesek, de tán még szebb ez így! Legalább elzárja az efajta díszkertek unalmas, léniázott perspektiváit. Egész éven át mindig más gyümölcs érésben, mindig más virág nyilásban s a nehéz, füszeres illatok együtt változnak a hónapokkal. Különben nem változott semmi! Ezek a falak egy darab koloniális Spanyolországot ölelnek körül, mely fölött mintha maga az Idő is elszenderült volna egy kissé!

A „Mirador"-ban állva és dél felé fordulva áhitatos szemmel gyakran találgattuk, hogy melyik ködös-kék hegyorom alatt is szunnyadhat Taxco, ahonnan mind ez a gyönyörűség kikerült? Addig találgattuk, míg egy szép napon csak beleszédültünk a vágyba és máris vasúton igyekeztünk Naranjot elérni, hol lovakkal vártak ránk, mert a lokomotiv sose fog Taxcoban fütyülhetni, se a delizsánc nem csörtethet keresztül meredek sikátorain.

Előbb tamariskus-fa erdős, vízdús lapályokon, majd szédületes, szakadékos hegyi ösvényeken, olykor mély zord Canonokon vitt át útunk. Többször maradtak el mellettünk régi, bedőlt bányaművek. Egy helyen egy régi vízvezeték még teljes épségben megmaradt tömör boltive, de rajta, a tetejéből kinőve méteres törzsü fa, melynek gyökerei végig fogóznak a falon. Ilyen elhagyatott vidékeken áthaladva az ember érzi, hogy háta mögött marad a világ és maga is hallgatagá válik. Így lovagoltunk, kiki a maga gondolataival elfoglalva, órát óra után e kihalt tájakon, midőn egyszerre, egy meredek hegy megmászása után, hirtelen, minden átmenet nélkül reánk zudult Taxco döbbenetesen nagyszerű képe.

Túl a barrancán ott tornyosodott egy meredek dombon egymás fölé a Doré Gusztáv bibliai falvaira emlékeztető kisváros kusza házcsomója, mely mint koszorú fonja körül a tetőn királyi pompájában ragyogó, páratlan építészeti szépségü kathedrálist. A Természet titanikus mértékkel alkotott körülötte mindent, de azért mégis őt uralja az egész vidék!

A bányatelep a városon kívül fekszik s ott is mintha a fejlődés Borda óta megállott volna: szinte ugyanazok a kezdetleges eszközök, melyekkel, a monda szerint, a maga és társai részére a százötven millió koronát kitevő kincset kivéste. Abból a hangyabolynagyságú rozsdavörös halomból! Abból született meg a büszke templom is, mintegy síremlékéül annak a százötven peonnak, kikre, mikor dolgoztak, egy éjjel rászakadt a sziklaomlás.

A városon nincs különös látnivaló, olyan, mint minden aféle mexikói bányavároska: végtelenül festői, szomorkás, fel-le utcákkal, teljesen egyéni gusztus szerint épült házikókkal és egy kis plázával a templom előtt, melyen tarka-barka, nyüzsgő élet folyik. Magának a templomnak a leírását meg se kísérlem. Másfél évszázad előtt, mikor a templomépítő művészet a legmagasabb fokon állott, amit szépet és nemeset pénzért meg lehetett kapni, azt ennek a kincsnek zseniális tervezője mind idehordta és harmonikus tökéllyé állította össze. Olaszországból jöttek a márvány és a faragói, megannyi művész s a belsejét Cabrera festette teli freskóival.

Mikor a templomból kijöttünk, a nap már leszállóban volt s már csak a szakadék tulsó oldalán meredező porphyr sziklafalat világította be vérvörösre, mely fokonkint olvadt át biborba, majd sötétviolába, hogy aztán hirtelenül feketébe merülhessen. Mint a holdkórosok tértünk egy ottani bányamérnök barátunk vendégszerető házába, hol lobogó kandalló mellett kényelmes karosszékekben ülve, arómás flores-rarasok kéklő füstgyűrűibe mélázva, s olykor-olykor a régi tüzes spanyolborból egy-egy kortyot lassan, elgondolkozva hörpintve, éjfélig is elhallgattuk Mexikó egyik legnagyobb bányamágnásának: José de la Bordának csodálatos, kalandos élettörténetét.

Zombory István

Fontos. Kérelmünkre sok előfizetőnk már most megujította a szeptember végén esedékes előfizetését. Ezzel nagy köszönetre kötelezték minket s tetemes munkától mentették meg kiadóhivatalunk személyzetét, amelynek tennivalói a mai viszonyok közt úgyis fölötte megsokasodtak. Előfizetőink nem is sejthetik, mily fáradságos, időtrabló művelet évenként mintegy 300.000 címszalagot lebélyegezni, figyelmeztetésül az előfizetés lejártára. Aki jóval az előfizetés lejárta előtt küldi be a pénzt, annál ez a művelet elesik s szép rendjén folytatódik az expedició. Köszönjük tehát a máris beküldött megújításokat s kérjük többi előfizetőinket, kiknek szeptember végén lejár az előfizetésük, hogy azt megújítani szíveskedjenek.

Uj Idők

XXIV. évfolyam, 37. szám
Budapest, 1918 szeptember 15

RUDNAY GYULA FESTMÉNYE

Szépségápolás

Elkeseredett. 1. Az ilyen gennyedő pattanást az orvossal meg kell nyittatni, különben újra és újra visszajön és végül is kékes-pirosas folt marad a helyén. A megnyitás igen finom késsel és esetleg érzéstelenítéssel történik. A továbbiakban mindig a kezelő orvos utasításához kell alkalmazkodni. Megelőzni az ilyen bajokat arcgőzöléssel és kölni víz rendszeres használatával lehet. 2. Használja a következő hajvizet: Sapon oleac. 10.0. Spir. vin. gall. 100.0. Aquae Colon. 50.0.

Hálás. 1. „Elég olcsó, nem ártalmas, sőt használ" a kaloderma. Ha az ottani gyógyszertárakban kapni nem lehetne, hozassa meg a fővárosból. 2. Véglegesen csakis elektrolysiszszel lehet.

Lábadozó beteg. 1. A fejen lévő kötés lehetetlenné teszi a rendszeres hajápolást, minek folytán, ha választani kell, vágassa le. Arra azonban el kell készülnie, hogy a haj teljes nagyságát csak igen hosszú idő múlva fogja elérni. 2. Igen jó hatása van a kölni víznek.

Csúnya kéz. 1. Önnek is szól, amit „Györgyike" cím alatt szept. 1-iki számunkban üzentünk. Éjjelre kenje be kezét kalodermával.

Remény. Ez a baj gyakran dacol a kezeléssel. Ez okból nem szabad a dolgot elhamarkodni. Dörzsölje be a kérdéses helyeket olyan keverékkel, amely 15 gramm kölni vízből, 15 gramm glycerinből és 120 gramm rózsavízből áll. Később ezen bedörzsöléseket rendszeres meleg arcdouchennek és arcmassagenek kell követnie.

Helione. Igen dicsérik az olyan szépségvizet, amely 10 gramm benzoë-tinctúrából, 200 gramm mandolatejből és 50 gramm narancsvirágvízből készül. Az említett krémet tovább is használhatja.

Ilonka: 1. Mindenhol egyenletesen kell bezsírozni. Legjobb volna, ha brillantinet használna. 2. Tegyen a mosdóvizébe egy kis boraxot. 3. A bórlanolin használatától.

Aurélia. Az ottani gyógyszertárban is készíttethet china-hajszeszt. Ha ezt tenni nem kívánná, vegyen Eau de Quininet. Ezt a drogériákban is meg lehet szerezni. Ezzel a fejbőrt erélyesen meg kell frottírozni. Természetesen ügyelni kell arra, hogy a bedörzsölésnek ne legyen bőrgyuladás a következménye.

Rózsaszínű álom. Tegyen olyankor a mosdóvizébe egy evőkanálnyit a következő összetételű tejből: Tinct. Benzoës 10.0. Aqu. rosar. 100.0. A kölni vizet ezen célra higítva kell használni. 2. Használhatja, kétségkívül hatásos.

Bakfis, Győr. Ez a baj rendszerint összefüggésben van a bőrfaggyúmirigyek megbetegedésével. Ellene legtöbb sikerrel az arcgőzöléssel lehet védekezni. Ezt azonban nagy kitartással kell végezni.

László III. Hosszadalmas baj, de gyógyítható. Ne mossa kezét hideg vízben, hordjon bő, illetve kényelmes keztyűt és vegyen gyakran meleg kézfürdőt. Éjjelre kenje be olyan kenőccsel, amely 20 gramm lanolinból, 5 gramm glycerinből és 3 gramm boraxból áll.

Kétségbeesve. Tényleg el lehet távolítani. Ha alkalomadtán feljön, szívesen útbaigazítjuk.

Bánkódó 19. Néha idegesség az oka. Forduljon bizalommal háziorvosukhoz.

Bözsike. Nem ártalmas. Hydrogen. superoxydot tartalmaz. A hajat nagyon kiszárítja és idővel törékennyé teszi.

Brassó. Csak azután. Addig türelem.

Kék rózsa. 1. Minden levélre válaszolunk, azonban egy kis türelmet kérünk. A legenyhébb eljárás az, ha reggeli mosdóvizébe mindenkor egy kis boraxot tesz. 2. Igen jó hatása van a bórlanolinnak. 3. Ha a pattanásokat kinyomkodja, csak elmérgesíti a bajt és nyomukban kékespirosas foltok maradnak vissza. Megelőzésök céljából használjon másodnaponkint tiz percig tartó arcgőzölést. A gőzölés után hütse le az arcát 25 C. fokos vízzel, amelybe esetleg egy kevéske kölni vizet is tehet.

Bébé. Bár szívesen állanánk szolgálatára, a nagy papírhiányra való tekintettel részletezésbe nem bocsájtkozhatunk. Az ottani gyógyszerész megadhatja a szükséges felvilágosítást. Az éretlen, friss dió héját össze kell nyomni és ki kell sajtolni a levét, azután forró vizet kell rá önteni és sűrűre be kell főzni.

Orvostanhallgató. 1. Ezen rovatban csupán csak szoros értelemben vett kozmetikai kérdésekkel foglalkozhatunk. Gyógyászati kérdésekkel a kezelő orvoshoz kell fordulni. 2. Nem ártalmas. 3. Egyenletes lesz, ha a bőrt nem átsütni akarja, hanem kellemesen átmelegíteni.

K. A. Nagybiccse. Csakis festéssel lehet. Leggyakrabban és igen jó eredménnyel az ezüstnitrátot szokták használni. Nehezen eltüntethető foltokat okoz a bőrön, tehát kellő elővigyázatossággal kell eljárni. Többé-kevésbbé majdnem valamennyi festési mód ártalmas lehet. Az ártalmak helybeliek és általánosak lehetnek.

Boldogok az egészségesek. Csakis kozmetikai kérdésekre válaszolhatunk. Betegség esetén orvoshoz kell fordulni.

Barnahajú leány. Kamilla-teával kell mosni. Esetleg a teába egy kis tiszta boraxot kell tenni.

Helyettes tanítónő XXX. Használja a következő kenőcsöt: Acidi borici grta 10.0, Lanolin, Ungt. emoll. aa grta 50.0. Ezt jó vastagon kell a kérdéses helyekre fölrakni.

Mályvarózsa. Legjobb és aránylag legártalmatlanabb szer a hydrogen-superoxyd. Az természetes, hogy használata után kiszáradt a haja, ámde sohasem volna szabad figyelmen kívül hagyni azt az ismert szabályt, amely szerint mikor már meg van a kívánt színárnyalat, a hajat egy kissé be kell olajozni vagy zsírozni természetes fényének helyreállítást céljából.

Tudnivágyó. 1. Házilag nem lehet elvégezni. Szükség esetén szívesen szolgálunk kellő utbaigazítással. 2. Mi is az ön véleményén vagyunk. 3. Nem ártalmas.

I. I. 1. Éjjelre használjon crême célestet. 2. Szeplője ellen mint legártatlanabb és igen enyhén ható szert a következő összetételű szépségvizet ajánljuk: Boracis 2.0. Aquae rosar. Aqu. fl. Naphae aa 12.0.

Lili. Ellene jó hatású az unguentum emolliens.

Heliodor. 1. Valószínüleg még a folyó év végén meg lesz. 2. A meglévő mitesszereket enyhén ki kell nyomkodni. 3. Ne használjon semmifélét, mert ez a legfőbb oka a mitesszerek újabb képződésének. 4. A kölni vizet tovább is használhatja. 5. Életmódja megfelelő.

Bélyeg. Használja a következő zsíros Cold-Creamet: Ol. Cocos 50.0. Aquae rosar. 5.0. Ol. rosar. guttam unam. 2. A nap okozta lesülés ellen jó hatása van a következő kenőcsnek: Magist. Bismuthi. Zinci oxydati aa 5.0. Ungt. emoll. 50.0. Ol. Naphae guttas quinque. Eleinte arcának csak kicsi részén ki kell próbálni, mert a bismuth ugyan nagy mértékben alkalmas a teint szépítésére, azonban bizonyos mértékben hámlasztó is, amely esetleg leszedi a felhámnak felületes rétegeit. 3. Sohasem jó, tehát csak kivételesen szabad használni.

Százados né. Nem lehet az eredeti színét visszaállítani. Az átfestés még kellemetlenebb volna. Azért törik, mert nem zsírozza be. Önnek is szól, amit „Mályvarózsa" cím alatt üzentünk.

Szeretném tudni. Olvassa el, amit „I. I." címen 2. alatt üzentünk.

Köszönöm. 1. Ha nagyon zsíros az arca, maradjon meg az eddigi eljárás mellett és külön tegyen a mosdóvizébe egy kis boraxot, még pedig úgy, hogy körülbelül egy pohárnyi vízre jusson egy késhegynyi borax. 2. Legjobb ellene a kölni vízzel való bedörzsölés. Természetesen jó eredményt csak az érhet el, aki hosszú ideig győzi kitartással. 3. Most egyik sem teljesen megbízható. Tegyen kísérletet a borax-gyógyszappannal. 4. Ha szakember végzi, nem marad nyoma és alig fájdalmas.

Világháború. A sublimát jó, de mérgező hatású, tehát nem ajánlatos, tegyen inkább kísérletet olyan szépségvízzel, amely 5 gramm boraxból, 60 gramm rózsavizből és 150 gramm narancsvirágvízből áll.

Gyors segély. Sokan kérik a sürgős választ, kérelmöknek azonban csak a lehetőség határain belől tehetünk eleget. 1. Az arcbőr szárazsága okozza, amely ellen legjobban valamely zsíros kenőcs használatával lehet védekezni. A szappannal való mosakodást kissé korlátozni kell, illetve használjon a mosakodáshoz úgynevezett túlzsíros szappant és mosakodjék meleg vízzel, de ne forróval. Az alkohol használata ezen esetben káros hatású. 2. Igen.

D. M. Debrecen. Valószínüleg körülirt kopaszodásról van szó. Ezen esetben ideges alapja van a haj táplálkozási zavarának. Némelyek parasitárius eredetünek gondolják. Néha rohamosan terjed. Különös aggodalomra azonban nincs ok, mivel az esetek többségében teljesen meggyógyul. Egyszer csak hónapokig tart, máskor meg évekig is elhúzódhatik. A bajnak pontos megállapítása és a megfelelő kezelés megindíthatása céljából feltétlenül mutassa meg a szakorvosnak. Tartson külön fésüt és hajkefét és vélet-lenül se használja ezeket leányánál.

Dr. V. Z.-né. Az ilyen festékanyaghiányt vitiligónak hívják. Okát még nem sikerült kikutatni. Gyógyítása nagy nehézségekbe ütközik. Állítólag quarzlámpával való intenziv megvilágítással sikerül a megszüntetése. Ha a fővárosban lesz dolga, szívesen utbaigazítjuk.

Szeretem a f. t. 1. Jó a következő lanolin toilette-crême: Lanolini puri 50.0. Olei Amygdal. dulc. 5.0. Olei Rosar. gutt. unam. M. f. ungt. 2. Használjon Heiderféle fogport. 3. Kenje be tiszta brillantinevel.

Szanin. Ön egyáltalán nem „rosszabb a többi előfizetőnél" és mi is nagyon örvendenénk, ha mindenkinek kérelmét azonnal elintézhetnők, azonban a nagy papirhiány miatt ez lehetetlen. 1. Ha az arcgőzölést kitartóan végzi, a jó eredmény el nem marad. Tegyen a mosdóvizébe egy evőkanálnyit a következő szerből: Kali carbon. 2.0. Tincturae Benzoës 10.0. Aquae rosar. 100.0. Külön készülékre nincs okvetlen szükség, végezheti a levélben említett módon is másodnaponkint tiz percig. Minden négy heti gőzölés után két heti szünetnek kell következnie. 2. A massaget az izmok lefutása irányában kell végezni.

Kékszemű. Szeplője ellen használja a következő szépségvizet: Borac. 2.0. Aqu. rosar. Aqu. fl. Naphae aa 12.0. A sápadt, beteges szín után való vágyakozás már rég divatját multa, most minden fiatal leány arra törekszik, hogy edzett és napbarnított arcú legyen. Használjon éjjelre lanolin toilette-crémet.

Bánatos szemű. 1. Soványító kúrát csakis orvosi rendeletre és ellenőrzés mellett szabad tartani. 2. Használjon chinahajszeszt. Előbb szappanos mosással zsírtalanítsa a fejbőrt és aztán dörzsölje be a hajszesszel. Ha a bedörzsölés nagyon erélyesen történik, könnyen bőrgyuladás keletkezhetik. 3. Kitartó arcgőzöléssel és higított kölni víz használatával.

Január 4. 1. Az arcápolásnál csak kétféle módja a massagenek alkalmazható, t. i. a bőr simogatása (effleurage) és a dörzsölés (massage à friction). Kivált az elsőnek nagyon enyhén és nem olyan hosszú ideig kell tartania. Tévedés azt hinni, hogy a már meglévő ráncok néhány hét alatt eltünnek. A fődolog, hogy újak ne keletkezzenek. A homlokon a massage alulról felfelé történjék, tehát az orrgyöktől és a szemtől a haj felé. Az ajkak körül enyhén és rövid ideig kell masszálni egyik szájzugtól a másikig. 2. A tág pórusok ellen használjon kölni vízzel való bedörzsölést, amely egyébként a zsírosságot is nagy mértékben megenyhíti.

Dr. F. A mostani árakat nem ismerjük. Béke idején 15—20 és elsőrangú szerkezettel 25 márkába került.

Menekülők. Rudnay Gyula festménye az Ernst-múzeum kiállításán

Menekülők

— *Rudnay Gyula képéhez* —

Bús barna porfelhőben képet ölt
A reménység csalóka viziója.
Mögöttük reng és nyög az anyaföld,
Mely gyermekeit többé már nem ója.
Ma ő is csak kegyetlen mostohánk,
Szemében fúriáknak dühe lángol.
Faluk pernyéjét — átkát — szórja ránk
S kiüldözi fiait a világból.

— Acsarkodva ti egymást ölitek,
Mind, mind Káin és nincs köztük egy Ábel!
Szörnyű, testvérgyilkos pengéitek
Előtt a város is csak egy nagy Bábel.
Ott sem értitek meg egymás szavát,
Ti hontalan, bús, rémült nyomorultak!
Csak a halál ha majd nyugalmat ád,
Hogy elfeledjétek e gyilkos multat . . .

. . . S vadul megindul az emberfolyam.
Csak hömpölyög, száguld előre.
Az élet dús vetésén átrohan
S fut a halál elől a — temetőbe.
Rohan, rohan, mint aki embert ölt
S feje fölött a háztető már lángol.
. . . Mögöttük reng és nyög az anyaföld,
S kiüldözi fiait a világból.

Hol áll meg majd ez ember-áradat,
Amelynek nincsen eleje és vége?
Mikor ragyog föl e bús ég alatt
Aranynapod, te áldott, égi béke?
Menekülőket hord ma csak e föld,
Mely égi útját közömbösen rója.
. . . S a barna porfelhőben képet ölt
A reménység csalóka viziója.

Balla Ignác

A kék öböl

Elbeszélés

Irta Lovik Károly *

A hajó már tizennégy napja hasította a tengert. Kora ősz volt, semmivel sem hűvösebb, mint a rendes szeptember, de Arabella asszony kajütjében egész nap égett a kis petróleumkályha, és a pamlagon, a székek karfáján, az ágyon prémes takarók, bársonybundák hevertek. Arabella asszony mindig fázott, szinte babonásan, kétségbeesetten fázott, mint egy délszaki növény, amelyet télire a kertben felejtettek.

— Holnap talán végre partot érünk, — szólt dideregve és fáradt szeme végignézett a tengeren, amely mint egy haragos íjj feszült az éles szürkeségben, — ah, mennyire vágyom egy meleg szobába, a fűtött kályha mellé! Szinte nevetséges! Ez volt utolsó utazásom a tengeren át.

— De miért? — kérdezte a plüspamlagon ülő ifjú. — Most, sikerei tetőpontján?

— Ah, Artúr, érzem, hogy már nem vagyok az, ami voltam. Már régen nem. A legnagyobb művésznők azok, akik idejében tudnak visszavonulni. Az ujjaim már nem futnak úgy végig a billentyűkön, mint azelőtt, én tudom a legjobban, a kritika még nem sejti; néha, amikor az agyam minden sejtjével kapcsolódik bele a zene hullámaiba, a zongora húrjába, amikor a művészetnek, mint egy forró hullámnak kellene az arcomat megcsapnia, hirtelen fázni kezdek, a zongora fölött ellátok a messziségbe, egy pálmafa alá, vagy egy kék öbölbe, és azt érzem, hogy a zongora előtt tulajdonképpen nem én, hanem csak az árnyékom ül . . . Artúr, öregszem!

— Miért mondja ezt nekem, Arabella?

— Fájdalmat okozok vele?

* A kitünő iró irodalmi hagyatékából.

— A párbaj tulajdonképpen abbamaradt. Amint a jogászok mondják, vis major folytán. Dórát hazavitte az anyja...

Egy kutató pillantást vetett a másikra. De annak a vonásai nyugodtak maradtak.

— Igen... Már van vagy két hete, hogy hazautaztak. Sverteczky is visszatért Lembergbe. Maga is szépen gyógyul.

Czelder bólintott.

— Egyszóval minden tökéletesen rendben van, ugy-e, kedves Thea. És miután a párbajnak vége, talán ismét újrakezdhetnők... a régi barátságot?

Thea keresztbe tette a lábát. Az áttört selyemharisnya megfeszült a bokáján.

— Miért nem? — mondotta halkan. — Mind a ketten intelligens emberek vagyunk, akik nem tartanak haragot.

— Azaz aránylag rövid idő alatt felejtik el azt a kellemetlenséget, amelyet másnak okoztak.

— Bravó, Pista. Ismét ráismerek magára. Az utóbbi időben már erősen a színvonalon alul volt. De ennek a tifusz lehetett az oka, amely néha hetekig lappang a szervezetben. Hát igen... Maga föl akart engem használni és én rossz néven vettem ezt magától. Rontottam is, amennyire tudtam... ahogy megigértem.

— Mondottam már egyszer, hogy ne éljen ilyen illuziókban. Nem maga rontotta el az ügyet.

— Mondotta, de akkor félrebeszélt. A zanzibári partot emlegette...

Czelder furcsán mosolygott.

— Ah, azt is emlegettem?

Thea előrehajolt.

— Mit akar Zanzibártól?

— Már semmit. Mihelyest egészen fölgyógyultam, hazautazom Erdélybe.

— És mikor jön vissza?

Czelder megrázta a fejét.

— Egyáltalában nem jövök vissza. Lenn maradok...

— A minisztérium?...

— Kénytelen lesz szolgálataim nélkül boldogulni.

— Egyszóval elég volt Budapestből?

— Elég.

Thea hátratámaszkodott a székében és kissé elgondolkozott.

— Mit mondana most az én helyemben? — kérdezte később.

— Semmit.

— Ah... Tehát azt hiszi, hogy nekünk már nincsen mondanivalónk egymásnak.

Czelder kissé fölvonta a vállát. Nem válaszolt, de az arca kimerültnek látszott.

Thea fölkelt.

— Mint lelkiismeretes orvostanhallgatónő nem engedhetem meg, hogy a lábbadozót még este is izgassák. Ezért kidobom önmagamat. Legyen tehát úgy, amint mondotta, és fogjunk kezet egymással a párbaj után.

Kezébe vette a fiatalember sovány kezét.

— Isten vele, Pista.

Még nem eresztette el a kezet. Habozott, de azután egy hirtelen mozdulattal lehajolt és megcsókolta Czelder sápadt arcát.

— Isten vele.

És kisietett az ajtón.

— — — — — — — — — —

Másfél esztendő múlva Thea az üllői-úti cukrászdában ült és várt. Egy fiatal tudóst várt, akivel már két hónapja flirtelt tudományos alapon. Azóta ő is letette a szigorlatokat.

A tudós váratott magára és Thea unalmában végigolvasta a napilapot. És ezúttal két hírt talált benne, amelyek érdekelték.

Az egyiket a „házasság" rovatában találta. Brendl Dóra úrhölgy jegyet váltott ó-radnai és moravicai báró Brankenburg Ottmár követségi titkár, tartalékos dragonyos főhadnaggyal.

— Lám, lám...

A közgazdasági rovatban pedig azt olvasta, hogy a hatzburgi celluloze-gyárat a miniszter képviselőjének jelenlétében üzembe helyezték. Ez alkalommal Czelder István igazgató részletesen tájékoztatta a miniszter képviselőjét arról, hogy minő iparokat fognak még a hatzburgi völgyben fölállítani.

Thea leeresztette az ujságlapot és hosszasan nézte az előtte emelkedő üvegharangot, amely alatt egy megkezdett csokoládé-torta pihent.

— Tulajdonképpen kár, — mormogta.

Azután várt tovább.

Vége

Az erősebb

Kékruhás nimfa felszállt tó vizéből
Egy percre, nyári nap forró delén,
Hófehér kacsák tollukat rendezték
Sásos part fényes, izzó melegén.

Nyilsebes fecskék fekete villámban
Cikkáztak el a tó vize felett,
Aranyszemű béka lustán koronázta
Hajlongó vizi-rózsa levelet.

Gyíkok siklottak porondos út mentén,
Ittasan zsongott ezernyi bogár:
„Virít a rózsa, hársak illatoznak,
Itt a boldogság! az élet! a nyár!

„Él ő a nagy Pán, újra felébreszti
Ibolya-illattal minden tavasz,
Ősz sirámában, ha néha eltünik,
Tél rá csak muló nyugalmat havaz.

„Örökre őt el nem üzheti semmi,
Sem földindulás, sem fegyverzörej,
Ezernyi élte kiujul örökké
Erdő fakadó leveleivel.

„Pusztulás helyét újra elárasztja
Virág-zománcával szép kikelet,
A nagy Pán az Élet diadalmat ül
A bús, tehetetlen Halál felett!"

Czóbel Minka

Megjelent! Ára 6 korona

STRIGONIUS

Rejtelmes történet

Irta FARKAS PÁL

A lélek titokzatos birodalmába, misztikus erők láthatatlan labirintusán át vezeti Farkas Pál az olvasót új könyvében, amely drámai erővel hozza elénk egy réges-régen átélt szerelmi regény minden izgalmát a mai emberek életében

denekelőtt arra kell törekednünk, hogy civilizációnk sértetlenül fennmaradjon.

Főként két nagy veszedelemtől kell óvakodnunk: *a forradalomtól és a háborútól.* Én azt hiszem, hogy a forradalom veszélyén már túlvagyunk. Bármi legyen is a különböző ázsiai nacionalista mozgalmak kimenetele: *a kommunista világpropaganda kétségkívül kudarcot vallott.* Viszont a háború, amely a legnagyobb katasztrófa, olyan nyomort hozhat magával, amely az ipari államokban máról holnapra egyszerre megváltoztathatja a helyzetet.

A pillanatnyi helyzet mindenesetre az, hogy nyugodtan kijelenthetjük: *Európában nem kell komoly kommunista veszedelemtől tartani és Ázsia déli fele — tehát India, Hátsó-India, sőt Kína is — nem csatlakozik a szovjetunióhoz.* Talán még ennél is tovább mehetünk és megjósolhatjuk, hogy *Oroszország,* amelyben végeredményben a parasztok túlnyomó többségben vannak és a városok ipari lakossága elenyészően csekély, nem sokáig maradhat meg névleg sem a marxista kommunizmus alapján, hanem *előbb-utóbb kénytelen lesz olyan rendszerre áttérni, amilyen a kisbirtokos parasztságnak a legjobban megfelel.*

Sajnos, civilizációnk legnagyobb veszedelméről, a háborúról egyelőre még nem beszélhetünk ilyen könnyű szívvel. Ha tekintetbe vesszük, hogy a pusztítás technikája a világháború óta milyen óriási lépésekkel haladt előre, akkor kénytelenek leszünk csatlakozni annak az angol államférfiúnak szavaihoz, aki azt állította, hogy: *»még egyetlen háború és a nyugati civilizáció sokszázéves épülete úgy összeomlik, mint a régi római civilizáció«.*

A világháború 9 millió halottat követelt a csatatéren, másik 10 millió ember a háború nyomán fellépő járványok és éhinségek áldozatául esett, a nyomorékok serege felmérhetetlen és az anyagi veszteség felbecsülhetetlen, nem is szólva azokról a jóvátehetetlen veszteségekről, amelyekről talán jobb is hallgatni. Igazán csak hajszálon múlt, hogy a nyugati civilizáció nem esett szintén a világháború áldozatául, de nem hiszem, hogy másodszor is ilyen csoda történhetnék és nem hi-

De hát *elkerülhető-e egyáltalán a háború?*

Vajjon nem gyökerezik-e kiirthatatlanul az ember szívében a gyilkolás vágya?

Mindezek a kérdések nem érintik a lényeget, mert most nem arról van szó, hogy a híres »struggle for life« elvével szakítani próbáljunk, vagy meg akarjuk változtatni az ember természetét, bármilyen ostoba legyen is az, hanem egyszerűen arról, hogy a háborúval, mint *politikai eszközzel* szakítsunk, mert ezt a civilizáció fejlődése túlságosan drágává, fájdalmassá, veszélyessé és értéktelenné tette.

bő ese, meg az aggályoskodó kormányok is hajlandók lettek volna elfogadni.

A genfi jegyzőkönyv sohasem lépett életbe, főképpen azért, mert túlságosan szigorú és súlyos kötelezettségeket rótt az államokra, azonban az államférfiak azóta sem adták fel a reményt. Évről évre újabb és újabb tervek merülnek fel, sőt egyes államok azóta kölcsönös egyezményeket kötöttek egymással. Minden kormány, amely ezzel ellentétes politikára határozná el magát, végzetes hibát követne el.

A cél tisztán áll előttünk, éppen ezért a nehézségek ellenére sem szabad letérnünk róla.

Rudnay Gyula rajza a Pesti Napló számára

Pesti Napló 1936. dec. 25, kép.

lenítés, hogy a történelem az élet mestere. Ugyan közhely ez, amelyet gyakran hangoztatnak, anélkül, hogy az állítás igazságáról meggyőződés bizonykodnék. És valóban: nagy zavarba jönne az, aki megkísérelné bebizonyítani, hogy a történelemből tanulhatunk, mert *képtelen volna meggyőző példákkal igazolni állítását.*

— Az egyének és társadalmak élete állandóan változik és a változás egyes fokai, illetve egyes állomásai *egyszerűen megsemmisülnek.* Az egyéneknek, csoportoknak vagy tömegeknek az emlékezete nem tartós, nem is nyúlik vissza négy nemzedéknél korábbi időre. A legkevesebb ember tud valamit a dédapjánál korábbi őseiről és amit tud, azt sem közvetlen élmény útján vette tudomásul. A szerzett emlékek viszont állandóan halaványulnak és mivel az emlékezőtehetség az újabb benyomások felfogására idővel egyre alkalmatlanabbá válik, bekövetkezik az a sajátságos jelenség, hogy nem emlékezünk tisztán az időben hozzánk közelebb eső események pontos sorrendjére és azok hiteles lefolyására, hanem époly elnagyoltan, homályosan és felületesen vetítjük magunk elé a tényeket, mint egy sokat használt és lekopott filmtekercs. Ellenben: az öregedéssel egyidejűleg újult erővel élednek fel bennünk a régmultnak, a gyermek- és ifjúkornak emlékei. Csakhogy — és ez a lényeg! — ezek sem a maguk eredeti, igazi mivoltukban, hanem teljesen átalakulva. Lelki életünknek jellegzetessége, hogy szívesen elfelejtjük a mult minden szomorúságát és kellemetlen emlékét, viszont emlékezetünk raktárában észrevétlenül felhalmozódnak mindazok a benyomások, amelyek részben valóságon, részben pedig csak képzeleten alapulnak, de amelyek a régmultat, különösen a gyermek- és ifjúkort, széppé, kedves emlékűvé varázsolják.

— Innét van az, hogy az idősebb emberek szívesen idézik vissza fiatalságuk éveinek emlékeit, a tömegek pedig azokat az időket, amikor még jobb világ járta, mint manapság. Pedig *mindkét esetben csak ártatlan önámításról van szó,* aminek vajmi kevés köze van a valósághoz.

— Ezt a kis lélekelemzést azért bocsátottam előre, hogy ennek alapján rámutassak arra, hogy mindezek tudatában kell felvetnünk a kérdést: *lehet-e egyáltalán tanulni a történelemből?* Az elmondottakból következtetve, a felelet csak az lehet, hogy — *nem.* Mégpedig azért nem, mert a mult képe az egyének és tömegek emlékezetében marad fenn és él tovább, ez az emlékezet pedig *megbízhatatlan.*

A történetíró szerepe

A professzor félbeszakítja peripatetikus magyarázatát és mosolyogva támaszkodik az íróasztalhoz, mialatt így folytatja:

— Ezek után felhozhatnák azt a kérdést, hogy *hát akkor mire valók tulajdonképpen a történet-*

tott fenn magának: a semmiből teremteni, a lelkiismeret felett uralkodni és a jövőbe látni.« Igaza volt Báthory Istvánnak. Nyugodjunk meg abban, hogy a jövendőmondás nem áll a gyarló ember hatalmában.

Mit ér a történelmi példa?

Újságírónak hlába mondják, hogy elégedjék meg és ne kívánesiskodjék tovább. Tovább firtatom a kérdést:

— Szóval, a Spengler-féle elmélet...

— Hja, Spengler, majd később Bodnár, dedukciós módszerrel dolgoztak, — vágja rá a professzor — az előre megkonstruált elmélethez keresték meg a példákat. Erre persze bő lehetőséget nyujt a történelem roppant anyaga, amelyből ki-ki azt válogathatja ki, ami a maga szempontjainak megfelel. Ez azonban erőszakolt belemagyarázásokra vezet. Ilyennek minősítem a spengleri elméletet. Egyáltalán: a történelmi kutatásnál az egyedül helyes módszer az indukció, nem pedig az előbb említettek által alkalmazott dedukciós módszer.

— De hát a zseniális nagyemberek, a hadvezérek és államalkotók példái sem szolgálhatnak tanulságul?

— *Nem,* — hangzik a válasz — elsősorban ezeket »Übermensch«-eknek kell tekintenünk, akik egyedülálló jelenségek. Másrészt pedig ne felejtsük el, hogy ezek az emberek csak megfelelő körülmények és viszonyok között tudtak érvényesülni. Más időben, más helyen korántsem juthattak volna olyan szerephez, mint amilyent képességeik és a körülmények szerencsés összejátszása kiváltott náluk. Ezek tehát nem számítanak példaként, mert aki utánozni próbálja őket, az csak szánalmas és groteszk utánzatot produkál. Ne felejtsük el: »Si duo faciunt idem, — non est idem«: ha ketten ugyanazt teszik, az még nem ugyanaz!

A történelem tanulsága

Még mindig nem hagyom abba a vitát, — nem ellentmondani akarok, hanem mert azt szeretném, ha *Lukinich* professzor minél több szempontból világítaná meg álláspontját.

— A természeti törvények az élet minden megnyilvánulására vonatkoztathatók, — mondom — a természeti megújhodás: a tavasz, nyár, ősz, tél váltakozásának analógiája tulajdonképpen feltalálható a történelemben is, mert egy-egy kultúra születése, kiteljesedése és hanyatlása pontosan megfelel ennek a folyamatnak. Ebből nem lehet konzekvenciákat, tanulságokat levonni? Sőt, bizonyos fokig a jövőre következtetni?

— A kultúrák életfolyamata az én tételemet igazolja, — válaszolja — amit beszélgetésünk elején említettem: hogy *a kultúra egyes fázisai megsemmisülnek. Az egyiptomi, a görög, a római kul-*

harcainál, noha a »történelem tanulságai« szerint tudjuk, hogy ezek akkor sem járultak hozzá semmivel sem az emberiség haladásához és boldogulásához. Ime: *az emberiség nem vonta le a tanulságokat!*

Kultúra és civilizáció

— Nézzük csak az események sorát, — folytatja — a francia forradalom korlátlan szabadságát követte Napoleon diktatúrája, amelynek elmúltával visszatértek ahhoz a rendszerhez, amelynek eltörléséért annyi vért ontottak előzőleg. Ha itt a nyoma annak, hogy levonták a konzekvenciákat, hogy tanultak a történelemből?

— Tehát mégis csak ismétlődnek az események, ami a történelmi hullámvonal elméletét igazolja...

— Ismétlődnek, — de hogyan?! Nem úgy, hogy bizonyítanák azt, hogy a történelem tanulságai érvényesültek! Éppen ellenkezőleg. Az események sora így alakult: forradalom, — Napoleon uralma, — a Bourbonok visszatérése, — forradalom, — az orleansi-ház hatalomra jutása, — forradalom, — császárság, — forradalom, — köztársaság — — és azóta szakadatlan forrongások... lehet ezekből az eseményekből határozott formában következtetni a jövőre?

— Mert nagy különbség van következtetés és jövendölés között. Ha valakinek azt mondom: meg fogsz halni, ezzel igazat mondtam ugyan, de nem jövendöltem, mert csak akkor számított volna jövendölésnek a szavam, ha a halál pontos idejét előre megállapítottam volna. Ezt pedig nem lehet.

— Tehát — foglalja össze a végső szentenciát — a történelem tanulságaként legfeljebb azt vonhatjuk le, hogy a lényegben nem, de a részletekben lehetnek analógiák, mégpedig azért, mert az emberi természet örök és mert — *sub specie aeternitatis — nem lehet haladásról beszélnünk, legfeljebb technikai tökéletesedésről.* Ami más szóval annyit jelent, hogy *a civilizáció terén akadhatnak újítások, de a kultúra alapjai mindenkor azonosak.*

Darálóköveket

(minden és más rendszerű darálókhoz raktárból szállít)

Hámozógép

emelgiköpenyeket legjobban és legolcsóbban készít és javít

VARGA OTTÓ LAJOS

cs. szolóárugyár

Budapest, VI., Fövény utca 89. Telefon: 914—93

A Karagyorgyevics-ház kriptájában örök nyugalomra helyezték a meggyilkolt Sándor királyt

Félmillió ember vonult fel a nagy temetésen — A halott királyt a belgrádi gyászszertartás után Oplenovácba vitték, ahol a királyi család, az államfők, a hercegek és a külföldi küldöttségek jelenlétében eltemették

Belgrád, október 18.

Az elhunyt királyt az egész ország részvéte és fájdalma kísérte utolsó útjára. A gyászszertartás már *tegnap éjjel 11 órakor kezdődött*, amikor a régi királyi kastélyból átvitték a koporsót *a belgrádi főszékesegyházba*. A kastély trónermében az átszállítás előtt összegyülekeztek a régenstanács tagjai, a kabinetiroda tisztviselői és a kormány tagjai. Az udvari káplán misét mondott, azután a koporsót lemelték a ravatalról és kivitték a királyi kastélyból. A koporsón *piros rózsákból font koszorú volt*, az özvegy királyné koszorúja, továbbá *Sándor király tábornoki fövege, kesztyűje és vállrojtja*. Zuhogó esőben *két sor fáklyás testőrtől* kísérve vitték végig Belgrád uccáin a koporsót a székesegyházig, ahol ma reggel 8 órakor kezdődött a temetés.

Gyászmise a székesegyházban

Nyolc órakor Belgrád valamennyi templomában harangzúgás jelezte a gyászszertartás kezdetét. Legalább *félmillió ember* vonult fel, hogy utolsó istenhozzádot mondhasson a királynak. Még a mellékuccákban is, ahonnan alig lehetett valamit látni a gyászmenetből, egymás hegyén-hátán szorongott a tömeg.

A székesegyházat zsúfolásig megtöltötte a gyászoló közönség. Ott voltak a királyi család tagjai, a külföldi államfők, a régenstanács tagjai, a külföldi küldöttségek, a jugoszláv kormány tagjai, a szenátus és képviselőház elnöke s a diplomáciai küldöttségek. Még zúgtak a harangok, amikor *megdördültek az ágyúk a Kalimegdánon*. Ugyanebben az időben *az ország minden helyőrségében dörögtek az ágyúk*.

A székesegyházban *Barnabe* patriárka mondott gyászmisét az érsekek és püspökök segédletével. *II. Péter trónon ült a szertartás alatt.*

Megindul a gyászmenet

A gyászszertartás befejeztével a székesegyház előtt *megalakult a gyászmenet*, a felsorakozott díszszázad sortüzet adott és a város felett *több mint száz jugoszláv és külföldi repülőgép* keringett. A gyászmenet elvonulása *három óra hosszat* tartott. A menetet megnyitó katonai csapatok élén *Tomics* tábornok haladt, a vezérkar tagjaitól környezve. Legelől *a keresztet és a halotti kalácsot* vitték. A jugoszláv csapatok sorában valamennyi ezred képviselve volt. A külföldi katonai küldöttségek között felvonult a francia gyalogság, légi haderő és tengerészet, az angol tengerészet, az a román ezred, amelynek az elhúnyt király parancsnoka volt, továbbá az a román ezred, amelynek Mária jugoszláv királyné a parancsnoka, a cseh gyalogság, a török köztársasági gárda és a görög gárda. A csapatok mögött az elhúnyt király rendjeleit vitték bársony párnákon. *Két gárdatiszt vezette a király lovát.*

A koszorúkkal roskadásig megrakott gyászkocsikat a különböző szokolegyesületek küldöttségei kísérték. Az államfők koszorúit jugoszláv tengerészek vitték kezükben. Most a dalkarok következtek, majd a papság. *Többszáz orthodox lelkész* vonult fel, követve az érsekektől, a püspököktől és Barnabe patriarkától. Közvetlenül a király koporsója előtt a jugoszláv hadsereg tábornokai *az uralkodói jelvényeket* vitték.

A koporsó

Az ágyútalpra helyezett koporsót a királyi gárda ezredeinek tisztjei és katonái vontatták. A koporsó *gyászfátyolos nemzeti zászlóval* volt letakarva, rajta a halott király tábornoki fövege, kardja, kesztyűje és vállrojtja, valamint az özvegy királyné rózsakoszorúja. Amerre a koporsó elhaladt, *a gyászolók letérdeltek és meghajtották fejüket*. A koporsótól jobbra és balra a király katonái és polgári udvartartásának tagjai haladtak.

Gyalog követték a koporsót a királyi család tagjai. Elől haladt a szokolok egyenruhájában a 11 éves *II. Péter* király, akit talpig gyászba öltözött *anyja* kézenfogva vezetett. Mögöttük ment *Mária* román anyakirályné *Ileana* hercegnővel, majd az elhúnyt király nagybátyja, *Karagyorgyevics* Arzén herceg, *Jelena* hercegnő, Sándor király huga és *Olga* hercegnő, *Pál* régensherceg felesége anyjával, *Helena* görög hercegnővel. Követte őket *Marina* hercegnő, Kent hercegének menyasszonya és *Tatjána* orosz nagyhercegnő, majd az orosz *Galicin* hercegi pár.

A királyi család tagjai után haladt *Lebrun* francia köztársasági elnök és *Károly* román király, aki jugoszláv tábornoki egyenruhát viselt. Mögöttük következtek a külföldi uralkodócsaládok hercegei, a *kenti* herceg, a *spoletoi* herceg, *György* volt görög király, *Cyrill* bolgár herceg és *Miklós* román herceg. Őket követték az idegen államfők képviselői és az idegen udvarok és kormányok külön küldöttségei, továbbá a hozzájuk tartozó kíséretek tagjai. Ezeknek sorában haladtak *Göring* porosz miniszterelnök, *Malypetr* cseh miniszterelnök, *Benes*, *Titulescu*, *Maximosz* és *Tevfik Rüstü* külügyminiszterek. Most a *régenstanács* tagjai következtek, akiket *Uzunovics* miniszterelnökkel az élükön a jugoszláv kormány tagjai követtek. A külföldi külön küldöttségek soraiban haladtak *Pétain* tábornagy, francia hadügyminiszter, *Fisher* angol tengernagy, *Prezan* román tábornagy és *Sirevy* cseh tábornok. Utánuk a diplomáciai kar tagjai következtek, köztük báró *Alth* Valdemár belgrádi magyar követ díszmagyarban. A követeket a jugoszláv törvényhozótestületek tagjai követték. Belgrád városát a polgármester képviselte, akit a különböző külföldi és hazai városok kiküldöttei kísértek.

Beláthatatlan sorokban következtek a polgári és katonai méltóságok, a különböző egyesületek és intézmények vezetői és tagjai, majd leghátul a katonai főiskola növendékei. II. Péter király öccsei, *Tomiszláv* és *André* hercegek *a királyi palota ablakából nézték végig a gyászmenetet*, amely a pályaudvar elé vonult.

A pályaudvar előtt a jugoszláv és külföldi csapatok *elvonultak a koporsó előtt*. Tizenöt perccel mult tizenegy óra, amikor a szertartás befejeződött és *a koporsót elhelyezték a különvonaton*.

Az oplenováci dómban

A különvonat a Belgrádtól 80 kilométernyire levő *Oplenovácba* vitte a halott királyt. A kis jugoszláv község uccáin gyászbaöltözött tömegek várták a koporsót. A közelben van *a topolai kastély*, a jugoszláv királyok kedvelt tartózkodási helye. Oplenovác mellett a dombon épült bazilika, amelynek kriptájában a Karagyorgyevics-ház tagjai nyugszanak, gyászpompában várta a halott királyt. A bazilika közepéről lefüggő hatalmas csillár, amelynek elülső részén Mária-kép van, világította meg a dómot. A csillár alatt állítottak fel a *ravatalt*.

A dóm felett repülőgépek keringtek és zúgásukba néha ágyúdörgés vegyült, majd megkondultak a harangok, hirdetve, hogy *a halott király Oplenovácba érkezett*. Amerre a különvonat a király koporsójával elhaladt, mindenütt gyászoló tömegek állottak a vasuti sínek mentén. Sokhelyütt táblákat állítottak fel ezzel a felírással: »*Nyugodj békében, mi őrködünk Jugoszlávia felett*«.

A koporsót az oplenováci állomáson *egyszerű parasztemberek emelték le a vonatról* és a gyászmenet elindult a bazilika felé. Elől vitték a *feszületet* és a görögkeleti egyházban szokásos *cukrozott búzát s a kioltott gyertyát*, amelyek az életet és a halált jelképezik. A jelképeket követte a koporsó, melyet nyomon követett a gyászmenet ugyanabban a sorrendben, mint Belgrádban. Az énekkar gyászdalokat énekelt és *a menet harangzúgás közben bevonult a bazilikába*. A király koporsóját elhelyezték a ravatalon, amelynek jobboldalán *Mária* özvegy királyné és *az ifjú király*, továbbá *Mária* román anyakirályné, *Pál* herceg, *Károly* román király, *Arzén* herceg, *Ileana* és *Olga* hercegnő és *György* volt görög király állottak. A ravatal mögött foglaltak helyet *Lebrun* francia köztársasági elnök, a *kenti* herceg és menyasszonya, *Cyrill* bolgár herceg és *Miklós* román herceg, a *spoletói* herceg és *Göring* porosz miniszterelnök. A ravatal baloldalán helyezkedtek el a diplomáciai kar tagjai, köztük *a magyar követ*.

A sírkamrában

Barnabe patriarka a papság élén a ravatal előtt foglalt helyet és megkezdődött a rövid gyászszertartás. A halotti litánia után *a koporsót levitték a dóm sírkamrájába*. A királyi család tagjai és a ravatal körül álló előkelőségek levonultak a sírkamrába, mialatt az énekkar búcsúztató zsolozsmát zengett. Közben a harangok zúgtak és a dóm előtt összegyült hatalmas embertömeg néma megilletődéssel búcsúzott a királytól. Rövid idő mulva a királyi család tagjai újból visszatértek a templomba és *a kripta örökre bezárult Sándor király mögött*.

A temetést megelőzően a *Daily Express* itteni tudósítójának jelentése szerint a belgrádi rendőrség *több mint hatezer embert letartóztatott*, hogy a temetésre érkezett külföldi előkelőségek életét megvédje. A városok börtönei annyira túl vannak zsúfolva, hogy a letartóztatottak egyrészét *pincékbe kellett zárni*.

Göring és Pétain párbeszéde a temetés után

A nap legnagyobb politikai eseménye Oplenovácban Sándor király temetése után történt. Amikor a külföldi delegációk tagjai a templom lépcsőjén lefelé lépkedtek, hogy autóikba szálljanak, *Göring* porosz miniszterelnök egyszerre *Pétain marsall francia hadügyminiszterhez lépett*. A két államférfi *élénk beszélgetésbe kezdett*, amely mintegy *tizenöt percig tartott*. A beszélgetés *általános feltűnést keltett és politikai körökben élénken kommentálják*.

A temetésre érkezett vendégek egyrésze Oplenovácban maradt és abba a hotelbe ment, amelyet *Sándor* király emléktemplomának látogatói számára építtettek. Régi szerb szokás szerint a hotelben *halotti tort rendeztek*. A hallban és az ebédlőkben nagy asztalokat állítottak fel, amelyeknél *sokezer paraszt a miniszterekkel, diplomatákkal és tisztekkel együtt ugyanazt az ételt és ugyanazt az italt fogyasztotta*.

Lebrun hazautazott

A legtöbb külföldi delegátus csütörtök este *elhagyta Belgrádot*. Így *elutaztak Lebrun francia köztársasági elnök*, *Pétain* francia hadügyminiszter és *Piétri* francia tengerészeti miniszter is. *Göring* miniszterelnök és a német külön delegáció péntek reggel repülőgépen utazik vissza Berlinbe.

Károly román király *pénteken még Belgrádban marad*, hogy a kisantant és a Balkán-antant külügyminisztereinek pénteki konferenciáján résztvegyen. *György* angol herceg menyasszonyával és Marina hercegnő anyjával csütörtök este *elutazott Belgrádból*. György herceg esküvőjét az udvari gyász miatt nem a Westminster-apátságban, hanem a legszűkebb családi körben ünneplik meg.

A temetés a magyar rádióban

Sándor király temetését a magyar rádió is közvetítette. A beszélő *Koudela* Géza, a budapesti Központi Papnevelő Intézet Énekkarának igazgatója volt, aki a közvetítés végén ezekkel a szavakkal búcsúzott a rádió hallgatóságától:

— E szomorú és fájdalmas helyről a magyar rádió is búcsúzik. Eljöttünk ide, mert hívtak bennünket. A belgrádi rádió külön meghívást küldött és kért bennünket a budapesti szerb követség is, hogy jöjjünk ide. *A magyar történelem, a magyar jog nem ismeri politikai, világnézeti kérdések orgyilkosságokkal való elintézését.* Ezért eljöttünk mi is ide gyászolni. A magyarban atavisztikusan megvan a tekintélytisztelet, ezért elszomorodik a tekintetünk, ha valahol összeomlasztják a tekintélyt. Azért is eljöttünk ide, mert *a szerb és magyar kapcsolatok régesrég, valamikor nem voltak olyanok, mint ma.* Volt történelmünkben közös öröm, közös büszkeség és közös dicsőség. *Most, ha az élet misztikuma magasabb okok miatt nem is engedi meg, hogy testvéri könnyeket sirassunk, de emberiességünkben, becsületes szivünkben őszintén tudunk gyászolni, mert becsületünk tiszta, lelkiismeretünk nyugodt. A magyar bosszún, gazságon örülni soha nem tudott, még akkor sem, ha fájdalom és szenvedés fel is mentenék a nemtelen örömöm vádjától.* Világrendítő erők misztikus összefüggései között így búcsúzunk el a jugoszláv szomszédtól: Testvérek itt és odahaza, Isten velük!

A protestáns egyházi főhatóságok gyásznyilvánítása

Sándor király mai temetése alkalmából nemcsak a magyar állami, fővárosi és egyéb közhivatalokra tűzték ki a gyászlobogót, hanem a kegyeletnek ugyanezzel a mélyen emberi és testvéri gesztusával éltek az *autonóm protestáns egyházi főhatóságok is* és Budapesten mind a Ráday-uccai *református* püspöki palotán, mind pedig a Deák-téri *evangélikus* központi épületen egész napon át ott függött a fekete zászló. Idegen államfő halála felett, az utóbbi évtizedekben, magyar protestáns egyházi hatóságok még alig adtak gyászuknak ilyen spontán módon kifejezést.

Olajágak alatt...

Prága, október 18.

Sándor király temetésének napja Csehországban a nemzeti gyász napja volt. Este Prága város képviselőtestülete rendezett gyászünnepséget, amelyen Krofta miniszter beszélt.

— Minden erőnkkel azon leszünk, — mondotta — hogy a fenkölt eszmét, amelyet *Barthou* is szolgált, győzelemre vigyük. *A cél a világ békéje;* az út, amely odáig vezet, *olajágak alatt visz.*

Utolérhetetlen minőségü és egészség szempontjából megbizható
HAG KÁVÉ
a koffeinmentes valódi babkávé
Kérje mindig eredeti csomagolásban a piros szív védjeggyel.

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Csütörtökön a Meteorológiai Intézet bejelentette, hogy az idő elromlik. Mintha mi nem tudnánk, hogy egyre rosszabb idők járnak.

Nem találtak magyar útlevelet a rajtaütésszerűen elcsipett lausannei összeesküvőknél. Nem volt idejük hamisítani.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? A köd miatt felment az élelmiszerek ára.« »Ejha! Ez igazán kitűnő ötlet. De nehogy megtudják a pékek is.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon a gáz és a villamos egyesítése után lehet majd a villamosszámlát is havonként fizetni?«

A nap hőse: a LAB, amelynek már nincs pénze és nem tud kölcsönöket adni. A telektulajdonosok kénytelenek voltak a fejhez, azaz a kormányhoz fordulni.

Tőzsdei jelentés a nemzetközi piacról: Egész Európában nagy kínálat indult meg hazugságokban. Több helyen magas ázsióval jegyzik.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Felső rendelet értelmében 8000 okmány kellett öt vagón hal exportálásához.« »Mindig hangoztattam, hogy a fejétől bürokratizálódik a hal.«

Mindenben első a Pesti Napló

— **Poincaré koporsóját átszállították a Pantheonba.** *Párizsból* jelentik: Csütörtök délelőtt 10 órakor Poincaré koporsóját *átszállították a Pantheonba.* A ravatal két oldalán a köztársasági gárda tisztjei és a frontharcosok kiküldöttei állnak gyászőrséget. A Panthéon épületét gyászpompával díszítették fel és megnyitották az épületet a gyászolóközönség előtt, amely beláthatatlan sorokban vonul el a koporsó előtt.

— **A főváros a jövő héten birtokba veszi a szigetmonostori koronauradalmat.** Az új budai vízmű építéséhez szüksége volt a fővárosnak a szigetmonostori koronauradalomra, amelyet megvásárolt. A kormány most leiratban közölte a fővárossal, hogy *megadja az ideiglenes vízjogi engedélyt és kisajátítási jogot.* Ezek után semmisem áll útjában, hogy a főváros a szükséges területeket birtokba vehesse. A koronauradalom átvétele a jövő héten megtörténik, *a kútfúrási munkálatokat pedig legkésőbb tavasszal megkezdik.*

— **Felolvasás a lengyel rádióban a magyar-lengyel történelmi kapcsolatokról.** *Varsóból* jelentik: *Gömbös* Gyula miniszterelnök varsói látogatásával kapcsolatosan a varsói, valamint a többi lengyel rádió *pénteken este 7 óra 20 perckor* felolvasást ad a magyar-lengyel történelmi kapcsolatok fejlődéséről. A felolvasás körülbelül 15 percig fog tartani.

— **Dr. Fekete László Miskolc új főjegyzője.** *Miskolci* tudósítónk jelenti: A *Pesti Napló* annakidején részletesen megírta *Plank* Miklós miskolcvárosi főjegyző visszaéléseit, amiért *a főjegyzőt állásától felfüggesztették, letartóztatták, majd később fegyelmi úton állásától meg is fosztották.* Miskolc város törvényhatósági bizottsága csütörtök délután megtartott közgyűlésén töltötte be a megüresedett főjegyzői állást. Nagy többséggel dr. *Fekete* László tiszteletbeli tanácsnokot, a városi adóhivatal vezetőjét választották meg főjegyzővé.

= **Nem vásár! Nem kiárusítás!** Hanem egy Fenyves-ajánlat, amelyről egész Pest beszélni fog. A Kálvin téri Fenyves Áruház mindent elkövet, hogy vásárló közönségét minél gyakrabban kedvező ajánlatokkal lephesse meg. Jelenleg svájci kötésű (bordás) női nadrágokat árusít az áruház darabonként egy pengőért, hibátlan csíkos szövésű műselyemnadrágokat, bolyhos, meleg béléssel 1.95 pengőért, kitűnő férfi trikó kesztyűk párját 78 fillérért, férfi és női csattos bélelt nappa bőrkesztyű párja csak 3.80 pengő, bélelt műselyem női harisnyák szép sűrű szövéssel, párja csak 1.95 pengő, műselyem divatkesztyű meleg béléssel párja 2.90 pengő, női cérnakesztyű párja potom 48 fillér és kis gyári hibás női műselyemharisnyák párja 48 fillér.

Torpedo 50 m. mindent jól varr.

— **Ma hirdetik ki a kereskedelmi iskolai tehetségverseny eredményét.** A kereskedelmi iskolai tanulók ötödik országos tanulmányi versenyének eredményét ma, *pénteken délután félhét órakor hirdetik ki* az OKISz dísztermében, a minisztériumok és a hatóságok képviselőinek jelenlétében. Az eredménykihirdetéssel egyidejűleg *megkezdődnek az álláselhelyezések is,* melyek előreláthatólag kedvező eredménnyel fognak járni. A Nemzeti Munkahét keretében megrendezett *jubiláris verseny* alkalmából a verseny intézményének ötéves történetéből külön *összefoglaló jelentést* is fognak kiadni.

— **Rudnay Gyula festőművészt mellhártya- és tüdőgyulladással megoperálták.** Szerdán a *Bethesda*-kórházban műtétet hajtottak végre Rudnay Gyulán, a nagy festőművészen. *Rudnay* több mint egy hete súlyos betegen fekszik a *Bethesda*-kórházban. A mester nyáron előbb *Szentmártonkátán,* azután *Bábonymegyeren* nagy kedvvel és sok szép eredménnyel dolgozott. Önálló téli kiállításra készült. Munkaközben meghűlt, annyira, hogy komplikált *mellhártya- és tüdőgyulladással* mentőkkel kellett Budapestre a Bethesda-kórházba szállítani. Kezelőorvosai dr. *Csehszombathy,* dr. *Szentpétery* főorvosok és dr. *Schrill* egyetemi tanársegéd azonnali műtétet javasoltak, ami szerdán meg is történt. A műtét jól sikerült, de természetesen a festőművésznek még hosszabb kórházi kezelésre van szüksége.

— **Összeesett az utcán és meghalt egy kereskedő.** Csütörtök délben az Aradi utca és Izabella utca sarkán összeesett *Rechnitz* Henrik 58 éves kereskedő. Mire a mentők a helyszínére érkeztek, a kereskedő halott volt. Valószínűleg szívszélhűdés ölte meg.

— **A jüterbogi személyvonat elütött egy teherautót — hat halott, nyolc sebesült.** *Treuenbrixenből* jelentik: A jüterbogi vasútvonal egyik sorompónélküli átjárójánál szerda éjjel féltizenkettőkor súlyos szerencsétlenség történt. A Jüterbog felől jövő személyvonat egy munkásokkal és munkásnőkkel zsúfolt teherautó pótkocsiját *elkapta és felborította. Hatan belehaltak sérüléseikbe, nyolc munkás pedig súlyosan megsebesült.*

— **Halálozás.** Özvegy *Surányi* Kálmánné született *Gundy* Klementin hetvenhétéves korában Budapesten meghalt. Az elhúnytban *Surányi* Miklós író édesanyját gyászolja.

Sírkőszentelés. Rajna Ferenc színpadi író és kritikus, a Pester Lloyd tavaly elhúnyt munkatársa sírján emlékkövet állítottak, amelynek beszentelése a kerepesiúti római katolikus temetőben (46. parcella) vasárnap, október 21-ikén délelőtt fél 12 órakor lesz. Bejárás kocsival a Fiúmei útról, gyalog a salgótarjániúti kapun.

— **Agyonlőtte magát Szombathy Károly, a sátoraljaújhelyi vasútállomás pénztárnoka.** *Sátoraljaújhelyi* tudósítónk jelenti: A sátoraljaújhelyi vasútállomás épületében csütörtök délután szívenlőtte magát *Szombathy* Károly MÁV-pénztárnok. A pénztárt lepecsételték. Az állomásfőnök szerint komolyabb hiány nem lehet.

— **Beküldött hírek.** *Péntek. Előadások.* A Magyar Individuálpszichológiai Egyesületben dr. *Vértes* Tivadar: A nevelés művészete. ½8. Szerb u. 23. — *Különfélék. Egyetemi évmegnyitó istentisztelet* református diákok részére. 9. Kálvin téri templom. — Gyászmise *P. Udalrich Graschitz* lelkiüdvéért. ½9. Városmajori plébániatemplom. — A Liszt Ferenc Társaság *közgyűlése.* ½7. Zeneakadémia.

Az idő *(Továbbra is hideg és újból szeles.)* Az a hatalmas esőfront, amely Németországot elborítva hazánk határáig terjedt, részben megakadt és csak gyengén érezteti hatását a Dunántúl. Ezzel szemben azonban a Fekete tenger környékén alakult ki erőteljes ciklon, amely ott nagy viharokat idéz elő. Ez a ciklon áthat majd hazánk keleti részeire és ott idézhet elő lecsapódásokat. Bár az esti órákban ez a ciklon keletebbre vándorolt, befolyását az ország keleti részein mégis valószínűleg éreztetni fogja. Hazánkban a feketetengeri ciklon mögött az északi tájakról beáramló levegő hatása alatt egyrészt, másrészt pedig a csütörtökre virradó éjjel sok helyen fellépett derülés következtében már nemcsak a talaj mentén, hanem attól másfél méter magasságban is sokhelyütt a fagypont alá süllyedt a hőmérséklet, a talajmentén pedig úgyszólván az egész országban 1—3 fokos hideg jelentkezett. A nappali felmelegedés igen kicsi. A hőmérséklet országszerte a normális alatt van és 10—12 fokon felül sehol sem emelkedett. Az európai időjárási helyzet következtében a pénteki napon sem várható erősebb nappali felmelegedés, máresak azért sem, mert a feketetengeri ciklon szívóhatása következtében nálunk az északi—északnyugati légáramlások nemcsak megmaradnak, de erősebbekké válhatnak. Ennek előjele már az is, hogy az esti órákban az ország nyugati határszélein az északi szél viharossá vált. Természetesen nemcsak a keleti részek kaphatnak esőt, hanem a Németországban uralkodó esőzésekből az ország nyugati része is kaphat egy keveset, aminthogy Sopronban csütörtökön az esti órákban például havas eső volt. Kisebb lecsapódások, eső alakjában, majdnem az egész Dunántúl jelentkeztek. Az éjjeli lehűlés valószínűleg csökkenni fog, mert a fokozódó borultság megakadályozza az erős éjjeli kisugárzást. *Dr. Massány Ernő,* m. kir. főmeteorológus.

A Meteorológiai Intézet jelenti:

Várható időjárás a következő 24 órára: Gyengülő északnyugati szél. Több helyen még eső, különösen az ország keleti felében. A nappali hőmérséklet kissé emelkedik. Az éjjeli lehűlés valószínűleg csak a szélvédettebb fekvésű helyeken éri el a fagypontot.

MÉG 1 NAPJA VAN HOGY SORSJEGYÉT NÁLUNK MEGVEGYE, MERT A HÚZÁS MÁR Szombaton, f. hó 20-án KEZDŐDIK

PÉNZTÁRI ÓRÁINK ½9–½7-IG EGYFOLYTÁBAN

¼	½	¼	⅛
P 24	P 12	P 6	P 3

Glória ANDRÁSSY-UT 16. TEL.: 18-9-99

— **Mennyivel csökken a következő költségvetési évben a köztisztviselők száma?** Erre a kérdésre ad részletes választ a *Pesti Napló* mai melléklete, a *Tisztviselő Napló,* amely közli *Gallia* Béla kúriai bíró levelét arról a kérdésről, hogy levonható-e a végkielégítés a nyugdíjból. A mai *Tisztviselő Napló* behatóan foglalkozik az *OTBA-kérdéssel,* amelyhez hozzászól *a segédhivatali tisztviselők főtitkára.* Közöljük a KANSz vezértitkárának kijelentéseit, amelyek szerint *az OTBA-ügy a KANSz országos nagyválasztmánya elé kerül.* Beszámol a melléklet a nyugdíjas magántisztviselőknek az OTI—MABI-választásokkal kapcsolatos szervezkedéséről és ismertet *egy furcsa nyugdíjproblémát,* amely hamarosan a Hatásköri Bíróságot fogja foglalkoztatni. Még számos érdekes tudósítást és cikket közöl a *Tisztviselő Napló.*

— **Házasság.** Dr. *Groák* Ernő és neje leányát, *Verát* eljegyezte dr. *Roboz* Pál helybeli gyermekorvos.

— **Dalmady Zoltán temetése.** *Dalmady* Zoltán egyetemi tanár temetése ma, pénteken délután félnégykor lesz a farkasréti temető halottasházából. Az elhúnyt tudóst *Mágócsy Dietz* és *Vámosy* Zoltán búcsúztatják.

— **Helyreállt a budai izr. hitközségben a belső béke.** A budai izr. hitközség képviselőtestülete 17-én rendkívüli közgyűlést tartott, amelyen a hitközség elnöke, dr. *Kriszhaber* Adolf bejelentette, hogy az előljáróság a most aktuális kérdéseket letárgyalta és úgy az unifikációs kérdésben, mint az úgynevezett »adómegosztási« kérdésben teljesen harmonikus álláspontra jutott. Az előljáróság tagjai közös deklarációt írtak alá, melynek tartalma lényegében a következő: 1. az előljáróság tagjai az unifikációs mozgalmat helytelenítik, a hitközségre károsnak tartják és arra fognak törekedni, hogy ennek gátat vessenek; 2. a pesti hitközséggel fenforgó kérdést igyekezni fognak egyességileg dülőre juttatni, azon elvi elgondolások alapján, melyeket az előljáróság által kiküldött úgynevezett »tárgyalóbizottság« pontokba foglalva már a pesti hitközség tárgyaló bizottságának tudomására juttatott.

A *Budapesti Hitközségek Egyesülési Pártja* a következő nyilatkozat közlését kéri:

A budai izr. hitközség előljárósága közleményt juttatott el a napilapokhoz a tegnapi közgyűlésről. E közlemény szerint a közgyűlés egyhangúlag vette tudomásul az előljáróságnak azt a határozatát, amely helyteleníti az unifikációs mozgalmat. Ez a beállítás tévedésen alapul. A közgyűlés, amelyen egyébként *Alapi* Béla, *Dembitz* Gyula és *Sós* Ármin az unifikáció szükségessége mellett fel is szólaltak, csak az előljáróság lemondásának visszavonását fogadta el egyhangúlag, de *az unifikációellenes deklaráció kérdésében nem is szavazott.* A Budapesti Hitközségek Egyesülési Pártja, amelyhez eddig több mint 3000 budai hitközségi tag jelentette be írásban csatlakozását, folytatni fogja a pesti és a budai hitközségek egyesítéséért való mozgalmat, mert ettől várja a budai hitközség gazdasági helyzetének megszilárdítását, a hit- és kultúrélet világvárosi nívóra való emelését és a belső béke megteremtését.

Felhívás.

Egy alakulóban levő korlátolt felelősségű társaság ügyfelem át akarja venni a dr. Mayer Károly Budapest, V., Hollán utca 15. és Steinfeld Nándorné szül. Widder Alice, Budapest, V., Hold utca 13. tulajdonát képező „Onyx" nyomdafesték és vegyipar dr. Mayer Károly és társa be nem jegyzett közkereseti társaság Budapest, VI., Forgács utca 19. alatt létező üzletét és üzemét az összes aktivákkal és passzivákkal együtt.

Felhívom mindazokat, akiknek bárminemű címen bárminemű követelésük van, hogy azt **nálam** legkésőbb jelen hirdetmény megjelenésétől számított **10 napon belül** a követelés jogcímének és összegének megjelölése mellett bejelenteni szíveskedjenek. Netán későbbi jelentkezés semmi körülmények között nem vehető figyelembe és az ebből eredő joghátrányokat az átvevő cég magától elhárítja.

Dr. Kornhauser Pál, ügyvéd
Budapest, V., Nádor utca 21.

Nyilassy Sándor : Vetésnézők. A tavaszi kiállitás nagydijának nyertese.

Tiz lélek és egy gondolat . . .
— Óvakodjunk a friss levegőtől! . . .

*

A tavaszi kiállitáson a következő művészek kaptak dijat 1929-ben: a Képzőművészeti Társulat nagydiját

Horváth József : Bucsuzás. Halmos Izor dij nyertese.

csak kis részét foglalták el, a Műcsarnok állandó kiállitói is résztvettek, — minden tekintetben a megszokott művészi és anyagi eredménnyel. Sem uj tehetség nem revelálódott, sem uj — mecénás.

Nagyobb emóciót hozott a tavaszi kiállitás, amely a Szinyei Társaság kivételével csaknem valamennyi számottevő magyar csoportot egyesitette. Nagyarányu felvonulásnak voltunk itt tanui, tömegben és kvalitásban is, csak az volt a baj, hogy ez a kiállitás sem mutatta művészetünk mai állásának teljes tükörképét; hiányzottak ezuttal a modernek, a *ma* festői, akik időnkint még csak bejuthatnak valahogy a Műcsarnok kapuján és a *holnap* művészei, akiknek még reménységük sem lehet erre. Ez pedig nagy hiba.

Mert minden ember és minden intézmény akkor kezd öregedni, amikor elzárkózik az uj emberek, a jövő heroldjai elől. Sajnos, a Műcsarnok kiállitásain gyakran találkozunk ennek az önveszélyes művészetpolitikának az eredményeivel.

A tavaszi kiállitáson — amely erre a kitérő reflexióra okot és alkalmat adott, tiz művészcsoport vett részt: a *Benczur Társaság*, a *Céhbeliek*, a *Cennini Társaság*, a *Képzőművészeti Társulat*, a *Kupeczky Társaság*, a *Magyar Képzőművészek Egyesülete*, a *Magyar Képzőművésznők Egyesülete*, a *Magyar Rézkarcolók Egyesülete*, a *Szövetség* és a csoportonkivüli művészek csoportja és néhány épitőművész.

Szóval tiz művészeti egység mutatta be tagjainak legujabb müveit.

Rudnay Gyula : Csokonai.

Rudnay Gyula

— **Rudnay Gyula sikere Velencében.** A Duce két évenkint Velencében külföldi művészek részére kiállítást rendez. A mostani kiállításon a díjakat pénteken osztották ki ünnepélyes keretek között. A gróf *Volpi* elnöklete alatt álló nemzetközi bíráló bizottság a kiállítás nagy díját *Kampf Arthur* német festőnek és *Banninger Károly Ottó* svájci szobrásznak ítélte oda. *A bíráló testület külön kiemelte Rudnay Gyula magyar festő egyéni kiállításának különleges jelentőségét.* Gróf Volpinak a legjobb olasz és külföldi rajzművész részére kitüzött díjat *Luigi Bartolini* (Olaszország) és *Stig Brodling* (Svédország) nyerte.

Pesti Hirlap
1942. szept. 5.

Reference Guide

Book Hedge

1942. Supp. 5.

Rudnay Gyula

Pesti Hirlap

1942. jul. 3

— **Rudnay Gyula megkapta a nagy állami aranyérmet.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kolozsvári Művészeti Hetek keretében rendezett VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás alkalmából — az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács javaslatára — eddigi munkálkodása kiváló művészeti értékének elismeréseül *Rudnay Gyula* festőművész, képzőművészeti főiskolai tanárnak a nagy állami aranyérmet adományozta.

Rudnay Gyula

Pesti Hírlap 1942. okt. 28.

— **Rudnay Gyula nagy sikere a velencei nemzetközi képzőművészeti kiállításon.** A velencei nemzetközi képzőművészeti kiállítás birálóbizottsága különleges dicsérő elismerésben részesitette *Rudnay Gyula* festőművészt, a Képzőművészeti Főiskola tanárát. Ebből az alkalomból gróf *Volpi*, a kiállitás elnöke, levelet intézett a kiállitás magyar kormánybiztosához, *Gerevich Tibor* egyetemi tanárhoz. A levélben gróf Volpi a Duce dijait odaitélő birálóbizottság nevében a bizottság különleges dicséretét tolmácsolja Rudnay Gyulának. Közli a levélben, hogy az idei Biennale nagy sikerében Rudnay mellett igen nagy része volt a nemrég elhunyt *Aba Novák Vilmos* és *Molnár C. Pál* műveinek is, amelyeknek egyikét maga az olasz király és császár vásárolta meg, gróf *Ciano* pedig kifejezést adott annak az óhajtásának, hogy Aba Novák egyik festményét a külügyminisztérium számára szerezzék meg. *Szinyei Merse Jenő* vallás- és közoktatásügyi miniszter meleg szerencsekivánatát fejezte ki Rudnay Gyulának nagy nemzetközi sikere alkalmából.

Mezibořeny.

Rudnay Gyula

— **Rudnay Gyula nyerte a Céhbeliek jubiláris aranyérmét**, amelyet a titkos szavazatok felbontása után *Csánky* Dénes, a Céhbeliek elnöke nyujtott át a Nemzeti Szalón Művészeti Egyesület termeiben, melegh angú üdvözléssel a kiváló céhtagnak. Ugyszintén titkos szavazás útján nyertek *Mention Honorable*-t *Kontuly* Béla és *Istoloviits* Kálmán festőművészek. Itt említjük meg, hogy csütörtök délután *Nagy* Sándor céhtag tartott előadást *Körösfői Kriesch* Aladárról a Nemzeti Szalón Művészeti Egyesület termeiben.

Pesti Napló

1934. jan. 27.

9487

zett hat képben szemlélhető,
a felkelőkkel küzdenek. Fel-

s-Scenen.
en im Kampfe mit k.k.österreichi-
ruppen

özépütt: DRUCK & VERLAG VON STOCKINGER
IEN.

etei a papirosnak 21:33.9 cm.

172-912
912-98
lt.7673

0 62

Rudnay Gyula

Pesti Hírlap

1942. szept. 6.

— **Rudnay Gyula kitüntetésének jelentősége.** Megirtuk, hogy a velencei képzőművészeti kiállitás birálóbizottsága a tiz kiállitó közül *Rudnay Gyulát* és *Mestrovics Ivánt* „különleges dicsérettel" tüntette ki. Mussolini festészeti nagydijának odaitélésénél Rudnay személyétől el kellett tekinteni, mert legutóbb *magyar* művész — Aba Novák Vilmos — kapta meg a dijat. Rudnaynak, mint egyetlen külföldi festőnek, kitüntetése kiemeli a nagy magyar mester rendkivüli velencei sikerét.

séges fegyvereket, puskaport, posztót és egyéb árut.

Ugy ment minden, mint a karikacsapás, az elutazás napjáig, amikor Benyovszkyval irásban közölték, hogy a jövőben Ile de France kormányzói fognak dönteni az ő személyi és dologi ügyeiről. Benyovszkyt ez aggodalommal töltötte el, de megnyugtatták, hogy nem lesznek nehézségei.

Belvizeket csapol le, utat épit

Benyovszky balsejtelmei valóra váltak. A Madagaszkárral szomszédos Ile de France- és Bourbon-szigetek vezető tisztviselői veszedelmes versenytársat láttak benne és mindent elkövettek, hogy terveit meghiusitsák. Amikor Benyovszky hosszu tengeri utja első állomásaként megjelent Ile de France-on, a kormányzó rögtön kijelentette, hogy a madagaszkári települést egyenesen károsnak tartja, sőt ez ellen szövetséget is létesitett.

Benyovszky nem rettent vissza. Ment a maga utján tovább. 1774 februárjában kezdte meg az első munkálatokat a sziget egészségesebb északi partján, ahol Louisbourg néven város telepitését kezdte meg. Természetesen rögtön érintkezést keresett a bennszülöttekkel, akiket szeretetreméltó modorával azonnal megnyert segitőtársakul. Megértette velük, hogy az ő munkája a béke munkája lesz és hogy a vele és embereivel való érintkezésből nekik is csak hasznuk lesz. Igy sikerült a bennszülötteket rávenni arra, hogy a jövevényekkel együtt dolgozzanak, utakat épitsenek s a belvizeket lecsapolják.

Benyovszkynak az uj gyarmat védelmére is volt gondja s a célból egyfennsikon, amelyet a bennszülöttek „az egészség mezejének" neveztek, erődöt épitett. Ahhoz azonban, hogy erődjét a béke szolgálatába állithassa, fegyverekre volt szüksége. Minthogy azonban fegyvere nem volt, saját szavai szerint, „kénytelen volt kölcsönvett fegyverekkel gyakorlatozni". Honnan tudott fegyvereket kölcsönözni a vadonban? Miután az Ile de France-i kormányzó nem adott fegyvert, Benyovszky magát a fegyvertárnokot kényszeritette megfelelő menynyiségü fegyver kiszolgáltatására. Ez nem mert ellenszegülni, Benyovszky megkapta a fegyvereket és rögtön megkezdte a gyakorlatokat.

Feltünő török jelentés a tengely döntő támadásáról

Istanbul, máj. 11. (TP) A hétfői török lapok első helyen közlik a hivatalos „Agence d'Anatolie" hirügynökség Berlinből származó jelentését. A jelentés azt mondja, hogy jól értesült körökből nyert tájékoztatás szerint a tengely most készül a döntő támadás politikai és katonai előkészületeinek befejezésére. Az akciót hirtelen, különböző irányokban, villámgyorsasággal vezetik be, ami a totális háborura annyira jellemző. Ami a második front felállitását illeti, azt hiszik, hogy a tengely gyorsabban fog cselekedni, mint ellenfelei és egy második front létesitésére időt nem enged.

Hat év után vasárnap ismét megnyilt a Földtani Muzeum

Többmillió éves pálmák, magyarországi bálnák és ősállatok bemutatása — A magyar föld kincseinek keresztmetszete

„Ferenc József, 1900 május 9."

Ezt a ma már történelmi dokumentumnak is beillő sort látjuk a Földtani Intézet Stefánia-uti palotájában elhelyezett múzeum aranykönyvének első lapján. A kettős monarchia uralkodójának kezeirása jelzi a múzeum negyvenkét év előtti megnyitásának napját.

Süllyed a talaj a Földtani Intézet alatt

A Földtani Intézet épületében elhelyezett múzeum nemcsak anyagának gazdagságával, hanem értékes korszerű összeállitásánál fogva nemzetközi viszonylatban is előkelő helyet foglal el a tudományos világban. A negyvenkét évvel ezelőtt megnyilt Földtani Múzeumot 1936-ban elzárták a nyilvánosság elől. Az intézet alatt ugyanis megcsuszott a talaj és *Lechner Ödön* magyar stilusban épült remekét veszély fenyegette. Több évig tartó munka után sikerült az épitészeknek az altalajt biztositani és a múzeum épületét szilárd alapokra helyezni.

A talajsüllyedés következtében előállott falrepedések miatt hat évig tartották zárva a múzeum helyiségeit. Vasárnap a múzeum gazdag anyagát ismét megnyitották a nagyközönség számára.

A múzeum az intézet működési körének megfelelően tudományos és gyakorlati részre oszlik. A gazdag hazai anyag mellett összehasonlitásul külföldi gyüjteményt is találunk a termekben. A kiállitott tárgyak letünt évmilliók ősföldrajzát, földtanát, valamint a magyar föld kihalt ősállatvilágát szemléltetik. A gyüjtemény gyakorlati része a bányászat, az épitészet, a gyáripar s a mezőgazdaság számos ágát öleli fel.

Mammutok, bálnák, ősbölények és négyagyaru elefántok

Az első terembe lépve, jégkorszakbeli ősállatok hatalmas csontvázait látjuk. Hazánk területén élő ősállatok hatalmas méretei, az ősember nehéz és küzdelmes életét juttatják eszünkbe. Több tizezer évvel ezelőtt élő őseinknek az akkor rendelkezésre álló kezdetleges fegyverekkel nehéz lehetett az itt látható állatóriásokkal szemben védekezni.

A harmadkor ősemlősei közül kitünik a *Borbolya* község határában talált nyolc méter hosszu *szilas cethal*, egy *nagy bálna* teljes egészében összeállitott csontváza, az óriásagarvas három méter széles agancsa, a négy nagy agyarral rendelkező, ugynevezett gumósfogu őselefánt ijesztő koponyája, melyet a pestszentlőrinci kavicsbányában találtak. Ez a felbecsülhetetlen értékü lelet magyar unikum, a muzeum egyik büszkesége. Az őslények mellett ott látjuk az ősember egyik legveszedelmesebb ellenfelét, a barlangi medvét, amely nagyságra a jelenlegi ismert medvefajtának majdnem a kétszerese. A három-öt méter hosszu mammutagyarak, a *szentmargittai delfinek* és a *veszprémi őshüllők* maradványai most békés csendben várják a látogatókat.

A következő terem az évmilliók előtti tengerek állatvilágát mutatják be. A triaszkori megkövesedett osztrigák és csigák között feltünik egy nyolcvannégy centnéter hosszú amonitesz, a tintahala őskori rokona, másnéven fejlábú teljes épségben megmaradt példánya. A következő termekben megismerjük az egyes magyar hegységek földtani viszonyait, kövületeit és állatvilágát.

A *tusnádi vulkánbombák*, az Aldunai szabályozásánál napvilágra került csigák, a magyar ércek ásványi kincsei, szakszerű csoportositásban tárják elénk a multat.

A viz épitő és emboló működésének termékeit, a cippköveket, a szovátkai esőmosta kiziklát, a gleccsermaradványokat, a sivatagi éghajlatra utaló éles kavicsokat és a régmult időkből ránkmaradt emlékeket szemléljük a következő teremben. Külön rész az ősnövények kiállitása. *A ruszkabányai krétakori többmilliőéves pálmalevél, a muzeum egyik legszebb lelete.*

Hazai festékföldjeink, iparilag hasznositható nyersanyagaink csoportja után külföldi ősmaradványok közé érünk, hol csodálkozva szemlélhetjük a württembergi halgyiknak, a krokodilszerü ősüllőnek remek csontvázát.

Tervek a jövőre

Dr. *Vigh Gyula* főgeológus, mutatta meg az érdekesebbnél érdekesebb látnivalókat.

— Nemcsak a muzeum megteremtése, hanem az anyag összegyüjtése is körülményes és fáradságos türelmi munka — mondja munkatársunknak — Lóczy Lajos, a Földtani Intézet igazgatója nagy hozzáértéssel és szeretettel irányitotta az erre vonatkozó kutatásokat. Az igazgatóságnak a jövőben az a terve, hogy amint mód és alkalom adódik, az egész anyagot ujabb módszerrel átrendezi. Reméljük, hogy a háboru után egészen uj, korszerü köntösben mutathatjuk be nemzetközi viszonylatban is igen értékes anyagunkat.

— A gyüjtés természetesen Magyarország egész területén most is folyik és majd minden héten kapunk értékes leleteket. Az Intézetet tudományos céljainak elérésében nagyban támogathatnák az egyes vállalatok, ha nyersanyagjaik, fél- és készgyártmányaik egy-egy darabjait a muzeumnak átengednék.

— A közönség számára ingyenes belépést biztositottunk, hogy igy a nagy tömegek számára is hozzáférhetővé tegyük az érdekes anyagot.

— Az Intézet — válaszolja kérdésünkre dr. Vigh főgeológus — az épület átépitése alatt is folyamatosan végezte munkáját. Különböző irányban terjesztettük ki kutató munkánkat, különösen a nyersanyagkutatás terén. Hetvenhárom évi munkánk eredményét nemcsak Magyarországon, hanem a külföld tudományos köreiben is elismerik és értékelik.

—n—s.

Imrédy Béla sajtórágalmazási pörei egy szerkesztő és egy hirlapiró ellen

Vitéz *Imrédy Béla* volt miniszterelnök sajtórágalmazási pört indított dr *Kertész Róbert* hirlapiró ellen, aki a „8 Órai Ujság" év február 12-iki számában „*Vasmskakovácsy Szvetozár*" névvel jelt cikket irt „*A forró kása aragyavanyu a szőlő*" cimmel. A cikk Imrédynek a kormányzóhelyettesi javaslattal kapcsolatos szereplésével foglalkozott és Imrédy magára nézve sértőnek találta. A büntetőtörvények dr. *Kovács Miklós* tanácselnök vezetésével hétfőn kezdte meg ennek a pörnek tárgyalását. A főmagánvádlót dr. *Nagy László* képviselő, ügyvéd; a vádlottat pedig dr. *Halászajos* ügyvéd képviselte.

A vádirat szer Imrédy Béla a cikket egész terjelmében vád tárgyává tette, de vádirat külön kiemeli, hogy a ciró őt „*szószegőnek*" *nevezi és hy „éppen ő szólalt fel az alkotmányág nevében a kormányzóhelyettesővényjavaslat ellen... a csodáls forradalmakról zengedező tekintéariton most az alkotmányt félti*". vádirat ismertetése után dr. *Kész Róbert* kihallgatása következe A vádlott hirlapiró elismerte, hoa cikket ő irta és *kérte a valóság nyitásának elrendelését.*

— A közérdekből véltem szolgálni a cikkel, *amelyet kormányzóhelyettesi intézmény védelmén irtam* — folytatta a vádlott. A jogfolytonosság fenntartását, az m belső békéjét, rendjét és nyugalt biztositó törvényjavaslatot vem védelmembe Imrédyvel szembe.. Tudatosan intéztem a támadás főmagánvádló úr ellen — mondotta mert gyanakvással fogadtam az ala hirdetett alkotmányossági elvt, mert *éppen az ő személyével szem az alkotmányellenességnek ige súlyos vádjait emelték. Ezeket alakat a főmagánvádló úr nem is olta meg,* ellenkezőleg, egész ntartásával csak megerősitette.

— A főmagánvá úr volt az, aki — folytatta a vác újságíró — *országos bünügyek elitéltjeivel diffamáló külsőségek között, a törvényhozásból kitaszitott emberekkel paktált.* Nem vagyok büntetőjogász, de úgy érzem, azt kell mondanom, hogy jogos felindulásban elkövetett alkotmányvédelmet gyakoroltam, amikor cikkemet megirtam. Hozzá kell még tennem: különösen fontosnak tartom, hogy *háborúban álló országban bizonyos pártvezéri kijelentések — legyenek ezek nyilas- vagy egyéb pártok vezéreinek kijelentései — fontos és mint a törvényhozás egyhangú közfelkiáltással bebizonyitotta, kivánatos alkotmányjogi intézkedéseket ne támadjanak.*

Dr. *Halász Lajos* ny. min. tanácsos, ügyvéd terjesztette elő ezután a védelemnek a valóság bizonyitására vonatkozó indítványait.

— Minthogy ez a bizonyitási anyag — mondotta — háromnegyedrészben azonos a dr. *Halász Sándor* ellen folyamatban lévő sajtóper anyagával, csak röviden terjeszti elő indítványát. *Kérte a kormánypártból kilépett 63 képviselő közül* vitéz *Bánsághy György, Bud János, Kornis Gyula Kelemen Kornél, Lányi Márton, Marsall Ferenc, Tóth András, Farkas Elemér, Payr Hugó,* továbbá *Szilágyi Lajos* felsőházi tag kihallgatását. Ugyancsak kérte gróf *Bethlen István, Mikecz Ödön, Lázár Andor, Usetty Béla, Bárdossy László,* továbbá *Radocsay László* igazságügyminiszter, *Zsindely Ferenc* államtitkár, végül vitéz *Jaross Andor* és *Csia Sándor* kihallgatását és a dr. *Halász Sándor* elleni perben kihallgatott tanúk vallomásáról felvett jegyzőkönyvek és iratok ismertetésének elrendelését. Kérte még több bíró ítélet és irat beszerzését is.

Dr. *Nagy László*, a főmagánvádló jogi képviselője szólalt fel ezután, aki maga is kérte a valóság bizonyitásának elrendelését és nyolcnapi határidőt kért az ellenbizonyitási indítványok előterjesztésére A bíróság a kérelem értelmében határozott *és a tárgyalást elnapolta.*

Megkezdődtek a perbeszédek Imrédy—Halász sajtóperben

A büntetőtörvézék dr. *Szemák Jenő* elnök vezetésl hétfőn délelőtt folytatta az *Imré-Halász*-sajtóper főtárgyalását. Legben kihirdette a törvényszék végzé amely szerint a legutóbbi tárgyalá kért bizonyitáskiegészitési indítvok tekintetében a bíróság elrendekét ujságcikk és egy törvényindok(ismertetését. *A többi indítványt törvényszék elutasitotta azzal, hogyjzésének indokolását majd az itélnegokolása fogja tartalmazni.* Dr. *ász Lajos* védő *erre semmiségi okelentett be azért, mert a törvénysznem rendelte el gróf Bethlen Istv gróf Széchenyi Ferenc és Kornis ula kihallgatását.* Miután a vád- éédelem egyaránt lemondott dr. *Anistván* miniszter és *Jurtsek Béla* kiselő kihallgatásáról, az elnök intedésére a jegyző ismertette a szóbargó iratokat.

Dr. *Nagy László*ndotta el ezután a vádbeszédet. A vt — mondotta — a bizonyitási eljá befejezése után *igazoltnak* mondhik. Ezután összefoglalta a vádat zonyitási anyag alapján. A „szósisre" vonatkozó állitás, szerinte alan, mert — ugymond — a főánvádló beszéde a kormányzóhttes-választáskor deklarativ volt és *dossy László volt miniszterelnök tévtt, amikor kijelentette, hogy tullik a megállapodást.*

A bizonyitásra az ellenbizonyitásra hivatkozva, ngoztatta, hogy Imrédy Bélát neehet a pártközi értekezlet ügyébesem illojálisnak, sem igéretszegőnek ondani. Nem bizonyult valónak leleki Pál iránti hűtlenség vádja , gróf *Bethlen István* vallomása jesen egyedülálló és elle kezikbizonyitás anyagával. Beth.a szmegdöbbentő kijelentést tette: Ti, mint az Imrédy-kormány kultuszminisztere, figyelmeztette őt, hogy olyan tervek vannak, amelyek ellenkeznek az alkotmányossággal. Ez a legnagyobb illojalitás lett volna és *ezzel csak egy sötét rágalmazásba vonták bele Teleki emlékét.*

Az elnök itt félbeszakitotta a vádbeszédet:

— *Figyelmeztetem a főmagánvádló jogi képviselőjét, hogy ne nyilatkozzék ilyen éles hangon egy jelen nem levő személyről.*

A MÉM-mozgalom a vád szerint nem jelentett illojalitást a kormánypárttal szemben. A diáktüntetésről Imrédynek nem volt előzetes tudomása és a feloszlatástól a képviselők közbelépésére tért el. Ezután hosszadalmasan vitázott Bethlen Is án valomásával, majd azzal fejezte be beszédét, hogy szerinte *a valóság bizonyitása egy pontban sem sikerült és ezért a vádlott sulyos megbüntetését kéri.*

Az elnök kérdésére *Imrédy Béla* kijelentette, hogy élni kiván a felszólalás jogával.

Szünet után kezdte meg beszédét, melyben először is *gróf Bethlen István tanuvallomásával foglalkozott.* Fejtegette, hogy ő mindig az alkotmányosság és a jogfolytonosság álláspontján állt és a szerint tevékenykedett. *Az alkotmányt azonban ő nem merev valaminek képzeli el, amely örök időre megszabja egy ország életformáját, hanem olyannak, amely szintén alá van vetve a fejlődés körülményeinek és módot nyujt a szükségessé váló reformok végrehajtására.* Amikor felhatalmazást kért a törvényhozástól azoknak a jogalkotásoknak rendeleti uton való életbeléptetésére és végrehajtására, amelyekkel a parlament korábban már foglalkozott, *nem sértette meg az alkotmányt, mert — szerinte — továbbra is a kormány fölött őrködhetett volna a parlament, az államfő és a kormány egyes tagjainak bizalma.* A parlamentnek mindenkor joga lett volna arra, hogy összeüljön, megvonja bizalmát a kormánytól, sőt arra is, hogy vád alá helyezze a kormányelnököt vagy a kormány egyes tagjait.

A tárgyalást kedden folytatják.

Kállay és Bánffy a belvizsujtott szegedi tanyavilágban

Kállay Miklós miniszterelnök és báró *Bánffy Dániel* földmivelésügyi miniszter hétfőn Szegedre érkezett, hogy szemleutat tegyenek a nehéz helyzetben lévő, belvizsujtott szegedi tanyavilágban. A miniszterelnök a Lél motorossal érkezett Szegedre, ahol a pályaudvaron megjelentek fogadásukra dr. Tukats Sándor főispánnal és dr. Pálfy József polgármesterrel az élen a város vezető személyiségei és árvizi szakemberei. A pályaudvarról gépkocsin kimentek *a tanyavilágba, amelynek 150 ezer hold földjéből ezidőszerint 30 ezer hold áll viz alatt,* de még további nagy területek is mezőgazdasági művelés nélkül állanak a talajvizek miatt.

Kállay Miklós miniszterelnök és báró Bánffy Dániel földmüvelésügyi miniszter először Szeged-Rőszkén megtekintette a zárózsilipet és a belvizlevezető csatornát, amely a maga nemében egyedüli az országban, mert sehol sincs az, hogy a töltés tetején vezessen a vizlevezető csatorna, amely szivattyuzás nélkül tegye át a vizet. A miniszterelnök tájékozódott a csatorna megépitésének körülményeiről. Rövid időre megnyitották a zárózsilipet. Szakértők kijelentése szerint 300 ezer köbméter viz levezetését sikerült ilymódon biztositani naponta.

Szentmihály-Teleken a miniszterelnök és a földmüvelésügyi miniszter végigment az omladozó töltésen, ahol a munkások tömegei dolgoznak a töltés kiigazitási munkálatain. Megtekintette a miniszterelnök az uj védőtöltés épitési munkálatait is, majd gépkocsin Szeged Alsóközpontra látogatott el. Itt a Gazdakör helyiségeiben több gazda várta a miniszterelnököt.

Közölték, hogy a szegedi tanyavilágban a nagy vizek a késői tavasz miatt csak most indulhat meg a tavaszi munka. Beszámoltak a kormányférfiaknak a nyulkárról is.

Algyőn épités alatt álló szivattyutelepet nézték meg a vendégek. A miniszterelnök a Szegedi Ármentesitő Társulat védőtöltésén indult vissza Szegedre, ahol ünnepélyesen bucsuztatták.

Kállay Miklós miniszterelnök elutazása előtt a következő nyilatkozatot tette:

— A közelmultban bejártam a békési és csanádi belvizsujtotta területeket s most eljöttem a szegedi tanyavilágba is, hogy itt is személyesen láthassam a bajbajutott gazdákat. Megállapitottam szemleutam során, hogy minden intézkedés megtörtént, ami a nehéz körülmények között lehető volt. De meg kell állapitanom azt is, hogy nem voltunk felkészülve a multban ilyen nagy vizekre. Jelenleg azonban az adott lehetőségek között mindenütt rendben folyik a munka. Minden igyekezettel azon leszünk, hogy a vizmentesitési munkák a legnagyobb erővel megtörténjenek s hogy a károsult gazdák méltányos és lehetséges segitségben részesüljenek.

Gyönyörü környezet
Tökéletes kényelem

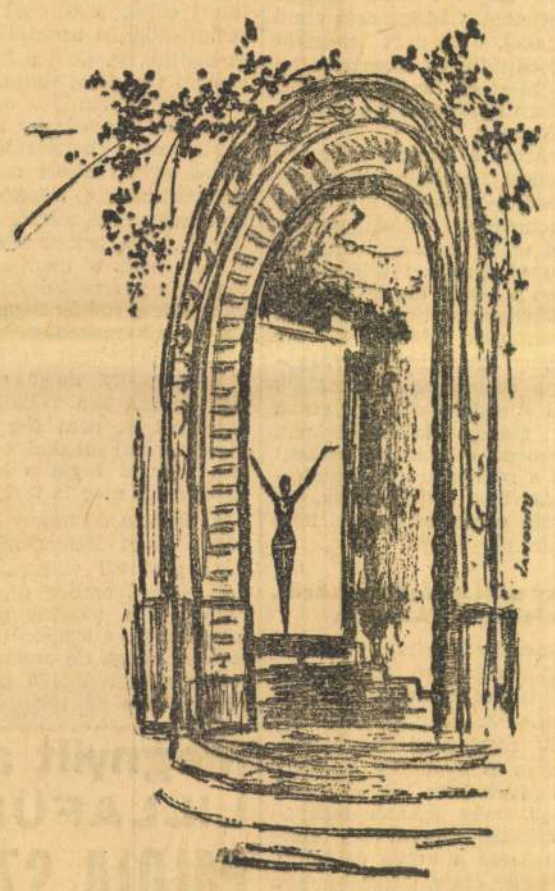

Szt. Gellért
Hullámfürdő

+ PLANTAFLEX + törv. véd.
CIPŐBETÉT

(ludtalp, harántsüllyedésre), vékony, könnyü, minden cipőben viselhető, duraluminiumból P 24.— chromacélból „ „ 29.— 8 napi próbára kötelezettség nélkül. (Vidékre is.)
MAUTNER, V., Báthory-utca 15. sz. Telefon: 317—943.
10. sz. méretvételi prospektus dijtalan.

A közigazgatási bizottság ülése

A főváros törvényhatóságának közigazgatási bizottsága hétfőn az uj városházán tartotta májusi ülését dr. *Homonnay Tivadar* főpolgármester elnöklésével.

Peyer Károly felszólalására válaszolva, dr. *Kuzmics Gábor,* a posta vezérigazgatója, átiratban közölte a törvényhatósággal, hogy a posta zsidó származás miatt egyetlen alkalmazottat, tehát szakmunkást vagy műszerészt sem bocsátott el.

Megállapitása szerint a telefon körül tapasztalható nehézségeket kizárólag az okozza, hogy az évek óta tartó háborus állapot miatt a központok és a hálózat fejlesztése nem történhetik olyan mértékben, ahogy azt a szükséglet és a forgalmi igények megkövetelik.

Minthogy az előfizetők által felmondott távbeszélő állomások a legfontosabb igények kielégitésére sem elegendők, a posta más lehetőség hiányában kénytelen megfelelő számu állomást felmondani. Csak olyan lakásokban felszerelt magánállomásokat mond fel, amelyek fenntartásához előzetes tájékozódás szerint közérdek nem füződik és amelyek elsősorban kényelmi célokat szolgálnak. Egyébként remélhető, hogy 1942 végétől 1943 végéig a fokozatosan végrehajtott munkálatok befejezése után a mostani szükségintézkedéseket hatályon kivül lehet helyezni.

Dr. *Usetty Béla* az áprilisi ülésen kifogásolta, hogy a telefonautomatakészülékek gyakran nem adják vissza a bedobott 20 filléreseket, abban az esetben, ha a kapcsolás nem sikerül.

A telefonautomata-vállalat átirata szerint ennek több oka van, egyik fő-ok, hogy a közönség egy része idegen pénzdarabokkal igyekszik kapcsolást létesiteni. Ezek a pénzdarabok gyakran megakadnak és igy a későbbi telefonáló hiába dobja be a szabályos pénzdarabot, az nem létesithet kapcsolást és nem is jöhet ki a készülékből.

Ezután *Szendy Károly* polgármester mult havi jelentését tárgyalták.

Hüttl Károly azt a nézeteltérést tette szóvá, amely a *Gázművek* és *Schimanek Emil* műegyetemi tanár között merült fel. Schimanek tanár ugyanis a polgármester megbizásából tervezetet dolgozott ki Budapest elektromos áramellátásának biztositására, amelyben egy uj erőmütelep létesitését javasolja. A műegyetemi tanár tervezetére a Gázművek megtették észrevételeiket, amelyeket Schimanek szokatlanul durva hangunak és leckéztetőnek minősitett. „Egy erőműtervezet története az elgondolástól a papirkosárig" cimmel kiadvány formájában válaszolt rá. Ennek a kiadványnak a hangja teljesen egyedülálló — mondotta Hüttl Károly. — A felszólaló kérdi: mit kapott Schimanek tanár a fővárostól, illetve az üzemektől tiszteletdijként a tervezetek kidolgozásáért, mi a polgármester álláspontja, milyen módon válaszol a főváros, illetőleg a Gázművek erre a kiadványra, illetőleg milyen formában kivánja ezt az ügyet lezárni?

Az elhangzott felszólalásokra *Szendy Károly* polgármester válaszolt. Kijelentette, hogy vitán felül áll Schimanek műegyetemi tanár szakképzettsége, amely a legelső vonalon van, mégsem követelheti, hogy véleményét kritika nélkül, hódolattal fogadják el. A Gázgyárnak nem volt célja Schimanek tanárt megbántani és ezért a Fővárosi Közlönyben megjelenik majd a főváros részéről a rendes választ.

A fűtéssel és melegvizszolgáltatással kapcsolatos panaszokat külön-külön kell megvizsgálni. Az esetleges visszaélések tárgyában az elöljáróságokra, vagy a városházára beérkező panaszokat kivizsgáltatja.

Churchill választási levele

Genf, máj. 11. (Német TI) Londonból jelentik: A „Daily Telegraph" jelentése szerint a közeli napokban négy ujabb alsóházi időközi választás lesz, amelyeken előreláthatólag a pártonkivüli jelöltek lépnek fel. Különös jelentőséget tulajdonitanak a putneyi körzetben lezajló időközi választásnak, ahol elkeseredett választási harcot okozott Churchillnek Adworth pártonkivüli jelölt becsületét sértő levele. Adworth erre rádióval felszerelt kocsikat járatott körül választókerületében s a kocsik ezt a mondatot sugározták: „Churchill levele hazugság." A „Times" szerint e választókerület konzervativpárti jelöltje kijelentette, hogy a putneyi választás eredményének majdnem ugyanolyan nagy jelentőséget kell tulajdonitani, mint az alsóházban történő bizalmi szavazásnak.

HEBE GYÓGYFÜRDŐ
(Oláhszentgyörgy)
MARGIT és MÁRIA ÜDÜLŐ
MEGNYILT.
Dijtalan felvilágositás, prospektus, valamint
HEBE GYÓGYVIZ kapható
az Erdélyrészi Fürdők Szövetsége budapesti kirendeltségénél, Blaha Lujza-tér 1.
Telefon 130—840. 3433

Az Erdélyi Művészeti Hetek első ünnepségei

Egyszerre öt kiállitás nyilt meg Kolozsvárott — Az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnökének ünnepi beszédei

Kolozsvár, máj. 11. *(A Pesti Hirlap kiküldött munkatársának telefonjelentése.)* Gyönyörü tavaszi napsugár aranyozza be Kolozsvár utcáit, tereit, parkjait. Mintha a természet fontosnak érezte volna, hogy hetek, sőt hónapokon át tartó kellemetlen, zord idő után külsőleg is ünnepélyes köntösbe öltöztesse Erdély fővárosát erre a napra, amikor Kolozsvár falai között az Erdélyi Művészeti Hetek ünnepségei megkezdődnek.

Nemzeti művelődésünk korszerü fejlődését és szinvonalának emelkedését, a magyar népműveltség gyarapodását kivánja előmozditani az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, amikor a kormány illetékes tényezőivel karöltve, hol a fővárosban, hol a magyar tájak művelődési központjaiban művészeti heteket rendez. Ez a művészi megmozdulás országszerte ismerteti a nemzeti művelődés kimagasló alkotásait, ezáltal ösztönzést ad a magyar tájak művészeinek, böviti a helyi népműveltség tartalmát.

Kolozsvárott, Erdély fővárosában különös jelentősége van a Művészeti Heteknek, hiszen az erdélyi szellemiség a multban is mindig hatalmas erőforrása volt a magyar művelődésnek, sajátos erdélyi vonásokkal gazdagitotta az ezeréves európai magyar kulturát, de nemcsak ma, hanem bizonyára a jövőben is fontos szerepe lesz hazánk szellemi és művészi életének további fejlődésében.

Érthető tehát, hogy most szellemi és művészeti életünk vezetőit, szinte kivétel nélkül Kolozsvár falai között látjuk. Erdély fővárosában tartózkodik *Tasnádi Nagy András* titkos tanácsos, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnöke, kiséretével. A kultuszminiszter képviseletében vitéz *Haász Aladár* miniszteri osztályfőnök és a székesfővárost *Némethy Károly* tanácsnok képviseli. *Szentgyörgyvári Gyenes Lajos* és *Glatz Oszkár* vezetésével vonultak fel a képzőművészek. Elmondható, hogy ennyi hires festőt, szobrászt, épitészt még sohasem látott együtt Kolozsvár. *Dohnányi Ernő* vezetésével megjelentek a megnyitó ünnepségen a magyar zenei élet kiválóságai, mig az annyi keserves megpróbáltatást átélt keletmagyarországi részek és Észak-Erdély szellemi és művészeti életének vezetői báró *Kemény Jánossal,* gróf *Bánffy Miklóssal, Nyirő Józseffel, Tamási Áronnal* az élükön, kitörő lelkesedéssel, meghitt szeretettel ölelik át a fővárosból és az ország többi kulturközpontjából Kolozsvár falai közé érkezett vendégeket.

A megnyitó ünnepség

A kolozsvári Mátyás király Diákház külsőre oly különös, de belül annál szebb épületében folyt le az Erdélyi Művészeti Hetek ünnepélyes megnyitása. Az állami, megyei és városi, valamint a katonai hatóságok képviselőinek jelenlétében mondotta el Tasnádi Nagy András, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnöke mélyenjáró gondolatokban bővelkedő, magasszárnyalásu ünnepi beszédét. Hangoztatta, hogy az Erdélyi Művészeti Hetek elsősorban a hálás visszaemlékezésre nyujtanak alkalmat. Mert hiszen, amikor ránk borult Trianon éjszakája, *az erdélyi magyar szellemiség fáklyái nem aludtak ki, Erdély igazán magyar maradt a megpróbáltatások legnehezebb óráiban is.*

— Most négy héten át gyönyörködhetik az ország az erdélyi szellemi és művészi élet pompás termékeiben, Erdély népe pedig négy héten át Erdély szivébe fog zarándokolni, hogy közelebbről is megismerhesse a magyar lélek virágait, gyümölcseit. Nem szabad ugyanis egy pillanatra sem elfelejtenünk — hangoztatta Tasnádi Nagy András —, hogy az uj Európában történelmi hivatásunkat, szerepünket nemcsak fegyvereinkkel szerzett tekintély révén, de műveltséggel, tudással, irótollal, festő ecsettel, zenével, szinpaddal, tudománnyal kell előkészitenünk, illetve megerősitenünk.

A kiállitások megnyitása

A nagyhatású megnyitóbeszéd után az első irodalmi estet tartották meg. Ennek a nagysikerű irodalmi és zenei ünnepségnek főszereplői az erdélyi szellemi és művészi élet vezetői voltak. Vasárnap délelőtt azután Tasnádi Nagy András a Művészeti Hetek keretében megrendezett kiállitásokat nyitotta meg. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum udvarán díszes közönség gyült össze, hogy résztvegyen a *VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás* ünnepélyes megnyitásán. *Keledy Tibor* polgármester üdvözlőbeszédére válaszolva Tasnádi Nagy András titkos tanácsos hangoztatta, hogy a Kolozsvár falai között megrendezett VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás csak a két utóbbi év magyar képzőművészeti alkotásainak olyan válogatott részét tartalmazza, amely feltétlenül dicsőségére szolgál a magyar művészetnek. A magyar képzőművészek a nehéz idők ellenére is megtették kötelességükt. A magyar közönség széles rétegenek is meg kell tenniök kötelességület a magyar irodalom és művészetiránt, mert — a kultúra a nemzet étékmérője.

Az Erdélyi Nmzeti Muzeum zsufolásig megtelt érdeklődőkkel. Elsősorban Erdély mgyar társadalmának vezetői gyönyörödtek a szebbnél szebb festménykben, szobrokban. *Rudnay Gyula* festőművésznek „Erdő széle" cimü olajfstménye alatt ekkor már ott diszlett z a tábla, amely jelezte, hogy ezt afestményt a biráló-bizottság az *állmi nagy aranyéremmel* tüntette ki. udapest székesfőváros aranyérmét . kiállítás *Basilides Barna* festőművsznek itélte oda, a vallás- és közctatásügyi miniszter által a kiállitásr kitüzött három dij közül az erdélyi rgyu festészeti dijat a bizottság *Nag Imre* festőművésznek itélte, *Kresz János* festőművész külön ujban ressült. A faszobrászati dijat *Buzi Barn* szobrászművésznek, a kőszobrászatidijat *Kós András* szobrászművészn itélték oda és dicsérő elismerésh részesült *Borsos Miklós* gránitszoa. A Budapest székesfőváros altaKolozsvár városnak felajánlott Máty király-dijjal a bizottság *Szolnay ándor* festőművészt tüntette ki.

A képzőművéeti kiállitás után Mátyás király slőházában az Erdélyi Szépmives h érdekes *könyvkiállitása,* az Un Házban *az épitészművészeti kiálls,* a vármegyeháza disztermében a *nyképművészeti kiállitás* és végül Egyetemi Könyvtár helyiségeiben a *zinház és Zeneművészeti Kiállitá*nyilt meg. Délután *Inczédi Joksma Ödön* főispán a Szürke TestvéreHázában a fővárosi vendégek tisztelre fogadást rendezett. A főispáni gadáson felvonultak Kolozsvár szép szonyai és leányai. Este a Kolozsvá Nemzeti Szinházban diszelőadásolt. Gróf *Bánffy Miklós* „Nagy ucimü hatalmas történelmi drámá melyet Erdély e kiváló irója maem harminc évvel ezelőtt irt, muták be ünnepélyes keretek között.

Székesfehérvá Győr, Nyiregyháza, Pécs, Kas Ungvár és Komárom falai közötezajlott Művészeti Hetek után kerisor az Erdélyi Művészeti Hetek nrendezésére. A különböző ünnepsk, irodalmi és zenei események gy héten át most Kolozsvárott kövt egymást. Az erdélyi szellemi és ivészi élet részeseit gazdag progrm várja. Az erdélyi közönség n érdeklődést tanusit az ErdélyMűvészeti Hetek iránt, ugyhogy a ıdezőség nehéz és fáradságos munkt már az ünnepségek első óráibas jelentős siker koronázta.

—ke.

A kitüntetések igazolása

Több előfordult ből kifolyólag a m. kir. hadilevéltár pncsnoksága felhivja a volt világháts katonák és hozzátartozóik figyelmarra, hogy a kitüntetések igazolásárizárólag a m. kir. hadilevéltár illetél

A Károly csapa eszt és a sebesültek érme nem kitetés, annak igazolása nem tartozik adilevéltárhoz.

A kitüntetések blását a hadilevéltár által kiadott a folyamodó által lehetőleg sajátkezi kiállitott „kutatóiven" kell közvetll a m. kir. hadilevéltár személyügyilvántartó csoportjától kérni. Egyideg 3.50 P kutatási dijat kell a m. kindilevéltár postatakarékpénztári cselámlájára befizetni.

A kutatás eredmreképen a folyamodónak postán kiesitett igazolvány kiállitása és kézbese dijtalan. Tehát az előzetesen befitt kutatási dijon kivül semmi mástfizetni nem kell és nem is szabad teljeni.

Csak a kitüntetjavaslatok másolatáért kell — ha erdekelt a javaslat másolatát kéri — hadilevéltár által megszabott másolás hitelesitési dijat a postatakarékpénr csekkszámlájára befizetni. Ezt a plási dijat azonban csak a hadilevéltszemélyügyi nyilvántartó csoportjá hivatalos felszólitására kell befizet

A m. kir. hadiltár parancsnoksága felszólitja az érdeeket, hogy a hadilevéltárhoz intézei bármely kérésüket akár személyesen ár irásban közvetlenül adják elő ne vegyék igénybe közvetitők segits illetve ajánlkozását.

Akadtak a m. khadilevéltártól különálló és azzal ösöttetésben nem lévő olyan személy akik a jóhiszemü folyamodóktól pérkértek és fogadtak el és ennek ellene ajánlkoztak arra, hogy a hadilevéltá soron kivül megszerzik a szükséggazolást. A hadilevéltár parancsnoki felhivja a figyelmet arra, hogy a levéltár ügyrendje és annak ellenőrzéeljesen kizárja azt, hogy bárki ilyen ion juthasson szabályszerü igazolváoz.

Szet a madagaszli harcokban

Vichy, máj. 1Német TI) Itteni illetékes körökbagy tudják, hogy Tananarivóból érett jelentések szerint a madagaszkharcokban szünet állott be. Az alok valószinüleg utánpótlási okokatt nem támadnak. A mögöttes ileteken a francia csapatok még jeős ellenállást tanusitanak.

Gróf Benyovszky Móric — Madagaszkár királya

Irta Siklóssy László

Első közlemény.

Madagaszkár szigete, amelynek birtokáért jelenleg angol és francia csapatok küzdenek egymással, bennünket, magyarokat különösen érdekel, mert azokban a fokozatos törekvésekben, amelyek végre is francia kézre juttatták a szép, nagy szigetet, jelentékeny szerepet játszott egy magyar ember: gróf Benyovszky Móric (1741—1786), a hős katona, hires utazó és „kalandor".

A kalandor szónak más az értelme keleten, ahová mi is tartozunk és más nyugaton, ahonnan a világjárók utrakeltek. Minálunk a kalandor szó a svihák szó rokona, nyugaton viszont „a kalandor szellemet" mondják annak a mozgató erőnek, amely a világ felfedezéséhez és meghóditásához vezetett. Ez a kalandor szellem lakozott Benyovszky Móricban is, akit esze, szorgalma, bátorsága, tanultsága és nem utolsó helyen lebilincselő modora nagy tettekre tett elhivatottá.

Benyovszky Móric neve világtörténelmi név. Magyar ember volt, lengyel szabadságért küzdött, a franciák szolgálatában gyarmatositott és emlékét dédapáink idejében a német Kotzebue népszerüsitette a szinpadon. Terjedelmes irodalom is foglalkozik Benyovszky életével és működésével. Ezek közül bennünket elsősorban magának Benyovszkynak az emlékiratai, majd Paullat Lajos francia irónak 1884-ben megjelent Madagaszkár cimü könyve érdekel. Mindkét munkát Jókai Mór forditotta és illesztette be Benyovszky Móricról szóló művébe. A továbbiakban tehát erre a két munkára támaszkodunk.

Madagaszkárral a francia kormány 1642-ben kezdett foglalkozni s e célból a keletindiai társaság mintájára társaságot szervezett. Madagaszkárban azonban ez a társasági rendszer nem tudott eredményeket felmutatni, ezzel szemben a közeli Ile de France-on és a Bourbon-szigeteken virágzó francia gyarmatok létesültek. Az 1753-i szerencsétlen békekötés azonban, amely a franciákat gyarmataik egy részétől megfosztotta, sulyosan érintette a francia kereskedelmet, ugyhogy a kormány minden eszközt megragadott a régi gyarmati birodalmon esett csorbák kiigazitására, de Madagaszkáron eredményt senki nem tudott felmutatni.

Benyovszky utja az óvilág körül, megjelenése Párisban

Gróf Benyovszky Móric mint fiatalember Lengyelországban az oroszok ellen harcolt hősiesen, majd fogságba esett s az oroszok Kamcsatkába deportálták. A rendkivüli szeretetreméltó és ügyes Benyovszky azonban csakhamar kedvelt hive lett az ottani kormányzónak, még inkább leányának, Afanáziának. Benyovszky gondosan előkészitette a maga és társai szabadulását: egy éjszaka hatalmukba keritették az eröditményt s a kikötőben időző 80 tonnás (!) hajót és elvitorláztak az orosz partvidék mellett, majd a kinai vizeken a szabadság felé. Első állomásuk Makao volt, Kina portugál kikötője, ahol Benyovszkynak sikerült a francia keletindiai társaságnak egy Európába induló hajójára felszállani. Természetesen ez is vitorláshajó volt, amelynek gyorsasága a szelek járásától függött. Az első nagyobb állomás Formoza szigete volt, ahol Benyovszky rögtön kedvet kapott a sziget gyarmatositására, amit a bennszülöttek előtt igen kedvező szinben tudott feltüntetni. Benyovszkynak meg kellett igérnie, hogy egy európai állam megbizásából vissza fog térni a sziget gyarmatositására.

A délázsiai szigetvilágon és az Indiai-óceánon át jutott el hónapokig tartó utazással Benyovszky Afrika közelébe, ahol az Ile de France-szigeten néhány hétre megállott, majd érintette Fort Dauphint, Madagaszkár elhanyagolt kikötőjét és végül, az óvilág teljes körülhajózása után, megérkezett Párisba.

A francia fővárosban ugy fogadták, mint a legendák hősét. Maga a kormány rendkivül szives volt hozzá és felajánlotta neki az egyik gyalogezred parancsnokságát. Más ezt csak mint megtiszteltetést szokta elfogadni, nem ugy Benyovszky, aki rögtön kijelentette, hogy gyarmatositási célra akarja a rendelkezésére bocsátott katonaságot felhasználni. Gyarmatositani? Mit? — Formosát — felelte Benyovszky. — Madagaszkárt — mondták a franciák. Ebben megegyeztek.

Gyarmatositási módszere: a lelkek megnyerése

Benyovszkynak a kormány elé juttatott előterjesztéséből látni, mennyire különbözött azoktól a felfedezőktől és hóditóktól, akik a fehérember magasabb technikai tudását játszották ki a meghóditandó bennszülöttekkel szemben. Benyovszky nem akarta kipusztitani a bennszülötteket, hanem velük együtt akart dolgozni. Világosan megmondta: a lakosság jóakaratát kell megnyerni, a lelkekhez kell hozzáférni; „ha a lelkek felett megnyertük a hatalmat, a bennszülöttek maguk fogják a gyarmatosokat a vidék uraivá tenni; el fogják fogadni törvényeinket és a kereskedésnek azt a módját, amelyet ajánlunk nekik".

Benyovszky megnyugtatta a francia kormányt a vállalkozás pénzügyi oldaláról is: nem fog sokba kerülni, mert az anyagokkal való kereskedelem fedezni fogja a költségeket. Ezt az igéretét meg is tartotta.

A francia kormány 1200 főnyi sereget akart Benyovszky mellé adni, de a gróf ezt visszautasitotta: „Nem kell ennyi ember olyan vállalatnál, amelynél a födolog a bennszülöttek bizalmának megnyerése." Ő csak 300 embert akart, de ezeket maga válasz-totta; ezenkivül 120 gyarmatost kért évente és a cserekereskedéshez szük-

Megnyilt a
LILLAFÜREDI
PALOTA SZÁLLÓ
Uj strandfürdő a parkban
Felvilágositás:
Lillafüredi utazási iroda telefon 181-835.
IBUSZ utazási iroda telefon 186-544.
Corvin utazási iroda telefon 145-056.

Rudnay Gyula

Pesti Hirlap
1941 febr. 20.

— **A magyar Corvin-lánc és koszoru uj tulajdonosai.** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Pásztor János* szobrászművésznek és *Rudnay Gyula* festőművésznek, a Corvin-koszoru tulajdonosainak, a magyar művészet terén szerzett kimagasló érdemeik elismeréséül a magyar Corvin-láncot, *Burghardt Rezső* festőművésznek, *Megyer-Meyer Antal* iparművésznek, *Szőnyi István* festőművésznek, dr. *Szentpétery Imre* történettudósnak, dr. *Tamás Lajos* irodalom- és nyelvtudósnak, dr. *Angyal Pál* jogtudósnak, dr. *Vladár Gábor* jogtudósnak, dr. *Neuber Ede* orvostudósnak, dr. *Pogány Béla* természettudósnak és dr. *Szabó Zoltán* természettudósnak a magyar művészet, illetőleg tudomány terén szerzett kiváló érdemeik elismeréséül a magyar Corvin-koszorut adományozta.

A művészetek megismerése legyen nevelési elv. Ennek alapján a művészet jelentősége a kultúrember lelkében méltó helyre emelkedhet.

A művészetek helyes szemléletének érdekében mindent el kell követnünk, hogy minél műveltebb és tökéletesebb társadalmat neveljünk. Az ifjúság fogékony lelkét kell átalakítanunk helyes művészetszemléletre. A magasabbrendű művészetek megismertetésével érhetjük el az alacsonyrendűség kiküszöbölését.

Ezen kiállítás keretén belül 13—14—15 éves polgári iskolai tanulók mint műgyüjtők mutatkoznak be. A gyüjtemények anyaga a festészet, szobrászat, építészet és iparművészet köréből vett reprodukciók. A gyermek lelkében szunnyadó gyüjtőszenvedély teremti elő minden anyagi megterhelés nélkül gyüjteményének anyagát. Napilapok mellékletei,

* **Liszt Faust-szimfóniája és Weingartner.** A zenetörténet a 19. századot nyugodtan nevezhetné a szimfónia századának, mert semmi sem jellemzőbb erre a korszakra, mint a szimfónikus műformák hatalmas kibontakozása — beleértve a wagneri zenedrámát is, amelynek szövettanát és élettanát e szimfónia fejlődéstanának ismerete nélkül felfogni lehetetlen. Beethoven Kilencedikje óta a nagy műfaj kevésszer jutott el olyan magaslatra, mint Liszt „Faust" szimfóniájában. Ha a mi nagy Lisztünk világraszóló jelentőségét érdeme szerint akarjuk becsülni, arról soha sem szabad megfeledkeznünk. És különös hálával tartozunk annak a zenekarművésznek, aki ennek a korszakos remekműnek bonyodalmas szépségei és finomságai közé a szellemi rokonság biztos fölényével vezet el bennünket. Ezt a ritka ajándékot kaptuk a Liszt Ferenc társaság hétfői gyönyörű estjén *Weingartner Félix* kezéből. Önéletirásában Weingartner jogos büszkeséggel hivatkozik arra, hogy művészi hitvallásának alapja láncolatos szellemi kapcsolat, amely öt a zene klasszikus nagyjaival köti össze. Magával Liszttel ez a kapcsolata egészen személyes, hiszen a weimari nagymesternek tanitványa, famulusa volt. Éppen a Faust-szimfónia néhány partiturahelyének módositására ő egyedül nyert Liszttől felhatalmazást — ezt keresztül is vitte a hétfői előadáson. Ennél persze sokkal, de sokkal többet mond az, hogy az egész mű felfogásában és kidolgozásában a képzelhető legtökéletesebb hitelesség és legmélyebb költői együttérzés érvényesült. A hatalmas három tétel zenei anyagának hajszálig alapos ismerete, az egységes fölépités nagyvonalúságával és a lelki vonatkozások csodálatos átérzése teszi Weingartner Faust-tolmácsolását páratlanul meggyőző hatásuvá. Öröm volt látni ezt a tiszta fejü, szárnyaló képzeletü és remek kezü karmestert egy rendkivüli feladat magaslatán és öröm volt hallani a Hangversenyzenekart, s a záró-apotheozisban hozzá társult Egyetemi Énekkart, mint a nagy karmesterhez méltó együttest. *Rösler Endre* átszellemült szépséggel hangzó tenorszólóját teljes dicséret illeti meg ép ugy, mint az érdemben névtelenül osztozó *Zsolt Nándort* és *Vaszy Viktort*, akik az együttest — jól elökészitve — Weingartner keze alá adták.

A hangverseny első részében két kiváló közreműködő hódolt Liszt szellemének. *Mykischa Tárász*, a tavalyi Lisztversenyen föltünt kiváló zongoraművész az esz-dur koncertben gyönyörködtetett mesteri bravurral. *Némethy Ella* pedig, a világmárkát jelentő magyar énekművésznő a Loreley-dalt énekelte megkapó drámaisággal. Weingartner munkáját figyelni a kisérözenekar irányitásában külön, inyenceknek való élvezet volt. *lv.*

* **A szinészi hivatás fanatikusa.** *Rózsahegyi Kálmán* vendégjátéka után *Beregi Oszkárt* látja vendégül *az ungvári magyar szinház*. A *Valutában* és a *Szigetben* lép fel, hétfön és kedden este. Mindenesetre a szinészi hivatásnak egészen ritka fanatikusa Beregi; szerdán, mint megirtuk, kibicsaklott a lába és noha nagy fájdalmak kinozták még vasárnap is, este fellépett Budán, *Madách* remekének *Adámjában*. A telt ház — jelen volt *Voinovich Géza*, a Nemzeti Szinház kormánybiztosa is — észre sem vette, hogy mozdulatait csak bicegve tudta megtenni, oly fényesen, minden sántitás nélkül mondta el *Az ember tragédiája* jambusait . . . És, mert már korábban igéretet tett az ungvári magyaroknak, hétfön reggel vonatra ült, utazott késő délutánig, és este fellépett . . . Csütörtökön pedig már itthon lesz, hogy végre ágynak dölhessen és végleg rendbe hozhassa lábát, merthogy vasárnap itt Budapesten megint fellép — a *Király Szinházban*. Itt fog ugyanis vasárnap délután és este szinre kerülni *Az ember tragédiája* . . .

* **Francia előadás Az ember tragédiájáról.** Párizsból jelentik: A *Sorbonne* összehasonlító irodalom tanárának, *M. F. Baldenspergernek* szerkesztésében megjelenő *Revue de Litterature Comparée* legutóbbi számát teljes egészében Középeurópa irodalmának szenteli. Magyar tárgykörből dr. *Bencze Jenő* tanulmányát közli *Nevezhetjük-e magyar Faustnak Az ember tragédiáját?* cimmel. A tanulmány irója szembeszáll ezzel a már szinte közhellyé vált tétellel és tagadó választ adva a cimben foglalt kérdésre, rámutat azokra a különbségekre, amelyek *Goethe* és *Madách* műve között fennállanak.

* **Frontharcos-diszelőadás.** Az Országos Frontharcos Szövetség a Hősök Napján diszelőadást rendezett a Városi Szinházban. A hatalmas nézőteret majdnem szinültig megtöltő előkelő közönség gyönyörüséggel hallgatta az érdekes müsort, mely szinte revüszerü változatossággal sorakoztatta fel a háborus, vagy legalább is a háboruval kapcsolatos irodalmi és szinházi műfajokat. Az igazi szinpadi irodalmat *Vándor Kálmán* „Özvegy Varga Ábrisné" cimü egyfelvonásosa képviselte a müsoron. Ennek a halkhangu, megragadó kis darabnak költészetét mély hatással juttatta érvényre a szereplőgárda, az élen *Köpeczy Boócz Lajossal* és *Orsolya Erzsivel*. A vidámabb hangokat *Kőváry Gyula* háborus tréfája, az „Ungarische Bakalieder" penditette meg, ebben is a két kitünő komikus, *Kőváry* és *Herczeg. Vizváry Mariska, vitéz Garamszeghy Sándor* és *Pártos Gusztáv* egy csokorra való, megrázó hatásu háborus verset mutatott be, mig *Medgyaszay Vilma* és *Ilosvay Rózsi* az egykor oly népszerü háborus sanzonokat elevenitette fel.

Három akciós Nemzetiszinházi est

SZOMBATON	VASÁRNAP	KEDDEN
A pelikán	**Az idegen város**	**Gyöngyös bokréta**

A Pesti Hirlap olcsó jegyakciója.

Ma: öt előadás. — A csütörtöki ünnep. A Király Szinház vasárnapi előadásai.

A *Vignek utolsó három* előadását kináljuk; *kétszer* a szenzációs *Az orvost*, *egyszer* az elragadóan szép *Ifjuságot*. Három bucsuelőadás a Belvárosiból; kétszer: *Helyet az ifjuságnak*, egyszer *Sas-utca*. Két táblás háza volt a *Vadvirág*-nak. Telt ház kacag a *Hölgyeim, elég volt*-on. A *Kacagó vásár, Békeffivel* már csak öt izben.

Holnap *az utolsó* operaházi szerda. A csütörtöki ünnepnapon nyolc előadás. *Két előadással* e napon kezdi meg karrierjét Budán a *Király Szinház vendégjátékában* az *Ördöglovas*. Viszont a *Király Szinház* vasárnap kétszer vendégül látja *Az ember tragédiája — budai előadását*. És adjuk a *Városi Szinház* diszelőadását. Szombaton első izben a rendkivül érdekes *Pelikán*. Ujdonságot ad vasárnap este is a *Nemzeti — az Idegen várost*. Mig a rákövetkező kedden a *Gyöngykaláris* felujitását.

KEDD, máj. 29. Vigszinház. Az orvos (8). **Magyar.** Vadvirág (8). **Belvárosi.** Helyet az ifjuságnak (8). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! (9). **Teréz-körut.** Kacagó vásár (9).

SZERDA, máj. 30. Operaház. Giuditta (½8). **Vigszinház.** Ifjuság! (8). **Magyar.** Vadvirág (8) **Belvárosi.** Sas-utca (8). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! (9). **Teréz-körut.** Kacagó vásár. (9).

CSÜTÖRTÖK, máj. 31. Vigszinház. Az orvos (8). **Belvárosi.** Helyet az ifjuságnak (8). **Magyar.** Vadvirág (½4). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! **Városi.** Diszelőadás a tornászvilágbajnokság tiszteletére (½9). **Budai Szinkör.** Ördöglovas (4 és 8). **Teréz-körut.** Kacagó vásár (9).

PÉNTEK, jun. 1. Magyar. Vadvirág (8). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! (9). **Budai Szinkör.** Ördöglovas (8). **Teréz-körut.** Kacagó vásár (9).

SZOMBAT, jun. 2. Nemzeti. A pelikán (½8). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! (9). **Budai Szinkör.** Ördöglovas (8). **Teréz-körut.** Kacagó vásár (9).

VASÁRNAP, jun. 3. Nemzeti. Az idegen város (½8). **Magyar.** Vadvirág (½4). **Király.** Ember tragédiája (½4, ½8). **Fővárosi.** Hölgyeim, elég volt! (9). **Budai Szinkör.** Ördöglovas (4 és 8). **Teréz-körut.** Kacagó vásár. (9).

KEDD, jun. 5. Nemzeti. Gyöngykaláris (½8).

•

Jegyváltás valamennyi fő- és fiókkiadóhivatalunkban.

•

A heti tabellában vastagabb betüvel külön is jelezzük jegyakciós előadásainkat.

•

Teljes szinlapu Magyar Szinpadot díjmentesen kap, ha akciós pénztárainknál vált jegyet.

Szinházak	Operaház (½7)	Nemzeti (½8)	Vig (8)	Magyar (½4, 8)	Belvárosi (8)	Király (½4, 8)	Fővárosi (9)	Terézkör. (4, 9)	Városi (¼9)	Budai (4, 8)
Kedd	Siegfried	A vihar	**Az orvos**	**Vadvirág**	**Helyet**	—	**Hölgyeim**	**Kacagó**	—	—
szerda . . .	**Giuditta**	Emb. trag.	**Ifjuság**	**Vadvirág**	**Sas-utca**	—	**Hölgyeim**	**Kacagó**	—	—
Csütörtök .	—	A vihar	**Az orvos**	Vadvirág	**Helyet**	—	**Hölgyeim**	**Kacagó**	**Diszelőad.**	**ördöglov.**
Péntek . . .	Vizsga	Az idegen A.	Ifjuság	**Vadvirág**	—	—	**Hölgyeim**	**Kacagó**	—	**ördöglov.**
Szombat . .	Istenek	**A pelikán**	Az orvos	Vadvirág	—	—	**Hölgyeim**	**Kacagó**	—	**ördöglov.**
Vasár. d. u.	—	—	—	**Vadvirág**	—	**Emb. trag.**	—	Kacagó	—	**ördöglov.**
Vasár. este	—	**Az idegen C.**	Ifjuság	Vadvirág	—	**Emb. trag.**	**Hölgyeim**	**Kacagó**	—	**ördöglov.**

MAGYAR SZINHÁZ (½4). Csütörtök d. u.: **Vadvirág. — BUDAI SZINKÖR (4):** Csütörtök d. u.: **Ördöglovas.**

RÁDIÓ

Budapest keddi müsora. 6.45 Torna, gramofon. **9.45** Hirek. **10** Felolvasások, közben gramofon. **11.10** Vizjelzés. **12** Harangszó, időjárás. **12.05** Éneknégyes, közben hirek. **1.20** Időjelzés, időjárás, vizállás. **1.30** Cigányzene. **2.40** Hirek. **4** Cserkészelőadás. **4.45** Időjelzés, időjárás, hirek. **5** Munkásfélóra. **5.30** Zongoraverseny. **6** Francia lecke. **6.25** Wagner: Siegfried c. operája. A szünetekben hirek, sportrejtvényverseny. Utána **11** Időjárás **11.05** Tótnyelvü előadás. **11.25** Cigányzene.

A teljes heti budapesti, valamint külföldi részletes müsort pénteki rádiómellékletünkben közöljük.

SZINHÁZAK

Operaház (½7). Siegfried. Wagner 3 fv. zenedrámája. Főszereplők: Závodszky, Halász Gitta, Némethy Ella, Basilides Mária, Somló, Losonczy, Maleczky, Koréh.

Nemzeti Szinház (½8). A vihar. Shakespeare 3 fv. szinjátéka. Főszereplők: Bajor Gizi, Odry, Gál, Abonyi, Sugár, Bartos, Rózsahegyi, Fehér.

Vigszinház (8). Az orvos. Sidney Kingsley 3 fv. szinjátéka. Főszereplők: Tőkés Anna, Ágay Irén, Somlay, Rajnai, Hajmássy, Gárdonyi, Somlo, Makláry, Vendrey, Bárdi, Zátony, Sitkey Irén, Ladomerszky Margit.

Magyar Szinház (8). Vadvirág. Anday Ernő—Eisemann Mihály 3 fv. zenés vigjátéka. Főszereplők: Rökk Marika, Berky Lili, Törzs, Kertész, Boross, Peti, Raffay Erzsi, Fenyvessy Éva.

Belvárosi Szinház (8). Helyet az ifjuságnak. Paul Vulpius 3 fv. vigjátéka. Főszereplők: Góth, Muráti Lili, Páger, Nagy, Simon Zsuzsa, Apáthy, Lengyel, Boray, Baróti.

Fővárosi Operettszinház (9). Hölgyeim, elég volt! Raoul Praxy 3 fv. bohózata. Főszereplők: Erdélyi Mici, Kováts Terus, Bársony Erzsi, Déghy Piri, Ráday, Z. Molnár, Dénes, Pethes, Várnay, Szirmay, Déry Major, Sebestyén.

Teréz-körut Szinpad (9). Kacagó vásár. Békeffi László uj revüje. Vasárnap és ünnepnap d. u. 4-kor is.

Városi Szinház. Nincs előadás.

Budai Szinkör. Nincs előadás.

MOZIK

Casino Filmszinház, Eskü-ut 1. Tel. 831—02. **Az arany és a nő.** (Kay Francis és Edward G. Robinson). — Vitaphon revü. Hiradók. Hétk.: ½6, ½8, ½10; vas. és ünnepen: ½4, ½6, ½8, ½10. Első előadáson naponta félhelyárak.

Corso, Váci-u. 9. T. 874—02. **La maternelle** (Koraérettek). FőSz.: Madelaine Renaud. — **A hercegnő adjutánsa.** FőSz.: Nagy Kató, Willy Fritsch. Naponta: 4, 7, 10 folytatólagosan. A hétköznapi első előadás félhelyáru.

Corvin, Tel. 389—38. **A fehér ördög.** FőSz.: Ken Maynard. — **A méltóságos pincér.** FőSz.: Hermann Thimig. Hiradó. Hétk.: ¼6, ½8, ¾10; vas. és ünnepen: 3, ¼6, ½8, ¾10. Első előadások félhelyárakkal.

Décsi, Tel. 250—52. **Az arany és a nő.** (Kay Francis és Edward G. Robinson). — Vitaphon revü. Hiradók. Naponta: 4, 6, 8, 10. Első előadás naponta félhelyárakkal.

Fórum, Tel. 897—07. Ötödik hétre prolongálva! **A cárnő.** Irták: Biró Lajos és Lengyel Menyhért. FőSz.: Elisabeth Bergner és Douglas Fairbanks jr. Hiradók. Naponta 4, 6, 8, 10. Első előadás naponta félhelyáru.

Kamara, T. 44—0—27. **Mellék-utca.** (Irene Dunne, John Boles). — **Bécsi muzsika,** Robert Stolz zenéje. Naponta: 4, 6, 8, 10. Olcsó helyárak.

Omnia, Tel. 301—25. A három Barrymore-testvér főszereplésével: **Rasputin. — Stan és Pan sógorságba esik. — Rio de Janeiro.** (Kulturfilm). Hiradó. Hétk.: 4, 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 2, 4, 6, 8, 10. Első előadás naponta félhelyárakkal.

Palace. Tel. 365—23. **Remo, az ördögtigris.** A legizgalmasabb dzsungel-film. — Pimpiburleszk és Fox varázsszőnyeg. Hiradók. Naponta: 4, 6, 8, 10. Első előadáson naponta félhelyárak.

Rádius. T. 220—98. **A sivatag fiai** (Stan és Pan és Charley Chase). — **Regattaverseny a sivatagban. — Willy a sztratoszférában.** — Forhand és Backhand. (Tenniszfilm). — Egy kis zenebona. Hétk.: 2—6-ig folyt., aztán 6, 8, 10; vas. 2, 4, 6, 8, 10.

Royal, Apolló. Tel. 429—46. **Amerikai téboly.** (Constance Cummings és Walter Hutson). Hiradók. Naponta: 4, 6, 8, 10. Első előadás naponta félhelyárral.

UFA. Tel. 197—67. Nyitott tető! **A vén gazember.** Mikszáth regénye filmen. (Bársony Rózsi, Halmay, Kun Magda). Hiradó. Hétk.: 6, 8, 10; vas. és ünnepen: 4, 6, 8, 10. Első előadások félhelyárakkal.

Uránia, Tel. 460—45. Prolongálva! **Cyikol a mult.** (Bünügyi történet). FőSz.: Paul Richter, Ellen Richter, Fritz Kampers. — **Japán tükör.** (Kulturfilm). Hiradó. Hétk.: ½6, ½8, ½10; vas. és ünnepen: ½4, ½6, ½8, ½10. Első előadások félhelyárakkal.

BELVÁROSI Irányi-u. 21. **Táncoló tündérek. Dr. Mary Stevens.** (Az orvosnő). Hétk. jobb terem: 5, ½8, 10; bal terem: ½9, vas. és ünnepen jobb terem ½4, 6, ½9; bal terem 5, ½8, 10.

ELIT, Lipót-krt. 16. **Táncoló tündérek. Ne félj a szerelemtől.** Naponta: 4, 7, 10.

GLÓRIA, Thököly-ut 56. **Angelika növér. Két boldog nap.** Hétk.: ½5, 7, ¾10. Vas. és ünnepen 3-tól folyt.

OLYMPIA, Erzsébet-körut 26. **Szerelem városa. Mind a kettőt szeretem.** Naponta: 4, 7, 10 folytatólag.

ORIENT, Izabella u. 65. **Csak látásból ismerem. Hajrá cowboy! Oh, ha szárnyam volna.** Hétk. 4, 7, ½10, vas. és ünnepen 2-től folyt.

PÁTRIA Népszinház-u. 13. **Mind a kettőt szeretem. A rettegés városa.** Hétk.: 4, ¾7, ¾10; vas. ¾2-től folyt.

RIALTÓ, Rákóczi-ut 70. **Mind a kettőt szeretem. Jennie Gerhardt. Varázsital.** Hétk. ¼4, ½7, ½10, vas.: ½2, ½5, ¼8, ¾10 folyt.

TIVOLI, Nagymező-u. 8. **Jönnek a huszárok! A rettegés városa.** Hétk.: 4, ¾7, ¾10; vas. és ünnepen: ½3-tól

TURÁN, Nagymező-u. 21. **Mind a kettőt szeretem. Két boldog nap. Szépség királynő.** Hétk.: ¼4, ½7, ¾10; vas. és ünnepen: ¾2, ¼5, 7, ¾10.

VESTA Erzsébet-krt. 39. **Krisztina királyné. Csibi.** Hétk.: ¼4 ½7, ¾10. Vas. és ünnepen ½2-től folytatólag.

* **Magyar karnagy a berlini rádióban.** *Lukács Miklós*, a Budapesten is ismert karnagy és zeneszerző, aki legutóbb Hamburgban volt operai karmester, szerdán este fél 7 órakor a berlini rádióban vezényel. Három modern magyar zenedarabot mutat be. Berlini magyar körökben érdeklődéssel várják a bemutatót.

* **Nyári szinház épül Szombathelyen.** A sopronszékesfehérvári kerület szinigazgatója, *Tolnay Andor*, nyári arénát épittet Szombathelyen. A város szinügyi bizottságával a föltételekben már megállapodás jött létre s a nyári szinház az idei nyári szezonban megnyilik.

* **Délelőtti bemutató a Belvárosi Szinházban.** Vasárnap délelőtt a Belvárosi Szinházban két fiatal szerzőt avattak: bemutatták a szinház művészeinek jóléti alapja javára *Demeter László* és *Horti Sándor A kaland vége* cimü szinművét. A szinmű, amelynek főszerepeiben *Lándor Ibolya, Lázár, Simon Zsuzsa, Boray Lajos* és *Nagy György* jutottak hálás feladathoz, a telt ház előtt nagy sikert aratott.

* **Az ember tragédiája a Király Szinházban.** Vasárnap délután és este az Ember tragédiája szinrekerül a *Király Szinházban, Molnár Aranka, Beregi* és *Sebestyén* felléptével.

* **A Columbus vizi előadása.** Bajáról jelentik, hogy ott *Szentiványi Béla* a bácskai sportegyesületek bevonásával be akarja mutatni *József Ferenc* kir. herceg *Columbus* cimü tizenkét képből álló szinművét még pedig a Dunán olyképen, hogy az előadás a vizre épitett hatalmas bárkán reflektorfény mellett este folyjék le, a közönség pedig a viz partján épitendő tribünökön helyezkednék el. A darab előadási jogát József Ferenc kir. herceg már megadta. Az előadás előreláthatóan augusztus 4-én és 5-én lesz.

* **Magyar vonósnégyes sikere Párizsban.** Párizsból jelentik: Az Indig vonósnégyes, amely Párizsban eddig tiz hangversenyt adott, a Pleyel hangversenyteremben bucsuelőadást tartott. A közönség a magyar vonósnégyes művészi játékát nagy élvezettel hallgatta s a művészeket meleg ünneplésben részesitette.

FŐVÁROS.

A pénzügyi bizottság ülése.

Dr. *Wolff Károly* elnöklésével hétfőn délelőtt tartotta ülését a pénzügyi bizottság, amelyen dr. *Párkány Frigyes* ismertette a zárószámadás felülvizsgálatára kiküldött albizottság jelentését. Rámutatott arra, hogy bár nem nézték át az idő rövidsége miatt tételenként a zárószámadás hatalmas kötetét, mégis igyekeztek alapos munkát végezni. A 15.4 millió pengővel kapcsolatban megállapította a bizottság, hogy az felhasználható a főszámvevő által javasolt módon. Foglalkozott az albizottság a bevételi hátralékok kérdéseivel is és megállapította, hogy a gazdasági viszonyok romlása és a polgárság fizetőképességének csökkenése folytán ezek a hátralékok az elmult években 67 millió pengőre szaporodtak. Ez a hatalmas tétel szinte parancsolólag irja elő, hogy felhivják a figyelmet a közterhek lehető mérséklésére.

Wolff Károly elnök megállapitotta ezután a szóban forgó bevételi hátralékokkal kapcsolatban, hogy *a fővárosnak az államtól igen sok behajtható követelése van. Kifejtette, hogy ezeket a követeléseket be kell hajtani, mert nem könyöradomány ez a sok összeg, hanem jogos járandóság.* Megállapitotta az elnök azt is, hogy a fővárosi polgárság teherbirását felülmulják azok a közterhek, pedig a lakosság adózási hajlama legjobb az országban.

Az albizottsági javaslat fölött vita indult meg, *Szőke Gyula* szövegmódositást kivánt. Párkány Frigyes rámutatott arra, hogy ez szükségtelen. Dr. *Glücksthal Samu* pedig azt javasolta, hogy adjanak fölhatalmazást az albizottságnak az üzemek pénzügyi helyzetének megvizsgálására. Az elnök azt az inditványt tette, hogy ne a pénzügyi albizottságot bizzák meg az üzemek pénzügyi helyzetének és politikájának megvizsgálásával, hanem inkább közgyülési ad hoc bizottság kiküldését kérjék a főpolgármestertől és a polgármestertől. *Bánóczy László* hozzászólása után *Glücksthal Samu* szólalt fel ujra és azt fejtegette, hogy a pénzügyi bizottságnak kell állást foglalni a 15.4 millió pengőnek a községi háztartásban való felhasználására.

Szőke Gyula részletesen fejtegette ezután a főváros és üzemei által követendő pénzügyi politika alapelveit. Dr. *Farkas Zoltán* a szociáldemokrata párt álláspontját hozta a bizottság elé és kijelentette, *párthivei bizalmatlanok az adminisztráció iránt.*

Dr. *Glücksthal Samu* most visszavonta saját inditványát és azt javasolta, hogy a pénzügyi bizottság tegye magáévá az albizottság jelentését, *Wolff Károly* javaslatával kiegészitve. A pénzügyi bizottság ilyen értelemben határozott és döntött arra nézve is, hogy szükségesnek tartja az üzemi szabályzat mielőbbi életbeléptetését és az üzemi mérlegkészitési szabályok sürgős egységesitését.

— **Nemes püspök adománya a fővárosnak.** *Nemes Antal* cimzetes püspök érdekes elhatározásáról értesitette a fővárost. A várbeli Fortuna-utca 15. számu kétemeletes bérpalotáját alapitvány céljaira a fővárosnak adományozta azzal, hogy a palotát a főváros szegényházzá alakittassa át és ott elsősorban budai római katolikus szegényeket, ilyenek hiányában más szegényeket helyezzen el ápolásra. Az alapitvány kezelésével bizottságot biztak meg. A bizottság elnöke a koronázó Mátyás-templom mindenkori plébánosa, tagjai az I. kerület mindenkori elöljárója, az alapitványi ügyész, valamint a főegyházmegyei hatóság kiküldöttje. A belügyminiszter és az egyházi hatóság szintén hozzájárultak az alapitvány létesitéséhez és a polgármester már megbizta *Schmaderer Oszkár* h. tanácsnokot, az I. kerület vezetőjét, az alapitványi palota átvételével. Az épület valamikor gróf Zichy Vladimir tulajdona volt. Egy négyszobás, öt kétszobás és négy egyszobás lakásból áll. A főváros rövidesen intézkedik, hogy az alapitó intencióinak megfelelően az épület szeretetházzá rendeztessék be.

— **Megindul az orbánhegyi autobuszjárat.** A főváros vezetőségének hozzájárulásával a Beszkárt intézkedett az orbánhegyi uj autobuszjárat üzembehelyezése iránt. Az orbánhegyi autobuszjáratot a 3-as autobusz budai végállomásától indul ki és a Greguss-utcán, Enyedi-utcán, a Németvölgyi-uton és az Orbánhegyi-uton át halad az Istenhegyi-ut kereszteződéséig, majd innen az Orbánhegyi-uton, a Németvölgyi-uton, a Kékgolyó- és Greguss-utcán át tér vissza a délivasuti végállomáshoz. Az uj reláció a 19-es jelzést kapta. Az uj vonalon két kisszakasszal lehet közlekedni.

— **Kiadták a főváros képzőművészeti nagy aranyérmét.** Liber Endre alpolgármester elnöklésével hétfőn délben döntöttek a székesfőváros képzőművészeti nagy aranyérmének és a bronzéremnek odaitéléséről. A bizottság egyhangulag ugy határozott, hogy a képzőművészeti nagy aranyérmet *Rudnay Gyulának*, a bronzérmet pedig *Leszkovszky Györgynek* juttatja.

— **Pályázat alapitványi segélyre.** A főváros pályázatot hirdet az özvegy Gyuláni Jánosné szül. Szeller Lujza-féle alapitványi segélyre, amelyből állami és székesfővárosi hivatalnokok szegénysorsu özvegyei, részesülnek 8, egyenkint 300 pengős segélyben. Az alapitványból négy állami és négy székesfővárosi hivatalnok szegény és munkaképtelen özvegye részesülhet. A pályázati kérvényeket annak igazolása mellett, hogy a pályázók munkaképtelenek, junius 10-ig kell a városházi központi iktatóhivatalba benyujtani.

— **Ingatlanforgalom.** A legutóbbi hivatalos kimutatás szerint május 14—20 között a főváros területén az alábbi ingatlanforgalom történt: Münnich Aladár I., Tarczali-utca 22. számu ingatlanát megvette Laipcig Margit 32.000 P-ért. Zsabinszky Nándorné I., Beresényi-u. 13. számu ingatlanának felerészét Várnay Edith vette meg 50.000 P-ért, Rákos József és felesége V., Hollán-u. 25.204 hrsz. ingatlanát dr. Eller Hugóné vette meg 60.000 P-ért, Fisch Márk és társai IX., Bokréta-utca 15. sz. ingatlanát dr. Horváth Jenő vásárolta meg 57.000 P-ért, dr. Vály Ernő III., Szemlőhegy 15.008. számu ingatlanát megvette Bunde Vilmos és felesége 27.000 P-ért, Salamon Ödönné III., Föld-u. 31. sz. ingatlanát Kemény József vásárolta meg 29.000 P-ért, Slezák László VI., Petneházy-utca 27.173 hrsz. ingatlanát Benedek Gyula és felesége vették meg 26.000 P-ért.

CSILLÁRT METEOR csillárgyárban vásároljon. 4 lángu modern ebédlő-csillár ..... P 17.—
Modern állólámpa P 4.—
SAJÁT ÜZLETEINK:
Podmaniczky-u. 27 | József-körut 44
Váci-utca 2. | Vámház-krt 11
SZEGED DEBRECEN
PÉCS MISKOLC
Óriási választék. Részletre is. Kérje árjegyzékünket. 4798

SZINHÁZ ÉS ZENE.

Ünnepi est az Operaházban.

A Magyar Operabarátok Egyesülete hétfőn ünnepi estet rendezett az Operaházban. A leggyönyörübb theatre parée képét mutató előadáson megjelent Budapest zenekértő és zenebarát közönségének szine-java, az élen *Horthy Miklós* kormányzóval és családjával. Operánk az ünnepi est közönségének olyan előadással kedveskedett, amely bizonyára meg fogja sokszorozni egyetlen dalszinházunk hiveinek táborát. Előbb a „Gianni Schicchi", Puccini egyfelvonásos vigoperája került szinre a legutóbbi felujitás kiváló szereposztásában. *Réthy Eszter, Bársony Dóra, Dobay Livia, Laurisin, Szügyi, Farkas és Koréh* mellett főleg *Szende Ferenc*, örökös tagnak jutott ki a megérdemelt ünneplásból. Ezután a pazar kiállitásu „József legendája", Strauss Richárd szimfónikus tánckölteménye következett soron, melynek érdekes alkalomszerüséget adott az, hogy a nagy német mester a közeli napokban ünnepli hetvenedik születésnapját. A *Fleischer Antal* keze alatt lenyügözö szinbőséggel zengö zenekar hangjaira, a kitünően mozgó balettegyüttes élén *Walter Rózsi, Szalay Karola és Zsedényi Károly* lejtette kifejező táncait.

Az előadás előtt az Operabarátok nagy érdeklődéssel kisért közgyülést tartottak az Operaház szalonjában. *Kornis Gyula* egyetemi tanár elnöki megnyitója után, *Fellner Alfréd*, ügyvezető alelnök ismertette az egyesület évi működését és pénzügyi helyzetét. Az Operabarátok áldozatkészsége az év folyamán 81.000 pengőt teremtett elő az Operaház céljaira. Ebből az összegből 51.000 pengőt fordittottak operajegyek vásárlására, a 30.000 pengő készpénzfeleslegből pedig az egyesület 13.000 pengőt bocsátott az Operaház igazgatóságának a rendelkezésére. A fennmaradó összeggel az egyesület a jubileumi évben fogja segiteni az Operaházat. A közgyülést a választmányi tagok megválasztása zárta le. Előadás után az Operabarátok a Duna-palotában tartották meg baráti összejövetelüket.

* **Magyar est Finnországban.** A finnországi Turku (Abo) nevü egyetemi városban a nagy magyarbarát finn szavaló-művésznőnek, *Ann Déry*-nek tanitványai dr. *Weöres Gyula* egyetemi lektor közreműködésével magyar estét rendeztek, amelyen magyar költeményeket szavaltak és magyar énekszerzeményeket adtak elő. *Weöres Gyula* a mai magyar liráról értekezett.

Az ÖRDÖGLOVAS csütörtök, május 31-től a KIRÁLY-SZINHÁZ teljes együttesével: Szücs, Rátkai, Örkényi, Latabár stb felléptével a BUDAI SZINKÖRBEN

HARC AZ ŐSERDŐBEN

IRTA: HAROLD TITUS. (24)

És jöttek uj emberek. Legalább is kettő. Még reggel utrakeltek az Istenhozott tavon és amint megláttak a füstfelhöket, megkétszerezték a tempót. Két magastermetü férfi volt. La Fane ugy ült a csónak orrában, mint egy büszke indián. A másik nem volt olyan tagbaszakadt, arcszine sem volt annyira napbarnitott, de a száján elterülö kemény, határozott vonás egy uj Flynn Jimről tanuskodott.

Ez már nem volt az a magatehetetlen fiatalember, akit La Fane ugy hurcolt el sátrából, mint egy bábut.

Alacsony domb feküdt a patak felsö folyásánál és Steve ennek a tetejéről irányitotta az oltást. Az ut, amelynek mentén az ellentüzeket megindították, ezen a ponton vagy négyszáz méter távolságban volt a pataktól és itt még meg lehetett akadályozni a közeledö veszedelmet. Egy tucat ember döntötte a fákat és oltogatta az égö foltokat, de láthatólag nem sok eredménnyel. Egy-egy füstfelhö pillanatokig is eltakarta a küzdöket Steve szeme elöl.

Steve mérlegelte a lehetöségeket és arra az elhatározásra jutott, hogy a nyugati szélen viszszarendeli az embereket a patak tüzmentes partjára, mert a másik oldalon a lángok elfojtása már meggátolhatatlan.

Ezzel volt elfoglalva és igy nem szentelhetett sok figyelmet a két közeledönek. Tudatában volt, hogy két férfi tart feléje, de azt hitte, hogy a legénységnek két tagja jött át a tüz másik oldaláról.

— Hé! Egyikük szaladjon . . . — kezdte, de épp olyan gyorsan el is hallgatott. A megszólitott férfi La Fane volt. Steve pillantása a másikra esett, akiben a fiatal Jimet ismerte fel.

A fiu keményen szembenézett a férfival, aki hetek óta bitorolta a helyét és nevét. Kemény, egyenes pillantás volt és hirtelenében nem lehetett megmondani, hogy tisztelet, vagy megbántás lappang-e mögötte. De csak egy pillanatig tartott ez a bizonytalanság, mert a fiatalember elmosolyodott.

— Maga Drake Steve?! — mondta és feléje nyujtotta a kezét.

Steve egy szót sem szólt. Fürkészve nézett a vadász szemébe, mintha abból akarta volna kiolvasni a nevelési kisérlet eredményét. Az ö szerepének most már valóban vége volt. Megérkezett az igazi fiatal Jim és ettöl az órától kezdve kezébe kell vennie családja sorsának intézését.

La Fane diadalmas mosollyal állta a pillantást.

— Akár le is fogadhatja! — mondta válaszképen az el nem hangzott kérdésre. És hangjában annyi lelkesedés volt, amennyit Steve nem is várt tőle.

— Helyes! — mormogta —, azt hiszem, éppen idejében érkezett, Jim. Eddig csak csináltam a dolgokat, de most átadom a vezetést.

— Még nem, Drake! Ilyen körülmények közt magának kell az élen maradnia. Én legfeljebb két kézzel és egy türhetően erös háttal jelentek többet. Mi lesz a dolgom?

A józan ész szava volt ez! Bár ettöl a perctöl kezdve nem volt többé joga a hatalom gyakorlására, az idö és a körülmények sokkal kritikusabbak voltak, semhogy ilyen kérdés egyáltalán szóbakerülhetett volna.

— Jó! La Fane, maga menjen le a fiukhoz, ahol éppen nagy szükség van az ilyen kézre. Maga várjon itt, Jim, mig visszajövök.

A vadász kiséretében lesietett a dombról s a bajbajutott tüzoltók felé indultak, egyedül hagyva a fiatal Jimet.

A fiatalember izgatottan és bámulattal nézett utánuk. Fejében motoszkáltak La Fane szavai Drake Steve eddigi szerepléséről és ha már eddig is tisztelettel gondolt rá, a jelen körülmények között ez a tisztelet szinte határtalanná nött.

Hirtelen megdöbbentö jelenségre lett figyelmes. Körülbelül a két tüz összetalálkozásának helyén forgószél kerekedett. Hatalmas, izzó pernyéből, lángoló gallyakból és szikrákból álló tüzoszlop, amely végigsöpört az ellentüz egész vonalán. Az izzó, kavargó gázoszlop, amily hamar keletkezett, éppolyan gyorsan össze is omlott. De a tetején uszó szikra- és korom-felhöcskét a szél magával vitte és amint a fiatal Jim kétségbeesve megállapitotta, a szikra és pernyeözön a tüzzel küzködö férfiak háta mögött esett le a Vidra-patak tulsó oldalán.

Az volt a legrosszabb az egészben, hogy az emberek semmit sem vettek észre ebből és a következö pillanatban a hátuk mögött tüzet fogott a fü, meg a bokrok és a narancssárga lángok mint valami villámgyorsan haladó tüzkigyó, egy-kettöre körülgyürüzte öket.

A fiatal Jim lekiáltott, de hangját nem hallották meg. Mikor látta, hogy kiáltozása eredménytelen, lerohant a lejtön. A veszély helyén a Vidra-patak egy körülbelül harminc méter széles tavacskát képezett, ez volt az emberek számára az egyetlen menekülés. Feltéve, hogy idejében észreveszik az uj veszedelmet. Néhány perc és az alattomosan támadó háttüz elzárja öket a menekülés egyetlen lehetöségétöl.

(Folytatjuk.)

Rudnay Gyula

U 4096

Pesti Hirlap, 1925. ápr.
10. (R. sikere Milanóban.)
A milanói Galeria Pesaroban 1925. áprban kell. kiállitásai gyűlt meg. Ennek a kiállitásnak az anyaga előbb az Ernst Museumban Herevelt. A kiállitás 2 hétig volt nyitva 1 azután olasszonági Eőnitra vitték. A kiállitást Tamás Henrik rendezte.

történelmileg kialakult autonómiáját, meg aztán a harangjátékokhoz.

*

AZ AZ ESZTELEN és szinte szádikus kultúrpolitika, amely ilyenformán a Nemzeti Múzeumot valamelyik kis provinciális múzeum nívójára sorvasztotta le, a legfájdalmasabban talán a múzeumépület átépítésénél jelentkezik. Évtizedeken keresztül vajudtak a Nemzeti Múzeum kibővítésének problémáján; az országgyűlés már részletekben meg is szavazta a kibővítés költségeit. Akkor a tehetetlenség nem tudott a feladattal megbírkózni. Aztán elkövetkezett Hóman Bálint főigazgatói érája, aki zseniális ötlettel úgy akarta a helyhiány kérdését megoldani, hogy ne kelljen se drága telket vásárolni, sem pedig a Múzeum művészien egységes képét megváltoztatni. A múzeumépület két belső udvara körül akart harmadik emeletet húzni a meglévő kettőre, úgy hogy azért kifelé ez a ráépítés nem látszott volna meg. Egy része ennek a zseniális megoldásnak el is készült s az állványok már készen állottak, hogy

textiliáknak. Ime, a »kultúrfölényes« politika ide vezetett!

*

A NÓGRÁDMEGYEI »Balassagyarmati Nagy Iván-Múzeum«-ot a közelmultban teljesen átrendezték. A munkálatok a Nemzeti Múzeum szaktisztviselőinek irányítása és Fényes Dezső dr. múzeumigazgató, valamint Kondor Vilmos múzeumegyesületi elnök vezetése alatt mentek végbe. Az újonnan rendezett gyüjteményeket most november folyamán mutatják be a közönségnek.

*

BOTRÁNYOS ESET hírét vesszük Keszthelyről. Az ottani balatoni múzeum épületét a közelmult hónapokban átépítették s a múzeum, a hirtelen gazdasági katasztrófa következtében nem tudja az építési költségeket előteremteni. Az építési vállalkozó, híradásunk szerint, most állítólag a múzeum gyüjteményeit akarja elárvereztetni. Száz év előtt Keszthelyen Georgikon létesült; ma kalapács alá kerül a múzeum. Kell-e ennél jellemzőbb kórkép!

„Segítő irodalom" úr

Mélid Magyarkuo, chen ke'aj!
(Szép Magyarország, nagyon szeretlek.)

A bonyodalom azzal kezdődött, hogy az illető urat japán költőnek mondták, a neve Ivánnak hangzott s külsejében észak-kínait mutatott. Kezében japán jelbetűs könyvet tartott, amelynek művészi címlapja borjúszájú inges-gatyás magyart ábrázolt. A könyvben többek közt látható volt Kisfaludy Sándor ismert irodalomtörténeti képe s az úr bizonyos rejtelmes japán, jeleket németre fordítván, kiderült, hogy Arany V. László balladáját ültette vissza magyarra.

A távolkeleti úr, akivel a Balaton térképe előtt ismerkedtem össze a telepszálló elöcsarnokában, hiába mondta kettévágva: *I — Van*, barátságos magyarok bólogatva igazították ki, hogy „Iván, Iván" s nyomban kérdőre vonták, hogyan lehet orosz neve, ha ő japán. Az úr nyájasan-csendesen tiltakozott, de hiába.

Aztán néhányan összebarátkoztunk vele s kiderült, hogy a neve *I Van*, két szóban. Ez a mi keresztnevünknek felel meg. Ez előtt van a családi neve. A kínaiaknak azért van három nevük, mert első a családi név, második (I) az egy nemzedék férfitagjainak közös neve, a harmadik (Van) pedig egyéni név. Szóval: Vang Csing Vej, kiejtve Vang Csingvej, vagyis a két utolsó név egybeolvad, de elválik az elsőtől. Az ő apja neki és fiútestvéreinek az I, azaz Segítő nevet, neki egyénileg a Van (Irodalom) nevet adta. Mert minden kínai, illetve mandsu név jelent valamit. Ő egyébként mandsu. Mukdeni. Tud kínaiul és japánul. Európával csak a német nyelven keresztül érintkezik.

Jött velünk gyümölcsöt vásárolni kertekbe s földöntúli gyönyörűség volt az arcán, amikor a fán lógó körtét kezébe fogta s közelhúzta szeméhez. Ugyanilyen átszellemülten simogatott leguggolva egy dús fűcsomót, vagy röpítette el csodálatosan éles és mégis szelíd tekintetét Badacsony felé, amelyet sokszor emlegetett. S mikor szóvátettük, hogy ő a természetet úgy élvezi, mint mi a zenét, röviden megjegyezte: Ázsia csupa lélek. Az érzések mélyre vágnak s mélyről jönnek. Mikor borral kínálták, megemlítette, hogy Európába jövetele előtt nem ivott bort. Miért? „Mert atyám nem engedte", szólt egyszerűen a negyvenéves férfi.

Aztán tréfáltunk. Elmondta, hogy Budapest neve kínaiul sertésvészt jelent (buda = disznó, pest = pestis), viszont a nehézkiejtésű Badacsony azért ragadt meg igen könnyen az emlékezetében, mert betűről betűre kínai szó: ba-da-csony azt jelenti, nyolcnagy-kút. Valaki megtanította a „kocintsunk csak" ósdi kifejezésre, mi többiek nevetve azzal ugrattuk, hogy „koc-cin-csunk-csak" tiszta kínai szó, mire ő mosolyogva bólintott s közölte, hogy valóban „kö gyün csin csiv" kínai mondat azt jelenti: „uraim, mindnyájan az asztalnál igyunk".

A gyerekek vízben, parton, asztalnál körülrajzották, csacsogva agyonkérdezték s ő türelmes-nyájasan felelt. Ismert mindenkit és mindenki bratyizott vele s négy-öt nap mulva már gagyogott magyarul. Meglepően jól. Egyszer később büszkén jegyezte meg, hogy mint mandsuriai költőnek, nagy híre van Japánban. Sajnálkozva beszélt a kis lélekszámú nemzetekről s a japán szaporodásról ódaszerű lendülettel mondott költeményeket prózában. Órákig járkáltunk a balatoni holdas éjszakában vagy ültünk egymás mellett élénk beszélgetésben. S ekkor értettem meg, hogy *aki egyszer Kelet szellemi világával megismerkedik, az örökre rabja lesz ennek a reális szellemiségnek.* A nyugati materializmus szöges ellentéte s mégis úgy csurran belőle az élet nedve, mint a dús édes lé egy sasadi őszibarackból. Tréfás a komolysága is és jóleső, édes ború borong derültségében is. Szelidsége gyermeki és lágyságában is van valami zord férfiasság. S minden szavamozdulata megbecsüli az emberi méltóságot önmagában és másokban. Életét olcsónak tartja s talán éppen ezért imádja az életet. S e tárgyilagos misztícizmus minden érzelgősség nélkül való. Valaki így mondta: Kelet a lélekben él, Nyugat az anyagban.

I Van barátom, mondhatom, a lelkemhez nőtt. S ekkor . . . egy odatévedt pesti folyóirat képei leleplezték, hogy igen nagy úr otthon és Európában is. Háromtagú távolkeleti küldöttség jött érte diplomata-autóval Budapestről. A közvetlenség helyére ekkor a méltóság lépett. S meg kell mondanom: mennyivel úribb egy keleti úr, mint egy nyugati. A csupa méltóság mosolyból lassan elenyészett a mosoly . . .

Egyébként, Kegyelmes Uram, Ön lesz az oka, ha most — kissé elkésve — haladéktalanul nekiülök kínaiul vagy japánul tanulni. Emlékszik Nagyméltóságod? *Suj laj-la*, mondja a kínai. „Jön az árvíz!"

Laczkó Géza

ARCVONAL AZ ARCVONALÉRT

Két fiatal vegyiparos és egy textilkereskedő csatlakozott 400, illetve 80 pengővel a Pest mozgalmához

Arcvonal az arcvonalért címmel megindított mozgalmunk, amelynek célja, hogy a belső arcvonal dolgozói minden erejükkel, pénzbeli adományaikkal is támogassák a külső arcvonal katonáit, a fiatal magyar iparosság és kereskedőtársadalom köreiben erős visszhangot keltett. Ezt bizonyítja az alábbi két levél, amit a mai postával kaptunk:

Tekintetes Szerkesztőség!

Minden ujságolvasó, aki b. lapjuk folyó hó 3.-i számát elolvasta, a legnagyobb örömmel üdvözölte a Neochemia tulajdonosának, *Jeretzián* Ara úrnak nagylelkű adományával megindított *Arcvonal az arcvonalért* című akcióját.

Bevalljuk, hogy ennek a minden dícséretet megérdemlő és reméljük, hogy a közeljövőben gyümölcsöző mozgalomnak már régen meg kellett volna születnie. Minden magyar embernek, aki itthon, távol a háborútól és vérzivataros arcvonaltól, háborítatlanul végzi mindennapi munkáját, *kötelessége* a fronton egészségüket és életüket kockáztató magyar bajtársaknak a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel legmesszebbmenően segítségükre sietni. Minden társadalmi osztályt átfogó hatalmas és minden nélkülözhető anyagi javat feláldozó mozgalomra van szükség.

Rövid idővel ezelőtt a Kormányzó Úr Őfőméltósága, Legfelsőbb Hadurunk minden egyéb elképzelhető áldozat eltörpülésével a legszentebb és hazája szempontjából legnagyobb áldozatot hozta meg.

Egy olyan országnak, ahol ilyen példa lebeg szemek előtt, pillanatnyi gondolkodás nélkül fel kell áldoznia nemcsak azt a bizonyos és nagyon tág fogalmú nélkülözhetőt, hanem azon túl messzemenően

erkölcsi és anyagi erejének maximumát is a haza oltárára kell helyeznie.

Mindnyájunknak arra kell törekednünk, hogy katonáinknak minél jobb fegyvere, minél melegebb ruhája és a lehető legbőségesebb ellátása legyen. A kormányzat hivatalos hadseregfejlesztő és ellátó munkáját egy ugyanolyan, *a társadalom által százszázalékosan végrehajtott önkéntes vállalkozásnak kell támogatnia.* Minden igaz magyar hazafinak a legőszintébb lelkiismeretvizsgálatot kell tartania és megkérdezni önmagától: — *Teljesítettem-e mindennap kötelességemet az értem életét áldozó magyar honvédért?*

A mozgalomhoz történő haladéktalan, szerény csatlakozásunk kell, hogy egy legszélesebbkörű további áldozatvállaláshoz vezessen, különösen *a gazdasági pályán működő keresztény magyar fiatalság körében, akiknek önhibájukon kívül a sors csak most engedte meg, hogy az évszázados magyar iparos- és kereskedőnemzedék nyomdokain haladjon.* Az új Európa eszméje és ezen keresztül ezért az új gondolatért küzdő nemzeti Magyarország adta meg ezt a lehetőséget a dolgozó, új magyar fiatalságnak s ezért ez a fiatalság soha nem lehet hálátlan. *A keleti arcvonalon őrtálló magyar honvéd biztosítéka annak, hogy ezek a lehetőségek állandósuljanak.*

Vállalatunk nevében

a mai napon boldog örömmel felajánljuk a Pest útján a Magyar Vöröskereszt, illetve a Pasaréti Fiók javára havi jövedelmünk egy részét, 400 pengőt,

amit a mai napon a *Pest* pénztárába befizetek, mindaddig, amíg a nemzet önkéntes áldozatvállalására szükség van. Ez az összeg nem áll arányban segíteniakarásunkkal, hiszen egész vállalkozásunk rövid multra tekinthet vissza, de fejlődő és hivatalos szervek által jóakaratúan támogatott munkánk reméljük meg fogja engedni, hogy *az új keresztény ipar és kereskedelem megerősödésével felajánlásunkat összegszerűleg felemelhessük.*

Biztosak vagyunk abban, hogy példánkat sok száz, sok ezer ipari üzem és viszonteladással foglalkozó kereskedés stb. fogja követni, mint ahogy vállalatunk követi az *Arcvonal az arcvonalért* mozgalom megindítójának, *Jeretzián* Ara úrnak kezdeményezését.

Tudjuk, hogy minden befolyt pengő erősíti a magyar hadsereget és védi katonáink egészségét és életét. Minden új harkocsi és ágyú, betegszállító eszköz vagy kötszercsomag biztosíték arra, hogy a polgári életet a nehéz frontszolgálattal felcserélő bajtársakból minél többen és minél rövidebb idő alatt szeretteikhez győztesen visszatérjenek.

Abban a reményben, hogy a nemes kezdeményező példa sok-sok követőre talál, maradunk a t. Szerkesztőségnek igaz hivei

hazafias köszöntéssel:
Nagy László és Hofer Vilmos
Hazai Vegyipari Művek
IX., Thaly Kálmán-u. 1.

Tekintetes Szerkesztőség!

A *Pest* hasábjain megindított nagyszerű mozgalom az *Arcvonal az arcvonalért* a megujhodott magyar gazdasági élet fiatal letéteményeseiben *nagy visszhangot keltett.* A magam szerény gazdasági erőmmel kötelességet tartozok leróni dicső katonáinkkal szemben, amikor

tisztelettel bejelentem csatlakozásomat ehhez a gyönyörű mozgalomhoz.

Festék- és művészszaküzletem mai tisztességes jövedelmét, tudom, hogy egyedül a harctereken harcoló katonáinknak köszönhetem, akiknek védő kardja és karja ezer és ezer kilométer távolságban védi a Hazát.

Ezúton havi tiszta jövedelmemből 80—100 pengőt ajánlok fel havonta a Vöröskereszt javára,

amit 15.-én üzleti elszámolásamkor fogok a *Pest* pénztárába befizetni.

Isten áldását és az önzetlen, áldozni tudó igaz magyarok támogatását kérem erre a mozgalomra és vagyok igaz magyar köszöntéssel

Szebb jövőt!
Molnár János
festék- és művészcikkek szaküzlete.

Holnap van a honvédség téli ruhagyüjtésének utolsó napja. Adjál, mert magadnak, véreidnek, hozzátartozóidnak adsz! Adjál, mert az eredmény, amelyre joggal büszkék lehetünk, azt mutatja, hogy a legnehezebb körülmények között is élni tudunk. Élni is fog a magyar mindig, mert most is a maga akaratából vállal áldozatot a jövőért.

Ardrágítás közben még rémhireket is terjesztett

Sárospatak, szeptember 4. *(A Pest tud.)* A sárospataki járás főszolgabirája néhány nappal ezelőtt internálta *Schwarz* Magdolna sárospataki lakost, azért, mert *élősertést* a megengedettnél magasabb áron hozott forgalomba. Alig küldték el azonban *Schwarz* Magdolnát az internálótáborba, a rendőri hatóságok rájöttek, hogy amit *Schwarz* Magdolna elkezdett, azt fivére, *Schwarz* Andor sárospataki birtokos *továbbfolytatja.* Ráadásul még *Schwarz* Andor nem elégedett meg az árdrágitással és zugforgalommal, hanem *üzleti tevékenysége közben rémhireket is terjesztett* és ezáltal igyekezett az embereket rábirni a fokozottabb üzleti vállalkozásra. *Schwarz* Andor is internálótáborban kötött ki.

Angol repülőtámadás egy északfrancia város ellen

Páris, szeptember 4. A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: Hivatalosan közlik, hogy csütörtökre virradó éjszaka brit repülőgépek megtámadtak egy északfranciaországi várost és a támadás következtében tiz ember életét vesztette, hat pedig súlyosan megsebesült; több ház rombadőlt. Az egyik beomló ház egy egész családot temetett a romok alá.

A második arcvonal előkészítése

London, szeptember 4. A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: A brit hadügyminisztérium a negyedik háborús esztendő kezdete alkalmából nyilatkozatot adott ki, amely szerint »Nagybritannia és az Egyesült Államok csaknem kilenc hónap óta rendszeresen előkészítik a második arcvonal megalakítását.« A nyilatkozat szerint a brit szigeteket arra szemelték ki, hogy »támaszpontul szolgáljanak a tengelyhatalmak ellen irányuló brit-amerikai hadműveletekhez nyugaton«.

Sztalin lapjának vészkiáltása

Berlin, szeptember 4. *(TP)* **Tekintettel a Szovjet kritikus kaukázusi helyzetére, a »Pravda«, Sztalin lapja kétségbeejtő kiáltvánnyal fordul a Kaukázus néptörzseihez, emlékezteti őket őseik hősi hagyományaira és felszólítja őket, hogy a végsőkig védelmezzenek minden dombot, minden kunyhót, minden hegyet és minden darabka erdőt.**

LÓSPORT

Ismét csődöt mondott az időszámítás

Csütörtökön rég nem látott hatalmas tömeg kereste fel az ügetőpályát. A szeptemberi miting első versenynapja rekordműsorával olyan nagy érdeklődést váltott ki, hogy a szinte elviselhetetlen hőség sem riasztotta vissza az ügető fanatikus játékosait, akik a késő esti órákig elhúzódó versenyek végéig hiven kitartottak helyükön.

A mitingkezdő első nap tele volt meglepetésekkel. Az első és utolsó futam kivételével *a favoritok csúfos vereséget szenvedtek.* A realitás tehát mindjárt az első napon nem képviseltette magát. Verhetetlennek látszó, legjobb időt futott favoritok maradtak le, a pénztárak tekintélyes kifizetésekkel örvendeztették meg az outsider játékosokat.

Az ügetőn tehát ismét *csődöt mondott az időszámítás.* A játékosok értetlenül csóválták fejüket. Hát így lehet az időben bízni? Miért van szükség egyáltalán időmérésre, ha ilyen kevés támpontot nyujt az eredmények kialakulásában?

Az első futamot *Bedő* könnyen megnyerte *Berente* ellen. Az ezt követő *Mikolai díjban* a favorit *Duna* második lett, elsőnek *Örvény* futott be, a harmadik helyet *Bakatündér* szerezte meg. *Katonát* startmeghiúsítás miatt 100 pengővel megbírságolták.

A nap első főszámát, a *Szent Gellért-díjat, Ekrazit* nyerte meg *Drágám* és *Selyp* ellen. A favorizált *Jászó* az első félkör után felvágott és helyezetlenül végzett. *Értelmest,* mivel galoppban haladt a célon át, diszkvalifikálták, *Eternát* pedig távolozták.

Folytatódtak a meglepetések a Kettesfogatú úrkocsisversenyben, amelyben a favorit *Bella—Masanszky*-fogat felvágott és ezáltal elvesztette nyerőesélyét. A versenyt *Bródy* János kitűnő hajtásával a *Zoli—Zsuzsanna*-fogat nyerte meg. A közönség nagy tapssal honorálta a szép teljesítményt.

A *Nemzetközi hendikepben Ripacs* húzta keresztül a számításokat, elsőnek futott a célba *Csongor* és *Bob* előtt. Kezdetben *Elsőm,* majd az utolsó méterekig *Csongor* vezetett. *Ripacs* csak a finisben tört előre. A másik főversenyt *Fokos* nyerte *Listrac* és *Fáró* ellen. Ebben a futamban már csúcspontját érte el a meglepetések sorozata. *Virilis* nem bírta a hosszú távot, *Cirkálóval* együtt helyezetlen maradt.

Az amatőrversenyben *Lucifer, Harcos* és *Fuss* jöttek be elől. A *Szeptemberi hendikepet Váratlan* nyerte *Tüzes* és *Álom* ellen. A *Jósnő-díjban* a favorit *Dongó* kikapott *Dudástól,* második lett, harmadiknak *Csoda* ért be a célba.

Az utolsó két futam nyerői *Késmárk, Aranyos U., Rozmarin,* illetve *Kőszeg, Hősnő, Dömötör* voltak.

— Megkezdődik a Német Nyelviskola és

SZINHÁZ ÉS FILM

Művészeti díjak kiosztása Velencében

Velence, szeptember 4. A velencei Biennálén szereplő külföldi képzőművészek számára kitűzött díjakat a *Volpi* gróf elnöklete alatt álló testület a következőképpen osztotta szét: a *Duce* díjait *Kampf* Artur német festőnek és *Banninger* Károly svájci szobrásznak ítélték. A bíráló bizottság *Rudnay* Gyula magyar festőművészt és *Mesztrovics* Iván horvát szobrászt dicséretben részesítette. Velencének az olasz művészek számára kiírt díjait Francesco *Messina* szobrász, Ugo *Bernasconi* és Alberto *Salietti* festőművészek nyerték. *Volpi* grófnak a legjobb olasz és külföldi rajzolók részére kitűzött díjait Luigi *Bartolini* olasz és Stig *Bordling* svéd művész nyerte. A nemzetközi filmverseny keretében tegnap egy német színesfilmet és egy svájci történelmi filmet mutattak be.

REVŰ A POKOLBAN

Ma premier a Royal Revűszínházban

Bognár Elek

Ma este ½9-kor mutatja be Revű a pokolban című új attrakcióját Heinemann Sándor a Royal Revűszínházban. Hallatlanul mulatságos ötletek, jó színészek, káprázatos kiállítás jellemzi a revűt, amely a pesti revű történetében új állomást jelent. Déry Sári, a pokol primadonnája, Heinemann Sándor és 16 tagú jazz zenekarának színpadi képében Utassy Jenővel tánckölteményt ad elő. Nagy sztepszáma van Rév Erzsinek, aki a pokolban Belzebubot alakítja — az ügyes Óváry Tiborral. Bárczy Kató lesz az »Arany a pokolban«. Nagy Anci, Vay Ilus, Temesváry Sz. László, Bata Béla, Fodor Artur és Lugosi György egészíti ki az együttest. A műsort Bognár Elek, a neves színész-pedagógus konferálja. Világvárosi artistaműsort is összeállítottak, amelyből ki kell emelni az Ivanoff csoportot, a Fernando családot, a két Merklt és a négy Missleyt. A mai bemutató ismét bizonyságot tesz Heinemann Sándor revűrendező áldozatkészségéről.

Sátán a Hunniában

A közeljövőben mutatják be az *Esperia Tavaszi szonáta* című filmújdonságát, amelyet *Lévai* Béla produkciójában *Hegedüs* Tibor, a Vígszínház helyettes igazgató-főrendezője vitt a felvevőgép elé. A modern és mégis romantikus, izgalmas mese főszereplői *Szörényi* Éva, vitéz *Benkő* Gyula és *Uray* Tivadar. »Vezető szerepet« játszik ezenkívül a történetben *Sátán,* az ismert rendőrkutya.

Az érdekes és változatos film forgatókönyvét *Jablonszky* Ferenc írta, a film zenéjét pedig *Beethoven Tavaszi szonátájának* motívumaiból állították össze.

A NAGY PER

Ez a címe az UFA új bűnügyi filmjének, amelynek hőse a kis Bienne Casilla, aki 17 esztendő előtt tűnt el szülei lakásáról és most váratlanul visszatér az életbe. A meggyilkolásával gyanusított vádlott mindent elkövet, hogy bebizonyítsa a leány azonosságát, de minden kísérlete csődöt mond. Végül is egy gyerekkori sérülés nyomán kiderül a nagy titok, amely izgalmas bonyodalmak egész hálójával szövi át A nagy per meséjét.

Új filmkomika

Fiatal, tehetséges új filmszínésznő mutatkozik be Budapesten a Heten, mint a gonoszok című most készülő vígjátékban. Pogány Margitnak hívják a fiatal komikát, aki nagy vidéki társulatok kedvence volt és hálás komikai feladatot kapott egy botfülű dizőz alakjának karikirozásában.

Barlettai párviadal

Budapest megtanulta már, hogy az olasz filmgyártás legnagyobbat mindig a történelmi filmekben alkotja. A *Vaskorona,* a *Damaszkuszi oroszlán* után legközelebb a *Barlettai párviadal* kerül bemutatóra, amely a francia-spanyol háború egyik epizódja, 13 spanyol és francia vitéz viadala köré fonódik. A hatalmas film szereplőit is ismeri már a budapesti közönség. Gino *Cervi,* Elisa *Cegáni,* Clara *Calamai* és Osvaldo *Valenti.*

! ! !

A NAGYVÁRADI BEVONULÁS évfordulóján, szeptember 5-én ünnepi hangversenyt rendez a Katolikus Nőszövetség bihari kerülete a nagyváradi székesegyházban. Közreműködik Gregor Klára orgonaművésznő, Farkas Ilona hangversenyénekesnő, Szabó Miklós, az Operaház tagja és dr. Paulovits Géza egyházkarnagy.

! ! !

VITÉZ BÁNKY RÓBERT a szegedi Városi Színház részére megvásárolta Bekény László kassai hírlapíró és Fischer Károly színházi karnagy Déryné című daljátékát, amelyet most mutattak be nagy sikerrel Újpesten.

! ! !

GPU a címe az UFA új óriásfilmjének, amely a bolsevizmus államformájának legrettegettebb eszközéről rántja le a leplet. Egy GPU-ügynök aknamunkáját és bukását tárja fel a film, amely nemsokára bemutatásra kerül Budapesten.

Mária főhadnagy szeptember 16-án

Szeleczky Zita

Fényes Szabolcs hatalmas társulata az Új Magyar Színházból tegnap átköltözött a Fővárosi Operettszínházba és ott folytatja tovább próbáit. Az átköltözéssel egyidőben megállapították *Szilágyi* László és *Huszka* Jenő *Mária főhadnagy* című nagy operettjének bemutató dátumát is. Ezek szerint a Fővárosi Operettszínházban szeptember 16-án lesz premier.

Karády-rekord

Karády Katalin tegnap páratlan sikertől kísérve lépett fel egy szabadtéri koncerten. A közönség méreteiben és hőfokában is meglepő lelkesedéssel köszöntötte a búgóhangú filmszínésznőt, aki nyári elfoglaltsága miatt hosszabb ideig nem szerepelt a közönség előtt. A műsor után az autogramvadászok ostromgyűrűbe fogták Karády öltözőjét, aki két óra hosszáig mintegy 3000 fényképes autogramot osztott ki. Végül rendőri segédlettel szökött meg a rajongók cseppet sem fogyatkozó tábora elől. Hasonló méretű érdeklődés nyilvánul meg Karády holnap este bemutatásra kerülő új nagy filmje, a Sziriusz iránt is.

Sztójay Döme Salzburgban

Berlin, szeptember 4. Sztójay Döme berlini magyar követ Gustav Scheel salzburgi birodalmi helytartó meghívására résztvett az ünnepi játékok befejező ünnepségén és előadásain. Jelen voltak a záróünnepségen azok a színészek és színésznők is, akik a birodalmi korm. meghívására Németországban tartózkodtak.

Felvételek a Sziniakadémiára

Az Országos M. Kir. Színművészeti Akadémián a felvételi jelentkezések a mai napon megkezdődtek és szeptember 21-ig tartanak, amikor a felvételi vizsgák kezdődnek meg.

Albert Ferenc hangversenyei

Albert Ferenc hegedűművész a téli idényre hosszabb külföldi hangversenykörútra szerződött. Előzőleg két rádióhangversenyt ad itthon. Szeptember 7.-én a kassai rádióban, 13.-án pedig a budapesti rádióban lép fel.

A PÉCSI NEMZETI SZÍNHÁZ Hlatky László vezetése alatt álló társulatát Pécs városa évi 36.966 pengővel támogatja. Ebből az igazgató szubvenciója 10.000 pengő, fűtés és világítás 14.535 pengő, az épület karbantartása 5960 pengő, alkalmazottak díjazása 4614 pengő, berendezés 1500 pengő.

A színházak mai műsora

VIG: *Négy apának egy leánya* (nyilvános főpróba, ½8). — **UJ MAGYAR:** *Vén diófa* (8). — **ANDRÁSSY:** *Ártatlan vagyok* (nyilvános főpróba, 8). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *Aranysárga falevél* (8). — **ROYAL REVŰSZINHÁZ:** *Revű a pokolban* (½9). — **KOMÉDIA:** *Tilos a csók* (½9). — **KAMARA VARIETÉ:** *Virágzó diófa* (½9). — **BÁBSZINJÁTÉK:** *Az ember nincsen fából* (8). — **MŰSZINKÖR:** *Boldoggá teszlek* (½6, 8). — **FÉNYES CIRKUSZ:** *Cirkuszok cirkusza* (4, 8).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat, V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné

ADRIA—ADMIRÁL (353—707): **Asszony a neved.** (½4 ½3 ⅛8 ⅛10; V Ü 11 és ½2 órakor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Csodatevő szerelem.** (½4 ½6 ⅛8 ⅛10; vasárnap és ünnepnap 11 és ½2-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Miért?** (¾4 ¾6 ⅛8 ⅛10; vasárnap és ünnepnap 2 4 6 8 10.) — **ÁTRIUM** (154—024): **Őrségváltás.** (½6 ⅛8 ½10; szombaton, vasárnap és ünnepnap ¼4 órakor is.) — **BARLANG—BROADWAY** (422—722): **Virrasztás.** (¼4 ½6 ⅛8 ½10; Sz V Ü ½2-kor is.) — **BELVÁROSI** (384—563): **Arviz Indiában.** (Jobbterem 4 6 8 10; balterem V Ü ½3 ¾5 ¾7 ½9.) — **BELVÁROSI HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (181—244): **Angol partraszállás Dieppenél. Az éjszaka vándorai** (kultúrfilm). **Ufa különkiadás. Magyar, Ufa és Luce híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—24 óráig.) — **BETELEN—HOLLYWOOD** (225—003): **Szücs Mara házassága.** (½4 ½6 ⅛8 ½10.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Kísértés.** (½5 ¾7 9; vasárnap és ünnepnap ½2 ¼4 ½6 ⅛8 ½10.) Vas. d. e. 11-kor: **Fiatal ördögök.** — **CAPITOL** (134—337): **Egy éjszaka valcere.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): Második hétre prolongálva! **Őrségváltás.** (5 ⅛8 ½10; szombat, vasárnap, ünnepnap ¾3-kor is.) — **CSABA—SAVOY** (146—040): **Illuzió.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Zárt tárgyalás.** — **DAMJANICH** (425—544): **Miért?** (½4 ½6 ⅛8 ½10; vasárnap és ünnepnapokon ½2 órakor is.) — **DEÁK—DÉCSI** (121—343. 125—952): **Kadétszerelem.** (Mindennap ¼4 ½6 ⅛8 ½10.) — **DUNA—LLOYD** (111—994): **Szerelmi vihar.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; vasárnap és ünnepnapon ½2 órakor is.) — **ERZSÉBET—VESTA** (222—401): **Harmadik hétre prolongálva! Balalajka.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü 2 4 6 8 10 órakor.) — **FÓRUM** (189—707): **Éjfélre kiderül.** (½6 ⅛8 ½10; Sz V Ü ¼4-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Kísértés.** (5 7 9; Sz ¼4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (222—499): **Angol partraszállás Dieppenél. Német állatparadicsom** (kultúrfilm). **Ufa különkiadás. Magyar, Ufa és Luce híradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 9—24 óráig.) — **IPOLY** (292—626): **Kísértés.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; vasárnap és ünnepnap ½2-kor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131-316): **Tóparti látomás.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **KAMARA** (423—901): Prolongálva! **Beszélő köntös.** (11 ½2 ½4 ½6 ⅛8 ½10.) — **KORZÓ** (182—818): **Velencei éjszakák.** (½6 ⅛8 ½10; Sz V Ü ¼4-kor is.) — **MESEVÁR—ELIT** (114—502): **Illuzió.** (4 6 8 10; V 2-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): **Elhagyatva.** (¾4 ¾6 ⅞8 ¾10.) — **NYUGAT** (121—022): Átalakítás miatt szeptember 10-ig zárva. — **OMNIA** (130—125): Prolongálva! **Kadétszerelem.** (Mindennap 3 5 ⅛8 ½10.) — **OTTHON** (146—447): **Kísértés.** (¾4 ½6 ⅛8 ¾10; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Az ifjúság.** — **PATRIA** (145—673): **2000 pengős férfi.** (11 2 4 6 8 10.) — **PETŐFI—ODEON** (428—478): **Kísértés.** (½4 ½6 ⅛8 ½10; vasárnap és ünnepnap ½2 órakor is.) Vasárnap d. e. 11 órakor: **Lányok a kirakatban.** **RADIUS** (122—098, 120—564): ½6 és ¾8 órakor: **Csókolj meg.** ¾10-kor: **Sziriusz.** — **RÁKÓCZI—PHÖNIX** (426—326): **Halálraítéltek.** (Mindennap 11 1 3 5 ⅛8 ½10.) — **SCALA** (114—411): **Ujra sarjad az élet** (½6 ⅛8 ¾10; szombaton vasárnap és ünnepnap 3 órakor is.) — **SZÉKELY—OLYMPIA** (423—188): **Makrancos úr.** (11 2 4 6 8 10.) — **TINÓDI—TIVOLI** (225—802): **Kísértés.** (¾4 ½6 ⅛8 ¾10; V Ü 11 és ¾2 órakor is.) — **TOLDI—RIALTÓ** (224—443): **Kísértés.** (11 1 3 ½6 ⅛8 ½10.) — **TURÁN** (120—003): **Komikusok kívánságversenye.** (11 ½2 4 6 8 10; V Ü 11 2 4 6 8 10.) — **URÁNIA** (146—046): **Őrségváltás.** (5 ⅛8 ½10; Sz V Ü ½3-kor is.)

SPORT

A Gamma az Ujpest-mérkőzésen akarja megkezdeni küzdelmét a „kiesési zóna" ellen

A vasárnapi III. bajnoki futballforduló érdekessége az, hogy a *»kiesési zónában«*, szóval a *bajnoki táblázat utolsó négy helyén álló csapat mindegyike egyik élen álló csapattal került szembe.* Igy tehát *el lehetünk készülve néhány meglepetésre,* tekintettel arra, hogy a kiesésre álló csapatok *élet-halál harcot folytatnak* minden pontért.

Az eddigi két fordulón a Törekvés és Haladás három-három, a Kispest két, a Gamma pedig csak egy pontot szerzett

és azt is odahaza. Igy tehát a kiesési zónában *eddig a Gamma szerepelt a legrosszabbul,* pedig talán a legjobban felkészült az összes veszélyben forgó csapatok közül. A lá[gy]ják össze

az Ujpest ellen játszó Gamma-csapatot, amelyben Kemény, az eddigi balszélső fog játszani balhátvédet, Magda veszi át Király helyét, Toldi helyett Turay II. lesz a balösszekötő és a kassai Ádám a középcsatár.

A valószínű csapat: Háda vagy Havas — Kemény, Nádas — Kovács, Tóth, Magda — Váradi, Sütő, Ádám, Turay II., Háray.

Az *Ujpest* valószínű csapata: Szíklai — Futó, Balog II. — Kármán, Szücs, Balog I. — Ádám, Vidor, Zsengellér, Szusza, Tóth III.

A Gammában bíznak abban, hogy a játékosok végre visszanyerik önbizalmukat és abban még az Ujpest

MIT ÉREZ A STUKA PILÓTÁJA A LEVEGŐBEN?

Ma éppen úgy, mint a mozgó háborúban, a harci eszközök között a *zuhanóbombázóknak, az úgynevezett »Stukáknak« elsőrendű szerepük van.* A különböző hadijelentések és katonai szakcikkek eddig általában csak a Stukák által elért *eredményekről* emlékeztek meg, vagy egyes bombázók leírásait közölték. Annál érdekesebb megtudnunk, — éspedig egy bőséges haditapasztalatokkal bíró német hadirepülőtől — milyen veszélyekkel kell dacolniok a zuhanóbombázók repülőinek,

mit éreznek a levegőben?

E sorok írójának egy Stuka-repülővel volt alkalma erről a témáról elbeszélgetnie.

Hallgassuk meg a hős német katonatiszt előadását:

— Legelőször is azzal a már megcsontosodott és helyt nem álló véleménnyel kell szembeszállanom, hogy a Stuka-repülő *állandóan* halálos veszélyben forog. Német oldalról [gok] *csak azok előtt látszanak rémes*[sek]*nek, akik még nem »stukáztak«* és akik nem olyan fiatalok, mint a német stuka-pilóták és... akik nem ismerik a német katonák áldozatkészségét. Mi nem sokat törődünk az élettel és halállal. A fő a győzelem, amelynek okvetlen el kell következnie... Nemde?

sz. Nyiry László

SPORT EGY MONDATBAN

UJPEST BIRKÓZÓ BAJNOKSÁGAIT görög-római stílusban vasárnap rendezi az UTE a Tungsram kulturházban.

Magyar mesterművek a Tamás-magángyüjteményekből Galériában

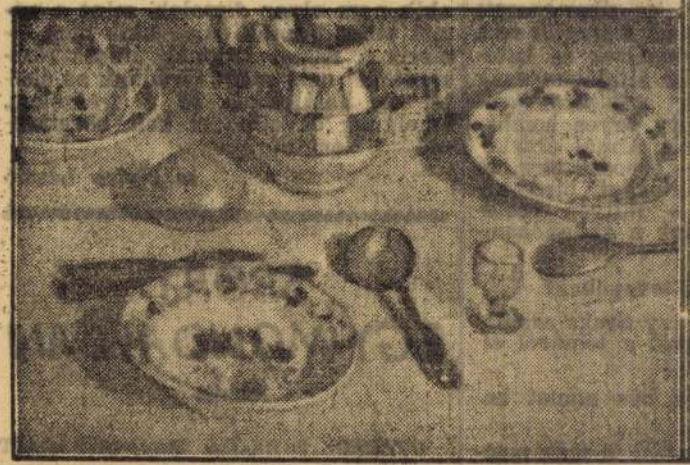

FÉNYES ADOLF: CSENDÉLET

RUDNAY GYULA: ANYA ÉS GYERME

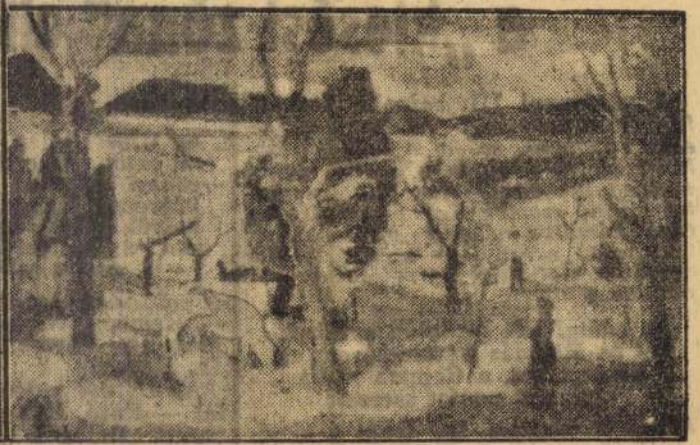

SZÖNYI ISTVÁN: TÁJKÉP

51—52. Dr. BRAUN E. W. (Troppau): A porcellánról. (Vetitett képekkel.)

53. Dr. SCHUBRING PÁL (Berlin): Shakespeare és Rembrandt. (Vetitett képekkel.)

54. ALEXANDER BERNÁT: Háboru és Művészet. (Megj. Magyar Figyelő, 1917.)

55. Dr. MAYER L. AUGUST (München) Tintoretto. (Vetitett képekkel.)

56. Prof. Dr. STRYZGOWSKY (Wien), Örökölt ferdeségek az európai művészetben. (Vetitett képekkel.)

57. Prof. Dr. G. SWARZENSKI (Frankfurt a. M.): Művásár. (Vetitett képekkel.)

58. Dr. LÁZÁR BÉLA: Degas és Rodin. (Vetitett képekkel.)

59. PETERDI ANDOR legujabb költeményeit olvasta fel.

60. Dr. LÁZÁR BÉLA: Török Gyula irásművészetéről. TÖRÖK GYULA felolvasta „Operette" c. novelláját.

61. PÁSZTOR JÓZSEF: Rudnay Gyula Hódmezővásárhelyi életéből. (Megjelent a Magyar Figyelőben.)

62. FERENCZY VALÉR: A rézkarcról. Dr. LÁZÁR BÉLA emlékbeszéde Ferenczy Károly epitafiumának leleplezésénél. (Megjelent a Magyarországban.)

AZ ERNST-MUZEUM AUKCIÓI:

1. HOLITSCHER RÓBERT iparművészeti gyüjteménye.

2. KILÉNYI HUGÓ gyüjteménye.

3. GRÓF VAY PÉTER és más magángyüjtemények.

4. RÉGI KELETI SZŐNYEGEK.

1919. jún

Ernst Museum kiáll. 36.74

Felolvasások az Ernst Museumban

31. Dr. BÁRDOS ARTHUR: A portré hanyatlása. (Megj. A Művészetben, 1914.)

32. VITÉZ MIKLÓS: Munkácsy Mihályról.

33. MÓRICZ ZSIGMOND novellát olvasott fel. BARTÓK BÉLA magyar rapszódiáját zongorán adta elő.

34. PETERDI ANDOR költeményeket, BÖLÖNI GYÖRGY Rippl-Rónai művészetéről olvasott fel.

35. VÁRNAI ZSENI háborus költeményeit olvasta föl. Megj. szerzőnek a Gracchusok anyja c. művében.)

36. Prof. Dr. PAUL SCHUBRING: Viszonyunk Olaszországgal a háboru után. (Vetitett képekkel.)

37—40. Dr. LÁZÁR BÉLA: A magyar művészet jövőjéről négy előadást tartott. (Megj. külön könyvben is.)

41. Prof. Dr. JOS. STRYZGOWSKY: Balkánkérdések a művészettörténeti kutatás szempontjából. (Vetitett képekkel.)

42. PETERDI ANDOR: Háborus költeményeit bemutatta a szerző. (Megj. szerzőnek Költemények c. művében.)

43. Dr. KRENNER DEZSŐ: Egy pesti festőiskola (Marastoni.) (Megj. Iparoktatás, 1915.)

44. A MODERN SZINPAD előadása.

45. Dr. LÁZÁR BÉLA: A nemzeti művészet születése a nemzetköziség szelleméből.

46. Dr. FELEKY GÉZA: A gyüjtés és régiségvásárlás művészete.

47. ROMÁNNÉ GOLDZIEHER KLÁRA: A viselet a századok tükrében. (Vetitett képekkel.)

48. GRÓF TELEKI SÁNDORNÉ (Szikra): Elmélkedés a haladásról. Elbeszélés. (Megj. Magyar Figyelő, 1917.)

49. SZÉP ERNŐ: Egy hősi halált halt költőről (Békássy Ferenc).

50. Dr. EISLER M. JÓZSEF: Homeros és korunk.

hangzott el. De mert az expressz menydörgő robajjal vágtatott, jóformán maga Turner sem hallotta milyen sikoltással búcsuzik a kalauz az élettől.

Gyönyörüen sütött a nap. És a napfényben komikus, szinte vidám mozdulattal bukfencezett le a világosbarna vászonba öltöztetett emberi test a magas töltésen, a százkilométeres gyorsasággal száguldó vonatról.

Fred Turner a sikeres munka után vadul megnyalta a szája szélét, mintha berugott volna valamitől. A szemében fölvillant az a bizonyos sárga fény. Egyetlen, mély szuszszanással kifújta izgalmát. Aztán megindult, hogy végignézze, melyik kupénak van a legbiztatóbb publikuma.

Az első fülkében öt ingújjra vetkőzött fiatalember pókerezett. Ez nem volt kívánatos társaság. Turner tovább ment és a harmadik kupéba nyitott be, amelynek plüss fészkében két öreg hölgy, egy egészen fiatal legény és egy vattahajú, rózsaszín arcú, kékreborotvált, nehéztestű, vén gentleman üldögélt.

A balkezét, amelyiken a bilincs volt, jó mélyen a nadrágzsebébe sülyesztette. Szerény mosollyal köszönt és udvariasan engedelmet kért, hogy leülhessen, mert a szakaszában igen sűrű a dohányfüst, már pedig ő nem szivaros ember.

— Tessék! — mondta nyugalmasan a vattahajú, vízilószerűen nehéz testű, öreg gentleman. — Ez a két fotel még üres.

A fülkében rövid csönd támadt. A régi utasok szemügyre vették új társukat. Aztán, mikor nem találtak rajta semmi különöset, újra megindult a diskurzus, mely félbeszakadt, amikor Turner a kupéba tolakodott. Az egyik öreg hölgy arról beszélt, hogy látott egy fakírt, valamelyik newyorki varietében, aki hegyes szegekkel kivert deszkán feküdt, élő parazsat tétetett mezítelen mellére és még néhány hasonló produkcióval mulattatta a publikumot.

Fred Turner eleven érdeklődéssel kapcsolódott belé a beszélgetésbe. Elmondta, hogy hosszú időt töltött Indiában és meglehetősen bele van avatva a fakírok bűvészmutatványaiba.

A legtöbb ilyen fakír-csuda szimpla trükk — jegyezte meg könnyedén. — Például itt van a mutatvány, amikor a fakir fedetlen testtel áll a töltött fegyver csöve elé. Nevetnének, ha tudnák, milyen egyszerű ennek a csudának a magyarázata. Megmutathatom. Nincs valakinél véletlenül revolver? — és kedvesen mosolyogva nézett körül.

A kékreborotvált, vattahajú víziló bosszúsan mondta:

— Nem szeretem, ha pisztollyal játszanak előttem!

A fiatalember azonban nagyon kíváncsi volt a trükkre. A nadrágja hátsó zsebéből előhúzta a browningját és átnyújtotta Turnernek:

— Tessék, itt a revolver, ha megfelel a célnak. Megjegyzem, hogy hét golyó van benne és kilenc miliméter a kalibere.

Fred Turner udvarias mosollyal köszönte meg a bizalmat. Gondosan megnézte a fegyvert, a töltényeket a lapos, kis golyótáskában, kinyitotta a závárt, aztán ujját a ravaszra tette és a revolvert ráemelte a társaságra.

Az arcáról eltűnt a mosolygás. Rekedt fenyegetéssel suttogta:

— Föl a kezekkel! — és minden más magyarázat helyett kihúzta a zsebéből balkezét, csuklóján a csillogó acélbilinccsel.

Rudnay Gyula: Fátyolos asszony

amelyet a kaliforniai expresszen sikerült összeszednie, új célokat varázsolt elé. Fred Turner otthagyta túlságosan veszélyes pályáját. Dolgozni kezdett. Merész vállalkozásokba fogott, amelyek természetesen sikerültek, hiszen vakmerő volt és ravasz. Korának embere.

Nyolc, küzdelmekkel és diadalokkal teli esztendő után, Fred Turner odajutott, hogy új neve, George O'Brien, ismertté vált szűk baráti körén túl is. Villája volt Nieuportban. Szép banküzlete Newyork legdrágább negyedében. Márvány portáléja volt a banknak. Páncélszekrényei. Tökéletes védelmi berendezkedése, automatikus villanycsengőkkel és magasfeszültségű huzalokkal fölszerelve a betörők ellen, akiknek George O'Brien olyan ádáz ellensége volt, hogy a városi tanácsban, amelynek tagjává választották, állandóan követelte a rendőrség szaporítását.

A nyolcadik esztendő telén óriási vállalkozás lehetősége csillogtatta meg aranyfényét O'Brien bankár előtt. Ez lett volna az igazi tigrisugrás. Az út a világ pénzfejedelmei közé, a felső négyszázak társaságába, amely eddig alig vett tudomást az igyekvő és erőszakos, de masztodon méreteihez képest mégis csak kicsiny financiere-ről.

A floridai erdők kitermelésének monopóliumáról volt szó. O'Brien—Turner ádáz küzdelem után, kolosszális vesztegetési pénzek szerteszórása után, kapta csak meg ezt a monopóliumot. Súlyos százezrekbe került ez az előkészítő munka, annyi pénzbe, hogy a bankárnak már nem volt szabad tőkéje, amikor hozzá lehetett volna fogni a dologhoz.

Hanem Amerika nem az a világ, ahol egészséges üzlet számára nem lehet találni tőkét. Így O'Brien bankár óvatos és okos tapogatózása is csakhamar eredményessé vált.

Pásztortűz 1930. június 1.

Beketow Mátyás cirkuszigazgató öngyilkos lett

A Mohácsra érkezett Deák Ferenc gőzösön megtalálták Beketow utlevelét és bucsusorait. Idegessége kergette állitólag halálba a cirkuszigazgatót

A főkapitányságon csütörtökön meglepő és megdöbbentő bejelentést tettek: *Beketow* Mátyás, az országosan ismert cirkuszigazgató kedden eltávozott hazulról s azóta érthetetlen, rejtélyes körülmények között *eltünt*. A család rögtön kifejezte aggodalmát, hogy az ismert cirkuszigazgató *öngyilkos lett*. A család birtokában van egy levél, melyet Beketow Mátyás eltávozása előtt irt.

Ebben a szükszavu levélben nem irja meg, hogy öngyilkos lesz, azt azonban megirja, hogy az életet nem birja tovább s a levél hangjából arra lehet következtetni, hogy az öregur öngyilkossági szándékkal távozott el hazulról.

A főkapitányságon természetesen azonnal megindították a nyomozást, de nem jutottak Beketow Mátyás nyomára. Detektivek mentek ki a törvényszéki orvostani intézetbe, ahol megnézték az ismeretlen öngyilkosok holttesteit is, de ezek között se találták az eltünt cirkuszigazgatót. Beketowné ez idő szerint nem tartózkodik otthon, ezért leánya és *Wildmann* József igazgató jelentek meg a főkapitányságon, ahol ujabb adatokat bocsátottak a rendőrség rendelkezésére. A főkapitányságon telefonon és táviratban sorra értesitették a dunamenti községek csendőrségeit, hogy figyeljék a partokat, mert Beketow Mátyás minden valószinüség szerint a Dunába ugrott.

Beketow Mátyás *huszonöt év óta bérelte a Fővárosi Cirkuszt*. Neve fogalommá lett ebben a városban, minden idegen és minden vidéki, ha Budapestre jött, ellátogatott cirkuszába. A háboru befejezése óta azonban a viszonyok megnehezültek a Beketow-cirkusz felett, néhány nagyon megfizetett attrakció nem vált be s már nem volt minden este tele a cirkusz, mint hajdanában.

A telet *Beketow* Bécsben töltötte, ahol társulata, az ismert *Cirkus Renzben* ütötte fel tanyáját. A téli szezon több-kevesebb sikerrel lezajlott Bécsben és Beketow már a mult héten megjelent Budapesten, *hogy cirkusza megnyitásának előkészületeit megtegye*. Szerződése értelmében ugyanis husvét vasárnap meg kell nyitni a cirkuszt. Miután elintézte budapesti ügyeit, Beketow Mátyás kedden elutazott Bécsbe.

Bécsben sem kedden, sem szerdán, sem csütörtökön.

Csütörtökön délután *Mohácsról* jelentették a budapesti főkapitányságnak, hogy a Mohácsra érkezett *Deák Ferenc gőzösön* az egyik kajütből eltünt egy ur.

A kajütben ott találták ennek az utasnak felöltőjét és a kalapját és a felöltő zsebében Beketow Mátyás névre szóló utlevelet.

Ugyancsak a felöltőben volt Beketow Mátyás *bucsulevele*, amelyet Zsigmond Sándor dr.-hoz intézett s amelyben a cirkuszigazgató bejelenti, hogy *öngyilkos lesz*.

A tragikus hirt azonnal közölték Bekevow Mátyás leányával, Zsigmond Sándor állatorvossal és Wildmann Sándor cirkuszigazgatóval, akik mély megdöbbenéssel fogadták a jelentést. Azonnal telefonértesitést küldött a főkapitányság a dunamenti községek csendőrségeihez, hogy amennyiben Beketow Mátyás holttestét partra vetné a Duna, azonnal intézkedjenek. A rendőrség természetesen nem elégszik meg azzal, hogy a holttest előkeritésére mindent megtesz, mert gondolnak arra is, hogy Beketow talán nem is ugrott a Dunába, hanem *a partraszálláskor idegességében elkóborolt*.

Már az esti órákban elterjedt az artistavilágban Beketow Mátyás öngyilkosságának hire, amelyet mindenki mély részvéttel fogadott. Artistakörökben különböző kommentárokat füztek a tragikus eseményhez, amint azonban Wildmann Sándor cirkuszigazgató kijelentette, azok a feltevések, amelyek az öngyilkosság mögött anyagi okokat sejtenek, *nem állnak meg*, hanem egészen valószinü, hogy *Beketow Mátyást rendkivüli foku idegessége kergette a halálba*.

A Beketow-cirkusz április 7-én megkezdi előadásait egyelőre Wildmann igazgató vezetése alatt, de

máris értesitést küldtek Beketow legidősebb fiának Boroszlóba, hogy jöjjön haza és vegye át a cirkusz vezetését.

Beketow Mátyás *háromszor nősült és hat gyermeke volt*. Mostani felesége *Klein* Valentine, aki régebben *artistanő volt*. Maga Beketow Mátyás *60 éves volt*, az oroszországi *Oriel* nevü városban született; 20 éves korában *clown* lett, majd *iskolalovar és lóidomító*. 1904-ben lett budapesti cirkuszigazgató és *az idén nyitotta volna meg huszonötödik szezonját a cirkuszban*. Ez a feladat most már Boroszlóban levő legidősebb fiára vár.

Este Bécsből érkezett telefonjelentés szerint Beketow Mátyásné és egy bécsi kávéház tulajdonosa is kaptak Beketowtól bucsulevelet, amelyben a cirkuszigazgató öngyilkosságát jelenti be.

Turista- és Tenniszfelszerelés
VI., Vilmos császár-út 33.
Skaba és Plökl

Rudnay Gyula festőművész elmondja a pusztaszeri országgyülés gobelinjének történetét

Sorozatos támadásokat intéznek irópolitikusok a művész ellen — Saru vagy csizma volt az ősmagyarok lábviselete — Nem volt pénz, hogy szakemberek csinálják meg a nagy gobelint

A képviselőház részére még abban az időben, amikor *Scitovszky* Béla, a mostani belügyminiszter volt a Ház elnöke, megrendelték a pusztaszeri országgyülést ábrázoló hatalmas gobelint. A faliszőnyeg alapjául szolgáló kép megtervezésével és megfestésével *Rudnay* Gyula festőművészt bizták meg. Rudnay Gyula a ma élő magyar festőművészek egyik legnagyobbja. Nemes művészetének ragyogó szépségei tulemelik a csonka ország művészi életén és nemzetközi viszonylatokban is a megbámult elsők sorába emelik. Rudnay Gyula szinte kifejezhetetlenül nagy művészi értékén kivül, még azért is becses nekünk, mert talán a legmagyarabb festő minden piktorunk közül. Gömör vármegye szülötte és minden képe visszasugározza azt a végnélküli horizontot, a napsugárnak és világosságnak azt a ragyogását, amelyet csak magyar szem lát meg.

Rudnay Gyula, akinek csak tisztelet, megbecsülés és hódolat járna, *két hét óta vad támadások pergőtüzét állja*. A támadások a pusztaszeri országgyülést ábrázoló gobelinje miatt érik. Nem müvészi szempontok vezetik a támadókat, hanem históriai és néprajzi szempontok. Kifogásolják, hogy Rudnay a bevándorló magyarokat nem egy hatalmas néptörzsnek tekintette, hanem egy népcsalád különböző törzseinek. *Saruba öltöztette az ősmagyarokat és nem csizmába, olyan marconáknak és riasztó külsejüeknek festette meg Árpádot és kortársait, hogy az a magyarság legszentebb tradicióival szemben gunyt és lebecsülést jelent.* A támadások több oldalról indultak meg, de átlátszó, hogy egy közös forrásból táplálkoznak. Olyan irodalmi oldalról jelentkeznek ugyanis a támadások, amely arról nevezetes, hogy *az odatartozó irók egyben politikusok is, még pedig a ma uralkodó politikai eszmeárnyalatok hangos képviselői.* Éppen ezért csodálatos, hogy ez az irodalmi kör *nem tudja Rudnay müvészi nagyságát értékelni és még magyarságát sem tartja gáncs nélkül valónak.* A müvész a támadásokkal szemben teljesen egyedül áll, senki nem jelentkezett még, aki az iró-politikusokkal szemben a müvészt, a müvészetszabadságot védelmébe venné és kifejtené, hogy a gobelin müvészi értékének megállapitásánál nem alkalmazható az olajfestmény vagy freskó mértéke.

Az *Ujság* ebben a háboruban, amelyet *politikusok intéznek a müvész ellen, szükségesnek érzi, hogy Rudnay Gyula mellé álljon és az ő szavainak, szempontjainak és magyarázatainak helyet adjon.* Mütermében kerestük fel Rudnay Gyulát. A müterem most üres, munka nem folyik benne.

Női kabátok
kasha, Trench-coat és minden divatkelméből
Stern József r.-t.,

Rudnay Gyula

— Tizenkét napja — mondja fájdalmas hangon Rudnay Gyula — *nem volt ecset a kezemben. Egyre ezek a támadások tartanak izgalomban, mert igazságtalanok és művészietlenek.* Amikor az első támadások értek, hallgattam, de később, amikor egy mükritikusnak igaz és helytálló felvilágositó soraj után sem szüntek meg, *kénytelen voltam egy álnévvel megjelent levélformáju támadásra válaszolni.* S mégegyszer tollat vettem a kezembe, amikor már gyalázkodó támadás ért Ez a harc nem felel meg az énemnek. Nem vagyok politikus, hanem müvész, soha egyébbel nem foglalkoztam, mint müvészettel és *éppen ezért állok értelmetlenül szemben a dühnek és haragnak ennyi megnyilatkozásával.*

A beszélgetés során megkérem a mestert, hogy mondaná el, mi az, amit tulajdonképen kifogásolnak.

— A legfontosabb kifogás — válaszolja —, hogy támadóim szerint, *én nem az ősmagyarokat ábrázolom, hanem más néptörzsbeli embereket.* A magyarság eredete, amint köztudomásu, nem világosan tiszta. Van tudományos tétel, amely szerint az ural-altáji népcsaládba tartozik, mig mások török-tatár fajtájunak tartják. Én elmélyedtem a magyarság eredetéről szóló forrásmunkákba és arra a meggyőződésre juottam, hogy *az Ázsiából elindult magyarság tulajdonképen nem volt egy egységes nép, hanem hozzá csatlakoztak leigázott, meggyöngült népcsaládok fiai is.* A népvándorlás hatalmas mozgalom volt, amely magával ragadott mindenütt embereket és olyan keveredést hozott, hogy egységes népről szó sem lehetett. Talán elég, ha utalok a kunok esetére. Tudjuk, hogy a kunok még néhány évszázaddal előbb a maguk külön nyelvét beszélték, a maguk külön istenét imádták és mégis teljességgel beleolvadtak a magyar népbe. Ugyanigy történhetett a honfoglalás idejében is. *Éppen ezért nem egy tipust festettem meg a pusztaszeri gyülésezőknél, hanem a nagy népcsaládnak mindegyik tagját.*

— Továbbmenő kifogás, hogy az ősmagyarok öltözéke nem felel meg a ruházatukról és külsejükről tett megállapitásoknak és felfogásoknak. Ezer esztendőre kellett visszamennem és megkonstruálnom az ezer év előtti magyar ember külsejét. Most hogy a támadások értek elmentem a Nemzeti Muzeum régészeti osztályába és megkértem annak vezetőjét, hogy *tudna-e képet adni az ősmagyarok ruházatáról?* Azt felelte, hogy *nem.* Vannak apró jelek amelyekből következtetni lehet külsejük egyikmásik részletére, de felöltöztetni őket csak a képzelet tudja. *Itt tehát csak a müvész fantáziája alkothatta meg a képet az ősmagyarok külsejéről, azoknak a történelmi tényeknek alapján, amelyekről tudunk.* Ecsettel a kezemben *nem tudok leplezni,* hiszen ez a kompozició teljes erejükben és nagyságukban mutatja meg az embereket. Hátra van még a saru vagy csizma kérdése. Én saruban ábrázoltam az ősmagyarokat, ellenfeleim szerint csizmában kellett volna. Eltekintve attól, hogy *a legrégibb képes emlékünk is saruban ábrázolja az ősmagyart, meggyőződésem, hogy elődjeink nem viseltek csizmát.* Legalább is nem olyan csizmát, amilyent mi ismerünk. Az ősmagyarok könnyü lovasok voltak, akik *lóháton harcban és harcon kivül a legcsodálatosabb bravurokat végezték.* Ugy ülték meg a lovat, hogy annak a hasa alá is tudtak bujni, hogy azután megint a ló hátán teremjenek. Lehetetlen, hogy ez a nép, amely könnyü paripákat ült meg, könnyü lovasságnak számitott, nehézkes csizmát viselt volna. *Ha volt is csizmája, az nem lehetett magasszáru, hanem legföljebb olyasvalami volt, amilyen a mai magasszáru cipő.*

— Kifogásolják, hogy én a képemen ijesztő csunya férfiaknak ábrázolom az ősmagyarokat. *Tagadom, hogy csunyák volnának.* Azok az emberek, akik hatalmas országrészeken törtek keresztül, állandóan harcoltak és küzködtek, *nem lehettek azok a szép férfiak, amilyeneknek ma látjuk a férfiszépségeket.* De tagadom, hogy az én ábrázoltjaim ijesztőek volnának. *Azok a harcos, edzett, erőteljes férfiak tipusát* jelenitik meg.

— Ezt kivánom a konkrét kifogásokkal szemben leszögezni, de szükségesnek tartom, hogy most már, amikor az a megtiszteltetés ér, hogy az *Ujság* hozzám fordul az elfajult vitában, elmondjam a pusztaszeri gobelin keletkezésének történetét és a müvészet szempontjából kifejtsem, hogy milyen lehetősége van a müvészi terveknek gobelinben való kiviteiben. A gobelin ügyében annak idején *Scitovszky* kegyelmes urral tárgyaltam. Az azóta megszünt *Greco Szövőtársaság* akarta a gobelint elkésziteni és engem kértek meg, hogy a gobelinhez tervet készitsek. Amikor a házelnöktől értesültem, hogy milyen anyagiakat bocsátanak rendelkezésre a terv megvalósitásához, *nyomban kijelentettem, hogy ez kevés a müvészi kivitelhez.* A Greco igazgatója azonban mégis vállalkozott. *Senki nem akart ugyanis keresni ezen a dolgon. Aki részt vett benne, lelkesedésből, hazafias rajongásból, müvészi becsvágytól hajtottan, önfeláldozóan dolgozott.*

— Elkészitettem a tervet. A most már készen levő gobelin *annak azonban csak halvány váza.* Ez természetes is, mert *a gobelin anyaga sokkal kevesebb lehetőséget ad a kifejezésre, mint a paletta festékei.* Amig egy ilyen müvészi gobelin elkészül, három nagy állomást kell megjárnia. *Az első a festőmüvész elkészitette terv. A második, amikor a festő tervét a kartonista átviszi kartonra, a harmadik maga a szövés.* A pusztaszeri országgyülés kartonozásához két kartonfestő látott hozzá. Hallatlan lelkesedéssel és ügybuzgalommal kezdték a munkát, de *kevés gyakorlattal.* Ehhez a hatalmas munkához *gyakorlott, rutinirozott kartonistákra lett volna szükség, amilyenek hazánkban nincsenek.* Belgiumból vagy Franciaországból kellett volna hozatni, de erre nem volt pénz. Erre megállott a munka. Én a magam részéről *mindent elkövettem, hogy folytatódhasson.* Hozzáláttam magam is, hogy *festményemet átviggyem a kartonra, bár nem értek hozzá.* Amig egy kartonirozó egy bizonyos plasztikus képrészletet *három vagy négy szinnel meg tud csinálni, nekem, aki gyakorlatlan vagyok ebben, husz szinre volt szükségem.* Az elkészült karton tehát már nem volt olyan, amilyennek lennie kellett volna. Következett a szövés. A Greco közben csődbe ment. Most már a Fővárosi Textilmüvek vállalkoztak a kép kivitelére.

— Megkezdődött a szövés. A gép hengere azonban csak részletenkint végzi a munkát s a kész eredményt is csak részletekben mutatja, ugyhogy *nem láthattuk mi készült el, csak amikor megállitottuk kétszer-háromszor a gépet és kibontottuk a szövést.* Amikor elkészült a szövőmunka, láttuk, hogy a szövés nem egyenletes. Bizonyos helyeken a tulságosan kifeszitett vászon ellenállott. A gép sem gyakorolt egyenletes nyomást, nagyobb volt a kép közepén, gyengébb a széleken. *Igy történt, hogy Árpád szemén szövőhiba következtében egy furcsának tetsző vonal van.* Remélhetőleg azonban ezek a hibák az idő folyamán, amikor az anyag kisimul, eltünnek.

— Mindebből látható, hogy *szinte elképzelhetlen nehézségekkel kellett megküzdenünk.* Még egyszer hangsulyozom, hogy mindazok, akik résztvettek a munkában, lelkesedéssel dolgoztak. *Anyagiak senkit nem csábitottak, mert pénzbeli sikerek senkire nem vártak.* Amikor elkészült a munka, nagy bizottság elé került. Ebben a bizottságban voltak politikusok, tudósok, irók, müvészek, iparmüvészek. *A birálóbizottság elfogadta, jónak találta a gobelint.* Mindössze egy hang szólalt fel ellene.

— Ezek az előzményei az ügynek. Ezek után a közvélemény itéletének vetem magam alá, *vajjon rászolgáltam a dühös, kicsinyes, gyalázkodó támadásoknak arra a sorozatára, amely tizenkét nap óta elvon a munkámtól*

Hiába a mostani támadások. Rudnay Gyula továbbra is változatlanul megmarad a magyar képzőmüvészet dicsőségének. A müértő közönség előtt neve még inkább nyer megbecsülésben.

Nádor Jenő

Imperial-szálloda Karlsbad

Kényelem és vezetés tekintetében a legtökéletesebb!

Kéretik az előzetes bejelentés!

Junius közepéig és augusztus közepétől kezdve nagyon mérsékelt szabott árak. Modern garázs, elzárható fiókok. Soffőrszoba vizvezetékkel, hideg és meleg vízszolgáltatással.

Kérjen árszabást és prospektust

Nyitva április 25-től szeptember 30-ig!

Miért zárták el az albán határt?

Az albán kormány megcáfolta a jugoszláv lapok rágalmait

Belgrád, április 5. A *Pravdának* Berlinen át érkezett tiránai jelentése szerint az albán kormány nyilatkozatban utasitja vissza azt a vádat, hogy a határzárt a komitácsi szervezkedéssel kapcsolatban rendelték volna el. Az albán kormány mégegyszer kijelenti, hogy Dél-Szerbiában *kiütéses tifusz jelentkezett* és a határzárlatot a nemzetközi egészségügyi konvenció értelmében rendelték el. A *Pravda* ebből a jelentésből arra következtet, hogy Albánia nem szándékozik megszüntetni a határzárt.

A *Politika* munkatársa hosszabb beszélgetést folytatott *Sterling* angol ezredessel, aki *Ahmed bég Zogu* udvarában teljesit szolgálatot, továbbá Prok Luka albán diplomatával, a tiránai külügyminisztérium titkárával. Mindketten erélyesen cáfolják, hogy fennáll a koszovói komité. *Sterling* egy ujságiró előtt kijelentette, hogy a kacsákoknak jugoszláv területre készülő betöréséről *beszélni sem lehet.* Az angol ezredes nem tartja lehetetlennek, hogy a határzárnak védekező jellege van, minthogy Albániában ugy tudják, hogy *Fan Noli* hivei jugoszláv területről seregestől akarnak visszaszökni Albániába. *Sterling* meg van győződve arról, hogy, bármi történjék, komoly összeütközéstől nem kell tartani.

Tirana, április 5. *(Albán Távirati Iroda.)* Egyes belgrádi célzatos sajtójelentések, amelyek szerint az albán-jugoszláv határt Ochridánál azért zárták le, hogy a macedóniai komitácsi-mozgalmakat leplezzék, még cáfolatot sem érdemelnek. Ezt az intézkedést a nemzetközi szabályoknak megfelelően *kiütéses tifusz miatt* foganatositották, amely Dél-Szerbiában dühöng. Az ugynevezett macedóniai és albániai komitácsi-készülődések vádja teljesen értelmetlen. Az albán kormány lojalitása ebben a kérdésben minden gáncs nélkül való. A Tiranában akkreditált diplomáciai testület előtt ismeretesek azok az intézkedések, amelyeket Albánia a komitácsik ellen tett.

DARMOL
CSOKOLÁDÉS HASHAJTÓ
ENYHE-GYORS-BIZTOS

Rudnay Gyula

lásd a
megjelölt helyen

Menin, Peruzzi, Giuseppe Martini, stb. Száguldó repülőgépeik, a tengerfeletti légkör atmoszférikus eltorzulásai, éjjeli reflektorcsóvák azonban már nem a mi nyelvünkön szólanak, bár kétségtelenül van közöttük néhány igen dekoratív színkompozíció. Legérdekesebb, hogy még legújabban is a teljesen absztrakt, geometrikus formákból összeállított „tiszta kompozíciókkal" is, mind a festészetben, mind néhány szobrászati kísérletben találkozunk. Ezek aztán már az igazi „passzatisták".

A „bianco e nero" termeiben a finom hangulatú és mély érzésű *Lino Bianchi Bariviera* rézkarcai teszik a legmélyebb benyomást. Igen tehetséges rézmetszőnek bizonyul *Luigi Bartolini* is. A többiek között megemlíthetjük *Mimi Buzzachi Quilici, Valerio Fraschetti, Antonio Zancanaro, Leonardo Castellani* stb. nevét.

Összegezve a látottakat, általános benyomásunk az idei Quadriennaléról, hogy nem oly forradalmi, nem oly „szenzációs", vagy szélsőséges, mint az eddigi kiállítások, de ezzel szemben sokkal több komoly művészi értéket hozott felszínre. S a jó műalkotás sohasem hangos, sohasem bántóan feltűnő, hanem inkább csendesen lenyügöz és szemlélődésre, gondolkodásra késztet. A kiállítás két legjelentősebb felfedezettje Manzu és Gazzera is komoly törekvéseikkel, kialakult kész stílusukkal hatnak, semmint valami különcséggel, kísérletező szélsőséggel. Az az érzésünk, mintha az egész olasz művészet túljutott volna a megújhodás kísérletezésein és egységesen halad a kibontakozás felé, hogy hivatását és vezető szerepét Európában ismét betöltse, s hogy erre valóban képes, legjobb bizonyíték az idei Quadriennale.

PÁLINKÁS LÁSZLÓ

keverésben a megelőző évek újat-kutató művészei kikísérleteztek. Ebben a kísérletező stádiumban van még bizonyos fokig *De Chirico* is, akinek kiállított három képe a legellentétesebb irányokat mutatja. A szokásos önarcképét most cinquecento jelmezben festi meg; Primavera c. kompozícióján a nápolyi Settecento puttói repdesnek, míg egy tájképén kubista stílussajátosságokat fedezhetünk fel. Sokkal egységesebb és eredményesebb *Mario Tozzi*nak a plasztikai értékeket kihangsúlyozó iránya. Követői kezdik lejáratni az elvont térelemekből, kagylókból, hangszerekből és kúpokból öncélúan összeállított csendéleteket. Szerencsésen azonban ezen a fázison is túl jutott az egészséges fejlődés, mintahogy *Donghi* hideg színösszeállításai, rajzos, kicsiszolt formái is immár meghaladottan néznek le a falakról. Eddigi nagyobb egységei helyett most még realisztikus részletek felé is halad, ami stílusának lehanyatlását jelenti és veszedelmesen közel visznek az olajnyomatokhoz. Ennek az irányzatnak a követői a mostani Quadriennalén már alig jutnak szóhoz, talán egyedül a fiatal *Mario Broglio*ban találunk hasonló törekvéseket.

Az utóbbi évek általános fejlődésének útjai a rajzos vagy plasztikai jelleg helyett, a kolorisztikusabb és festőibb irányban halad. Még régebbről idetartoznak *Filippo De Pisis* és *Bruno Saetti*. Mindakettőnek finom tónusaiban van valami az impresszionizmusból. Hozzájuk csatlakoznak *Mario Vellani-Marchi, Franco Girosi, Gianpiero Restellini*, kik kissé erőtlenek, sápadtak. Sokkal erőteljesebbek, reálisabbak a fiatalok, akik között *Renato Guttuso, Enrico Paulucci* és *Fausto Pirandello* emelkedik ki. Elsőrendű kolorista *Franco Gentilini* is, akinek e mellett bő elbeszélő és karikirozó, gúnyoros jellege van. Saját külön fantáziavilágában él *Gianfilippo Usellini*.

Meg kell legalább említenünk *Giuseppe Capogrossi, Domenico Cantatore, Virgilio Guzzi, Luigi Bartolini, Ennio Pozzi, Pino Casarini, Mario Mafai* műveit, kik több-kevesebb sikerrel és eredetiséggel szerepelnek a kiállításon. Nagy, monumentális elgondolásokat, nagyszabású freskóterveket mindössze egyet találunk s ez *Tommaso Cascella*nak Festa abruzzese c. freskóvázlata, amely azonban a korábbi éveknek ezen a téren elért nagy eredményeivel szemben igen keveset mond. A tájképfestészetben a már említett *Tosi* változatlanul a legjelentősebb egyéniség. Mögötte azonban szép számmal vannak jó művészek, mint *Ottone Rosai, Ebe Polli, Giorgio Morandi, Nino Bertocchi, Vincenzo Ciardo, Emanuele Rambelli* és mások, akik azonban mind kizárólagosan tájképfestők.

Természetesen a futuristák sem maradtak el a kiállításról s két külön teremben szerepelnek az ú. n. aeropittori-k művei. Köztük az ismert nevekkel találkozunk: *Gerardo Dottori, Enrico Prampolini, Tato,*

kísérletezésen, sok próbálgatáson ment keresztül, míg művészetének ehhez a szintéziséhez elérkezett. Képeinek elbeszélő jellegében mindig van valami visszaemlékezés, de ábrázolása ezért nem erőtlenedik el, sőt néha a m.ró gúny határán mozog. *Brancaccio* kolorizmusa, szelid aranyos tónusai, meleg vörös és sárga színei szinte reakcióként hatnak a déli festők általában harsogó kolorizmusával szemben. Idillikusan elbeszélő, intim festészetében van valami, ami a legjobb velencei koloristák, és elsősorban Tician mellett a francia impresszionizmusra vagy Corot-ra emlékeztet. A legdrámaibb, a legmozgalmasabb közülök azonban *Gazzera*, ez az újonnan feltűnt tehetség. Rendkívüli festőisége következtében képeinek egyáltalában nincs rajzos jellegük. A formákat a színek, illetve a színfoltok teljesen feloldják és frissen odavetett, vázlatszerű, de igen kifínomult érzékkel megválasztott színharmóniái képeinek erőteljes dinamikát kölcsönöznek. Tárgyi felfogásában sokszor Delacroix romanticizmusához áll közel, míg színein a velencei Settecento hatása érezhető. Mély, sötét tónusokból kivillanó fehérjei néha a mi Rudnaynkat juttatják eszünkbe, hiányzik azonban a Rudnay művészetében fellelhető magyaros szemlélet, kiegyensúlyozottság, szelidebb hangulati elemek. Természetesen ezek az egybevetések és emlékeztetések Gazzera kizárólagosan modern, mai jellegét és művészi önállóságát semmiben sem befolyásolják, inkább csak egyéniségének és művészetének érzékeltetését kívánják elősegíteni.

A nagy, befutott mesterek művészetük kialakult és lezárt voltánál fogva sok újat nem mondanak, bár képeik a kiállítás színvonalának emeléséhez nagyban hozzájárulnak. Elsőnek közülük *Primo Conti*-t említhetjük, akinek képei egy egész nagy falfelületet foglalnak el. Conti nem forradalmi egyéniség. Formai és stílusbeli tisztasága, gazdag palettája azonban a legérettebb mesterek közé sorolják. *Casorati* erős plasztikájú, élesen megvilágított képeivel, amelyek között több csendélet is van, régi útján halad, talán csak színei lettek kissé sötétebbek, szürkébbek. *Campigli* fehér és rozsdabarna színellentéteiben folytatja primitíveskedő, tértelen, erősen dekoratív jellegű festészetét. Nem érezzük benne a fejlődés lehetőségét. Nem találunk újat *Gino Severini* művein sem. Apokalipszis c. képén szürrealista formák uralkodnak. Vele szemben *Achille Funi, Alberto Salietti, Arturo Tosi* és mások művészete a klasszikus ízű, meleg tónusú, szelid lírával telített festészeti irányt képviselik, amely talán a jövő haladásának vonala. A túlsó modernséget kerülik — nem is olyan erőteljes egyéniségek, mint Severini, Prampolini vagy Casorati —, de érett megfontolással felhasználják mindazt, amit képszerkesztésben és térszemléletben, monumentalitásban és szín-

A kiállítás legeredetibb, kiforrott és nagytehetségű szobrásza *Giacomo Manzu*. Finoman mintázott és mély lelkiséggel telített női alakjait a kritika egyhangúlag kiemeli. Műveiben szelíd báj formai szépséggel párosul. Manzu kezdetben Medardo Rosso szétfolyó stílusát követte, kiállított újabb alkotásaiban azonban ennek már a nyoma is alig érezhető, Rosso hatása legfeljebb puha mintázásában ütközik ki. Nobilis egyszerűsége, meghitt lirizmusa az új olasz szobrászat egyik legnagyobb értéke. Sokkal reálisabb, mintázásában pontosabb *Venanzio Crocetti*. Arckép-szobrai mellett főleg állatábrázolásai érdekesek, amelyeknél kissé dekoratív, kisplasztikai jelleg ütközik ki. Önálló szobrain viszont a legnemesebb szobrászi hagyományok érvényesülnek. Érdekes egyéniség és nem kisebb tehetség *Luciano Minguzzi*. A plasztikai értékek kihangsúlyozását sokszor ugyan eltúlozza, bizonyos expressiv jellegű beállítottsága azonban sok eredetiséget kölcsönöz neki. A zseniális Andreotti hatása érezhető *Angelo Biancini* bronzain, amelyekkel kapcsolatban gyakran etruszk, vagy archaikus görög reminiszcenciák jutnak eszünkbe. A római világ heroizmusa és mitológiája elevenedik meg *Bernardo Morescalchi* és *Marcello Mascherini* alkotásain. A fiatalabb mesterek között még a dekoratív jellegű *Umberto Baglionit*, az erősen plasztikus *Luigi Venturinit* és *Cappello Carmelot* említhetjük meg.

Az ismertebb szobrászok közül a monumentális erejű *Ercole Drei* most csak néhány kisebb munkáját állítja ki. *Giovanni Prini* néhány művén finom, sőt talán már kissé fínomkodó egyéniségét és a firenzei Quattrocento formalizmusának hatása alatt álló fejlett szobrászi képességeit mutatja be.

A kiállításon szépszámmal képviselt arcképszobrászok közül *Marino Marini* Női fej-e emelkedik ki. Erősen a multban gyökereznek *Francesco Coccia* sima, kissé szentimentális és társadalmi jellegű arcképszobrai. Vele szemben állanak *Italo Griselli* római reális és *Domenico Rambelli* nagyvonalú arcmásai. *Quirino Ruggeri* simára csiszolt márványai már a modorosság határán járnak. Azok hosszú sorából, akik ugyan új szint nem képviselnek, de kiváló alkotásukkal szerepelnek, megemlítjük: *Michele Guerrisi, Aurelio De Felice, Enrico Martini, Guido Galletti, Gaetano Martinez* stb. nevét.

A festők közül különösen három név emelkedik magasan a többi fölé: a nápolyi *Giovvani Brancaccio*, a firenzei *Gianni Vagnetti* és a torinói *Romano Gazzera*, aki a legfiatalabb közülük és egy egész nagy falfelülettel most először szerepel a quadriennális kiállításokon. Mindhármuk közös alapjellege a rendkívüli festőiség, amely azonban mindhármuknál egyéni szinezetet és hangulatot vesz fel. *Vagnetti* gyöngyszürke tónusai, nagyfokú szenzibilitást, kissé fájdalmas szinezetű megnyugódottságot takarnak. S valóban sok művészi

sorban a festészetre, amelynél a neoklasszikus formalizmus helyett mindinkább egy új, a velencei nagy mesterekre emlékeztető kolorizmus és festőiség kezd döntően és majdnem általánosan érvényesülni. A Quatrocento után Tician és még távolabbról Guardi és Tiepolo hatása jut ma szóhoz, tehát ismét a saját művészeti multjából merít az olasz művészet, hogy újra és újra alkossa magát.

Másrészt a korábbi, ideálisan elvont művészeti alkotások helyett fokozott érzékkel telített alkotásokat találunk. A korábbani tartalmi és problématikai jelentőségű ábrázolások lelki mélységgel, emberi intimitással telnek meg. Ebben a fejlődésben, mely kétség kívül gazdagodást és az olasz művészet kialakulása tekintetében haladást jelent, egy kis része talán a mai zaklatott, háborús világnak is van. A mai olasz művészetben a háború nem bombázó repülőgépábrázolásokban és harctéri események megörökítésében jelentkezik, hanem a művészek mélyebb érzelmeit kavarja fel és hozza felszínre. Mély drámai emberiesség érzete adja meg az új szemlélet alapjellegét. Ezek a tulajdonságok a mai olasz művészetben valóban kifejezésre is jutnak.

Egy másik általános jellegű megállapítást is tehetünk, éspedig azt, hogy a szobrászati alkotások kvalitásban általában magasabb művészi fokot képviselnek, fejlettebbek, szélesebb síkon mozgó művészeti irányokat követnek. A festészet képe ezzel szemben talán egységesebb, hisz a modern olasz művészetben elsőnek a festészet alakította ki sajátos nemzeti jellegű stílusát és hatott irányítólag az európai művészet alakulására.

A modern olasz művészetnek egyik jelentős tényezője az egyházművészet. A vallásos témák feleleventését a megelőző kor banalitásaival és a l'art pour l'art ábrándozásaival szemben a mai kor magasabb igényeit bizonyítja. A kiállított egyházművészeti művek nagyobb százaléka szobrászi alkotás és csaknem mind a római nagy világkiállítás temploma számára készültek, mint *Francesco Nagni* hatalmas méretű Szent Pál szobra, vagy *Alessandro Monteleone*nak Szent Péter keresztrefeszítését ábrázoló erőteljes domborműve. Finom lirizmusa és formai józansága hivatott egyházművésszé teszik *Tommaso Bertolinot*, míg *Mirko Vucetich*et gazdag drámai fantáziája és szláv eredetű miszticizmusa az Isten Fia drámájának elsőrendő tolmácsolójává avatják. Több kisebb egyházművészeti alkotással szerepel még *Angelo Biancini* és *Luigi Scirocchi*. A festészeti alkotások közül legjelentősebb *Gisberto Ceracchini* Natività-ja, amelynél a Quattrocento formai és szerkezeti megoldásai még erősen érezhetők. Palettája azonban megsötétült és hideg klasszicizmusát bensőségesebb, melegebb légkör váltotta fel. A XIV—XV. század primitív mestereihez és szellemiségéhez fordul vissza *Mario Toppi* is.

úgy, mint a mezőgazdasági termelés vagy a gyárak. S ez alól a modern művészet sem kivétel. Az olasz hivatalos felfogás szerint nincs különbség régi és modern művészet között sem. Mindkettőt védeni, támogatni kell és mindkettő a szélesebb néprétegek művelődési igényeinek kielégítését szolgálja. Másrészt a mai művészet száz év mulva már történelem lesz, sőt már húsz év alatt is megszűnik modern művészet lenni. Nem kívánja befolyásolni az olasz állam a művészi fejlődést, a stílus alakulását sem. Ezek azok a lényeges szempontok, amelyek a római quadriennális kiállításoknak igen nagy jelentőséget tulajdonítanak, továbbá az a körülmény, hogy a kiállításon csakis még más kiállításokon nem szerepelt alkotások vehetnek részt.

Természetesen azonban a quadriennálén sem mindig szerepel valamennyi olasz művész. Különösen az idősebbek közül — akik kialakult művészetét egyébként is jól ismerjük — többen egyik-másik kiállításról távol maradnak. A mostani kiállítás azonban ezek híján is átfogó képet ad, mivel 446 olasz művész összesen 1286 kiállított tárggyal szerepel, amiből 798 festészeti, 258 szobrászati és 230 a grafikai alkotás. Ezek a számok a kiállítás méreteit és fontosságát fényesen igazolják. Az olasz művészet néhány vezető egyéniségének a hiányát természetesen érezzük. Így távolmaradt *Carrà*, *Soffici*, *Carena*, *De Grada*, *Ferrazzi* a szobrász *Messina* és *Romanelli*, a fiatalabb, de tehetségét már bemutatott nemzedékből pedig *Marcucci*, *Birolli*, *Borgese*, *Fraj*, *Sciltian* stb. A kiállító művészek száma, különösen pedig új eredményeik és alkotásaiknak színvonala új eredményekkel és új feltűnő kiváló egyéniségekkel kárpótolnak.

A modern olasz művészet alakulásának kezdeti fázisa a multhoz való visszatérés, helyesebben a művészeti alapigazságok keresésének jegyében zajlott le. A tér és a valóság problémái éppúgy foglalkoztatták akkoriban a művészeket, mint a morálisan emelkedettebb, monumentális tárgyválasztások. Az újjáépítés analitikus jellegű volt s most a problémák majdnem teljes megoldása után az új olasz művészet a szintézisek felé fordult. Az analitikus Quattrocento után is a szintétikus Cinquencento következett, épp úgy, mint a huszas és harmincas évek művészete után, a mostani negyvenes éveknek magasabb egységet kereső törekvései. *Carrà*, *Casorati*, *Tozzi* és mások Giotto, Masaccio, Andrea del Castagno vagy Paolo Uccello problémakörében mozogtak s számukra a tér és a tömeg, a zárt formák és a perspektíva, a tiszta világos színharmóniák és az új, igazibb humanítás bírtak inkább jelentőséggel. A mai művészeknél mindinkább előtérbe lép a szellemi tartalom, a formák és tömegek veszteni kezdenek éles erőteljességükből, színek és hangulatok egy magasabb egységbe olvasztják a kompozíciókat. Áll ez első-

A IV. ROMAI QUADRIENNALE

1943 JÚN. 15.

A IV. RÓMAI QUADRIENNALE

A május 16-án megnyitott, s négyévenként rendezett római nemzeti kiállítás, a Quadriennale a modern olasz művészetnek ma is legnagyobb szabású bemutatkozása. A mostani világháború első quadriennalis kiállításának már a megrendezése is fényesen bizonyítja, hogy az olasz géniusz a háború közepette sem szűnt meg folytatni kulturális misszióját és a művészetek terén Olaszország, híven nemes hagyományaihoz, vezető szerepét a jelenben is megőrizte. Olaszország a háború küzdelmeit nemcsak saját léte és nemzeti értékeinek fenntartása érdekében vívja, hanem az emberiség örök értékeit, a műveltség legmagasabb eszményeit, a művészet területén pedig az örök szépségideált igyekszik megmenteni, tovább ápolni és fejleszteni. Ezt a hivatását az olasz művészet a két nagy háború közötti évtizedekben teljes mértékben betöltötte s a háborút követő szélsőséges irányzatok közepette elsőnek találta meg a kibontakozás lehetőségét és elsőnek lépett az egészséges fejlődés útjára. A hosszú és változatos fejlődés után a termés most érett be, s ennek következménye a IV. római Quadriennale nagy sikere.

A latin szellem adottságaiban rejlő egyensúlyérzékkel és józansággal az olasz művészet a forradalmi izmusok, az absztrakt formákban vajudó stílusirányzatok és a valóságos élettel nem számoló elméleti elgondolások helyett, mint főforráshoz, legfőbb irányítóhoz, a legnemesebb hagyományokkal rendelkező multjához fordult. Nem lett azonban lelketlen utánzóvá és egyszerű másolóvá, hanem helyes érzékkel kiválasztotta művészeti multjának azokat az eredményeit, az európai művészeti kultúrának azokat a megdönthetetlen alapjait, amelyekre újra felépíthette az új kor követelményeinek és szellemiségének megfelelő modern művészetét. Ez a folyamat a szemünk előtt zajlott le és eredményeit a kétévenként Velencében megtartott nemzetközi képzőművészeti kiállításokon, az ú. n. Biennalekon, az inkább iparművészeti és építészeti jelleggel bíró milánói Triennalékon, de leginkább a Rómában négyévenként tartott olasz nemzeti kiállításokon mérhetjük le. Míg a nemzetközi kiállítások anyaga bármennyire is gazdag és széleskörű, inkább reprezentatív jellegű, addig a római quadriennális kiállításokon az olasz művészeti életnek majdnem teljes keresztmetszete kerül bemutatásra. Jellemző különben az olasz művészeti életre, az államnak és a művészetnek egymáshoz való viszonyára Olaszországban, hogy a kiállítás alapszabályai minden olasz művészeti alkotást a kiállításra bocsájhatónak ítél, ha alkotója a szükséges művészi felkészültséggel — nem iskolai végzettséggel — rendelkezik s az alkotás cél[illegible] valóban a művészeti szépnek a kifejezése. Vagyis [illegible]ncsenek el nem fogadott művészeti egyesületek, [illegible]lező témaválasztások, amint ez sok esetben má[illegible]országokban megtörténik. A művészet a nemzet v[illegible]ront képezi, épp-

jelentésben emlékeztünk meg. Az 1941/42. tanév további folyamán csak egy változás történt, nevezetesen 1942 februárjában *dr. Jánossy Dénes* az Országos Levéltár főigazgatójává neveztetvén ki, a Tanácsnak hivatalból lett tagja.

Tekintettel arra, hogy a jelentés csak a tanévet követőleg jelenhet meg és így az Ösztöndíjtanács tagjainak a Függelékben közölt névsora is az 1943. január 1-i állapotot tünteti fel, már itt említjük meg az 1942/43. tanév folyamán eddig az időpontig bekövetkezett változásokat is.

Így *dr. Förster Aurél*, a kolozsvári bölcsészeti kar kiküldötte Budapestre neveztetett ki, ezért helyette *dr. málnási Bartók György* professzort küldötte ki a Kar Tanácsunkba.

Az 1942. évi december 31-én lejáró tanácstagi megbizatások mind megújíttattak, csak a nyugalomba vonult *Benkhardt Ágost* helyett küldötte ki Tanácsunkba a Képzőművészeti Főiskola *Rudnay Gyulát*, a Főiskola tanárát és hívta meg az Országos Ösztöndíjtanács intézőbizottságának jelölése alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a külföldre távozott *Bartók Béla* helyett *Ádám Jenő* zeneművészeti főiskolai tanárt.

Az Országos Ösztöndíjtanács Intézőbizottságában az 1942. évben nem történt változás.

1941—42.

A második világháború harmadik esztendejében is sikerült fenntartani az ösztöndíjakciót. Az előző évhez képest nem állott be visszaesés, sőt inkább valamelyes emelkedés volt tapasztalható a külföldre menők számában. Új ösztöndíjak is létesültek, így a Magyar-Német Társaság útján kiadásra kerülő „Lübbert"-ösztöndíjak és ez évben mentek ki az első bulgáriai állami csereösztöndíjasok is.

Nagyértékű támogatást jelentettek az ösztöndíjakció számára azok a jelentős adományok, amelyekkel a magyar gazdasági élet legelőkelőbb intézményei siettek segítségére. Mint a korábbi években, úgy idén is dr. Baranyai Lipót, dr. Jakabb Oszkár, illetve dr. Fabinyi Tihamér és dr. Walko Lajos, valamint gróf Csekonics Iván őexcellenciáik közbenjárására a Magyar Nemzeti Bank 7000, a Pénzintézeti Központ 2000, illetve a Magyar Általános Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, valamint az Első Magyar Általános Biztosító Társaság 1000—1000 pengő adományt juttatott e célra (utóbbi két évre vonatkozólag). A nagylelkű adományok méltán megérdemlik a magyar kulturális élet munkásainak őszinte háláját.

A jelentés felöleli mind a külföldi, mind a belföldi tudományos kutató ösztöndíjasokat. Utóbbiakkal a külföldi ösztöndíjasok után külön rész foglalkozik és az ösztöndíjasok betűrendes névsorában is külön szerepelnek. Jelentésünknek a külföldi ösztöndíjasokra vonatkozó része nagyrészt a kollégiumi igazgatók beszámolója alapján készült, amelyeket a lehetőséghez képest egységes szempontok szerint alakítottunk át. A belföldi ösztöndíjasokról szóló jelentés szaktanári láttamozással ellátott egyéni beszámolójuk alapján állíttatott össze. A külföldi ösztöndíjasokat a kiküldetési ország, a belföldieket a jelölő tudománykar, illetve főiskola szerint csoportosítottuk. Az egyes ösztöndíjasok neve után — esetleges statisztikai feldolgozások megkönnyítése érdekében — zárójelben jeleztük az illető születési évét, helyét és vallását is.

A Lübbert-ösztöndíjakra való jelölésre — mint már említettük — a Magyar-Német Társaság illetékes; az olasz „premio"-ra és a bolognai ösztöndíjakra a budapesti Olasz Kultúrintézet jelöl. Egyébként a felsorolt ösztöndíjasok csekély kivétellel valamennyien, tehát nemcsak a magyar állami ösztöndíjasok, *az Országos Ösztöndíjtanács jelölése alapján* nyerték el ösztöndíjukat, a külföldi intézmények ösztöndíját is.

Azokról a változásokról, amelyek az *Ösztöndíjtanács szervezetében* az 1941. év vége előtt történtek, még az előző tanévi (1940/41. évi)

Apróságok

△ **Ágyulövés a fegyházra.** Bulgáriában két kommunista tüzér hadgyakorlatozás közben az ágyu csövét a fegyház falainak irányította és lövést adott le. Azt remélték a tüzérek, hogy az így keletkezett zavarban kiszabadulnak a rabok a fegyházból. A gyakorlatot vezető tiszt mindkét kommunistát a helyszinen agyonlötte. Bulgária a maga kárán megtanulta, hogy a kommunistákal szemben gyöngének mutatkozni halálos veszély.

△ **Meteorhullás Szibériában.** Szibériában nemrég óriási meteorhullás volt, mely több ezer négyzetkilométer kiterjedésü erdőt pusztított el. A meteorhullás valóságos kőzápor alakjában ment végbe s a pusztítás való oka az volt, hogy borzalmas szélvihar kisérte, mely a fákat tövestől csavarta ki. Ezenkivül a lehulló izzó meteorok felgyujtották a szárazság miatt könnyen gyúló erdőket.

△ **A gyász színei az egyes népeknél.** Európa népei általában feketében gyászolnak, mert ez a szin azt a sötétséget jelzi, mely a sirban a holttestet körülveszi. Kinában fehér a gyász szine, mint volt állitólag az ősmagyaroknál is; a kinaiaknál a fehér szin azt jelenti, hogy az ember halál után az égbe, a tisztaság helyére kerül. Egyiptomban a sárga szin szerepel, mert a virágok és levelek halódásuk idején ezt a szint veszik föl, Ethiopiában a barna szin a szokásos, mert ez a földnek szine, amelyből vétettünk s amellyel újra egyesülünk. Törökország egyes részein a kék a gyász szine, mert ilyen az égbolt, ahova a holtak kerülnek; más vidékeken a bibor és a viola, mert ez a két szin a feketének és a kéknek a keveréke s az előbbi a fájdalmat, a másik a reménységet fejezi ki.

△ **Repülőgépek a tengeralattjárókon.** A londoni lapok közlik azt a feltünést keltő hirt, hogy az angol tengeralattjárókon pilóták és repülőtisztek is teljesitenek szolgálatot. Az angol tengerészeti kormány hivatalos jelentése szerint ezek ott tényleg repülőszolgálatot teljesitenek s a kormány számos repülőgéppel felszerelt búvárnaszádnak van a birtokában. Ha még sokáig igy tart a haditechnika fejlődése, a katonák egyszerűen el fognak tünni a föld felszinéről s a háború a föld és a viz alatt és a levegőben fog lejátszódni.

△ **Harc az új autórekordért.** Február 22-én fogja az angol Campbell megkisérelni Segrave 203 mérföldes rekordjának megdöntését. Campbell gépcsudáját egy 450 lóerős repülőgépmotor hajtja, mely angol hadititok s igy a vezetőt a tengerészeti hivatal egyik szakértője fogja útján kisérni. Az amerikaiak is benevezték a versenyre. Lockhart, a hires vezető vesz részt a küzdelemben egy 230 lóerős kocsival, melynek konstrukciója oly könnyü, hogy bizonyos sebességen túl már úgyszólván repül a pálya felett. A nagy verseny máris áldozatot követelt, amennyiben az olasz Foresti 220 kmes tempóval felbukott és szörnyethalt. gépe a bukás után még hatszáz métert futott a szós szoros értelmében bukfencezve, ami a szemtanuk szerint borzalmasan hajmeresztő látványt nyujtott.

△ **Örökséghirdetés rádióval.** A newyorki rádióvállalatok egy idő óta elhalt örökhagyók örököseinek felkutatására is használják a rádiót. Ezeket a hirdetéseiket minden pénteken továbbitják s már több nagyértékü felhivást közöltek: igy egy 1880-ban elhalt bevándorló család örököseit kutatták; a szóbanforgó vagyon 10.000 dollárra rúgott, egy másik esetben 500.000 dollárra. Amerikában tehát nagyon érdemes a pénteki rádióműsort meghallgatni, mert hátha...

VIDAM SOROK

A kis ügyes.

A tanitó meghagyja a gyermekeknek, hogy másnapra mindenki egy lovat rajzoljon. Pistának semmiképp sem sikerült a lóportré, s igy végtére csak egy istállót rajzol.

— No Pista, hol a ló, — kérdi a tanitó.

— Bent van, kérem szépen, az istállóban, — feleli Pista nagy nyugalommal.

Gyakorlati hozzászólás.

Nagyban magyarázza egy ügynök a kisgazdának a szántógép hasznát és előnyeit.

— Látja-e, gazduram, mennyivel gazdaságosabb ez a gép, ez csak akkor eszik, ha dolgozik, míg az állatot mindig etetni kell.

A gazda elnézi a gépet, aztán igy szól:

— Hát az igaz, ez a masina csak akkor eszik, ha dolgozik, de szeretném tudni, hogy szaporodik-e, mert az én állataim szaporodni is szoktak.

A tyúk és az ország.

Egy nap Gusztáv Adolf, a hóditó svéd király, Lipcse mellett lovagolt, mikor egy szász paraszt lábai elé vetve magát, egy svéd katona megbüntetését kérte, mert az ebédjére szánt szárnyast elrabolta töle. A király hivatta a katonát:

— Igaz-e, hogy megloptad ezt az embert? — kérdezte szigorúan.

— Felség, — felelte a katona, — igaz, de nem tettem evvel olyan rosszat, mint Felséged, aki a szász királytól egész országát elrabolta. Én csak egy tyúkot vettem el töle.

— A király tiz aranyat adott a parasztnak, a katonának pedig megbocsátott vakmerőségéért s igy szólt hozzá:

— Jegyezd meg barátom, hogy ha el is vettem a szász királytól országát, magamnak semmit sem tartottam meg belőle.

Ok és okozat.

Bíró: — Miért tartóztatták le?

Tolvaj: — Mert lekéstem a vonatot.

Bíró: — Hiszen ez nem büntetendő cselkmény!

Tolvaj: — Nem. De ha le nem késtem volna, nem fogtak volna meg.

Nem a jószándékon múlott.

Bíró: — Maga szomszédjáról azt mondta, hogy csaló, gazember?

Vádlott: — Igen.

Bíró: — Azt is mondta, hogy tolvaj?

Vádlott: — Nem, arról teljesen megfelejtkeztem.

Gondolatok

*

A katholikusok elaludtak és csak száz esztendővel később ébredtek a sajtó jelentőségének tudatára. (Pierre L'Ermite.)

*

És mégis, minden ember és minden nemzet a maga igazságáért harcol. (Berend Miklósné: Lüktető talaj.)

*

A filozófia keresi az életet, de az élet ritkán keresi a filozófiát. (Alexander B.: Tanulmányok.)

*

Ha a kor lelkét a maga egész gazdagságában meg akarjuk érteni, a regényhez kell fordulnunk. (Császár E.: A magyar regény.)

*

Nem az a nagy filozófia, amelyet nem lehet megcáfolni, hanem az, amelyik valahol győz. (Nagy József: A filozófia története.)

— Kezét csókolom Jolánka. Engedje meg, hogy jókivánataimat fejezzem ki születésnapjára.

— Jaj, ne gratuláljon, hisz egy évvel idősebb lettem. Ezért fájdalomdij járna.

— Ugy látom, meg is kapta. Rövidebb szoknyát kapott ajándékba.

— Miért kosarazta ki Pistát?

— Mert azt mondta, hogy nem élhet nélkülem.

— De hisz ez igazi szerelemre vall.

— Igen ám, de azt is mondta, hogy hozomány nélkül sem élhet.

Ha olcsón
akar vásárolni és daráltatni, menjen a „Fekete ló" vendéglő udvarában levő
daráló malomba
Sikloši-utca 26. szám, hol legolcsóbban szerezhető be ó tengeri, dara, árpa-dara, uj tengeri dara, csibe-kasak, korpa, vörös liszt, széna, szalma, szecska stb. Már 50 kg-os tételt háznoz szállit.
Fiók-üzlet Szigeti országut 47. szám.

Eladó:
73.000 négyszögöl szántó, 7.000 négyszögöl rét egy tagban épülettel v. anélkül,
az épület (lakóház, gazdasági épületek) kemény anyagból, modern. Vasútállomás 1 és fél kilométernyire. Villany és Németbólyhoz közel. A birtok azonnal átvehető. Bővebbet: Faulstich Ferencnél, Németbóly. 1127

Esztergályozott facsillárok
és hálószobai ampolnák, ahhoz mindenféle szinben fagyöngyök, éjjeliszekrény-lámpák, állólámpák a legprecizebben készülnek *Leopold László* diszmüesztergályosnál, Pécs, Ferenciek-utca 14. (Höffler-ház, az udvarban).

4 pengő 1 liter finom likőr
bármilyen izben,
4 pengő 1 liter jó tea-rum
ÉDEN drogériában. -- Szinház mellett.

— Mi van veled, újabban állva pityizálgatsz?

— Iha, az orvos megtiltotta, hogy egy ültőhelyemben egy pohár bornál többet igyam.

A
DUNÁNTÚL VASÁRNAPJA

A püspökök kinevezése az egyházjog és a magyar közjog szerint

Az utóbbi évek püspöki, legutóbb az esztergomi hercegprímás kinevezése a figyelmet és érdeklődést a püspöki kinevezésekre irányította. Bizonyságai ennek a különböző világnézetü ujságok cikkei, folyóiratok értekezései, hivatottaknak és hivatlanoknak néha a nyilvánosság előtt tett kijelentései és nyilatkozatai. A közvélemény ezúttal is, mint rendesen, nem a meggyőződés alapján, hanem a hangulat, vagy tetszetős mondások hatása alatt áll és ezek szerint vonja le következtetéseit.

Pedig a püspöki kinevezés joga olyan szövevényes kérdés, amelybe idők folyamán beleszőtte minden nemzet — szinte kivétel nélkül — a saját alkotmányos fejlődésének alapeszméit úgy, hogy az apostoli időktől kezdve majdnem országonként más és más. És ezt a bonyolult kérdést még az új egyházi törvénykönyv se kezelte gordiusi csomó gyanánt. Bár pontokba szedte jogát és meghatározta a főpapi kinevezés feltételeit, mégis nem foglalt el e kérdésben kizárólagos álláspontot és merevséget, amennyiben elveinek megállapítása mellett érintetlenül hagyta az egyes országok közjogában lefektetett külön jogokat és kiváltságokat, sőt azt mernők mondani, hogy bizonyos, még függőben levő kérdések tisztázására az eddigi szilárd álláspont elvi fenntartása mellett is kifejezéseinek gondos megválasztásával módot adott és a továbbfejlődést el nem zárta.

Azon általános szempontokat, melyek az egyházat magában a kinevezés tényében vezetik, s a kinevezés jogi következményeit a következőkben foglalhatjuk össze.

Püspököt, akár teljesen szabadon, akár ajánlásra csak a pápa nevezhet ki. A kinevezés a konzisztoriumban történik (ez a preconizáció). Ekkor kapja meg a kinevezett a kinevezésről szóló bullát, s mostantól kezdve megilleti a „választott püspök" cím. Valóságos püspök a felszentelés (ordináció) után lesz. A püspöki hivatal, egyházi felfogás szerint a javadalom élvezete is, csak attól kezdve illeti meg a püspököt, amikor a kinevezési bullát a káptalannak bemutatta. E bemutatás előtt az egyházmegye és püspökség sem lelki, sem világi ügyeibe nem avatkozhatik be, sőt ha megtenné, nemcsak ő, hanem a beavatkozást eltűrő káptalan is egyházi büntetésben részesül. Ez a büntetés abban áll, hogy az új püspök alkalmatlan lesz a püspöki méltóságra, az idő előtt felhasznált jövedelmek visszatérítésére köteles vagy legalább is kötelezhető, összes azelőtt szerzett javadalmait és egyházi hivatalát elveszíti, papi ténykedéstől fel van függesztve, és ha mindez nem tartja vissza a beavatkozástól, még a minden néven nevezendő papi ténykedésre, hivatalra és javadalomra való alkalmatlansága is kimondható. A káptalanok pedig, ha a beavatkozást eltűrik, kinevezési, választási és bemutatási jogaikban bizonyos időre felfüggeszthetők.

Ez általános egyházi jogtól a magyar közjog több eltérést mutat. A mi közjogunk szerint a püspököt nem a pápa, hanem a magyar király nevezi ki, a pápa pedig megerősíti. Hosszú, mondhatnók évezredes küzdelem és folytonos pápai tiltakozás fejlesztette e jogot a gyakorlatban odáig, hogy a királyi kinevezés nem független a valóságban a pápától, mert a kinevezendő személyére általában mégis történik a diplomácia útján bizonyos megállapodás. Ha azonban ilyen megállapodás nem lenne is, a királyi kinevezés ténye után megilleti a király kinevezettjét a „választott püspök" címe, a felsőház üléseire meghivandó épúgy, mint régen meghívták a főrendiház üléseire, illetve azelőtt az országgyűlésre. A kinevezési bullát sem kell a káptalannak bemutatnia, mert a püspökség javadalmát már a királyi kinvezéstől kezdve élvezi, s bár a lelkiekben joghatóságot nem gyakorol, világiakban a püspökség ura. Főpapi ruhát visel.

Jelen körülmények között e jogot Magyarországon senki sem gyakorolhatja nemcsak az egyházi, hanem az országos törvény értelmében sem. Pedig, ha királyunk volna, főleg a címzetes püspökök kinevezésének joga és gyakorlata országunk jelenlegi feldarabolt állapotában igen érdekes jogeseteket hozna létre. Ezekre még visszatérünk.

Dr. Hauser Imre.

Rudnay Gyula üdvözlése

Születésének 50-dik évfordulójára

Irta: Nikelszky Géza.

„Istentől jöttél, szárnyasan jöttél s hoztál az örök boldogságból egy pár cseppet nekem is."

(R u d n a y G y u l a.)

Fönt idézett sorokat 1926 április havában, Gyula napján, R u d n a y Gyula h o z z á m írta. Rudnay, akit most, születése napjának félszázados évfordulója alkalmából a szük magyar hazában, mint az új magyar piktúra egyik leggerincesebb képviselőjét szerte ünnepelnek, régi jó barátom. Együtt jártunk az Iparművészeti iskolába a festészeti szakra. Én akkor már mint „r e n d e s" növendék, ő pedig B e l á n y i Viktorral együtt, mint „v e n d é g l á t o g a t ó", lettünk egy szakos művészjelöltek. „Vendéglátogató" — így hívták ugyanis az akkor még Teréz-körúton levő festőiskolában a művésznövendékeket. Rudnay akkor, a festészet mellett, szenvedélyesen hegedült s inkább muzsikus volt. Én pedig a pesti lapokba verseltem, cilinderkalapot hordtam, — mint a modern költő: R e v i c z k y Gyula, mindnyájunk közös ideálja, — s az ujságírót adtam. Rudnay azonban csakhamar otthagyott bennünket, „rendes"-eket. Belányival pedig később, az iskolai végzés után (1897) Münchenben találkoztam újból s ő vezetett be H o l l ó s y-hoz, a nagyszerű Mester festőiskolájába. Belányi, Rudnay barátja, ekkorra már Hollósynak lett a kedvence és barátja.

Rudnayval azonban csak 30 év után volt újból személyes találkozásom, még pedig már itthon, Pécsett. Mint a Képzőművészeti Főiskola új meghívott tanára jött Pécsre 1922 év nyarán, hogy az akkor alakult „P é c s i M ű v é s z t e l e p" első nyaralását — C s ó k István rektorsága alatt, az ő közreműködésével — bevezesse. Csók legjobb tanártársát látta Rudnayban, ki már ekkor átvette a magyar festő művész-palánták nevelését.

Általában az új magyar művészgeneráció már akkor Rudnayra esküdött, őt ismerte el legméltóbb vezetőjéül. Rudnay akaratlanul is a Hollósy Simon-féle hagyományok tovább folytatója lett. Ő maga ugyan azt vallotta, hogy Hollósynak akkora szuggesztív ereje volt a művészifjuságra szeretetreméltó egyéniségével olyan hatását érezte az egész közelmult festőgeneráció, hogy az alól felszabadulni egyhamar nem lehet, Hollósyt ezen a téren folytatni hiba volna.

És mégis Rudnay egyéniségének lenyűgöző ereje, az őszinte közvetlenségének felülmulhatatlan varázsa, mely műveiben megnyilvánul, rabul ejtették a fiatalságot úgy, hogy őt tartják ma követendő példának, a legerősebb magyar tehetségnek s ezért ünnepli most a Főiskolán kívül az egész művésznemzedék, pályatársakkal és közönséggel együttesen.

Rudnay üdvözlése az én részemről nyilvánvaló és elmaradhatatlan. Régi barátságunk megszentesítéséül, ezelőtt 6 évvel, egy költői munkámnak, „A R e n a i s s a n c e n a g y H á r m a s a" című triptichonnak befejező részét a „M i c h e l a n g e l o"-t (16 szonettet) neki ajánlottam.

A 32 év előtti rögös utakon való elinduláskor azt hitte Rudnay, a jó kolléga, hogy én leszek a magyar festő portraitisták egyik legelsője. Sajnálattal látta aztán később, hogy irányt tévesztettem. Nem művészkedtem, hanem robotoltam. Nem harcoltam a Művészet igazaiért, hanem, — kitérve — magammal évődtem. Nem festettem, hanem írtam. Rudnay ismerte régi természetemet, hogy ha jól érzem magamat, örülök és szeretek: akkor pingálok. S ha lever minden és fáj az élet (hogy méltatlanul ostoroznak értetlen emberek s csak az este árnyéka az enyém): akkor írok, mert mást már nem tehetek s csak kötött formában tudok megnyilatkozni. S ez fáj ma is Neki. De azért jóbaráti megnyugtatásomra törekszik. A jó Isten áldja meg érette az 50-ik születése napján. Érezze régi jóbarátságunk melegét, változatlanul, szeretetben és jó egészségben.

Én az 50 éves „csöndes jubileumomat" már tavaly, július végén megültem. Az én hibám, hogy ez a jubileum elmult nyomtalanul. De mégis: most már pingálok újból és itthon már ki is állítottam! Örül ennek a jó Barát, a hogyan ő örülni és szeretni tud. Mert azt állítom Rudnayról, hogy őt a nagy tehetségén felül első sorban a jó magyar szíve tette naggyá, külföldi viszonylatban is kiváló festővé.

Igazolásomul, hivatkozott Gyulanapi leveléből, közlöm a következő örökbecsü részleteket:

„Kedves jó Gézám! Érzem baráti szereteted melegét, ami ma olyan nagyon ritka dolog. Életem fogytáig megbecsüllek érte."

„A M i c h e l a n g e l o szonettekben a sorok között dübörög a nagy tragédia, vagy az enyhébb dráma, v i g a s z t a l á s u l m i n d e n m ű v é s z e m b e r n e k, akiknek az élet boldogságairól le kell mondaniok, hogy a Művészet Isten Asszonyát kimondhatatlan nagy szerelemmel szolgálhassák!"

„Csendesdjél el Te is, kedves Gézám, lelked nagy drámáival, keserűségeivel, mint ahogy én már rég elcsendesedtem az én nagy temetőmben."

„De látok és tudok mindent."

„A M i c h e l a n g e l o 16 könnyes fejezetének olvasásakor, nevem napján, magamnak is könnyeznem kellett. Köszönöm e z t neked, kedves művészvérem, Barátom, kedves Gézám! A z I s t e n n e k l e g n a g y o b b a d o m á n y a a k ö n n y. Azt hittem, már rég elsírtam őket."

„I s t e n t ő l j ö t t é l, s z á r n y a s a n j ö t t é l s h o z t á l a z ö r ö k b o l d o g s á g b ó l e g y p á r c s ö p p e t n e k e m i s. N a g y l e s z e z é r t a T e j u t a l m a d a b o l d o g t a l a n l e l k e k t ő l."...

Ekkor éreztem először egy munkám befejezésével, hogy nem hiába írtam művemet: Michelangelót, az emberi szenvedés legnagyobbját; Rudnaynál jó helyre testáltam. Közös jóakaró barátunknak, L y k a „B á c s i"-nak, nem sikerült ugyan — alkalmatlan idő lévén — a kiadónál elhelyezni a verses művet, hogy a mi jó P i l c h Dezsőnk művészpalántái kezébe alkalmas zsebkönyv kerüljön. De megnyugszom abban a hatásban, amit művem egy-két igazi jóbarátra gyakorolt.

Rudnay Gyula, a mi jó Gyulánk, csöndességben lelje sok ideig örömét. Az ő nagy Temetője messze van még s nem az egyedülálló és boldogtalan Beethoven csöndje. Vele és érette van minden időben a boldog családja: a gondos hitvestárs, a jó Nagyasszony. Benépesíti világát nevének örököse, az ifjabb Gyula; azonfelül az én leányom hasonmása: Rózsika s a legkisebbik, a kis pirulós Piroska...

A most ünnepelt Mester azért is tartozik közelebbről reánk, pécsiekre, mert — saját bevallása szerint is — Pécsett, 1922 év nyarán a bálicsi dülőben levő szemináriumi szöllőben, — vagyis az akkori „P é c s i M ű v é s z t e l e p"-en kezdett előszőn intenzíven foglalkozni a rézkarcolással s az első magyar reprezentáns tájait e nemben itt készítette. Kell tehát, hogy szeretettel üdvözöljük őt.

Rudnay Gyula

FARSANG

Elmulott Vizkereszt ünnepe és ma este Karneval hercege átveszi birodalmát, hogy a keserves esztendők, a szürke hétköznapok után néhány hétre mosolyt, boldog izgalmakat, színes báli éjszakákat, rózsaszín örömöket fakasszon. Évek óta hiába vártuk az igazi farsangi herceget, keserves, erőszakolt, kopott, könynyes és gondteli talmi hercegeket kaptunk helyette. S ha el-elpukkant egy-egy pezsgősdugó, ha fel-felhangzott a szivbéli kacagás, puskalövésre, jajra, végrehajtó kopogtatásra emlékeztetett inkább, mint a boldog régi időkre. Ez idén is várjuk az igazi herceget, az igazi tiszta örömöket s talán végre eljön közénk, szomoru, árva magyarok közé, az igazi herceg! Köszönet érette annak, aki küldte, apródjainak, királynőinek és udvarának pedig — jó mulatást!

Jogászbál

Szombaton este zajlott le a hagyományos farsangnyitó *Jogász-bál* a Hungária-szálló fényesen kivilágított és pompásan feldiszitett termeiben. Este ¾10 órakor már sürün fordultak be az autók a Hungária-szálló elé és hozták a gyönyörü estélyi ruhába öltözött vendégeket. Megjelent *Séthy* Antal dr. államtitkár, a bál fővédőjének, *Pesthy* Pál igazságügyminiszternek képviseletében. Az előkelőségek között, mint a bál védnökei ott voltak: *Doleschall* Alfréd, *Kmetty* Károly professzorok, *Mikó* Ferenc igazságügyminisztériumi h. államtitkár, *Pap* József dr., az Ügyvédi Kamara elnöke, *Sipőcz* Jenő dr. polgármester és *Szabó* Imre dr. tiszti főügyész védnökök.

Pontosan 10 órakor érkezett meg *Auguszta* főhercegnő és *Magdolna* főhercegnő udvarukkal. A királyi fenségeket *Radványi* Imre, *Erdélyi* Endre és *Jeszenszky* Ferenc dr., a bál elnökei fogadták. Rövid üdvözlés után a fenségek és a fényes menet, melyet *Ruttkay* István vezérpálcás vezetett, a pálcás urak, megyei huszárok és a kandeláberes lakájok között bevonult a háziasszonyok termébe, ahol a fenségeket *Tomcsányi* Móric dr., a Joghallgatók Segitő Egyesületének tanár-elnöke és az egyetemi rektor magnificusának képviselője fogadta.

A háziasszonyok élén *Tomcsányi* Móricné dr.-né és *Verebély* Jenőné dr.-né üdvözölte a fenségeket. Ezután rövid cercle volt, mely után a fenségek bevonultak a nagy bálteremben és *Auguszta* főhercegnő megadta az engedélyt a bál megnyitására.

Magdolna főhercegnő első bálját nyitotta meg *Radvány* Imre bálelnökkel, a régi hagyományos jogász-csárdásra:

„Nem ütik a jogászt agyon",

melyet *Radics* Béla és fia zenekara szolgáltatott.

Ezután tizenkét fehérruhás kislány vonult a bálterembe, hogy első báljén első táncát eltáncolja. A bájos lánykoszoruban résztvettek: Finály Klára, Pallay Babus, Töttössy Rózsi, Győrffy Erzsébet, Győrffy Anita, Verebély Nóra, Radványi Éva, Majláth Emma, Némethy Tündi, Reiner Margit, Kirchknopf Margit és Mauthner Mária.

Az első báljukat ünneplő lányok keringője után kezdetét vette az általános tánc, mely a késő reggeli órákig a legjobb hangulatban együtt tartotta az előkelő közönséget.

A megjelent hölgyek névsora:

Háziasszonyok: Aczél Rezsőné, Alföldy Béláné, Andorffy Károlyné, Angeli Gasztonné, Angyal Pálné, Antalffy Mihályné, Astuto Györgyné hercegné, nádasdi Baán Achillesné, szapári Baitz Károlyné, beodrai Baitz Oszkárné, Bakay Lajosné, Bakóczy Istvánné, Balás Károlyné, Balku Gyuláné, Balogh Elemérné, Barnabás Pálné, Bauingarten Nándorné, Bayer-Krucsay Dezsőné, Bálint Ernőné, bárelházi Bárczy Istvánné, Bernolák Nándorné, Bessenyei Zénóné, Bezzegh-Huszágh Miklósné, Blehn Jánosné, Bikfalvy Károlyné, Boronkay Dénesné, Both Benyhértné, Bozóky Mátyásné, Börcsök Adorné, Brezanóczy Sándorné, Buday Barnáné, Csabay Károlyné, Cseh Jenőné, Cseh Mihályné, Cseruy Károlyné, Csécsi-Nagy Miklósné, Cséti Róbertné, Csopey Dénesné, Csordás Istvánné, Dani Béláné, Déghy Ödönné, Dietl Fedorné, Diószeghy Gáborné, Erney Károlyné, Erődi-Harrach Tihamérné, Exner Kornélné, Fabinyi Tihamérné, Farkas Imréné, Fejes Béláné, Fejér Ákosné, kendi Finály Istvánné, Francois Cézárné, Frits Miklósné, Füzesséry Tiborné, Gajzágó Miklósné, Gál Lászlóné, Gerbert Károlyné, Gerlóczy Gedeonné, Gerlóczy Lászlóné, Gévay-Wolff Nándorné, Góth Ferencné, Görgey Istvánné, Görgey Józsefné, Grósz Emilné, Gulácsy Dezsőné, Gullya Lászlóné ifj. Győrffy Kálmánné, Gyurkovich Lászlóné, Hagen Alfrédné, Haltenberger Vilmosné, Hamza Ágostonné, Hantos Elemérné, Haraszthy Sándorné, Hardy Kálmánné, Harkányi Jánosné bárónő, Hegedüs Kálmánné, Heniz Jenőné, Herrmann Miksáné, Hernády Antalné, Holitscher Károlyné, Holitscher Pálné, kislódi Holián Miklósné, kislódi Holián Péterné, Horváth Tivadarné, Horvátovitch Ivánné, Hutyra Ferencné, Iby Dénesné, vitéz Ilosvay Lajosné, Isaák Gyuláné, Járitz Nándorné, Jármay Elemérné, Jerffy Gézáné, Jeszenszky Ferencné, Jékey Dánielné, Jetts Gyuláné, Juhász Andorné, Juhász Jenőné, Karay Pálné, Kántor Jánosné, Kávássy Béláné, Keglevich Györgyné bárónő, Kenéz Béláné, Keresztessy Gyulné, Kóry Jánosné, Kissóczy Józsefné, Klebelsberg Kunóné grófnő, Kmety Károlyné, Kovács-Sebestyén Lászlóné, Kozma Miklósné, Kresz Károlyné, Kreyer Krausz Artoldné, Kühnemann Pálné, Latinovits Endréné, Láng-Miticzky Ernőné, Lipthay Béláné bárónő, Liszka Károlyné, Lorch Károly Lajosné, Lukács Endréné, etrekarcsai Lukács S.-né, Magassyné, Lotz Cornélia, Magyar Ernőné, Magyary Gézáné, Majláth Lászlóné, Margitay Valérné, Markó Istvánné, Mattyasovszky Miklósné, Mauethner Alfrédné, Mács Jánosné, Mediánszky Lázárné, Mendelényi Lászlóné, Mikó Ferencné, Miskolczy Gusztávné, Mojses Andorné, Nagy Ferencné, Nedeczky-Grlebsch V.-né, Német Arturné, vitéz Németh Lajosné, Némethy Ödönné, Niamessny Mihályné, Notter Antalné, Oswald Istvánné, Örffy Imréné, Pallay Tiborné, Palmer Kálmánné, Palotay Kovács Károlyné, Papp Józsefné, Pauks Albertné, Pesthy Pálné, Pisztory Zoltánné, Plánner Jenőné, fj. Pőzeli Istvánné, Preszly Elemérné, Purt Ernőné, Radnótfay Györgyné, Radwány Károlyné, Rapaich Richárdné, Reviczky Jenőné, Ridly Istvánné, Sándor Lászlóné, Sándorffy Kamillné, Seregby Zoltánné, Séthy Antalné, Sivó Ernőné, Schindler Árpádné Schmidt Józsefné, Schmidt Richárdné, Schnetzer Ágostonné, Schuster Jánosné, Sternád Istvánné, Staud Jánosné, Szalay Lajosné, Szalay Sándorné, Szádeczky-Kardos Lajosné, Szászy Béláné, Szebeny Antalné, Szekér Károlyné, Személyi Kálmánné, Sztechlo Dezsőné, Szukováthy Imréné, Tabakovits Dusánné, Tatits Árkádné, Telkes Aladárné, Temple Rezsőné, Téglássy Endréné, Thuróczy-Ruzitska Gyuláné, Tomcsányi Kálmánné, Tomcsányi Móriczné, Tomcsányi Vilmos Pálné, Tomcsányi Zoltánné, Tóth Béláné, Töreky Gézáné, csantavári Törley Antalné, Török Arthurné, Töttössy Béláné, Tury Sándorné, Uri Lajosné, Vargha Zsigmondné, Vámosy Mihályné, Várady Jenőné, Vecheklédy Józsefné, Verebély Jenőné, Verebély Tiborné, Vessely Tiborné, Virágh Gyuláné, Vladár Gáborné, Vogel Dénesné, Vuk Gyuláné, Waldhauser Gézáné, Wehner Józsefné, Wenczel Árpádné, Zachár Gyuláné, Zachár Istvánné, Zambra Alajosné, Zimnitz Károlyné, Zsigmondy Jenőné, Zsitvay Tiborné, Zsoldos Ferencné.

Asszonyok: Töttössy Edéné dr.-né, Demény Jánosné dr.-né, Szöts Albertné, Szabó-Hangya Mártonné, Mitskey Sándorné, Moksony Lászlóné, Tichy Gézáné, Erlesbek Györgyné, Doleschall Alfrédné, Mauks Albertné, özv. Surich Imréné, Tirchner Lajosné dr.-né, Strestik Jánosné, Udvari Mihályné, özv. Pápai Imréné, Bellovits Imréné, Báthory Ilona, vitéz Rumy Jenőné, Mór Gyuláné, Széphelyi Kálmánné, Bruzer Józsefné.

Leányok: Széphelyi Lonci, Széphelyi Mariska, Bonis Loli, Verebély Nóra, Bruzer Manci, Majláth Emma, Reiner Margitka, Linzbauy Kató, Linzbauy Piri, Szöts Mária, Vajda Erzsike, Mitsky Lili, Mitsky Mici, Tichy Piroska, Németh Tündi, Radvány Lenke, Radvány Éva, Beretvás Irma, Zlobl Adrienne, Dolecseball Lotti, Pauks Margit, Schetrich Juliska, Stehlo Kató, Pallai Baba, Streslik Lili, Marik Felicitas, Nagy Blanka, Udvari-Dezső Edith, Révay Ginci, Pápay Erzsi, Pápay Ica, Lórenz Bözsi, Mohr Duci, Bodony Baba, Bellovich Etelka, egri csomai Csomay Klári, Rumy Babika, Magyar Rózsika, kendi Finály Klára, Vargha Loloka.

Jubiláris Technikus Bál

A M. Kir. József Müegyetemi Segélyegylet ezidén is megrendezte január 7-én fényes sikerü 60. jubiláris *Technikus báljá*t a fővárosi Vigadó összes termeiben. *József* főherceg és *Auguszta* főhercegasszony magas fővédnöksége mellett. A bál tiszteletbeli háziasszonyságát *Anna* főhercegasszony, a tiszteletbeli bálelnökséget *József Ferenc* főherceg vállalta.

Már tiz órakor gyülekeztek a Vigadó fényárban uszó gyönyörüen diszitett csarnokában a magyar uri társaság és mérnöktársadalom előkelőségei.

Pontosan háromnegyed 11 órakor érkeztek meg *Anna* főhercegasszony és *József Ferenc* főherceg, majd néhány perccel később *Auguszta* főhercegasszony és *Magdolna* főhercegnő, kiket az előcsarnokban a bál elnöksége, élükön *Korbuly* László bálelnök, *Marton* Pál, a Segélyegylet elnöke, *Szily* József főtitkár és *Fogarassy* László főjegyző fogadták.

A bálelnök üdvözlő szavai után 26 pálcás ur, kandeláberes lakájok és diszhuszárok kiséretében, heroldok harsonájának hangja mellett vonultak fel a fenségek az ezen alkalomra társalgóvá alakitott kisteremben, melynek bejáratánál a Müegyetem tanári kara nevében a rektori tanács *Szily* Kálmán rektor, *Oltay* Károly, *Heller* Farkas, *Putnoky* László és *Laky* Dezső dékánok fogadták az érkezőket.

A kisteremben összegyült házlasszonyok és védnökök nevében Korbuly Károlyné, Pekár Imréné, Verebély Tiborné és Verebély Lászlóné üdvözölte a fenségeket, akikkel együtt bevonult a menet a nagyteremben felállitott délszaki növényekkel gazdagon diszitett emelvényre. Közben a rendőrzenekar indulót játszott.

Ezeknután Korbuly László bálelnök engedélyt kért a bál megnyitására és Radics Béla cigányprimás rákezdett a hagyományos technikus csárdásra:

Zöldre van a, zöldre van a
Rácsos kapu festve . . .

melynek hangjaira a bált a következő párok nyitották meg:

Magdolna főhercegnő Korbuly Lászlóval,
Zelovich Baba Marton Pállal,
Pekár Zsuzsi Szily Józseffel.

A bál rendezősége a bálon megjelent hölgyeket ötletes és izléses táncrenddel lepte meg, egy-egy karikagyürüvel jelezve ezzel a technikus ifjuság legjobb kivánatait az idei Technikus bálon megjelent leányok számára.

A bál mindinkább emelkedő hangulatban a késő hajnali órákig tartott. A gyönyörü éjszaka résztvevői felejthetetlen kedves emlékkel távoztak.

A megjelent hölgyek közül a következők neveit sikerült feljegyezni:

Háziasszonyok: Adler-Rácz Józsefné, ifj. Adler-Rácz Józsefné, Alpár Ingácné, Balku Gyuláné, Bárczy Dezsőné, bárezlházi Bárczy Istvánné, Becker Ágostonné, Bene Benedekné, Berzenczy Domokosné, Bessenyei Ferencné, Bethlen Istvánné grófnő, Bethlenfalvi Pál Andorné, Biró Zoltánné, Bobula Jánosné, Bódy Tivadarné, Bókay Árpádné, Bókay Zoltánné, Brázay Zoltánné, Bresztovszky Béláné, Buday Jánosné, Buday Barnáné, Buday Béláné, Csáky Károlyné grófnő, Csécsi Nagy Imréné, Csécsi Nagy Miklósné, Dániel Györgyné, Deschau Achillné, Dobrovits Lajosné, Erb Nándorné, Fejér Lajosné, Francsek Imréné, Fridrich Istvánné, Gaál Jenőné, Gaszner Tiborné, Geszt Gyuláné, Ghyczy Auréliné, Gordon Róbertné, Goszleth Gyuláné, Haggenmacher Henrichné, Haggenmacher Ottóné, Haidekker Sándorné, Halász Zoltánné, Heller Farkasné, Hendrich Antalné, Herrmann Miksáné, Hervay Pálné, Horváth Béláné, Huszár Károlyné, Hutyra Ferencné, Jankovich Bésán Jenőné grófnő, Jaross Jaroszlávné, Illyés Gézáné, Kara Jenőné, Kertész K. Róbertné, Kéthly Károlyné báróné, Klebelsberg Kunóné grófnő Korbuly Jánosné, Korbuly Károlyné, Kossalka Jánosné, Kotsis Ivánné, Kovacsics Dezsőné, Kovács Alajosné, Kovács Sebestyén Aladárné, Krayer-Krauss Arnoldné, Krippel Móriené, Köpcsy Elemérné, Körmendy Imréné, Laky Dezsőné, Lobmayer Gézáné, Mayer Andrásné, Mayberg Károlyné, Mediánszky Lázárné, Melczer Lászlóné, Mithailich Győzőné, Milos Györgyné, Misángyi Vilmosné, Müller Alajosné, Nagy Árpádné, Nagy Istvánné, Nagy Károlyné, Nádler Róbertné, Nádosy Gergelyné, Oltay Károlyné, Orphanidesz Jánosné, Padányi Gulyás Jenőné, Paleta Viktorné, Pattantyus Ábrahám Gézáné, Pettkó Szandtner Aladárné, Pavlánszky Edéné, Pekár Imréné, Plósz Pálné, Pogány Béláné, Pöschl Imréné, Preisz Hugóné, Putnoky Lászlóné, Quirin Leóné, Rakovszky Ivánné, Rihmer Lászlóné, Rohriger Sándorné, Romsauer Lajosné, Röck Istvánné, Samarjay Lajosné, Saxlehner Kálmánné, Sándy Gyuláné, Schimanek Emilné, Schuszter Oszvaldné, Schön Frigyesné, Seitovszky Béláné, Seitovszky Tiborné, Seidl Ambrusné, Söpkéz Sándorné, Steller Antalné, Sternád Istvánné, Stránez Kamillóné, Stromszky Dénesné, Stromszky Dénesné, Stromszky Ernőné, Stromszky Sándorné, Szabó Gusztávné, Szandtner Béláné, Szerenchy Gézáné, Szésztai Lászlóné, Szénásy Gyuláné, Szénásy Lajosné, Szigeth Gáborné, Szily Kálmánné, Sztankovits Szilárdné, Sztehlo Aladárné, Szörtsey Józsefné, Sztranyavszky Sándorné, Sztrókay Istvánné, Tarcsay Pálné, Teleki Józsefné grófnő, Teleki Sándorné grófnő, Térfi Béláné, Thoma Frigyesné, Till Antalné, Tolnay Kornélné, Toperczer Ákosné, Tuzson Tiborné, Ugron Gáborné, Vajda Ödönné, Varga Józsefné, Vargha Imréné, Varsányi Emilné, Verebély Lászlóné, Verebély Tiborné, Vezsenyi Dezsőné, Végh Istvánné, Vértessy Sándorné, Vietórisz Gyuláné, Walder Gyuláné, Wein Elemérné, Wekerle Sándorné, Wenckheim Dénesné grófnő, Zaymus Vincéné, Zelovich Kornélné, Zemplén Gézáné, Zilahi-Kiss Jenőné, Zorkóczy Samuné, Zsigmondy Dezsőné, Zsitvay Tiborné.

Asszonyok: Rejtő Gyuláné, Kókai Rezsőné, Dulcz Antalné, Ferdinandy Gyuláné, Heeger Árpádné, dr. Benedek Józsefné, Havrán Dánielné, Reich Sándorné, Hinek Miksáné, Fenyő Kornélné, Toepler Ottóné, Siegler Gyuláné, Turtsányi Kálmánné, Rados Józsefné, Manicette Emilné, Gundelfingen Józsefné, Bolberitz Károlyné, Müller Józsa, Vargha Imréné, Hönig Edéné, Meinhardt Frigyesné, Mayer Andrásné, Fiessel Józsefné, Horváth Zoltánné, Rausch Aladárné, Theodos Józsefné, Balázs Péterné, Botta Pálné, Radó Sándorné, Mediánszky Lázárné, Bajor Lajosné, Szabó Jánosné Huszár Károlyné, Müller Rezsőné, Vutkovich Sándorné, Juhász Miklósné, Panek Ödönné, nemes Szerenchy Gézáné, Süvegh Józsefné, Harsányi Jenőné, Fodor Károlyné, Kármán Norbertné, Korbuly Jánosné, Köpesdy Elemérné, Zsigmondy Dezsőné, Bersuder Ervinné, Schuszter Oswaldné, Bátori Károlyné, özv. Reischl Ferencné, dr. Paleta Viktorné, Romet Jánosné, Nyakas Istvánné, Heeger Árpádné, Szántay Imréné, Verderber Józsefné, Püspök Dezsőné, Vincéné Misángyi Irén, Genersich Antalné, dr. Lányi Lajosé, dr. Barta Józsefné, Fiessel Józsefné, Ábrányi Kornélné, Barcsay Dezsőné, Holló Lajosné, Wirker Lajosné, dr. Hubert Zoltánné, törei Tóth Lászlóné, Köhler Lászlóné, dr. Micheller Istvánné, Scholtz Kálmánné, Tóth Tihamérné, Hódos Andorné, Sorg Antalné, Bán Kornélné, Szabó Jánosné, Hendrich Antalné, Katona Mihályné, Borsos Endréné, Erney Móriené, v. Makay Józsefné, Kovács Lászlóné, Turcsányi Kálmánné, Poros

JANUÁR SZENZÁCIÓJA
14 NAPOS CORVIN TÉLI VÁSÁR
Megnyitásáról legközelebb részletesebben.
E vásár jellgéje:
„SOHA MÉG ILY OLCSÓN!"
CORVIN-ÁRUHÁZ

Istvánné, özv. Kádár Jenőné, Csima Józsefné, ifj. Tóth Imréné, Ferdinandy Bertalanné, Ács Mártonné.

Leányok: Süvegh Margit, Kármán Ditta, Nagel Mária, Rácz Gizella, Bersuder Mancy, Bátori Ilus, Paleta Etelka, P. Ábrahám Ilike, Szénásy Sári, Nyakas Cuci, Bessenyey Erzsébet, Daruváry Irénke, Verderber Mici Verderber Ili, Füspök Margit, Barakovits Margit, Schindler Edit, Aba Ili, Genersich Clariss, Lányi Hilda, Szécsi Irma, Goszleth Kató, Francsek Mici, Fiesel Ilzi Nádosy Kató, Verebély Judit, Ábrányi Csöpi, Barcsay Manyika, Holló Klári, Wirker Erzsébet, Buzinkay Csilla, Török Tóth Madine, Sziklay Pisti, Scholtz Lotte, Lednitzky Tilly, Medveczky Sára, Bán Mici, Hely Oly, Bánlaky Etelka, Hendrich Edmée, Katona Rózsika, Borsos Margit, Borsos Piroska, Nagy Ili, Elhoungne Margit, Erney Klári, Turcsányi Tünde, Kádár Margitka, Csima Olga, Ács Juliska, Rejtő Cica, Vezsenyi Steti, Vezsenyi Zsóka, Kókai Manci, Dulcz Denise, Uulcz Pálma, Laczkó Klári, Papp-Váry Judit, Benedek Klárika, Havrán Baba, Reich Ilonka, Hinek Nusi, Schön Margit, Ábrányi Adrienne, Fenyő Matyi, Toepler Lili, Siegler Babci, Szesztay Ilonka, Szesztay Erzsike, Mayerberg Edit, Romet Piri, Gundelfingen Márta, Bolberitz Edit, Deschán Kató, Kammer Ágnes, Hosszu Manci, Meinhardt Magda, Meinhardt Frida, Hönig Irma, Haidekker Ella, Mayer Mária, Rausch Edit, Theodos Emma, Balázs Éva, Balázs Judit, Botta Bözsi, Radó Manyi, Mediánszky Mária, Bajor Klári, Bánlaky Etelka, Huszár Ily, Müller Gizus, Müller Lilly, Majthényi Ilusza, Vutkovich Zenő, Juhász Erzsi, Panek Mária, nemes Szerenchy Gyöngyike.

Budai Orvosbál

A „*Csaba*" bajtársi egyesület „Budai Koponya-törzse" szombaton tartotta a „Budai Polgári Casino" termeiben hagyományos farsangnyitó táncestélyét — a budai orvosok bálját. Az estélyen a budai társaság színejava gyült össze. Ott láttuk orvostársadalmunk kiváló reprezentánsait: fái *Fáy* Aladár dr. ny. államtitkárt, *Bakay* Lajos dr., *Kenyeres* Balázs dr. egyetemi nyilvános rendes tanárokat, *Rihmer* Béla dr., *Csapody* István dr., *Mező* Béla dr., egyetemi tanárokat s a budai kórházak orvosi karát majd teljes számban.

A védnöki kart az agilis rendezőgárda fogadta *Horváth* Lajos dr., ifj. *Ivanich* Ferenc és *Kesselbauer* Lászlóval az élén.

A táncot a

Hallod-e te Katika..."

pattogó ütemeire:

Bakay Margitka—*Szenteh* István dr.-ral.

Csapody Hedvig—ifj. *Ivanich* Ferenccel nyitották meg.

A társaság a legjobb hangulatban maradt együtt a hajnali órákig.

A megjelent hölgyek közül a következők neveit sikerült feljegyeznünk:

Asszonyok: Bakay Lajosné dr.-né, Csapody Istvánné dr.-né, Dax Albertné dr.-né, Szőts Elekné dr.-né, Melczer Aladárné, Kesselbauer Sándorné, Ivanich Ferencné, Berti Lászlóné, Andor Endréné dr.-né, Bertsch Ottóné, Domján Józsefné, Dietz Jánosné, Feszt Béláné, Ujhelyi Józsefné, Horváth Lajosné dr.-né, Sztupka Lászlóné dr.-né, Herresbacher Árpádné dr.-né, Pajtényi Béláné dr.-né, Truskovszky Jenőné dr.-né, Vadkerthy Jánosné, Bárczay Gáborné, Jely Jánosné, Vizer Vilmosné, Travers Józsefné, Albertini Jánosné, Mucsy Gáborné, Draskóczy Lajosné dr.-né, Török Istvánné dr.-né, Hermann Gusztávné, Szénásy Lajosné, Graeffl Ödönné dr.-né, Wayand Antalné, Daubner Imréné dr.-né, bilkei Papp Lajosné dr.-né, Fáy Ákosné.

Leányok: Bakay Margitka, Csapody Hedvig, Szőts Ilus, Melczer Erzsike, Kontsér Valika, Berti Anna, Andor Ági, Bertsch Baba, Damján Pipi Németh Juliska, Szabó Sárika, Griffatong Dadó, Balogh Steti, Feszt Marianne, Ujhelyi Zsóka, Heimann Erzsike, Bárczay Irén és Otti, Fáy Erzsike, Pajtényi Pötyi, Vadkerthy Editke, Truskovszky Judith, Sztupka Béci, Ottlik Mixi, Regele Puci, Jely Ilonka, Viser Duci, Traversz Babuci, Albertini Villy, Mezey Juci, Mucsi Ilonka, Draskóczy Mirci, Hermann Elly, Értékes Ily (Lőcse), Szénásy Sári, Latkó Klári, Graeffl Anikó, Daubner Sárika és Erzsike, Szombathy Lonya, Baróthy Sári és Karola, Wayand Rózsi és Feszt Franciska.

Iparos-bál. Az idei báli szezonnak egyik legfényesebb és legsikerültebb bálja a január 15-én a *Pesti Vigadó* összes termeiben tartandó *Iparos-bál* lesz. A nagy bálbizottság élén *Czettler* Jenő dr. országgy. képviselő disz- és *Zuzán* Béla bálbizottsági elnökök állnak, akik *Végh* János háznaggyal együtt *József* Ferenc dr. főherceget és *Anna* főhercegasszonyt, mint főpártfogókat koszorus leányok és pálcás urak élén fogadják. A bálon a fenséges vendégek tiszteletére 24 pár a körmagyart és diszpolonézt fogja táncolni. A bál iránt olyan nagy érdeklődés nyilvánul meg nemcsak *Budapesten*, hanem az egész ország iparos társadalmában, hogy a bál sikere minden eddigi Iparos-bál sikerét felül fogja múlni.

A Balatoni Yacht Club bált február 4-én tartják a Hungária-szálló termeiben. Az agilis rendezőbizottság mindent elkövet, hogy a multban is mindig nagysikerü bált az idén is oly szép sikerrel rendezzék meg, hogy méltó lehessen a mult évekhez. A bál fővédnökségét ezuttal is *József* és *József Ferenc* főhercegek, valmint *Auguszta* és *Anna* főhercegasszonyok vállalták. A bál vezető háziasszonya gróf *Jankovich Bésán* Endréné. A *Yacht-bál* háziasszonyai a bált megelőzőleg *január 12-én, csütörtökön*, 9 órai kezdettel *teaestélyt* rendeznek a Bristol-szálló különtermében.

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Rudnay Gyula 50 éves

Egy nagy magyar művész tüneményes pályája

Hétfőn ünnepe lesz a magyar művészetnek. Egyik legnagyobb élő mesterünk, *Rudnay* Gyula, január 9-ikén tölti be ötvenedik életévét. Az a félszázad, amelyet ez a rendkivüli tehetségü s a magyar pikturában egészen páratlanul álló művészegyéniség eddig leélt, eseményekben és nagy eredményekben gazdag fejezete művészettörténetünknek.

Rudnay a szinek tragikus zengésének s a mélyről fakadó lirának legnagyobb mestere festészetünkben. Izig-vérig, szinte tradicionálisan magyar és izig-vérig költő, de azon a formanyelven beszél, amely minden idők legnagyobb mestereivel függ már majdnem valamennyi számottevő külföldi muzeumban is és diadalmasan hirdeti ott a magyar géniusz teremtő dicsőségét. Az utóbbi évek egyik nagy sikert a másik után hozták neki, de mig idáig elérkezett, sokat küzködött, sokat tanult Rudnay is, mint legtöbb kitünő magyar piktor.

1878 január 9-ikén született Pelsőcön, Gömörmegyében. Először az Iparmüvészeti Iskolába járt, azután négy évig *Hollosynál* tanult, Münchenben. Majd Nagybányán folytatta tanulmányait, azután Rómába és Párisba ment. Külföldről hazatérve elvonultan élt vidéken s tanulmányait folytatta. Rimaszombatban és Hódmezővásárhelyen dolgozott. Budapesten először 1911-ben keltett feltünést hangulatos, mélyérzésü képeivel. 1916-ban a Mücsarnok kiállitásán megkapta a *Ráth*-dijat, de első igazi nagy sikeret 1918-ban az *Ernst Muzeumban* rendezett nagyobb kollektiv kiállitásával aratta. Ez a kiállitás egészen uj, hatalmas, megkapóan magyar egyéniséget revelált. Teljes volt ez a siker. Kiderült, hogy a szerény, elvonultságban szorgalmasan dolgozó müvész a legnagyobb magyar mesterek közül való.

Rudnay pályája ezután megszakitatlan lendülettel ivelt fölfelé. Hazai sikerei után következtek a külföldi diadalok Hollandiában, Velencében, Milánóban, Bécsben, Londonban a legnagyobb elismeréssel fogadták. Londonban a Képzőmüvészeti Társulat tiszteletbeli tagjává választotta. Brüsszeli nagy sikere után megkapta a belga Lipót-lovagrendet. Olaszországban a királyi képtár számára vásárolták meg képeit. Legutóbb pedig Pittsburgban szerzett páratlan sikert a magyar névnek. Ennek a sikernek a hatása alatt a legnagyobb francia képzőmüvészeti lapok ostromolják képeinek reprodukcióért s nem egy nagy francia kiadó cég tett már neki ajánlatot a legfelkapottabb szerzők müveinek illusztrálására.

Rudnay különben sikerei közt is szakadatlanul dolgozik. Most fejezte be két hatalmas kompozicióját, amelyet a debreceni egyetem számára festett. Az egyik kép Csokonayt ábrázolja diákjai körében a debreceni Nagyerdőben, a másik egy Magyar toborzó a negyvenes évekből. A müvész ezt a két nagy vásznát a közeljövőben alighanem Budapesten is kiállitja, mielőtt Debrecenben az egyetemen elhelyeznék.

Rudnay ma tanára a Képzőmüvészeti Főiskolának, tagja a Szinyei-Merse-társaságnak s általános becsülés övezi ugy müvészi körökben, mint a müértő közönség legszélesebb rétegeiben. Ötvenedik születésnapja alkalmából tisztelői ünnepséget akartak rendezni neki, de ő szokott szerénységével kitért minden ünneplés elől. Rudnay mint müvész csak egy ünneplést ismer, azt a sikert, amely képeinek minden kiállitása alkalmával kijár.

K.

A művész önarcképe

(A Nemzeti Ujság számára rajzolta Rudnay Gyula)

— **A János vitéz második előadása a Nemzeti Szinházban.** Szombaton ismételték meg a Nemzeti Szinházban a *János vitéz* előadását, amelyen először játszott *Pethes* Sándor. Humortól duzzadó alakitásával pompásan illeszkedett az együttes játékába, amelyet ezuttal is zsufolt ház nézett végig. A repriz főszereplőinek, *Fedák* Sárinak, *Nagy* Izabellának, *Lánczy* Margitnak, *Cselényinek* és a többieknek ezuttal is nagy sikere volt.

— **Az Akadémiához beérkezett pályamüvek.** A Magy. Tudományos Akadémiához a következő pályázatokra érkeztek be pályaművek: a *Kornfeld* Zsigmond alapitvány kamatainak felhasználásával kétezer pengő jutalmat tüztek ki „A magyar iparoktatás története az utolsó száz évben, különösen 1867 óta" pályatétel kidolgozására. Ezt a jutalmat *Vigh* Albert helyettes államtitkár két terjedelmes kéziratos kötetével pályázta meg. A Hadtörténelmi Levéltár hagyományából kitüzött négyszáz pengős nyilt pályázatra, mely az 1708. augusztus 3-án vivott trencséni csata részletes leirását kivánja, *Grivicic* Gyula alezredes küldte be tanulmányát. A *Forster János*-alapitvány kamatainak felhasználásával az Akadémia ezer pengős jutalmat tüzött ki olyan pályamüre, mely annak vizsgálatával foglalkozik, mi módon van befolyása a buza nemesitése a liszt minőségére, különösen a sütőképességük szempontjából. Ezt a pályatételt *Sigmond* Elek és *Hankovszky* Jenő pályázták meg együttes munkájukkal. Az épitészeti vagy képzőmüvészeti értekezés jutalmazására kitüzött *Wellisch* Alfréd-jutalomra *Foerk* Ernő, *Hoffmann* Edit, *Torockai-Wigand* Ede és *Vámos* Ferenc küldték be dolgozataikat. A jutalom kiosztására kiküldött bizottság elnöke B. *Forster* Gyula, tagjai pedig: *Herczeg* Ferenc, *Hekler* Antal, *Möller* István és *Petrovics* Elek. A harmadik osztály döntést hoz a *Wahrmann* Mór érem odaitélése tárgyában. Ezt az érmet az alkotás értelmében az a magyar állampolgár kapja, aki 1922—27. évben akár az ipar, akár a tudomány előbbrevitele, vagy a gyakorlati találmányok terén a legnagyobb érdemeket szerezte. A felsorolt jutalomtételeken kivül 1928. március 19-én az összes ülés az Akadémia bevételeiből kétszáz-kétszáz pengős jutalomban részesiti azt a két legérdemesebb néptanitót, akit erre a tanfelügyelőktől beérkezett jelentések alapján a tanitói szervezetek kiküldöttei és az Akadémia tagjai a legméltóbbnak találnak.

— **Orbók darabját Berlinben Reinhardt mutatja be.** *Orbók* Attila vigjátékát „A király negyven lóerős autója"-t — miután Párisban százhuszonhétszer játszották — több külföldi szinház lekötötte. Még ebben a szezonban szinre fog kerülni a győzelmes magyar darab Koponhágában, Oslóban, Stockholmban, Genfben és Brüsszelben. Berlinben *Reinhardt* szinháza fogja bemutatni.

— **Az Andrássy-uti Szinház mai bemutatója.** Az Andrássy-uti Szinház ma esti premierjén három gyönyörü ajándékkal lepte meg a közönséget. A három ajándék közül kétségkivül a legpompásabb: az „Ibolya" cimü Molnár-vigjáték *Gaál* Franciskával a cimszerepben. *Zilahy* Lajos „Romlatlanság"-a a második, *Vaszary* Piroskával és *Dánielné Lengyel* Laura „Bocsánat, felség" cimü kitünő kis operettje a harmadik, amit az tesz különösen kedvessé, hogy a grációzus és finom játéku *Tóth* Böske és a közvetlen és nagyon kedves *Szilágyi* Marcsa nyujtják át a közönségnek. Ehhez az operetthez *Kulinyi* Ernő verseire *Lossonczy* Dezső szerzett finom zenét, aki különben Ady-ciklusával még egy gyöngyszemet is illesztett a müsorba. Ezt a müsort *Faragó* Sándor egy vidám és nagyon ötletes tréfája, *Medgyasszay* Vilma művészi sanzonjai, *Radó* Sándor kupléi, *Vidor* Ferike cselédnótái és *Korcsmáros* Nándor vigjátéka teszik teljessé egy olyan gárda előadásában, mely a kabarét ma is a legjobb hittel szolgálja. *Gárdonyi* Vilma, *Szömörkényi* Franciska, a nagyon tehetséges *Basovszky* Juci és a frenetikus derültséget keltő *Szász* Lily, a férfiak közül pedig *Ujváry* László, *Kővári* Gyula, *Faragó* Ödön, *Peti* Sándor, *Ihász* Lajos, *Fekete* Pál, *Heltai* Andor, *Andor* Béla a legjobbat és a legvidámabbat adják, amit csak adhatnak s ennek eredményeképpen elmondhatni, hogy az Andrássy-uton valóban jól kezdődött az ujév. Ez mégis

Prágában magyar—cseh—osztrák kereskedelmi tárgyalás indul meg ezen a héten

Csehországnak a római *magyar-olasz-osztrák egyezményhez való csatlakozása* érdekében igen nevezetes lépés történt. Legutóbb Bécsben találkozott a magyar delegáció a cseh kiküldöttekkel, akik ugyanakkor az osztrákokkal is tárgyaltak. A magyar-cseh tárgyalás *tisztázta az elvi kérdéseket* és ennek alapján a cseh kormány most *meghivta Magyarországot*, hogy Prágában folytassák a kereskedelmi tárgyalást. A magyar kormány a meghivást *elfogadta és a magyar delegáció a hét közepén elutazik Prágába.* Ugyanakkor *Csehország meghivta Prágába az osztrák kereskedelmi delegációt* is a Bécsben megkezdett tárgyalás folytatására.

Igen érdekes az Ausztriához intézett cseh meghivás abból a szempontból, hogy abban az osztrák kormánynak figyelmébe ajánlották, hogy ugyanakkor Prágában lesz a magyar delegáció is, tehát szükség esetén *az osztrák kiküldöttek a magyar delegáció tagjaival is tárgyalhatnak.* Ebből a kettős meghivásból azt a következtetést lehet levonni, hogy *Csehország közelebbi kiván a magyar-osztrák-olasz hármas egyezményhez.* Ezért Prágában megakarják ismételni a római hármas tárgyalást. A csehek külön-külön tárgyalnak majd a magyarokkal és az osztrákokkal, akiknek módjuk lesz egymás között is megvitatni a fölmerült kérdéseket.

Csehország most elsősorban *Magyarország felé irányuló szén- és koksz-exportját* igyekszik régi nivójára emelni, miután tavaly Magyarország *16,260 vagon* cseh szenet vásárolt, kereken *3000 vagonnal kevesebbet*, mint az előző évben, az idén pedig az első negyedévben csak *4470 vagon* volt a cseh szén behozatala, ami mult év megfelelő időszakával szemben *további 775 vagon visszaesést* jelent. Ez a hanyatlás Csehországot annál érzékenyebben érinti, mert az idén az első negyedévben *Magyarország szénbehozatala 2000 vagonnal emelkedett* és 7400 vagont tett. Mig tavaly csaknem egész külföldi szénszükségletünket Csehországból fedeztük, az idén *40 százalékban más országokból*, elsősorban Törökországból, Angliából, Németországból és Lengyelországból importáltunk főképpen gázszenet.

Ujabb szigoru devizakorlátozások Németországban. *Berlinből* jelentik: A birodalmi devizaközpont *ujabb rendkivül szigoru korlátozásokat* léptetett életbe a devizakiutalások terén. Árubehozatali célokra juniusban már *csak az igénylések tiz százalékát* utalják ki, ami majdnem egyet jelent az árubehozatal teljes betiltásával. Kivételt csak a legfontosabb nyersanyagoknál tesz a devizaközpont, amelyeknél az eddigi behozatali mennyiségek további biztositása létérdeke Németországnak. Ezeknek a nyersanyagoknak a behozatalára ezentul nem a birodalmi devizaközpont adja meg az engedélyt, hanem az egyes nyersanyagpiacokat ellenőrző külön központok, mint például a gyapotközpont, gyapjuközpont, bőrközpont, fémközpont stb.

Állandóan emelkedik az osztrák kölcsönkötvények árfolyama. *Bécsből* jelentik: A legutóbbi időben a befektetési értékek piacán kisebb megszakitásoktól eltekintve, állandóan emelkednek az árfolyamok. Különösen élénk üzlet fejlődött ki a bankok közötti forgalomban. Vannak olyan kötvények, amelyek az év eleje óta *50—60 százalékos emelkedést* mutatnak. Jelenleg a tőzsde érdeklődését csaknem teljesen a kötvénypiac foglalja le.

45 százalékkal emelkedett a középeurópai országok fakivitele. *Prágából* jelentik: A középeurópai erdővidék faexportja az év első negyedében az előző év megfelelő időszakának kiviteléhez viszonyitva 45 százalékos növekedést mutatott. Lengyelország, Csehszlovákia, Ausztria, Jugoszlávia és Románia az 1933. év első negyedében összesen 972 ezer, ez év első negyedében pedig 1409 ezer tonna fát exportáltak. Mig Jugoszlávia fakivitelének 78, Romániáénak 74, Ausztriáénak 55 és Lengyelország fakivitelének 45 százaléka megmunkált fanyagra esett, addig a cseh faexportnak csak 19 százalékát tette ki a megmunkált fa. A középeurópai fakivitel legfőbb piacai: Németország, Anglia, *Magyarország* és Olaszország.

A HÁTOE igazgatósági ülésen a rendkivüli házadópótlék eltörlését követeli. Gróf *Somssich* Tihamér elnöklése alatt a *Ház és Telektulajdonosok Országos Egyesülete* (HÁTOE) igazgatósági ülést tartott, amelyen *Szende* Péter Pál ügyvezető elnök a rendkivüli házadópótlék eltörlésére irányuló akciót ismertette. A rendkivüli pótlékot annak idején átmenetileg kreálták s ennek ellenére most már három év óta áll fenn. Az igazgatósági ülés többek hozzászólása után elhatározta, hogy a HÁTOE azt a régebbi előterjesztését, hogy a bérleményeket egy év eltelte előtt egyik fél se mondhassa fel, a kormány előtt nyomatékosan ujólag sürgősen kérelmezni fogja.

200 millió dollárért fémet vásárol az amerikai kormány. *Washingtonból* jelentik: A szenátus bányabizottsága megszavazott egy javaslatot, mely felhatalmazza az ujjáépitési bizottságot, hogy a felesleges amerikai rezet, ólmot és cinket összevásárolja. A Refice a vásárlásokat nyilt piacon köteles lebonyolitani és a megvett készletet a tengerészeti és hadsereg anyagszertárai, továbbá a középitkezések céljaira bocsátja rendelkezésre. Egyelőre *200 millió dollár értékü vásárlásról* van szó.

Kényszeregyezségek. A budapesti törvényszék ma elrendelte a csődönkivüli kényszeregyezségi eljárást: *Deutsch Ferenc* Józsefvárosi Tejüzem (Ludoviceum-utca 8.) cég ellen. Birósági jogi megbizott dr. Nagy Imre, vagyonfelügyelő dr. Vadász Imre. Követelések bejelentése junius 13-ig. — *Zsiga Sándor* (Erzsébet-körut 36.) rádiókereskedő ellen. Birósági jogi megbizott dr. Boda Ernő, vagyonfelügyelő dr. Ligeti Mór. Követelések bejelentése junius 14-ig az OHE budapesti központjánál.

A földmivelésügyi miniszter kilátásba helyezte a gyümölcsvédő szerek és a szérumok további ármérséklését

Rendkivül nagy érdeklődés mellett folyt le vasárnap délelőtt Szegeden a városháza közgyülési termében a szegedi gazdasági egyesület gyülése, amelynek tulajdonképpen egyetlen tárgya *Kállay* Miklós földmivelésügyi miniszternek az egyesület diszelnökévé való megválasztása volt. *Hunyady-Vass* Gergely elnök üdvözölte a megjelenteket, majd megemlékezett dr. *Somogyi* Szilveszter szegedi polgármester, volt diszelnökről, aki két évtizeden át dolgozott a város és a szegedi gazdák érdekében. A gazdagyülés ezután *Kállay* Miklós földmivelésügyi minisztert diszelnökké választotta. *Baranyi* Tibor főispán és *Pálfy* József polgármesterhelyettes társaságában lépett a terembe a földmivelésügyi miniszter, akit a nagy számban összegyült gazdák lelkesen megéljeneztek. *Hunyady* János egyesületi ügyész, *Staub* Elemér, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara elnöke, *Kiss* Ferenc, majd *Hunyady-Vass* Gergely üdvözlő szavai után *Kállay* Miklós földmivelésügyi miniszter fontos és az ország egész gazdatársadalmát közvetlenül érintő kijelentéseket tett.

— Ma a földmivelésügyi miniszternek — mondotta — sok problémával kell foglalkoznia, kezdve a gabonaértékesitésen, az ipari árak kérdésével, a gazdasági adósságok rendezésével, a hitellel, az adókérdéssel azért, mert ma ezekkel a kérdésekkel a gazda is foglalkozik. A ma legnagyobb problémája a *termelési költségek kérdése.* A termelési költségek az *elérhető értékesitési árral nincsenek arányban* s ezért most nem ugy kell levezetni a kérdéseket, hogy mennyiért lehet eladni valamilyen árut, hogyan alakul ki annak az ára, mennyi a közteher, mennyi az adósság kamata, hanem meg kell forditani a dolgot és azzal kell foglalkozni, hogy mi az a termelési költség és az értékesitési ár, amely a gazdának az élet lehetőségét megadja.

Ennek a vidéknek legnagyobb problémája a szőlő- és gyümölcstermelés kérdése. *A Duna-Tisza közében világpiaci központok alakultak ki* és nagyon szeretném — folytatta a miniszter —, ha a szegedi piacot országos jelentőségü piaccá tudnám megszervezni, mert ez adná meg a lehetőséget a valódi gyümölcstermelésre. Kétségtelen, hogy a *gyümölcsvédőszerek drágasága* a kérdés megoldását hátráltatja s ezért még a nyáron *napirendre tüzöm a gyümölcsvédő szerek ujabb árcsökkenésének kérdését.* A védőszerek árának legutóbb történt csökkentése után nagyban emelkedett a fogyasztás, tehát *itt az ideje, hogy további olcsóbbitásra gondoljunk.* Radikálisan meg kell oldani a *pajzstetükérdést* is.

A miniszter ezután a szegedvidéki állattenyésztés visszamaradottságáról beszélt és kifejtette, hogy ezen a vidéken indokolt volna az *intenzivebb, jobb, esetleg istállózott állattenyésztésre való áttérés*, mert ma már a homoki legelőkön komoly állattenyésztést nem lehet elérni. A felsőtanyai méntelep már kicsinynek bizonyult és *a jövő évben*

GEORGE OWEN BAXTER

A TIGRIS

FORDITOTTA: LENDVAI ISTVÁN

16

12.

Blas teljességgel tisztában volt azzal, hogy Vega nem fogja elfelejteni a rajta esett szégyent. A San Pablo-völgyében azt beszélték, hogy a nagy Vega még soha sértést meg nem bocsátott, ha hetekig vagy hónapokig kellett is követnie a vakmerő ember nyomait. Blasnak tehát nagyon kellett arra vigyáznia, hogy kitérjen minden találkozás elől. Három napon át folyton észak felé tartott, lehetőleg kimélve lovának erejét és tuljutott azon a vidéken, amely fölött Stefan Gregory sasszeme őrködött. Aztán a hegység hátamögötti részében megmutatkozott egy város utcáin, de csak rövid időre. Tudta, hogy néhány perc alatt hire futhat jelenlétének. Vega ezer füle hamar megtudhatja, hol rejtőzködik, mint ahogy Vega ezer karja nyomban kinyulna utána.

A kovácsmühely előtt megpatkoltatta lovát, kérdezősködött az északnak vezető legkényelmesebb utról és a sietős embernek való folyamgázlókról, aztán gyors ügetéssel elindult észak felé. Egy jó óra mulva nagy ivben lekanyarodott a város körül délnek. La Blanca egyre értelmesebb és egyre barátságosabb társa, igazi barátja lett. Blas pontosan beosztotta a napi munkát. Bizonyos órákban — legtöbbször a reggeli hüvösségben — előre lovagolt. Délben legelni engedte lovát valami árnyékos helyen, ő maga pedig szakadatlanul gyakorolta magát a fegyverhasználatban. Akik San Pablóban gondtalan naplopónak ismerték, most elcsodálkoztak volna rajta. Karabéllyal lövöldözött távoli célpontokra, amellett pedig a pisztoly volt legfőbb gondja. Folyton gyakorolta magát abban a fontos művészetben, hogy pisztolyát villámgyorsan kihuzza és a csipője mellől tüzeljen, vagy hirtelen megforduljon és a golyót a közvetlen mögötte levő célpontra irányitsa. Mindez nem volt ujdonság neki, de most komolyabb volt a helyzete, mint otthon. Most Vega tapasztalt veteránjainak hideg, tiszta tekintetével, gyors és biztos kezével lesz dolga — sőt magával Vegával is, akinek már annyian estek eddig áldozatul.

— De hogyan fog eljutni Don Teofilóhoz?... Hogyan fogja megfizettetni vele Lavera nyomorék kezeit?

Napok óta megint Stefan Gregorynak, a seriffnek birodalmában járt. Vega bandája miatt még alig nyugtalankodott. Azok majd belenyugosznak egyelőre, hogy kicsuszott a markukból. Azért hát odairányitotta lovát abba a kis városba, amelyről Lavera annyiszor beszélt neki és amely ugyancsak Guido Forszenyónak köszönhette felvirulását. A pompás kis városban — mennyivel nagyobb és gazdagabb volt, mint San Pablo! — leszállt a nyeregből, Johnson munkaközvetitő irodája előtt. Az irodában köpcös, verejtékező emberke fogadta, aki jobbról-balról kifaggatta Blast, aki mint John Smith jelentkezett és végül ajánlólevelet adott neki Guy Enrighthez. Két lovat kellene ott beoktatnia John Smithnek, de szeretettel, sarkantyu és ostor nélkül. Blas a vékony levélboritékon át nyugodtan elolvashatta, mit irt a papirra a köpcös emberke:

„E sorok átadója John Smithnek mondja magát. Valószinüleg kevert vérü. Ha valami nem éppen felelősségteljes munkát adhatna neki a lovai körül, talán hasznát vehetné."

Blas mosolyogva tette zsebre a levelet. Ekkor vette észre, hogy a tuloldali szálló verandáján valaki megfordul utána és a homlokát ráncolva integet feléje...

Stefan Gregory volt!

13.

A seriff odasietett a fiatalemberhez, de homlokáról eltünt a komor ránc.

— Már éppen azon voltam, hogy számadást kérek Vegától önről — kezdte a seriff mosolyogva. — Hogyan is tudott ön igy... igy levegővé válni?

— Talán megöltek valakit önöknél ott északon? — kérdezte Blas kiváncsian.

— Amennyire én tudom, igen. És azt hittem, hogy ön az a szerencsétlen flótás. Ugyan miféle ördöngősség terhelheti megint a lelkiismeretét?

— Seriff — felelte az ifju — én mindent elkövettem, hogy minden kárhozatos dolog elől kitérjek. Elmenekültem Vega elől és remélem, hogy soha nem fog utolérni. Gondolja ön, hogy sikerül?

A seriff elgondolkozva cirógatta négyszögletes állát.

— Gyermekem — mondta — azt hiszed, nagy különbség az, ha te találkozol az ördöggel, vagy ha az ördög teveled? Mindenképp robbanás lesz belőle.

— Igaz. De közben... ha valaki kérdezősködnék... Ugy-e, ön nem látott engem?

— Talán át akarod festeni La Blancát? — mosolygott a seriff. — Nem, szenyór Blas, önnek előbb lovat kell cserélnie, ha észrevétlen akar maradni. Vega hamarosan meg fogja tudni, hogy ön itt felbukkant.

— Vannak hirei San Pablóból, seriff?

— Atyja egyszerre kétezer dollárhoz jutott és alfalfa-földeket vásárolt.

— Ugy? — dünnyögte Blas.

— Némelyek azt mondták, hogy Vega igényt tart arra a pénzre — mondta a seriff, mintha kitalálta volna Blas gondolatát. — Ön tudhatja legjobban, Blas.

— Én? — csodálkozott Blas. — Mi közöm nekem Vega pénzéhez?

A seriff halkan nevetett:

— No, hát ne beszéljünk róla. Nekem minden esetre elmondták, hogy Vega az ön atyjánál barátságos látogatást tett. Én aztán elővettem Vegát és mondtam neki...

— Hogyan? Ön beszélt vele?

— Deeehogy — hangzott a száraz felelet — hiszen akkor egyikünk már alulról szagolná a tavaszt. Elővettem Vegát... a kedvese, a Liseta utján...

— Megesküdtek már? — kérdezte Blas villámgyorsan. A seriff félig mérgesen nézett a szemei közé.

— Arról is minden esetre többet tud ön, mint más, fiacskám. Persze, sejtelme sincs arról, hogy Liseta miért halasztja az esküvőt egyik hétről a másikra?

— De seriff, mi közöm ehhez? — kérdezte Blas ártatlanul.

— Mert azt mesélik, gyermekem, hogy Liseta, miután önnel táncolt, megváltoztatta nézeteit Vegáról és Vega pénze mintha már nem vonzaná őt annyira.

— Vegának tökéletes fogai vannak — ásitott Blas, de egyébként nem valami különös férfiszépség. Igaz, seriff?

(Folytatása következik.)

64 ezer pengőt juttatott fennállásának első évében az Operaháznak a Magyar Operabarátok Egyesülete

A *Magyar Operabarátok Egyesülete* hétfőn este tartotta közgyülését az Operaház társalgójában az egyesület tagjainak általános érdeklődése mellett, Dr. *Kornis* Gyula egyetemi tanár, országgy. képviselő elnöki megnyitójában nagyjelentőségü beszédben mutatott reá a társadalomnak és a sajtónak a müvészi célok érdekében történt együttmüködésének eredményére és különösen a *gyakorlati teljesitményekre*, amelyeket az egyesület fennállásának első éve során az Operaház népszerüsitése és nehéz müvészi munkásságának támogatása érdekében kifejtett.

Ezután *Fellner* Alfréd főkonzul, az egyesület ügyvezetésével megbizott alelnök tett jelentést az operabarátok müködésének gyakorlati vonatkozásairól. Megállapitotta, hogy az egyesület tagjainak áldozatkészsége folytán már *az első esztendőben 81.000 pengőt sikerült előteremteni az Operaház céljaira.* Ebből az összegből *51.000 pengőt forditottak jegyek vásárlására*, amely jegyek a tagokat illették meg és a fennmaradó *30.000 pengő készpénzfeleslegből az egyesület a most lezáruló idény során 13.000 pengőt bocsátott az Operaház igazgatóságának rendelkezésére* részben *ösztöndijak*, részben *dologi kiadások* céljaira, mig a fennmaradó összeget a szeptemberben kezdődő jubiláris évad alkalmából adja át a *Magyar Operabarátok Egyesülete* az Operaháznak. Egyuttal bejelentette, hogy az egyesület hangerősitő berendezést ajánl fel az Operaháznak.

A közgyülésen nagyszámban megjelent tagok őszinte elismeréssel és lelkesedéssel vették tudomásul a jelentést, amelynek elfogadása után megejtették a választást. A választmány uj tagjai *Ugron* Gábor v. b. t. t., ny. miniszter, *Ottlik* György főszerkesztő, *Petrovics* Elek miniszteri tanácsos, a Szépmüvészeti Muzeum igazgatója és *Rust* József udvari tanácsos lettek. A közönség nevében *Hegedüs* Lóránt mondott köszönetet az egyesületnek lelkes munkájáért. A jegyzőkönyv hitelesitésére gróf *Majláth* Józsefet és *Káldi* Jenőt kérték fel.

A közgyülés után a megjelentek ünnepi hangulatban vonultak le az Operaház nézőterére, hogy résztvegyenek az egyesület ünnepi előadásán, amelynek alkalmából előbb *Puccini* egyfelvonásos vigoperája „*Gianni Schicchi*“ került szinre a legutóbbi felujitás kitünő szereposztásában. A zenebarát társadalom hosszas elismeréssel ünnepelte a cimszerepet alakitó *Szende* Ferencet, az Operaház örökös tagját, valamint a kitünő előadás többi szereplőit, köztük *Réthy* Esztert, *Dobay* Liviát, *Bársony* Dórát is. Ezután *Strauss* Richard táncköltemenyét, a *József legendát* mutatta be az Operaház balletegyüttese *Zsdényi* Károly ismert alakitásával a cimszerepben. Miután a világhires zeneköltő a közeli napokban ünnepli 70. születésnapját, az előadás egyuttal hódolat is volt *Strauss* Richard géniusza előtt.

A diszelőadás után, amelyen *Horthy* Miklós kormányzó is megjelent és amelynek alkalmából a nézőtéren a magyar zenevilág, a politikai élet és a társadalom számos kitünősége jelent meg, a *Magyar Operabarátok Egyesületének* tagjai a *Dunapalotában* kedélyes társas összejövetelre gyültek össze és meghitt hangulatban fejezték be az operai idényt, amelynek érdekében olyan hatékonyan közremüködtek.

— **Kedden befejeződik a Shakespeare-ciklus.** Kedden lesz utolsó előadása a Nemzeti Szinház *Shakespeare*-ciklusának, amikor uj betanulásban kerül szinre a *Vihar*, *Odry* Árpád rendezésében, *Bajor* Gizi, *Perczel* Zita, *Odry* Árpád, *Mihályfi*, *Timár*, *Nagy*, *Abonyi*, *Gál*, *Major*, *Somodi*, *Sugár*, *Rózsahegyi*, *Bodnár*, *Fehér*, *Losonczi*, *Onody* és *Tábori* alakitásaival a főszerepekben. Az utolsó felvonásban előforduló táncokat *Virágh* Ilus tanitotta be és azok szólórészét ő táncolja.

— **Tauber Richárd operettszerepben mutatkozik be Budapesten.** *Tauber* Richárd, a világhirü énekes junius 8-án, 9-én és 10-én a *Városi Szinházban* operettszerepben mutatkozik be a pesti közönségnek. Egy bécsi társulat a *Három a kislányt* játssza el Budapesten, Schubert szerepét *Tauber* Richárd énekli. Az előadás primadonnája Paula *Brosik*, a *Theater an der Wien* tagja.

— **Rudnay Gyula kapta a főváros képzőmüvészeti nagy aranyérmét.** *Liber* Endre alpolgármester elnöklésével hétfőn délben döntöttek *a székesfőváros képzőmüvészeti nagy aranyérmének* és a *bronzéremnek* odaitéléséről. A bizottság egyhangulag ugy határozott, hogy a képzőmüvészeti *nagy aranyérmet Rudnay* Gyulának, a *bronzérmet* pedig *Leszkovszky* Györgynek juttatja. *Rudnay* Gyula érdemeit, kivételes tehetségét valóban nem kell felfedezni, azok közé tartozik, akik évtizedek óta járnak a magyar képzőmüvészet élén és nemzetközi viszonylatban is az elsők közé számitanak. Kitüntetése egyhangu helyesléssel találkozott és az egész müvésztársadalom örömmel fogadta. *Leszkovszky* György a fiatalabb generáció egyik legtehetségesebb tagja, az egyházmüvészet egyik legkiválóbb müvelője, legutóbb Rómában is nagy sikerrel szerepelt.

— **Boross Mihály darabja a Nemzeti Szinházban.** A Nemzeti Szinház igazgatósága elfogadta előadásra *Boross* Mihály: *János* cimü tragikomédiáját. Az uj darab a jövő idényben kerül bemutatásra.

Weingartner vezényelte a Liszt Ferenc-Társaság évadzáró hangversenyét

Liszt Ferenc, a világhirü zeneköltő és zongoraművész, lángelméjének áldozott a gróf *Zichy* Jánosné országos elnöklete alatt álló *Országos Liszt Ferenc Társaság*, amely szombaton kezdte meg három estére tervezett évadzáró ünnepségeit.

Az első estén, mint ismeretes, az Operaházban kerültek szinre a *Liszt* Ferenc alkotásaira összeállitott táncképek, valamint *Kodály* Zoltán gyönyörü daljátéka, a *Székelyfonó*.

Vasárnap *Liszt* Ferenc *egyházzenei müveinek* előadása adott külön jelentőséget az emlékünnepségnek, amely a koronázó főtemplomban vette kezdetét, ahol délelőtt *Sugár* Viktor kormányfőtanácsos, karnagy vezényletével *Liszt* Ferenc *Esztergomi miséjét* mutatták be, amelynek magánszólamait *Sárkány* Sándor orgonakiséretével költői elmélyüléssel adták elő *Szabó* Ilonka, *Kisfaludy* Melanie, *Lózsy* Hugó és *Mally* Győző operaénekesek.

Az ünnepség az egyetemi templomban folytatódott, ahol a központi papnevelő intézet növendékei dr. *Koudela* Géza egyházzenei igazgató vezetésével részleteket adtak elő *Liszt* Ferenc *Koronázási Miséjéből* és a férfikarra irt *C-moll miséből*. Végül a belvárosi főplébánia-templomban *Harmat* Artur zeneművészeti főiskolai tanár vezényletével Liszt *Missa chorális* cimü alkotásából, a *Kyrie*, a *Sanctus*, a *Benedictus* és befejezésül az *Ave Maria* került áhitatot keltő kifejezéssel előadásra a magasszinvonalu templomi hangversenyen résztvett hivek előtt.

A *Liszt*-ünnepségek második napjának méltó befejezése az *ünnepi zenecst* volt, amelyet az eredeti tervektől eltérően nem a városligeti Hősök-terén, hanem a *Zeneművészeti Főiskola* nagytermében tartottak meg. A műsor bevezetésében *Mosonyi* Mihály *„Gyászhangok“* cimü korálisa után dr. *Koudela* Géza egyházzenei igazgató az *Országos Liszt Ferenc Társaság* ügyvezető igazgatója olvasta fel *József főherceg Liszt Ferencről szóló mélyenszántó gondolatokban gazdag megemlékezését*, majd a *Budai Dalárda Liszt XVIII. zsoltárát* adta elő. Vitéz *Somogyvári* Gyula *(Gyula diák)* mondotta el ezután *A boldog szunnyadókhoz* cimü lendületes ódáját, ezután az *Egyetemi Énekkarok* kórusa és vegyeskara énekelte el felejthetetlen hatást keltve *Liszt A holtak* és a *Hősi sirató* cimü hatalmas énekkari alkotásait. Végül a *Székesfővárosi Zenekar* a *Szent Erzsébet legenda* keresztes vitézeinek indulóját és a hangverseny befejezéseképpen *Berlioz Rákóczi indulóját* adta elő.

A diszhangversenyen résztvett nagyszámu és előkelő közönség körében mélységes hatást váltott ki a gyönyörü ünnepség és az elismerésben méltán osztoztak a *Székesfővárosi Zenekart* vezénylő *Bor* Dezső, *Vaszy* Viktor és *Endre* Béla karnagyok is.

A Liszt-ünnepségek hétfőn értek véget a Vigadóban Budapest székesfővárosi bizottságával együttesen rendezett diszhangversennyel, amelynek során *Mykyscha* Taras a nemzetközi Liszt-hangversenyeken második dijat nyert neves fiatal orosz zongoraművész adta elő bravuros technikai készséggel az *Esdur zongoraversenyt*. Ezután *Liszt* egyik legszebb szimfonikus alkotása, a *Loreley* került előadásra és végül a Budapesten időző illusztris karnagy, Felix v. *Weingartner* nagyvonalu vezényletével a *Budapesti Hangversenyzenekar*, valamint az *Egyetemi Énekkarok*, a *Faust-szimfóniát* mutatták be.

A nagy lelkesedéssel fogadott örökszép Liszt-alkotások hallgatósága hálás elismeréssel ünnepelte a világhires karnagyot, valamint a közreműködő művészeket. *Némethy* Ellát, az Operaház örökös tagját, *Rösler* Endrét, az Operaház művészét, a kiváló orosz pianistát, *Szakolczay-Riegler* Ernő orgonaművészt, ugyszintén az Egyetemi Énekkarokat, amelynek tagjai *Vaszy* Viktor karigazgatóval vettek részt a hangversenyen, továbbá a Budapesti Hangversenyzenekar kitünő müvészeit. (d. f.)

TOTI DAL MONTE BUDAPESTEN

— Évek hosszu sora óta készülök a magyar fővárosba — mondotta a világhirü olasz koloratur énekmüvésznő —, aki hétfőn délelőtt érkezett egyenesen Milánóból Anita *Colombo*, a *Scala szinház* volt igazgatójának, Arturo *Toscanini* hirneves adminisztratőr titkárnőjének társaságában.

Toti dal Monte középtermetü, hollófekete fürtös, vérbeli olasz szépség, akinek rendkivül érdeklődéssel várt hangversenyét egymásután nem kevesebb, mint *háromszor halasztották el* különböző, időközben felmerült akadályok miatt. Megemlitette beszélgetés közben a müvésznő, hogy a *Scala szinházban* szerepelt először s hogy pályafutása során egyik legnagyobb élménye az volt, amikor *Toscanini* vezénylete mellett énekelhette Rigoletto *Gildáját*.

— Az őszinte rokonszenv hozott ide önökhöz — mondotta végül. — Eddig már legalább *háromszor körüljártam a világot*. Jártam *Japánban*, *Ausztráliában*, *Délamerikában*, sőt *Oroszországban* is s közben *annyi szépet hallottam Magyarországról*, hogy feltett szándékom, amennyire csak lehet *meghosszabbitani itteni tartózkodásomat*.

Toti dal Monte kedden este énekel a Vigadóban. Hangversenyére elővételben keltek el a jegyek. (d. f.)

— **Délelőtti bemutató a Belvárosi Szinházban.** A Belvárosi Szinház együttese a társulat szociális alapja javára vasárnap délelőtt bemutatta *Demeter* László és *Horti* Sándor *Kaland vége* cimü darabját. Az érdekes és izgalmas meséjü darab szép sikert aratott, a főszereplők közül *Keresztesi* Mária, *Soltész* Annie, *Simon* Zsuzsa, *Nagy* György, *Boray* Lajos, *Apáthy* Imre és *Lázár* Tihamér váltak ki. Az előadást *Baróthy* József rendezte.

— **A Magyar Iparmüvészet ezévi 3—4 száma** most hagyta el a sajtót. A *Szablya Frischauf* Ferenc szerkesztésében megjelenő kitünő szakfolyóirat ezuttal is kitünő és változatos illusztrativ anyagot és pompás cikkeket közöl, elsőrendü kiállitásban. *Rosner* Károly *A csomagolás utja* cimü cikke rendkivül gondosan foglalkozik ezzel az ujabban erősen fellendült grafikai ággal. *Végh* Gyula, az Iparmüvészeti Muzeum főigazgatója *Diszitő müvészet 1934.* cimü tanulságos cikkében a mai lakásberendezésekkel foglalkozik. *Acs* Lipót *Mit tanulhat a magyar iparmüvészet a magyar népmüvészettől* cimü cikke érdekes tanulmányt ad a népmüvészet és a modern iparmüvészet összefüggéséről. *Jakó* Géza *a müvészi keramiával* és annak technikájával foglalkozik. Szines mümellékletek, hazai és külföldi iparmüvészeti események, kiállitások, pályázatok, könyvismertetések egészitik ki ezt a kitünő füzetet, amelynek cimlapját *Nemes* György tervezte.

— **Rövidesen bemutatásra kerül** az Uránia szinházban *Kellér* Márkus filmszkeccse. Sok humor és derüs epizód teszi vidámmá és kedvessé az ötletes uj szinpadi produkciót. *Fenyvessy* Éva, *Szőnyi* Lenke, *Kertész* Gábor, *Szenes* Ernő és *Radó* Sándor szorgalmasan próbálnak a szinpadon. *Bródy* István vállalta el a szinpadi képek beállitását és rendezését.

— **Bérmakép** Rozgonyinál 3 darab 8 pengő.

MOZGALMAS SZINHÁZI ÉLET BUDÁN

Az idei nyáron erős szinházi hónapok lesznek Pesten a *Beketow*-cirkuszban, a *Royal Orfeumban*, a *Feld*-szinházban és esetleg a *Nyári Operettszinházban* is előadások lesznek. Pestnek azonban erős konkurrenciát csinál az idén *Buda* is. A *Budai Szinkörben* csütörtöktől kezdve a *Király Szinházból* áttkerült *Ördöglovas* kerül szinre estén-ként *Szücs* Lászlóval a cimszerepben a *teljes Király Szinházbeli* előadásban és kiállitásban.

Érdekes szinházi vállalkozás indul meg az Olaszfasorban is, szemben a *Fogaskerekü vasut* végállomásával. *„Tabáni kabaré“* lesz ennek a nyári szinháznak a neve, amely ugyan nem fekszik a Tabánban, hiszen azt teljesen lerombolták már, *de a régi Tabán romantikus levegőjét akarja felidézni ez a kabaré*. Kisebb operettek, kabaré tréfák és bohózatok kerülnek majd szinre a *Tabáni kabaréban*. A *kabaré* szinpadát és dekorációit *Vogel* Erich tervezi, a fiatal és tehetséges festőművész. A kabaré nemsokára megnyilik. Sztárjai *Medgyaszay* Vilma és a legjelesebb pesti kabaré-komikusok lesznek. A kabaré hirszerint *Bársony* Rózsit, a jelenleg külföldön szereplő szubrettet akarja leszerződtetni a legelső kis revüre, amelyet a kabarémüsorba illesztenek.

STAN — PAN
és CHARLEY CHASE
a világ legjobb vigjátékegyüttese
a tavasz legragyogóbb slágerében:
A SIVATAG FIAI
Ezenkivül: rajzos trükkfilm, utazási film, miniatür revü, sportfilm.
(Metro — Goldwyn — Mayer-filmek).
PREMIER MAI

— **A legmodernebb rendezési problémákat valósitják meg a Háry János debreceni szabadtéri előadásán.** Magyarországon az idei nyáron hat nagy vidéki város készült szabadtéri előadások rendezésére. A szebbnél-szebb tervek azonban a papirkosárba kerültek, mert a költségvetések összeállitásánál kiderült, hogy igazán nagyvonalu és értékes szabadtéri játékhoz olyan horribilis tőkebefektetésre van szükség, amelynek kockázatát a mai viszonyok között nem ajánlatos vállalni. Egyedül Debrecen tartott ki a rendezésre vállalkozók közül és a *Debreceni Hét* keretében, junius 8., 9. és 10-én az ősi Kollégium négyezer főnyi közönséget befogadó, hatalmas udvarán bemutatja több mint huszezer pengő költséggel *Kodály* Zoltán csodás szépségü operáját, a *Háry Jánost*. A főszerepeket *Palló* Imre és *Nagy* Izabella vezetésével az Operaház legkiválóbb müvészei alakitják és a müvészegyüttest háromszáz főnyi statisztasereg, száz főnyi gyermekkórus és egy száztagu monstre-zenekar egészíti ki. A rendezést *Rékay* Andrásra, az Operaház kiváló rendezőjére bizták és a legbőkezübb áldozatkészséggel olyan páratlanul széles lehetőségeket teremtettek a számára, hogy modern müvészi elgondolásait maradéktalanul megvalósithatja. Tündérien szép látványosság, nyugateurópai értelemben vett komoly, müvészi esemény lesz a Háry János debreceni szabadtéri előadása, amely a szó legkomolyabb értelmében uttörő vállalkozásnak számit Magyarországon és feledhetetlen élményt jelent majd mindazok számára, akik végignézik. Külföldről, főleg az utódállamokból rengeteg jegyigénylés történt már eddig is, de Budapestről és a vidékről is többezer főnyi közönségre számitanak, hiszen a három előadási napon számos filléres gyors érkezik Debrecenbe.

AZ ÖRDÖGLOVAS
csütörtök, május 31-től a
KIRÁLY SZINHÁZ
teljes együttesével: **Szücs, Rátkai, Örkényi, Latabár** stb. felléptével
a Budai Szinkörben

— **A Fodor-zeneiskola évadzáró hangversenyei.** A Fodor Ernő vezetése alatt álló népszerü ezeneiskola igazgatósága május 30-án este fél 8 órakor magyar est keretében kezdi meg öt estére terjedő nyilvános évadzáró hangversenyét, amelynek alkalmából az intézet növendékei tesznek tanubizonyságot előmeneteliükről. Valamennyi hangversenyt a Zenemüvészeti Főiskola nagytermében rendezik és az időpontok a következők: szerda, május 30., péntek, junius 1., hétfő, junius 4., kedd, junius 5. és szerda, junius 6. A hegedü, gordonka és énekszámokat dr. *Herz* Ottó kisérí.

— **A Beszkárt alkalmazottak képzőmüvészeti, fotó és kézügyességi kiállitása.** A Beszkárt Önképzőköre, mint a mult évben, az idén is képzőmüvészeti, fotó- és kézügyességi kiállitást rendez az Akácfa-utca 15—17. szám alatti székház disztermében. A kiállitást, melyen közel száz kiállító vesz részt, tisztviselők, kalauzok és munkások egyaránt, május 30-án délelőtt fél 11 órakor nyitja meg ünnepélyes keretek között dr. *Bárczy* István ny. miniszter, a Beszkárt igazgatóságának elnöke. A kiállitás megtekintése dijtalan, vendégeket szivesen látnak.

— **Középiskolai dalosünnep a Vigadóban.** Diszes ünnepség keretében zajlott le vasárnap délután a *Vigadó* nagytermében a XII-ik országos középiskolai dalosverseny, amelyen a budapesti *Angol-kisasszonyok Sancta Mater* leánygimnáziuma *Dötsch* Zoltán énektanár vezetésével, a székesfővárosi községi *Ráskai Lea* leánygimnázium növendékei *Sillné Szanyi* Ida vezetésével, a fővárosi községi *Zrinyi Ilona* leánygimnázium növendékei, *Szödényi* Aranka énektanárnő vezetésével, a fővárosi községi *Gizella királyné* leánygimnázium növendékei *Garzó* Józsefné énektanárnő vezetésével és a székesfővárosi községi *Szilágyi Erzsébet* leánygimnázium növendékei *B. Sztojanovits* Adrienne énektanárnő vezetésével működtek közre. A szebbnél-szebb énekszámokat lelkes tapssal honorálta a *Vigadó* nagytermét zsufolásig megtöltő közönség.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Vízfestő fogat" o.v. 38x48 cm J.l.j.: Rudnay 1947.
Kikiáltási ár: 15000 Ft.

„Kalapos fejek" o.v. 54x44 cm J.l.j. Rudnay
Kikiáltási ár: 15000 Ft.

„Lovas a tpl. előtt" Vízfestmény 15x18 cm
J.l.j.: Rudnay Gy.
Kikiáltási ár: 6000 Ft.

„Dombos táj" ~~Gr~~ ceruzarajz, Vízfestmény 15,5x21,1 cm
J.l.b.: Rudnay Kikiáltási ár: 7000 Ft.

„Szántás" Vízfestmény 16x22,5 cm
J.l.b: Rudnay Gy. 1945.
Kikiáltási ár: 4000 Ft.

BAV 48. Képaukció Bp. 1979. május

Rudnay Gyula

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1975 JAN 8

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Rudnay Gyula

1021

Rudnay Gyula: Nagybábonyi utca

Ének- és Táncegyüttes, amely
tes tagjai jellegzetes népi öl-
(Fotó: CAF — KS)

A szab

A hivatalo
a háború vé
letén nem volt egyetlen olyan falu sem, amelyet ne romboltak volna le teljesen vagy részben, s ne égettek volna fel napalmmal. A háború következményeit még távolról sem sikerült felszámolni. A Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság kikiáltása óta alig másfél esztendő telt el. Amikor a forradalom népi demokratikus szakasza békés úton győzött, amelynek eredményeképp felszámolták a monarchiát, a Laoszi Népi Forradalmi Párt vezetésével hozzáláttak a létfontosságú feladatok megoldásához. A jelenlegi időszak — a sebek begyógyításának időszaka. Helyreállítják az ipari vállalatokat, növelik az alapvető mezőgazdasági kultúrák vetésterületét. Még sok gátat és öntözési berendezést kell újjáépíteni, meg kell tisztítani a folyókat és az erdőket az aknáktól,

Az ország újjáépítése során — annak a társadalmi-gazdasági és politikai programnak megfelelően, amelyet a Népi Forradalmi Párt dolgozott ki, s amelyet a társadalom minden rétege támogat — Laoszt, ahol a keresőképes lakosság 80 százaléka paraszt, modern agrár-ipari országgá változtatják. Ezért nagy erőfeszítéseket tesznek az ipari termelés helyreállítására. Ez nem könnyű feladat. Minden korábban épült s működő üzem — szinte kivétel nélkül — importált nyers- és fűtőanyaggal dolgo A nehéz ségek ellen tianeb és más városokban is az üze mek több mint 90 százaléka már dolgozik. Az energiát a Nam Ngum-i vízerőműtől kapják.

Amikor az erőmű második egysége is termelni kezd, kapacitása 150 ezer kilowatt lesz.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Történelmi jelenet" o.v. 35,5 x 47,5 cm (Sérült)
kitiáltási ár: 15000 ft.

„Táj lovassal" vízfestmény 17x23 cm J.l.j. Rudnay Gy.
kitiáltási ár: 5000 ft.

„Falusi táj" Vízfestmény 17x23 cm J.l.j. Rudnay Gy.
kitiáltási ár: 4500 ft.

„Fás táj" o.v. 49x62 cm J.l.b.: Rudnay
kitiáltási ár: 10000 ft.

„Bábonyi táj" o.v. 45x55 cm J.l.j.: Rudnay
kitiáltási ár: 15000 ft.

„Találka az erdő szélén" o.fa, 41x50 cm
J.l.j.: Rudnay kitiáltási ár: 15000 ft.

„Bábonyi házak" o.v. karton 40x55 cm
J.l.j.: Rudnay kitiáltási ár: 15000 ft.

„Házasságtörő asszony" o.v. 50x70 cm J.l.j.: Rudnay Gy. 1918.
kitiáltási ár: 18000 ft.

„Háromkirályok imádása" o.v. 56x76 cm J.l.j.: Rudnay 1921
kitiáltási ár: 18000 ft

BÁV 48. Képaukció Bp. 1979. ~~[illegible]~~ május

Rudnay Gyula

mellhártyagyulladást kaptam és három orvos lemondott az életemről. Olvasó, úgy nézz rám, hogy én az orvosi tudomány szerint 29 év óta halott vagyok. Beöthy László megkönyörült rajtam, elvitt a Nemzetihez, előleget adott, csak azért, hogy legyen pénzem temetésre.

Meggyógyultam, első fellépésem a Nemzetiben, Bródy Sándor darabjában, a Hófehérkében, a kis tiszteletest adtam. Azóta a Nemzetinél vagyok, pár éve, mint örökös tag. Két szenvedélyem van, a vadászat és a dohány. Az Isten adott három szép gyereket. Azt gondolják, hogy van egy házam is. Itt a tévedés, ezt a házat a publikum vette nekem jubileumomra, de nem az enyém, hanem a Pénzintézeti Központé. A Pékáé.

A lányomból, sajnos, művésznő lett. Mielőtt erre a pályára lépett, bevittem egy szobába, ahol a falon ezüstkoszorú lóg, alatta szőrtarisznya. Mifelénk kódistarisznyának hivják.

Majd megfagytam!

RUDNAY GYULA

RUDNAY GYULA 1908

— Egy gömörmegyei kisközségben, Pelsőcön születtem 1878 január 9-én. Édesapám kocsmáros volt. Később azután Bejére mentünk az egész család, ott is kocsmát nyitott apám abban a faluban, ahol Tompa Mihály eklézsiája volt. Furcsa ember volt apám, bohémtermészetü, aki festett, verselt, muzsikált. Festői vénámat tőle örököltem. Első mesterem a rajzolásban is ő volt. Ezek után természetes hogy nem volt kocsmáros: barátai is »iparművészekből« verbuválódtak. Vándorszínészekből, komédiásokból, ripacsokból, akiknek nemcsak kosztot adott ingyenhanem az ingét is odaadta. Tönkre is ment apám vagy ötször egymásután. Bején jártam iskolába, bizony nagyon szegények voltunk, *tizenegyen voltunk testvérek*.

-110. arch-el Nádas Sándor: Magyar selfmademanek. Bpest, 1928. Magyar Futár kiadása.

nyolc forintot fizettem. Kellet volna fizetnem.

A régi Nemzetivel szemben volt egy tejcsarnok, úgy hívtuk, Kis büdös. Egy drága, kedves özvegyasszonyé volt, mind a növendékek odajártak libamájat kávézni. Tönkre is ment szegény.

Ha nagyon sok pénzem volt, a Magyar-utcában ettem négy tál ételt harminc krajcárért. Egy özvegy úriasszonynál, akinek gyönyörű szép úrilányai szolgálták ki a vendégeket. Együtt voltunk akkor: Sebestyén Károly, Hevesi Sándor, Lázár Ödön, együtt járt velem az akadémiára: Hegedüs Gyula, Rátonyi Ákos.

Nagyon sokat koplaltam az első évben, míg nem ismertem ki magam a viszonyokkal. Hetekig is tartott, míg nem ettem meleget, a régi Műegyetem mellett egy öreg asszony óriáskiflit árult, azt beosztottam három részre, reggel, délben, este.

Egy nagyon szomorú karácsony estére emlékszem, a szülők nélkül töltöttem Pesten egy kis korcsmában a Rókus mellett. Kettesben egy öreg pincérrel, neki se volt senkije, nekem se, a csapos is elment ünnepelni, ott szomorkodtunk Pesten, tizenhét éves voltam.

Másoltam szerepeket Meszlényi Adriennek. Nagy, nehéz szerepeket, amiket ő lemásoltatott, kíratott, de el nem játszotta szegény soha. Harminc krajcárt kaptam egy ívért. Statisztálásért ötven krajcárt, de csak keveset hagytak statisztálni, mert alacsony voltam.

Magam éltem, magam tartottam magamat négy esztendő alatt, amíg növendék voltam, összesen harminckilenc forintot kaptam hazulról. Ők tovább jártak a vidéken.

A Színiakadémián engem nem sokra becsültek, az igazgató, Mihalovits Ödön, minden féléves esztendőben kedvesen és szeretettel közölte velem: »maradjon ki Rózsahegyi, nem lesz magából színész«.

Magam se hittem benne, én ugyanis mindig gazdálkodó óhajtottam lenni, de a nevelőapám, az öreg ripacs, fanatikusan hitt bennem, miatta aztán mindig visszakéredzkedtem, hogy ne dobjanak ki.

Aztán Debrecenbe szerződtem Turai Jenőhöz. Fizetés hetven forint nyáron, nyolcvan forint télen. Ott voltam három esztendeig. Itt kell megemlíteni első szerelmemet, tiszta, ideális szerelem volt, még akademikus koromból datálódik, együtt szerződtem vele Debrecenbe, onnan elszerződtem Kolozsvárra, ezzel végeszakadt a szerelemnek, ne kérdezd a nevét, ma is él, a lánya a Nemzeti Színház tagja.

Kolozsvár két év, onnan Magyar Színház. Ott meghültem,

nekem munkát. Ezután Páris következett, az életem itt kezdett felderülni. Volt egy francia mecenásom, Rodolphe Flamm aki orvos volt, zeneköltő, palotája volt a legelőkelőbb negyedben. Ő csináltatta nekem az első zsakettet. Mikor a tükörben meglátam magamat, nem ismertem magamra.

Autója is volt, bevezetett a legjobb párisi művészi társaságokba. Munkáimmal szép pénzt kerestem. Rudolphe Flamm folyton kérlelt, maradjak, telepedjek le, ne menjek haza — a semmire. Én mindig így válaszoltam: »De ha nekem az a semmi kell«.

— És tényleg egy szép napon hazajöttem a — semmire. Hazahozott a honvágy, pedig ott már nagyon jó dolgom volt. Tízévi küzködés várt rám idehaza. Meg is nősültem, van három szép gyermekem. Első sikerem 1908-ban az Ernszt Múzeumban volt idehaza. Ez a kiállítás megpecsételte az én sorsomat.

Kétszáz kölcsönvett koronával

SÁNDOR ERZSI

Tanítónőnek készültem. Kitüntetéssel tettem le a felvételt. De nem volt protekcióm. Nem vettek fel a preparandiára . . .

SÁNDOR ERZSI
(zeneakadémiai növendék)

A hangom már előbb feltünt a reggeli miséken, szent Antal kenyérosztáskor. Felvittek Farkas Ödönhöz, a kolozsvári konzervatórium nagyemlékű igazgatójához. De ő se vett fel. Igaz, csak azért, mert 15 éves voltam.

A következő évben már a »konzi« növendéke vagyok s ne tessék megszólni érte, ha azt írom — büszkesége.

Ahogy elvégeztem kolozsvári konzervatóriumot, nekivágtam Budapestnek 200 kölcsönvett koronával.

Az Akadémián a felvételi vizsga előtt tövéről-hegyére kikérdeztek; »Tanult-e kisasszony szavalástant, poetikát, összhangzattant, olaszt stb.« Én, székely igazmondással, mindenre »nem«-mel feleltem.

Mihalovits, az Akadémia hírneves igazgatója, kissé ingerülten kérdezte tőlem:

— Hát mit tanultak?

— Énekelni !

— Mit hozott a felvételire?

— Donna Anna levélíriáját s Ofélia őrülési jelenetét.

Derültség fogadta a vidéki kis lány önérzetes szavait.

Emlékszem egy jelenetre gyerekkoromból. A tanítómesterem, Palcsó Sándor, aki már akkor megjósolta egész művészi karrieremet kis irkára vetett rajzaiból, temetni hívott minket. Tudniillik, mi gyerekek, mi voltunk a temetéseken az énekkar és a miséken is ministráltunk. A tanítónak feltünt egy ízben, hogy én nem akarok temetni menni, pedig nekem volt a legszebb hangom az osztályban. Addig faggatott, amíg kivallottam, hogy azért nem mehetek, mert *foltos a nadrágom*. Ekkor mondta ő, hogy »foltos ruha nem szégyen, csak szennyes, piszkos ne légyen«. Igy vigasztalt meg nagy szegénységemben. Édesapám mindenhol tönkrement, egyik faluból a másikba vándoroltunk a szüleim és a tizenegy gyerek. Salgótarján — Rudasbánya — Miskolc. Mindenhol volt kocsmája a környéken.

— Bejében végeztem az elemi iskolát, Sajógömörben a gimnáziumot. Négyéves koromtól kezdve rajzoltam, krétával mindig telerajzolgattam a falakat, ki is kaptam érte sokszor. Sajógömörön a gimnáziumban volt egy rajztanárom, szegény Weisen Soma, aki igen bízott az én művészi jövőmben. Mondtam neki, hogy nekem nem felel meg az, ahogyan iskolában rajzolni tanítanak. Csinálj amit akarsz, mondotta az öreg rajztanár és én akkor festettem egy kompoziciót, amelynek az volt a címe : Bem honvéd altábornagy diadala. Kompozició volt ez. Tizennégyéves koromban már komponáltam. Öt forint jutalmat kaptam az évzáró vizsgán ezért a képért egy földesúrtól.

— Iskoláim után felkerültem Pestre az iparművészeti iskolába. Szüleim támogattak, persze nagyon szerényen. Egy-két évig voltam csak itten, mert akkor már nagy híre volt Münchennek. Leutaztam tehát Hollósi Simonhoz Münchenbe. Éppen csak az útiköltségem volt meg, apám már meghalt akkor, édesanyám pedig nem tudott támogatni. Semmi jövedelmem nem volt, ha visszagondolok, magam is csodálkozom, hogyan, miből éltem akkor, huszonegy forinttal utaztam ki Münchenbe és mondhatom, több pénzem egész idő alatt nem is volt. Csak abban bíztam, hogyha nincs pénzem — hát haza sem jöhetek majd. Ezért mertem kimenni pénz nélkül. Egy rossz műtermet béreltem és sohasem felejtem el, hogy téli vihar dühöngött kint, nekem meg nem volt se szenem se fám, lefeküdtem a hideg szobában, hajnal felé teljesen megdermedtem. Ugy találtak rám, orvost hívtak, aki kijelentette, hogy ha húsz percig még alszom, *bizony megfagytam volna az ágyban*. Kosztom Münchenben javarészt kenyérke volt és tea. *A népkonyhára jártam kosztolni*, azonban ez sem volt teljesen ingyen, pár pfennigbe került, úgyhogy néha megesett az, hogy ezt se tudtam megfizetni. Szinte *örültem, mikor a népkonyhára járhattam ebédelni*. Bizony, voltak akkor még hatannyolcan magyar festők, akik velem együtt »étkeztek« ott a népkonyhán, akik ma már nagyok lettek.

— Ugyszólván minden pénz nélkül kerültem le Rómába. Kitünő ajánlólevelet kaptam Szoldatits Ferenc hetvenéves öreg magyar piktorhoz, aki akkor ott arrivált ember volt, juttatott is

Rudnay Gyula

Komédiások, olajf.
Szépm. Muz.
Szinesen repr.

100 év
rabrázate
és festérete

Z.

Nagyvilágy

Művészet
1941

67-69. l., ~~XIV.~~ 14. tábla.
26, 27, 28
29, 30.

A magyarok találkozóhelye.
sékelt árak. Crnkovic József

álló és gyógyintézet. Tel-
gnagyobb kényelem. A szál-
megyei nagybirtokos vette
főúri közönség pártfogásába
t.

lern kényelemmel berende-
ő konyha, mérsékelt pensió-
dás. Igazgató Gundel József.

-posta-utcza 6. Levélpapirok
erek és nyomtatványok rak-
a.

gi előkelő szálloda az Elba
yörű fekvéssel, kerttel és
nagyar és osztrák arisztо-
ató Ronnefeld Richárd.

árisi-utcza 3. Magyarország

*

Győr. Meixner Hotel Royal-szálloda. Minden kényelemmel berendezett szobák. Villanyvilágitás. Lift. Központi fütés. Kitünő konyha. Kávéház. Kül- és belföldi lapok.

*

Győr. Hungária Kávéház. Buffet, kitünő italok, bel- és külföldi lapok, esténkint jó czigányzene és mozgófénykép. Tulajdonos Ludassy Mór.

*

Herring D. A. (Leutner utóda) udvari czipészmester. Bécs, I., Göttweihergasse 2. Műhelyek: IV., Fleischmanngasse 6.

*

Hofmann udvari kalapgyáros. Bécs, I., Kohlmarkt 7. Angol uri és női kalapok. Legujabb divat, legnagyobb választék.

*

Hüttl Tivadar, cs. és kir. udv. szállító. Porczellán- és üvegraktár. Porczellángyár Óbuda. Raktár V., Dorottya-u. 14.

*

Kolozsvár. Pannonia szálloda. Minden kényelemmel berendezett szobák. Villanyvilágitás. Fürdő. Kitünő konyha. Kocsik minden vonathoz. **Fészl J., szállodás.**

*

Kölber Testvérek, csász. és kir. udvari kocsigyár VIII. ker., Salétrom-utcza 5. sz. Alapittatott 1780. Párisi világkiállitás. 1900. Aranyérem.

*

Krakkó. Café Secessio. Kitünő kávéházi italok, figyelmes kiszolgálás, az összes bel- és külföldi lapok.

MŰTEREMLÁTOGATÁS RUDNAY GYULÁNÁL

AKI MOST DOLGOZZA FEL A FELVIDÉKI BEVONULÁSNÁL SZERZETT IMPRESSZIÓIT

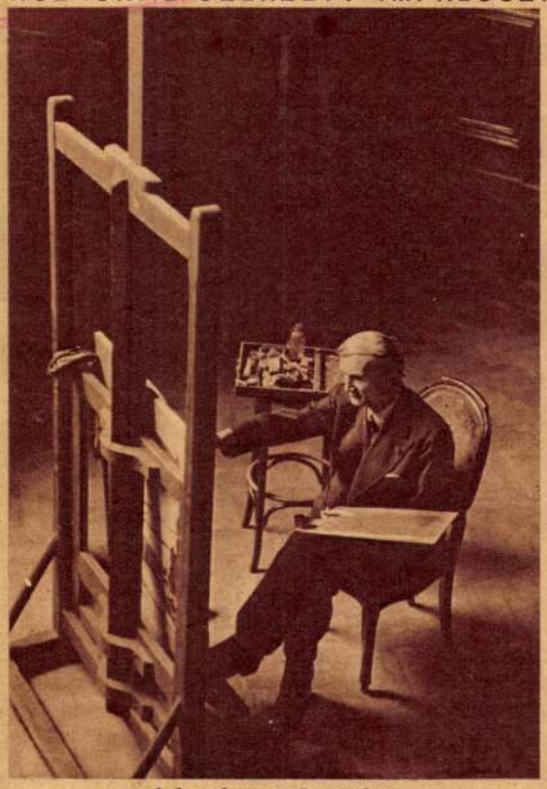

A hatalmas műteremben

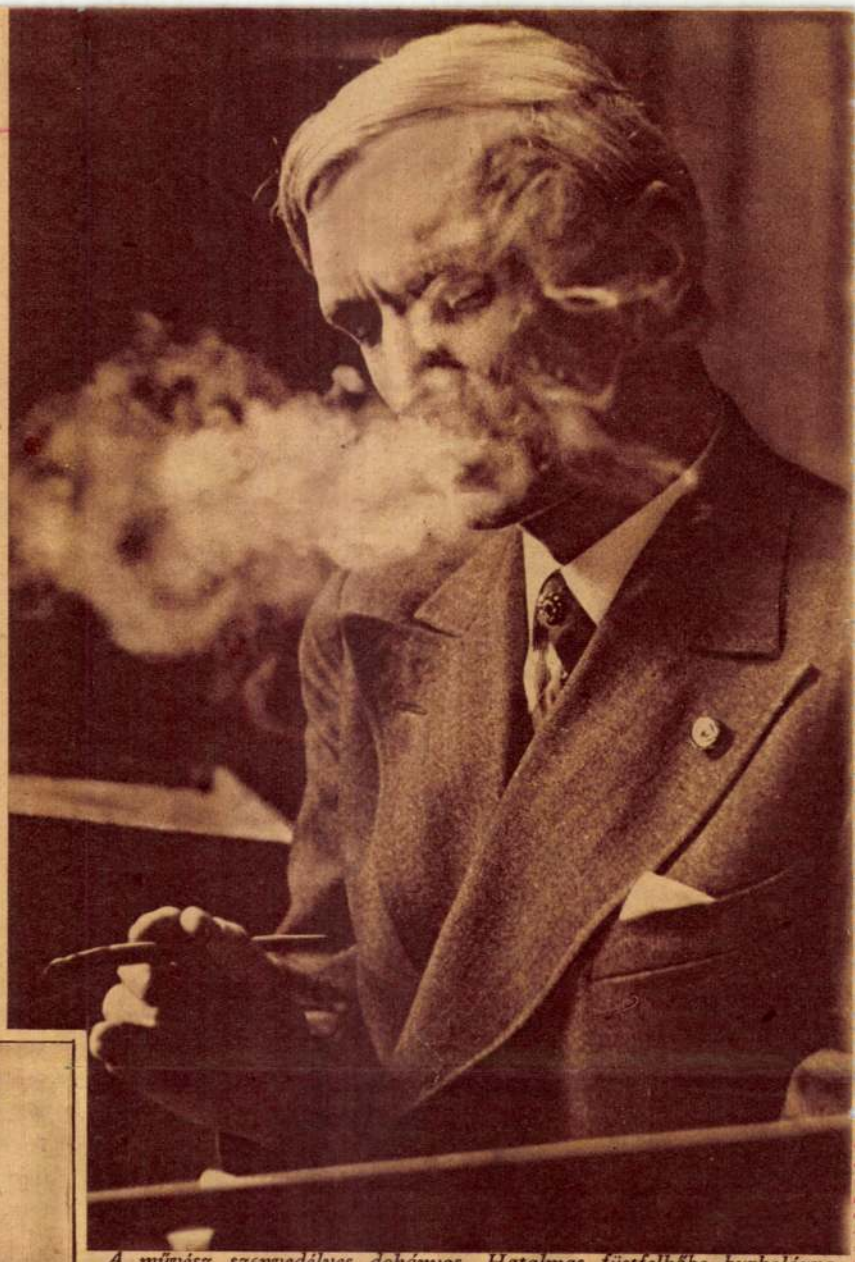

A művész szenvedélyes dohányos. Hatalmas füstfelhőbe burkolózva dolgozik a készülő festményen

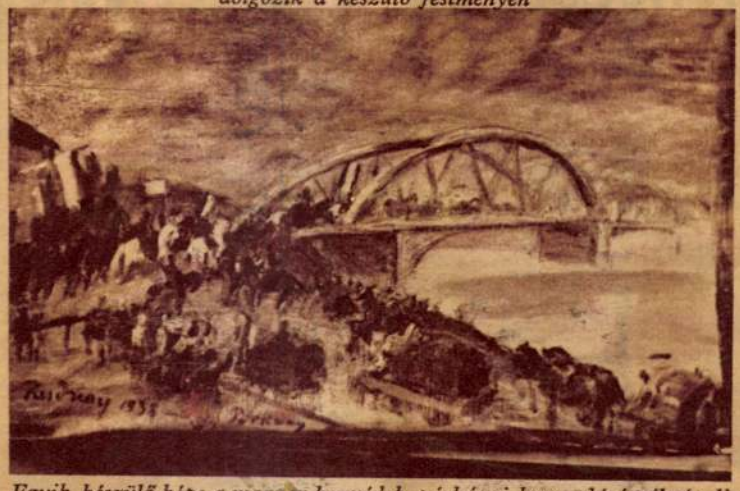

Egyik készülő képe a magyar honvédek párkányi bevonulását ábrázolja

A művész, készülő festménye előtt

Pihenő

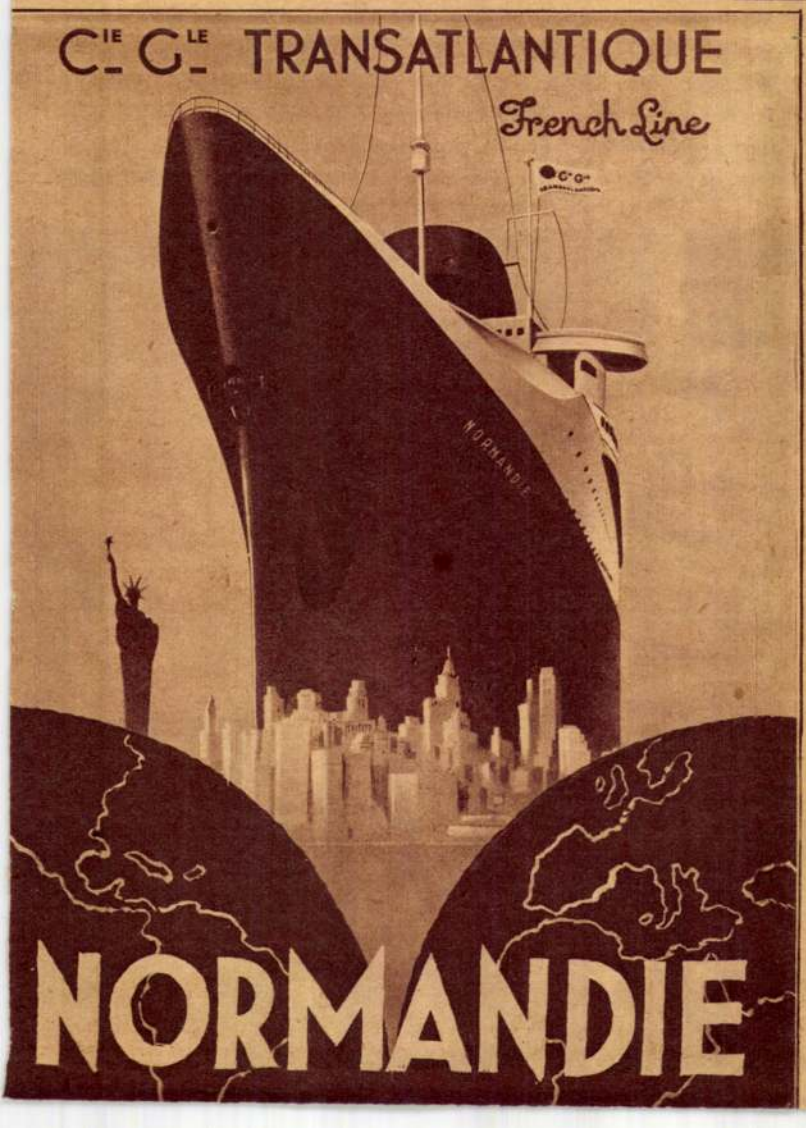

SZEGÉNY GAZDAGOK

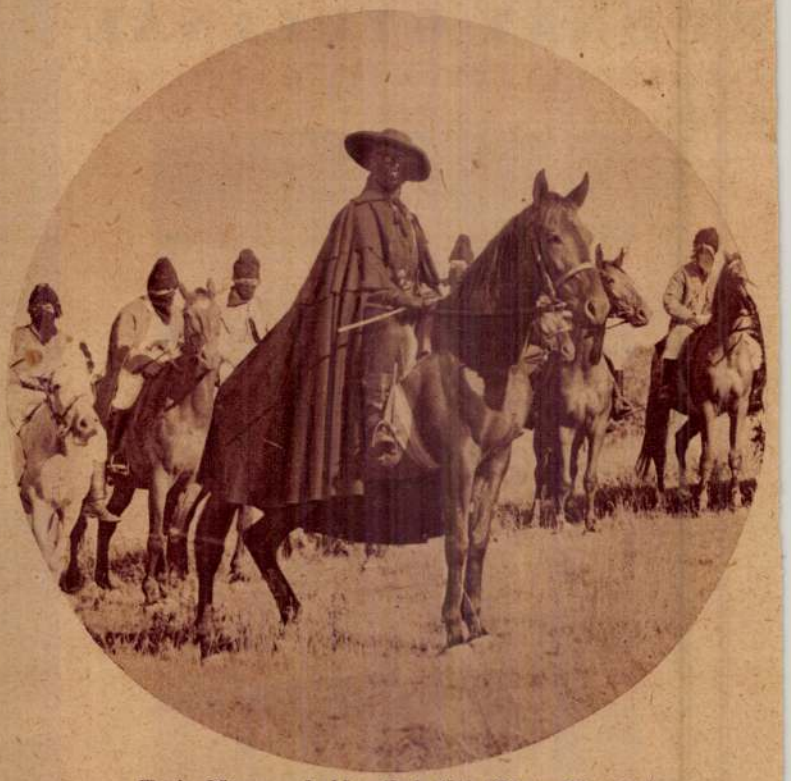

Fatia Negra a hajdemákok élén (Uray Tivadar)

A magyar filmgyártó társaságok legerősebbike, amely a „Mesterfilm" nevet viseli, egyszerre két brilliáns filmmel áll a karácsonyi moziközönség elé. Régen újév és vízkereszt lesz már, amikor a premier-színházak még mindig játszani fogják ezt a két nagyszerű képet, amelyet büszkén vallhat magáénak a megújult magyar filmgyártás.

Mindkét film Szalontai Kiss produkciójában készült. A Nincsenek Véletlenek meséjének alapjául Solt Endre emlékezetes sikerű vígjátéka szolgált, rendezője Kalmár László. A Szegény Gazdagokat Jókai gyönyörű regényéből Csepregi Jenő alkalmazta filmre.

Keresztessy Mária és Mihályfy Béla az „Álarcosbálon"

„Nem utazom nászútra!" (Turay Ida és Szilassy László)

SPORT

Győz-e végre a Ferencváros?

A vasárnapi bajnoki mérkőzések során a Ferencváros a Salgótarján csapatával méri össze erejét az üllőiúti pályán. A zöldfehérek eddig egy bajnoki mérkőzést sem nyertek, most azonban remélik, hogy tartalékos csapatukkal is sikerül megszerezniök mind a két pontot.

A Ferencváros minden valószínűség szerint ebben az összeállításban szerepel: Csikós — Tátrai, Pósa — Sárosi III., Polgár, Nagy II. — Lukács, Füstös, Finta, Kiszely, Gyetvai.

Az üllőiúti pálya vasárnapi műsora így fest: 3 óra: FTC—Váci SE, 5 óra: Ferenváros—SalBTC.

◆

Ma este folytatják a birkozóviadalt

A birkózóviadalokat ma este fél 9 órai kezdettel folytatják a Sportcsarnokban. A ma esti műsor így fest: *Moreyon—Váry, Németh—Hirsch, Héczey—Büki, Kamarás—Pirock, Ligeti—Sólyom.*

Vasárnap a következő párok csapnak össze: *Moreyon—Vithonen, Lukács—Pellérdi, Németh—Kamarás, Hirsch—Pirok, László—Ligeti.*

◆

LÓVERSENY

Szombaton:
Háromévesek szeptemberi nagy hendikepje
Vasárnap: Bérczy Károly-díj

A gazdag nyári versenysorozat után, szombat délután kezdődik a MLE őszi mitingje. Már az első napon egy igen érdekes súlyelosztó verseny a Háromévesek szeptemberi nagy hendikepje kerül eldöntésre, amelyben sokatígérő háromévesek vesznek részt. A Szent István-díj második helyezettje: Csutak indul a legnagyobb eséllyel. A kiváló Ut Majeurmén az alagi munkapályán nagyon jól tartotta magát. Haladj mellett. Ez a munkateljesítmény és az utolsó nyilvános formája elég a győzelemhez. Ellenfelei mi Csángóban és a szintén jól dolgozó Uttörőben látjuk.

Vasárnap futják a hagyományos Bérczy Károly-díjat. Ebben a versenyszámban Bimbó II. küzd a jóképességű háromévesek ellen. A Szent István-díj mult évi győztese tip-top kondícióban áll starthoz. Időmárja erősen bízik győzelmében annál is inkább, mert a kanca sohasem volt olyan jó és friss, mint most. De jó futást várunk Csutaktól, Csongortól és Amante-től is.

JELÖLTJEINK SZOMBATRA:

1. Csobánc, Bácsi, Harmat.
2. Ipse ele, Petrárka.
3. Mahout, Sütvény, Eszter.
4. Csutak, Csángó, Uttörő.
5. Dittó, Mikulás, Hodság.
6. Petur bán, Semirámis, Ipse.
7. True Wonder, Dugó, Vonzalom.
8. Szalmaláng, Néma levente, Hortobágy.

JELÖLTJEINK VASARNAPRA:

1. Toborzó, Tenax, Daliás.
2. Tirst Love, Mókás, Ruszinszko.
3. Vándorló, Utlevél, Istók.
4. Bimbó II., Csongor, Csutak.
5. Top weight, Basalak, Szekler.
6. Hódság, Dakar, Ingréd.
7. Leányka, Gonosz Pista, Sybarit.
8. Ferkó Ferox, Ámon.

Uj tisztikart kell választania november 1-ig a budapesti mérnöki kamarának

A hivatalos lap pénteki száma közli a minisztériumnak rendeletét a budapesti mérnöki kamara tisztviselői és választmányi tagjai, valamint a Mérnöki Tanács megbizatása meghosszabbításának megszüntetése tárgyában. A rendelet szerint a budapesti mérnöki kamara tisztviselőinek meghosszabbított megbizatása *november első napján lejár.* Eddig az időpontig a budapesti mérnöki kamara új tisztviselőit meg kell választani, a Mérnöki Tanács új elnökét, alelnökeit és tagjait pedig ki kell nevezni, illetőleg ki kell küldeni.

Bukaresti kereskedők milliós sibolási ügye a budapesti valutabíróság előtt

A valutabíróság *Ölschläger* Andor elnökletével ma délelőtt milliós valutasibolási bűnügy főtárgyalását kezdte meg. A három vádlott közül kettő olasz, a harmadik pedig

román zsidó.

Közülük azonban csak *Solari* Diuseppet vonja ma felösségre a a bíróság, mert két büntársa *Aleotti* Remo, valamint *Narich* Herman szökésben vannak.

A vád szerint

a három, Bukarestben élő kereskedő Romániából Svájcba akart szállítani Magyarországon át mintegy egymillió pengő értékű dollárt, fontot és Napoleon-aranyat.

Átmenő forgalomra kértek behozatali engedélyt és kiviteli engedélyt a Nemzeti Banktól, azonban a behozott valuta legnagyobb részét nem vitték tovább Svájcba, hanem magas felárral Budapesten értékesítették zúgban.

Amikor a detektívek rajtuk ütöttek és *Solarit* elfogták többszázezer pengő értékű valutát találtak nála, amelyet elkoboztak.

Solari, aki német, görög, török, angol, francia és román nyelven beszél, tolmács útján, tagadja bűnösségét.

(A tárgyalás tart)

Aszaljunk télire gyümölcsöt!

Téli étrend: körteleves, almás burgonya-főzelék

A gyümölcs nem nyalánkság, hanem étel

A közhiedelem általában azt tartja, hogy télen a gyümölcs nyalánkság. Ez a feltevés a leggyarlóbb tévedés. *A gyümölcs a téli ételsorban éppen olyan főétel lehet — és kell, hogy legyen is —, amilyen eddig a zöldségfőzelék volt.* A gyümölcsételek elkészítése egy cseppet sem körülményesebb, mint a többi, megszokott ételünké, sőt a legtöbb esetben egyszerűbb. Két példa világosan megmutatja, hogy milyen új ízeket és új táplálékot jelent a háztartásban a főételnek elkészített gyümölcs. Itt van például

a körteleves.

Négy személyre 60 deka körtét kell számítanunk, 3 dkg cukrot, 1 dkg sót, 2 dkg lisztet és 1 dl joghurtot, tejfelt vagy aludttejet. Ez a nyersanyag. Ha kiszámítjuk, kiderül, hogy még a mai viszonyok között is úgyszólván fillérekbe kerül. *Elkészítése pedig gyerekjáték.* A megtisztított, felszeletelt körtét forrásba lévő vízben megfőzzük. Forralás közben adjuk hozzá a sót, a cukrot és a tejfellel vagy joghurttal elkészített habarást. Behabarás után mégegyszer felforraljuk, aztán félrehúzva tetszés szerint megízesítjük. *Akár melegen, akár hidegen, egyaránt kiváló étel.*

A másik

az almás burgonya-főzelék.

Az alma egyrészt *új zamatot kölcsönöz a télen néha már túlságosan közömbösízű burgonyának és ezenkívül hatalmasan szaporítja tápértékét.* Egy négytagú család főzelékéhez elég egy fél kg alma, fél kg burgonya, 1 dkg só, egy evőkanál ecet, egy csipet szárított kapor, 4 dkg liszt, 1 dl tejfel vagy joghurt, amelyet azonban tökéletesen helyettesít 2 dkg zsír, vagy egyéb zsiradék is. A meghámozott és a magházától megtisztított almát apró kockára kell vágni és porcellántálba téve egy evőkanál ecettel leönteni. A burgonyát ugyancsak kockára vágjuk és gyengén forró, nemileg megsózott vízbe tesszük fel főni. Ha a burgonya már puha, hozzátesszük az ecettel leöntött almát, egy kávéskanálnyi cukrot elegyítünk bele és szapora kevergetés közben felforraljuk. A habarék elkészítésénél a tejfelben vagy a joghurtban simára keverjük a lisztet, majd a forrásban lévő főzelékhez öntjük. Behabarás után mégegyszer fel kell forralni. *Az almás-burgonyafőzelék nemcsak habarással, hanem rántással is elkészíthető.*

A *Közellátási Hivatal* legújabb kiadványa, amely

Fogyasszunk gyümölcsételeket! Tegyünk el télire gyümölcsöket!

címmel most jelent meg, nagyon érdekes. *A füzet csak levest, főzeléket és mártást körülbelül 30—40 fajtát ismertet, lehetővé téve a legváltozatosabb étrend elkészítését.*

A mártások igen kiváló ételek, amelyeket hús nélkül is, más kísérő étellel, burgonyával, tarhonyával, darával, csöttesztával, vagy párolt rizzsel nagyszerűen lehet fogyasztani. A gyümölcsmártások bármelyike, *egres, ribizli, meggy, alma, körte, szilva egyaránt elkészíthető nyers és befőzött, valamint konzervált, vagy szárított gyümölcsökből is.*

A házi gyümölcsaszalás

A téli gyümölcsellátás biztosításának egyik módja: az aszalás.

Igen jól aszalhatók a magyar gyümölcsfajták közül az alma, körte, cseresznye, a meggy és szilva.

Aszaláshoz érett, de még nem túlérett gyümölcs a legjobb. A természetes napon való aszalásnak egyik főfeltétele, hogy *a gyümölcsöt nem szabad megmosni, hanem lehetőleg a lecsedés után felaprítva, azon nyomban meg kell kezdeni az aszalást,* a felaprózott gyümölcsöt falapokra, deszkákra, aszalórostára, vagy vesszőkből font aszalókra helyezve tesszük a napra. A mesterséges, gyors aszalás más módja a tűzhely felett, vagy a különböző aszalókészülékekben való tartósítás. *A mesterséges aszalással tartósított gyümölcsnek az az előnye, hogy húsa lágyabb és nedvdúsabb marad, mintha napon szárították volna.* Az aszaltgyümölcsöt ritkaszövésű vászonzacskóban bármeddig megóvhatjuk a romlástól.

Ha gyorsan akarunk aszalni, akkor a gyümölcsöt az eljárás megkezdése előtt gőzöljük meg,

mert így rostjai meglágyulnak és gyorsabban szikkad ki. A mesterséges aszalásnál ajánlatos arra ügyelni, hogy a gyümölcsöt füst ne érje, mert különben füstízű és élvezhetetlen lesz.

Az aszaltgyümölcs előnye, hogy kis helyen sokat raktározhatunk el belőle.

SZINHÁZ, FILM, MŰVESZET

Rudnay Gyulát és Mestrovits Ivánt „különleges dicsérettel" tüntették ki Velencében

A velencei képzőművészeti kiállítás zsürije *Volpi* gróf elnökletében meghozta döntését a díjak és kitüntetések tekintetében. Mussolini festészeti nagydíját a német *Kampf* Artur, a szobrászati díjat a svájci *Bänninger* Károly nyerte el. A zsüri a tíz kiállító külföldi nemzet művészei közül *Rudnay* Gyulát és *Mestrovits* Ivánt „Különleges dicsérettel" tüntette ki. A Mussolini-díj odaítélésénél Rudnay személyétől el kellett tekinteni, mert legutóbb magyar művész, *Aba-Novák* Vilmos nyerte el a díjat. *Rudnay* kitüntetése kiemeli a nagy magyar mester rendkívüli velencei sikerét és ez az egész magyar művészet dicsősége.

●

BEETHOVEN HALHATATLAN REMEKMŰVE a „Frühling sonata" tulajdonképpeni hőse az új magyar filmnek, amely hosszú idő óta az első magyar film, amelynek zeneileg is komoly mondanivalói vannak. Az Esperia-Lévay produkcióban készült film három művész nagy drámája. Uray Tivadar játssza az idősebb, vitéz *Benkő* Gyula a fiatalabb hegedűművészt és *Szörényi* Éva a zongoraművésznőt. A filmet Hegedüs Tibor rendezte, a meséjét Jablonszky Ferenc írta.

●

Ma mutatják be egyszerre két moziban a „Sziriuszt"

A Radius és a Korzó filmszínház ma, szombaton mutatja be a *Sziriusz* című nagyszabású filmet, amelyet *Herczeg* Ferenc hasonló című nagysikerű regényéből *Rákóczy* Péter forgatókönyve alapján *Hamza* D. Ákos, az ismert rendező vitt felvevőgép elé. A *Sziriusz* az évad leghatalmasabb filmjének ígérkezik. A történet egyharmada a mai időkben játszódik, a kétharmada pedig a XVIII-ik században, ahová Szergius tanár csodálatos gépe repíti a nézőt és a történet hősét, *Szilassy* Lászlót. Ebben a romantikus, fényes, pompás környezetben bonyolódik le azután a Sziriusz érdekes, lebilincselő meséje, amelynek hősei *Karády* és *Szilassy* mellett *Pethes* Sándor, *Rajczy* Lajos, *Turáni* Endre, *Hidassi* Sándor, *Déry* Sári és egy sereg kiváló színész.

●

Szeleczky Zita első nadrágszerepe

Szeleczky Zita hosszú szünet után ismét a színpadra lép és eljátssza a Fővárosi Operettszínházban életének első nadrágszerepét, Huszka Jenő és Szilágyi László „Mária főhadnagy" című daljátékát. Szeleczky Zita annak a hős magyar asszonynak alakját viszi színpadra, aki a szabadságharc során férfiruhát öltött és honvédtisztként küzdött a magyar oldalon. Fényes Szabolcs, a Fővárosi Operettszínház új igazgatója, minden idők legnagyobb operettszereposztásával nyitja meg színházának kapuit. A legnagyobb szerepeket Honthy Hanna, Szeleczky Zita, Kiss Manyi és Sárdy János játsszák. Még rajtuk kívül Földényi László, Haraszti Mici, Fáy Béla, Solthy György, Pataky Miklós, Fülöp Sándor játszanak fontosabb szerepet.

„Tánciskola" a diósgyőri szakszervezetben!

EZ A LEGFRISSEBB szocialdemokrata — „munkásvédelem". Jó öreg szocdemek nem tudtak a diósgyőri vasgyári munkások közé másként beférkőzni, mintnogy szakszervezeti előnyökkel csalogatják őket. Ezért nincs is Diósgyőrön szociáldemokrata pártszervezet, van azonban „Diósgyőri Vas- és Fémmunkások Szakszervezete" -című — világért sem politikai! — egyesülés. A szakszervezet a kedves öreg úr: Marx Károly szerint is — gazdasági szervezet, csak a magyarországi szociáldemokrácia gondolt egyet és teremtett belőle — tánciskolát. Legalábbis Diósgyőrön.

Ismeretes ugyanis a honvédelmi miniszter rendelete, amely szerint leventeköteles ifjak nem lehetnek politikai szervezetek kötelékében. Ezt még 1941-ben megelőzte az állami vasgyárak vezérigazgatójának a rendelete, amely szerint a vasgyári munkások nem lehetnek politikai pártok tagjai.

A szocdem. szakszervezet kivételt teremtett. Szakszervezeti székházában hangversenyeket, felolvasásokat, női csoportot — és legutóbb: tánciskolát rendszeresített. A szakszervezet jámbor táncóráira pedig elcsalogatják a mit sem sejtő munkásságot: öreget, fiatalt, szülőt és gyermekét. Itt azután, bizonyára marxi indulók hangjai mellett táncoltatják meg őket. Ez még szelíd szórakozás volna. A huncutság ott kezdődik, amikor a táncot szünet szakítja félbe és a szünetet részben csevegés, részben szakszervezeti „séta" tölti ki. Csevegés során ügyes agitátorok szocdem szemmel rajzolják meg a háborús lehetőségeket, míg a sétában résztvevőket elvezetik a szakszervezeti helyiségekbe, megmegállnak egy Marxi, Engelsi fénykép előtt és lendülettel emlékeznek meg hallhatatlanjaikról. És mindez nem politika, sőt: ez tánciskola.

Miután Diósgyőrben eddig nem volt tánciskola, a szakszervezet odacsábítja azokat is, akik nem szocdemek, de szeretnek táncolni. Nem ártana, ha a hatóság kissé meglebbentené a vörös függönyt a diósgyőri szociáldemokrata tánciskola ajtajában.

MADÁCH SZINHÁZ

Pénteken, szeptember 11-én először

SZAKADÉKOK

Darvas József színműve

Főszereplők: **BORDY BELLA, VÁRKONYI ZOLTÁN, GREGUSS ZOLTÁN, SZENDE MÁRIA, SZAKÁCS ZOLTÁN, TORONYI IMRE, DANIS JENŐ, EGYED LENKE.**

Csütörtökön, szeptember 10-én, este 8 órakor nyilvános főpróba a honvéd téli segélyakció javára. Délutáni helyárak.

Szinházak mai műsora:

MADÁCH SZINHÁZ Pénteken: Dominó. Hétfőn: Nero.

MAGYAR MŰSZINKÖR (Hétköznap: ½6 és 8; vasárnap: ½4, 6, 8). **Boldoggá teszlek.**

NEMZ BARSZINJÁTÉK (4, 8) Minden este: **Az ember nincsen fából.** Kedden este: **Toldi.** Csütört., szombat vasárnap d. u.: **Gyermekelőadás**

FÉNYES-CIRKUSZ (221-444 és 420-364) 4 és 8: **Cirkuszok cirkusza.** — Szeptemberi óriási műsor. Vas. és kedden, Kisasszony napján 3—3 előadás: ½3, ½6, ½9.

Mozik műsora:

HIRADÓ FILMSZINHAZ (Erzsébet-körút 13 sz. T.: 222-499: 9—24 óráig): **Angol partraszállás Dieppe-nél. Német állatparadicsom.** (Kulturfilm.) **Ufa különkiadás. Magyar-, Ufa- és Luce-hiradók.** Folytatólagos egyórás előadások 10—24 óráig. **Hűtött nézőtér.**

BELVÁROSI HIRADÓ (Petőfi Sándor u. 6. T.: 181-244 10-24 óráig): **Angol partraszállás Dieppe-nél. Az éjszaka vándorai.** (Kulturfilm.) — **Ufa különkiadás. Magyar-, Ufa- és Luce-hiradók.** Folytatólagos egyórás előadások 10—24 óráig. **Hűtött nézőtér.**

ADRIA (Tel.: 353—707) ¼4, ½6, ½8 és ¼10; V. és ü. 11 és ½2-kor is. **Asszony a neved.** H.

ANNA MOZGÓ (volt Fortuna Rákóczi-út 22.) Tel.: 225-238.. ½4 ½6. ½8, ¼10. Szombat, vas. és ünnepn. ½2-kor is): **Bors István.** H.

ATRIUM (T. 153—034, 154—024, ½6, ½8, ¼10. Szombat, vasár- és ünnapokon ½4- órakor is. **Őrségváltás.** Híradó.

ALKOTAS (T.: 355—374) ¼4, ½6, ½8, ¼10. Vas. és ünn. 11 és ½2-kor is.: **Csodatévő szerelem.** H.

BAROSS (BODOGRÁF) (¼4, ½6, ½8 és ¼10; Vas. és Ünn. 11, ½2, ½5 és ½9 órakor is): **Kísértés.** Híradó.

BUDAI APOLLÓ (¼5, ½7 9: Vas., Ünn. ½2, ¼4 ½6, ½8 ¼10-kor): **Kísértés.** H. Vas. d. e. 11: **Fiatal ördögök.**

CORVIN (T.: 138—988, 389—584). 5, ½8, ¼10: szomb., vas. és ünnepnap ¾3 órakor is: **Őrségváltás.** Híradó.

CSABA (SAVOY) Tel.: 146—040: ¼4, ½6, ½8, ¼10; vasárnap és ünnep ½2 órakor is): 2-ik hétre prolongálva: **Illúzió.** H. Vas. d. e. 11: Zárt tárgyalás.

DAMJANICH (T.: 42—56—44: ¼4, ½6, ½8 és ¼10. V., ü. ½2-kor is): **Miért.** Híradó.

HOMEROSZ KERT-MOZGÓ. T. 496-178. H. 5, 7, 9-kor, este 9-kor a kertben. V. ü. 5-kor is. **Kísértés.** Híradó.

IPOLY (Tel.: 292—628: ½6, ½8, ¼10, vasár- és ünnepnap ¼4kor is. **Kísértés.** Híradó.

KISPESTI HUNGARIA (T. 343—971.) 5, 7, 9. Vas. és Ünn. 3, 5, 7, 9: **Szebasztopol páncélos.** H.

KÖRÖND (ORIENT) Telefonszám: 114—926: ¼4 ½6, ½8 és ¼10): Vasárnap ½2-kor is): **Kísértés.** H. Vas. d. e. 11-kor: **Kisleány — nagy kaland.**

RADAY MOZGÓ (T.: 382—581: 5 ½8, ¼10; Vas és Ünn. 11, 2, 4, 6, 8, 10): **Leányvásár.** Híradó.

RADIUS (Tel.: 122—098, 120—364. ½6, ¾8, ¼10. Sz. vas. és ü. ¼4-kor is.) (Jéggel hűtött nézőtér.) **Sziriusz.** Híradók.

PALOTA (Tel.: 155—605: ¼4, ½6 ½8 és ¼10; Vas és Ünn ½2-kor is): **Miért.** Híradó.

SCALA FILMSZINHAZ (Tel.: 114—411.) ½6, ½8, ¼10, sz., v. ¾8 ünnepnap 3 is Nyitott tető! **Újra sarjad az élet.** H.

SZÉKELY (OLYMPIA) (Tel.: 423—188: 11, 2, 4, 6, 8 és 10 órakor): **Makrancos úr.** Híradó.

SZIVÁRVÁNY (REX) FILMSZINHAZ (Tel.: 228-020. ½5, ¾7, 9 órakor. Szombaton ¼4, ½6, ½8 és ¼10 órakor, vasárnap és ünnepnap ½2 is: **Kísértés.** Híradó. Vas. d. e. 11: Matiné.

TOLDI (RIALTO) (Telefon: 22—44—43: 11, 1, 3, ½6, ½8 és ¼10 órakor): **Kísértés.** Híradó.

TURÁN (Tel.: 120—003: 11, ½2, 4, 6, 8 és 10 vasárnap és ünnepnap: 11, 2, 4, 6, 8 és 10-kor: **Kómikusok kívánság-hangversenye.** H.

URÁNIA (Tel.: 146—046: 5, ½8, ¼10; Szombat, Vas. és Ünn. ¾3 is): **Őrségváltás.** Híradó.

ZUGLÓI (Tel.: 297—093: 11, ½4, ½6, ½8, ¼10. Vas. és ü. ½2-kor is. **Fekete gyémántok.** H.

Látogassuk a jobboldali közönség filmszínházait!

PESTI UJSÁG
ára: 8 fillér
NEMZETISZOCIALISTA NAPILAP

Zavargások Indiában

(Bangkok) Bombayból jelentik, hogy Dzsamirában súlyos zavargások voltak. A rendőrség tüzelt a tüntetőkre és hat embert megölt. Azonkívül több ember megsebesült. Bombayben is voltak tüntetések. A rendőrök harckocsikról lőttek a tömegre, hogy szétoszlassák. (MTI)

Gyorshirdetés

Harisnya, keszt,u és nőifehérnemű HARISNYAKIRÁLY. Cégt.: Demeter Lajos. Teréz-körút 2. szám.

BUNDÁK bolerók, ezüstrókák, nerzek nagy választékban

Alakítás eredeti modell szerint **Varsányi Lajos-nál** IV., Múzeum-körút 7.

Keresztény kereskedők figyelem! SCHERZINGER IX., Ráday-u. 11 **Mindent egy helyen!** T.: 186—197
TEXTIL. KÖTÖTT-SZÖVÖTT DIVATÁRU NAGYKERESKEDŐNÉL VÁSÁROLHAT

CIPŐT utalványra, könyvre: GYIMESI - CIPŐSZALON. XII., Maros-utca 21. sz.

Intézeti és gyermekruhák **Budán** KUTI Józsefné, I., Krisztina-körút 32. T.: 167-015.

Testvér! Hatvani László menyasszonyi, vőlegényi és alkalmi ruha-kölcsönző vezet. VII., Nefelejts-u. 23. Telefonhívó: 427—006 sz.

KÜLFÖLDI **BALLON-,** ESŐ- ÉS VIHARKABÁT Valenta Győző V., Nádor-u. 13

Iskolai ruhák és kabátok **Gyermekruhaház-ban** IV., Kecskeméti-utca 2.

Nagy Ferenc Károly-krt 1. Erzsébet-krt 27

SMARZ PAPLAN MATRAC XI., Horthy Miklós-út 18 Telefon: 456—759.

Ürmössy és Eördögh Bel- és külföldi gyapjúszövetek selyemáruk. IV. Petőfi Sándor-u. 3 sz. (Udvarban.)

NEVESSEN! Részletre vehet: hálót, kombináltat, konyhát, rekamiét. VARGA, Eszterházy-u. egy

Dauer 4 P garanciával Hernád-u. 2. (Keletinél.) Schumacher

Rókák, bundák, bolerók legolcsóbban Kókay szűcsnél, Vilmos császár-út 10. Telefon 386—781.

ING, NYAKKENDŐ **KUNDMANN**
CSAK MÉRET UTÁN (Hungária-szállóval szemben), IV., MÁRIA VALÉRIA-U. 7.

Most alakíttsa át bundáját divatosra PILAT szűcsnél. IX., Ferenc-körút 32. sz. Tökéletes szabás! Javítás! Megóvás!

BÚTOR, fotel, ágy, kárpitosáru **OLÁH-tól** JÓZSEF-KÖRUT 66. SZ.

Olcsó és jó **BÚTORT** RÉSZLETRE IS! Csak MEISZTERNÉL. ANDRÁSSY-UT 66. SZ

CIPŐ utalványra és utalvány nélkül Balázsnál. Hat. kijelölt üzlet. MÚZEUM-KÖRÚT 11. SZ

Fotó, Rádió, Villamosság, Csillár **Szepessy Sándor** Vámház-körút 11. Tel 189—763.

Tóth László gyermekruha szaküzlet. Intézeti formaruhák — Budapest, IV., Múzeum-krt 27

Bútort Budán MONCZ FERENC asztalosmesternél, Horthy Miklós-u. 28. T.: 259-039

BUTORT Szőke és Lukács Keresztény Műasztalosok Bútorcsarnokából, Bpest IX., Üllői-út 19. Fizetési kedvezmény.

....ott....ott.....ott.. magyar optikus a Door! IV. Pilvax-közben T.38-71-61

Szőnyeg Császártól Magyarperzsa, torontáli. IV., Petőfi Sándor-u. 3. (Udvarban.)

ZONGORÁT, pianinót Grimm mestertől részletre is. József-krt 65 Vétel, javítás, hangolás.

LÁDAK újak és használtak; Paulay Ede-u. 3., udvarban.

CSILLÁR minden stílben a készítőnél vegyen: NAGY L., VII., Almásy-utca 4. szám. — Telefon.

olcsó telkek 36 havi részletre Budapest mellett. III., Tavasz-u. 8. Cukrászda.

Bútort részletre is MÓZES ISTVÁNTÓL Szent István-körút 11.

ERDEI PARCELLÁZÁS Villatelkek és lázhelyek, gyönyörű ősfás parkban, (kamatmentes részletfizetésre. **Pest mellett** Villanyvilágítás, közkutak, betonút, közvetlen vasútállomás a telepen. **Még ma kérjen ingyen** utazási utalványt és felvilágosítást a megtekintéshez: Erzsébet-krt 1., II. 32. T.: 425—448 Attila-utca 85. T.: 169—565 V., Szt. István-krt 17, II. 10 a. T.: 113—550. IV., Veres Pálné-u. 30. Tel.: 182—169.

BUTORT MOLNARnál, Nagymező-u. 30. Modern kombinált szoba, kárpitosáru, háló, konyha. Fizetési kedvezmény. T.: 11-55-28.

Bútort MAJOR JÁNOS asztalosmestertől, VI., Király-utca 86. (Vörösmarty-u. oldal)

Műszaki tisztviselői állást keres textilipari szakiskolát jeles eredménnyel végzett 18 éves fiatalember. Ajánlatokat a fizetés megjelölésével kér Matyó András, Gyömrő, Baross-utca 5.

TESTVÉR! **BÚTORT** SIEBOLDNÉTÓL, Dohány-u. 27. Fizetési kedvezmény!

Első nemzetiszocialista hat. eng. lakásközvetítő iroda. Ha lakást, vagy egyéb helyiséget keres, vagy bérbead, forduljon bizalommal hozzám. Buresch, Stefánia-út 11/b.

Rádió, villany, csillár KÁRPÁTI VIII., JÓZSEF-KÖRUT 34 TELEFON: 141—778.

Ügyes, fiatal **szobalány alkalmazást keres.** Ajánlatokat bérmegjelöléssel „Szobalány" jeligén kiadóhivatalba kér.

RÉPABETAKARITÁST bármilyen mennyiségben szakmunkásokkal vállal: Katonka Sándor, Józsa, Tóth-telep. Hajdu megye.

FEST, TISZTIT Németh testvér kelmefestő- és vegytisztító üzeme, UJPEST, Anonymus-utca 39. T.: 494—419. Hívásra házhoz megyünk és az árut házhoz visszük.

BÚTORT nagy választékban. Kis rezsi, olcsó ár Részletre is MAYER-nál. VIII., Szerdahelyi-u. 10.

RÁDIÓT és alkatrészeit **MAULIS-tól** RÁDAY-U. 11. TELEFON: 186—203

Zsidó-hirdetés nélkül is él a PESTI UJSÁG!

A németek segítették ki a franciákat a zsidók karmaiból

Most már a franciák folytatják a tisztítást az egész vonalon

(PARIS) A háború előtti Franciaországban a zsidók oly hatalomhoz jutottak, hogy a tőzsdék, bankok, az ipar, a közlekedés és kereskedelem, a művészet és irodalom terén teljesen magukhoz ragadtak mindent. Ha a zsidóknak nincs meg ez a hatalmuk, akkor a franciák sohasem sodródhattak volna Anglia oldalán a háborúba.

Ezeket a szempontokat tartja szem előtt Pétain államfő, mikor most már a legerőteljesebb tisztítást hajtja végre a zsidóság körében és végleg megszabadítja népét ettől a parazita fajtól. A francia kultúrélettől a zsidók teljesen eltüntek már, de annál nehezebben voltak eltávolíthatók a gazdasági életből. A megszállt Franciaország katonai parancsnoka, amikor 1940 október 18-án kiadta rendeletét az e téren való tisztításra is, szívesen követett példát mutatott a vichy-i francia népnek.

Huszonnégy óra alatt felügyelők szálltak ki a zsidó birtokokra,

vagy bérletekre s valamennyi bankhoz, ugyanakkor pedig megalakították a hasonló francia ellenőrző hivatalokat is. Egyedül Párisban 24.914 zsidófészket kellett kisöpörni. Most már ott tartanak a franciák, hogy a legtöbb helyen nincs szükség felügyelőre, mert a zsidók helyét keresztények vették át. Párisban háromezer zsidó adta el milliós üzletét vagy érdekeltségét s a megszállt területen 298 zsidó nagybirtokos hagyta ott a földjét, nem egyszer teljesen elsivatagosított állapotban.

Párisban 1687 zsidó bank és nagykereskedés tulajdonosa tűnt el,

hogy amint jött: batyujával jobb égtájak felé vándoroljon. 1941 március 28 óta a franciák már a saját lábukon járnak és hálával fogadva a német példát, örömmel folytatják a tisztítást a meg nem szállt területeken is. Igy Dél-Franciaországban 15 ezer zsidó vállalatot arizáltak eddig. Takarékos, szorgalmas, de a multban a zsidók által tétlenségre ítélt franciák dolgoznak immár a héberek helyett a vállalatokban.

Az eredmény óriási.

A forgalom megnőtt s az üzleti tisztesség fogalma annyira megizmosodott, hogy most már az utolsó zsidók is önként hagyják ott vállalataikat és kivándorolnak. Franciaország félév en belül utolsó zsidajától is megszabadul...

Miért nincs a zsidóságnak földművelő rétege?

Zsidó parasztot, zsidó kubikost és zsidó sommás munkást még senki sem látott

Minden hanyatló nép végső bukását megelőzte földművelő rétegének megromlása és megfogyatkozása. A zsidó nép példája mutatja ezt legjobban. Parasztsága régen felbomlott, kufár lelkűvé züllött, részben ki is vált saját népéből. A zsidó népet ezért már fajvédelmi törvénnyel sem lehetett megmenteni. Vallási ritusán keresztül még itt él közöttünk a zsidó faj, de többé már nem tud néppé, nemzetté válni, mert nincs parasztsága, amely hazát foglal, amely a földhöz köti és amely a hazát megtartja. A zsidóság faji törvényeinek megalkotói nem látták az örök igazságot: a fajvédelem csak akkor adja vissza valamely gyengülő nép életerejét, ha egyben parasztvédelem is. És hiába való a fajvédelem ott, ahol a lelkiismeretlen vezetők elpazarolják a nép földművelő rétegét.

Ezért vándorolt a zsidó kufár lélek évszázadokon át.

Vándorlásai közben a paraszti réteg kivált belőle és ezt a további évezredek során sem tudta pótolni. Nem tudott új népi réteget kitermelni, még a vendéglátókkal való keveredés által sem, hiszen a zsidókkal sohasem a fajilag egészséges ösztönü parasztság, hanem legfeljebb a vendéglátó népek faji ösztönében elkorcsosult zsidószellemü kufár egyedei keveredtek.

A zsidó fajt sajátos sorsa ösztökélte arra, hogy az őt befogadó nép dolgozó elemeit, így földművelő rétegét is szolgálatába kényszerítse.

De miként saját népe fölött sem tudott sáfárkodni, a vendéglátó nép életformáját is úgy igyekezett eltorzítani, amely a megsemmisülés elé vitte volna. Sok kultúrnép sülyedt le a zsidó hatás következtében: parasztsága elhagyta az ősi földet — sok esetben kivándorolt — másik része pedig káros, egykéző, önmagát kiélő tétlenségbe merült. Ez a végzete minden népnek, amely a zsidó befolyástól nem tud szabadulni.

A nemzetiszocializmusban megerősödött népek elkerülték ezt a sorsot. Különösen a németek ismerték fel a parasztságot fenyegető zsidó veszedelmet és mutatták meg azt, miként kell egy népnek parasztságán át újjászületni.

Ezt az útat járja majd a magyarság is.

Mert nekünk elsősorban kell helyet biztosítanunk földművelő rétegünknek, amely a nemzetet fenntartja. Igaz, hogy már a liberális korszakban voltak megmozdulások a parasztság felemelésére. De az önös érdeket hajszoló, jelszavakkal játszó agrárdemagógok csak odáig jutottak el, hogy megnyergelték a parasztságot. A liberális világban okosabb volt „előkelőnek" születni, vagy az előkelőséget adottság híjján is megjátszani, mint józan fejjel, földművelőként látni a világot.

Most érkezett el az ideje, hogy népünket mi is megszabadítsuk ettől a zsidó befolyástól.

DR. KÓSZO BÉLA.

„Égig érő tűzoszlopként lángol az amerikai hajóhad..."

Japán ujságíró helyszíni beszámolója a Salamon-szigetek mellett vívott tengeri csatáról

Igen érdekes beszámolót írt a Salamon-szigetek mellett lejátszódó tengeri ütközet egyik mozzanatáról Yuji Morita japán ujságíró, aki az admirális vezérhajójáról nézte végig a „szinpompás éjszakai látványosságot".

„Augusztus 8-án reggel teljes gőzzel haladtunk északnak — írja — a Salamon-szigetek csoportjához tartozó Tulagi-sziget felé. Ezen a reggelen már tudtam, hogy valami készül, mert a pararancsnok, a tisztek hófehér diszruhájukat öltötték magukra. Máskor trópusi öltözékben — rövid nadrágban, kabát nélkül — szokták szolgálatukat teljesiteni, most pedig a legénység is ünneplőt húzott magára. Olyanok mindnyájan, mintha a császár elé készülnének diszszemlére.

Megjelenik az első ellenséges felderítő

Lent a hajó szolgálati szobájában az értesitő-táblára valaki odairta a következőket: „Az év nyolcadik hónapjának nyolcadik napján, nyolc napja követjük a császár parancsát". Biztosan azért irta le ezeket a szavakat, mert ősi babona szerint a nyolcas szám háromszor leirva, jó szerencsét hoz. 8 óra 25 perckor megszólal a megafón s a parancsnok halk, de erélyesen rendelkezik:

„Minden ember a helyére!"

...Messze a láthatáron hatos alakzatban repülő ellenséges felderítők tüntek fel. Fölfedeztek bennünket, de késő estig nem zavarták utunkat.

Lassan-lassan ránk borul az éjszaka. Az idő egyre rosszabb lesz. Párás köd emelkedik a sötéten hánykolódó habok fölé, azután egyre halványabbak lesznek a csillagok s a tündöklő Dél-Keresztje is eltünik a szemünk elől.

Kevéssel később felderítő gépeink jelentik, hogy hat ellenséges szállitóhajó ég Tulagi-sziget mellett. Valószínű, hogy bukó- és bombavető repülőgépeink áldozatai. A jelentés vétele után rizst es palackozott gyümölcsbort osztanak szét a legénység között, mert az egyes páncéltornyok személyzete az ütközet alatt önönmagát kénytelen ellátni.

Felröppen az első rakéta...

Az érdekes találkozás az ellenséggel késő este zajlott le. Hajónk már befutott a nyilt tengerről a Tulagi szorosba — írja Yuji Morita, — amikor elhangzik ismét a parancs: — „mindenki a helyére!" — Ugyanekkor valahol messze meglátjuk az angol-amerikai csapatszállítók árnyékait. A gyorsjáratú torpedóvadászok sziluettjei suhannak körülöttük s az árbóc-megfigyelők jelentik azt is, hogy nagyobb ellenséges egységek is vannak a közelünkben.

Semmi jel nem mutatja azonban, hogy ezek észrevettek volna bennünket s így mi lőjjük ki az első világító rakétát, hogy meghatározhassuk helyzetüket. Ugy hatott ez reájuk, mintha durva kezekkel rózsaszínü álomból ráztuk volna fel őket.

A rakéták százait lövik hirtelen a magasba, de ebben a pillanatban már megdördülnek az ágyúink. 23 óra 40 percet mutat az órám s tőlünk kissé balra felcsap az első égigérő tűzoszlop.

Egy ellenséges hajó telitalálatot kapott és azonnal elsüllyedt. Ausztrália típusu „A" osztályu angol cirkáló volt. Mellette egy szállitóhajó gyulladt ki s mint égő fáklya igyekezett elmenekülni. A rakéták fénye mellett tisztán látjuk, hogy két másik cirkáló és három szállitóhajó szintén küzködik az elmerüléssel. Az egyiknek a fedélzetén több helyen is felcsapnak a lángok. Vezérhajónk az ellenség tüzének a központja. Odaátról azonban elég rosszul lőnek, így kárt alig szenvedünk.

Sokkal nagyobb veszélyt jelent, hogy egy amerikai „Astoria" típusu cirkálót, amelynek szétlőttük a kormánylapátját s háromnegyedrészben lángokban áll, egyenesen felénk sodorják a habok. Még néhány perc és összeütközünk. Hirtelen azonban hatalmas dörrenés rázza meg a levegőt... utána rövid s mégis végtelennek tűnő süket csend következik s azután a cirkáló orra a magasba lendül, hátsó része pedig sisteregve tünik el a habokban...

Mire a gőzfelhő előttünk eloszlik, egyetlen ellenséges hajót sem találunk a láthatáron. Megléptek a szövetségesek s a harminckét percig tartó ütközet után az időnk azzal telik el, hogy sorozatosan eregetjük fel a világitó rakétákat. Jelezni akarjuk, hogy itt vagyunk, de egyetlen ágyúdörrenés többé angol-amerikai részről nem hangzik el. Kár — írja Yuji Morita — mert így pár napba beletelik, amíg felderítő gépeink a megszökött hajóhadat ismét megtalálják.

(a. f.)

Rudnay Gyula

Felelős szerkesztő:
MARÓTHY KÁROLY
Felelős kiadó:
VÖRÖSVÁRI ISTVÁN

Kézíratokat nem őrzünk meg.
Kiadja Pesti Ujság Kiadóvállalat Kft

Nyomatott a Pallas Irodalmi és Nyomdai részvénytársaság körforgógépein.
Felelős: GYÖRY ALADÁR igazgató.

Rudnay Gyula

Petrovics MM 113.6

76
77

RUDNAY GYULA: SZÜRETI VENDÉGSÉG. *Magántulajdon.* KISASSZONY ÉS PÁSZTORFIÚ. *Magántulajdon.* Mind a két kép azok sorából való, amelyekben Rudnay a régi magyar élethez tér vissza, amely annyira rokon lelkével és amelyben annyira otthonosan érzi magát. Nem igen van festőink között, akiben olyan nagy mértékben lenne meg a magyar mult átélésének képessége, mint benne. Az ő magyar érzésében nincs semmi szándékosság, csinaltság vagy divat. Lelkének legmélye mutatkozik meg benne. Az ő magyar urai, parasztjai, pandurjai és szüretelői nem kimaszkirozott népszínműi magyarok, hanem olyanok, akikben igazi magyar lélek él, amelyet a festő lehelt beléjük. Ott érezzük ezt a magyarságot borongós és mégis feszültséggel, belső izzással telt színeiben is. A két kép közül a szüreti vendégség olyan megálmodása a multnak, hogy szinte a Kisfaludyak korában érezzük magunkat, a Kisasszony és pásztorfiú negédes kedvességével a magyar rokokó szellemét eleveníti meg különös, egyéni módon, egy álmodozó művészi lélek víziójában.

Rudnay Gyula

Znarchép
Cenzarayi

Pétr E.M. mag művész-
archépek

6. l.

Pétrovics E.

Az Ernst-Muz. le-
vró lajstr. VII.
Ca. művészek archépei

1931

vágya, melyet Fényesben valószínűleg a rossz idők érleltek meg, Rudnaynak eredendő, természetes jellemvonása. Egyike legtermékenyebb festőinknek. Az ilyen feltűnő termékenység könnyen azt a gyanút kelti, hogy egy népszerű tehetség erőltetett kihasználásáról van szó, azonban Rudnaynak természetében gyökerezik a könnyű bőség, mint némely lírikusnak, akinek lantján örömből, fájdalomból legott dal születik. Valóban, az ő festészetében van valami a dal közvetlenségéből és könnyű ömléséből, valami játszi szeszély és csapongás. Ahogyan drámai kitörések után lírára halkítja hangját, ahogyan a multba tekint, majd ábrándos merengéssel, majd fölényes mosollyal, ahogyan az életet nézi, majd meleg részvéttel, majd humoros torzítással, ahogyan a nagy művészi hagyományokat — Veronesetől Munkácsyig — játszva kihasználja és egyéni ötletekkel vegyíti, ahogyan elmerül egy-egy festői feladatba s ahogyan máskor elsiklik felette, mintegy megtréfálva bennünket és önmagát — mindebben annyi a képzelet, az érdekesség, a szeszély és a báj, amennyi csak igen eredeti és gazdag költői kedélytől telhetik. Az alkotás nagy könnyűsége és bősége persze az értékek nagy ingadozását hozza magával, de gyöngébb műveire is némi fényt vetnek az erősek, s valamennyit varázzsal vonja be a művész eredeti magyar szelleme.

Ez a magyar szellem, mely egyik alapvető jelemvonása Rudnay művészetének, másoknál is mindjobban hódít. S ami örvendetes, a magyar színezet nem külsőségekben, a díszmagyar vagy a cifraszűr kultuszában jelentkezik, hanem a temperamentum sajátosságában, a festői előadás eredetiségében. Ilyen értelemben festészetünk nagyobb mértékben kezd sajátos ízt, külön jelleget kapni, mint bármikor azelőtt, az önállósulás folyamata nagy lépést tett előre és az európai kapcsolatokat hagyományainkhoz híven gondozó, de magyar szellemű festői iskola nem ábránd többé, hanem egyre jobban teljesedő valóság. Csók, Fényes, Rudnay művészetén kívül erről tanuskodik Koszta József (sz. 1864) is, akinek darabos és tömör előadású képei, merőben egyéni színlátomásai komor és új szépségben tárják elénk a magyar falu és mező költészetét, aztán Iványi-Grünwald Béla (sz. 1867), a gazdag kedélyű lírikus, a nagybányai kolónia egyik alapítója, aki hosszú és fordulatokban gazdag művészi pályát futott meg. A Ferenczyével rokon naturalista kezdet után fokozatosan közeledett a dekoratív, síkszerű felfogás és a kiszámított kompozíció felé, hogy aztán újra visszatérjen a természet közvetlenebb tolmácsolásához. Ebben a második naturalista korszakában, melyet a magyar föld és élet szépségének szentel, mintegy egyesíti nagybányai időszakának naturalista iskolázottságát és későbbi idejének egyszerűsítésére és tudatos szerkesztésére való törekvését.

Az új törekvésekhez vezet át Vaszary János (sz. 1867) művészete. Ő is a naturalizmus iskolájából került ki, mint Csók, de még merészebb pályát futott meg nála. Egymásután hagyta el régibb állomásait, Bastien-Lepage természethűségét, majd a fénynek és mozgásnak az impresszionizmus szellemében való ábrázolását, hogy rátérjen a stíluskereső egyszerűség útjára. Ebben az útjában azonban nem programszerű eltökélések, hanem szellemének elevensége, temperamentumának lobogó tüze vitték előbbre, s akik nem tudtak lépést tartani vele, azoknak is érezniök kellett művészetének őszinteségét, egyéniségének hevét és lelkességét. Újabban ismét az élethez tért vissza ez a mindig érdekes és kiváló művész, de az életnek nem annyira külső képét festi, mint inkább izgalmát és mámorát. A strand, a mulatók, a bárok, az ucca nyüzsgő élete, mozgása, úgyszólván a nagyvilág lelke az, amely érdekli. Megfigyeléseit színes, dekoratív köntösbe öltözteti, s kevés eszközzel, sokszor nem annyira festve, mint rajzolva ecsetjével, adja elő mondanivalóit.

Vaszary az impresszionista látás iskolájában nőtt fel, s bár eredeti kiindulásától külsőségeiben messze távolodott, impresszionista származása művészetének lényegében ma is megmutatkozik. Képeinek nagy egyszerűsítése, nemesebb értelemben vett plakátstílusa, nyomatékosan dekoratív jellege mögött határozottan érezzük az impresszionizmusnak a mozgalmat, a pillanatnyiságot kereső szellemét és az előadásnak vele járó hevességét.

IX.

Sok érdekes, sőt kiváló festőnket nem tudtuk a fentiekben szóbahozni, mert jellemzésük nem fért el ebbe a keretbe, puszta névsort pedig nem akartunk adni. A fiatal nemzedékből is csak keveseket említhetünk meg, noha sokan vannak, akiknek tehetsége és tiszta törekvése nemcsak említésre, hanem tiszteletre is méltó.

Általánosságban csak annyit, hogy a mai magyar festészetben minél kevesebb nyoma van a tegnap absztrakt művészetének. A futurizmus, kubizmus, expresszionizmus, — amelyek egyébként nálunk sohasem tudtak igazi erőre kapni — nem eleven tényezők mai művészetünkben. Vezető fiatal festőink a természettel való kapcsolatot nem szakítják meg erőszakosan, s nem vetik meg azt sem, amit a

Petrovics MM

tagjai voltak, s szintén résztvettek abban a mozgalomban, amely az impresszionizmus eredeti, tiszta formájával szemben összefoglalóbb és spekulatívebb jellegű művészetet propagált. Czóbel ma is Párisban él, és következetesen folytatja sötéttónusú, szélesen látott, sokszor a monumentalitás határán járó képeinek festését, amelyekkel az impresszionizmusra következő visszahatásban olyan nagy része volt. Berény Róbert újabban itthon telepedett le és azóta határozott fejlődést és gazdagodást mutat működésében. Síkszerű, dekoratív célzatú képeiben igen ízléses összhangot tud elérni.

VIII.

Azok közül az élő művészek közül, akik korban ugyan már az idősekhez számítanak, de alkotókedv és tehetség dolgában még mindig előljárnak, Csók Istvánt (sz. 1865) kell első helyen említenünk. Tanulmányait Budapesten kezdte, s mint a legtöbb magyar művész a mult század utolsó negyedében, Münchenben és Párizsban folytatta. A puritán naturalizmus állomásától indult el, Bastien-Lepage és Dagnan-Bouveret voltak szellemi vezérei, de a természetnek tárgyilagos és részletező ábrázolását már fiatalon abbahagyta. Ezzel a részletező modorral rendesen együtt jár némi szárazság és iskolás mellékíz, amely idegen Csók meleg kedélyétől és érzéki látásmódjától. Szabad és egyéni színképzelete nem tudott megállani a természet hű másolásánál, a valóságnál gazdagabb és melegebb képét alkotta meg a világnak, könnyed ecsetje bájjal és derűvel ruházta fel az életet. Rózsás aktjaiban valóságos apoteózisát festette meg a női test szépségének, magyar tájaiban, a Balaton taváról festett képeiben új szemmel látta meg és bátor kézzel írta le az ég és a víz csodálatos tüneményeit. Arcképeiben, csendéleteiben és mindenben játszi könnyűséggel oldja meg a legnehezebb festői feladatokat, s az ezüstös-szürke harmóniák finom hangolásában éppen olyan nagy koloristának mutatkozik, mint a magyar népművészet által sugalmazott, tüzes színhatásoknak csaknem cigányos rapszódiáiban. Csók lelki ifjúságát és kezének könnyűségét máig megtartotta.

A tárgyilagos naturalizmus mellett Csóknál hívebben tartott ki a pár évvel ezelőtt elhalt Perlmutter Izsák (1866—1932). Ifjan hosszú ideig élt Hollandiában, s az ottani életet és tájat festette a modern naturalizmus szellemében. Hazatérése után a hazai életnek lett rendkívüli tudású ábrázolója. A pozitív, tárgyilagos szemléletet a métier fölényes ismeretével egyesítette. A naturalizmushoz való hűségben rokona Glatz Oszkár (sz. 1872). Korai képeiben a természetnek nagybányai ízű felfogásával találkozunk, mely az embert széles egységben a tájba olvasztja be. Egyúttal egységes és mély tónusra törekedett. Később a részletező emberábrázolásra tért át és a bujáki nép kedves, tarka életének és alakjainak lett gondos és hű leírója.

A valamivel ifjabb nemzedékben is sokan vannak, akik nemcsak a naturalizmus iskolájából kerültek ki, hanem hívek is maradtak ahhoz. Többen a müncheni tónusfestés hagyományainak szellemében folytatják a naturalista irányú festést, — a legnagyobb sikerrel Szüle Péter (sz. 1886) — másoknál a francia iskola hatása érzik. Az utóbbiak közül két kiváló, nagykultúrájú festő emelkedett ki a közelmultban. Az egyik a tavaly elhúnyt Zsolnay-Mattyasovszky László (1885—1935), a delikát színek, a szép festés manet-i hagyományainak előkelő ízlésű, ritka intelligenciájú művelője. A másik báró Hatvany Ferenc (született 1882), aki már fiatalon, mikor még nem volt szó a neoklasszicista áramlatról, olyan szigorú rajzú és plasztikus női aktokat festett, amelyek a neoklaszszicizmus eszményéhez jártak közel. Tájképeiben és csendéleteiben előadása szabadabb, folyékonyabb. Egész festészetén a legjobb francia hagyományok hatása látszik meg, amelyekhez egyéni nagy tudását és rendkívül fejlett festői kultúráját adta hozzá.

Az idősebb festőnemzedék egyes tagjai megtartják ugyan a természethűség iskolájában szerzett kifejezésmódot, azonban elfordulnak a mindennapi élet tárgyaitól és képzeletük szárnyán elrándulnak a biblia és a mondák világába és feltámasztják a régi századok életét.

Fényes Adolf (sz. 1867), ime, a realista ember- és természetábrázolás kitűnő művelője, már a háború alatt a fantázia világába menekült, a háború óta pedig egész sorozatát festette a romantikus ízű képeknek, amelyek azt mutatják, hogy ez az annyira tiszteletreméltó művész az új vágáson is kiváló eredményekhez jutott. Újfajta képei, melyek eleinte inkább voltak szabályosak, mint harmónikusak, most sokkal szabadabbá váltak, festői szépségekben gazdagodtak, s az értelem alakító játéka néha oly elevenséggel jelentkezik bennük, mely már-már pótolja a képzelet könnyűségét és önkénytelen bőségét. Tájképeiben pedig mély költői érzésekkel szólaltatja meg a magyar Alföld lelkét.

Fényes nyugodt és jobbára derűs mesevilágával szemben a romantika csapongása és szenvedélyessége uralkodik Rudnay Gyula (sz. 1878) festészetében. A mindennapi élettől való menekülés

Rudnay Gyula

Erőd

Pica, Vittorio:

R. művészetéről a milanói Galeria Pesaroban rendezett gyűt. kiáll. katalogusában. 1925. —

földi gyüjteményekben lévő analogiák alapján. Fleischer Gyula az osztrák Johann Bergl nehány magyarországi freskófestményét mutatja be. Weyde Gizella pedig a podolini Szent Katalin szobor restaurálási munkáját ismerteti.

*

Rados Jenő : Magyar kastélyok *(Kiadja a Műemlékek Orsz. Bizottsága és a Könyvbarátok Szövetsége. 18 oldal szöveg, 190 táblán 207 kép, 25 oldal képmagyarázat.)* A török foglalás éppen a mai Csonkamagyarország területén mélységes cézurát ejtett művészeti téren: a reneszanszot a külföldön mindenütt nyomon követő nagy barok lendület, amely úgy építészeti, mint festészeti és szobrászati téren odakünn emlékezetes művekkel örökítette meg a maga harsonázó, patetikus lényét, ez az élan nálunk elmaradt. Helyette már inkább csak a 18. század vége felé kezd eleinte félénken, később kissé nekibátorodva valamelyes késői-barok stilus feltünedezni, amely főként a bécsi udvar szárnyai alatt tengő-lengő magyar ne-

Bauer—Paulfranz, Dr. L. : Fabrikmarken—ABC *(Die Fabrikmarken der Keram- und Glas-Industrie. Verlag des Sprechsaal, Coburg. 408 oldal. Ára 9 márka.)*. Ez a rendkívül használható kézikönyv részben a kerámiai ipar, részben az üvegipar régebbi és újabb európai gyártási szignetjeit gyüjti fel olyanformán, ahogy a »Rosenberg« az ötvösjegyeket dolgozta fel. 724 kerámiai és 548 üvegmárka nyert itt feldolgozást. A könyv rendszere ez: elébb országok és azokon belül alfabét sorrendjében közli a szignetek képét (sorszámozva), azután ugyanebben a sorszámban közli a szövegszerű magyarázatot s végül — s ez a legpraktikusabb ujítás — a gyári jegyek »optikai katalogusát« közli képekben, vagyis a szignetek témáit osztja négy csoportba: 1. szimbolikus képek betük nélkül, 2. ugyanazok betükkel, 3. betük egyedül, 4. számjegyek. Az 1. és 2. csoporton belül külön csoportok képződnek heraldikai, építészeti, növényi, állati és emberi motivumokból. Magyarországról 8 kerámiai és 2 üveggyár márkáit közli a könyv.

Podiebrad György:

Mellig, ~~látható~~ H
nem látható, jógart t
~~ba~~ hosszú, szakálla le
tor visel prémgallérral
1420. GEORG PO

Acélmetszet, mér

Gö

Rudnay Gula

Tájkép, olajf
Szépművészeti Múzeumban
Életrajz!
Petrjszerz. 1921–24. 19. l.

Petrovics E

G. M. szépm. mar. Ar
lej szerz. miáll. (1921–
24) 1924

FARBEN
SIND
TATEN
DES
LICHTS

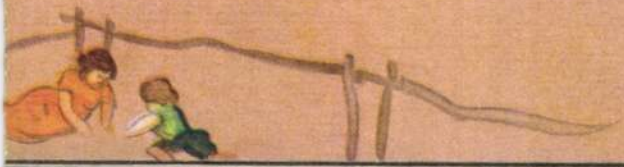

BRIKEN GEBR.HARTMANN
-AMMENDORF

Rudnay Gyula

röd -

Rádióélet

1938. dec. 23.

GEDENK

zum hundertsten Todestage Johann Wol

Gedruckt mit CONCEN

von Gebr. Hartmann, Druckfarbe

Gesetzt aus der MU

der Schriftgießerei D. Stempel

Gaal Ferenc rajza a párkányi bevonulásról

gyuk sincs, minthogy minél előbb új készülékeket vásárolhassanak.

Isten és a Haza nevében előre!

A párkányi megható ünnepségek a késő délutáni órákban értek véget. A városka lakossága zászlókat lengetve sétált késő es-

A Nemzeti Hadsereg pompás vitézei azonban nem ünnepelhetnek tovább, őket még várja a többi felvidéki város, *Rozsnyó, Losonc, Léva, Rimaszombat, Munkács, Ungvár, Beregszász* és végül a felvidéki városok legszebb gyémántja: *Kassa.*

Peregnek a dobok, harsognak a kürtök, vidáman szól a katonazenekar és a csapa- és a Haza nevé-

Sz. Ö.

Rudnay Gyula

1938.X.6.

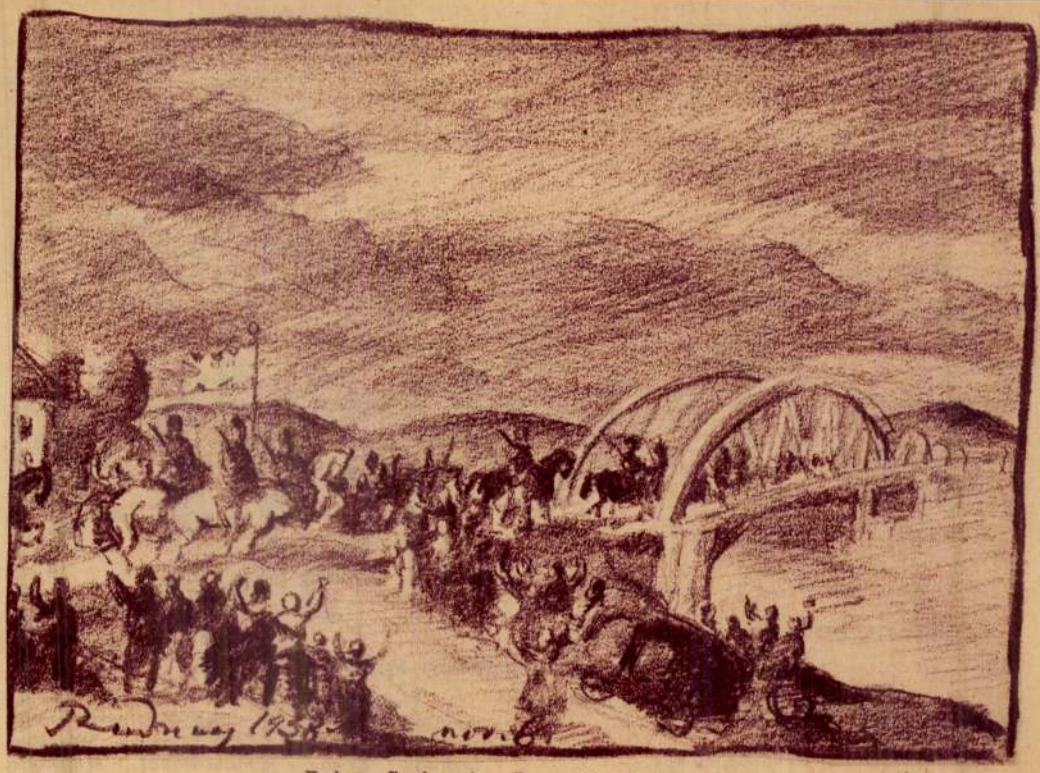

Rudnay Gyula rajza: Bevonulás Párkányba

Párkány és a rádió.

Külön hatalmas ünneplésben részesült a magyar rádió autóinak bevonulása. Még nagyobbá vált az öröm, amikor megtudták, hogy innen a helyszíni közvetítést a náluk is oly népszerű *Pluhár* István végzi. A közönség »Pluhár, Pluhár!« kiáltásokkal üdvözölte. Ugyancsak megéljenezték Jávor Pált, aki a filmjeiről már ott is olyan népszerű, mint az anyaországban. »Já-vor, Jávor! Él-jen Já-vor!« kiáltások zúgtak fel Párkány főterén, amelyre Pluhár is figyelmes lett és konferálás közben kezével intett a kitűnő művész felé. Jávor félreértette a dolgot és odalépett Pluhár mellé, hogy a mikrofónba mondjon néhány szót. A közvetítésnek azonban éppen ebben a pillanatban lett vége és Jávor üzenete csak a párkányi főtér másik oldalán álló erősítőig szállt el.

Négyszázötven magyar rádiókészülék-tulajdonos él egyébként Párkányban és körülbelül ugyanannyi a környéken. A detektoros készülékek száma elenyészően csekély, miután a vidék is elektrifikálva van. A legszerényebb család is két-háromlámpás készülékkel rendelkezik és mint egyik legrosszabb, legszörnyűbb emlékükről beszéltek akkor, amikor nemrégiben a cseh hatóságok elrendelték a készülékek beszolgáltatását. Párkányban könyörtelen módon bántak a készülékekkel. Egy szobába dobálták be őket és a beszolgáltatott készülékek mintegy harmine százaléka darabokra törött. Most, hogy hozzánk kerültek, más vá-

Két csehegyenruhás magyar és egy frontharcos a kenyérrel

Felhők a „ponyva" felett

irta: KÉZAY BÉLA

Erre a vásárra messzi földről gyült az árus-nép, ki gyalog, ki szekéren. Portékáik féltett kincsével megrakodva, sokan még külországokból is elvetődtek ide. Persze, az afféle tarka és lármás sokadalomban nem volt ritkaságnak tetsző, ha a szájtáti vándor akár, ha szerencsennel is találkozott, nem beszélve moszkovitákról vagy jókedvü taliánokról, kiknek sátrai elől napestig nem tágitott a sokaság.

Az itthonvaló nép, beleértve még a ritkán mozduló nemes urat is, itt ismerkedett meg a nagy világ csodáival, itt kapott rá a messzi dolgok csábitó izeire és a mesékre, amelyeknek délibábja a sátrak fölött rengett és életre kelt az idegen szavak lármájában, a török muzsika csengő ritmusában, a dobok süket buffogásában, a dudák álmos bödüléseiben. Életre kelt és már csak a vak nem látta, hogy mekkora világcsudájára gyült ide annyi hiresneves és nagyrangu ember, kiknek némelyikével még a király is parolázhatott volna, mert tisztességgel szerzett hirüket ime képirásos, friss szinekkel ékes könyvek őrizték, látására és okulására annyi falusi jámboroknak és nemesi renden való uraknak.

Ime, itt sündörgött a vásárban a jeles beszédü Márkálf, ki bölcsességben tultett ama Salamon királyon, ki cédrusból és márványból rakatta palotáját és aranyból Jehova tündöklő templomát. Amott láthatták a delitermetü Voltert, amint Grizeldist kereste szerelmes szivvel. És tarajos kardjaikat csötertve előjöttek a tengerek kalózai is és Roncevalles hős lovagjai, meg Rusztán, a szép arab herceg. A sokadalom közepén pedig a sátor alatt Achilleus hallatta falakat rengető hangját és délcegen Nagy Sándor is arra vezette kecses járásu paripáját. Regősök révült hangja Almusról énekelt, meg a feketehaju, szép Emeséről s a Szent Lovagkirályról, kinek csattogó bárdja vizet fakasztott a' pusztában. Néhány polturáért, garasért, dénárért itt a ponyvák csodabőségén tarka könyveket vehettél, amikben rejtett tudományok titkai tárták fel habzó rigmusokban a régi univerzitások bölcs magisterei, régi Hellász bölcsei, egeknek, földeknek vizsgálói, szorongató álmoknak megfejtői, Nostradamusok, Keplerek és Paracelzusok, jelenések magyarázói, titkos igéknek őrzői, varázslatoknak értői, a Sátánnak megkergetői, kórságok csillapitói és a jövendőknek igaz megvallatói...

Alkonyodott s a gölöncsérek éppen rakodni kezdtek és már Misztótfalusi Kis Miklós mester uram is rázárta könyveire pántos ládája tetejét, hogy hajnalban tovább vándoroljon, — amikor végszóra beugratott még a vásárba János vitéz, a huszár. Miklós, a nagy falusi legény, ki Budára tartott és szolgája, Bence, még egy utolsó pohár borral megkinálhatták a hires közhuszárt... Aztán? A mesesátor összeomlott...

*

Az irodalom és a nyomtatott könyv is — *nomád módra kezdte*, sátor alatt, *ponyván*. Utja küzdelems volt és kimondhatatlan áldozatokkal teli, mint minden honkereső, kétségbeesett, de hivő vállalkozás, mig csak el nem érkezett a kiválasztott földre. Hogy utközben értékei elhullottak, kincseit elnyelte a sár, a mély folyamok öle, meg az őserdő, ahová üldözőik elől megbujtak s a puszta, amelynek végtelenségében egy időre eltüntek a történelem elől — ki kérheti számon? Miféle tüz, miféle idegen indulat pusztithatta el *Heltai* Gáspár kordélyát, amelyen maganyomtatta könyveit hordozta vásárról-vásárra, iróink nomádlelkü őse? Ki zuzhatta össze Misztótfalusi Kis Miklós betüducait, amelyeknek mását csengő arannyal, velencei dukáttal, firenzei forinttal fizették és nyomtatógépeit, amelyekkel bujdosásra kényszerült saját hazájában?

Akár a „fejlődés" törvénye, akár tehát valami külső nyomás kényszeritette az iró, a könyvnyomtató s a vásári könyvkereskedő szétválását, — ez a szakadás messzire kiható érvénnyel *megpecsételte a nép széles rétegei számára táplált irodalom sorsát*. A függetlenné lett iró többé nem a vásárnak dolgozik, nem a ponyva repertoárját gazdagitja műveivel, hanem egy kiválasztott réteg igényeit elégiti ki, egy rétegét, amely fentartja a nyomdát vagy pedig fedezi a nyomtatás költségeit. Az is megtörténik, hogy a kinyomtatott példányoknak csak egy része kerül könyvárusi forgalomba, — vásárra, tehát: a ponyvára, a többinek eladásáról vagy elajándékozásáról a mecénás vagy az iró gondoskodik. A ponyva ellátása idővel nemcsak számszerüen csökken, hanem azért is *zsugorodik és süllyed*, mert az irónak többé nem a vásári nagyközönség igényeit kell kielégitenie, hanem egy szükebb elitét: témában, stilusban ehhez az elithez igazódik. Már pedig ennek az elitnek a szellemi, irodalmi érdeklődése kivált a XVII. század végén s a XVIII-ik elején majdnem teljességében teológiai, irracionális s nem u. n. humanista-szépirodalmi, nem költői, nem népi-világi. A korahumanizmus nemzetközi profán mesekincse, amely előbb bő áradással zudul a magyar ponyvára, — annak bizonyságául, hogy ez a népi ponyvairodalom forrásaiban mennyire európai és nyugati — *most elapad*. A kor megvetéssel fordul el a csacska mesétől és virágénektől. Az iró feladja nomád életformáját (a lantosok, Tinódi Sebestyén) vagy szakit vergődő, kicsapongó kóborlásaival, (Ballasi) és udvari költő lesz (Gyöngyösi) mint nyugati barokk-kortársai. Széles árok választja el a személytelen olvasó számára a ponyváról árusitott irodalom termékeit a személyes igényeket kielégitő udvari irodalomtól. E szétválás természetes következménye, hogy a *ponyva megreked a naiv és a nyers széphistóráik vonalán*, sőt annyira szegényedik, hogy töredékeivel a naptár műfaji konglomerátumába menekül. Erről a vonalról lényegében akkor sem tud felemelkedni, amikor a régi széphistóriák csodatáltosait *a repülőgép és az expressz vonat helyettesiti* az elbeszélésben.

*

A ponyva tehát megbélyegző jelölés lett, *leértékelő jelzés*, amely esztétikai és erkölcsi értelemben előbb a parlagiasságot jelentette, aztán az izléstelent, végül mindazt, ami „vonalalatti" vagy magyarán: *ponyva*. Éreztük és érezzük, hogy valahol e vásárban, a ponyva körül, veszett el az az ősi kapcsolatféle, ami öszszefüzte a nép betü- és szépségszomjas tömegeit az élő elitirodalommal. Persze próbálkoztunk a ponyva megnemesitésével. Népies nemzeti nagy költőink műveinek egyegy töredékét filléres kiadásban prbáltuk eljuttatni abba a hétmérföldes mélységbe, amely a falut a várostól elválasztja. Akkor léptek porondra a népi irók is, akik ezt a mesterkélt „felülről lefelé"-jelszóval kezdeményezett vállalkozást *a fejetetejére állitva* megismételték: azaz alulról felfelé keresték a kapcsolatok nyomait. Kezdtek irni a nép számára. Holott kiderült, hogy nem a nép számára kell irni, hanem a közönség számára, amelyben benne van a nép is. Keserüen kellett tapasztalniok, hogy a nép megdühödik azon, ha unos-untalan azt vágják a fejéhez: „hajh te nép, te erős-dereku, kérgeskezü paraszt stb.". A népnek nem kell a programszerü ponyva, nem kell a népi ponyva. Valószinüleg: csak irodalomra van szüksége, amely nem a paraszti életforma dühös végzetszerüségét, vagy muskátlis romantikáját duruzsolja, hanem arra az irodalomra, amelyben nem képviseleti csodabogarak röpködnek, hanem megmutatja a falu emberének az önmegismerés és a felemelkedés utját. Nem karrierista parsztregényre va nszükség (a dr. Kovács István-szerü filmek), hanem egyszerüen csak annak az embernek a regényére, aki a paraszti életformát már elégtelennek érzi ahhoz, hogy kifejthesse benne lelki és szellemi értékeit. (Hivatkozunk itt *Illyés* Gyulára, *Erdei* Ferenc kitünő tanulmányára és nem utolsó sorban *Bibó* Lajos drámáinak mondanivalójára). Népi ponyva, nemes ponyva, filléres regény vagy olcsó regény — *mind csak anyagelvi megközelitései annak a nagyon érzékeny problémának*, amely nem tud dülőre jutni abban, vajjon *elutasitó vagy konzervativ* magatartást tanusit-e a parasztság a paraszti életformával szemben? Véleményük szerint: nem a várostlakó nép elutasitó magatartást tanusit a paraszti életformával szemben, de ragaszkodik a faluhoz. A faluból *csak azért menekül, mert csak igy menekülhet a parszti életformából. A megoldás tehát nem az, hogy ujra megkedveltessük vele a paraszti életformát* — e mumifikációs ötlet tarthatatlanságát különben *Erdei* Ferenc (A magyar parasztársadalom, megj. a Pázmány P. T. Egyetem Magyarságtudományi Intézet kiadásában) meggyőzően mutatja ki — *hanem*, hogy *urbanizáljuk a falut*. Persze: az urbanizálás ideálja nem a kapitalista-liberálisamerkianizmus programjával épült bérkaszárnyás, egészségtelen és proletarizáló Budapesttel azonos, hanem a modern kertvárossal. A tágas, a világos, a családiházas kertvárossal!...

*

És végül: a *nagyvárosi ponyva*? Függvény az is. A bérkaszárnyás és proletarizált nagyvárosi „népi" életforma szellemi csökevénye... Alighanem ugy igaz, hogy: távolitsuk csak el az utból a demoralizált nagyvárosi formák posványos okait, akkor a friss levegő, amely a mai nagyváros szük sikátorait kiszellőzteti, bizonyosan *magával ragadja majd a kártékony nagyvárosi ponyvát is*. A most megjelent ponyvaellenes kormányrendelet természetesen csak pillanatnyi szükségletet elégithet ki, nemzetgazdasági szempontból azonban komoly kezdeményezést képvisel, mert nemcsak hogy fizikai gátat emel a ponyva felesleges kiáradásának, — hanem a mai körülmények között elutasithatatlan érdekek cimén — a magasabbrendü kulturális feladatok számára tartalékolja a drága nyomdai papirost...

Kereken 3,500.000

azaz hárommillóötszázezer apró nyílású izzadság-mirigye van bőrünknek s ezt a milliónyi pórust csak izzadással tudjuk tisztántartani. A napfürdőzés alatti izzadás nemcsak anyagcserénket növeli, hanem a napfény a bőrünkhöz tapadt baktériumokat is megöli. Nem kell messzire utaznia, hivatal után is napozhat egy-két órát a Szent Gellért Gyógyfürdő pompás zuhanyokkal berendezett, kényelmes tetőnapozóin. Külön férfi- és női napozók.

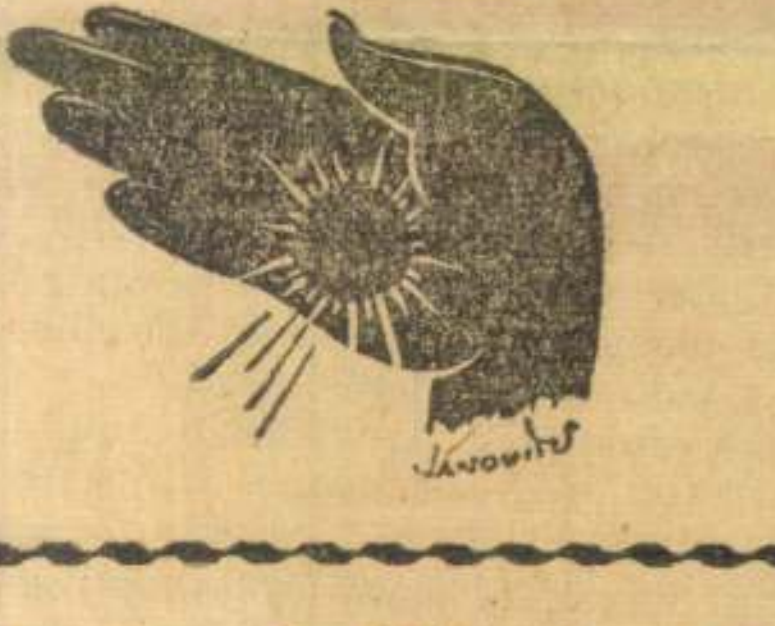

Megoldódott az 1848-as Zichy-féle elkobzott ékszerek rejtélye

A háborus események — reméljük — nem akadályozzák meg annak a nagyszabásu kutatómunkának a folytatását, amelynek a célja *revizió* alá venni az ország történetéről irt sokszor elsietett megállapitásokat. Revizió alá kell ugyanis venni különösen a szabadságharccal kapcsolatban megjelent temérdek és javarészt ködös-aranyfüstös leirásokat, a kiegyezésutáni, a szabadságról kiadott, ugynevezett diszmunkák regényes történeteit. *A bécsi titkos levéltár* megnyitása folytán rendkivül sok értékes anyag vált hozzáférhetővé és a magyar kultuszkormány — mint ismeretes — több ösztöndijat biztositott azoknak, akik Magyarország ujabbkori történetének, forrásanyagának feldolgozására vállalkoznak.

Ujabbak tették közzé az 1848/49-es évek legnagyobb bünügyi szenzációjának, a *Zichy-féle ékszerek ügyének hiteles történetét*, és legutóbb megindult a kutatás a magyar emigráció *román* vonatkozásainak a feldolgozására is. Az ékszerek ugyanis, mint most már kiderült, egy románszármazásu politikai ügynök: *Bolliac* Caesar kezén sikkadtak el. Ez a *Bolliac* pedig nem más, mint az a férfi, aki álszakállal és álruhában szökött meg az ékszer-ügyben nyomozó török rendőrség elől *Thimoteus Paleologue* álnéven. Bolliac-Paleologue Málta felé vette az utját, majd, amikor megtudta, hogy rendőrség keresi, Marseilleben kötött ki és Dél-Franciaországban telepedett meg. Unokája Maurice *Paleologue* a hirhedt francia diplomata, aki épp oly ismert volt szabadkőmives kapcsolatairól, mint magyarellenes érzelmeiről. Maurice *Paleologue*, mint ismeretes, *nagy szerepet játszott a trianoni béke feltételeinek megállapitásában*. Román ősökre hivatkozott és ezért, szinte mint *szakértőt* tekintették a magyar-román kérdéssel kapcsolatban.

Az ékszerek tehát, mint mondottuk, *Bolliac-Paleologue* kezén tüntek el és a drágaságok elkallódásával kapcsolatban a bécsi kormány politikai tőkét igyekezett kovácsolni a magyar emigráció ellen. Pedig a hirhedt ékszerügyben — most már megállapithatjuk — a szerencsétlen véletlenek játéka hozta gyanuba, az ügyben érdekelt politikusokat és vajmi kevés szó esett az igazi tettesről. Még az is megtörtént, hogy amikor egy bécsi napilap megirta a *Bolliac-Paleologue-család* históriáját, *diplomáciai lépés* történt a francia követség részéről: felkérték az akkori osztrák sajtófőnököt, akadályozza meg a hasonló közlemény megjelenését.

Az ártatlan Zichy fivérek

A levéltári kutatások azóta megállapitották még azt is, hogy a *Zichy* fivérek *ártatlanul kerültek a forradalmi idők vésztörvényszéke elé*. A bécsi titkos levéltárból előbukkantak azok a feljelentések, amelyek szerint gróf Zichy Jenő és Ödön Fejér megyében *„veszedelmes forradalmi tevékenységet"* fejtettek ki. A két gróf azonban a *„fontolva haladás"*, a mérsékelt reformok hivei voltak és testestől-lelkestől a legnagyobb magyar álláspontját tették magukévá. Hivek akartak maradni az uralkodóhoz is, — most már ugy látszik — ez a hüségük okozta tragédiájukat. Találtak ugyan náluk kompromittáló iratokat, de valószinü, hogy ezeket az a bécsi politikai titkosrendőrség csempészte a podgyászukba, amelynek ugyanugy kellemetlen volt a *Zichy* grófok magatartása, mint *Széchenyi* István, vagy *Kossuth* Lajos megmozdulása.

A Zichy-ékszereket annak idején *elkobozták, majd leltárba* vették. A kivégzett *Zichy* Jenő gróf podgyászában ugyanis megtalálták a ritka családi gyémántokat tartalmazó kazettákat és más ékszereket. A forradalmi kormány emberei a ládákat *lepecsételték*, majd 1848 decemberében a honvédelmi bizottmány rendelkezése szerint a ládákat átadták *Madarász* László rendőrfőnöknek. Pestről, mint ismeretes, akkor menekült a kormány, a felfordulásban nem is nézték át mi van a ládákban. Debrecenben azután csak hónapok mulva nyitották ki. Megtalálták benne az értékes disztárgyakat és régiségeket, de *hiányoztak az ékszeres tokokból a brilliánsok és más, arany, ezüst ékszerek*. Mint később a bécsi kormány körözése megállapitotta, a bécsi *Wruber* ékszerésznél készültek azok a remekbe csiszolt gyémántgombok és aranysarkantyuk, amelyek értékét 3700 darab aranydukátra, mintegy 40.000 frankra becsülték. A Debrecenbe menekült országgyülés 1849 április 20-iki gyülésén foglalkoztak az eltünt brilliánsok sorsával. Később külön vizsgáló-bizottságot küldöttek ki, de ez vajmi kevés eredménnyel járt. *Madarász* László belügyminiszterrel kapcsolatban már *vétkes mulasztást, hütlen kezelést*, sőt *sikkasztást* emlegettek! Innen kezdődött Madarász politikai ellenfeleinek az a hajszája, amelyek során a tulzó politikust mint *„gyémántos minisztert"* emlegették.

Az ékszerek igazi történetét most *Jánossy* Dénes az Országos Levéltár tudós főigazgatója tette közzé vaskos kötetének egyik fejezetében, de könyvében más helyen is történt hivatkozás a brilliánsok ominózus ügyére. *„A Kossuth-emigráció Angliában és Amerikában"* cime a közel ezer oldalas kötetnek, amelynek megjelenése nagy szenzációt jelentett volna, ha a kötet nem az uj világháboru kellős közepén hagyja el a sajtót. Mint a többi között megállapitja, a bécsi kormány, a magyar emigránsok sajtópropagandájának ellensulyozására adatokat gyüjtött, hogy azokat az osztrák kormánnyal közelebbi kapcsolatba jutott lapokban közzétegye. *Delane* és *Bird*, a Times bécsi levelezője kutatnak ilyen adatok után és az egyik angol lap már megkockáztatta a gyémántvádat is Kossuth ellen. Viszont — mint Jánossy ugyancsak megállapitja — Zichy Ödön grófnak, a kivégzett Zichy Jenő gróf fivérének felkérésére a török hatóságok *Bolliacot* kihallgatták, ez azt vallotta, hogy *elvesztette a Duschek pénzügyminisztertől átvett brilliánsokat*, csupán egy pár aranysarkantyút adott át Kossuthnak augusztus 16-án, amikor a kor-

Radocsay Dénes!

R. 44

NEMZETI UJSÁG
A LEGELTERJEDTEBB NAPILAP

mányzó menekülése során Orsovánál a határt átlépte. Bolliac kihallgatása során kijelentette, hogy az elveszett értékek értékét hajlandó letétbe helyezni Zichy gróf számára. Erre *szabadlábra* helyezték a török hatóságok, ő azonban a pénzt nem vitte be letétbe, hanem — miként fentebb már mondottuk — *Thimotheon Paleologue névre szóló angol utlevéllel Konstantinápolyból* utnak indult. Később, amikor a brilliáns ügyet Kossuthtal kapcsolatban Amerikában kívánta szellőztetni a bécsi kormány, lovag *Hülsemann* washingtoni ügyvivő visszairt, hogy az amerikai lapok közül kettő akadt — bármennyire is üzlet ott a lapkiadás —, amelyik vállalkoznék arra, hogy Kossuthot megtámadja. Kossuth különben később a maga igazolására megirta *Canning* konstantinápolyi angol követnek Kiutahiából, hogy az ékszereket Bolliacnak adta át azzal a megbizással, hogy az ügynök azokat — miként az Keleten szokás volt — *Omer* pasának, az oláhországi török haderő parancsnokának adja át. Omer persze az ékszereket nem kapta meg, a levél szerint azokat Bolliac-Paleologue *magának tartotta meg.*

Jánossy Dénes megállapitásával párhuzamosan érdekes adatokat közölnek *Joan Ghica* emlékezései. A román iró szerint *Bolliac-Paleologue* és *Balcescu* Miklós román forradalmárok Kossuthtól megbizást és pénzt kapnak arra, hogy Havasalföldet lázitsák fel és *Omer* pasát, a török főparancsnokot nyerjék meg az oroszok ellen. Mint *Ghica* irja, *Bem* tábornok az emigrációban Omer pasától megkérdezte, hogy megkapta-e a gyémántokat? Omer tagadólag válaszolt és nyomban feljelentette Bolliac-Paleologuet. A gyémántokat végül is Ghica valahogyan előkeritette és átadta azokat Schwarzenberg hercegnek, aki az ékszereket a családhoz visszajuttatta (?). Az emigráció eddig ismeretlen iratai között volt egy olyan adat is, amely szerint *Bolliac-Paleologue brilliánsokat kinált eladásra Konstantinápolyban,* azt megtudták a bécsi ékszerészek, értesitették *Zichyéket* és ezt követte az osztrák külügyminisztérium leirata Törökországba, amelynek Bolliac kihallgatása, majd szökése lett a további fejleménye.

A brilliáns-per jelenlegi állása tehát a következő: megállapitották, hogy sem Madarász belügyminiszter, sem pedig Kossuth Lajos nem tulajdonitották el azokat. Közvetlenül a szabadságharc összeomlása előtt Kossuth ezekkel a brilliánsokkal akart hatni *Omer* pasára, hogy segitse meg őt az oroszok ellen. Bolliac-Paleologue az ékszereket *nem adta át Omer pasának,* hanem megtartotta és azt vallotta: elvesztette azokat. Viszont ugyanakkor eladásra kinálta a gyémántokat. *Felderitetlen azonban mindezideig,* hogyan, milyen körülmények között és főleg kitől kapta vissza a román *Ghica* azokat, miként juttatta el, illetve: eljuttatta-e egyáltalában az örökösökhöz? Értesülésünk szerint a Pázmány Péter-egyetem egyik tanszékén nagyobb tanulmány készül az 1848/49-es magyar emigráció román vonatkozásairól. Igen érdekes románnyelvü adatokat találtak máris. Ennek során — ugy érezzük — érdemes lenne kinyomozni a Zichy-féle brilliánsok regényének utolsó fejezetét: Bolliac-Paleologue és Ghica pontos szerepét.

Madarász László a szabadságharc sokat emlegetett belügyminisztere azonban hiába várta 1900-ig, haláláig, hogy tisztázzák a vád alól. Leveleiben emlegeti, hogy Kossuth Lajostól várja, hogy őt majd tisztázni fogja, ha csak a kormányzó a titkot *„sirba viendi magával"*. Feltevése valóra vált, mert Kossuth sem beszélt a gyémántokról. Rejtély maradt az egészen a bécsi titkos levéltár anyagának feldolgozásáig.

NAGYRÉVI GYÖRGY.

Betörés közben fogtak el egy megszökött bűnözőt

A zsebtolvajokat üldöző detektivcsoport egyik nyomozója szombatra virradó hajnalban pestszenterzsébeti lakására igyekezett ügyeleti szolgálata után. A Jókai-utcában a sötétben észrevette, hogy két férfi egy ház ajtaját feszegeti. Észrevétlenül rendőrért sietett és a két betörőt le akarta fogni. A rendőr el is fogta *Poszlovszky* János 32 éves kőmivessegédet, társa azonban futásnak eredt.

A detektiv üldözőbe vette. Amikor utolérte, a betörő rátámadt és izgalmas dulakodás kezdődött. *Mind a ketten erősen véreztek,* amikor rendőr érkezett a detektiv segitségére. A dühöngő betörőt, *Maurer* Olivér ismert bünözőt megkötözve vitték a rendőrségre. Priorálása során kiderült, hogy Maurer *a kistarcsai internálótáborból szökött meg* és *Poszlovszkyval* együtt Kispesten és Pestszenterzsébeten *több betörést* követett el. A detektivet, *Barkóczi* Mihályt, a detektivfőnök dicseretben részesitette.

UTAZÁS A MÉLYBEN

irta: IJJAS ANTAL

A szemközti lakásban még zeng a rádió, átzeng hireivel, amelyeken addig a távoli harcterek eseményei lüktettek, utána nyugodtan keresgélni kezd az antennatornyok és a hullámsávok között és lassan futtatva végig a fémkorongot idegen nyelvek hangjain, messze zenekarok édes és sulyos zenefoszlányain, egyszerre csak megáll. A keresgélőt éppen a spanyol állomások közül hivhatják ki a szobából, mert mostmár hosszu ideig: spanyolul szól a hangszóró, először csak a sötéten fémszinü hangzatok árulják el a panyol beszédet, az első pillanatokban nem is lehet tudni, hogy férfi beszél-e, vagy nő, talán a madridi, talán a barcelonai rádióban. A hang elég mély és elég sulyos, elég csengő és elég dallamos ahoz, hogy akár férfié legyen, akár nőé, azután kibontakoznak a keményen csendülő, néha sziszegő, néha csörömpölő spanyol szavak, lassan megvilágosodik az értelmük. Madrid lehet, mégis csak Madrid lehet s a felolvasó valószinüleg mégis csak férfi — valamelyik utcából, ahol valószinüleg még tátonganak a rommá lött házak helyei, ül egy zöldposztós asztalnál a mikrofón előtt és beszél. A rádióállomás acéltoryna vaskötelekkel a földhöz és a magassághoz horgonyozva lágyan ring az éjszaka és a lég tengerében és láthatatlan rezgéskörök trillióival üzen szerteszét a spanyol földön az éjben, a magas castiliai fensik szárazon égő csillagai alatt. Vajjon miről beszél? Odaszoritva a harcoló Európa határánál elterülő Pyrenaeusok, a háborudulta Földközi-tenger, a Gibraltár és a zárlat alá vett Atlanti-tenger közé: vajjon mit üzen a spanyol hangszóróknak ez a mély, sötét és gyors, de mégis lágy, kellemes hang a spanyol nyelv tündöklő hangütéseivel? Hallgassuk csak: ha máskor nem is, de most: mi foglalkoztatja ebben a pillanatban egy rádióelőadáson át Spanyolországot?

Az előadó Spanyolországról, a spanyol nemzeti lélekről, a spanyol hivatásról beszél. Éppen Ortega y Gasset nevét emlitik, amikor a rádió mellé visszajő az, akit elhivtak és tovább forgatja a távoli hullámsávokat kereső fémlemezeket; Párisnál köt ki. Az most könnyü zenét ad az elsötétitett város felett, európai könnyü zenét, akkordok tündöklő katraktáit öntve, csupa táncdarabot, nemzeti válogatás nélkül. Az ember abbahagyja a korrektur rát, de a szemei még nem égnek eléggé ahoz, hogy el tudjon aludni, korán is van még, — Ortega y Gasset nevét emlitették a hangok, régen nem volt már kézben, keressük csak elő éppen azt a könyvét, ami a spanyolsorsról szól, a spanyol nemzeti lélek ellentéteiről és torzulatairól, a XX. századbeli spanyol sors kegyetlen bal csillagairól. Gyönyörü és gyülölt könyv ez, a hires, sőt egyenesen hirhedt „Espana in vertebrada", a spanyol lelkiismeretvizsgálat és önvizsgálat könyve. Ortega y Gasset tudós és művész. Milyen feledhetetlen ebben a könyvében a „Meditacion del Escorial" a nagyhirü „Eszkoriali elmélkedés" vagy talán jobb igy: „Eszkoriali Látomás. a spanyol király barokk palotájának falai mellett és között próbálja kutatni, meg érteni és megértetni a kérdést, mi a spanyol?

•

Könyvespolcok között, amiken a használat rendezte össze a könyveket, néha meglepetések is érik az embert. A keresgélő kéz végigmegy a polcon és francia folyóiratok között, amelyekbe irók, tudósok és politikusok próbálják feszegetni a kérdést, mi a francia, ott találja a Szekfü Gyula szerkesztette könyvet, a „Mi a magyar?"-t, baráti szomszédságban Sieburg Fridrich szép kékkötésü könyvével.

Ez, a hires „Gott in Frankreich" annakidején franciául jelent meg először, azután németül és nagy vihart kavart mind a két országban. Mellette ott van a magyar „A Vándor és a bujdosó" Prohászka Lajosé, ami Magyarországon kevert vihart, azután egy csomó német könyv, ujra csak „a német lényegről", akad angol és olasz kisérlet is.

•

Ugy tünik fel, mintha olyan éveket irnánk, amikor mi magyarok próbáljuk megkérdezni önmagunktól: Mi a magyar? A németek: mi a német? a Franciák: mi a francia? A spanyolok: mi a spanyol?

Különös és izgalmas jelenség, sem tudomány, sem publicisztika nem foglalkozott vele eddig, hogy miért ez az önvizsgálat? Tuddomány nem foglalkozott vele, mert ezeknek az önvizsgálódásoknak anyagát, módszerét, eszközeit nehéz szabatosan tudományosnak mondani. Publicisztika és közérdeklődés pedig azért foglalkozott ezzel a jelenséggel csak szük körökben, mert ezek a könyvek, a nemzeti lényekre vonatkozó gondolatsorok, mégis csak nehézkesen tudományosak, fogalmaikhoz mégis csak tudományos képzettség kell, történelmi, szociológiai, nem egyszer sulyosan metafizikai. Ott van például Prohászka Lajos könyve, a magyar nemzeti lényegről, „A vándor és a bujdosó", — a legnagyobb felkészültséggel és legszebben megirt magyar könyvek egyike, s még folyóiratban való megjelenése alatt vitákat inditott utjára. Később megjelent könyvében is, a vita körülötte „szélesebb" lett, ami annyit jelentett, hogy az a legfeljebb néhány tucat ember, aki nemcsak elolvasta, hanem megértette; vitatkozott róla egy-két folyóirat hasábjain olyanok előtt, akik többnyire el sem olvasták. Hogy a kérdést minél többek megértsék és átéljék, abban eléggé nem méltatható érdemei vannak a Szekfü szerkesztette könyvnek. A „Mi a magyar?" ivein éles és reális magyar elmék vizsgálják a kérdést egy-egy szakterületen, a magyarság jellembeli jelentkezéseit a történelemben, a politikában, irodalomban, a zenében, a képzőművészetekben, vizsgálják, hogy hogyan látták a magyarságot európai szemlélők kivülről, miért ugy látták s abból, amit láttak, mit lehet hozzávetőlegesen elfogadni?

A könyv megjelent, a második világháboru orkánjainak forgószelei már jártak köröskörül, azután lekötöttek minden érdeklődést. Az események sürübbek lettek, semmint az érdeklődés középpontjában tudott volna maradni egy brilliáns, de vastag könyv, pedig megérdemelte volna. A felvetett kérdések szakadékaiba leszállva: mintha csak a nemzeti lélek, a nemzeti sors, a nemzeti alkat mélységein utazna keresztül az olvasó.

•

Érdemes-e ezt az utazást végigcsinálni az európai nemzetek lelkén és abból meriteni tanulságokat ahoz, hogy utána a magunk lelkébe tekintsünk bele? Minden bizonnyal érdemes! Elolvasta Ortega y Gasset könyvét, néha ugy tünik fel, mintha ez a keserü és mély spanyol nem a spanyolokról, hanem mirólunk beszélne. Rajta kivül a spanyolok közül még Marranon vizsgálja a spanyol lelket. És milyen megindító, hogy Franciaországban, amelyet ugy látszik most ért el az a katasztrófa, ami bennünket 1918-ban 19-ben: Franciaországban is mintha csak a mi akkori összeomlásunk utáni hangok hallatszanának. De talán legkevésbbé lesz tanulságnélküli az utazás a német önvizsgálódás hasonló termékeinek megállapitásai között. El fogunk indulni erre az utazásra az európai nemzetek lelkének mélyeiben és megfogjuk nézni, mit mutogatnak nekünk ennek képei!

végig a világháboru eseményeit. E négyéves időszak mélyiti tovább bölcselkedő hajlamát; egy kalap alá fogja a front és az otthoni élet eseményét, megingathatatlan lesz saját igazában.

Témavilága széleskörü és határozott. A legnagyobb természetességgel szól szülőföldje minden formájáról, régebbi, vagy ujabb történetéről és embereiről. Uj hitelt szerez a magyar történeti festészetnek, kedvelt alakjai a kuruckor vágtató, vagy ágaskodó vitézei. Sohasem tünik fel alkotásainak „időszerütlen" volta, minden alakja a legőszintébben engedelmeskedik alkotója parancsszavának. Romantikus magatartása sohasem lesz szertelenkedéssé, jól ismeri a szükséges mértéket, a felesleges tulzásoktól józansága, művészi értékismerete, természetelvüsége őrzi. Romantika és naturalizmus határozhatják meg legközelebbről művészetének stilusát. Hosszu, a magyar festészetre jellemző festészeti folyamat végén áll, de egy percig sem teheti maradivá a mult tökéletes ismerete, a magyar táj történetének szeretete, a hangos korszerü problémáktól elvonuló, különös szinben csillogó stilusa. De jól jellemezve a paradoxonnal ugyanily hittel vallható, hogy társtalan művészi eszközei rejtett célzásaikkal kizárólag a mai élet problémáit tolmácsolják.

Művészetének magyarsága jellemzi legbiztosabban egyéniségét. A mai kor divatos szellemi-fajelemzése még vitás témaként sem vetheti föl művészete származásának, vagy hovátartozandóságának kérdését, nem merült fel kétség élete során. A hazai közönséggel egyaránt ismerte el magyar értékeit a külföld is — utoljára éppen a velencei Biennálé látogatói. Az Itáliából érkező hirek szerint sikere az alig ismert értékek fölfedezéséhez hasonlitott. Művészet szerves részévé vált a mai magyar festészetnek. Számos tanitványt nevelt a Képzőművészeti Főiskolán, gazdag és különös szellemének eredményei, légköre és magyar hangulatvilága biztosan gazdagitotta fiatalabb festőnemzedékünk képzeletét. RADOCSAY DÉNES

A berlini magyar főiskolások egyesületének 100 éves évfordulója

A berlini Magyar Főiskolai Hallgatók Egyesülete pénteken délután ünnepelte meg fennállásának százéves évfordulóját. A ritka ünnepség három részletben zajlott le. Délután fél 5 órakor dr. *Vargha* Sándor, az egyesület elnöke a magyar diákság nevében koszorut helyezett a német diákok hősi emlékművére. A kegyeletes szertartás a Friedrich Wilhelm-egyetem rectorának, tanári karának és *Sztójay* Döme berlini magyar követ, valamint a meghivott előkelőségek jelenlétében folyt le. Az ünnepi esemény középpontjában a Friedrich Wilhelm-egyetem régi aulájában tartott ünnepség állott. A meghivott vendégek sorában ott volt dr. *Zschinztsch* birodalmi nevelésügyi miniszteri államtitkár, *Sztójay* Döme rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, dr. *Kreuz*, a Friedrich Wilhelm-egyetem rector magnificusa és sok más közéleti előkelőség.

A müsort Liszt patetikus koncertjével nyitották meg, majd dr. Kreuz üdvözlő szavaiban rámutatott a berlini magyar főiskolások egyesületének a maga nemében példa nélkül álló 100 éves történetére és az egyetem részéről további hathatós támogatásáról biztositotta a magyar diákságot. *Sztójay* Döme rendkivüli követ a magyar kormány nevében köszönetet mondott azért a jóakaratu támogatásáért, amely lehetővé tette, hogy a magyar diákság egy évszázadon keresztül ennek a biztos alapokra fektetett egyesületnek a keretében megismerhesse Németország szellemi értékeit. *Vargha* Sándor, az egyesület jelenlegi elnöke röviden ismertette a berlini magyar főiskolások egyesületének történetét, majd felsorolta azokat a kimagasló személyiségeket, akik berlini tanulmányaikkal termékenyitették meg a magyar kulturéletet.

A lélekemelő ünnepség után a Collegium Hungaricum disztermében *Sztójay* Döme berlini magyar követ teát adott a meghivott előkelőségek és vendégek tiszteletére. A Berliner Börsenzeitung szombati száma már foglalkozott az ünnepséggel és részletesen ismerteti lefolyását.

Rudnay Gyula

Az állami nagy aranyérem a legnagyobb kitüntetése hazai művészeinknek. Idén, mint a közelmultban ismeretessé vált, *Rudnay* Gyula kapta a kitüntetést — egyöntetü és osztatlan örömmel fogadta a hirt a magyar művésztársadalom. Elvétve vetődött föl csak a kérdés: miért lépett ily későn a kiváló művész nagy aranyérem tulajdonosaink sorába?

Rudnay Gyula tán a legmagánosabb alakja a mai magyar művészetnek, félrevonultan él és dolgozik, nem ismeri az önreklámozás fogalmát, keveset törődik a divat szeszélyeivel, biztos önmagában, tudja, hogy amit alkot, kipróbált, maradandó érték. Félrevonuló, szerény és az emberi hiuságokat alig ismerő egyénisége, zárkózott életmódja avatja magános művésszé, vagy mondanivalójának stilusa is, mely társtalan kortársai között, biztositékait a multban és a nehezen változó magyar jellemben keresi. Magánossá nevelte sok nélkülözéssel és megpróbáltatással induló élete. Negyvenedik életévéhez közeledve „fedezte föl" a birálat és a közönség *Goya* és *Munkácsy* művészetén nevelődött tehetségét.

Első érdeklődése a grafika felé fordult. Rajzai és rézkarcai a szegényemberek mindennapi életét örökitették meg, lehetőleg történeteket, eseményeket vázoltak, olyan jelenetekről beszéltek legszivesebben, amelyekben valamifajta tragikus mag rejtőzik. Drámai jelentésüvé, izgató és érdekes problémává válik, tolmácsolásában a legegyszerübb esemény is. Tanulmányait Budapesten, Münchenben, Nagybányán és Párisban végezte. 1918-ban 40 éves korában rendezi első gyüjteményes kiállitását; feltünő komoly sikert arat. Majd gyüjteményes kiállitást rendez a következő évben — mintha pótolni akarná a negyven év mulasztásait — 1921-ben és 1924-ben ismét, azután nagyobb időközzel 1929-ben. Itthoni sikereit később komoly külföldiekkel tetézte, Hollandiában, Velencében, Milánóban, Zürichben, Bécsben, Londonban, Brüsszelben, Pittsburgban és másutt.

Érett férfi és érett művészként nézi

— *(A MEGHÜLÉS.) A BUVÁR juliusi száma irja: A Nansen-expedicióból — mint feljegyezték — senki sem hült meg ama három év alatt, amig az örök jég országában tartózkodtak. Ilyen és más forrásokból meritve, valamint a régebbi bakteriologiai tanitásból az az általános nézet alakult ki, hogy minden meghülés tulajdonképpen fertőzésen alapul. Valójában azonban ma sem tisztázódott a kérdés. Aufrecht vizsgálatai szerint kisérleti állatok vérében a lehülés fibrinrögök kiválását, torkuk, gégéjük és légcsövük nyálkahártyáján pedig vérbőséget okoz. Ez a megállapitás egyelőre nem segit a megoldásban, ugy hogy ideiglenesen talán eképpen magyarázható a meghülés: A szervezet állandóan termel a baktériumokkal szemben védőanyagot. Hülés következtében bizonyos részek életmüködése meglassudik, igy kevesebb védőanyagot is termelnek, megbomlik az egyensuly és a baktériumok erőt vehetnek a szervezet n. Lehet, hogy a bőr egyike ezeknek a védőanyagot termelő szerveknek. Ha a hülés folytán vérben szegényedő bőrben meleg italok, aszpirin, stb. bevitelével, vagy izzasztásával felfokozzuk a vérkeringést és vele az anyagcserét, megindul ismét az a feltételezett müködés, amely valamiféle védőanyagot termel.*

KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR (1863—1920): A NAGYSZALÓKI CSÚCS TÉLEN. 1917

Rudnay

Erdő

Zádor Anna

Az erdőábrázo
magyar festé

MAGYAR MU

1928. 61

RUDNAY GYULA : FACSOPORT

623. l.

KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR (1863—19

Rudnay Gyula

Erdő

Zádorfalvma dr.

Az erdőábrázolás a magyar festészetben.

MAGYAR MUVESZET

1928. 6ig. l. 623l.

képpel

623.1.

RUDNAY GYULA: FACSOPORT

Rudnay Gyula

SÍRFELIRAT RUDNAY GYULA 1878–1957 EMLÉKÉRE

„LATIATUC FELEIM . . ."

A nagybábonyi utcák nádfedeles házsorát hiába keresné a mai látogató: a szegénylegények lábnyomát is „hóval lepte be a tél", és régen nem szól már a verbuválók muzsikája, nem rikongatnak feszes táncuk pattogó ritmusára. Vajon ezzel az elmúlt világgal együtt elmúlt-e az az áldott tekintetű festő is, akinek képzeletét e holt világ fekete lángja gyújtotta fel? Elmúlt vajon e régiekkel Rudnay Gyula művészete is? Nem, mert őt nem a külsőségek ragadták meg – amelyek mulandók –, hanem az ágrólszakadtban is meglátta a fényes lelkű embert, s kopott tájaiban is a tiszta égbolt tükröződését: az elmúlóban meglátta a múlhatatlant.

Elfogult lennék irányában, mint volt tanítvány? Nyilván igen, bár fiatalságomban elhagytam őt. Most e „kései sirató" alkalmából engedjék meg, hogy megkövessem emlékét. Hogyan is történt?

A Képzőművészeti Főiskolán már harmadik éve voltam tanítványa, amikor kezdtem elszakadni az árnyalatok és színek sötét világától. Kerestem a tiszta vonalat, az árnyéktalan szépséget, a vonalmuzsika halk összhangjait, menekültem a vaskos festéktömegektől, a zsíros felületektől. Egyik alkalommal rajztáblámon ilyenfajta rajz volt,

László Gyula: Művészetről, művészekről
Magvető, Bp. 1978.

amikor a Mester leült, hogy korrigáljon. Rám nézett: „László úr, ez nem út, ez nem vezet sehová!" Én tisztelettel, de a magam meggyőződésében szilárdan azt mondottam neki: „Nem hiszem, Mester!" Szelíden és félve mondtam, de mondtam! Hirtelen kigyulladt az arca, felugrott, s továbbment. Hiába kíséreltem bocsánatát kérni, három hónapig felém sem nézett, úgy ment el munkáim mellett, mintha a világon sem lettem volna. Egyszer aztán odaszólt: „csinálja csak"; majd később, mintha mi sem történt volna ismét magyarázott nekem is. De már elhatároztam magam, és év végén átkérezkedtem Csók mesterhez. Később boldogan hallottam, hogy talán éppen az a vonalrajzom, ami miatt megfeddett, osztályának nagy műtermében a falra került keretben; sokan a mai napig is erről a rajzról emlékeznek reám. A háborúban veszett nyoma. Sokáig nem közeledtem a Mester felé, s voltaképpen Kiss Lajos *A szegény ember élete* című könyvéről írott dolgozatom hozott össze vele ismét, most már atyai barátsággal. Nem tartottam illendőnek, hogy egykori ellene-mondásomról csak úgy megfeledkezzek, írtam tehát egy levelet a Mesternek, hogy dehogy is akartam én őt bántani, hiszem apám után a legjobban tiszteltem, csak hát fiatalságom hitvallását nem tudtam, s nem is akartam megtagadni. Hosszú levélben válaszolt, s hadd idézzem sírfeliratának első soraiként néhány szavát: „Feloldozlak ... a posta szárnyain legjobb indulatú mosolyom kíséretében, ami hetvenkét éves ábrázatomon bizony ritka madarka ... olyan tépett, vedlett, ázott szárnyú, nem is pacsirta madár, csak vereb ... megnyugvásom életem vé-

gén, ha látom, hogy a mag, amit vetettem, nem terméketlen kősziklára esett."

Mi, akik tanítványai voltunk, meghatottan, tisztelettel és szeretettel emlékezünk reá és képeire. Tudunk az ő szemével és szeretetével látni embereket és tájakat, vihart és szűzellőn tiszta égboltot. Nemes embersége, lángoló egyénisége feledhetetlen példaképünk.

Mai művészetünk néhány modern mestere – egykor Rudnay-tanítványok – ugyanazzal a megilletődéssel és nagyrabecsüléssel idézi emlékét, mint magunk. Ezzel szemben a posztimpresszionistáknak és az újabb irányzatoknak sok képviselője jelentéktelennek tartja őt. Amikor egyikükkel erről beszéltem, és kifakadtam, hogy „az Isten szerelmére, hát nem látod, hogy Rudnay nagy festő volt és feledhetetlen ember?", a fáradt válasz az volt, hogy „érdekes, ezt mások is mondják, én ötödrangú festőnek tartom". Általában a világos színek és az értelem festői nem szeretik piktúráját, de persze nemcsak Rudnayét. Egyik tehetséges fiatal festőnk arra a kérdésre, hogy milyen emlékekkel jött meg a Louvre-ból, borzadva válaszolta, hogy: „Sötét, igyekeztem olyan gyorsan kijönni onnan, ahogy csak tudtam!"

Lehet, hogy megváltozott a művészet iránti igény? Nemrégen egy másik festő panaszkodott nekem, hogy rémes dolog, hogy nem állíthat ki, „hiszen öt év múlva ezek már idejét múlt dolgok lesznek" – mondta képeiről. Lehetséges, hogy egy ideig uralkodóvá válik a csak „má"-nak festés, mint ahogyan valóban azt tapasztaljuk, hogy két-három évenként új s újabb oldalról közelednek a festés lehetőségeihez, új s újabb elméletek magyaráz-

zák, hogy a múlt voltaképpen a művészet félreismerése volt. Félreértés ne essék: nem bántó szándékkal mondom ezeket, s még csak nem is keserűséggel; csak megállapítom, hogy ez van, s azoknak, akik ezt képviselik, Rudnay valóban nem jelenthet semmit.

Idő teltével talán a ma erre érzéketlenek is meglátják, hogy Rudnay képein a palettán keresztül az emberség izzik, s olyan mélyen ismerte a színek természetét és az embert, a tájat, hogy művészete minden nemzedéknek szól. Addig is őszintén – nem kihívón – bánkódunk azokon, akik nem érzik Rudnay „fekete láng"-jának humánumát. El kellene a képzőművészetben is érnünk az irodalom szintjére: az irodalomszeretők vagy a költők, írók nem érzik idegennek maguktól a századelő nagy magyar költői nemzedékét, még akkor sem, ha formában és tartalomban a ma életét élik.

*

Ebben a kis könyvben egykori tanítványai s azok, akik közel álltak hozzá, beszélnek arról, hogy milyen volt hétköznapjaiban, milyen tanítványai között, s milyen, amikor a vászon előtt állt. Ez az írás nem akar senkit sem meggyőzni, csak a mában s a jövőben élők elé akar tárni egy emléket, ami könnyeztetően szép volt életünkben.

Mielőtt megkezdenők az ismerkedést, vessünk számot még valamivel: ne fogjuk csak a kor, az ízlés, a szemlélet megváltozására Rudnay megítélésének változását. Őszintén megvallom, hogy képeinek nézésekor engemet is gyakran elfogott a kétség, vajon nem torzítja-e az arányokat szeretetem, szeretetünk? Néha – ha éppen úgy hozta

a véletlen – 10–15 olyan képet is láttam egymás után, amelyek nemcsak hogy hidegen hagytak, de aggodalommal töltöttek el, csalódással, mert gyengék, néha nagyon gyengék voltak. Máskor – például a családnál levő hagyaték láttán vagy a Nemzeti Galéria néhány remekművénél, vagy egy-két magángyűjtemény féltett kincsénél – kimondhatatlan boldogság s egyúttal nagy-nagy komolyság fogta el az embert a képek közelében. Rudnay életműve nagyon egyenetlen, éppen mert bízott festői ösztönében, és gyenge munkáit is kiadta kezéből. Csodás alkotások váltakoznak közömbösökkel: a csúcsok a *Nagybábonyi utca,* a *Pihenő hegedűs,* a *Csipkekendős nő,* a mélyzengésű tájképek és még sok-sok mű. E remekművek Rudnayjáról szól ez a rövid írás.

1. fejezet
„MINT TÜKRÖN A LEHELLET . . ." (PETŐFI)
– a hétköznapok Rudnayja –

a) Életéről, egyéniségéről

Rudnay Gyula a magyar költők közül legjobban Petőfit és Csokonait szerette, illendő tehát, hogy a róla szóló emlékezések élén nagy költőink egy-egy sora álljon.

Kérdés, hogy ha nagy alkotókról beszélünk, szabad-e életüket belekeverni alkotásaik ismertetésébe? Az igen és nem kérdőjelét fel kell oldjuk. Az „igen"-t Ady fogalmazta meg a legtisztábban: „Én voltam Úr, a vers csak cifra szolga"; a „nem"-et talán Babits: „Nem az énekes szüli a dalt, a dal szüli énekesét." Valóban: régi-régi mű-

veket nézvén, amelyeknek szerzőjét nem ismerjük, nem hat-e reánk éppen olyan erővel a benne levő humánum, mintha szerzőjéről ezt vagy amazt tudnánk? A mű leválik alkotójáról, megkezdi önálló életét, melyen már semmi nem változtat, sem dicséret, sem ócsárlás, sem magyarázgatás. Ha ez így van, akkor miért kezdjük Rudnay Gyuláról való emlékezésünket életével? Azért, mert életének ismerete ugyan egy jottányit nem változtat művein, de igenis segít a művek igazi értékeinek a változott időkben való felismerésében. Nem magyarázunk bele a műbe semmit, de azt, ami benne van, könnyebben megismerjük, kisebb ellenállással érezzük meg, ha ismerjük az embert. Talán egyetlen festőnél, szobrásznál sem olyan jó vezető a műhöz az ember ismerete, mint éppen Rudnaynál. Mosolyában, ételében-italában, bánatában, műtermében, muzsikálásában, táncában és anekdotáiban ugyanannak az emberi magatartásnak jegyeit ismerhetjük fel, mint képeiben. Mivel pedig a képet nehezebb olvasni, mint az életet, úgy véltük, hogy segítségére lehetünk azoknak, akik szeretnék megismerni ezt a páratlan művészt.

De ezenkívül is vezetett még valami: mi, akik még ismertük őt, szintehogy kötelességünknek érezzük, hogy átadjuk emlékeinket azoknak, akik már nem ismerhették Rudnay Gyulát. Nos, ilyen meggondolásokból, s nem pusztán szokásból került a mindennapok Rudnayjának emléke a tanár és a festő elé.

Mondja el életét ő maga, egyik kiadatlan önéletrajzának szavaival (részletek):

„1878. január 9-én, Pelsőcön, Gömör megyében születtem. Elemi iskoláimat Miskolcon, majd Bejében folytat-

tam. Középiskoláim négy osztályát Sajógömörön, majd az Iparművészeti Főiskolán két évet Budapesten jártam. Münchenbe mentem, Hollósy Simon festőiskolájába – 1895-től 1900-ig télen Münchenben, nyáron május 1-től október végéig Nagybányán folytattam Hollósy mellett művészi tanulmányamiat – majd Rómában az Istituto di belle artin egy évet, Párizsban szintén egy évig folytattam tanulmányaimat. Itthon a palócok közt tanulmányoztam a magyar nép művészetét, majd Hódmezővásárhelyen ugyanezen célból több évet töltöttem. 1915. március 14-én, Losoncon, a 25-ös gyalogezrednél mint segédszolgálatos 1917 őszéig katona voltam. Sokat festettem. Az 1918-as Ernst múzeumi kiállításomon ezek a műveim szerepeltek. Szerénytelenség nélkül mondhatom, nagy sikerrel. 1920-tól a reprezentatív magyar kiállítások keretében Hága, Amszterdam, Bécs, Brüsszel, London, barcelonai világkiállítás, velencei Biennale, Miláno, Róma, Génua, Belgrád, Genf, Bázel, Zürich, Oslo, Helsinki, Konstantinápoly, Ankara, Pittsburg, New York, San Francisco, Chicago, Krakkó, Varsó – 18–20 év szakadatlan munkálkodása. Itthoni kitüntetéseim: Ráth-díj, Állami nagy aranyérem, Fővárosi nagy aranyérem, Kire jubiláris nagy aranyérme, Corvin-koszorú, Corvin-lánc, Bécs nagy aranyérme, Génua aranyérme, barcelonai világkiállítás Grand Prix aranyérme, 1948. hetvenéves születésnapomra Pro arte érem, a Művészeti Tanács Művészetért érem, Baja város itteni munkálkodásom elismeréseképpen szintén éremmel tisztelt meg. 1949. március 14-én Kossuth-díjjal és aranykoszorúval tüntetett ki a Minisztertanács." (Önéletrajz Mikli Ferencnél.)

1957. január 9-én halt meg, a Farkasréti temetőben temették el.

Az önéletrajz száraz adatsorát tegyük most elevenebbé azzal, amit életéről, gyermekkoráról, későbbi idejéről maga mondott el, vagy mások írtak le:

Édesapja előbb Pelsőcön, majd Bejében kocsmároskodott. Hetedik gyermek volt. Itt, Bejében majd mindennap látott 5–6 kocsival járó kóborcigányokat, vándorszínészeket, költőket, vándorlegényeket, édesapja szerette őket. Esténként a kocsmaablaknál tanult, messziről klarinétszó hallatszott, jöttek a juhászok, kondások, kezükben balta, bunkósbot. (Kiss Lajos emlékezései.)

„Furcsa ember volt apám, bohém természetű, aki festett, verselt, muzsikált. Festői vénámat tőle örököltem. Első mesterem a rajzolásban is ő volt. Ezek után természetes, hogy nem volt kocsmáros, barátai is »iparművészekből« rekrutálódtak. Vándorszínészekből, komédiásokból, ripacsokból, akiknek nemcsak ingyen adott kosztot, hanem az ingét is odaadta. Tönkre is ment apám vagy ötször egymásután . . .” (Nádas Sándor)

Édesanyja papot szeretett volna nevelni belőle: „. . . de én az édesapám vérét örököltem, mint testvérei is, színészek, vándorpoéták és hasonló fajta emberek voltak édesapám barátai . . . Titkosan, hogy édesanyám ne tudjon róla, jól tartotta és meg-megajándékozta őket. Mintha ma is látnám a fantasztikusan kockás szövetből készült ruhájú, torzonborz és megtépázott vadzseniket, ahogy kibe járnak a házunkba . . .” (*Újság*, 1924. május.)

„A vásáros nép rengeteg volt, mindenfajta eladó-vevő. Nemcsak borsodiak, de gömöriek, nógrádiak, hevesiek is,

megszámlálhatatlan kocsikkal, szekerekkel. Egész utcasorok sátrakból, csizmadiák, szűrszabók, kötélverők, szíjgyártók, rőfösök, sok mindenféle portékások. Egészen belefáradtam a sok látnivalóba, s nagy hangoskodásba. Elelbámultam a ponyvákon összehalmozott könyvek-füzeteken ... Sobri Jóska ... rigmusokba szedett szomorú históriák, kalendáriumok is ..."

Panorámák képei a nagy tengeri csatákról, nagy szerencsétlenségekről, tűzvészekről, szerecsenek afrikai harcairól voltak a látnivalók. *Képes Budapest* napilapot, *Hazánk és a Külföld*-et, fametszeteket, rézmetszeteket az apja járatta. Petőfi összes költeményeit olvasta mindig. „A mocsár szélén magas jegenye és topolyfák óriásodtak, zúgtak, ha fújt a szél. És én szavaltam hangosan, nekivörösödve, kezemmel intve, hadonázva, végtelen gyönyörűséggel: »Mint a porszem szélvész fuvatán, Repül a legény gyors paripán.« Annyira indulatba jöttem ... remegtem ..."

„Sokszor volt vendégség nálunk, régi szokás szerint hajnalig-reggelig tartó is. Kávébarna, molnárszürke vagy fekete magyarruhás, körszakállas, piros vagy olajbarna arcú emberek. Tisztelendő vagy tiszteletes úr, jegyző, tanító vagy tiszttartó. Ettek, ittak, hangosan beszéltek, Kossuthot, Rákóczit istenítették, szidták a pecsovicsokat vagy a svarcgelb kormányt. Mind szélbali emberek voltak – édesapámmal együtt. Ilyenkor hallottam emlegetni Petőfi nevét is, Tompa Mihállyal együtt ..."

„Mi még jártunk a fonóházakba félelmetes meséket hallgatni, vagy víg históriákat, aszalt vadszilva és som mellett, apró kis petróleumlámpák homályos világításá-

nál. Bejében ismertem meg a kondás, a juhász, a csordás külön-külön típusait, vándorénekeseket, koldusokat, éneklő nyomorékokat, vándorokat . . ."

Tizenhárom éves korában meghal édesapja. „Szép, szakállas, magyarruhás alakja kitörölhetetlen emléke az ifjúságnak, amint egész lénye, művészi vérmérsékletével és hajlandóságaival legbecsesebb örökségem. Életemnek ő volt a legnagyobb és örökké élő élménye." (Az életrajzi idézeteket Bényi László közölte.)

Bizony így van ez, életében szinte édesapját ismételte, egyik barátjának így írt: „Bizony jó volna veletek lenni néha-néha egy pohár borocska mellett beszélgetve vidáman tölteni az időt . . ." (Lőrinczy Szabolcsnak írott levélrészlet.) Szereti az úri cigányokat, állástalan színésznépet, naplopó költőket, lezüllött világmegváltókat – „szeretem őket, mert lentről jöttek, jó cimborák. Az apám is szerette őket".

Máskor meg visszaemlékezett fiatalkora nagy élményére: a magyar történelemre, nemcsak a gömöri táj minden zuga emlékeztette őt erre, hanem tanárai az iskolában: „A nevelésem: sohasem fogom elfelejteni azt az időt, amikor történelemtanárom Bocskairól, Zrínyi Ilonáról beszélt. A magyar históriának ez a megvesztegető levegője izgat . . ."

„Először költőnek készültem, azután zenésznek, és csak később festőnek." (Gách Marianne)

1894–95. év. Az Iparművészeti Iskola éve, ott Székely Bertalan nagy hatással van reá.

1895-ben Hollósy Simonnál, Münchenben van: „Nagyon sokat köszönhetek neki. Ritka értékes tanító volt

Hollósy, s mint ember is elvarázsló jelenség. Zeneszeretete is együtt tartott bennünket. Hollósy csellózott, én hegedültem, s mindketten kotta nélkül magyar s egyéb népdalokat . . ."

Szerette a müncheni éveket elmesélni, olyan nyomorban éltek, hogy a kertből kiásták a tulipánhagymákat, s azt ették, mondta el Pátzay Pál.

„Róma stúdium tekintetében reám nézve semmit sem jelentett . . . Raffaello – nem elég festői felfogású, én vérdúsabb színt, erősebb vezetést kívántam volna színben . . . tizenkilenc éves voltam akkor . . . Igen nagyon hatott rám azonban Velazqueznak Ince pápáról festett arcképe a Doria palota képtárában. Megdöbbentő pillanata volt életemnek, mikor először kerültem elébe. Hollósynál »A természet volt a szent . . .« Én is abban az igézetben voltam . . . nehézségeim akkor kezdődtek . . . amikor a magyar lelkiség tartalmáról volt szó . . . – hogy Hollósytól elkerültem . . . majdnem döntő hatással volt rám az orosz irodalom: Gorkij, a francia menhelyek lakói . . . sem München, sem Róma, sem Párizs nem tudtak meggyőzni annyira, hogy reájuk támaszkodva alakítsam ki a magyar lelkiség művészetét."

„Magamról? Beszélni, magyarázni talán nem is esnék nehezemre, de valami lányos szemérem sokszor visszatart . . ." Később is azt felelte egyszer egy újságírónak, aki életéről, munkáiról kérdezte: „Úgy érzem magam, mint egy kislány, akinek le kell vetkőznie egy férfi előtt." Ha eddig nagyrészt az ő szavaival ismerkedtünk meg életének néhány mozzanatával lássuk most, miként emlékeznek reá, egyéniségére barátai, növendékei.

Szálfaegyenes ember volt, vállait kissé előrehúzva, poroszkáló, elgondolkozó léptekkel járt, derékból kissé előredőlt, bőre sápadt volt, legfennebb, ha rózsaszín.

Elekfy Jenő így írt róla: „Rendkívüli egyéniség volt. Családja, felesége és gyermekei imádták, otthon abszolút tekintély volt. Sohasem voltam tanúja semmiféle nézeteltérésnek vagy családi perpatvarnak. Szeretetreméltó vendéglátó volt, szellemes társalgó, kedves történeteket, anekdotákat ízesen tudott előadni, s mint afféle nagyothalló ember, inkább maga beszélt, mert a társalgást nehezen tudta követni. A vendégekről való gondoskodás, kínálgatás étellel, itallal, cigarettával a Mester állandóan tömött tárcájából szinte folyamatos volt. Öltözéke mindig nett, rendes volt, nem viselt különleges szabású ruhadarabokat. Mikor megismerkedtünk, kemény, szimpla állógallért viselt, keményített hengeres mandzsettákat, úgynevezett zsakettnyakkendőt, ami egy kissé divatjamúlt gavallérkülsőt kölcsönzött neki, abban az időben pedig még csak negyvenegy éves volt. Ha elment hazulról, cipőit gondosan megtisztította, fekete puhakalapját kikefélte, s külsejét mindig a mellényzsebben kéznél levő kis zsebtükörben ellenőrizte ... Közepesnél magasabb (olyan 180 cm körüli), sovány, karcsú, egyenes tartású, aszkétaarcában rendkívüli szellem érződött. Tekintélyes, szép formájú, domború homlok, kis, zöldes színű, mélyen ülő szemek, a nemes vonalú orr alatt rövidre nyírott szőke bajuszka, határozott rajzú, keskeny száj, a sovány arcon a csontszerkezet láthatóan dominált, dús, szőke haját baloldalt választva, kissé homlokába húzva viselte. Arcki-

fejezése leginkább barátságos volt... Főiskolai tanársága első éveiben a fizetését a diákmenzának ajándékozta."

„Pompás megjelenésű, parádés magyar úr, a képeiből lépett ki hetenként kétszer a kis koszos valóságba, aztán gyorsan vissza a nemes leányhoz, a kánai menyegző magyar vitézei közé, betyárok, vonónyűvő cigányok varázslatos világába. Nagy művészt ismertem meg benne." (Borsos Miklós)

„Egy sovány, magas, szürke zsakettes, kalapos, fehér kesztyűs úr áll előttem, 1922 évet írtunk." (Istókovits Kálmán)

„Apám fésülte még így a haját. Ma már senki sem fésüli így" – mondta Rudnay Gyula egyszer. (SZLG)

„Nem egy... kollégánkat segítette ki pénzzavaraból. Ezt nagyon diszkréten csinálta... Úgy hitt a szépben, a jóban, mint egy tiszta szívű gyermek." (Markup Valéria)

Kiss Lajos elmesélte nekem, hogy egy kislánynak udvarolt Hódmezővásárhelyen, és Rudnay Gyulát is elvitte a házhoz. A kislány emlékkönyvét hozta, kérve Rudnay Gyulát, írna, rajzolna bele. Rudnay lapozta a könyvet, Kiss Lajos szorongással figyelte, amint annál a lapnál egy pillanatra megállt, ahová az Atya – nyilván tekintélyszerzés okából – beírt, s nevét Ludwig Kleinnek írta. Ha akkor egyetlen gúnyos árnyalat lett volna tekintetében, Lajos bácsi föld alá süllyed szégyenében, de Rudnay tovább lapozott, mintha semmi különöset nem vett volna észre. Soha életükben nem emlegette ezt az Atyának, ilyen finom tapintatú ember volt.

Könnyen elérzékenyedett, de ezt titkolta. Róza lánya

mesélte, hogy amikor kisunokája a *Talpra magyar*-t szavalta, könnyek jöttek a szemébe; kiment, a kemény férfi látszatát szerette megőrizni. (László Gula)

„Kedves, délceg Don Quijote... egyetlen megfelelője Krúdy Gyula." (Pátzay Pál)

Vén Emilnek mondta: „Volt egy öcsém, akivel együtt muzsikáltunk, a világháborúban lövés érte a karját, levágták. Isten ne adja, hogy nekem is valamikor bajom legyen, hát megtanultam bal kézzel is rajzolni, festeni, ha valami szerencsétlenség érne, ne kelljen tétlenül élnem."

„Művészapostol, szent ember." (Mattioni Eszter)

„Megbűvölte, szinte hipnotizálta növendékeit, játszott velük, rajtuk, mint a zongorista a billentyűkön. Pedagógiai tevékenysége is művészi produkció, alkotói tevékenység volt." (Cáski-Maronyák József)

„Furcsa volt, ha tompa, kicsit orrán át vagy inkább torkából jövő hangján beszélni kezdett." (Kántor Andor)

„Szelíd tekintetű, halk szavú volt, szuggesztív ereje lenyűgözött mindannyiunkat." (Litkey György)

„Nemcsak festészetet tanított, hanem egész életre szóló művészi és emberi magatartást is... Hitt a tisztességben és abban, hogy csak úgy érdemes élni és festeni." (Chiovini Ferenc)

„Hófehér inge és zsebkendője világított mindig sötét színű ruhája mellett. Cipőjén soha senki egyetlen porszemet nem láthatott... a számunkra jéghideg és megközelíthetetlen Mesterből a vulkán tüzével áradt a művészet szeretete." (Illés Árpád)

„... egész mivoltával s alakjával szinte aszketikus tisztaságot és igazságot idézett. Kiálló arccsontjai mintha

tűzben égtek volna – volt benne valami belső, parázsló tűz... gondolatai és szavai ebből a belső parázsból lobbantak elő... megsemmisülni és újrakezdeni... szinte nem is folytatás... hanem mindig egészen újrakezdeni..." (Patay Éva)

„Ma is előttem van alakja, amint egyszer az Akadémiáról kijövet az Andrássy úton középen ment hazafelé, könnyű tavaszi kabátban, kissé hanyag eleganciával, felnézett a verőfényes nap felé és – mosolygott és rágyújtott..." (Nagy Albert)

„... én Rudnayt mint nagy festőt tiszteltem, és tisztelem ma is. Sokkal nagyobb, finomabb festő bárkinél kortársai közül. A felesége arcképe, a *Csipkekendős nő* a *Márciusi faluvége* és még sok-sok remekmű... nem feladatom művét elemezni. De éppen modernsége miatt érdekes, izgalmas feladat..." (Borsos Miklós)

„Vaszary a konstrukció, Rudnay a lélek embere volt. Rudnay festészete a magyar művészetben külön helyet foglal el. Azt hiszem, nem volt példa arra, legalábbis nálunk, hogy valakinek a művészete olyan szerencsésen tudta volna a régit az újjal egybe ötvözni. Rudnay sokat merített Tiziano, Tintoretto vagy Goya művészetéből, sőt, ha bizonyos tájképeire gondolunk a holland mestereket is igen szerette. Ugyanakkor Munkácsy és Paál hatása is érezhető, művészetét gazdagította a két nagy mesternek a döntő befolyása. Végül is Rudnay munkássága beleilleszkedett nemcsak a magyar, hanem az egyetemes európai festészetbe is..." (Barcsay Jenő)

b) Lakásáról

A következőkben a Bors u. 4. számú műterméről közlök néhány megfigyelést. A műtermet Tamás Henrik műkereskedőtől bérelte, évi négy képet adott lakbér fejében. A félhomályos kis műterem leírása óhatatlanul eszünkbe idézi a Mester képeit: a kettő valamiképpen egy. Gondoljuk csak meg, lehetett volna-e nagy, világos, objektíven modern műteremben Rudnay képeket festeni? Pontosabban szólván: beköltözött volna-e Rudnay ilyen kórházi tisztaságú és minden zugában világos terembe? Aligha! Nem a képek keletkeztek tehát a műterem hangulatában, hanem a műterem alakult hozzá a képekhez. Íme néhány emlékezés:

„A félhomályban keretek aranya csillog, egy falnak támasztott hatalmas dárda vasa fénylik, a sarokban a földön százéves duda hever, különös kosfejjel díszítve ... vászondarabokon megkezdett női fejek ... kényelmes, régifajta karosszékek, könyvekkel roskadásig megrakott asztal ... egy szép komód, kopott szőnyegek ..." (Herman Lipót)

Jászberényi lánya mondta, hogy gyakran cserélt apja barátoktól, kereskedőktől régi holmikat képért! (László Gyula)

„Homályos szoba, tompa fényű lámpa, tompa fény ..." (Szombathy Viktor)

Balás Attila mondja a Bors u. 4. sz. alatti műteremről: „Nem is műteremnek nézett ki, hanem inkább valami múzeumnak. Minden bútordarabja régi és különböző volt, úgyszintén a lakás hangulata sötét és misztikus jellegű. Reliquiák egész sora ... tele régiségekkel és vitri-

nekben és tabernákulumfiókjaiban sok magyar régiség. Az egyik sarokban Kossuth Lajos kardja, azonkívül a betyárvilág kétcsövű pisztolyai. A műteremben régi dolmányok, kucsmák, különböző századbeli csipkék, népművészeti faragványok egész sora."

„A Bors utcai alacsony műterem, Munkácsyéval ellentétben, egyszerű berendezésű. A belső lakásban voltak olyanféle dolgok, amiről Herman és Balás is beszélt." Miklóssy Gábor hallotta, amikor az első kiállításnak sikere volt, jelentkeztek a régiségügynökök, s Rudnay sok mindent vásárolt, még egy zenélő madarat is.

Később látjuk majd, hogy nem szerette a napfényt, hanem a félhomály volt életeleme, a természetet is alkonyi tájnak látta. Nos, nem véletlen műtermének sötét volta sem.

c) Az asztalnál

Talán szokatlan, hogy egy nagy festőről való megemlékezésünkben külön fejezetet szentelünk azoknak az ételeknek s főként elkészítésük módjának, amelyeket szeretett. De – higgye el az olvasó – igazán sok mindent megértünk ezzel a Rudnay-piktúrából. Hiszen a háziasszony munkája igen-igen hasonlatos a művészéhez. Főztével a természet adományainak ízeit még élvezetesebbé tudja tenni, s úgy „rendeli egymás mellé" az ízeket, hogy egymást erősítsék, vagy tompítsák, vagy új ízt nyerjenek, akárcsak a festő műveli a színekkel. Rudnay – a művészetről beszélve – igen-igen sokszor élt a szakácsművészet hasonlataival, amint az alábbi beszámolóból is kitűnik, de kitűnik az is, hogy Rudnay a nehéz, tartalmas étele-

ket szerette, amiben a természetes ízek okoznak örömet s étvágyat, s megvetette a mesterkélt, rafinált ízeket, amelyek csak az érzékek izgatására valók, de nem a szervezet egészséges táplálói.

Kiss Lajos írja: „Kívánatosan tudta elmondani, hogy gyermekkorában milyen íze volt az egyes ennivalóknak, a kenyérnek, a cseresznyének, a baracknak, a faepernek stb."

„... járogattunk öcsémmel a cigányokhoz, s ettük a hamuba sült vakarót krumplilevessel meg habart bablevessel. Débor néni – egy vén cigányasszony – sütötte-főzte, mindig pipa volt a szájában, főzés közben is, de szíves asszony volt, apró, töpörödött, sovány termettel... Mindig a küszöbre tette le a tálat, három fekete fakanállal..." (Bényi László)

Dusza Páltól, a bábonyi református lelkésztől hallottam, hogy egyszer hajnalban kiment gombát szedni. Jól értett a gombákhoz, délre készen lett a pörkölt.

Mikli Ferenc mondta el, hogy ha pl. csinos, de tehetségtelen kislánynak korrigált, akkor a rajz mellett az Újházi-tyúkleves készítéséről beszélt.

„Nekünk mondta, hogy szereti, ha a szalonna kissé avas, hagymával és lágy kenyérrel falatozni, s vinkót inni melléje, valami nagyszerű dolog ez. – Azóta szeretem az avas szalonnát." (László Gyula)

„A pacalpörköltet jó paprikásan szerette, a töltött káposztát dagadóval, borssal, fokhagymával, paprikával. Székely káposzta formájában is, akár egyfolytában ette napokig. »Édes kis menyem, az íze itt van a számban,

malachússal.« Zöld káposztával is szerette." (ifj. Rudnay Gyuláné)

Ugyancsak ifj. Rudnay Gyuláné közlése: „A paprikás csirkét galuskával szerette, sztrapacskát juhtúróval, de tehéntúróval is, meg hordós káposztával, a zöld káposzta is jó megdinsztelve zsíron és abban megforgatva. A pörköltet kicsit csípősen, cseresznyepaprikával, lehetett marha-, disznó-, malac-, birkahúsból is."

Kun István mesélte el, hogy egy alkalommal meghívták őket a Mesterrel vacsorára. Feltálaltak mézet, vajat, sajtot, lekvárt, mindent. A Mester úgy tett, mintha mindezt nem vette volna észre, csak beszélt. Egyszer az asszony nem bírta tovább, kitöltötte a kávét, tejet, és a Mester elé tolta. Rudnay ránéz a tejeskávéra, továbbtolja, „macskának való ez", s jó nagyot szippantott a cigarettájából. Észrevette a szavait követő megdöbbenést: „... drága asszonyom, van egy kis jó füstölt szalonna meg füstölt kolbász?" „Hát hogyne volna, csak estére nem lesz nehéz?" „No, ha van, ide vele, mert étvágy, az van." Hetvenhat–hetvenhét éves volt akkor. A töltött káposzta volt az ételek királya, s tyúkhúsleves, csak csigatésztával, más nem jó bele.

„Szerette nagyon a csíklevest, ez nem halleves, hanem gyúrt tészta tojás nélkül suhintott levesbe, darabos hagymával. Egyszer két csirke is várta ebédre kirántva, de ő azt kívánta, hogy »nyárson sült csirkét« adjanak, a másikból – pedig szerette – egy falatot sem evett. Szerette a rákpecsenyét is. Egy alkalommal a helyi rendőrkapitány az egész legénységet nekiállította rákot fogni, s egy vö-

dörre való rákból készített számára pecsenyét Róza lánya." (Rudnay Róza Halasy Miklósné)

Szentgyörgyi Kornélnak mondta, hogy „... a világ legjobb húsa a rák ollójában van". Fogni úgy kell, hogy szalmaszálba rothadt májat tesznek.

Papp Emília fényképén „cigánypecsenyét" süt a Mester Pécsett. Lőrinczy Szabolcsné mondta el, hogy nagyon szerette a sztrapacskát, ahogyan ő készítette. Lőrinczyné, amikor tudta, hogy Rudnay Gyula jön, rakott káposztát készített kolbász-, szalonna-, paradicsomszeletekkel, rajta bőven tejföllel. „Ez a művészet" – mondta a Mester őszinte csodálattal.

Cukrászsüteményt nem evett – macskának való – mondta, a sós süteményeket szerette, édes tésztát nem. (Kun István)

Elekfy Jenő mondta el, hogy Rudnaynak szokása volt, éjjel, ha felébredt, enni kívánt. Ezért az éjjeliszekrényén mindig volt odakészítve valamiféle étel. Mattioni Eszter emlékszik rá, hogy a siroki művésztelepnek vacsorát rendelt: kirántott vargánya gomba, csirke paprikás, túrós csusza volt a vacsora.

Rudnay Gyula és Csók István beszélgetése a következő volt egy alkalommal, amelyet Rudnay Gyula mondott el Miklóssy Gábornak: „Beszélgettem Csókkal egyszer, kissé haragosan mondtam neki, hogy nem lehet a közönséget örökösen cukrászsüteményekkel traktálni. Erre Csók: »... de töltött káposztával sem ...«"

Szeiffert János közlése: „Korrektúráin szokta mondani: mindent hagymával kell indítani, rossz képre pedig: olyan, mintha málnaszörppel öntötték volna le. Töltött

káposzta volt a non plus ultra, ez volt a legnagyobb dicséret."

Táray Teréz, aki Pécsett, majd Baján volt növendéke, mesélte el a következőt: Növendékeitől megkérdezte a Mester egyszer, hogy szeretik-e a töltött káposztát. Ebből indította el a korrektúrát. „Csinálják csak addig, míg fokhagymaszagú nem lesz!"

A jó ebéd s egy-két pohár „borocska" után cigaretta mellett kerültek elő Rudnay híres anekdotái. Néhányat mi is idézünk, akárcsak ma hallgatnók kissé ty-sen ejtett sz hangjait, kissé orrból mondott szavait.

Lőrinczy Szabolcs emlékezik, hogy a Mester Bábonyban ismert meg egy öreg, csavargóféle embert, nagyon tetszett neki, s elkezdett vele beszélgetni, ez volt a szokása, mielőtt festeni kezdett, szerette megismerni modelljeit. „Szereti-e maga a hurkás babfőzeléket csülökkel?" „A legkedvesebb ételem" – mondta a csavargó. „Hát ebben megegyeztünk". „Hát a túrós csuszát szereti-e?" „Nagyon!" „... hát ebben is megegyeztünk." „Hát a fehéret szereti-e vagy a kadarkát?" „Én a kadarkát." „Ebben is megegyeztünk. Nem akar egy kis pénzt olcsón? Én csak mondom, hogy hogy álljon, vagy üljön, s magának más dolga nem lesz, mint hogy úgy marad." El is kezdi a festést, de öt-tíz perc múlva az ember elszunyókált, elaludt! Költögeti, folytatja a festést, de bizony megint csak lekoppan a feje. Alig-alig sikerült tető alá hozni a képet. Közben megetette, megitatta, úgy, ahogy megbeszélték. Kérdezik ám a falusiak utána, hogy „milyen ember az új gazdád?" „Nagyon derék ember, azt szereti, amit én, jó magyar ember, csak – ne festene!"

Rudnay Gyula példaként használt anekdotája a táblabíróról és a hajdúról, amit arra mondott el nekünk, ha kérdezte valaki, hogy melyik művész nagyobb, vagy melyik út a járhatóbb, voltaképpen Deák Ferenc adomájának változata. (Eötvös Károly: *Emlékezések*, 1904. 297. l.) „Kocsi Horváth Sámuel veszprémi követ nagyon békességszerető ember lévén a magántársalgásban is, mindig mindenkinek igazat adott, s mint alispán is minden peres felet kibékített. Az országgyűlésre is utánament az az adoma, hogy egyszer bement hozzá a felperes, és baját elpanaszlá, mire ő mint alispán azt felelé: »Fiam, neked teljesen igazad van«, de ugyanakkor odamenvén az alperes is, s saját baját elpanaszolván, annak is azt feleli: »Fiam, neked is teljesen igazad van« – mikor pedig ezt az ott jelen volt Rohonczy János első alispán meghallotta, s azt mondá: »Bolond vagy te, Samu, mind a kettőnek csak nem lehet igaza.« Erre azt felelé: »Neked is teljesen igazad van, János.«"

Egyszer egyik építész barátját látogatta meg, s annak lakása mennyezetig képekkel volt teleaggatva: „Rengeteg képed van, Pistám, de kutya rosszak!" – mondotta a Mester. „Csak meg ne mondd – kérte a házigazda –, mert a feleségem festette valamennyit."

Elment a hortobágyi csárdába, hogy arcokat, alakokat lásson, s magába igya a jellemeket. Szívesen fizet bort – mondta a kocsmárosnak –, ha kedvére való alföldi ember jön. Jött is egy, Rudnay itatta, a végén azonban, amikor jól berúgott a magyar, kihívta Rudnayt, hogy jöjjön ki az udvarra. Ott kivette a bicskáját: „Mondja az úr, ki az ellensége, mert döglik még ma!" „Békés ember vagyok

én, nincsen ellenségem" – de csak erősködött a magyar, hogy megöli, aki ellene van az úrnak, alig sikerült szabadulni tőle, mert a végén majdnem Rudnayt bicskázta meg.

Festett egyszer kint a földeken, s egyszerre csak arra lett figyelmes, hogy egy árnyék vetődik a vászonra, egy juhász állt meg mögötte. Rudnay ecsettel meg az ujjával mintázta a festéket. „Mit disznólkodik az úr? Ebből él?" Rudnay: „Nyáron ebből élek." „De télen mit csinál?" „Kengyelfutó vagyok!" „Az úr csak figurázik" – s azzal otthagyta.

Festett Debrecenben, nem messze a katolikus templomtól, ez tehát nagyobb lett a képen, mint a távolabb levő református templom. Megáll mögötte egy polgár: „Az úr nem idevalósi ugyi?" „Nem." „Mindjárt láttam, merthogy nem tudja, hogy a református templom sokkal nagyobb, mint a katolikus!"

Egyszer Úrvacsora vételkor kint állt az Úr asztala mellett, s a végén a szolgáló lelkésszel, a kurátorral és a földesúrral reá került a sor. Ő bort látván, megfeledkezett arról, hogy hol van s miért, s ráköszönt a kehellyel a papra: „Proszit", és koccintott szomszédjával.

Bábonyban összekoccant egyszer egyik barátjával, aki nem ment többet feléje. Erre azt találta ki, hogy a kisbíróval kidoboltatta, s az így adta tovább, hogy Rudnay méltóságos úr elveszítette legjobb barátját, aki megtalálja, annak húsz forintot fizet. No, erre csak összebékültek.

Sokszor mesélte csendes derűvel azt az esetet, amikor vejével, a tiszteletessel még Szentmártonkátán tokányt készített. Egy Liza nevű osztrák lány, talán nevelőnő

volt, került hozzájuk, és Rudnay elhatározta, hogy igazi magyar módra készített tokánnyal látják vendégül, amit majd ők csinálnak meg, úgy, ahogyan Móricz Zsigmond egyik regényében leírja. Kiküldték a konyhából az asszonyokat, és elkezdték a munkát. Az öt asszony a konyha előtt ugrált, és szolgálta ki mindennel a két férfit, a lány pedig a henteshez szaladt húsért, hozott birkafejet is. Rudnay volt a szakács, mindent ő csinált, egy hiba esett csupán: sózás helyett megcukrozta! Rettenetes ízű lett! „Tegyünk bele paradicsomot meg sót, jó lesz az a németnek." Hát tettek is, s ettek is belőle, bezzeg, ha az asszonyok csinálták volna, lett volna haddelhadd, de hát ő csinálta, így evett is belőle.

Még legátuskorában történt, talán Patakon (?), hogy be kellett mutatnia a papnak előre a prédikációt (ezeket nagyrészt úgy örökölték a legátusok egymástól), de a pap azt mondta: „Nézze, fiam, én ezt nem olvasom el, mondjon mindent, csak ne káromkodjék." No, Rudnay megy fel vasárnap a szószékre, de magas ember lévén beleverte a fejét a szószék koronájának peremébe. „A Krisztusát neki!... a mi segedelmünk jöjjön az Úrtól..."

Szűkebb baráti körben kedves cinkossággal mesélte a következőket is: Egyszer valami perpatvar támadt felesége és közte, mert Böske asszony féltékeny volt. Ekkor érkezett meg Lőrinczy Szabolcs. „Szabi, Szabikám, csakhogy jössz, szagoljad csak meg, milyen illatot érzel itt" – s mutatja kabátja hajtókáját, és élesen néz barátjára. Kegyetlen pacsuliillat volt, de Szabi feltalálta magát: „Hát terpentin!" „No lám – mondja Rudnay meglepődött nejének –, megint képzelődött!" Ilyen s más igaz történet-

tel szórakozott Rudnay Gyula vendégei között, s igen jókat tudott kacagni.

d) Muzsikaszó

Akik hallották Rudnayt hegedülni, egyöntetűen a legnagyobb elragadtatással beszélnek játékának magával ragadó erejéről. Úgy hegedült, ahogyan festett. Az alábbi emlékezések csak halvány képét adhatják az immár örökre elhalkult hangoknak. Nótázása is éppen ilyen mélyen fejezte ki a készen kapott örökségen keresztül legegyénibb fájdalmát, örömét. A régi népdal vagy Nótás Szabó új dala nem volt akadálya annak, hogy a legmélyebb azonosulással ne saját magát adja. Ne feledkezzünk meg erről, ha azt halljuk, hogy Rudnay tanítványai elé a régi mestereket állította példának, s ő maga is sok mindent beleolvasztott művészetébe az európai örökségből. Így kell érteni ezt, nem pedig a tudálékos „hatás"-sal. Hallgassuk meg ismét őt és másokat arról, hogy mi volt neki a zene.

„Bejében tanultam meg hegedülni is, Geda Gyulától, a falusi malacbanda prímásától... Sokat hegedültem akkoriban. Hegedűn sokkal könnyebben közelítettem meg azokat a művészi célokat, amit én lelkileg – magyar művészetnek vallok..."

„A magyar nóta, dal volt egyben a vigasztalóm, s majdnem útmutatóm a nagy sötétségben, fájdalomban. A hegedűm ebben az időben mindig az állványom mellett volt, készen a vigasztalásra, megnyugtatásra. Ezt a hatást... amit toborzóinkkal, Rákóczi-kesergőkkel emberek előtt elértem, itthon is, Münchenben, Rómában, Párizs-

ban is, ezt kell a festékből is kikényszeríteni. Mert a festékről lemondani nem tudtam . . ." 1904-ben dolgozott *Nóta* című kompozícióján, ezt mondta róla: „Csokonai alakjával . . . a magyar dal három fajtáját, a szomorú hallgatót, a zsoltárost és a táncdalt akartam megérzékíteni. De nem bírtam eleget tenni magamnak . . . a festmény túlságosan a modelleken alapult, és nem fejezte ki azt, amit bele akartam tenni." El is pusztította.

Kiss Lajos írja róla: „Komolyan és odaadással magyarázta, hogy a magyarnótákban általában a sor közepére esik a hangsúly . . . Hallgattuk a feszült, nagy csöndben miként csinálja . . . Amilyen halkan, finoman kezdte a dallamsort, fokozatosan erősödött az, de a közepétől ugyanúgy halkult elmúlóan. Mégse egy kaptafára játszotta a sorokat, mert a közép kihangsúlyozása nemcsak a részletre, hanem az egészre is vonatkozott . . . nagy, keserű bánatból feltörő véghetetlen szerelem volt az, amit csak fiatalkorában érezhet az ember . . . Annyira különálló, egyéni volt Gyula játéka, ujjainak vibrálása, hogy nem tudtunk mit szólni. Más volt, mint amihez fülünk hozzászokott . . ."

1902-ben Párizsban Rudnay hegedült kotta nélkül, Bihari János, Csermák, Lavotta, Bunkó szerzeményeit és sok más egyéb régi magyarnótát, Rákóczi kesergőjét, a Rákóczi indulót . . . „Rudnay Gömör megyei származás, hegyes vidéki, mi alföldiek . . . az ő nótáiban más a levegő, sok a hirtelen nagy esés, a mi dalaink olyanok, mint a sík puszta . . . a hegyvidéki nótában több az erő, a síkságon termett nóta lágyabb . . . Rudnay magyarázta, hogy a nóta mindig a tájat másolja . . ."

Bizony olyan mindez, mintha egy szép Rudnay-képet néznénk. A múlt századi vidéki magyar kúriák élete idéződik fel bennünk, valahogy úgy, ahogy még Eötvös Károly látta és élte. (*Utazás* ... I. 91.)

„Megkezdődik az ebéd. A leves után jön az első pohár bor, a badacsonyi ürmös, s azután fölharsan Bihari nótája. Bihari nótája! Az az öröktől fogva szép magyar zene! Az a bús és büszke dallam! Az a háromszáz esztendős nemzeti bánat! A győzelem rivallása, a bujdosónak búcsúdala, a kemény kurucnak sarkantyúpengetése, a menyecskének ezüst kacagása, imádság, szerelmi mámor, harci dal és daliamérkőzés együtt, egyszerre, egymás után. Leveti dolmányát az öreg Bihari, s panyókára veti, félvállra ..."

Mulatoztak? Igen, de néha milyen szívet tépő módon! – Rudnay mesélte egyszer Kun Istvánnak, hogy valahol Vásárhelyen mulatoztak, talán Tornyainál vagy Endre Bélánál, nem emlékezett rá. „Egy ilyen alkalommal történt meg – írja Kun István a beszélgetésre emlékezvén, egy inkább keserves, mint vidám mulatság alkalmából, amikor a Mester jócskán benne volt a hegedülés gyönyörűségeiben ... a többiek pedig énekelgettek, és észrevette, hogy a szoba sarkában, a félhomályban szerényen meghúzódó Kiss Lajosnak könnyezik a szeme, s erősen küszködik könnyei elfojtásával, ami nem nagyon akar sikerülni neki. »Hát így állunk, kedves jó barátom, Lajoskám? Hát te a magyar dal hallatán nemcsak vigadni, hanem sírni is tudsz? – tette fel gondolatban a kérdést a Mester. – Na várj csak, te magyar, a keservit ennek a világnak!« Azzal még szívfájdítóbban megszorította a he-

gedűt s a vonóját, de úgy, hogy az a hegedű úgy sírt a kezében, mint addig még talán soha. A dal végeztével aztán már nemcsak Kiss Lajosnak volt könnytől ázott a szeme, hanem neki magának is meg a többieknek is. Addig is nagyon jó, nagyon kedves barátság volt kettejük között, de amikor Rudnay a hegedűt letette, s könnyes szemmel egymásra néztek, akkor már mind ketten tudták, hogy egy egész életre szóló, nagyon mély barátság kezdődött el kettejük között." – Nem hiszem, hogy aki elolvassa ezt az emléket, ne nézné most már maga is kissé elhomályosuló szemmel a *Pihenő hegedűs*-t, amely nyilván ilyenfajta emlékek hatása alatt született, s nem csupán a muzsika szünetében elgondolkozva megpihenő öccse láttán.

Lőrinczy Szabolcs néha zongorázott, Rudnay gyakran hegedült: olyan mély átérzést még sohasem hallott, mint Rudnay hegedülését. Bolondozva is szokott játszani. Előbb mondja: Fölmegy a pap a szószékre, és imádkozik, ezután imigyen prédikál: bummabumbumbum stb. (Hegedűn ritmizálta a szótlan beszéd szavait.)

Búza, búza, búza, de szép tábla búza,
Közepibe virít egy szép bazsarózsa.
Olyan tüskés minden ága, nem állja a madár lába.
Édes kis angyalom, rossz híredet hallom . . .

(Néha úgy belefeledkezett a nótába, hogy elfelejtett rímet s ritmust, és csak suttogta: „de nagyon szeretlek . . .")

„Befútta az utat a hó . . ."

„Rakassa ki rakassa . . ." „Felmásztam a kemencére"

„Az istenit az anyjának . . ." Rákóczi kesergője, Balogh Ádám nótája, Göndör Sándor nótája: „Bakony erdő gyászban van . . ." Nótás Szabó Pál szerzeménye: „Búza, búza . . ." voltak sokszor dalolt kedves nótái. Kiss Lajos vásárhelyi siratót hegedült Rudnay Gyulának, szemébe könny gyűlt, „ha ilyen szépet hallhatok, mint a sirató, semmiféle gyűlés nem mozdít ki engemet".

Elekfy Jenő mesélte: „Gyula az olyan helyeket szerette, ahol jó cigány is volt. Pl. az öreg Kócé Antal vagy 36. Rácz Laci, aki maga is felvidéki volt, talán palóc. Ha a társaság Laci kávéházába tévedt, amint Rácz Laci észrevette a Mestert, abbahagyta a zenét, »banda felállni«, vezényelte, s a cigányok sorfala előtt vonult a társaság az asztalokhoz . . . Attól kezdve csak Gyulának muzsikált, mindenféle jó palóc nótákat, kállai kettőst stb. Sokszor elkérte a hegedűt, s maga is muzsikált, eredeti muzsikálás volt ez, tele furcsa ékítménnyel és vibrálással, sokszor alig ismertem rá a nótára." – Kiss Lajos tagadja (*Vásárhelyi művészélet*, 222. l.), hogy Rudnay valaha is kivette volna a cigány kezéből a hegedűt. „Az őt annyira jellemző finom tartózkodása nem engedte meg." Pedig Pásztor József is emlékszik határozottan ilyenfajta mulatozásokra. (*Magyar Művészet*, 1907.)

Milyen szomorú volt a vég! Lőrinczy Szabolcs a jó barát mondta el a következőket: „Egyszer a Sörkertbe (az Egyetem háta mögött volt, és Szentimrei rendezte be csupa erdélyi bútorral) ültek be hármasban. Szabolcs kérlelte Rudnayt, venné kezébe a cigány hegedűjét. »Nem tudok én már, Szabikám«, de a hosszas unszolásra felállt, s ott, az asztal mellett elkezde hegedülni a »Búza,

búza, búzá«-t, de fertelmesen hamisan, mert nem hallotta már. A vendégek pisszegni kezdtek, mire Szabolcs szólt a pincérnek, hogy súgja meg a vendégeknek, hogy Rudnay Gyula, a nagy magyar festő hegedül, aki süket. Erre áhítatos csend lett, s amikor Rudnay letette a hegedűt, nagy taps tört ki: »Hát csakugyan tapsolnak, Szabikám, jó volt? tudok még?«, s kérdezte, mit csináljon. »Állj fel, Gyula bátyám, és hajolj meg.« Az öreg boldog volt. Hát ilyen tapintatos, jó magyar társaság volt régen a Sörkertben."

Talán a legmeghatóbb emlékezés róla, hogy amikor nótázáskor szőke vagy barna kislányra került a szó, nagyon komolyan megkérdezte: „Hát az édesanya hol marad?"

e) A tánc

Számolhatatlan képén jelenik meg a toborzók vagy a szegénylegények, falusi mulatozók tánca. Szilajon s mégis szemérmes illedelemmel sodródnak emberei a tánc ritmusába, akárcsak ő annak idején. Íme néhány jegyzet Rudnay híres táncáról:

Kiss Lajos ír arról a tizenhat négyzetméteres nagy seccóról, amelyet Pásztor János műtermében másfél nap alatt festett meg: zöld mezőben áll a tánc, tiszai táj; a műteremavatásra készült. Az avatáson pedig: Rudnay inguijra vetkőzött: „Lassan kezdte... merész mozdulattal tette meg az első lépéseket, mégis annyi finomsággal, hogy láttára belenyilallott szívünkbe a közös érzés: ez a mi fajtánk tánca. És amint vére fokozatosan hevült, járta szilajon, de nem féktelenül, hanem méltóságosan és szeméremmel. Érzékiség nélküli volt ez a tánc, Rudnay ere-

deti, maga csinálta, ösztönös férfitánca, annak is valami régi-régi formája, amely a magyar nép sajátos jellemét fejezte ki. Testének mozgásával karjait ritmikusan járatta, le-lehajolt, és lábszárait verdeste, közben kurjongatott, mégis komoly volt az arca: halvány és piros. Látszott rajta, hogy jólesik neki a tánc, hogy kívánja, élvezi azt... Mikor kedvére kitáncolta magát, hirtelen felkapta az előtte álló boroskancsót, nagyot húzott belőle, és a benne maradt tartalmát nagy kiáltással és olyan erővel öntötte fel a hat és fél méter magas terembe, hogy bár nem érte el a műterem boltozatát, mégis aranyló, fényes harmatként hullott vissza a drága bor, szép, fiatal alakjára, táncolástól kipirult mosolygó arcára."

Lőrinczy Szabolcsné így emlékezik vissza: „Szeretett táncolni a kállai kettősre, felállt, kihúzta magát, zsebéből kivette a hófehér zsebkendőt, s azt lobogtatta tánc közben."

Ismét vegyük elő Eötvös Károlyt, s ráismerünk Rudnay táncának előzményeire, tánc közbeni magatartásának szépséges hagyományaira. (*Utazás*... I. 151. l.) „Egyenes fejállás, büszke mell, nyalka lépés, összehangzó bokázás, egyik kar a csípőn, másik kar a süveg körül vagy a lány derekán, sarkantyúnak pengő összeverődése, komoly arc és kemény tekintet: ezekből áll az igazi magyar férfitánc. Van benne andalgó, van benne kopogó, de mindig ott kell lenni a férfierőnek, fenségnek és méltóságnak. Nem könyörög és mulattat, nem ugrál és ledérkedik a magyar legény, amikor táncol. Hanem hódít... ez a magyar tánc, ha férfi járja..." „A lánynak, ha táncol, társa arcára kell nézni folytonosan. Ez a legénynek jutalma,

biztatása, lelkesítője. Az a nézés szelíd legyen, és komoly legyen. A bokázás, az egyenes derék, a magas fejtartás ott van a leánynál is. De lépései kicsinyek és hangtalanok, mint a galamb lépése. Egyik karja csípőjén vagy a férfi vállán, másik karja szabadon himbál, s vagy kendője, vagy virág a kezében. Ruhájának megbomlani nem szabad. Rengő keblét is kendő takarja. Csak arca és nyaka van szabadon. Csak bokáig szabad látni lábát, térdeinek mozgását vagy meghajlását már ruhán át se szabad látni. Arcának pírja, szemének ábrándos tüze, felsőteste mozgásának bája s lábainak a legénnyel és a zenével is összehangzó mozgása: ez a leány tánca."

Ezeknek a soroknak olvastán Rudnay képek elevenednek meg szemünk előtt, s az, ami elmúlt, ismét életre kél.

f) Barátok között

Az adomázás, a muzsika s a tánc, no meg a kurizálás mellett, gyakran komolyra fordult a szó, hiszen baráti körében a magyar szellemi élet nagyjait is megtaláljuk a gyermekkori meg a katonakori barátságok mellett. Volt egy pénteki tarokk kompániájuk is. Jani öccsével a testvéri szeretet a legerősebb barátsággá mélyült, mellette az „alföldiek", a nehéz természetű Tornyai János, a művelt, szelíd Endre Béla, a mély érzésű Pásztor János, a szegényemberek krónikása, Kiss Lajos, Pogány Ferenc és Károlyi Lajos, a halk festői látványok szerelmesei, Tamás Henrik, akire mindig számíthatott, ha eljött a hét szűk esztendő, Dömötör István, az éles szellemű kritikus, Medgyessy Ferenc, a paraszti szépségek tömör formáinak költője, Koszta József, a „fekete láng" lobogásában tár-

sa, Nagy István, akinek erdélyi öröksége feszültséget hozott az Alföld vízszintesei közé, Zajthy Ferenc a múlt álmodója, akiről Rudnay mosolyogva mondta, hogy az a szép benne, hogy hiszi is, amit mond, aztán feledhetetlen írók: Móricz Zsigmond, Móra Ferenc, Juhász Gyula.

A neveknél jobban jellemzi azt a szellemi légkört például az az együttes, amely *Ifjú szívekben élek*, Bp., 1928. Ezer magyar diák kiadása és Ady ünnepsége körül kovácsolódott egybe. A kiadvány egy-egy gondolatának idézete pontosan megrajzolja azt a szellemi környezetet, amelyben Rudnay Gyula otthon érezte magát. Íme a tallózás:

Szabó Dezső: „... magyar népdalt, zenét, táncot, népköltészetet, népies képzőművészetet újra a magyar szellemi termés fakadó forrásává tenni ..." Simándi Pál: „Nyugat ellen Nyugatot hozz" címmel ír. Féja Géza: „Ady tudta ... hogy az új magyar arc csak halott apák szépségével szép ..." – Részlet Makkai Sándor Ady-könyvéből. – Kodolányi János: „Kulturátlan a magyar falu azoknak szemében, akik idefent Budapesten nem győznek duzzadozni a »nyugati kultúra« dicséretében, s mert aszfaltot éreznek a talpuk alatt, mert lapot látnak a kávéházi asztalukon a reggelijük mellett, mert autótaxiban mennek, ha sürgős a dolguk, már hajlandók mindezt a kultúrával összetéveszteni.

Erdélyi József

Idekéklik a Bakony,
Háta csupa erdő ...
Nem múlhat el a Bakony

Nem a szabad ember.
Álmot nem üthet agyon
Semmiféle fegyver...

Móricz Zsigmond: „És tele volt a levegő a nyugati szellem miazmáival... s mindnyájan éreztük, hogy ha méltók akarunk lenni az ember névre, a magyar névre, akkor tele kell szívni magunkat ebből az ózondús levegőből, s hitet, bizalmat szerezni, vagy megfulladunk..."

Győry Dezső: *A magyar falu* c. verséből:

Minden reményünk a falu, s parasztnak keresztelt
különös emberek... mi nem értjük a parasztot,
de úgy emeljük álmainkban, mint Magdaléna Krisztusun-
[kat...

Rudnay Gyula: Egypár szó a művészi lélekről a magyar művészettel kapcsolatban: „... mint művészi teljesítmény, sohasem tagadhatja meg még eszközeiben sem a nemzet sajátságait, mint a magyar művész természetes lelki vágyódásait... A lélek szárnyalhat fel az Égbe..."

Simon Andor: *Este a gyártelepen* c. versében a munkásosztály szólal meg.

Juhász Gyula: „Ez a nyelv (Ady nyelve) ősi múltakból szállott az örök jövő felé." Kodály Zoltán is írt ebbe a füzetbe. A magyar népzenéről szóló soraiból választottam ki azt a mondatot, amely e kis Rudnay-tanulmány epilógusaként, mintegy summájává válik mindannak, amit írtunk.

Hogy a baráti kör mit látott meg Rudnay Gyulában, azt a legszebben Juhász Gyulának hozzá írt verse mondja el:

Dicső cigánya, színnek, fénynek, árnynak,
Magyar borúnak és magyar derűnek,
Gazdag szegénység áldott orgiája
A képeid, hol álmok hegedülnek.

A földet érzem, mely viharban ázott,
Az eget érzem, mely biztosan hajol ránk,
A régi gyászból születő világot
A lelkedet, édes, bús Magyarország.

Rudnay levélben köszöni meg Juhász Gyulának a verset: „... ami ismét felemel, sokszor elesetett."

Valamit olvasmányairól is, Kiss Lajos emlékezése nyomán. „Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*, Gárdonyi: *A láthatatlan ember*, sokat olvasott könyve. Wilde: *De Profundis* ... kevés őszinteséggel van írva; én nem szeretem Shakespeare-t, túl sok, túl súlyos, túl erős" – mondta a Mester. Balassi, Csokonai, Petőfi, Berzsenyi, Vörösmarty, Vajda voltak kedvelt költői. „Móricz Zsigmond jó barátom volt, ma is legkedvesebb íróm" – mondta egy alkalommal. Rudnay Róza mondja: Mikszáth, Jókai, Gárdonyi, Dosztojevszkij, de főként Móricz Zsigmond írásait szerette. Nagyokat tudott kacagni, néha éjjel kettőkor is arra ébredtek, hogy olvas, és jóízűeket kacag.

Végére értünk az első fejezetnek, a mindennapok Rud-

nay Gyulájáról írtnak. Szomorúan lüktetnek szeretett Petőfijének sorai, élete múlása felett:

Csak annyi az élet, mint futó felhőnek
Árnya a folyón, mint tükrön a lehellet . . .

II. fejezet
„Az apostol" (Petőfi)
– a tanítványok között –

„Rajongtunk érte, olyan volt, mint egy apostol" – emlékezik reá Barcsay Jenő. Valóban elérhetetlen példaképünk volt, s marad mindaddig, ameddig – egykori tanítványai – élünk. Amikor e tanulmány írása közben volt társaimhoz, tanítványaihoz fordultam, majdnem mindegyik ezzel az emlékezetes lenyűgöző erővel kezdte írását, beszédét. Mielőtt rátérnék „eszmei tanmenetének" ismertetésére, idézem néhány tanítványának emlékezését.

Arra kérem az olvasót, hogy ne „rendszert" várjon abban, ami most következik, hanem inkább érezze úgy, hogy együtt van néhány Rudnay-tanítvánnyal, és szeretettel, szinte egymással versengve emlékeznek a Mesterről. Azt is természetesnek kell vennünk, hogy ismétlésekbe is bocsátkoznak ezen a „baráti beszélgetésen", s néha talán még ellent is mondanak egymásnak.

Közvetlenül és nagy megelevenítő erővel írt Csáki-Maronyák József, aki egy évvel alattam járt a Mesterhez. Részletek leveléből:

„Rudnay nem egyszerűen festészetet oktató tanár vagy

rajzpedagógus volt, hanem művészeti alkotó tevékenységre inspiráló, korrektúráiban is példátlanul szuggesztív költő, akinek rendkívüli egyénisége nagy, szilárd hitet árasztott, és feltétlenül érvényesült. (Ezért is volt majdnem minden – később más utakon járó – növendéke is hosszabb-rövidebb ideig utánzója.) Első pillanatra aszketikusnak tűnő lénye fegyelmezett tiszteletre késztetett, a „nagyot halló"-knál sajátos fátyolos orgánumán keresztül disztingvált modora azonnal hatott, s észjárásának meglepő fordulataival, színes kontrasztokra épülő káprázatos fantáziájával, leleményes gondolattársításával, költői formáival, szellemi eleganciájával árasztotta a nagyság légkörét, centrális vezérszerepre való predesztináltságát. Néha tragikus prófétaisággal, de a következő percben utánozhatatlanul vonzó emberi huncutsággal, majd ismét az egész magyarság felelősségét magára vállaló férfi zsoltáros szavaival nyilatkozott. Mindig egyénien és meggyőző erővel. Ritka emberismerete, karakterérzéke hallgatójának egyéniségéhez szabta mondanivalóját. Megbűvölte, szinte hipnotizálta növendékeit. Játszott velük, rajtuk, mint zongorista a billentyűkön, pedagógiai tevékenysége is művészi produkció, alkotói tevékenység volt. Természetesen korrektúrái színes élményt jelentettek, minden kedden-pénteken a régen várt szenzációs színházi premier izgalmával vártuk. Érzékletesen láttatott ilyenkor tragikus hőst, eltiport mártírt, lebegő, színes pillangót, mindenen győztes, költőien bölcs, vidám, szegény csavargót vagy helytálló felelős férfit, a modellnek, fantáziájának megfelelően. Vagy láttatta a modellt adomázó, falatozó-poharazó, szeme sarkából szép lányt figyelő vidám lénynek, de mindig

feltételezve a körülötte settenkedő tragédiát is. S mindezt mint önmaga sorsából eredő, személyes élményből fakadó tanulságot láttatta, a művészet lényegének megmutatásáért, kényszerítő szuggesztivitásával, égő idegei forróságával, a szellemi, erkölcsi tisztaság fényében."

A szerző nem állhatja meg, hogy közbe ne szóljon. Csáki-Maronyák József itt egyik leglényegesebbet ragadta meg Rudnay tanításában: sohasem modellt rajzoltunk, hanem tanítása nyomán az emberi sors egyik jelenségét, az éppen előttünk ülő vagy álló modelleken keresztül. S ennek megközelítése volt munkáink legfőbb mértéke is. Talán itt értjük meg legjobban, hogy Rudnay csak megtanulható s megtanítható útnak fogta fel a rajzot, a színt, a formát, a teret stb. stb., aminek egyetlen értelme az, hogy segítségével sugalló erővel meg tudjuk jeleníteni az embert, az emberi sorsot.

Folytassuk Csáki-Maronyák levelének olvasását: „Persze piktúrát is oktatott. Ritka biztonsággal mutatott rá a hideg–meleg színek kontrasztjából létrejövő képzőművészeti értelemben vett színre; arra, hogy mikor lesz a festékből szín, mikor marad az festék. Tanította, hogy mi a kép kompozíciója, szerkezete stb., a kép eszmeiségéről, mondanivalójáról, tartalmáról, a művészet hivatásáról stb. stb., mindig, amikor annak aktualitása egy-egy munka kapcsán felmerült. Alapfokon a fej formavilágáról, konstrukciójáról vagy pl. a kontúr téri értelmezéséről . . . Első éves növendékeinél, mikor a szem szerkezetét rajzolva magyarázta, hogy hogyan borul a szem gömbjére a két szemhéj, a szemgolyót Gellérthegy nagyságúra képzeltette a növendékkel, s a ráboruló szemhéj peremét-

vastagságát a hegyen vonuló, gömbformát térben követő sétaútnak . . . a leggyakorlatibb szemléletességgel konkrét mesterséget is tanított rajzban, piktúrában egyaránt, de nem hagyta beleveszni a mesterség problémáiba tanítványát, a művésznövendéket, akitől végül is mindig azt várta, hogy poéta legyen a festészet eszközeivel. Erre utal a következő eset is: Egy X nevű növendékénél lezajlott korrektúrája végén Rudnay jellegzetes egyéni vállnyak tartásával kissé oldalt fordulva, szemében villódzó derűvel, a válla felett odaszólt növendéktársunknak, mintegy masnit kötve az addigi elmélkedések végére: »Szép dolog a piktúra, ugye, X úr?« »Nagyon szép, Mester!« – mondta meghatott, mély meggyőződéssel az analízisen most átesett kollégánk. De még jóformán be sem fejezte kurta mondatát, Rudnay figyelmeztető mutatóujját a magasba lendítve, s kezét ott fenn hagyva, hirtelen így szólt: »Hát még a művészet!«

Megdöbbentő ráismertetéssel rántotta vissza így hallgatói gondolatait a piktúra mesterségbeli problémáitól a tulajdonképpeni cél, a művészet elsőrendűsége felé . . . Azt tartotta: a mesterséget meg kell tanulni, de nem az a lényeg, nem a tudást kell produkálni, hanem a költészet erejével, szívvel, hittel manifesztálni kell az alkotásban. A megtanult s elfelejtett tudásból így is lesz annyi a műben, amennyi kell . . ." E levél minden szava színigaz, pompás jellemzés.

Most pedig szólaljon meg az egyik leghűbb tanítvány, aki Bajára is követte Mesterét, s aki mind a mai napig alkotó módon fűzi tovább a Mester tanítását: Kun István. Hosszú és költőien mély leveléből csak részleteket

idézhetek: „Az első, ami Rudnay tanításából mély nyomot hagyott bennem – s úgy hiszem, sokunkban is –, hogy korrektúrái alatt döbbenetesen világos szavakkal tudta érzékeltetni, hogy az előttünk álló modell élő, látó, halló, beszélni tudó s bármely pillanatban megmozdulni tudó ember. Az élet maga pedig... kell hogy csodálatba ejtsen mindenkit, aki festőnek készül... az élet őszinte, igaz csodálata nélkül a legartisztikusabb vonal, a legfestőibb festés sem ér önmagában semmit sem. Ideig-óráig elkápráztathat ugyan, de ha nem kíséri a természettel, az élettel szemben táplált őszinte áhítat, alázatos csodálat, akkor bizonyos, hogy nem lesz hosszú életű" – idézi Mesterünk szavait hű emlékezettel Kun István.

A régi mestereket figyelmünkbe ajánlotta, de mondta azt is, hogy nem lehet szolgálatukba szegődni, „de hát akkor ki legyen a forma, illetőleg stílus vonatkozásában a mesterünk?" – tette fel ilyenkor Mesterünk mindig a kérdést. A kérdésre mindjárt ő maga adta meg a feleletet, mondván, hogy „a nép, annak szokásai, népművészete, a táj, amelyen élünk, annak sajátos levegője legyen a mi mesterünk. Mert e népnek lelki adottságai, csodálatos népdalai és mind az a lelkiség, amely ott tükröződik szokásaiban, fafaragásaiban, cserépedényeiben, dalaiban, örömében, bánatában, táncában, munkájában és minden egyébben, megérdemel annyit, és joggal el is várja tőlünk, a művészetek területén sáfárkodóktól, hogy népünket tekintsük legfőbb tanítómesterünknek... tőle tanuljuk el piktúránk kialakításában a legszükségesebbet, de mindezt azzal a nagy komolysággal, felelősségérzettel, amely jellemzi a Velazquezeket, Rembrandtokat." Több ízben ki-

fejezést adott azon szívbéli fájdalmának, hogy „az az izmos, istenáldotta nagy tehetségű Vaszary János, miért oly sokszor . . . Párizsból meríti pikturális megújulásainak szellemét? Miért nem innen, a hazai földből, hiszen itt is van éppen elég látnivaló, megszívlelni való. Hiszen az nem lenne egy hajszálnyit sem lebecsülése mindannak, ami napjainkban Párizsban történik. Ellenkezőleg, éppen azzal mutatnánk ki őszinte becsülésünket a nyugat kultúráját illetően, hogy az európai szellemet magunk sajátos szellemének hozzáadásával gazdagítanók. Tehát ne azt csináljuk, amit azok, mert bármilyen ügyesen csináljuk is azt, ezért legfeljebb csak vállveregetést kaphatunk tőlük. Ha azonban a magunk szellemével gazdagítjuk Európa művészetét, ezért nem vállveregetésben, hanem igaz megbecsülésben lenne részünk." Ezek is eléggé hitelesen idézett szavai a Mesternek, bár emlékezetből kerültek feljegyzésre.

„Tudálékoskodással, agyalással, kitalált zsenialitásokkal nem lehet igaz művészetet teremteni" – mondotta a Mester. Különösen sokat hangoztatta, hogy „az egyéniséget nem lehet kitalálni, mert az vagy megvan már eredetileg is, vagy nincs. Ezért a becsületes szívű festő csak egyet tehet, ha becsületes akar maradni, mégpedig azt, hogy határtalanul őszinte komolysággal, állandóan figyeli szívének belső hangját, vágyát, és a hallott hang, az érzett vágy után megy piktúrájában mindig. Azt kövesse egy életen át. Magam is ezt tettem mindig – mondotta –, nekem csak egy egyetlen utam volt, éspedig az, amelyen a kezdet kezdetén elindultam, ehhez mindvégig hű maradtam, mert még a Biblia is azt tanítja, »légy hű mindha-

lálig és néked adom az élet koszorúját« ... de ez semmiképpen nem zárja ki az útkeresésnek jogosultságát." Azonban mint mondotta: „Különbséget kell tenni az olyan útkeresés között, amely napjainkban az egész világot behálózó, tomboló lárma miatt, a lemaradástól való félelem miatt születik ... és az olyan útkeresés között, amely a szív legbelsőbb indítékai folytán, mindenféle fülsiketítő lármától függetlenül azért történik, hogy ... még maradéktalanabbul, még tisztábban elmondhassa egy alkotó a világról, az emberekről, a tájakról való érzelmeit ... mert az előbbi csak valamilyen feltűnési becsvágyból, divatból, félelemből, míg az utóbbi egy nagy, nemes cél szolgálatában történik."

A Mester korrektúrái közben sokszor esett szó a színről is: „Rossz szín tulajdonképpen nincs is, hanem csak rosszul, vagy jól párosított színek vannak. Minden azon áll, vagy bukik, hogy a különböző színek az adott felületen pusztítják-e, vagy éltetik egymást. Egy kép színei ordítozó rezesbanda városligeti artikulátlan rikoltozását válthatják ki, vagy ... a lélek vigasztaló, boldogító életérzését."

Kun István levelében felidézett egy korrektúrát, amelyen ez a két világ összecsapott. Szó szerint idézem, mert csakis így adja meg a Rudnay műterem igazi hangulatát: „Történt tehát egyszer ... hogy egy pénteki korrektúranapon Mesterünk igen felindult lelkiállapotba került. A felindulás oka pedig az volt, hogy az állványon levő tanulmánynak minden porcikája erősen sugározta alkotójának azt a szándékát, hogy ő már bizony ezentúl a legszélsőbb, a legultramodernebb irányzatot fogja követni!

Talán még az sem lett volna olyan nagyon nagy baj. A nagy baj inkább az volt, hogy ez az ultramodernkedés jegyében született tanulmány irgalmatlanul magán viselte az erőszakoltságnak és a dilettáns gyötrelmeknek minden változatát. Mesterünk, amikor e világcsodának szánt alkotást meglátta, pár pillanatig csak nézte, aztán fokozatosan egyre vörösebbé, végül egészen paprikavörössé vált az arca, mire végül megkérdezte: »Kié ez a mű?« A kérdésre nagy félelmek közepette jelentkezett a tettes... a Mester ránézett, s még jobban elvörösödött, s a következő kérdést tette fel: »Van magának, fiacskám, kremsi fehérje, okkersárgája, párizsi kékje és jó piros cinóbere?« »Van« – felelte a kérdezett. »És sok van belőle?« – kérdezte ismét a Mester, olyan hangszínezettel, hogy mindnyájunk lelke úgy elkezdett remegni, mint a nyárfalevél szeles idő alkalmával. »Van elég sok« – felelte ismét a megkérdezett. »Hát akkor ki vele, az egésszel, ide, a palettára.« Falfehéren, reszkető kézzel iparkodott is szegény tettes mindent kiszorítani a tubusból, melynek következtében aztán akkora kupac festékek halmozódtak fel a palettán, hogy annak láttán irgalmatlanul gyötört a nevethetnék, s elfojtása végett minden erőnket össze kellett szednünk... mert bizony a Mester arcán a mosolynak leghalványabb árnyalatát sem tudtuk felfedezni. Tehát nemcsak féltünk, de nagy küzdelmünkbe került nevetőingereink elfojtása is. Amikor aztán minden festék már a palettán volt, akkor két ecsetet is kért a Mester, egy nagyot, szélest és egy valamivel keskenyebbet... aztán intett mindnyájunknak, hogy jó lesz kissé odébb állni, mert most jön, ami még nem volt. Odébb álltunk mi bi-

zony, mégpedig nagyon hamar, mert abban a szent pillanatban a Mester úgy belevágta a széles ecsetet a kremsi fehérbe meg az okkersárgába, hogy majdnem semmi sem maradt belőlük a palettán. Két-három csapásra fent is volt az egész azon a bűnös vásznon. Talán még egy percig sem tarthatott az egész, félelmetes vaskos festés... s már készen is állt előttünk egy olyan vad, ultramodern kép, hogy leültünk mindnyájan... az ecsetet aztán visszaadta a gazdájának a Mester, s csak ennyit mondott: »Ezt én is tudom.« Azzal otthagyta az elképedt tanítványt, de elmenés közben azért még visszaszólt neki, hogy csak nyugodtan írja alá ő a képet, s küldje be a Nemzeti Szalonba, mert azt még ki is fogják tüntetni egy szép nagy medáliával. A többieknél végzett korrektúra után, amikor Mesterünk távozott a műteremből, csak nem tudta megállni, hogy az ajtóban egy kissé el ne mosolyodjon a nagyon jól sikerült reánk ijesztésén."

Hogy a műterem drámai pillanataiból idézzünk még, olvassuk el Miklóssy Gábor emlékezésének egyik részletét, úgy, ahogyan szavai után lejegyeztem... Kérdeztem a színvezetésről, fényvezetésről: „Egy alkalommal Rudnay Gyulához került egy római Akadémiát végzett, magas, vékony, vörös ember, olyan volt az arcszíne, mint amikor egy éhes poloska átlátszóvá válik. Rómában több díjat nyert, és kérésére Rudnay Gyula felvette, ott dolgozott az osztályon. Portrét festett, és Rudnay Gyula hagyta vagy két hétig, hogy matasson a portré körül. Ötven-hatvan kis ecsettel dolgozott, mindkét kezében tartotta őket, és palettáján takarékosan vékony festékgiliszták voltak kinyomva. Két hét múlva bejön Rudnay, meg-

áll a munka előtt, leveri cigarettájáról a hamut. »Dolgozunk, dolgozunk?« »Igen, Mester.« »Hát akkor kérek szépen egy nagy ecsetet« – és kezdte fejtegetni a fény–árnyék közti különbséget, megszólaltatást, megjelenítést. »Tessék kinyomni a festéket«, az ipse kérdőleg nézett rá, hiszen volt ott festék a palettán. Rudnay elértette a kérdő tekintetet, kézbe vette a palettát, s azt mondta: »Hát, kérem szépen, ha az üres palettával végigmegyek az Andrássy úton, mire a végére érek, ilyen lesz a paletta« – a verebekre gondolt. Erre kinyomott a megszokott módon jó nagy kupac fehér, okker, sárgákat, a fehér másik oldalán a vörösök után a sötét színek következtek. Idézte Székely Bertalant, aki nem tűrte, hogy a fehér mellé pirosat, éppenséggel cinóbert nyomjanak ki.

A megragadott ecsettel vívókard tartással – így szokta volt tartani, nem úgy, mint más festők – állt, és izgalom látszott minden vonásán, amikor ránézett a két hétig gyötört képre, amely színben olyan volt, mintha fonnyadt szürkék és okkeres, vöröses, vörhenyes téglapor fedte volna, lepte volna be az egészet. (Itt Miklóssy Gábor megjegyezte, hogy a minimális rétegek egymásból kiszívták az olajat, s ezért úgy hatott, mintha féltempera lenne.) Az osztály éberen figyelte: mi lesz most? Rudnay belenyomta a nagy ecsetet a fehérbe, s vele együtt fellapátolta az összes festéket, ami tőle jobb oldalra volt kinyomva, és odacserdítette a fény-partiba. A kép kezdett megszólalni, nagy, széles húzásokkal, az orr, a homlok, a fényben megszólaló rész rangja szerint, egy bizonyos koncentrációval a fellapátolt több színű festékmassza, amikor vászonra került, a megfelelő helyekre rendeződött, mint amikor a

vívó minden erejét összeszedve koncentrál, hogy a tust a megfelelő helyre be tudja vívni. Akkor Rudnay megnézte, s azt mondta: »ugye?«, látszott, hogy nagy lelki művelet utáni fellélegzés volt ez az »ugye«, az volt benne, hogy »jól van«. Akkor kért egy másik nagy ecsetet, és a fehértől balra eső színeket (a fehér nélkül) seperte fel, és behúzta vele az árnyék-partit. Azt mondta: »... no, kérem szépen: ez a fény, ez meg az árnyék.« Meghökkentő attrakció volt. Ezután a megjelenítésről beszélt. Az osztály soha jobb példán nem láthatta azt, hogy ő mit akart, mert azt, amit a növendékek több-kevesebb képességgel próbáltak a korrektúrák nyomán önmagukból megvalósítani, az nem volt ennyire meggyőző. De itt a két hétig kínozott és a lényeget veszejtő szorgoskodás fáradt munkája ködéből kibontott drámai erejű víziót Rudnay néhány ecsetvonása után meglátták, akkor döbbentek arra, amit Rudnay magyar szellemiségnek nevezett."

Az ilyenfajta drámai élességű közjátékok aránylag ritkák voltak, a munka csendben, tervszerűen folyt. Rudnay szervesen építette fel tanítási menetét: az első két évben rajz, azután a festés. Szeiffert Jánosnak emlékezése nyomán készült feljegyzéseim világosan mutatják e „rejtett tanmenet" belső fegyelmét, lépésről lépésre történő logikus felépítését. Íme a vázlat:

I. év: Csak szén, kontúrrajzok, meg kell tanulni rajzolni, nagy elődök Holbein stb. A kontúr átfordulásáról, a vonal teréről stb. Nem szabad körüldrótozni a rajzot.

II. év: A tónus viszonyítások. „Ha ez 10, akkor ez 7 stb." Ide lehet beírni a fehér zsebkendővel való tanítást, a rajzot mértani alapokon szem, ujjperc, a fej síkjai.

III. év: A fény. Nem azonos a tónussal; hasonlat: palettánkról hiányzik a fény! Nem tudunk fényt kinyomni a palettára, sötétbe ágyazásból kihozni a fényt, ami a valóságban látszik. Fölülről lefele vezette a fényt, a fej felülről lefele sötétedik – képein is ez látszik –, homloktól indul. Ha valaki jól meg tud egy fejet festeni, akkor az tájképet is tud festeni, mert a törvényszerűségek ugyanazok. Eddig még mindig csak fekete-fehérben.

IV. év: A szín. Kompozíciós pályázat az 1940-es évek elején, havonta vagy negyedévenként pályamunka. Kedd és péntek a korrektúra napja. Egyszer Rudnay végigment a műtermen, megállt egy paletta mellett: zöld, vöröses-barna és fehér volt rá kinyomva. „Kérem, ebből gyönyörű szép képet lehet csinálni" – nem szerette, ha a paletta tarka volt. Fő elve, a színt nem szabad magára hagyni, „vinni" kell. Képbe nem nyúlt bele, a palettán magyarázott. Nem szabad, hogy a szín egyedül harsogjon, meg kell kontrázni, ezen azt értette, hogyha pl. vörös van a kezemben (ez mániája volt, sokfele járt, de a legszebb vöröset egy keleti szőnyegen látta), tehát a vörös egymagában nem él, csak kontrája által. (Étlap-hasonlat: egy csöpp kis só jobban kihozza az ízt, mint anélkül.) Ugyanúgy a vörössel kis kontraszínt, hidegebbet bele. Ugyanazzal az ecsettel a kettőt együtt vette fel, élni hagyta a színt, nem maszatolta össze. Ha sokat piszkáljuk a vásznon, a festék idege tönkremegy. Fejnél a nagy sugarú hajlások: koponya, homlok – hidegek, a kis sugarú hajlások orr, száj stb. – melegek, a fény mindig hideg. Lefele melegszik, és a kisebb hajlatoknál is melegszik.

Rudnay egy alkalommal összefoglalta tanítási elveit,

méghozzá Mikli Ferenchez írt levelében. 1947-ben a bajai iskolából ekként írt: „... politikával szigorúan tilos a művésztelepen foglalkozni, mert a művészet mindenkié, s mindenek felett álló szellemiség. Minden ember köztulajdona, akiben a magasabb szellemiség vágya él... A tanítás, annak módja egyszerű, világos legyen, mindenki által könnyen megérthető. Mozgásarányok, jelleg (karakter) a szerkezet megismerésén alapuljon. Formaképzés különösen gondunk legyen. Fény–árnyék viszonya, a formáraváló hatása – a kifejezés módja a legegyszerűbb, a legvilágosabb legyen. A kontúr értékének legkomolyabb hangsúlyozása. Mindezeket egy cél felé vezetni: az életteljesség minél frappánsabb kifejezése felé. Technika szükséges, de túlzásba vinni nem szabad, az élet-lényeg világítson ki, ne a technika halmozás. Élet! – s annak kifejezése – mindenki által könnyen érthetősége – a megnyugváson s a hatások örömein keresztül, ha a legtragikusabb életszemléletet adja is. Mert a művészet az ember tragédiákat is – az emberi ocsmányságokat, gyarlóságokat is megdicsőíti. Így menti meg az emberiséget a kétségbeeséstől, s a megdicsőült élethez vezeti vissza. Ez a művészet célja – akarata is..."

Most pedig lássuk néhány tanítását a rajzról, majd pedig a festésről.

Az előzőkben egyik tanítványához intézett szavaiból már kiderült, hogy Rudnay főiskolai hivatását két értelemben gyakorolta: tanította azt, ami tanítható, méghozzá meggondolt fegyelemmel, tehát elvezette tanítványait a rajz megtanulásán keresztül a színek világáig, másrészt állandóan eléjük tárta, hogy mindez csak az eszközök

megszerzése ahhoz, ami taníthatatlan: a művészethez. Ez utóbbinál természetesen nem elégedett meg azzal, hogy úgysem lehet tanítani, hanem a fiatalokban igyekezett az emberség kiművelésére, az észrevevés iskolázására fölkelteni az érdeklődést, nagyrészt úgy, hogy a modelleket mindig dramatizálta, tehát nem mozdulatlan bábként kellett átélni a modell formavilágát, hanem mély emberséggel telítette meg. Jól emlékszem egy ilyenfajta korrektúrájára, csak arra nem, hogy Koffán Károly rajza kapcsán került-e erre sor, vagy pedig az én rajzom adott alkalmat erre a feledhetetlen negyedórára. Egy öreg, töpörödött anyókát rajzoltunk, s még azt is tudom, hogy kettőnk egyikének rajza, amelyik előtt a Mester megállt, jó rajznak tűnt számunkra. Rudnay ránézett a rajzra, azután felénk fordult, és elkezdett gyermekkoráról beszélni, különösen egy öregasszony köré csoportosultak emlékei. Sokat járt siránkozva apja kocsmájába, ahol férje mindig csak ivott, családjára nem gondolt. Hívta haza, könyörgött, de hiába. Pedig az asszony lelkét tette ki családjáért, s Rudnay hosszasan, érzékletesen írta le egy meggyötört szegény asszony életét. Már-már azt hittük, hogy a Mester meg is feledkezik a korrektúráról, amikor egyszer csak visszafordult a rajz felé, s azt mondta: „Ez hiányzik, kérem, belőle." Elég volt egy villanásnyi idő, hogy megértsük, itt már nem a rajzról, nem a megcsinálásról van szó, hanem az emberségről.

Ezek a korrektúrák megható közelségbe hoztak a Mester világához s az emberhez általában. Többünkről tudok, hogy jegyezték a Mester szavait, sajnos a leggazdagabb ilyenfajta jegyzetet elsodorta a világégés. Csertő (Klucsik)

Ferenc jegyzetei megmaradtak, s most tallózva abból idézek néhány mondatot. Természetesen sem itt, sem máshol, mikor idézek, nem tagadhatom meg, hogy mindezt magam is átéltem, s ez óhatatlanul belekerül a szövegbe is.

Előbb a vonalban való rajzolást tanította, bár mindig hozzátette, hogy a grafika megöli a művészetet... sok festmény nem egyéb, csak színes rajz, pedig a vonal megtanulása csak előképzés, hogy a tanítvány általa megismerhesse a szerkezetet. Később a vonalat el kell hagyni, de forma és tónus rejtve foglalja magába mindazt, amit a szerkezetből a vonal megtanulása közben kihámoztunk. A lerajzolandó alakot, fejet vagy aktot márványtömbhöz lehet hasonlítani, ahonnan a felesleget eltávolítják, de előbb lepontozzák, ekként kell pontoznia a rajzolónak is. Szinte a geometrikus, nagy formákat kell keresni, s azokat tölteni meg azután tónusértékkel és élettel. Úgy kell vezetni a formákat, hogy ahol átfordulnak (a kontúrnál) éreztessük, hogy tovább tartanak térben, és az ellenkező oldalon válnak ismét láthatóvá, a fej két kontúrja tehát szigorúan egymáshoz tartozik: a tarkó és a profil egyazon formai tömbnek két határa. Ezért úgy kell rajzolni, hogy egymástól távol eső vonalakat, formákat vetünk mindig össze. Jól emlékszem mindig meglepetésünkre, amikor a fejjel szemben ülőknek (nekem is) azt mondta, hogy maradjunk a helyünkön, de rajzoljuk meg a modell profilját. A szemnek olyan iskolázottan kell tapintania a legkisebb mélységeket is, hogy a festő képes legyen szembenézetből profilt rajzolni. A homlok és orr egymással bezárt szögét nemcsak a profil rajzolásakor kell élesen fi-

gyelni, hanem ha szembenézetet rajzolunk, akkor is térben kell rajzolni. Nagy gonddal kell arra is lenni, hogy ha pl. a fej elmozdul, akkor minden rajta levő forma együtt mozdul vele. Ezért helyes, ha a koponyát síkokkal, tengelyekkel metszük át, s ezek mentén figyeljük az elmozdulást. Figyelmeztetett arra, hogy a gömbölyded formák akadályozzák a karakter igazi kifejtését, mert inkább a sarkok, a törések, a szögek kikeresése visz közelebb a kifejezés megragadásához.

Ugyanilyen lépésről lépésre való korrektúrát adott a tónusokról is. Az árnyalati értékeket egymáshoz, a papír fehérjéhez és a szén feketéjéhez viszonyította. Néha egy-egy késznek tűnő tónusrajznál ezt úgy érzékeltette, hogy kivette szivarzsebéből patyolatfehér zsebkendőjét, és a modell vállára dobta: nos, ez a papír fehérje (mert fehérebbet már nem tudunk csinálni), ehhez képest az összes többi világos felület halványabb lesz. Ez a szén feketéje – húzott egy tömör, fekete felületet a rajzszénnel –, ehhez képest az összes árnyék világosabb lesz, vagy ha tetszik, ez legyen a jelenség legsötétebb foltja. „Nos, ha ezt, mondjuk, 10-nek vesszük, akkor ehhez képest az orr alatti árnyék már csak 7 stb." De a kezdet kezdetén nem szabad e kis hasonlítgatásokkal indítani a rajzot, hanem a nagy fény- és árnyéktömböket kell a fej nagy formájának megfigyelésével „feldobni". „A fény a kép szeme" – ezért kell mindenekelőtt a legvilágosabb és legsötétebb részeket megállapítani, hogy a többit ehhez viszonyíthassuk. E tónusárnyalatok közt meg kell keresni, hogy mi rajzolódik uralkodó módon, s annak kell hangsúlyt adni, a többit tompítani kell. Vigyázni kell a kont-

raszthatásokra is, amelynek következtében pl. a fény nem ott a legfényesebb, ahol objektív mértékkel az lenne, hanem a legnagyobb árnyék szomszédságában. Szükséges tehát, hogy a rajzoló a látványt bizonyos fokig „átírja", ne pusztán szolgai másolással mérlegelje a látottakat. Sokan szeretnek mindent hangsúlyozni, pedig ez unalmas, egyes részleteket úgy kell érzékeltetni, mintha meg lennének rajzolva, pedig csak sejtetve legyenek. Nagy szerepe van a summázásban a fény és árnyék vezetésének, nem formáról formára zökkenve kell vezetni, hanem valamiképpen úgy, mint a bronzszobrászok, akik a test formáit finoman úgy alakítják, hogy a megcsillanó fénycsík nemes vonalban vagy tömegben rajzolja a test formáit, s ugyanígy az árnyék is. A rajz – és a festés – tekintetében a kettő közti terület döntő!

Most pedig néhány részlet Gallyas Frigyes emlékeiből: „Rudnay mester módszerének kiindulása nem a naturalista szemlélet volt, hanem a művészi cél. Ahogy a zene a dallam, összhang, ritmus, magas és mély hangok, erős és halk hangzatok összetettségével hat, úgy a képzőművészet a vonal, fény–árnyék, színfolt, forma, tér csoportosításával alkot.

A zeneművészet kiszűri a természet zajából a zenei hangokat, megkülönböztetve azt a kellemetlen zörejektől, amelyeket csak csínjával, kontrasztképpen alkalmaz. A képzőművészet is kihámozza az összhangtalan természetből a művészi cél szempontjából hasznosítható elemeket.

A vonal tekintetet mozgató hatásával éppen úgy érzelmi hullámzást vált ki, mint a dallam.

A fény és árnyék, világos és sötét folt – a zenében a

magas és mély hangok – derűt és borongást kiváltó hatásával egyezik.

A szín és színakkord is a festészet és zene közeli rokonságára utal.

A szobrászi forma elkülönít; a festészet és rajz megvilágítással és környezettel mintáz.

A tér érzékeltetése elsősorban építészeti feladat, de a festészet is uralkodik a téren a távlattan segítségével. A zene képes kozmikus magasságba, a mennyországba szárnyalni velünk, de pokoli mélységbe taszítani is.

A kompozíció, a csoportosítás a művészet alapelemeinek összeállítása a művészi cél kifejezése érdekében. Rudnay Gyula mindjárt legeslegelső korrektúrája alkalmával felhívta figyelmünket az egy szál vonallal való rajzolásra. Térben mozgó, formát határoló, vékonyodó, vastagodó, fényt, árnyékot éreztető, erőt és gyengédséget sugárzó, lelkesedéssel telített dallam, ez a festészet alapja, a rajz. – Holbein arcképvázlatait ajánlotta példaképül, és Dürernek édesanyjáról készített megrendítő szénrajzát.

(László Gyula megjegyzése Rudnay „tanmenetéhez": Fontos volt a jelenség elhelyezése a papíron, pl. egy akt belekomponálása fejének és talpának előre kijelölt vonalába, nem lehet az, hogy pl. egy portrénak az orra ne férjen ki, előre el kell helyezni a síkon.)

Az emberi fejnél távolabbról a típus, közelről az egyéni jellemvonások szemlélhetők célszerűen. Nemcsak az egész fej típusát, hanem az egyes arcrészeket is igyekezzünk mértani testekké egyszerűsítve felfogni, pl. szögletes, kerekded, kocka, hasáb, tojásdad stb. Kompozíciós

feladatként gyakran adott Mesterünk versillusztrációs feladatot, pl. Petőfit, Aranyt...

Ha figyelmesen olvassuk ezeknek a beszámolóknak „pedagógiai" elveit, lehetetlen fel nem ismernünk benne egyrészt Székely Bertalannak tanítását, másrészt, javarészt Hollósy Simonét. Nincsen hely arra, hogy itt ezekbe a részletekbe belebocsátkozzunk, de ebből adódik az a különbség is, amit tanítványai is többször észrevettek, hogy Rudnay nem úgy fest, amiként tanít! Ez az ellentmondás persze abból is adódik, hogy tanítani csak a tudást lehet, amit Rudnay művelt, az pedig már a szabályoknak nem engedelmeskedő művészet volt.

Kántor Andor logikusan rendezett emlékeiben a többek között így ír Mesterünk tanítási módjáról: „Időnként mindnyájunktól megkövetelte a vonal, illetve kontúrrajzot. Tanulmányaink ilyenkor a tónus teljes elhagyásával készültek, és a forma vonallal való visszaadását célozták. Ezzel kapcsolatban hallatlanul bőven és érdekesen hívta fel figyelmünket a testet, fejet, figurát határoló körvonal térbeli mozgására, kifejező lehetőségeire és a kontúr összefüggéseire. Nagyon tanulságosak voltak azok a magyarázatai, ahol a rajzpapírunk szélén, külön ábrában, legtöbbször felnagyított méretben ismertette a szem szerkezetét vagy a koponya konstrukcióját... Sokat magyarázott a színről is. Azt tanította, hogy a fény (ez mindig hideg) és az árnyék (ez általában melegebb) megöli a színt. A kettő találkozásánál erősödik, fokozódik a szín ereje. Felhívta figyelmünket, hogy a forma fordulásánál (pl. homlok, orr) észlelhető ez a jelenség. Mindig hangsúlyozta, hogy egy képen a felhasznált színt vezetni kell.

Ezen azt értette, hogy ha pl. egy vörös szín megjelenik valahol a képen, azt végig kell vezetni, és a formákon szerzett tapasztalat felhasználásával hol erősebben, intenzívebben kell hangsúlyozni, hol pedig hidegebb vagy melegebb hangján megszólaltatni. Ezzel együtt a felcsendülő meleg színek hideggel (kékkel) való ellensúlyozásának, „megkontrázásának" szükségességét bizonyította.

Ámde nem is a tanmeneten múlt az eredmény.

„Rudnay tanítását személyének varázsa tette feledhetetlenné. Olyan ehhez képest a szó, mintha a muzsikát gépzenében hallgatnók élő zene helyett. Nemcsak nekünk jelentett minden kedd és péntek ünnepet, hanem fia, Gyula mondta, hogy »apánkkal szemben is megvolt a bizalmasság két lépése, tovább nem mertünk közeledni hozzá«. – Rajzolásnál a konstrukciót nagyon szigorúan vette. Mutatta, hogy ez az ujj pl. három henger találkozása. Rembrandtnál is vannak hengerbe belerajzolt skurcok. A rajzolásnál az értelem kell hogy vezesse az embert. Kun Pista egyszer rajzokat mutatott neki, kifogástalanokat. Az Öreg: »Jó, jó, csak egy kicsit ‚groteszkebbül' csinálja!« Ezen azt értette, hogy a karaktert, a megjelenést frissebben ragadja meg." (Boross Géza)

„Sohasem volt fölényes bírálója a kisebb képességű, de rajongó lelkű művészsarjaknak, a handabandázó, fölényeskedő piktúrával szemben ellenszenvvel viseltetett." (Markup Valéria)

„Nem szabad ilyen közönyösen dolgozni, amikor rajzol, reszketnie kell a gyönyörűségtől." Egy alkalommal a következőképpen tette érzékletessé mondanivalóját: „A művészet szobáiba nem lehet így bemenni – és szerényen

kopogva, óvatosan kinyitotta az ajtót, hanem így – és rávágott a kilincsre, hirtelen mozdulattal szélesre tárva az ajtót." „Bátrabban rajzoljon, a ló is megrúgja azt, aki csak csiklandozza, és nem erőteljesen csutakolja... Sokan beleesnek az eszközök szeretetébe, pedig egy tégladarabbal is lehet műremeket alkotni."

Egyszer, mikor fáradt rajzot csináltam, azt mondta nekem: „László úr, ne jöjjön be három hétig, menjen, sétáljon, udvaroljon" – csak egy hétig bírtam ki, de felfrissülten dolgoztam utána.

Litkey György emlékezik, hogyan beszélt a Mester az anyaggal való bánásmódról: „Az anyag kezelésében a fokozás képessége a lényeg... a leglazúrosabb tételtől a legvastagabb faktúráig fel kell használni, ha a probléma úgy kívánja. A felület belső, festői tartalmának változatossága adja a kép erejét."

A legjobbak képei előtt ha megállt, nem dolgozott bele az alkotásba, tanácsokat adott, technikai fogásokat magyarázott, „még ide egy kis okker kellene, a fehér tüzesebben, élőbben ragyoghatna". Gyakran a tanítvány palettáján vagy a felfordított rajzbak barna alapján mutatta a színek egymás melletti ütőerejét, a hideg és meleg értékek elosztásának helyes arányát.

Illés Árpád mondja: „... emberibb közelségre lett volna szükség. Rudnay a hivatalos korrektúrán túl öt év alatt egyetlen szót sem szólt hozzám. Semmit sem kérdezett tőlem, körülményeim felől nem érdeklődött... akkor eszembe sem jutott, hogy ez másként is lehetne. Műveiért rajongva lelkesedtem, és nem gondoltam arra, hogy

szükséges lenne köztünk és a Mester között aranyhídnak keletkezésére . . ."

A bravúros, egyvonalas rajzot „vitézkötés"-nek nevezte, én éppen ezért hagytam ott, de miután elmentem tőle, rajzaimat kifüggesztette, és sok tanítványának él ez emlékezetében, egészen 1945-ig ott függtek rajzaim a műteremfalakon. (László Gyula)

Nagy Albert mondja: „Mielőtt munkához látok, tudnom kell, hogy mit akarok, az a mód, ahogy ő leadta nézeteit és észrevételeit, a magas fokú műélvezettel egyenlő értékű volt, ennél többet pedig a művészeti oktatásban elérni nem lehet."

„Lázasan dolgoztunk – s a belső ihletettség, amellyel ő telítve volt, úgy hiszem, minket is, valamennyiünket egy életre megjelölt." (Patay Éva)

Vén Emil próbált magyar dolgokat csinálni: „. . . nem fekszik ez neked, Emilio! Én, aki sokat jártam magyar emberek közt, ismerem őket" – s ekkor elkezdett kalapokat rajzolni. A magyar ember hajnalban felkel, s akkor így teszi fel a kalapját, odaszól a feleségének, akkor így igazít rajta, kimegy az istállóba, megint más a kalap állása a fején, s így vagy negyven változatot rajzolt fel. Ebből lehet megtudni jellemét a magyarnak. A kalap a döntő. Templomba menet másként viseli, de másként, mikor a jegyzőhöz megy, vagy mulat, vagy a szeretőjéhez megy! Ehhez hozzáfűzte Vén Emil, hogy mindez benne van a képeiben, figyeljem csak meg.

Mielőtt a festményhez hozzányúlt, a palettán bekeretezett egy kis helyet, és valósággal „megfestette" a képet a rücskös palettán. Tanítványai kegyelettel, féltve őrizték

e kis remekeket. Én nem régen kaptam egyet Ferenc Lajos barátomtól, aki a húszas évek elején volt a Mester tanítványa.

Chován Loránd írja: „Fehérből indított, nem a színt, hanem a fényt tartotta elsődlegesnek. A magasságot, amelyet meglátunk, csak lépésről lépésre lehet meghódítani. Becsülettel ragaszkodjunk és vigyünk véghez minden munkát, amit ránk szabtak, a beteljesülés önként jön. Az egymástól távol eső vonalak összehangolása pl. a homlok és áll, »az eredmény kapuja az akarat«. »Művészetért a természethez, az Istenhez... Nála nélkül semmit sem tehettek... Én vagyok az út...« – »természet nélkül semmit sem tehetünk, alázattal kell közelednünk hozzá!« »...az Isten sötétségben van, ki kell hozni onnan – színek azonnali hangoztatása... Daloljon, zengjen a szín, himnusz legyen, mint a júniusi felhőjárás.« »A legszigorúbb rajz keretében színesedni.« Rudnay időnként kompozíciókat tűzött ki: Pázmán lovag, a nép éneke Mátyás királyról... Tanítása: »Merni kicsinynek lenni.«

Színvezetés: Egy feltett színt ne hagyjunk el, mindenütt megtalálni az árnyalatait... Fényvezetés: a fény és sötétség mellett hangzik a legerősebben, nem ott, ahová a legtöbb fény esik, a legmélyebb árnyék mellett a legnagyobb fény."

Hogy talált önmagára? Egy kompozíciót hónapokig kínzott, leányuk népi viseletben volt, odament, hogy megigazítsa a függönyt, „megálljon!", szólt Rudnay, megfordította a vásznat, és alla prima megfestette a lányt! Ekkor talált önmagára.

„...hogy elszakítson a natúra túlzott kötöttsége alól,

és hogy egyben a formamemóriánk is fejlődjék, azt ajánlotta, hogy fordítsunk hátat a témának, és csak időnként nézzünk a modellre. A természet szolgai megismerése helyett a szerkezeti felépítés tudatos megismerését tanította. Mert amíg nem tanultak meg mindent, amit a természet adhat, addig a természet az úr, azután, amikor már képet festünk, mi vagyunk az urak, és csak annyit veszünk át a természettől, amennyit mi akarunk." (Basilides Sándor)

„Hangoztatta az önművelés fontosságát, mert csak az az ember látja meg igazán a festői szépet is, akinek megvan hozzá a műveltsége. Műveletlen ember nem lehet jó művész. Biztató szavai: Ez az Ön útja, tessék csak rajta haladni... itt-itt valamit megérzett..." (Frey Gabriella)

Nagy-nagy szeretet és jóindulat sugárzott a Mesterből. Tanítványai rajongásig szerették, pl. kis házi ünnepségeket rendeztek tavasszal, Gyula-napkor vagy karácsonykor is.

„Mikor az orrát rajzolja, lássa a hüvelykujját is... Rudnay mester sokszor Holbeinra s nagy mesterekre hivatkozva próbált minket rávezetni a rajzolás miként jére, lényegére." (Barcsay Jenő)

Beszélgetés Máthé Gyulával: Rudnay Gyula tanítási módszereiről sok vita folyt a főiskolai hallgatók között, különösen azok vitatkoztak, akik impresszionista szemléletű mesterektől jártak át a Mester korrektúráit meghallgatni. Sőt a negyvenes évek elején három-négy Rudnay-növendék is plein-airt festett az Epreskertben, a Szondy utcai kerítés mellett. Egy keddi korrektúranapon meg-

nézte a Mester is a vásznakat. Megállt Máthé Gyula képénél, amelyen két akácfa fogta össze a szűk terű tájat. „Nagyon érdekes, szépen van festve, de impresszionista szemléletű munkának érzem" – nagyjából így beszélt a Mester. Máthé Gyula megkérdezte, hogy hogyan érti ezt a Mester, mert tudjuk, hogy nem szereti az impresszionistákat. „Nem erről van szó, az impresszionizmus a francia művészetnek igen nagy korszaka, sok nagy festő élt benne, akiknek kitűnő szemük volt. Máthé úr – mert így szólított bennünket, mindig odatette az »urat« – is igen jó szemű, jól érzi a légtávlatot és a színeket. De van itt egy érdekes kérdés. Nézzük azt a gyermekláncfüvet. Három-négy méterre van tőlünk, és a színe tiszta kadmiumsárga-közép, de negyven méterre is vannak ilyen virágok, nézzük csak." Felvett egy vékony ecset végére egy kis kadmiumsárga-közép színt, és odatartotta a közel látható gyermekláncfű irányában, a szín talált, azután odatartotta a messze levőhöz, a szín ott is pontosan ugyanaz volt. Itt tehát távlati probléma van, bár a kadmiumsárga nem változik meg: mindkét virágfolt napfényben volt, s a szín ugyanaz maradt, nem lehetett tapasztalni semmiféle elszíneződést a kettő között. Az impresszionisták a távlatot azzal sugallták, hogy a színt fehérrel vagy kékkel tompították, ám így erősen megváltozott a szín karaktere, pedig szemmel láthatóan semmit sem változik a valóságban. Az impresszionista módszerrel elvész tehát a szín intenzitása, tüze. „Szeretnék most valamit mutatni" – mondta Rudnay, és a kép egyik semleges sarkában körülrajzolt egy kb. 15×20 cm mezőt, erre feldobta az ég és a fák tónusát, egy hunyorítással

a látványra, és a kép alján és tetején levő átlag színértékeket odatette. Alul semleges szürke, fent pedig boltozatos ég. Alulra odatette a kadmiumsárga pöttyöt, utána a hátsó gyermekláncfű színét nézte megint össze az ecset végén levő kadmiumsárgával, s ugyanazt a ragyogó színt látta, oda is tette. Ezzel azonban elveszett a távlat. Ezt optikai törvényszerűséggel kell megoldani, méghozzá úgy, hogy a közeli világító erejű színt még fokozni kell, ezt pedig csak kontraszttal lehet megtenni, de még középre is odatette a közeli és távoli gyermekláncfű-folt közt levőt is. Ezután fogta az ecsetet, és a közeli folt köré párizsi kék és krómoxid kört húzott, erre a színfolt hihetetlenül világító erejű lett, a középső sárga folt köré sokkal kisebb intenzitással húzta meg ugyanezt a kört. Azt mondta, hogy mindez nem nagyon különbözik az impresszionisták eljárásaitól, hiszen optikai törvény, hogy az erős fény körül nagy sötétség és kontraszt szín jelentkezik a szemünkben. De a képen ezzel még nincs elintézve a kérdés, túlzott erővel ugrik ki a kép teréből, s valami úton-módon át kell vezetni ezt a túlfeszített színerőt a környező felületek felé. A kadmiumsárga kissé hideg, de a köréje húzott kontraszt kék keménnyé, rideggé tette, az egyensúly módszere az, hogy e köré még egy kört kell húzni krapplakkos angol vörössel, amit kitisztított ecsettel, híg olajjal beleolvasztott, a körtől kifele menet, a környező felületekbe. A két kört csak egészen közelről látta az ember, fél méterről már nem érezte ezt a technikai fogást. Ugyanazt érte el vele, mint az impresszionisták, anélkül hogy a sárga szín tüzét megtörte volna.

A középső értéknél ugyanígy járt el, csak kissé belekente a kontrasztokat az alapzöld földjébe.

Most, hogy befejeztük az egykori tanítványokkal való „baráti beszélgetést", az olvasó képet kaphatott arról az eleven, festői és emberi értékekkel telt légkörről, amely a Mester körül kialakult a Főiskolán. Megesett, hogy egyikük-másikuk emlékezete ugyanarról a dologról mást emelt ki, vagy éppenséggel ellenkezett egymással. Ezt sem „egyeztettem", mert e fejezet egyik célja, amellett, hogy Rudnayt, a nevelőt mutatta meg, az is volt, hogy megmutassa a róla való emlékezés színeváltozását is. Meg azután: ahány ember, annyiféleképpen válaszol a „másik ember"-re, még ha a tisztelet és rajongás egyforma is bennük. Éppen ez a szép, s ezekből az emlékekből talán elevenebben rajzolódik ki a Mester képe, mintha pontosan egyeztettük volna az „adatokat". Szomorú, hogy az, ki egykor nagy, sugalló erejű egyéniség volt, áldott, nagy művész, lassan adattá lesz. Nos, éppen ez ellen szerettem volna tenni azzal, hogy kötetlen beszélgetésre hívtam egykori tanítványait.

Búcsúzóul még egy pillantás a Főiskolán levő Rudnay műtermekre. A műtermeknek sajátos színhangulatuk volt. A modellek mögé kerülő drapériák galambszürkéje vagy angol vöröse mellett a rajzbakok felfordított lapjának valóságos színorgiája lepte meg a belépőt. A palettákon göröngyökben száradtak a tiszta színek, és a fogason lógó festőköpenyeket akár földre is lehetett volna állítani, mert valóságos páncéllá merevültek a sok belekent festéktől. Rudnay maga sohasem öltözött be, s mikor látta, hogy tanítványai „a zseni nemtörődömségével" festőköpe-

nyükbe törlik az ecsetet festés közben, elmesélte, hogy ő is így kezdte, de egyszer valami nagy urat kellett festenie, s barátai elhitették vele, hogy ünneplőbe kell öltöznie. No, el is kezdődött a festés, ül is a nagy úr, de egyszer csak látja, hogy finoman elmosolyodik, s ez a mosoly egyre erősödik az arcán. Nem tudta mire vélni, míg egyszer csak oda nem pillantott ünneplő fekete ruhájára, amelyre – a szokás hatalma! – nagy lendülettel kente rá a tisztítandó ecsetek vastag festéktömegeit. Talán ez az egy tanítása volt, ami nem fogott rajtunk, mert hallatlan önbizalmat jelentett az ecsetek „nagyvonalú" és egyszerű tisztogatása, no meg ez „tekintélyt" is jelentett a többi mester tiszta köpenyben járó tanítványaival szemben.

Érdekes volt megfigyelni, hogy a fiatal főiskolások általában tagadták, hogy bármelyik mester hatása alatt is álltak, mindegyik egyéniségnek, elsőnek, egyetlennek képzelte magát, csupán két mester volt, akiknél a tanítványok büszkén vállalták tanítvány voltukat: Rudnay Gyula és Vaszary János. Vaszary Jánosról írt kis könyvemben leírtam, hogy e két tábor milyen feszültségben élt egymással, az egyik Európa képviselőjeként parádézott, a másik a magyar ugar prófétájaként járt társai között.

Nem zárhatjuk ezt a fejezetet anélkül, hogy fel ne idéznők, hogy közvetlenül és közvetve kik voltak azok a festők, akiket példának állított, vagy akikkel való barátsága áttűzött mondanivalóin.

Régi festőkről sokszor és nagy szenvedéllyel beszélt: a kortársakról úgyszólván soha. Tizianról: „Ő tudott csak a sárga színnel bánni."

Herman Lipót kérdezte őt; a felelet: „Kiket szeretek a régi festők közül? Hát Tiziant és Rembrandtot. Az újabbak közül a franciákat sohasem szerettem... amit bennük szerethetnék, azt sokkal jobban megtalálom a régi olaszokban. Különben sincs semmi új a művészetben... nem fejlődik a művészet! Szentül meg vagyok győződve róla, hogy mi ugyanolyan szemmel látunk egy szép nőt, mint az ősünk tízezer évvel ezelőtt, s a művészetre is áll ez. Irányokat nem ismerek, a lélek színét figyelem... Mellékes, hogy ma készült-e valami, vagy ötezer évvel ezelőtt... Nem szeretem a maiakat. Lelketlenek, ridegek, s a leghaszontalanabb manírba fullad minden, de még az elméletük is... az ősi intuíció változatlan, ami civilizáción alapul a művészetben, az helytelen és eredménytelen. Lélek nélkül nem lehet semmit sem csinálni..."

Elekfy Jenő: „A magyar festők közül Koszta József, Munkácsy Mihály, Paál László, Szinyei Merse Pál (különösen a *Majális*-t csodálta), Mednyánszky László, Székely Bertalan vázlatai, a korrektúrában pedig gyakran szerepelt Velazquez, Tintoretto, Goya, Zurbaran, Rembrandt, Ruysdael, Vermeer van Delft, Frans Hals, Tizian *Doge*-portréja, Giorgione, Piombo munkássága."

Néhány szót Endre Bélával való barátságáról: „Rudnay, Váradi, Pásztor János, Kiss Lajos, Rubletzky Géza és Tornyai vallják – Tornyai szavai szerint –, hogy Endre Bélának sokkal, nagyon sokkal többet köszönhetnek, mint az összes hazai és külföldi akadémiáknak és tudós professzoroknak... Endre Bélától tanulták meg a legegyszerűbb igazságokat, amelyek nélkül művészember

nem boldogulhat..." – írta Tornyai János Endre Béláról szóló cikkében. (*Jövendő*, 1910.)

„Éreztem, hogy az utam elvált Hollósytól. Hollósy a szűk természetlátásnak volt követője, én a képzeletemet akartam kiszabadítani. Áldom az emlékét, mert az alapot, ami nélkül lehetetlen lett volna előbbre jutnom, ő adta meg."

„Életem keserűségei, az ezt követő komor olvasmányok között fedeztem fel Munkácsyt. Abban az időben tiszta feketében festettem (el is pusztultak ez idő beli képeim)." (*Újság*, 1925. II.) „A művésznek kell hogy apja legyen. Csak ott kell hagyni idejében, de sohasem egészen... Át kell venni az egyetemes értékeket, de a rendezés legyen a miénk..." (*Szépművészet*, 1942. ME.)

III. fejezet

„Földiekkel játszó égi tünemény" (Csokonai)

– a vászon előtt –

a) A fekete láng

Ha lakása, a terített asztal ízeinek szeretete, a muzsika és ének, a tánc és a barátok közt komoly vagy anekdotázó Rudnaynak és a tanárnak megismerése képeinek közelébe vitt, mennyivel inkább várható ez most, amikor a festő Rudnayt ismerjük meg, ugyancsak hiteles vallomások alapján.

Palettája: „Ha valamliyen cseppkőbarlangban készült részletfotográfiára vagy a Holdnak erősen nagyított fényképére gondolunk, úgy némi fogalmat szerezhetünk arról,

milyen a felülete az állvány és paletta elérhető részeinek a sok odakent festéktől és olajtól. A paletta szinte elmozdíthatatlanul odaragad a padkához, nem is kerül karra, csupán arra szolgál, hogy a festékmasszák (főleg sötétsárgák, barnák, pirosak, feketék) helyet találjanak rajta, keverve csak a vásznon lesznek." (Herman Lipót)

„Nem tisztította palettáját. A régi rétegre nyugodtan rányomta a friss festéket. Tisztán, ragyogóan jöttek ki ecsetje alól a színek. Tanítványai mind követték ezt a festői eljárást: valóban fantáziadúsító eljárás, és elveszi a festék primer nyerseségét. Rudnay mondogatta: Aki nem tud uralkodni palettája felett, nem festő." (Litkey György)

„Gyula ugyanis nem kevert a közepes nagyságú szögletes palettán, csak arra nyomta ki a tubusból a színeket, mondván, hogy a vásznon úgyis összekeveredne. A maradék festék egyik napról a másikra megbőrösödött, megsárgult, akkor újat nyomott föléjük. Így lassanként a paletta Magyarország domború térképéhez lett hasonlatos. Mikor egészen megtelt, akkor leégette a festéket, vagy újat vett." (Elekfy Jenő)

Most pedig azokat a feljegyzéseket közlöm, amelyek arról szólnak: hogyan festett Rudnay Gyula.

Halasyné Rudnay Róza: „Mikor festett, megszűnt a világ körülötte" – általában alacsony széket használt, és ha állványon dolgozott, akkor is ülve maradt. Egyik gyönyörű kis vízfestményét mintegy húsz perc alatt, Bábonyban pedig egyik tájképét torlódó felhőkkel, olajban mintegy fél óra alatt festette meg. Leánya, N. Rudnay Erzsébet mondta el, hogy egy alkalommal éppen ebédhez ké-

szülődtek, amikor a Mester meglátta a fehér peremű felhőket, azonnal festeni kezdett, s mire a levest tálalták, a kép készen is volt.

Tájképet festett otthon is emlékezetből. Így a *Nemes asszony és szolgája* c. remekművét is, amelyhez Róza lánya ült modellt a műteremben. Az N. Rudnay Erzsébetnél levő *Sátorozó cigányok*-at pedig az ostrom után otthon festette, azzal a kevés festékkel, amit össze tudtak számára szedni. Rudnay számára öröm volt a festés, nem fárasztotta. „... bár ott állt a modell, a Mester ettől függetlenül formálta a képet. Nem a látványt festette, hanem azt, ami a lelkében élt, vagy ami a látvány kapcsán fantáziájában megmozdult. Csak átvett belőle bizonyos dolgokat, esetleg a tónusát vagy részletfinomságokat, olyasmit, amit fejből nemigen lehet kitalálni. A modellt sokszor egész másként öltöztette fel, más színű ruhadarabot adott rá, olyan környezetbe helyezte, amilyen ott a helyszínen sehol sem volt látható ... Sokszor szép napos, nyári délelőtt viharos, sötét fellegekbe borított komor táj született ..." (Elekfy Jenő)

Utálta Nagybányát, „ott kékkel festették az árnyékot, én meg barnával és feketével, s tudtam, hogy nekem van igazam" – idézi Barcsay Jenő a Mester szavait.

Rudnay egyszer mulatság közben festett gyorsan egy kb. 60×70 cm nagyságú képet Endre Bélánénak. Rudnays kék ég, acélfehérrel, benne egy fából összetákolt fészer, egy-két galamb repül az égen, szép kép.

„Rudnay Gyula elment a makói telepre, és Espersit Jánosnál festett egy képet. Vén Emiltől kért festéket és ecsetet, egy fiákerrel kiment a strand felé, s egy fasor

előtt megállt. Földre tette a vásznat, négy kővel lenyomtatta a sarkokon, egy másik lapos kőre a festékeket nyomta ki, és fél óra alatt megfestette a képet, rajta volt lovaival a fiáker is. Nagy fák voltak rajta, a vászon fehér volt. – Nem szerette a palettán a festékkeverést, hanem csak belenyúlt az ecsettel, felszedte a színeket, és a vásznon történt a keverés. Volt egy korszaka, amikor nem húzta az ecsetet, hanem csak tapogatta vele a vásznat – növendékei is így kezdtek festeni." (Vén Emil)

„Az Ertli kertbe mentek festeni Baján, azt mondja Rudnay Gyula Kun Istvánnak: – Pista fiam, hozza már el ezt a vásznat. – Kb 50×60 cm volt négy rajzszeggel vakkeretre »feszítve«, hullámosan. Paletta, kis üveg lenolaj. – Állvány? – Nem kell. Kis szék, kő stb. alkotta »műtermét« a szabadban." (Kun István)

Elekfy Jenő: „*Csipkekendős nő* (ez Lázár: XII. képpel azonos, nem pedig a híressé vált gyönyörű mellképpel)... Könnyedén, híg festékkel szinte egy lendülettel festve, szürkéből előforduló, gyöngéd színekkel... A benne élő képet minden tervezgetés, vázolgatás vagy akár rajztanulmányok nélkül a választott témának megfelelő nagyságú vásznon kezdte el. Szerette, ha a vászonnak valamilyen tónusa van, ezért sokszor már angol vörössel aláfestett vásznon kezdte. Ha fehér vászonra festett, akkor híg festékkel, sötét foltokkal felrajzolta a kompozíciót, gondosan ügyelve az arányokra és a jellemzésre, majd rögtön a megjelenítést igyekezett fehér, illetőleg más színekkel elővarázsolni. A részletformákat, amint sorra kerültek, azonnal »lekötötte«, azaz »készre« festette. Mindig az egészen dolgozott. Óriási készsége volt... a ké-

pek egy ülésre készültek, kivéve az egész nagy vásznakat."

Kun István: „Feltartott karral rakta fel a festéket, minden handabanda nélkül. »Lendület«-nek hat, pedig lassú fejlesztés. Irtózatos drámai csapásoknak hatnak, pedig nem így készültek." Öregkorában Baján egy fürdőszobában festett, és Kun István megfigyelte a kulcslyukon: a tájat lassan, el-elgondolkozva festette, hozzá-hozzányúlt a képhez, s közben nagyokat szippantott cigarettájából.

Balás Attila: „(A Bors utcában) ott állt a vászon előtt, s ideges gyorsasággal, gyors mozdulattal mozgott az ecsetje a vásznon. Azután hátralépett, vagy leült, hosszan merengve nézte a felrakott színeket, amit leginkább egy kis fekete tükörrel vagy kicsinyítővel nézegetett, aztán újra leült, s utána idegesen felugrott, majd megint folytatta munkáját. Nagyon ideges ember volt, tiszta, igaz, mély, elgondolkozó lélek. Néha örömében verseket szavalt magának munka közben. Mindenkor magas nyakú keménygallért viselt, sohasem öltözött be, vagy köpenyt nem vett magára, és annyira belemélyedt a munkába, hogy a festékes ecsetet a ruhájába törölte..."

Mikli Ferenc: „1950-ben egy délután Rudnay kért egy felfeszített vásznat, kezével mutatta, hogy kb. mekkorát. Kért, hogy fessem be valamilyen barnás színnel. Elvitte a vásznat, majd kb. másfél óra múlva visszahozta, s befordítva letette a falhoz (pohár bor, beszélgetés...), mikor elment, Mikli Ferenc megfordította a vásznat, hát egy önarckép... rohan a lakására... Rám nézett, mosolygott, szívére tette kezét, másikat esküre emelte, és

azt mondta: »Ez volt az utolsó, esküszöm! Ezt neked festettem!«"

„Hogy Hollósytól elkerültem, sajátosképpen az irodalom hatása alatt ment végbe bennem a nagy átalakulás. Majdnem döntő hatással volt rám az orosz irodalom."

Molnár Ernő: „Rudnay Gyula Rembrandtról beszélve mondta, hogy az a szép a remekművekben, hogy mindig benne van az emberi stigma, az esendőség, a hiba is. Rembrandtnál a fény a csoda, az árnyék sokszor kissé »asztmás«, fulladt. – Nem mindegy, hogy a festéket hogyan »teszem le«, pasztózusan, simán vagy soványan, mindegyiknek megvan a maga helye. A maiak ott tévednek, hogy az egész képre egyenletesen rakják fel a festéket, pedig a festék minősége, felrakásának módja is fontos. – (Egyik növendékéről mondta egyszer, miután az megmutatta munkáit, hogy »hát sokan azt hiszik, hogy ha megfestenek egy fekete macskát naranccsal, az már művészet«.)

Miklóssy Gábor mondta el, hogy Molnár Zoltán egyszer bement a Mesterhez, amikor festett. Rudnay nem hallotta, Molnár Zoltán leült egy székre, az ajtó mellett. Rudnay festés közben sokat nyögött, sóhajtott, de nem úgy, mintha valami nem sikerült, hogy bosszankodott volna, hanem szinte úgy, mint amikor valaki rááll valamire „egy életem, egy halálom"-ként, s ugrik egyet: odahúzta az ecsetet egy nyögéssel, de az aztán ott is maradt. – A rajzból kiindulva, sokszor hivatkozott Michelangelóra, hogy az ő premier planban mutatkozó rajzában, aminek a síkban dekoratív ereje is volt, mégis tudta érzékeltetni a formának a határértéken túli folytatását – ami nem

látszik, az is benne legyen abban, ami látszik. – Erre Rudnay: „Ön nem ilyen típus, kérem." Felhozta, hogy Révész Béla írt egy tanulmányt *Ady–Rudnay* címen, összehasonlította őket az írás, az alkotás módozatait, a fogantatástól a rögzítésig. Rudnay azt mondta, hogy nagy tévedés ez az összehasonlítás, az egy nevezőre hozás. Ady eruptív erejű költészete mellett nagyon sokszor vajúdó, lassan csiszolgató periódus után jön meg a vers végleges formája. „Nálam ez nem így van, én az életet a munkámba belekerült hibákkal együtt, együttesében, hirtelenül akarom kivetíteni, ami legyen olyan, mint az élet, amiben legyen jó is, rossz is." Miklóssy Gábor szerint ebben utalás volt a magyar temperamentumra a mértékletességgel és a formák szórakoztató felszínességével szemben.

Balás Attila: „Gyorsan mozgott a keze, felvázolta fejből a tájképet (Balás Attila a Bors utcai műteremben látta festeni, ahová többször elment, ruhát kapott a Mestertől), a táj egét bekente kékkel, aztán ronggyal letörölte, nem egyenletesen, ettől lett olyan lebegő az ég, aztán beletett két-három madarat."

Herman Lipót: „Nem is bánom, hogy egy kicsit nagyothallok, csak az emberek beszédét nem hallom, de a tájnak minden szavát értem. Amíg a festő nem látja a fának, tájnak szemét, száját, kezét, fülét – addig nem érzi a lelkét. Nekem a faluban minden háznak van szeme, ablakai hunyorgatnak, nevetnek, sírnak. A Raffael csodás Madonnás képein nemcsak Mária szeme kék, de mögötte az ég is. Minden jó képnek olyannak kell lennie,

mint a szemnek – néznie kell! Van mosolygó szem, van haragos, és van borzalmas."

A fény „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó".

Herman Lipót: „Gyakran érzem, hogy bennem a piktor utamban van. Hogy az anyagon keresztül tulajdonképpen sohasem fogja magát teljesen kifejezni a művész. Én látom a küzdelmet a legnagyobbaknál is . . ."

„Minden festőben, két egymással kiegyenlíthetetlen ellenfél viaskodik: a szigorú törvényeknek alávetett technikai keresztülvitel és a lélek érintetlensége. Még nem akadt festő, aki a kettőt a legmagasabb fokon tökéletes egyensúlyba hozta volna egymással. Rám is ez vonatkozik." *(Magyarság,* 1932.)

Elekfy Jenő: „Első követelménynek tartotta a kép hatásánál a »megjelenítést«, ezen a kép ütőerejét értette, vagyis azt a sajátságot, hogy a néző figyelmét szuggesztív eszközökkel magára vonja. Mivel tónusos festő volt, ezt a hatást erőteljes ellentétek alkalmazásával vélte elérni . . . a művész alkotása egyben manifesztálás, azaz kinyilatkoztatás, elénk tárja azt, amit a művész egyéniségén keresztül felfedez, és megláttatni érdemesnek tart a külvilággal."

Emlékezetem szerint a „megjelenítés" a messziről való zavartalan, nagyvonalú hatást jelentette, ezt meg kell tartani, amikor a kép megdolgozását olyan fokig is fejlesztheti bárki, hogy akár a pórusok is rajta legyenek. Tehát a kép legyen jó messziről, közelebbről és egészen közelről is, nem volt semmiféle olyan tanítása, hogy a kép csak távolról legyen jó. – Hadd jegyezzem meg itt, hogy

figurái miatt, hanem a halottat borító fehér lepel megfestése és tartalma miatt.

„A földet vagy okkeres fehérrel aláfestett vastag maszszán, csonttá száradás után, zöld földes, umbra natúrral lazúrozta, vagy fehér vásznon, nagyon vékony umbrás okkerrel, nagyon kis fehér hozzáadásával festette meg."

„A színek egymáshoz való viszonyát, értékét és megjelenését a muzsika hangjaihoz való hasonlatokkal szerette érzékeltetni, megértetni... Minden szín jó, csak megfelelő környezetbe legyen letéve." (Kiss Lajos)

„Állandó színei a következők voltak: kremsi fehér, okkersárga, cinóber vörös, krapplakk, égetett siéna, angol vörös, párizsi kék, aszfalt és fekete. Tájképeknél még: kadmium citrom, nedvzöld, esetleg ultramarinkék. Kobaltot sohasem használt. Beszélt sokszor bizonyos sárga lakkról is és barna lakkról, ilyeneket – úgymond – Paál László is használt, ilyesmi azonban a mi időnkben már nem kapható."

„Figurális festésnél a fej vagy testrészek színét felbontás nélküli egyetlen színértékben kell megoldani, a ruharészeknél is ez a szempont irányadó." (Frans Hals, Vermeer, Van Dyck, Tintoretto és a spanyolok.)

Szombathy Viktornak mondta Rudnay Gyula, hogy „a színek zenéje ez, kérem, hiszen a színeknek zenéjük van. Azt kottáztam le csupán. Mert én ecsettel muzsikálok, amikor festek. Néha halkan, bánatosan, máskor meg kontrasztként dobok bele valami vidám akkordot, élénk színt... lágy akkordok, homályos szoba, tompa fény..." Vén Emilnek mondta a színvezetésről: „A színt nem szabad magára hagyni, hanem a vászon más részein is vissz-

hangozzék, végig kell tehát vezetni, s valahol robbannia kell." Minden színt végigvezetett, jól látszik ez a fehéreinél, nem egyenlő értékűek, hanem csak egy villan tisztán, a többi hátrább szorul. Egyensúlyokat rakott fel színekből, néha figyelmeztetett rá, hogy pl. az indiai vörös alá előbb fehéret kell festeni ... (lásd: a *lazúr* címszónál.) „Ő sohasem ágyazott aszfaltba, mint Munkácsy és Paál, mert tudta, hogy feketedik, csak vékonyan lazúrozott vele. Rudnay azért nem szerette az impresszionistákat, mert a természetnek csak egyik nézetét adják, s nem magukból merítik a színvilágot, hanem azt festik, amit látnak, ami kívülről hat rájuk." „Meg kell találnom a saját színvilágomat." Münchenben olyan szegény volt, hogy nem tudott festéket venni, hanem megvárta, amíg a gazdag fiúk eldobálják a tubusokat, amiben még volt festék, s ezt gyűjtötte össze. Ezzel festett, de bámulták is, csodálatosan tudott festeni. Cölin kéket és más ilyen drága színeket később sem használt! Modigliani is földfestékkel, okkerfestékkel festett, nem volt pénze másra.

„Ha a fény és árnyék tábornok, akkor a szín csak őrmester. Még faktúrában is meg kell különböztetni őket." (Basilides Sándor)

Kántor Andor mondja el: „A Mester azt tanította, hogy a fény (ez mindig hideg) és az árnyék (ez általában melegebb) megöli a színt. A kettő találkozásánál erősödik, fokozódik a szín ereje ... a forma fordulásánál (pl. homlok, orr) észlelhető ez a jelenség. A képen a felhasznált színt vezetni kell ... ha pl. egy vörös szín megjelenik valahol a képen, azt végig kell vezetni, és a formákon szerzett tapasztalat felhasználásával hol erősebben,

figurái miatt, hanem a halottat borító fehér lepel megfestése és tartalma miatt.

„A földet vagy okkeres fehérrel aláfestett vastag maszszán, csonttá száradás után, zöld földes, umbra natúrral lazúrozta, vagy fehér vásznon, nagyon vékony umbrás okkerrel, nagyon kis fehér hozzáadásával festette meg."

„A színek egymáshoz való viszonyát, értékét és megjelenését a muzsika hangjaihoz való hasonlatokkal szerette érzékeltetni, megértetni ... Minden szín jó, csak megfelelő környezetbe legyen letéve." (Kiss Lajos)

„Állandó színei a következők voltak: kremsi fehér, okkersárga, cinóber vörös, krapplakk, égetett siéna, angol vörös, párizsi kék, aszfalt és fekete. Tájképeknél még: kadmium citrom, nedvzöld, esetleg ultramarinkék. Kobaltot sohasem használt. Beszélt sokszor bizonyos sárga lakkról is és barna lakkról, ilyeneket – úgymond – Paál László is használt, ilyesmi azonban a mi időnkben már nem kapható."

„Figurális festésnél a fej vagy testrészek színét felbontás nélküli egyetlen színértékben kell megoldani, a ruharészeknél is ez a szempont irányadó." (Frans Hals, Vermeer, Van Dyck, Tintoretto és a spanyolok.)

Szombathy Viktornak mondta Rudnay Gyula, hogy „a színek zenéje ez, kérem, hiszen a színeknek zenéjük van. Azt kottáztam le csupán. Mert én ecsettel muzsikálok, amikor festek. Néha halkan, bánatosan, máskor meg kontrasztként dobok bele valami vidám akkordot, élénk színt ... lágy akkordok, homályos szoba, tompa fény ..." Vén Emilnek mondta a színvezetésről: „A színt nem szabad magára hagyni, hanem a vászon más részein is vissz-

hangozzék, végig kell tehát vezetni, s valahol robbannia kell." Minden színt végigvezetett, jól látszik ez a fehéreinél, nem egyenlő értékűek, hanem csak egy villan tisztán, a többi hátrább szorul. Egyensúlyokat rakott fel színekből, néha figyelmeztetett rá, hogy pl. az indiai vörös alá előbb fehéret kell festeni... (lásd: a *lazúr* címszónál.) „Ő sohasem ágyazott aszfaltba, mint Munkácsy és Paál, mert tudta, hogy feketedik, csak vékonyan lazúrozott vele. Rudnay azért nem szerette az impresszionistákat, mert a természetnek csak egyik nézetét adják, s nem magukból merítik a színvilágot, hanem azt festik, amit látnak, ami kívülről hat rájuk." „Meg kell találnom a saját színvilágomat." Münchenben olyan szegény volt, hogy nem tudott festéket venni, hanem megvárta, amíg a gazdag fiúk eldobálják a tubusokat, amiben még volt festék, s ezt gyűjtötte össze. Ezzel festett, de bámulták is, csodálatosan tudott festeni. Cölin kéket és más ilyen drága színeket később sem használt! Modigliani is földfestékkel, okkerfestékkel festett, nem volt pénze másra.

„Ha a fény és árnyék tábornok, akkor a szín csak őrmester. Még faktúrában is meg kell különböztetni őket." (Basilides Sándor)

Kántor Andor mondja el: „A Mester azt tanította, hogy a fény (ez mindig hideg) és az árnyék (ez általában melegebb) megöli a színt. A kettő találkozásánál erősödik, fokozódik a szín ereje... a forma fordulásánál (pl. homlok, orr) észlelhető ez a jelenség. A képen a felhasznált színt vezetni kell... ha pl. egy vörös szín megjelenik valahol a képen, azt végig kell vezetni, és a formákon szerzett tapasztalat felhasználásával hol erősebben,

Rudnay nagyon tudatosan alkalmazkodott festésmódjában is a kép méreteihez, ami nála – úgy látszik – egyet jelentett azzal is, hogy milyen távolról látja a megfestett dolgokat. Ha például 15–20 méternyi távolságban voltak (kicsinyedésüknek megfelelően) az alakok, akkor csak olyan nagy foltokban festette meg őket, amilyenekben ilyen távolról látszanak. Nem festett tehát „közelről látható távolt", de távolról látható közelt sem. Ugyanolyan méretű vásznon, ha egy portrét festett, akkor hatásában a pórusok finomságáig munkálta meg (hogy ezt is nagyvonalúan tette, az más lapra tartozik, tehát nem „kidolgozta", hanem a közelséget festői eszközökkel sugallta), ha ellenben távoli képet festett, akkor a távolságnak megfelelő summában ábrázolta! (László Gyula)

Már a terített asztal bemutatásakor, továbbá a tanítványoknak adott tanításakor megismerhettük, hogy Rudnaynak a szín valósággal életeleme volt, akár az ételek ízeit, úgy ismerte és szerette színeinek természetét. Egy-egy képe a színek találkahelye, intim összebúvása, egymást értő öröme. Sokat kísérletezett azzal, hogy miként lehetne a különböző színek sugalló erejét úgy hangolni, hogy még tisztábban szólaljanak meg. Rudnay nem „átvett" színskálával dolgozott, amint a felületes, a festészetet csak a szavakon keresztül ismerők vagy a nyers vásári színekben látók gondolják. A legnagyobb mértékben önálló színalkotó, s ezt izzóvá teszi nála, hogy a színek összecsengése sohasem öncélú, hanem mindig az emberinek, a magyarnak kifejezését szolgálja. Tanítványai nagy szeretettel emlékeznek Mesterünk tanítására, s emlékeiket is úgy hallgassuk, mint az eddigieket, mintha

nagy asztal mellett ülnénk együtt, baráti együttesben, s néha szinte egyik a másik szájából venné ki a szót, hogy elmondhassa, hogy mit tanult a piktúrából, hogy megteremthesse vele a művészi kifejezés eszközeit. A színek természete ugyanis Rudnay szerint is objektív valóság, amelyet éppen ezért tanítani s tanulni is lehet, csak felhasználásukhoz kell művészi alkotóerő.

Boross Géza mondja, hogy Rudnay sokszor magyarázta: nem bizonyos, hogy ez meg amaz a szín nem jó, csak a környezete nem talál hozzá. Ha azt a színt próbálgatja javítgatni, nem megy, de ha a kép másik sarkában változtat meg valamit, lehet, hogy a szín életre kel, mert nem a színben volt a baj, hanem a viszonylatban. Mesélte erről, hogy amikor Párizsban volt valamelyik magyar festő, egy történelmi kompozíciót festett, s mondta, hogy ezt az aranysárga színt nem tudom kihozni. Erre az egyik idősebb festő azt mondta, hogy így nem is lehet. Hogy kell hát, Bátyám? Az pedig elkezdte törölni mellőle az élénk színeket, s a sárgára ráment egy kis okkerral. Abban a pillanatban életre kelt. Hogy ez a szín éljen, a többit le kell hangolni. A színesség nem tarkaság, mondta Rudnay Gyula. Minden hidegnek meleg a kontrasztja, minden melegnek hideg, mindig erről beszélt, nem a világos vagy sötét színről. Hideg-meleggel kezdte a képet és a korrektúrát, ez adja a „kép egészséges lélegzését".

Egyszer a Mester bejött Miklóssy Gábor műtermébe, s ott valami kérdőívet kellett kitölteni, hogy melyik művet tartják a legkiemelkedőbb alkotásnak? Rudnay Gyula azt mondta, hogy *Hunyadi László siratásá*-t, nem mellék-

intenzívebben kell hangsúlyozni, hol pedig hidegebb vagy melegebb hangján megszólaltatni. Ezzel együtt a felcsendülő meleg színek hideggel (kékkel) való ellensúlyozásának, »megkontrázásának« szükségességét bizonyította."

Litkey György: „– Adja csak ide az ecsetet. – Egy kicsit keresgélt a kazettában, a festékek között: párizsi kéket, angol vöröst, világos okkert, kadmiumsárgát, fehéret nyomott ki hihetetlen gyorsasággal a palettára, majd ecsettel belenyúlt a festékekbe, de nem keverte őket, és úgy dobta fel a színeket a vászonra. Végigvezette a képen a kéket, a barnát, a sárgát, majd visszaütötte egy kontrasztszínnel vagy egy ragyogó fehérrel. A fehérbe ugyanazzal az ecsettel nyúlt bele, így az előbbi színek halk játéka a fehéret csillogóvá, tartalmassá tette. A fakó színeket – így nevezte többek közt a puszták nyári, kiégett zöldjét – egyedülállóan tudta kikeverni. Ezek a fakó, rudnays mélységű színek a napszítta kabátokról, kopott csizmákról, cserzett mezítlábakról beszéltek. A fakó szín népének sorsát sommázza – mondta."

Különösen gazdagon emlékezett a Mesternek a színekről adott tanításaira Balás Attila. Többszöri beszélgetésünket és levelét minden „összedolgozás" nélkül adom, mert így igazabb a hangulata: „A feketét krapplakkal keverte össze, s ezzel húzta be a vásznat, ez adta az alap barnás színét. A meleg zöldet úgy kapta, hogy feketét krómsárgával kevert össze, matt zöld lett belőle.

Sötét fák: fekete–sárga keverék, s ebbe tett még párizsi kéket, ez összehozta a sötét színt. Cinóbert nem használt soha, helyette angol vöröset, bele egy kis krapplakk, ez tüzelt benne. Szerette az angol vöröset, párizsi

kéket. A tiszta ultramarint nem lehet használni, kékítő lesz, bele kell más színt keverni, például meg kell melegíteni egy kis krapplakkal, ezt úgy csinálta, hogy ecsettel felvette a két színt, és a vásznon csak az eget törülő rongy hozta össze a kettőt. A krómoxidzöldet szerette, de ezt sem használta tisztán.

Hideg színeket a fehér meleggé teszi, a meleg színeket hideggé, ugyanez a tulajdonsága a feketének is: a hideget melegebbé, a meleget hidegebbé teszi. Kadmiumsárgát használt, okkert keveset, azt mondta, hogy a sárgával nagyon nehéz bánni, csak ritkán, néha használta, de óvatosan egy-két ecsetvonás erejéig. Színei a meleg barnák, az angol vörös, és a caput mortuum. Zöldjei azért voltak áttetszőek, mert ott a leginkább a lazúrszíneket kedvelte (Grüner-lakk stb.), kékjei a párizsi kék. Általában a hideg színek fent, a meleg színek lent kapcsolódtak. Mondta is: a nagy felületekhez kiegyensúlyozás végett kell az előrelépő meleg és a hátralépő hideg szín. Ezek teszik összehangzóvá és egységessé a kép jelenlétét. Az ultramarinkéket mellőzte, úgyszintén az aszfaltot is...

A színek hatása nagyban függ attól, hogy mekkora felületen alkalmazzuk a hideg és meleg színeket, a hideg színek általában nagyobb felületet bírnak, akkor hatásosak.

Szabályokat is állított fel, háromféle szín van:

a) hideg és meleg

b) világos és sötét

c) az összetett színek, nem tiszták, hanem kevertek.

A fehér hozzáadásával a színek hidegebbek lesznek.

A fekete hozzáadásával tompultabb, melegebb lesz a

többi szín. Zöld – a lazúrszíneket külön kezelte a telítettektől, a földszínektől. Földfestékek, ezzel szemben a lazúrszerű Grüner-lakk, olyan, mint az ultramarin, áttetsző; lazúrszíneket lehet földfestékkel keverni.

Sárgákat – átlátszó sárgák, indiai sárga, szerette a lazúrsárgát. Angol sárga (barnavöröset is használt hozzá), a vöröset sohasem használta magában, mindig sárgát kevert hozzá.

A párizsi kéket Grüner-lakkal keverte, egyébként kékítő színe lenne.

Az umbrákat sárgával keverte, és híg olajjal, szépen lehetett törölni, hogy ne legyen fedő. Égetett siena, krómvörös, ebbe tett bele krapplakkot. Nem szabad két színnél többet összekeverni, ezek közül az egyik lazúrszín, a másik tömörebb legyen, tehát egy fedő és egy áttetsző. A levegő: párizsi kék Grüner-lakkal, zöldeskék lett. A földeket kitörléssel mintázta. Fehérrel keverve a sárga kadmium, az okker és krapplakk hidegebb; feketével keverve a sárga mindig sötétebb zöld.

Okkersárga feketével melegebb, piszkosabb zöld.

Siena natúr, szép lazúros sárga. Föld; umbrát kevert siena natúrral vagy indiai sárgával, kitörölte.

Ultramarin – feketével melegebb, szürkésebb, keveset használta, félig nyitott, egyoldalas kompozíciók. Lazúr: volt egy zöld képe, elrontotta, el akarta dobni, mert sok feketével kevert színt használt, áthúzta Grüner-lakkal, és attól szép egységes lett. Lazúr az égnél – feketét és krapplakkot kevert össze, piszkosnak hat, de nem az: nőknek való sok színt összekeverni!

Sötétkéknél Van Dyck barna, de nem tisztán, hanem natúr vagy égetett umbrával, szép piszkosszürkés dolgok. Krómoxidzöldet is Grüner-lakkal keverte elég hígan; a feketéket vagy sárgákat szokta világosabbá, derűsebbé tenni sienával. Sok rongyot használt, kitörölte a színt a vászonról. Feleségét égetett sienával, indiai sárgával festette.

A Grüner-lakk meleg, sötét, nem telített zöld, ha hidegre teszi, kékes lesz. Felhőinek nagy része is törlés!

Caput mortuum, mégpedig lilás változata, nagyon fontos színe volt a mesternek, sienával és umbrával együtt – föld. A tónusszínekkel úgy lehet finom hatást elérni, ha hideg színre hideggel, melegre meleggel festünk."

Schéner Mihály: „Úgy szóljanak a színek, mintha egy ötszáz tagú zenekar játszana" – mondta egyszer Rudnay Gyula . . . „Figyeljük a zöldeket és szürkéket, a szürke élteti a zöldet. Festettek ők aktot is plein-airben. Nem arról van szó, hogy nem tudott volna több színnel dolgozni; bizonyos színeket kizárt, nem találtak egyéniségéhez, de a megmaradtakon belül hallatlan energiával dolgozott. Mondta, hogy megpróbált ő is élénkebb színekkel festeni, de összehasonlította régebbi képeivel, s úgy érezte, hogy idegen tőle ez a világ, s ezért szándékosan elhagyta. Arra törekedett, hogy egyetlen pontban csillanjon a kép, mindent ehhez az egy ponthoz fokozott! Rudnay megérezte a felületek döntő jelentőségét."

Máthé Gyula: a festő a gyakorlat folyamán rájön, hogy vannak fölösleges színek a palettáján, azokat dobja ki. Az akácfának minden talajon más a színe, mindegyiknek más a színe. Úgy kell festeni, hogy a madárka elrepül-

hessen a lombok között; bizonyos pontokon keményebb színfoltok, ezek a dinamikus foltok eloszlanak – eloszlatás híg színekkel. Népi szőtteseken, kerámiákon, bútorokon levő színek, szép kék vagy más szín, nemesen érett színek, ilyeneket csak a nagy klasszikusoknál láthatunk. A fehéreket pasztózusan kell felrakni, a többi festéket ez idővel tönkretenné, tehát a vékony festékréteg jobban megmarad. Rudnay a földfestékek felé transzponált. Kontra: általában a komplementerrel kontrázza meg, de lásd a sárgáról mondottakat később.

A lazúrról:

Boross Géza: „Nem mutatott sohasem technikai fogásokat, egyszer hideg lazúrral átment egy meleg színen. Égetett umbrás olaj lazúr, piszkos festékmasszát tett rá, azután jól átdörzsölte, hogy csak a festékbarázdákban maradt nyoma. A párizsi kék, ha fehérrel keveredik, plészín lesz, csak lazúrral szabad kezelni. Minden színnek megvan a maga kontrája, kéket pl. nem lehet anélkül feltenni, hogy meg ne kontrázzam. (Pl. angol vörössel.) A sárgába pedig hideget, fehéret kell belejátszani."

Herman Lipót: *(Pesti Napló,* 1932. III. 13.) „A lazúr lényege abból áll, hogy a képet erős és bő ecsetvonásokkal megfesti, s vagy egy hónapon át száradni hagyja, amikor már kőkeménységet ér el, a festékréteget hígított olajfestékkel (szinte vízfestékszerűen) átvonja. Ezáltal az alsó réteg nyer tartalmasságában, a mélységek még áttetszőbbekké válnak, a fény és árnyék közti átmenetek lágyabbak lesznek, a holt foltok életet nyernek. Egy-egy nagy színfolt olyan lesz, mint a tenger vize, melyen ke-

resztülsüt a nap, s melynek mérhetetlen mélységét az áttetsző felsőbb rétegek még csak misztikusabbá alakítják. Ezt az eljárási módot nem a régiektől vette át, hanem kísérletei alapján – azt lehet mondani – saját testére szabta . . ."

Vén Emil: „Az indiai vörös alá először fehéret kell festeni, hogy jobban éljen, utána krapplakkal lazúrozni, így cinóber erejű színt kap az ember. (Rudnay cinóbert nem használt.) Színei: indiai sárga, nápolyi sárga, aranyokker, terra di siena, égetett umbra, zöld földek sorozata, amit lazúrosan használt. Fél év után minden képét belakkozta. Kékjei: Párizsi kék lazúrosan – vigyázat, feketedik! – és ultramarin. A legszebb kéket krómoxidzölddel csinálta, ez ugyanis a föld barnája mellett kéknek hat. A földet aranyokkerrel és fehérrel festette, és aszfalttal lazúrozta."

Elekfy Jenő: „Az úgynevezett lazúrt már megszáradt képre festette rá Gyula. Amint említettem, a kép általános színhangja szerint, a hideg színhatásra meleg (aszfaltos barna) vagy fordított esetben hideg (kékesfekete) lazúr került. Ez a lazúr azonban nem jelentette teljesen sablonos bevonását a képnek, hanem a kívánt hatás érdekében helyenként ritkább, hígabb, másutt sűrűbb anyaggal történt, esetleg a kép egyes részletein szükségszerűen a jelen levő színeket megfelelő szín hozzáadásával megerősítette, esetleg alterálta. Az aszfaltos lazúr az anyag megbízhatatlanságánál fogva veszélyesebbnek mutatkozott, ugyanis ettől a kép sokáig ragadós maradt. Az olajos hígítóanyaghoz kevés lakkot is tett. A lazúr hatására különösen a pasztózusan festett képeknél vált ele-

venné Rudnay képeinek szép faktúrája. Viszont nem kétséges, hogy ezek az utólagosan festett vékony festékrétegek képeinek sötétedéséhez erősen hozzájárultak. Sokszor kézirajzait, amelyek kizárólag öncélú grafikák voltak, továbbá kis méretű akvarelljeit is lakkozta, sőt híg olajos lakkal is ellátta, hogy a rajzok feketéje vagy a színek olajfestményszerű mélységet, teltséget érjenek el... A színnek mélyről kell feltörni, mint a hegedű színének a lakk alól. (Tizian lazúrjaival kapcsolatban mondta.)"

Balás Attila: „Egységes lazúrozásokat és helyi lazúrozást szokott használni, a képek egységének elérésére. Fekete és krapplakk keverék, amit még olajos terpentinnel is felhígított. Gyönyörű tájképe az Ernstben: »El akartam dobni, de lazúrozással sikerült megmenteni.«

Miklóssy Gábor: „Greco tüzes színei, a tiziani akt tüzes fehérje... Rudnaynál a régi, rétegezett felületek helyett. Sokat beszélt a velencei iskolának, Tintorettónak bíbor színeiről, ami lazúrokból állt elő. Grecónál is sárgásvörösek, világos alapon lazúrozta, a fény elönti a dolgokat, itt hideg szín, ahol átcsap az árnyékba, ott kulminál a szín, a túlsó oldalon a reflex színei – inkább meleg színek, nem úgy, mint az impresszionistáknál."

b) „Felleg borult az erdőre..."

A táj és az ember, a kép: Rudnay nagyon komolyan vette az ember és a táj kapcsolatát, ez a kapcsolat azonban sokkalta mélyebb, mint hogy a kép felületén az ember beleilleszkedjék a tájba. Rudnay azt vallotta, hogy a kettő egymás képére és hasonlatosságára alakul át, nemcsak a nótázás más tájegységek szerint, hanem az embe-

rek viselete, járása, termete, beszédmodora s természetesen gondolatainak árnyalatai is mások. Nem volt ő az a festő, aki bárhol le tud ülni, és a szép, eléje táruló színeket gyönyörködve festi meg. Neki bele kellett élnie magát abba az életbe, amelynek képét újjáalkotta. Egy ház nemcsak látvány volt a számára, hanem annak is megvolt a maga élete, amely az emberéletekkel együtt alakult, vénült, vagy szépült, roskadt, vagy épült újjá. De ugyanígy az emberek sem voltak csak modellek, „érdekes" vagy „szép" arcok, hanem elsősorban emberek, akiknek ideje múlásában az élet munkálkodik. A táj sem egyszerűen andalító látvány, hanem az a tér, amelyben emberek élnek, akikre völgyek dédelgető védelmében épült falvak, hegytetőn levő dacos várak emlékeztetnek. Ez az élet irdatlan terekben játszódik le, amelyre az ég burája borul. Beláthatatlan messzeségbe visznek a kanyargós földutak hátra, s egyszerre csak fellebbennek az égbe, s olyan távolra visznek, ahonnan már a fehér fellegek is csak fátyolosan sejlenek elénk. E távolból villámgyorsan madarak röppennek felénk, s a tájat sötét fák tömbje szegélyezi. Sajnos ritka a derült ég, és sok a bennük dúló vihar; Rudnay még a derült időben is sokszor festett vészterhesen torlódó fellegeket az égre.

Rudnay mozdulatai – az életben – nemesen tartózkodók voltak, még akkor is, ha belefeledkezett – beszélvén nekünk – a múlt látomásaiba. Ezzel szemben történeti képein sok a „hamis póz", a szavalás. Sokáig gondolkoztam, mi lehet ennek oka, miért lép ki egyszerre önmagából, s miért deklamálnak Tinódija körül a mellékalakok, s miért vágtatnak, vitatkoznak összevissza nagy gobelin-

jén az előtér magyarjai. Hogyan lehet, hogy ez az ízigvérig őszinte, nagy művész egyszerre a reneszánsz és barokk minden elcsépelt ripacsmozdulatát megidézi. A véletlenül – s nyilván igaztalanul – felbukkant jelző, a „ripacs" adja itt a megfejtést: Rudnay itt is őszinte volt, gyermekkorának sok vándorszínésze, züllött poétája jelentette számára a drámát, a „nagy történelem" idézését, hiszen azok ágáltak édesapja kocsmájában és színfalhasogató hangon szavalták a drámákat. Innen ez a számunkra hamisan ható kulisszalégkör! Ez a megértés persze számomra nem hozza közelebb az idegenségből történelmi vásznainak többségét. Nem tudok egybehangolódni velük. Idegen tőlünk a túlzott hadonászás, ez a déli temperamentum vetülete a művészetben, s onnan került hozzánk is, s ezen keresztül került bele múlt századi színjátszásunkba, s ennek ripacskodó ágálását látta a gyermek Rudnay, akiben felsejlettek e mozdulatokon keresztül a magyar múlt látomásai. Milyen más, amikor az egyes emberről vagy a mulatozókról fest képet, milyen egyszerű s mennyire szívhez szóló! De nyilatkozataiból, tanításaiból is ez a meleg emberszeretete szól felénk.

Székesfehérvári előadásából: „... drága, meleg lírával lángoló, félelmes magyar szemek..."

Csáki-Maronyák József: „Érzékletesen láttatott ilyenkor tragikus hőst, eltiport mártírt, lebegő, színes pillangót vagy helytálló felelős férfit, a modellnek, fantáziájának megfelelően. Vagy láttatta a modellt adomázó, falatozó-poharazó, szeme sarkából szép lányt figyelő vidám legénynek, de mindig feltételezve a körülötte settenkedő tragédiát is – mindezt mint önmaga sorsából eredő, sze-

mélyes élményből fakadt tanulságot láttatta a művészet lényegének megmutatásáért."

Litkey György: „A kifeslett, lyukas lábbelikből kikandikáló lábujjak filozófiáját hirdette. A legirigylésreméltóbb emberek – mondta. Kidobták magukat a társadalomból, a társadalom fölé nőttek, nincs ételre, italra, öltözködésre gondjuk, és mégis élnek. Az elhagyottakkal, a szegényekkel szolidáris. Gyakran idézte somogyi emlékeit: »Ha végigmegyek az utcán, csak kapkodom a fejem, olyan gyönyörű járásúak az emberek, asszonyok. A járásuk is remekmű.«"

Chiovini Ferenc: „Az egyéniség kialakításánál a hordott kalapot szerette felhozni, ami átveszi viselője fejformáját, karakterét, és úgy alakul, ahogy viselik. (László Gyula: ugyanígy a házak, ruhák stb. – ezért nincsen új ház nála!) Boross Géza meghatottan emlékezik egy anekdotára, nem arra, amit Csikós Tóth András szokott mesélni, s ami az öreg rajongását kifigurázza, hanem a következőre: Szép öreg magyar ült modellt. Rudnay megáll, nézi, s azt mondja, kár, hogy nem jó a világítás, nem jön ki a szépsége. »Hogy lenne szép?« – kérdi Boross Géza. »Bácsika, kedves – mondja neki Rudnay –, csináljon egy szép mozdulatot.« Erre az öreg tempósan felál, begombolja kabátját, bal kezét a szívére teszi, jobbját kinyújtja, s hangosan mondja: »Talpra magyar!« – könnyeztető jelenet volt."

(Ehhez az utóbbihoz csak annyit: nemcsak Rudnay, hanem a magyar nép is pózokon keresztül látta történelmünket, hiszen a történelmi olajnyomatok vagy a beragasztható, fényképfejű katona emlékek a falusi szobákban

mind ezt a színpadi világot idézték. Rudnayban ezek a mozdulatok tehát sajátos népi, népmesei hitellel jelentek meg.)

Vegyük elő Rudnay tájképeire vonatkozó adatgyűjtésünket: Lőrinczy Szabolcsnak mondta egyszer Rudnay Gyula, hogy minden képén van „három fecske" amelyiken nincs, azt nem ő festette.

Igen fontos az, amit Herman Lipótnak mondott beszélgetésük alkalmából: „Ha jön a megható alkonyat, s összefoglalódik nagy foltokba minden, akkor szeretek igazán festeni. Én délelőtt sohasem voltam piktor. Estefelé, olyankor azt érzem: sejtelem, mese az egész világ."

„Az én bábonyi tájképem földje: égetett umbra, kis okker és kevés fehér, a fű pedig permanent zöld. Lehet, hogy kis égetett siena is van benne." (László Gyula)

Bényi László a Lyka Emlékkönyvben sokat idéz Rudnay nyomán: „Nem elszakadni a természettől, de valószerűségét megtartva át kell alakítani, hogy a kép az én érzésvilágomnak, ízlésemnek megfeleljen..." „A mi művészetünk alapja csak ez a föld és a föld népének kultúrája és az ebből fakadó lelkiség lehet..." „Egy ülésre festés, a vázlat megköt, utamban áll." „A magyar múlt sötét fejezetei." „Amikor a históriai témákhoz nyúlok, éppen olyan költő vagyok, mint akár Vörösmarty, Jókai vagy Gárdonyi." Szombathy Viktor: „Nem szeretem a vad napsütést..."

Gách Marianne: „A téli táj sohasem ragadta meg képzeletemet." Kun István: „Baján szép délutáni napsütésben sehol sötét felhők, s Rudnay ebből a csendből viharos erejű, drámai képet festett."

Balás Attila: „Ő mondta, nincs festői táj, és nincsenek kiszemelt motívumok... az kényszeríti festésre, ami megindítja... lehet az egy szegény parasztember vagy faluvégi, dülledt vályogviskó szegényes környezetével. Egy fa vagy magányos gémeskút. Ez úgy meghatja, hogy nem tud ellenállni: lefesti... mindig az elhagyottat, a szegényest kereste... »A festészet nekem nem mesterség, hanem imádság...«"

Ferencz Lajos 1925-ben látta festeni: „A vásznat ölében tartotta, meghúzta kb. a látóhatár helyét, a hegyvonulatot ecsettel. Elkezdte elsősorban az ég boltívét, középütt fehér. A vásznon kereste a színeket az éghez, mikor az ég megvolt, akkor kezdte el a földet, az éghez nem nyúlt már..." Kint két óránál többet nem dolgozott, háromlábú, alacsony széke volt.

Gách Marianne: „Régi tájképeimre sokan azt mondták, hogy tragikus feszültségűek. Ez azért volt, mert tájábrázolásaimban a magyar történelem múltjának levegőjét akartam felidézni... újabb tájképeimen már kivilágosodtak a színek, kisütött a nap. A család elmondta nekem, hogy Rudnay Gyula fel volt háborodva e miatt a beállítás miatt! Én az úgynevezett nemzeti romantika híve voltam."

Ezekhez a jegyzetekhez a következő megjegyzéseket fűzném hozzá. Rudnay az alkonyatok festője volt, látjuk ezt képeiből, megtudjuk a maga szavaiból. Az alkonyat pedig a napfény és az éjszaka sötétje közötti átmenet. Emlékezzünk arra, hogy a fény hideg, az árnyék meleg, és a kettő átmeneteiben virul ki a szín. Nos, Rudnay egész festői élete a fény és árnyék határán bontakozik ki. Má-

sik megjegyzésem az lenne, hogy Rudnaynál a méret és a megfestési mód mindig összetartozik, mégpedig – megfigyelésem szerint – a következőképpen. Nézzük arcképeit, tehát a közelről látott embert: nagyvonalú festői eszközökkel, de a tapintható részletességet sugallja, nézzük meg ugyanazokat az arcokat tájba illesztve, ahol is, mondjuk, 20–30 méter távolságban jelennek meg, két-három szuggesztíven, nagy festői tudással odatett színfolt jelzi a fejet. Rudnay tehát nem fest közelt (részletet) a távolba, de nem fest távolt (nagy foltot) a közelből látható helyett. Másodjára Rudnay pontosan számot vet azzal, hogy pl. egy tájat, annak előterét (például alakokkal) milyen távolból látja, és a méretet ennek megfelelően választja ki. Nem fest nagy vászonra nagyon messziről látott előteret, s nem fest kis vászonra közelről látott dolgokat. Minden a természetes, emberéletünk hétköznapjaiban megszokott nagyságrendjében jelentkezik, a távolságok szigorú megtartásával. Olyan erény ez, amire nem szokás figyelni (sem a festők nagy része, sem a nézők nem adnak erre), de ami otthonosságot teremt a szemlélőben, mert olyan arányokon belül kapja a művészetet, mint amit megszokott. Hogy kissé mélyebben megvilágítsuk, amit mondandók vagyunk: nagyon gyakran látunk például egy Breughel-képből kinagyított háttérrészleteket, s azok tüneményes szépségükkel úgy hatnak, mint önálló, közelről nézhető képek. Annak a kornak ez volt a követelménye. Ám a festői szemlélettel festett képek nem messze levő háttéri részleteinek kinagyítása nem hoz, nem hozhat ilyen értelmű, részletszépségekkel telített látványt, mert a messze tájakon részleteket nem látunk,

hanem a tekintet előtt foltokká, nagy arányokká tömörödik a messzi táj vagy ember. Nos, ennek törvényeit ismerte Rudnay jobban, mint bárki a vele egykorú festők között. „Kétszer akkora kép nem kétszer annyi munka, hanem sokkal több" – mondotta egyszer tömören.

További megjegyzések a már megismert és most következő jegyzetekhez: Rudnay nagyon komolyan vette a valóságot, s nem tévesztette össze a színeknek szinte kierőszakolt gazdagságával. Egy alkalommal azt mondta „bolond franciák, virágoskertet csinálnak fejből", azaz az arcbőr egységes vagy csak halványan változó színét a paletta szivárványos színskálájával érzékeltetik. Hogy milyen csodákra voltak képesek ezzel a nagy impresszionisták, azt egy Renoir-kiállításon megcsodálhattam, s ma is csak áhítattal emlékezem reá, de meg kell érteni Rudnay sajátos, földhöztapadt s égre szárnyaló valóságlátását is. Egy ember jelleme, jellege nem változik attól, hogy jobbról vagy balról kapja-e a fényt, avagy éppenséggel a szabad ég alatt a színek kristálypalotájába kerül. Márpedig Rudnay számára éppen az ember volt a mondanivaló, s nem az, hogy a paletta színeivel hogyan változtatok egy arcot optikai színcsodává. Úgy érezte, hogy elterelné a figyelmet a lényegről, hogy méltatlan lenne egy emberhez, ha csak a színek viháncolását figyelnők rajta.

Boross Géza hallotta az Atyától (Kiss Lajos), hogy régen Hódmezővásárhelyen talán Telekyné kérdezte a Mestert, hogy: mikor is van hát készen egy kép? „Mikor beáll a csend" – felelte Rudnay.

Székesfehérvári előadásából: „Úgy tökéletes a kép, ha nem a valóság, hanem a képzelet látomása." „A magas-

rendű művészi alkotás csak az értelem határain túl kezdődhet... csak az érzelem, az emberszellem abszolút tisztasága, a lélek, a szív mélysége, ezeknek eksztázisai vezethetnek a legmélyebb művészi igazságok megismeréséhez, a láthatatlan emberhez..."

„A híres Rudnay-ég voltaképpen alkonyi ég, amikor a nap már lement, de helye fényes, környezete fokozatosan sötétedik, óriási gömbszeletnek látszik az ég." (László Gyula)

Chiovini Ferenc: „Vállalja a festő magát egészében, látszólagos fogyatékosságaival együtt, mert a fogyatékosságok is értékes sajátosságokká válhatnak, ha egy életműben következetesen keresztülviszik. Egy remekmű létrejöttében – úgy mondta – egy őrült és egy bölcs egyszerre munkálkodik. Az inspirált őrült hozza fel az ötleteket, miket a bölcs rögtön lekontrollál. A monumentalitás és intimitás, ez a két ellentétes tényező, ha egy képen belül jelentkezik..."

Hamvay Géza: „Magányos vagyok, nem tartozom se a fiatalokhoz, se az öregekhez, a magam útját járom, mert tudom, így nem tévedek el. Én, ha festek, magamba nézek, befelé is festek, mert belső parancsra teszem, kezemet vezeti egy láthatatlan kéz, de szentségtelen vakmerőségnek tartanám, ha merő játékosságból olyan vonalakat és színeket is raknék fel a vászonra, amelyek ingerkednek tetszetősségükkel, de nem tartoznak a lényeg kifejezéséhez. A művészet a legfőbb tisztaság..."

„Raffael Madonna-szeme olyan, mint az ég..."

Elekfy Jenő: „Sokszor szép, napos nyári délelőtt viharos sötét fellegekkel borított egű komor táj született.

A tájkép elemeivel is szabadon sáfárkodott, elhagyott belőle, vagy az arányokat megváltoztatta ... többé-kevésbé fantázia szülötte bábonyi tájak tökéletesen karakterizálták a falut és vidékét, sokkal igazabbak voltak bármely természethű ábrázolásnál ..."

A *Nótá*-ról. „A festmény túlságosan a modelleken alapult, és nem fejezte ki azt, amit bele akartam tenni ..." „Ekkor vált világossá előttem, hogy a természet leghűségesebb lemásolása, még ha a legszebb eredményt adja is – nem elég kifejezési eszköz számomra. Nem elszakadni a természettől, de a valószerűséget megtartva át kell alakítanom, hogy a kép az én érzésvilágomnak, ízlésemnek megfeleljen ..."

Rudnaynak az emberről való felfogása és szemérmetessége a legjobban az aktról mint festői témáról való felfogásán mérhető le. Nem festett aktot, legalábbis nem volt jellemző művészetére.

Halasyné Rudnay Róza: Szemérmességből nem festett aktot. Leányai, de még felesége sem mutatkozhattak még otthon sem hálóingben előtte.

Miklóssy Gábornak mondta Rudnay: „... a magyar ember a rejtett erotikumot szereti, szemérmessége és rafinériája kívánja ezt, nem szereti a titoktól megfosztott teljes kitálaltságot."

Lőrinczy Szabolcs: „Gyula Bátyám, hát miért titkoltad, hogy két ilyen szép lányod van? Azért, Szabikám, mert kétségbeesem arra a gondolatra, hogy leányaim olyan gazemberek kezébe kerüljenek, mint én, meg te. Házassági tanújuk volt esküvő után: »Szabikám, akármi is történik, az életben holtig tagadjad.« Levélben: »Az

Úristen Neked meg fog fizetni ezért. Nekem s bűnös lelkemnek s annyi földi gyarlóság hordozójának pedig megbocsát, hogy ilyen istenes dolgokban is benne találhat, holott tudja és bölcsen tudja – Vénusz, Ámor és Bacchus istenekkel való – fölötte elítélendő – de földi porhüvelyemnek jóleső barátkozásaimat.«"

Elekfy Jenő: „Olykor kifejezte ebbéli óhaját, hogy ilyesféle festői feladatokkal foglalkozik, ám a feleség – ha jelen volt – rögtön élénken tiltakozott. Mégsem ez a körülmény (mármint Böske tiltakozása) térithette el szándékától . . . meggyőződésem, hogy az akt mint festői téma kívül esett mindattól, ami festői fantáziáját állandóan foglalkoztatta. Vagy talán nem fért össze a magyar lelkiséggel? (Bábonyban a falun kívül, fehér legelőn öreg gémeskút díszítette a különben kietlen, száradt fűvel, gazzal, tehénlepényekkel borított lapályt. Egy hántolt, vastag farönkből kivájt, simára kopott itatóvályú volt még a kút mellett. Gyula gyönyörködve tapintotta végig szemmel a vályú sima formáit, hajlatait, s így szólt: »sokkal szebb akárhány női aktnál«.")

Chován Loránd: „Egyszer az osztály előtt mondta, hogy a felesége megtiltotta neki, hogy aktot fessen. – Ifj. Halasy Miklós orvosnál Jászberényben négy szénrajz aktja van! Ezek római korszakából való tanulmányok."

Elekfy Jenő: „Semmi esetre sem magyarázható azzal, mintha Gyula a szépnem iránt közömbös lett volna. Kedvesen tudott kurizálni, sőt, sokszor szellemesen, olyan keretek között, amilyent egy régi gavallér a századvégről a piedesztálra helyezett nővel szemben megengedhet magának."

Miklóssy Gábor elmondta egy korrektúráját az aktról: „Sokan belebuktak abba, amit Rudnay mutatott. Tiziant hivatkozott, és felcsapott a vászonra egy fehér foltot: ez az akt. Nagy, vastag festékmassza volt ez, hogy ezt »megszelídítse« és valőrökben behangolja, a fény-árnyékot megmintázza, vett egy másik, ritkább szőrű ecsetet, megdörzsölte félszáraz színben – nem hígban, és azzal, amit a ritka ecset a félszáraz színből felszedett, azzal húzott be »felső kontraként« a fénybe. Ezt nem tudták utánozni, Rudnay úgy tudta behúzni ezt, hogy össze is olvadt a fehérrel, meg rajta is volt." Az akt kérdésben – azt hiszem – Rudnay Erzsébet emlékezése segít a megoldásban. Elmondta ő is, hogy milyen szemérmes volt édesapja, még a strandra is hófehér ruhában, könnyű, fehér kalappal és sétapálcával ment, kezén pedig fehér cérnakesztyű, szemlesütve ült a fürdőruhás nők között. Nos, aktot is azért nem festett, mert szégyellte volna leányai előtt. A család szemérmes élete volt mindene.

c) „Hazádnak rendületlenül"

A múlt század végén legjobb mestereink teljes szívükkel és emberi szenvedélyükkel a magyar nép felé fordultak, a festészet s általában a művészet, költészet, irodalom nyelvén voltaképpen a szabadságharcot folytatták. Megteremteni népünk számára azt a művészetet, amit magáénak érezhet, ami belőle fakadt. Nincsen terünk, hogy ennek a törekvésnek történetét itt megírjuk, sem pedig arra, hogy a XX. században miként vált ez a történelmiből plebejusivá. De ha XX. század eleji festészetünk nagy alakjait nézzük, mindegyikük a magyar piktúra megte-

remtését tűzte ki céljául, talán csak a *Nyolcak* váltak közvetlenül a Párizsban történtek hazai tolmácsolóivá. Hollósy éppen úgy magyar művészetet akart teremteni, mint Rippl-Rónai vagy Egry, mint Nagy István, az alföldiekről nem is szólva. Persze mindegyik a maga módján. De mindük közül talán legtudatosabban Rudnay Gyula. Láthattuk, hogy Rudnaynál ez életének eleme, amely nélkül megsemmisült volna. Alább jó néhány megjegyzését közlöm, amely még tovább mélyítheti bennünk ezt az őszinte egységet. Nem magyarkodás volt ez, hanem magyarság. Nem is irányult senki ellen, csak szerette volna megmutatni, hogy mennyi szépség, nemesség, emberség van a szegénysoron meg a tájban. Önmagára eszmélésében nagy segítségére volt a nagy kiábrándulás, amely Párizsban érte őt.

A fiatal Rudnay két évig élt Párizsban. Tanára nagyon szerette őt, s mikor elhatározta, hogy hazajön, azt mondta: „Miért megy haza, mit csinál ott, nincs a maga hazájában semmi!" „Kérem, azért a semmiért megyek haza!"

Pátzay Pállal sokszor beszélgettek a „modernekről". Mérhetetlenül megutálták az 1910-es kezdeményezéseket, Kandinszkijt s a többit: „Párizs városának semmi köze a francia művészethez".

Elekfy Jenőnek mondta Rudnay: „A mai Párizs? Nekem nem kenyerem – igaz, hogy sohasem volt."

Mikli Ferencnek azt írta: „Ők Európára hivatkoznak. Arra az Európára, ami művészeti fejlődésünket a teljes anarchiába – dekadenciába s a legnagyobb válságba sodorta. Nincs más mentsváruk, csak – politikai út..."

„Semmiféle divat, rövid életű, ízléstelen érthetetlenség nem érint... az maradok, ami eddig voltam, ha egyedül maradok is... az én művészi hitvallásom: tiszta művészet, érthető forma és színvilág. Magasrendűség." „Bolond franciák, virágoskertet csinálnak a fejből." „A franciák az eszköz emberei. 1913-ban visszamentem a palócok közé. Elfelejteni Párizst..."

Kántor Andor: Egyik növendéke egy „modern" munkát hozott be. Rudnay addig sohasem hallott élességgel fakadt ki a moderneskedés ellen, és Párizst mint egy szajhát emlegette, amely magához csábítja a könnyűvérű festőket, és tönkreteszi őket. Többször mondta nekünk (László Gyula), hogy ő is elindult néha azon az úton, mint a franciák, de van otthon egy öreg tulipántos ládája, arra nézett, s az figyelmeztette: eddig s nem tovább.

Többször írt és beszélt a „magyar lelkiségről", de bármilyen szépek és meghatóak is vallomásai: a maga mélységében festményein valósította meg ezt a benne viruló életérzést.

Íme néhány írása: „A művészet elhelyeződése a társadalom minél szélesebb rétegeiben olyan cél, amelyért érdemes küzdeni... Mi, magyarok, hivatva vagyunk arra, hogy az európai művészetben vezessünk..." – nyilatkozott egyszer egyik újságban. *(Makói Friss Újság.)* Székesfehérvári előadásának szövegét Kiss Lajos mentette meg: „A magyar művészet inkarnációjának tekinthetjük Vörösmarty–Petőfi–Csokonai–Berzsenyi–Balassi Bálint–Zrínyi, a költőt. Felejtsük el e héroszok nevét egy pillanatra, csak a tűz lángképe maradjon meg bennünk, mik műveikből feldöbbennek – s ezzel a felfigyelt lélekkel –

nézzünk szét a magyar képzőművészetben, zenében: hol vannak hasonló, nagy lángú, döbbenetes művészi megnyilatkozások? ... Lobog a művészi lélek – nagy aggodalmak közt – felcsattan, mint az égzengés, a *Talpra magyar!* Petőfi, a *Rákóczi-induló* – mindent elsöprő akarata. Liszt s a széles lobogású Ady. És mintha ugyanezt a fekete tüzet, felharsanó világosságot, színt, életet elevenítő teremtőerő csapná oda a vászonra – ezt a nagy lobogást, Munkácsyt ... csak az eszközök mások, csak az alkotás materiális anyaga más: a benső tűz, láng lobbanása ugyanaz ..."

Részletek a *Riport* című lapba írt cikkéből: „Nem az értelem, de az érzelem! Nem az értelem műveltsége, de az érzelmek mélysége, nagysága lehet csak minden művészet alapja ... Az országút poros csavargója, kint, a »nagy szabadságban«, ha felvirágozza magát, s vidáman nézi a kék eget, benső, szent érzelmekkel közelebb áll a művészet nagy igazságaihoz, mint a megnyúlt, szétterült koponyájú, a nagy ismeretek súlya alatt roskadó gondolkodó." „A művészetek legmélyebb értelméhez, céljához, az emberiség örök boldogságvágyához, gondolatokkal soha: csak az érzelmek mélységein és tisztaságán keresztül juthatunk el ... az érzelmi alapból kigyúlt villámlás mint meglátás s annak lázas összefogása – formába kényszerítés jó vagy rossz eszközökkel –, de mindenkor lényegre menőleg, magyar művészetünk jellemvonása ... az Út. Én arról beszélek, amiért az ember teremtődött, s ti válaszoltok nekem az eszetekkel s műveltségetekkel, ezért sem lehet veletek művészetről beszélni." – Pusztulás víziója, majd: „Egy azonban biztos: – a végén, az első

Ádám tisztasága, a művészetek szépsége, nemeslelkűsége tartja meg a világot az Életnek."

Az *Ifjú szívekben élek* című röpiratban a többek közt így írt: „A magyar művészet fejlődésének legelső feltétele saját fajtánk szeretete. Minden idők minden nagy művészete, az abszolút művészi szabadság érzete mellett, saját nemzetének volt kifejező lelke... A lélek szárnyalhat fel az égbe, vagy zuhanhat a poklok fenekére, a kifejezés művészete eszközeiben világos, érthető maradjon. Ellenkező esetben az izoláltság katasztrófája, lelki kínja elkerülhetetlen. Mennyi szín, hang, fogalom maradt így értelmetlen némasággá kárhoztatva. Ezek egy művész lelkében megrázó misztériumok, amit annyian éreznek, de az út sötét maradt, ha a lélek fel is gyúlt. Mert minden lélek mélyén vannak titkok örök némaságra kárhoztatva, fekete, láthatatlan lánggal égők, de a nagy lélek szárnyasan örömökkel felruházva lobban onnan el az értelem ujjongó, együgyű életére. S ha bölcs, örökre hallgat, s ha művész, ki is tudja fejezni."

Epilógus

Részlet Kodály Zoltánnak az *Ifjú szívekben élek* című röpiratban a *Magyar muzsiká*-ról írott cikkéből:

„Budapestről Párizsba rövidebb volt az út, mint Kászonújfaluba... Werfel *Paulus*-ában mondja egy fiatal héber: »Csak az idegen szép!« És pár év múlva elpusztult Jeruzsálem."

Megjelent a Somogyi Múzeum 14. számaként, Kaposvár, 1968.

Gyászoló felesége, szerető családja és **baráti köre,** valamint a **Magyar Képzőművészek** és **Iparművészek Szövetsége** mély fájdalommal tudatja, hogy

Rudnay Gyula

festőművész

Kossuth-díjas, a Magyar Népköztársaság kiváló művésze

1957 január 4-én, életének 79. esztendejében, hosszú betegség után elhunyt Budapesten.

Felejthetetlen halottunk a magyar kultúra történetének kimagasló alakja volt. Művészetével és életével példásan szolgálta hazáját. Életében sok dicsőséget szerzett népünknek és sokunknak volt tanítómestere.

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége saját halottjának tekinti.

Földi maradványait folyó hó 11-én, 12 órakor helyezzük örök nyugalomra a **farkasréti temetőben.**

Budapest, 1957 január hó 7-én.

Magyar Képzőművészek és
Iparművészek Szövetsége

Petőfi nyomda telepe

Rudnay Gyula

Galyasy Miklós
Hódmezővásárhely
Tornyai János Muzeum

RUDNAY GYULA

27

28

28 ▪ SZOLNAY SÁNDOR (1893–1950)

Nagybánya látképe a református templommal

76 x 95 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Szolnay

Kikiáltási ár: 420 000 Ft

RUDNAY GYULA

65

66

65 • RUDNAY GYULA (1878–1957)

Útszéli fák

58,5 × 47 cm
Olaj, vászon, kartonon
Jelezve balra lent: Rudnay
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

66 • RUDNAY GYULA (1878–1957)

Lovasszekér

40,5 × 50,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Rudnay
Kikiáltási ár: 240 000 Ft

77 • RUDNAY GYULA
(1878–1957)

Bábonyi utca

33,5 × 44,5 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Rudnay
Kikiáltási ár: 140 000 Ft

77

Kikiáltási ár: 250 000 Ft

J. b. l.: P. Kovats Ferenc
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

J. b. l.: A. Papp S
Kikiáltási ár: 160

79

80

312 • MATTIS TEUTSCH JÁNOS (1884-1960)

Zöld lelki virág

35 × 29 cm
Olaj, karton
J. j. l.: MT
Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

„Mattis Teutsch Komposition 1922" – látható a festmény hátoldalán a művész kezétől származó aláírás, cím és dátum. A brassói művész szakirodalmát kevéssé ismerők számára bizonyára érthetetlen, miért nem ezzel a címmel szerepel a kép e katalógusban. Ha még azt is tudják, hogy a mű a László Károly gyűjteményét bemutató tárlaton 1996-ban a Műcsarnokban „Lélekvirágok" címmel volt kiállítva, végképp úgy érezhetik, nagy a bizonytalanság a festmény címadása körül.

Ez azonban csupán a látszat. A hátoldali ceruzaírás egyidős a festménnyel, tehát egyértelmű, hogy a „Komposition" cím helyes. Mattis Teutsch az 1920-as évek elején, első éveiben festett műveit mind ezzel a címmel illette. Három évtized múlva azonban ő maga változtatott a címeken. Unokája születése alkalmából összeállított egy albumot, amelyet „Lelki virágok"-nak nevezett és az ebben az albumban elhelyezett művek egy részét ekkor átkeresztelte Lelki virággá. A kutatók minden bizonnyal ezzel az albummal találkozva kezdték használni a Lelki virág címet. A Seelenblumen német fordítás vált előbb ismertté, a magyar szakemberek ezt fordították vissza nyelvünkre. Így születhetett a Lélekvirágok elnevezés. Arra nincs dokumentum, hogy Mattis Teutsch ebben a változatban is használta volna a címet, csak a lelki virág jelzős szerkezettel találkozhatunk írásaiban. „Légy a kifinomult lelki és cselekvő világ virága!" – kívánta unokájának 1950 május 20-án papírra vetett versében.

Az albumba a művész húsz Lelki virágot válogatott ki munkái közül és linóleummetszetekkel, késői portrékkal egészítette ki ezt az anyagot. Korábban ezek az 1920–1923 között készült festmények, kivétel nélkül a „Komposition" címet viselték. Amint azt az itt látható festmény hátoldali feliratai is bizonyítják, a kép minden tekintetben megfelel az átkeresztelés kritériumainak. Arra ugyan nincs bizonyítékunk, hogy ez a festmény lenne ama húsz egyike, de meggyőződésünk szerint minden olyan festmény, amely megfelel a feltételeknek átkeresztelhető Komposition-ból Lelki virággá. Véleményünk szerint a Lelki virágok azok a művek, amelyeken a korábbi alakos kompozíciók folytatásaként az alakok nyomai, illetve az ezeket helyettesítő bimbószerű motívum, a művész által „csíravonal"-nak keresztelt formai megoldás fedezhetők fel.

„A képsík a szélekig csak egy homogén alapot nyújtott és maga az igazi kép egyetlen főtémából, a „főformából" kiindulva, az amellé rendelt variációs mellékmotívumok kiegészítésében teljesedett ki" – írta Mattis Teutsch ekkor keletkezett „abszolut", „tiszta képszerű" képeiről Hevesy Iván. Ezek a festmények a Lelki virágok. A „homogén alap" leggyakrabban a zöld, a kék és a piros. Miután a művész egy Hevesy Iványhoz írott 1922-es keltezésű levelében egy általa összeállított műlistában egyes „Komposition" című festményeit a színmegjelöléssel pontosított, kiegészítésként a Lelki virág címek elé is odatehető a kép meghatározó színe. Így született az itt látható festmény esetében a „Zöld lelki virág" cím.

Mattis Teutsch János az expresszionista művészet egyik legmeghatározóbb egyénisége. A budapesti MA köréhez tartozva, a berlini Der Sturm jól ismert művészeként, majd a bukaresti Contimporanul csoport tagjaként művészete széles körben vált ismertté, aminek köszönhetően ma is egyike azoknak a magyar-szász művészeknek, akiket a nemzetközi művészettörténetírás is számon tart. Az utóbbi időben Németországban és Belgiumban is láthatók voltak munkái különböző kiállításokon. Hazánkban és Romániában, de német és angol nyelvterületen is több művészettörténeti tanulmány kitért munkásságára. A szerző tollából a múlt évben monográfia született és a tervek szerint néhány év múlva, bizonyítva Mattis Teutsch jelentőségét, egy több országba utazó vándorkiállítás is készül.

Mattis Teutsch művészi pályájának csúcsát az 1919–1924 közötti években jelölhetjük meg. Korábban és később is készültek nagyon érdekes, fontos alkotások, de ebben a hat évben szinte csak jelentős művek kerültek ki a művész keze alól. Az Érzetek és a Lelki virágok ezek, amelyekről kijelenthetjük, hogy Mattis Teutsch János fő művei. Ezek a „tiszta érzést" síkon visszaadó alkotások a zenével rokoníthatók. A Lelki virágok szimfóniák, belső képek. Ritkán bukkannak fel a műkereskedelemben muzeális értékű festmények. Az itt látható Zöld lelki virág, amely a legismertebb méretben, a legtipikusabb Mattis Teutsch papírra készült, muzeális értékű darab, ugyanolyan fő műve a brassói művésznek, mint bármelyik másik Zöld lelki virág, amely a gyakori reprodukálásnak köszönhetően nála ismertebb.

Majoros Valéria
művészettörténész

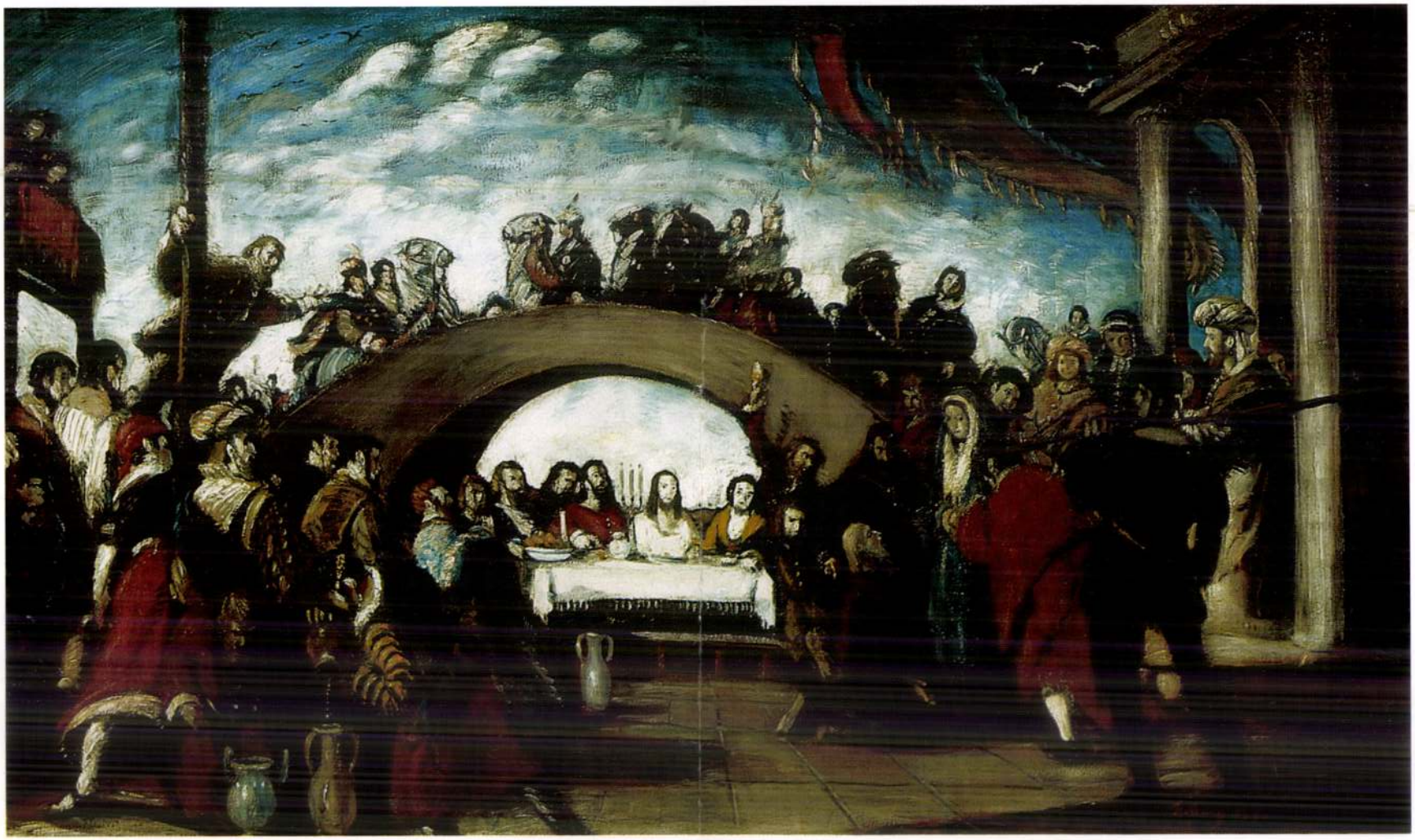

310/A • ISMERETLEN OLASZ FESTŐ, 18. SZ.

Hölgy fejdísszel

46 × 38 cm
Olaj, vászon
J. n.
Kikiáltási ár: 340 000 Ft

310/A

310/B • ISMERETLEN OLASZ FESTŐ, 18. SZ.

Szent Péter

55 × 49 cm
Olaj, vászon, kartonon
J.n.
Kikiáltási ár: 500 000 Ft

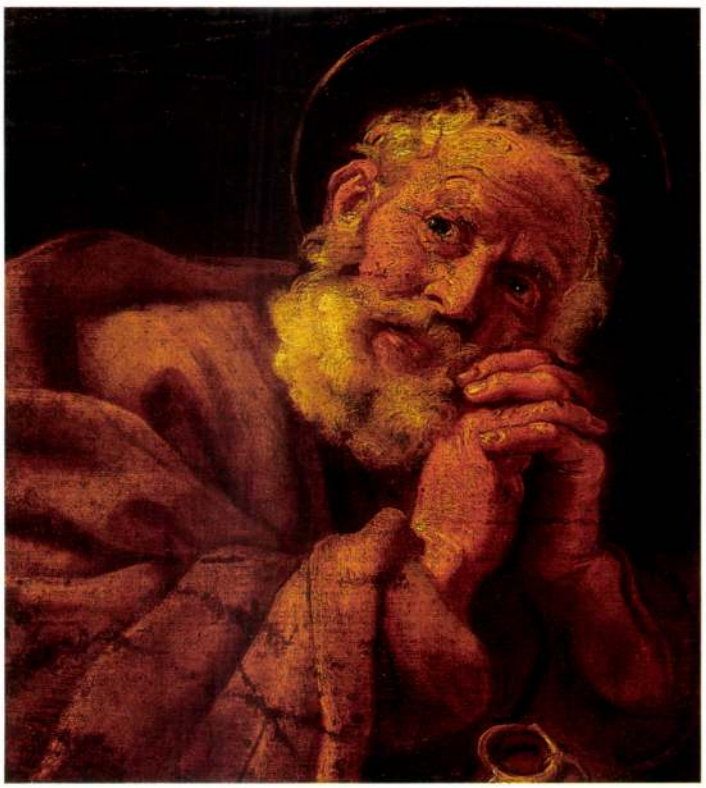

310/B

311 • RUDNAY GYULA (1878-1957)

A kánai menyegző

121 × 201 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Rudnay 1921
Hátoldalán: az 1936-os Velencei Biennálé kiállítási raglapja, és pittsburgh-i kiállítási címke
Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

„Rudnay oeuvrejének főleg utolsó korszakában egész sora van a bibliai tárgyú képeknek. Ott van hatalmas kompozíciója, a *Veronese* legszebb vásznaira emlékeztető *Mária megérkezése a kánai menyegzőre.*"

Magyar Művészet, 1926/10. szám, 434. oldal

„A szent magányban, műterme csöndjében, megjelent előtte a legendás múlt, felhangzottak az evangéliumi igék, s felébredt lelkében a béke utáni sóvárgás, megjelent előtte a földre térő Megváltó, ki egy fejedelmi gesztussal elparancsolja a háború démonjait és fehér palástjában fenséges alakjával hitet ad a pogányoknak. Víziók ébredtek a lelkében, melyeknél már nem a mozgás volt a vezérmotívum, s így nem a hullámzó vonal, hanem a függélyes elrendezés vált szükségessé. Most egymásután alakítja nyugodt hatású alkotásait. Legújabb műveinek egyike *Mária fogadtatása a kánai menyegzőn*. A kőhíd hatalmas íve elé kitett asztalnál ül Krisztus társai között, anyja közeledik, a ház öreg ura térdet hajtva fogadja. A jelenet ünnepélyes hangulatát a sokaság átérzi, körülállják őket, az egyik póznára mászik, a többiek keleti díszben öltözött alakok, csoportokba verődnek körülöttük. A kőhídon lovasalakok és gyalogosok menete változatossá teszi a csoport arabeszkjét. A sötét kék égben fehér bárányfelhők finom rajzolatban hullámzanak alá. Minden szín lefokozott. Mária kék ruhája, Krisztus fehér palástja, vörösbe és sárgába öltözött szomszédjai, a turbános ember szürke kaftánja, a Mária előtt meghajló alak téglavörös tógája, mind pozitív szín, de a színek beleolvadnak a sötét tónusba, melyből egy-egy fehér folt villog elő. A fénypontok vezetik itt is a szemet. Biblikus csend van. Mélységes nyugalom, – csak a színek zengenek. A csoportok mozgása elült, az élet fölötti élet vizionárius ereje benső, fojtott energiákat éreztet. Nem az egyes alakok külön-külön, hanem az egész mint egység, mint alakok egysége, melyeket a hangulat köt össze, szólal meg. Az egésznek csodás acélkék tónusa uralkodik. Van ebben valami Arany János balladai mélységéből, a drámai érzés nem tör ki, alakjai nem ágálnak, csak a lelki feszültségüket érezteti. Magyar lelke lekötött érzéseit önti formába, az ünnepélyes nyugalom közelgő érzésviharokat sejtet, a hangulat drámaisága borong a kompozíción. Ehhez a lelki tartalomhoz simul az előadás nyelve. Csupa nagy forma és tompa szín; csupa egységben látott nagy egész, melyben a részletek nem uralkodnak; ahogy egyszerre látta meg víziójában az egészet, végig egységesnek tartotta a megmunkálás minden fázisában. Csak be kellett hunynia a szemét, hogy lássa az egész nagy ünnepélyes jelenetet, Krisztust nyugodt mozdulatlanságban az asztalnál, Mária méltóságos öntudatát, mellyel az elébe járulók hódolatát fogadja és a nézők lelkes elragadtatását, a bekövetkezendők előre érzésében. Itt újra egy nagy képlátó tehetség megnyilatkozásával állunk szembe. *Munkácsy* óta kevés ilyen őserejű művészünk szólalt meg."

Lázár Béla: Rudnay Gyula. Budapest, 1921. 25. oldal

„Bibliai tárgyú képei közül kiemelkedő jelentőségű *Mária megérkezése* című, melynek megfestésében a velencei koloristák reminiszcenciája éled fel s a kortárs kritikusok szerint *Veronese, Tintoretto* legszebb műveihez méltó."

Bodnár Éva: Rudnay Gyula In: Diakonia Evangélikus Szemle. 1982/1. szám, 34. oldal

REPRODUKÁLVA:
Bényi László: Rudnay. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1961. 28. kép
Magyar Művészet, 1926/10. szám, 433. oldal
Bodnár Éva: Rudnay Gyula In: Diakonia Evangélikus Szemle. 1982/1. szám, 37. oldal
Bényi László: Rudnay. Szemelvények a szerző legteljesebb tanulmányából. 15. kép
Lázár Béla: Rudnay Gyula. Budapest, 1921. X. tábla

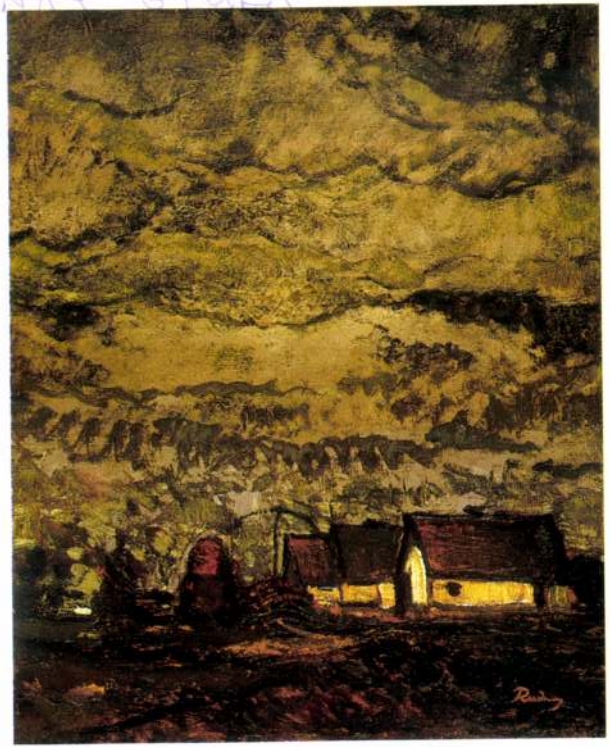

127

127 • RUDNAY GYULA (1878–1957)

Faluszéle

54 × 44,5 cm
Olaj, karton
J. j. l.: Rudnay
VÉDETT 426/980
Kikiáltási ár: 260 000 Ft

124

53,5 × 58 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Jándi D.
Kikiáltási ár: 350 000 Ft

125 ◆ TORNYAI JÁNOS (1869–1936)

Erdőben

21 × 27 cm
Olaj, karton
J. b. l.: Tornyai
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

125

RUDNAY GYULA

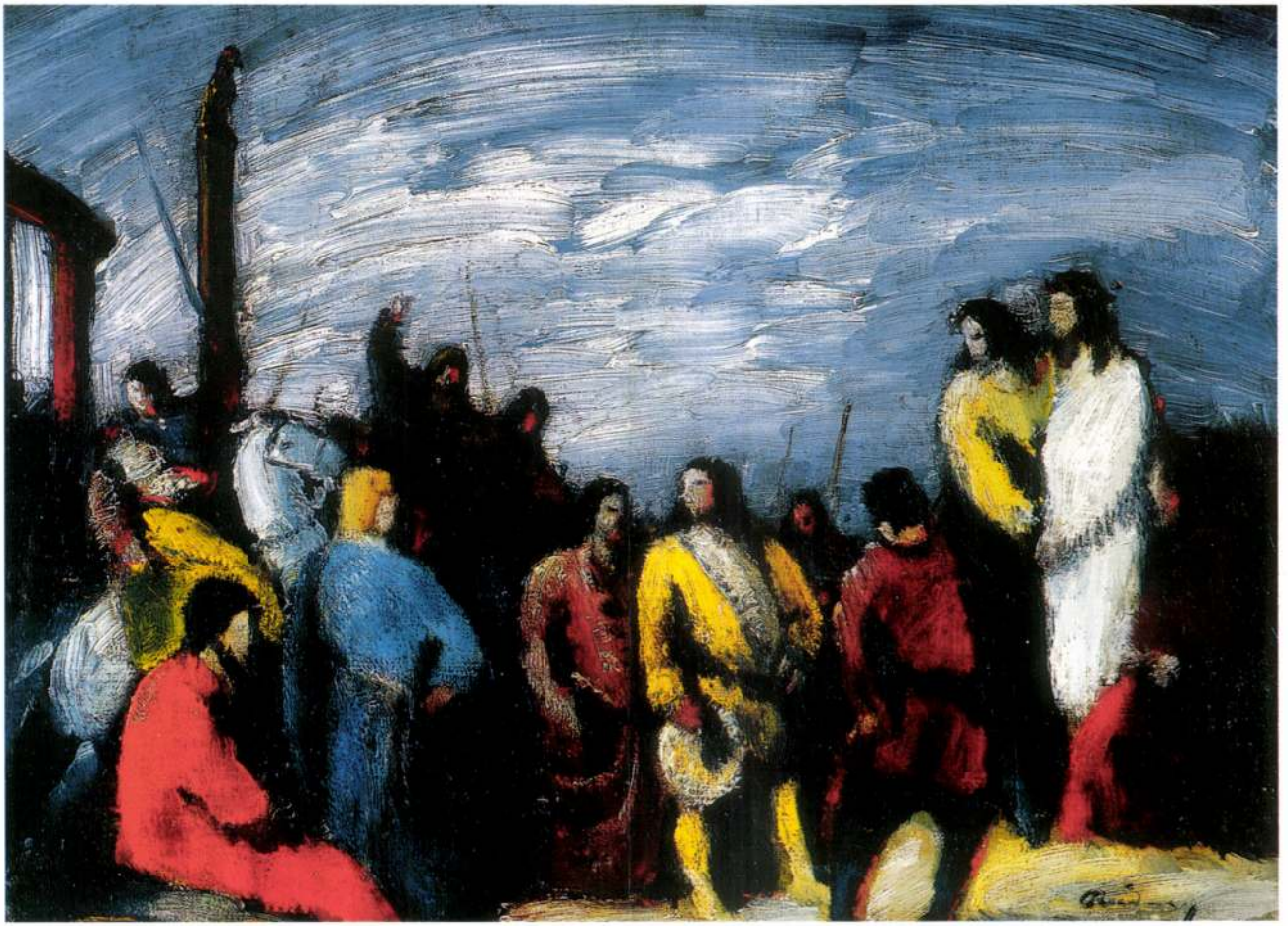

191

191 • RUDNAY GYULA (1878-1957)

Történelmi jelenet

40 × 53 cm
Olaj, vászon, kartonon
J. j. l.: Rudnay
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

193

194

193 • JOHANN HAMZA
(Teltsch, 1850–
Bécs, 1927)

Vívógyakorlat

12 × 9,5 cm
Olaj, fa
J. b. l.: J. Hamza Wien
Kikiáltási ár: 30 000 Ft

194 • BIHARI SÁNDOR
(1855–1906)

Korsós lány

41 × 31 cm
Olaj, karton
J. n.
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

195 • EDVI ILLÉS ALADÁR
(1870–1958)

Nyári délután

30 × 23,5 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: E Illés Aladár 1903

196 • BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ
(1852–1919)

Merengő

29 × 21 cm
Ceruza, papír
J. j. l.: Mednyánszky

RUDNAY GYULA

37

37 ◆ RUDNAY GYULA (1878–1957)

Bábonyi utca

45 × 55 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Rudnay
J. k. l: 1941
Kikiáltási ár: 220 000 Ft

38 ◆ RUDNAY GYULA (1878–1957)

Tájkép lovasokkal

40 × 50 cm
Olaj, vászon
J. k. l.: Rudnay
Hátoldalán felirat: Én festettem,
feladtam Bábonyból 1944. máj.
Kikiáltási ár: 100 000 Ft

38

Gyászoló felesége, szerető családja és **baráti köre,** valamint a **Magyar Képzőművészek** és **Iparművészek Szövetsége** mély fájdalommal tudatja, hogy

Rudnay Gyula

festőművész
Kossuth-díjas, a Magyar Népköztársaság kiváló művésze

1957 január 4-én, életének 79. esztendejében, hosszú betegség után elhunyt Budapesten.

Felejthetetlen halottunk a magyar kultúra történetének kimagasló alakja volt. Művészetével és életével példásan szolgálta hazáját. Életében sok dicsőséget szerzett népünknek és sokunknak volt tanítómestere.

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége saját halottjának tekinti.

Földi maradványait folyó hó 11-én, 12 órakor helyezzük örök nyugalomra a **farkasréti temetőben.**

Budapest, 1957 január hó 7-én.

Magyar Képzőművészek és
Iparművészek Szövetsége

Petőfi nyomda telepe

Lőrinczy Szabolcs
Kisoroszi

Rudnay

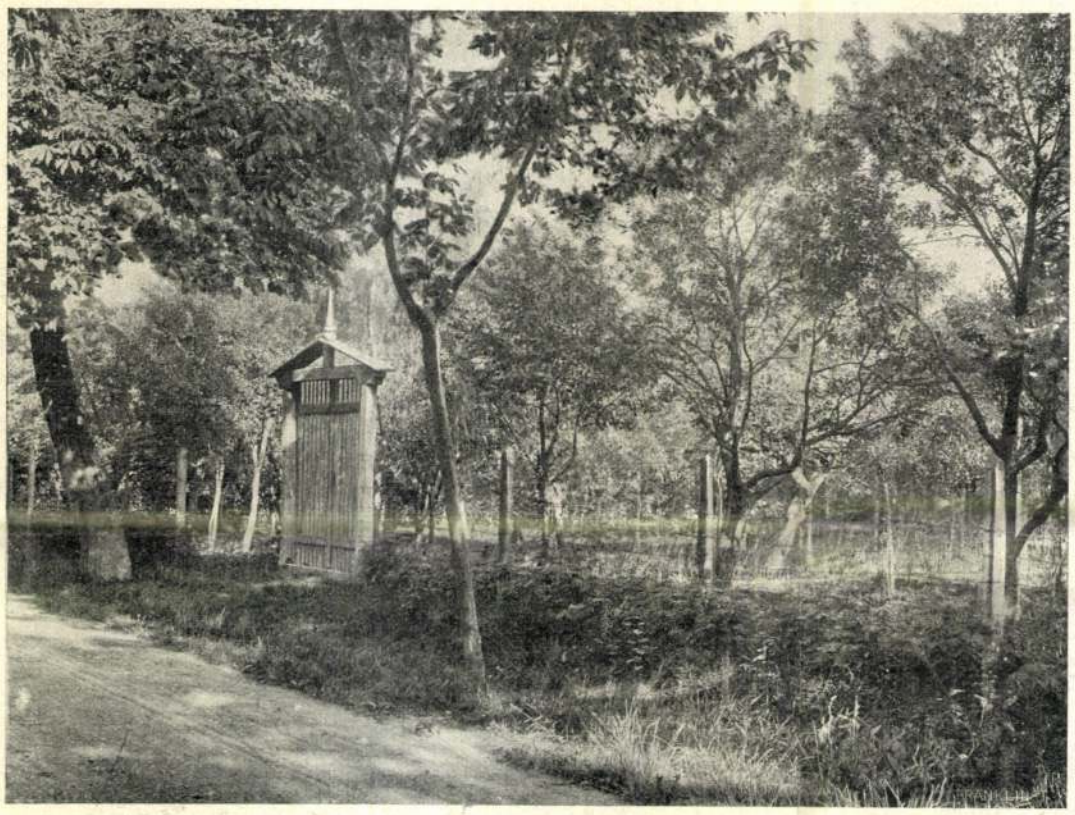

JÓKAI KERTJE A KOMÁROMI ERZSÉBET-SZIGETEN. — Bokor Gyula fényképe.

Ennek a novembernek a harminczadik reggelén kedvetlenül ébredt fel a görgői olygarcha. Az érkező kocsik zaja, az udvaron folyton gyülemlő kocsisok, lovászok beszélgetése, veszekedése — meg az egész kellemetlen helyzet nem hagyta aludni. Bosszankodott magára. Hát van nekem jó eszem, hogy olyan dolgokba engedem magamat tolatni a vármegye által, a melyekhez nincs kedvem, mikor úgy élhetnék, mint a hal a vízben — és nem parancsolna senki? Az csak egy önczélás, hogy itt én parancsolok mindenkinek. Hiszen parancsolok az embereknek, de nekem meg a körülmények parancsolnak; a körülményeket pedig az emberek csinálják, tehát voltaképen nekem is parancsolnak az emberek . . .

Ilyen savanyú filozófia mellett húzta fel sarkantyús csizmáját s szedegette magára a Presztontól előadott dísz ruhadarabokat. Már épen készen volt, csak opálköves kardját akarta felkötni, mikor váratlanul fölszakította az ajtót valaki.

Haragosan fordult meg, ki merészel ilyet tenni; hát Görgey Gyuri volt.

— No, mit akarsz? — kérdé mérgesen. — Nem várhattál volna, míg kimegyek?

(Ez ugyan gyenge fogadtatás volt olyan hosszú távollét után.)

— Mondani valóm van, kedves Pál bátyám.

— Tudom már az esetedet, elmondta Quendel.

— De én valami olyat akarok mondani, a mit még nem tud Pali bátyám.

— Hát nyögd ki.

— De négyszemközt szeretném megmondani — szólt a megszeppent Pali, most már félénken.

— Ugyan, az isten szerelmeért, ne csinálj már annyi teketóriát.

— Úgy látszik, rosz időpontot választottam — mondá a hadnagy elszomorodva — talán máskorra hagyom s ezzel az ajtó felé indult.

— No, hát csak ne menj. Eredj ki, Presztón! Egy kicsit bosszús vagyok. Lőcsére megyünk.

— Tudom. Én is bátyámékkal tartok.

— Jó lesz; de most már igazán beszélj.

Gyuri ünnepélyes, katonás állásba helyezkedett.

— Kedves nagybátyám, nagyságos konziliárius úr! Valamint a csermely a virágos rét felé siet . . .

A híres viczeispán a lábával toppantott.

— Hát megvesztél?

— Én, én, dehogy . . . de talán, ámbár . . .

— Mondd szépen magyarul, mit akarsz. Hisz nem voltál te azelőtt ilyen mamlasz.

— Igazán kizavart a konczeptusból Pál bátyám, azért hát ne vegye rosz néven, ha csak úgy egyszerűen mondom meg, hogy adja nekem ide a Rozáli.

— Rozálit? Minek?

— Hát feleségül.

A viczeispán akaratlanul fölszisszent, arcza kikelt formájából, szemei kidagadtak, mint a szitakötőé.

— Feleségül? Oh, szerencsétlen . . . hiszen . . .

A viczeispán épen azért volt olyan indulatos, mert a mint a fiú okossággal vegyült kedves naivsága bontakozott ki előtte, az a gondolata támadt, hogy Rozáliával mennyire egyformák, mennyire testvérek. A fiú vallomása tehát úgy hatott rá, mint egy új csapás, mint egy bűn, egy természetellenesség s mikor azt mondta «Oh, szerencsétlen», ez voltaképen azt jelentette: «Hát még ez is?» Annyira belegubózta magát ebbe a gondolatba, hogy nem is szabadult volna meg tőle, ha az ilyenkor szokásos kérdések közül mintegy zavarában gépiesen ki nem húzza a szabadítót.

— Tudnak erről a szüleid?

— Természetesen.

— Hogyan? — tagolá rekedten, mohón, lázasan. — Azt mondod, tudnak róla? Igaz az?

Ez a kételkedés visszaadta a megfélemlített fiú bátorságát:

— Nem szoktam hazudni.

Fölemelte a fejét, kevélyen szemébe nézve az alispánnak, kire alig lehetett ráismerni. Öröm ragyogott arczának minden porczikáján.

— És mit mondtak az öregeid?

— Anyám áldását adta, apám a táborból levélben fejezte ki örömét.

Isteni béke szállt a Görgey Pál szívébe. Hess, homályos szárnyú rémek, a kik eddig körülte repdestek. — Hogy elfújta őket egy szó! Láthatatlan kalapács összezúzott egy nagy követ, mely lelkén feküdt. A kő porrá vált és rózsaszín párákba vegyülve eloszlott a légben nyomtalanul. Olyan könnyű lett, mint a lepke és vidám, a minő gyermekkorában volt.

Mindene lett egyszerre, a mi előbb hiányzott, vidámsága, boldogsága, életkedve, frissesége, még mehetnékje is Lőcsére. De mindene soha sincs az embernek. Szava nem volt. Csak a szája mozgott, voltaképen semmit se mondott, némán ölelte meg Gyurit, megcsókolta, szinte őrjöngött, szinte megfojtotta, úgy csókolta. A visszatartott szeretet, a sok esztendők szeretete, mely e rideg szív mélyén felgyülemlett, most egyszerre nyílást talált és kiömlött. Szemeiből megeredtek a könnyek, a jóság forrásai, s csak nagysokára birta szavakba rakni akaratát.

— Hadd legyen Rozáli a tied, te meg légy enyém. Lakjatok nálam mind a ketten.

Karonfogta, kivezette az ebédlőben reggelizö vendégekhez.

— Ime a leendő vőm. Megkérte a leányomat és odaadtam.

Reggeli alatt vidám volt, nem birt magával, tréfált, sziporkázott és mindenkivel kikötött, évelődött.

— Nem szeretem, hogy olyan jó kedve van — súgta Máriássy Imre Abhortisnak — ez nem jelenthet jót.

— Ejh, csak azt jelenti — viszonzá Abhortis, — hogy bátor ember.

Reggeli alatt maga sürgette az elindulást:

— Siessetek csak, siessetek!

— Nem kerget a tatár, ráérünk — szólt közbe Andreánszky Jób, kinek nagyon izlett a hideg fogoly.

— Ti meghiszem, mert ti rátok Lőcsén csupán ovácziók várnak. De engem még más valaki vár ott.

Az egymás mellett ülő Kubiny Mihály (Hozeleczről való) és Grodkovszky pillantást cseréltek egymással:

— Nem értjük — mondták halkan.

— Én értek — vigyorgott rájok az átellenben falatozó Quendel, szája elé tartván az alispán felőli oldalon a szalvétáját.

Most aztán csakugyan az indulás következett. Az alispán szándékosan nagy pompát akart kifejteni e nevezetes napon, megvolt az már beszélve előlegesen a gazdatiszttel, a ki mindent elrendezett.

Elől egy hajdú, Bencsik Pali indult rézkürttel az oldalán, utána két lámpavivő következett, ha netalán éjjel találnának visszajönni. Maga a viczeispán a fekete paripára ült, melyet Rákóczi fejedelem küldött ajándékba. (No, ha még a viczeispánhoz mernének is, de ehhez a lóhoz nem mernek nyúlni a szászok.) És milyen délczeg, szép alak volt most a viczeispán. (Nem a ruha teszi az embert, de bizony isten a ló). És csupa mosoly volt, szétszélesedve, mint egy siheder, tréfából át akarta ugratni Presztonnét, mielőtt elindult. Hogy tánczolt alatta az a gyönyörű jószág s a mint hányta-vetette a nyakát, hogy csörgött a nyergen meg a kékkövekkel rakott kantárján a sok karika, csatt, arany, ezüst lencse és fityegő!

Az alispán mellett a délczeg Pemete Pista huszár poroszkált, a ruhája ezüstre volt, és a dolmány posztóját emberi szem nem láthatta a sújtások sokaságától. (Csak az a kár, hogy nem megy az ember falu mellett, hadd bámulnák.) Utánok tíz közönségesebb huszár lépegetett, élesre kifent karddal (tegnap egész délután köszörülték) élükön Presztonnal, a ki immár kiöregedett a gála huszárságból, de nem is volt soha az a növése, a mi a Pemete Istváné.

Ezek után következének össze-vissza a me-

g.l.kép

A VÉN BETYÁR. — Rudnay Gyula rajza.

szét. Csak igen kevés helyütt világított, mint bagolyszem, egy-egy ablak, hanem a városházának minden ablaka fényben úszott. Azok még ébren vannak.

— Pocsékolják a gyertyát, — mondta Blom.

— Ne féltse a várost, — kaczagott a szép özvegy, — az még győzi.

— Csak nem akar ez czélzás lenni?

— Nem, nem, a világért sem.

Tőkéné elbucsúzott a kapunál Blomtól, fölment, lefeküdt és csakhamar hatalmába vette az álom. Közel éjfél után azonban nagy kopácsolásra ébredt fel. Csodálatos hangzavar uralkodott lent a piaczon. Lámpák derengős árnyékai futkostak szobája falain. Nehéz léptek zaja tömörödött össze, mintha egyetlen nagy láb lépne zubogó tompasággal: ezek katonák. De voltak még más hangok is. Az asszony elkezdte őket megkülönböztetni. Ez kalapács. Az a tüszögés-féle: fürész. Hát az a rettentő dübörgés, a melytől a föld megrázkódik, morog és a bútorok recsegni kezdenek, mi lehet? Jaj, az csak ágyú lehet.

Tőkéné eleinte csak félt s mélyebben bújt dunyhái alá, melyeket vérmes teste szinte izzókká melegített, de innen a hangokat összefogdosva, különböző kombinácziók rajzottak kis fejecskéjében, — mely sok nagy fejet megzavart már. Már nem félt. Hiszen ha csak félt volna! A helyett kiváncsi lett. S noha úgyszólván halálos ugrás lehet a meleg ágyból a hideg szobapadlóra lelépni (melyik asszony ne becsülné többre tudvágyát életénél?), mégis leugrott s szaporán szedegetve apró lábait, mint a fürj, az ablaknál termett, feltárván annak tábláit a hideg éjszakába.

Fáklyák lobogásánál, dértől izzadt, alig pislogó lámpáknál látta (vagy csak a szeme káprázott) a nagy tarkaságot a piaczon. Mintha vásár volna, annyi alak sürgött ott, inkább csak úgy voltak kivehetők, mint árnyékok. Balról egy csapra vert pálinkás-hordó feketedett, a pálinkaszag belopta magát a levegő egyéb nedveibe s az ő finom orráig fölszállott. Sok ember állta körül, nagy lármával. Ökrök nehéz ágyúszekereket vontattak a főkapu irányában, mellettük bivalybőrköntösökbe öltözött férfiak szorgoskodnak. Valami borzongós, fantasztikus látvány az. A városház erkélyével szemben egy lámpafényövvel körülrajzolt négyszögben, valami lázas ácsmunka folyik, balták csattogásával, fürészek hörgős nyiszogásával. Mindez összefolyt, elmosódott, jobbadán csak sejtelemmé vált, mintsem kidomborodó képpé. Csak a bivalybőrös kabátú marczona alakok voltak megtestesült valóságok; a Teöke-ház ablakai alatt is ment épen kettő, bárányborsüvegekkel, nagy alabárdokkal.

Lehajolt hozzájuk; mindent mer a kiváncsi nő.

— Ugyan kérem, jó emberek, mi történik odalent?

A két alabárdos föltekintett; az egyik fiatal volt és izmos, csak valami fehéret látott (a hálófőkötőt s a reklit) és a friss hangból ismerte fel, hogy fiatal nőszemély. Megdöfte dárdájával a falat, aztán felfelelt neki az emeletre, emberséggel:

— Nem jó azt még megtudni, hát ne is bolygasd, kedves macskám!

*

tét, jobb felvétel azonban a sötét, borús, esős időben nem volt kapható. A barnás-szürke füstgomolyok alakja mutatja, mint zsugorodott össze a megszakadás pillanatában a drót. Ez történt negyed négykor, a mikor is 2500 méter magasságban benn a felhőben —11° C, lenn a földön +4° C volt a hőmérséklet, holott a megfigyelés kezdetekor még +7° C-ot észleltek. A magányosan álló s fejünk felett elvonuló, aránylag kis kiterjedésű zivataros felhő tehát 3° C-al hűtötte le a levegőt.

A sárkányokat a szél körülbelül még húsz kilométernyi távolságra vitte. Mindössze a lezuhanásnál sérültek meg egy kissé; a műszer, a mely a levegő hőmérsékletét, nyomását és nedvességét, valamint a szél erősségét mérte, teljesen ép maradt. A villámcsapás sem ezt, sem a sárkányokat nem érintette, még csak perzselés nyomai sem mutatkoztak.

Dr. Massányi Ernő.

VILLÁMCSAPÁS ÁLTAL ELÉGETETT SÁRKÁNY-DRÓT FÜSTJE.

ÉGI ÉS FÖLDI SZERELEM.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta **Neera.** – Olaszból fordította **Balla Ignácz.**

XIV.

A zenithen.

Ippolito szinte teljességgel elfelejtette eddigi életfolyását. Semmi sem emlékeztette a házukra, a családjára, de a jövőjére sem gondolt. Lilia volt minden az ő szemében.

Néha úgy érezte, hogy egy fiatal lánykát szeret benne, a kit feleségül akar elvenni; máskor meg, a mikor lábacskái előtt térdelt, kicsinynek, egészen kicsinynek, gyengének és támaszra szorulónak érezte magát és a mikor Lilia «gyermekem»-nek mondotta, úgy érezte, hogy ettől a gyöngédségtől elszorul a szive és az anyai szeretet melege sugárzik most ő felé. Ilyenkor végtelenül nyugodtnak érezte magát, a minő még sohasem volt eddig, olyan biztonság-érzés fogta el, mint még eddig soha, mint hogyha ez a szerelem minden veszedelem ellen meg tudná védelmezni és oltalmazni. Viszont voltak pillanatok, a mikor nevetgéltek és tréfálkoztak és ilyenkor úgy érezte, hogy már régtől-rég, talán örök időktől fogva ismerik egymást és Lilia az ő meghitt barátnője, nővére, vidám társnője, a kire rábízhatja minden titkát és a ki olykor mint fönséges herczegnő jelenik meg előtte, a ki otthagyta ezernyi főből álló fejedelmi udvarát és most csak ő érette él.

Voltak órák, a mikor Ippolito úgy érezte, hogy szenvedélye nem áll egyébből, mint hálából, rokonszenvből és csodálatból, de főként abból a titokzatos, ritka érzésből, a miről ifjúságának csapongó álmaiban álmodozott. Két szép, fiatal, értelmes emberi teremtés szive összedobbant egy gyönyörű, mámoros álomban.

A természet csodálatához szokva, Ippolito a természeti képeket összekapcsolta valahogyan a saját érzéseivel. Figyelmét semmi sem kerülhette el, a mi a földön élt és mozgott: megértette a rügy ujongó sarjadzását, a lehulló falevél panaszát, halk gyászát a szárán eltörött virágnak, az elhagyott fészeknek, a meddő palántáknak és elhalt ágaknak. A fűben hanyattfeküdve, szemét az ég felé emelve, megismerte a levegőben röpködő apró, alig látható pontokat a szédítő magasságban: a szilaj ifjú sasok röpülését... és reszketve, hangosan dobogó szivvel pattant fel fektéből, üzve, kergetve attól a homályosan felbukkanó érzéstől, hogy ő neki is a magasba kell emelkednie... Ó, felülemelkedni a földi dolgokon, végtelen magasságból nézni le rájuk és egyszerre átlátni mindent! Fölemelkedni egy nagy szerelemben, a mely a halhatatlanság lépcsőjéig emelné!

Csodálatos: a szenvedély, a mely egész valóját megtöltötte, nem oszlott el, nem emésztette fel saját magát, de még inkább megerősítette. Énjének titokzatos mélyéből egy új, erőteljesebb, tökéletesebb ember bontakozott ki. Szeretett volna valami nagy dolgot művelni, a melynek egyúttal mondhatatlanul gyönyörűnek is kellett volna lennie, mint valami templom, mint egy oltár, vagy még inkább egy örökké virágzó cserje, a melyből tűzoszlopok között élő tömjénillatnak kellett volna felszállnia az ég felé.

Lilia kíváncsian és bámulattal telve nézte e fiatal lélek kifejlődését a szerelem csodás napfényében. Az ő érzései most már nem hasonlítottak Ippolito érzéseihez. A meddig csak tudta, követte lelkének szárnyalását és alkalmazkodó képessége olyan nagy volt, hogy voltak pillanatok, a mikor lelkük szinte tökéletesen összecsendült. Megértette Ippolito elsápadását és meg-megborzongását, de ő maga — hiába, — nem tudott rögtön ugyanakkor elsápadni és megborzongani.

A rózsa-erdőcske volt leggyakoribb menedékhelyük a forró nyári órák alatt. Itt valahogyan egy kis tisztást csináltak maguknak és egy függő hintaágyat erősítettek meg két fára. Lilia itt tartotta szieszktáját, fehér karját Ippolito nyaka köré fonva és abban a boldog tudatban, hogy ilyen közel lehetnek egymáshoz, elmondták egymásnak szerelmük történetét.

Lilia magáénak tulajdonította azt az érdemet, hogy ő volt az első, a ki szerelmével közeledett és hogy már akkor is szerette Ippolitót, a mikor először hallott róla beszélni. Ippolito azt erősítgette, hogy ő már öröktől fogva szerette Liliát és minden szépben, minden álomban, művészetében csakis ő reá gondolt.

Ippolito hirtelen erősen nézett Lilia szemébe és így szólt:

— Hol voltál te májusban, a mikor én egymásután három levelet is irtam neked és te egyikre sem válaszoltál?

Lilia egy pillanatra lehúnyta szemét, de azért rögtön felelt és közben gyöngéden és szeretettel simogatta az ifjú tömött haját:

— A Rivierán, hiszen már mondottam neked...

— És miért éltél ott olyan boldog napokat?

— Mert éreztem, hogy te szeretni fogsz, — felelte Lilia és most felpillantott Ippolitóra. Szavainak őszintesége olyan kétségbevonhatatlan volt, hogy az a kis hazugság, a melyet beléolvasztott, fel sem tűnhetett.

— És az a nap, az a nap, a melyen először láttalak meg! Én azonnal megismertelek.

— Én is.

— Tudtam, hogy nem lehet más, mint te!

— És én: hogy te!

Még szorosabban simult most Ippolito Liliához:

— Meghaltam volna, ha nem szeretsz. Nem öltem volna meg magam, csak beléhaltam volna. Egyszerűen, természetesnek látszó halállal, a mely biztosan utolért volna a te szerelmed nélkül. Oh, ha te tudnád, hogy mi az én számomra a te szerelmed! Az *Énekek énekének* hangjaiban érezhetted!

Lilia megindulva fordult Ippolito felé, hogy megcsókolja. Szent félelem reszkettette meg egész valóját. Érezte talán azon a homlokon a lángész bélyegét?

Már Liliát is megsebezte egy rózsa tövise és mind a ketten meg voltak győződve, hogy ugyanaz a tövis volt, a mely Ippolitót is megszúrta. És azután egyszer, ugyanazon az éjszakán, mind a ketten ugyanazt álmodták: ott állottak a tó partján, a melyet a közeledő vihar felborzolt és mind a ketten megreszkettek, mintha egy láthatatlan kéz érintette volna őket. És megtörtént nem egyszer, hogy mind a ketten ugyanabban a pillanatban egy és ugyanazt a melódiát kezdték eldúdolni. Minden hozzájárult ahhoz, hogy lelküket közösnek érezzék és az elhagyatottságban, magányosságban még erősebben fűzte össze a két szerelmest. És most Ippolito még jobban érezte, hogy a csodálat és hála adóját Lilia lábaihoz kell raknia, mert ime ő, a ki a legnagyobb hódításokra is igényt tarthat, a szegény, ismeretlen senkinek adományozta szerelmét és beérte ezzel a szerelemmel, távol a nagyvilágtól, győzelmeinek szinhelyétől, barátaitól és hódolóitól, a kik fejedelmi udvart alkottak volt körülötte.

A kis rózsaerdőben volt egy mohos pad is, a mely a szalón pamlagára emlékeztette őket, a melyen ülve, Ippolito először csókolta meg Lilia kezét és Ippolito itt újból magáéban tartva ezt a drága kezecskét, hódolottal és áhitatosan csókolta össze minden egyes újját, a mikor a nagy türkizes gyűrű tűnt fel neki. Lilia ezt a gyűrűt állandóan ott hordta jobbkezének gyűrűsújján és Ippolito megkérdezte, hogy talán valami családi ereklye.

— Nem, — felelte Lilia, — ajándék.

A nélkül, hogy tudta volna miért, talán valami titokzatos ösztöntől űzve, Ippolito így szólt:

— Gyönyörű ez a gyűrű, de sok rajta a brilliáns és ezért nem tetszik nekem. Ne viseld többé.

— Egyszer már letettem a kedvedért, — mondta Lilia mosolyogva, — hogy annál több hely maradhasson a csókjaidnak.

— Tedd le, de... örökre!

— Gyerek!

És Lilia, számot vetve egy szerelmes szeszélyeivel, eltüntette a gyűrűt.

A mint Ippolito ezt észrevette, végtelen hálát érzett iránta ezért, úgy hogy Lilia sajnálni kezdte, hogy miért nem hozhat érte több áldozatot.

— Én nem ajándékozhatok neked drágaköveket, — mondta most hirtelen Ippolito feltörő szomorúsággal, — de ha módomban volna is, mégsem tenném, mert a drágakő sem egyéb, mint semmitmondó, jelentőség nélkül való kő. Ugyan mit is jelentenek ezek a kövek, a melyeket szimetrikusan összeillesztenek és a melyek azt a sok pénzt jelképezik, a melyet reá költöttek? Ha az ember jól megnézi ezeket a sok ékszereket, a mint most őket készítik, minden alkotó gondolat banális megvetésével, — hát igazán arra a gondolatra juthat, hogy épen annyi értelme volna egy csomó bankjegy lánczon való viselésének is.

Mind a ketten felkaczagtak ezen a hasonlaton és Lilia megjegyezte, hogy reméli, nemsokára egy hatalmas diadémmal fogja őt Ippolito megajándékozni és ez csupa — csillagokból fog állani.

— Csillagokból?

— Igen, ha hires leszel.

Ippolito homloka elborult, mert hirtelen eszébe jutott jövőjének gondolata, a melylyel foglalkoznia mostanában nem engedte meg a — szerelme.

— Még büszke leszek reád! — folytatta komolyan Lilia.

— Jobban szeretnél, ha hires lennék?

— Hiszen már ezért szerettelek eddig is.

— Ó, egyetlen nap, egyetlen éjszaka hiressége! Látod, hogy meddig tartott.

— De az a hiresség, a melyre én gondolok, egészen más! — mondta Lilia és ujjacskájával megérintette homlokát.

— Azt hiszed? — és Ippolito szive hevesebben dobogott.

— Biztos vagyok benne.

— — — — — — — — — —

Félhónapja éltek már itt a villában, a nélkül, hogy eszükbe jutott volna kisétálni. A hatalmas, ápolatlanságában dús növényzetű kert elegendő volt a rövidebb sétákra és a pihenő órákra, de a mikor végre a tóhoz is kisétáltak, kedvük kerekedett csónakázni. A villához egész közel, elhagyott kis öböl nyúlott be a szárazföldre, de itt nem voltak csónakok. Hozattak tehát egy kis csónakot, hogy rövidebb vizi utacskákon begyakorolják magukat az evezésben, kezdetben egy hajós segítségével, később pedig magukban.

Bár közel volt már augusztus vége, még mindig erős volt a forróság.

1035. l. lép

az embert. Ki nem ismeri? Néha elveszi a szeretőjét, néha válik a nejétől, néha megcsalatja magát, néha mindennap vasaltatja a nadrágját, néha csak piszkos inget ölt, néha udvari tanácsosi czímet vásárol, néha kifosztatja magát, de mindig oly ostoba, oly önhitt és oly mulatságos. Ha *Kürthy* György játssza, akkor sikere biztos. Ez a fiatal színész már nehányszor meglepett bennünket *vis-comica*-jával. De a közönség mindig elfelejti és mindig meglepődik. Jó volna őt egyszer és mindenkorra beiktatni.

Alexander Bernát.

---

sok dudáltak egyenként. A verseny győztese a honti és az ipolypásztói kanász lett, az előbbi a tülökből, az utóbbi a dudából. Egész estig tartott, míg a vármegye házán a fonográf-felvételek megtörténtek. Természetesen a dolog egyenként történt, így az udvaron várakozóknak alkalmuk volt egy kis tánczmulatságot rögtönözni. Egy pár öregebb kanász dudaszó mellett czifrázta a kanásztánczot a fiatalabb nemzedék gyönyörűségére, este aztán elvonultak mulatozni, mert ezt a pásztor soha el nem mulasztja, ha városba vetődik. Még éjfél után is szólott a duda a város több pontján. Képeinken a jelenvolt szereplők jó részét bemutatjuk az olvasónak. *Dr. Győrffy István.*

csapás keletkezik, a melyet mi idézünk elő s a melynek mi szabjuk meg az útját. Ezt a kisérletet, mint tudjuk, 1752 szeptemberében Franklin Benjamin, fiának társaságában hajtotta végre először s roppant mód örült, a mikor ez tényleg sikerült.

Ma, a mikor a felsőbb légrétegek meteriológiai viszonyait hatalmas sárkányok útján a magasba emelt műszerek segelyével kutatják, az ilyen mesterségesen, de akaratunk ellenére előidézett villámcsapások aránylag gyakoriak. Persze sok kárt is okoznak, mert a levezető drótot teljesen elégetik. Ha a sárkány drótját jó villámhárítóval kötjük össze, a villámcsapás nem veszedelmes. Ellenkező esetben a kisér-

A NÉPKONYHÁBAN. — Rudnay Gyula rajza.

KANÁSZ HANGVERSENY IPOLYSÁGON.

A Magyar Nemzeti Múzeum meg akarván menteni a palóczság pásztorainak, nevezetesen pedig a kanászok ősi zenéjét, Bartók Béla zeneakadémiai tanárt, a magyar népzene legalaposabb ismerőjét kérte meg, hogy fonográffal vegye fel belőle azt, a mi megőrzésre méltó. E hó 13-án vasárnap utazott le Bartók Béla a Múzeum kiküldötteivel Ipolyságra. Maga a vármegye mindenképen kezére járt a Múzeumnak. A magyarlakta vidékről behivatta a kanászokat, de hogy szivesebben jőjjenek, a vármegye egyik közismert s minden kulturális czélért lelkesedő tisztviselője a legjobb tülkösnek és dudásnak díjat is tűzött ki.

A verseny tulajdonképen nem akart nyilvános lenni, de a város közönsége zajosan követelte. Így aztán a piacztéren mutatták be a pásztorok művészetüket. Először a tülkösök fujtak egyenkint. Előkerültek az ősibbnél ősi tülökdallamok teljes tisztaságban, mert a honti kanászokra még nem hatottak a különféle katonaindulók. Azután a duda-

MESTERSÉGES VILLÁMCSAPÁS.

Európában tudvalevőleg a zivatarok nyáron a leggyakoriabbak. Az őszi évszak előrehaladtával mind ritkábbak s végül már november havától kezdve igazán csak elvétve fordulnak elő s ha igen, úgy joggal csodálkozást keltenek. Pedig még ilyenkor is nagyon gyakran látunk hatalmas és jellegzetes zivatarfelhőket. Komor szürke fellegek vonulnak el fejünk felett, szinte minden pillanatban várjuk egy-egy villám tüzének felvillanását. Legfeljebb futó záporeső, nehány szélroham s a fenyegető felhőgomolyok elvonulnak, mintha nem volna bennük egy szemernyi elektromosság sem.

Bizony van ezekben a téli fellegekben is elég, de még sem annyi, hogy a föld és a felhő különnemű elektromosságai a közbenső szigetelő légréteg ellenállását leküzdve, kiegyenlítődjenek. Ha azonban a kettő közé valami alkalmas módon jól vezető aczélsodronyt helyezünk el, úgy e kiegyenlítődésnek mi sem állja útját s a villám az aczéldróton lesiklik a felhőből — a talajba. Szóval olyan villám-

letező életével játszik, mint például az elmúlt esztendőben Svédországban, egy tanár is, a ki nem lévén elővigyázatos, holtan terült el a reája pattant rettenetes villamos szikra csapása alatt.

November hó 2-án Lindenbergben (Brandenburg) a németek hatalmas tudományos léghajózási intézetében délután két órakor is felbocsátottak egy műszer-sárkányt. Körülbelül 6500 méter hosszú drótot kieresztettek már, a mikor észrevették egy sötét, zivataros felhő közeledését. A kisérletet rögtön abbanhagyták, azonban már késő volt, mert egyszerre csak vakitót villant, óriásit dördült s a sárkány-drót motollája minden megterhelés nélkül forgott tovább. A villám belecsapott a vezetékbe s 5750 méter hosszú drótot elégetett. E sorok irója másfél arasznyira állott a dróttól, de nem érzett semmit sem, mindössze a füle zúgott s a szeme káprázott. A villámháritó tehát jól működött. Az elégett drót füstje még sokáig lebegett a levegőben s így a kéznél levő fényképkészülékkel, hamarosan felvett képen azt be is mutathatjuk. A kép kissé sö-

tésnél többet semmiféle erkölcsi hérosz sem tehet. S ha ezért csak szenvedés jut osztályrészéül, hát akkor megdicsőül az illető. Ez pedig a legtöbb, a mi embernek juthat ezen a világon. Hol van az a boldogság, a mely ezzel vetekedhetik, hol van az a világi hatalmat jelképező arany-korona, a mely felérne a megváltó töviskoronájával vagy a vértanuk koszorújával? *Dr. Bárány Gerő.*

szoktam és szinte rosz néven veszem, ha megesik, hogy Brown nem tud felvilágosítást adni, midőn bárminő kérdéssel fordulok hozzá.

Sohasem volt kellő fogalmam Anne de Bretagne fontosságáról, míg Bloisban be nem vezettek az ő édes kis otthonába. Brown figyelmeztetett, hogy erről a fontosságról mindjobban meg fogok győződni, ha lassankint végig haladunk a Loire vidékén. És ezt tényleg tapasztalom. Ez a kápolna is Annáé volt, az ő használatára épült és én irigylem tőle.

útjára indult, bezzeg nem sejthette, hogy abban a játékban már nem fog résztvenni, és hajh! szeretném tudni, búsult-e halálán Anne de Bretagne, vagy tán jól esett neki, hogy még egyszer mennyegzőt tarthatott és ismét királynő lehetett, mikor XII. Lajos oltárhoz vezette?

Nem foglalkoztam tovább a szép hölgy szerelmi viszonyaival, mert érdeklődésemet más bilincselte le, egy *oubliette*, majd egy igazán titáni kerek torony, melynek belsejében körös-körül csavarmenetekben széles, lejtős út emel-

CSÁRDÁBAN. — Rudnay Gyula rajza.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta **C. N.** és **A. M. Williamson.**

Ezen a fensíkon egy rendkivül elragadó látvány valósággal lebilincselt, úgy hogy szememet le nem vehettem róla. Valóságos drágakő volt ez, az álmok honából való kis kápolna. Brown azt mondta, hogy «tiszta góth *bijou*, a legértékesebbek egyike Francziaország építészetének virágkorából.» Nemde kissé kómikus, ha olyan *chauffeur*-je van valakinek, ki effélét tud mondani? De én ezt már egészen meg-

Nem kínálhatnál érte, drága Apuska, egy jókora összeget, hogy innen Lenoxba, a mi kertünkbe vitethessük át? De nem! ez szentségtörés lenne. Az is majdnem szentségtörés, hogy csak tréfakép említek ilyet. De oh! mégis, az ajtó fölött ez a faragvány, mely Szent Hubertust ábrázolja a lábainál heverő szent szarvasgímmel! Nincs ékszerszekrényemben e kőből való caméehoz fogható darab; és kénytelen vagyok ezt Európában hagyni.

Szegény VIII. Károlyt is magunk előtt véltük látni, ismerős fiatal ember alakjában, midőn az alacsony kapubejáratot láttuk, a melynek ő a labdapályára sietve, úgy nekiment fejével, hogy az ütés halálát okozta. Mikor utolsó

kedett, oly fokozatosan, hogy régente azon lovak és kocsik mentek fel a városból, egészen a torony tetejéig. Nem állhattam meg, hogy Brownhoz ne forduljak e szavakkal: «Gondolja csak el, mily jó tréfa volna, ha kocsinkkal ide felhajtanánk!» «Milyen gondolat! — szólt Mary néni, orrát fintorgatva. — Mintha bizony megengednének ilyesmit.» De Brown nem adott választ, mélyen elgondolkodva méregette az út emelkedését.

Felmásztunk még magának a kastélynak egyik nagy tornyára, és dicső dolog volt ott állni és végigtekinteni a folyó kanyarodásain. A hol mi voltunk, középen Blois és Tours között, szintén kanyarodik a folyó és messze

Meer Margit, 10 éves magyar zongoraművésznő, a ki San-Remóban tartott hangversenyén nagy sikert aratott.

távolban két szarvacskát láttunk kiemelkedni a hullámzó földterületről: a tours-városi székesegyház tornyait. Ugyanabban az irányban Brown egy különös tárgyat mutatott, mely hosszú vékony ujjként ég felé nyúlt, a rochecorboni lámpát. Innét Amboise-ig, sőt Blois-ig is fényjelekkel tudatták egykoron, ha valami különösen kedvelt atrocitás történt, például a hugonották lemészárlása.

Most, oh véghetetlen türelmű gentleman, valahára befejeztem mondókámat. Röstellem, hogy oly hosszúra nyúlt, de jó meleg felsőkabátba burkolva irogatok egy *tilleul* alatt a kastély kertjében, a hova szabad volt egy tábori széket vitetnem. Tudod, mi az a *tilleul*? Azt hiszem, nem tudod. Én se tudtam, mi az, míg a napokban meg nem mondták; de neked csak annyit árulok el, hogy maga a szó a kényelmes időtöltés és a nyugodtan sétálgató udvaronczok képét ébreszti föl elmémben. Ha nagyon kíváncsi vagy, jöjj át Francziaországba tudakozódni, — esetleg haza is vihetsz innét — csakhogy most még ne, kérlek, még ne. A mi különben a tilleult illeti, ha van még egy szikra regényesség a te drága öreg lényedben, bizonyosan szeretnél e fa alatt ülni, még télen is. Ha nyár volna és a hársfák virágoznának — nos, legjobban a következő megjegyzés fejezné ki gondolatomat: Ha juniusi holdfényben a tilleul alatt oly ember kérné kezemet, a kit gyűlölök, egy pillanatra elhitetném magammal, hogy szeretem őt és igent mondanék. De nem kell megijedned, *nincs* most nyár vagy holdvilág és férfit, Brown kivételével, száz mértföldnyi távolságon belül nem lát most bohó lányod, *Molly*.

Molly Randolph levele atyjához.

Tours, deczember 3-án.

Három napja, hogy irtam neked, áldott jó öregem, de ez az idő oly hosszúnak tetszett, mint háromszor három nap, mert minden óra annyira ki volt töltve eseményekkel, mint te karácsonykor tele szoktad tölteni a harisnyámat.

Még nem hagyhattuk el Amboiset, mint terveztük, mert a gummiabroncsok csak késő este érkeztek. Tudtam, mily hosszadalmas és unalmas munka azok felillesztése, tehát álmodni sem mertem arról, hogy másnap indulhatunk, de mikor reggel felébredtem és a szobalány jelentette, hogy kész a fürdő, kaptam egy czédulát Browntól (betűi sokkal szebbek, mint az én kezemirása) és abból megtudtam, hogy a kocsi készen áll. Ha nem találnék kellemetlennek egy meglepetést, folytatta a levél irója, azt a tiszteletteljes ajánlatot tenné, hogy mentől hamarább menjek le az udvarra. Képzelheted, hogy nem nagyon sokáig várakoztattam magamra. Meglepetésemre a hajam is hamar rendbe jött és általában annyira siettem, hogy ha nem is a szó szoros értelmében, de majdnem lecsúsztam a lépcső-karfán.

Brown a kapunál várt rám, a hol már előállt a kocsi, mely fényesen ki volt tisztítva és vastag gummiabroncsaival ellátva, olyannak tűnt fel, mintha lábujjhegyen állna. De bármily elegáns volt a kocsi, messze túltett rajta a *chauffeur*. Férfi létére is olybá tűnt fel, mint Hamupipőke abban a pillanatban, midőn tündér keresztanyja megütötte a varázsvesszővel; csakhogy Brown a fekete bőröltöny helyett nem báli ruhát, hanem szép szürke dresst kapott a keresztmamától, továbbá olyan magas, lehajtott gallért, minőt csinos külsejű férfin szinte öröm látni, sötét nyakkendőt és a fején Derby-kalap, a hogy mi nevezzük, míg az angolok bowler-nak mondják. Igazán kedves jelenség volt! Nem tudom, elég szakértő vagyok-e férfiruha dolgában, de a Brown öltözetének szabása, úgy látom, jobb már egyáltalában nem lehetett volna. Talán Honourable John Winstontól kapta. Szegény jó fiú, valóban megérdemelné, hogy ne kelljen uraságtól levetett ruhét viselnie; de felteszem, hogy a gondviselés tudja, mit művel, és annyi bizonyos, hogy a Honourable John, mikor ezt a ruhát viselte, korántsem festett oly jól, mint mostan Brown.

Chauffeuröm — úgy látszott — az új ruhával együtt bizonyos titokzatosságot is öltött és azt kérdezte tőlem, nem volnék-e hajlandó vele kis kirándulást tenni, de úgy, hogy ne tudjam előre, hová készülünk. Az én válaszom az volt, hogy nagyon szivesen állnék rá. Ez, úgy látszik, tetszett neki. Felsegített a kocsira (nem mintha erre rá lettem volna szorulva), egyetlen érintéssel mozgásba jött a gép és kezdtünk a kastély mögötti utczákon végiggördülni, mialatt én azon tünődtem, hogy voltakép merre visz az utunk. Mikor először használtam ezt a kocsit, akkor — mint emlékszel, — «a keréktalpakon kellett gördülni». Most, a négy új vaskos párisi Michelinünkkel úgy éreztük magunkat, mintha léghajóban ülnénk, oly könnyedén ment a mozgás még a roszúl kövezett utczákon is.

Megkerültük a kastély magas falát és pár percz alatt a hatalmas kapuhoz értünk. Ez, midőn lassított tempóban még csak közeledtünk hozzá, titokteljesen kinyilt belülről és láthatóvá lett egy homályos út, mely csavaralakúlag felfelé kanyargott. Már kinyilt az ajkam, hogy kíváncsi kérdést intézhessek kisérömhöz; de meggondoltam a dolgot és hallgattam, ámbár tekintetem bizonyára eléggé kifejezte a kérdést, mikor Brown tényleg befordult a kocsival. A kapu mintegy varázsütésre nagy zajjal becsapódott utánunk; gyenge szürkületi világosság környezett bennünket, és ime, a torony lejtős útján kapaszkodtunk fel, melyen talán Stuart Mária óta nem járt más teremtett lélek.

Ugy-e bár, kedves dolog volt, hogy Brown nem feledte el egyszer nyilvánított óhajtásomat (melyre már én sem emlékeztem) és felvitt a torony tetejére? Lehetetlenség volt kellőn meghálálnom ezt az új és megragadó gyönyörérzetet, hogy mindig magasabbra kigyódzott utunk és mi úgyszólva lebegtünk a tágas épitmény ürében, mialatt a finom izlésű faragványokkal diszitett boltozatról ritmikusan viszhangzott motorunknak szabályos dobbanása.

De azt a szót sem tudtam kimondani: «köszönöm», — ha csak nem gondolatban, — míg egészen fel nem értünk (a mi ugyan gyorsan következett be), mert a beszéd megtörte volna a varázst. De azt hiszem, Brown megértette, hogy kellőn méltatok mindent és főleg azt, a mit ő tett értem.

Mikor az út végére értünk, fönt nyitva volt egy nagy kapu és előtte egyike amaz elragadó, őszhajú, méltóságos tartású kedves öregeknek állt, kiket bizonyosan azért kellett a kastélyok őreivé tenni, mert alakjok oly szerencsésen illik az egész környezethez. De a mi emberünk arczán — nekem legalább úgy tetszett — a rendestől eltérő kifejezés volt látható valamely oknál fogva, nagy izgatottság, sőt majdnem ijedelem. Úgy képzelem, a kocsi és a jelenet szokatlansága hozta ki sodrából, bár Brown rendkívül ügyességgel hajtott a terrasz-kertig, a hol megállította kocsinkat.

«Ennél a kapunál — így szólt a kedves öreg bácsi, — fogadta I. Ferencz franczia király VIII. Henrik angol királyt, ki száz lovag kíséretében robogott fel a torony belsejében kigyózó úton. Ma történik először, hogy automobil tette meg ezt az utat és jutott fel idáig; ennélfogva az ön megjelenése, mademoiselle, történelmi esemény.» És oly szépen hajlongott, hogy szinte könnyekre fakadtam, mivel nem hoztam el erszényemet és így nem adhattam neki az érdemelt jutalmat (ezt a szót kell használnom, borravaló helyett.) Szerencsére Brown el volt látva pénzzel. Valami aranysárga csillogó tárgy vándorolt az ő kezéből az öreg bácsiéba, ki a honfitársainál általánosan elterjedt szinpadiassággal újra és újra meghajtotta magát és mélyen megemelintette kalapját. Csak ne lett volna az a valami, a mi kezébe csúszott, sárga, hanem fehér, akkor, azt hiszem, alig türte volna, hogy oly tágas ívben hajtsunk körül a kertben, mielőtt a torony hűvös félhomályába visszaereszkedtünk.

Oh, ez a leszállás a magasból! Levegő után kapkodok, ha csak gondolok reá. Úgy elállt a lélegzetünk, mint a tobogganszánkázás alkalmával, csakhogy még annál is nagyobbszerű volt. Brown rettentő gyorsan hajtott, de én egy cseppet sem féltem, mert teljesen megbízom ügyességében. Ha azt állítaná, hogy átvisz a Niagarán és a mellett a szemembe nézne bizonyos módon, a hogy szokta tenni, mikor beszél, azt hiszem, kész volnék a Niagarának is nekimenni, — feltéve természetesen, hogy neked nem volna ellenvetésed.

Azon vettem észre magamat, hogy Poë maelströmi hajózására gondolok és mikor erről később Brownnak is említést tettem, kitűnt, hogy ő is olvasta a költeményt. A kocsit tökéletes pontossággal kezelte és hajszálnyi pontossággal kormányozta. Egy pillanat alatt voltunk lent, vagy talán én tartottam oly rövidnek az időt; és mikor kiértünk a napfényben ragyogó kis utczákra, olyan érzésem volt, mintha különös álom után hirtelen felébrednék. Még három percz eltelte után hôtelünk ajtajához értünk és én azon tünődtem, vajjon álom volt-e mindez, vagy valóság.

«Brown, — szóltam, — egyszer már a szemébe mondtam, hogy ön őrangyalom bőrködmönben. Most pedig azt hiszem, hogy szürke nyári öltözetbe bujtatott géniusz. A mai reggel a legszebb volt egész életemben. De igazán meg kell mondania, mennyit fizetett a várnagynak, hogy azonnal visszaadhassam a pénzt.»

A sugárzó mosoly, mely ajkai körül játszott, hirtelen eltűnt és komolyan összeránczolta homlokát: «A mai reggel nekem is igen szép volt, miss, — válaszolt egész alázattal, — de nagyon el lesz rontva, ha nem tetszik mindent

HÁBORÚRA IZGATÓ PLAKÁT BELGRÁDBAN.

György trónörökös, mint Szent György lovag, leszúrja az osztrák sárké-

Rudnay Gyula (1878-1957)

Fekvő lány tavaszi dombon, 1925 körül
Olaj, vászon 50x80 cm
Jelezve balra lent: Rudnay Gy.

Irodalom:

- Bényi László: Rudnay Gyula. Budapest, 1961.
- Kállai Miklós: Rudnay Gyula és művészete. Magyar Művészet, 1926.
- Kovács Péter: Rudnay Gyula. In: Magyar művészet 1919-1945. Szerk.: Kontha Sándor Budapest, 1985. 293-294.
- Németh Lajos: Modern magyar művészet. Budapest, 1972. 29.
- Rudnay Gyula emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, 1969. A katalógus bevezetőjét írta: Bényi László.

A *"természeti környezetben magányosan merengő nő"* képi toposzát feldolgozó mű szorosan illeszkedik Rudnay 1920-as évekbeli, érett korszakába.

A romantikus beállítottságú Rudnayt egész pályáján a *"magyar lelkiségnek megfelelő festészeti nyelv"* megteremtése foglalkoztatta. Korai szecessziós formakísérletei után (ld. e korszak egy kiemelkedő példáját *Sárga íriszek, 1899*, Műterem Galéria 1999 őszi képaukció, 124.kép) a tízes években vásznait a sötét tónusok jellemzik, a komor barnák által uralt felületet egy-egy piros vagy fehér folt bontja meg. Ez az alföldi festők szegényember-tematikájához kötődő világ tudatosan a *"magyar történelem sok sötét katasztrófáját"* volt hívatva felidézni.

A húszas években tematikája bővül: az önálló tájábrázolás és az archaizáló felfogásban megfestett sokalakos kompozíciók foglalkoztatják. A történelmi témák feldolgozása mellett vonzódik a rokokós hangulatú társasági jelentek megfestéséhez. A kosztümös szereplőket asztal körül mulatozva vagy tájban ábrázolja.

Képünk magányos nőalakjának szoros analógiáit e társasági jelenetek szereplői között találjuk. A fekvő figura jellegzetes, fél könyökére támaszkodó, másik karját maga elé ejtő pihenő, lábát aszimmetrikusan felhúzó tartása Rudnay egy korai rajztanulmányához kötődhet. Pontosan ugyanez a tartás köszön vissza számos többfigurás képén, például a *Nemes hölgy és szolgája* című kép nőalakjában, a *Bohémek* című 1924-es vásznon (a bal sarokban pontos tükörszimmetrikus párját látjuk, bár gazdagabb öltözetben, s könyöklő kezében legyezővel). A festő monográfusa, Bényi László által 1925 körülre datált *Kirándulás* című kép jobb szélen fekvő nőalakjával részleteket tekintve is szoros a kapcsolat: a tartás mellett a ruhadarabok is megegyeznek (kék, csipkés aljú szoknya, a fehér blúz felett rózsaszín csipkés kabátka).

Rudnay nagyrészt műteremben, képzeletből dolgozott. Bár a figura megformálása portrészerű, valójában Rudnay kedvenc nőalakjáról van szó: ugyanezt a sötét hajú, határozott szemöldökű, keskeny orrú, csüngő fülbevalós fiatal nőt fedezhetjük fel például legtöbbet reprodukált műve, a *Csipkekendős nő* (1920-as évek) modelljében vagy az *Olvasó nő* (1920-25 körül) című képen. A nőtípus ihletője valószínűleg felesége lehetett (*Feleségem*, 1920-as évek).

A nőalakot a társasági környezetből kiemelve, önálló motívumként használta fel a *Fekvő lány tavaszi dombon* című kép kompozíciójában. A tájábrázolás jellegzetesen Rudnays: a horizontot feltűnően alacsonyra helyezi, a vásznat a köríves ecsetvonásokkal megfestett világos égfelület uralja, amely boltívszerűen ráborul a tájra. Kevés a motívum: a sötétlő dombok vonalát itt-ott egy fa apró sziluettje bontja meg, az ég alján néhány bárányfelhő, magasabban repülő madarak csoportja. Ez a világ köszön vissza az 1920-as évek tájképein (pl. *Mátravidék*, 1926; *Nagybábonyi táj*, 1926), s később ez jellemzi a 30-as évek tájábrázolásait is. Rudnayt a plein air festészet nem érdekelte; egy maga teremtette sajátosan redukált formanyelv kifejezési lehetőségiet kereste.

Palettája az 1920-as évek közepén világosodott ki, megmaradt azonban korábbi elvénél: egységes színvilágú festményein csak néhány kis kontrasztos színű folt (leggyakrabban piros vagy fehér) jelenik meg, képünkön például a nő hajában felvillanó vörös hajráf. (A *Kirándulás* megfelelő nőalakja pihenő jobb kezében piros kendőt tart.)

Rudnay korának elismert és befolyásos mestere volt. Pályájának éppen ebben a szakaszában, az 1920-as években aratta első jelentős sikereit. Számos külföldi kiállításon szerepelt, érmeket nyert és a külföldi kritika lelkesen fogadta. Itthon 1922-ben lett a Képzőművészeti Főiskola tanára. Képünk közeli párhuzamát, a *Nemes hölgy és szolgája* című művét készülése után nem sokkal megvásárolta a brüsszeli Királyi Szépművészeti Múzeum. A szoros képi analógiák alapján *Fekvő lány tavaszi dombon* című vásznát 1925-re datálhatjuk.

A.J.

168. ▶
Rudnay Gyula (1878-1957)

Fekvő lány tavaszi dombon, 1925 körül
Olaj, vászon 50x80 cm
Jelezve balra lent: Rudnay Gy.
Kikiáltási ár: 750.000 Ft

168.

169.

169.▲
Aba-Novák Vilmos (1894-1941)

Lacikonyha
Olaj, fa 27x34 cm
Jelezve jobbra lent: Aba-Novák 34.
Kikiáltási ár: 1.500.000 Ft

Rudnay Gyula Mayo V. 2007/7

mindegyik szerette volna normalizálni Sztálin utolsó éveinek veszélyes viszonyait, javítani a kapcsolatot a Nyugattal, Jugoszláviával, sőt Kínával is, megszüntetve a Sztálin által kierőszakolt koncessziókat és vegyes vállalatokat. A rendszer határain pedig nem kívántak túllépni – tehát azt mondanám, a kör négyszögesítésére törekedtek.

Cáfolja azt is, hogy Sztálin halála után hatalmi harc tört volna ki a vezetésben. Akik Sztálin helyére pályázhattak volna, Malenkovnak és Molotovnak nem voltak vezéri allűrjei; a feladatok megosztásán alapuló „kollektív vezetésben" hittek. S. szerint ketten törtek csupán a főhatalomra: Berija, aki azonban tudta, hogy formálisan első ember nem lehet, és Malenkovot tolta maga előtt, illetve Hruscsov, aki éppen mert primitív és tudatlan volt, nem ismert korlátokat.

S. memoárja bevallottan Hruscsov ellen íródott, akinek műveletlenségén, kulturálatlanságán hosszan szórakozik, ennek ellenére elismeri, hogy 1953–54-ben még Hruscsov céljai is korlátozottak voltak: a párt első titkára akart lenni, s visszaszerezni a párt „vezető szerepét" más hatalmi ágak fölött. Csak 1955–56-ban szabadultak el ambíciói. Sőt arra is képes volt eleinte, hogy leintse a talpnyalókat – amikor Sztálin utódjának nevezték, azt felelte ismert közvetlen modorában: „Hruscsov szart ér Sztálinhoz képest". Sztálin bűneinek leleplezésére csak a Titóval való megegyezés után szánta el magát. A híres „titkos" beszéd éppen csak a kongresszusra készült el, s miután Hruscsov elégedetlen volt a fogalmazvánnyal, Sepilov segítségével – napokra távol maradva az ülésteremtől – gyorsan átdolgozta, így a végső szöveg elsősorban Hruscsov szellemi terméke.

Kihez csatlakozott Sepilov?

S. számára ez a legkínosabb kérdés – cáfolni akarta, hogy ő 1957-ben csatlakozott volna a Hruscsov elleni összeesküvéshez, szerinte ilyen nem is volt, a vezetők többsége csak megfékezni akarta a kiszámíthatatlanná vált Hruscsovot. Erre utal a könyv címe is – Nyeprimknuvsij, vagyis aki *nem* csatlakozott, a rá nézve sértő, elvtelenségére és jelentéktelenségére utaló jelzőt Hruscsov szúrta be a határozatba. S miután nem tudta kimagyarázni magát, megakadt, a kézirat időrendben csak 1954 végéig megy, bár sok kérdésben előreszalad – de végül is nem ír az 1957. júniusi plénumról. Ezért a szerkesztő függelékként közli S. halála előtt adott nyilatkozatát, melyet a *Pravda* nem közölt.

Ebből is kitűnik, hogy le akarták váltani Hruscsovot, s az 1957. júniusi plénum előtt többen – Mikoján, Vorosilov – próbálták őt bevonni a tervbe, panaszkodva, hogy Hruscsovval már nem lehet együtt dolgozni. Másrészt megkereste őt a plénum előtt Hruscsov szilárd híve, Furceva moszkvai párttitkár, aki súlyos következményekkel fenyegette, ha nem tart ki Hruscsov mellett. Hruscsov tehát tudta, mi készül – S. szerint ezt Szerovnak köszönhette, akit mint bizalmasát állított a KGB élére, noha „mélységesen erkölcstelen gazember volt, direkt, közvetlen részese az állambiztonsági szervek sok gonosztettének a múltban", s kitartott a régi módszerek mellett: bepoloskázta a pártvezetők szobáit, hogy jelenthesse bizalmas beszélgetéseiket. Tény, hogy Hruscsov, miután Szerov megtette neki ezt a szolgálatot, gyorsan megszabadult tőle.

Hruscsov fiának apjáról szóló könyve szerint amíg lehetett, Sepilov nem foglalt állást – hiszen S.-t Hruscsov egyre magasabbra emelte, nem volt oka ellene fordulni –, s csak a szavazás előtt szólalt fel ellene hosszú, szenvedélyes beszédben – „Hruscsov felhúzta Sztálin csizmáját" –, de a számító S. ez egyszer rosszul számított.

Mi a tanulság? S. prototípusa volt az értelmiséginek, aki elhatározza, hogy pártkarriert csinál. Mint ideológusnak nem voltak saját elképzelései – hiszen megértette, hogy a párton belüli ellentétek mögött személyi és apparátuságazati érdekek állnak, mindenki reformer és konzervatív volt pillanatnyi szándékai szerint. Okosabb volt, mint írásai, hiszen tudta, hogy a polgazd.-tankönyv

nem a tudomány csúcspontja, sőt ilyen szentírásra nincs is szüksége a tudománynak, de kiszolgálta Sztálint. Könyvében beismeri, hogy a *Pravdában* népszerűsítette a szűzföld-akciót és Hruscsov más mezőgazdasági ötleteit, noha komolytalanságukkal tisztában volt.

S amikor a pártelnökség póttagja, a KB titkára, külügyminiszter lett, félművelt vezértársait hallgatva elhitte, hogy ő a legokosabb köztük. Csak két apróságot felejtett el: hogy a pártelnökségben lehet a legkiválóbb közgazdász és a közgazdászok között a legjobb elvtárs – valójában szakmájában jó közepes. Továbbá hogy bár tehetsége vitte a pártelnökségbe, a többiek – hiába nem tudtak angolul, és nem olvasták Adam Smitht – valamilyen hatalmat képviseltek: a moszkvai vagy az ukrán pártszervezetet, a hadsereget, a nehézipart- vagy az „öregek" klikkjét. Mögötte azonban nem állt a szovjet társadalomtudomány, csupán futtatója, Hruscsov, aki nyilván nem azért tette meg először külügyminiszternek őt és nem a miniszterhelyettest, Gromikót, mert jobb külpolitikus volt, hanem mert feltétlen híve által ő akart a külügyek irányítója lenni. Hruscsov fia megerősíti, hogy apja nagyra tartotta Sepilovot, hiszen az volt meg benne, ami belőle hiányzott, neki viszont az hiányzott, ami Hruscsov erőssége volt – az apparátus támogatása. S amíg befolyásos vezértársai túlélhettek néhány balléptést, neki egy is elég volt, hogy félredobják. Felteszem, hogy erre S. is rájött végül – de leírni nem volt ereje, ezért befejezetlen ez az érdekes memoár.

Dmitrij Sepilov: Nyeprimknuvsij. Moszkva, 2001, Vagriusz. 400 oldal.

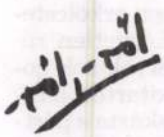

Rózsa Gyula

Magyar keserves

Mint aktív zenélésre tökéletesen alkalmatlan, sokáig nem értettem a hajdani nótakedvelőket. Nem az alpári úrimurizókat, a cigánybandát féllábra állítókat, a prímás homlokára bankjegyet ragasztókat, hanem a nemes amatőröket, a maguk kedvére muzsikálókat, a zenében elmerülőket. Ha tudtak játszani, ha a maguk kedvére muzsikáltak, ha igazán elmerültek – gondoltam feltétlen sznobériával és nehezen tagadható apró irigységgel –, miért nem játszottak maguknak komolyzenét. Ha nemzeties igényeik voltak, mondjuk, Lisztet. Aztán egy idő után rájöttem a kérdés tökéletes inkompetenciájára. Talán közelebb kerültem a zenéhez, mert megértettem, hogy volt egy kor és egy kör, amelynek éppolyan lelki élményt és esztétikai kielégülést adott a nóta, a csárdás, a toborzó eljátszása, mint másoknak vagy más korok műkedvelőinek a vonósnégyesé. Történelmi és irodalmi benyomásaim szerint sokan voltak, és komoly emberek. Értelmiségiek, művészek, alkotók a tizenkilencedik század végén, még a huszadik század elején is, akik a maguk munkájában korszerűt, országraszólót, történelmi értékűt alkottak, és ez számukra tökéletes összhangban volt azzal a nótakultusszal, amelyet mi – legalábbis – nem értünk.

Ezen a zenekultúrán nevelkedtek. Ha Rudnay Gyula huszonnégy évesen Csermákot, Lavottát, Bunkó Ferencet és Biharit játszott a hegedűjén párizsi magányában, az bizonyosan ugyanannyit ért, mintha Lisztet, Brahmsot vagy Mendelssohnt játszott volna önmagának. Ha pedig – mint írja – a hegedűszóra, legké-

sőbb a Rákóczi-induló hangjaira berontottak a párizsi ház eddig nem ismert magyar művészlakói vagy öten, az legalábbis jelzi ennek a zenei kultúrának a hatását és körét. Nem tudjuk ma már, hogy Rudnay hogyan játszott. De a lelki finomságnak, az átélésnek, a férfias lírának szép bizonyítéka az a tizenegy évvel később festett, azaz kilencszáztizenhármas Pihenő hegedűs, amely mostani emlékkiállításának kétségkívül egyik fő műve volt. A lezúduló, meszes fehér ingmellnek kontrasztot ad a ruha feketéje, a hangszer fekete fogólapja megismétli ezt a lemondó diagonálist, de mindez azért nem minősíthető expresszívnek, mert az egész kompozíciót érzékenyen pszichologizáló, részletező arc koronázza. Mindazonáltal egységes, mély érzelmeket megzendítő, teljes a mű.

Huszadik századi terminusokkal egyébként sem jutunk messzire az 1878-ban született és 1957-ben meghalt Rudnay életművében. Sem München szecessziója, sem Párizs robbanásai, sem Róma vajúdása – mindhárom városban képezte magát hosszabb vagy csak rövidebb ideig – nem hagyott maradandó nyomot a festészetén. Mellőzhetjük a hatásos felsorolást, hogy százszáztíz évvel ezelőtt hol milyen stílusokkal, újításokkal és izmusokkal ütközhetett volna, mert valamennyit – Nagybánya impresszionizmusát is – kikerülte. Utólag úgy látszik, s ő maga is így értékeli: tudatosan. Ahogyan írja, a magyar lelkiség művészetét akarta megteremteni, avagy folytatni, s ezt Munkácsy, némiképp a németalföldi nagyok s igen felismerhetően Goya biztatásával próbálta elérni. Természetesen: egyénítve, s természetesen hazai tematikában. Tizenhét-tizennyolcig tartó korszakában főképp típusokat és portrékat fest, parasztasszonyokat, Krumplihámozókat, Hímző nőket, cigányasszonyokat és szegényembereket, és a századforduló Armeleut-festészetének hazai leágazásától bizonyos festőiség és némi karmosság különbözteti meg. Érzékeny a paraszti viseletre, de sommás, laza foltokba oldja a hímes formákat, és (Munkácsys?) kolorittal tart távol minden tarkaságot. Együttérző monumentalitással, megemelt ég előtt ábrázolja kétnembeli parasztfiguráit, de (Goyás?) kíméletlenséggel festi olykor kiálló metszőfogaikat, olykor kancsalságukat és elferdült szájukat. Nem társadalomkritikus, még kevésbé plebejus-lázadó, de komor, különös, különösen érzékeny foltpiktúrája felelősségteljes.

Hogy hitének megfelelően magyar-e? Ha a magyarság ismérvének fogadjuk el azt, amit egész életében vallott (és amit követői, művész- és művészettörténész hívei vallottak), hogy nem vesz tudomást nagyon is forrongó kora mozgalmairól, sem az egyetemes, sem a hazai művészet újításairól, akkor bizonyára tősgyökeres. S minthogy a folklorizálást ízléssel, szuverén módon elkerüli ugyan, de ekkor mégiscsak jobbára paraszti modelleket fest, a nemzeti látszat erősödik. Kérdés persze – túl olcsó ellenvetés –, hogy mennyivel magyarabb a száz évvel korábbi spanyol Goyára és a kétszázötven esztendővel régebbi hollandokra figyelni, mint a korabeli Európára vagy akár Nagybányára. Hímző nőjén minden pasztózus fölény ellenére Vermeer hétköznapi áhítata, Krumplihámozóján – pedig mind a kettő erős, egyéni alkotás – Rembrandt aranyfényei lebegnek. Maradna még Munkácsy mint nemzeti hagyomány. Az a Munkácsy, akiről minden monográfusa megírja, hogy mely nyugati kortársakat – általában: konzervatív, hamar elfelejtett, de kortársakat – választott példaképül.

Mindez lehetne okoskodás, terméketlen modernista spekuláció, ha a küldetésszerűen vállalt anakronizmus nem vált volna a kiteljesedés akadályává. Rudnay az első világháború idején, az orosz betörés jóvoltából találkozik a nagy drámai élménnyel. A Felvidéket – Losonc környékét, ahol katona, s amely majdnem-szülőföldje – elárasztják a menekülők, és megrendítő látványukból több kép születik. Zavarba ejtő művek, amelyek az érzelem őszinteségét és az eszköztár korlátozott voltát bizonyítják. Mintha romantikus, nagy tab-

lók (esetleg: Goya?) kompozícióihoz készült színvázlatok volnának: a foltrendszerek túlságosan lazák ahhoz, hogy kifejezzék az űzöttség-üldözöttség éles, felhasító fájdalmát, de a letompított (munkácsys) kolorit erőtlen, zavaros ahhoz képest, hogy kavargást, pánikot, végletes érzéseket kellene kifejeznie. A híressé vált mű, a Menekülő asszony valóban drámai: olyan, mint egy nagyobb kompozícióhoz készült, kidolgozott előtanulmány.

Rudnay a háború után nem is próbálkozik drámai tömegjelenetekkel, és a népélet-ábrázolással is (amennyiben korai művei azok voltak) felhagy. A kilencszázhúsz utáni nagy kiábrándulások idején ő egy olyan szomorkás pszeudotörténeti világba vonul vissza, amely megint csak egyéni, zárt és nehezen értelmezhető. Feltétlen festői készsége, finom ízlése és beleérző képessége olykor Rubens-szépségű nőportrék magasába lendíti (Kékruhás leány), olykor – megint csak – Vermeer ihletettségét célozza meg, csoportképein méltatói olykor Veronese hatását vélik fölfedezni. Vigyázat, soha nem utánzó. Csak tűnődő utánérző. Egy nagyon igényes, nagyon ihletett és nagyon csalódott kismester szép elvágyódásának bizonyítékai azok a jobbára rokokót, jobbára kuruc kort, de olykor azért biedermeiert s mégis olykor biedermeieres parasztközösséget idéző tánc-, mulatás-, ritkábban csatajelenetek, amelyek életművének nagyobbik felét adják. Nem lehet azt pontosan elmondani, hogy kik ezek az eleve kitalált jelenetekben szereplő, óvatosan akonkrét foltokkal megfestett figurák, akik rögtönzött sátrak és kárpitok alatt koccintanak, beazonosíthatatlan színhelyeken táncolnak, és értelmezhetetlen hidak alatt lakomáznak. De – ez a szomorú – mára már a megfejtés senkit nem is érdekel. Legyünk nyersek: unalmasak. A kortársak – minthogy a foltpiktúrából azért ki-kivillan valami rokolyaszerűség, dolmány-emlék, néha egészen felismerhetően teljes huszáruniformis is – a magyar múlt nosztalgikus megidézését látták ezekben a jelenetekben, de ez csak afféle lehetőség, aki akar, élhet vele.

Rudnayt az igényessége megóvta a pőre historizálástól. Őszinte, de időszerűtlen magyarságküldetése visszafordította kora magyar festészetének útjáról, erkölcse és mértéktudása azonban visszatartotta a hazugságoktól. Festőpályájának elején az előtte járó generáció, benne a nagybányaiak között mestere, Hollósy heroikus és változó sikerű harcot folytat az addigi nemzeti didakszis ellen, a festészet felszabadításáért. Hollósynak ez mérsékelten sikerül, Ferenczy Károly monográfusai gyönyörűen ábrázolják, hogy a mester tematikus, majd ravaszul áltematikus képek révén miként jutott el fokozatosan az önfeledt természetábrázolásig, a zavartalan, tiszta festőiségig. A fiatal Rudnay ugyanebben az időben adta a fejét hazafias eszmék és nemzeti tematikák megjelenítésére. Vállalkozásának anakronizmusát – mert igazi talentum volt – feltétlenül éreznie kellett. Ezért adta elő mintha-nemzeti jeleneteit a mintha-történeti szereplőkkel mintha-archaizáló stílusban. Nagybánya mély, szabad lélegzetét későbbi tájképein sem merte beszívni, méltán legismertebb, mert legfinomabb falurészletéből, a Nagybábonyi utcából kilencven év múltán látott el Barbizonig.

Hogy hajdan népes tanítványi köre, legendás főiskolai tevékenysége ellenére életművét fél évszázada csend követi, s az utókor számára – ma is – ez az életmű érdektelen, annak talán ez a magyarázata. Mert igaz, hogy a nótajátékos mély, igaz élménye tiszteletre méltó és elvitathatatlan, legyen akármilyen terjedelmű a repertoár. De csak addig, amíg magánkörben marad, vagy amíg van azonos igényeken felnőtt, meghitt hallgatóság.

Rudnay Gyula (1878–1957). Ernst Múzeum, Budapest, 2003. június 4. – július 6.

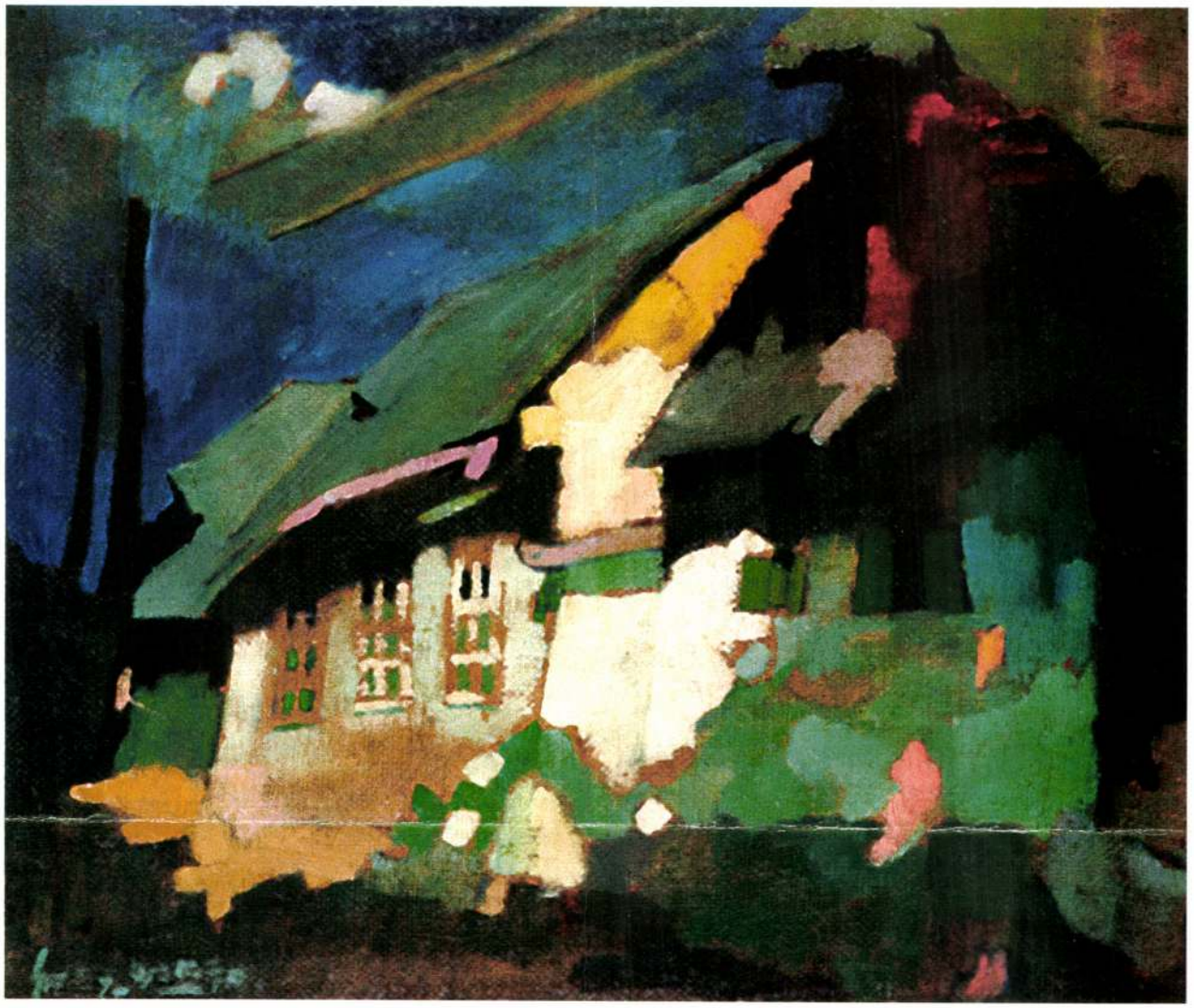

123.▲
Nagy Oszkár (1893-1965)

Nagybányai utca koratavaszi napsütésben
Olaj, vászon 51x61 cm
Jelezve balra lent: Nagy Oszkár
Kikiáltási ár: 500.000 Ft

124.

Rudnay Gyula (1878-1957)

Sárga íriszek, 1899

Olaj, vászon 144x38,5 cm

Jelezve balra lent: Rudnay N.bánya 1899

Rudnay Gyula első Nagybányán töltött nyarán, 21 éves korában festette *Sárga íriszek* című képét, abban a pillanatban, amikor a münchen-i műtermi festészethez szokott fiatal festő megismerkedett a plain air festészet változó fényei, színei és formái adta lehetőségekkel.

A festmény mind mondanivalójában, mind festői megfogalmazásában meglepetés a sajátosan magyar piktúra megteremtésén fáradozó, regényesen romantikus Rudnay későbbi ouvre-jének ismeretében.

A 21 éves Rudnay tudatosan vagy sem, a nyári alkony hangulatát bravúrosan érzékeltető plai air festményén egyszerre jeleníti meg az európai festészetben már jelen lévő art nouveau és ezzel együtt a japán művészet elemeit. Erre utal a virágok és növények egyszerű és érzékeny jelenléte, a kecses hosszú szárú íriszek, hajladozó fűszálak, melyek különösen kedvelt motívumai voltak a szecessziónak, valamint a festmény hosszúkás, paravánra emlékeztető formája.

M.G.

124.◀
Rudnay Gyula (1878-1957)

Sárga íriszek, 1899
Olaj, vászon 144x38,5 cm
Jelezve balra lent: Rudnay N.bánya 1899
Kikiáltási ár: 450.000 Ft

Rudnay Gyula 2005/7

nem a tudomány csúcspontja, sőt ilyen szentírásra nincs is szüksége a tudománynak, de kiszolgálta Sztálint. Könyvében beismeri, hogy a *Pravdában* népszerűsítette a szűzföld-akciót és Hruscsov más mezőgazdasági ötleteit, noha komolytalanságukkal tisztában volt.

S amikor a pártelnökség póttagja, a KB titkára, külügyminiszter lett, félművelt vezértársait hallgatva elhitte, hogy ő a legokosabb köztük. Csak két apróságot felejtett el: hogy a pártelnökségben lehet a legkiválóbb közgazdász és a közgazdászok között a legjobb elvtárs – valójában szakmájában jó közepes. Továbbá hogy bár tehetsége vitte a pártelnökségbe, a többiek – hiába nem tudtak angolul, és nem olvasták Adam Smitht – valamilyen hatalmat képviseltek: a moszkvai vagy az ukrán pártszervezetet, a hadsereget, a nehézipart- vagy az „öregek" klikkjét. Mögötte azonban nem állt a szovjet társadalomtudomány, csupán futtatója, Hruscsov, aki nyilván nem azért tette meg először külügyminiszternek őt és nem a miniszterhelyettest, Gromikót, mert jobb külpolitikus volt, hanem mert feltétlen híve által ő akart a külügyek irányítója lenni. Hruscsov fia megerősíti, hogy apja nagyra tartotta Sepilovot, hiszen az volt meg benne, ami belőle hiányzott, neki viszont az hiányzott, ami Hruscsov erőssége volt – az apparátus támogatása. S amíg befolyásos vezértársai túlélhettek néhány ballépést, neki egy is elég volt, hogy félredobják. Felteszem, hogy erre S. is rájött végül – de leírni nem volt ereje, ezért befejezetlen ez az érdekes memoár.

Dmitrij Sepilov: Nyeprimknuvsij. Moszkva, 2001, Vagriusz. 400 oldal.

Rózsa Gyula

Magyar keserves

Mint aktív zenélésre tökéletesen alkalmatlan, sokáig nem értettem a hajdani nótakedvelőket. Nem az alpári úrimurizókat, a cigánybandát féllábra állítókat, a prímás homlokára bankjegyet ragasztókat, hanem a nemes amatőröket, a maguk kedvére muzsikálókat, a zenében elmerülőket. Ha tudtak játszani, ha a maguk kedvére muzsikáltak, ha igazán elmerültek – gondoltam feltétlen sznobériával és nehezen tagadható apró irigységgel –, miért nem játszottak maguknak komolyzenét. Ha nemzeties igényeik voltak, mondjuk, Lisztet. Aztán egy idő után rájöttem a kérdés tökéletes inkompetenciájára. Talán közelebb kerültem a zenéhez, mert megértettem, hogy volt egy kor és egy kör, amelynek éppolyan lelki élményt és esztétikai kielégülést adott a nóta, a csárdás, a toborzó eljátszása, mint másoknak vagy más korok műkedvelőinek a vonósnégyesé. Történelmi és irodalmi benyomásaim szerint sokan voltak, és komoly emberek. Értelmiségiek, művészek, alkotók a tizenkilencedik század végén, még a huszadik század elején is, akik a maguk munkájában korszerűt, országraszólót, történelmi értékűt alkottak, és ez számukra tökéletes összhangban volt azzal a nótakultusszal, amelyet mi – legalábbis – nem értünk.

Ezen a zenekultúrán nevelkedtek. Ha Rudnay Gyula huszonnégy évesen Csermákot, Lavottát, Bunkó Ferencet és Biharit játszott a hegedűjén párizsi magányában, az bizonyosan ugyanannyit ért, mintha Lisztet, Brahmsot vagy Mendelssohnt játszott volna önmagának. Ha pedig – mint írja – a hegedűszóra, legké-

mindegyik szerette volna normalizálni Sztálin utolsó éveinek veszélyes viszonyait, javítani a kapcsolatot a Nyugattal, Jugoszláviával, sőt Kínával is, megszüntetve a Sztálin által kierőszakolt koncessziókat és vegyes vállalatokat. A rendszer határain pedig nem kívántak túllépni – tehát azt mondanám, a kör négyszögesítésére törekedtek.

Cáfolja azt is, hogy Sztálin halála után hatalmi harc tört volna ki a vezetésben. Akik Sztálin helyére pályázhattak volna, Malenkovnak és Molotovnak nem voltak vezéri allűrjei; a feladatok megosztásán alapuló „kollektív vezetésben" hittek. S. szerint ketten törtek csupán a főhatalomra: Berija, aki azonban tudta, hogy formálisan első ember nem lehet, és Malenkovot tolta maga előtt, illetve Hruscsov, aki éppen mert primitív és tudatlan volt, nem ismert korlátokat.

S. memoárja bevallottan Hruscsov ellen íródott, akinek műveletlenségén, kulturálatlanságán hosszan szórakozik, ennek ellenére elismeri, hogy 1953–54-ben még Hruscsov céljai is korlátozottak voltak: a párt első titkára akart lenni, s visszaszerezni a párt „vezető szerepét" más hatalmi ágak fölött. Csak 1955–56-ban szabadultak el ambíciói. Sőt arra is képes volt eleinte, hogy leintse a talpnyalókat – amikor Sztálin utódjának nevezték, azt felelte ismert közvetlen modorában: „Hruscsov szart ér Sztálinhoz képest". Sztálin bűneinek leleplezésére csak a Titóval való megegyezés után szánta el magát. A híres „titkos" beszéd éppen csak a kongresszusra készült el, s miután Hruscsov elégedetlen volt a fogalmazvánnyal, Sepilov segítségével – napokra távol maradva az ülésteremtől – gyorsan átdolgozta, így a végső szöveg elsősorban Hruscsov szellemi terméke.

Kihez csatlakozott Sepilov?

S. számára ez a legkínosabb kérdés – cáfolni akarta, hogy ő 1957-ben csatlakozott volna a Hruscsov elleni összeesküvéshez, szerinte ilyen nem is volt, a vezetők többsége csak megfékezni akarta a kiszámíthatatlanná vált Hruscsovot. Erre utal a könyv címe is – Nyeprimknuvsij, vagyis aki *nem* csatlakozott, a rá nézve sértő, elvtelenségére és jelentéktelenségére utaló jelzőt Hruscsov szúrta be a határozatba. S miután nem tudta kimagyarázni magát, megakadt, a kézirat időrendben csak 1954 végéig megy, bár sok kérdésben előreszalad – de végül is nem ír az 1957. júniusi plénumról. Ezért a szerkesztő függelékként közli S. halála előtt adott nyilatkozatát, melyet a *Pravda* nem közölt.

Ebből is kitűnik, hogy le akarták váltani Hruscsovot, s az 1957. júniusi plénum előtt többen – Mikoján, Vorosilov – próbálták őt bevonni a tervbe, panaszkodva, hogy Hruscsovval már nem lehet együtt dolgozni. Másrészt megkereste őt a plénum előtt Hruscsov szilárd híve, Furceva moszkvai párttitkár, aki súlyos következményekkel fenyegette, ha nem tart ki Hruscsov mellett. Hruscsov tehát tudta, mi készül – S. szerint ezt Szerovnak köszönhette, akit mint bizalmasát állított a KGB élére, noha „mélységesen erkölcstelen gazember volt, direkt, közvetlen részese az állambiztonsági szervek sok gonosztettének a múltban", s kitartott a régi módszerek mellett: bepoloskázta a pártvezetők szobáit, hogy jelenthesse bizalmas beszélgetéseiket. Tény, hogy Hruscsov, miután Szerov megtette neki ezt a szolgálatot, gyorsan megszabadult tőle.

Hruscsov fiának apjáról szóló könyve szerint amíg lehetett, Sepilov nem foglalt állást – hiszen S.-t Hruscsov egyre magasabbra emelte, nem volt oka ellene fordulni –, s csak a szavazás előtt szólalt fel ellene hosszú, szenvedélyes beszédben – „Hruscsov felhúzta Sztálin csizmáját" –, de a számító S. ez egyszer rosszul számított.

Mi a tanulság? S. prototípusa volt az értelmiséginek, aki elhatározza, hogy pártkarriert csinál. Mint ideológusnak nem voltak saját elképzelései – hiszen megértette, hogy a párton belüli ellentétek mögött személyi és apparátuságazati érdekek állnak, mindenki reformer és konzervatív volt pillanatnyi szándékai szerint. Okosabb volt, mint írásai, hiszen tudta, hogy a polgazd.-tankönyv

sőbb a Rákóczi-induló hangjaira berontottak a párizsi ház eddig nem ismert magyar művészlakói vagy öten, az legalábbis jelzi ennek a zenei kultúrának a hatását és körét. Nem tudjuk ma már, hogy Rudnay hogyan játszott. De a lelki finomságnak, az átélésnek, a férfias lírának szép bizonyítéka az a tizenegy évvel később festett, azaz kilencszáztizenhármas Pihenő hegedűs, amely mostani emlékkiállításának kétségkívül egyik fő műve volt. A lezúduló, meszes fehér ingmellnek kontrasztot ad a ruha feketéje, a hangszer fekete fogólapja megismétli ezt a lemondó diagonálist, de mindez azért nem minősíthető expresszívnek, mert az egész kompozíciót érzékenyen pszichologizáló, részletező arc koronázza. Mindazonáltal egységes, mély érzelmeket megzendítő, teljes a mű.

Huszadik századi terminusokkal egyébként sem jutunk messzire az 1878-ban született és 1957-ben meghalt Rudnay életművében. Sem München szecessziója, sem Párizs robbanásai, sem Róma vajúdása – mindhárom városban képezte magát hosszabb vagy csak rövidebb ideig – nem hagyott maradandó nyomot a festészetén. Mellőzhetjük a hatásos felsorolást, hogy százszáztíz évvel ezelőtt hol milyen stílusokkal, újításokkal és izmusokkal ütközhetett volna, mert valamennyit – Nagybánya impresszionizmusát is – kikerülte. Utólag úgy látszik, s ő maga is így értékeli: tudatosan. Ahogyan írja, a magyar lelkiség művészetét akarta megteremteni, avagy folytatni, s ezt Munkácsy, némiképp a németalföldi nagyok s igen felismerhetően Goya biztatásával próbálta elérni. Természetesen: egyénítve, s természetesen hazai tematikában. Tizenhét-tizennyolcig tartó korszakában főképp típusokat és portrékat fest, parasztasszonyokat, Krumplihámozókat, Hímző nőket, cigányasszonyokat és szegényembereket, és a századforduló Armeleut-festészetének hazai leágazásától bizonyos festőiség és némi karmosság különbözteti meg. Érzékeny a paraszti viseletre, de sommás, laza foltokba oldja a hímes formákat, és (Munkácsys?) kolorittal tart távol minden tarkaságot. Együttérző monumentalitással, megemelt ég előtt ábrázolja kétnembeli parasztfiguráit, de (Goyás?) kíméletlenséggel festi olykor kiálló metszőfogaikat, olykor kancsalságukat és elferdült szájukat. Nem társadalomkritikus, még kevésbé plebejus-lázadó, de komor, különös, különösen érzékeny foltpiktúrája felelősségteljes.

Hogy hitének megfelelően magyar-e? Ha a magyarság ismérvének fogadjuk el azt, amit egész életében vallott (és amit követői, művész- és művészettörténész hívei vallottak), hogy nem vesz tudomást nagyon is forrongó kora mozgalmairól, sem az egyetemes, sem a hazai művészet újításairól, akkor bizonyára tősgyökeres. S minthogy a folklorizálást ízléssel, szuverén módon elkerüli ugyan, de ekkor mégiscsak jobbára paraszti modelleket fest, a nemzeti látszat erősödik. Kérdés persze – túl olcsó ellenvetés –, hogy mennyivel magyarabb a száz évvel korábbi spanyol Goyára és a kétszázötven esztendővel régebbi hollandokra figyelni, mint a korabeli Európára vagy akár Nagybányára. Hímző nőjén minden pasztózus fölény ellenére Vermeer hétköznapi áhítata, Krumplihámozóján – pedig mind a kettő erős, egyéni alkotás – Rembrandt aranyfényei lebegnek. Maradna még Munkácsy mint nemzeti hagyomány. Az a Munkácsy, akiről minden monográfusa megírja, hogy mely nyugati kortársakat – általában: konzervatív, hamar elfelejtett, de kortársakat – választott példaképül.

Mindez lehetne okoskodás, terméketlen modernista spekuláció, ha a küldetésszerűen vállalt anakronizmus nem vált volna a kiteljesedés akadályává. Rudnay az első világháború idején, az orosz betörés jóvoltából találkozik a nagy drámai élménnyel. A Felvidéket – Losonc környékét, ahol katona, s amely majdnem-szülőföldje – elárasztják a menekülők, és megrendítő látványukból több kép születik. Zavarba ejtő művek, amelyek az érzelem őszinteségét és az eszköztár korlátozott voltát bizonyítják. Mintha romantikus, nagy tab-

lók (esetleg: Goya?) kompozícióihoz készült színvázlatok volnának: a foltrendszerek túlságosan lazák ahhoz, hogy kifejezzék az űzöttség-üldözöttség éles, felhasító fájdalmát, de a letompított (munkácsys) kolorit erőtlen, zavaros ahhoz képest, hogy kavargást, pánikot, végletes érzéseket kellene kifejeznie. A híressé vált mű, a Menekülő asszony valóban drámai: olyan, mint egy nagyobb kompozícióhoz készült, kidolgozott előtanulmány.

Rudnay a háború után nem is próbálkozik drámai tömegjelenetekkel, és a népélet-ábrázolással is (amennyiben korai művei azok voltak) felhagy. A kilencszázhúsz utáni nagy kiábrándulások idején ő egy olyan szomorkás pszeudotörténeti világba vonul vissza, amely megint csak egyéni, zárt és nehezen értelmezhető. Feltétlen festői készsége, finom ízlése és beleérző képessége olykor Rubens-szépségű nőportrék magasába lendíti (Kékruhás leány), olykor – megint csak – Vermeer ihletettségét célozza meg, csoportképein méltatói olykor Veronese hatását vélik fölfedezni. Vigyázat, soha nem utánzó. Csak tűnődő utánérző. Egy nagyon igényes, nagyon ihletett és nagyon csalódott kismester szép elvágyódásának bizonyítékai azok a jobbára rokokót, jobbára kuruc kort, de olykor azért biedermeiert s mégis olykor biedermeieres parasztközösséget idéző tánc-, mulatás-, ritkábban csatajelenetek, amelyek életművének nagyobbik felét adják. Nem lehet azt pontosan elmondani, hogy kik ezek az eleve kitalált jelenetekben szereplő, óvatosan akonkrét foltokkal megfestett figurák, akik rögtönzött sátrak és kárpitok alatt koccintanak, beazonosíthatatlan színhelyeken táncolnak, és értelmezhetetlen hidak alatt lakomáznak. De – ez a szomorú – mára már a megfejtés senkit nem is érdekel. Legyünk nyersek: unalmasak. A kortársak – minthogy a foltpiktúrából azért ki-kivillan valami rokolyaszerűség, dolmány-emlék, néha egészen felismerhetően teljes huszáruniformis is – a magyar múlt nosztalgikus megidézését látták ezekben a jelenetekben, de ez csak afféle lehetőség, aki akar, élhet vele.

Rudnayt az igényessége megóvta a pőre historizálástól. Őszinte, de időszerűtlen magyarságküldetése visszafordította kora magyar festészetének útjáról, erkölcse és mértéktudása azonban visszatartotta a hazugságoktól. Festőpályájának elején az előtte járó generáció, benne a nagybányaiak között mestere, Hollósy heroikus és változó sikerű harcot folytat az addigi nemzeti didakszis ellen, a festészet felszabadításáért. Hollósynak ez mérsékelten sikerül, Ferenczy Károly monográfusai gyönyörűen ábrázolják, hogy a mester tematikus, majd ravaszul áltematikus képek révén miként jutott el fokozatosan az önfeledt természetábrázolásig, a zavartalan, tiszta festőiségig. A fiatal Rudnay ugyanebben az időben adta a fejét hazafias eszmék és nemzeti tematikák megjelenítésére. Vállalkozásának anakronizmusát – mert igazi talentum volt – feltétlenül éreznie kellett. Ezért adta elő mintha-nemzeti jeleneteit a mintha-történeti szereplőkkel mintha-archaizáló stílusban. Nagybánya mély, szabad lélegzetét későbbi tájképein sem merte beszívni, méltán legismertebb, mert legfinomabb falurészletéből, a Nagybábonyi utcából kilencven év múltán látott el Barbizonig.

Hogy hajdan népes tanítványi köre, legendás főiskolai tevékenysége ellenére életművét fél évszázada csend követi, s az utókor számára – ma is – ez az életmű érdektelen, annak talán ez a magyarázata. Mert igaz, hogy a nótajátékos mély, igaz élménye tiszteletre méltó és elvitathatatlan, legyen akármilyen terjedelmű a repertoár. De csak addig, amíg magánkörben marad, vagy amíg van azonos igényeken felnőtt, meghitt hallgatóság.

Rudnay Gyula (1878–1957). Ernst Múzeum, Budapest, 2003. június 4. – július 6.

ozom én se jobbra, se balra

lí-
liti-
sem-
sze-
En-
yem
ni se-
len-
ökös
neve-
su-
oda
n az
k
én
noz
akár
hi-
szél-
li
tólag
án
g-
lmé-
rt,
n, en-
éte-
,álta-
end-

nek" nevezek, és elvárnám, hogy valamennyi politikai erő ezen értékrend mentén politizáljon.

A fenti értékrend leírására nem vállalkozom, annál inkább, mert szerintem elsősorban betartani kell, csak úgy ösztönösen, magától értetődően, és ezután kellene okoskodni és elméleteket gyártani.

Annyit azonban megjegyeznék: pártjaink értékrendjének első helyén a hatalom megszerzését, majd mindenáron való birtoklását vélem felfedezni, és minden csak ezután, sőt ennek érdekében történik. Értem én, hogy a hatalom nagyon fontos, de elvárnám a pártoktól, hogy mégse a legfontosabb, sőt az egyedüli fontos legyen.

Ami saját érzéseimet illeti: sokáig azt hittem, hogy jobboldali vagyok. Nem szerettem a múlt rendszert ('76 óta „vállalkozó" vagyok), habár azt is el kell ismernem, hogy személyemben soha senki nem bántott, boldogultam szépen akkor is, mint ahogyan most is.

Nem szerettem viszont, hogy megmondták, mi a jó, és mi a rossz, mi a szép, és mi a csúnya, minek örüljek, és minek ne, ráadásul a saját meglátásom nem mindig volt összhangban ezekkel az elvárásokkal. Magamban ezt neveztem „puha diktatúrának".

Jött a rendszerváltás, boldogan szavaztam az MDF-re, megerősödve ezáltal is saját jobboldaliságomba vetett hitemben. Persze azért túlzás lenne azt állítani, hogy nyertesnek éreztem magam, ennyire azért nem tudtam átélni politikai hovatartozásomat.

Aztán jött '94, és én megint „jobbra" szavaztam, de ekkor meg vesztesnek nem éreztem magam. Valahogy eltelt úgy a négy év, hogy „politikailag" nem rázott meg. '98-ban – immár mint régi jobboldali – a Fideszre szavaztam, és itt kezdődtek a problémák.

Szép lassan kezdtem érezni, hogy ezúttal bizony vesztettem, mármint

Azt azért nem mondom, hogy a szó szoros értelmében megfélemlítve éreztem magam, de az nyilvánvalóvá vált számomra, hogy bizonyos társaságban jobb, ha hallgatok.

Ilyen állapotban érkeztem a tavalyi választásokhoz, és felvetődött bennem a nagy kérdés: akkor én most jobboldali vagyok, vagy baloldali?

Rövidre zárom. A diktatúra ellen, a (remélt) demokráciára szavaztam, és rájöttem valamire: nem tartozom én se jobbra, se balra, és rettentően

Értem én, hogy a hatalom nagyon fontos, de elvárnám a pártoktól, hogy mégse a legfontosabb, sőt az egyedüli fontos legyen.

olyan emberként, aki önmagát jobboldali érzelmű állampolgárnak tartja. Miért is? Egyre inkább úgy éreztem, hogy visszatért az az állapot, amikor megint meg akarják nekem mondani, mi a jó, és mi a rossz, mi a szép, és mi a csúnya, kit szeressek, és kit ne, ki a magyar, és ki nem. Szóval kezdtem érezni a régi diktatúrát, ráadásul nem is azt a régi „puhát". Mert az „átkosban" azért nyugodtan meg mertem mondani ellenvéleményemet (más kérdés, hogy a kutya sem figyelt oda), most viszont az ösztönöm valahogy hallgatásra bírt.

nem érdekel, hogy melyik párt milyen oldalinak tartja magát. Hagyjanak engem békén a nyakatekert ideológiai elemzéseikkel, legyen ez az ő gondjuk. Az én gondomnak és az én politikai hovatartozásom egyetlen szempontjának pedig maradjon meg családom boldogulásának, nyugalmának, békéjének a biztosítása.

Ugye, nem kell, hogy én most szégyelljem magam? Ha értik, mire gondolok.

Politikamentes, civil üdvözlettel:

Bohus Pál
Békéscsaba

halló!

Kicsodák, micsodák

(Kíméletes volt a rendőrség, mh, június 23.)

Kicsodák, micsodák és miből élnek azok a greenpeace-es tüntetők, magukat intézmények, gyárak, hivatalok kerítéséhez láncolók, Paksson sárga egyenruhát viselők, akiket a híradóban láttam?

Továbbá kitől kapja fizetését az a híradónak nyilatkozó Pekny úr, aki magát igazgatónak nevezte? Egyáltalán: miből telik a Greenpeace-nek, hogy embereit utaztassa, egyenruhát vegyen nekik, rohamcsónakokat vásároljon?

Ismeretes, hogy az utazás nem olcsó mulatság, közlekedési és szállásköltséggel jár. Ki finanszírozza a nem kevés számú tüntető utazását?

Lehetséges, hogy ahogyan vannak megélhetési politikusok, úgy vannak megélhetési természetvédők és atomenergia-ellenzők is?

Dr. Del Medico Imre
Budapest

Semmi gyanús elem

(Visszatérünk a kőbaltához?, mh-posta, június 18.)

Egyetértek Nagy J. Leventével abban, hogy az állandóan ismétlődő globalizációellenes tüntetésekről egy valóban felkészült újságíró is írhatna már végre valamit. A levélíró gyanúsnak tartja a tüntetők védőruházatának, utaztatásának, ellátásának, dotálásának módját.

A minapi (Szaloniki, június 15–23.) megmozdulásról is keveset tudhattunk meg a médiából. Amit én magánszemélyként megtudtam, az megnyugtathatja: semmi gyanús elem, semmi titkolnivaló nincs benne. Nálunk, Magyarországon

ap
ket
zölje.
hu

joghézagokat és a tetten érhető egyéb gondokat sem. Sok embert jogosan foglalkoztat a nagy kérdés: miért maradt távol a voksolástól a választópolgárok 54,44 százaléka, vagyis több mint fele? Szerintem vitatható, sőt nem helytálló az az indoklás, hogy ezek az emberek eleve lefutottnak tekintették a referendumot, s ezért nem mentek el szavazni. Célszerű lenne a valódi okokat mélyebben és alaposabban vizsgálni.

Nemes József
Orosháza

ismerettel teszik zsebre az X ezer forintos borítékot, újságcikkekben magyarázzák, miért kell vagy miért nem kell többet fizetnünk a kórháztörvény elfogadása után, avagy miért jó, illetve rossz az.

A média annyiban felelős az ügyben, hogy az igazságra való törekvés helyett megelégszik a két oldal közszereplőinek ütköztetésével. Hiányoznak a tényfeltáró, oknyomozó riportok olyan alanyokkal, akár

né magát, összefogásukat viszont az egész magyar nemzet nevében előre is köszönöm. Az élet Isten ajándéka, de a halál lehet az egészségügyé is.

Bende Róbert
Budapest

Akinek nem köpenye, ne vegye magára!

társadalom egészsége nem
politikai hiúság áldoza-
évek óta
lása

Az egészségü
Az orvostársadalomnak és
kapcsolódó, nem a busás hasznot
beruházóknak ideje lenne már ö
fogniuk azért, hogy a magyar egés
végre elkerülj

A zöldel
galm
azt képzelik,
gozók idegei kötélből
Rodos
Tornyai J
tette meg a Rózsa
mon – a kutyákor hí

A történeti piktúra két jeles alkotása: felül Rudnay Gyula Magyar tobozró, alul Csatajelenet című festménye

ványa elborzaszt, ez nem lehet
igaz, én nem hiszek abban, ho

RUDNAY GYULA

MAGYAR HÍRLAP.

Rovatvezető Szarka Klára / **e-mail** szarka@mhirlap.hu / **telefon** 470-1283

Emlékkiállítás az Ernst Múzeumban – A magyar história alakítja a magyar lelkiséget

Rudnay „kuruc ábrándjai”

Múlt századi festészetünk jelese, Rudnay Gyula élete végéig festette kurucfantáziáit. Amikor a hódmezővásárhelyi művésztelepen dolgozott, mestere, Hollósy Simon a kuruckor híveként festette meg a Rákóczi-induló című képet, Tornyai József pedig a Rákóczi Rodostóban című kompozícióját, és négy évvel később Nagy Bercsényi Miklós képzelt portréját, amelyhez épp Rudnay állt modellt „történelmi” öltözetben. Rákócziról és szabadságharcáról holnapi kulturális mellékletünkben, az Ahogy tetszikben emlékezünk meg.

Wagner István

„Az ősiség művészi szelleme vagy az európai kultúrközösség lehet-e művészetünk nemzeti alapja?” Mintha ma hangzana el a költői kérdés, pedig 1929 végén vetette fel magának és hallgatóságának Rudnay Gyula festőművész székesfehérvári felolvasásán, majd így folytatta: „Örökös harcokban, örökös nyugtalanságban, sok szenvedésben nagyszerű diadalmakkal adódik a magyar nemzet történelme. A mi históriánk volt kialakítója a magyar lelkiségnek...” Eszmefuttatásának végén a hazai hagyományok ápolása mellett tette le a voksát, amikor így fogalmazott: „a tradíció az igaz fundusunk.” Minderről Szatmári Gizella tanulmányában olvashatunk bővebben az Ernst Múzeum július 6-áig látható Rudnay-emlékkiállításának katalógusában, amelynek egyik fő vonulata az úgynevezett „szegényemberfestészet” mellett épp a történeti piktúra.

Kuruckor a történelmi

„élő emléknek” számított ez, hiszen Ferenc József osztrák császár és magyar király engedélyével 1904-ben szállították haza Rodostóból országos pompával a fejedelem hamvait, törökországi száműzetésének színhelyén pedig emléktábla került egykori lakóháza falára. Ekkoriban Rudnay a hódmezővásárhelyi művésztelepen dolgozott, mestere – Hollósy Si-

modellt „történelmi” öltözetben. Rudnay ennél sokkal áttételesebben képviselte a magyar história heroikus periódusának idézését a piktúrában. A támadó vagy visszavonuló, olykor összecsapásokba keveredő lovasok kisebb-nagyobb csoportjai éppúgy lehetnek kurucok és labancok, mint 1848-as huszárok, szegénylegények és császári katonák. [illegible] ontudatának piktúra felújítását

monumentális faliképek formájában is, a program megvalósításához pedig Glatz Oszkár, a képzőművészeti főiskola akkori rektora Lyka Károlyhoz írott 1928-as levelében írja, hogy a magyar múlttal folyamatosan foglalkozó kortárs festők közül „Iványit, Rudnayt újra fel lehetne marséroztatni”.

Művésztelepen tilos politizálni

Ennek nyomán készült el Rudnay két nagyméretű képe az újonnan létesített debreceni egyetem számára: a Csokonai apotheózisa már-már Csontváry víziójának prófétikus erejét éri el a kitárt szárnyú múzsával, a Magyar toborzó pedig Kodály Háry Jánosának magával ragadó ritmusát juttathatja a mai néző eszébe, és a huszárruhás vitézek a korábbi „csűrdöngölő parasztokról” festett képek sorának egyenes folytatói. Hogy Rudnay piktúrájának mennyire örökös kísérője maradt a lovas katona hősi alakja, azt a biblikus ihletésű Kánai menyegző hátterében, a lakoma asztala fölött átívelő „sóhajok hídján” egymással szembefutó paripákat délcegen megülő vitézek nyalka figurái éppúgy híven bizonyítják a harmincas évekből, mint az 1950-es Csatajelenet a kivont karddal támadó két seregről a végvár tövében, a viharfelhők alatt köröző, baljós varjúrajjal. A második világégés után szabadakadémiát alapított Baján, de irányításából egyrészt anyagi, másrészt ideológiai okok miatt hovatovább kiszorult. Amennyire anakronisztikus volt 1947-es célkitűzése – [illegible] művésztelepen foglalkoz-, mert a művészet mindenkié és mindenek felett álló szellemiség” –, legalább annyira al- tuálisnak hat és meg- lenne mana-

RUDNAY GYULA

Tornyai János Múzeum – Alföldi Galéria

Művészek kezdeményezése

A múzeum hiányát Hódmezővásárhelyen először Tornyai János festőművész vetette fel 1892-ben. Ekkor újították fel a református ótemplomot és vitték – megfelelő intézményi elhelyezés hiányában – leszerelt fakazettáit Budapestre. Ugyancsak a művészek javasolták az 1904-es ipari és mezőgazdasági kiállítás népművészeti részének egyben maradása érdekében múzeum alapítását, ami 1905-ben a törvényhatósági bizottság határozatával meg is valósult.

Az intézmény első korszakát Kiss Lajos, későbbi Kossuth-díjas néprajztudós ügyszerető és fáradhatatlan gyűjtő-szervező munkája fémjelzi. Az első évek állandó vándorlása után 1914-ben államsegélyből megvásárolták az intézmény ma is használt épületét. Kiss Lajos Nyíregyházára történt távozása után a kezdeti lendület megakadt, közigazgatási tisztviselők intézték másodállásban a múzeum ügyeit.

Az Alföldi Galéria épülete a Kossuth téren

Rudnay Gyula, Tornyai János és Endre Béla 1908 körül

A két világháború közötti korszakból mégis két fontos történést kell említenünk. Banner János régész professzor vezetésével, városi pénzügyi források felhasználásával nagyszabású ásatásokra került sor. Ennek eredményeként rendelkezik a múzeum egy igen gazdag, mintegy 40 ezer darabos újkőkori régészeti gyűjteménnyel. Tornyai János, a város szülötte 1936-ban a városi múzeumnak adományozta egész alkotói hagyatékát (mintegy 600 festményt és 400 grafikát).

Az intézmény történetében 1946-ban nyílt új korszak: önállóvá vált és dr. Galyasi Miklóst nevezték ki igazgatójává. Az új vezető műveltsége, színes egyénisége, kezdeményezőkészsége a város kulturális központjává formálta a múzeumot. Jeles dátum 1954, amikor Galyasi kezdeményezésére megnyílt a mára már fél évszázados múltra visszatekintő Vásárhelyi ŐsziTárlat. Az ehhez kötődő művészek hozták létre azt a közösséget, amelyet vásárhelyi műhely néven tart számon a művészeti irodalom. A kollektíva fő sajátosságai: hagyománytisztelet, tájszeretet, humánum és széles ívűen értelmezett realista látás- és megjelenítési mód. Külön meg kell említeni ennek kapcsán az egykori ógimnázium épületében 1985-ben megnyílt Alföldi Galériát, mely Tornyai, Koszta, Nagy István, Fényes Adolf, Rudnay, Aba Novák, Medgyessy, Pásztor János és mások műveivel mutatja be a XIX. század közepétől 1945-ig az Alföldet megjelenítő alkotásokat, és az ott kibontakozó életműveket. *(A vásárhelyi festők műpiaci helyzetéről a 14. oldalon olvashatnak – a szerk.)*

A régészet területén az őskor után a népvándorlás kora felé fordult a kutatás és tárt fel Székkutas-Kápolna dűlőben több mint 500 késő avar kori temetőhelyet.

A néprajzi tevékenységet a tervszerű gyűjtőmunka mellett a tárgyak megmentése határozta meg. Az egykori hatalmas tanyavilág (a lakosság 40 százaléka élt külterületen) sajátos település- és életformájának bemutatása céljából 1974-ben nyílt meg a 47-es út melletti kopáncsi tanyamúzeum. A népi kerámia virágkorában (a XIX. század közepén) közel félezer ember élt errefelé az agyagból. Az ő tárgyi emlékeiket őrzi a csúcsi fazekasház. A gabonafeldolgozás e vidéken legelterjedtebb üzeme a szélmalom volt. Ezek közül egyet – az Erzsébeti út mellett – megszerzett és látogathatóvá tett a múzeum. Vásárhely bútorművészete, jellegzetes, háromszín-, háromárnyalatos szőrhímzése és fazekasságának jellemző darabjai az intézmény épületében állandó kiállításon láthatók. Ugyanitt emlékszobával tisztelegnek első vezetője, Kiss Lajos emlékének. Az állandó kiállítások mellett évenként mintegy tíz időszaki kiállítást is rendeznek.

Egy komplex régészeti-néprajzi-helytörténeti kiállítás megrendezése és az Alföldi Galéria bővítése azonban már a jövő feladatai közé tartozik.

DÖMÖTÖR JÁNOS

Ars Electronica, Linz

Boldog analfabéták és puristák

Amennyiben igaz az Ars Electronica idei szlogenje, miszerint „A kód a mai világ nyelve" (Code – the language of our time), egyfajta lingua franca, amint azt a katalógusban olvassuk, akkor a mai világ népességének nagy része analfabéta vagy nem tud beszélni. Még a számítógép-használók túlnyomó többsége sem ismeri, bírja ugyanis azokat a kódnyelveket, amelyeket a szoftvereik alkalmaznak.

Nem kétséges, hogy az Ars Electronica két igazgatója, Gerfried Stocker és Christine Schöpf rajta tartja a kezét a kibertársadalom ütőerén. A kiállítás idei témája, a kód – egészen pontosan az a tény, hogy a szoftverek többsége esetében a kód rejtve marad a felhasználó előtt – az elmúlt két-három év elméleti vitáinak egyik fontos csomópontja volt, nem kis részben az újra éledő szoftverművészet purifikátor lelkületű képviselőinek köszönhetően. A számítógép őskorában a szoftverek a programozók és a művészek szűk elitista csapatának eszközei voltak, amelyek kezelőfelületén magával a szöveges kóddal dolgoztak. Igen hamar megkérdőjelezhetetlen elvvé vált azonban a szoftverfejlesztésben a felhasználóbarát, humanizált interfész kialakítása, vagyis a tömegek számára érthetetlen kód elrejtése. Ezt a folyamatot elsősorban a piacot és profitot kereső üzleti szféra indította be, hogy minél több embernek lehessen eladni az előre gyártott más fajtájának fogyasztásától, és – ám jöjjön a szokásos közhely – a tömegek manipulálásának részévé válik. Bármennyire is túlzó ez az állítás, az autonóm felhasználás, alkotás és döntés veszélyeztetettsége feletti aggodalom termékenyítően hatott mind a művészekre, mind a teoretikusokra. Számos érdekes mű született, de ezekből az Ars Electronicán egyet sem fogunk látni. (Ha valaki veszi a fáradságot és beleolvas az Ars Electronica Symposiumon előadók írásaiba, kaphat némi képet a felvázolt fo-

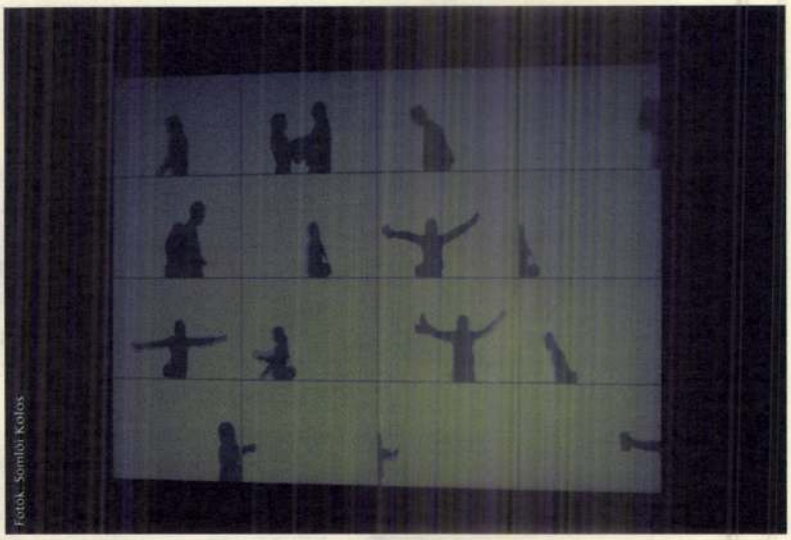

Fotók: Somlói Kolos

Scott Snibbe: Mély fal, 2003
www.snibbe.com

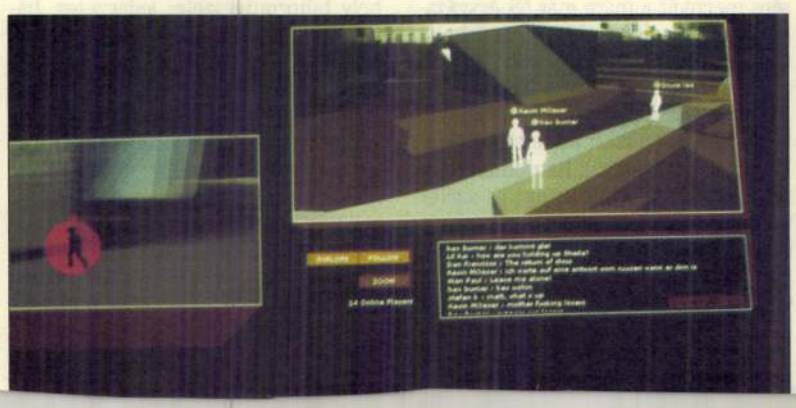

www.land.net.co.jp/~stone, Honorary Mentions, Interactive Art). És amennyiben végül azt szeretnénk, hogy szerelmünk örökké tartson, csak be kell lépnünk a Mély falba, az örök visszatérés virtuális világába, ahol ölelkezésünkből 15 másodpercet rögzít egy kamera és a 16 monitorból álló fényfal egyik kockájában megjelenik mozgó árnyképünk, azután pedig ez ismétlődik az idők végezetéig – de legalábbis addig, amíg a szoftver le nem cserél minket a következő szerelmespárra (Deep Walls, Scott Snibbe/USA, www.snibbe. com, Honorary Mentions, Interactive Art).

A zsűri azonban egyetlen pillanatra sem felejtette el, hogy mi a jó erkölcs, és mind az Interactive Art, mind a Net Vision kategóriákban olyan műveket díjazott, amelyek a felhasználónak az információs világrend különböző rendszereihez fűződő viszonyában progresszív etikai tartalmakat jelenítenek meg. A kibervilág új embere az, aki nem tudatlan és akaratlan lényként sodródik a mások által megtervezett rendszerekben, hanem okosan és játékosan használja és kihasz-

Menekülők. Rudnay Gyula festménye az Ernst-múzeum kiállításán

Menekülők

— *Rudnay Gyula képéhez* —

Bús barna porfelhőben képet ölt
A reménység csalóka viziója.
Mögöttük reng és nyög az anyaföld,
Mely gyermekeit többé már nem ója.
Ma ő is csak kegyetlen mostohánk,
Szemében fúriáknak dühe lángol.
Faluk pernyéjét — átkát — szórja ránk
S kiüldözi fiait a világból.

— Acsarkodva ti egymást ölitek,
Mind, mind Káin és nincs köztük egy Ábel!
Szörnyű, testvérgyilkos pengéitek
Előtt a város is csak egy nagy Bábel.
Ott sem értitek meg egymás szavát,
Ti hontalan, bús, rémült nyomorultak!
Csak a halál ha majd nyugalmat ád,
Hogy elfeledjétek e gyilkos multat . . .

. . . S vadul megindul az emberfolyam.
Csak hömpölyög, száguld előre.
Az élet dús vetésén átrohan
S fut a halál elől a — temetőbe.
Rohan, rohan, mint aki embert ölt
S feje fölött a háztető már lángol.
. . . Mögöttük reng és nyög az anyaföld,
S kiüldözi fiait a világból.

Hol áll meg majd ez ember-áradat,
Amelynek nincsen eleje és vége?
Mikor ragyog föl e bús ég alatt
Aranynapod, te áldott, égi béke?
Menekülőket hord ma csak e föld,
Mely égi útját közömbösen rója.
. . . S a barna porfelhőben képet ölt
A reménység csalóka viziója.

Balla Ignác

A kék öböl

Elbeszélés

Irta Lovik Károly *

A hajó már tizennégy napja hasította a tengert. Kora ősz volt, semmivel sem hűvösebb, mint a rendes szeptember, de Arabella asszony kajütjében egész nap égett a kis petróleumkályha, és a pamlagon, a székek karfáján, az ágyon prémes takarók, bársonybundák hevertek. Arabella asszony mindig fázott, szinte babonásan, kétségbeesetten fázott, mint egy délszaki növény, amelyet télire a kertben felejtettek.

— Holnap talán végre partot érünk, — szólt dideregve és fáradt szeme végignézett a tengeren, amely mint egy haragos ijj feszült az éles szürkeségben, — ah, mennyire vágyom egy meleg szobába, a fűtött kályha mellé! Szinte nevetséges! Ez volt utolsó utazásom a tengeren át.

— De miért? — kérdezte a plüspamlagon ülő ifjú. — Most, sikerei tetőpontján?

— Ah, Artúr, érzem, hogy már nem vagyok az, ami voltam. Már régen nem. A legnagyobb művésznők azok, akik idejében tudnak visszavonulni. Az ujjaim már nem futnak úgy végig a billentyűkön, mint azelőtt, én tudom a legjobban, a kritika még nem sejti; néha, amikor az agyam minden sejtjével kapcsolódik bele a zene hullámaiba, a zongora húrjába, amikor a művészetnek, mint egy forró hullámnak kellene az arcomat megcsapnia, hirtelen fázni kezdek, a zongora fölött ellátok a messziségbe, egy pálmafa alá, vagy egy kék öbölbe, és azt érzem, hogy a zongora előtt tulajdonképpen nem én, hanem csak az árnyékom ül . . . Artúr, öregszem!

— Miért mondja ezt nekem, Arabella?

— Fájdalmat okozok vele?

* A kitünő iró irodalmi hagyatékából.

Uj Idők 1918. XXIV. 39. sz. 256. l.

— A párbaj tulajdonképpen abbamaradt. Amint a jogászok mondják, vis major folytán. Dórát hazavitte az anyja...

Egy kutató pillantást vetett a másikra. De annak a vonásai nyugodtak maradtak.

— Igen... Már van vagy két hete, hogy hazautaztak. Sverteczky is visszatért Lembergbe. Maga is szépen gyógyul.

Czelder bólintott.

— Egyszóval minden tökéletesen rendben van, ugy-e, kedves Thea. És miután a párbajnak vége, talán ismét újrakezdhetnők... a régi barátságot?

Thea keresztbe tette a lábát. Az áttört selyemharisnya megfeszült a bokáján.

— Miért nem? — mondotta halkan. — Mind a ketten intelligens emberek vagyunk, akik nem tartanak haragot.

— Azaz aránylag rövid idő alatt felejtik el azt a kellemetlenséget, amelyet másnak okoztak.

— Bravó, Pista. Ismét ráismerek magára. Az utóbbi időben már erősen a színvonalon alul volt. De ennek a tifusz lehetett az oka, amely néha hetekig lappang a szervezetben. Hát igen... Maga föl akart engem használni és én rossz néven vettem ezt magától. Rontottam is, amennyire tudtam..., ahogy megigértem.

— Mondottam már egyszer, hogy ne éljen ilyen illuziókban. Nem maga rontotta el az ügyet.

— Mondotta, de akkor félrebeszélt. A zanzibári partot emlegette...

Czelder furcsán mosolygott.

— Ah, azt is emlegettem?

Thea előrehajolt.

— Mit akar Zanzibártól?

— Már semmit. Mihelyest egészen fölgyógyultam, hazautazom Erdélybe.

— És mikor jön vissza?

Czelder megrázta a fejét.

— Egyáltalában nem jövök vissza. Lenn maradok...

— A minisztérium?...

— Kénytelen lesz szolgálataim nélkül boldogulni.

— Egyszóval elég volt Budapestből?

— Elég.

Thea hátratámaszkodott a székében és kissé elgondolkozott.

— Mit mondana most az én helyemben? — kérdezte később.

— Semmit.

— Ah... Tehát azt hiszi, hogy nekünk már nincsen mondanivalónk egymásnak.

Czelder kissé fölvonta a vállát. Nem válaszolt, de az arca kimerültnek látszott.

Thea fölkelt.

— Mint lelkiismeretes orvostanhallgatónő nem engedhetem meg, hogy a lábbadozót még este is izgassák. Ezért kidobom önmagamat. Legyen tehát úgy, amint mondotta, és fogjunk kezet egymással a párbaj után.

Kezébe vette a fiatalember sovány kezét.

— Isten vele, Pista.

Még nem eresztette el a kezet. Habozott, de azután egy hirtelen mozdulattal lehajolt és megcsókolta Czelder sápadt arcát.

— Isten vele.

És kisietett az ajtón.

— — — — — — — — — —

Másfél esztendő múlva Thea az üllői-úti cukrászdában ült és várt. Egy fiatal tudóst várt, akivel már két hónapja flirtelt tudományos alapon. Azóta ő is letette a szigorlatokat.

A tudós váratott magára és Thea unalmában végigolvasta a napilapot. És ezúttal két hírt talált benne, amelyek érdekelték.

Az egyiket a „házasság" rovatában találta. Brendl Dóra úrhölgy jegyet váltott ó-radnai és moravicai báró Brankenburg Ottmár követségi titkár, tartalékos dragonyos főhadnaggyal.

— Lám, lám...

A közgazdasági rovatban pedig azt olvasta, hogy a hatzburgi celluloze-gyárat a miniszter képviselőjének jelenlétében üzembe helyezték. Ez alkalommal Czelder István igazgató részletesen tájékoztatta a miniszter képviselőjét arról, hogy minő iparokat fognak még a hatzburgi völgyben fölállítani.

Thea leeresztette az ujságlapot és hosszasan nézte az előtte emelkedő üvegharangot, amely alatt egy megkezdett csokoládé-torta pihent.

— Tulajdonképpen kár, — mormogta.

Azután várt tovább.

Vége

Az erősebb

Kékruhás nimfa felszállt tó vizéből
Egy percre, nyári nap forró delén,
Hófehér kacsák tollukat rendezték
Sásos part fényes, izzó melegén.

Nyilsebes fecskék fekete villámban
Cikkáztak el a tó vize felett,
Aranyszemű béka lustán koronázta
Hajlongó vizi-rózsa levelet.

Gyíkok siklottak porondos út mentén,
Ittasan zsongott ezernyi bogár:
„Virít a rózsa, hársak illatoznak,
Itt a boldogság! az élet! a nyár!

„Él ő a nagy Pán, újra felébreszti
Ibolya-illattal minden tavasz,
Ősz sirámában, ha néha eltünik,
Tél rá csak muló nyugalmat havaz.

„Örökre őt el nem üzheti semmi,
Sem földindulás, sem fegyverzörej,
Ezernyi élte kiujul örökké
Erdő fakadó leveleivel.

„Pusztulás helyét újra elárasztja
Virág-zománcával szép kikelet,
A nagy Pán az Élet diadalmat ül
A bús, tehetetlen Halál felett!"

Czóbel Minka

Megjelent! Ára 6 korona

STRIGONIUS

Rejtelmes történet

Irta FARKAS PÁL

A lélek titokzatos birodalmába, misztikus erők láthatatlan labirintusán át vezeti Farkas Pál az olvasót új könyvében, amely drámai erővel hozza elénk egy réges-régen átélt szerelmi regény minden izgalmát a mai emberek életében

A görög követek Árpád és a vezérek előtt. Rudnay Gyula kartonja, amely gobelinszövésben a Képviselőház elnöke fogadótermét fogja díszíteni

Dörsam elhallgatott. Úgy látszik, azt várta, hogy Vera feláll̈jon s a maga részéről befejezettnek tekintse a beszélgetést.

De az asszony nem mozdult. Arcvonásai még csak meg sem rebbentek. A férfi ettől nekibátorodva folytatta:

— Gondtalan, jóindulatú fiú volt, amikor önnel megismerkedett. Amikor ön rövid házasság után — bizonyára az ő hibájából — elvált tőle, Georg megtudta: mi a szenvedés. Második házasságában megtalálta nyugalmát és a boldogságot. Megelégedett volt mindaddig, amíg önnel ismét össze nem hozta a sors. Ekkor újra megkezdődött a régi játék. A második felesége elhagyta, mint egykor az első és most épp olyan boldogtalan, mint egykor az első volt. Anyagilag ismét tönkrement, azzal a különbséggel, hogy most sokkal reménytelenebb a helyzete, mint amilyen az első esetben volt. Mihez kezd most? Alighanem kalandos vállalkozásokba odaát Afrikában, mert hiszen mást úgy sem tehet. Első válása után még megmaradt a kardbojtja, most azt is elveszíti. Bocsássa meg nagyságos asszonyom, hogy kegyetlennek kell lennem, mint ahogy kegyetlen az orvos, ha operációs kést tart a kezében. Nem természetem a kegyetlenség. De kegyetlennek kell lennem a cél, az eredmény érdekében. Minden erőmet latba vetem, hogy más elhatározásra bírjam önt. Ezzel tartozom a leányomnak, tartozom az unokáimnak és végül önnek is. Gondolja meg nagyságos asszonyom: mi lesz önből, ha leányom kijelenti, hogy: nem válik? Mi lesz önből? Ön még ez után a kijelentés után is ragaszkodnék hozzá? Ettől Isten óvja meg önt és óvjon meg bennünket is.

— Márpedig a leányom *nem* fog elválni. Megesküdött rá. S ha csak borkereskedő vagyok is és modern üzletember, azért éppen olyan keresztény vagyok, akárcsak ön, nagyságos asszonyom. Keresztény, akinek az eskü szentség. Megkérdeztem magamtól: indokolt-e, hogy annak a célnak az érdekében, amelyet Georg Gisbert most el akar érni, indokolt-e, hogy feláldozzon egy asszonyt és két gyermeket? S jó lelkiismerettel így feleltem önmagamnak: Nem. Én is csak ember vagyok. Nem róhat meg senki azért, mert elsősorban magamra s az enyéimre gondolok.

— Önnek viszont sajátmagára és rá kell gondolnia, nagyságos asszonyom. Én őrá már nem számítok. Csak önben bízom. Ön erős. Erősebb, mint Gisbert. Tíz évig éreztette vele hatalmát. S most tíz év után is ki tudta ragadni őt övéi köréből. Bizonyára nem szándékosan tette. De az eredmény szempontjából ez közömbös. És én megjósolhatom, hogy ezen Gisbert tönkremegy, ebbe belepusztul, ha ön idejekorán nem veti végét a dolognak . . .

— Végét . . . — mondta Vera lassan, félig kérdőn. Ez volt az első szó, amely hosszú idő óta elhagyta ajkát.

A bornagykereskedő felemelkedett és Vera elé állt. Az asszony ülve maradt. Dörsam meghatottan nézett le Vera lehajtott, szőke fejére.

— Nagyságos asszonyom — mondotta — elhatározásunk megmásíthatatlan. És ezzel önt Georg Gisberttől végérvényesen elválasztotta a körülmények kényszerítő ereje. Elválasztotta még abban az esetben is, ha ön vele akarna maradni. Arról, hogy ön törvényes egybekelés minden reménye nélkül mellette maradjon, jól tudom, nem lehet szó. Ilyesmire én itt még csak gondolni sem merek, nemhogy beszélni merészelnék róla. Így tehát csakugyan nem marad más megoldás az ön számára, nagyságos asszonyom, mint az, hogy azt cselekedje, amit cselekednie kell.

Vera hallgatott. Dörsam nem tudta leolvasni mozdulatlan arcáról, hogy mire gondol? Egészen közel lépett hozzá és kérésre kulcsolta össze a kezét:

— Nagyságos asszonyom, kérem önt mindnyájunk nevében: legyen erős. Mentse meg őt, mentse meg önmagát, mentsen meg mindnyájunkat. Mondja meg neki, hogy: „Le kell mondanuk egymásról. Nem láthatjuk egymást többé az életben. Halunk meg egymásra nézve, mint ahogy halottak voltunk egymásra nézve éveken át". Ha Gisbert látni fogja, hogy önt elhatározásában megingatni nem lehet, bele fog nyugodni a megmásíthatatlanba. Magába fog szállni és megkeresi az útat, amely visszavezeti őt az övéihez. Fel fog ébredni kábultságából, megdörzsöli a szemét és csak akkor fog ráeszmélni arra, hogy mit akart cselekedni. Tudom, hogy emberfölöttit kérek öntől, nagyságos asszonyom. Lehetetlent. De ha az embert otthon a leánya várja, akit alig lehetett visszatartani attól, hogy a Rajnába vesse magát, ha két ártatlan kis unokájára néz, akik árván futkosnak a lakásban, s ha az ember ráadásul tudja, hogy mindig tisztességesen viselkedett, hogy mit sem lehet a szemére vetni, — mert úgy a leányom, mint jómagam megtettünk mindig minden tőlünk telhetőt, — ha mindez így van, akkor, azt hiszem, még ilyen áldozatot is kérhet. Nagyságos asszonyom, itt állok ön előtt. Már nem vagyok fiatalember, apa vagyok, nagyapa . . . s összeteszem a két kezem, úgy kérem: adja vissza őt nekünk. Ne engedje többé a közelébe. Hagyja el, örökre. Az Ég meg fogja önt ezért áldani. És kárpótolni fogja.

— Nem kárpótolhat semmivel sem — válaszolta Vera nyugodtan.

— Ön, nagyságos asszonyom, ha szegényebb lesz is az áldozat után, mégsem veszít el mindent. Gondolja csak el, mi mindene marad önnek még . . .

— A gyermekem halott.

— De van családja.

— A családom eltaszított magától.

— Várja a szülői ház.

— Apámat tegnap agyszélhüdés érte, mert szüntelenül csak bánatot okoztam neki.

A bornagykereskedő szótlanul fordult el. Felemelte a földről a cilinderét.

Néhány pillanatig csend volt a szobában.

Vera megszólalt:

— Nincs már semmim. Nincsenek barátaim. Nincs pénzem. Eddig a remény éltetett. Most már nem is remélhetek többé. Mindent, mindent odaadtam érte. Amim csak volt s aki voltam.

— Nagyságos asszonyom ... — mondta Dörsam halkan.

Vera felemelte tekintetét és Dörsam szemébe nézett. Kérdést olvasott ki belőle.

S megfelelt rá:

— Ön azt mondja, hogy Gisbert miattam szenved. Én vagyok a végzete. Gondolja ön, hogy ez azért van így, mert én így akarom?

— Nem, nagyságos asszonyom! Gyakran azért kell szenvedni magunknak is, másoknak is, mert akaratunk gyenge.

— S ön most azt kívánja tőlem, hogy tudjak kettőnk helyett is akarni?

— Azt.

— Honnan merítsek erőt?

— Mint keresztény, én erre csak azt felelhetem: onnan felülről, nagyságos asszonyom.

Hallgattak.

Rövid szünet után Vera megkérdezte:

— Befejezte?

— Befejeztem, nagyságos asszonyom.

Vera felemelkedett.

A beszélgetés véget ért.

— Határozott választ nem kapok? ...

Vera megrázta a fejét s minthogy a férfi nem mozdult, az asszony így szólt:

— Kérem, ... menjen.

Jean Baptiste Dörsam meghajolt és elhagyta a szobát.

Vera az ablakhoz ült. Az utcán emberek jártak-keltek. Ismerte őket, már hetek óta, amióta itt lakott. Kirándulók, polgárok, kerékpárosok, parasztok, a közeli uradalom erdészei, urasági kocsisok ... az élet árnyai ... jönnek és eltűnnek. Vera most nem látta őket. A tekintete üres volt.

Kopogtattak.

Pfennigreuter kisasszony ebédhez hívta Verát. De Vera a fejét rázta: nem megy.

Így teltek az órák. Az első, a második. Már a harmadik is eltelt, amikor megpillantotta az utca túlsó oldalán Gisbertet.

A férfi sietős léptekkel közeledett. Arca sápadt volt. Kifejezése sötét, zord. Szalmakalapját feltolta a homlokán. Vékony sétabotjával, mint valami karddal szabdalta a levegőt.

Az emberek megálltak az utcán és csodálkozva fordultak meg utána.

Azután künn felsikoltott a csengő.

A szolgáló valamit motyogott. Gisbert türelmetlenül szakította félbe:

— Eh, mit ... hagyjon békén ...

Bizonyára ellökte útjából a szolgálót, aki nem akarta beereszteni.

Léptei sietősen közeledtek a folyosón, a jólismert szobáig. A kopogással csaknem egyidejűen nyitotta ki az ajtót, amelyet azonnal be is tett maga mögött. Szenvedélyesen vonta magához Verát.

A lélekzete nehéz volt és forró. Izgatottságában nem jutott szóhoz. Csak miután már forró csókban egyesült az ajkuk, csak akkor tért magához a viszontlátás mámorából felocsudva.

— Azt mondta, hogy itt járt, nálad ...

— Itt járt ...

— Azt mondta, hogy te mindent tudsz ...

— Mindent tudok.

— Tőled hozzám jött ... Egészen röviden beszéltünk egymással. Le sem ült. Kalapját a kezében tartotta. Vera ... Vera ...

— Mi baj, szívem?

— Nem értem, hogyan lehetsz ilyen nyugodt ... Vagy néked talán mást mondott, mint nekem? Maradt egy reménysugár?

— Semmi, Georg ... Nem engednek el téged ... ezt mondta.

— És te mit válaszoltál?

— Semmit. Ő beszélt, én hallgattam.

— Ellenvetés nélkül?

— Ellenvetés nélkül. Nem kérdezett tőlem semmit. Tények elé állított.

— Máskor bezzeg nem vagy ilyen szelid, türelmes ... Tudod, mit válaszoltam neki *én*? Ezt: És ha magát a törvénykönyvet hozod ide s felsorakoztatod az érvek s a tilalmak hadseregét, akkor sem választhatsz el engem tőle. Két *olyan* embert, mint mi ketten, nem győzhet le senki ... Mi ott tartunk már, hogy nekünk minden mindegy. Kiverekedjük magunknak a boldogságot. Ezt jegyezzétek meg magatoknak! Ha botrány lesz, ha darabokra törik minden, magatokra vessetek.

Kopogtattak.

Gisbert ingerülten, láztól remegve fordult az ajtó felé, amelynek küszöbén megjelent Pfennigreuter tábornok özvegye, idős, elhizott, kopott háziruhában setétlő dáma. Végigmérte Verát.

— Engedje meg, nagyságos asszonyom, hogy csodálkozzam ... Azt hiszem, elég világosan megmondtam, hogy nem türöm a százados úr látogatásait ...

Nem fejezhette be a mondatot, mert Gisbert rákiáltott:

— Hagyjon békén bennünket. Nem érdekel, hogy ön kicsoda ... Ki olyan vakmerő, hogy ebben az órában közém és Frau von Vogt közé áll?

Miközben az öregasszony rémülten kifutott a szobából, még hallotta a százados gyakorlótérre illő harsogását:

— Ha még valaki zavar bennünket, baj lesz belőle, asszonyom, esküszöm ...

Künn elcsendesedett minden.

A tábornokné, a leánya s a szolgáló ijedten bujtak meg a konyhában.

Magukra zárták az ajtót és dobogó szívvel várták, hogy a fenyegetődző látogató eltávozzék.

Gisbert dühösen tört ki.

— Bárhová köp az ember, filiszter nő a helyén. Meg kell bolondulni! Megmondtam tisztelt após uramnak is. De most ... most határoznunk kell.

A százados elfulladva szorította ökölre a kezét:

— Oda kell dobnunk nekik mindent, hogy csak úgy recsegjen ... Mit tehetnek ellenünk? Semmit. Ha a mi akaratunk erős, ők alul maradnak ...

Vera tágranyílt szemmel, nyugodtan nézett a férfi arcába. Gisbert pedig megfogta a nő kezét és szenvedélyesen suttogta:

— Vera ... hiszen mi hites társai vagyunk egymásnak. A pap megáldotta házasságunkat. S az anyakönyvvezető is. Férj és feleség vagyunk, ha később el

Mit vegyünk Karácsonyra? Erről tájékoztatja az olvasót mai mellékletünk.

Motivumok a „Budapest" című táncreációból

Mühlbeck Károly rajza

vagyok, mint ön. Az önök társaságában Isten tudja, mit gondolnak egy borkereskedőről. Ezt azért mondom, hogy bizalmat gerjesszek önben önmagam iránt ... Vannak azonban dolgok, amelyekben mindnyájan egyformák vagyunk. Amelyek egyformán fájnak mindnyájunknak. S amiben én most itt járok, az is olyasmi, ami fájdalmat okoz valamennyiünknek. Mégis túl kell esnünk rajta. S a szemébe kell néznünk. Szeretném, ha simán, veszekedés és lárma nélkül bonyolíthatnók le. Szeretném, ha nem ellenséget látnánk egymásban, hanem egy nagy, közös szerencsétlenség osztályostársait, akik azért jöttek össze, hogy a szerencsétlenségből való megmenekülés legbiztosabb útját megbeszéljék. S hogy mentsék, ami még menthető.

Dörsam rövid szünetet tartott.

— Leányom válni akart. Ezt a megoldást természetesnek találta. Magától értetődőnek. Akit így megcsaltak, így elárultak ... Vacogó foggal szorította mellére a gyermekeit. Elöntötte a láz. Nem akart tudni semmiről. Nagy munkába került, amíg ismét megtaláltam az útat szegény, megkeserített, kis szívéhez. De végül mégis csak megtaláltam. És amikor búcsúzóul elutazásom előtt megcsókoltam, a leányom ismét *egy* véleményen van velem. Azon a véleményen tudniillik, hogy a válásba beleegyeznie nem szabad.

Vera mozdulatlanul ült a helyén. Alig lélegzett.

— Megeskettem Grétét! Mi hívő katholikusok vagyunk. Már csak ezért is elleneztem volna leányom házasságának felbontását. Gréte az utóbbi évek folyamán kissé engedett buzgóságából. Belőle porosz nő lett Berlinben. Egyben-másban megváltozott. De eskűjét meg fogja tartani, az bizonyos.

Mély csend borult a szobára.

— Szegény nagyságos asszonyom ... — folytatta Dörsam — attól félek, hogy legkedvesebb terveit romboltam szét! Tudom, hogy ön, aki most gyermekét gyászolja, kegyetlenségnek fogja tartani azt, hogy ime, ön ellen most a másik asszony gyermekei lépnek fel természetadta jogaikkal. De, higyje el nekem: nincs igaza, ha így gondolkodik. Itt nem arról van szó, hogy, mert az unokáim élnek, azért szüleiket szétléphetetlen vasláncokkal kell egymáshoz kötni. Nem. A családi élet tökéletes harmóniáját már úgysem lehet helyreállítani. Nem erről van szó. Elhatározásunknak sokkal mélyebb oka van. Olyan mély, hogy alig merek beszélni róla. Ha máris többet mondtam volna a kelleténél, kérem, figyelmeztessen, hogy hagyjam abba ...

— Mondjon el mindent ...

Különös: Vera lelki szemeivel folyton bohócsapkásan látta Dörsam délvidékiesen sötét fejét, mint a fényképen ... Pedig a wormsi borkereskedő személyében egyenesen a Sors szólt hozzá ... A Sors szavaiba azonban belecsendültek a bohócsapka csörgői. Kicsúfolják az emberi boldogság illuzióját ...

— Már négy esztendő óta figyelem a vőmet, ami nem volt könnyű feladat, minthogy Gisbert azok közé az emberek közé tartozik, akik nem forrtak össze a hivatásukkal. Látszatra: katona. Sőt mindenki azt mondja: tehetséges katona. De ha szétnyitjuk a mellényét s a szívébe nézünk, tüstént szembetünik, hogy ott valami különös, idegenszerű, ősi elégedetlenség ütött tanyát, ez az elégedetlenség egész életét feldúlja s elrabolja nyugalmát. Arra ösztönzi, hogy egyre újabb és újabb megoldásait keresse életének. Keres, kutat, akar valamit, de maga sem tudja, hogy mit és azzal, amit elért, sohasem tud mit kezdeni.

Jean Baptiste Dörsam vállatvont. Ő maga sem látszott olyan férfinak, akit sohsem állított talányok elé az élet. De néki könnyebb volt a vére, s a temperamentuma rajnamelléki ...

— Egyre akar valamit, de maga sem tudja, hogy mit és azzal, amit elért, sohasem tud mit kezdeni ... Ez mindig ismétlődik életében. Mialatt a leányom férje volt, egyre önre gondolt. Nem tudott teljesen megszabadulni az ön emlékétől. Gréte tudott erről és el is panaszolta nékem nem egyszer. Ha Gisbert most önt venné nőül, akkor meg az én leányom járna az eszében ... nem úgy, mint eddig ön, hanem a lelkiismeret furdalásától, bűntudattól kísérten. Erősebb idegzetű férfinak kellene lennie ahhoz, hogy el tudjon taszítani magától egy asszonyt, aki mindig híven teljesítette kötelességét vele szemben, hogy el tudja taszítani gyermekeit, el engem, aki csak jót tettem vele, el feljebbvalóit, akiknek karrierjét köszönheti, el a családját, a barátait s az egész világot ...! Nem. A lelkiismeret szava elkísérné minden útjában s nem hagyná nyugodni. Ezért lehetetlen, hogy az önök házassága valaha is boldog lehessen, nagyságos asszonyom. Nem azért lehetetlen ez, mert egyszer már balul ütött ki. Okos ember tanul a kárán és megváltozik idővel. Az önök házassága azonban csak szerencsétlen lehet, mert Gisbertnek azoknak az emlékével kell majd megküzdenie, akiket — nyiltan kimondom! — nyomorultul megcsalt és elárult. Akinek ilyen teher nyomja a lelkét, nagyságos asszonyom, az nem járhat boldogan, derűsen az élet útjain. Az ilyen teher megakadályozza az embert abban is, hogy sikeres küzdelmet vívjon az élettel, az életért. S ön alighanem még jobban szenvedne, mint ő, minthogy nem osztozhatna vele a teher viselésében, nem vehetné azt le a válláról s nem szabadulhatna attól a gondolattól, hogy ő ezt a szörnyű terhet önért vállalta, önért vette magára.

Vera látogatóját felizgatták a saját szavai.

Elhallgatott, amíg lecsillapul.

Vera szótlanul várta, hogy mit kell még végighallgatnia.

— Folytathatom? — kérdezte Dörsam.

— Beszéljen ... — felelte Vera.

— Ezért jöttem önhöz, nagyságos asszonyom ... Ön jobban ismeri a vőmet, mint én. Ha Gisbert ilyen lelkiállapotban lenne: gondolja ön, hogy boldog lehetne vele? Én nem hiszem. Sőt. Ön is szenvedne, épp úgy, mint ő. Már holnap szemrehányásokat tenne magának azért, amit ma elkövetett ...

A Világlexikon előfizetési határidejét a kiadó az Uj Idők olvasói számára dec. 15-ig hosszabbította meg.

Uj Idők 1926. II. félév 656-657. lap

Rudnay Gyula

Rudnay Gyulának, a kiváló festőművésznek dr Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter elismerését fejezte ki.
(Székely A. felv.)

Tolna Vármegye
1940. 33. sz.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula: Galambdúc

Színházi Élet

1936. 6. 17.

R. Gy. rézkarcai képpel

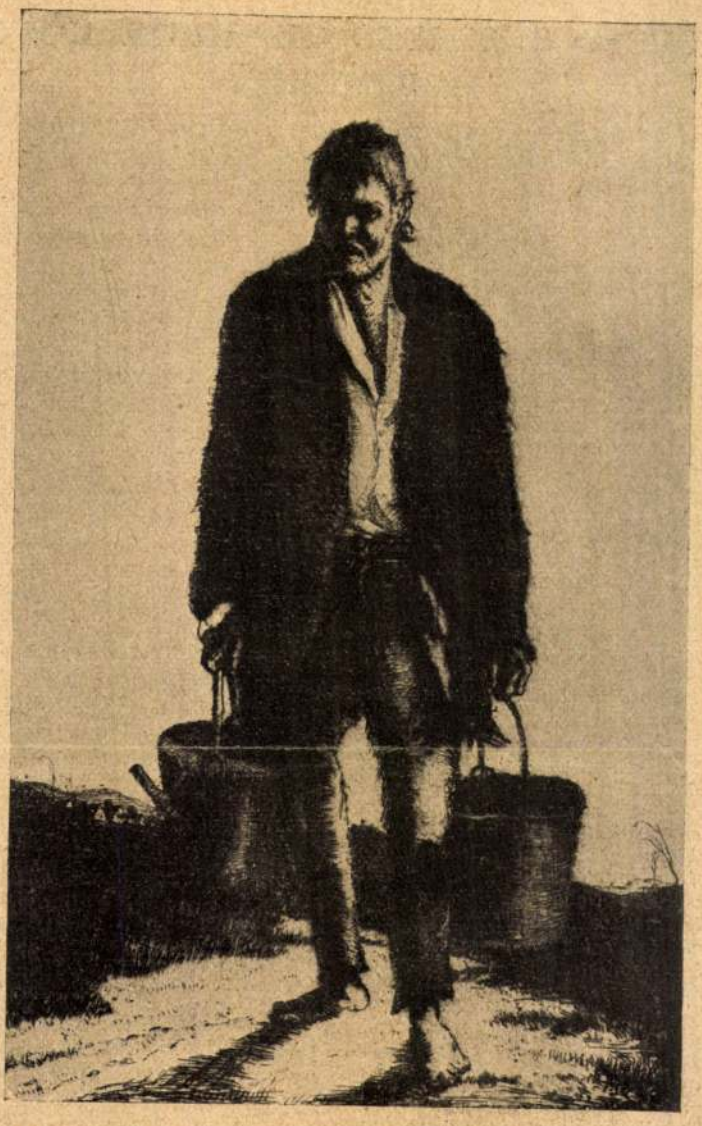

A VIZHORDÓ

Rudnay Gyula rézkarca

Rudnay Gyula rézkarcai

Az Ernst-muzeum csoportos kiállitásán az uj magyar pikturának európai viszonylatban is nagy mestere: *Rudnay* Gyula, tizenöt rézkarcot állitott ki.

Ez a tizenöt rézkarc nevezetes állomás a magyar grafika történetében, de Rudnay Gyula életében is. Rudnay művészete csodálatos gazdagságában is épp oly elementáris erővel nyilatkozik meg a tizenöt lapon, mint festményeinek legjaván. Mert mindazok a kivételes lelki tulajdonságok, amelyek együttvéve alkotják lángelméjét, szóhoz jutnak e kis remekműveken. Felzendül bennük sokregiszterü, mély és férfias lirája; melankóliája; viharos ereje; drámai heve: nagyvonalusága; magyar érzésének megejtő, sajátos forrósága; páthoszának tisztasága; előadásmódjának emelkedettsége; egy magasrendü szellem képekben megnyilatkozó, mindent átfogó világszemlélete.

Ezek a rézkarcok élmények voltak Rudnay Gyula számára, azok a nézőnek is.

A modern grafika legszebb alkotásai közül valók.

Ellensége-e a szerző az utána következő darabnak?

Bús Fekete László nyilt levele Bárdos Arturhoz Mihályiné két lánya 25-ik előadása alkalmából

Kedves igazgató ur!

Ön a Szinpadi Szerzők Egyesületében felolvasást tartott a mult héten a szinház és a szerzők viszonyáról. Az elmés értekezés keretében megfigyelései és tapasztalatai alapján megállapitotta a tényt: hogy minden szerző halálos ellensége az utána következő darabnak, harcol ellene, tiltakozik, hadakozik, szóval kézzel-lábbal meg szeretné akadályozni azt, hogy az ő sikere vagy bukása után egy másik uj darab is szinre kerülhessen ugyanazon a deszkákon. Kedves direktor ur, kénytelen vagyok itt nyilvánosan kijelenteni, hogy nincs mindig igaza. Ime, jelentkezik egy szerző, aki személyesen csinál propagandát az utána következő darabnak. Bár „Mihályiné két lánya" cimü vigjátékom 25-ik előadásán tul is táblás házakkal kerül szinre a Belvárosi Szinházban, mégis hirdetem, hogy Sacha Guitry „Fehér és fekete" cimü darabja, amely sorrendben az emlitett szinház legközelebbi ujdonsága, elmés, fordulatos, vidám és végtelenül finom francia vigjáték. Nekem határtalanul tetszik.

A történet egy párisi asszonyról szól, aki a férjét ugy bünteli meg, hogy megcsalja — tudtán kivül — egy néger tenoristával. Karinthy Frigyes forditotta a darabot, a tőle megszokott kitünő humorral, Titkos Ilona fogja játszani a mamát, a tőle megszokott szépséggel és Kabos Gyula alakitja majd a férjet, a tőle megszokott vidámsággal. És hogy az illuzió teljes legyen, a szinház egy valódi négert szerződtetett a tenorista szerepére, dr. Joung szerecsen-nőorvos személyében.

Kedves direktor ur, hát hol van az a bizonyos ellenséges érzület? Hol a hadakozás? Hol a tiltakozás? Hol a harc?

(Kérem a szedő urat, hogy eddig kis petit betükből szedje a cikket, innen azonban a legnagyobb garmonddal.)

Ennél több jót igazán nem mondhat egy szerző az utánakövetkező darabról, pláne egy olyan szerző, akinek a közönség és a sajtó támogatásával immár huszonötödször játszották táblás házakkal nagysikerü vigjátékát. Rosszul is mondom, hogy játszották, játsszák, kedves igazgató ur, ötször egy héten és előreláthatólag még nagyon hosszu ideig, mivel az előbb emlitett kitünő francia vigjáték próbáit egyelőre beszüntették a Belvárosi Szinházban „Mihályiné két lánya" nagy sikere miatt. Hol itt a rosszakarat, amikor még azt is elmondom, hogy egy szimpatikus, Pesten élő néger nőorvos fogja játszani a szerecsen tenoristát, bizonyára kitünően, de higyje el, direktor ur, én a magam részéről sokkal inkább szeretem a néger nőorvos helyén Forrai Rózsit látni a szinpadon, mert a müvésznő olyan szenzációsan kitünő a „Mihályiné két lánya" vidám mamája szerepében, hogy az összes nőorvosokról együttvéve nem beszél annyit Pest, mint Forrai Rózsi egyetlen alakitásáról. És Titkos Ilona is ragyogó lesz a francia asszonykában, ha majd idők multán szinre kerülhet a darab, de hol van ez a szerep az ő „Mihályiné két lánya"-beli szerepétől, ahol a pápaszemes, szeplős, vidéki kislánytól egészen a ragyogó pesti nagylányig egész szinészi skáláját adja nagyszerü emberábrázoló képességeinek. És a kitünő Kabos is bizonyára nagyszerü francia lesz, ha megéri a francia darab premiérjét, — (pedig Kabos családjában száz évig élnek a férfiak) — de mi ez a francia az ő pesti kis mérnökéhez képest, akin annyit nevet esténként a Belvárosi Szinház közönsége, hogy ha nem is néger-nőorvost, de orvost kellett egy este hivatni Szekulesz Béláné-hoz, (lakik Füzér-utca 18.), mert a Mihályiné két lánya harmadik felvonása alatt nevető-görcsöt kapott a szinházban.

Kedves direktor ur, ezekután, azt hiszem, be fogja látni tévedését és visszavonja elhamarkodott megállapitását, hogy minden szerző ellensége az utána következő darabnak.

Ime egy kivétel,

az Ön tisztelő hive

Budapest, 1924 február havában

Bús Fekete László

KIÁLLÍTÁSOK

Cs. D.:

RUDNAY GYULA ÉS A LOSONCI KIÁLLÍTÁS

A vidéki városokban, kisebb-nagyobb kulturális gócpontokon rendezett helyi kiállítások eléggé szórványosak. A kultuszkormányzat újabban minden lehetőt megtesz arra, hogy a mai magyar művészetet akár művészeti hetek keretében, akár pedig nemzeti kiállítás formájában a nagy vidéki kulturális központokban bemutassa és ezzel az élő magyar művészet érdekeit, egyben a kulturális célt : az ízlés nevelését, a vidéki nagyközönség művészeti érdeklődését szolgálja. E kiállítások rendkívüli fontossága mellett nem kis jelentőséggel bírnak azok a művészi együttesek, melyek elsősorban a helybeli művészek munkáiból rendeztetnek az ott élő festők, szobrászok és rajztanárok művészi törekvései útján és a helybeli közönséggel való anyagi és erkölcsi kapcsolatokat ápolják. Utóbbiak természetesen a résztvevők művészi képességei szerint mutatnak magasabb, vagy alacsonyabb szintet. Általános szempontok szerint e kiállítások rendezését csak helyeselni lehet, mert mintegy összekötő kapcsolatot teremtenek a nagyobb és általánosabb, avagy országosnak nevezhető művészi felvonulások és a helyi törekvések között.

A losonci Kármán József irodalmi társaságnak, illetőleg a társaság agilis elnökének, dr. Sipos Lajos gimnáziumi igazgatónak érdeme az a szimpatikus kiállítás, amely az elmult hónapban a Kármán József irodalmi ünnepségekkel kapcsolatban zajlott le Losonc városában. A kiállításnak országos jelentőséget a kitünő magyar művész, *Rudnay Gyula* szereplése adott. Az ő Losoncon 1916—17-ben eltöltött katonaévei művészi szempontból külön emlékezetesek maradnak mindenkor a város és a magyar művészet számára. Ez időben izmosodik ki tehetsége és lép a kiteljesedésnek arra az útjára, mely az országos hírnév mellett Európa, sőt Amerika elismeréséhez vezetett. E kiállításon bemutatott kollekciója azonban csak részleges bizonyságát adta a losonci művásárló körökkel, helybeli tisztelőivel és barátaival kiérlelt kapcsolatának. Losoncon alkotott, vagy később a losonci kapcsolatok ápolása folyományaként odakerült műveinek csak egy töredéke került most bemutatásra és így csak sajnálni lehet, hogy az előnyös alkalmat csak részlegesen lehetett kihasználni művészete ismeretlen részének kiállítására.

Túlnyomórészben figurális alkotásokat láttunk tőle a kiállításon, népéleti genret, valamint történelmi kompozíciókat, melyek közül a helybeli egyházközség tulajdonát képező négy históriai kompozíció tarthat számot különös érdeklődésre. A „Menekülő asszony"-nak egy remekbe készült változata hozható stiláris párhuzamba a Fővárosi Képtár tulajdonát képező kiváló korai hasonló kompozíciójával. Ugyancsak érdekes és egyéni megoldást mutat a IV. Károly koronázását ábrázoló nagyméretű képe, valamint az ehhez készült vázlat is. E témával Rudnay előszeretettel foglalkozott és ugyancsak a Székesfővárosi Képtár koronázási képét idézi emlékünkbe mindkét Losoncon kiállított alkotása. Ebből az összehasonlításból érdekesen derül ki az, hogy a Fővárosi Képtár tulajdonában levő koronázás-kép szabadtéri jelenete sötétebb, mélyebb tónusú. A fehér és sötét színek erősebb ellentétét jobban kifakasztó, szenvedélyesebb előadású, mélyebb zengésű alkotás, ez utóbbi, mint a Losoncon kiállított nagyméretű és a templomban lezajló koronázás megoldása. Mintha utóbbin a művész tudatosabb fegyelme uralkodott volna. Tónusvilága derültebb, alakjai meggondoltabb csiszoltsággal és ismert kompoziciós sémával élnek a térben, melynek architektónikus összefüggése átgondolt és természethűségre törekvő. Rajzban is egyike Rudnay legfegyelmezettebb alkotásainak. Szinte meggondolt figyelemmel kíséri a formákat, fejleszti azokat élő egységekké és kapcsolja utóbbiakat ünnepélyes társasággá, előkelő csoportokká. A barna, illetve meleg tónusok összhangján kívül elsősorban a világítás különös megoldása az, ami annyira különleges zamatúvá, emelkedett és ünnepélyes szelleműve teszi a kompozíciót. Az egyéni ihlet egy sajátos, fínom sugallata adta ajándékul e világítást a kép különben is önálló hangulatához, melynek szerencsés képszerkesztése is a régi nemes tradiciók hordozójának mutatkozik.

Néhány érdekes paraszt-, avagy kispolgári életkép mutat rá e kiállításon arra az érdekes időszakra, amidőn

Szépmíves 1941. 177–178. l.

Rudnay Gyula

a művész a régi kerek vezetésű, naturalisztikus, sőt helyenként a szecesszióval kacérkodó vonalakat elhagyja és egy belülről izzó tűz erejével formálja önálló hatásúvá foltjait, melyekről már a sallangos részletek vagy vonalak lehullanak és a foltellentétekkel, dinamikus erővel éreztető ritmus lesz uralkodóvá. A sötét és világosnak ez az ellentétes játéka a mély, meleg színek egységéből kel életre, Munkácsy modorához hasonlóan és ennek szinte megejtő összhangja felejthetetlen vizuális élményeket nyujt akkor is, amidőn a téma tárgyi jelentkezése szinte eltünni látszik, avagy érdektelenné válik. Ez a tisztán vizuális tónus és szín gyönyörűség keltése egyik uralkodó vonása az ő művészetének.

A fejlődés éveinek ezek az alkotásai mutatják, hogy az ő művészi formálódása mennyire egyszerű volt és a fiatalkori próbálkozások és keresések lázából szinte egy csapásra teremtett a maga számára csodálatos új világot. Az őt jellemző „egyszerűség" szavával csak az ő művészetét távolról és banálisan megjelölő kifejezést használtunk fel. Ebben az egyszerűségben azonban az erupció, az őserejű teremtés láza ég, melynek heroizmusa a teremtés dinamikus folyományából fakad és szinte kifakasztja a művészi igazságot. Szinte megdöbbentő, hogy miképen lehet ilyen egyszerű eszközökkel, ennyi valóságot, de e mellett ennyi tiszta költészetet szuggerálni. Hiszen színe alig van. Ami van, az is fakó, törött. Csupán a fehér-fekete végtelen ellentéte a tiszta valőr-differencia. De ezt senkisem tudja úgy használni, mint ő. Ebbe az ellentétbe úgy simítja bele a maga tört szürkéit, helyesebben szürkésbarnáit és zöldjeit, mint ahogy a jótékony szellem űzi el a lélekről a fájdalmat, a kétségeket. Színei simogatnak, észrevétlenül osonnak be lelkünk legmélyére és nem távoznak el onnan soha. Egy tökéletes Rudnay-kép, tökéletes és örök élmény. Az ő művészete egyszerre született, de befejezetten és örökéletűen. Nem kívánunk ehhez semmit sem hozzáadni, mint ahogy éppúgy nem óhajtunk abból elvenni semmit. Rudnay művészetében a formai világ is élénk szerepet játszik. A tájálmok mellett figurális történések is születnek lelkéből, de ezek is álomszerűek, néhány egyszerű szín villanásában élnek és keltik a történés illuzióját. Egyszerű fejei és képmásai erővel mintázottak, álló alakjai, parasztfigurái a békaperspektíva megnyujtó szemszögében válnak még inkább őserejűvé. De legnagyobb ereje talán mégis a tájkép. Ennek drámaian zengő őserejű tisztasága és lírája, mely ott él a sötét lombokon, a három dimenzióban szinte szcenikusan távolodó körteformájú lombkoronákon, a félkörívből született szőke lankákon, hegyeken, melyre ugyanígy borul az alulról fokozatosan sötétlő kék ég. Csak a nagy álmodók, csak a kiválasztottak tudnak szuggesztív vágyakat kelteni. Így szeretnénk járni az ő tájain, ebben a maga-teremtette csodálatos természetben ábrándozni és leülni az ő szabad természetbe helyezett, fehér abrosszal bevont asztalához, az ő hőseihez, kurucaihoz, betyárjaihoz. Sajnálatos, hogy művészetének éppen ezt az oldalát, mely bizonyára érdekesen bontakozott ki losonci idején, a tájakat kellett a kiállításon nélkülöznünk.

A Rudnayhoz hasonló művészegyéniségek mindent domináló szuggesztiójával kellett számolni a kiállítás rendezőségének. Helyesen oldotta meg a rendezésnek ezt a nehéz problémáját és a többi kiállító művészt ügyesen csoportosította, részben az önálló kollekciók egysége, részben tárgyi szempontok szerint. Összesen nyolc művész munkáit találjuk a kiállításon. Túlnyomó részben a rajzoktatás fáradságos munkáját végző művészeknek a helyi élettel, avagy tájakkal összekötött művészi vállalkozásai keresnek kapcsolatot a közönséggel, ennek főleg művásárló rétegével. Mintha a kedves város, a meghitt tájképek lelke hangolná össze ecsetjüket egységes szelleművé. Az idősebbek megőrzik fiatalos művészi lelkületüket, a fiatalabbak pedig komoly hangnemre hangolódnak. Az itteniek nesztora *Gyurkovics Ferenc*, akinek művészi multja változatos sikerekkel zajlott le a müncheni akadémián, ahol Defregger mellett is dolgozott, valamint a Glaspalast és Kunstverein kiállítási csarnokaiban, majd Párizsban, a Jullian-akadémián. Végül e kies magyar városban kötött ki ez az eleven magyar talentum, ahol a művészi oktatásnak vált inkább hasznára és ezzel kárpótolta a magyar művészetben való ütemesebb részvételének kimaradását. Kisebbméretű tájlátásai a jeles technikust, szellemes előadót és eleven szemléletű interpretátort reprezentálják ma is. A kiállítók közül *Szabó Gyula* és a friss előadású *Christ Vilmos* az ő tanítványai, mindkettő említésreméltó alkotásokkal. Szabó a Szinyei-társaság egyik kiállításán is megbecsüléshez jutott és érdekes, sajátosan hűvös, zöldeskék tájlátása, egyéni technikája a jövő számára is igéretet jelentenek. Figurális alkotásai azonban még nem érettek és jóval tájképei mögött állanak. *Cseh Lajos*, *Gerő Gusztáv* ügyes tájfestők ; közöttük előbbi kellemes, széles előadású aquarellista, utóbbi pedig a természetlátás kötöttebb formájához kapcsolódik az olajtechnika érett előadásában. A kis művésztársaság portréfestője *Vágás Mátyás* logikusan őrzi meg az előadás józan hűségét arcképein ; tájain viszont a fantáziának szabadabb megnyilatkozásaihoz juttatja művészi ösztönét. *Tamás Lajos* ötletes, humoros rajzai, valamint *Hermann Sándorné* virágcsendéletei teszik változatossá témai értelemben is a losonci kiállítást. Az egységes naturális hangolódás előnyös légköre, a művészi törekvések változatossága — a nagy mester, Rudnay Gyula mellett is — igazolta a kiállítás megrendezését.

CS. D.

Rudnay Gyula
festő

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Szegedi Hirlap
Megjelent: 1948 DEC. 28.

93

Rudnai kiállitás és ünnepély Bajàn

Baja város *Dénes* Leó polgármester közvetitésével díszes és művészi kivitelü emlékplakettet ajánlott fel Szegednek.

Baja, Rudnai Gyula nagyhirü festőművész 70 éves születése évfordulója alkalmából januárban emlékünnepéllyèl összekötött kiállitást rendez s ebből az alkalomból ajánlotta fel Szeged városának a plakettet és hivta meg az ünnepélyre.

Különösen nagyjelentőségü Rudnaival kapcsolatban az a művészképző kollégium, mely Baján müködik és tehetséges paraszt és munkásifjakat nevel. Rudnai realista szellemében.

A város a januári ünnepségeken képviseltetni magát.

Költségvetés ~~éltbe lép~~
modunkban lesz a vét

Ps annegyben a szóban f
kiltségvetésben fedezetet

Rudnay Gyula

Szabad Művészet

1950. 187. l.

kép

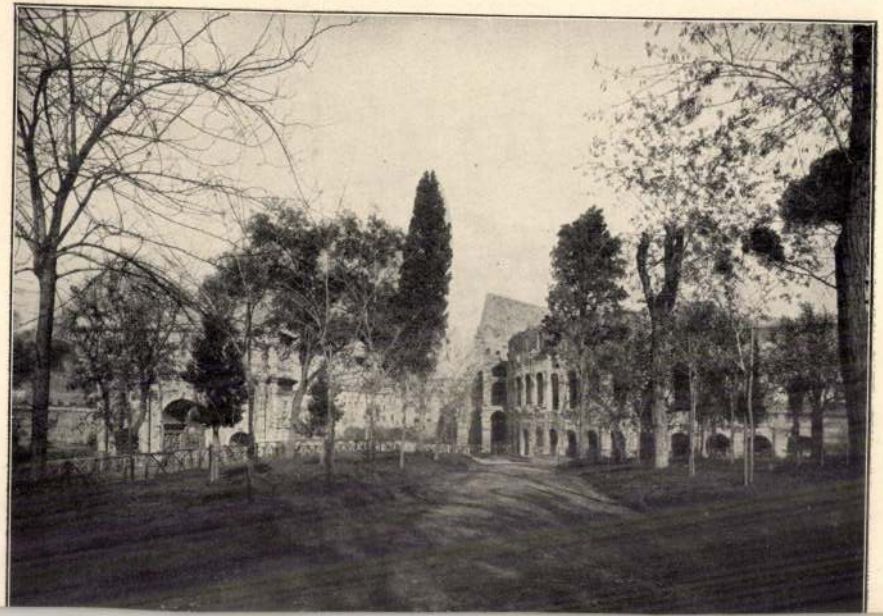

A cseh sikkasztó még mindig a követség épületében tartózkodik

Napokig is eltarthatnak a két fél közötti tárgyalások
Kicserélik Hladis-Doberniget?

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Mély megütközést keltett az egész magyar közvéleményben, hogy a cseh követség menedékjogot biztositott egy jogerősen elitélt sikkasztónak. A történtek miatti felháborodás egyre nő. Már három nap óta taktikázik a követség, három nap óta várja a prágai kormány utasitását s ez az eljárása egy közönséges gonosztevő érdekében történik. A követség akadályokat gördit a magyar hatóságok elé, huzza-halasztja annak a Hladis Dobernignek kiszolgáltatását, aki *lopott és sikkasztott.* A közvélemény elvárja a magyar kormánytól, hogy a lehető legerélyesebben szerezzen érvényt az ország szuverénitásának, ne türje, hogy a cseh követség a területenkivüliség elvével visszaélve elvonjon az igazságszolgáltatás elől egy közönséges bünözőt. A két kormány közötti tárgyalások már megkezdődtek s ebben a pillanatban még ismeretlen, milyen álláspontot foglalt el a cseh kormány. Reméljük, hogy a csehek is belátják, hogy egy sikkasztót nem lehet diplomáciai védelemben részesiteni s a követség kiszolgáltatja Hladis Doberniget.

Az Akadémia-utca 17. számu ház előtt még mindig őrszemek állanak, vigyáznak, hogy Hladis Dobernig József észrevétlenül el ne hagyhassa a palotát. A szökevény sikkasztó az épület második emeletének hatodik számu szobájában tartózkodik. A palota, mint ismeretes, az osztrák követségé s a második emeletet bérelte a cseh követség. A csehek azonban elköltöztek uj, Rózsa-utcai palotájukba, de *néhány szobát fenntartottak maguknak az Akadémia-utcai házban is.* Ezekben a helyiségekben épen a *katonai osztály* müködik s itt élvez most menedékjogot egy közönséges sikkasztó. A szökevény kiszolgáltatásáról a cseh követségen ezeket mondották:

— Nem tartjuk valószinünek, hogy a cseh kormány elzárkózna a kiszolgáltatás elől, de ugy hisszük feltételekhez köti a fogoly átadását. *Valószinü, hogy a cseh kormány azt a javaslatot teszi, hogy cseréljék ki Dobernig Józsefet egy Csehszlovákiában letartóztatott magyar kémmel.* Ebben a pillanatban biztosat mondani még nem lehet, mert a prágai kormány még nem közölte a követséggel állásfoglalását. Lehet, hogy a két kormány közötti tárgyalások napokig elhuzódnak, de az sincs kizárva, hogy a legrövidebb időn belül már eldől a kérdés.

A külügyminisztériumtól nyert információk szerint *Hladis Dobernig* kiszolgáltatása ügyében a helyzet változatlan, a tanácskozások a kérdés sima megoldásáról még folyamatban vannak. Reméljük, hogy a magyar külügyminisztérium olyan megállapodást köt a cseh kormánnyal, amely fentartja a nemzet tekintélyét és a közvéleményt kielégiti.

A Népszövetség pénzügyi bizottságának elnöke elismerését fejezte ki Bethlennek a szanálás sikeréhez

Magyarország nagyot haladt az ujjáépités terén
A magyar delegáció a mezőgazdasági többtermelés lehetővétételét kérte

A bizottság módot nyujt a magyar tisztviselők megsegitésére

Genf, február 11.

(Magyar Távirati Iroda.) A magyar kormány képviselői a Népszövetség pénzügyi bizottságában ismertették Magyarország pénzügyi talpraállitásának eddigi eredményeit és kielégitő előrehaladását. Ezzel kapcsolatban a magyar delegátusok hangoztatták, hogy *a rekonstrukciónak tartós sikere csak akkor lehet, ha a költségvetési egyensuly szem előtt tartása mellett az ország gazdasági fellendítése érdekében megfelelő intézkedések történhetnek.* Hangoztatták különösen annak rendkivüli fontosságát, hogy az ország többtermelése eléressék, *legfőbbképpen pedig a mezőgazdasági többtermelés.* A magyar delegáció egyidejüleg a bizottság figyelmét *a köztisztviselők sulyos helyzetére irányitotta rá, mely abból ered, hogy a létfenntartás költségeiben semmiféle csökkenés nem mutatkozik, noha a magyar pénz értékelése aranyalapon számitva kedvezőbb.*

A magyar kormány képviselői továbbá kérték, hogy a rekonstrukciós terv rendelkezéseitől eltérően engedtessék meg a dohánytermelőknek, hogy saját személyes fogyasztásukra termelhessenek.

A bizottság ragaszkodott a szanálási terv rendelkezéseihez és a monopólium érdekeit is szem előtt tartva fenntartotta azt a véleményét, hogy ez a kiválóság felfüggesztését.

Ami a gazdasági élet felsegitésére alkalmas intézkedéseket illeti, a pénzügyi bizottság azt az álláspontot foglalta el, hogy *elvben nem ellenzi olyan kiadási tételeknek a költségvetésbe való beállitását, amelyek nyilvánvalóan produktiv jellegüek,* mégis azzal a fenntartással, hogy a folyó költségvetési év végleges eredményei következtetni engedjenek arra, hogy a rekonstrukciós időszakra esetőségként számitásba vett hiányok ne következzenek be és azzal a feltétellel, hogy a magyar kormány a főbiztossal pontosan körvonalazott programban állapodjék meg a beruházásokról.

Genf, február 11.

A tanácskozás végén *Termeulen,* a pénzügyi bizottság elnöke a magyar kormány képviselőjéhez a következő beszédet intézte:

— A pénzügyi bizottság örömét fejezi ki azon, hogy Önt, Bethlen gróf ur, elutazása előtt még egyszer láthatja. Ez alkalommal nem csupán néhány zárszót kivánunk füzni a megvitatott problémákhoz, *hanem szerencsekivánatainkat óhajtjuk kifejezni a nagy haladáshoz, amely Magyarország ujjáépitése terén már eddig is jelentkezett és kiakarjuk fejezni bizakodó reményünket a jövőre nézve.* A részletkérdésekre nézve a bizottság megküldötte véleményét a főbiztosnak, aki azt Önnel közölni fogja. *Ami a tisztviselői fizetéseket illeti, a bizottság örömmel közli, hogy habár az Önök javaslatát teljességében nem fogadhatta el, mégis beleegyezését adja rögtöni segitséget nyujtó intézkedésekhez, amelyek a jelen nehézségeket át fogják hidalni.* A bizottság Önnek, Bethlen gróf ur, aki országa sorsát nehéz esztendőkön keresztül vezette és az ujjáépités nehéz küzdelme közepette tovább vezeti, valamint kormányának és a főbiztosnak őszinte szerencsekivánatait fejezi ki.

— Nagyon szép eredmény, hogy a mostani költségvetési év folyamán eddig Magyarország bevétele nagyobb volt a kiadásainál és *minden remény megvan arra, hogy a szanálást követő első költségvetési év nem fog deficittel zárulni. A korona nemcsak állandósul, de aranyértékében a font értékének megfelelően jegyzik.* Az aranyban számitott kiadások ugyan magasabbra szöktek, mint ahogy a program előirja, de ez a körülmény nagyjában a korona értéknövekedésére és az aranyárak emelkedésének tulajdonitható. A bizottságot aggodalom tölti el, ha a kiadások tovább növekednének. *Már rámutatott a bizottság a közigazgatás reformjának óriási fontosságára és örömmel veszi tudomásul, hogy ebben az irányban külön bizottság már beható munkálkodást folytat.*

— A bizottság elismeréssel vette tudomásul a Nemzeti Bank eljárását a számadások egységesitéséről, valamint hogy az államkincstár bevételeiről és kiadásairól a felvilágositások mindenkor a leggyorsabban megadatnak. *Örömmel tapasztalja a bizottság, hogy a Nemzeti Bank bölcs módszerével nélkülözhetetlen alapot ad a szanálás müvének.* Megelégedéssel látja a bizottság a kormány és a főbiztos együttmüködését.

Az elnök után *Strakosch* külön elismerését fejezi ki a Nemzeti Bank müködése és kiváló üzletvitele felett.

Bethlen István gróf miniszterelnök válaszában megköszönte az elnök beszédében kifejtett felvilágositásokat és elismerést. Ebben az együttmüködés ujabb biztositékát látja. Köszönetet mond a Magyarország irányában tanusitott érdeklődésért és a Magyarországnak nyujtott hasznos segitségért. Kifejezte azt a reményét, hogy a jövőben is meglesz az az együttmunkálkodás, különösen gazdasági kérdésekben, amelyek kiegészitik a pénzügyi rekonstrukciót. Végre ujra felajánlja az őszinte és loyális együttmüködést, amelynek tudatában bizalmát fejezi ki a siker iránt.

A KANSz sürgeti a fizetésemelést

Az elnöki bizottság ülése

A Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetsége szerdán délután a központi városházán elnöki bizottsági ülést tartott. Az ülésen a budapesti és vidéki megbizottak nagy számban jelentek meg. A bizottsági ülést *Balásy* Antal dr. pénzügyi h. államtitkár nyitotta meg, akinek javaslatára egy küldöttség kereste fel *Séthy* Antal államtitkár elnököt, *Arató* Gyula h. államtitkár ügyvezető elnököt és *Javorniczky* Jenő dr. miniszteri számv. főtanácsos, vezértitkárt, a KANSz lemondott vezetőségét, akik *a bizottság tagjainak lelkes éljenzése közben jelentek meg az ülésen és elfoglalták helyeiket.*

Séthy Antal elnök jelentést tett a tárgyalásokról és annak a reményének adott kifejezést, hogy *a kormány a legközelebbi időben a fizetésemelés kérdésének kedvező elintézéséről, mégis gondoskodhatik, amikor végére annak a lehetősége is megnyilik, hogy a szövetség más fontos érdekek kielégitése tekintetében is nyugodtabb és eredményesebb munkásságot fejthessen ki.* Az ügyvezető elnök és vezértitkár jelentése alapján az elnöki bizottság számos kérdés sürgős tárgyalását határozta el, melyek közül a legfontosabbak: *a status rendezése, a betegsegélyezés, a szolgálati pragmatika, a fizetési előleg korlátainak megszüntetése, a tisztviselői kölcsön, a keresetiadó leszállitása és a lakáspénz ügye.*

Az elnök bejelentette, hogy a kiküldetési illetményekre vonatkozó rendelet megjelenése a legközelebb várható és hogy a szövetség abban a helyzetben van, hogy *rövid időn belül 100 millió koronás összeget oszthat szét a közszolgálati alkalmazottak jó előmenetelü gyermekei között,* amelyre nézve annakidején külön közleményekkel fogja az érdekelteket tájékoztatni.

Péntéki tárcáink

Papp Viktor: Az ötvenéves Zeneakadémia
Szederkényi Anna: Elégett a Riska.

Ofélia kutyája

Irta: Csomorkányi Pál

Az öreg néger komorna, Anna-Mária, jajgatva bocsátotta utnak ragyogó, fiatal urnőjét, a müvésznőt, aki Amerika nagy messzeségeit járta hires müvészetével.

— Az urnő fiatal és ideges... Az urnő kineveti a komoly gentlemaneket és szórja a pénzt... Az urnő nem imádkozik eleget, pedig most is tengerre készül, — igy siránkozott Anna-Mária s hogy aggodalmainak még nagyobb nyomatékot adjon, sóhajtozva mondogatta:

— Mi lesz velünk, mi lesz velünk...

Ofélia Rivas kész volt az indulásra. Selyemfényü utiköpenyében tükör előtt állott s kesztyüjét gombolta.

— Henryt! — kiáltott hirtelen. — Evett? Fürdött? Rendben van?

— Ó, ne vigye Henryt, — nyögte fájdalmasan Anna-Mária. — Nagyon sok gond van vele és... a tengeren imádkozni kell, nem játszani...

A táncosnő fölkacagott:

— De hiszen a tengeren csakis játszani szoktunk! És én Henryvel akarok játszani!

Anna-Mária reménytelenül vezette be Henryt: a hiénafoltos, rut, lomha boldogot s nyakláncát az urnő kezébe adta.

Ofélia Rivas Kubába indult, ahol ünnepi diadal és dollárok öröme várta.

A kikötő vizén aranyos délutáni fényben pompázott az „Imperatrix". A menager és a baar-tiszt hódolattal fogadták Offéliát, aki azonban vajmi keveset törődött velük. Mindjárt a számára lefoglalt fülkék után érdeklődött s csakhamar el is tünt az öltöző-kajütök lejtős folyosóján.

Henry Kenna, az iró, az „örök utas", a tengerek szerelmese, akinek otthona a tenger s az irodalomban arról nevezetes, hogy minden regényének szinhelye a tenger, a tengeren uszó hajókolosszusok, vagy az apró bárkák, otromba halászhajók és indián harci-csónakok, — Henry Kenna az Imperatrix nappali szalonjában várta a hajó indulását. Kedvetlen volt és fáradt, mert dolgai voltak a városban s a szárazföldi ügyes-bajos kötelességtevések mindig ugy hatottak rá, mintha rossz bor mellett éjszakázott volna. Csak akkor élt igazán, mikor a tenger hatalmas keble ringott alatta. Ilyenkor szakadatlanul lobogott idegeiben erőteljes, termékeny fiatalságának minden öröme, fantáziája uj formák és uj szinek pompájában csillogott s eleven történeteiből ugy ömlött a derüs bölcsesség, mint antik edényből a nektár.

A hajó indulását várta.

A szalón iróasztalán nyitva volt a nehéz, aranyecsattos vendégkönyv s az iró csöndesen lapozgatott benne. Csak a maga nevét figyelte s meg is találta vagy ötször, pedig az Imperatrix mindössze három éve épült. Az utolsó lapon persze ujra ott volt a neve és alatta egy másik név... egy név, ami a megdöbbentés hideg erejével esett szivébe.

— Ofélia Rivas, — szaladt ki száján a hirtelen támadt fájdalom s egy szégyenletes, hozzá nem méltó, elfojtott szerelem szürke bánata suhant át lelke tiszta termein. — Ofélia Rivas...

Ez a nem egészen romlott, nagyszerü és zseniális ifju nőszemély Henry Kenna egyenesvonalu, szép és céltudatos életéből elmérgezett néhány hónapot. Két éve találkoztak a Földközi tengeren. A leány szépsége s már akkor is nagyhirü müvészetének nemes ártatlansága az eszményien magasrendü elképzelés megvalósulásaként hatott reá. Azt érezte akkor, hogy Ofélia elhozta néki a teljes, a valóban egyetlen szerelmet s lángoló hittel hitte, hogy életének egyetlen forró lehelletével sorsába olvaszthatja a leány szivét. Ó, az életbuvár, kutatni kezdett ebben a szivben s mélynek találta mint a tengert, gyöngyöket látott a mélyben, fehér vitorlákat a tenger fölött, békét, boldogságot, életet. S csakugyan, a lány boldog volt az ő társaságában. Mintha egészen megértette volna a földi gondok condoáiból kiszabadult, tengereken vándorló emberi lélek magányos szimpóziónjait: társul szegődött eme magányos ünnepeléshez s ketten érezték a magány fölfokozott gyönyöreit.

De a néhány boldog nap hamar elsietett: Korfuba értek s itt az európai ősarisztokratáknak énekelt és táncolt Ofélia. És vége volt a tengeri élet áldott tisztaságának. Ofélia Rivas a hóditások és diadalok mámorában ünnepelt. Néki, Henry Kennának is kijutott a nagy irót megillető hódolatból, de ő rajongva vágyott vissza a tengerre, — a tengerre vele: Ofeliával.

— Ó, jöjjön! Viszem magammal, örökké, Ofélia.

— Istenem, — csodálkozott a leány, — hát nem látja, mister Kenna, hogy most indulok Európa meghóditására?

S egy este az arnaughti herceg palotájának lépcsőin surrant föl Ofélia... ő pedig, a tiszta költői, hajóra szállt.

Azóta — két éve már — nem látta a nőt.

És most...

*

Az alkonyati égbolt lassu lángjai megaranyozták a tengert. Alant járó felhők rózsaszin uszálya lengett a hajón s az utasokon, akik valamennyien a fődélzet virágos terraszain andalogtak. Ofélia egy fonott szék mély öléből egyedül nézte az eget. Kutyája egy tarkacsikos óriási labdán ült előtte. A labda meg-megingott s ilyenkor az eb gyönge morgással kereste az egyensulyt. A nő néha odafigyelt s halkan fölnevetett:

— Henry vigyázz... Légy ügyes, Henry.

Henry Kenna közelből figyelte Offéliát, aki nem láthatta őt. Figyelte a nő könnyü és kecses mozdulatait, arcának élettel és örömmel teljes fiatalságát, lengő, finom és gazdag szőke hajzatát. Immár nem az, aki volt — gondolta —, hanem a nagy nő, akinek őreá soha többé nem lehet varázsa. Virágzó idegen asszony...

Azt érezte, hogy most ime a régi Ofélia-nak az emléke is csöndesen kisimul a szivéből. A megnyugvás könnyü kedve szaladt át idegein, s már a nő felé indult, hogy üdvözölje, egyszerüen, mint távoli ösmerőst s aztán tovább haladjon, hogy ne is törődjenek egymással, hogy többé ne zavarják egymás egészséges békéjét. De most a kutya lebillent a labdáról és meghempergett a fődélzet szőnyegén. Ofélia kacagva rugott feléje piros cipellőjével:

— Henry! Ügyetlen vagy Henry...

Az ember meghökkenve visszalépett. Most hallotta meg, hogy Ofélia az ő nevéről nevezi a rut állatot, megrugja és Henrynek szólitja.

— Gyalázat. Aljasság — fakadt föl benne a dühösség és az utálat. — Ez Ofélia Rivas, a nagy nő, a müvésznő, a komédiás. Ilyenek, mind ilyenek! Menynyire utálom őket!...

És amig messzire innen, a fődélzet hátsó széléig haladt hosszu léptekkel, csak ugy áradt gondolataiból a keserüség:

— Idehozzák romlottságukat a tenger fölséges örömeibe, az alkonyat szüzi tisztaságába... Itt lengetik aljasságukat az ég fehér boltja alatt... Ofélia Rivas! Megrómlott benned még az emlék ártatlan illata is.

Igy háborgott magában Henry Kenna.

Este az étteremben egy távoli asztal orchideái mögött, társaság nélkül vacsorázott Ofélia, de vacsora után egy éltesebb urhölgy ostromló könyörgéseire átment a baarba, táncolni. Az iró mindenütt kikerülte s megaláztatásának keserü és mérges érzésével aludt el ezen az éjszakán.

... Az Imperatrix a hajnali pirkadatban Tampico kikötője felé haladt. Henry Kenna már talpon volt. Elhatározta, hogy Tampicoban partra száll. Háborgó szégyenével mindenáron menekülni akart a nő közeléből. Csomagolt és az ügyeletes tisztviselő irodájában kiszállásra jelentkezett, majd kiment a langyosan reggeledő ég alá.

Keleten lassan kikelt a vizből a nap

A felvidéki magyarok ügye a népszövetségi unióban

A kisebbségi képviseletre vonatkozó magyar indítványt elvetették

Brüsszel, február 11.

A népszövetségi egyesületek uniójának kisebbségi bizottsága tárgyalás alá vette azt a magyar javaslatot, hogy a nemzetek szövetségének tanácsát egészítsék ki az ugynevezett kisebbségi államokat képviselő taggal.

Djuvara román kiküldött a javaslat ellen szólalt fel. Hangoztatta, hogy az európai államok rendjére és nyugalmára veszélyt jelentene ez a rendszabály, mert a kisebbségek azt hinnék, hogy jogukban áll minden pillanatban felvetni a maguk jogainak kérdését, de természetesen kevésbbé törődnének a maguk kötelezettségeivel. *Maccas* görög kiküldött hasonló szellemben beszélt.

A bizottság *elutasította a magyar javaslatot* azzal a megokolással, hogy a kisebbségi jogok módositását ki kellene egészíteni a kisebbségek lojális kötelezettségeinek kodifikálásával.

Lukács György volt magyar közoktatásügyi miniszter emlékiratot terjesztett a bizottság elő, amely kifejti, hogy *Csehország keleti részének egyes lakosai nehéz helyzetbe jutottak, mert a prágai főlörvényszék a régi magyar törvényt ugy értelmezte, hogy azok most voltaképpen nem tartoznak sem Csehország, sem Magyarország alattvalói közé.*

A bizottság felhivta *Lukács* Györgyöt és *Brabec* cseh szenátort, hogy *együttesen tanulmányozzák a kérdést* és igyekezzenek formulát találni a megegyezésre.

A teljes ülés, amely a jogi és a nemzeti kisebbségi bizottságokat foglalja magában, megvizsgálta azoknak a helyzetét, akik megvannak fosztva minden nemzetiségtől. Elsősorban *a felvidéki magyarok helyzetéről volt szó.* A gyülés főbb tagjai elismerték a javasolt megoldás fontosságát. A javaslat értelmében jogi fórumot létesitenének, amely illetékes volna szintén minden különös eset eldöntésére. Emellett döntőbirósági bizottságot állitanának fel és ennek feladatává tennék, hogy szükség esetén értelmezze a st.-germaini, trianoni és rapallói békeszerződések rendelkezéseit. A bizottság maga állapitaná meg eljárási rendjét és határozatai végleges jellegüek lennének. Ezt a bizottságot a nemzetek szövetségének tanácsa lehetőleg mielőbb megalakitaná. Ugyanezek a bizottsági tagok *szükségesnek mondották az információk kiegészitését.*

A bizottság ezután albizottságot küldött ki, amelynek tagjai *Rocheberg, Brabec, Djuvara, Rollin,* Sir Walter *Napier* és *Lukács* György. Az albizottságnak feladatává tették, hogy a népszövetségi unió legközelebbi közgyülése elé *részletes javaslatokat terjesztenek.*

A kisebbségi védelem biztositása céljából követendő eljárás tárgyában két javaslat fekszik a bizottság előtt. Ez a két inditvány csupán lényegtelen eltéréseket mutat. Külön albizottságot létesitettek azzal a megbizással, hogy folytassa a tanulmányozását ennek a kérdésnek, amelynek megoldása nagy technikai nehézségekkel jár.

Abday Gusztáv félrevezette a rendőrséget

Ő hamisitotta Kmetty Károly levelét — Jutalmat akart kapni a besugásért

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Ismeretes, hogy néhány nappal ezelőtt megjelent a főkapitányság politikai osztályán *Abday* Gusztáv, az atrocitások egyik hirhedt alakja és *Hetényi* Imre dr. főkapitányhelyettest kereste. A rendőrségen jól ismerik Abdayt, mert több izben, mint besugó szerepelt. Nyomban Hetényi elé vezették s a kalandosmultu fiatalember a következőket adta elő:

— *Én jó barátságban vagyok Kmetty Károlyival, akit a rendőrség köröz. Téves a hatóságoknak az az információja, hogy Kmetty Milanóban tartózkodik, én biztosan tudom, hogy itt van Magyarországon, még a mult héten is találkoztam vele.*

Részletesen elmondotta, hogy a Várban egy kis kocsmában szokott barátaival összejönni s Kmetty is állandóan odajár. A főkapitányságon nem tartották valószinünek Abday előadását, ezért faggatni kezdték, mivel tudja elfogadhatóvá tenni kijelentéseit. Hosszas kérdezősködés után Abday hajlandó volt bizonyitékokat is produkálni. Elővett egy levelet, átadta Hetényi főkapitányhelyettesnek és igy szólt:

— Eddig nem mertem ezt a levelet átadni, de látom, hogy máskép nem hisznek. Ezeket a sorokat Kmetty irta Schweinitzer rendőrkapitány urnak.

A néhány soros levélben az állt, hogy Kmetty nem jelenik meg a főkapitányságon az idézésre, mert *Héjjas* Iván más parancsot adott neki.

A levél irását összehasonlitották azzal a levéllel, amelyet Kmetty irt az egyik lapnak s amelyben helyreigazitást kér. Az irás egyezett s a rendőrségen kezdtek hinni Abdai Gusztáv szavainak. Nyomban mozgósitották a detektiveket, hogy keritsék elő Kmettyt, de az alarmirozás hiábavaló volt, a körözött fiatalembert nem találták meg. Abdai a sikertelen hajsza után a következőket mondotta a rendőrségen:

— *Kmetty valószinüleg Kecskemét környékén bujkál.*

A rendőrségen még ekkor is hittek neki, csak akkor ingott meg Hetényi főkapitányhelyettes bizalma Abdaiban, amikor a besugó kijelentette, hogy *jutalomra számit a rendőrségnek teljesitett szolgálataiért.* Abdai Gusztáv azonban felsült, mert legutóbbi *szolgálataiért* nem kapott jutalmat. A rendőrség széleskörü nyomozást indított, hogy mi igaz a besugó vallomásából s mára kiderült, hogy *az egész mesét Abdai találta ki.* Azt remélte ugyanis, ha felmutat egy levelet, pénzt kap a rendőrségtől. *Kiderült azonban, hogy a Schweinitzer kapitányhoz intézett sorokat ő maga irta s ő küldte a helyreigazitó nyilatkozatot is az egyik délutáni laphoz Kmetty Károly nevében.* Valószinü tehát, hogy ő volt a rejtélyes telefonáló is, aki a szökésben levő Kmetty nevében fenyegetőzött.

Abdai Gusztáv ellen a rendőrség megindította az eljárást hatóság félrevezetése miatt. A különböző büncselekmények miatt keresett volt tiszt kézrekeritése ügyében a nyomozást tovább folytatják.

A marseillei véres vasárnapért a Herriot-kormány felelős

A pápa megőrzi az Egyház méltóságát és jogait
A szocialisták a szenátus jogkörét korlátozni akarják

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) A szabadkőmüves *Herriot* Edének, akit a radikálisok és a szocialisták juttattak a francia kormány élére, kiméletlen föllépése a katolikusok ellen fölrázta közönyösségéből Franciaország társadalmát; mindenütt megkezdődött a katolikusok szervezkedése, amellyel szemben a szabadkőmüvesség a kommunistákat és az utcai csőcseléket mozgósitja. A Marseilleben vasárnap lejátszódott események kétségtelenül beigazolják, hogy a baloldali kormány egyházellenes politikája *Franciaországot föltartózhatatlanul belső vallási harcba sodorja.*

Marseilleben *száz sebesültje és négy halottja volt a támadásnak,* amelyet szocialisták és kommunisták intéztek a katolikus gyülés résztvevői ellen. A nemzeti érzésü közvélemény fölháborodva követeli a legszigorubb vizsgálatot ama hatósági közegek ellen, akiknek bünös mulasztása lehetővé tette a destruktiv elemek garázdálkodását. A képviselőházban a jobboldal részéről felszólalásokra készülnek és a kormányt fogják felelőssé tenni a bekövetkezett eseményekért. A radikális-szocialista többség által Herriot ujból bizalmat szavaztathat magának, ez a többség azonban nem fogja megmenthetni a bukástól, amely reá a szenátusban várakozik.

A vatikáni nagykövetség ügyében oly fordulat történt, amelyre Herriot és miniszertársai nem számitottak. Amikor a radikális párt jobboldali elemeinek és az ország közvéleményének megnyugtatására Herriot azt javasolta, hogy a nagykövetség helyett egy misszió tartassék fenn a Vatikánnál az elszász-lotharingiai egyházi ügyek intézésére, a kormány ugy reménykedett, hogy ez a szurrogátum ki fogja elégiteni a katolikusokat. Herriot azonban az Egyház feje nélkül csinálta számitásait. *A pápa nem hajlandó eltürni, hogy a Szentszék méltóságát és jogait semmibe se vegyék.* Ha a francia kormány nem tartja szükségesnek a diplomáciai viszonyt nagykövetség által fenntartani, *a Vatikán viszont nem fogadja el a szurrogátumot, az elszász-lotharingiai ügyekre korlátozott missziót.*

Ez a fordulat bizonyára meg fogja erősiteni a francia szenátust amaz elhatározásában, hogy a képviselőháznak a vatikáni nagykövetség megszüntetésére vonatkozó határozatát *nem hagyja helyben.* A szocialista párt előre érzi a bajt, s heves támadásokat intéz a szenátus ellen. Egyik vezető emberük a tegnapi nagygyülésen fölpanaszolta, hogy „a szenátus a maga alkotmányellenes magatartásával állandóan megakasztja a kamarát. Ha a szenátus tovább is folytatja ezt az obstrukciót, akkor minden parlamenti munka lehetetlenné válik. Meg kell változtatni a szenátus jogkörét." Ebben a szellemben több más képviselőtársával együtt törvényjavaslatot terjeszt a kamara elé. Nem akarja a szenátus megszüntetését kivánni, de azt óhajtja, hogy a szenátus egyszerü ellenőrző kamara legyen és az utolsó szó a képviselőházat illesse.

Nem első eset, hogy a szociálisták a szenátus ellen fordulnak, de a francia nemzet többsége mindig a szenátus mellett foglalt állást. Mostani kisérletezésük is kudarcot fog vallani.

Még egy áldozat

Marseilles, február 11.

A vasárnapi zavargásokban megsebesült személyek közül *ma ismét meghalt egy ember. A sebesültek közt számos pap van.*

Germánok és latinok a pikturában

Irta: Surányi Miklós

H. *Taine* K. Adolf, a milió-elmélet ragyogó fantáziáju és varázslatos dialektikáju apostola, ma egy kis körutazást tenne a művészi metropolisok képkiállitásain, valószinüleg némi reviziót alkalmazna hires elmélete körül. Taine ma Lipcsében, Münchenben, Londonban, Párisban és Milánóban hiába keresné a *faj, a környezet és az időpont* mindenható hármas befolyását a művészi produktumokon. A német képeken hiába keresné a germán faj, a zord és szeszélyes északi klima, a rajnai vagy keleti tengeri földrajzi viszonyok s a vesztett nagy háború nyomait, aminthogy az olasz modern pikturán nyoma sincs azoknak a miliőhatásoknak, amelyektől Taine a renaissance művészet utolérhetetlen nagyságát levezette.

A szépművévszet azelőtt is sokkal inkább nemzetközi jellegü volt, mint, teszem az irodalom, vagy a zeneköltészet. A gótika első pillanatra germán művészi principiumnak tünik fel, de a milánói székesegyház és a párisi Notre Dame is gótikus alkotások és pedig talán a legtökéletesebbek, amit ebben a stilusban az emberi teremtő erő alkotott. Az olasz renaissance az egész kulturemberiség renaissance-ja s a barocco nem Olasz-, hanem Franciaországban élte ki a maga élete teljességét. A rokokó francia földön született, de a német fejedelmi házak belső berendezése háromnegyedrészben ezt a stilust reprezentálja egy évszázadon át. Művészettudósok természetesen a német és az olasz gótikán ki tudják mutatni a jellemző, sőt talán döntő jellegü német és olasz árnyalatokat, az is valószinü, hogy az angol renaissance is magán viseli a brit birodalom és az angolszász faj sajátságos jellegét, — de meddő dolog volna erőltetni azt az álláspontot, hogy a festészet és szobrászat fenumaradt torsoiból ezerévek mulva meglehet majd konstruálni a teremtő művész nemzetiségi hovatartozandóságát.

Arról azonban igen is sokat lehet beszélni, hogy a művészet legfőbb irányai a kezdet is a kialakulás stádiumában faji, vagy földrajzi adottságok bélyegét viselik magukon. Kétségtelen például, hogy a heorikus renaissance az antik nevelésü, görög-római hagyományokból táplálkozó olasz lélek kiáradása volt; a gót-stilus a germán levegőben fogamzott s a festői realizmus a kispolgári flamand fantázia terméke. Hogy Dürer Albert tipikus német, Botticelli egészen olasz, Boucher vagy Wattean pedig megtestesült francia, erről vita sem lehet, de, hogy idők folyamán Botticelli utódait Németországban Wattean követőit pedig Angliában kell keresni, ez is kétségtelen művészettörténeti tény.

E szerint tehát ugy áll a dolog, hogy egy-egy irányzat végigviharzik az egész kulturvilágon és kifejlődésének csúcsát nem mindig ott éri el, ahol megszületett. A művészet a legtökéletesebb nemzetközi nyelv. Ezen a nyelven nemcsak latinok és germánok értik meg egymást, de megérti sárga és fehér faj ázsiai és európai, középkori és modern, bizánci és uj-orosz lélek is, akár csak a bibliát vagy Homeros hőskölteményeit. Mutatja ez, hogy az ember a maga emberi lényegében mindig ugyanaz s ugyanaz a művészet is, amelyet csak bizonyos helyi szinek és speciális kifejezések tesznek nemzeti vagy faji jellegüvé.

A modern európai művészet ujjászületése szorosan összefügg a párisi Goncourt-testvéreknek a japán és kinai művészet körül végzett kutatásaival és az európai ember elragadtatással üdvözölte a modern pikturában a japán és kinai pikturális motivumokat. Igy termékenyitette meg az európai kulturát a keresztes háboruk idején Kelet kulturája s igy termékenyiti meg egymást Észak és Dél művészete évezredek óta.

A modern piktura Párisban keresi őseit Combet, aztán Mayet, vagy később Cezarine esetleg Picasso kisérletezései körül. Az ő idejükben Németország még a heroikus piktura, vagy a biedermayer szabályai szerint festegetett. Ma Németországban a kiállitások tullicitálják a legmodernebb francia képzeletet is és Stuttgartban Emil Nolde vagy Alexander Kanoldt mellett Cezarine ósdi akademikusnak és vaskalapos pedánsnak látszik. Beckmann perspektiva nélkül festi képeit, ugy, mint azt az inkunábulók fametszetein látjuk s ezt Párisban már alig értik meg a visszautasitottak szalonjában is. A legujabb művészet keresési többé nem a francia, hanem a német és olasz kiállitásokon döbbentik meg a gyanutlan nézőközönséget.

Érdekes tünet, hogy a francia és angol művészeti kultura még ujitásaiban is hátrafelé tekint, mig a német és olasz minden hagyományt megtagadva semmiből akarja a jövő művészetét megteremteni. Angolországban a praerafaeliták még mindig Giottot vagy Cunabuet másolják s a nagyon modern és nagyon független H. Johnson is csak odáig megy, hogy Turner modorában próbálkozik uj tüzijátékos szinhatásokkal. Ezalatt pedig a háboru és győzelem mámorában megittasult franciák Delacroix modorában festik be a hadirokkantak épületének falmezőit, mintha a napoleoni győzelmek dicsőséges hangulatával akarnák megtölteni az uj francia művészetet is.

Ma a francia és angol szellem konzervativ tendenciákat mutat a festészetben, mig az olasz és német a legféktelenebb radikálizmusban tombolja ki magát. Mind a két oldalon látunk egy germánt és egy olaszt. Olaszországban a nacionalista áramlattal pompásan összefér a hagyományos művészet teljes megtagadása. Olaszországban a legnagyobb bámulattal hódoltak meg például Rudnay és Vaszary pikturális zsenialitása előtt, de kifogásolták bennük a tulságos klaszszicizmust. Párisban vagy Londonban ezzel szemben bizonyosan tulságos modernnek találnák mind a kettejüket. Mert Olaszországban egész komolyan veszik a futurista törekvéseket, aminthogy komolyan veszik azt Németországban is.

Természetesen nagy kérdés, hogy hova fejlődnek itt is, ott is az uj festői formanyelv forradalmi kérdései. Lehet, hogy ezeket is bizonyos kilengések kategoriájába kell soroznunk, amelyek a történelmi fejlődés során egészen jelentéktelen epizódoknak fognak bizonyulni. De annyi bizonyos, hogy a művészeti kultura keresztmetszete e pillanatban ilyen képet mutat: németek és olaszok a legszélsőbb baloldalon, franciák és angolok a jobboldal hagyományos tendenciájában. A festészet nemzetközi vonatkozásaiban a fajelmélet tökéletesen megbukott.

Kritika a kritikáról

A sajtó hozzáértése

Minden birálat feltételez bizonyos fokú hozzáértést, tárgyismeretet. A műbírálathoz is szükséges lenne, hogy a kritikus ne csak a tollat tudja forgatni és írói készséggel rendelkezzék, de birjon a birált mű megcsinálásának ismeretével, ismerje a nehézségeket, ismerje a kifejezési eszközöket, melyekkel a művész művét létrehozza. Ismernie kellene azokat a procedurákat, melyek az alkotó művész lelkében művének megteremtése közben lefolynak, más szóval magának a kritikusnak is kellene, hogy produkálni tudjon valamit, éreznie kellene valamit abból a hatalmas lelki feszültségből, mely nélkül mű nem születik meg, melyet ihletnek, művészláznak neveznek, csak úgy tudna a lényegbe behatolni és jó kritikát írni. Viszont, aki annyira birtokában van e tudásnak és kifejezési eszközöknek, hogy maga is tud valamit produkálni, az inkább ezt csinálja és még akkor is ritkán ír kritikát, ha egyébként ehez megfelelő írói készséggel is rendelkezik.

Igy aztán a képzőművészeti kritika egészen az irodalom mezejére csúszott át és hiányzik belőle a szakértelem, ami az igazán jó kritikának elengedhetetlen feltétele.

Ezen ismeretek hijával a kritika nem egyéb hangulatcsinálásnál, ahol nincs egyébről szó, mint arról, hogy a szóbanforgó kép vagy szobor jó vagy nem jó a kritikus izlése szerint, de arról ritkán esik szó, hogy miért jó vagy nem jó, mert ez már meghaladja ezen irodalmár kritikusok hozzáértését.

Ilyen kritikából aztán nem lehet megtudni, hogy a birált műben melyek azok a kvalitások, melyek mások fölé helyezik, vagy miért gyenge, mik a gyenge oldalai, pedig csak az ilyen kritikából lehetne tanulni, csak így lehetne a közönséget reánevelni arra, hogy maga is gondolkozzék, a saját szemével lásson és ne szajkó módjára ismételje a kritika által szuggerált, nagyon is önkényes birálatot.

Komolyabb esztétikusaink és mütörténészeink nagy elméleti tudással és ismerettel birnak, külföldi múzeumok remekein élesítik műbiráló képességüket, belemélyednek a birált mester tanulmányozásába és technikai készségét is tanulmány tárgyává teszik. Ezek ritkán irnak napilapokba kritikát, nulmányaikat inkább önállóan j is ez csak elmélet és hiányzik pasztalat, mely a kritikát felem lára.

Rudnay Gyula:

Művész Kurir 1937. 1. 27.

Az örök művészet ismertető jellege

A lelkek, eszmények, ideológiák mai feiforgott világában, hányatottságában a bizonytalanság, a hitelvesztettség korát éljük. A ma szentségei, a holnap nagy eszményei holnapután keresztfára kerülhetnek s onnan a szemétdombok megvetett árnyékában várhatják a jobb idők feltámadásának elérkezését, reménnyel vagy sötét reménytelenséggel. A művészetek bezárt világát, nyugalmát is a művelt középszerűség, az agresszív haladniakarás jelszava rázza meg, régi nagy értékek, lelki tartalmak lerombolásával, a legtöbbször a legszemélyesebb érdekek parancsoló szükségességéből. Ma a műszeretö publikumunk túlnyomó része a legnagyobb zavarban, lelki deprimáltságban, érthetetlenül áll a mai idők művészi eseményei előtt. Nem érdektelen tehát e nagy bizonytalanságban

takoznunk kell a művészet eltudományosítását szolgáló szellemi műveltségek hatalmaskodó agresszivitása ellen. Semmi közünk a ma önkényes művészi megállapításaihoz, soha a tudományok, műveltségek különböző értékű értelmi megállapításai, de mindenkor érzelmi világunk mélységei vezetnek a legmagasabb művészi igazságok megismeréséhez s az ember szellemi világának a boldogság vágyai kialakításaihoz.

Amit ma az emberiség értelmi világa műveltség, magasabbrendűség címén oktrojál az emberiségre, a mai időkben szemmelláthaló kataszkadt a civilizációk minden bűne s a mák művészetének halálgrimaszai, sajátságai.

A művészeteknek a nagyrendű lelkiségről, az abszolut tiszta érzelmi világokról lemondaniok nem szabad. Haladhatnak a technikai fejlődések, új emberszellem-

Rudnay Gyula:

Művész Kurir 1937. 1. sz.

Az örök művészet ismertető jellege

A lelkek, eszmények, ideológiák mai feifordult világában, hányatottságában a bizonytalanság, a hitelvesztettség korát éljük. A ma szentségei, a holnap nagy eszményei holnapután keresztfára kerülhetnek s onnan a szemétdombok megvetett árnyékában várhatják a jobb idők feltámadásának elérkezését, reménnyel vagy sötét reménytelenséggel. A művészetek bezárt világát, nyugalmát is a művelt középszerüség, az agressziv haladniakarás jelszava rázza meg, régi nagy értékek, lelki tartalmak lerombolásával, a legtöbbször a legszemélyesebb érdekek parancsoló szükségességéből. Ma a műszerető publikumunk tulnyomó része a legnagyobb zavarban, lelki deprimáltságban, érthetetlenül áll a mai idők művészi eseményei előtt. Nem érdektelen tehát e nagy bizonytalanságban oly értelemben szólani, hogy tájékozásul s biztos bázisul szolgáljon egy mű szemléleténél s megértésénél.

Ezt a hitünket, szent meggyőződésünket nem szabad feláldoznunk lármás hóbortoknak s művészi középszerűségeknek annál inkább sem, mert a művészetekben voltak, vannak örök időket álló, sokszor elhomályosuló, de mindig feltámadó örök emberi lelki ideálokat szolgáló alkotások, amik eddig és ezután is némán, de sziklaszilárdan állják a köréjük tornyosuló művelt műveletlenek ostromát.

Szegény Gutenberg nem is sejtette, hogy a szent elyziumok, a lelkek vágyait szolgáló, csak a szív nemességi és érzelmi világát kielégítő művészeteket a betű hatalma, a fogalmak értelmi világával, mily katasztrofális helyzetekbe sodorják a XX. század elején. Tiltakoznunk kell a művészet eltudományosítását szolgáló szellemi műveltségek hatalmaskodó agressziviiása ellen. Semmi közünk a ma önkényes művészi megállapításaihoz, soha a tudományok, műveltségek különböző értékű értelmi megállapításai, de mindenkor érzelmi világunk mélységei vezetnek a legmagasabb művészi igazságok megismeréséhez s az ember szellemi világának a boldogság vágyai kialakításaihoz.

Amit ma az emberiség értelmi világa műveltség, magasabbrendűség címén oktrojál az emberiségre, a mai időkben szemmelláthatő katasztrófák elé viszik az emberiséget, mert ebből fakadt a civilizációk minden bűne s a mák művészetének halálgrimaszai, sajátságai.

A művészeteknek a nagyrendű lelkiségről, az abszolut tiszta érzelmi világokról lemondaniok nem szabad. Haladhatnak a technikai fejlődések, új emberszellemproblémák vetődhetnek fel, új igéretek földjének káprázatairal a művészet ne engedje magát szent világából kizökkenteni, mert ez a hivatása, ez a célja, rendeltetése.

Félre tehát az értelmekkel, kiagyalt „művészetekkel", vissza kell térnünk az „együgyü", „jámbor", „gyermeklelkü", „lángeszü", „lángérzelmü" művészetekhez. Az első Ádámok tisztalelkü, vágyakat betöltő szemléletéhez. Pusztulhatnak körülöttünk nemzetek, országok, földrészek, társadalmukkal, művelődésükkel, a lélek tisztaságán, az érzelmek mélységén, az emberszellem örök ideáljain épült művészet ronthatatlanul megmarad mindörökké.

RUDNAY GYULA.

Kritika a kritikáról

A sajtó hozzáértése

Minden birálat feltételez bizonyos fokú hozzáértést, tárgyismeretet. A műbírálathoz is szükséges lenne, hogy a kritikus ne csak a tollat tudja forgatni és írói készséggel rendelkezzék, de birjon a birált mű megcsinálásának ismeretével, ismerje a nehézségeket, ismerje a kifejezési eszközöket, melyekkel a művész művét létrehozza. Ismernie kellene azokat a procedurákat, melyek az alkotó művész lelkében művének megteremtése közben lefolynak, más szóval magának a kritikusnak is kellene, hogy produkálni tudjon valamit, éreznie kellene valamit abból a hatalmas lelki feszültségből, mely nélkül mű nem születik meg, melyet ihletnek, művészláznak neveznek, csak úgy tudna a lényegbe behatolni és jó kritikát írni. Viszont, aki annyira birtokában van e tudásnak és kifejezési eszközöknek, hogy maga is tud valamit produkálni, az inkább ezt csinálja és még akkor is ritkán ír kritikát, ha egyébként ehez megfelelő írói készséggel is rendelkezik.

Igy aztán a képzőművészeti kritika egészen az irodalom mezejére csúszott át és hiányzik belőle a szakértelem, ami az igazán jó kritikának elengedhetetlen feltétele.

Ezen ismeretek híjával a kritika nem egyéb hangulatcsinálásnál, ahol nincs egyébről szó, mint arról, hogy a szóbanforgó kép vagy szobor jó vagy nem jó a kritikus izlése szerint, de arról ritkán esik szó, hogy miért jó vagy nem jó, mert ez már meghaladja ezen irodalmár kritikusok hozzáértését.

Ilyen kritikából aztán nem lehet megtudni, hogy a birált műben melyek azok a kvalitások, melyek mások fölé helyezik, vagy miért gyenge, mik a gyenge oldalai, pedig csak az ilyen kritikából lehetne tanulni, csak így lehetne a közönséget reánevelni arra, hogy maga is gondolkozzék, a saját szemével lásson és ne szajkó módjára ismételje a kritika által szuggerált, nagyon is önkényes birálatot.

Komolyabb esztétikusaink és műtörténészeink nagy elméleti tudással és ismerettel birnak, külföldi múzeumok remekein élesítik műbiráló képességüket, belemélyednek a birált mester tanulmányozásába és technikai készségét is tanulmány tárgyává teszik. Eze
ritkán irnak napilapokba kritik
nulmányaikat inkább önállóan
is ez csak elmélet és hiányzik
pasztalat, mely a kritikát felem
lára.

Igy a napilapok kritikája

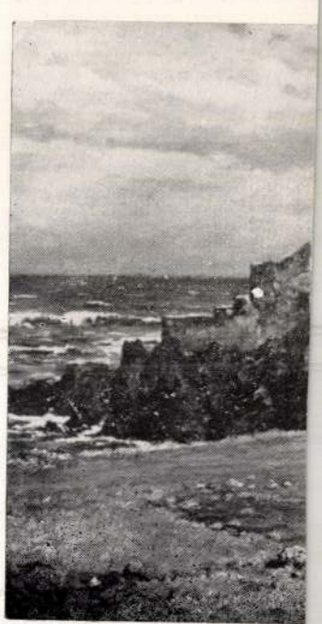

Mérő István: Rég

Rudnay Gyula

a Zatterén. (Műcsarnok.)

rni talán jól tudnak, de a mű-
ek és inkább csak egyéni vé-
a közönség művészi oktatása
es értékű.
osolyogni lehetne rajta, ha nem
lyan szomorú, hogy egyes mű-
ok, kiknek talán az akaráson
incs is egyéb kvalifikációjuk a
tből, mint hogy egy-két művész
van, milyen nagyhangú és
fellebbezést kizáró birálatot
ak, milyen magas lóról beszél-
ott ők sokat tanulhatnának az
birált művésztől. És milyen hi-
nelykor a kiindulási pontjuk,
nagyon sok művészt, kik egyéb-
fejlődésnek rendes útján halad-
kritikájukkal megzavarnak, sőt
nciális és erkölcsi hátrányt is
felelőtlenül.
i viseli a felelősséget a kriti-
önkényesen írt, felületes és
mértő kritikájából származó, a
e háruló hátrányokért. Sorso-
yítanak és segítenek elő bol-
, de egyszersmind karriereket
tönkre, ha mással nem, agyon-
ssal, — felelőtlenül. Kinek le-
ora joga az életben, hogy sor-
rányítson, hozzáértés nélkül,
azért, mert kedve telik abban,
llveregető stilusban művészek-
kát írjon. Megengedhető-e ek-
avatkozás a művész életébe, ki
lkét viszi bele művébe, hogy
szen kívül álló, károsan avat-

Romhányi Gyula !

RUDNAY GYULA

A történelem sokat emlegette Bebek család ősi fészkében, Pelsőcön született 1878-ban. A gömöri falucska mai egyszerű életébe mozgalmas évszázadok forgataga burkolódzott. Az egykori várurak hajdani históriás életének emléke fennakadt a Bebek-vár romjain és kinek-kinek — éppen milyen korhoz vágyódik a lelke — bízvást nyujtanak színes emlékezést.

Nagy élet dobogott hajdan e földön! Bors vezér ütött tanyát itt egykoron és így lett Pelsőc a vidék szíve, közepe. Majd a tatárjárás zuhatagát IV. Béla mellett vitézül kiálló és a királyt hűségesen szolgáló Bebek Detre és Fülöp kapták adományul Domokos bán fia, Bors magszakadtán. A Bebekek őseit a hagyomány egyik ága visszavezeti a római császárokon át Ádámig-Éváig ; a másik ág inkább mesés talajon kutat: volt egyszer egy juhász, aki a Sajó és Csetnek vizénél legeltette nyáját. A közeli hegyoldalban roppant kincsre bukkant. Hét várat építtetett magának: Murányt, Szádvárt, Krasznahorkát, Pelsőcöt és még — ki tudná —, melyik hármat. Ő lett a Bebek család nagy őse, akinek romantikus eredete a leszármazó Bebek-sarjak harcos-vigasságos életében századokon át öröklődött.

Új vár épült az Óvár helyett és a Bebek-fiak belesodródtak az ország dolgába. Nagy egyházi és világi méltóságok viselői voltak, akik a királlyal ültek sort és végül is a XVI. századi zilált magyar életben felségárulások, száműzetések, nyert és vesztett csaták véres malmában őrlődtek fel. Utánuk a Perényiek, még később a Rákócziak vették hatalmukba Pelsőc várát, amelynek történelemülte falaiból ma már csak törpe omladék is alig akad. Manapság már csak a Nagyhegyen tátongó nagy üreg visszhangzik vagy örven öl mélységből. Régtől fogva csengőlyuknak hívják, mert a behulló kőtől mint megütött üvegfal cseng az öble.

Ebben a romantikus multban megvénhedt falucskában ízlelte meg Rudnay Gyula az élet első örömeit. Ebben a hajdani mozgalmas életű városból kis faluvá rongyolódott ősi magyar fészekben íródott a gyermeklélek legtisztább lapjára a nemzeti mult, a hagyomány, a mese. A csengő-lyuk talán éppen a juhász-ős kincslelő barlangja volt. A mai református templom építménye már az Árpádok korát látta ! A gyermekszemnek mind megannyi kiáltás, borzongató élmény a multból. S hozzá még a mesék, amelyek annyi szép estét töltöttek meg hátborzongatóan félelmetes, de éppen azért felejthetetlenül szép históriai csácsogásukkal.

A növekvő gyermek lelkébe íródott mesék mindig újabb és újabb rétegeződésen izmosodtak, az idők folyamán hallott balladás mesevilág borongása végkép megülte az utánuk szomjazó, értük lelkesedő ifjút. A történelem századain át viaskodó magyar nemzet egész történelme a Bebekek életén át, az évezredes turáni zendület a szájról-szájra öröklődő tragikus balladás históriákon át egész életre betöltötte Rudnay fejlődő lelkivilágát. Elszakadhatott időben a gömöri falucska romantikus világából, de magával hordta-cipelte nagy örökségét minden útján, minden tettében.

Egyszer a Quartier Latin egyik diákhotelében a már napok óta Párizsban ődöngő Pásztor János is úgy toppant be hozzá, mint titokzatosan a francia földre szállt idegenhez. A Rákóczi-induló csábos hangjai szökkentek be Pásztor János egyszerű szobájába. Ment, vágyott, rohant a hang felé, amelyet csak magyar lélek csalhatott ki a nyirettyűből: Rudnay Gyula játszotta. Idegenben összedobbant a két magyar és azóta is egybeforrasztotta őket a közös magyar sors.

Rudnay Hollósynál tanult. Münchenben, Nagybányán, Párizsban, Rómában tökéletesítette tudását, de mindennél inkább magára talált itthon, a magyar földön. Valami isteni küldetésszerűség volt az a párizsi találkozás, amely Pásztor Jánoshoz fűződő barátságát szülte. Szinte meghatározta egész életét a pillanat, amely a magyar dal búsongó szilajságával egybeforrasztott két egész magyar embert, két teli művészlelket. (V. ö.: Pásztor József: Pásztor János művészete. Magy. Műv. 1927.)

A Hódmezővásárhelyre visszatérő Pásztor Jánoshoz csatlakozott Endre Bélával, Tornyay Jánossal és Várady Gyulával együtt. Egyet akartak mind: „a nép lelkét, a nép életét magukba szívni". A parasztok közül akadt modell is. Az öreg Kala János betyárt a hajdani Rózsa Sándor bandájából festegették, rajzolgatták. A város a Bach-korból megmaradt sörházat adta nekik műteremnek. Lassankint mindenki megismerte, megszerette őket. Ha valami jelesebb temetés volt, a tor nélkülük meg nem eshetett. Ha a nappal nem is szórta rájuk két marékkal a szerencsét, az este annál kegyesebb volt hozzájuk. Ha Rudnay Gyula iskolája nem is számlált bőséges tanulósereget, az csak nappal volt kesernyés tapasztalat, mert estére, a közös aktfestészet idejére minden ránc elsímult a lelkeken. Nagy enyhületükre volt a cigánymuzsika is. A cigány örömmel mulattatta őket, kinek volt gondja ilyenkor a tányérozás. Ha kevük tartotta, a bandából elcsaltak magukkal egy-két

8 - 12. l.

Szépművészet 1941. 1. szám

8 - 12. l.

8 lappal

szirmok vonalai. Ez a modellációs varázs természetesen nyugszik a láb megfelelő helyzetén, amelyet a hárfázó nőnek muzsika közben el kell foglalnia.

De hogy e motívum alaprésze csonkítatlanul maradjon eredeti magasságában, hogy a lábak formálása nehogy üsse s egyben mint minden igazi költeményben, itt se mondassék el minden a végsőkig, a művész a lábakat, egész a lábfejig nehéz drapériával fedi be s redőzeteket vés bele, ugyanabban a tónusban és eleganciával, mint amellyel a hátat, csípőket és kezeket kifaragta. Ezzel egy csapásra dekorációs hatást teremt, ami nemcsak a fenti cél elérését teszi számára lehetővé, hanem a hárfázó nő szolidan megmintázott lábfejei is erőben és hatásban sokat nyernek.

Most még a másik részről, illetve a márványfelületbe álmodott szobrászati alkotás utolsó részletének befejezéséről beszélhetünk. Ez a modell feje és haja. A költészet istene, aki a művészt e motívum átélésében eddig is vezette, itt sem hagyja el. Így aztán az alaptónus és vonalak szabályos továbbvezetésénél karakterisztikus női típusainak egyik legszebb stilizált feje jött létre. A száj, szemek, orr és áll is harmoniában vannak s mintegy megfeszülnek s mindez egységesen énekel és mintegy kórusban kíséri a húrokon továbbsuhanó ujjak játékát. Aztán a haj, a még stilizáltabb és a vállon mélyen a hátra vetett hajfonatokkal! Middenesetre ugyanazokat az indokokat találjuk itt, mint amelyek miatt a lábakat drapériával fedte a művész. Mert a hárfa háttérben kifeszített függőleges húrjai egyenesen megkívánják a domború arabeszkeknek ezt a stilizációját, amelyek, ha úgy tetszik, a kibarázdált hajfonatokban a hárfa magas hangjait képviselik, míg a drapéria ovális vonalai a mély hangok hullámzását. Még csupán a baloldal hátterének egyetlen, kipontozott felületét említjük és a fél szobrászatnak ez a szinte magától megteremtődött, szilhuettben felülmulhatatlan remekműve teljes képzőművészeti szépségében villan fel előttünk.

Ha mindenáron valami kifogást akarunk keresni e márványlap ellen, legfeljebb azt a paradoxont említhetnénk, hogy túlságosan szép és túlságosan hatásos. Persze, ha ez az eszmei figura egyben nem jelentené a szellem és ízlés kivetülését is. Így azonban ez a kifogás is elesik.

Végül a „Leány hegedűvel" c. fadombormű motívuma semmivel sem kevésbbé sikerült ugrást jelent a plasztikus költészet birodalmában. Nem tudjuk, mikor alkotta e művét Mestrovič, de mindenképen akkor, midőn a fafaragás technikájának már egészen a birtokában volt. Ezt bizonyítja az az elkényeztetetten lebegő szobrászati átélés, melyet ebben az anyagban találhatunk.

Sehol jobban és spontánabb módon nem illik a faragás vagy a touche, mint ennél a zenei és dallam-motívumnál. Akárcsak a fülemüle, amely a liget hintázó ágain szerelmes dalát legszívesebben holdfényes éjtszakán énekli, e női arc tiszta plasztikája és a húrokon tovasikló kezek, melyek mintha titokzatos hullámokon mozognának együtt a kép közepén, minden a sötétbarna fa tónusának elragadtatását és vágyakozását énekli, jobban mondva hegedűli. A szikrázó fény valahonnan fémes visszfényt kap és a mélyedésekben és sarkokban sűrűn elszórt árnyak csillámlanak, hogy ezzel méginkább megerősítsék a holdfényes éjtszaka illuzióját. A dallam és költészet ennek a műnek minden kis részébe beivódott.

A perspektíva miatt meghajtott nagy kéz, a kinyujtott ujjak, amelyek közül mindegyik saját magáért külön van részeleteiben faragva, vajjon nem azt vetítik-e vissza, ami ebben a fejben történik? Általában a dombormű egész jobboldala hajlatainak minden vibrációjával vajjon nem azokat az érzelmeket és gondolatokat testesíti-e meg és kíséri összhangban, amelyek az arcon megfészkelték magukat? Azután az a merészen bevésett felső szemhéj, amelynek kifejezése az arc, ajak és állkapocs körül vont felületen keresztül közvetlen kapcsolatban van a száj sarkának különös, titokzatos mosolyával. Milyen páratlan szobrászi báj és erő! Vajjon sírás ez vagy mosolygás? Az elragadtatás csendes boldogsága, vagy valami mélységes fájdalom? Ebben a fafelületben ez a legszebb és legértékesebb valami, amit oly nehéz kihozni s amit ennek az anyagnak és az átélés e szobrászati ágának csak legsikerültebb alkotásaihoz lehet mérni.

MAŠIČ BRANKO

Horvát eredetiből fordította Csuka Zoltán.

füstös atyafit a „susáni korlátlanba", ahol nemcsak a bormérés volt korlátlan, hanem a hangulat is a mestergerendát verte. Ilyenkor megesett, hogy széles jókedvében Rudnay elvette a cigány hegedűjét és játszott, mint egykor Párizsban, szívvel-lélekkel reggelig. „Játékos hangulatok, keserves szegénység s a jövő ködös távlata, de komoly együttélés, együttérzés a néppel: az ősforrásból minduntalan kibuggyanó aranycseppek, amiket ez a néhány ámult szemű, magát nem hagyó ifjú lélek felfogott az élet kelyhébe. Ez volt a vásárhelyi tartózkodás. Mindennek megvolt itt a jelentősége !"

Azután jöttek a nagy csalódások, nagy megpróbáltatások. Amikor még Hollósy védőszárnyai alatt volt, aki gondoskodott egy-egy ösztöndíjjal róla, nem volt nagyobb probléma. Még kiállítást is rendezett a nagybányai együttes a szatmári megyeházán. Az iskola tagjai közül Rudnay Gyula is szerepelt. Megvolt hát az ifjúkor küszöbén az anyagi, erkölcsi siker egyaránt. De Vásárhely után új planéta alá került a művészek élete. A Képzőművészeti Társulat egy-egy tárlatán fel-felbukkant Rudnay neve. Az 1905. évi nemzetközi kiállításon mintegy sorsa ábrázolására a *Gond*-dal lépett a közönség elé. Rá négy esztendőre már nyolc rajza vesz részt a tárlaton. Az 1911. évi jubiláris kiállításon a *Népdal* és a *Szeptember vége* jelenti Rudnay Gyulát. Ugyanebben az évben megpróbálkozik a két jóbarát gyűjteményes kiállítással betörni a közöny hidegségébe. A Párizsi Nagy Áruház Lotz-termében hordják össze Pásztor és Rudnay tudásuk, szellemük minden gyümölcsét. A korabeli sajtó bejelentette az eseményt, de a kritika egyelőre nem rajongott művészetükért, inkább csak a dicsérgetés biztató szavait szórta a két ifjú felé: Egyik kritikus megállapította Rudnayról, hogy határozottan kvalitásos ember, figyelemreméltó tehetség. A francia impresszionisták hatottak rá, olajban, akvarellben és grafikában egyaránt magyar témáiban. Nagyon finoman, érdekesen, kevés eszközzel, egyszerűn odavetett színfoltokkal dolgozik. (Magyarország, 1911. március 29.) Másik kritikusa dícséri mély érzését. Valósággal a melancholia festőjét látja benne. (Pesti Hirlap, 1911. márc. 30.) Egyiküknek a *Verseny*, a *Tiszaparti füzes*, a *Lakodalom* s az esti hangulatú képek tetszettek. A másiknak inkább a *Tanya*, *Temetés*, *Csárdás* és *Vágtatás* kapta meg figyelmét. Éppen tíz évre rá írta meg újabb kritikusa, hogy az akkor kiállított képeit néhány koronáért elvesztegette volna, de még úgy sem került rájuk vevő. A sok bajlódással küzdő Rudnay maradt a közönség tudatának szélén. Olykor-olykor egy-egy képe, rajza megragadta a tárlatok közönségének ráhangolt töredékét, de a többség nem igen figyelt fel rá. Egymásután jelentek meg jobbnál-jobb alkotásai: az *Anya*, *Ne szomorkodj Pajtás*, *Pihenő hegedűs*, *Búcsú*, *Menhelyen*, *Vizhordó*. Végre engedett a sorsán feszülő balszerencse béklyója és 1918-ban a negyven esztendős férfi révbeért.

Ismét Pásztor Jánossal lépett a közönség elé. Az Ernst Múzeumban állítottak ki. A lapok művészi eseményszámba vették megjelenését. A festői impetusnak, a piktori ösztönnek magával ragadó melegét, a kritikát és a közönséget egyaránt meglepő szuverén készséget éreztek műveiben. (Művészet, 1918.)

Három év mulva már anyagi tekintetben is nagyszabású kollektív kiállítással ragadta el a közönséget. Munkaerejét, művészi alkotókészségét egy híján kétszáz rajzzal, festménnyel tárta a világ elé. Alig három hét alatt hetvenhét darabját vásárolta meg a rajongó közönség. (Műbarát, 1921.)

A magyar sikerek után jöttek a külföldi ünneplések: Hollandiában, Velencében, Milánóban, Zürichben, Bécsben, Londonban, Brüsszelben, Pittsburgban stb. fogadták tisztelő szeretettel és megbecsüléssel. Nagy állami megbízatásokat kapott: a Képviselőház *Honfoglalás* című szőnyegkárpitját vele terveztetik; a debreceni egyetem vele festeti *Csokonai nagyerdei jelenetét* és a *Magyar toborzó a negyvenes évekből* című monumentális művet. A főváros képzőművészeti nagy aranyérmével tiszteli meg; elnyeri a Céhbeliek jubiláris aranyérmét. Képeit egyaránt veszik itthon, idegenben, magánosok, közgyüjtemények egyformán.

A balszerencse az életút feléig kísérte, majd szeszélyes kedvében Fortuna szekerére lökte. Azóta midási siker, szerencse, elismerés az osztályrésze.

Vajjon 1918 óta más lett-e Rudnay Gyula, vagy az őt néző szemek változtak meg? Kérdezhetnők, az a negyven esztendeig a széllel szembetörő, nyomorogva küzdő művész lelkében, piktúrájában emelkedett-e a nyert elismeréshez kellő művészetre, vagy a kritika és közönség tisztult az ő meglátására. Ennek eldöntésére becses adatok kínálkoznak az egykorú rövidreszabott híradásokban. Már Hollósy nyiltan hangoztatta Rudnay művésztehetségét. A Párizsi Áruházban megnyilt első kiállításának bírálói bizonyos hűvös vállveregetéssel elismerték őt, de a titkok csak az első nagysikerű bemutatkozáson fedték fel a multat. Az első kiállítása után már kezdtek emlékezni az emberek, főképen a kritikusok, hogy Rudnay Gyula mindíg azok közé tartozott, akiket számon kellett tartani. Amit kiállított, azzal megállította és foglalkoztatta a hozzáértőket. „Ilyenek azonban igazán kevesen voltak, mert hisz Rudnay elrejtőző ember volt, a budapesti festőasztalok, a művésztársaságok nem számlálhatták tagjaik közé, egész alakja maga a személyi igénytelenség, a hangosságot, a törtetés erőszakát messze elkerülő lopvajárás." De hát az élet! A sors mostohasága so-

káig megtagadta tőle az előbbrejutást. Pedig Rudnay „azok közül való, akiknél minden egy kártyára van téve, akik vagy eljutnak a művészet hamisítatlan szférájába, vagy megsemmisülnek, de a megalkuvás nem kenyerük. A fél munka, a *tömeg* ő kegyelmességének kiszolgálása, a nyárspolgár ízléssel megalkuvás égeti a lelküket, mint a vesztőhely tüze". (Művészet, 1918.)

A későbbi kiállítás hírharangjai már nyiltan kimondták az altera pars tetteit is: „... Éveken át valóságos Hamupipőkéje volt a Műcsarnok tárlatainak Rudnay. *Képeit, bár tehetsége már minden hozzáértő számára megfogható volt rajtuk, művésztársai félreaggatták, rosszul világított falrészekre, vagy gyönge képek hatásrontó környezetébe.* A nagyközönség nem is tartott róla 1918-ig jóformán semmit." (Műbarát, 1921.)

Íme! Apróságok, mégis milyen súllyal lódulnak a latba! Rudnay elvonuló, magánykedvelő ember volt, ez az egyik hiba, művésztársai sok mindent elkövettek, hogy ne boldoguljon, ez a másik. S mégis! Egyszerre csak a vidék remetéje mindenütt felkapott hős lesz, azok a félreaggatott képek hangosan beszélni kezdenek róla. Csoda történt? Vagy a pelsőci csengőlyuk üvegfala pendült bele meséjével a zordon életbe? Hogyan magyarázható ez a szélsőségekbe nyúló sorsszeszély? Csakis a művész adhat mindezekre feleletet. Nem mondhatjuk, hogy valamiféle anasztrofális változás lendítette volna magas művészi régiókba a kontárság poráról, hiszen a későbbi dícsérői már régtől fogva látni, tudni vélték benne mindazt, ami 1918-ban naggyá tette őt. Úgynevezett művészi fejlődésről itt szó sem eshetik. Mellőzzük el az egyes művésztársak lovagiatlan féltékenységét is és csak Rudnay Gyulát nézzük alkotásaiban.

A művész általában a környező mindenség ráhatásait értékeli. Adottságai alapján a természetben, vagy annak egy részletében meglátja a jellegzetességet és azt ábrázolja. Ábrázolásának nem az utánzás a célja. Már Platon megjegyezte, hogy felesleges a valóság mellé annak tökéletlen másolatát állítani. Ellenben az ábrázolásban éppen azokat a valóságot jellemző vonásokat látja meg, éli át és vetíti ki a művész, amelyeknek egyetemes művészi kifejezése tehát: maga a műtárgy. Ez pedig nem más, mint a művész értékítélete az ábrázolt valóságról. A művész lelkében az ábrázolás a külső ráhatás idején megvalósul, a megalkotott műtárgy már csak másodlagos eredmény, csupán eszköz a művész értékítéletének konkrét kifejezésére. Így a művész és alkotás, alkotás és közönség között viszony támad. A műtárgy vállalja a művész és a közönsége között keletkező lelki kapcsolatot. A művészben megszületik az ábrázolás, megindul a belső harc, rettenetes viaskodás — mondjuk a tájképfestőnél — a természetről alkotott értékítélet tárgyi kifejezésére. Lázasan keresi, kutatja a kifejezés titkát, útját és megfelelő eszközét. A gyengébb tehetség úgy-ahogy kidadogja magából élményét. Az isteni szikra, a lángész, a hivatottság érzésének hordozója, vagyis a nagy művész játszva önti formába élményét. De, ha problémája őt is próbára teszi, nagy belső viharzás után is éppen úgy szólal meg alkotásán, ahogyan benne megszületett a meglátás pillanatában az élmény. A művész és műtárgy viszonya tehát a művészi meglátás, belső értékítélet tárgyi megformálásában áll. Mennél inkább közeledik a visszaadott értékelés, a műtárgy a művész belső élményéhez, annál jobb, művészibb az alkotás. Egészen tökéletes úgysem lehet, mert halandó ember isteni műre hiába törekszik. De megközelítően tökéletességig eljuthat a művész és ezzel éri el célját, mintegy a belső élmény lehetőségig tökéletes kifejezésével átlépi a föld porát és a mindeneket alkotó Isten közelségébe emelkedik.

A közönség és műtárgy viszonya már többrétegű. Ha a műalkotás a szemlélőnek valamit is elmond mindabból, amit a művész kifejezni akart, a kép tetszésre talál. Ha a valaminél többet is kifejez, a tetszés is bővül. Ha mindent elmond a nézőnek, akkor csodálatos alkotást érez a szemlélő a műben és legott eggyéforr a művésszel, rajongója lesz. Ehhez feltételek járulnak. A művésznek „nagynak" kell lennie, a szemlélőnek pedig igen műveltnek. Ez nem azt jelenti, hogy a két feltétel egyikének fokbeli hiánya lehetetlenné teszi a műélvezést. Ha a közönség közepes műveltséggel szemléli az alkotást, legfeljebb homályosabban, nem differenciáltan ízleli, éli át a művész kivetített élményét. De a jó kép — amely a művész és alkotás viszonyát kellően kielégíti — minden szemlélőnek elmond valamit. Mindenki feltalálja magát benne kisebb-nagyobb mértékben, ha a művésszel egyirányú értékeléssel szemléli a világot. Ellenkező esetben hiába minden. Elfogadja ugyan a „beérkezett" művész alkotását remeknek, de nemtetszését teljes joggal kifejezheti. Innen van az, hogy a nagy művész műtermében szemlélődőknek egészen hiába nevezi meg a legtökéletesebbnek érzett alkotását, a különböző vagy ellenkező értékelésű szemlélő kevesebbet, vagy éppen semmit sem lát az alkotáson. Megesik, hogy a művész jóval megelőzi korát, mintegy ösztönösen megérzi a következő idők hullámzását. Úgy lehetne képpel érzékeltetni ezt a megállapítást, ha magunk elé képzelünk egy duzzasztógátat. A hegyekből lesiető sok patakocska egy-egy szakasza még messzeségben csörgedezik, a gát már magában hordozza a vízrengeteget. A művésztől még messze lohol száz meg száz idegen ösvényen az emberiség egy-egy korának élete, vágya, ízlése, jövője, de a művész már jóelőre neki alkot, az ő vágyát tolmácsolja, mondja el.

Rudnay Gyula festészete mindkét kapcsolatban megállta helyét. A pelsőci romantikus mesék, később a népballadák megrendítő élményei a lelkében szuny-

RUDNAY GYULA: MULATOZÓ TÁRSASÁG.
Gyula Rudnay: Zechende Gesellschaft. — Gyula Rudnay: Compagnia allegra.

RUDNAY GYULA: VIHAR AZ ALFÖLDÖN.
Gyula Rudnay: Sturm in der Tiefebene. — Gyula Rudnay: Tempesta sulla pianura.

MESTROVIČ: LEÁNY HEGEDŰVEL.
Mestrovič: Mädchen mit der Geige. — Mestrovič: Fanciulla con violino.

MESTROVIČ:
ASSZONY HÁRFÁVAL.
Mestrovič: Frau mit der Harfe. —
Mestrovič: Donna con arpa.

MESTROVIČ: PSICHE.
Mestrovič: Psyche. — Mestrovič: Psiche.

RUDNAY GYULA: CSIKÓSOK.
Gyula Rudnay: „Pferdehirten." — Gyula Rudnay: Butteri.

RUDNAY GYULA: JUHÁSZTÁNC.
Gyula Rudnay: Schäfertanz. — Gyula Rudnay: Danza di pastori.

FERENCZY VALÉR: RÉZKARC, 1932
Valér Ferenczy: Radierung, 1932. — Valér Ferenczy: Acquaforte, 1932.

nyadó egyetemes magyar szemléletet munkára serkentették. A sors ennek a sok rossz napot átélt magyar nemzetnek mindíg adott egy Zrinyit, Kölcseyt, Csokonait, egy Aranyt, Petőfit és Adyt. A sors küldött egy Pázmányt, egy Rákóczi Ferencet, egy Munkácsyt vagy Székely Bertalant. Az a nemzeti karakteri szentimentálizmus, amely jóban-rosszban belesikoltott a magyar faj lelkébe, minden időben megtalálta a maga hordozóját. Századunk világfelforgató háborúja után Rudnay Gyulában zendült fel az ősi magyar mélabú. Benne is éppen az a szivettépő és mégis szivet-vidámító ősi faji örökség szólalt meg, amely századok útján előtört hol egy kard nyert csatáiban, hol dalban, énekben, hol szóban, zenében. De élt mindíg és kísérte, kínozta, éltette e turáni fajtát.

Rudnay életében a Biblia járult még erőteljes támaszul az egykori mesevilához. E két jóbarát ölelte át a szenvedő ember, a meg nem értett művész borongó lelkét. Az ábrándos mesék, balladák tárháza, a Biblia hívő lélekkel szerető hőse olyan fájó szerelemmel nézett bele a magyar ég, magyar föld, magyar ember szívébe, hogy a nap száz múló percében átélte az évezredes népi, faji tragédiát. Járhatott ő Párizsban, Münchenben, Rómában, a magyar táj varázsa élt benne mindenütt és valami olyasfélét érzett mindíg idegenben, mint Szabolcska Mihály: tudja azt a Mindenható, mi van azon sírni való, hogy a ménes ott legelget valahol a csárda mellett . . .

Ebben a faji rezignációban szűrődött meg minden élménye. A belső ösztön szóra, tettre késztette. Érezte, hogy amit érez, azt ő érzi legjobban, ahogyan látja a valóságot, úgy is látható az leghelyesebben. Megkereste, kikényszerítette magából az élményt úgy, hogy bibliás lelke az Isten közelségébe szökkent. A lehető tökéletesség érzetével a művész és mű kapcsolatát megoldotta. Az élmény valóra váltása, az értékítélet sikeres megfogalmazása kielégítette. A veleszületett jóra hajlamosság pillanatra sem engedte csüggedni a balszerencse korában. Hitt és szeretett. E két nagy erőforrás ihlette mindíg alkotó lobogását. A balladák egykori döbbenetei mindíg felébredtek a táj- és életszemléletében. A fehér színben a gyászt, a balladai sikoltást érezte mindenkoron. Az ősi népi érzés, szokásvilág öröklődik a gyásznak a fehér színnel egyértékű meglátásában. A pelsőci gyermekkor emlékei a nagybalogiak népszokását rögzítették tudatába. Ott még fehérben gyászolták az elvesztett rokont. A kevés színben beszélés is bizonyos balladai hagyományt őriz. A barna szín sem azért játszik oly nagy szerepet művészetében, mert Munkácsy és idegen nagy mesterek is úgy látták jónak. Ő a földet, a magyar földet látta abban is mindíg, valahányszor ecsetre bízta belső szólniakarását. Festményei, rajzai akár arcképek, akár kompozíciók vagy tájképek, a magyarra jellemző szűkszavú lényegretörekvésben állnak elénk. Liszt sem muzsikálná meg témáit drámaibban, Arany sem költené meg mélyebben.

A közönség és mű viszonya már mozgalmasabb úton ért el napjainkig. Az egykorú kritikák egyben a közönség véleményhordozói is voltak. Az első kiállítások szemlélői még burkolódzva nyilatkozgattak: festményei és rajzai „mind igen kevés eszközzel, de sok érzéssel készültek s ez *többet ér mindenféle ultra-bukfencezésnél*". (Pesti Hírlap, id. sz.) Kiemelik, hogy „a sötétebb tónusokat kedveli.". (Magyarország, id. sz.) Az első nagysikerű kiállításon már nyiltan elismerik. Bár piktúrájában a fehér színnek ellentétet kihangsúlyozó szerepét még megszokásnak értelmezi kritikusa abból az időből, amikor más festékre nemigen futotta. „Innen ered — szerinte —, hogy inkább kevés, mint sok sokszínű mélyrehangolt képeiben elmaradhatatlanul villan ki a fehér szín ellentétfokozó szerepe . . . Nem szelíd és mosolygó ez a művészet: valami rejtett komorság vet benne árnyékot. Oly élményekből születik, amelyek a festő lelkében nem az újjongó életörömnek, hanem annak a viharzó és önmagát emésztő szenvedélynek, amelynek neve évszázadok óta magyar bánat." (Művészet, 1918.)

A közönséget tehát megelőzte Rudnay Gyula. Jóval előbb látta, merre hajlik a nemzet egyetemes vágya, és amikor még szó nélkül elmentek viharzúgásban fogant, tragikusan megkapó képei mellett, ő már az volt, aki ma és születésétől egyazon lélek. A nemzeti bukás öntudatra, fájó kétségekre döbbentette az egyetemes magyarságot. Trianon fekete gyásza már nagyobb közösségek lelkét hangolta rá Rudnay művészetére. S azután jött az őt fejletten ízlelő közönség. A bibliai jelenetek: *Az angyali üdvözlet, Mária fogadtatása a kanaáni menyegzőn, a Királyok imádása;* nagy csoportképek: *A lengyel proklamáció, Tinódy Sebestyén éneke, Attila az igric dalát hallgatja;* háborús alkotásai: *Kozákroham, Lovascsata* és főképen a *Menekülők;* számos tájképe és portréja szemléletében Kállay Miklós már mindent átélt, átérzett Rudnay művein. Benne mindazon húrok megpendültek és rajongója lett Rudnaynak. Amit Rudnay színben ecsettel, ő szóban tollal vetítette ki. Művészi tolmácsa lett Rudnay és a nagyközönség viszonyának. (Magyar Művészet, 1926.) Íme! Ki-ki meglátott valamit, azután még többet a művész értékeléséből, végül lehetőség szerint teljesen felfogta valaki a nagyközönség személyében is a művész belső világát. Így összefutott a mű előtt alkotó és élvező egyirányú teljes értékelése.

Rudnay rajzai és képei stílus tekintetében európai színvonalon nemzeti jellegzetesség hordozói. Egy-egy képe sok nézőt rádöbbent régi nagy mesterek műveire: Goya, Munkácsy, Carrière, Tintoretto, Rembrandt neve ötlik fel kinek-kinek pillanatra.

Rajzaiban már az élet-halál nagy ellentéte a főprobléma. Amint a táj szemléletében az alkonyi ég mond legtöbbet Rudnaynak, amint a fények mögött már leselkedik az alkonyi sötétség, éppenúgy az élet vállánál settenkedik az örök halál, a minden életre következő biztos elmúlás. Ez a rezignáltság ül már a témákon is: *Kis halott, Tópart, Veteránok, Falu végén, Hárman valának együtt, Öregek, A menhelyen.* Rajzaiban nem az anatómia tökéletes érzékeltetése a cél, hanem az alakok szemléletén kelt érzelmek lehetőség szerint leghívebb kifejezése. Találóan a mestert Kállay Miklós: „Rudnay a láthatót nézi és a láthatatlant látja. A láthatót ábrázolja és a láthatatlant örökíti meg, a megfoghatatlant rögzíti formába." Különösen kihangzik e tétel genre-alakjaiból: *Csavargó, Pipázó ember, Kozákfej.*

Nemcsak a fehér-fekete ellentét mindent kifejező ereje áll Rudnay hatalmában, hanem a színek bőséges tárházában is teljes biztossággal talál magára. Sokan Goyával rokonítják. Életükben sok is az egyező vonás, valami lelki azonosság alapján az életet egyazon értékeléssel kezelik. Eszerint érthető a stílusbeli egyezés is. Különösen kedveli Rudnay az alacsony szemhatár előterébe helyezett, kitűnően kidomborodó alakábrázolásokat. A *vízhordó lány* Goya *Vízhordó leány*-ának formáját követi. Goya e jellegzetessége gyakran előfordul Rudnay művészetében: *Vízhordó férfi, A kötő nő, Rikkancs, Korsós asszony* ilyen beállításban tűnnek elénk. Minden alkotásban jeles szerepet kap a fehér. Székely Bertalan tanítása szerint — írja Lázár Béla — „nála a fényfelrakás ropogós kezeléssel történik, az árnyék bársonyossal". Az így előálló hatalmas ellentétek adják a műnek határtalan drámai feszültségét. A *Csipkekendős nő* fehér főkötője mögött bujkál a háttér sötétjében az emésztő vég, a fehér főkötő rideg hatása maga a halál szava. Nem is annyira a fényhatások kiemelésére használta a fehér színt, inkább a lelki viaskodás hideg borzongásait tolmácsoltatta vele. Elég rámutatni a *Menekülők* egyik változatára: a gyermekét magához ölelő asszony minden kétségbeesését, minden lelki zürzavarát a szemében hordozza, a fehér kihangsúlyozása a döbbenet minden rémületét magán viseli.

Az alacsony szemhatár elé állított, nagy hatást keltő alakok egyben tanulmányok is voltak, innen már csak egy lépésnyire volt a csoport-kompozíció. Víg és tragikus hangú kompozícióiban a drámai érzést gazdagító mozgás problémáját kutatta. A *Táncolók* mesteri megformálása csupán széles folthatásokkal kiáltja felénk a perdülés örök változását, éppenúgy, mint a fogat vágtató mozgását csak részleges ábrázolással érzékelteti. A tragikus csoport-alkotásokra a világháború kínálta sok eseményét: a *Kozákroham, Lovas csata,* főképen a *Menekülők* tragikus bonyodalma víziószerűen tárul elénk. Az ábrázolás szinte eltörpül a ráboruló tragikus érzések alatt. Ebből magyarázható, hogy festményein nem tartja a rajzot öncélúnak. Sőt éppen a drámaiság, mulandóság, változás örökkritériumát érzékelteti a kontúrok elmosódó egybeolvasztásával. A folthatások, színárnyalatok nyelvén a lélek tartalmát közli a nézővel és benne is a fantázia ezer fonalát köti össze egy-egy élménnyé. Nagy, történeti kompozícióit már inkább a geometrikus elrendezés jellemzi, amely egyben növeli is a fenséges ünnepélyes csendet. *(Attila lakomája, Tinódy Sebestyén éneke.)*

A tragikus drámaiság, a mozgás-vágtatás felzaklató világából a Biblia vezette a csendes megbékélés nyugalmába. A mindeneket szeretettel békéltető Krisztus tanítása új világot teremtett a mester lelkében is. A renaissance messze multba tűnt kora ébredt fel ecsetjén, Tintoretto színeit vélték felismerni olasz kritikusai. Pedig csak annyiban kapcsolódott Rudnay a régi nagy mesterekhez, amennyiben a kompozíció formája megkívánta a klasszikus elemet. Számára ez híd volt, amelyen tipikusan magyar földi érzelemvilágát a messze idegenbe kisegítse ott is érthető, érezhető formában. A *Mária üdvözlése a kanaáni menyegzőn,* az *Angyali üdvözlet* stb., már a nyugalom, belső csend ábrázolásai. Csupán a színek muzsikálnak. Nem egyes alakokra réved a szem, hanem az egész egyetemessége kapja meg a lelket valami természetfölötti méltósággal.

A csoport-kompozíciók elrendezésében élénken éli ki magát érzékeltető ereje. A háborús csoportok tragikus világát bizonyos ziláltságnak látszó rendszertelenség közvetíti, de alapjában ezeken az alkotásokon is a kellő ritmus tart rendet. Ezzel szemben a bibliai témák méltóságteljességét a Rudnaynál szokásos ünnepélyes, belső csend hatja át, az elrendezés is geometrikus szabályossággal emeli a lelki megbékéltség nyugalmát.

Tájképei külön élményt jelentenek. Az élet balladás mélységét érző lírikus dalköltészete kerül vizuális síkra e műfajában. A természet szerelmese úgy éli át, úgy vetíti vissza élményét, hogy egy-egy gondolatában: *Szeptember, Bábonyi akácok, Mátranováki faluvége, Vasárnap délelőtt, Zivatar* stb., a természetnek elsuttogott vallomást érzünk. A dűledező kerítés, a fák verdesett lombján a közeledő zivatar komor előszele, a földre símuló házak fölé terülő kék ég, mind meg annyi kiáltás, hogy a mester lelkének minden zugában felölelte a nagy mindenséget és a nagy mindenség körülötte terpeszkedő világa megtelik Rudnay lírikus, dalos lelkivilágával.

ROMHÁNYI GYULA

Rudnay Gyula

„FIGYELŐ"
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

REGGELI
Lap: Magyarország, Budapest
Megjelent: 1942. OKT. 28

(*) **Rudnay Gyula festőművész velencei kitüntetése.** A XXIII. velencei nemzetközi képzőművészeti kiállítás bírálóbizottsága *Rudnay* Gyula festőművészt, a Képzőművészeti Főiskola tanárát nemes művészetéért különleges dicsérő elismerésben részesítette. A dicséretet a bírálóbizottság elnöke, gróf *Volpi* meleghangú levélben tolmácsolta *Rudnay* Gyulának.

93. CZENCZ JÁNOS: Ureg naasz.

IV. TEREM

105. DÖMÖTÖR MARGIT: Női arckép. Mgt.
106. PÁDLY ALADÁR: Téli falu.
107. HORVÁTH JÓZSEF: Tükör előtt. Vízfestmény.
108. KÁRPÁTHY JENŐ: A Duna Zebegénynél.
109. KÁRPÁTHY JENŐ: Adria.
110. KÁRPÁTHY JENŐ: Alkony.
111. HORVÁTH JÓZSEF: Feketeruhás asszony. Vízf.
112. MARKUP BÉLA: Pepi. Bronz. Mgt.
113. SZEMEREY ZOLTÁN: Dr. Petrich Jenő. Mgt.
114. GAÁL FERENC: Kukoricatörés.
115. SZEMEREY ZOLTÁN: Báró Ullmann György. Mgt.
116. BARKÁSZ LAJOS: Lombhullás.
117. SZEMEREY ZOLTÁN: Dr. Darányi Kálmán.
A miniszterelnökség tulajdona.
118. BOSZNAY ISTVÁN: Ősz a Vadaskertben.

tényért a 15. és 30. hadosztály parancsnokságai a hadtestparancsnokkal egyetértésben kitüntetésre terjesztették fel, amelyet Pflanzer Baltin vezérezredes azzal gáncsolt el, hogy „ebben az évben már kétszer ki van tüntetve". A sikeres ellentámadás után volt elegendő idő a védelmi vonal ujbóli kiépitésére, amelynek megtörténte után a 79. gyalogdandárt ismét visszavezényelték Bukovinába a Papp-féle szétvert dandár megsegitésére. Ennek a feladatnak is megfelelt a dandár, alkalmas védelmi állásban az oroszok üldöző támadását sikeresen feltartóztatta. Ezekben a nehéz és hányatott harcokban R. egészségi állapota annyira leromlott, hogy kórházba került. Felgyógyulván, a honvédelmi minisztérium magasabb müszaki kurzusokba vezényelte. Szakszerü kiképzése után, mint a közelharcban való kiképzés felügyelője teljesitett szolgálatot 1917 december 15-ig, amikor kinevezték a 128. honvéd gyalogdandár parancsnokává. Dandárjával 1918. áprilisban került harcvonalba az olasz hadszintéren S. Paolo di Piavenál. Az 1918 junius 15-én kezdődő piavei csatában a 128. dandár junius 16-án és 17-én nehéz körülmények között végrehajtott átkelésnél fontos szerepet vitt. A 127. honvéd dandárral együtt ezen a szakaszon először vetette meg a lábát a Piave tulsó partján. Az átkelés harmadik napján a harctéri helyzet lehetetlenné vált, mert a hadosztályparancsnokság végrehajthatatlan parancsokat küldött, nem ismervén az arcvonal helyzetét és nem fogadta el az arcvonalbeli dandárparancsnokságok jelentéseit. Ezen nem is lehet csodálkozni, mert a 64. hadosztályparancsnokság még arra sem volt kapható, hogy személyes tájékozásra a Piave partjára kifáradjon, hanem a harcok alatt a Piave mögötti C. Tomagno majorban tartózkodott, a Piave mögött 4 km.-nyire hátul. A méltatlan bánásmódból a 127. gyalogdandár parancsnoka, Hayek ezredes is levonta a konzekvenciát, szintén beteget jelentett és a 64. hadosztályt otthagyta, nem akarván magát hasonló méltatlan és igazságtalan bánásmódnak kitenni. Pedig a 128. gyalogdandár nemhogy gáncsot érdemelt, hanem dicséretet. A csapatok a nehéz harcok alatt kiválóan tartották magukat. A harcokban a dandár 64 tisztet és 1505 fő veszteséget szenvedett. A legnehezebb viszonyok közepette az ellenséges tüzérség, aknavetők és géppuskák pusztitó tüzében nappal áthajózott nyomoruságos müszaki eszközökkel a megáradt Piavén, rohammal elfoglalta az ellenséges védelmi állás három vonalát, azt számos ellentámadással szemben vitézen megtartotta és 1 olasz törzstisztet, 6 olasz főtisztet és 800 fő olasz legénységet fogott el. Ez történelmi tény! Semmi oka sem volt tehát a 64. hadosztály parancsnokságának indokolatlan beavatkozására. Az állandó harcokban és izgalmakban kimerült R. ezredes ekkor, junius 18-án éjjel beteget jelentett és kérte magatartásának igazolására a birói vizsgálatot. A 128. dandár parancsnokságát a vonalban küzdő Raics ezredes vette át. R. minden rábeszélés ellenére kitartott álláspontja mellett és a frontról távozott, mert nézete szerint a hadosztályparancsnokság hibájából olyan helyzetbe került dandárjával, hogy nem vállalhatta tovább a felelősséget. Egyhónapi kórházi kezelés után Budapestre jött, ahol az 1. honvédkerületi parancsnokságnál kapott beosztást. 1918 október 15-én báró Arz vezérezredes, a vezérkar főnöke, rendeletben közölte, hogy a vizsgálatra nincs szükség, mert R. magatartásában semmi kifogásolni valót nem talált és beosztotta a tiroli harctéren operáló 74. honédhadosztályhoz, ahol a 202. dandár parancsnokságát vette át. Ebben a beosztásában már harcra nem került a sor, mert a front felbomlott. Csapatait vonaton hazahozta. A kormány a budapesti várparancsnokságot bizta rá, de mivel hivatalát hazafias szellemben akarta vezetni, hamarosan összeütközésbe került a forradalmi elemekkel, aminek következtében 1919 februárban állásától felmentették és kényszernyugállományba helyezték. A kommün bukása után a honvédelmi minisztérium tiszti igazoló bizottságánál, mint bizottsági elnök kapott beosztást. 1919 tavaszán a debreceni honvéd gyaloghadosztály parancsnoka lett és ennek csapatait teljesen ujonnan megszervezte. 1920-ban tábornok lett és a m. kir. hadilevéltár és muzeum vezetőjévé nevezték ki. Ezt az intézményt R. szervezte meg a bécsi Kriegs-Archiv mintájára. Mint katonai szakértő résztvett a felszámolási bizottság munkájában is. 1922-ben altábornagy lett. 1925-ben 35 évi tényleges katonai szolgálat után nyugalomba vonult, mely alkalomból a kormányzó a Nemzeti Hadsereg megalapitása körül szerzett érdemei felett legfelsőbb elismerését fejezte ki. Rubint ezredes katonai szolgálatain kivül élénk irodalmi tevékenységet is fejtett ki. Irodalmi munkái: A kantározás és málházás szabályai (1908). Az orosz vasuti hálózat katonai jelentősége (1900), A hadászat alapelvei (1914), Az összeomlás 1918 (1922), Adatok a magyar katona szerepléséhez a világháboruban (1923). „Az összeomlás" müve nagy port vert fel a katonai irodalomban, mellyel az egész honi sajtó részletesen és dicsérően foglalkozott. Legnagyobb érdeme, hogy a felszámolás során sok magyar értéket megmentett a bécsi Kriegs-Archivból. A m. kir. honvédségi Ludovika Akadémia homlokzata előtti háborus emlékmü létesitése Rubint altábornagy nevéhez füződik. Belitska Sándor honvédelmi miniszter utasitására Rubint altábornagy megteremtette az emlékmü felállitására a szükséges anyagi eszközöket, Horvai szobrászmüvésszel és Král kőfaragómesterrel együtt

Rudnay Gyula

intézte a felállitás munkáját és 1925. év tavaszán a leleplezési ünnepséget megrendezte, mellyel Budapest székesfőváros egy diszes katonai emlékműhöz jutott. Rubint altábornagy nyugalombavonulása után fejtett ki azonban legnagyobb irodalmi tevékenységet. Midőn nyugdijazták, József főherceg tábornagy kir. Őfensége legmagasabb óhaját fejezte ki, hogy a Fenséges Ur szerkesztésében megjelenő „A világháboru, amilyennek én láttam" cimü hatalmas munkájába bekapcsolódjék. A Fenséges Ur legmagasabb meghivására a m. kir. honvédelmi miniszter ur Rubint altábornagyot 1925. évben megbizta, hogy a katonai szakmunkához az aktaszerü anyagot a m. kir. és a volt cs. és kir. hadilevéltárban felkutassa, összegyüjtse és összeállitsa. A terjedelmes és nagyhorderejü haditörténelmi szakmunkát a m. kir. Tudományos Akadémia adja ki. Idáig már öt vaskos kötet jelent meg és az utolsó hatodik kötet most van szerkesztés alatt.

Rudnay Gyula, festőművész. A gömörmegyei Pelsőczön született, 1878-ban. Középiskoláinak elvégzése után egy ideig a budapesti Mintarajziskola növendéke volt, majd Münchenben Hollósi Simon vezetése mellett tanult. Később Rómában és Párisban képezte magát, majd 1903-ban hazatérve, hosszu ideig a palócok között Gömörben, majd az Alföldön Hódmezővásárhelyen tartózkodott. A világháboru alatt katonai szolgálatot teljesitett. 1917-ben Ráth-dijat nyert, később Wienben, Brüsszelben, Rómában, Génuában és Barcelonában szerzett értékes dijakat. Igy a Grand Premio-t és nagy aranyérmeket, 1926-ban az olasz Koronarend commandátori keresztjét, müvészi munkásságának elismeréseül 1922-ben a Képzőművészeti Főiskola tanárává nevezték ki. Főbb művei: A hegedüs, Tájkép, Bohémek (a Szépművészeti Muzeumban), Az angyali üdvözlet (a római National Galerieben), Madárdal (génuai Modiano Galerie), Lakodalmasok (velencei Moderne Galerie), Nemes leánya és szolgája (brüsszeli National Galerie), Elmult idők (Róma, Capitolium), Magyar romantika (Krisztiánia (Osló) National Galeria). Külföldi kiállitásokon számos értékes dijat nyert: képei közül igen sok az európai muzeumok és amerikai mügyüjtők birtokában van.

Ruffy-Varga Kálmán dr., a felsőház tagja. Született Léván, 1873-ban. Középiskoláit Körmöcbányán végezte, a Magyaróvári Gazdasági Akadémián oklevelet nyert. A kolozsvári tudományegyetemen a matematikai és természettudományok doktorává avatták. Állami szolgálatba 1898-ban lépett és ezidőszerint a debreceni Gazdasági Akadémia igazgatója. Jelentékeny irodalmi munkásságot fejt ki. A kassai Kazinczy Irodalmi Társaság társelnöke, a kassai római katholikus egyház gondnoka volt. Tagja volt a kassai törvényhatósági bizottságnak és a központi választmánynak. Ezidőszerint az OMGE tanügyi szakosztályának társelnöke, a Debreceni Gazdasági Egylet, az Országos Természettudományi Tanács intézőbizottsága, az Országos Dohánytanács és a Budapesti Mezőgazdasági Muzeum tanácsának tagja. A Tiszántuli Mezőgazdasági Kamara alelnöke. Debrecen törvényhatósági város örökös törvényhatósági bizottságának tagja. A Debreceni Takarék és Hitelintézetnek igazgatósági elnöke. A Ferenc József-rend lovagja. 1912-ben királyi tanácsosnak nevezték ki. A kormányzói Signum Laudis birtokosa. A görög Phoenix-rend parancsnoki kereszt tulajdonosa. A felsőházba a gazdasági akadémiák választották. Ismertebb művei: Ujabb tapasztalatok a cukorrépatermesztés terén; Cukorrépatermesztés; Vigyük a babot külföldi piacra; Cikóriatermesztés; A buza; Kukorica gyökérzete; Öntözés jelentősége a magyar Alföldre, stb.

Rukawina Ferdo báró *(vidovgradi)*. Született 1903 julius 5-én, Budapesten. Egyetemi tanulmányait külföldön végezte, melyek befejezése után müszaki pályára lépett, hol elismerést és tekintélyt vivott ki magának. Politikával nem foglalkozik. Megemlitésre méltó zeneköltészeti tevékenysége. Két irredenta tárgyu magyar dala ismeretes, melyeket Őfelsége Ottó király és Őfőméltósága a Kormányzó Ur köszönő elismerésben részesitett. — *Vidovgradi báró Rukawina-család* a magyar történelemben jelentős szerepet játszott, főrendiházi tagságra jogositott horvát eredetü főnemesi család. Alapitója vidovgradi báró Rukawina György császári gyalogsági tábornagy, a császári 61. gyalogezred tulajdonosa volt, aki történelmi nevezetességü haditetteiért nemcsak a legmagasabb osztrák kitüntetéseket (Mária Terézia-rend, Lipót-rend stb.) kapta meg, hanem 1800 január 19-én osztrák nemességet és lovagi cimet, 1824 szeptember 10-én magyar nemességet, 1841 julius 29-én osztrák báróságot, 1844 május 1-én magyar báróságot kapott. A családnak két ága van. Az egyik ág Horvátországba származott le és ma is több tagja ott él. A másik ág Magyarországra származott le és ebből az ágból ma már csak egy családtag él, vidovgradi báró Rukawina Ferdo.

Rulf Géza, ny. kir. állategészségügyi főfelügyelő, az Állat- és Takarmányértékesitő

Rát Szasinek: A m. ezerjabb kor lexikona 1932

● Csipkekendős nő.

● Nagybábonyi utca.

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT

Rudnay Gyula

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetes magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. *Megrázza őt a háború kegyetlen drámája* és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

● Önarckép.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang valahol, csakúgy, mint a „Kívándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a legyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte, és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzelet-szülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédségűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi: a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete.

Klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely viharban ázott, az eget érzem, mely bizton hajol ránk."

írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agitálással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. *1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte.* Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy *a népről a népnek akart festeni* a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája: több mint félévszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

B. L.

APRÓHIRDETÉSEK

Ingatlan

ELADÓ kertes családi ház. Kecskemét, Szemerei Bertalan u. 7. Érdeklődni lehet naponta 13—20 óráig. Telefon: 12-355. 17317

HALASI úti hobbykert eladó. Kecskemét, Akadémia krt. 65. V. 14. 17312

ELADÓ Kecskemét, Tatársor 1. szám alatt kétszobás, utcai házrész. Érdeklődni: kedden, szerdán, vasárnap. 17326

CSERKESZŐLŐ, Kocsis dűlő 1. szám alatt ház eladó, 340 négyszögöl telekkel. 5516

500 NÉGYSZÖGÖL szőlő eladó. Szabó János, Kecskemét, Felsőszéktó 81. (Kullai közben) 81

HÁROMSZOBÁS ház központi fűtéssel eladó. Cím: Kiskunhalas, Fazekas Gábor u. 5. sz. Érdeklődni az esti órákban. 28

Lakás

NÉGYLAKÁSOS társasházban 2 és félszobás, gázfűtéses lakás eladó 300 000 Ft készpénz plusz OTP-hitelátvállalással. Érdeklődni: 5 óra után, dr. Horváth, Nagykőrös, Ifjúság 10. 17331

Gépek és alkatrészek

MOST műszaki vizsgázott Nysa 521-es gépkocsi eladó, vállalatok, szövetkezetek részére. Megtekinthető: Kecskeméti Házlipari Szövetkezet, Ótemető u. 2. szám alatt 8—16 óráig. 62

1500-AS Lada kifogástalan állapotban eladó. Kecskemét, Kertváros Liget utca 1. földszint 2. délután 5-től és vasárnap egész nap. 39

BARKAS személyszállító 3 éves műszaki vizsgával eladó. Érdeklődni lehet: Boros Jenő Dunapataj, Hartai u. 40. mindennap 3 óra után. 29

JÓ karban levő, K—25-ös traktor eladó. Soltvadkert, Arany J. u. 36. Schnürlein István. 26

Egyéb adásvétel

RÖVID, márkás bécsi zongora eladó. Érdeklődni: 8—16.30 óráig. Telefon: 11-510/181 mellék. Mártonné. 17316

ELADÓ erős, 7 éves, sodrott kanca ló. Kecskemét, Közép u. 10. Muszáj. 17282

ELADÓ szalagcserép, faanyagok, léc, ajtók, ablakok, deszkák. Tégla házhoz szállítva is. Kecskemét, Bagi László utca 1. (Szalagházi gyógyszertárral szemben.) 27

TERMELŐSZÖVETKEZETEK, vállalatok figyelem! A Vízkutató és Fúró Vállalat lajosmizsei üzemvezetősége megvételre keres használt UE—28-as traktorokat és alkatrészeket. Ügyintéző: Pintér István. Telefon: 65/166 mellék. 24

A merkur Személygépkocsi Értékesítő Vállalat

tájékoztatja kedves vásárlóit, hogy január 9-től

TÍPUSMÓDOSÍTÁST ÉS MEGRENDELÉST VESZ FEL SKODA 120 L TÍPUSÚ SZEMÉLYGÉPKOCSI SZÁLLÍTÁSÁRA.

A szállítás 1978. I. negyedévétől kezdődik.
A Skoda 120 L típusú személygépkocsit — tájékoztató jellegű gyári adatok szerint — 1174 cm^3-es, 52 DIN LE (38,3 kW) teljesítményű farmotorral szerelik. Üzemanyag-fogyasztása: 7,9 liter/100 km, 92 oktánszámú benzinből. Végsebessége: 140 km/óra. Karosszériája négyajtós, 5 férőhellyel, csomagtere: 400 dm^3. Ára a forgalomba helyezéshez előírt KRESZ-tartozékokkal: 84 000 Ft.

TÍPUSMÓDOSÍTÁST
fogadunk el azoktól a vásárlóinktól, akik 1977. december 31-ig bármilyen típusú gépkocsi szállítására megrendelést adtak fel vállalatunknak. A típusmódosítási igényeket ajánlott levélben kérjük bejelenteni vállalatunknál (1392 Budapest, Pf. 286.), a korábban megrendelt gépkocsi típusának és visszaigazolási sorszámának, valamint a megrendelő nevének és (irányítószám közlésével megadott) címének a feltüntetésével.
Azoktól a vásárlóinktól, akik visszaigazolási sorszámukat még nem kapták meg, a megrendelt típus pontos megjelölését, a név és a lakcím feltüntetését kérjük.

ÚJ VÁSÁRLÓINK
megrendelésüket 17 000 Ft vételár-előleg egyidejű befizetése után adhatják fel vállalatunknál. A Skoda 120 L típusú gépkocsi a bármely OTP-fióknál és a Takarékszövetkezeteknél kapható „Személygépkocsi megrendelőlap"-on rendelhető meg, amelyen az OTP vagy a takarékszövetkezetek igazolják a vételár-előleg befizetését. A Megrendelőlap mindkét példányát ajánlott levélben kérjük megküldeni vállalatunknak. Az előbbiek szerint bejelentett igények besorolásánál előnyben részesülnek azok a vásárlók, akik 1977. december 31-ig bármilyen Skoda típusú kocsit rendeltek meg vállalatunknál, és az e megrendelésre vonatkozó módosítási kérelmük 1978. január 9—14-e között érkezik vállalatunkhoz. Ezeket a típusmódosítási kérelmeket az eredetileg megrendelt Skoda gép-

KÖZ

AZ MHSZ KECSKEMÉTI [illegible]
ISKOLÁJA

SZEMÉLYGÉPKOCSI-VEZETŐI TANFOLYAMOT INDÍT

Jelentkezés:
MHSZ, Bajcsy-Zs. u. 2.

Az elméleti előadásokon túl, díjmentes korrepetálás, tesztlap-gyakorlás.

17

Munkaalkalom

A BÁCS megyei Állami Építőipari Vállalat asztalos, lakatos előkészítő, panelüzemi, vasbeton előregyártó üzemi gyártáselőkészítő munkakörbe alkalmaz fém-, fa- és építőipari technikusokat. Felveszünk ezenkívül ipari üzemeinkbe üzemi technikusokat, minőségi ellenőröket, művezetőket. Jelentkezni lehet: BÁCSÉP Ipari Főmérnökség munkaügyi csoport Kecskemét, István király körút. 80

A SZANKI ÚJ ÉLET Mg. Szakszövetkezet felvételre keres műszaki vezetői munkakörbe gépész üzemmérnököt. Jelentkezés személyesen vagy írásban a szakszövetkezet elnökénél. 63

A BUDAPEST

Rudnay Gyula
1021 Feketőrózsa

MŰVELŐDÉ

SZIKSZAI KÁROLY:

Emlék

Odakint arcunkat betakarná a fehérség.
Púposra fagytak a madarak.
A hó alatt tarkón lőtt bokrok.
Kint arcukat betakarná a fehérség.
Maradjunk hát itt a nyomok között.
Egy szék,
egy asztal,
s tavalyi arcunk a párna ráncaiban.

VÖRÖS JÓZSEF:

XX. századi lelet

Az a tanya ott a rét közepén
több mint száz évet élt;
kürülötte mediterrán nyár tombol,
leomlott fal, nádtörmelék,
korhadt barna gerendák;
tiszta záporok mossák a földből
bányászott agyagtéglákat.
Nagy, fehérmellű, erőscombú
asszony sikolya tör fel
ebből a halomból,
gyermeknevetések akadtak fenn a
hatalmas eperfák ágain;
alatta a buja fűben
halk malac-röfögés.
A kútágast terepszínűre szítta
a nap, a vasveder füle csikorog
a szélben — az ostorfán —,
alját kiette a rozsda.
Öreg, sivó akácok zárják négyszögbe
egy valamikori jobbágy-család lakhelyét.
Hullott magvak népesítik
be a romos négyszöget;
fácánok, őzek tévednek ide.
S az ember?
Soha; csak úgy véletlen, —
ilyen buja érintetlenségre
szinte egy tragikus szerelmet
képzel az ember.
A meszelt fal-omladékon virágminta;
valamelyik Duna—Tisza közi város
mintakészítőjének kezenyoma.

A dűlőutakat benövi a fű,
régi sebeket cirógat, gyógyít be a nap,
szerelmesek, szerzetes barátok nyomát

● **A legújabb bizsu divat — az ezüstből készült dió**

Kallus rajza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 ÁPR 16
NÉPSZAVA

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-művész.

Tisztelet Rudnay Gyulának

Kiállítás a Nemzeti Galériában

Az 1957-ben elhunyt Kossuth-díjas festő születésének 100. évfordulójára szép kiállítást állított össze a fenti címmel nemzeti képtárunk. Örültünk ennek a pompás s a mester zsenijét *vitathatatlanul bizonyító* kis bemutatónak, mert tapasztalataink szerint — s ezt a centenáriumi megemlékezések szerény száma, s tartózkodó hangvétele is alátámasztja — Rudnay *nincs* a megfelelő helyen kulturális köztudatunkban. Úgy tetszik, Bényi László 1961-ben megjelent remek kismonográfiája, illetve az 1969-es nagy emlékkiállítás után sem jutott igazán nyugvópontra az életmű értékelése körül kirobbant vita: Rudnay sokak számára még ma is nacionalista felhangokkal terhes alkotó, a „sírva vigadó magyarság" festője, aki nosztalgikus múltbanézésével, patetikus hangulataival kitért a két világháború közötti időszak tényleges problémáinak, szociális és erkölcsi kérdéseinek észrevételezése elől.

Az effajta megközelítés, még ha van valamelyes igazsága is, természetesen felszínes és félrevezető, hisz nem számol Rudnay roppant *egyéni lelkialkatával és művészi célkitűzéseivel*. Mint ismeretes, romantikus beállítottságú, áradó kedélyű, páratlan képzelőerővel megáldott ember volt, aki költői életérzését festőként sem tagadta meg, sőt, éppen ezen adottságaiból kiindulva vállalkozott arra a feladatra, hogy nemzeti hagyományainkat folytatva mind mondanivalójában, mind formavilágában sajátosan magyar festészetet teremtsen. Ebbeli szándékai vezették a század elején az alföldi festők közé, akik a Munkácsy-tradíció szellemében drámai hangoltságú életképekben számoltak be a parasztság életéről, majd fordították a forradalmak bukása után történelmi és nemzeti múltunk jellegzetes, romantikus témái, a régi magyarság életének és eszményeinek idézése felé. Igaza van Lyka Károlynak: Rudnay egyetlen magyar kortársához sem hasonlítható, *„művészete ugyanis, mint egész szellemi alkata, tiszta lira, amelynek egyetlen célja érzelmi életének vágyait, örömeit, bánatát a színek és formák segítségével kifejezni."* Ebből a nézőpontból viszont aligha lehet lebecsülni azokat a vélekedéseket, amelyek szerint Rudnay életműve kiemelkedő helyet foglal el nemcsak századunk magyar festészetében, de az egyetemes művészetben is. Tény és való: piktúránk realista öröksége, illetve a népi kultúra tanulságaira támaszkodva olyan új festői nyelvet alakított ki, amely *értékigény dolgában* a klasszikus festészet minőségével mérhető.

Nagybábonyi utca

A kiállítás — igaz, vázlatosan, de találó darabokkal — Rudnay valamennyi alkotókorszakáról beszámol. A legkorábbi periódust, a századforduló és a tízes évek termését néhány zenei és irodalmi indítékú zsáner (*Táncolók, Táj lovassal, Cigányok mulatozása*) és egy sorozat remekbeszabott parasztábrázolás (*Parasztasszony, A vén kanász, Krumplihámozó, Pihenő hegedűs* stb.) képviseli. Ez utóbbi képek Goyára emlékeztető, plasztikus modellálása és Munkácsyt idéző kontrasztos festőisége nem hagynak kétséget afelől, hogy a fiatal festőt *megrendültséggel* töltik el a tapasztalt társadalmi ellentmondások, bár ekkoriban kifejezetten a „nemzeti lelkiség" felfedezésének szándékával tanulmányozza a népéletet. Plebejus forradalmisága csak a világháború hatására amikor is Losoncon szolgállesz nyíltabb és fenyegetőbb, va kendőzetlenül feltárul előtte a lakosság háborús kiszolgáltatottsága, nyomora. Az 1917-ben festett *Menekülő asszony* és variációja, a *Menekülők* című csoportkép elmélyült humanizmusa okán Vaszary és Mednyánszky hasonló témájú képeihez hasonlítható: mindkettő úgy ad tárgyilagos látleletet, hogy ugyanakkor a művész őszinte együttérzését, felháborodását is tolmácsolja.

Részben gyermekkori emlékei, részben képzelete s a falvidéki, deákos kultúrán pallérozott műveltsége ihletik regényes hangulatú, történelmi életképeit és kosztümös kompozícióit (*Attila udvara, Szegénylegények, Bohémek*), amelyek sajátos, villódzó kavargása mögött történelmi sorsunk tragédiái, s a tősgyökeres magyarság látomása sejlenek fel. Kétségtelenül sok ezekben a játék, a teatralitás, a nosztalgia, de azt is látnunk kell, hogy a kuruckor rátarti, zendülő atmoszférájának megjelenítése vagy a táblabíróvilág nemes patriotizmusának a visszaálmodása tartalmazott *bizonyos ellenzékiséget* is a németekkel szövetkező Horthy-fasizmus éveiben. Mint Pogány Ö. Gábor kifejti, *„ezek az ‚okfejtések' nem győzték hangoztatni a progresszív nemzeti hagyományok aktualitását, azt, hogy ez a honi jelleg, magyar magatartás mindenekelőtt a szabadságharcos példamutatásban találhatja meg ihlető forrásait".*

Rudnay sokrétű életművét és perfekt szakmai tudását a legméltóbban a tárlat utolsó harmada, mesterünk tájképei és portréi reprezentálják számunkra. Ezek az alkotások valóban művészetének csúcsai. Portréiban a spanyol és holland mesterek pszichológiai ereje és realista éleslátása visszhangzik tovább: a modellt tisztelve láttatja meg a jellem mélyrétegeit (*Himző nő, Leányarckép, Csipkekendős nő* stb.). Önarcképei — közülük az 1926-os önportré látható — rembrandti erővel szemléltetik önismeretét és érzelmi világát.

Egyéni látásmódról tanúskodnak tájképei is, melyekben a magyar táj sajátos színvilágát és tartalmi jegyeit igyekezett rögzíteni. Korábban főként a viharos, drámai hangoltságú táj vonzotta (*Tanyai est*), majd a puritán, de beszédes motívumok (*Faluvége, Nagybábonyi utca*), míg végül a tájakat uraló csend és tágasság festői kifejezésénél állapodott meg (*Szekerek*). Érett tájképstílusát a formák és a színek tiszta harmóniája, a költői fényhatások jellemzik.

Érdekes, hogy festői és emberi értékeire a külföld hamarabb figyelt fel, mint saját hazája: azt, hogy a népről és a népnek akart festeni, legelőbb idegen kritikusok méltányolták. Mivel ez a koncepció ma már a szocialista művészet *általános követelménye*, bízvást mondhatjuk, hogy Rudnay munkássága olyan hagyomány, amelyet nem hogy félretenni, de megkerülni sem lehet.

Tasnádi Attila

ZAVA

ékeévek háborúi

öbb mint 3 év volt, vagy
nogy a szóban forgó 32 év
minden egyes napján átlagban
11 és fél helyen folyt hábo-
rú, illetve volt tényleges ha-
diállapot. Mindemellett a má-
sodik világháború óta *egyet-*
len hadüzenetre sem került
sor.

A színtér változott

A második világháború
előtti időszakhoz képest alap-
vető változást mutat e nap-
lainkban zajlott háborúk föld-
rajzi megoszlása. Míg valaha
Európa volt a háborúk góca,
és innen indultak-sugároztak
a világméretű háborúk is,
1945-től Európa szinte meg-
szűnt háborús színtér lenni.
A háborúk színtere napjaink-
ban Ázsia, Afrika, Latin-
Amerika. Európában a főerők
egyensúlya és párhuzamos je-
lenléte, a kialakult biztonsá-
gi rendszer meglevő elemei,
az a veszély maga, hogy itt
egy helyi összecsapás majd-
nem automatikusan világhá-
borúvá szélesedhet — ami
egyetlen félnek sem érdeke —
és sok egyéb tényező is ma-
gában hordja az új helyzet-
nek, Európa viszonylag békés
voltának alapvető okait.
Ugyanakkor az imperializmus
törekvése annak a területnek
a megőrzése, amelyre gazda-
ságát évszázadok alatt ala-
pozta, másrészt az elnyomott,
gyarmati-félgyarmati népek
forradalmi készsége függet-
lenségük kivívására viszont
háborúk sorát robbantotta ki
az említett három kontinen-
ten. A háborúk fő színtere
napjainkban tehát *erőteljesen*
megváltozott.

Alapvetően fontos változás
következett be — a korábbi
időszakok háborúihoz képest
— a háborúk *természetrajzá-*
ban, jellegében is. Míg az-
előtt a háborúk fő típusa az
államok közötti, határokon
keresztül vívott, nemzetközi
háború volt, addig, ma a há-
borúk zöme *egy ország terüle-*
tén belül zajló, olyan háború
volt, amelyben az egyik fél
felkitűzése *a hatalom meg-*
döntése: kormányzatellenes
háború. Az esetek többségé-
ben a megdöntendő rendszer
idegen gyarmati uralom volt,
az ellene hadba kényszerí-
tő fél a függetlenségét, felsza-
badulását kívívni akaró népi
erő. A 120 háborúból 73 volt
ilyen, azaz a hatalom elleni,
első háború, 29-et minősí-
tettünk olyan jellegűnek,
amely ugyan szintén belső
háború volt, de a cél, leg-
alábbis a „látható", hirdetett
cél részlegesebb: egy vallási,
törzsi, nemzetiségi stb. csoport
elszakadási törekvéseiből vagy
elszakadásából fakadó háború.
(Pl. a *nigériai,* ún. *biafrai* há-
ború vagy az *észak-írországi.)*
Mindössze 18 volt az olyan
háború, amely a korábbi tör-
ténelmi szakaszok fő, legjel-
legzetesebb típusa volt: az ál-
lamok közötti, „határhábo-
rúk". (Mint az *Izrael* és a kü-

többnyire a hatalom megdön-
tésére irányuló háborúkban.

Kik voltak a fő idegen
résztvevők? (Idegen részvételnek a katonai akciókban fegyveres erőkkel való *aktív* részvételt minősítettük — nem számítottuk tehát ide a fegyverellátás, tanácsadás, gazdasági segítség, stb. révén való részvételt.) Nem nehéz kitalálni, hogy *az első számú idegen résztvevő az Amerikai Egyesült Államok* volt, amelynek fegyveres erői — a tengerészgyalogosoktól a gerillaellenes hadviselésre kiképzett „zöldsapkásokig" — 27 háborúban vettek részt: ezek összes időtartamát tekintve majdnem 100 évnyi háborúban. Őket az *angolok* követték 20, a *franciák* 12 háborúban való részvétellel. Érdemes azonban megjegyezni, hogy míg a brit és francia katonai aktivitás túlnyomó része a harminckét esztendő első szakaszára esik, és aztán hullámzóan apadt, addig az USA intervenciói főként a hatvanas évekre és a hetvenes évek elejére esnek. Megjegyzendő az is, hogy az imperialista részvételnek a legutolsó években, az enyhülés éveiben végre bekövetkezett csökkenése mellett sajátos új jelenség egyes fejlődő országok idegenként való részvételének fokozódása más államok háborúiban.

Csökkenő tendencia

Az a korábban említett adat, miszerint a 32 év alatt naponta „átlag" 11 és fél háború zajlott, nemcsak régiónként mutat nagyon is különböző képet, hanem természetesen *időszakonként is.* A háborúk száma, időtartama 1945-öt követően az ötvenes évek végéig, bár hullámzó, de *lassú emelkedést* mutat. A hatvanas években, a csúcspontot jelentő 1967-es évig, *az emelkedés rendkívül meredekké,* gyorssá válik és páratlanul magas csúcsra ér: *1967-ben 25 háború folyt földünkön.* Ezt követően azonban, azaz 1967 és 1976 között, majdnem töretlenül és viszonylag gyorsan *csökkent* a háborúk görbéje.

Más szóval tehát a második világháborút közvetlenül követő időszakban a háború még nem gyorsan terjedő jelenség. A fő háborús erő, az amerikai imperializmus, akkor még inkább világméretű összecsapásra spekulált, háborús „megtorlásra", „az Egyesült Államok által választott eszközökkel és helyen", mint ekkor *Dulles* fogalmazta. Ám amikor — az ötvenes évek végén — világossá vált, hogy a szocialista erők, elsősorban a Szovjetunió, katonai és gazdasági ereje esztelen, öngyilkos kalanddá tett volna egy imperialista világháborús agressziót, az amerikai politika rúk nélküli világ" küszöbére érkeztünk volna. A sajtó mindennapi hírei is figyelmeztetően bizonyítják, hogy ha a *világháború elkerülése reális lehetőséggé vált* is; bőven van olyan konfliktus és konfliktusforrás, amely *újabb és újabb „helyi" háborúkhoz* vezethet; egyes korábban, nemegyszer már hosszú ideje elkezdett háborúk is zajlanak még.

A 120 idézett háború közül például jelenleg is folyik az eritreai nemzetiségek harca Etiópia északi részein, miután alighogy befejeződött a délkeleti Etiópiában zajlott, Ogaden-térségbeli háború, a szomáliai betörés visszaverése. De háború folyik *Nyugat-Szaharában* is, amelyben francia intervenciós — légi — erők is részt vettek. Talán lefolytnak tekinthető Izrael újabb támadása *Libanon* ellen. Igen hosszú ideje tart a fel-fellángoló gerillaharc *Burma* egyes körzeteiben; hasonlóképpen huzamos gerillaháború folyik *Omán* állam *Dhofar* körzetében, amelyben nemrég még iráni csapatok is támogatták a kormány hadseregét; ma már „csak" az iráni légi felderítés támogatja közvetlenül az ománi uralkodó csapatait.

A *thaiföldi* huzamos partizánharc mellett feltehetően ma is folyik még (bárha kevés hír érkezik róla) az indonéziai megszálló erők ellen *Kelet-Timor* volt portugál gyarmaton a felszabadító háború. (Itt a lakosság kis számához képest páratlanul magas a háború halálos áldozatainak becsült száma.) Jelentős mértékű és erősödő ütemű a partizánharc *Zimbabwéban (Rhodesiában),* alighanem háborús méretűvé nőtt már a gerillaakciók sora *Namibiában* (Délnyugat-Afrikában), a Dél-afrikai Köztársaság annektálta területen, s valószínűnek látszik, hogy most szélesednek háborúvá *Nicaragua* ellenálló erőinek korábban inkább szórványos akciói. Tart a háború *Észak-Írországban* is, és tragikus testvérháború, államok közötti háború zajlik, Kambodzsa támadásai nyomán, *Kambodzsa és Vietnam* között.

Megváltozott erőviszonyok

A háborúk, mondják, a politika folytatása más eszközökkel. A politikának valóban számos eszköze van; ezek egyike a fegyveres harc. Alkalmazására akkor kényszerülnek haladó, békére vágyó erők is, ha elnyomatásuk, leigázásuk megszüntetésére már nem marad más út. A reakció, az imperializmus pedig akkor alkalmazza, ha céljait, a hódítást, leigázást, területszerzést, a haladó erők letörését ezzel véli legbiztosabban elérhetni. *A megváltozott*

Gyula Rudnay

Daily News, 1974. dec. 3.

7. **Peasant woman, by Gyula Rudnay, one of the great masters of 20th-century Hungarian painting, some of whose masterpieces are shown in a special display on the ground floor**

PHOTOS MTI — TAMÁS FÉNYES

Zurich

With this morning departure you find connec
o the following destinations:

	arrival		arrival
Geneva	12.30	Copenhagen	14.00

Rudnay Gyula 12

leküldenék. A kifestését magam végezném. Vannak-e fazekasok Baján? Erre is választ kérek mert ezekkel is terveim vannak. Az iskolánk ügyével is, mármost foglalkozzanak. Hol lenne? Tavasszal föltétlenül meg kell nyitni. A rendőrségtől a telep tagjai részére — igazolványokat kell beszerezni — hogy úgy a város belterületén mint a város határában zavartalanul rajzolhassunk, festhessünk. Több mindenről ezután írok.

Mindhármokat szívélyesen üdvözli:
Budapest 1947 jan. 18. Rudnay Gyula

Kedves Tanítványaim!

Őszinte levelüket megnyugvással olvastam, ezután is minden alkalommal a legőszintébb értesítést kérem Önöktől. Nekem teljesen tiszta képet kell kapnom ottani életök folyásáról, körülményeiről. Nagyon fontos előttem a Művésztelep jövőjére is rávilágító őszinte értesítéseik. Nagyon gondolkodóba ejtett azon értesítésük, hogy a M. Telep tagjai között — (nem lehet másról szó csak Bak Jánosról) nem mondható sem harmonikusnak, sem barátságosnak. Az eset sajnálatos — mert elképzeléseimnek semmiképpen nem felel meg semmiféle széthúzás. Ha lemegyek remélem ezt is rendbe hozhatom. —

Hogy az iskola megnyílt — a tanítás megindult ennek igazán örülök. Nagyon komolyan kell a növendékekkel foglalkozni. Minden szó fontos ami az Önök szájából elhangzik!: Nagyon fontos hogy, meg is értsék és gyakorlatba is át tudják ültetni tanácsaikat.

Egy formán nem lehet magyarázni a gyengébb képességhez nagyon egyszerűen majdnem gyermekesen kell szólani és magyarázni — a lényeg hogy megértse. A fejlettebb, vagy jobb képességekhez is röviden világosan kell hozzáférni — A lényeg mindig egy a tanítás gyakorlati átvétele amíg ez a munkákon nem jelentkezik — ismételni kell — s türelmesen megvárni — soha sem sürgetni az eredményt. A legjobbakkal különös gonddal foglalkozzunk — mert a többiek — ezektől veszik át a gyakorlat eredményeit.

Amint melegebb az idő — a növendékek közül (akiknek kedvök van hozzá —) akik jelentkeznek tájképrajzolásra — vigyék ki (...) — 1, 2 órára természetesen minden alkalommal felügyelet mellett.

A jobb munkákat vissza kell tartani kiállítás céljából. Tájképrajzolásnál is a rajz fontosságán legyen a hangsúly — a tér érzékeltetésén keresztül — a távlat — (perspektíva) szigorú betartásával.

Lassan az idő úgy látom melegebbre fordul, amint lehet leutazom. Addig is amíg a lakásommal rendbejöhetek — szíveskedjenek egy bérelt tiszta szobáról gondoskodni, hogy legyen hová mennem — és kipihennem magamat. Szállodába nem óhajtok menni csak ha más megoldás nem lehetséges.

Első lemenetelem — az iskolának szól. Természetesen mindent látni óhajtok ami önökre is vonatkozik — élet körülményeikkel együtt. Magunkra nézve — ott akarom megállapítani milyen bútor darabokra van szükségem. Ennek leszállítása május hó elején történne meg.

Szabó urat várom — ha Pestre jön látogasson meg. (XI. Budafoki u. 16/18. I. em. 4.) Egy pár darab bútort szeretnék vele csináltatni, részben a lakásunk — részben a műtermem részére. A bajai mende mondákkal nem kell törödni. Dolgozzanak szorgalmasan és eredményesen ez a fontos.

Első lemenetelem pontos idejét remélem (a jó időtől függ) minél előbb negírhatom. Minden másról beszélgethetünk akkor. De feltétlen békesség legyen addig is — s azután is a telepen.

Azt hiszem minden fontosabb dolgot érintettem jelen soraimban. Meleg üdvözlésemet küldöm a telep tagjainak és ismétlem — „Békesség legyen és szeretet egymás között"
Bpest. 1947 márc. 15én. Rudnay Gyula
ui. Schöppert igazgató Úr megáltogatott pesti időzése alkalmából — nagyon jól esett őszinte beszélgetésünk —

Rudnay

Kedves Tanársegéd Úr!

(...) Kérem az Akadémiai szünidő után a rendes tanítás megkezdését. A Kultusz Minisztériumban is voltam. Készülnek le Bajára — a Művésztelep és az Akadémia látogatására. Kérdeztem az időpontot, de erre még nem tudtak választ adni. Az az érzésem meglepetésnek szánják. Éppen ezért kérem Tanársegéd urat — Teljes rend — munkamenet pontos betartására — nehogy meglepetés érjen bennünket. Legyen minden rendben. Itt a második fél év is — Tanmenetünk csak annyiben változik, hogy a komponálásra nagyobb súlyt helyezünk. Az „akt" kérdését is meg kell oldanunk — Ha nem is rendszeresen de hónaponként egy hetet gondolnék erre fordítani. Az idő gyorsan halad — a szabadbani rajzolásra, festésre is már most kell gondolnúnk. Hol legyen az? Az Arany János utcai kert kicsi — nem alkalmas erre a célra. Hol legyen hát? ahol a tájképfestésre is alkalom adódna, s mégis zárt terület legyen, hogy a kíváncsiskodóktól mentesitve legyünk. Jelentkeztek e még az akadémiára

vezető. A távirat Bajai keltezésü. Most nem tudom hová irjak — Bajára-e vagy Pestre? Legyen olyan jó sürgősen írjon nekem egy lev. lapot — hogy Retbe Ferencz Baja-i illetve ott van-e hivatalos beosztása — Amig ezt nem tudom nem tudok hová válaszolni sem. Ne csodálkozzon ezen a kérésen elég ha én csodálkozom azon. hogy meg kell tennem.

A legnagyobb zavar van a telep ügyében is. Bak János expresslevele szerint — a város kifogásolja az új tagok beutalását — mert a pályázat feltétele nőtlen és egy nős felvételét írja elő. Ez tény. Mind a két beutalt nős talán gyermekekkel. Ezeknek pedig helyet nem tudunk adni (két szoba konyha kamara) Most mi lessz? Majd megoldódik. Az én véleményem szerint — leghelyesebb lenne — új pályázatot kiírni —. Az én véleményem már augusztus elején a pályázat zsürizésekor az volt hogy leghelyesebb lenne új pályázat kiirása, szabatosabb formában mert meddőnek találtam művek nélküli pályázatokat. (. . .)

Szivélyesen üdvözli:
Bábonymegyer. 1949 okt 3. Rudnay Gyula

Kedves Feri Öcsém!

(. . .) Az iskolánk ügye azonban sajnálatosan nem oldódott meg úgy amint várhattuk. Sem Collégium sem katonai felmentés — nincs. Azzal érvelnek hogy csak Főiskolákra vonatkozik ez a kedvezmény. A telep ügye — még eddig rendben van. Minden esetre ha Január 1től is igénylik (1951 esztendőre) mind hármok aláírásával minél előbb kérelmezzék a Kultusz Minisztériumban. (Müvészeti osztály). Én a véleményemet szóval közlöm az ügyosztállyal. (Redőék) Ha szükséges írásban.

Rossz nyaram volt, nagyon gyengének és kedvetlennek éreztem magam. Nem igen dolgoztam. Elég is volt már nekem 50 esztendeig. El is fáradtam — ami nem is csoda. (. . .)

At Isten áldja meg kedves Feri öcsém —üdvözli:
Rudnay Gyula

Bábonymegyer 1950. szept. 18.

Kedves Feri Öcsém!

Legutóbb Jánostól kaptam levelet ahol beszámolt a telepünk és iskolánk ügyeiről. Most kaptam értesítést hogy a bajai lemenetelünket halasszuk el amíg a lakás kérdés rendezve nincs. Kérlek posta fordultával tájékoztass engem mi van a lakásunkkal? Ha arra határoznám magam hogy le megyünk Bajára nem-e a lakás kérdése volna az első amit meg kellene oldani—. (. . .)

Az idei téli pesti kiállításra remélem jó és kitűnő dolgokkal szerepeltek — már csak ezért is mert hátha pénzt is jelent, ami nem utolsó szempont ma — a magyar müvészet munkásai számára. Írjál kedves Feri öcsém minél előbb hogy tisztába lehessek a mai állapotokkal.

Szeretettel üdvözöl:
Bpest 1952 nov. 21. Rudnay Gyula

Végülis mi lett a küzdelem és munka eredménye? Az 1953-ig működő Képzőművészeti Szabadiskola (ennek jogutóda a B. Mikli Ferenc vezetésével ma is dolgozó Rudnay Gyula Képzőművészeti Kar) több tehetséges tanítványt indított el a képzőművészeti pályára. Így Kóthay Ernő, Cs. Nagy András, Novák Lajos, Szabó István, Szurcsik János, Udvardy Erzsébet, Weintrager Adolf és mások művei Rudnay tanításáról is vallanak.

Rudnay Gyula

Krumplihámozó

Menyhárt László: Előkép - élőkép - pillanatkép.
Az alföldiek jussa.
Művészet, 1978.december/ 10.oldal.

Rudnay Gyula
festőművész

Emlékkiállitás nyilt
a müvész születésének
100.évfordulóján, a
Nemzeti Galériában.

Népszava, 1978.március 8.,
5.oldal.

Két kiállítás

Két kiállítás nyílt meg kedden a Nemzeti Galériában. Az egyik tárlat *Elekfy Jenő* bensőséges, szellemiekben gazdag művészetét mutatja be. A galéria, a család és magánszemélyek gyűjteményéből válogatott mintegy 90 rajz és akvarell tiszteletreméltó életműről nyújt áttekintést. A tárlat tükrözi a több évtizedes munkásság minden korszakát.

A másik kiállítás *Rudnay Gyula* emlékét idézi, születésének 100. évfordulóján. A galéria kamara-emlékkiállítás sorozatában a Rippl-Rónai-tárlat után a XX. századi magyar festészet kiemelkedő egyéniségének emléke előtt tiszteleg.

lásd még Elekfy Jenő cimszó
alatt is.

Rudnay Gyula, festő 2

irodalom hatása alatt nagy átalakulás ment bennem végbe: majdnem döntő benyomással volt rám az orosz irodalom." Ekkoriban készült rajzainak alakjai magukba süppedt kis öregek, *Gorkij* emberei. E festői hatású grafikák bensőséges érzésvilágukkal a francia *Carrière* művészetére emlékeztetnek, s a fehérek és fekete árnyékok játékában már későbbi olajképeinek előzménye is megmutatkozik.

Rudnay 1905-ben, *Hódmezővásárhelyen* baráti környezetre talált *Tornyai János, Endre Béla* és *Pásztor János* társaságában. Mindnyájan nehéz körülmények között éltek, de gondjaik nem térítették el őket kitűzött céljuktól: a *nép* életét akarták megismerni és kifejezni. Naphosszat kint csatangoltak a tanyákon, a *Tisza-parti* füzek alatt bújták a parasztudvarokat, s esténként fáradtan pihentek meg a búbos kemencék mellett. A néppel és a tájjal való eleven kapcsolat, egymást serkentő szenvedélyes vitáik termékenyítően mozdították elő művészi fejlődésüket.

Bár Vásárhelyen Rudnay teljes benső odaadással élte át az alföldi síkvilág lassú, ólomsúlyú életét, festői érdeklődése mégsem a Tornyai-féle „nagy sömmi"-t kereste, s nem is a szunnyadó kunyhók mélyén borongó, lefojtott parasztdrámát. Nem

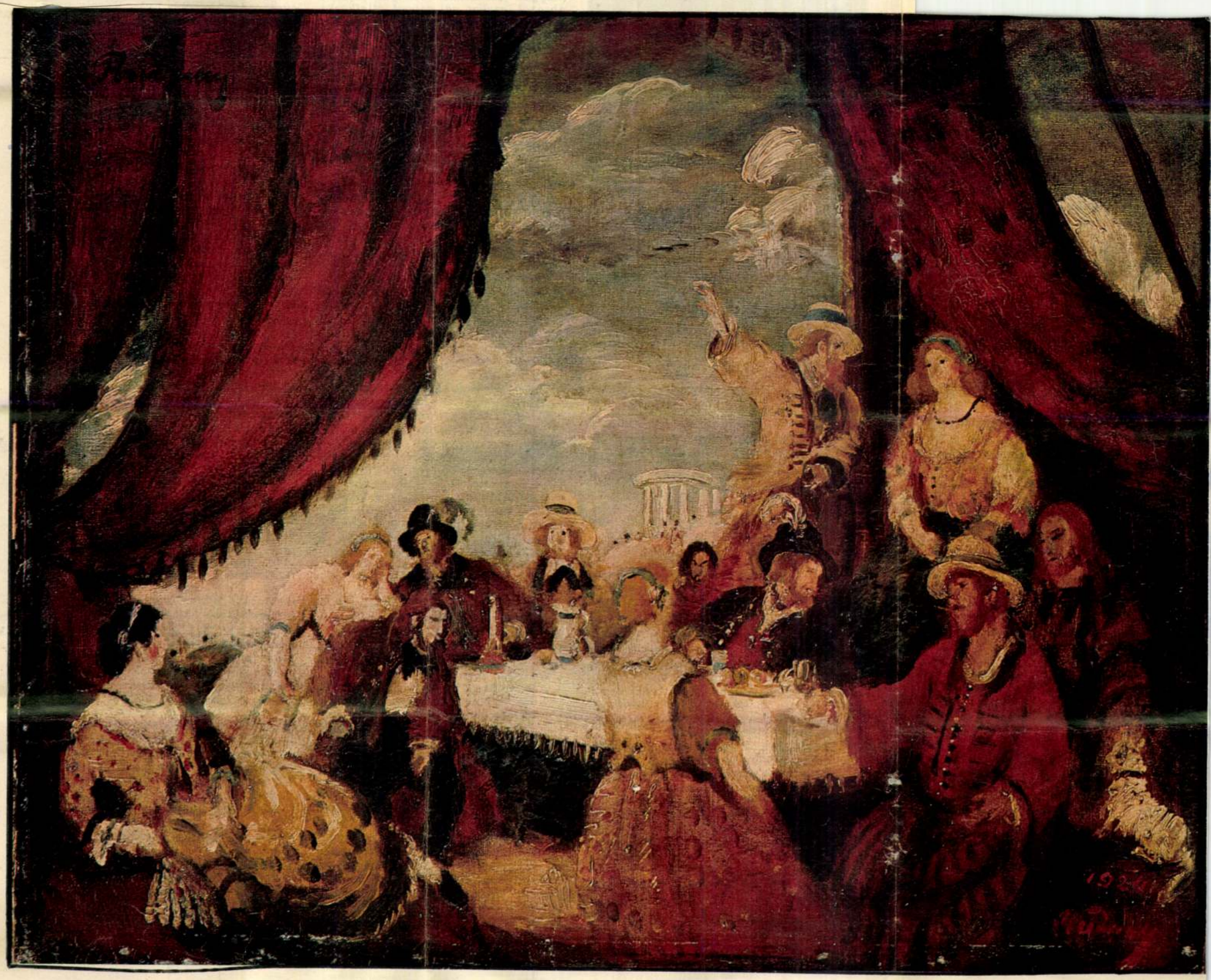

közúton érkezőnek már messziről
(ejtsd: daröm) ősi katedrálisának
várának körvonalai, jelezve, hogy
rból ered, s alapításának kettős —
— oka volt.
ti részének ez az alig húszezer la-
nos nevű grófság székhelye (az an-
ágnak nevezik a legtöbb megyéjü-
n roppant gazdag település. Korai
ményei nemcsak a mi szemünkben,
ében is fölöttébb különösnek és sa-
nak. [Cikkünkben *Anglián* nem az
nem annak — mint térképünk is
Valesen (velsz) és *Skócián* kívüli ré-
szerk.]

artól Cuthbertig

e. 55-ben meghódította és később a
tartományává szervezte Britanniát.
császároknak azonban állandóan
niük a *skótok* és a *piktek* támadá-
dőben a skótok még javarészt a mai
a piktek pedig — akikről csak ke-
a mai Skócia területét népesítették
elhárítására építtette *Hadrianus* csá-
lométernyi hosszúságú falat, amely
szolvéj) a mai *Newcastle* (nyúkaszl)
endig (vólzend = „a fal vége") a
és közigazgatási hatalmának északi
az egyik szakaszán kőből, a többin
nagyobbrészt *máig megmaradt.*
essze az erődítményrendszertől, ám
ében nem tudunk római település-

légiók i. sz. 410 táján hagyták el az
kók utóbb nem tudták megvédeni
a mai *Dánia* területén és *tőle dél-*
knak s a Dánia *nyugati szélén* élő
lásától, s nagyjában a mai Wales
vissza. A VI. század végére és a
e az angolszászok fölvették a ke-
eg letelepedtek, s hamarosan fon-
tak magukra a középkori műveltt-

története szorosan összefonódik a
záz „szent", *Cuthbert* (kaszbőt) ne-
pásztorfiú a VII. század derekán
ír és skót egyháznak egyik leghíre-
ndisfarne (lindiszfán) szigetére ke-
kolostor apátja volt. Remetei élet-
or sokat beszéltek, halála után pe-
vezték alakját. A legendák szerint
ották a koporsóját, testét mindig
ban" találták — s abban a korban

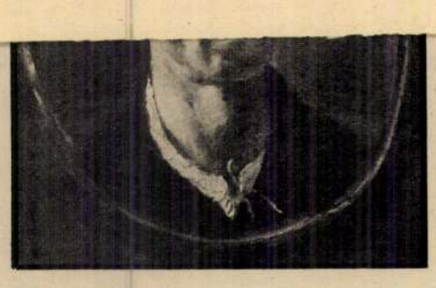

Önarckép

Rudnay Gyula (1878. I. 9.—1957. I. 4.) nagyjainknak ama nemzedékéhez tartozott, mint *Tornyai, Koszta, Krúdy, Móricz Zsigmond*, akiket ugyanaz a hivatástudat ösztökélt, mint *Adyt.*

„Nagyot végezni mégis mi jövünk,
Nagyot és szépet, emberit
s magyart."

Hírt vinni a világnak a művészet nyelvén a *magyar tájról*, a *magyar népről* és e nép álmairól — ezt akarta Rudnay.

Képei meghódították a *külföldet* is. Aranyérmek és kitüntetések sora jelzi azt az utat, amely *Munkácsy Mihály* sikerei óta páratlan festészetünk történetében. A külföldi kritikák — a közönség véleményének visszhangjaként — éppen azt méltányolták festészetében, ami saját irányzataiktól megkülönböztette Rudnayt: művészetének *magyar, nemzeti* jellegét. S ezt nemcsak tárgyválasztásának *néprajzi* eredetiségében fedezték föl, hanem a nép gondolkodás- és érzésvilágát kifejező művészi látásmódjában is. Legjobb szemű kritikusai közül az egyik, *Alessandro di Stefani* olasz művészettörténész mesterünk *milánói* kiállítását méltatva így írt: *„Rudnay minden képe*

Csipkekendős nő

magyar művészet elemének érvényesítésére. Munkásságának hatása alatt az *iparművészetben* is megindult e folyamat. Ez időben kezdődik *Bartók* és *Kodály* új korszakot nyitó munkálkodása a népzenének zenekultúránkba való bevonásáért.

Érdekes módon festői céljait Rudnayval is a magyar *népi zene* ihlető ereje sejteti meg. A mester — aki kiváló hegedűjátékos is volt — erről így ír: *„A hatást . . . amit toborzóinkkal, Rákóczi-kesergőinkkel az emberek előtt elértem itthon is, Münchenben, Rómában, Párizsban — ezt kell a festékből is kikényszeríteni."*

A nép életének szüntelen tanulmányozása vezette el első önálló festői eredményeihez. Ünnepeiken kivált táncaikat figyelte; rádöbbent, hogy ezt kell megragadnia: a tánc szellemét, a mozdulatokban, a dobbantásban, a vállak és a derekak rántásában, a karok lendületében megmutatkozó ritmust. E felismerés után emlékezetből festette meg a csárdás képeit. *„Ekkor vált világossá előttem* — írja visszaemlékezéseiben —, *hogy a természet leghűségesebb lemásolása — még ha a legszebb eredményt adja is — nem elég kifejezési eszköz számomra. Nem elszakadni a természettől, de a valószerűséget megtartva át kell alakítanom, hogy a kép az én érzésvilágomnak, ízlésemnek megfeleljen."*

A nép táncainak témája különböző változatokban foglalkoztatta. Az erről festett képei eleven színűek, vidám pirosak, kékek, villogó fehérek, bársonyosan ragyognak ki a háttér zöldes-barnás tónusából. Később színeinek skáláját erősen *csökkentette*, s inkább a sötét és a világos ellentétek kidomborítására törekedett. A fiatal *Lyka Károly* — Rudnay első méltányolója — joggal figyelt fel e képek zeneiségére, és így ír: *„Bizonyos dacos capricciót ad tompa világítású képeinek a hirtelen belerántott néhány fehér folt: egy igásló alakja, egy paraszt fehér ruhája. Szinte olyan, mint mikor a hallgatóba egyszerre belerántják a frisset. . ."*

művészetét mintegy fél
tal később Lyka Károly így
a mester halálakor az *Élet*
ányban megjelent emléke-
„. . . akik azokon a mező-
sik mesterünk művészeté-
át — írta —, *ahol a mo-*
iskísérletek virulnak, soha-
ak Rudnayra akadni. Nála,
áljánál, Munkácsynál is,
izmusok« csupán másodla-
ségűek, sőt egyáltalán ki-
festészetének keretén. Mű-
gyanis, mint egész szellemi
alkata, tiszta líra, amelynek egyetlen célja érzelmi életének vágyait, örömeit, bánatát színek és formák segítségével kifejezni . . ."

Rudnay Gyula, aki pályakezdésekor éveket töltött külföldön, jól ismerte a nyugati festészeti irányzatokat, ezek azonban nem hatottak művészetére, s csak néhány korai művén fedezhetők fel a *posztimpresszionizmus* és a *szecesszió* nyomai. Az ő felfogása szerint: ha idegen festészeti irányok eszközéhez nyúl a festő, akkor a magyar tárgy, gondolkodás, érzület kifejezése nem sikerülhet neki. Az egyetemes művészet értékeit — vallotta — éppen a sajátos nemzeti művészeti eredmények gazdagítják. *„Sőt minél elütőbb, minél különállóbb e művészi sajátosság* — írta —, *annál gazdagabban járul hozzá, éppen újszerűségével, az egyetemes művelődéshez . . ."*

Művészi elvek már a fiatal Rudnayban kialakulóban vannak. Bizonyítja ezt az a nyilatkozata, amelyben a *nagybányai* festőkkel való kapcsolatáról beszél: *Célunk közös volt. Művészetet akart mindenki. Sőt: magyar művészetet. De hogyan akarta ezt megvalósítani, milyen úton, ebben már kezdetben megmutatkoztak a különbségek. Akkoriban az európai művészeti viszonyok és ízlés erősen befolyásolták a közvéleményt. Én azt mondottam: ne hallgassunk senkire: az idegen eszme, idegen gondolatkörök, idegen művészet szükséges ugyan mint értékemelő, azonban csak mint termékenyítő eszköz, az eredménynek azonban tiszta magyarnak kell lennie. Hollósy megértett engem: . . . menjen mindenki a maga hite után — így biztatott!*

Fiatalkori munkáiból főleg *grafikai* alkotásokat ismerünk. Ezek arról tanúskodnak, hogy Rudnay Hollósynál — első mesterénél — megtanulta a szigorú iskolázottságú *valósághű* természetábrázolást és az életszerű, finom, aprólékos festésmódot. *„Hogy Hollósytól elkerültem* — írja egy helyütt Rudnay —, *sajátosképpen az*

Rudnay Gyula, festő 3

Balra:
Olvasó nő

Jobbra:
Cigánylány

lévén alföldi ember, s paraszti származású sem, festészete másképpen kötődött e világhoz, mint vásárhelyi művésztársaié.

Bényi László: Rudnay Gyula
Élet és Tudomány, Bp. 1

Bohémek
(A színes felvételeket a Corvina Kiadó archívumából kölcsönöztük)

Szekerek

Festészetének *egyéni* és *drámai* hangvételét az *első világháború* vihara hozta meg számára. Mint *Mednyánszky László* és *Vaszary János*, ő is a közvetlenül átélt élmények és friss benyomások hatása alatt festette megdöbbentő erejű műveit a háború áldozatairól.

Mély együttérzéssel ábrázolja a szegényeket, a nincstelen földönfutókat. A *Menekülők* című képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a *Lengyel proklamáció*, az *Orosz hadifoglyok* és a *Kozák táborozók* című — az első nagy sikerű kiállításán, 1918-ban az *Ernst Múzeumban* bemutatott — képein pedig a *lengyel* nép függetlenségi harcáról és az *orosz* nép hős fiairól szól.

A Tanácsköztársaság — felismerve Rudnay művészetének haladó jellegét — megbízta *Petőfi Apostolának* illusztrálásával.

A megrázó személyes élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan művek követték, amelyeket a *magyar múlt* történelmi hangulata, a hősiesség és a virtus ihletett meg. E képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok — gyermekkori emlékként — ismétlődő témáivá váltak Rudnay művészetének. *„Képeinek ez a csoportja* — írja e művekről Lyka Károly — *feltárja előttünk azokat az időket, amikor Csokonai Vitéz Mihály dalokat írt Lillához és a csikóbőrös kulacshoz, Katona József Pestre szökött színházat látni, Déryné énekét tapsvihar köszönti Kassán és Kolozsvárott, Petőfi Sándor költeményein lelkesedett az új nemzedék.”*

E képzelet szülte — a múltba veszett — világot megelevenítő festményeivel váltakoznak a közvetlen át-

élés nyomán készült *arcképei* *képei*. Ezek nemcsak hazai fe tünknek, hanem az egyetem vészetnek is maradandó érté is tanúsítja ezt, hogy a haza tárakon kívül a *velencei* (*Moderna*, a *római Galleria* *nale*, a *genovai Galleria Mod* *brüsszeli Szépművészeti Múz* más külföldi képtárak őrzi Különösen portréi mutatják képességét és lélekábrázoló gét. A *feleségéről* készült a kat a mívesség klasszikus é ben vett tudása — a festői e mód, a stílus és az artisztiku vényeinek tisztelete — jeller érzékenyen festett *Csipkeke* az egyik legszebb magyar pünk. Ugyanígy *önarcképei* is göznek az arcjáték változat val.

Hasonlóan klasszikus érték tások Rudnay Gyula *tájképei*. a hazai föld szeretete, ter szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„A földet érzem, mely viharban ázott,
az eget érzem, mely bizton hajol ránk"

— írja *Juhász* Gyula Rudnayról szóló versében.

Korai tájképein gyakran festi a vihartól fenyegetett *természetet*. De meglátja az igénytelen témákat is: az árva kútágast, a magányos galambducot, a roskadozó fészert, az elhagyott pázsitot, a poros útkereszteződést — és képein életet ad nekik. Későbbi művein egyre inkább a falu és a tájak csöndje kezd beszélni: a moccanás nélküli levegőben, csendes alkonyokon Rudnay örök *madarai* frissen hasítják az eget. Az áttetsző légben végtelen távlatok nyílnak... Üdezöld, kék és hamvasszürke színekkel erdők, dombok és rétek formáit nagy foltokban összegezi. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepe van a *fénynek*, amely *„nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó"* — mint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes tájképstílust teremtett.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló frisseséggel kapcsolódott bele művészeti életünkbe. 1947-ben — évtizedes művészpedagógusi munkásságának betetőzéseként — „népi festőakadémiát" szervezett *Baján*, s a város tehetséges fiataljait és a környező falvak parasztifjait tanította ott. Népi demokráciánk 1948-ban *Pro Arte* kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, majd a következő évben *Kossuth-díjat* adományozott neki, s az *Érdemes Művész* címet is elnyerte.

Életműve a magyar művészi hivatástudatnak lelkesítő és tiszteletre méltó példája, egyszersmind festészetünk legnemesebb *realista hagyományainak* maradandó értékű őrzője, továbbfejlesztője. **Bényi László**

feltűnnek *Durhan* és sok évszázados a város a középk vallási és katonai

Anglia északkel kosú városa az az golok ma is gróf ket), műemlékekb története és intéz hanem az angolok játságosnak látsza egész szigetet, ha mutatja — csak *V* szeit értjük. — *A*

Caes

Julius Caesar i. római birodalom A későbbi róma szembe kellett né saival (abban az i *Írország* területét, veset tudunk — be). E támadások szár azt a 120 k a *Solway-öböltől* mellett levő *Wall* rómaiak katonai határát jelezte. Ez földből emelt fa Durham nincs m a mai város köze ről.

Az utolsó római országot. Az ősla szigetüket az akko *re* élő *angolszászo jötönek* a behat területére szorulta VII. század elejé reszténységet, végl tos szerepet válla ség terjesztésében.

Durham korai legnagyobb angols vével. Cuthbert, a szerzetes lett. Az sebb kolostora, *Li* rült, s egy ideig a módjáról már akk dig legendákkal ö ahányszor felnyit „romlatlan állapot

Rudnay Gyula

Szekerek

Pap Gábor: A meg nem gondolt gondolat.
Vizsgálódások az "Alföldi festészet" és a népi-nemzeti hagyományok kérdéskörében.
Művészet, 1978. december/ 22. oldal.

Ei ole elämää ilman Jumalaa

Jumalan suuruus näkyy kaikkialla Hänen töissään: luonnossa, ihmisissä, maailmankaikkeudessa. Koko tässä kosmuksessa Jumala puhuu, sanoo unkarilaissyntyinen ja nykyisin Vaasassa asuva taiteilijaprofessori Nandor J. Mikola.

Taiteilijaprofessori Mikola on luonnon, kukkien ja valon ystävä.

Akvarelleja suomalaisesta luonnosta Visuveden ateljeessa.

"Ei ole elämää ilman uskoa Jumalaan" sanoo vaasalainen taiteilijaprofessori Nandor J. Mikola.

"Joka ilta minä rukoilen niinkuin lapsi. Siitä ei pääse eroon, minkä on kotoa saanut."

Tosin silloin, kun Nandor oli vielä pikkupoika ja kun messuun mentiin jo aamukuudelta, luki pappi messut latimaksi. Ja osaahan sen rukouksen laulaakin Nandorkin.

Hän pitelee käsissään Unkarin Katolisen Tiede- ja Taideakatemian Roomassa julkaisemaa, alkuperäisestä Kreikan kielestä unkariksi käännettyä Raamattua. Hän näyttää sitä ja jatkaa:

"Tämä on minun paras kaverini. Pidän tätä aina mukanani ja luen joka päivä."

Nandorin silmissä paistaa lämpö, joka sitten muuttuu hämillisyydeksi ja naurahdukseksi:

"En minä silti mikään pyhimys ole."

Taiteilijaprofessori Nandor J Mikola on uskonnoltaan roomalaiskatolinen. Hän on siis säilyttänyt lapsuudessa saamansa uskonopetuksen. Hänen kotiseurakuntansa on Tampereen Pyhän Ristin seurakunta.

Vaasassa on myös muita tähän seurakuntaan kuuluvia ja kirkkoherra Tampereelta käy melko usein pitämässä Pyhän messun, joka pidetään perheissä. Hän käy myös mm. ennen pääsiäistä ja ennen joulua. Aina on tilaisuuden yhteyteen järjestetty myös ehtoollisen vietto.

☐ Luonnon ystävä

Taiteilijaprofessori Nandor J. Mikola on luonnon, kukkien ja valon ystävä, joka ilmentää itseään akvarelleissaan ja pakenee kaamosta Espanjaan ja Italiaan.

Pimeys on hänelle kauhistus, mutta valo jatkuva onnen ja olemisen ilon luoja. Suomen valoisat kesäyöt hän jättää mieluiten nukkumatta. Silloin hän valokuvaa, kokee ja nauttii, tallentaa kokemaansa ja näkemäänsä välittääkseen sen myöhemmin muille.

Hänen töillään on "sielu"; kun hän maalaa kuumassa auringonpaisteessa olevan kukan, tuntuu helteiseltä, tai kun hän kuvaa ensi lumen, tuntee katsoja havun tuoksun, jalaissaan kostean kylmyyden, kun ei ole ymmärtänyt laittaa tarpeeksi vahvoja kenkiä.

Metsän tuoksu kumminkin voittaa ja se, kun hiljaisuus tohisee ihan sillä tavalla, että kohta on lumi mennyt. Se on kaunis, puhdas lumi. Se hetki on lyhyt...

☐ Jumala on rakkaus

Nandorin Jumala on hyvin lämmin ja avara, suvaitseva ja anteeksiantava sydän. Hän sanoo:

"Jumala on rakkaus. Jumala on suuri. Kaikki ihmiset täällä maapallolla ovat Jumalan lapsia, hänen luomiansa. Pakanatkin. Jumala heidätkin on luonut".

"Siksi jokaisella ihmisellä, pakanallakin, on jumalatarpeensa. Se on heidän sisimmässään heidän syntymästään asti. Kun he eivät tiedä Jumalastamme, he kutsuvat sitä jollakin toisella nimellä. Heidän sisäinen minuutensa vakuuttaa heille, että kaiken takana on JOKIN...

"Ja Jumalan suuruus näkyy kaikkialla Hänen töissään: luonnossa, ihmisissä, maailmankaikkeudessa. Koko tässä kosmoksessa Jumala puhuu valtavasti."

"Ajatellaan vaikka hetkeä veneessä, kun näkyy vain taivas ja vesi. Siellä sen kokee Jumalan suuruuden ja ihmisen pienuuden. Kuinka puhdasta ja pyhää. Siinä on sellaista hartautta, että siihen ei voisi koskaan mahtua mitään rumaa."

☐ Unkarista Suomeen

Taiteilijaprofessori Nandor J Mikola on budapestilaisen litografin poika, joka seitsentoistavuotiaana alotti taideopintonsa Unkarin Taideteollisuuskoulun litografiluokalla Budapestissa 1928.

Vuonna 1935 hän jatkoi opintojaan Wienin graafisessa instituutissa ja sen rinnalla myös maalaustaidetta Budapestissa nimekkäiden taiteilijoiden (mm. Rudnay, Guyla) johdolla.

Hän tuli Suomeen vuonna 1936 jatkaen täällä parisen vuotta opintojaan Taideteollisuuskeskuskoulussa, nykyisessä Taideteollisessa korkeakoulussa. Tämän jälkeen hän täydensi opintojaan Pariisissa, missä hän oli Lhoten akatemiassa vuonna 1951.

Vuodesta 1936 on Suomi ollut Nandorin kotimaa. Tuolloin hän pysyvästi rakastui tähän maahan ja sen kansaan.

Vuosien mittaan hänestä tuli eteläpohjalainen, ilmajokinen, vaasalainen. Ei koskaan kuitenkaan sillä tunnetulla jäyhällä tavalla kuin pohjalaiset, vaan siten, että hän piti pohjalaisista, heidän kotiseudustaan, lakeudestaan tuulineen päivineen.

Lakeuden vastapainona lienee paikka Ruovedellä Pohjois-Hämeessä missä on kymmenisen vuotta ollut hänen Visuveden ateljeensa järvineen, veneineen, kumpuilevine maastoineen ja metäspolkuineen.

Nandorilla ovat hyvät suhteet myös suntymämaahansa Unkariin, jossa hän on pitänyt monet näyttelyt ja jossa hän muistaa käydä usein. Kuitenkin hän sanoo:

"Ulkomailta minä palaan aina kotiin, Suomeen."

Istumme vaasalaisen kaupunkitalon ylimmässä kerroksessa, ateljeessa, johon on valon lupa tulla vaikka suoraan kattoikkunasta.

Jossakin sivuikkunalla on talventörröttäjiä kirkkaassa, ohuessa lasimaljakossa. Esineitä, kukkia, pensseleitä, luonnoksia, valmiita töitä.

Juomme kahvia ja puhumme kaikenlaista. Uskostakin. Ja kirkossakäymisestä. Todellisesta uskosta ja siitä toisesta.

☐ Täällä saa jokainen selittää

"Sitä minä ihmettelen, kun Suomessa on niin paljon erilaisia uskonlahkoja. Se johtuu tietenkin siitä, että täällä saa jokainen selittää. Katolisessa kirkossa sen tekee pappi, joka tietää, ja siellä pysyy myös oppi ja usko ehjänä."

"Tapauskovaista en usko olevan olemassakaan. Sanotaanko sitä nyt nimikristityksi? Ei sellainen ainakaan mikään uskovainen ole".

"Jos uskoo niin uskoo ja rukoilee ja menee kirkkoonkin. Jos ei usko, ei mene."

"Jos taas menee kirkkoon sentähden, ettei naapuri pahastuisi, tai että tulisi naapurin taholta hyväksytyksi, on vain itsensä pettämistä. Paljon hyödyllisempää on silloin mennä luontoon ja kuunnella lintujen laulua."

"Meitä katolilaisia moititaan siitä, kun me pidämme pyhäinkuvia kodeissamme ja kirkoissamme. Mutta me emme palvele kuvia. Niiden merkitys on symbolinen. Ne muistuttavat meitä."

"Ei se ole sen kummempaa kuin jos ihmiset panevat omaistensa kuvia näkyville. Ne ovat vain muistuttamassa heistä. Eihän valokuviakaan kukaan palvo!"

"Ajatellaan vaikka eettisesti kaunista, harrastunnelmaista barokkikirkkoa, miten paljon siellä onkaan saatu tunnelmaa maalauksilla ja väreillä. Niitä ikoneja ei ole tehty palveltaviksi, mutta ne puhuvat meille."

"Ikonimaalarit tunsivat hartautta, kun he saivat maalata. Tulevat mieleen Giotton freskot Italiassa. Niissä on suuremmoista, puhdasta hartautta, tuntee että Jumala on lähellä."

"Kuvitelkaamme joitakin katedraalin rakentajia lähellä Pariisia. Sen rakentajat tekivät työtä sydämellään. Siellä työskentelivät samanaikaisesti muurari, kivenhakkaaja ja lasimaalausten tekijä. He tunsivat olevansa samanarvoisia toistensa kanssa. He tekivät työnsä ilman palkkaa. He tekivät työnsä Jumalan kunniaksi. Se oli heillä hienoa elämää."

"Jumala on rakkaus, mutta uskon varjossa on ihminen tehnyt hyvin paljon vääryyttä ja hyvin paljon on käsitetty väärin. Kristuksen nimessä on soditu ja tapettu valtavat määrät ihmisiä. Anekaupat ja noitavainot ovat olleet asioita, joilla ihminen on tehnyt vain pelkkää pahaa toiselle ihmiselle."

Taiteilijaprofessori Nandor J. Mikolan paras ystävä on unkarinkielinen Raamattu, joka on hänellä mukanaan kaikkialla.

Teksti:
AINO-HELENA PUKKINEN
Kuvat:
PENTTI PASCHINSKY

SANOMALEHTIEN ILMOITUSTOIMISTO OY
Sita
18. 1. 1980
KOTIMAA
Helsinki
PL
68. 129 IM
1021

Kiinan kirkko elää: valtion arvioiden mukaan kristittyjä on ainakin yhtä paljon kuin ennen vallankumousta eli 700 000 protestanttia ja kolme miljoonaa katolilaista. Kantonin kirkossa seurakunnan työntekijöiden mukaan yli 30 prosenttia on nuoria. Kirkkoja on avattu järjestelmällisesti kaikkialla Kiinassa viime syksystä alkaen. Ensimmäinen koko Kiinaa koskeva kirkolliskokous järjestetään tänä keväänä.

Keräys lukijoillemme

Kirjoja Kiinaan

Nankingin yliopiston uskontotutkimuksen laitos esitti suomalaisille vierailijoille, Seikku Paunoselle ja Tapani Ruokaselle, toivomuksen teologisen kirjallisuuden toimittamisesta yliopiston tutkimuslaitoksen ja mahdollisesti myöhemmin uudelleen avattavan pappisseminaarin käyttöön.

– Me tarvitsemme kaikenlaisia teologisia kirjoja – kaikkein mieluiten englanninkielistä kirjallisuutta, koska täällä puhutaan vain vähän saksaa. Luulen, että tämä on ainoa käytännöllisen yhteistyön mahdollisuus teidän ja meidän välillä. Tietysti toivomme, että suomalaiset jaksavat jatkuvasti rukoilla Kiinan kirkon ja kristittyjen puolesta, sanoi tutkimuskeskuksen edustaja, herra Han Wenzao.

Kotimaa järjestää nyt keräyksen kirjapaketin lähettämiseksi Kiinaan. Pyydämme lukijoitamme tarkistamaan kirjastonsa: jos teillä on englanninkielistä teologista kirjallisuutta, jota ette itse tarvitse, mutta joka on sisällöltään yhä mielekästä ja nykyisen tutkimuksen tulosten mukaista, lähettäkää kirjat osoitteeseen Kotimaa, Pl. 67, 00101 Helsinki 10.

Myös englanninkieliset Raamatut ja Uudet Testamentit ovat tervetulleita – luonnollisesti myös kreikan- ja latinankieliset. Toivomme kirjalähetyksiänne helmikuun kuluessa.

Monet entisistä kirkkorakennuksista on otettu tehtaiksi, kouluiksi ja muiksi yleisiksi laitoksiksi. Niin myös tämä pekingiläinen kirkko, jonka torneissa ei ole enää ristiä.

Lähetysjohtaja Alpo Hukka

Nuorissa kirkoissa voi… heräämistä lähetystyöh…

□ Elämme lähetystyössä maailmanhistoriallisesti ja kirkkohistoriallisesti erityisen kiinnostavaa aikaa juuri nyt. Afrikan ja Aasian nuoret kirkot ovat heräämässä lähetystyöhön ja pyytävät myös meitä menemään sinne, mistä ne ovat löytäneet uusia haasteita, kertoo lähetysjohtaja, rovasti Alpo Hukka.

□ Näyttää siltä, että 1980-luku voi muodostua uudistuvan ja laajentuvan lähetystyön vuosikymmeneksi. Tietä eteenpäin etsitään tänä vuonna kahdessakin suuressa lähetys- ja evankelioimiskonferenssissa ja todennäköisesti niissä juuri nuorten kirkkojen ääni tulee kuulumaan voimakkaana.

– Kotimaan työssä olemme saaneet iloita lähetyskannatuksen ja -harrastuksen noususta, lähetysjohtaja jatkaa.

– On jälkikasvua – tarjolla on nuoria lähtijöitä lähetyskentille. Kun joku aina joskus huolehtii siitä, että miten lähetyksen sitten käy, kun vanhat ovat väistyneet, on tähän todettava, että uusia vanhoja aina vain riittää!

– Taloudellisesti merkittävää on ollut se, että kirkolliskokouksen ja Turun kirkkopäivien vetoomukset seurakuntien budjettivarojen osoittamiseksi lähetystyöhön ovat saaneet vastakaikua. Tietenkin on samalla toivottava, ettei tämä vähennä yksityisiä lahjoituksia ja yksityistä uhraavaisuutta, jota ilman emme tule toimeen.

– Työ esimerkiksi Aasian suurissa kaupungeissa on osoittautunut välttämättömäksi, mutta myös kalliiksi. Ja jatkuvasti nousee eteen uusia haasteita evankeliumin levittämiselle. Niinpä nyt kysymme, mitä Kiinan uusi tilanne saattaa meille merkitä.

70 vuotta lähetyksen yhteistyötä

Melbournessa järjestetään toukokuussa maailmanlähetyskonferenssi Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) lähetys- ja evankelioimistyön komission toimesta. Yleisteemana on "Tulkoon sinun valtakuntasi".

Lähetysjohtaja Hukka osallistuu tähän konferenssiin yhdessä teol.tri Raimo Harjulan kanssa kirkkomme edustajana ja käy menomatkalla myös Kiinassa.

Melbournen kokoukseen antaa omaa lisäväriään se, että tänä vuonna on kulunut 70 vuotta Edinburghin konferenssista, jota pidetään sekä lähetystyön että ekumenian historiassa merkkipaaluna.

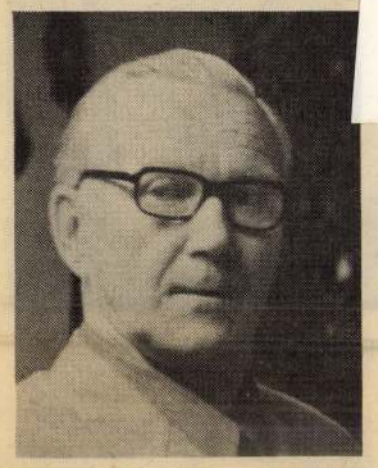

maailmanneuvostoon perustettiin lähetys- ja evankelioimistyön komissio.

Tällä välin pidettiin kuitenkin Lausannessa 1974 protestanttisten kirkkojen, "evankelikaalien" rinnakkaiskonferenssi ja sen jatkona on nyt ensi kesäkuussa Thaimaan Bangkokissa "maailman evankelioimisen konferenssi".

KMN jäämässä lähetystyössä sivuun

Miten KMN:n Melbournen konferenssi ja tämä Bangkokissa järjestettävä suhtautuvat toisiinsa, edustaako jälkimmäinen jonkinlaista KMN:oa arvostelevaa evankelis-konservatiivista protestiliikettä?

– Puheelle protestiliikkeestä ei ole katetta, lähetysjohtaja Hukka vastaa.

– Lausannen konferenssi oli erittäin myönteinen ja nykyisessä mielessä myös edistyksellinen. Sen pohja oli erityisen laaja. Ei missään vastaavanlaisessa konferenssissa ole sitä ennen ollut esimerkiksi yhtä voimakasta afrikkalaista ja aasialaista panosta. Myös Bangkokin konferenssin valmistavat asiakirjat lupaavat paljon hyvää.

Suomesta tähän konferenssiin osallistuvat teol.tri Henrik Smedjebacka ja past. Seikku Paunonen.

– Pikemminkin olisi sanottava niin, että KMN on jäämässä sivuun maailman lähetystyöstä poliittisäsyyisten ratkaisujensa vuoksi. Sen piirissä ei aina kyllin selvästi nähdä, että lähetysjärjestöjen ja -elimien ensisijainen tehtävä on evankeliumin eteenpäin vieminen. Elleivät ne tätä tee, kuka sen tekisi?

– Ympäristönsuojelu ja muut teknologian esiin nostamat kysymykset voisi mielestäni lähetysjärjestöiltä hyvin jättää näiden alojen asiantuntijoille. Tällä en tietenkään tahdo sanoa sitä, etteivätkö nämä aikamme suuret kysymykset kuuluisi itse kirkoille ja kirkkojenvälisille järjestöille.

Lähetys- ja kehitysyhteistyötä rinnakkain

Onko kasvanut huomio kehitysyhteistyöhön merkinnyt lähetysa-

joka näkyvasti on saanut ilmaisunsa niissä yhteisissä julkaisuissa, joissa Suomen lähetysneuvosto ja Ulkoasiainministeriö ovat esitelleet lähetystyötä ja kehitysyhteistyötä.

– Olen todennut, että lähetyksellä, kirkkojenvälisellä avulla ja valtioitten antamalla kehitysavulla on kullakin oma tehtävänsä suoritettavanaan. Mikään näistä kolmesta ei voi korvata kahta muuta eikä mikään näistä suorittaa omaa erityistehtäväänsä ilman kahden muun mukanaoloa.

Palvelu ja todistus kuuluvat yhteen

Kirkkojen avustustoiminnan Hukka on määritellyt kansainväliseksi diakoniaksi. Hän muistuttaa, että lähetyksellä ja tällä kansainvälisellä diakonialla on sama lähtökohta, Missio Dei eli Jumalan lähetys, johon kuuluu sekä palvelu että todistus.

Ei siis ole toista ilman toista ja jyrkkä rajaveto niin teoriassa kuin käytännössäkin on mahdotonta. Kansainvälinen diakonia lähettää avun sinne, minne sitä pyydetään. Lähetys menee kutsumattakin. Näin lähetys kulkee diakonian edellä.

Lähetysjohtaja muistuttaa myös lähetysseuran puheenjohtajan, arkkipiispa Mikko Juvan sanoista:

"Lähetystyö on kirkon ja vain kirkon tehtävä. Kirkolle ja vain kirkolle se on annettu eikä kukaan muu pysty sitä suorittamaan. Juuri lähetystä varten kirkko varsinaisesti on olemassa, julistamassa evankeliumia Kristuksesta Jeesuksesta."

"Kehitysapu taas on kaikkien teollisuusmaiden yhteinen velvollisuus. Osin tämä on hoidettava valtion budjetin kautta, osin vapaaehtoisin keräyksin. Kummastakaan toiminnasta kirkko ja kristityt eivät voi olla sivussa."

"Yksinään ja erillään kirkko julistaa evankeliumia ja tekee lähetystyötä. Yhdessä kaikkien hyvän tahdon ihmisten kanssa kirkko osallistuu kehitysapuun ja auttaa lähimmäistä."

Namibian tilanne painaa mieltä

Entä huolenaiheet juuri nyt?

– Namibian tilanne painaa jatkuvasti mieltämme, lähetysjohtaja Hukka toteaa.

– Ratkaisuun siellä ei vielä ole päästy ja sieltä juuri palannut lähettimme kertoo, että salamurhat, miinojen räjähtelyt ja muu väkivalta jatkuvat.

– Levottomuudet ulottuvat myös Angolan puolelle niin vakavina, että olemme nähneet parhaaksi kutsua siellä olevat kahdeksan lähettiämme pois. Afganistanin tilanteen luoma jännitys Pakistanissa vaatii myös

Heränäisopiskelijat koolla Helsingissä

Rudnay Gyula (Pelsöc, 1878 - Bp. 1957)

„Istók" o.v. 90x65 cm J.l.j.: Rudnay 1920.
Tamás Henrik gyűjteményéből Védett. Kikiáltási ár: 35 000 ft.

—

„Paraytudvar" o.v. 41x50 cm J.l.j. Rudnay. Kikiáltási ár: 15000 ft.

—

„Pipázó paraszt" o.v. 87x61 cm J.l.j. Rudnay 919. Védett.
Kikiáltási ár: 25000 ft.

—

„Esküvői asztaltársaság" o.v. 68x61 cm J.l.j. Rudnay (Restaurált)
Védett. Kikiáltási ár: 25000 ft.

„Lovasok a templomtéren" o. karton 27x33 cm J.l.b.: Rudnay
Kikiáltási ár: 15000 ft.

—

„Hajnali szántás" o.v. 44x55 cm J.l.j.: Rudnay (Restaurált)
Védett. Kikiáltási ár: 15000 ft.

—

„~~Ecsós szekér" o.v.~~ „Ecsós szekér a templom előtt"
o.v. 40x50 cm J.l.j. Rudnay. 1941.
Kikiáltási ár: 25000 ft.

—

„Lovas" vízfestmény 17x20 cm J.l.b.: Rudnay Gy.
Kikiáltási ár: 5000 ft.

—

„Lovasok a hídon" vízfestmény 20x27 cm J.l.j.: Rudnay Gy.
Balra lent: 1935.
Kikiáltási ár: 6000 ft.

./.

„Tájkép" vízfestmény 20 x 29 cm J. l. j.: Ruduay Gy. 1948. (Sérült)

kikiáltási ár: 4500 ft.

„Falu" vízfestmény 15,5 x 23 cm J. l. b. Ruduay Gy. 1943

kikiáltási ár: 5000 ft.

Ruduay Gyula

BÁV 60. Képarkató Bp. 1983. május

Rudnay Gyula (Pelsőc, 1878 – Bp. 1957)

„Fák" o.v. 45×60 cm J. l. j.: Rudnay
kitiáltási ár: 20000 ft

—

„Táncolók domboldalon" o.fa 22,5 × 32,5 cm
J. l. j.: Rudnay (Sérült) kitiáltási ár: 10000 ft.

—

„Lovasszekerek" vegyes technika 13×21 cm J. l. j.: Rudnay Gy. 936
kitiáltási ár: 6000 ft.

—

„Lovasfogat" vízfestmény 15×22 cm J. l. j.: Rudnay Gy.
kitiáltási ár: 4000 ft.

—

„Lovak" vízfestmény 15×20 cm J. l. b.: Rudnay Gy.
kitiáltási ár: 3000 ft.

—

„Vízhordók" o.fa 16×20 cm J. l. b.: Rudnay 913.
kitiáltási ár: 5000 ft.

—

„Cigányok" vegyes technika 27 × 38,5 cm
J. l. középen: Rudnay Gy. (Sérült)
kitiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 59. Képaukció Bp. 1982. december

Rudnay Gyula

Ruduay Gyula (Pelsőc, 1878 - Bp. 1957)

„Kofaház" o.v. 45 x 35 cm J.l.j.: Ruduay
Védett. Kikiáltási ár: 15000 ft.

—

„Fiúfej" tanulmány o.v. 50 x 40 cm
J.l.b.: Ruduay Kikiáltási ár: 18000 ft.

—

„Legelő lovak" o.v. 43,5 x 59,5 cm J.l.j.: Ruduay
Védett. Kikiáltási ár: 20000 ft.

—

„Babonyi táj" vászonlemez 15 x 22 cm
J.l.j.: Babony, Ruduay Gyula, 1943.
Kikiáltási ár: 6000 ft.

—

BAV 58. Képaukció Bp. 1982. szeptember

Rudnay Gyula

RUDNAY Gyula

SCHÉNER Mihály : Gondolatok Kohán Györgyről. = Uj Auróra, 1983/3. 88.p.

Tornyai és köre igy Rudnay hatása Kohánra.

Rudnay Gyula

RUDNAY GYULA Kossuth-díjas festőművész emlékére szobrot avattak szombaton a Somogy megyei Bábonymegyeren. Rudnay szobrát a család kezdeményezésére és közcélú áldozatvállalása nyomán állították fel.

Népszabadság, 1987. V. 25

1021 díjas festőművész

3. TÁBLÁZAT

x	$\pi(x)$	$R(x)$
100 000 000	5 761 455	5 761 552
200 000 000	11 078 937	11 079 090
300 000 000	16 252 325	16 252 355
400 000 000	21 336 326	21 336 185
500 000 000	26 355 867	26 355 517
600 000 000	31 324 703	31 324 622
700 000 000	36 252 931	36 252 719
800 000 000	41 146 179	41 146 248
900 000 000	46 009 215	46 009 949
1 000 000 000	50 847 534	50 847 455

4. TÁBLÁZAT

Számköz	A prímszámok várható száma	A prímszámok valóságos száma
100 000 000-től		
100 150 000-ig	8142	8154
1 000 000 000-től		
1 000 150 000-ig	7238	7242
10 000 000 000-től		
10 000 150 000-ig	6514	6511
100 000 000 000-től		
100 000 150 000-ig	5922	5974
1 000 000 000 000-től		
1 000 000 150 000-ig	5429	5433
10 000 000 000 000-től		
10 000 000 150 000-ig	5011	5065
100 000 000 000 000-től		
100 000 000 150 000-ig	4653	4643
1 000 000 000 000 000-től		
1 000 000 000 150 000-ig	4343	4251

5. TÁBLÁZAT

Számköz	Az ikerprímek várható száma	Az ikerprímek valóságos száma
100 000 000-től		
100 150 000-ig	584	601
1 000 000 000-től		
1 000 150 000-ig	461	466
10 000 000 000-től		
10 000 150 000-ig	374	389
100 000 000 000-től		
100 000 150 000-ig	309	276
1 000 000 000 000-től		
1 000 000 150 000-ig	259	256
10 000 000 000 000-től		
10 000 000 150 000-ig	221	208
100 000 000 000 000-től		
100 000 000 150 000-ig	191	186
1 000 000 000 000 000-től		
1 000 000 000 150 000-ig	166	161

KEDVES ÉLET ÉS TUDOMÁNY!

(Folytatás a 130. oldalról)

Ha aztán esősebb az időjárás, a peremről valóságos *vízesések* zúdulnak alá, szép tavacskákat hozva létre az aljban. Ugyanezek a záporpatakok mosták ki a sziklafalakban tátongó üregeket is, amelyek közül némelyek kagylószerű körvonalaik révén valósággal *hangtükörként* működnek. Ha ugyanis fókuszpontjukat sikerül kitapasztalni, abban fölerősítve halljuk a távoli beszédet vagy hangokat. Sajnos, ezeket az üregeket — akárcsak a mállékony konglomerátumból keletkezett szobrokat — nagyon *kikezdi* a víz és a szél, s félő, hogy egy emberöltő múlva a Sárkányok-kertjének szobrai *megsemmisülnek*.

Talán valamilyen megfelelő *védőbevonattal* megmenthetnék őket az enyészettől!

Megemlítem még, hogy a közvetlen környék szűk völgyei szintén rejtegetnek turistaszemnek való látnivalókat, a táj növény- és állatvilága pedig botanikai és zoológiai meglepetéseket.

Dr. Xántus János
(Kolozsvár—Napoca)

Egy bizarr szoborcsoport; a jobb szélen a „pásztorlányka"

Nyírfák nőttek a kőoszlopok tetején

(A szerző felvételei)

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT

RUDNAY GYULA

Önarckép

Rudnay Gyula (1878. I. 9.—1957. I. 4.) nagyjainknak ama nemzedékéhez tartozott, mint *Tornyai, Koszta, Krúdy, Móricz Zsigmond*, akiket ugyanaz a hivatástudat ösztökélt, mint *Adyt*.

„Nagyot végezni mégis mi jövünk,
Nagyot és szépet, emberit
s magyart."

Hírt vinni a világnak a művészet nyelvén a *magyar tájról*, a *magyar népről* és e nép álmairól — ezt akarta Rudnay.

Képei meghódították a *külföldet* is. Aranyérmek és kitüntetések sora jelzi azt az utat, amely *Munkácsy Mihály* sikerei óta páratlan festészetünk történetében. A külföldi kritikák — a közönség véleményének visszhangjaként — éppen azt méltányolták festészetében, ami saját irányzataiktól megkülönböztette Rudnayt: művészetének *magyar, nemzeti* jellegét. S ezt nemcsak tárgyválasztásának *néprajzi* eredetiségében fedezték föl, hanem a nép gondolkodás- és érzésvilágát kifejező művészi látásmódjában is. Legjobb szemű kritikusai közül az egyik, *Alessandro di Stefani* olasz művészettörténész mesterünk *milánói* kiállítását méltatva így írt: *„Rudnay minden képe magyar jeleneteket, magyar tájakat ábrázol, ezeket valósággal átlelkesíti az a szinte áhítatos szeretet, amellyel hazája iránt viseltetik."*

Csipkekendős nő

Rudnay pályakezdésének idejében — a századfordulón — művészeti életünk legkülönbözőbb területein egyre több az olyan törekvés, amely korántsem a hivatalos millennium alkalomszerű „hazafiságából", hanem a *reformkor* szellemére emlékeztető törekvésekből táplálkozik. Az építészetben *Lechner Ödön* új utakon, jelentős eredményekkel törekedett a magyar művészet elemeinek érvényesítésére. Munkásságának hatása alatt az *iparművészetben* is megindult e folyamat. Ez időben kezdődik *Bartók* és *Kodály* új korszakot nyitó munkálkodása a népzenének zenekultúránkba való bevonásáért.

Érdekes módon festői céljait Rudnayval is a magyar *népi zene* ihlető ereje sejteti meg. A mester — aki kiváló hegedűjátékos is volt — erről így ír: *„A hatást... amit toborzóinkkal, Rákóczi-kesergőinkkel az emberek előtt elértem itthon is, Münchenben, Rómában, Párizsban — ezt kell a festékből is kikényszeríteni."*

A nép életének szüntelen tanulmányozása vezette el első önálló festői eredményeihez. Ünnepeiken kivált táncaikat figyelte; rádöbbent, hogy ezt kell megragadnia: a tánc szellemét, a mozdulatokban, a dobbantásban, a vállak és a derekak rántásában, a karok lendületében megmutatkozó ritmust. E felismerés után emlékezetből festette meg a csárdás képeit. *„Ekkor vált világossá előttem* — írja visszaemlékezéseiben —, *hogy a természet leghűségesebb lemásolása — még ha a legszebb eredményt adja is — nem elég kifejezési eszköz számomra. Nem elszakadni a természettől, de a valószerűséget megtartva át kell alakítanom, hogy a kép az én érzésvilágomnak, izlésemnek megfeleljen."*

A nép táncainak témája különböző változatokban foglalkoztatta. Az erről festett képei eleven színűek, vidám pirosak, kékek, villogó fehérek, bársonyosan ragyognak ki a háttér zöldes-barnás tónusából. Később színeinek skáláját erősen *csökkentette*, s inkább a sötét és a világos ellentétek kidomborítására törekedett. A fiatal *Lyka Károly* — Rudnay első méltányolója — joggal figyelt fel e képek zeneiségére, és így ír: *„Bizonyos dacos capricciót ad tompa világítású képeinek a hirtelen belerántott néhány fehér folt: egy igásló alakja, egy paraszt fehér ruhája. Szinte olyan, mint mikor a hallgatóba egyszerre belerántják a frisset..."*

Rudnay művészetét mintegy fél évszázaddal később Lyka Károly így méltatta a mester halálakor az *Élet és Tudományban* megjelent emlékezésében: *„...akik azokon a mezőkön keresik mesterünk művészetének nyitját* — írta —, *ahol a modern stiluskísérletek virulnak, sohasem fognak Rudnayra akadni. Nála, mint ideáljánál, Munkácsynál is, ezek az »izmusok« csupán másodlagos jelentőségűek, sőt egyáltalán kívül esnek festészetének keretén. Művészete ugyanis, mint egész szellemi alkata, tiszta líra, amelynek egyetlen célja érzelmi életének vágyait, örömeit, bánatát színek és formák segítségével kifejezni..."*

Rudnay Gyula, aki pályakezdésekor éveket töltött külföldön, jól ismerte a nyugati festészeti irányzatokat, ezek azonban nem hatottak művészetére, s csak néhány korai művén fedezhetők fel a *posztimpresszionizmus* és a *szecesszió* nyomai. Az ő felfogása szerint: ha idegen festészeti irányok eszközéhez nyúl a festő, akkor a magyar tárgy, gondolkodás, érzület kifejezése nem sikerülhet neki. Az egyetemes művészet értékeit — vallotta — éppen a sajátos nemzeti művészeti eredmények gazdagítják. *„Sőt minél elütőbb, minél különállóbb e művészi sajátosság* — írta —, *annál gazdagabban járul hozzá, éppen újszerűségével, az egyetemes művelődéshez..."*

Művészi elvek már a fiatal Rudnayban kialakulóban vannak. Bizonyítja ezt az a nyilatkozata, amelyben a *nagybányai* festőkkel való kapcsolatáról beszél: *Célunk közös volt. Művészetet akart mindenki. Sőt: magyar művészetet. De hogyan akarta ezt megvalósítani, milyen úton, ebben már kezdetben megmutatkoztak a különbségek. Akkoriban az európai művészeti viszonyok és ízlés erősen befolyásolták a közvéleményt. Én azt mondottam: ne hallgassunk senkire: az idegen eszme, idegen gondolatkörök, idegen művészet szükséges ugyan mint értékemelő, azonban csak mint termékenyítő eszköz, az eredménynek azonban tiszta magyarnak kell lennie. Hollósy megértett engem: ...menjen mindenki a maga hite után — így biztatott!*

Fiatalkori munkáiból főleg *grafikai* alkotásokat ismerünk. Ezek arról tanúskodnak, hogy Rudnay Hollósynál — első mesterénél — megtanulta a szigorú iskolázottságú *valósághű* természetábrázolást és az életszerű, finom, aprólékos festésmódot. *„Hogy Hollósytól elkerültem* — írja egy helyütt Rudnay —, *sajátosképpen az*

irodalom hatása alatt nagy átalakulás ment bennem végbe: majdnem döntő benyomással volt rám az orosz irodalom." Ekkoriban készült rajzainak alakjai magukba süppedt kis öregek, *Gorkij* emberei. E festői hatású grafikák bensőséges érzésvilágukkal a francia *Carrière* művészetére emlékeztetnek, s a fehérek és fekete árnyékok játékában már későbbi olajképeinek előzménye is megmutatkozik.

Rudnay 1905-ben, *Hódmezővásárhelyen* baráti környezetre talált *Tornyai János, Endre Béla* és *Pásztor János* társaságában. Mindnyájan nehéz körülmények között éltek, de gondjaik nem térítették el őket kitűzött céljuktól: a *nép* életét akarták megismerni és kifejezni. Naphosszat kint csatangoltak a tanyákon, a *Tisza-parti* füzek alatt bújták a parasztudvarokat, s esténként fáradtan pihentek meg a búbos kemencék mellett. A néppel és a tájjal való eleven kapcsolat, egymást serkentő szenvedélyes vitáik termékenyítően mozdították elő művészi fejlődésüket.

Bár Vásárhelyen Rudnay teljes benső odaadással élte át az alföldi síkvilág lassú, ólomsúlyú életét, festői érdeklődése mégsem a Tornyai-féle „nagy sömmi"-t kereste, s nem is a szunnyadó kunyhók mélyén borongó, lefojtott parasztdrámát. Nem

(1878. I. 9 – 1957. I. 4.) Kossuth-

Balra:
Olvasó nő

Jobbra:
Cigánylány

lévén alföldi ember, s paraszti származású sem, festészete másképpen kötődött e világhoz, mint vásárhelyi művésztársaié.

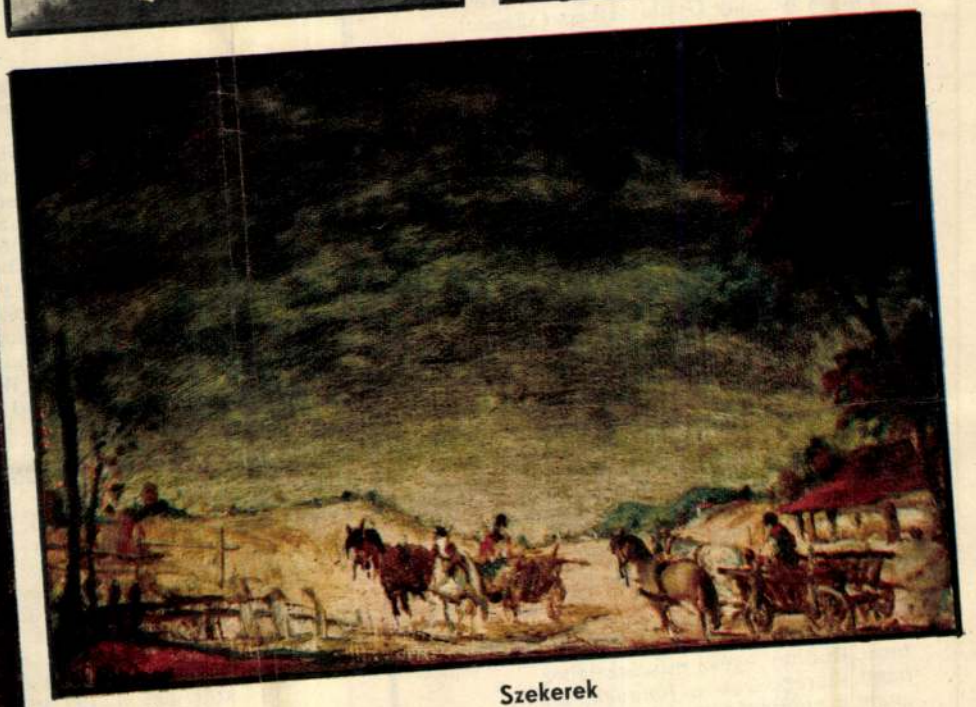

Bohémek
(A színes felvételeket a Corvina Kiadó archívumából kölcsönöztük)

Szekerek

Festészetének *egyéni* és *drámai* hangvételét az *első világháború* vihara hozta meg számára. Mint *Mednyánszky László* és *Vaszary János*, ő is a közvetlenül átélt élmények és friss benyomások hatása alatt festette megdöbbentő erejű műveit a háború áldozatairól.

Mély együttérzéssel ábrázolja a szegényeket, a nincstelen földönfutókat. A *Menekülők* című képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a *Lengyel proklamáció*, az *Orosz hadifoglyok* és a *Kozák táborozók* című — az első nagy sikerű kiállításán, 1918-ban az *Ernst Múzeumban* bemutatott — képein pedig a *lengyel* nép függetlenségi harcáról és az *orosz* nép hős fiairól szól.

A Tanácsköztársaság — felismerve Rudnay művészetének haladó jellegét — megbízta *Petőfi Apostolának* illusztrálásával.

A megrázó személyes élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan művek követték, amelyeket a *magyar múlt* történelmi hangulata, a hősiesség és a virtus ihletett meg. E képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok — gyermekkori emlékként — ismétlődő témáivá váltak Rudnay művészetének. *„Képeinek ez a csoportja* — írja e művekről Lyka Károly — *feltárja előttünk azokat az időket, amikor Csokonai Vitéz Mihályt dalokat írt Lillához és a csókbőrös kulacshoz, Katona József Pestre szökött színházat látni, Déryné énekét tapsvihar köszönti Kassán és Kolozsvárott, Petőfi Sándor költeményein lelkesedett az új nemzedék."*

E képzelet szülte — a múltba vezető — világot megelevenítő festményeivel váltakoznak a közvetlen át-

élés nyomán készült *arcképei* és *tájképei*. Ezek nemcsak hazai festészetünknek, hanem az egyetemes művészetnek is maradandó értékei. Az is tanúsítja ezt, hogy a hazai képtárakon kívül a *velencei Galleria Moderna*, a *római Galleria Nazionale*, a *genovai Galleria Moderna*, a *brüsszeli Szépművészeti Múzeum* és más külföldi képtárak őrzik őket. Különösen portréi mutatják átélőképességét és lélekábrázoló tehetségét. A *feleségéről* készült arcmásokat a mívesség klasszikus értelemben vett tudása — a festői előadásmód, a stílus és az artisztikum törvényeinek tisztelete — jellemzi. Az érzékenyen festett *Csipkekendős nő* az egyik legszebb magyar arcképünk. Ugyanígy *önarcképei* is lenyűgöznek az arcjáték változatosságával.

Hasonlóan klasszikus értékű alkotások Rudnay Gyula *tájképei*. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„A földet érzem, mely viharban ázott,
az eget érzem, mely bizton hajol ránk"

— írja *Juhász* Gyula Rudnayról szóló versében.

Korai tájképein gyakran festi a vihartól fenyegetett *természetet*. De meglátja az igénytelen témákat is: az árva kútágast, a magányos galambducot, a roskadozó fészert, az elhagyott pázsitot, a poros útkereszteződést — és képein életet ad nekik. Későbbi művein egyre inkább a falu és a tájak csöndje kezd beszélni: a mozdulatlanság nélküli levegőben, csendes alkonyokon Rudnay örök *madarai* frissen hasítják az eget. Az áttetsző légben végtelen távlatok nyílnak... Üdezöld, kék és hamvasszürke színekkel erdők, dombok és rétek formáit nagy foltokban összegezi. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepe van a *fénynek*, amely *„nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó"* — mint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes tájképstílust teremtett.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló frisseséggel kapcsolódott bele művészeti életünkbe. 1947-ben — évtizedes művészpedagógusi munkásságának betetőzéseként — „népi festőakadémiát" szervezett *Baján*, s a város tehetséges fiataljait és a környező falvak parasztifjait tanította ott. Népi demokráciánk 1948-ban *Pro Arte* kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, majd a következő évben *Kossuth-díjat* adományozott neki, s az *Érdemes Művész* címet is elnyerte.

Életműve a magyar művészi hivatástudatnak lelkesítő és tiszteletre méltó példája, egyszersmind festészetünk legnemesebb *realista hagyományainak* maradandó értékű őrzője, továbbfejlesztője.

Bényi László

Egy a középkorból

DURHAM

A vasúton vagy közúton érkezőnek már messziről feltűnnek *Durham* (ejtsd: daröm) ősi katedrálisának és sok évszázados várának körvonalai, jelezve, hogy a város a középkorból ered, s alapításának kettős — vallási és katonai — oka volt.

Anglia északkeleti részének ez az alig húszezer lakosú városa az azonos nevű grófság székhelye (az angolok ma is grófságnak nevezik a legtöbb megyéjüket), műemlékekben roppant gazdag település. Korai története és intézményei nemcsak a mi szemünkben, hanem az angolokéban is fölöttébb különösnek és sajátságosnak látszanak. [Cikkünkben *Anglián* nem az egész szigetet, hanem annak — mint térképünk is mutatja — csak *Walesen* (velsz) és *Skócián* kívüli részeit értjük. — *A szerk.*]

Caesartól Cuthbertig

Julius Caesar i. e. 55-ben meghódította és később a római birodalom tartományává szervezte Britanniát. A későbbi római császároknak azonban állandóan szembe kellett nézniük a *skótok* és a *piktek* támadásaival (abban az időben a skótok még javarészt a mai *Írország* területét, a piktek pedig — akikről csak keveset tudunk — a mai Skócia területét népesítették be). E támadások elhárítására építtette *Hadrianus* császár azt a 120 kilométernyi hosszúságú falat, amely a *Solway-öböltől* (szolvéj) a mai *Newcastle* (nyúkaszl) mellett levő *Wallsendig* (vólzend = „a fal vége") a római birodalom katonai és közigazgatási hatalmának északi határát jelezte. Ez az egyik szakaszán kőből, a többin földből emelt fal nagyobbrészt *máig megmaradt*. Durham nincs messze az erődítményrendszertől, ám a mai város közelében nem tudunk római településről.

Az utolsó római légiók i. sz. 410 táján hagyták el az országot. Az őslakók utóbb nem tudták megvédeni szigetüket az akkor a mai *Dánia* területén és *tőle délre* élő *angolszászoknak* s a Dánia *nyugati szélén* élő *jütöknek* a behatolásától, s nagyjában a mai Wales területére szorultak vissza. A VI. század végére és a VII. század elejére az angolszászok fölvették a kereszténységet, végleg letelepedtek, s hamarosan fontos szerepet vállaltak magukra a középkori műveltség terjesztésében.

Durham korai története szorosan összefonódik a legnagyobb angolszáz „szent", *Cuthbert* (kaszbőt) nevével. Cuthbert, a pásztorfiú a VII. század derekán szerzetes lett. Az ír és skót egyháznak egyik leghíresebb kolostora, *Lindisfarne* (lindiszfán) szigetére került, s egy ideig a kolostor apátja volt. Remetei életmódjáról már akkor sokat beszéltek, halála után pedig legendákkal övezték alakját. A legendák szerint ahányszor felnyitották a koporsóját, testét mindig „romlatlan állapotban" találták — s abban a korban

A moszkvai rádió a külföldi sajtónak és rádiónak a Mindszenty-perrel kapcsolatos rágalomhadjáratáról

Moszkva, február 7. A moszkvai rádió hétfő reggeli adásában budapesti jelentés alapján közölte, hogy a nyugati államok reakciós sajtója és rádiója a Mindszenty-per kapcsán rágalomhadjáratot indított Magyarország ellen, hogy megfossza hitelüktől a perről szóló tudósításokat.

Ezzel kapcsolatban valótlan híreket terjesztettek arról, hogy a külföldi tudósítók nem közölhették az igazságot, hogy Magyarországon cenzura van és a levelezőknek célzatosan tolmácsolták és csak kommunista újságírókat vagy velük együttérzőket bocsátottak be a tárgyalásra.

A tárgyaláson résztvett külföldi tudósítókat ezek a valótlan hírek annyira felháborították, hogy Pürstnek, a Reuter-iroda budapesti tudósítójának javaslatára közös nyilatkozatban foglaltak állást a nyugati sajtó és rádió rágalomhadjáratával szemben.

A jelentés ezután szószerint idézte a külföldi tudósítók közös nyilatkozatát, közölte, hogy azt 12 állam sajtóját képviselő 27 újságíró írta alá és névszerint fel is sorolta az aláírókat.

Rögtönítélő bíróság előtt a Jobbágy-utcai gyilkos

A rögtönítélő bíróság *Dán* Andor elnökletével ma vonja felelősségre a gyilkos Jánossi Gyulát, aki néhány héttel ezelőtt a Jobbágy-utca 10. számú nyilvános házban meggyilkolta *Gergely* Annát.

A tárgyaláson dr. *Telek* Lajos ügyész vádindítványának elhangzása után dr. *Kelemen* Endre törvényszéki orvosszakértő mondta el véleményét a halál okáról. Kijelentette, hogy Gergely Anna halálát fulladás okozta. Dr. *Balassa* és dr. *Tóth* törvényszéki elmeszakértők kifejtették, hogy Jánossinak nemmiféle gyógyíthatatlan betegsége nincs és nem szenved elmebajban.

Ezután megkezdődött Jánosi kihallgatása.

— Bűnösnek érzi magát? — kérdi Dán tanácselnök.

— Igen — válaszolja halkan a fiatalember.

— Tudja, hogy gyilkosságot követett el?

— Igen. Meggyilkoltam Gergely Annát...

Pillanatnyi csend, majd az elnök szólal meg újra:

— Előre megfontolta, hogy meggyilkolja és kirabolja?

— Igen — válaszolja Jánossi és fejét lehajtva áll bírái előtt.

Ezután részletesen feltárul a bíróság előtt, hogy milyen előrelátással és megfontolással gyilkolta meg Gergely Annát.

A tárgyalás tart.

Endre László barátja a népbíróság előtt

A népügyészség elkészítette a vádiratot *Szappanos* Imre volt téglagyári vezérigazgató ellen. Szappanos a háborúban csatlakozott a szélsőjobboldali mozgalmakhoz. Szoros barátságot tartott fenn *Endre* Lászlóval és a többi nyilas politikussal. A gyárban a tisztviselők előtt állandóan kifejezésre juttatta Hitler-imádatát. A munkásokkal szemben antiszociális magatartást tanusított. 1944-ben munkaszolgálatosokat foglalkoztatott, a legsúlyosabb munkát végeztette velük és a megfenyítésüket követelte a katonai parancsnoknál. Ügyét rövidesen a népbíróság tárgyalja.

Kettős öngyilkosság

Rejtélyes hátterű kettős öngyilkosság ügyében indított nyomozást a rendőrség. A Jókai-utca 1. számú házban lévő lakásán gázzal megmérgezte magát *Szikora* Sándorné. A fiatalasszony holttestének közelében egy fiatal férfi holtteste volt. Valószínűnek látszik, hogy kettős öngyilkosság történt. Az egyelőre még ismeretlen halott férfi személyazonosságának megállapítására és az öngyilkosság okának kiderítésére megindult a nyomozás.

Uszoda Óbudán, sporttelep a Vérmezőn, a tabáni temető helyén és több külvárosban

A Sporthivatal nagyvonalú tervei

Érdekes áliratot kapott *Bognár* József polgármester *Hegyi* Gyula államtitkárról, az Országos Sporthivatal vezetőjétől.

Hegyi államtitkár áliratában megállapítja, hogy

a főváros sporttelepeinek száma jóval az országos átlag alatt van,

holott éppen a füstös levegőjű városban volna szükség aránylag több zöld területre, sporttelepre.

Kéri a polgármesteri, hogy minden számításba jöhető területet jelöljön ki erre a célra. Az Országos Sporthivatal már helyszíni szemlét is tartott s megállapította, hol van szükség és lehetőség sporttelep létesítésére?

Az Országos Sporthivatal kéri a fővárostól Budán a Bécsi-út 267. számu területet. Ezen olyan bő melegvízforrás van, amely alkalmas egy uszoda ellátására. A vizet most az óbudai Fehérítő használja fel.

Kéri továbbá a Bécsi-úti Bohn téglagyár területét, abban az esetben, ha a gyárat a racionalizálás során megszüntetnék. Ez a terület könnyen kiképezhető nagyobb tömegek befogadására alkalmas nézőhelyek építésére is.

A Szérűna-út menti felhagyott agyagbányában az állami erdőgazdasági üzem számára kellene sporttelepet létesíteni. A Déli-vasút környékén és a Várban lakók sportlehetőségének biztosítására az Országos Sporthivatal szükségesnek tartja

krisztinavárosi sporttelep

létesítését. Erre a célra legalkalmasabb a Vérmező lenne. Ide nem terveznek nagyobb befogadóképességű sporttelepet, sem tribünöket. A Rácfürdőtől északra eső területet is sporttelep céljára kérik.

A volt tabáni temető helyén

ifjúsági sporttelep létesülne. A terület egy részét közparkká képeznék ki. A nagy sportpálya hosszában mindössze ötsoros gyepes lépcsős lelátót építenének, az öltözőhelyiségeket pedig a park szintje alatt a talajba építenék be. Ez állandó gyakorlótere lenne a Testnevelési Főiskolának, a Rendőrakadémiának, a Magyar Optikai Műveknek, a MÁV Déli-vasút dolgozóinak, a közelben lévő kollégiumoknak, tanítóképzőnek és a kerületben lévő 29 iskola tanulóinak.

Az említetteken kívül sporttelep számára kérik a Lágymányoson a vasúti töltéstől délre eső területet.

Az Országos Sporthivatal tervezete foglalkozik

a margitszigeti volt MAC-pálya

újjáépítésével is. Ezt a sporttelepet a Magyar Atlétikai Szövetség, a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szabad Szervezete és az V. kerületi Testedzők sportolóinak rendelkezésére kívánja bocsátani az Országos Sporthivatal.

A pesti oldalon

a következő helyeket kéri sportpálya céljára a fővárostól az Országos Sporthivatal:

A XIII. kerületben a Rákospatakon túl a Hajdu-utcától nyugatra eső részt a MÉMOSz sportegyesülete kapta meg. A Sporthivatal ezen a területen még egy sporttelep létesítését tartja szükségesnek.

A XIV. kerületben a Csömöri-úti keleti oldalán a Rákospatakon túl kérnek területkijelölést. A Tábornok-utca és Várna-utca mentén a Törökőri Sportegyesület számára javasol területátengedést a Sporthivatal. Az Egressy-út és Róna-utca sarkán lévő szabad területet, vagy a Róna-utca mentén más megfelelő területet tart alkalmasnak a Sporthivatal újabb sporttelep létesítésére.

Kőbánya északi részén

a Pilisi-út és Rákospatak elágazása által bezárt háromszögű területet kellene kijelölni sporttelep céljára. Kőbányán az újhegyi Sibrik Miklós-úti menti új lakótelepülés területén is sportpályát kellene létesíteni.

Az Országos Sporthivatal javaslatát városrendezési szempontból sürgősen megvizsgálják.

Pakots György

Titokzatos éjféli sírbontás a Farkasréten

Hajnalban a Farkasréti temetőben a temetészek egyik frissen hantolt sírt felbontva találták. Először azt hitték, hullarablók vagy hullafoszlogatók garázdálkodtak, de a rendőrség később megállapította, hogy az ismeretlen éjszakai sírásók, akik a sírban lévő földet egészen a koporsóig kiásták, a koporsóhoz nem nyúltak, fedelét fel sem nyitották s abbahagyták az ásást, anélkül, hogy bármit is magukkal vittek volna. Még a koszorúból sem hiányzott egy sem. A rejtélyes háttérünek látszó éjszakai sírásás ügyében rendőri nyomozás indult.

Egy református pap drámai öngyilkossága

Debrecen, február 7. (A Világ tudósítójának jelentése.) A biharmegyei *Sáp*on a református templom harangozója reggel *hollan, hatalmas vértócsában találta a falu fiatal református papját, a 30 éves Török Imrét lakásán. A papnak, egyéves kisfiának és kétéves kislányának el voltak vágva az erei. A pap már halott volt.*

A fiatal pap és felesége már régóta rossz viszonyban voltak egymással. Az asszony nem is tartózkodott már otthonában. Valószínűleg *ezért dobta el magától az életet a fiatal pap s gyermekeit magával akarta vinni a halálba.* A két gyermek megöléséhez azonban nem volt elég ereje, a szenvedett sebek és a nagy vérveszteség ellenére *a gyermekek életben maradnak.*

Szeged új vezetőinek beiktatása

Szeged, február 7. (A Világ tudósítójának telefonjelentése.) Szeged törvényhatósági bizottsága szombaton délben díszközgyűlésen iktatta be hivatalába Tóth Antal helyettes polgármestert és a négy új tanácsnokot. A kisgazdapárti Tóth Antal beiktatására Szegedre érkezett Csala István földmüvelésügyi miniszter, Bognár József, Budapest polgármestere és több kisgazdapárti képviselő.

Takarékoskodj a papirossal fontos nemzetgazdasági érdek

Tíz évre ítéltek egy nyilas pártszolgálatost

A népbíróság *Jónás* tanácselnök vezetésével ma tárgyalta *Erős* Sándor volt nyilas pártszolgálatos bűnügyét. Erős 1938-ban lépett a nyilaspártba. Munkatársait igyekezett megnyerni a nyilas eszméknek s amikor látta, hogy társai elfordulnak tőle, mert helytelenítik nyilas magatartását, feljelentette őket a katonai parancsnoknál. 1942-ben észrevette, hogy Reis Károly békepárti, kommunista röpcédulákat terjeszt. Aladta a rendőrségnek s Reist kivégezték. 1944 végén fegyveres pártszolgálatot teljesített.

A népbíróság tízévi fegyházbüntetésre ítélte.

Darvas József építési miniszter vendégül látta a köztársasági ünnepségre érkezett 45 tagú orosházi csoportot, amelynek tagjai Orosháza 13 iskolájának legkiválóbb tanulói közül kerültek ki. A gyerekek legtöbbje még nem járt a fővárosban. A miniszter hosszasan elbeszélgetett az úttörökkel és felhívta őket, nézzenek körül Budapesten, lássák meg, mit épített a népi demokrácia és tanuljanak belőle, mert egykor ők is ennek az országnak továbbépítői lesznek. Az úttörők nevében Andrekó Mária tett ígéretet a további jó tanulásra. A gyerekek meglátogatták a csillebérci kisvasutat, az országházat, a Weiss Manfréd gyárat és megnézték az újjáépült hidakat.

Vásárlók Versenye (február 1-15) egyben a KISKERESKEDŐK VERSENYE

Gyapjúszövet, selyem- és vászonáru, divatáru, kötöttáru, rövidáru, kézimunka, fonal, függönyanyagok, férfi-, női felsőruhák, gyermekruhák, ballon-, sportruhák kiszolgálásában

a **textilkiskereskedők**

a vásár ideje alatt ízlésükkel, udvariasságukkal, minőségi áruikkal versenyeznek a fogyasztókért. **Vásárlásaival Ön is vegyen részt a**

textilkiskereskedők

„Vásárlók Versenyében"

Közvéleménykutatás a Vásárlók Versenyében

A Téli Vásár folyamán a Közvéleménykutató Intézet több kérdést adott fel az Állami Áruházak vásárlóinak, hogy kiderítse a »vásárlók versenye« eredményeit és rugóit.

Főleg az ipari munkásság, a nem ipari üzemben foglalkoztatott fizikai dolgozók, a nem vezető állású tisztviselők, a kispolgárság és a dolgozó parasztok válaszai érdekelték. A válaszokból kitűnik, hogy a textiláruk voltak a vásár sztárjai, de nagy mennyiségben vásároltak cipőt, háztartási cikkeket és sok apróságot.

A válaszokból kitűnik, hogy a vásár erősen ösztönözte a vásárlókat arra, hogy olyasmit is vásároljanak, amit egyébként nem vettek volna meg.

A csökkentett árak elsősorban arra adtak alkalmat, hogy a vásárlók kiegészítsék ruházatukat. Másodsorban a háztartási cikkekben való hiányokat, főleg edényeket pótolták. Többen említették, hogy évek óta most tudtak először lakberendezési tárgyakat vásárolni. A lakberendezés kiegészítését elsősorban az ipari munkásság, másodsorban a nem vezető állású értelmiség hangsúlyozta. A vásár harmadik napján történt kérdezésre adott válaszok túlnyomó többsége úgy hangzott, hogy szándékában áll az illetőnek a vásár tartama alatt még többször is vásárolni. Egyrészt azok, akik hetibérben kapják fizetésüket, a következő bérfizetés után is vásárolni akarnak, mások viszont arra hivatkoztak, hogy még több áruházban nem nézhettek körül.

A megkérdezettek úgyszólván kivétel nélkül úgy nyilatkoztak, hogy szívesen vennék, ha az Állami Áruházak minden évszakban rendeznének hasonló vásárt.

Amikor Móra Ferenc tanoncokat oktatott...

Emlékezés a nagy íróra, halálának 15. évfordulója alkalmából

1949 február 8-án tizenöt esztendeje lesz annak, hogy a félegyházi »foltozó szűcs« és a »kenyersütögető asszony« fiacskája Szeged városában örökálomba merült. Ha volt valaha magyar író, akit a »nép fiának« lehet nevezni, akkor a kiskunfélegyházi származású Móra Ferenc, valóban az volt. Móra mindig az elnyomottak mellett szólalt meg, soha sem szolgálta az uralkodó hatalmat, az üldözötteket védte oly időkben is, amikor maga is üldözött volt.

Remek írásaiban azoknak állított örök emléket, akik ellen a feudális Magyarország a legtöbbet vétkezett. A tanoncok valóságos páriái voltak a letűnt rendnek. Móra Ferenc plasztikus képet ad a magyar tanonc életéről is »A kalcinált szóda« c. rajzában.

— Mindig kegyeltje voltam a sorsnak — írja ismeretes finom öngúnyával — mint szolid és jóerkölcsű ifjú, előkelő protektorokkal is rendelkeztem. Bejuttattak az inasiskolába havidíjas tanítónak.

— Közismeretet fog tanítani — mondta az igazgató, ahogy bemutatkoztam neki és ideadta az előírt tankönyvet is. Nagyon érdekes könyv volt, találtatott benne csillagos ég, váltóisme, községi autonómia, légtünetek, Dugovics Titusz, barómorvoslás és északamerikai szabadságharc. Mindjárt láttam, ahogy átlapoztam, hogy nagy tudós lehetett, aki csinálta, de ék éppen vidéki inasiskolában nem tanított soha. Jól is sejtettem: a könyvet maga az iparoktatási főmufti írta.

— Nono, hiszen nem a könyv a lényeg az inasiskolában, hanem a fegyelem, a fegyelem! — adja a használati utasítást az igazgató.

— Fegyelmezni, fegyelmezni: ez a fő! — mind ezt mondták a többi kollégák is. Voltak vagy huszan, elemi tanítók, középiskolai tanárok, valamennyien edzett hősei az inasoktatásnak. Volt aki megtapogatta a karomat és aggodalmasan csóválta meg a fejét, mert vékonyallotta. Volt aki azt tapasztalta, hogy a sétapálcával is lehet boldogulni, de akik legtöbb jóakarattal voltak hozzám, azok a méterrudat ajánlották. Tudniillik, hogy amint az osztályba belépek, a méterrudat kell találomra az inasok közé vágnom, akkor csönd lesz. Húsz esztendő távlatából visszanézve, a gyakorlatiasság pálmáját a méterrudasoknak kell adnom.

— Egyszer vaktában kinyitottam a könyvet valahol: A szóda című olvasmányra nyitottam. Aztán vaktában rámutattam egy egérképű inasra:

— No olvasd!

A gyerek addig olvasott, hogy a szóda legfinomabb fajtája a *kalcinált szóda*. Ezt aztán olvasta kancellistnak, kancsinálnak és csak azért nem tért ki a nyelve szegénynek, mert engem elfutott a düh.

— Milyen inas vagy te fiam?

— Szabóinas.

Hát a keserves poncius-pilátusát annak a m. kir. állami iparoktatási szaktudománynak! Én tanultam az egyetemen természethistóriát, nyelvtudományt, csillagászatot, művelődéstörténetet, esztétikát, politikát, de kalcinált szódának a nevével soha ebben az életben nem találkoztam. Hát minek kelljen azt tudni egy istenadta szabóinasnak, amit az egész magyar képviselőház és főrendiház együtt sem tud!

És máig se teszek szemrehányást magamnak érte, hogy önhatalmúlag megreformáltam az inasoktatást, kidobtam a tantervből a közismeretet és negyven inasgyereknek az Ezeregy éjszakát adtam elő heti egy órában. Ez is ért annyit, mint a méterrúd.

Mily sajnálatos, hogy Móra oly korán eltűnt a földi létből. Ma nagy öröme telne az új magyar tankönyvekben. (v. j.)

Meghalt Fazekas Imre

Hosszas szenvedés után az Uj Szent János kórházban meghalt *Fazekas* Imre író és hírlapíró, több nagysikerű színdarab és film szerzője. Mint tisztviselő kezdte pályafutását, majd hírlapíró lett és színházi kritikus. Egymásután mutatták be nagysikerű darabjait. Közel tíz éve betegeskedett.

A néprádióutalványok beváltása

A posta december elején indított néprádió-akciója keretében 10.000 készülékre szóló kedvezményes utalványt bocsátott ki a szakszervezetek dolgozói számára, míg további 10.000 rádió valamivel drágábban került forgalomba. Eddig 4000 készüléket vásároltak utalványra és 5000-et anélkül. A posta most figyelmezteti az utalványok tulajdonosait, hogy a még be nem váltott utalványok érvényét e hó 27-én megszüntetí és újabb utalványokat bocsát ki.

Dollárral akart fizetni a fröccsért

Ungár Miklós ellen feljelentést tett özvegy *Szlovenszky* Jánosné kocsmáros, mert Ungár a kocsmában elfogyasztott fröccs árát külföldi valutával akarta kiegyenlíteni. A rendőrségen Ungár bevallotta, hogy Romániából dollárt és aranyat hozott magával, majd Ausztriába szökött át értékeivel együtt. Az osztrák hatóságok elfogták és négyheti elzárás után visszatoloncolták. Ekkor Szlovákiába akart szökni.

Az államügyészség elkészítette a vádiratot és Ungár rövidesen az uzsorabíróság elé kerül.

Rudnay Gyula

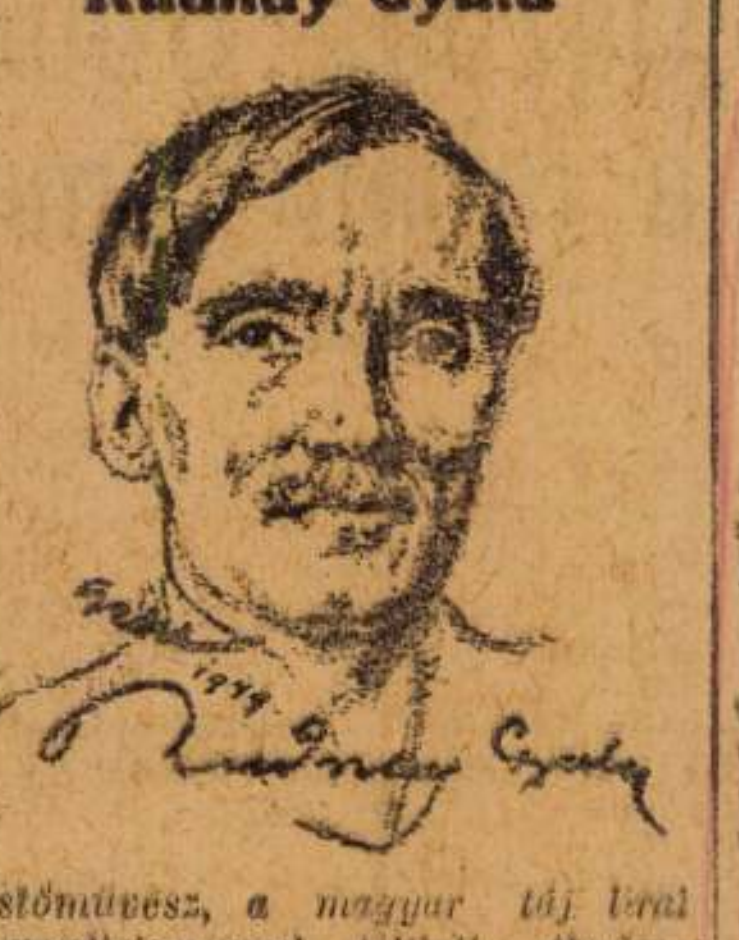

festőművész, a magyar táj lírai romanticizmussal telített ábrázolója, hetven éves. »Olyan, mint egy Rudnay-kép« — hallottuk sokszor, egy-egy sötét felhőkkel borított nyári ég láttán. Apja kocsmáros volt Pelőcön, vidám, bohém, a vándorszínészek jótékony mecénása. Fiából mérnököt szeretett volna nevelni, a kis Rudnay azonban inkább verseket, Petőfit, Vörösmartyt, Aranyt szavalt s kezében állandóan a ceruzával mindent lerajzolt, amit csak látott. Apját is megörökítette egyszer, aki a jólsikerült portré láttára összecsapta a kezét: »Nahát, már látom, ebből sem lesz rendes ember, akárcsak belőlem«. »A jó öreg kocsmáros« tönkrement, családjával vándorbotot vett kezébe és keserves hányódtatások után végre Pesten telepedett meg. Rudnay Gyula ekkor tizenhét éves volt. Apja halála után iratkozott be a mintarajziskolába, mert úgy gondolta, hogy ezen a réven mihamarabb kenyérkereső lehet belőle. Elkerült Nagybányára Thorma János mellé, majd Hollósy Simon tanítványa lett. Eljutott Rómába, Barcelonába, Párisba, s a francia főváros egyik áruházában kiállítást is rendezett. Ekkor fedezte fel kivételes tehetségét Magyar-Mannheimer Gusztáv s 1908-ban az állam megvásárolta »Ember a hegedűvel« című festményét. Az Ernszt-múzeumban 1917-ben rendezett kiállítása döntő sikert aratott. Hollandiában rendezett kiállítása alkalmából a holland lapok nagy cikkekben az első oldalon méltatták. A velencei biennálék két aranyérmet hoztak neki. Mint a Képzőművészeti Főiskola tanára és későbbi rektora számtalan kitűnő művészt és pedagógust nevelt. Nyugalomba vonulása óta Baján él, ahol a város meghívására művésztelepet létesített, amelynek azóta is vezetője. A magyar képzőművészetnek halkszavú, általános tisztelettel és megbecsüléssel övezett nagy értékét, Rudnay Gyulát őszinte szeretettel ünnepli a magyar művésztársadalom. (D)

Színházi hírek

Mától kezdve szünetelnek az előadások a Művész Színházban, ahol pénteken lesz az Erényes otthon című ujdonság bemutató előadása.

A Modern Színházban huszonötödször adták a Nászéjszakát. A színházban ugyan egyelőre nem lesz bemutató, de már gondoskodtak a következő darabról. A választás alkalmasint az Örökké című darabra esik, amely a fiatalon elhunyt Éri-Halász Imre munkája, De Fries Károly zenéjével. Mezey Mária játszaná a főszerepet. Utána a színház a Drótostót felújítását tervezi Kiss Manyival.

Nincs előadás ma a Madách Színházban, ahol Gorkij Kispolgárok című darabját próbálják. Szerdán este mutatják be a kulturvezetőknek, csütörtökön pedig a kritikusoknak.

Komlós Juci vezeti most a miskolci színházat. Férje, Földessy Géza, a színház igazgatója, Párisba utazott, tanulmány céljából.

Thurzó Margit, a Belvárosi Színház rendező gyakornoka annak a megállapítását kéri, hogy nem azonos Thurzó-Tumbes Margittal, aki ellen a Színművészeti Főiskolán kizárási indítványt tettek.

SZÍNHÁZ ÉS FILM

Világhírű szovjet művészek budapesti látogatása

Szántó Rezső, a Magyar Szovjet Művelődési Társaság főtitkára szombaton ismertette a Szovjet Kultúra Hónapja részleteit.

Az ünnepségek előkészítésére Szakasits Árpád köztársasági elnök vezetése mellett országos rendezőbizottság alakult. Tagjai: Rajk László, Révai József, Ortutay Gyula, Olt Károly, Erdei Ferenc, Darvas József, Csala István, Mihályfi Ernő, Lukács György, Major Tamás, Tóth Aladár, Németh Gyula, Kodály Zoltán, Illyés Gyula, Bortnyik Sándor, Rusznyák István és Szántó Rezső.

Február 14-én este lesz a megnyitó díszünnepség. Ortutay Gyula mond ünnepi beszédet, a szovjet kultúrküldöttség részéről Sabanov közegészségügyi miniszter válaszol. A díszelőadáson az összes vendégművészek fellépnek.

A szovjet vendégek két csoportban érkeznek Magyarországra. Az első csoport február 10—15. között, a második március 1-je körül. Az első csoportot Sabanov vezeti, aki több tudományos előadást tart majd. Ezzel a csoporttal érkezik Nyikolaj Tyihonov, a szovjet írószövetség elnökségi tagja, a legnagyobb szovjet költők egyike, Petőfi orosz fordítója. Megérkezése alkalmából jelenik meg verseskötete magyar nyelven. Megérkezik Csulaki zeneszerző, a szovjet zeneszövetség titkára, Gluscsenko agrobiológus, Finogenov festőművész és grafikus, Ulanova táncművésznő, Gabovics táncművész, Vlaszov gordonkaművész, Oborin zongoraművész, Krvoškova és Gamrekeli, valamint Nyecsájev operaénekes.

A szovjet vendégek második csoportjával hét kiváló szovjet sakkmester és sakkbíró és negyventagú grúz ének és tánccsoport jön. Az operaházi díszelőadást másnap megismétlik a Városi Színházban. A művészeket és tudósokat nemcsak Budapest, de a vidék nagyvárosai is megismerhetik majd. Ellátogatnak nagyüzemeinkbe is, az ipari munkásság szórakoztatására. Szovjet építészet címmel a Fővárosi Képtárban lesz kiállítás. Anyaga megérkezett. Március 1-én kezdődik a Moszkva—Budapest sakkverseny. Ezen részt vesz Kotov, a világ második legjobb sakkjátékosa.

A szovjet művészekkel együtt lépnek fel magyar zeneművészek, énekesek és kórusok is. Színházaink javarésze szovjet darabokat, a rádió szovjet zenét, a mozik szovjet filmeket fognak adni. A Nemzeti Színház Gorkij Jegor Bulicsov-ját, a Madách Színház Gorkij Kispolgárok, a Pesti Színház Gorkij Ellenségek című darabját hozza színre. A Vígszínház Marsak Tizenkét hónap című drámáját adja elő, a Magyar Színház pedig Fagyejev Ifjú gárda című regényének színpadi változatát mutatja be. Az Operaház négy orosz operával vesz részt az ünnepségeken. 1. Borisz Godunov, 2. Igor herceg, 3. Pique Dame, 4. Hovanscsina. Az utóbbi művet a Szegedi Színház is új betanulással fogja előadni.

Milyen filmeket látunk Budapesten 1949-ben

Az 1949-es filmév, sőt az 1950-es filmév egyrészének műsorát is sikerült biztosítani. A filmek száma eléri a nyolcvanat. Néhányat ismertetünk:

Szovjet filmek: **Az Ifjú Gárda.** (Fagyejev regényének filmváltozata. **A Sztalingrádi csata.** Történelmi játékfilm. **Uj Gulliver.** Swift regénye nyomán készült időszerű politikai szimbólum. **Egy igaz ember.** Borisz Polevoj Sztálin-díjas regényéből.

Francia filmek: **Páris 1900.** Keretes történet az 1900-as Párisról. Eredeti felvételekkel. **Haláltánc.** Strindberg drámájának filmváltozata. **Point du Jour.** Daquin bányászfilmje.

Olasz filmek: **Róma nyilt város. Békében élni. Caccia tragica.** Olasz parasztdráma. **Kellett nekem rohamsisak?** Burleszk.

Lengyel filmek: **Az utolsó állomás.** Auschwitzról szóló film. **Acélszívűek.** Lengyel bányásztörténet.

Csehszlovák filmek: **Határmentén történt.** A szudétaföldre telepítettek küzdelmes honfoglalása. **Utolsó mohikán. Három bajtárs.** Csók a stadionban.

Svéd filmek: **A pénz. Harmat után zivatar.** Svéd parasztdráma. **Idegen kikötő.** Egy matrózszeretájk története.

Angol filmek: **Come on George. Svejk új kalandjai. Nicholas Nickleby.** Dickens regényének filmváltozata. **Magic Bow.** Paganini életéről szóló film. Jascha Heifetz hegedűjátékával.

Amerikai filmek: **Szülőföld.** Paul Robeson főszereplésével. **Müncheni gyors.** A főszereplője Margaret Lockwood. **A hóhér is halandó.** Csehszlovák partizándráma.

Mexikói filmek: **Abandonadas, Enamorada.** Főszereplője Dolores del Rio. **Marcus-Antonius és Cleopatra.** Burleszk. **Rio Excondido. A** mexikói benszülöttek harca.

Traviata: Gencsy Sári

Az Operaház vasárnap délelőtti előadásának címszerepébe Gencsy Sári ugrott be. A világ operaszínpadain oly népszerű érzelmes alakot nemcsak dekoratív szépséggel, de hangteljesítményben is meggyőzően elevenítette meg. Ízléses játékán-énekén egységes lírai hangulat vonult végig, szép magas pianói énektechnikát mutatott kedvező színben, költői negyedik felvonása betetőzte sikerét. Különös érdeme, hogy hangja mindvégig csillogóan tiszta, muzikalitása hallatlanul biztos. Pless László a negyedik felvonás előzenéjét és általában az egész utolsó felvonást finom zenekari hangzással vezényelte.

Operett-est

A Zeneakadémián zsúfolt ház előtt operett-est zajlott le. Az est nagyrészében Huszka Jenő népszerű operettjeinek dallamait hallhattuk. Ezek az őszinte érzéstől átheviteit, szilárdan megalapozott, jólfűzött, szárnyaló, jellemző erejű dallamok Gyurkovics Mária fantasztikusan szép hangszínén olyan fénnyel szólaltak meg, hogy ez az egészen ritka művészi élmények sorába tartozott. Mintha utat mutatna ez a produkció: közérthető műsor, tökéletes kivitelben! Ez vonatkozik főleg egyéni számaira (Egy férfi képe), de Szabó Miklóssal való kettősére is. Az est további során Udvardy Tibor, Nagypál László és Miklós Kató szerepeltek sikerrel, de nem maradt visszhang nélkül Szilvássy Margit temperamentumtól izzó, lendületes és jókedvű tolmácsolása sem.

Somogyi Vilmos

Händel Messiása új fordításban szólalt meg a Zeneakadémián a Kapisztrán Kórus és zenekar tolmácsolásában. Ez az együttes fejlődést mutat. A szólisták közül Rösler Endre tetszett legjobban.

Négy falu küldöttsége, demokratikus pártjai, tömegszervezetei és zenekarai gyűltek össze mult vasárnap a tápiósüllyi mozi előtti téren. A Talpalatnyi föld című film bemutatója alkalmából rendeztek ünnepséget. Szirtes Ádám, a főszereplő és családja is résztvett az ünnepélyen.

MTA SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-736
Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikus művész (1878-1957).
SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
1984 AUG 5
1021

Rudnay hagyaték

A Kánai menyegző Várnai Zseni kiadatlan verse

Látogatóban Jászberényben a festőművész családjánál

Rudnay Gyula leánya, férjével, Halasy Miklóssal

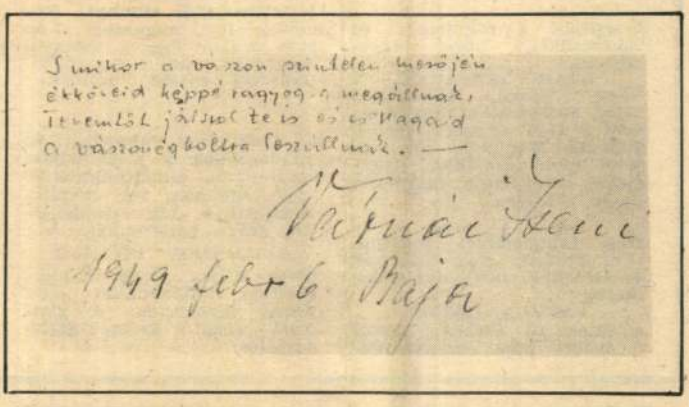

Amikor a vászon szinlelen mezőjén
élteid képpé ragyog, megállnak,
Istenről jársz te is és ragyogsz
a vászonégboltra rózsillanak. —

Várnai Zseni
1949 febr 6 Baja

A kiadatlan Várnai Zseni-vers zárószakasza. A címe: Színek. Ajánlás: Rudnay Gyulának

Művészetének csodálói századunk legnagyobb magyar festőjének tartják a Kossuth-díjas Rudnay Gyulát. Munkásságának legavatottabb ismerője Bényi László írja: „Mind mondanivalója, mind festői előadásmódja a magyar festészeti romantika legizzóbb hagyományaihoz fűzi őt, vérmérséklete, széles ecsetkezelése, kedélyének mélysége, lelkesültsége révén. Témavilága merőben eltér kortársaitól: letűnt magyar korok hangulatát idézte... Regényes hangú múltba révedezése mellett valóságos élményei is szerepet játszottak festészetében... a nyugati festészeti irányoktól eltérő, sajátosan magyaros piktúra megteremtéséért küzdött."

A Rudnay hagyaték jó néhány darabja Jászberényben van, a művész leánya, Halasy Miklósné és családja, dr. Halasy Miklós főorvos, Rudnay unokája tulajdonában.

A szalon fő falán a hatalmas Kánai menyegző. Rudnay világot járt képeinek egyik legjelesebbje. A kép történetének alapos ismerője Halasy Miklós, aki a mester született képeinek első kritikusa volt.

— Apósom olykor végtelenül szórakozott ember volt, nyolc éve udvaroltam már a lányának, de újra és újra be kellett mutatkoznom. Ezt azért mondom el, hogy érthetőbb legyen a Kánai menyegző históriája. A Parlamentben lévő művét kaptam tulajdonképpen nászajándékba, de elfelejtette, hogy nekem adta, újra elajándékozta. Nem jött zavarba: mindegy no, legyen a tiéd a Kánai menyegző. A kép bejárta a világ legjelentősebb kiállításait, Hága, Amszterdam, Bécs, Brüsszel, Róma, London, Barcelona, Pittsburg, New York, San Francisco, Chicago stb... Viktor Emánuel olasz király minden áron meg akarta vásárolni, a legmagasabb körök „jártak el" az eladás érdekében, de apósom mindig nemet mondott. Egy másik festményét Hitlernek akarták ajándékozni, nem egyezett bele. Nem igen érdekelték őt soha a „kiválóságok", a Corvin koszorút, a Corvin láncot se ment el átvenni, úgy hozták el a műtermébe.

Pedig a kor hivatalos kulturpolitikusai „szentségtörő" dolgot láthattak a mester műtermében, ahogy ezt leányától tudjuk.

— Apám a párizsi évei alatt összebarátkozott Litvinovval, a későbbi szovjet külügyi népbiztossal. Megfestette az arcképét, egyik kedvenc képe volt. Litvinov járt apámnál Nagybányán is, igen-igen jó barátok voltak. A felszabaduláskor bejött hozzánk egy szovjet ezredes, felismerte Litvinovot. A csodálkozástól percekig nem tudott szólni, majd elment és egy tábornok látogatta meg házunkat, a legteljesebb védettséget biztosította számunkra.

Jóska bácsi

A másik híres, neves festmény, a Jóska bácsi. Jászberényben készült.

— Járt hozzám egy marhahajcsár. Valaha József főherceg szárnysegéde volt, de felcserélte a tiszti egyenruhát rongyokkal, a fényes estélyek nemes italait a törkölypálinkával — ezt különösen —, az etikettet meg a cselő, hujh, hé hó nagyon is egyszerű világával. Amikor errefelé járt, bekéredzkedett az istállómba. Apósom egyszer meglátta, megfestette 1943-ban.

— Meghitt barátság fűzte apámat Várnai Zsenihez. Tudomásom szerint ez a vers még sehol sem jelent meg — mutatja Halasyné a kéziratot.

Dr. Halasy Miklós főorvos a Rudnay hagyaték lelkes és értő gondozója:

— Nagyapám számára Bábony nagyon kedves volt, egyik legnagyszerűbb képének tartom a Bábonyi házakat, de más bábonyi ihletésű festményei is munkássága legjobbjai között szerepelnek. Ezért is éreztem erkölcsi kötelességemnek, hogy visszavásároljam bábonyi házát. Ez sikerült is, rendbe hoztuk, visszaállítottuk régi szépségébe.

Bábonyi házak, Rudnay legnagyszerűbb festményeinek egyike. A Kánai menyegzőről a kép nagysága és a kedvezőtlen fényviszonyok miatt nem tudtunk méltó felvételt készíteni

Rudnay bábonyi háza, Halasy főorvos és családja gondozásában

Tiszai Lajos

Gyászhírek — köszönetnyil

Fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett feleségem, édesanyám, nagymamánk,
MAJOROS LÁSZLÓNÉ
1984. augusztus 1-én váratlanul elhunyt. Temetése 1984. augusztus 7-én 15.30 órakor lesz a Munkásőr úti temetőben. A gyászoló család, Szolnok.

Értesítjük a rokonokat és ismerősöket, hogy édesanyánk,
SZABÓ ISTVÁNNÉ
Nagy Margit hamvasztás utáni búcsúztatása augusztus 8-án 11.00 órakor lesz a szolnoki Munkásőr úti temető ravatalozójában. Gyermekei a gyászoló család nevében, Szolnok.

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy drága kisfiunk,
PAPULA GÁBOR
életének 16. évében, hosszú szenvedés után elhunyt. Temetése folyó órakor lesz a kásőr úti tem záról. A gyá

Mély fájdalor hogy szeretet apánk, fiam,
SZEKLE
életének 41. é hirtelenséggel metése 1984. 14.30 órakor lesz a szolnoki Munkásőr úti temetőben. Gyászoló család, Szolnok.

Köszönetünket fejezzük ki mindazoknak a rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek, jó szomszédoknak, volt munkatársaknak, akik felejthetetlen, drága halottunkat,
SZTOJANOV ISTVÁNT
utolsó útjára elkísérték, mérhetetlen fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. A gyászoló család, Szolnok-Szandaszőlős.

Bérezés: 5200—5600 Ft.
Munkásszállásról, illetve m zésről havi 200 Ft-os térítés letben, ágybérletben lakók fizetünk.
Maximális hazautazási ked

Az érdeklődő levelekre vál
Jelentkezés
levélben v
Cím: Buda
Telefon: 2

Apróhirdetés

INGATLAN

2 szobás családi ház, nagy melléképületekkel, 860 m² telekkel eladó. Tószeg Fürts S. út 9/a. szám alatt. Érdeklődni lehet Kiss Vince Tószeg, Fürts S. út 3. alatt (H 1780)

59 m² szövetkezeti lakás eladó. kp + OTP. Szolnok, Keskeny J. út 25—29. II/21. (H 1781)

ELADNÁM vagy elcserélném kertes házra 2 szobás OTP-s lakásom Szolnok, Barta I. út 7. V/46. Érdeklődni: 18/19 óra között. (H 1782)

BALATONFÖLDVÁRON 167 négyszögöl telek építési engedéllyel eladó. „Balaton" jeligére a kiadóba. (9107)

TISZAFÖLDVÁRON, Vadász út 9. alatti lakóház azonnali beköltözéssel, nagy gyümölcsös kerttel eladó. (9073)

TÓSZEGEN, Munkásőr út 3., ház eladó. Érdeklődni: Tiszavárkony, Széchenyi út 4. (8702)

RÁKÓCZIFALVÁN 200 négyszögöl telken fekvő kis családi ház eladó. Érdeklődni: Rákóczifalva, Zrínyi M. út 27/a, hétköznap 16 óra után, hétvégén egész nap. (8847)

SZOLNOK, Holt-Tisza vízparton 200 négyszögöl zártkert és a Széchenyi lakótelepen garázs igényesnek eladó. Érdeklődni: Barta I. út 1. fsz. 7. (8830)

NAGYKÖRÜBEN, a főút mellett eladó egy 2 és félszobás családi ház, valamint a Tisza árterületén egy kishold föld. Érdeklődni: Nagykörű, Felszabadulás út 43. (8905)

SZOLNOKON, Kulcs u. 4. alatti társasházban 60 m²-es magasföldszinti lakás eladó, 13 ezer Ft/m². Érdeklődni: 18 óra után. (8900)

RÁKÓCZIFALVA, Rózsa Ferenc út 1. szám 385 négyszögöl lakásépítésre alkalmas telek sürgősen eladó. Érdeklődni: Rákóczifalva, Bartók Béla út 14. szám alatt. (8872)

GAZDÁLKODÁSRA is alkalmas családi ház eladó 1200 négyszögöl telekkel, Fegyvernek, Ady Endre út 93. szám alatt. (4-es főút mellett). Irányár 400 ezer Ft. Érdeklődni: Deák László, 1181 Budapest, Mikszáth Kálmán út 8. III. emelet 10. Telefon: 277-035, 534-452. (8946)

KERTES családi ház eladó. Törökszentmiklós, Váczi M. út 51. Érdeklődni: 49. szám alatt. (8936)

KÉTSZOBÁS családi ház eladó 361 négyszögöl telekkel, illetve gyümölcsössel Szandaszőlősön. Veres P. u. 42. Érdeklődni lehet az esti órákban és hétvégeken. (9024)

GARÁZST vennék vagy bérelnék a Vosztok úton. Dr. László, Szolnok, Vosztok út 9. IV/17. 8914)

JÁSZBERÉNYBEN, szálloda mellett kertes családi ház eladó. Serház u. 9. (8977)

3 szoba összkomfortos családi ház sürgősen eladó. Tószeg, Ady E. u. 6. Turcsányi István. (9153)

CSALÁDI ház eladó. Törökszentmiklós, Szent I. út 33. (9064)

ELADÓ jó állapotban lévő tanya. Villany van, buszmegálló, bolt közel. Mezőtúr, FRT 560/1. Törökszentmiklós, kövesút mellett. Pápai Sándor. (9191)

165 négyszögöl kerttel 2 szoba, konyha, kamra, nagy melléképülettel családi ház eladó. Ugyanitt IS frsz. személygépkocsi eladó. Érdeklődni: hétköznap 15-től, szombat-vasárnap egész nap. Jászberény, Néphadsereg út 63. (8665)

SZOLNOK, Pálfi J. u. 10. szám alatti családi ház eladó. Érdeklődni: a helyszínen egész nap. (H 1740)

EGRI hétvégi ház rendezett telekkel eladó. Érdeklődni: Szolnok, Vörös Csillag út 71. III/12., 17 órától. (H. 1753)

JÁSZBERÉNY, Lehel vezér tér 28. III. em. 15. alatt OTP öröklakás eladó. Érdeklődni a helyszínen 19 óra után, vagy napközben: Néphadsereg út 17. (8671)

JÁSZBERÉNYI 3 szobás, összkomfortos, központi fűtéses családi ház nagy telekkel eladó. Néphadsereg út 62. (8696)

ELADÓ Jászberény, Lenin út 94. alatt 2 szobás ház 250 négyszögöl telekkel, gazdasági épületekkel. Érdeklődni: augusztus 15—20 között a helyszínen. (8892)

JÓ állapotban lévő tanya eladó. Víz, villany van. Érdeklődni lehet: Jászberény, Pórtelek 170., 17 óra után. (8754)

GÉPJÁRMŰ

3 éves terepes, billenős IFA pótkocsival eladó. Dora István Abony, Damjanich út 16. 2740. (H 1792)

PL-s Trabant eladó. Érdeklődni: szombat vasárnap. Csekő Vince, Ócsöd, Bajcsy u. 55. (H 1777)

6 éves, vizsgázott 1200-as Lada, piros színben eladó. Érdeklődni lehet: Jászberény, Hűtőgépgyári P. u. 6. Mucsányi lakótelep 24. 17 órától. (8895)

LEJÁRT műszakival Polski Fiat 1500-as eladó. Irányár: 25 ezer Ft. Jánoshida, Deák Ferenc út 13. (9083)

IP frsz. Zastawa lejárt műszakival olcsón eladó. Mezőtúr, Alkotmány út 15. (9081)

LADA 1300-as motor eladó. Mezőtúr, Bacsó B. u. 15. Érdeklődni: 16 órától. (8908)

IZS motorkerékpár, alig használt, újszerű állapotban eladó. Érdeklődni: 18 óra után, Abony, Vasvári P. u. 6. Mucsányi Istvánnál. (8865)

FIX platós IFA, friss műszakival eladó. Örményes, Kő út 58. Monoki József. (H. 1745)

IR-s Trabant 601-es sürgősen eladó. Törökszentmiklós, Lenin út 86. (8942)

PA-s Wartburg de Luxe friss műszakival eladó. Érdeklődni: Jászberény, Gergely u. 5., 17 óra után. (8785)

PY-os Wartburg Tourist, ugyanitt 4 éves, 250 cm³-es MZ motorkerékpár eladó. Jászapáti, Bercsényi út 3. (8784)

SKODA S—100-as friss műszakival, ZD frsz. eladó. Jászberény, Alkotmány út 45., 16 óra után. (8891)

ADÁS-VÉTEL

1 db közelellős üszőborjú eladó + három fejős tehén. Szolnok, Jászi F. út 12. II/8. (H 1793)

„GRUNDIG" Super Color tv középképernyős, vámkezelt, 1 év garanviával) eladó 35 ezer Ft-ért. Abony, Zalka M. u. 24. (H 1778)

ALIG használt háztáji fejőgép eladó. Jászárokszállás, Csuka u. 2. (8960)

4.5 kW-os hőtárolós kályha eladó. Törökszentmiklós, Vörös Hadsereg út 163. (8941)

ÚJ műanyag horgászcsónak eladó. „4 személyes" jeligére a kiadóba. (9268)

KÉT db 2 éves, bekocsizott kanca csikó (egy sodrott, egy magyar) és három db 5 hónapos bikaborjú eladó. Rákócziifalva, Jókai u. 12. (8926)

4 égős gáztűzhely palackkal eladó. Érdeklődni: Szolnok, Koszorú u. 6. (8991)

ZSÁKOLT oltott mész kapható. 160 Ft/q. Rákócziújfalu, Petőfi u. 38. (9040)

300 kg-os utánfutó eladó, 21 ezer Ft-ért. Ugyanott 1 db Júlia ülőgarnitúra és 1 db ágyneműtartó. Mezőtúr, Alpári Gyula út 25. Érdeklődni egész nap. (9189)

ELADÓ 1 db 72 családos, alsó emelős konténer NB kereteken, hideg építményen. Fele fészekméz kamrás, többi NB rendszerű. Túrkeve, István király út 1/a. Czihat Kálmán. (9188)

30 W-os Vermona erősítő hangfallal, valamint Autóteszt 7/b autóvillamossági műszer, és 6—12—24 V-os akkumulátortöltő eladó. Érdeklődni: egész nap személyesen, vagy telefonon, 115. Kunszentmárton, Deák F. u. 20. (8885)

ZONGORA olcsón eladó. Cím: Jászberény, Szövetkezet u. 11. I/4. (8849)

ALIG használt KCSM 2-es öntöttvas kazán sürgősen eladó. Érdeklődni: Szolnok, Batsányi út 39. 16 óra után. (H 1741)

JÚLIUS 6-i születésű törzskönyvezett pulik kiváló szülőktől eladók. Árpádhalom Erdészház, Molnárék. (9045)

EGYÉB

MENYASSZONYI és koszorúslányi ruha

kölcsönzé választék nok, Ve 32. (H 17

KIADÓ gázfűtése röksze Kossuth lépcsőház deklődni: Geleiné.

DIÁKLÁ szére sze től olcsó járatú a adó. „ jeligére szentmikl vízbe. (9

MASFÉL nyunk m zőnőt ke Szolnok ban levő jönne. zaspár" kiadóba.

FOGORV rendelése és csütö kon du. zött ta Könyves Szolnok, u. 66. (89

CUKRÁSZ resek r megjelené nőt. jeligére (8990)

FIATAL gyermekk szoba, k kást bére kon, hoss Eltartási érdekel. lom 840" kiadóba.

EGYEDÜI üres alb bát keres ba ,,Szolnoki kelnek" kiadóba.

ÚJBÓL tam au Jászberén

Hirdesse
Szolnok
NÉPLA

NYÁRI VÁSÁR
AUGUSZTUS 6-18-ig
NŐI, FÉRFI, GYERMEK CIPŐK, SZANDÁLOK, NYÁRI RUHÁK, KÖTÖTTÁRUK TÁSKÁK, MÉTERÁRUK
30-40%
ENGEDMÉNNYEL
a nyár még sokáig tart, sőt lesz jövőre is
Centrum Áruház

Hirdetmény

Közöljük, hogy 1984. júl. 6-án elveszett a Hetényi Géza Kórház mozgó szakorvosi szolgálatának 51. sz. hatszögletű bélyegzője. A bélyegző a fenti időponttól érvénytelen. (H. 1775.)

1 db NIZA 521-es üzemképes állapotban
eladó
Építőipari Szövetkezet
5650 Mezőberény Csabai u. 27.
Ügyintéző: Orvos Zoltán
Tel: 51-244 (66 körzet) (9217)

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1978 JAN 8
MAGYAR HÍRLAP
Rudnay Gyula festőművész
1021
MAGYAR HÍRLAP M

Száz éve született Rudnay Gyula

A múlt és a táj festője

Száz esztendővel ezelőtt, a felvidéki Pelsőcön, vadregényes, erdős hegyek közt látta meg a napvilágot, mégis az ország déli részein, a Viharsarokban, meg a Somogy megyei Bábony községben lelte meg sajátos stílusát, festészetének jellegzetes motívumait. S ha azt is hozzátesszük, hogy időközben bejárta Európát, tanulmányozván az egyetemes kultúra örökségét s a legmodernebb törekvéseket egyaránt — és mégsem szegődött ezeknek hazai utánzójává —, akkor már egyedien értelmezett hűségét is jeleztük. Azt a romantikus szerelmet, amelyet *a magyar múlt, a magyar táj* iránt táplált magában egy életen át.

Önarckép, 1948 (olaj)

„Sem Róma, sem München, sem Párizs nem tudtak meggyőzni annyira, hogy reájuk támaszkodva alakítsam ki a magyar lelkiség művészetét" — vallotta, majd így fogalmazta meg művészi hitvallását: *„A mi művészetünk alapja csak e föld és e föld népének kultúrája lehet. Ha megvan a magyar zenének, a magyar dalnak a maga külön világa, akkor meg kell lennie a magyar piktúrának is."* És hozzátette még: *„A nemzeti tradíciók nélkül nemzeti művészet el sem képzelhető."*

Már gyermekkorában, első festői próbálkozásaival párhuzamosan megtanult hegedülni, és ezt később sem hagyta abba. Münchenben, *Hollósy Simon* festőiskolájában tanulván a piktura rejtelmeit, szintén gyakran muzsikált együtt mesterével.

Saját visszaemlékezéseiből tudjuk azt is, hogy a zene vezette el festői stílusának kialakításához: *„Hegedűn sokkal könnyebben közelítettem meg azokat a művészi célokat, amit én lelkileg magyar művészetnek vallok... A hatást..., amit toborzóinkkal. Rákóczi-kesergőinkkel emberek előtt elértem... ezt kell a festékből is kikényszeríteni..."*

Bár kortársai — *Bartók* és *Kodály* — épp ekkoriban kezdték gyűjteni, feldolgozni és bevonni a magyar népzenét muzikális életünk vérkeringésébe, vagy az irodalomban *Móricz* kritikai erejű realizmusa örökítette meg a paraszti sorsot, Rudnay sajátos *fáziskésésben* maradt el mögöttük. Zenében inkább *Erkel* és *Liszt* zenei stílusához hasonlítanám, az irodalom terén pedig saját maga említi az Országház számára tervezett reprezentatív gobelinjét. *A pusztaszeri országgyűlést* ért támadások kapcsán: *„Amikor történeti témához nyúlok, éppen olyan költő vagyok, mint akár Vörösmarty, Jókai vagy Gárdonyi."*

Így aztán ne csodálkozzunk, ha a *Munkácsy* örökségét vállaló alföldi iskolához sorolja ugyan a hazai művészettörténetírás, de kezdeti — valóban példaképéhez közel álló — zsánerképei után nem következtek olyan drámai mélységű parasztábrázolások életművében, mint művésztelepi kollégái, baráti köre *(Tornyai, Koszta, Endre Béla)* festészetében. Képein csárdás- és toborzóvariációk, mulatozók és kirándulók tűnnek fel mindegyre, anakronisztikus öltözetben. Olykor történelmi, máskor bibliai környezetbe helyezett fejedelmi lakomák folytatják a sort, melyeknek hátterei (a hatalmas oszlopokon nyugvó boltívek, súlyos drapériák és pompás kárpitok) szinte operadíszletekként hatnak.

A romantikusan áradó pátoszt, a barokkos mozgalmasságot kedvelő temperamentuma az Alföld, a parasztság mozdulatlan világa helyett is szívesebben vette ecsetvégre a portyázó kurucokat, lovakon száguldó betyárokat, mozgalmas csatajeleneteket. Az első világháború tragikumából így örökítette meg sorozatban a menekülőket, kultúrtörténelmünk jeles képviselői közül pedig *Tinódi Csokonai* idealizált alakját idézte, kissé teátrális beállításban. Olykor *Mikszáth* világa, a régi jó táblabírák kora, a dzsentrik sírva vigadása kísért egyes vásznain. Letisztultabbak színben, kompozícióban egyaránt Bábonytól ihletett paraszti utcasorai, faluvégei, amelyek valóban hazai táj lényegét nyújtják.

„A magyar lelkiség egyik alkotó eleme a líraiság, a másik a nagy erő; ez a kettőség adja meg a magyar művészet sajátos zamatát" — szögezte le hátrahagyott jegyzeteiben. És hogy ezt sikeresen megvalósította piktúrájában, bizonyítják külföldön kivívott díjai, aranyérmei (Bécsben, Genovában, Barcelonában), híres európai műgyűjtemények vásárlásai, kritikusok elismerő sorai.

Egyoldalú volna e róla készített gyorsportré, ha nem tennénk még hozzá néhány kiegészítő vonást. Az 1918-as kiállításon szereplő menekülők motívumai mellett kaptak helyet orosz hadifoglyokról, kozák táborozókról készített festményei is. Ekkoriban festi a *Kivándorlókat*, meg az *Agitátort* (e művek — sajnos — mindmáig lappanganak valahol). Bizonyára ezt a haladó szellemű állásfoglalást viszonozta az 1919-es Tanácsköztársaság forradalmi hagyományainkat felelevenítő kultúrprogramja, amikor megbízta őt *Petőfi Apostolának* illusztrálásával. Ide tartozik az is, hogy a felszabadulás után — előrehaladott kora ellenére — népi festőakadémiát szervezett Baján a környék városi és falusi (munkás- és parasztszármazású) tehetségeinek képzésére.

Élete alkonyán — visszapillantva munkásságára — így összegezte festészetét: *„Tájábrázolásomban a magyar történelem múltjának levegőjét akartam felidézni. A magyar történelem pedig sok borús fejezetben bővelkedik. Ezért volt, hogy régi tájképeimre sokan azt mondtuk, hogy tragikus feszültségűek. Újabb tájképeimen már kivilágosodtak a színek, kisütött a nap, a táj is derűsebb, csakúgy, mint maga az élet."*

Wagner István

Varga Imre szobrai

A *Corvina Kiadó* szobrászsorozatában a téli könyvvásárra jelent meg *Harangozó Mártának Varga Imréről* írott eszmefuttatása. A 14 oldalas tanulmány önként vállalt célja: „... *Varga művészetének fogantatását, irányát, lényegét, gazdag eredményeit, újszerűségét kimutatni; ha ez sikerül, a feltárulkozó egészben érthetőek lesznek, helyükre kerülnek az egyes művek is.*"

Dicséretes törekvés, talán túl sok is. Hiszen ezek közül akárcsak egyetlen vonatkozásnak mélyrehatóelemzése is komoly feladat, tiszteletre méltó vállalkozás. Bizonyára ezzel magyarázható, hogy a terv csak részben vált valóra. S a részletekbe veszve olykor épp a lényeg mellett haladt el az esszé. Így aztán az olvasóban sem alakulhat ki olyan világos összkép, amelynek keretében saját fajsúlyuk szerint illeszkednek értékrendbe Varga Imre oeuvre-jének darabjai.

Varga Imre: Kopernikusz (bronz)
(A lengyel művelődésügyi minisztérium tulajdona)

Harangozó Márta könyve szinte egy időben jelent meg *Rózsa Gyula Négy portré* című kötetével, amelynek egyik fejezete épp Varga Imréről szól. Önként kínálkozik a párhuzam az itt ktrajzolódó „arcképpel" való összevetésre, annál is inkább, mert Harangozó Márta épp ennek Új Írás-ban megjelent „eredetijére" hivatkozik legtöbbet. Az összehasonlítás nem éppen kellemes felismeréssel jár. A szöveg — amelyben egyébként is túlteng az idézet — nemcsak gondolatmenetében követi példaképét, hanem olykor — akarva-akaratlan — még akkor is innen idéz, amikor ezt külön nem jelzi. Elég talán ennek az állításnak alátámasztására mindjárt a szerkezeti arányokat felhozni. A tanulmány egynegyede ugyanis a „gyökereknél" időz el. De a közelebbi és távolabbi utalások, párhuzamok is árulkodóak. Például a kor- és pályatársak 60-as évekbeli aktszobrászatáról írott sorok, vagy az *Ő Magvetőszobra* és *Pátzay Kenyérszegője* közötti hasonlóságok.

Jó példaképet választott a szerző, de épp a legfontosabbat nem tanulta el tőle. Éspedig a szubjektív véleményalkotást és annak bátor vállalását. Egyéni értékítéletre többnyire ott került sor, ahol sikerült *eltérnie* a művek között való tallózásban. Itt is fennmarad viszont másik hiányossága: az egyoldalúság. Mert — hogy továbbra is kezdeti példánknál maradjunk — Rózsa Gyula biztos kézzel választja szét egyazon életművön, sőt egyazon munkán belül is a pozitívumokat a negatívumoktól. Ennek feltérképezése viszont Harangozó Márta írásában erőtlen rajzolatúra sikerült.

A két könyv fényképfelvételeinek időnkénti egymást fedéseit a fotós (*Kovács Ferenc*) azonossága magyarázza. De — terjedelmi lehetőségeinél fogva — Harangozó Márta válogatása jóval több érdekes, és korban is frissebb kísérletről tájékoztat — fotókban. Kár, hogy ezek elemzésével (sőt említésével is) teljesen adós maradt. Pedig itt korlátlan lehetősége nyílott volna egyéni állásfoglalásának részletes kibontakoztatására. És ha már a képanyagnál tartunk, meg kell említenünk néhány kisebb szépséghibát, amelyek valamelyest levonnak az egyébként mutatós kiadvány értékéből. Egyrészt kár, hogy teljesen elmaradt (a kötetvégi képjegyzékből is) a szövegközi vázlatok címének közlése. Az anrobetűs, kéziratos lapszéli sorok a reprodukción ugyanis rendkívül nehezen fejthetők meg. Másrészt több következetesség is elkelt volna az idézetek forrásainak feltüntetésében, avagy a címadásban. (A Hatvaniról készült szobor ugyanis *Professzor* a szövegben, *A professzor* a borítón és *A Professzor* a képjegyzékben). *(Corvina).*

Wagner István

A fotózás műhelytitkai

Ma már igazán nem számít luxuscikknek a fényképezőgép. Eltekintve azoktól a daraboktól, amelyek valamilyen speciális művészi vagy műszaki célt szolgálnak, tehát nem a vásárlók milliós rétegének készültek (és éppen ezért több tízezer forint az áruk), már néhány száz, de legfeljebb egy-két ezer forintért megbízható gépet lehet venni. Sőt, a gyerekek számára, ajándékképpen egészen olcsó, szinte egy valamirevaló játék áráért beszerezhető.

A fényképezés milliók szórakozása, időtöltése lett. A fényképezőgép kitűnő szolgálatot tehet a világ, szűkebb-tágabb környezetünk felfedezéséhez. Látásmódra nevel mindenféle pedagógiai erőszak nélkül, szinte csak mellékesen, észrevétlenül. Kifejleszti a szépérzéket, megtanít a komponálásra, árnyalatok érzékelésére, zásban is — egész életre meghatározóak. De még felnőttkorban sem késő.

Szelényi Károly könyve, A fényképezés, amely a Corvina gondozásában jelent meg a *Műhelytitkok* sorozatban, mind a felnőttek, mind az ifjabb korosztály nagy érdeklődésére tarthat számot. Bevezetőjében egyszerűen és közérthetően, de tudományos igénnyel tárgyalja, magyarázza a fény jelenségét, szerepét a fotózásban; majd a fényképezés történetét vázolja mind művészi, mind technikai szempontból.

Ugyanezzel a tiszteletre méltó egyszerűséggel, de egzaktul magyarázza a fényképezőgép működését, szerkezetét. Szót ejt a *blendéről*, az *optikáról*, a *filmről*, a *villanófényről*, az *állványról*. Arról sem feledkezik el, hogy figyelmeztessen azokra a hibalehe

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1978 JAN 8
NÉPSZAVA
Rudnay Gyula, festőművész
1021
8

Rudnay Gyula centenáriuma

Száz esztendeje, 1878. január 9-én született Rudnay Gyula, XX. századi festészetünk egyik legmarkánsabb egyénisége, a hazai táj és népélet kiváló megjelenítője. A felvidéki származású mester, aki tanulmányait Hollósy Simon müncheni iskolájában, majd Nagybányán, Párizsban és Rómában végezte, a maga útján járva, gyermekkori élményeire s a népi kultúra tanulságaira támaszkodva alakította ki egyéni stílusát, melyben a spanyol és holland realisták, illetve Munkácsy örökét ébresztette.

Lírikus hangoltságú, páratlan festői képzelettel megáldott alkotó volt, akit minden gesztusában az a cél hevített, hogy mind mondandójában, mind formavilágában sajátosan magyar festészetet teremtsen. Ebbeli szándékai vitték pályája elején az alföldi festők közé, akik a plebejus demokratizmus szellemében megrendítő képekben számoltak be a parasztság nyomorúságos helyzetéről, majd fordították a két világháború között történelmi és nemzeti múltunk jellegzetes, romantikus témái felé. Némi túlzással a magyar piktúra Krúdy Gyulájának is nevezhetjük, mert nagy írókortársához hasonlóan, élményei és nosztalgiái tekintetében ő is a letűnt korokhoz kötődött, de meglátásaiban és kifejező eszközeiben már a jelen embere volt. A kuruckor rátarti, zendülő atmoszféráját, s a régi magyar udvarházak, a reformkori magyarság nemes patriotizmusát idéző vásznai a németekkel szövetkező Horthy-fasizmus idején a maguk tradíciós szellemiségével kétségtelenül progresszív hivatást töltöttek be, bár azt sem hallgathatjuk el, hogy múltba merengő nézőpontja nem volt igazán alkalmas a mozgósításra.

Egykor nagy hatású életművéből, amely különösen külföldön igen nagy sikereket aratott, ma tájképeit és portréit érezzük igazán maradandónak; az előbbieken a formák és a színek tiszta harmóniájával a magyar táj sajátos színvilágát és tartalmi jegyeit sikerült megragadnia, az utóbbiakon pedig realista életszerűséggel az emberi lélek mélyrétegeit tárta fel. Különösen jelentősek önarcképei, amelyek szinte karakterisztikus rembrandti erővel szemléltetik a szenvedély és az önismeret mélységeit.

Hosszú és termékeny élet adatott osztályrészeül, 1957-ben, 79 éves korában hunyt el. Korábban mint főiskolai tanár, a felszabadulást követően pedig a bajai művésztelep alapítójaként sokat tett azért, hogy a tehetséges munkás- és parasztfiatalok könnyebben léphessenek fel a művészeti élet fórumain, s mint a legilletékesebbek, szóljanak a nép nevében. Úgy festői munkássága, mint pedagógiai tevékenysége okán méltán érdemelte ki államunktól a Kossuth-díjat és a kiváló művészi címet.

Képünkön: a művész „Gázló" című, 1910-ben készült akvarellje a Magyar Nemzeti Galéria anyagából.

Tasnádi Attila

iekete kommensen

effel, a SZOT titkárával

nyújtottunk. Jelenleg egy közel egymillió forint értékű anyagi segítség előkészítése van folyamatban.

Részt veszünk az afrikai országok *káder- és szakemberképzésében,* vállaljuk *betegek gyógykezeltetését* és *egyetemi ösztöndíjakat* is folyósítunk. Talán mondok néhány számot is, illusztrációként. Három év alatt *négy tanfolyam* keretében hetven szakszervezeti aktivista ismerkedett nálunk a magyar szakszervezetek tevékenységével és a szakszervezeti munka különböző feladataival. Megjegyzem, hogy ezekben a napokban kezdtük meg az idén sorra kerülő tanfolyam szervezését.

Az elmúlt három esztendőben *tizenkét egyetemi ösztöndíjasunk* volt Afrikából, közülük néhányan még idén is folytatják tanulmányaikat. *Huszonketten szerezték meg hazánkban a szakmunkás képesítést* és ugyanebben az időszakban több mint *hetvenen részesültek gyógykezelésben.*

Örömmel tapasztalhattuk Tanzániában és másutt, hogy a szakmát hazánkban tanult szakemberek *fontos műszaki beosztásban dolgoznak és hasznosítják nálunk szerzett ismereteiket.*

Rendszeressé és folyamatossá váltak a vezető- é szakmai szintű delegációcserék, amelyek részint a tapasztalatok cseréjét, részint a kapcsolatok szorosabbra fűzését szolgálják.

Útjukon milyen tapasztalatokat szereztek az afrikai szakszervezetek szerepéről, tevékenységéről?

zetekkel egyetértésben lehet csak egy sor — különösen munkaügyi, szociális — kérdést elintézni.

A szakszervezetek Afrikában erősíteni akarják már tapasztalható *pozitív szerepüket.* És nem titkolják, hogy ehhez *igénylik a haladó, mindenekelőtt a szocialista országok tapasztalatainak megismerését és azok hasznosítását.*

Egyébként mindenütt hangsúlyozták, hogy fejlődésük csak a regionális és a nemzetközi összefogás útján hozhatja meg a szükséges eredményeket. Ezért *különösen nagy fontosságot tulajdonítanak a kontinens összes szakszervezetét egyesítő Afrikai Szakszervezeti Egységszervezetnek.*

Van-e visszhangja az afrikai szakszervezetek körében az európai folyamatoknak, azoknak az egységtörekvéseknek, annak a párbeszédnek, amelyeknek mi, itt Európában már néhány éve részesei vagyunk?

— Szinte már meglepő az az érdeklődés és az a tájékozottság, amit európai kérdésekkel kapcsolatban tapasztalunk. Magyarázható ez egyszerűen az útkereséssel is, vagy azzal, hogy az afrikai szakszervezetek minden rendelkezésükre álló tapasztalat megismerésének az útján szeretnék kialakítani a számukra legmegfelelőbb kereteket a munkájukhoz. Mégis, ennél többről van szó. S itt vissza kell térnem

Új lakóépületek Dar es Salaamban

— Afrikában kialakulatlan, vagy kialakulófélben levő társadalmak vannak. Az általunk meglátogatott országokban *a fejlődés pozitív jellegű, a nép érdekeit szolgáló.* Ebben arra az említett tapasztalatunkra, hogy Afrikában is kölcsönösnek tekintik a szolidaritást. *Testvérszervezeteink többször is kinyilvánították egyetértésüket, támogatásukat*

Rudnay Gyula

8. ó. ú. 1942.

IX. 4.

8. ó. ú. 942. IX. 4

Odaítélték a velencei Biennale díjait

Rudnay Gyula dicséretet kapott

Velence, szept. 4.

(Stefani) A Duce részéről a kétévenkénti kiállításon szereplő külföldiek számára kitűzött díjat a Volpi gróf elnöklete alatt álló nemzetközi testület *Kampf* Artur német festőnek és *Banninger* Károly Ottó svájci szobrásznak ítélte oda.

A díjazó testület külön kiemelte Rudnay Gyula magyar festő és *Meszlényi* Iván horvát szobrász egyéni kiállításainak különleges jelentőségét.

Velence városának olasz művészek részére kitüzött díját Francesco *Messina* olasz szobrász, a külön festészeti díjat egyenlő arányban Ugo *Bernasconi* és Alberto *Salietti* művészek nyerték el.

Volpi grófnak a legjobb olasz és külföldi rajzművész részére kitüzött díját Luigi *Bartolini* (Olaszország) és Stig *Bordling* (Svédország) nyerte.

István
és magyar
olt

er és Szendy polgármester gyászközgyűlésén

Megtestesítője volt a fiatal magyar férfiúnak, testben és lélekben egyaránt hős magyar ember példaképe.

Kitünő képességeivel, nemes szerény-

— A székesfőváros, mint az ország szíve, hatványozottan érzi a fájdalmas gyászt. A város külsőleg is gyászbaborult, de lélekben is siratja a nemzet nagy fiát, a milliós közület nagy családjának legkedvesebb tagját, féltett reménységét. *Horthy István a főváros szerető fia volt.* Testvéri közösséget érzett a küzdő, dolgozó emberekkel, a lelke egy volt a mi hitünkkel és sorsunkkal. Aránylag rövid életében azt érte el, amit csak a nagyok, a kivételes lelkek szerezhetnek meg ezen a világon:

a milliók szeretetét, tiszteletét, hódolatát vívta ki magának.

— Ez a szeretet kér magának részt. Főméltóságú család gyászából és fájdalmából és kéri a Mindenhatót, adjon vigasztalást az Annak

Művészete mellett különösen ma nemesedhetne példává mint pedagógus, művészeti szervező és közösségteremtő ember. Rászolgált erre is.

*

Forrás 1978-2-9o
Kőhegyi Mihály-Sümegi György:Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 10

Életének most azon időszakát idézzük, amikor több mint két évtizedes főiskolai tanítás után — ott sok jelentős művész-embert fölnevelve —, idős korában kezdett egy új iskolát szervezni Baján, a felszabadulás utáni nehéz években makacsul dacolva a szűkös lehetőségekkel. Jegyzetek és kommentárok nélkül most először mutatunk be néhány B. Mikli Ferenc festőművészhez írott levelét. Ezekből a telepszervezés, de méginkább a fönntartás nehézségei, a széles körű elképzelések és a lehetőségek nehezen egyeztethetősége ugyanúgy kitetszenek, mint Rudnay művészi gyakorlatának érett tanulságai.

Forrás 1978-2-9o

Kőhegyi Mihály-Sümegi György:Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula

sáról.
meg-
n és
ozták
odrú
éggel

lkal-

nyúl-
ű. A
ogal-
a ké-

hogy
el a
yer-
k és
ova-
ndes

tak, falusi embersorsok: mind-mind egy léleknek Rudnay ecsetje által jellemet, embert és sorsot, történelmi levegőt és alakokat mélyen együttláttató megjelenítése.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1978 MÁR 19

Rudnay Gyula,
festőművész,

Hírlap 1021 1978. MÁRCIUS 19., VASÁRNAP

Losonci Miklós

Rudnay Gyula és Elekfy Jenő életműve

SZENTMÁRTONKÁTA, SZOB ÉS ZEBEGÉNY KÉPI KRÓNIKÁJA

A Nemzeti Galériában Rudnay Gyula és Elekfy Jenő emlékkiállítása, továbbá Jacek Malczewski lengyel festőművész tárlata április elejéig tekinthető meg hétfő kivételével, naponta 10 és 18 óra között.

Tisztelgő emlékezés

Száz esztendeje, 1878-ban született *Rudnay Gyula*, festészetünk egyik kiváló mestere, aki *Munkácsy* örökségének alkotó folytatására vállalkozott. Mindez nem jelentett egysíkúságot, hiszen *Goya, Mednyánszky* inspirációkat is alkalmazott. Münchenben, Nagybányán képezte magát, egy ideig *Hollósy Simon* tanítványa volt, s haszonnal járt számára a párizsi és a római tanulmányút. Nem arról van szó, hogy a teljes látóhatár hiányában lett *alföldi festő*, a vásárhelyiek és a debreceni *Holló László* szövetségese, hanem értékekre figyelő, önmaga lehetőségeit felismerő küldetéstudattal. Téved az, aki Rudnay életművében csak a hagyományőrzőt látja, annak van igaza, aki felfedezi benne *a XX. század magyar valóságának egyik kiváló részismerőjét, a táj, a falu állandó életének képi megörökítőjét.* Az igazság az, hogy a Nyolcaknak, az aktivistáknak, Nagybányának, a gödöllői szecesszionak, a vásárhelyi és szolnoki törekvéseknek egyszerre és együtt épült a hivatása. *Uitz, Ferenczy Károly, Mednyánszky, Csontváry, Rudnay* szépsége egymást növeli, mindegyikükre olyan mértékben van szükségünk, amilyen minőséget teremtettek. Természetesen van értékkülönbözet, de *a művek azonos családhoz tartoznak.*

Rudnay Gyula művészetére is érvényes *Petőfi* önvallomása: *Természetem komoly, mint hegedűink első hangjai.* Mindez nemcsak *Hegedüs* portréjában érvényesül, hanem a szintén főművének számító *Csipkekendős nő*-ben is. Képei egy összefüggő barna szimfónia részeként számolnak be a *Csárdás* kavargásáról, a *Krumplihámozó* munkaáhítatáról, az első világháború menekültjeiről, korának társadalmi, emberi problémáiról. Színpadszerű szerkezeteiben ünnepi méltósággal vonultatja fel figuráit, a nagybábonyi utcát, a szentmártonkátai tanyákat, az őrzött és fejlesztett nemzeti romantika és népi realizmus társulva *A vén kanász*-nak is emléket állít. Ebben a szellemben, ilyen megalapozott mesteri minőséggel vált Rudnay Munkácsy örökségének gondozójává, ilyen színvonalon járult hozzá *Koszta József* és a mai vásárhelyiek, *Németh József, Szalay Ferenc* munkásságához.

Rudnay Gyula: Csipkekendős nő

Politikai könyvekért

Harmadik díjat kapott a Szikra Lapnyomda

Szombaton az MSZMP budapesti bizottsága Villányi úti oktatási igazgatóságán *Szatmári András*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezető-helyettese értékelte a politikai könyvek előállításában részt vevő nyomdák 1977. évi versenyének eredményeit.

A versenyben a *Zrínyi Nyomda* lett az első, az *Athenaeum Nyomda* a második, a *Szikra Lapnyomda* és a *Kossuth Nyomda* a harmadik, a *Franklin Nyomda* pedig a negyedik díjat nyerte.

A díjakat *Győri Imre*, az MSZMP Központi Bizottságának titkára nyújtotta át. Az eseményen ott volt *Sárosi Sándorné* könnyűipari miniszterhelyettes is.

A díjkiosztó ünnepségen bejelentették, hogy 1978-ra is meghirdetik a politikai könyvek készítésében részt vevő nyomdák versenyét.

Egészségügyi ellátás

Jobb szervezéssel

Évenként átlagosan tizenötször fordulunk üzemi vagy körzeti orvoshoz, keressük fel a szakorvosi rendelőintézeteket. A forgalmat jobb szervezéssel csökkenteni lehetne. A különböző rendeléseken ugyanis többször is elvégeztetik ugyanazt a vizsgálatot egy-egy beteggel, mivel *nincs egységes kórlapja*. Egyebek között erre hívták fel a figyelmet a magyar egészségügyi szervezők tudományos egyesületének V. kongresszusán.

Kilencezer kilométerre Nagykőröstől

Hétköznapok limszkben

„Színes madarak örvendeznek / sátorunk felett. / Alszik a mormota, hörcsög, medve. / Az ember a fenyvesben fát vág. / Róka, nyúl fut a jégen."

Az *evenek*, vagy ahogy régebben hívták őket, a *lamutok* nem messze élnek az Angarától. Közülük sokan dol-

gkomolyabbakat is. Aki most ismer-rváth János, a nagykőrösi kőműves. de az uszty-ilimszki fényképészek icsit, mert ez lesz az év fotója!

mérve kapjuk, tehát magyarok dolgoznak együtt. Persze, nagyon sok hozzánk hasonló brigád dolgozik még az új városban. Ezek tagjai a Szovjetunió minden részéből verbúválódott komszomolisták. Érdekes, hogy a kőművesek között nagyon sok a lány.

— A híradásokból tudjuk, hogy több magyar fiatal meg is nősült odakint. Az előbb a lányokat említette, akikkel együtt dolgoznak. A házassági híradások arról tanúskodnak, hogy nemcsak a munkahelyen találkoznak...

— Én mindenesetre nem nősültem még meg, s nincs is szándékomban — mondja a nagykőrösi kőműves — ám az tény, hogy a magyar fiúknak nagyon imponálnak a szibé-

Rudnay Gyula

Bereud Ilona

»FIGYELŐ«
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299-632.

Lap

Med

RUDNAY GYULA

Már gyermekkorában, első festői próbálkozásaival párhuzamosan megtanult hegedülni, és ezt később sem hagyta abba. Münchenben, *Hollósy Simon* festőiskolájában tanulván a piktúra rejtelmeit, szintén gyakran muzsikált együtt mesterével.

MAGYAR HIRLAP 1978-7-9

Wagner: A mult és a táj festője

Rudnay Gyula 11

Kedves Tanársegéd Úr!

Tegnap írt levelem pótlására írom még a következőket — amit kérek hogy vegyen figyelembe. A két vízfestm. compositiómra vonatkozik. A keret kérdése — a vevőt terheli — ha nincs vevő én térítem meg. 250 frton alul nem lehet drbját adni. Ha így nem megy, a Képzőművészeti Főiskola újonnan alakult múzeumának adom — amit már egy pár nappal előbb Elekffy tanár úrnak, aki nálam járt említettem is. Minden esetre kérem sokkal bővebb értesítését és gyakrabbit a telep ügyeiről. Hogylétükről. Mivel a bútoraim leszállítása nagyon problematikusnak ígérkezik — azon gondolkozom ne ott rendeződjön be — legalább I szoba (egy szoba) egy ügyes asztalos ha akadna falusi jellegű magyar stylusu sötétre pácolt fenyőfa bútor drbokat értek. Valami tervfélét a legközelebb — ha akadna reá asztalos

[redacted]0

Rudnay Gyula

A MAGYAR GRAFIKA MESTEREIT bemutató sorozat második kiállitását nyitották meg tegnap a miskolci képtárban. Ez alkalommal Rudnay Gyula festőművész harminc rajzát mutatják be.

Magyar Hirlap 1977/67/13

Rudnay Gyula

Harminccöt évig élt a Somogy megyei Bábonyban festette képeit nyaranta Rudnay Gyula. Neve összeforrt Bábonnyal.

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 22. 24. lap.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

NÉPUJSÁG /HEVES/

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas, Érdemes Művész

1978 JAN 8

1021

Száz éve született Rudnay Gyula

Nagybábonyi utca

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. *„A mi művészetünk alapja* — vallotta — *csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."*

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az *„Agitátor"* című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a *„Kivándorlók"* című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a *„Menekülők"* képsorozatán a galícia üldözöttekről, a *„Lengyel proklamáció"*, *„Orosz hadifoglyok"* és *„Kozák táborozók"* című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, *a testvériség hangján* a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat felelevenítő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy *megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.*

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok *„sírva-vigadó"* társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

Klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely
viharban ázott,
az eget érzem mely
bizton hajol ránk."

írja *Juhász Gyula* Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csak úgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely *„nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó"* — amint azt Rudnay jellemzi.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agitálással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — *„népi festőakadémiát"* — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban *Pro Arte* kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a *Kossuth-díjat*, majd az *Érdemes Művész* címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy *a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén*, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

Bényi László

bájn
dőgép

atott a brigádvezető a kom-
t egy hozzá méltó roggyant

» — hüledeztem, szerintem
erült, a brigádvezető szerint

mellé, meg a gőzeke mellé...

...

nem figyelve fel, vagy nem
os szándékára... — *Pontosan*
és a maga idejében éppen
volt a mezőgazdaságnak,
—4-es kombájn... — legvin-
én utána, dünnyögve, dohog-
is lehet egy kombájnt a fé-
kiáltani múzeumi tárgynak.

párbeszéd és gyászbeszéd el-
és tetemén, fel is jegyeztem
írra, hogy ezt nem lehet nem
egy kombájnt csak úgy....
egy nekünk... Aztán a feeni
tt a dzsungel rendű és rangú
neg egyéb lianbozótja között.
volna az egészet, ha...

em vezényel az országos és
nek keretében a nyomdaipar
újságkészítés új módszereiről
szamár is, meg oktalan is.
neg másfajta, meg mindenfaj-
Mindenütt a világon. Miért
zivételek akár e kérdésben is.
esett szó arról, hogy nem kell
a hagyományos, immár ötszáz
ndászat, s vele együtt a sajtó
yszedés forradalmian új mód-

számítógépes fényszedés.

s jóslatok, hanem konkrét ter-
öttem a nyomdaipari múzeum
mai között e képen ott láttam
bnek tartott, vagy vélt Linotype
is elképzeltem magam előtt és
áborognak majd a néhány év
lván és méltatlannak is érez-
ba lökött sorsát. És hány, és
szerte az országban, amelyek
ideig ott rozsdásodnak majd a
an. várván, hogy valaki leg-
révén megszánja őket.

mbáin — tíz, vagy tizenöt éve?
yvár búzatáblákon a technika

Vasárnapi

A történelemről — írni!

Jó ismerősünk *Nemeskürty István*. Sokoldalú ember, termékeny alkotó, így ismeretségünk is különböző oldalról formálódik. Mint filmes ő írta forgatókönyvvé *Gárdonyi Géza* halhatatlan művét az *Egri csillagokat*, a közelmúltban pedig mint az Agria Játékszín lelkes támogatója felfedezte és átdolgozta a várszínház számára *Heltai Gáspár* mesefüzérét, amely *Magyar Dekameron* címen aratott nagy sikert. A várszínház idei évadjában is közreműködik, mint dramaturg, a bemutatók előkészítésén munkálkodik.

És természetesen olvassuk műveit, mostanában a leg-

hogy rengeteg nemzeti betegségnek, dejormációnak az oka a nacionalizmus. Ezért kérdezem újra és újra a történelmi időket. Az emberek döntéseit vizsgálom az adott helyzetben, s nem úgy, hogy én már tudom, másnap mi lesz velünk! Háborús és történelmi vétkességeinkről írtam tehát *realista önvizsgálatot, s nem mindenáron fel*

1021

KÖRÖSTÁJ

KULTURÁLIS MELLÉKLET

Száz éve született Rudnay Gyula

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátos magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédségűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi, a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert „Csipkekendős nő", amelyet feleségéről készített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonka-hangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„A földet érzem,
mely viharban ázott,
az eget érzem,
mely bizton hajol ránk"

— írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csak úgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agitálással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

Bényi László

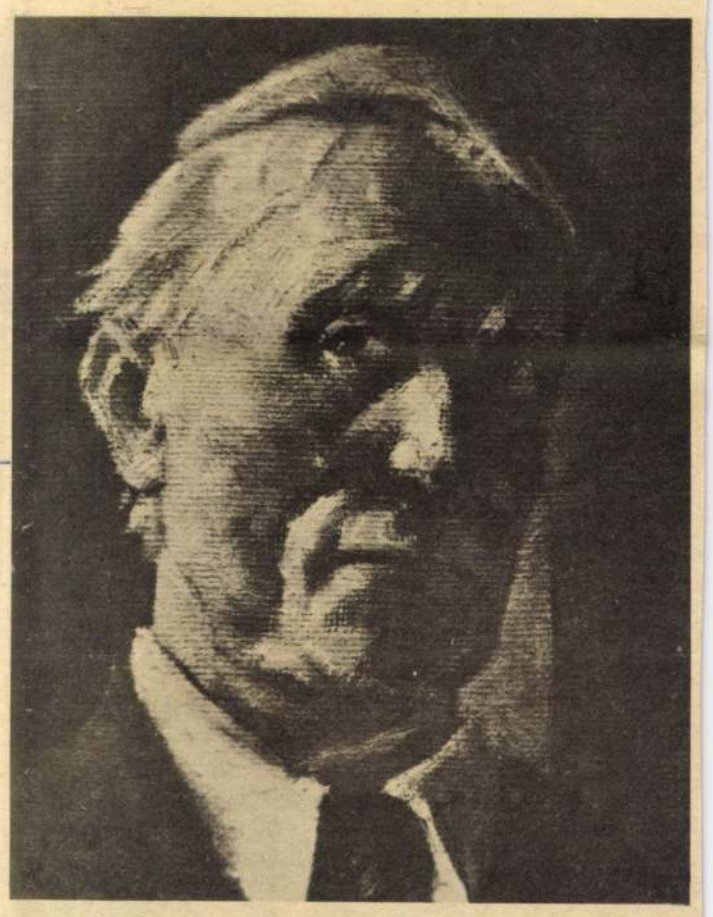

Rudnay Gyula: Önarckép

Rudnay Gyula: Csipkekendős nő

Bónus István

A homok

A homok, a szürke, sivár homok
El nem marad, barangol velünk,
Rárakódik színes álmainkra,
S néha tőle szürke az életünk.

Játszanak benne a gyermekek,
Raknak belőle: hegyet, várat,
Nézegetik, gyönyörködnek benne,
Amikor a kis kezük elfárad.

A homok mindenütt előbukkan,
Ha szánkban van az ízes falat,
Egy eltévedt szem nagy váratlanul,
Megreccsen néha fogunk alatt...

Mikor bánkódunk, nézzük a színét,
Mámorító, gyógyöző bornak,
Azt is homokos domboldal adta,
Kedvderítőnek, vigasztalónak.

A homok, a szürke sivár homok:
Táplál, gyógyít, bár taposunk rajta....
De a legvégén ő kerül fölénk
És jelzi, hogy ott nyugszunk alatta...

Vajnai László

Elkésett sorok

Anyácskám csend is,
meg az ének,
fénye tágra nyílt
szemeim tüzének:
ha sodródom, éjbe,
ágazó utakra,
az irányt
szélben-bomló
hó-haja mutatja.

Anyácskám hold is,
düledező kereszt.
Élte venyigéjén
én vagyok a gerezd.

Anyácskám a Vér is,
vér is meg a lélek.
Dobogása fájó
szívem közepének.

Szikszai Károly

Emlék

Odakint arcunkat betakarná a fehérség.
Púposra fagytak a madarak.
A hó alatt tarkón lőtt bokrok.

Kint arcunkat betakarná a fehérség.
Maradjunk hát itt a nyomok között.
Egy szék,
egy asztal,
s tavalyi arcunk a párna ráncaiban.

NÉPÚJSÁG

SZÜLŐFÖLDÜNK

A szabadkígyósi kastély és park

Fotó: Martin Gábor

Nem mondhatni, hogy megyénk bővelkedik műemlékekben, idegenforgalmi látnivalókban. Ezért kell különösen számon tartanunk, ismernünk muzeális értékeinket.

Békéscsabától alig néhány kilométerre, az alföldi síkság szívében csaknem százéves park terül el, közepén kastély. A megyében az egyik teljesen épségben maradt kastélyépület. Röviden ismerkedjünk meg történetével.

Kígyóspuszta 1720 óta Harruckern báró birtoka volt. 1798-ban gróf Weinckheim Józsefné kapott zálogba egy részt, amelyet később megosztott két fia között. Weinckheim József Antal 1815-ben száz dohánykertészszel szerződve megvetette a mai Újkígyós község alapjait. A major körüli régi települést az újtól való megkülönböztetésképpen Ókígyósnak nevezték el. Itt épült Weinckheim Frigyes számára a régi, már használhatatlan épület helyén, 1875-től 1879-ig, Ybl Miklós tervei alapján a gyönyörű, reneszánsz stílusú kastély. Az építkezés munkálatait negyven helybeli lakos végezte. A grófék igen gazdag és modern gondolkodású emberek voltak.

1945-ig grófok uralták a községet. A felszabadulás után az üresen maradt kastélyba mezőgazdasági szakközépiskola költözött. Sajnos, a berendezésből igen kevés maradt meg. 1945 után az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség műemlék jellegű épületté nyilvánította. A kastély becsült értéke alapján évi egymillió forint lenne a felújítási alap. Ennek azonban csak a fele biztosítható, ami csupán a fenntartáshoz és nem a felújításhoz elég, pedig a százéves épület egyes részei fokozatosan elavulnak.

A kastélyban ma is mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmunkásképző és kollégium működik. A körülbelül kétszáz nappali tagozatra járó diák többsége „kastélylakó". A három év elvégzése után sütő, konzerv és kertész szakmunkásokká válnak.

Nem hagyhatjuk szó nélkül a gyönyörű parkot, ahol a 100 éves tölgyek és ciprusok sok érdekeset tudnának mesélni az egykor itt zajló költséges és fényűző életmódról. A park természetvédelmi terület, s mint ilyen, a Szegedi Erdőrendezőség gondozása alá tartozik. Ritka fákat csodálhat meg a sétáló a csöndesnek éppen nem nevezhető arborétumban, hiszen madarak ezrei találtak itt otthonra. A parkban található a megye legnagyobb platánfája. A mesterséges tó mentén élnek a nagyméretű mocsári ciprusok, mocsártölgyek és gyertyánfák olyan öreg példányai, melyekből nem sok van hazánkban.

Gubucz Katalin

A históriás Oláh István

1848 őszén Békés megyében, Gyomán, Váriban, Mezőberényben és Orosházán is lázongott a parasztság, elfoglalták a földesúri legelőket. A zendülők ellen kormányrendeletet adtak ki. Ahol ez nem használt — mint például Orosházán —, oda kormánybiztost vezényeltek.

Oláh István szobra a szentetornyai iskola udvarán (Rajki József alkotása)

December elején megjelent Orosházán egy vándor könyvkereskedő, vagy ahogy akkor nevezték, históriás. Mindenféle rémtörténetet, széphistóriát, egyházi irodalmat, de még Táncsics könyveit is árulta. Mint sokat látott, sokfelé járt emberre, odafigyeltek szavára. Az első napokban, mikor házról házra járva árusította a könyveket, értesült arról, hogy a mozgolódó parasztságot több száz főnyi katonaság tartja megfélemlítve. December 14-én a hetipiacon nagyobb hallgatóság előtt lázító beszédet mondott. Azonnal elfogták. Kiderült, hogy Oláh Istvánnak hívják. Először szegedi, majd erdélyi származásúnak vallotta magát. December 16-án rögtönítélő törvényszék elé állították, kötél általi halálra ítélték, másnap kivégezték. Keveset tudunk róla. Nem tudjuk, volt-e előzőleg valami kapcsolata az orosháziakkal, csak feltételezzük, hogy nem voltak régi jó ismerősei, rokonai a községben, így nem kellett felzúdulástól tartani. Szinte kapóra jött az uralkodó osztálynak Oláh István szereplése, s a parasztmozgalom elfojtására ilyen elrettentő példát is felhasznált. A históriás Oláh István nem volt parasztvezér, de a körülmények ismeretében is volt bátorsága, hogy a parasztok ügyéért kiálljon. Emlékét szobor és utca őrzi Orosházán.

Koszorus Oszkár

Természetvédelmi kiadványok

Kirándulók, természetjárók nagy hasznát vehetik, s tulajdonképpen zsebkönyvnek tekinthetik Réthy Zsigmond Békés megyei természetvédelmi kalauzát. A valóban zsebkönyv méretű ízléses kiadvány röviden ismerteti a megye védett területeit, természeti kincseit. Méltatja ezek jelentőségét, ismerteti a látogathatóságukat, s olvasói igen hasznos tudnivalókat tudnak meg arról is, hogy mennyi a védett állatok forintban kifejezett értéke.

A fiatalok könyve szintén Réthy Zsigmond tanulmánya, amely Együtt a természet védelméért címmel jelent meg a Kulich Gyula Ifjúsági és Úttörőház gondozásában. A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum és az ifjúsági ház célja közös: a fiatalok természetvédelemre nevelése, valamint felkelteni a természettudományi ismeretek bővítése iránt az érdeklődést.

Új továbbképzési intézet

Megkezdték Szegeden a Csongrád megyei Tanács továbbképzési intézetének építését. Az új intézet 1980-ra készül el. Hét kisebb előadóterme és egy kétszázötven személyes nagyterme lesz. Az oktatás szemléltetésére audiovizuális eszközöket is felhasználnak majd. Egyebek között ötezer kópiát tartalmazó filmtárnak, húszezer kötetes könyvtárnak, olvasóteremnek, társalgónak is megfelelő helyiségeket építenek. A továbbképzési intézet nyolcvan személyt befogadó kollégiumában nyáron az üdülőket, a szegedi ünnepi hetek vendégeit fogadhatják.

Szarvasi

A Békéscsaba felől érkező autósok Szarvas egyik szépen gondozott terén láthatják Kiss Kovács Gyula: Felszabadulási emlékmű című szobrát az 1928-ban épült iskola előtt

A szarvasi gyerekeknek legalább természetadta korcsolyapályájuk van, ha a téli hideg kopogósra keményíti a Körös-csatorna jegét

Az óvónőképző intézetben izgalmas pillanatokat él át ilyenkor több mint 200 diák. A szorosra zárt ablakok mögött most zajlanak a felvételi vizsgák Fotó: Gál Edit

Múzeumi események

Öt előadás egy nap

A Békés megyei Régészeti és Művészettörténelmi Társulat működésének harmadik — 1877-es — évéről, a száz évvel ezelőtti titkári jelentésben többek közt ezeket találjuk: „...a múzeumrendezés nehéz munkájának végrehajtása szempontjából" múzeumőrnek Pivár János polgári iskolai tanárt választották meg egy évre 100 forint fizetéssel. A Nemzeti Múzeum könyvtárából 100 forint árú könyvet vásároltak, „s egyszersmind Borsos és Varságh budapesti udvari fényképészektől megszerezte az egyesület azon csabai népviseleti képeket, melyeknek hasonmásai a jövő évben megnyitandó párisi kiállítás számára készültek."

Az év folyamán a társulat Orosházán és Békésen tett „vidéki kirándulása" sikeres volt. Az előbbin két előadás hangzott el, ebből az egyik — Győry Vilmos író, volt orosházi evangélikus lelkészé — Eötvös József pusztaszentetornyai tartózkodásairól szólt. Békésen öt előadást tartottak, az első Békés városának 1714—1800-ig terjedő korszakát ismertette, utána „Szegedi Kiss István reformátor, s 1553-ban békési református lelkész életrajza" következett. „A közönség figyelme oly élénk volt, hogy még ezután három előadást hallgatott végig." A megyei múzeumban látható kő- és bronzkori tárgyakról; a tarhosi pusztán ásott régiségekről. Befejezésként viszont egy tréfás költeményt olvasott fel a főtitkár. Az elhangzottak irodalmi értékét a jelentés nem minősíti, de érdemüknek tartja azt, „hogy valamennyi Békés megyéről szól, valamennyi ezen szűkebb hazánk múltjának ismeretét mozdítja elő."

V. M.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

NÓGRÁD

1978 JAN 8

Rudnay Gyula,
festőművész, Kossuth-
díjas, Érdemes művész
1021

Száz éve született Rudnay Gyula

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet teremtett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet".

Önarckép

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban a Nógrád megyei Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos, lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz, hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

Nagybábonyi utca

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédségűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a művesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi, a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert „Csipkekendős nő", amelyet feleségéről készített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonka-hangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel és merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely viharban ázott,
az eget érzem, mely bizton hajol ránk".

írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agitálással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjai képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletre méltó példája: több mint félévszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

B. L.

A szocialista brigádok kulturális nevelő munkájáról

Nógrád megyében 3200 brigád, közel 40 ezer fővel tevékenykedik. Huszonötezerre tehető azoknak a brigádtagoknak a száma, melyek már a szocialista cím tulajdonosai.

A szocialista brigádvezetők V. országos tanácskozása a szocialista brigádmozgalom kulturális munkájának fejlesztése mellett foglalt állást és sürgette, hogy a korábbiaknál gyorsabban lépjenek előbbre a közösségi gondolkodásban, a művelődésben, életünk szocialista alakításában.

Az állásfoglalás gyakorlati végrehajtásának elősegítésére az SZMT 1977. augusztusi ülésén intézkedési tervet fogadott el. Ezúttal az intézkedési terv végrehajtásáról, illetve arról a tevékenységről kívánok szólni, amit Nógrád megyében a szakszervezeti mozgalom tett, a szocialista brigádmozgalomban végzendő kulturális nevelő munka fejlesztéséért.

Az eddigi eredményekre alapozunk

„Az elmúlt években sok próbálkozás, vállalás, felajánlás jelzi, hogy a szocialista brigádok a műveltségi színvonaluk emelésében is előre akarnak lépni" — állapítja meg az MSZMP Nógrád megyei Bizottság munkásművelődés helyzetével foglalkozó beszámolója. A szakszervezetek is több próbálkozással, kezdeményezéssel, ajánlások kiadásával segítették a brigádmozgalom új rendszerű kulturális vállalásainak bevezetését, a formális elemek megszüntetését.

A ZIM salgótarjáni gyáregységében 12 brigádra kiterjedően folytak az országos szervek által kezdeményezett kísérletek. E kísérlet túllépte a gyár kapuit és — részben a sajtó, illetve a mozgalom más propagandaeszközeinek segítségével — több üzemünk is próbálkozott az új formák bevezetésével.

Csak pár példát említenék fel: a szocialista brigádok kulturális patronálása; szocialista brigádvezetők klubja, a klubhálózat kiépítése; a szocialista brigádvezetők tanfolyamainak valamennyi üzemre való kiterjesztése; különböző szintű vetélkedők.

Ide sorolhatnám az SZMT-szinten a szocialista brigádvezetők részére szervezett különvonat indítását is, amely példát akart mutatni, hogy a kirándulásokat miként lehet hasznosan, tartalmasan megszervezni.

Ebben a szakszervezeti kulturális intézmények mellett a tanácsi intézmények is jelentős szerepet vállaltak. Megjelentek az első elemei az önértékelésnek is. Tapasztalatcsere-mozgalom indult el az egy névadóval rendelkező brigádok között. A megyében élt munkásmozgalmi hősökről — a megyei munkásmozgalmi múzeummal közösen — a névadók életét bemutató rövid életrajzokat adtunk ki. Egy-egy névadóról rövid irodalmi műsort magnószalagra rögzítettünk és azt több brigádnál is lejátszották. Az utóbbi kezdeményezés különösen az SKÜ művelődési intézményének érdeme.

Szükséges és indokolt tehát a brigádok kulturális vállalásainak új, egyéni alapokra helyezése, az élethez való igazítása, az emberi értékek felszínre hozása, a kulturális vállalások megreformálása.

Minden brigádtagnak személyi kulturális vállalása legyen

zottság megkapott — konkrét, a megyei szervek által teendő intézkedéseket és alapszervezetek számára ajánlásokat tartalmaz. Az intézkedési terv megjelenése óta intenzív tevékenység indult a megyében. Szakmai mb-k, és szakszervezeti bizottságok is keresték és keresik azokat a módszereket, formákat, amelyek ezt a munkát hatékonyabbá tudják tenni.

Az intézkedési terv végrehajtásának időszakában tárgyalta a párt megyei végrehajtó bizottsága a szakszervezetek kulturális nevelő munkáját. A végrehajtó bizottság ajánlásokat fogadott el és adott ki a szakszervezeti kulturális nevelő munka fejlesztéséhez. Ez a dokumentum is kiemelkedő helyen és jelentőséggel foglalkozik a szocialista brigádmozgalom kulturális vállalásainak fejlesztésével. Hangsúlyozza: „Jobban vegyék figyelembe a munkásság differenciálódását, erősítsék a rétegszemléletet, fordítsanak nagyobb gondot arra, hogy az általános és a szakműveltség fejlesztése, a politikai ismeretek bővítése egységesen érvényesüljön. Mert a brigádok összetétele, rendkívül vegyes. Ha csak pár elemet is ragadok ki, mutatja az összetételt. Egy részük még nemrég került csak a mezőgazdaságból az iparba. Még mindig magas a nyolc általános iskolával nem rendelkezők száma. Közel 40 százaléka a munkásoknak bejáró. Figyelembe kell venni a fiatalok, nők arányát, a szakmai felkészültséget és azt is, hogy egyre több az érettségizett szakmunkás. Az egy területen végzett munkán túl a brigádtagok érdeklődése, felkészültsége, szokása, lakásviszonyai, szabadidő-struktúrája sok különbséget vet fel a brigádtagok között.

Támogassák, kezdeményezzék a munkások művelődését hatékonyabban ösztönző érdekeltségi viszonyok kialakítását. Fokozottabban törekedjenek az anyagi és erkölcsi ösztönzők összhangjának megteremtésére."

Az említett döntések jó alapot, társadalmi hátteret szolgáltattak ahhoz, hogy a szocialista brigádok kulturális tevékenysége nagyobb társadalmi érdeklődést váltson ki és nem utolsósorban megérlelődjön az a kívánalom, hogy nem a nagy kollektívába bújtatott formális, hanem az egyénre adaptált vállalást, teljesítést és értékelést kell bevezetni.

Az egyéni vállalás bevezetése, amelynek teljesítéséért az egyén és a brigád kollektíve vállalja a felelősséget, együttal megszünteti a különböző sablonokban, pontokban való témát. A tömegoktatás propagandistái részére tartott megyei felkészítőn ismertettük. Szakszervezeti művelődési intézmények vezetőinek értekezletén erről részletes tájékoztatót adtunk. A tanácsi intézményhálózat vezetőivel külön megbeszélésen ismertettük az új formákat. A nagyobb üzemek szocialista brigádvezetőinek tanácskozásokat szerveztünk, ahol a választott testület és az SZMT-apparátus tagjai tartottak információs jellegű előadásokat, vitákat.

Az év végén Szocialista módon címmel egy színes, soksok képpel illusztrált kiadványt jelentettünk meg, amelyet valamennyi szocialista brigád részére eljuttattunk az új forma bevezetését propagálva, és bemutatva azt a gazdag tevékenységet, melyet kifejtettek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulója tiszteletére.

Hogyan tovább?

A felsorolás is — bár nem teljes — bizonyítja, hogy az intézkedési tervnek megfelelően sokoldalú, előkészítő, népszerűsítő, figyelmet felkeltő tevékenységet fejtettünk ki. Azt mondhatnák, hogy szinte valamennyi egységhez, ahol szocialista brigádok működnek, valamilyen formában eljutottunk.

Ebben a munkában — formai kérdések keresése mellett — természetesen a tartalmi kérdések domináltak. Mindig azt hangsúlyoztuk, hogy a brigádvállalások, a kulturális tevékenység milyen fő célokra irányuljon, s ebben természetes hangot adtunk az eddigi munka elismerésének is.

Hangsúlyoztuk, hogy ezt a brigádmozgalomra nem kívülről, nem külső vagy felsőbb szervek akarják ráerőszakolni, hanem az új forma gondolata a legjobb szocialista brigádokban fogant. Ezért tette magáévá és ajánlotta valamennyi szocialista brigádnak az V. országos tanácskozás is. Kötelességünk, hogy ezt az ajánlást ismertessük, népszerűsítsük, és keressük meg azokat a módszereket, amelyek az üzemekben megvalósíthatók.

A jól végzett munka megelégedettsége mégsem tölthet el bennünket. A megtartott viták, beszélgetések, konzultációk, azt bizonyítják, hogy az újra fogékony szocialista brigádok többsége ezt magáévá tette. Megindultak az egyéni vállalások, de még találkozunk kételyekkel, kérdésekkel, téves szemlélettel, itt-ott a közbülső szervek helytelen nézeteivel is.

Így például az egyik textiles szerv továbbra is a kollektív vállalásokat ajánlotta alsóbb szerveinek. Máshol a pontozásos értékeléstől nem tudnak szabadulni. Voltak vezetők, akik kétségbe vonták, hogy a brigádok el tudják végezni az önértékelést. Máshol a teljesítés feltételeit, az alkalmat, a lehetőséget kifogásolták.

Mindezek együttvéve azt mutatják, hogy nem gondolkodhatunk kampányokban. A kulturális vállalásokat mindenütt ahhoz kell igazítani, hogy ki, hol tart a szakmai tudás, a műveltség, a közösségi emberré válás útján. Egyben sokat kell tenni tartalmi és módszertani kérdésekben is, keresni kell az utat.

Helyesen döntött az SZMT elnöksége, amikor úgy határozott, hogy 1978. végén ismételten meg kell vizsgálni a megye szocialista brigádjainak új kulturális vállalásai rendszerét, s ezek teljesítését. 1978. tehát a próba éve, a kísérletezés éve is.

E nagy kísérlet, reméljük, azt eredményezi, hogy tovább nő a megye munkásainak politikai műveltsége, fejlődik közéletisége, szakmai végzettsége, és a brigádok eddigi nagyszerű eredményei tovább növelik a megye munkásosztályának jó hírnevét munkában, életmódban, kultúrában egyaránt. Ezt kívánják segíteni, támogatni a megalakult művelődési bizottságok.

Kálovits Géza

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP
1978 JAN - 8

Rudnay Gyula.
Kossuth-díjas festőművész

1021

Rudnay művészete

A művész önarcképe

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klaszszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében.

»A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet.« A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette; mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék; ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi *életművét* szuggesztívvá, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályája kezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozott, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözött. Ott nyílt meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagította művészetét.

Az első világháború Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából is döntő volt. A művészt megrázta a háború kegyetlensége, s drámai hangvételű képein állított emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szólt a szegényekről, a nincstelen földönfutókról. Rudnay nem volt urbánus művész. A magyar »vidékre« összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe, de ebben az időben megfestette *Agitátor* című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve, sajnos, lappang, csakúgy, mint a *Kivándorlók* című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyerétől megfosztott nép nevében vádolja az uralkodó osztályokat.

Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt fölkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a *Menekülők* képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a *Lengyel proklamáció, Orosz hadifoglyok* és *Kozák táborozók* című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein a testvériség hangján szólt a lengyel nép függetlenségi harcáról és az orosz nép fiairól.

Rudnay művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság fölismerte. Forradalmi hagyományokat fölelevenítő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy Rudnayt bízta meg Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzelet szülte művek váltották fel, amelyek a múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt, üldögélő, mulatozó magyarok »sírva-vigadó« társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekabrázolás maradandó példái. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi: a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert *Csipkekendős nő*, amelyet feleségéről készített. Ez egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonka-hangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen fölrakott színekkel a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra megteremtését. 1947-ben — évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — »népi festőakadémiát« szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban *Pro Arte* kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert. A következő évben a *Kossuth-díjat*, majd az *érdemes művész* címet adományozta neki.

Rudnay életművét maradandóvá teszi, hogy *a népről a népnek* akart festeni — a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletre méltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

B. L.

Nagybábonyi utca

SPORT

Holnap kezdődik az alapozás

Legjobb labdarúgó-csapataink számára egységesen holnap kezdődik a felkészülés a tavaszi feladatokra. Gyorsított munkára lesz szükség, mivel a bajnokság a vb miatt nagyon korán, már február 15-én megkezdődik. Hasonlóra 1962-ben, a chilei világbajnokság idején volt példa. Együtteseink a Tatabánya kivételével itthon kezdik a munkát. A bányászok Csehszlovákiában alapoznak. A Rákóczi is Kaposváron dolgozik majd, a termi edzések pedig a közeli Taszáron lesznek.

Az idén is megrendezik az NB I-esek felmérő futóversenyét. Ezt február 4-én rendezik Budapesten, az Újlóverseny téren. Minden egyesület két csapatot indít. Egyikben az állandó csapattagok, másikban pedig azok indulnak, akik csak néhány első osztályú mérkőzésen szerepeltek. Egyéni és csapatverseny is lesz. A táv 4000 méter.

Teljes szív

Portréja megrajzolása tulajdonképpen könnyű, és mégsem egyszerű, ha az ember el akarja kerülni az olyan sablonos megfogalmazásokat, hogy »él-hal a sportért«, »huszonnégy órán át tettre kész«, »élete a labdarúgás« stb. Jellemzésére álljon itt két évtizedes tevékenysége.

Amikor leültünk és arra kértem, beszéljen önmagáról, egy epizód jutott az eszembe róla. Csapata, a Tabi MSC, két éve feljutott a megyei első osztályba, és mint szakosztályvezetőt, arra kértem, hogy értékelje csapata teljesítményét és vázolja a jövőjét. Farkas István akkor egy vaskos dosszié vett elő táskájából és kezembe adta azt a beszámolót, amelyet az elnökség elé terjesztett a szakosztály munkájáról. Az írottnál mindig szívesebben veszem az élő szót, mégis, amikor az első bekezdést végigfutottam, éreztem, hogy ezúttal nem sablonokra felépített beszámoló van a kezemben. Figyelmesen végig olvastam az egészet, és ma is vallom, alig akadt hasonló alapos, részletes és főleg tárgyilagos beszámoló a kezembe. A bajnokságnyerés fölött érzett öröm ellenére mértéktartás, a követendő út pontos kijelölése jellemezte az egészet, dicshimnuszok helyett. Ekkor ismertem meg igazán Farkas Istvánt, a magánembert, a sportvezetőt, a társadalmi munkást. Azóta sokszor találkoztunk. Lapunk tudósítójaként csaknem hetente küldi telefonon néhány mondatos, szakszerű beszámolóit. Amikor a múlt év végén ismét megkapta a testnevelés és sport kiváló dolgozója kitüntetést, vele örültem, úgy érzem, ezúttal is méltó helyre került.

Hogyan lett a sport »napszámosa«, szíves társadalmi munkása?

Húsz évvel ezelőtt önfeledten kergette a labdát a tabi pályán, fedezetet játszott a csapatban. Mint sok hasonszőrű társánál, nála is egy sajnálatos makacs sérülés parancsolt idő előtt álljt. Pedig alig töltötte be akkor a huszonkettedik évét. Nemcsak a sérülése bizonyult makacsnak, hanem ő is. Egy pillanatig sem gondolt arra, hogy hátat fordítson a sportnak. Nemcsak a bőrlabda vonzotta. Rövidesen a járási asztalitenisz szövetség titkára lett, majd hasonló tisztséget töltött be a labdarúgó szövetségben is. Mint KISZ-tagra, szintén mindig számíthatott az ifjúsági szervezet — társadalmi munkában irányította járása fiataljainak sporttevékenységét. Később a tabi labdarúgócsapat ifjúsági együttesének lett az edzője és egyidejűleg megválasztották a járási labdarúgó szövetség elnökének is. Játékvezetői tanfolyamot szervezett, irányított, maga is levizsgázott, és öt évig működött közre aktívan.

Energiájából azonban nemcsak erre futotta. Magánélete egyéb területén is komoly célokat tűzött maga elé. Elvégezte a marxista egyetem 3 éves általános szakát, jelenleg pedig a Pénzügyi és Számviteli Főiskola levelező tagozatának utolsó éves hallgatója. 1962-től dolgozik a banknál. Előbb Tabon, majd hét évvel később jelenlegi állomáshelyére, Siófokra került. S felelősségteljes munkát bíztak rá, a hitelügyekkel foglalkozik.

Sporttevékenységének további állomásai mégis szorosan összefonódnak a tabi sportélettel. Amikor 1975-ben megalakult az MSC, elsők között vállalt munkát. Egyhangúlag választották a labdarúgó szakosztály vezetőjévé. Csapata akkor a területi bajnokságban szerepelt és Farkas István akkor is azoknak az élére állt, akik hittek a gyors fellendülésben. Korábbi tevékenysége igazolja, hogy komoly célok nélkül sohasem tudott dolgozni. Tabon javaslatára ezt a megyei első osztályba való feljutásban határozták meg. Nemcsak a pillanatnyi eredmények érdekelték. Irányítá-

Új évi nyitány

Hagyományos, hogy az új esztendőben először az asztaliteniszezők kezdik meg bajnoki szereplésüket. Kaposváron tegnap rendezték meg a városi bajnokságot. A jogosultak ma már a megyei bajnoki címekért küzdhetnek. Felvételünk szombaton délután készült. Nagyüzem volt a Berzsenyi iskola tornatermében, itt rendezik a mai megyei döntőket is.

Megyei vállalathoz közgazdaságtudományi egyetemi végzettség

elemző közgazdászt,

és beruházások lebonyolításában jártas, legalább középfokú
rendelkező

műszaki fejlesztési fő

kaposvári munkahelyre, valamint legalább középfokú szakk
dolgozókat vezetői (üzemvezető, művezető, laborvezető) beo
munkahelyre keresünk.

Jelentkezni lehet írásban vagy személyesen a Somogy megye
Kaposvár, Mező I. u. 22. sz. alatt.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1978 JAN 8

VAS NÉPE

Rudnay Gyula
Kossuth-díjas festőművész

1021

Száz éve született Rudnay Gyula

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időpontban megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletáriátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyérből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festő képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájáról, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei tájképei. Ezek a mester ratlan átélőképességéből emberi érzékenységéből lettek, s a lélekábrázolás radandó példái. Külön megragadó gyengédségű feleségéről készült arcmá amelyek végigkísérik nay Gyula pályáját. E lóan jellegzetetes festmé ket a mívesség klasszikus telemben vett tudása jel zi, a festői előadásmód stílus, az artisztikum le sőbb törvényeinek, is veinek tisztelete. Egyik műve az ismert „Csipkedős nő", amelyet felesé- szony, feleség, anya. Ö

Rudnay Gyula: Olvasó nő

képei lenyűgöznek az arcjákészített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonkahangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, aszték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely
viharban ázott,
az eget érzem mely bizton
hajol ránk."

írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csak úgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agitálással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

Bényi László

Rudnay Gyula: Nagybátonyi utca

Könyvtár, mozi is megtalálható az 1968-ban épült Ady Művelődési Házban. Bejáratát Németh János Munkácsy-díjas keramikus művész gyönyörű terrakotta faliképe díszíti.

Férfi-női fodrászszalonunk is van! — büszkélkedtek a kenyeriek. Váradi Valéria Pápócról jár be naponta, hogy ellássa vendégeit.

Öt tehén, három borjú, egy hízó az állománya id. Boros Kálmánnak. A napi tejhozam meghaladja a 70 litert.

„Záróra" az oviban. Jönnek a szülők, viszik haza csemetéiket. 60 kisgyerek második otthona a kétszintes napközis óvoda.

Kenye

Kenyérfalvának is nevezhetném.

Állok a szikrázó téli napsütésben és nézem a dombot, a faluszéli dombot és látom lelki szemeimmel az oldalára kirakott temérdek cipót. Még az illatát is érzem annak a kenyérnek... Több mint hétszáz év messzeségéből...

Tűz és kenyér, élet és halál viaskodott akkor itt egymással. Mint annak előtte a megáradt folyó, úgy sodorta, pusztította el a hatalmas tatársereg ennek a kis falunak még a maradványát is.

Falu... Milyen is lehetett? Apró kalyibák, sárból, nádból tapasztott viskók. Mégis egyetlen vagyona, otthona az addig itt élőknek. Néhány óra alatt lett hamuvá minden ezen a dombon. De a tatár embert ölni jött. Mészárolni, aki útjába akadt mindenkit, gyermeket, asszonyt, férfinépet. Azokat, akik ott rejtőztek előlük a folyóparti nádasokban. Oda a mocsárba nem merészkedtek utánuk. Vártak hát, majdcsak előhozza őket az éhség.

„Terítékkel" várták őket. Kenyereket sütöttek garmadával, azzal rakták teli a „Hamudomb" oldalát. A csábító illat elért a nádasokig, gyötörte, kínozta a rejtőzködőket, mégsem mozdult senki. Tudták, hogy a kenyér ezegyszer a halált jelentené számukra. Kivártak — és életben maradtak.

Ők voltak az ősök, fészekrakói az új településnek, mely ettől kezdve a hamudombi kenyérről kapta nevét.

A mai Kenyeri két községből nőtt össze, hiszen a hosszú időn át önálló kis szomszéd falu, Kecskéd, is immár hozzátartozik. Büszkén nevezik magukat így együttesen a Cser-vidék központjának.

Valaha, nem is oly régen még — jól emlékeznek rá az idősek — a szegénység tanyája volt ez csak rozsot, kul burgonyát adott. hogy az éhhalált ság cselédeit.

Azóta nagyo itt élők már — tot használjam – nak erre az em idegen csak ámu takaros ház; nem ved mindenütt.

Tehetőssé le akinek ez évben vedelmet fizet a minden portán a koca, egyéb jósz tozó gyümölcsös,

Helyben van amire régente c Az új iskolát e dési házat? Vag műszerész is h egyik házfalon.

Aki feladta helyet, szakmát gi üzemekben. Alkatrészeket g melőszövetkezet vállalkozása. Ny goznak itt. Het Háziipari Szö üzemében. Vag gáznak, meg m gyárakba. De c otthon ide köt nek haza.

Állok a sz nézem a falus emlékét jöttem szép nevű közsé sát.

ő állította 1741-ben.

Kenyeri délnyugati részén, az szép, modern családi házak.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1978 JAN 8

DOLGOZÓK LAPJA

Rudnay Gyula
festőművész
Kossuth-díjas, érdemes művész

„... művészetünk csakis e föld és népének kultúrája lehet."

1021

Száz éve született Rudnay Gyula

Önarckép

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított

Csipkekendős nő

figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat felelevenítő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédséggűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi, a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert „Csipkekendős nő", amelyet feleségéről készített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonkahangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal

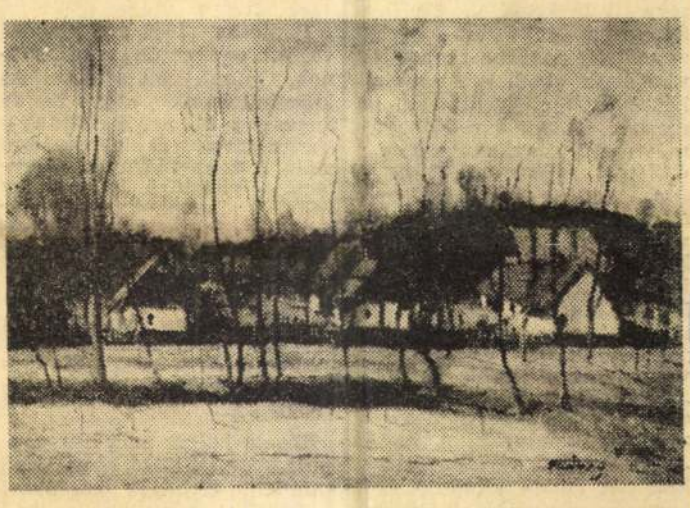

Nagybábonyi utca

szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

Olvasó nő

Bényi László

A tundrák világa

A Szovjetunió hatalmas, két kontinensre áthúzódó területének északi peremén, a Jegestenger partvidékén, egészen a sarkkörig húzódik az a terület, amelyet egyszerűen tundrának nevezünk. A tundra égöv 8—10 Celsius-fokos a hőmérséklet, ami nálunk a márciusáprilisnak felel meg. Csapadéka kevés, de ami van, a hideg miatt nem tud elpárologni, és az állandóan keményre fagyott talajba nem szivároghat

Téli kép a tundra déli részéből, a jellegzetes rénszarvasszánkókkal.
(MTI Külföldi Képszolgálat — KS)

hajlati területnek a klímáját, a hosszú, sötét, zord tél és a rövid, világos, de ködös, hűvös nyár jellemzi. Igaz, ezt a nyarat mi legfeljebb tavasznak hívnánk, hiszen legmelegebb hónapjában is csak plusz zúzmó, a moha telepszik meg. Délebbre a rénszarvaszuzmó és az izlandi zuzmo a leggyakoribb, de már megjelennek a fűfélék is. Még délebbre nyáron virágdíszbe öltözik az úgynevezett réti tundra, s rövid szárú, de nagy virágú növények buja gazdagságban pompáznak rajta. A bokros tundrán már megjelennek a törpe növésű satnya cserjék földre boruló ágaikkal, a törpenyír, fűz, áfonya, majd még tovább dél felé az erdős tundrába bemerészkednek a tajgából a magányosan élő fenyőfélék.

A mostoha életfeltételek ellenére a tundra állatvilága meglehetősen népes. A főszerepet a zord viszonyokhoz leginkább alkalmazkodó rénszarvas játssza, amely az itt élő népek legfontosabb háziállata. De találunk havasi juhot, rágcsáló lemmingeket, értékes szőrméjű sarki rókát és különféle ragadozó madarakat.

A gyéren lakott, mostoha területnek a gazdasági életbe való bekapcsolásáért sokat áldoztak már a múlt század óta, elsősorban az északi átjárót kereső hajósok. Ma már kikötők és városok sora épül az Északi-Jeges-tenger partján A tundra belseje azonban ma is a rénszarvasok nyári legelője. A szárazföldön az év legnagyobb részén az egyetlen közlekedési eszköz, a rénszarvas vontatta szánkó

Hol „halljuk" a zenét?

Pszichiáterek egy kutatócsoportja arra keresett választ, hogy a zenei hallás képességének melyik agyféltéke a székhelye. Zenei képzetlen és képzett kísérleti személyek nagyobb csoportjait vizsgálták abból a szempontból, hogy melyik fülükkel ismernek fel, majd reprodukálnak (például elfütyölnek) egy dallamot és egy akkordot.

A dallam felismerésének találati számából arra a megállapításra jutottak, hogy a képzetlen csoport tagjai azt inkább a bal fülükkel hallották, illetve ismerték fel, míg a képzett zenészeknek a jobb fülük volt érzékenyebb, vagyis azzal értek el több „találatot". Ebből a kutatók arra következtettek, hogy a zenei tanulmányok, a hallás „edzése" a bal agyféltekét fejleszti. A fülből kiinduló érző idegpályák ugyanis kereszteződnek: a bal fülből a jobb, a jobból a bal agyféltekébe futnak.

Pompejit is felülmúlja

Oplonti kinc

Pontosan 1888 éve nyomaveszett egy gazdag városkának, Oplonti volt a neve. Az időszámításunk utáni 79. év augusztus 24. napján eltűnt a Vezúv lávа- és hamurétegei alatt. A szomszédos helységekben, a világhírű Pompejiben és Herculaneumban immár 200 éve végeznek ásatásokat, Oplontiban azonban csupán tíz éve merült először a földbe a régészek ásója. Az elmúlt évtizedben olyan kincsek kerültek napvilágra, amelyek gazdagság és szépség tekintetében a pompeji leletet is túlszárnyalják.

Régóta tudják már, hogy Oplonti létezett. Késő római kori katonai térképek középkori másolatain nagyobbnak tüntették fel a várost, mint például Pompejit. Alfonso de Franciscis professzor, az ásatások vezetője megtalálta Oplonti nevét ezen a térképen és keresni is kezdte a mai Torre Annunziata városban, nem messze Nápolytól. Kiderült, hogy Oplonti pontosan a modern város sűrűn beépült központja alatt nyugszik — nem könnyű kiinduló helyzet egy régész számára

Egész Itáliában nem ástak ki még olyan nagy és gyönyörű luxusvillát, mint itt. Eddig több ezer négyzetméterét tárta fel a régészcsoport. Az 56 méter hosszú, 30 méter széles római villa (külső falai eredetileg négy méter magasak voltak) hat méter vastagságú lávа- és hamuréteg alatt fekszik. A klasszikus stílusú épület központjában 10x15 méter méretű atrium van, kettős oszlopsorral az egyik végén. Csaknem valamennyi belső falat freskók, festmények borítottak. Mintha éppen most festették volna egyiküket-másikukat. Oszlopokat, ajtókat, vázákat, virágfűzéreket, pávákat ábrázolnak térperspektívában.

Oplontiban csak gazdag emberek élhettek. Itt nem voltak szatócsok, kézművesek, utcalányok, mint egykor Pompejiben, ahol létezésük oly sok bizonyítékát találták meg.

Meglepetésre halottakat sem találtak Oplontiban. Ennek az a valószínű oka, hogy Oplonti egészen közel fekszik a tengerhez, és az ott élt gazdag családoknak sok hajójuk, csónakjuk volt. Röviddel a Vezúv

Napfürdőzés bármikor

(MTI Külföldi Képszolgálat — KS)

A borús napokban bővelkedő évszakokban, ősszel és télen az emberek el vannak zárva a napsugár jótékony hatásától. Különösen a napsugár legértékesebb alkotórészének, az ibolyántúli sugárzásnak hiányát sínyli meg a szervezet. Ez ugyanis döntő hatással van az emberi test D-vitaminháztartásának alakulására, amellett pusztítja a kórokozókat is. A kvarclámpa feltalálásával sikerült ugyan mesterségesen előállítani és ekként pótolni a napfény e fontos összetevőjét, de a kvarclámpa nem hat egyszerre az egész testre és túl intenzív a sugárzása, ezért nagyon kell vigyázni a használatával. Ezért olyan függőlámpaszerű sugárzó egységeket fejlesztettek ki, amely valóságos napfürdőzésre nyújt lehetőséget. Szolárium néven több országban — főként az északi államokban — külön helyiséget rendeznek be (Finnországban közvetlenül a szaunafürdő szomszédságában), ahol ruhátlanul bárki „megfürödhet" a mérsékelt erősségű ibolyántúli sugárözönben. Az ibolyántúli sugárzótest mellé infravörös sugarakat kibocsátó sugarakat is beszerelnek a lámpaházba. A szolárium mértékletes használata esetén a test nemcsak egészségesebb és ellenállóbb lesz, hanem üdén barna, napsütötte bőrszínt is kap. Az infrasugárzó által kibocsátott, a csak a bőrre jutva érezhető, meleg gyógyító és fájdalomcsillapító hatású izomláz, reuma, húzódások, zúzódások, derékzsába és megfázások esetén. Elősegíti a teljes izomzat jobb vérellátását és a salakanyagok gyorsabb eltávolítását.

A képen látható programkártya vezérelte, érmebedobással igénybe vehető szoláriumot egy osztrák cég fejlesztette ki és rendezi be fürdők, szállodák, gyógyintézmények stb. számára, vagy házi használatra. Egy-egy alkalommal **5-15 percen át lehet napfürdőt** venni a szoláriumban.

1902-ben két párizsi fizikus, George Claude és André Helbronner az általuk kidolgozott módszerrel elsőként cseppfolyósítottak levegőt.

Az eredményül kapott —192 Celsius fokos folyadékot egy Deware-edénybe öntve, az akkoriban divatos „Bouillon Sartier" étterembe indultak. Mindketten erőlevest rendeltek, és amikor a pincér kihozta, néhány csepp folyékony levegőt öntöttek bele. Ezután Helbronner magához hívta a pincért.

— Ez a leves olyan hideg, mint a jég, hogy lehet ilyent kihozni?

— De uram, hogy mondhat ilyent, mikor én forró levest hoztam?

— Nézze csak meg!

És valóban, a leveses csészékben **jégdarabok úsztak**. Az elképedt **pincér** bocsánat-

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

TOLNAMEGYEI NÉPUJSÁG

Rudnay Gyula
Kossuth-díjas festő-
művész

1978 JAN 8

Száz éve született Rudnay Gyula

1021

MŰVÉSZET

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hatóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

Önarckép

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről. a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galiciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok " és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzeletszülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva-vígadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédségűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi, a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert „Csipkekendős nő", amelyet feleségéről készített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonkahangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Csipkekendős nő

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely viharban ázott,

az eget érzem mely bizton hajol ránk,"

írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kultúra építését. 1947-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Olvasó nő

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletre méltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

BÉNYI LÁSZLÓ

Nagybábonyi utca

MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN

Napkohó a Földön

Világszerte folynak a kísérletek a Nap sugárzó energiájának a hasznosítására. A kísérletek azonban korábban arra irányultak, hogy a Nap energiáját előbb elektromos energiává alakítsák át, és azt hasznosítsák. Később rájöttek, hogy felesleges a mindenképpen veszteséggel járó átalakítás, hiszen közvetlenül is többféle célra felhasználható a napenergia. Sok kísérletet végeztek az épületek Nappal történő fűtésére, ill. hűtésére. Ujabban felmerült a napsugarak kohászati célú felhasználásának a gondolata is.

Franciaországban, a francia—spanyol határ közelében, a Pireneusok egyik magaslati üdülőhelyén építettek egy hatalmas napkohót. Azért itt, mert sok a napsütés és tiszta a levegő és ritka a viharos erejű szél, amely megrongálhatná a drága berendezéseket. A napkohó olvasztó kemencéje az úgynevezett fókuszépület. Ennek dél felé néző ajtaján át jut a Nap tükrökkel roppant mértékben feldúsított sugárzása a vizsgált tárgyakra, eszközökre. A „fókuszpont" ellipszis alakú, függőleges tengelye 30, a vízszintes 40 centiméter. Ekkora az a terület, ahova a tükrökkel felfogott több mint ezer négyzetméter napsugárnyalábot koncentrálják és ezért nevezik a napkohót 1000 kilowattosnak. Az óriási teljesítménysűrűség megdöbbentő kísérletek elvégzését teszi lehetővé. Egy 2 centiméter vastag acéllemezbe az összegyűjtött napsugár alig 20 másodperc alatt héttenyérnyi lyukat éget, megolvasztva az egyik legellenállóbb ipari alapanyagot. A napkohó segítségével olyan anyagokat kísérleteznek ki, amely tartósan ellenáll a magas hőmérsékletnek.

A Szovjetunió déli köztársaságaiban is intenzíven foglalkoznak a napsugárzás hasznosításával. Jerevántól délre például, ahol évi átlagban 300 a napsütéses napok száma, szervezték meg a Szovjetuniónak a napsugarak hasznosításával foglalkozó egyik kutatóintézetét. A központ berendezései között vannak napsugarak összegyűjtésére szolgáló 1,5—2 méter átmérőjű parabolatükrök, amelyekkel a napsugarak összpontosítása útján már 3000 C fokos hőmérsékletet is sikerült létrehozni. A napjainkban épülő berendezések egyike egy 9000 darab négyzet alakú tükörlapokból álló forgási paraboloid, amelyet csúcsával felfelé egy 30 méteres fémtornyon függesztenek és amelyre a torony köré szerelt tükröző felületek egész sorából vetődik majd a fény.

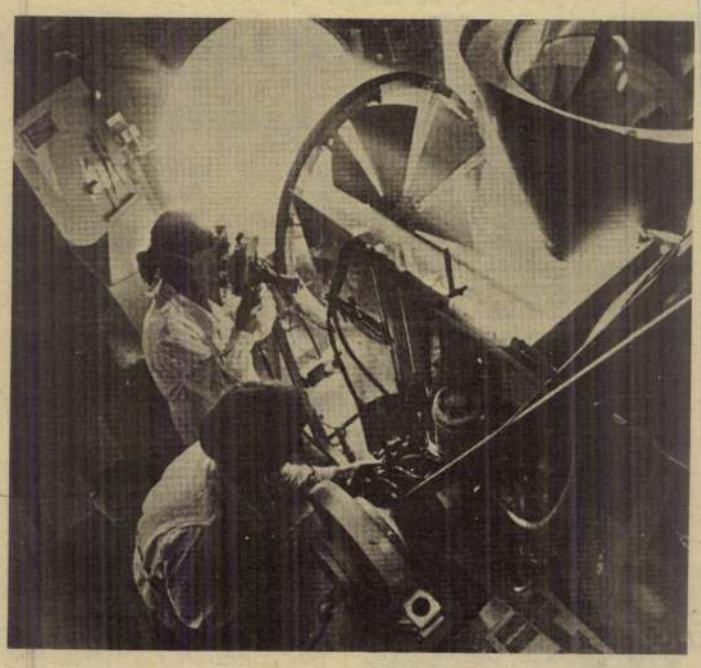

A Szovjetunióban kifejlesztett olvasztókemence, amelyben a tükrök segítségével 3000 C fokon olvasztanak fémeket

A biztonsági öv előnye

A biztonsági övek használata esetén közel egyharmadára csökken a halálesetek száma közlekedési balesetkor. Ezt a következtetést támasztja alá egyik cikkében Jean Pierre Fourcade francia miniszter. Rámutat, hogy az 1975 októbere és 1976 októbere közötti időszakra összeállított statisztikából kitűnik, hogy az övet viselő sebesülteknek 2,25 százaléka, az övet nem viselőknek pedig 6,11 százaléka halt meg. 89 904 biztonsági övet viselő, balesetet szenvedett személyből 2028 vesztette életét, aközül a 23 653 közül pedig, aki nem viselt övet, 1447.

A leghosszabb autóbuszvonal

Az európai kontinens leghosszabb menetrend szerinti autóbuszjárata Párizs és Isztambul között van. A 3000 kilométeres útszakaszt hetenként kétszer teszik meg az autóbuszok.

A hét karikatúrái

„Meggyilkolt rhodéziaiak", „1200 áldozat", „Újabb lövöldözés — avagy: a Smith-rezsim kétes mérlege
(A Morning Star karikatúrája — KS)

Erősödő nosztalgia, avagy veszélyes restaurálás
(A Neues Deutschland karikatúrája — KS)

Az agy reagálása az alkoholra

Az agy jobb féltekéje hajlamosabb a zavarokra — például az alkoholélvezet után — mint a bal. Ezt derítette ki két amerikai, oklahomai tudós, E. C. Chandler és O. A. Parsond. Negyven (jobbkezes) egyetemistán végrehajtott kísérlet során a jobb félteke által irányított mozgásgyakorlatokban inkább jelentkeztek kihagyási jelenségek, mint a beszédteszteknél, melyeket az agy bal féltekéje ellenőriz.

Minden egyetemistának annyi italt adtak, hogy vérük egy-egy ezreléknyi alkoholtartalmat mutatott ki. Egy másik csoport alkoholmentes italt kapott.

A kézügyességi gyakorlatoknál az „ivók" és „nem ivók" közti időbeli különbség jelentősen nagyobb volt, mint a nyelvi feladatoknál.

Az alkoholfogyasztóknak ezenkívül hosszabb időre volt szükségük ahhoz, hogy a bal oldali — az agy féltekéje által ellenőrzött — látómezőben azonosítsák a tárgyakat, mint a jobb oldali látómezőben. Ez habár a beszéd nagyobb mennyiségű alkohol fogyasztása után akadozni kezd, a kísérlet során juttatott adag nem okoz dadogást. „Nyilvánvaló", foglalta össze a két tudós kutatási eredményeit, „a jobb oldali agyféltekének alacsonyabb a zavarküszöbe, mint a bal oldalinak".

ISZNAK A PAPOK ANGLIÁBAN

Az anglikán egyház hetilapja, a Church Times megjegyzi, hogy Nagy-Britannia katolikus papjai körében egyre nagyobb probléma az alkoholizmus. A tiszteletesek szakmai szövetségének titkára kétkedéssel fogadta az állítást. „Nem értem, hogy engedhetik meg maguknak az alkoholfogyasztást jelenlegi fizetésükből" — jegyezte meg.

Az öt éve síró gyerek

„Síró kisfiúnak" neveznek egy nyugat-berlini gyereket. Bármit csinál vele az édesanyja, ő csak egész nap sír.

A kisfiú nyolchónapos korában kezdett el sírni, és már körülbelül öt éve egyfolytában pityereg. Ahogy megszólal, eleredtek a könnyei. Havonta 300 papírzsebkendőre van szükség könnyei felitatására.

Az öt év alatt a gyereket több tucat orvos megvizsgálta, de senki sem tudott rajta segíteni. Nemrégiben végre sikerült felállítani a diagnózist: a könnymirigyeket nyomja egy ideg, ez az oka az annyira szokatlan jelenségnek. Az intenzív gyógyítás kezdete óta sokkal kevesebbet sír a gyerek, és az orvosok remélik, hogy hamarosan véglegesen meggyógyítják a kisfiút.

Gyógyítják a

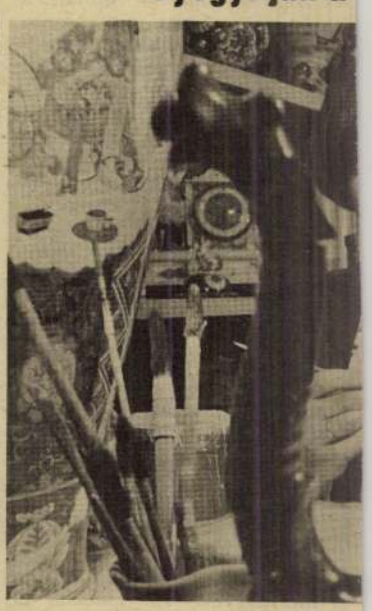

Évente több ezer sérült porc
a Fővárosi Művészi Kézmű
utcai porcelánrestaurátor mű
helyben k

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-740, 340-720
1975
SAJ/14
KÉPES ÚJSÁG
Rudnay Gyula, festőművész

1021

A SZÁZÉVES RUDNAY

Közhely, hogy a „nagy közelmúlt", az utóbbi száz esztendő óriási változásokat hozott.

Hiszen tudjuk ezt jól valamennyien.

Most mégis, pergessük le szemünk előtt, mennyi minden történt ez alatt az idő alatt a magyar festészetben. Mód és szükség kínálkozik rá, mert a tisztelet kötelez, hogy a nagy magyar festőművész, Rudnay Gyula születésének századik évfordulójára emlékezzünk.

Rudnay Gyula 1878. január 9-én született.

Az első adat, amely festői pályafutásának legkezdetére utal, azt mondja el, hogy 1895-től Hollósy Simon tanítványa volt Münchenben és Nagybányán.

München! És Nagybánya!

De nem ez a „tűz és víz", illetve, megfordítván: a „víz" – München, s a „tűz" – Nagybánya, nem éppen ez jelenti-e a legnagyobb fordulatot a magyar festészet legújabbkori történetében, a „nagy közelmúltban"?

Amikor festőink egyik csoportja, Hollósy Simon vezetésével, 1896 tavaszán Münchenben vonatra szállt, és Budapestet érintve, Nagybányára érkezett – akkor tulajdonképpen a magyar festészet robogott-szállt előre, a maradiságból a korszerűségbe.

Íme, az akkori állomások!

München: a konzervatív festői „akadémizmus" hótt-nyugodt idegközpontja. S Budapest: az áporodott „millenniumi" lelkendezés repeső szívverése. És Nagybánya, ahol végre megvalósulhatott Hollósy Simon vágya, amit tanítványai is hőn óhajtottak: „A művészetnek nincs más kánonja, mint a természet, s az embernek nincs más törvényhozója, mint a szív!"

A rideg és mesterkélt, a külsőségekben elvesző és a természet, s ember bensőséges viszonyával eleddig édeskeveset törődő festészet – a francia honból áradó új szemlélet hatására – így érkezett el Nagybányához.

Oda, ahol festőink – Lyka Károly szavaival szólván – „az akadémiák holt tanaival szembe helyezték az élő egyéni érzést". Így történt, hogy Nagybánya a magyar festészetben – ahogyan Genthon István nevezi – „az ember és a természet egybeforradása, mitikus násza volt".

Aztán a nagybányai festők továbbmentek. Ki-ki a maga útját járta tovább.

Rudnay Gyula a magyar nép életét tanulmányozta. A parasztok életét figyelte, s élte is. Közéjük ment: Hódmezővásárhelyre költözött 1905-ben. Ez pedig, a realizmus irányába lendítette, amit még fel is fokozott: természetes pátosszal, őszinte romantikával.

Szándékai szerint.

Tanult a kritikai realista orosz irodalomtól. Tanult Goyától, a nagy spanyol festőtől. Tanult Munkácsytól, a nagy magyar festőtől.

ÖNARCKÉP

Mindenkitől tanult.

Legtöbbet persze, a legegyszerűbb emberek érzéseiből, nagyságából.

A világos és sötét színek uralják festményeit. A világosság és sötétség gyürkőzik festészetében.

Itt megállt. Tovább már nem ment. A magyar festészet további fejlődésének terepét meghagyta másoknak, azoknak, akik egyszer csak érezni kezdték, hogy új vonat indul: újabb állomások felé.

Az 50-es évek közepén halt meg, akkor, amikor az évtized második szakasza kezdődött éppen.

Simon Gy. Ferenc

SZEKEREK

CSEPELI SZABÓ BÉLA:

Jégzajlás

— Hohóóó!
Nézd csak, micsoda hó
kavarog ránk az ég alól! —
s a szél tüskés bokraiból
lesurrogó jeges folyó
úgy dől végig a városon,
mint durrogva megáradó,
nagy zsák dió! —
De kedvesem!
Bárhogyan is szakad a hó,
s porzik a kő a tereken,
fenn, messze fenn a fenyvesen,
már szikrázik a szerelem! —
És odanézz!
Áttörve magát a szelen,
már ebbe a friss kertbe is
bevillant egy picinyke csíz!:
Egy jókedvű kis ácslegény,
hogy szívünk tüzes ütemén
jól odavágva a fagynak,
egy hatalmas, zengő fénydióból
Uj Égboltot teremtsen a Napnak,
s hogy a Földből Új Bölcsőt faragjon,
e vajúdó, zúgó jégzajlásból
megszületőd
kékszemű tavasznak!...

zél

asszony mégsem ellenkezett, egyszer-egyszer megkívánta.

— Nem. Ma nem.

Aztán már cigarettázott a sö-ben, és vigyázott, hogy az yra ne szórja a hamut. A fe-ége rég elaludt mellette. A fi a másik nőre gondolt, a ss és karcsú asszonyra, aki bsolyogva nyújtotta csókra a ját az ajtóban, „gondolj rám, g nem látsz!", suttogta, és ő y jött le a lépcsőn, mint a őztes hadvezér.

Feleségének szempillái széles nyékot vetettek arcára. Amint ven csendesen aludt a hold-nyben, mintha hirtelen meg-atalodott volna. A férfi meny-vire szerette ezt a csendes al-ást! Olyan, mint egy angyal. ndolta eleinte. Hogyan is ko-k meg így egy érzés? Mintha em is nő volna. Kerek mellei közömbösen hagyják. Minden épiessé vált és megszürkült.

tént így, mert soha nem kellett féltenie. Olyan biztos volt a hűségében...

A másikkal a vonaton ismerkedett meg. Leejtette az újságját, és ő felemelte. Egy perc múlva a retikül csúszott le, olyan lassan, hogy szinte elárulta: tulajdonosa, ha akarná, kényelmesen megfoghatná. De leesett, és egyszerre hajoltak le érte. Ezen nevetniük kellett, és a nevetés olyan, mint a háló: akire ráborul, rabul esik benne. És ma elment hozzá. Nem mondta előre, hogy elmegy, az asszony mégis várta.

Ilyen messzire jutott már innen? Közben elaludt a cigaretta. Észre sem vette, hogy összemorzsolja és leszórja az ágy mellé. Hosszú évek alatt egyszer sem tett ilyesmit, mert a felesége

ilyen csekélységért képes napokig duzzogni, nem bírta viselni.

Tépelődve bámult az alvó cára. Valaha úgy gondolta, h együtt öregszenek meg. De most minden megváltozott. Érezte, hogy olthatatlan szomjúság hajtja nemcsak a másik felé, hanem más élet felé, könnyedebb, vidámabb élet felé is!

Hirtelen nyúlt a felesége karjához, erősen megfogta és megrázta. Az asszony felemelte és visszaejtette pilláit, és halkan mondta:

— Ne haragudj, de most fáradt vagyok...

És ő nézte. Milyen messze járnak egymástól, behozhatatlan messzeségben.

Kettőt ütött az óra a szomszédban, mikor tüzelő szemét lehunyta. Arra ébredt, hogy a felesége szólongatja:

— Elkésel, siess.

Minden reggel így keltette fel. Minden reggel ugyanígy tette elé a kávét és a vajjal megkent kenyérszeletet. Minden reggel hallotta, amint kattan utána a kulcs a zárban. Tudta, hogy mire leér a lépcsőn, az asszony odafent az ágyhoz lép, felemeli a párnát, megrázogatja és az ablak felé viszi.

A férfi egy nagy kórház adminisztrációját vezette. Most szórakozottan felelgetett, ha kérdeztek tőle valamit. Anna kisasszony, az idős gépírónő hosszan ránézett egyszer, azután felállt és sértődötten kiment a szobából.

Mintha hullámok között dobálódott volna. Egyik pillanatban öröm fogta el, másikban sötét szégyenkezés. Mintha valami gonosztettre készülődne, mindig szánandóbbnak találta a feleségét, mindig gyengébbnek az élet nehézségeivel szemben. Eszébe jutott szorgalma, hűsége; gondoskodása, ha néha beteg volt. Másik pillanatban szívdobogást kapott egy apró mozzanat emlékétől a tegnap délután örömei közül. Kihúzta magát, vidáman körülnézett és mondott valamit, amitől Anna kisasszony újból kiment a szobából.

Igen, gondolta a férfi, joga van a boldogsághoz, ha nem találja meg a felesége mellett, akkor máshol.

Szürkeség borongott az utcán, amikor hazafelé tartott. Egy friss lépés után hirtelen erős

volt, a felesége éjjel-nappal cserélgette a borogatást és hallgatta a keserves szitkozódást... Az orvos tanácsára, sokáig meleg alsóruhákban járt. Már forrón sütött a nyári nap, mikor ki mert bújni belőlük, és akkor napokig borzongott este felé.

Óvatosan megindult, de minden lépés pokoli szaggatást okozott. Észre sem vette, hogy az ajtójuk előtt állva megint hármat csengetett. Szenvedő arccal lépett be az ajtón, s azonnal panaszkodni kezdett:

— A lábam... megint a lábam! — nyögdécselte, és felesége vállára támasztott karral botorkált végig az előszobán.

Az orvos csóválta a fejét:

— Könnyelműen öltözködött. Mondtam, hogy vigyáznia kell.

A villanymelegítő szaga átitatta az ágyat. A hátán feküdt, és a mennyezetet nézte. Ma hozzá kellett volna mennie... ma! Nyögve húzta feljebb a lábát. Csak mikor már derékszögben meghajlította, akkor vette észre, hogy nem kellett volna nyögnie, mert nem a fájósat mozdította meg. Felesége szánó pillantással nézett rá.

Napokig feküdt. Mikor a fájdalmak megszűntek, óvatosan lépett a talpára és lassan tett egy-két lépést. Csak vissza ne jöjjön, ó, ez a borzalmas, csúnya betegség... Felesége kikészítette a meleg alsóneműt. Míg óvatos mozdulatokkal öltözött, fanyalogva gondolt rá, hogy ha a nő előtt ilyesmiben mutatkozna, az hangos nevetéssel mondaná: „Mi az, öregember lett magából? Öregek viselnek ilyesmit."

Lassan indult az ajtó felé. Felesége aggódó pillantással kísérte.

Jó asszony — gondolta felsóhajtva.

Kint felhők futottak a szélben. S aggódva gondolt rá: csak havas eső ne legyen, mert... az nem jó a reumának.

A hivatalban Anna kisasszony felé nagyot köszönt, és közel ült a fűtőtesthez, hogy a lábát

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1978 JAN 8
HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

Rudnay Gyula
Kossuth-díjas festőművész

1021

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT

RUDNAY GYULA

CSIPKEKENDŐS NŐ

OLVASÓ NŐ

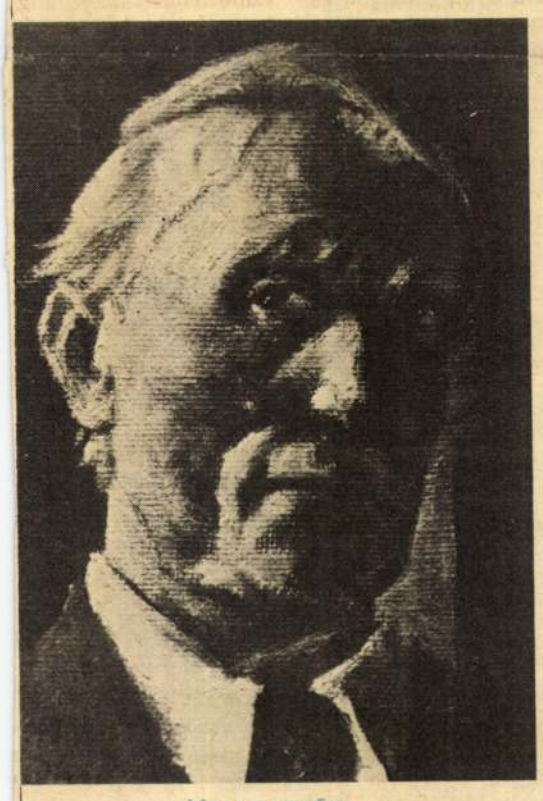

ÖNARCKÉP

Száz éve, 1878. január 9-én a felvidéki Pelsőcön született Rudnay Gyula. Életműve kiemelkedő helyet foglal el a XX. századi magyar és egyetemes művészetben. A hazai festészet és népkultúra hagyományaiból — a klasszikus festészet értékigényével — népünk és tájunk kifejezésére sajátosan magyar festőnyelvet keresett és alakított ki művészetében. „A mi művészetünk alapja — vallotta — csakis e föld és e föld népének kultúrája lehet."

A nemzeti művészet alapjainak e felismerése világos utat szabott számára: minden keresése ebbe az irányba vezette, mesterségbeli tudásának alapjait, igazodását ehhez szabta. Művészi vénájában lüktet ez a szándék, ez művészetének hajtóereje, ez az érzelemmel fűtött tudatosság teszi életművét szuggesztívvé, igazzá, erőteljessé.

A Münchenben, Rómában, Párizsban tanuló fiatal művész pályakezdetén a nagybányai művésztelepen dolgozik, majd 1905-ben Hódmezővásárhelyre költözik, hogy kapcsolatba kerüljön az alföldi néppel és tájjal. Itt nyílott meg előtte Munkácsy szűkebb hazájának jellegzetesen magyar világa, s ez az élmény új színnel, mélyen átélt tartalommal gazdagítja művészetét.

Az első világháború döntő volt Rudnay mondanivalójának és festői eszközeinek érlelése szempontjából. Ekkoriban Losoncon dolgozik. Megrázza őt a háború kegyetlen drámája, és drámai hangvételű képein állít emléket az idegenből menekülők szenvedéseinek. A művész teljes együttérzésével szól a szegényekről, a nincstelen földönfutókról.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe — ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy, mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta, s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát, és: a „Menekülők" képsorozatán a galíciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című — az Ernst-kiállításon bemutatott — képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról, s az orosz nép fiairól szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte, és a forradalmi hagyományokat feleleventő kultúrprogramjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztrálásával.

A megrázó, közvetlen élményekhez kapcsolódó alkotásokat a háború után olyan festői képzelet szülte művek váltják fel, amelyek a magyar múlt történelmi atmoszférájától, nosztalgiáktól, legendáktól, magyar virtustól és hősiességtől fűtöttek. A történelmi képek csakúgy, mint az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok „sírva vigadó" társaságának romantikus hangulatképei Rudnay jellegzetes témáivá váltak.

E művekkel váltakoznak a közvetlen átélés nyomán készült, korunk egyetemes művészete számára is kiemelkedő jelentőségű arcképei és tájképei. Ezek a mester páratlan átélőképességéből és emberi érzékenységéből születtek, s a lélekábrázolás maradandó példái. Különösen megragadó gyengédségűek a feleségéről készült arcmások, amelyek végigkísérik Rudnay Gyula pályáját. E kiválóan jellegzetes festményeket a mívesség klasszikus értelemben vett tudása jellemzi, a festői előadásmód, a stílus, az artisztikum legfelsőbb törvényeinek, ismérveinek tisztelete. Egyik fő műve az ismert „Csipkekendős nő", amelyet feleségéről készített, és amely érzékeny mesteri megfestésben egyik legszebb magyar arcképünk. Feleségéről festett arcképeinek lágyan csengő, gordonkahangú dallama végigkíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Örökké egy, és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. Önarcképei lenyűgöznek az arcjáték változatosságával. Plasztikus megmintázásukkal, szélesen felrakott színekkel, a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal alkotójuk nagyszerű, emberi és művészi értékeiről tanúskodnak.

Hasonló klasszikus értékű alkotásokkal gazdagították művészetünket Rudnay Gyula tájképei. Ezeket a hazai föld szeretete, természeti szépségeinek elmélyült átélése jellemzi.

„a földet érzem, mely viharban ázott,
az eget érzem mely bizton hajol ránk."

írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében. E képek atmoszférájában — csakúgy, mint Rudnay egész művészetében — nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" — amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak, s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatta a szocialista kutúra építését. 1974-ben évtizedes művészpedagógusi munkásságának mintegy betetőzéseként — „népi festőakadémiát" — szervezett Baján, ahol a város tehetséges fiataljainak és a környező falvak parasztságának ifjait képezte. Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben a Kossuth-díjat, majd az Érdemes Művész címet adományozta neki.

Életművét maradandóvá teszi, hogy a népről a népnek akart festeni a művészet tiszta nyelvén, érzelemmel fűtött tudatossággal, s közérthetően. Pályája a magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletre méltó példája: több mint fél évszázadon át szilárdan állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

Bényi László

NAGYBÁBONYI UTCA

FÓKUSZ

Afrika filmművészetére

Amikor 1975-ben Lakdar-Haminas algériai rendező filmje nagydíjat kapott Cannes-ban, felszisszent a művészvilág: Afrika nemcsak megjelent a filmtérképeken, hanem rögtön kemény, markáns vonásokkal meg is rajzolta határait. A fejlődés olyan állomása volt ez, amely hosszú időre befolyásolólag hat — de olyan, amelynek csírái már régóta munkáltak a fekete kontinens egyes országaiban. Ez pedig a gyarmati sorból való kitörés utáni természetes önkifejezés vágya — olyan erő, amely sok esetben még a sziklából is képes vizet fakasztani, s amely a rendkívül szűkös gazdasági lehetőségek ellenére igyekszik megismertetni a világot a fejlődésben levő kontinens fő gondjaival.

Az afrikai filmművészetben azok az irányító országok, amelyek viszonylag hamar léptek a függetlenség útjára, s amelyekben gondot fordítanak a néptömegek kulturális színvonalának emelésére is. A gazdasági-szociális hátrányban levő, Szaharától délre található országok egyelőre nem nagyon hallatnak magukról. Ez természetes is, hiszen a rendkívüli elmaradottságot nem lehet évek alatt felszámolni, feudális társadalmi rendszerből képtelenség a szocializmusba ugrani.

A Szaharától északra fekvő államok, az arab világ egyes országai, s a Maghreb tagjainak egy része azonban már maga mögött tudja a fontos társadalmi változásokat, s ezek kísérleteket tesznek a tudatos művészetpolitikai irányvonalak megrajzolására. A vezető szerepet Algéria tölti be, ahol a filmművészet is az állam irányítása alatt áll. Két fő fejlődési tendencia érezhető: 1972-ig olyan alkotások készültek, amelyek szinte kizárólag a felszabadító háború kérdésével foglalkoztak, s amelyek a téma kimerülése után sok esetben már a heroizmus jegyeit mutatták. 1972 óta jelentős változásnak lehetünk szemtanúi — egy azonban figyelemre méltó: az algériai film megtartotta politikai érzékenységét. Ezúttal az agrárforradalom alkotja a vezértémát, a rendezők szinte mindent ezen keresztül közelítenek meg. (Ez természetszerűleg bizonyos monotonitást jelent, de ezen nem csodálkozhatunk azon országok esetén, amelyek a filmet a politikai küzdelem egyik hatásos fegyvereként tekintik. S hogy mennyire így van ez, mutatja az algériai agrárforradalom ténygyűjteménye. Ma a mezőgazdaságból származó bevételek 60 százaléka társadalmi szektorból ered. Olyan önigazgatású gazdaságokból, amelyeket a gyarmatosítók kollaboránsaitól birtokba vett földeken alakítottak ki. Jellemző az eredményekre, hogy 245 000 ember dolgozik ezekben a gazdaságokban. A terméseredmények is jelentősek.

Rendkívül jelentős a tunéziai filmgyártás is az afrikai filmvilágban. Az algériai és tunéziai eredmények, fejlődésvonalak azonban eltéréseket is mutatnak, amelyek történelmi okokkal magyarázhatók. Míg Algériában Abd el-Kader vezetésével már 1832-ben fegyveres függetlenségi harc tört ki, amelynek hagyományait az FLN vezette 1954-es fegyveres felkelés vitte tovább az 1962-es függetlenség kivívásáig, addig Tunéziában nem láthattunk hasonló forradalmi megmozdulásokat. A hajdani Karthágó harcosainak utódai 1920-ban kerültek a francia gyarmatbirodalomba, amelyből alkotmányjogilag léptek ki, s 1956-ban kapták meg a függetlenséget. Hiányzott tehát a társadalomból a győzelemmel járt harc ereje, s ezt az ország azóta megtett, pozitív semlegességet jelző útja sem fedheti el. Törést jelentett a fejlődésben, hogy 1969-ben a felosztott földterület visszakerült a nagybirtokosokhoz. Jellemzi ezt, hogy 1971-ben 1550 nagybirtokos kezén 627 000 hektár volt, míg a 131 600 törpebirtokos összesen csak 304 000 hektárral rendelkezett. Továbbra is hiányzik az a társadalompolitikai támogatás, amely nélkülözhetetlen a filmgyártás komoly alapokra helyezéséhez. (Igaz viszont, hogy az ország költségvetésének 45 százalékát a közoktatás fejlesztésére, az elmaradottság felszámolására fordítja!) Ezzel magyarázható, hogy sok rendező külföldön vállal munkát: Ben Ammar például Rossellini és Zefirelli asszisztense volt. Tunéziába visszatérve 10 év alatt mindössze 2 játékfilmet forgatott. (Ben Ammar: „Országunk évente csupán 100 000 dollárt ad filmkészítésre. Ráadásul megadóztatják filmjeinket. A nagy gond, hogy külföldre szinte alig tudunk betörni, s ez magyarázza, hogy az előállítási költségeknek csupán 10 százaléka térül meg.")

A piacbeszűkülés, a gazdasági gondok jellemzik az afrikai filmművészetet. Ennek leküzdésére alapították meg a hetvenes évek elején a Fepaci nevű szövetséget, amely 31 afrikai ország filméletének irányítását tűzte maga elé. Az elmaradottságból, a társadalmi fejletlenségből, a volt gyarmatosításból visszamaradt nyomok ugyanis még ma is bénítólag hatnak. (Hamidi Essid, a tuniszi filmintézet igazgatója: „A legfőbb baj, hogy az afrikai film nem az afrikaiaké! Gazdaságilag függünk a volt gyarmatosítóktól. Ha például más afrikai országtól akarunk filmet vásárolni, európai forgalmazó céghez kell fordulnunk. Célunk az, hogy az afrikai országok kulturális közös piacát hozzuk létre. Ennek első lépéseként 12 évvel ezelőtt először mi rendeztük meg a pánarab filmfesztivált. Azóta már hagyományos lett ez a karthágói szemle, amelyen bemutatkozunk a nagyvilágnak — s ez piaci, eladási gondjaink enyhítését jelenti.")

Az afrikai országok fejlettebbjei számára az említettek mellett a nyugati államok „kulturális hegemóniája" jelenti a legnagyobb nehézséget. Gazdasági téren is érezhető ez az egyoldalú helyzet, amely a külgazdaság egyensúlyának teljes megbomlásához vezet. (Szenegál esetében azt jelenti ez, hogy a volt gyarmatosítóval, Franciaországgal „rendkívül meleg" a kapcsolat: oda irányul a kivitel 58, és onnan származik a behozatal 49 százaléka!) Természetesen kulturális téren is ugyanezek a tendenciák érvényesülnek. A Tunéziában bemutatott filmek 90 százaléka például a hegemóniával rendelkező Egyesült Államokból és Nyugat-Európából érkezik — s ehhez járul az egyiptomi filmdömping, amely elképzelhetetlenül alacsony színvonalú kommersz alkotásokkal látja el a környező arab országokat. (Az elmaradottságra, kiszolgáltatottságra, az új „kulturális gyarmatosításra" jellemző, hogy amíg Tunéziában évente 6—7 hazai filmet készítenek, addig a külföldről behozottak száma meghaladja a 300-at!)

A legtöbb ország filmművészetében egyre nagyobb helyet követelnek maguknak azok a rendezők, akik nemcsak szórakoztatni, de gondolkodtatni akarnak. A szenegáli Ousmane Sembene például a régi kolonialisták szokásait majmoló új fekete burzsoáziát leplezi le alkotásaiban. Az 50 éves Sembene az afrikai filmélet egyik markáns egyénisége, a politikai filmek szószólója. Két fő irányzat figyelhető meg: az algériai Ali Ghalem, a tunéziai Naceur Ktari és mások az észak-afrikai munkásság problémáit vetik fel: a munkanélküliséget. (Tunéziában 300 000, Marokkóban 700 000 a munkanélküliek száma!) Ugyancsak e témakörrel foglalkoznak azok, akik a külföldön munkát vállalni kénytelen afrikaiak sorsát mutatják be. (180 000 tunéziai és 240 000 marokkói dolgozik más országokban, főleg Európában!) Az említett mellett a szociális kérdések dominálnak. Ezek között is elsődleges a női egyenjogúság problémaköre: Safy Faye szenegáli és Ben Ammar tunéziai rendező is feldolgozta már ezt a témát.

Az afrikai filmművészet tehát annak ellenére eredményeket mutat fel, hogy rendkívül rövid történetre nézhet vissza. (Az első önálló tunéziai filmet például 1967-ben forgatták!) Éppen ezért a szakembereknek szükségük van arra, hogy a tapasztalt, de nem a „kulturális neokolonializmust" szem előtt tartó kollégáikkal tapasztalatcseréket folytassanak. Ennek egyik legjelentősebb állomása volt a tavalyi moszkvai filmfesztivál, amelyen 160 tagú afrikai filmművész-delegáció vett részt — s ennek egyik lépcsőfoka a Magyarországon 1977-ben megrendezett algériai és tunéziai filmhét. (Hamidi Essid: „A szocialista országok képezik a fejlett világ egyetlen józan piacát, amely kifinomult igényszínvonalat kíván kielégíteni. Ezért fejlesztjük kapcsolatainkat ezekkel az országokkal, ezért vettünk át Magyarországtól is 10 filmet, s ezért várunk sokat az együttműködéstől a jövőben is.")

Oltványi Tamás

KISS ATTILA RAJZAI

Fekete Gyula: „M

Hallgatom a rádióriportot: egy fiatalasszonyt faggat a riporternő. Sehogyan sem érzi jól magát a városban a fiatalasszony. Faluról költöztek be, mert a férjét a munkája, a keresete a városhoz köti. Sikerült szerezniük OTP-részletre lakást, megszállták az öt gyerekkel, de a fiatalasszony azóta nem találja a helyét. Volt már bizony úgy is, hogy itthagyta a férjét, visszaszökött a faluba a gyerekeivel együtt.

Pedig szeretik egymást. És jól keres a férje, és hazaadja a pénzt. Százszor kényelmesebben laknak, mint otthon, a fiatalasszony mégsem békél meg a szép, új lakással, s eltökélt szándéka, hogy előbb vagy utóbb, de mindenképpen visszaköltözik, a gyerekeivel.

— De hát miért? — faggatja a riporternő.

Mert ott sokkal jobb. A gyerekeinek is meg neki is.

Nem hatnak az érvek, mire a riporternő beveti fegyverét is: halljuk a magnóról, hogyan marják-szidalmazzák egymást abban a bizonyos falusi utcában az utcabeliek.

— Hát ide vágyik vissza A pletykás, veszekedő szomszédság közé?

— Oda — mondja a fiatalasszony. — Mert ott mindenki ismerős, itt meg mindenki idegen.

Hogy összevesznek néha Ott zajlik az élet, itt meg az emeleti szép lakásban megöli őt az unalom. Hiányoznak a rokonok, az is merősök, hiányzik az apró jószág, a kert.

— Miért nem néz inkább körül? Ismerkedett már új környezetével? A házakkal az utcákkal? Az emberekkel?

Nem ismerkedett, és nem is érdekli sem a város, sem ez a tömérdek idegen. Úgysem bírja ő itt sokáig.

— Miért nem megy el dolgozni — kérdezi a riporternő. — Elfoglalná magát, és jól jönne az a második kereset ilyen nagy családnak.

Nem, a fiatalasszony nem megy el dolgozni, a gyerekeivel marad. A férje is ellenzi, hogy dolgozni járjon keres ő annyit, azt mondja, hogy el tudja tartani a családját.

És igaz is, odahaza a falujukban ennyi pénzből szépen megélnének. De itt mindenért fizetni kell, az OTP-részlet is sokat elvisz, és amit otthon a gyerekeknek ingyen adna a kert, az aprójószág, azt itt méregdrágán kell megvásárolni az üzletben, a piacon.

Végtére a riporternő hiába győzködött, a fiatalasszony makacsul kitartott a szándéka mellett: nem nyugszik, míg vissza nem költözhet a falujába.

Dehogyis akarok én beavatkozni olyan vitába, amelyet csak futó hallomásból ismerek. Ha a fiatalasszony jobban érezné magát a szülőfalujában egy öregecske házban is — de udvarbeli aprójószág, termő kert, régtől fogva ismerős rokonság-szomszédság közepén —, mint egy lakótelep modern, emeleti lakásában, annak nyilván oka van, és alig hiszem, hogy holmi maradi gondolkozás volna az oka. Ha apró gyerekei mellett akar maradni, vitathatatlan joga van hozzá.

Viszont a férjének 30—40 kilométerről naponta bejárni a munkahelyre — az is áldatlan állapot.

Mondom, nem folytatom a vitát. Épp elég okot ad a

Rudnay Gyula, festő

1

Bérnyi

Élet

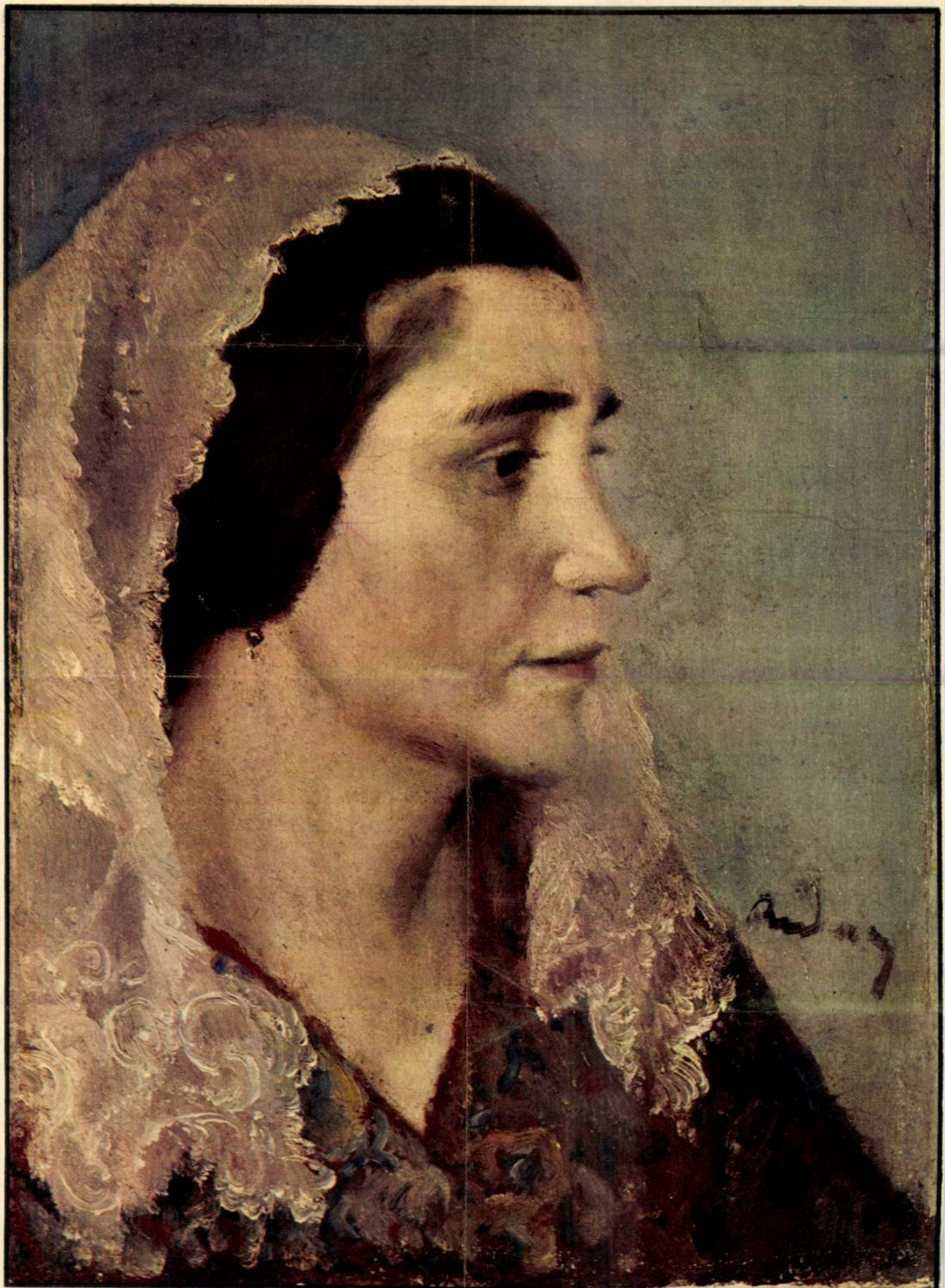

1R.-old.

Csáphekendős nő

3. TÁBLÁZAT

x	$\pi(x)$
100 000 000	5 761 455
200 000 000	11 078 937
300 000 000	16 252 325
400 000 000	21 336 326
500 000 000	26 355 867
600 000 000	31 324 703
700 000 000	36 252 931
800 000 000	41 146 179
900 000 000	46 009 215
1 000 000 000	50 847 534

4. TÁBLÁZAT

Számköz	A prímszámok várható száma	prímszámok valóságos száma
100 000 000-től		
100 150 000-ig	8142	8154
1 000 000 000-től		
1 000 150 000-ig	7238	7242
10 000 000 000-től		
10 000 150 000-ig	6514	6511
100 000 000 000-től		
100 000 150 000-ig	5922	5974
1 000 000 000 000-től		
1 000 000 150 000-ig	5429	5433
10 000 000 000 000-től		
10 000 000 150 000-ig	5011	5065
100 000 000 000 000-től		
100 000 000 150 000-ig	4653	4643
1 000 000 000 000 000-től		
1 000 000 000 150 000-ig	4343	4251

5. TÁBLÁZAT

Számköz	Az ikerprímek várható száma	Az ikerprímek valóságos száma
100 000 000-től		
100 150 000-ig	584	601
1 000 000 000-től		
1 000 150 000-ig	461	466
10 000 000 000-től		
10 000 150 000-ig	374	389
100 000 000 000-től		
100 000 150 000-ig	309	276
1 000 000 000 000-től		
1 000 000 150 000-ig	259	256
10 000 000 000 000-től		
10 000 000 150 000-ig	221	208
100 000 000 000 000-től		
100 000 000 150 000-ig	191	186
1 000 000 000 000 000-től		
1 000 000 000 150 000-ig	166	161

valókat, a táj növény- és állatvilága pedig botanikai és zoológiai meglepetéseket.

Dr. Xántus János
(Kolozsvár—Napoca)

Egy bizarr szoborcsoport; a jobb szélen a „pásztorlányko"

Nyírfák nőttek a kőoszlopok tetején

(A szerző felvételei)

RUDNAY GYULA

NÉPSZAVA 1979. június 1.

KIÁLLÍTÁSI KALAUZ

A magyar grafika múltja

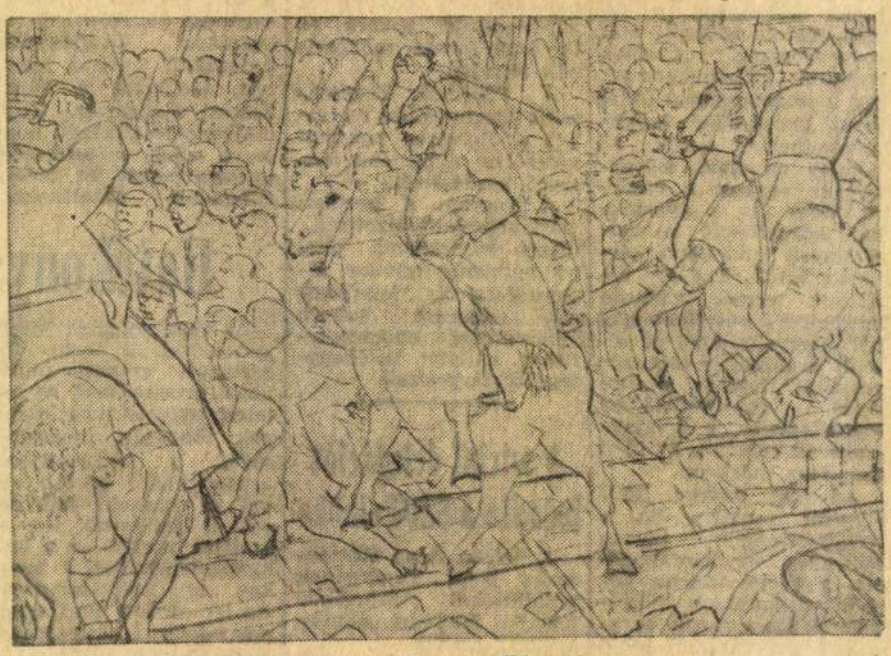

Derkovits Gyula: Tüntetés

E címmel indított kiállításszorozatot a *Magyar Nemzeti Galéria*, elsőként a gyűjteményében lévő *két világháború közötti* sokszorosító grafika *rézkarc*anyagának bemutatásával.

A kiállítás nemcsak *tudományos esemény* — hiszen a Galéria nem mindig kényezteti el közönségét ilyen igényesen rendezett, a tudományos feldolgozó munkát is vállaló tárlattal —, hanem kitűnő alkalom számos fontos kérdés felvetésére is. Kezdve képzőművészetünk története e kitüntetett jelentőségű korszakának újraértékelésétől egyenesen odáig, hogy miként is kezeljük e történeti szempontok bekapcsolásával a *grafika* fogalmát. S mindenekelőtt kérdés, hogy mely ismérvei révén vált a magyar képzőművészet történetének talán legegyenletesebb nívójú, az elvont formai- és a társadalmi problémákat egyaránt a legfeszültebb formában felvető és megfogalmazó vonulatává.

A XX. századi magyar művészeti szemlélet fejlődésének képe fokozatosan áll össze a témák, illetve stílustörekvések szerint kisebb-nagyobb csoportokba rendezett lapokról. *Rudnay Gyula* táj- és életképei rembrandti és golyai grafikai erényeket idézve, a „rézkarcműfaj" hazai hagyományainak méltó indítói a bemutatott anyagban. Ezeket követik *Ferenczy Valér* finom rajzosságú tájai, *Zádor István* és *Korda Vince* Nagybánya-képei és *Bene Géza* kemény, robosztus realizmussal formált munkás- és paraszt-figurái. E művek bizonyítják, hogy Nagybánya művészeti forradalmának — az akadémizmusba torkolló irányok és a „műcsarnoki festészet" kiüresedett modorosságai mellett is — maradtak e korszakban következetes, értékőrző áramlatai.

A klasszicizmus és romantika által megújított *Árkádia-gondolatkör* az a tematikai gyújtópont, amelyben a tízes évek végétől a magyar képzőművészet legszélsőbb pontjai is összekapcsolódnak. A fiatal *Uitz Béla* és *Derkovits* („Fürdőzők", illetve „Nyár", „Nagy fa alatt") életművében is ugyanúgy ott van ez a sajátos szemléleti-formanyelvi stádium, mint *Jándi Dávid*nál, *Patkó Károly*nál, vagy a fiatal *Szőnyi István* aktcsoportjain; *Aba-Novák*nál és *Tarjáni Simkovics*nál pedig már egy vallásos tárgyválasztással egybefűződve. A tematikai-stiláris egységet mutató képcsoport végletes, olykor színpadias hatású fénykezelésével, a mezítelen testeket áradó, erőteljes ellenfénnyel modelláló formanyelvével azt a stílusfejlődésbeli stádiumot jellemzi, amelyben az aktivizmus bizonyos törekvései a kor hivatalos művészete, a „római iskolás" neoklasszicizmus felé kanyarodnak.

Ennek a vonulatnak a jellemzői tűnnek fel a kiállítás egy más helyén, *Varga Nándor Lajos*, *Aszódi Weil Erzsébet* és *Szőnyi István* főként vallásos tárgyú művein. Mechanikus szemléletet szülne, ha a „római iskola" gyakran allegorikus érvényű vallásosságát és a panteista Árkádia-tematikát pusztán a korszak megszaporodó hivatalos egyházi megbízásainak következményeiként kezelnénk. Látni kell bennük az első világháborúra, 1919 tragédiájára, a fehérterror sokkjára reagáló polgári humanizmus megnyilatkozását.

A tízes-húszas évek „izmusai", elsősorban a *konstruktivizmus* és az *expresszionizmus* közvetlen hatását mutaja a művek következő csoportja, számos témabeli elemet megőrizve az előbbiekből. Így *Uitz Béla* „Siratás"-a, *Derkovits* „Püspöksüveges önarckép"-e, halottsiratói, vagy *Kmetty János* „Keresztelvétel"-e. Az *analitikus kubizmus* egyéni átírása jelentkezik *Nemes Lampérth* aktjain és a fiatal *Hincz Gyula* kompozícióin. Ugyanígy a német expresszionizmus hatását is magukba olvasztották *Derkovits* Dózsa-lapjai és utcai tömegjelenetei, *Uitz* „General Ludd"-sorozata, valamint *Dési Huber István* munkás portrécsoportja.

A szociografikus jelleg, a társadalmi problémák közvetlen érzéki megjelenítése fűzi össze az ezeket követő művek sorát. *Élesdy István* megrázó, tárgyilagos hangú proletárképeitől *Boris László* gúnyrajzszerű, lendületes rajzú karc-sorozatáig terjed a téma kifejtésének tartománya. A Szocialista Képzőművészek csoportjától (*Sugár Andor*, *Fenyő A. Endre*) a KUT-ig (*Szobotka Imre*) vannak képviselve a korabeli művészeti csoportosulások e képcsoportban.

E művek szociális érdeklődését viszi tovább más minőségben az expresszionizmus sajátos fejleménye, az *„Új tárgyiasság"* jegyeit is hordozó, a kiállítást záró képegyüttes. Tárgyilagos, olykor hűvös előadásmódjukra bizonyos merevség és egyes kubista formaelemek felhasználása a jellemző. A vásári élet, a mulatságok, a nagyváros szociális visszásságai jelennek meg a groteszk különböző erősségű és hőfokú nemeiben *Vadász Endre* és az ifjú *Szabó Vladimir*, *Metykó Gyula* és *Zilzer Gyula* munkáin.

Mi lehet a „magyar grafika múltjában" való vizsgálódás „grafika-fogalmunk" lényegi sajátosságaira vonatkozó tanulsága? A különböző európai művészeti áramlatok általában a társadalmi mozgalmak hatásának ilyen friss és gyors befogadása, a stílusfejlődés egyes elemeinek a többi művészeti ágnál gyorsabb rögződése e területen mély *törvényszerűséget* sejtet. Ez pedig az lehet, hogy az Európa keleti területeinek történelmi-művészeti fejlődésében kitüntetett jelentőségű *„társadalmi megbízatás"*, mint a mű létrejötte előtt is jelenlévő formáló tényező nem hathatott olyan meghatározó mértékben a grafikára, mint a festészetre vagy a szobrászatra.

A plakátművészet közvetlenül közösségi célzatú műfajától eltekintve a grafika képzőművészetünk olyan sajátos „kiélési közegévé" vált, amely különös hatékonysággal képes közvetíteni a világnak azt, ami *csak* ezen a történelmi talajon, társadalmi fejlődésünktől meghatározottan fogalmazható meg, mondható el.

Sarkantyú Mihály

BNV

hetően, jól megrendezett seregszemléje volt. Előtérbe került az igényesebb áru, a *jobb minőség iránti követelmény.* Sok hazai szakember itt találkozhatott először más magyarországi üzemek legújabb gyártmányaival, így a hagyományos útnál jóval gyorsabban megismerkedhettek velük. Jó néhány munkást, mérnököt az vonzott a vásárra, hogy itt a gyártókkal *közvetlenül konzultálhatott,* tanácsokat kérhetett tőlük. Egy-egy kiállított termék kapcsán kezdődött beszélgetésekből, tárgyalásokból az elmúlt években is többször született hosszú évekre szóló *együttműködési megállapodás,* s a szakemberek remélik, az idén sem lesz másképp.

Az idei tavaszi BNV sikerrel mutatta be a *KGST*-országok három évtizedes együttműködését, a kooperációban készült újdonságok tükrében. A most zárult beruházási szakvásárról tehát joggal mondhatjuk el: olyan rendezvény volt, amelyen *a világszínvonal házhoz jött.*

V. Zs.

KÖZÉLET

Üdvözlő távirat. Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke táviratban üdvözölte Habib Burgibát, a Tunéziai Köztársaság elnökét Tunézia nemzeti ünnepe alkalmából.

Budapestre érkezett csütörtökön George Panayotopoulos görög kereskedelmi miniszter. A nap folyamán Veress Péter külkereskedelmi miniszter hivatalában fogadta görög partnerét, és megbeszélést folytattak a két ország külkereskedelmét érintő kérdésekről.

Tudományos tanácskozás. Taskentben tartotta meg ülését a magyar és a szovjet társadalomtudományok képviselőinek együttműködési vegyes bizottsága. Az ülésszakon részt vevő magyar tudósküldöttséget Pach Zsigmond Pál, az MTA alelnöke vezette.

Biszku Béla az V. kerületben

Biszku Béla, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja csütörtökön a főváros V. kerületébe látogatott. A vendéget a kerületi pártbizottság székházában *Merényi Andorné, a* pártbizottság titkára és *Bernáth István* tanácselnök fogadta.

A Politikai Bizottság tagja megbeszélést folytatott a Belváros politikai vezetőivel a pártélet időszerű kérdéseiről.

A program a kerületi párt-végrehajtóbizottság ülésén folytatódott, ahol az agitációs munka tapasztalatairól, feladatairól, valamint három könnyűipari külkereskedelmi vállalat tevékenységéről tárgyaltak.

A szíriai delegációt fogadta a SZOT elnöke

A Szíriai Arab Köztársaság Népi Tanácsának küldöttségét csütörtökön fogadta *Földvári Aladár,* a SZOT elnöke.

A vendégek tájékoztatót hallgattak meg a magyar szakszervezetek munkájáról, s a SZOT nemzetközi tevékenységéről, különös tekintettel a szíriai és a magyar szakszervezetek kapcsolataira. A két ország szakszervezeti mozgalmainak együttműködése 1968 óta folyamatos, dinamikusan fejlődik. Rendszeresen részt vesznek egymás kongresszusain — legutóbb tavaly novemberben magyar küldöttség járt Damaszkuszban, s júliusban a Szíriai Általános Munkásszövetség elnöke vezetésével magas szintű delegáció látogatott Budapestre. Kétéves együttműködési szerződést kötöttek a partnerek 1979—80-ra.

KITÜNTETÉS

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Forgács Pálnak,* a Vegyipari Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége főtitkárának több évtizedes eredményes munkája elismeréséül a Munka Érdemrend arany fokozatát adományozta. A kitüntetést *Gál László,* a SZOT főtitkárhelyettese adta át.

Ülést tarto

A kormány tájékoztatási hivatala közli: a Minisztertanács csütörtökön ülést tartott.

Marjai József, a Minisztertanács elnökhelyettese, beszámolt a KGST Végrehajtó Bizottságának 90. üléséről. A kormány jóváhagyólag tudomásul vette a jelentést. Megbízta a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Bizottságát, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket az ülésen elfogadott ajánlásokból

Hatékonys

Az önkiszolgálás kiterjesztésével, a tartós fogyasztási cikkek minta utáni árusításával, az üzletek nyitvatartási idejének többszöri módosításával, a kiskonténeres áruszállítás bevezetésével és hasonló módszerekkel javították — és javítják tovább — a belkereskedelemben a munka- és üzemszervezést. Az ily módon elért eredményekről hallgatott meg jelentést tegnapi ülésén a kormány.

Mi van e tények mögött, mit jelentenek ezek az intézkedések a vásárlónak, a kereskedelmi dolgozónak, s mit a népgazdaságnak? A kiskonténerek alkalmazása elsősorban a nehéz fizikai munkát, *az eladók igénybevételét csökkenti,* hiszen a konténer nemcsak a szállítást, hanem az árusítást is szolgálja — nem kell kirakni a gondolákra a lisztet, a cukrot és a többi árut.

A bevásárlócsütörtök

Felkészülés a

A Minisztertanács csütörtöki ülésén a többi között megtárgyalta a mezőgazdasági termékek minőség szerinti átvételének, az elszámolás módjának lehetőségeit, feltételeit. E kérdésekkel nem először foglalkozik kormányunk. *Alapvető cél, hogy a mezőgazdasági termékek minősége tovább javuljon, megfeleljen a feldolgozó ipar igényeinek, mert a bel- és külföldi piaci követelmények igen nagyok.*

A cukoriparban már az idén megkezdik a beltartalom szerinti átvételt. Ezt nagy előkészítő munka alapozta meg. A termelők érdekeit egyeztették a feldolgozók igényeivel. Közösen dolgozták ki a termelési és átvételi módszereket, s a gyárakat megfelelő műszerekkel szerelték fel.

A következő esztendőkben több mezőgazdasági termék minőségi átvéte-

Okulva a tavalyi t

Több z felvá

A Zöldség, Gyümölcs Koordinációs Operatív Bizottság elnöke, a Konzervipari Trösztvezérigazgatója, *dr. Mihalusz Ferenc* csütörtökön *Nagykőrösön* sajtótájékoztatón ismertette, hogy a termelők és a *négy nagy vevő* — a Hungarofruct, a ZÖLDÉRT a hűtő- és a konzervipar — miként készült fel a szezonra. Az operatív bizottság levonta a tanulságokat a tavalyi tapasztalatokból. A

---

ságban van leányvállalata. Több százezer embert foglalkoztat, a háztartási étolajtól a margarinig, mosó- és illatszerekig mindenfélét gyárt. A Rámа margarint, Biopon mosószert is készítő Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat hozzá viszonyítva csupán törpe a maga néhány ezer emberével — és mégis *versenyképes.*

A kereskedelmi igazgatóhelyettes egyébként 33 évesen került mai posztjára. *Dr. Kurucz Józsefné* vezérigazgató-helyettes — a hölgyek életkorát ne firtassuk — szintén nagyon fiatalon. A farmerruhás asszony jegyzetek nélkül sorolja a napraforgó, repce, szója vetésterületét, gyártmányaik napi menynyiségét, részletesen ismerteti a martfűi beruházás helyzetét, s közben dr. Varga Sándor memóriáját dicséri.

Dr. Kurucz Józsefné csak március óta dolgozik a jelenlegi beosztásában, de dr. Varga Sándor, dr. Kovács Sándor, a MÉM miniszterhelyettese mondott:

— *A nyugdíjba vonuló vállalatvezető nem azzal állít igazi emléket magának, amit épületekben, gépekben hátrahagyott, hanem azzal, hogy vannak-e, akik folytatják a munkát. Ha rajtam múlna, minden nyugdíjba készülő vállalatvezető eszébe vésném: lesz holnap is, barátom!*

Noha a műszaki vezérigazgató-helyettes irodáját csak néhány méter választja el dr. Varga Sándorétól, nem léphettem át a „vezér" küszöbét. Tiszteletben kellett tartanom, mint valami demarkációs vonalat, mert dr. Varga Sándor szerint — szavait idézem — amit tesz, *mindez magától értetődő, természetes, felesleges felfújni az újságban".*

Még a miniszterhelyettes és a kerületi pártbizottság titkárának rábeszélésére sem volt hajlandó megenyhülni." Pe-

121

Rudnay Gyula kiállítása

1978. március 7. Televizió 2. 21,15 VGné

TV-Hiradó 2.

- A száz éve született Rudnay Gyula előtt tiszteleg a Nemzeti Galéria egyik uj kiállitása. Rudnay, festői hitvallása szerint, a mi müvészetünk alapja, csak e Föld, és a Föld népénekkulturája lehet. Talán ennek is tudható be, hogy bár Münchenben, Párizsban és Rómában tanult, festészetére nem voltak alapvető hatással az ottlátottak. Megmaradt a magyar táj, a folklór és a történelem festőjének, folytatva a Munkácsy Mihály kezdte hagyományt. És átadva is ezt a stilust, a Képzőművészeti Főiskola tanáraként. Bár nem tanitotta, de jóbarátja és mestere volt Rudnay E.Kirscher Jenőnek, aki ilyennek látta Rudnayt a huszas években. Ez a rajz azon a ma megnyilt Nemzeti galériai kiállitáson látható, ahol Elekfi száz rajzát és akvarelljét mutatják be. A müvész ahhoz a generációhoz tartozott, amely átélt háborukat, forradalmat és ellenforradalmat, de festészetébenez nem tükröződik, Ha csak néhány Budapest ostroma után készült képét nem tekintjük erreutalónak. Különleges élet mü tehát az övé, mert mindvégig megmaradt az akvarelldiktálta csendes, világos,fényes és harmonikus világban. Amelynek szinei csak időnként váltak borongóssá, de sem témái, sem a megfogalmazás nem változtak a több évtizedes pálya során.

SZOMBATI TELEVÍZIÓ

MTV 5.50–8.00 Nap-kelte 8.00 Jó reggelt adj, Istenem! 8.10 Ficánkoló 8.15–9.10 Cartoon Network 9.11 Állatolimpia 9.13 Gyalogbéka 9.43 Állatolimpia 9.45 Emberkék... 10.12 Állatolimpia 10.15 Kacagóra a játszóházban 11.05 Szenvedélyek 11.55 Szerelmek Saint Tropez-ben 12.50 Válaszolunk... 13.00 Híradó 13.10 Magyar napok Dél-Afrikában 13.30 Zöldposta 14.05 Csókolj meg, Katám! – am. film 15.55 Szenes Andreával... 16.45 Az én Petőfim 16.50 Manőver 17.25 Belgium–Mexikó – közvetítés Bordeaux-ból, a szünetben: 18.15 Lottóshow 19.30 Híradó, Sporthírek 20.00 Top-show 21.00 Gorkij park – am. film 23.10 Szombat esti sztáro(c)k

MTV 7.00 Híradó 7.15 Aktuális 7.40 Határtól határig 8.00–10.30 Nemzetiségi magazinok 8.00 Hrvatska kronika 8.25 Unser Bildschirm 8.50 Ecranul nostru 9.15 Srpski ekran 9.40 Domovina 10.05 Patrin – Üzenet – Vorba 10.30 Válogatás az MTV 1 műsorából 10.30 Família Kft. 10.55 Számítógép-jogosítvány 11.20 Örökös tag 12.05 Mélyvíz 13.00 Európa-ablak 13.50 Francia kaleidoszkóp 14.25 Labdarúgó-vb: Japán–Horvátország 16.25 Barangolás Borneón 16.55 A budapesti antikváriumok világa 17.15 Virágozó asztalosok 17.40 Forma–1 – filmsor. 18.25 A huszadik század nagy románcai 18.50 Magyarok cselekedetei 18.55 Őrjárat az égen – filmsor. 19.50 Mesterművek 20.00 Mesetár 20.20 Híradó, Sporthírek 20.55 Labdarúgó-vb: Hollandia–Koreai Köztársaság 23.00 Mélyvíz 23.55 Napbúcsúztató

DUNA TV 6.15 És múlnak az évek... 6.50 Vízkereszttől szilveszterig 7.20 Kismamaklub 7.50 Hírek 8.05 Összkép 8.40 Jelenko – egy szarvas a rengetegből 9.10 Szimba, az oroszlánkirály 9.30 Ami igaz, az igaz 9.50 Zengő ABC 10.00 Tarkabarka 11.00 A titkos kert 11.55 Nemes Nagy Ágnes: A lila fa 12.00 Déli harangozó, Lapozó 12.20 Élő egyház 12.35 Stúdió 12.40 A tökéletesített természet 13.10 Mészáros Márta: Borsos Miklós – magyar dokumentumfilm 13.20 Péntek, a bennszülött – ang. filmvígj. 15.10 Orosz István: A kert 15.20 A világkultúra színterei – német ismeretterj. film 16.25 Kizökkent világ – am. film 17.50 Esti mese 18.00 Híradó 18.15 Alcsútdobozi beszélgetések 18.30 „Volt egyszer egy kert" 19.10 Mouret abbé vétke – fr. film 20.40 Alcsútdobozi beszélgetések 20.55 Stúdió 21.00 Híradó, sportpercek 21.35 Megtalált kertjeink 21.5 A paradicsomon túl 22.20 Alcsútdobozi beszélgetések 22.35 A császár árnyéka, kínai film, vagy Számokba fojtva – ang. film 0.20 Híradó 0.35 Utóirat a kertről

tv2 6.30 Könyvek könyve 6.55 Pizsamás bankónak 7.27 Pufóka 7.55 Sandokan 8.38 Kutyavilág 9.20 Parker Lewis sohasem veszít 10.50 Top 10 11.30 Mozivarázs 12.00 Nótaszó 12.30 Potyautas 13.00 Fő az étel! 13.05 Gazdagok és szépek 15.00 Családban marad 15.30 Családi kötelékek 16.00 Tv a város szélén 16.40 Egy párizsi nő 18.10 Kastélyszálló 19.00 Tények 19.30 Szerelem első látásra 20.00 Az ifjú Sherlock Holmes és a félelem piramisa – am. film 22.00 Jennifer 8 – am. thriller 0.15 Testek vonzásában

SZÍV TV 7.00, 1.25 Napraforgó 7.10, 9.30, 13.30 Zenei összeállítás 9.00 Meditációs jóga 12.00 Gerincjavító torna 15.00 Én pici pónim 15.30 Popeye 16.00 Príma torna 16.30 Lehetőség 17.00 A vadonban 18.00 Horgászmesék 19.00 Irányjelző 19.30 Delfy 20.00 Celeste 21.00 401-es járat – am. akció 22.50 Hívd Andreát! 23.50 Gyilkos megszállottság – am. thriller

RTL KLUB 7.00 Kölyökklub 11.00 Bibliai történetek 11.30 Szezám, tárulj! 12.00 Felfedező úton a Robinson család 12.30 Mágusok 13.00 Hírek 13.10 Csőre töltve 14.10 Bravó Tv 16.00 Zárt tárgyalás – magy. film 17.30 Kedvenc magazin 18.00 ZenÉsz 18.30 Fókusz plusz 19.00 Híradó 19.30 Kész átverés 20.00 Kelly hősei 22.35 Gyilkos hang 0.10 Hírek, időjárás-jelentés 0.25 Három szökevény – am. filmvígjáték

VASÁRNAPI TELEVÍZIÓ

MTV 7.00 Számítógép-jogosítvány 7.25 „Így szól az Úr!" 7.30 Ficánkoló 7.35 A nagyeszű sündisznócska 8.05 Buci királyfi megpróbáltatik 8.30–9.25 Cartoon Network 9.30 Delta 2000 10.00 Tévémagiszter 11.00 „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!" 12.00 Déli harangszó, Hírek 12.05 Szerencsepercek – 21-es Show 12.30 Mérce 13.05 Vészhelyzet 14.40 Lurkó-kupa, döntő 15.30 Örömhír 15.50 POS/Z/TÍV 16.00 Vers mindenkinek 16.05 Walt Disney bemutatja 17.10 Minden, ami zene 17.25 Labdarúgó-vb: Argentína–Jamaica 18.15 TS 19.25 A hét, Híradó 20.00 Ki mellé állnak a barátok? – am. film 21.35 Szelídek – tévéjáték 23.10 Nehéz föld 24.00 Tonik

MTV 7.00 Űrgammák 7.30 Hol-mi? 8.00 Tudóra 10.00 Őrjárat az égen 11.00 Tökjó 12.00 Francia kaleidoszkóp 12.30 A szerelem jogán 14.25 Labdarúgó-vb: Németország–Jugoszlávia 16.30 Nekem ne lenne hazám? 16.45 Az MTV2 jövő heti műsorajánlata 17.00 Fiú, felelj! 17.30 Körző 18.00 „...az én váram" 18.30 Sárkányfű – avagy Petőfi bajusza 19.00 Sándor Mátyás 20.05 Amíg még élünk 20.55 Labdarúgó-vb: USA–Irán 23.30 Szülőföldem Somogyban 0.50 Napbúcsúztató

DUNA TV 6.30 Hírek 6.45 Élő egyház 7.00 Szimba, az oroszlánkirály 7.25 Éljen Szervác! 8.30 Pop-sa-rock 9.05 Nyelvőrző 9.35 Hungaria Litterata 10.20 Műelemzések 10.50 Verbunkok a Kárpát-medencében 11.00 Beavatás 11.15 Forrásvidék 11.50 Vers 12.00 Déli harangszó 12.10 Lóverseny 12.25 Édes keserű – magy. film 13.55 Hajóval két világ határán 14.40 Emlékképek – régi híradók 15.05 Sportképek 16.45 A szerelmes borbély 17.00 Talpalatnyi zöld 17.40 Mese 18.00 Heti hírmondó 18.50 Híradó 19.00 Sportpercek 19.15 Jean Gabin és Sinkovits 19.45 Párizs levegője – francia–olasz film 21.30 A zene ünnepe 22.10 Fórum 23.10 Dzsesszperantó 23.50 Vers

tv2 6.30 Könyvek könyve 6.55 Tesz-vesz város 7.35 Boldog úr és Ingatag kisasszony 8.01 Cápali és Cápeti 8.38 Igazi szellemirtók 9.00 Szelek szárnyán 10.00 Parker Lewis sohasem veszít 10.55 Addams Family II. 12.30 Hűséges az Isten 13.00 Nótaszó 13.30 Sportszenzációk 14.00 Rinaldo Rinaldi – A haramiák kapitánya 14.30 A következő áldozat 16.15 Petrocelli 17.05 Szelek szárnyán 18.00 Szupercsapat 19.00 Tények 19.10 Napló 20.00 Közkívánatra! 1.0 Superman és a sötétség hatalma – am. kalandfilm 2. Álmodj rózsaszínt – am. film 3. Botcsinálta angyal – am. vígj. kb. 22.00 Szerelem, óh! – musical két részben kb. 0.00 Színkép kb. 0.30 Napló

SZÍV TV 7.00, 0.30 Napraforgó 7.10, 9.30, 12.30 Zenei összeállítás 9.00 Terhestorna 12.00 Meditációs jóga 15.00 Delfy 15.30 Én pici pónim 16.00 Popeye 16.30 Gyertyafényben 17.30 Autósport 18.00 Zenei hírzárlat 18.30 A vadonban 19.30 Delfy 20.00 Halálos erőszak 21.35 Egy páholyban Benkő Dániellel 21.50 401-es őrjárat – am. akció

RTL KLUB 7.00 Kölyökklub 11.05 Felfedező úton a Robinson család 11.30 Sweet Valley 12.00 A Dunánál... 12.30 Fókusz plusz 13.00 Hírek 13.10 Pingvinek szigete 14.05 Ászok ásza 15.45 Újra szól a blues! 16.05 RTL Klub 16.20 Angyali érintés 17.10 Mentőangyalok 18.00 ZenÉsz 18.30 Dóra mozija 19.00 Híradó 19.30 Csíííz! 20.00 Ne folytassa, felség! 21.40 Kaiser Klub 22.10 Gyilkos sorok 23.00 Hírek, időjárás-jelentés 23.15 Országház 23.45 Pingvinek szigete – dok.-film

NÉVJEGY

Közép-Európa legkorszerűbb húsüzer

DR. DUDÁS ZOLTÁN POLGÁRMESTER, EGYETEMI TANÁR

Hazánk megejtő természeti szépsége sehol se annyira változatos, mint a Dunántúlon, különösen a Budát körülölelő dombos vidéken. Budapest peremkerületeinek szomszédságában egymást követően sorjáznak az ismert nevű kis községek, ahol még érezni Budapest elszívó erejét: Budakeszi, Telki, Budajenő, Zsámbék, Páty, Tök. És közöttük talán a legvarázslatosabb település: **Perbál.**

Az 1400-ban épült templomának megújított mása – miután az eredeti a községgel együtt 1744-ben leégett – ma is idegenforgalmi nevezetesség. Valamikor a Zichy grófok birtoka volt ez a község, amelynek jelenleg 1970 lakosa van: magyarok, németek és szlovákok. A második világháború előtt főleg német ajkú polgárok lakták, akiknek jelentős részét 1946-ban kitelepítették. A községháza homlokzatán azonban még ma is háromnyelvű a felirat, mert békességben él egymást segítve a település három nemzetisége.

A patinás községházán Perbál fejlődéséről folytatunk rendhagyó beszélgetést **dr. Dudás Zoltán** polgármesterrel. Azért nevezem rendhagyónak, mert a megszokottól eltérő az önkormányzat vezetőjének hivatali státusa, ő ugyanis „Társadalmi megbízatású polgármester". Főállásban a Budapesti Műszaki Egyetem Mechanikai Technológia és Anyagszerkezettani Tanszék tanára. Perbálon él, ott is nőtt fel, ma is ott lakik a családjával, és innen ingázik Budapestre. Önmagáról kérdezem, nem mond sokat, zárkózott. Felesége Zsámbékon tanít, van két lánya. Ismert lokálpatrióta, aki édes szavakkal ecseteli faluja szépségét, kesereg gondjain és bizakodik jövőjében.

Valóban szép ez a település, három dombon épült, s völgyeiben tisztavizű patakok csörgedeznek. Kiváló az úthálózata, három irányból is meg lehet közelíteni: a 10-es úton Esztergom és Piliscsaba felől, Budapestről az M0-on és az M1-en Zsámbék és Tök irányából, illetve Budakeszi felől Telkin és Budajenőn át.

A polgármester szívesen mutatja be a nagyszerű panorámát a Kálvária-dombról, aztán a templomot, a két völgyet, a csendes patakokat, a villaszerű otthonokat, a háromnyelvű feliratot (a lakosság 50 százaléka magyar), s a községháza régi páncélszekrényét is, amelyet már kétszer megfúrtak ismeretlen tettesek. Most az előcsarnokban áll mementóként, hogy mindenki lássa: Bizony üres a kassza! De remélhetőleg nem sokáig marad így. Ha az elképzelt nagyvonalú tervek megvalósulnak, szebb és gazdagabb élet vár a perbáliakra, és ha Isten is úgy akarja!

További beruházókat is vár az Ipari Park

– Az első lépéseket már megtettük ennek elérésére – állítja meg hirtelen a gépkocsiját a községet bemutató polgármester.

Az út jobb oldalán erkélyes, kertes házak, balra nagy parkoló, s azon túl, mintha valami csoda nőtt volna ki a földből: színes falú gyárépület a sárguló búzavetések ölelésében. Távol hajladozó jegenyék. Hogy mi ez a csoda tulajdonképpen?

– A mi Ipari Parkunk egy darabkája, amit terveinkből eddig megvalósítottunk – lelkesedik a polgármester. – Ez a gyár itt előttünk a **Zimbo Húsfeldolgozó Üzem.** Közös német–magyar beruházás, fele-fele alapon. Kétmilliárdos tőkebefektetéssel épült. Szombaton, június 20-án kerül ünnepélyes átadásra. A próbaüzem már hónapok óta működik. **Mintegy 200 féle különböző hústermék szállít piacra naponta, jól megszervezett gépkocsiparkja. Közép-Európában jelenleg ez a legkorszerűbb ilyen húsüzem** – teszi még hozzá büszkén.

A feltűnő, élénk színű épület látványa akaratlanul is azt a gondolatot ébreszti a nézőben, hogy ez lesz az a bizonyos „csizma", amelyet ez a település a lábára húz. Aztán majd jön a párja, s elindul Perbál **hétmérföldes léptekkel a fejlődés nehéz, göröngyös útján.**

Az első lépést már megtette. Erről szól a polgármester:

– Lépnünk kellett, mert jelenleg kevés az állami normatíva, és mert kevés a földjeinken keletkező haszon, habár népünk türelmes, szorgalmas és igyekvő. Az iparosítás fontos a munkahelyteremtés és a község anyagi ellátottságának fejlesztése szempontjából is. Az Ipari Park létrehozását még az előző ciklus képviselői tűzték ki célul. A jelenlegi testület érdeme, hogy a területen a valóban működő új üzem is megjelenhetett. Tízen vezetik irányításommal a községet (nyolcan közülük felsőfokú végzettségűek).

Ez a bizonyos „Ipari Park", ahogy találóan nevezik, 14 hektáron terül el, és teljesen közműesített. Első létesítménye a már említett Zimbó húsüzem, amely összesen háromhektárnyi területet foglal el és 130 munkást foglalkoztat. Ezek nagy része perbáli. A korszerű üzem ügyvezető igazgatója **Bújdosó Dezső,** termelési igazgatója pedig **Kreisz Tamás.**

A Zimbo GmbH szombaton avatásra kerülő magyar társa az említett vezetők által irányított **Hústefó Kft.** Az Ipari Park a korábban már Perbálra települt ipari vállalkozások területéhez kapcsolódik. Korábbi vállalkozás a Prec-forg Kft., amely finomfém feldolgozással foglalkozik, a Herve-Sped Kft., amelynek profilja a teherfuvarozás és a Hústefó Kft. sajtraktára, amely a sajtáruk országos nagykereskedelméből vállal részt. Az Ipari Parkban vásárolt meg egy hektárnyi területet **Kántor János,** a világbajnok favágó is, aki rönkfából épületszerkezet- és bútoralapanyagot gyárt. A még szabad 10 hektár területen sok parcella vár még itt az ipari tevékenységet folytatni kívánó vállalkozókra. Az ipari terület ára megállapodással alakul ki. Cél, hogy hasznosításával mindenki jól járjon (az ár kedvezőbb, mint a Budapesthez közelebb fekvő Budaörsön, Törökbálinton vagy Budakeszin). Ez a Parknak nevezett ideális ipari terület a település vezetői szerint fontos területe Perbálnak. Az önkormányzattól azért kapta a „Park" nevet, mert ide csak környezetkímélő üzemeket engedélyeznek települni. A terület esztményi erre a célra. Budapest közelsége, a jó úthálózat, a közművesítés, a csodálatos természeti környezet, a máris megnyilvánuló érdeklődés mind azt bizonyítja, hogy jó lóra tett a község vezetősége.

Visszakérjük földjeinket!

A fejlődés lehetőségei valóban kiválóak, valószínűleg nem telik hosszú időbe, hogy a még tíz hektár szabad területen megteljék a park, s ezzel várhatóan megváltozik az élet minősége is ezen a környéken. Ügyel az önkormányzat arra, hogy a változás harmonizáljon a környezeti adottságokkal, ne zavarja az itt lakók nyugalmát.

1998.VI.20
Magyar Nemzet 19

RUDNAY GYULA

„Nem vagyunk itthon e világban"

Az utolsó beszélgetés László Gyula régészprofesszorral

A helyszín a Vörösmarty tér, június 5-e, péntek. Az ünnepi könyvhéten *László* Gyula professzor a Püski Kiadó pavilonja előtt dedikál.

– Szeretnék önnel beszélgetni az ezredvégi közérzetéről – mondom.

– De hiszen én festő vagyok és régész! – feleli.

– Ez miért volna kizáró ok? – kérdem.

– Hát, ha nagyon megerőltetem magam, akkor lehet, hogy valami eszembe jut – mondja.

Június 9-én, kedd délelőtt 10 órakor a lakásán fogad. Áll már az ajtóban, amikor az emeletre felérek. A beszélgetés végén megállapodunk, hogy június 18-áig elolvassa az elkészült interjút. Ezen a csütörtöki napon ugyanis elutazik… Június 17-én reggel 10 órakor telefonon hívom, hogy indulhatok-e. A lányától megtudom, hogy „apuka az eredeti tervtől eltérően két napja elutazott Székelyföldre és június 23-án érkezik haza".

Június 17-én este bemondja a televízió, hogy meghalt.

Hazament meghalni.

*

– A. C. Clarke írja A jövő körvonalai című könyvében: „Minden kegyességünk és tudásunk erőtlen ahhoz, hogy megváltoztassa a múltat, vagy legalább módosítsa azt a tempót, amellyel a jövő elé rohanunk." Az új évezred úgy köszönt ránk, mint egy időszakadék.

– Új évezred számomra nem létezik. Egyszerűen átmegyünk egy olyan folyamaton, amit mi osztunk be napokra, évekre. Az időfolyásban nincs évezred, mert az idő mindentől függetlenül halad, tőlünk függetlenül homogén.

– De a napok s az évek kapaszkodók, s akár akarjuk, akár nem, az új évezred is az, ugyanakkor változás és bizonytalanság.

– Minden időben ezt mondják az emberek: hogy ami előttünk van, az más lesz, mint ami mögöttünk van. Nem hiszem. Az ember ugyanis változatlanul ember marad.

– Igen, de ha a körülmények változnak, megváltozik az ember gondolkodásmódja és egész életvitele.

– A körülmények valóban változnak, de az ember alig.

– Mi az, ami az időtől függetlenül a legfontosabb kérdés marad, ami az ön életében is a legnagyobb izgalmat okozta?

– Az, hogy élek. Eszembe jut egy vitám *Asztalos* Istvánnal, a kiváló erdélyi íróval, meghalt már. Én azt mondtam, hogy az élet megtörténik bennünk. És minden korban. Minden időben. Minden úgynevezett évezredben. Az élet megtörténik bennünk. A csecsemőkor, gyerekkor, érett kor, öregkor és a halál. Ő viszont azt mondta, hogy mi irányítjuk az életünket. Ha! Ez olyan naiv felfogás…

– Egyszer azt nyilatkozta: „A múltat szüntelenül megeszi a jelen. Én tehát állandóan a jelenben élek." És a jövő?

– Nem vagyok jövőbelátó.

– Nem is szeretne az lenni?

– Nem.

– Fél tőle?

– Nem, nem félek. Egyszerűen nem veszem tudomásul.

– Mi az, ami a gondolatvilágában lépten-nyomon jelen van? Ami nagyon fontos az ön számára?

– Például az, hogy most haza fogok menni a szülőföldemre. Budapesten jó ideig csak laktam, de nem voltam itthon. Aztán néhány éve díszpolgárrá választott az ötödik kerület, s azóta mondhatom, hogy itthon vagyok. *Kosztolányi* jut ilyenkor az eszembe: „Mert nincs meg a kincs, / mire vágytam / a kincs, amiért porig égtem // Itthon vagyok itt e világban, / s már nem vagyok otthon az égben." (Boldog, szomorú dal.) Nehéz kérdések ezek. A költőink azért életünk részei, mert megfogalmazták azt, ami bennünk csak úgy gomolyog, csak úgy feszít, de nem tudjuk megfogni. Ők megfogják. Helyettünk. Örök útitársaink a XXI. században is. Hiszen a komolyan gondolkozó nagy embertársaink elismerték, hogy a civilizációt anélkül teremtették meg, hogy tekintettel lettek volna az emberre. Tehát: nem vagyunk itthon itt e világban.

– Lehetséges talán, hogy embernek és világnak ez az összse nem illése mégis kiküszöbölhető?

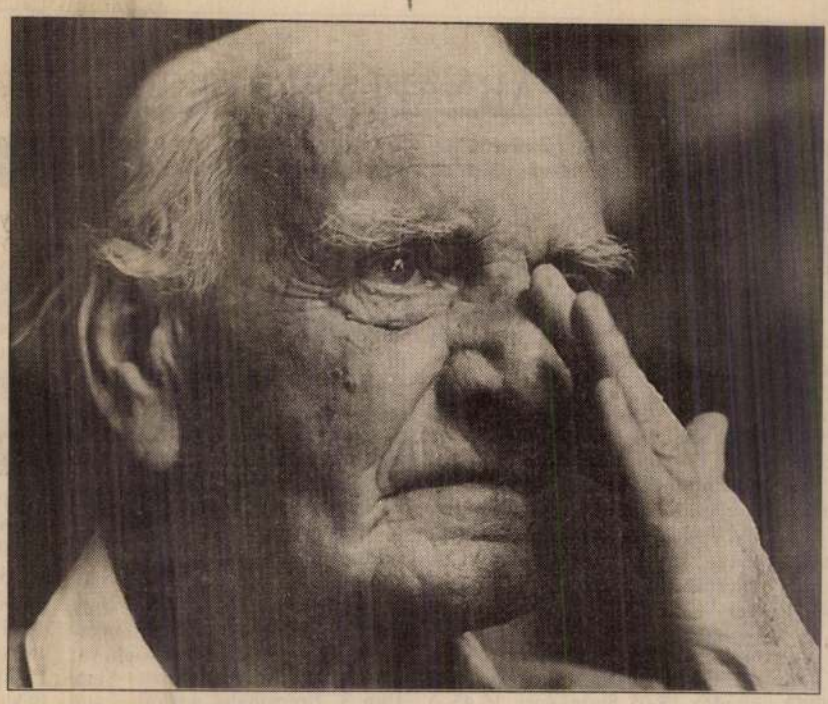

László Gyula: Az élet irányított engem SCHILLER ZSUZSA FELVÉTELE

– Hát nem tudom. Mindenesetre az életvitelünk abban az irányban fejlődik, hogy legyünk otthon ebben a világban. Valahogy a magunk képére formáljuk. Mi tudunk a világról, de amit tudunk, az nem a világ. A Nobel-díjas német fizikus, *Heisenberg* fogalmazta meg egyszer nagyszerűen, hogy a természettudomány nem a természet tudománya, hanem a róla való ismereteinké… Óriási különbség! Meggyőződésem, hogy ha most nem én ülök itt, hanem valaki más, ugyanolyan gazdagon lehetne kérdezni a témáról, és ugyanolyan botladozva felelne. Tudniillik az emberi élet az nem szó, az másként tapintható.

– Kozmikus világban élünk, de valljuk be: nem erre készült történelme során az emberiség. Hogy fennmarad-e, ez most attól függ, milyen gyorsan és milyen helyesen tud alkalmazkodni. Át tudja-e építeni eszméit és elgondolásait, társadalmi, gazdasági, politikai szervezetét. Jelenlegi helyzete előnytelennek látszik.

– Nem tudhatom, hogy az emberiség erről mit gondol. Egyénekre vagyunk atomizálva, mindenki csinálja a maga dolgát, s ebből adódik aztán utólag számot vetve egy bizonyos történeti korszak. De ez nem úgy történeti korszak, hogy én most tudom, hogy benne élek, tehát ennek a jegyében cselekszem; én úgy cselekszem, ahogy a mindennapi élet megköveteli. Mindenesetre rettegve hallgatom, hogy az ember elpusztíthatja önmagát. És nem tudom, mit lehet tenni, hogy ez a szorongás megszűnjön.

– Professzor úr négy évtizeden át tanított a különböző egyetemeken, ezért kérdezem: mi a nevelés kulcskérdése napjainkban?

– Nagy hatással volt rám *Rudnay* Gyula, a festő. A növendéke voltam. Egy példán érzékeltetem, hogy nevelt ő minket. Mert nemcsak festőnek nevelt, hanem embernek is. *Koffán* Károllyal ültünk együtt a rajzteremben, egy öregasszony volt a modell. Koffán is, én is úgy ítéltük meg, hogy nagyon jó rajzot csináltunk, de Rudnay a korrigálás helyett egyszer csak felállt és elkezdett beszélni a gyerekkoráról. Az édesapja Pelsőcön volt kocsmáros, s minden kódorgó ritter, csalódott színész, rossz költő ott gyűlt össze a kocsmájában. Rudnay elmesélte, hogy volt ott egy ember, aki naponta jött és minden pénzét elköltötte, a felesége meg csak könyörgött, hogy menjen haza, mert a gyerekeknek nincs ennivalójuk. Az ember nem fogadott szót, s a veszekedés mindennapos volt, szegény asszony így élte le az életét. S ekkor Rudnay visszafordult a rajzaink felé, és azt mondta: „Ez nincs benne, kérem!" Hiába volt formailag tökéletes a rajz, az élet hiányzott belőle, a mindennapok szegénysége, örömé, bánata, egyszóval az ember nem volt benne, csak a forma.

– Azt akarja ezzel mondani, hogy jaj annak a társadalomnak, amely nem alakítja ki a fiatalokban az értékrendet, amely a cselekedeteiket, a gondolkodásukat irányítja?

– Ezt akartam mondani.

– Freud bemutatta azt, hogy az álmok hogyan csökkentik a szorongást, amely abból következik, hogy egy idegen világban élünk. Bemutatta, hogy az álmok hogyan küzdenek meg ennek a világnak a szörnyeivel és hogyan regenerálják bennünk azt az érzést, hogy végül is itthon vagyunk ebben a világban; hogy ez a mi világunk. Mert nem aludni nehéz ebben a világban, hanem élni. – Hankiss Elemért idéztem. Jut eszembe: ön szokott álmodni?

– Hogyne!

– Megkérdezhetem miről?

– Érdekes kérdés. Fiatal koromban a Margitszigeten, a MAC-pályán sokat sportoltam. Mivel középiskolásoknak nem volt szabad felnőttversenyen indulniuk, álnéven vettem részt a távolugrásban, a diszkoszvetésben és a súlylökésben.

– Milyen néven?

– *Láng* néven. Mondták is a barátaim; te őrült, nem tudtál egy rendes magyar nevet választani? Na mindegy. Kérem szépen: a mai álmaimban nagyon gyakran nagy sportoló vagyok, és világcsúcsokat javítok. Hármas-, távol- és magasugrásban, súlylökésben… Érdekes, hogy az álmoknak ez a mondjuk így, finoman fogalmazva érzelmi telítettsége, ami a nemiségre vonatkozik, öregkoromra teljesen kimaradt. Nahát elsősorban nagy sportoló vagyok. Azután meg egy másik álmomban lehetetlen építészeti tagozatokon keresztül tévelygek. Eljutok egy folyosóra, kopogtatok a falon, és egyszerre benne élek *Attila* udvarában. És beszélgetek Attilával, megfelelő méltósággal és magatartással. Vagy néha *Vörösmartyval* ülök együtt, meghatottan persze. Vagy *Virág* Benedekkel, vagy Kosztolányi Dezsővel. Vele egyébként fogtam kezet, és jelen voltam egy beszélgetésen: *Szabó* Dezső, Kosztolányi és én, a fiatal egyetemi hallgató. Meg se mertem szólalni. De olyan bámulatos beszélgetést folytattak, ami a társalgás művészetének magasiskolája volt… Kosztolányi számon kérte Szabó Dezsőtől, hogy miért írta a Filozopter az irodalomban című pamfletjét *Babits* ellen. Szabó Dezső műfelháborodással mondta: „Miért?! Hát nem írtam meg, hogy egy kotyogó vénasszony?" Szó szerint így volt, erre pontosan emlékszem.

– S ha arról kérdezem, hogy a gyerekkorába visszajár-e gondolatban?

– Sokszor visszajárok. Korábban a nevelésről esett szó. Én soha egyetlen rossz szót nem hallottam otthon, kivéve egyszer, amikor addig lábatlankodtam az édesanyám szoknyája mellett a konyhában, amíg azt nem mondta: „Eridj a pokolba!" Nagyon elszomorodtam, ötéves lehettem, bementem a szobába, összekötöztem a cipőfűzőket, a cipőt a vállamra vettem és elindultam a pokolba. Hát már kint voltam Kőhalom határán kívül, amikor szembejött velem *Hartman* páter, a katolikus pap – mi unitáriusok voltunk – és megkérdezte: „Hová mész Gyuluka?" „Megyek a pokolba" – feleltem. „Hát aztán miért mész oda?" „Édesanyám oda küldött." „Na, gyere csak…" Megfogta a kezemet és hazavitt. Így mentett meg a pokoltól egy katolikus pap. Később az ördögöt is kiűzték belőlem az Athosz-hegyen, Görögország szent helyén, ahol nagyon sok kolostor található. Úgyhogy nyugodtan beszélhet szerkesztő úr, nem fogom kínozni…

– Félnünk kell attól, hogy az ördög belénk költözik?

– Persze. Hát ezek mind igazak, nem kitalációk.

– A kettős honfoglalás című, nagy vihart kavart könyvének lesz-e utóélete?

– Egészen biztos. A vita folytatódni fog. Azt mondhatom, hogy akik ellenzik, azok között nagyon sok jó barátom van. Az ellenkezés tudományos téren nem jelent szakítást emberi vonatkozásban. Nagyon jóban vagyok *Györffy* Györggyel, megöleljük egymást, ha találkozunk, hát gyerekkortól kezdve figyeltük egymás életét; hogy ő másként gondolkozik ugyanazokról az adatokról, az természetes.

– A régészet terén a következő évszázadban várható-e olyan felfedezés, ami nagy hatással lehet a kultúrtörténetre?

– Felfedezés talán nem, inkább magatartásváltás. Régebben a régészet – és a mai napig is – nagy százalékban elsősorban tárgytudomány volt. A szablyák, edények formája, veretek mintakincse és a többi. Én más irányban indultam el. Tudomásul vettem mindent, amit jól csináltak, de nem a szablyaformákat kerestem, hanem azt kutattam, hogyan gondolkoztak azok, akik használták. Tehát emberivé igyekeztem tenni a régészetet, a tárgyakat idővé oldani, munkává oldani, használat közben figyelni, emberséget tapasztalni a régészet anyagában. Azt hiszem, hogy ez lassacskán teret hódít majd.

– Végezetül professzor úr szerencsésnek tartja magát, hogy ebben a században élt, és nem a következőben?

– Erről csak azt tudom mondani, hogy ha föltennék azt a lehetetlen kérdést: ha újra születnék, hogyan irányítanám az életemet, azt mondanám, úgy, ahogy megtörtént. Mert hiszen nem én irányítottam, hanem az élet irányított engem.

Kő András

Vera megszólalt:

— Nincs már semmim. Nincsenek barátaim. Nincs pénzem. Eddig a remény éltetett. Most már nem is remélhetek többé. Mindent, mindent odaadtam érte. Amim csak volt s aki voltam.

— Nagyságos asszonyom ... — mondta Dörsam halkan.

Vera felemelte tekintetét és Dörsam szemébe nézett. Kérdést olvasott ki belőle.

S megfelelt rá:

— Ön azt mondja, hogy Gisbert miattam szenved. Én vagyok a végzete. Gondolja ön, hogy ez azért van így, mert én így akarom?

— Nem, nagyságos asszonyom! Gyakran azért kell szenvedni magunknak is, másoknak is, mert akaratunk gyenge.

— S ön most azt kívánja tőlem, hogy tudjak kettőnk helyett is akarni?

— Azt.

— Honnan merítsek erőt?

— Mint keresztény, én erre csak azt felelhetem: onnan felülről, nagyságos asszonyom.

Hallgattak.

Rövid szünet után Vera megkérdezte:

— Befejezte?

— Befejeztem, nagyságos asszonyom.

Vera felemelkedett.

A beszélgetés véget ért.

— Határozott választ nem kapok? ...

Vera megrázta a fejét s minthogy a férfi nem mozdult, az asszony így szólt:

— Kérem, ... menjen.

Jean Baptiste Dörsam meghajolt és elhagyta a szobát.

Vera az ablakhoz ült. Az utcán emberek jártakkeltek. Ismerte őket, már hetek óta, amióta itt lakott. Kirándulók, polgárok, kerékpárosok, parasztok, a közeli uradalom erdészei, urasági kocsisok ... az élet árnyai ... jönnek és eltűnnek. Vera most nem látta őket. A tekintete üres volt.

Kopogtattak.

Pfennigreuter kisasszony ebédhez hívta Verát. De Vera a fejét rázta: nem megy.

Igy teltek az órák. Az első, a második. Már a harmadik is eltelt, amikor megpillantotta az utca túlsó oldalán Gisbertet.

A férfi sietős léptekkel közeledett. Arca sápadt volt. Kifejezése sötét, zord. Szalmakalapját feltolta a homlokán. Vékony sétabotjával, mint valami karddal szabdalta a levegőt.

Az emberek megálltak az utcán és csodálkozva fordultak meg utána.

Azután künn felsikoltott a csengő.

A szolgáló valamit motyogott. Gisbert türelmetlenül szakította félbe:

— Eh, mit ... hagyjon békén ...

Bizonyára ellökte útjából a szolgálót, aki nem akarta beereszteni.

Léptei sietősen közeledtek a folyosón, a jólismert szobáig. A kopogással csaknem egyidejűen nyitotta ki az ajtót, amelyet azonnal be is tett maga mögött. Szenvedélyesen vonta magához Verát.

A lélekzete nehéz volt és forró. Izgatottságában nem jutott szóhoz. Csak miután már forró csókban egyesült az ajkuk, csak akkor tért magához a viszontlátás mámorából felocsudva.

— Azt mondta, hogy itt járt, nálad ...

— Itt járt ...

— Azt mondta, hogy te mindent tudsz ...

— Mindent tudok.

— Tőled hozzám jött ... Egészen röviden beszéltünk egymással. Le sem ült. Kalapját a kezében tartotta. Vera ... Vera ...

— Mi baj, szívem?

— Nem értem, hogyan lehetsz ilyen nyugodt ... Vagy néked talán mást mondott, mint nekem? Maradt egy reménysugár?

— Semmi, Georg ... Nem engednek el téged ... ezt mondta.

— És te mit válaszoltál?

— Semmit. Ő beszélt, én hallgattam.

— Ellenvetés nélkül?

— Ellenvetés nélkül. Nem kérdezett tőlem semmit. Tények elé állított.

— Máskor bezzeg nem vagy ilyen szelíd, türelmes ... Tudod, mit válaszoltam neki *én*? Ezt: És ha magát a törvénykönyvet hozod ide s felsorakoztatod az érvek s a tilalmak hadseregét, akkor sem választhatsz el engem tőle. Két *olyan* embert, mint mi ketten, nem győzhet le senki ... Mi ott tartunk már, hogy nekünk minden mindegy. Kiverekedjük magunknak a boldogságot. Ezt jegyezzétek meg magatoknak! Ha botrány lesz, ha darabokra törik minden, magatokra vessetek.

Kopogtattak.

Gisbert ingerülten, láztól remegve fordult az ajtó felé, amelynek küszöbén megjelent Pfennigreuter tábornok özvegye, idős, elhizott, kopott háziruhában setétlő dáma. Végigmérte Verát.

— Engedje meg, nagyságos asszonyom, hogy csodálkozzam ... Azt hiszem, elég világosan megmondtam, hogy nem türöm a százados úr látogatásait ...

Nem fejezhette be a mondatot, mert Gisbert rákiáltott:

— Hagyjon békén bennünket. Nem érdekel, hogy ön kicsoda ... Ki olyan vakmerő, hogy ebben az órában közém és Frau von Vogt közé áll?

Miközben az öregasszony rémülten kifutott a szobából, még hallotta a százados gyakorlótérre illő harsogását:

— Ha még valaki zavar bennünket, baj lesz belőle, asszonyom, esküszöm ...

Künn elcsendesedett minden.

A tábornokné, a leánya s a szolgáló ijedten bujtak meg a konyhában.

Magukra zárták az ajtót és dobogó szívvel várták, hogy a fenyegetődző látogató eltávozzék.

Gisbert dühösen tört ki.

— Bárhová köp az ember, filiszter nő a helyén. Meg kell bolondulni! Megmondtam tisztelt após uramnak is. De most ... most határoznunk kell.

A százados elfulladva szorította ökölre a kezét:

— Oda kell dobnunk nekik mindent, hogy csak úgy recsegjen ... Mit tehetnek ellenünk? Semmit. Ha a mi akaratunk erős, ők alul maradnak ...

Vera tágranyílt szemmel, nyugodtan nézett a férfi arcába. Gisbert pedig megfogta a nő kezét és szenvedélyesen suttogta:

— Vera ... hiszen mi hites társai vagyunk egymásnak. A pap megáldotta házasságunkat. S az anyakönyvvezető is. Férj és feleség vagyunk, ha később el

Mit vegyünk Karácsonyra? Erről tájékoztatja az olvasót mai mellékletünk.

Motivumok a „Budapest" című tánckreációból

Mühlbeck Károly rajza

vagyok, mint ön. Az önök társaságában Isten tudja, mit gondolnak egy borkereskedőről. Ezt azért mondom, hogy bizalmat gerjesszek önben önmagam iránt ... Vannak azonban dolgok, amelyekben mindnyájan egyformák vagyunk. Amelyek egyformán fájnak mindnyájunknak. S amiben én most itt járok, az is olyasmi, ami fájdalmat okoz valamennyiünknek. Mégis túl kell esnünk rajta. S a szemébe kell néznünk. Szeretném, ha simán, veszekedés és lárma nélkül bonyolíthatnók le. Szeretném, ha nem ellenséget látnánk egymásban, hanem egy nagy, közös szerencsétlenség osztályostársait, akik azért jöttek össze, hogy a szerencsétlenségből való megmenekülés legbiztosabb útját megbeszéljék. S hogy mentsék, ami még menthető.

Dörsam rövid szünetet tartott.

— Leányom válni akart. Ezt a megoldást természetesnek találta. Magától értetődőnek. Akit így megcsaltak, így elárultak ... Vacogó foggal szorította mellére a gyermekeit. Elöntötte a láz. Nem akart tudni semmiről. Nagy munkába került, amíg ismét megtaláltam az útat szegény, megkeserített, kis szívéhez. De végül mégis csak megtaláltam. És amikor búcsúzóul elutazásom előtt megcsókoltam, a leányom ismét *egy* elhatározáson volt velem. Azon tudniillik, hogy ehhez a váláshoz soha nem fogja beleegyezését adni.

Vera mozdulatlanul ült a helyén. Alig lélegzett.

— Megeskettem Grétét! Mi hivő katholikusok vagyunk. Már csak ezért is elleneztem volna leányom házasságának felbontását. Gréte az utóbbi évek folyamán kissé engedett buzgóságából. Belőle porosz nő lett Berlinben. Egyben-másban megváltozott. De eskűjét meg fogja tartani, az bizonyos.

Mély csend borult a szobára.

— Szegény nagyságos asszonyom ... — folytatta Dörsam — attól félek, hogy legkedvesebb terveit romboltam szét! Tudom, hogy ön, aki most gyermekét gyászolja, kegyetlenségnek fogja tartani azt, hogy ime, ön ellen most a másik asszony gyermekei lépnek fel természetadta jogaikkal. De, higyje el nekem: nincs igaza, ha így gondolkodik. Itt nem arról van szó, hogy, mert az unokáim élnek, azért szüleiket szétléphetetlen vasláncokkal kell egymáshoz kötni. Nem. A családi élet tökéletes harmóniáját már úgysem lehet helyreállítani. Nem erről van szó. Elhatározásunknak sokkal mélyebb oka van. Olyan mély, hogy alig merek beszélni róla. Ha máris többet mondtam volna a kelleténél, kérem, figyelmeztessen, hogy hagyjam abba ...

— Mondjon el mindent ...

Különös: Vera lelki szemeivel folyton bohócsapkásan látta Dörsam délvidékiesen sötét fejét, mint a fényképen ... Pedig a wormsi borkereskedő személyében egyenesen a Sors szólt hozzá ... A Sors szavaiba azonban belecsendültek a bohócsapka csörgői. Kicsúfolják az emberi boldogság illúzióját ...

— Már négy esztendő óta figyelem a vőmet, ami nem volt könnyű feladat, minthogy Gisbert azok közé az emberek közé tartozik, akik nem forrtak össze a hivatásukkal. Látszatra: katona. Sőt mindenki azt mondja: tehetséges katona. De ha szétnyitjuk a mellényét s a szívébe nézünk, tüstént szembetűnik, hogy ott valami különös, idegenszerű, ősi elégedetlenség ütött tanyát, ez az elégedetlenség egész életét feldúlja s elrabolja nyugalmát. Arra ösztönzi, hogy egyre új megoldásokat keressen. Keres, kutat, akar valamit, de maga sem tudja, hogy mit és azzal, amit elért, sohasem tud mit kezdeni.

Jean Baptiste Dörsam vállatvont. Ő maga sem látszott olyan férfinak, akit sohsem állított talányok elé az élet. De néki könnyebb volt a vére, s a temperamentuma rajnamelléki ...

— Egyre akar valamit, de maga sem tudja, hogy mit és azzal, amit elért, sohasem tud mit kezdeni ... Ez mindig ismétlődik életében. Mialatt a leányom férje volt, egyre önre gondolt. Nem tudott teljesen megszabadulni az ön emlékétől. Gréte tudott erről és el is panaszolta nékem nem egyszer. Ha Gisbert most önt venné nőül, akkor meg az én leányom járna az eszében ... nem úgy, mint eddig ön, hanem a lelkiismeret furdalásától, bűntudattól kisérten. Erősebb idegzetű férfinak kellene lennie ahhoz, hogy el tudjon taszítani magától egy asszonyt, aki mindig híven teljesítette kötelességét vele szemben, hogy el tudja taszítani gyermekeit, el engem, aki csak jót tettem vele, el feljebbvalóit, akiknek karrierjét köszönheti, el a családját, a barátait s az egész világot ...! Nem. A lelkiismeret szava elkiséme minden útjában s nem hagyná nyugodni. Ezért lehetetlen, hogy az önök házassága valaha is boldog lehessen, nagyságos asszonyom. Nem azért lehetetlen ez, mert egyszer már balul ütött ki. Okos ember tanul a kárán és megváltozik idővel. Az önök házassága azonban csak szerencsétlen lehet, mert Gisbertnek azoknak az emlékével kell majd megküzdenie, akiket — nyiltan kimondom! — nyomorultul megcsalt és elárult. Akinek ilyen teher nyomja a lelkét, nagyságos asszonyom, az nem járhat boldogan, derűsen az élet útjain. Az ilyen teher megakadályozza az embert abban is, hogy sikeres küzdelmet vívjon az élettel, az életért. S ön alighanem még jobban szenvedne, mint ő, minthogy nem osztozhatna vele a teher viselésében, nem vehetné azt le a válláról s nem szabadulhatna attól a gondolattól, hogy ő ezt a szörnyű terhet önért vállalta, önért vette magára.

Vera látogatóját felizgatták a saját szavai.

Elhallgatott, amíg lecsillapul.

Vera szótlanul várta, hogy mit kell még végighallgatnia.

— Folytathatom? — kérdezte Dörsam.

— Beszéljen ... — felelte Vera.

— Ezért jöttem önhöz, nagyságos asszonyom ... Ön jobban ismeri a vőmet, mint én. Ha Gisbert ilyen lelkiállapotban lenne: gondolja ön, hogy boldog lehetne vele? Én nem hiszem. Sőt. Ön is szenvedne, épp úgy, mint ő. Már holnap szemrehányásokat tenne magának azért, amit ma elkövetett ...

A Világlexikon előfizetési határidejét a kiadó az Uj Idők olvasói számára dec. 15-ig hosszabbította meg.

A görög követek Árpád és a vezérek előtt. Rudnay Gyula kartonja, amely gobelinszövésben a Képviselőház elnöke fogadótermét fogja díszíteni

Dörsam elhallgatott. Úgy látszik, azt várta, hogy Vera felálljon s a maga részéről befejezettnek tekintse a beszélgetést.

De az asszony nem mozdult. Arcvonásai még csak meg sem rebbentek. A férfi ettől nekibátorodva folytatta:

— Gondtalan, jóindulatú fiú volt, amikor önnel megismerkedett. Amikor ön rövid házasság után — bizonyára az ő hibájából — elvált tőle, Georg megtudta: mi a szenvedés. Második házasságában megtalálta nyugalmát és a boldogságot. Megelégedett volt mindaddig, amíg önnel ismét össze nem hozta a sors. Ekkor újra megkezdődött a régi játék. A második felesége elhagyta, mint egykor az első és most épp olyan boldogtalan, mint egykor az első volt. Anyagilag ismét tönkrement, azzal a különbséggel, hogy most sokkal reménytelenebb a helyzete, mint amilyen az első esetben volt. Mihez kezd most? Alighanem kalandos vállalkozásokba odaát Afrikában, mert hiszen mást úgy sem tehet. Első válása után még megmaradt a kardbojtja, most azt is elveszíti. Bocsássa meg nagyságos asszonyom, hogy kegyetlennek kell lennem, mint ahogy kegyetlen az orvos, ha operációs kést tart a kezében. Nem természetem a kegyetlenség. De kegyetlennek kell lennem a cél, az eredmény érdekében. Minden erőmet latba vetem, hogy más elhatározásra bíriam önt. Ezzel tartozom a leányomnak, tartozom az unokáimnak és végül önnek is. Gondolja meg nagyságos asszonyom: mi lesz önből, ha leányom kijelenti, hogy: nem válik? Mi lesz önből? Ön még ez után a kijelentés után is ragaszkodnék hozzá? Ettől Isten óvja meg önt és óvjon meg bennünket is.

— Márpedig a leányom *nem* fog elválni. Megesküdött rá. S ha csak borkereskedő vagyok is és modern üzletember, azért éppen olyan keresztény vagyok, akárcsak ön, nagyságos asszonyom. Keresztény, akinek az eskü szentség. Megkérdeztem magamtól: indokolt-e, hogy annak a célnak az érdekében, amelyet Georg Gisbert most el akar érni, indokolt-e, hogy feláldozzon egy asszonyt és két gyermeket? S jó lelkiismerettel így feleltem önmagamnak: Nem. Én is csak ember vagyok. Nem róhat meg senki azért, mert elsősorban magamra s az enyéimre gondolok.

— Önnek viszont sajátmagára és rá kell gondolnia, nagyságos asszonyom. Én őrá már nem számítok. Csak önben bízom. Ön erős. Erősebb, mint Gisbert. Tíz évig éreztette vele hatalmát. S most tíz év után is ki tudta ragadni őt övéi köréből. Bizonyára nem szándékosan tette. De az eredmény szempontjából ez közömbös. És én megjósolhatom, hogy ezen Gisbert tönkremegy, ebbe belepusztul, ha ön idejekorán nem veti végét a dolognak...

— Végét... — mondta Vera lassan, félig kérdőn. Ez volt az első szó, amely hosszú idő óta elhagyta ajkát.

A bornagykereskedő felemelkedett és Vera elé állt. Az asszony ülve maradt. Dörsam meghatottan nézett le Vera lehajtott, szőke fejére.

— Nagyságos asszonyom — mondotta — elhatározásunk megmásíthatatlan. És ezzel önt Georg Gisberttől végérvényesen elválasztotta a körülmények kényszerítő ereje. Elválasztotta még abban az esetben is, ha ön vele akarna maradni. Arról, hogy ön törvényes egybekelés minden reménye nélkül mellette maradjon, jól tudom, nem lehet szó. Ilyesmire én itt még csak gondolni sem merek, nemhogy beszélni merészelnék róla. Így tehát csakugyan nem marad más megoldás az ön számára, nagyságos asszonyom, mint az, hogy azt cselekedje, amit cselekednie kell.

Vera hallgatott. Dörsam nem tudta leolvasni mozdulatlan arcáról, hogy mire gondol? Egészen közel lépett hozzá és kérésre kulcsolta össze a kezét:

— Nagyságos asszonyom, kérem önt mindnyájunk nevében: legyen erős. Mentse meg őt, mentse meg önmagát, mentsen meg mindnyájunkat. Mondja meg neki, hogy: „Le kell mondanuk egymásról. Nem láthatjuk egymást többé az életben. Hajtsunk meg egymásra nézve, mint ahogy halottak voltunk egymásra nézve éveken át". Ha Gisbert látni fogja, hogy önt elhatározásában megingatni nem lehet, bele fog nyugodni a megmásíthatatlanba. Magába fog szállni és megkeresi az útat, amely visszavezeti őt az övéihez. Fel fog ébredni kábultságából, megdörzsöli a szemét és csak akkor fog ráeszmélni arra, hogy mit akart cselekedni. Tudom, hogy emberfölöttit kérek öntől, nagyságos asszonyom. Lehetetlent. De ha az embert otthon a leánya várja, akit alig lehetett visszatartani attól, hogy a Rajnába vesse magát, ha két ártatlan kis unokájára néz, akik árván futkosnak a lakásban, s ha az ember ráadásul tudja, hogy mindig tisztességesen viselkedett, hogy mit sem lehet a szemére vetni, — mert úgy a leányom, mint jómagam megtettünk mindig minden tőlünk telhetőt, — ha mindez így van, akkor, azt hiszem, még ilyen áldozatot is kérhet. Nagyságos asszonyom, itt állok ön előtt. Már nem vagyok fiatalember, apa vagyok, nagyapa... s összeteszem a két kezem, úgy kérem: adja vissza őt nekünk. Ne engedje többé a közelébe. Hagyja el, örökre. Az Ég meg fogja önt ezért áldani. És kárpótolni fogja.

— Nem kárpótolhat semmivel sem — válaszolta Vera nyugodtan.

— Ön, nagyságos asszonyom, ha szegényebb lesz is az áldozat után, mégsem veszít el mindent. Gondolja csak el, mi mindene marad önnek még...

— A gyermekem halott.

— De van családja.

— A családom eltaszított magától.

— Várja a szülői ház.

— Apámat tegnap agyszélhüdés érte, mert szüntelenül csak bánatot okoztam neki.

A bornagykereskedő szótlanul fordult el. Felemelte a földről a cilinderét.

Néhány pillanatig csend volt a szobában.

656-
Új Idők 1926. dec. 5 48,17

1925

előszeretettel alkalmazta a színpadszerű, a képsíkkal (széksorokkal) párhuzamos komponálásmódot, bár nála a kulisszák többnyire stilizáltabbak, mint Munkácsynál (*Bohémek, Mulató társaság, Koronázás* stb.); e leszármazási vonal a magyar festészetben egyébként egészen Barcsayig nyomon követhető (l. Művészet, 1974/2. 22. o.). A módszer, úgy tűnik, a század elején Hódmezővásárhelyen is ragadós lett, hiszen a művészkompánia harmadik tagja, Endre Béla szintén modellfotót készíttetett, mielőtt az *Ivó öreg parasztot* megörökítette.

E néhány példával persze nem szeretném azt a látszatot kelteni, mintha a modellfotó használata a műalkotásra nézve automatikus

BORÚTH ANDOR: LÁSZLÓNÉ LENKEY HEDVIG KÉPMÁSA

RUDNAY GYULA: KISASSZONY ÉS PÁSZTORFIÚ

XIV.

Petrovics MM

Rudnay-kiállítás Losoncon

A magyar piktúra történetében nevet szerzett magának a szlovákiai Losonc. Már az 1880-as években a város sajtójában feltűnnek egy gácsi patikusnak, Kosztka Tivadarnak Losonc kulturális életével és iskolaügyével foglalkozó, szenvedélyes hangú írásai, amelyek kiváltották a Forgách grófok és a haladás más kerékkötőinek haragját. Azóta művészettörténeti tény, hogy Csontváry gácsi évei alapvetően hozzájárultak emberi-művészi karakterének kialakulásához. Hatására jellemző, hogy még ma is élnek olyanok Losoncon és Gácson, akik emlékeznek a festő-patikusra és vásznaira. A szlovákiai magyarság oly korán sírba szállt nagy festője, Szabó Gyula is őrizte Csontváry Kosztka Tivadar emlékeit.

Még nagyobb hatást tett a város képzőművészeti-kulturális életére az ott alkotott műveinek segítségével *Rudnay* Gyula. A szomszéd Gömör megyében született. Pelsőcön, és a háború éveit Losoncon töltötte. Ez az időszak döntőnek bizonyult művészi mondanivalójának és festői eszközeinek megérlelésében. A Losoncon festett *Korsós nő*, a *Cigánylány*, a *Csavargó* a nincselenséget és a hontalanságot érzékelteti. A kozákfej és a menekülők sorozata a háború borzalmait idézi. A losonci évek Rudnay pályájának legelmélyültebb és legtermékenyebb korszakát jelentik. Sok-sok portréja és a *Hazádnak rendületlenül* sorozata készült e városban. A Losoncon festett alkotásaiból, mintegy 100 festményből, az Ernst Múzeumban 1918-ban rendezett kiállítás hozta meg a művésznek az első nagy átütő sikert. Művészetének a losonci évekből táplálkozó, erőteljes realizmusát a Tanácsköztársaság is felismerte, és megbízta Rudnayt Petőfi *Apostol*ának illusztrálásával.

Ennek a nagy korszakának számos képe maradt meg Losoncon, a város műpártoló közönségénél. Rudnay szerette ezt a nógrádi várost, szívesen vissza-visszajárt ide. Nem csoda, hogy mai nemzedékek is féltékenyen őrzik Rudnaynak Losoncon festett képeit.

Szép tanújelét adta e ragaszkodásnak a város polgársága a közelmúltban, amikor a helybeli galéria rendelkezésére bocsátotta az ott fellelhető alkotások egy részét: mintegy 30 kompozíciót, amelyekből *Szabó* Kinga szép és tanulságos kiállítást rendezett. A tárlatot a Rudnay-tanítvány és művészettörténész *Bényi* László nyitotta meg.

Vigh Károly

Rudnay Gyula festő

Magyar Nemzet 1979. okt. 12.

Kadar Janos fogadt

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára csütörtök délelőtt a KB székházában fogadta a hazánkban tartózkodó Viktor *Kulikovot*, a Szovjetunió marsallját, a Varsói Szerződés tagállamai egyesített fegyveres erőinek főparancsnokát és Anatolij *Gribkov* hadseregtábornokot, az egyesített fegyveres erők törzsének főnökét.

A levegő és a
a pályaválaszt

a Hazafias Népfront bu

A fővárosban 1975 óta 219 környezetvédelmi őrség alakult és 1360 társadalmi munkás figyeli, óvja a természet és a lakóhelyi környezet értékeit. Az utóbbi két év fejlődése is jelzi, hogy az MSZMP budapesti bizottságának két évvel ezelőtt a főváros rendje, tisztasága és közbiztonsága javításáért indított akciója a népfrontmozgalomban, a budapesti lakosság körében is *széles támogatásra talált.* Alátámasztja ezt a Hazafias Népfront budapesti bizottságának csütörtöki elnökségi ülésén elhangzott megállapítás is: a Vöröskereszt, az ingatlankezelő vállalatok, a házkezelőségek, a KISZ és a szakszervezet budapesti szervezetei is mind eredményesebben vesznek részt a környezetvédelmi munkában.

Az elmúlt évek eredményeit összegező beszámolóban és vitában számos jól példáról szá-

RUDNAY GYULA: LOVAS LEGÉNY. OLAJFESTMÉNY.
A KULTUSZMINISZTÉRIUM ÚJ SZERZEMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSA.

Gyula Rudnay: Reitender Bursche. Ölgemälde. Ausstellung der Staatlichen Neuerwerbungen. — Gyula Rudnay: Giovane a cavallo. Esp. dei nuovi acquisti del Ministero del Culto e della Educazione nazionale.

Szépművészet
1941. 8. sz. kép

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula

Lakoma a kuruc korban

Pap Gábor: A meg nem gondolt gondolat. /Vizsgálódások az "alföldi festészet" és a nép-nemzeti hagyományok kérdéskörében.
Művészet, 1978. december/ 22.oldal.

Baja város dícsérendő cselekedetet hajtott végre, amikor a helyi Művésztelep és Képzőművészeti Akadémia irányítására Rudnay Gyulát hívta meg. A mester jelenléte az ifjabbakra és a növendékekre egyaránt előnyösen hat, minőségben és munkakedvben sarkaló befolyást gyakorol. A kiállítás másik három szereplőjének, Bak Jánosnak, Kun Istvánnak, Bácskai Mikli Ferencnek eredményei is igazolják a város vezetősége elhatározásának helyességét.

Itt megemlítjük, amiről különben híreink között is beszámolunk, hogy Rudnay Gyula a festészet Kossuth-díjának egyik 1949-es kitüntetettje.

A TIZENKILENCES FORRADALOM MŰVÉSZETE. (Kiállítás a Dési Huber Körben.) A kiállítás címe és propagandája meglehetősen megtévesztő volt. Az érdeklődők és látogatók a proletárdiktatúra művészeti teljesítményeit várták az összeállítástól, s ezzel szemben az akkor szereplő művészek többévtizedes formai kísérleteiből kaptak ízelítőt. Az anyagnak csak kisebb töredéke került ki a 19-es forradalom eseményeit tükröző, vagy azokat támogató megnyilatkozásokból. Az emlékezetes falragaszokból, toborzó plakátokból láttunk viszont néhány darabot, de még a jelentősebbekből se valamennyit. A tárlat háromnegyed része azonban csupán a bemutatott művészek személyi kapcsolatai révén vonatkoztatható a tanácsköztársasághoz. Az akkori művészeti direktóriumban működők, az ahhoz közelállók, néhány esetben a mai érdemek alapján besoroltak régebbi munkáit, a tizes évek teljesítményeit sorakoztatták fel a kegyeletes rendezők.

Súlyos hiba volt ezeket a festményeket, grafikákat, szobrokat a forradalom történelmi fogalmához kötni. A látogatókban ugyanis azt a hitet kelti az emlékkiállításnak készült rendezés, mintha a proletariátus ama nagy vállalkozása, a szocializmus kiharcolásának halhatatlan kísérlete, az októberi forradalom magyarországi visszhangja, az intervenciós hadak ellen küzdő Vörös Hadsereg szövetségese eszméit és céljait csak a polgári formalizmusok segítségével lett volna képes kifejezni. A műtörténelmi tárgyilagosság nem térhet ki annak megállapítása elől, hogy a Dési Huber Körben ez alkalommal hozzáférhetővé tett alkotások a kapitalizmus művészetének a századfordulón bekövetkezett romboló folyamatát tükrözik, ami semmiesetre sem lehet hiteles szellemi háttér a még hibáiban is dicsőséges „kommün" erőfeszítéseihez. Ugyanez az anyag a magyar posztimpresszionisták, a Nyolcak törekvéseinek érzékeltetéseként igen tanulságos lett volna, mert bizonyító erejű a proletárdiktatúra lelkesítő hatását illetően, kétségtelenné teszi, hogy a szocializmus felépítésének vágya már az első világháború után is harcra mozgósította a társadalom minden haladó rétegét. Még a nyugati burzsoá formalizmus iskolájában tanult mesterek is rögtön felismerték tennivalóikat, biztosan meg tudták ítélni, mit tehetnek a népért, hogyan küzdhetnek a forradalom sikeréért. Ha a kiállítás, mint a progresszív értelmiség önmagáradöbbenésének felemelő élményét állította volna be a 19-es propagandaműveket a formalista előzmények végére, figyelemreméltó szolgálatot tesz a ma folyó ideológiai tisztázódásnak. Így azonban csak oktalan reményeket ébresztett formalistáinkban, további kényelemre szoktatja ábrarombolóinkat önrevíziójuk elvégzése tekintetében. Azt a benyomást keltette, mintha a szigorúan értelmezett realizmus nélkül is megfogalmazható lenne a képzőművészetben a szocializmus ügye.

(Erről a kiállításról l. még Szegi Pál ismertetését a 153. oldalon; Szerk.)

SZEGI PÁL BESZÁMOLÓJA:

A Fővárosi Népművelési Központ „*Festészet és Társadalom*" című kiállítása elsősorban pedagógiai célokat tűzött maga elé. Az „új típusú" kiállítás azt kívánta egy-két meggyőző példával bizonyítani, hogy a művészet mindig az életről beszél, s arról a korról vall vagy árulkodik, amelyben létrejött. Minden műalkotás történelmi dokumentum, csak meg kell tanulni *olvasni* ezeket a dokumentumokat. A kiállítás néhány tanulságos olvasási gyakorlattal szolgált az érdeklődő közönségnek. Minden kép alatt egy feliratos tábla magyarázta el a kép társadalmi vonatkozásait, s rámutatott arra, hogy a művészet a kor tömör jellemrajzát is mindig magában foglalja. Egy látszatra fölényesen harmónikus korszakot választottak ki a kiállítás rendezői e tétel demonstrálására: a századforduló békeéveit. Nagyon helyesen a kornak nemcsak a haladás irányában úttörő „forradalmárait" mutatta be a kiállítás, hanem a hivatalos művészet reprezentánsait is odaállította a szemlélők elé. Ezt a kispolgári gyökértelenségében és rátarti gőgjében fölényesen önelégült kort *Benczur* és *Lotz* „gazdag pompájú" pikturája jellemzi legjobban. De nemcsak jellemzi, hanem le is leplezi ugyanakkor. Benczur korának polgári társadalma a feudalizmus arisztokrata pompájának külsőségeit igyekezett magáraölteni, s ennek a pompának tartalmatlan bíbor-bársony gazdagságában tetszelgett önmagának. Lotz Károly művészete a barokk főúri pompa káprázatait érzelmesebb, líraibb gyöngédséggel igyekezett felszolgálni gazdag megrendelőinek. Aki kissé vallatóra fogja Benczur és Lotz képeit, az előtt egy-kettőre megvilágosodik

153. l.

RUDNAY GYULA
(sz. 1878):
Csipkekendős nő
(olajfestmény)

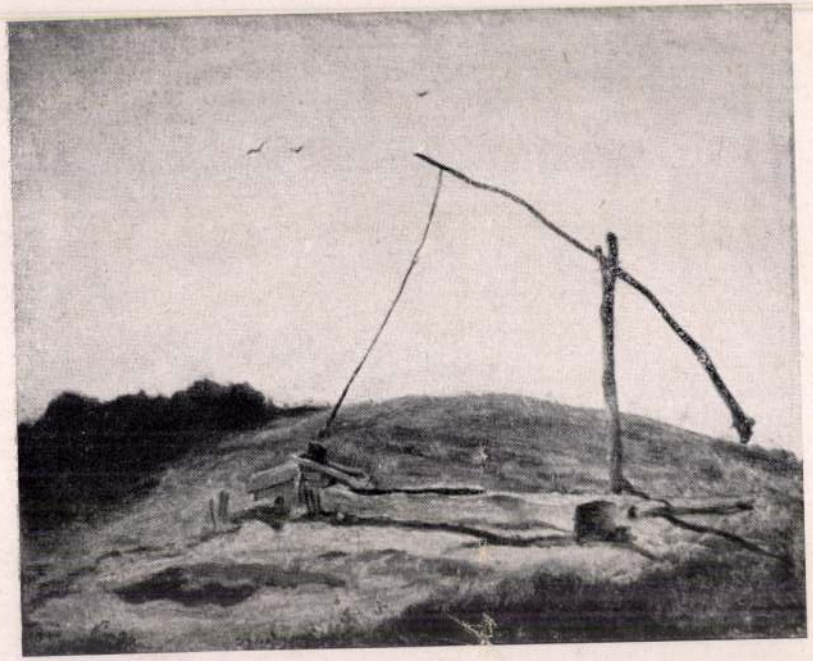

RUDNAY GYULA: Gémeskút

KIÁLLÍTÁSOK

POGÁNY Ö. GÁBOR BESZÁMOLÓJA:

RUDNAY GYULA MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSA BAJÁN. Rudnay Gyula törekvéseit megismerni a népi realizmus fölidézése idején igen eszméltető, nemcsak a kartársaknak, neveseknek és fiataloknak, de az érdeklődő tömegeknek, a dolgozók ezreinek is. Rudnay alkotásaiban főleg a magyar vidék és történelem hangulata, a paraszti alakok egyénisége és az Alföld költői végtelenje kapott maradandó megfogalmazást. Színvilága, szemlélete, tematikája a síki emberek életérzéséből nőtt ki, akiknek a számára a természet és táj lenyűgözően nagy élményt jelent. Csak a felvidékről indult és hegyekhez szokott művész szeme tud ilyen áhitatos önmegfeledkezéssel a távlatok és fények csodálatában elmerülni. Aki nem közömbösen nézi a mindennapi színjátékot, az szükségszerűen véleményt mond a világról, mégha nem is kemény szavakban, de közvetve, megvilágítással, színekkel, motívumokkal, személyi és tárgyi tartalmakkal. Rudnay Gyula komorsága is kritika lehetett az igazságtalansággal, kizsákmányolással szemben, lobogó romantikájában az ellenzékiség keresett kifejezési formát, betyár- és kurucfigurái az elnyomó rend elleni lázadást jelképezhették. A függetlenségért és szabadságért áhítozó magyar milliók évszázados elégedetlensége és megnyomorítottsága parázslott át a sötét felületeken a fehér fénycsúcsokból.

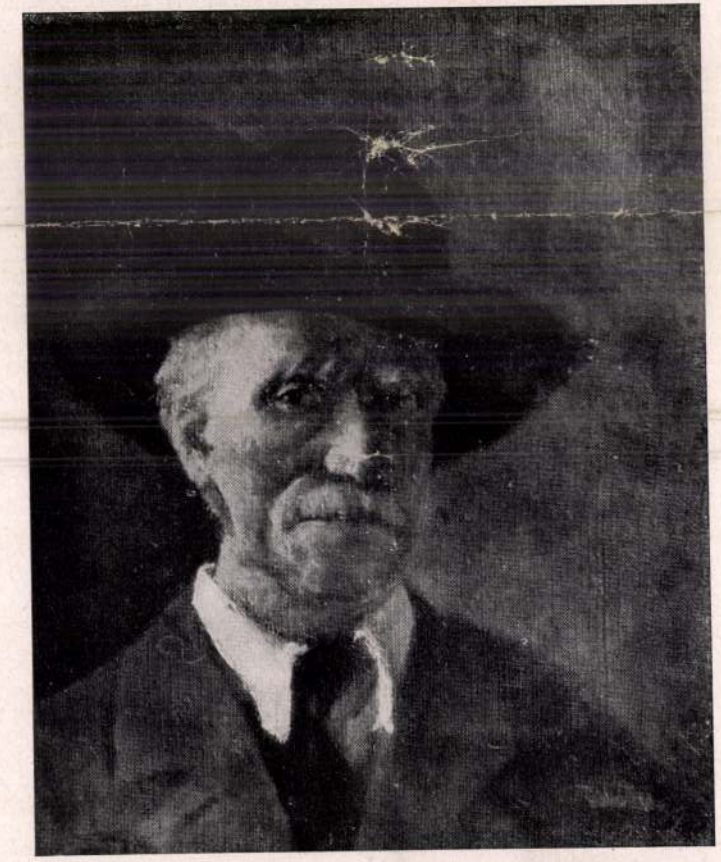

RUDNAY GYULA: Önarckép (olajf.)

Az irónő otthonában

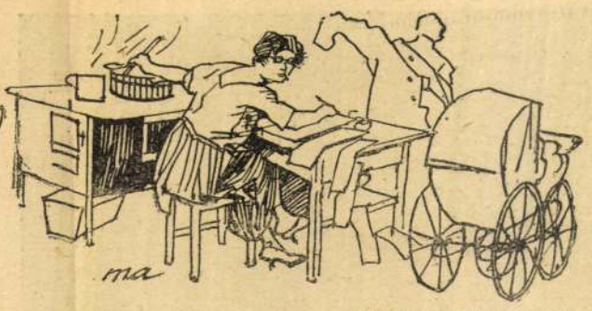

Mühlbeck Károly rajza

Néhány nap múlva, éppen nagytakarítás közben, mikor az átadandó udvari szobákból hurcolkodtak, jelentette Maris, hogy itt van a lakó, be akar mutatkozni. Leonka hamarjában nem tudta, hol fogadja, végül határozott.

— Vezesse a kis szalonba!

Magáravette fekete ruháját és ő maga is sietett a kis szalonba. Magas, deresedőhaju férfit talált ott. Az imazsámoly előtt állott és a gyászjelentést olvasta. Leonka belépтére zavarodottan, szemmellátható an felindultan ment feléje. A ballába kissé merev volt, azt húzta maga után.

— Bocsánatot kérek, nagyságos kisasszonyom, kije volt ez a Szerednyey Gábor kapitány?

Leonka halálsápadt lett, akadozva, szorongva felelt:

— Ismerte talán?... Vagy miért kérdezi?

A férfi nem kisebb zavarral küzdve, de egyenkint hangsúlyozva ejtette ki a szavakat:

— Mert én Szerednyey Gábor ezredes vagyok és más ilyen nevü tiszt az egész hadseregben nem szolgált. Így az a bizonyos Szerednyey kapitány, akiről ez a gyászjelentés szól és aki nagyságos kisaszonyomnak bizonyára közeli hozzátartozója, csak én lehetnék, aki a háboru elején kapitány voltam. Én azonban élek, csak a baltérdem lett merev egy golyótól.

Leonkával forogni kezdett a világ, felsikoltott és ájultan esett a kerevetre.

Az ezredes vízért kiáltott, Maris segítségével magához térítette háziasszonyát, azután leült az egyik karosszékbe és az öreg cseléd nagy meglepetésére és nem csekély elkeseredésére, két teljes órán át ott maradt.

Ezt azonban még csak eltűrte volna Maris, de az ezredes látogatásai egyre sűrübbek lettek. És mikor virágot is hozott, bucsuzásnál pedig kezetcsókolt Leonkának, betelt a mérték. Alig tette ki a vendég a lábát. Maris magából kikelten sietett úrnőjéhez, hogy megmondja, amit gondolt.

— Kisasszonykám, az Istenért, nagyon vigyázzon, mert ez ám csak az igazi Lucifer! Még sánta is!

És ekkor Leonka kisasszony, akinek egy piros rózsa a hajában, egy pedig a bluzán pompázott, szigoruan rászólt az öregre.

— Elég legyen a dajkamesékből, Maris! Az ezredes úr a vőlegényem és megkövetelem, hogy illő tisztelettel beszéljen róla!

Nem ezt igértem

Nem ezt... nem ezt igértem én Neked,
Midőn kezemre biztad életed.
Nem ezt a sorsot, ezt a szenvedést,
Amit leírni minden szó kevés.

Igértem fényes tündérálmokat.
Milyet csak ifju szivek álma ad
S helyettük itt a zord, rideg Való,
Mely napra-nap a bajt a bajra ró.

Elszállt az álom, el az ifjuság.
A Gond szivünkkel ví komor tusát,
S letört reménnyel kérdjük az Eget:
„Óh! meddig birjuk ezt az életet?"

Bocsáss meg: jobbat, hogy nem adhatok,
De lásd! oka e sorsnak nem vagyok,
Hisz hogy rózsásra fessem éltedet,
Kiontanám festéknek véremet...

Angyal Emil

Bajaim a vízzel

Az emberiségnek a világtörténelem egész folyamán, sőt már a történelem előtti időkben is, a legtöbb baja volt a vízzel. Kezdődött a pechünk a vízözönnel, aminél csak a mostani áremelkedés a nagyobb veszedelem, mert hiszen akkor csak az az egyetlen ár emelkedett, a vízár; de a liszt, zsír és hús árak Noé apánk bárkájában mind változatlanok maradtak. Aminek bizonyára az volt az oka, hogy a Noé bárkájában nem volt Árvizsgáló Bizottság (az öreg úr azt valószinüleg idejében a vízbe hajigálta) csak később küldte ki a repülő bizottságot a galamb meg a holló képében. A kártékony elem romboló kedvéről a katasztrófák hosszú sora tanuskodik; csak a legújabb korban tanultak meg az emberek mindig tökéletesebben az árral úszni. Mindig sok bajunk volt azzal a vízzel is, amit a korcsmárosok a borba, a milimárik a tejbe vegyítenek; hogy a vizenyős versekről és drámákról ne is beszéljünk. Kétségtelen azonban, hogy a legtöbb kárt és kellemetlenséget okozta és okozza az embereknek az a víz, ami a fejekben van, kivált, ha ezek a fejek olyanok, amelyek sorsunkat hivatvák intézni. Ezért is jó, ha az intéző körökben fejetlenség van, — legalább nincs tartózkodási helye a víznek...

Hogy mi indít engem erre a keserü kifakadásra: azt akarom éppen e panaszos sorokban a Legfőbb Bíró: a nagy közönség elé tárni. Vidéken lakom, tudniillik a Tisztviselőtelepen, amelynek csöndje és békessége a főváros zúgó élet-harc-tere mellett valóságos vidék. A Tisztviselő-telep elnevezés egyébként ma már igazi anokronizmus, mert hiszen itt már alig lakik egy-két tisztviselő, — a régi tulajdonosok nagyrészt eladták ősi fészkeiket az új konjunkturák boldog választottjainak. Hogy melyik ház még tisztviselőé, azt megtudjuk arról, hogy reggel 6 és 8 óra közt ott a háziúr többnyire maga söpri a járdát. A szabályrendelet ugyanis szigorúan gondoskodik a járdák tisztántartásáról, ezek a háziurak pedig nem tartanak házmestert, mert nem akarnak maguknál nagyobb urat befogadni a házukba; cselédre pedig nem telik nekik, — tehát kénytelenek *a magad uram, ha szolgád nincs* axiomájának engedelmeskedni. Amíg tehát az *új háziurak* autón robognak a bankjaikba vagy a tőzsdére, a régi háziurak felsöprik szépen a járdájukat, azután a nagyságos vagy méltóságos tanácsos úr bevillamosozik a hivatalába, vagy pedig elmegy a nyugdíját élvezni a Népligetbe. Akad olyan is, aki délben sem az ebédjét, csak a nyugdíját *élvezi*, azon egyszerű oknál fogva, hogy ebédje nincs, de nyugdíja van.

A Tisztviselőtelep hársfákkal, platánokkal és juharfákkal szegélyezett utcáin tehát — mint mondottam — reggel a méla csönd promenádozik, amit az éjszakára nem lehet éppen elmondani. Most éjszakáinkat gyakran vésztjósló csengetés zavarja meg, amely legédesebb, legmélyebb álmunkból és legmelegebb ágyunkból kiugraszt. Ha azt álmodod, hogy asztalnál ülsz és — ó multak meséje! — pecsenyét hoznak; ha b. nődet az álom tündére egy divatáruházba viszi, ahol új kosztümöt próbál; ha lányoddal az a bűbájos álom incseleg, hogy egy jól szituált suszterlegény vagy egy 180 koronás órabéres szobafestősegéd kopogtat be hozzá kérőnek: fölsivít a csengő, élesen, követelően, el-

Ezüst evőkészletek

kazettában, 12 személyes komplett, ezüst értékben nagy választékb an.
Arany, ezüst, brilliáns beváltás.
SZIGETI NÁNDOR ÉS FIA
Budapest, IV., Muzeum-körut 17. Alapittatott 1867

Rudnay Gyula. Vizhordó

lentmondást nem türően és pecsenye, kosztüm és suszterlegény huss, huss! mind eltűnnek a pokolba.

S tudják, kérem, ki ez az éjfélutáni csendháborító? Az, akinek a polgárok éjjeli nyugalmára vigyázni kellene: a rendőrség.

Kérem, kérem: ne értsenek félre. Nem a rendőrséget akarom én ezzel vádolni; azok a derék, kötelességtudó emberek bizonyára maguk is szívesebben fordulnának ilyenkor a másik oldalukra, mint hogy, esetleg esőben, hóban, a békésen alvókat fölzaklassák. De őket is kiveri az éjszakába mindnyájunk ura és parancsolója: a SZABÁLYRENDELET.

A vízvezetékügyi szabályrendelet ugyanis (itt kezdődik a kalamitás a vízzel) szörnyü büntetések terhe alatt előírja, hogy éjszaka a vízcsap el legyen zárva. Mert, úgymond, sok víz pocsékba mehet, ha éjjelre nincs elzárva a csap. Ezt kell ellenőrizni a rendőrségnek és ellen is őrzik pontosan; még azokban a házakban is, ahol nincs is és nem lakik más, csak a háziúr.

Mikor ideköltöztünk (még akkor, pár éve, jobb világ járta) cselédet fogadtunk, akinek a feleségem lelkére kötötte:

— Julis, az nem baj, ha az ételt mindennap elkozmásítja; ha a pókokat hálószövegetéseikben nem háborgatja; az se baj, ha hetenként akárhányszor vesz igénybe kimenőt: csak éjszakára el ne feledje elzárni a vizet!

Julis megfogadta ezt égre-földre, este azonban sokáig sétált a szomszédban lakó lakatoslegénynyel, aki egészen elcsavarta a fejét, Julis azonban nem csavarta el a vízcsapot. Éjfél után pedig megszólalt a vészjel. Ki a házból, kaput nyitni! A rendőr kipróbálta a vízvezetéket. Ömlött a víz, mintha Mózes ütött volna rá a varázsvesszőjével.

Megbüntettek.

A lakatoslegény azután megcsalta a Julist, aki elkeseredésében gyufát akart inni. Rossz sejtelemmel tértem nyugovóra: búbánatában Julis alighanem elfeledte elzárni a vizet. Lementem a pincébe és láttam, hogy sejtelmem nem volt olyan, mint a lakatoslegény: a lakatoslegény esalt, sejtelmem azonban nem. Szidtam Julist a gondatlanságáért, dicsértem magamat a gondosságomért. Egyebekben most már nyugodtan hajtottam le fáradt fejemet gondűző párnáimra.

Akkor éjjel is becsapott a razzia.

A legnagyobb lelki nyugalommal vezettem a rendőröket a pincébe.

A rendőr megcsavarta a csapot. A víz zuhogott, mintha a Goethe bűvészinasa eresztette volna meg.

A dzsinek játszanak-e velem?

A dolognak az volt a magyarázata, hogy a vészcsengetyűre Julis is fölriadt, eszébe jutott, hogy elfeledte elzárni a vizet; rohant a csaphoz és félálmosan nagyot csavarintott rajta — visszafelé. Vagyis kinyitotta, amikor én már elzártam.

Persze, hogy kegyetlenül lebüntettek.

Szállást adtam egy hazatért hadifogolynak, akinek persze sejtelme sem volt a mi vízvezetéki szabályrendeletünkről. Nisne-Ondinszkban nem ellenőrzik a vízvezetéket. A hadifogoly nagyot mulatott, éjjel jött haza, megszomjazott, kinyitotta a csapot, jót ivott. Nekem ez a pohár vize belekerült jó pár száz koronámba.

Sohase adok többet szállást hadifogolynak! Még a következő háború után se!

Egy éjszaka förtelmes idő volt. Télapó őrülten beleszeretett az összes platánokba és vadul csapta nekik a szelet. Éjfélután csengetés, zörgetés. Cselédünk akkor már nem volt. Az ablakból bocsátkoztam tárgyalásba a víz-vész-bizottsággal:

— Nézzék kérem: őszintén bevallom, az este lusta voltam lemenni a pincébe. A vízcsap tehát nyitva van. Tehát írjanak föl, büntessenek meg; még mindig olcsóbb lesz a bírság, mintha most kimegyek kaput nyitni, agyonfázom és fizethetem az orvost és patikát!

A rendőr végtelen fölénnyel nézett le, illetőleg nézett rám föl az utcáról:

— Hja, ez nem úgy van. Mert arról nekünk meg kell győződnünk: hogy nyitva van-e a csap csakugyan?

Ebben neki volt igaza. Csak nem fogják ártatlanokra kiróni a bírságot?

Denikve ki kellett mennem kaput nyitni olyan förgetegben, aminőt Lear király se pipált. Megbüntettek, mert a víz valóban nem volt elzárva.

No, gondoltam, legközelebb majd megtréfállak benneteket. S mikor egy hasonló veszedelmes szeles, hideg éjszakán ismét megjelent házam előtt a rémes *víz*-ió, megint megtettem a barátságos ajánlatot.

— Írjanak föl. Nyitva a csap. Elszenvedem a büntetést.

Ajánlatom ujfent kerek visszautasítással találkozott. A hatóságnak kötelessége a tényállásról meggyőződést szerezni.

Kaján örömmel kalauzoltam le őket a pincébe. A vízvezeték el volt zárva, mint egy Wertheim-kassza.

Ebből lett ám a veszedelem!

— Micsoda?! — támadt rám a rendőr. — Maga félrevezeti a hatóságot?

Isten őrzött, hogy a hatóság félrevezetéséért valóban meg nem büntettek.

Hát, én, kérem, mintapolgár vagyok. Tudom, mi az a SZABÁLYRENDELET. Mindennap felsőpröm a járdámat. (Jó, hogy azt is nem éjszaka jönnek ellenőrizni!) De azt még se találom rendjén valónak, hogy az ember minden éjjel az alatt a Damokles-kard alatt feküdjék le, hogy éjszaka, télvíz idején is kizavarják az ágyából. A nagy pesti bérkaszárnyákban van értelme a dolognak — de a magánházakban az egész ellenőrzés úgy is csak illuzió — hiszen a háziúr akkor nyitja ki a vizet éjjel is, amikor akarja! Ha már a hatóság a vízpazarolást meg akarja szüntetni, ajánlok én egy okosabbat: vessék magukat arra, hogy a pesti tejbe keverjenek kevesebb vizet! Ha ezt meggátolják, akkor akár egész éjjel mindenütt folyhat a vízvezeték!

Sas Ede

OLGYAY FERENCNÉ és DELINOWSZKY DÓRA
NŐIRUHA MŰTEREM
Budapest, IV, Türr István-utca 9, II. em. 3. sz. (Váci-utca sarok)
Elsőrendü estélyi ruhák, capek *Angol és francia munka*

Epegyógyszappan bőratka, pattanás ellen a legkitünőbb! Pigment-kenőcs szeplő és májfolt
Schadek Antal kozmetikus és hölgyfodrász, Budapest, IV. ker., Váci utca 12. sz., félemelet. — Telefon: 77—26.

Uj Idők 1922. XXVIII. 45 sz. 330. l. kép

A Mai Nap
1942. szept. 5.

A MAI NAP mozija

Premier a Rádiusban és Korzóban
SZIRIUSZ

Tibor Ákos gróf egy átmulatott éjszaka után jelmezben keresi fel Szergiusz professzort, aki apróhirdetés utján keres férjet leánya számára. Kikötése csupán az, hogy leányának jövendő férje előzőleg szálljon fel vele az általa szerkesztett időgépen, a Sziriuszon próbarepülésre. Mellesleg meg kell jegyeznünk, hogy Szergiusz professzort háziorvosa az elmebajtól félti. Ennek ellenére a történet hőse, Tibor Ákos gróf vállalkozik a kalandra és felszáll a tanárral az időgépen...

Hogy ezután mi történik, azt tulajdonképpen a nagyszerü film meséli el. Elég, ha annyit jegyzünk meg, hogy a Herczeg Ferenc fantasztikus regényéből készült film szövegének az átültetése óriási nehézségekbe ütközött. A szövegkönyv irója annyi akadállyal találta magát szemben, hogy már majdnem hiábavalónak bizonyult a fáradsága. Vissza akarta adni a regény humorát, iróniáját, váratlan helyzeteit és meglepetéseit, amellett pedig a tőlünk távoli rokokó-kor szokásait, szertartásait és gondolatvilágát is. Mindez természetesen meglehetősen nehéz munkát adott a szövegirónak, azonban olyan tökéletesen sikerült Rákóczi Péternek, a forgatókönyv irójának a nagyszabásu mütét, hogy a regény alkotója, Herczeg Ferenc a film bemutatója után elismerését fejezte ki.

A film befejezése egyébként nem hagy kivánnivalót maga után, mivel Tibor Ákos gróf végül is elnyeri a tanár leányának, Rózsának kezét. A két fiatal rájön arra, hogy nemcsak a szines álomban, de a valóságban is boldogok lehetnek egymással.

A rendkivül érdekes és izgalmas film főszerepeit Karády Katalinon, a legérdekesebb magyar filmszinésznőn kivül Szilassy László, Bajó Elemér, Pethes Sándor, Szakáts Zoltán, Makláry Zoltán, Rajczy Lajos, Nagy Ila, Greguss Zoltán, Somogyi Nusi és Berczy Géza játsszák. A Rádius és a Korzo mai premierje a siker jegyében indul.

Szeleczky Zita első nadrágszerepe

Szeleczky Zita hosszu szünet után ismét a szinpadra lép. A Fővárosi Operettszinházban élete első nadrágszerepét játssza. Huszka Jenő és Szilágyi László «Mária főhadnagy» cimü nagy magyar daljátékában. Fényes Szabolcs, a Fővárosi Operettszinház uj igazgatója minden idők legnagyobb operett-szereposztásával nyitja meg szinházának kapuit. Az öt főszerepet Honthy Hanna, Szeleczky Zita, Kiss Manyi, Sárdy János és Latabár Kálmán játssza. Rendező Tihanyi Vilmos.

Diszletek a pécsi szinháznak

A kultuszminiszter értesitette a pécsi Nemzeti Szinház igazgatóságát, hogy a budapesti Nemzeti Szinház «Csongor és Tünde» cimü darab diszleteit és jelmezeit a pécsi Nemzeti Szinháznak adományozta azzal, hogy a szinház a szóbanlévő darabot legalább egyszer köteles szinrehozni. Ugyanakkor a szinháznak adományozta a «Dárday ház» cimü darab diszleteit is.

FILM HIREK

A Kárpát szakbemutatója. Szakbemutatót tartott a *Kárpát-filmvállalat*, amely az évad első félévének anyagát mutatta be a szakma képviselőinek. A bemutatott filmek sorából ki kell emelnünk a *„Gentryfészek“* magyar, a *„Szerelmes asszonyok“* cimü francia, az *„Elhagyatva“* cimü olasz, az *„Örök szerelem“* cimü ugyancsak olasz és *„Dzsarabub“* olasz filmeket. Ezeken kivül néhány a mult évadban bemutatott film is sorrakerült, amelyek a szakma érdekeltjeinek nagy tetszésével találkozott. A *Kárpát* összesen kilenc filmet vetitett le.

VÁRJA A KÖZÖNSÉG A BEETHOVEN-FILMET. Hamarosan bemutatásra kerül az egyik előkelő budapesti premier-filmszinházban az az uj magyar film, amely az Esperia-Lévay produkcióban Beethoven halhatatlan remekművét, a „Frühling-szonátát“ örökiti meg a film vásznán. Hosszu idő óta ez az első magyar zenei film, amelynek komoly mondanivalói is vannak. A film tulajdonképen három nagy művész drámája, akiknek alakját kiváló magyar szinészek elevenitik meg: Uray Tivadar, Szörényi és vitéz Benkő Gyula. Gyönyörü muzsika és csupa sejtelmes lira ez a film, amelynek hatását a kiváló magyar szinészek nagyszerü játéka fokozza. A film bemutatója iránt igen nagy érdeklődés mutatkozik.

Filléres hajó Komáromba. Az Országos magyar Szentkorona Szövetség X. ker. Központja f. hó 20-án, vasárnap, a D. G. T. „Budapest“ nevü gyorsjáratu termes hajójával, szórakoztató egésznapos kirándulást rendez Komáromba, amelyre vendégeket is szivesen lát. Részvételi dij oda és viszszautazással 400 fillér. Jegyek elővételben: József-körut 2., Baross-ulca 103., István-út 10., Rákóczi-ut 1. szám alatti dohánytőzsdékben, a D. G. T. Ferenc József-hidi hajóállomás pénztáránál és X., Kápolna-u. 7. (telefon: **348-696.**) szám alatt kaphatók.

MADÁCH SZINHÁZ

Pénteken, szeptember 11-én először

SZAKADÉKOK

Darvas József szinműve

Főszereplők: **Bordy Bella, Várkonyi Zoltán, Greguss Zoltán, Szende Mária, Szakács Zoltán, Toronyi Imre, Tapolczai Gyula, Danis Jenő, Egyed Lenke**

Csütörtökön, szeptember 10-én, este 8 órakor nyilvános főpróba a honvéd téli segélyakció javára. Délutáni helyárak.

Vasárnapi filmtanácsadó

ÖRSÉGVÁLTÁS *(Átrium, Corvin, Uránia).* A mai magyar problémák propagandafilmje, amelynek főszerepeiben *Páger* Antal és *Csortos* Gyula remekelnek. *Érdekes.*

KADÉTSZERELEM. *(Deák-Décsi-Omnia).* A magyar katonaerények apotheozisa ez az egyébként vidám, énekes, zenés, poétikus filmjáték. Fiatal magyar szinészek. *Megnézendő.*

ÉJFÉLRE KIDERÜL *(Forum).* *Barabás* Pál nagyszerü regényéből készült a sikeres film, amelynek szerepeit a legkiválóbb magyar szinészek játsszák. *Feltétlenül megnézendő!*

JELMEZBÁL *(Kaszinó).* Magyar filmdráma *Szörényi* Éva, *Greguss* Zoltán és *Ajtay* Andor főszereplésével. *Érdekes.*

ELHAGYATVA *(Nemzeti-Royal Apollo).* Története a vitorláshajó és a gőzhajó küzdelmeinek korszakából. *Érdekes mese.*

SZIRIUSZ *(Radius, Corso). Herczeg* Ferenc fantasztikus regényéből készült ez a nagysikerünek igérkező magyar film. A két főszereplő *Karády* Katalin és *Szilassy* László. *Érdekes.*

UJRA SARJAD AZ ÉLET *(Scala).* A háboru által rombadöntött Franciaország feltámadásának szimbolikus filmje ez a gyönyörü történet, amelynek egyik főszerepében *Fernandel* remekel. *Ajánljuk.*

PASCAL KETTŐS ÉLETE *(Szittya)* A *Nobel*-dijas *Pirandello* leghiresebb regényéből készitették ezt a filmet, Pierre *Blanchar* játssza a főszerepet.

Aki még nem látta, nézze meg a Virrasztást a Barlang-Broadwayban, a Studioban a III. Richárdot, a Belvárosiban az Árviz Indiában cimü filmet, a Szüts Mara házasságát a Bethlen-Hollywoodban, a Csaba-Savoyban, a Mesevár-Elitben és az Uj Buda-Simplonban az Illuziót, a Duna-Lloydban a Szerelmi vihart, a Kamarában a Beszélő köntöst, a Pest-Palaceban a Régi nyárt, a Capitolban az Egy éjszaka valcerét és a Pátriában a 2000 pengős férfit.

Szinházak műsora

Nemzeti Szinház: Országépitő (½8).
Vigszinház: Négy apának egy leánya (8).
Uj Magyar Szinház: Vén diófa (8).
Budapesti Erzsébetvárosi Szinház: Aranysárga falevél. (8, v. és ü. ¾5 és 8.)
Royal Revüszinház uj Heinemann-revüje: Revü a pokolban. (Előadások kezdete este ½9, csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap a teljes esti müsor mérsékelt helyárakkal, délután ½5 órakor.)
Komédia Orfeum: Tilos a csók Minden este ½9-kor, csütörtök, szombat, ünnep és vasárnap délután ½5-kor is.
Kamara Varieté: Virágzó diófa (½9).
Fényes Cirkusz (221—444 és 420—384). Minden délután 4 és este 8 órakor: Cirkuszok cirkusza — szeptemberi óriásmüsor. **Vasárnap és kedden.** Kisasszonynapján 3—3 előadás: ½3, ¼6 és ¼9.

Mozgóképszinházak műsora

ÁTRIUM (Margit-körut 55. sz. Tel.: 153—084). **Őrségváltás.** (½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½4-kor is.)
ATTILA MOZGÓ (Rákóczi-út 82. szám.) **Alkazár.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
BARLANG (BROADWAY) FILMSZINHÁZ (VII., Károly-körut 3. Telefon: 422—722). **Virrasztás.** (½4, ½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½2-kor is.)
BELEZNAY (STUDIO) FILMSZINHÁZ: **III. Richard.** (11, ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)
BELVÁROSI FILMSZINHÁZ (IV., Irányi-utca 21. Tel.: 384—563). **Árviz Indiában.** (4, 6, 8, 10, v. és ü. jobbt.: 4, 6, 8, 10, balt.: ¾3, ¾5, ¾7, ¾9.)
BELVÁROSI HIRADÓ (IV., Petőfi Sándor utca 6. szám. Telefon: 181—244) **Angol partraszállás Dieppenél. Az éjszaka vándorai** (Kulturfilm). — **Ufa különkiadás. Magyar, Ufa, Luce Hiradók.** (Folytatólagos egyórás előadások d. e. 10—24 óráig. Hütött nézőtér.)
BETHLEN (HOLLYWOOD) FILMSZALON (Bethlen-tér 3. szám. Telefon. 225—003). **Szüts Mara házassága.** (½4, ½6, ½8, ½10.)
BUDAI APOLLO (Csalogány-u. 48. Telefon: 391—500.): **Magdolna.** (½5, ¾7, 9, v. és ü. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10-kor is.)
CAPITOL (Baross-tér 32. Tel.: 134—337). **Egy éjszaka valcere.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
CSABA-SAVOY (Üllői-ut 4. Tel.: 146—040). **Illuzió.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
CORVIN FILMSZINHÁZ (Üllői-ut és József-körut sarok. Telefon: 138—988 és 339—584). **Őrségváltás.** — **Magyar és Ufa hiradók.** (5, ¼8, ½10, sz., v. és ü. ¾4-kor is.)
DEÁK (DÉCSI) (Teréz-krt 28. Tel.: 125—852). **Kadétszerelem.** (½4, ¾6, ¾8, 10.)
DUNA (LLOYD) (Hollán-utca 7/a. szám). **Szerelmi vihar.** (½4, ½6, ½8, ½10, v. és ü. ½2-kor is.)
FORUM FILMSZINHÁZ (IV., Kossuth Lajos-utca 18. szám. Telefon: 189—707, 189—543). **Éjfélre kiderül.** (½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½4-kor is.)
HIRADÓ FILMSZINHÁZ (VII., Erzsébet-körut 13. s . Tel.: 222—499) **Angol partraszállás Dieppenél.** — **Német állatparadicsom** (Kulturfilm). **Ufa különkiadás.** — **Magyar, Ufa, Luce Hiradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 9—24 óráig.) Hütött nézőtér.
HOLLYWOOD (BETHLEN) FILMSZALON (Bethlen-tér 3. szám. Telefon. 225—003). **Egy éjszaka Erdélyben.** — **Hiradó.** (½4, ½6, ½8, ½10. v. és ü. ½2-kor is). L. Bethlen-nél.
KAMARA FILMSZINHÁZ (VII., Dohány-utca 42—44. Telefon: 423—901). **Beszélő köntös.** (11, ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Prolongálva.
KASZINÓ FILMSZINHÁZ (IV., Eskü-ut 1. Telefon: 185—329). **Jelmezbál.** (½6, ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ½4-kor is.)
KORZÓ (IV., Váci-utca 9. Telefon: 182—818): Karády Katalin: **Szirius.** (½6, ½8, ½10, sz., v. és ü. ½4-kor is.
MESEVÁR (ELIT) FILMSZINHÁZ: Illuzió. (4, 6, 8, 10, v. 2-kor is, Ünnepnap csak 4-től.)
NEMZETI APOLLO (ROYAL APOLLO) (Erzsébet-körut 45—47. Telefon: 222—002). **Elhagyatva.** (¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) Második hétre prolongálva.
NYUGAT MOZGÓ (Teréz-krt 41. T.: 121-022): Átalakitás miatt szeptember 10-ig zárva.
OMNIA (Kölcsey-utca 2. sz. Tel. 138—125) Prolongálva a **Kadétszerelem és Valahol Oroszországban.** (3, 5, ¼8, ½10.)
OTTHON MOZGÓ (Telefon: 146—447): **Kisértés.** (¼4, ¼6, ¼8, ¼10., v. ¼2-kor is.)
PEST (PALACE) (Erzsébet-krt 8. T.: 221—222): **Régi nyár.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.) **Harmadik** hétre prolongálva.
PATRIA (Népszinház-utca 13. Tel.: 145—678): **2000 pengős férfi.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
RÁKÓCZI-PHÖNIX (Rákóczi-ut 68. T.: 426-326). **Halálra itéltek.** (11, 1, 3, 5, ¼8, ½10.)
RADIUS FILMSZINHÁZ (VI., Nagymező-utca 22—24. sz. Telefon: 122—098 és 120—564). **Csókolj meg.** (½6, ¾8.) Este ¾10-kor diszbemutató: **Szirius.**
SCALA FILMSZINHÁZ (Telefon: 1[illegible]). **Ujra sarjad az élet.** (¼6, ½8, ¾10, sz., v. és ü. 3 órakor is. Nyitott tető.)
SZITTYA (CITY) (V., Vilmos cs.-ut 36—38. T.: 111—140): **Pascal kettős élete.** (¾6, ¾8, ¾10, sz., v. és ü. ¾4-kor is.)
SZIVÁRVÁNY (REX) (Telefon: 228—020): **Kisértés.** (½5, ¾7, 9, sz. ¼4, ¼6, ¼8, ¼10, v. és ü. ¼2-kor is.)
SZÉKELY-OLYMPIA (Erzsébet-körut 26. Tel.: 123—188). **Makrancos ur.** (11, 2, 4, 6, 8, 10.)
TINÓDI (TIVOLI) (Nagymező-u. 8. T.: 225-602). **Kisértés.** (¾4, ¾6, ¾8, ¾10, v. 11, ¾2-kor is.)
TOLDI-RIALTO FILMSZINHÁZ (Rákóczi-ut 70. Telefon: 224—443). **Kisértés.** (11, 1, 3, ¼6, ½8, ½10.)
TURÁN MOZGÓ (Nagymező-utca 21. Telefon: 120—003). **Komikusok kivánsághangversenye.** (11, ½2, 4, 6, 8, 10, v. és ü. 11, 2, 4, 6, 8, 10.)
URÁNIA FILMSZINHÁZ (VIII., Rákóczi-ut 21. Telefon: 146—046). **Őrségváltás. — Magyarok örök királya. — Ufa és magyar világhiradók.** (5, ¼8, ½10, sz., v. és ü. ¾3-kor is.)

Rudnay Gyula velencei müvészi kitüntetésének jelentősége

Velence, szeptember 5.

(Magyar Távirati Iroda.) Mint már hivatalosan jelentették, a velencei képzőművészeti kiállitás zsürije Volpi gróf elnökletével meghozta döntését a dijak és kitüntetések tekintetében. Mussolini festészeti nagydiját a német *Kampf* Artur, a szobrászati dijat a svájci *Bänninger* Károly nyerte.

A zsüri a tiz kiállitó külföldi nemzet művészei közül *Rudnay* Gyulát és *Mestrovits* Ivánt «különleges dicsérettel tüntette ki. A Mussolini-dij odaitélésénél Rudnay személyétől *el kellett tekinteni, mert legutóbb magyar művész, Abanovák Vilmos nyerte el.* Rudnaynak mint egyetlen külföldi festőnek kitüntetése kiemelei a nagy magyar mester rendkivüli velencei sikerét és ez az egész magyar művészet dicsősége.

Velence városának az olasz művészek számára adományozott dijai *Messina* Francesco szobrász, illetőleg *Bernasconi* Ugo és *Salietti* Alberto festők nyerték.

A zsüri tagjai *Casorati* és *Brass* festőművészek, *Maraini* szobrász, *Ziegler* Adolf a német művészek kamarájának az elnöke és *Gerevich* Tibor voltak.

Mussolini fia vezeti az olasz ökölvivókat Budapestre

Ritka sportesemény szinhelye lesz az ősz folyamán a győri sportpálya, ahol az olasz ökölvivócsapat mérkőzik meg a Dunántul válogatottjával. A mérkőzést eredetileg Székesfehérváron akarták megtartani, azonban megfelelő pálya hiányában az Ökölvivó Szövetség ennek a nemzetközi mérkőzésnek lebonyolitását az Esztergommegyei Tornaegyletnek engedte át. Külön érdekessége a nagyszabásu sporteseménynek, hogy az olasz ökölvivó válogatott csapat előzőleg Budapesten szerepel egy német—olasz—magyar nemzetközi mérkőzés keretében. Az sem megvetendő érdekessége ennek az olasz vendégjátéknak, hogy *az itáliai csapat husz tagját Mussolini fia, az olasz ökölvivószövetség elnöke vezeti Magyarországra.* A rendkivüli érdekességü mérkőzés iránt máris nagy figyelemmel viseltetnek az egész Felső-Dunántul sporttársadalmának tagjai.

Vasárnap már délután fél 5 órakor kezdődnek a bajnoki mérkőzések

A Nemzeti Bajnokság harmadik fordulója már valóban az őszi labdarugó évad előhirnöke: egy órával korábban, délután fél 5 órakor kezdik meg országszerte a mérkőzéseket. A korai kezdés biztositja, hogy jó látási viszonyok mellett fejezik be a küzdelmeket.

A harmadik forduló érdekessége a mult heti két derbimérkőzés győztesének a találkozása. A Ferencvárost verő Csepel játszik az Ujpestet verő Gammával. A mérkőzés szinhelye a csepeli W. M. sporttelep lesz. A megszokott környezet otthonos mozgást biztosit a helyi csapatnak, a Gammának tehát kivételes felkészültséggel lehet csak elhozni Csepelről a bajnoki pontokat.

Az Üllői-uti sporttelepen a Ferencváros és a SalBTC csapnak össze. A zöld-fehéreknél sok a tartalék, ezért a salgótarjániak sem esélytelenek. Az Üllői-uton már fél 3 órakor is tartanak mérkőzést az FTC és a Váci SE csapatai.

Az Elektromos sporttelepén az Elektromos csapata az Ujpesttel mérkőzik. Az Elektromos még nem heverte ki számos jó játékosának távozását. Ujpesti győzelmet várunk.

A Bihari-uton a Törekvés és az Ujvidék találkozása eldöntetlen eredményt igér.

A többi négy mérkőzés szinhelye a vidék: Szolnokon a Szolnoki MÁV és a Vasas harcolnak a bajnoki pontokért, a Szolnoki MÁV a favorit. Kolozsvárott a Kolozsvár és a Szeged összecsapása helyi győzelmet hozhat. Nagyváradon a NAC és a Dimávag mérkőzése nagyváradi sikert igér. Szombathelyen a Haladás a Kispesttel áll szembe. A küzdelem nyilt jellegü, a Kispest is győzhet az NB. I. ujonca ellen.

Uszás.

A szombatra, vasárnapra és keddre tervezett magyar—svéd uszómérkőzés a svédek lemondása folytán elmarad. Ehelyett az uszószövetség Kisasszonynapján rendez válogató versenyt.

Kerékpár.

Ma délután három órakor Budafokon kezdődik a kétnapos balatonkörüli országuti kerékpáros verseny. Az első nap Budapesttől Siófokig vezet az ut, második nap Balatonfüredről indulnak s Keszthelyen át futnak be Siófokra.

Birkózás.

Nemzetközi birkózó versenyek a Nemzeti Sportcsarnokban szombaton és vasárnap este félkilenc órai kezdettel.

Ökölvivás.

Az FTC—BTK klubközi versenye az Üllői-uti sporttelep tornatermében.

Evezés.

Nemzetközi evezősverseny Luganóban.

Atlétika.

Diósgyőrött elsőosztályu egyesületközi bajnoki viadal vasárnap. Ezenkivül Budapesten és vidéken még kilenc kisebb jelentőségü atlétikai verseny kerül eldöntésre.

KALAPJA PISZKOS FORMÁTLAN!

AZ ÖNÉT IS SZAKSZERÜEN TISZTITJA, FORMÁZZA

LAMPERT

KALAPOSMESTER

JÓKAI-TÉR 6. (Balra az udvarban.)

NŐIKALAP-ALAKITÁST IS

Látogatás vitéz Tolnay Andornál, aki szinigazgatóból kocsmáros lett

Kétféle szinigazgató van. Egyik, akit a közvélemény elképzel magának: párnázott ajtók mögött vastag szivarokat szív, primadonnákkal pezsgőzik és pénzt inkasszál. Másik a valóságos: kopott irodabutorok között rengeteg cigarettát szív, mert idegei felmondták a szolgálatot, szódabikarbónát eszik, mert gyomorbajos, miközben apró-cseprő színésznőügyekkel bibelődik és pénzt ad ki, de nem tudja, miből, mert ma megint kevesebb volt a bevétel, mint a kiadás.

Ennek ellenére a szinigazgatói stallumokért örökös harc folyik, támadások, ellentámadások és intrikák szövevénye között lehet eljutni a szinigazgatói pozicióhoz. Mindenki odaadná utolsó ingét is, hogy igazgató legyen és majdnem mindenki elveszitette utolsó ingét is az igazgatósdin.

Hogy milyen hát valójában a szinigazgató élete és halála, azt vitéz *Tolnay* Andortól kérdeztem meg, mert ez a kérdés most érdekes időszerüséget kapott. Tolnay ugyanis, miután Kassa városa neki juttatta az önálló kassai szinház igazgatói tisztét (a kamara által erőszakolt cseretársulati rendszer országos bukása után minden város maga választotta ki szinigazgatóját), *elhagyta a kassai szinházat.* Teljes fölszerelését eladta *Körössy* Zoltánnak, a Royal Revüszinház egyik táncoskómikusának, maga pedig polgári pályára tért. Felesége, aki maga is jónevü színésznő, rövid idővel ezelőtt egy *kis söntést örökölt* a belvárosban. Ezt az üzletet vezeti néhány nap óta vitéz Tolnay Andor, szentendrei gazdaságával egyetemben. Most is ugy találtam reá, hogy részben a sörkiszolgálás művészetét tanulta csaposától, részben borkereskedők számláin dolgozott.

„Nemrégen még boyok és görlök...“

Az elgáns Tolnay, aki barna arcával, őszülő hajával ma is bonvivánja lehetne a pesti szinpadoknak (s ha szerepet kapna, el is játszaná...), büszkén mutogatja pincéjét és kóstoltatja borait, amelyek között sajátterméső is akad! Közben pedig igy felel kérdésemre:

— Huszonkétéves szinházi multam van, ebből kilenc évig voltam szinigazgató. Hogy most mégis abbahagyom ezt a mesterséget, annak mélyenfekvő okai vannak. Ezek az okok elsősorban művésziek.

Fröccsivó vendég tér be a söntésbe. Tolnay ellenőrzi a kiszolgálás rendjét, azután folytatja:

— Én csak komoly szinházat tudok csinálni, mint ahogy mindenben száz százalékot akarok adni, amihez fogok. *A ma rendelkezésre álló szinészanyaggal azonban nem tudom azt produkálni, amit szeretnék. Az utóbbi néhány év alatt rengeteget süllyedt a szinészet szinvonala s ez a süllyedés egyre tart.* Komolytalan elemek szivárogtak be a szinészetbe, minden kvalifikáció nélkül akarnak ezen a pályán érvényesülni, olyanok, akik nemrégen még boyok és görlök voltak, főszerepeket szeretnének kapni. A kevés komoly művész vagy Pestre gravitál, vagy otthagyja a pályát és a a privát életben helyezkedik el. *Az utánpótlás modortalan, nem tiszteli a tekintélyt, a kort, de magát a művészetet se. A mai szinész hivatalnok,* a szinpad a hivatali helyisége, ahelyett, hogy oltára lenne. Az én társulatom az ország elismerten legfegyelmezettebb társulata volt, el lehet hát képzelni, milyen nehéz helyzete van a többi szinigazgatónak!

Hány elsőrendü szinész van a vidéken?

— A kamarai rendszer nem segitett ezeken a bajokon?

— Ellenkezőleg. A kamara minden ügyben az igazgató ellen dönt, ezzel tápot ad a fegyelem lazulásának. Még olyan esetben is a szinésznek van igaza, amikor panaszt emel amiatt, hogy nem engedem a szinház épületében kártyázni.

— Milyen az utánpótlás?

— Csak prózában kielégitő, operettben silány. *Az országban legfeljebb három társulatra való elsőrendü szinészanyag van,* ezzel szemben az elsőosztályú társulatok száma hat. De ez nem minden. A darabhiány is egyre fokozódik, egy olyan szinháznál, amely nyolc hónapig játszik egy városban, szinte megoldhatatlan a müsorprobléma. Ebből a szempontból a két város között cserélt társulat a legideálisabb. Például Kassa és Miskolc cserél félévenként társulatot. A harmadik nagy nehézség az anyaghiány. Diszletek és főleg ruhák beszerzése elháríthatatlan akadályokba ütközik. Ennyi nehézség után ugy-e nem csoda, *ha meguntam a szinigazgatást?* Gyorsan cselekszem, karakán gyerek vagyok. Évekkel ezelőtt elmentem dolgozni vidékre, mert meguntam a pesti szinházi viszonyokat, most abbahagyom a vidéket is. Csak Budapesten van pénzszerzési esélye az igazgatónak, de itt nem volt sikerem. Megigérték, hogy megkapom a Fővárosi Operettszinházat. Nem kaptam meg, mert, ugy látszik, *nem vagyok nekik elég jó szakember.* Hát most gazdálkodom a magam vitézi telkén, bort mérek a feleségem boltjában és mozis leszek: az ujpesti szinház téli szezónjában filmeket fogok játszani, ha a város elfogadja tervemet, hogy nagyobb beruházással átalakitom az egész épületet.

Miért akar minden szinész mégis igazgató lenni?

— Mit keresett kilenc évi szinigazgatás alatt?

— Amikor elkezdtem, három házam volt Szentendrén. Most egy van. Éppen csak éltem ezek alatt az évek alatt, de gyakran szerényebben, mint a szinészeim. Ami pozitivum: a kritikák és elismerések, amelyek jó teljesitményeimet illették.

— De az anyag, amit szép pénzért eladott, az nagy érték?

— Relative. Egy szinigazgató számára, aki utánam következik és ma azt a pár vagonnyi rongyot nem tudná megvenni. De ha ilyen levő nincs, mit csináloék a „vagyon“-nal? Kastélyokat épittethetnék a szöllőmben diszletvásznakból, vagy gárdahadnagyi uniformisban járathatnám a béreseimet...

— Milyen lehetőséget lát a vidéki szinészet megsegitésére?

— *Csakis az államositást, vagy a városi kezelést.* Manapság egy elsőrendü társulat napi rezsije 700—800 pengő, az elérhető legnagyobb városi szubvenció legfeljebb havi háromnapi rezsit fedez, a közönség pedig, éppen a gyenge szinész- és darab-anyagra való tekintettel, kismértékben látogatja a szinházakat. Vidéken a mozi sokkal nagyobb konkurrense a szinháznak, mint a fővárosban.

Cseng a National-kassza, csurran a sör, fröccsen a fröccs, kéményseprők, postások, városi altisztek kedélyes diskurzusa veri fel a kiskocsma bolthajtásának alját. Felteszem az utolsó kérdést:

— És ha ennyi gondja-baja van a szinigazgatónak, s ha a meggazdagodásra semmi kilátása nincs: miért tülekszik mégis minden szinész az után, hogy a biztos fizetett állásból a bizonytalan vállalkozó szerepét tölthesse be?

— Egyszerü a felelet — válaszolja Tolnay a volt szinigazgató fölényével és a borgazda biztonságával —: *ez a bársonyszék varázsa...*

No lám, mégis akadnak, akik hisznek a párnázott igazgatói ajtók mögött lezajló mesés életben...

Szánthó Dénes

Milyen bájosak

az egészséges vidám gyermekek különösen, ha tiszta lehelletük üdeségét érezzük. A száj és a fogak ápolása éppen olyan fontos, mint a bőrê Szoktassuk tehát a gyermekeket már kora ifjuságuktól kezdve rendszeres fogápoláshoz — mégpedig ODOL fogpéppel.

MAGYARORSZÁGI ODOLMÜVEK R. T. BUDAPEST

Gyüjtsük a cigaretta- és a szivardobozokat!

Az anyaghiányra való tekintettel a Dohányjövedék felhivással fordult a trafikosokhoz, amelyben kéri a keménypapirból készült cigarettás és szivaros dobozok összegyüjtését és visszaszolgáltatását. Elsősorban a százas cigarettás kartondobozokra van szükség. A gyüjtés munkáját a központok végzik, ők adják tovább a nagy tételeket a központnak. A kis dohányboltosok egy-egy százas kartondobozért fél fillért kapnak, ugyanezt a központ — belekalkulálva az adminisztrativ költségeket — egyfilléres áron adja tovább a Dohányjövedéknek. Értesülésünk szerint országszerte meglepő lendülettel indult meg a trafikokban a cigaretta- és szivardoboz gyüjtés.

Minden csütörtökön zárva kell tartani a kolozsvári cukrászüzleteket

Kolozsvár, szeptember 5.

(A MAI NAP tudósitójától.) Kolozsvár polgármestere rendeletet adott ki, hogy a hét minden csütörtöki napján minden cukrászipáros, még ha nem is rendelkezik utcai helyiséggel, zárva tartsa üzletét. A nyersanyaggal való takarékossági korlátozás addig tart, amig az üzleti zárórák általános szabályozása megtörténik.

Kávécsempészek valutabünpöre

Kástyiel András földmüves a szlovák határon elhuzódó Kelenye községben összebeszélt *Balázs* Ferenc ipolyhidi sofőrrel és vele együtt több esetben kávét csempésztek Szlovákiából és azt értékesilették. Ilyen módon *218 kiló nyerskávét vettek magyar pengőért Szlovákiában. Szalonnát is vásároltak és magyar pengővel fizettek.* A büntetőtörvényszék, mint uzsorabiróság pengőkiajánlás miatt vonta őket felelősségre és *Balázs Ferencet egyévi, Kástyiel Andrást pedig hathónapi börtönre itélte.* Ezt az itéletet ma a Kuria jogerőre emelte.

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Mai élelmiszerárak

A zöldség- és főzelékpiacon a paradicsom árszinvonala emelkedőben van. Ennek az az oka, hogy a konzervgyárak megkezdték a paradicsom befözését és most már korlátozottabb mértékben jut belőle a pesti piacnak. Kora reggeli irányára 36—40 fillér volt. A paradicsom-paprika ezzel szemben csökkenő áriránzatot mutat: alul van már a pengőn: kilója 80—90 fillér. A piac egyéb irányárai: fejes káposzta 44—48, savanyitott 84—88, kel 64—68, vörös káposzta 76—80, főző tök 20—24, gyalulva 42, paraj 60—80, sóska 80—90, kalarábé darabja 16—18, őszi cukorborsó 1.30—1.60, szemes 1.80—2.00, bab 36—44, szemes 1.80—2.00, cékla 60—70, karfiol 1.30—1.40, sárgarépa csomója 20—24, vegyes zöldség 36—40, paprika 20—36, salátának való uborka 20—24, apró 32—32, kovászolt 1.16—1.20, olasz tök 2.00, török paradicsom 1.00—1.40, fejes saláta 20—24, gyenge hagyma csomója 18—24, vörőshagyma ma reggel sem láttuk) 32, fokhagyma 84, kukorica csöve 20—24. — A huspiacon marhahus elég kiadósan van, de kapni borju- és bárányhust is. A gyümölcspiacon a héjas dió induló ára 8 pengőről 5.50—6.50-re csökkent. A többi árak változatlanok.

Tüzharc közben fogták el az egy éve fosztogató borgóprundi rablóbanda vezérét

Naszód, szeptember 5.

(A MAI NAP munkatársától) A naszódi csendőrség többhetes nyomozás után elfogta *Basota Gergely* runki földmivest, aki egy öttagu rablóbanda feje volt. Ez a jórészt fiatal földmivesekből álló betörőtársaság követett el betöréseket és utonállásokat Beszterce-Naszód vármegye területén, betörők egy éjszaka elvitték *a naszódi villanytelep 18 méter hosszu és 25 centiméter széles főszijat, ezenkivül*

leszerelték a vármegye ugyszólván összes malmainak szijait.

A rablók a lopott holmikat Romániában értékesitették.

A rablóbanda a csendőrök elől nappal az erdőkben keresett menedéket s csak éjszaka jöttek elő, hogy ujabb betöréseket kövessenek el.

A csendőrség végre a sürü felsőborgói erdőben meglepte a rablókat, akik a csendőrök felszólitására sem adták meg magukat. *A csendőrök és a banditák között tüzharc keletkezett, melynek során*

az egyik bandität lelőtték, a vezérüket pedig foglyulejtették.

A banda másik három tagja átmenekült Romániába.

Basota kihallgatásakor beismerte, hogy közel *egy éve garázdálkodott bandájával a vármegye területén.* Ezen idő alatt több, mint ötven betörést és raklást követtek el.

JAVA
BAR DANCING
Tőzsdepalota T. 113-307, 113-882
Uj elvekkel!
Uj elgondolásokkal!
Ragyogóan átalakitva
MEGNYILT
A kitünő hangluat megteremtéséhez hozzájárulnak:
VÉGHELYI IZA,
BUDAY MÁRIA
FARKAS ICA
JÁRAY BABA
SVÉD EDIT
SZILÁGYI ÉVA
KATONA GITTA
SZENDRŐ JÓZSEF
és a
remek megnyitó műsor
VÉGH MÁRIA directrice
Asztalos Pál kitünő tánczenekara
Legyen szerencsénk!
Tánc 9 órától 1-ig

Faruk király fogadta Wendel Willkiet

A Nemzetközi Sajtó Tudósitó jelenti:

Kairói értesülés szerint Wendell Willkie, Roosevelt mgbizottja pénteken kihallgatáson jelent meg Faruk királynál. Willkie a királynak átnyujtotta Roosevelt személyes üzenetét.

ESTE 9 ÓRÁTÓL
REGGEL 9 ÓRÁIG A VILÁG ESEMÉNYEIT
A MAI NAP HOZZA ELŐSZÖR

Elveszett

...tejszőrű szkey-terrier. Bubi nevű kan kutyám. Jutalom ellenében kérem a Continental-szállóban leadni.

Tolnai Világlapja
1941. márc. 5.

Kitüntetések Corvin-lánccal és Corvin-koszorúval

Vitéz Nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója Corvin-láncot és Corvin-koszorút adományozott több kiváló közéleti előkelőségnek. Rudnay Gyula festőművésznek a magyar Corvin-láncot, dr Vladár Gábor jogtudósnak, Szőnyi István festőművésznek, dr Szentpétery Imre történettudósnak, dr Angyal Pál jogtudósnak, dr Neuber Ede orvosprofesszornak, dr Pogány Béla természettudósnak és dr Szabó Zoltán természettudósnak kiváló érdemeik elismeréséül a Corvin-koszorút adományozta.
(NST, Budai Goldberger, Vajda M. Pál és Perczel felv.)

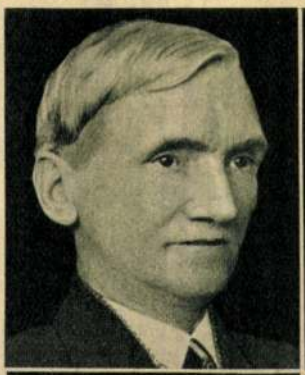

Rudnay Gyula

Dr Vladár Gábor

Szőnyi István

Dr Szentpétery Imre

Dr Angyal Pál

Dr Neuber Ede

Dr Pogány Béla

Dr Szabó Zoltán

et Pártjának
érdeklődéssel
nket nem lud-
zükséges leve-
ött, a minisz-
József keres-

MÉP szegedi
yi miniszter,
tán a nyers-
„A magyar
A miniszter
(MFI felv.)

ab irányítója,
retében nagy
al a kéréssel
gel azokat az
FI felv.)

43. évfolyam. 10. szám.

TOLNAI VILÁG

Megjelenik minden héten szerdán. Előfizetési ára negyedévre 2 pengő 50 f
egy hónapra 1 pengő 14 fillér. Egyes szám ára 20 fillér, pályaudvarokon
Olaszországban 1 lira 60 centesimo, Franciaországban frank 3.50. Jugoszlávi
Telefon: 223—882 és 423—771. Postata

Tolnai Világlapjában megjelent k

Jugoszlávia külügyminisztere Budapesten. Aleksandar Cincar-Markovic, Jugoszlávia külügyminisztere, felesége és sok jugoszláv előkelőség kíséretében négy napot töltött a magyar fővárosban. Ittartózkodása alatt ünnepélyes külsőségek között került sor a magyar-jugoszláv örökös barátsági szerződés ratifikációs okmányainak kicserélésére, a belföldi és külföldi sajtó meghívott képviselőinek jelenlétében. — Aleksandar Cincar-Markovic jugoszláv külügyminiszter ünnepélyes fogadtatása után dr Bárdossy László külügyminiszter és magasrangú katonatisztek kíséretében ellép a díszszázad előtt. *(Szécsy felv.)*

Az új győri püspök felszentelése. Magasztos szertartás keretében, fényes papi segédlettel szentelte püspökké dr Serédi Jusztinián bíboros, Magyarország hercegprímása báró Apor Vilmos plébánost a gyulai plébániatemplomban. A mise végén a hercegprímás átadta az új győri megyéspüspöknek a püspöki jelvényeket, azután a főoltárnál trónszékbe ültette, majd az új püspök a Te Deum hangjai mellett áldást osztott. — Fényképfelvételünk a püspökszentelési szertartásról készült. *(Szécsy felv.)*

szempontból is érdekes. Rudolf egyik legbizalmasabb embere volt, nemcsak vadászataira vitte magával, ahol a fegyverekről és a töltényről való gondoskodás mellett természetesen személyesen felelt a trónörökös testi épségéért (a medvevadászaton tanúsított bátorságáért és lélekjelenlétéért 25 aranydukátot kapott). Az ő tiszte volt az elejtett medvék preparálása, ezeket azonban előbb a Burg svájci udvarában állították ki, hogy a császár elhaladtában megszemlélhesse őket. Elkísérte Rudolfot Londonba a 80 éves Viktória királynő megünneplésére, részt vett a trónörökös esküvőjén is „történelmi vadászöltözékben", tőle köszönt el utoljára „Weidmannsdank" köszöntéssel, amikor Mayerlingbe indult „vadászatra", tehát ő látta élve utoljára a Burgban, és majd az utolsó találkozásnál ő helyezi el a halott trónörökös mellén a Szent István Rend nagykeresztjét. Egyébként a mayerlingi „titokról", amennyiben bármit is tudott, soha életében, így naplójában sem beszélt.

A trónörökös pár napos berzencei vadászata fényes eredménnyel zárult. Három szekérről történő cserkészéssel 52 őzet ejtett el, 15-öt „futtában". Természetesen mindegyiket golyóval. E káprázatos vadbőségtől még a trónörökös is el volt ragadtatva. „Ez a választerület a legszebbek és leggazdagabbak közé tartozik, amelyet valaha is láttam, felejthetetlen marad számomra. Az ember itt szerencsésnek érzi magát" – jegyezte meg kísérőjének.

A vadászat tanulsága azonban nemcsak a somogyi erdők-mezők egykori vadbősége. A rövid beszámoló akaratlanul is fényt vet Rudolf lelkiállapotára. A trónörökös ugyanis elmeséltette vadászával keleti kirándulásának egyik epizódját, amelyre kevéssel azelőtt a török nagykövet emlékeztette. Az egyik kísérőt szerencsés kimenetelű, de súlyosabban is végződhető vadászbaleset érte. Rudolf már nem emlékezett e fontos epizódra. Püchel elbeszélésére csak annyit jegyzett meg: „borzalmas", ami ugyanúgy vonatkozhatott az eseményre, mint a trónörökös feltűnő emlékezetkihagyására. „Már most örülhet az életnek" – tette hozzá a történethez némi melankóliával. A jelentéktelennek tűnő epizód arra utal, hogy Rudolf már ekkor zaklatott lelkiállapotban volt, rossz előérzet, talán helyzetének politikai kilátástalansága nyomasztotta, ugyanis a hatalomtól, főként liberális nézetei miatt, a császár teljesen távol tartotta.

A trónörökös rövid somogyi kirándulása kiváló vadásztehetségét éppúgy igazolja, mint szíves barátkozását a magyar arisztokráciával s a kipróbált vadász és a háborús megpróbáltatásokra is fölkészült edzett sportember és katona észrevehető lelki zavarait. (Hogy Püchel is jelentőséget tulajdonított az eseménynek, éppen az jelzi, hogy rövid naplójában a jelenetet megörökítette.)

HALASY MIKLÓS

A két Rudnay Bábonyban

A már szinte beteges Bábony-szeretetemet sokan megmosolyogták, s teszik ezt most is. Mentségemre, ők nem élték át azt ott, amit én, s ehhez nagyon sokkal hozzájárult a két Rudnay: nagyapám, Rudnay Gyula és öccse, János. E két különböző ember egyben megegyezett: a végtelen nagy szeretetben, melyet környezetükre

árasztottak, szelíd galamblelkükkel, ártatlan nézésű kék szemeikkel. Egyébként Gyula volt a szikár, a komoly, a megfontolt, János a kövérkés, a huncut, mindig jókedvű, s állandó tréfacsináló. Nagyon jól kiegészítették egymást. Valahányszor jött a nyár, vékony, étvágytalan gyerekek lévén lekerültem öcsémmel, Gyulával, unokaöcsémmel, Gáspárral, Bábonyba hízókúrára, melyről gondoskodott az ottani remek levegő és nagymamánk kitűnő főztje. Már akkor is magamba forduló emberke voltam, kerestem a felnőttek társaságát, ott sündörögtem körülöttük, hallgattam beszélgetésüket, s szívtam magamba a történeteket.

Elmondanék párat Önöknek.

Nagyapám egyetemi évei alatt ugyancsak szűkében volt a pénznek, s hogy egyáltalán tanulhasson, vagy megvehessen egy-két dolgot, amire feltétlenül szüksége volt, bizony utána kellett járnia. Így történt, hogy elment szülőfalujába, Pelsőcre legációba. Ez annyit jelentett, hogy – protestáns lévén – a budapesti teológia által előre megírt prédikációval jelentkezett a helyi papnál istentiszteleti szolgálatra. Ezért járt a legátusnak az aznapi perselypénz, no meg pár korona a lelkésztől egy jó vasárnapi ebéd kíséretében. Egy szép szombati estén kopogott a helyi nagytiszteletű úrnál, s illő bemutatkozás után elébe adta a másnapi prédikáció szövegét felülvizsgálatra, ahogy az akkor dukált. – Hagyd csak, kedves öcsémuram! – hárította el udvariasan a pap –, tőlem mondhatsz, amit akarsz, csak egyet nem: ne káromkodj a szószéken! – No, ebben nevetve meg is egyeztek. Másnap a harmadik harangszóra összegyűlt az ünnepi gyülekezet, s a fennálló ének után indult fel nagyapám a szószékbe. Ez azonban nem magas embernek készült, így történt meg, hogy az utolsó lépcsőre lépve jól belevágta fejét a szószék koronarészének hegyes alsó farkasfogaiba, és egy szép hosszú káromkodással kezdte a szentbeszédet a síri csendben, Istent is emlegetve, no, nem az előírt és várt formában. Ahogy ráeszmélt tettére, azonnal a következőkkel folytatta: „A mi segedelmünk jöjjön az Úrtól, aki Atya, Fiú, Szentlélek teljes Szentháromság, egy örök Isten. Ámen!" Valahogy nagyon furán jött ki ez az egymásutánság, s tudomásom szerint többször nem is ment legációba Pelsőcre.

* * *

Nagyapámat mindig érdekelték a szép magyar „fejek". Kutatta az érdekes, jó arcú, megfesthető embereket, s hogy lelkivilágukat is megismerhesse – mert enélkül nem sikeredhetett a kép – szeretett beszélgetni velük. Így került le a Hortobágyra, a kilenclyukú híd csárdájába, s ott megkérte a csapost – tisztes borravaló után –, hogy ha ő rámutat valamelyik juhászemberre vagy csikósra, azt hozza oda asztalához. Nem kellett sokáig várnia, nyílt az ajtó, s egy igazi magyar arcú, komor nézésű, nagy bajuszú csikós lépett be, karikásával a vállán. Intett a csaposnak nagyapám, s kis idő múltán már egymás mellett ülve beszélgettek, közben ettek, ittak rendesen –, természetesen Rudnay Gyula pénzén –, s ahogy fogyott a bor, oldódott a szűkszavú nyelv is, s mikor már nem fért több a csikósba sem egyikből, sem másikból, felpattant a helyéről.

– Gyűjjék ki velem az úr! – s az ajtó felé bökött. Az udvaron megállt egy kerek tuskóasztal mellett, előrántotta tisztességes méretű kését, s magasra emelte:

– Mondja az úr! Ki az ellensége? Mert döglik még ma! – s a kést belevágta hangsúlyként az asztalba.

Nagyapám aztán hiába bizonygatta, hogy neki ilyen nincsen, a hálás csikós azt hitte, hogy nem akarja elfogadni a felkínált viszontszívességet, s bizony még ő

került szorongatott helyzetbe, alig tudván menekülni a feldühödött, vérig sértett embertől.

* * *

Debrecen határában festette éppen a várost, amikor árnyék vetült a vásznára. Hátranézve egy juhászembert talált maga mögött subával, zsíros, fekete kalappal, lelógó harcsabajusszal. Nagyapám sohasem bánta, ha nézik alkotás közben, így hagyta az öreget is. Nézte is az egy darabig, de csak nem állta meg szó nélkül:

– Mit disznólkodik itt az úr?

(Köztudomású, hogy Rudnay Gyula nemcsak az ecset szőrével, hanem időnként a nyelével, sőt ujjaival is rakta fel a festéket, s ez nem tetszhetett az öregnek.)

– Festő vagyok, barátom, festegetek – válaszolta nagyapám. Elmúlt egy negyedóra, s újra megszólalt a jövevény:

– Ugye, nem idevalósi az úr?

– Nem, barátom, Budapesten élek.

– Azért, mert tudhatná, hogy a református templom tornya majd eccerakkora, mint a katolikus, maga meg a katolikust festette magasabbra.

A művész nem akart belemélyedni a perspektíva oktatásába, így csak ennyit mondott:

– Lehet, hogy magának van igaza, öregem.

– Aztán meg lehet élni ebből? – folytatta.

– Hát, kedves barátom, hol így, hol úgy – felelte a festő.

Az öreget csak izgatta még valami:

– No, jó, ezt csinyájja nyáron, de mi a rendes foglalkozása, a téli?

Nagyon tetszett a kérdés, s Rudnay, somolyogva a bajsza alatt, válaszolt is kellőképpen:

– Kengyelfutó vagyok, barátom!

Az öreg hegyeset köpött oldalra, véleményt nyilvánítva emberről, művészetéről egyaránt, s indultában még odaszólt:

– Figurázik velem az úr! – s otthagyta.

* * *

Mint szomszéd is jelesre vizsgázott egy bábonyi nyári éjszakán. Késő éjjel arra riadt, hogy nagy a lótás-futás az utcán, s vörös lángnyelvek festik a sötét eget meg a szobája falát. Ugrik ki az ágyból, kapja a nadrágot, cipőt, s úgy pizsamafelsőstül rohan az utcára, ahol a szomszéd háza égett éppen. Nosza, fogja a vödröt, s locsolja a kútvizet a lángtengerre homlokverejtékezésig, kormosan, pernyésen dolgozva, ahogy csak bírt. Nézi, nézi a kárvallott gazda egy darabig, majd odasúgja néki:

– Ne tessen már annyira dógozni, mert még elalszik a tűz!

Látva nagyapám kerekre nyílt, kérdő szemeit, nem késett a magyarázattal:

– Tetszik tudni, a biztosító nem fizet, ha nem ég le teljesen. Kell a pénz – s rákacsintott nagyapámra.

– Értem, barátom, értem! – S jót nevetve eldobta a vödröt, visszafeküdt az ágyába, és aludt délig, ahogy szokta.

Sokan megcsinálták akkor, hogy borsos összegre biztosították házukat, aztán hogy, hogy nem, itt is, ott is meggyulladt egy-egy ház, s a folyósított összegből jutott újra is, meg maradt valamicske a sok éhes szájnak is.

* * *

Rudnay Jánossal – nagyapám áldott öccsével – történt a következő eset:

Legjobb barátjával – Szilárd János főszerkesztővel és újságíróval – valamin összeszólalkoztak, s tartották a haragot már jó pár napja. Hiányzott a barát is, no meg az ivócimbora is Jani papókánknak, s gondolva egyet, felkérte a kisbírót – öt pengőt csúsztatva zsebébe –, hogy menjen dobjával Szilárd János háza elé, s addig verje, amíg ki nem jön, s megbeszélték természetesen a „közérdekű" közlemény szövegét is. Így is lett. Szólt a dob, ahogy csak tudott – taram-taram-taram – a nagyszámú sereglet közepén, míg végre kijött az ajtóba a jó barát is. A kisbíró éles fennhangon, hivatása teljes tudatában zengte:

– Rudnay János naccságos úr közhiiirrréé tééééteti, hogy elvesztette legjobb barátját, a becsületes megtaláló húsz pengő jutalomban részesül! – Taram-taram-taram.

Keresett a falu aztán mindent, ki, hogy értette: kabátot, bárányt, de akinek szólt a hirdetmény, az jól felfogta. Mosolygott az orra alatt, már akkor megbocsátva bolondos barátjának, de nem szólt egy szót sem, hanem pár nap múlva hívatta Istókot – a falu bolondját –, kiről egy szép Rudnay-rézkarc is készült, hogy kap két pengőt, ha bemegy Rudnay János nagyságos úrhoz, és azt mondja néki: „Nagyságos úr, megtaláltam a barátját, én vagyok az, kérem a húsz pengőt!", s hatáslesésre beült a pitvar egyik bokra mögé ő maga is. Jani papókánk persze észrevette az ablakon át készülődésüket, s mikor Istók elmondta betanított mondókáját, jó hangosan, hogy a bokorban ülő is hallja, csak ennyit mondott:

– Jánoskám, Jánoskám, azt tudtam, hogy bolond vagy, de hogy ennyire . . .? Látod, ezt nem gondoltam volna felőled!

Persze nyomban kibékültek, hisz Szilárd Jánosnak éppúgy hiányzott már Rudnay János, mint megfordítva!

* * *

Jani papókánk álmatlanságban szenvedett nejével, Annussal együtt. Ennek oka nem betegség, hanem Jani kondás volt, aki terelgetve a disznócsordát, reggel öt és hat között pont az ablakuk alatt fújta szarutülkét, ahogy csak bírta szusszal, hívogatva disznajait, mint jó pásztor, hisz ezért kapta az évi juttatást a tulajdonosoktól.

Tenni kell valamit – legalábbis így gondolkodott Jani bátyám, s nem lett volna az, aki, ha azonnal nem rukkol elő egy jó ötlettel. Másnap ahogy felharsant a tülökszó, atyai hangon odaszólította Janit:

– Janikám, szép gyerekem, gyere csak ide egy kicsit, mondanék én néked valamit!

Az oda is ballagott.

– Tudod, én zenetanár és zeneszerző vagyok – kezdte mondókáját.

– Tudom, naccságos úr!

– Írok most egy operát a magyarok bejöveteléről, s te olyan szépen fújod ezt a tülköt, hogy bele szeretném komponálni!

Janinak fogalma sem volt sem operáról, sem komponálásról, csak pislogott a reggeli napba, hol az egyik, hol a másik lábára állva, s rém buta képet vágott. A következőket azonban már jól megértette:

– Adnék neked mindennap egy pengőt, ha vagy három percig itt fújnád jó erősen az ablakom alatt, hogy jól megjegyezhessem a dallamot.

Örült a kondás a nem várt keresetnek, s másnap reggel fújta ám, még cifrázta is, hadd írja bele a bolond naccságos úr az oprepába, vagy mi a fenéjébe, művészetét. Jani papókánk kihajolt az ablakon, hallgatta nagy átszellemülten, arcán bárgyú mosollyal takarva a felkínálkozó belső röhögést. Persze János megkapta a pengőjét. Így volt ez másnap, harmadnap is, míg a negyediken elmaradt az ablaknyitás, Jani bátyám, no meg a pengő is. Mikor aztán az ötödik, hatodik napon sem történt semmi sem, hiába cifrázta, kifakadt János:

– A rosseb, aki fújja neki többet!

Így lőn, hogy ezután nyugodtan alhatott a házaspár, mert vagy nagyon fent, vagy az alvég felé szólt csak a tülök, előttük sohasem!

* * *

1944 telének vége. Felcsillant huncutul Jani papókánk szeme, s elhatározta, hogy felcsap rémhírterjesztőnek, ezt még úgysem csinálta eddig. Kinézte a legközelebbi, legpletykásabb szomszédját, s előadta néki a frissen költött rémhírt. (Minket beavatott titkába, s ugyancsak vártuk a hatást!) Nem telt bele fél nap, a hír körbejárta a falut. Nagy reszketve, tágra nyílt, rémült szemekkel fut az egyik jó barát pont Jani bátyámhoz:

– Hallottad, Jánoskám, a németeknek olyan bombájuk van, amit ha ledobnak, nincs hangja, nem robban, utána nem érezni semmit, csak egy kis büdöset, de egy kilométeres körzetben az embereknek tíz centire kinyúlik a szemük, háromszorosára nő az orruk, a füleik lelógnak a derekukig, és a férfiaknak a . . . micsodájuk a térdükig!

Én még nem láttam embert úgy nevetni, mint akkor Jani papókánkat. Verte mindkét kezével hol az asztalt, hol a térdeit, könnyei potyogtak, s nem bírta abbahagyni hol a saját rémhír, hol az ijedt arc látványa miatt. Teljesen kimerülve nyögte a végén:

– Az a . . . micsoda, az nem vót benne, azt csak egy régóta özvegy fehérnép toldhatta hozzá, s most várja a bombát!

* * *

Elért a szovjet hadsereg hozzánk is, emlékezetem szerint egy borongós márciusi reggelen. Bizony féltünk. Hazudott, aki tagadta! Egy nap reggel hatkor kelti ám nagyanyám nagyapámat:

– Kelj fel, Gyulám, jönnek az oroszok, már itt vannak Daránypusztán!

Amíg a későn keléshez szokott felkelt, felöltözött, jó idő eltelt, s mikor kinézett az ablakon, ott látta a lovaikon ülő kozákokat. Elejükkel pont a ház végénél, nyalkán, méltóságosan katonás rendben állva, vállukon a fekete pelerinnel, bordó és fehér szőrmedíszítetten, fejükön félrecsapott kozáksapka, alóla kigöndörödő dús fekete fürtjeikkel, s úgy megragadta a látvány, hogy elkiáltotta magát:

– Lelkem, gyorsan vásznat, festéket, ecseteket! – és már kezdte is felvázolni a sereget, feledve háborút, propagandát, félelmet, mindent. Volt rá ideje, mert egy jó óráig nem szállhattak le lovaikról, míg a kisbíró körbe nem dobolta a falut, hogy barátsággal jöttek, nem lesz bántódása senkinek sem, fogadják szívesen a falulakók a beszállásolandókat.

Alig telt el tíz perc, felpattan az ajtó, s a sereg parancsnoka, az ezredes szétárt karokkal repült nagyapám felé, tört magyarsággal közölte, hogy ő diákkorában Rudnay Gyula tanítványa volt egy darabig, s bizonygatta szerető tiszteletét régi mestere iránt.

Hozzánk így jöttek be az oroszok! Később tudtuk meg, hogy a kinn álló szomszédtól érdeklődte a ház gazdája kilétét az ezredes.

* * *

Ezért áll újra a ház, s nagyszombattól nagyapám szobra is – kiváló szobrászművészünk: Andrássy Kurta János alkotása –, hogy régi kertjét járva újra láthassam vonásait, megsimogathassam, ahányszor csak elmegyek mellette, mint régen.

T. MÉREY KLÁRA

Iparforgalom a Dráva-parti falvakban

— A kiegyezéstől a második világháborúig —

A gazdaságtörténet számokkal dolgozik. E „keretek" olykor felvillantják az emberek életében bekövetkezett változások méreteit, képet adhatnak azok súlyáról, horderejéről, de nem mutathatják meg a hétköznapok problémáinak teljes mélységét, az emberi sorsok alakulásában rejlő törvényszerűségeket vagy esetlegességeket. Az alábbiakban mégis *e* keretek bemutatásával próbáljuk olvasóink figyelmét egy pontra irányítani, egy olyan Dráva-parti térségre, amely se nem kicsi, se nem nagy, s így talán rá tudunk világítani egy gazdaságtörténeti probléma százéves időszakának fő vonásaira e terület iparforgalmának: iparának, kereskedelmének, közlekedésének, illetve az ott lévő hiteléletnek áttekintésével, a változások szemléltetésével.

Nyolc Dráva-parti falu lakosainak számát és foglalkozási szerkezetét vizsgáljuk meg a következőkben. Azoknak a községeknek az életét próbáljuk számokkal behatárolni, amelyek mezőgazdaságáról, nemzetiségi kérdéseiről e lap 1987. évi első számában már olvashattak az érdeklődők egy tanulmányt (Füzes Miklós: *Horvátok és magyarok a Dráva mentén*).

Drávakeresztúron, Drávasztárán, Felsőszentmártonban, Lakócsán, Potonyban, Révfaluban, Tótújfaluban és Szentborbáson 1865-ben összesen 4827 lakos élt. Legkevesebb volt Révfalu lakóinak száma (154), a legtöbb Lakócsáé (946).

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész. (1878–1957).

Rudnay Gyula: Krumplihámozó, olaj, vászon, 91 × 74,5 cm, 1910–20 (fotó Magyar Jánosné)

Művészet, 1989, 4, 4-old.

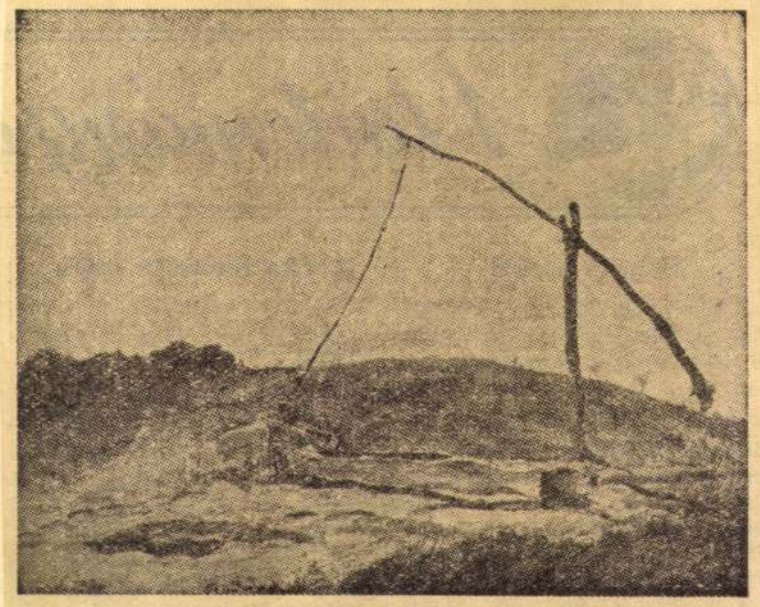

Gémeskút.

lentőségűvé vált. A stílusfejlődés túlhaladta az általa kialakított beszédnyelvet, a modern művészeti törekvések csak érintették, de át nem alakították festészetét. Életműve mindazonáltal nem egy szempontból ma is hasznosítható festői tanulságokat kínál, emberi és művészi magatartása, a néphez és a hazához minden áron való hűsége pedig örök időkre példaképe lehet a magyar kultúra munkásainak.

Öreg házaspár.

Eltemettük Rudnay Gyulát. De nem búcsúzhatunk tőle igaz szívvel anélkül, hogy meg ne mondanók: az elmúlt évtizedben nem kapta meg azt a megbecsülést, amit méltán megérdemelt volna egy *valóban* népi államtól. Kapott ugyan kitüntetéseket, de ezek értékét legalábbis kétségessé teszi az a tény, hogy a rákosista kultúrpolitika sötét korszakában több évig súlyos anyagi gondokkal küzdött az a Rudnay Gyula, aki a legnehezebb időkben is hű maradt a néphez. Hű maradt hozzá a közelmúlt megpróbáltatásai idején is. Éppen azért mellőzték, mert annyira magyar és annyira meg nem alkuvó volt, hogy az üres dícsőítés szolgálói között nem volt számára hely.

Méltón csak úgy őrizhetjük Rudnay Gyula emlékét, ha életművét arra a magaslatra helyezzük, amely megilleti századunk egyik legnagyobb magyar festőjének örökségét. Képzőművészeink pedig — bármely művészeti irányzathoz tartoznak is — megszívlelhetik az ő emberi, művészi magatartásának tanítását: a néphez, a magyarsághoz való hűség parancsát.

RUDNAY Gyula

RUDNAY GYULA HAGYATÉKA

Rudnay Gyulát a Felvidék adta a magyar művészetnek. Az Északi-Kárpátok erdőborította bércei alól indult, hogy a végét nem tudó alföldi róna szerelmese legyen, hogy második hazára találjon a szelíd lankájú somogyi dombok völgyében.

Ifjú fejjel éveket tölt Münchenben, megjárja Rómát, elzarándokol a modern művészet Mekkájába, Párizsba is. Ezután csakhamar megtér szűkebb pátriájába. Hívták a zord és kedves hegyek, amelyeknek képe sok év múltán is feléled vásznain, a régmúlt magyarok világát megelevenítő kompozíciók regényes hátterei-ként. De hazavágyódásának fő táplálója a benne már korán hitvallássá mélyült felismerés: *„A mi művészetünk alapja csak e föld és e föld népének kultúrája lehet."*

Ez a hitvallás termette gyönyörű képeinek hosszú sorát. Testet öltött bennük, hogy megsokszorozva önmagát, soha nem múló erővel sugározza nézőnek és tanítványnak a nemzeti művelődés egyetemes érvényű tanítását. A hazai föld szeretete hajtja országos barangolásra a fáradhatatlanul munkálkodó festőt, érteti meg vele a tiszatáji síkság igazán csak magyar szemnek megnyíló szépségét.

Alig van festő, akit meg ne ihletett volna a táglelkű ég alatt lapuló tanyák képe, a csodás, költők megénekelte gémeskutas tájék. Markó Károly magával vitte emlékképét a messzi Itáliába, megfestette Mészöly, még az olimposziakról álmodozó Lotz Károly is. De úgy, ahogy Rudnay vitte ecsetjére, csak kevesen tudták életrehívni. Szomorú, napperzselte rögökké szikesedik vásznán a föld, kútágasának karja vénemberesen meggörbed, az ítatóvályú görcsös oldalát megszikkassza a csak sarjút tenyésző aszály. Itt tompán fénylő égbolt, másutt sűrűsödő, viharterhes felhők, mélyre ágyazott világos és sötét színfoltok uralják képeit; a fényhatások drámai ellentétében valami fenyegető feszültség búvik meg.

Ez a belső feszültség a föld emberének a tájba vetített megrázó és felemelő tragikuma. Rudnay sohasem kívülről, a csak motívumot, színeket kereső festő szemével látja a tájat, hanem a fosztogató úrtól, hajcsártól, a szeszélyesen kegyetlen természettől ezer éve taposott magyar paraszt lelkével közelít hozzá. A föld népének minden búját, keservét, lefojtott és mindig kitörni kész lázadását is beleírja a tájképek barázdáiba, az erdőszélek sűrű lombozatába.

S akinek képes beszéd az ő tájfestményeinek mondanivalója, méginkább olvashat alakos ábrázolásaiból. Parasztjai és munkásemberei alól szinte eltűnt a föld, az ugar látóhatára mélyen lesüllyedt, alakjainak körvonalai óriásivá növekednek a kép nagyobb részét kitöltő égboltozaton. Többnyire tétlen, szomorú tekintetű szegény embereket fest; testük megkínzott, sovány. Megfáradtak, de meg nem törtek az ő parasztjai, a százados sanyargatásokat megtűrt, de elnyűhetetlen fajtájú nép képviselői.

Szenvedélyes hangvételű kompozíciók sorozatát készítette az első világháború menekültjeiről. E kompozíciókban lobog fel legmagasabbra a magyarsággal való együttérzésének tűze, itt közelíti meg leginkább az elől Munkácsynak és a kortárs Tornyainak az övével rokon művészetét. A magyar portréfestészetet számos megkapóan szép ábrázolással gazdagítja. Ezeknek is legszebbje az asszonyáról készült *Csipkekendős nő*, amely finom színeinek harmóniájával, az ábrázolt lelkivilágának mély költőiségével egyike a legkitűnőbb magyar arcmásoknak.

Rudnay Gyula festészete minden ízében irányzatos, tudatos kritikai szándékkal alakított művészet. A meg nem alkuvó alkotók közül való volt. Nem hajszolta az érvényesülést; — kiváló alkotásai enélkül is meghozták számára a megérdemelt sikert. Sajátosan magyar festészete már életében művészettörténeti je-

Önarckép.

Népszabadság, 1957. I. 13.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula: Önarekép

Pogány Ö. Gábor: Jogy látja a művész önmagát. Délibáb 1942. okt. 10.

ÉVI TAGDÍJ 20, ILLETVE 10 P

BELÉPÉSI NYILATKOZATTAL, ILLETVE FELVILÁGOSÍTÁSSAL SZÍVESEN SZOLGÁL A TITKÁRI HIVATAL (HŐSÖK-TERE, MŰCSARNOK)

Légrády Testvérek R. T. nyomdai műintézete, Budapest. (Igazgató: Kertész Árpád.)

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

DÉLIBÁB

Lap: .....

M... 942 SZEP. 2...

Nagy magyar siker Velencében

Rudnay Gyula művészete

A nemzetközi filmversenyek mellett kétévenként az európai képzőművészek legkiválóbbjai is megjelennek a lagunák városában, hogy hírt adjanak törekvéseikről, legújabb eredményeikről. Ezeken a kiállításokon, az úgynevezett „Biennale"-kon a magyar együttes mindig is nagy hatással szerepelt, legtöbbször bizony sokkal méltóbb keretek között, mint a filmeseink. Minden bemutatkozás élés bizonyíték volt arról, hogy festőink és szobrászaink az európai művészet élén járnak, tehetségük korunk legjobb teljesítményeire képesíti őket. Az idén is kitűnő alkotások képviseltek mestereinket Velencében, ami a külföldi kritika lelkes megemlékezéseiből is jól látható. Az elmult évek sikereihez most újabb kitüntetés járult, a magyar kiállítók közül ugyanis Rudnay Gyula dicsérő elismerésben részesült. A megtiszteltetés ezúttal festészetünk egyik legjelentősebb alakját érte, aki évtizedek óta a legtisztább megfogalmazója fajtánk sajátságainak.

Ha van a népi irodalomnak megfelelője a festészetben, úgy Rudnay Gyula művészete az. A föld, a táj lelke üzen vásznairól, a magyar paraszt, a pusztai világ lenyűgöző komorságát jelképezik művei, azt a végtelen lehetőséget és végzetes nyugalmat, amelyben a magyarság millióinak ereje nyugszik. Állandó életformát és időtlen embertípusokat elevenít, a mindennapiság mulhatatlan és változatlan elemeit, amelyekre egy ország épül és a történelem támaszkodik. Munkácsy kemény színeit és lobogó fényesüsesait használja, illanó árnyalatok helyett töretlen foltokat, mintha minden körülmények között meg akarná őrizni komolyságát. A sorskérdéseket csak szavakkal fejezhetjük ki, népünk jellemét csupán tekintélyes festői eszközökkel ábrázolhatjuk. Nem véletlen, hogy a kuruc idők oly mélyen megragadták képzeletét, a mult borongó szelleme sötétlik hallgatag kompozícióin. Sokan mélabúnak érezték ezt, pedig csak megillelődött ünnepélyesség volt, amivel végső elveket szolgált a haza ügyében. Munkássága bátran a nemzetkarakterológia körébe utalható.

Művészetének varázsa azzal magyarázható, hogy az összefoglaló általánosságokat modern eszközökkel mondja ki. A magyar tömegek jellemét érzékelteti, közösségi érvénnyel rendelkezik minden képe, mégis maradéktalanul festőien dolgozik, mozgékony vonalakkal, atmoszférikus hatásokkal. Sejtelmes tónusai a Hollósy-tanítványra, a nagybányai festők társára vallanak, az új magyar piktura haladószellemű képviselőjének mutatják őt. Stílusa arra példa, hogy még az örök dolgokra is lehet modern lelkülettel válaszolni. **Pög.**

Rudnay Gyula: Lakoma

Rudnay Gyula: Csikósok

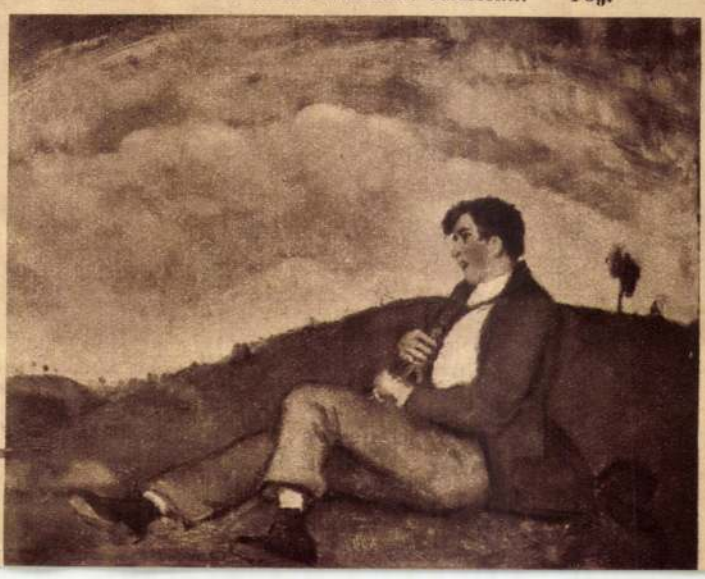

Rudnay Gyula: Furulyás

Történelmi időket élünk. A
a színpadon és a mozivásznon
érdeklik a történelmi témák. A fi
ezt a lehetőséget és egyre több tö
kot kelt rövid időre életre a m
kisérlet érdekes, de egyben vesz

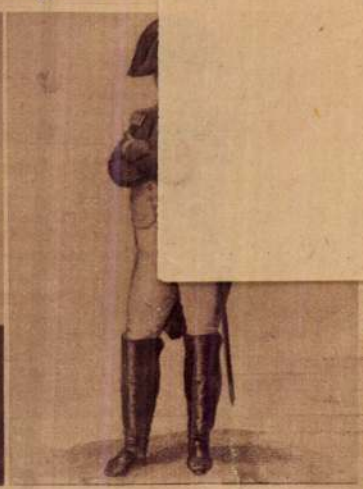

Charles Boyer világsikert aratott Napoleon-maszkjával, mely egyike volt a legkitűnőbbeknek. Boyer hónapokig tanulmányozta könyvtárakban, történelmi képeken a csá-szár egyéniségét és alakítása tökéletes lett

Emil Jannings zseniális művész. Robert Koehnak, a tüdővészellenes szérum feltalálójának küzdelmes életéről készült filmben varázslatos élethűséggel mintázta meg a zseniális orvosprofesszort

volt Európa történelmének. Egy ismeretlen osztrák színész ki-

Mozartról, a
zeneszerzőr
kép maradt
mes Stelzer,

Rudnay Gyula

hozta haza az új ruhámat... De mit érdekel ez téged?

FÉRJ: Én csak a számlákat fizetem. Tovább.

FELESÉG: Hát délután elmentem az ezredesékhez... Igen, itt kezdődik: jött a tanácsosné s nagy garral beszélte, hogy mit pletykál az az undok Ella?

FÉRJ: A legjobb barátnőd?

FELESÉG: Igen, és tudod, mint beszél? Azt, hogy nem jön többet közénk, mert mi úgy járunk, mint a Papagály-hölgyek... Frici, a te feleséged Papagály-hölgy?!

FÉRJ (fújva): Mit csináljak? Kihívjam a férjét, a principálisomat?

FELESÉG (megadóan sóhajt): Te persze nem párbajozol. Pláne érettem.

FÉRJ: Én dolgozok érted, mint a marha.

FELESÉG: Hát én lenyeltem szégyenemet s futottam tovább az Ilka zsúrjára. Épp kezdtem beszélni Elláról, hogy Ella mit beszél rólam, mikor egyszerre csak jön a Szarka...

FÉRJ: Miféle Szarka?

FELESÉG: No, tudod, az a pletykahordó púpos titkár s ő hozta a hírt, hogy... (Hangja remeg.) hogy Gorszky Elemér agyonlőtte magát...

FÉRJ (vállat von): Gorszky? Léha lump, nem kár érte. Te tán sajnálod?

FELESÉG (elfulva): Nem, de a Szarka nagy káröröммel ujságolta, hogy a rendőrség minden fiókját, minden levelét át fogja kutatni, mert nem lehessen tudni, miféle titokzatos okból lett öngyilkossá...

FÉRJ (megvetően): Az adósságai miatt!

FELESÉG (szepeg): Hát én nem tudom, én csak azt tudom, hogy reszketni kezdtem, mikor a Szarka azokat a leveleket emlegette...

FÉRJ (összecsapja a kezét): Az én feleségemnek levelei vannak annál a bitangnál! Beleőrülök! (Tombol.) Miféle levelek ezek?!

FELESÉG: Eh, nem is levelek...

FÉRJ: Hát mik?

FELESÉG: Csak úgy párszor írtam neki...

FÉRJ (nyakon csip egy vázát): Hányszor?!

FELESÉG (felugrik): Ne bántsd!

FÉRJ: Kit ne bántsak?

FELESÉG: Azt a vázát. Azt nem tőled, azt a mamámtól kaptam.

FÉRJ (óvatosan teszi le a vázát): Hányszor írtál neki?!

FELESÉG (mélabúsan): Frici, te akkor oly roszszul bántál velem...

FÉRJ: Mikor?

FELESÉG: Most két éve. Tudom... (Zokog.) Megcsaltál...

FÉRJ: Én?

FELESÉG: Annyit szenvedtem! Oly féltékeny voltam!

FÉRJ: Te?

FELESÉG: Igen... és Gorszky véletlenül épp akkor jött haza valahonnan... izé... Afrikából és sokat beszélt nekünk a zsúrokon a vadászkalandjairól. Óh igen érdekesen...

FÉRJ (kajánul): Képzelem!

FELESÉG (ártatlanul): És hívott, szegény, nézzük meg a gyűjteményét a budai villájában. Micsoda gyűjtemény! Hát tudod, egyszerűen nagyszerű... csupa ausztráliai fegyverek Amerikából és amit ő maga lőtt: három bengáli jegesmedve Afrikából...

FÉRJ (a száját tálja): Bengáli jegesmedve Afrikából?

FELESÉG (siet): Roppantul ritka példányok és tudhatod, én mindig érdeklődtem az ily tudományos dolgok iránt...

FÉRJ: Te?!

FELESÉG: Igen, én, no mit bámulsz? Én ezuttal is tanulni akartam, hát elmentem az Elemér, akarom mondani, a Gorszky lakására.

FÉRJ: Hah, elmentél a lakására?!

FELESÉG (ájul): Megtiltom, hogy rosszat gondolj...

FÉRJ: Mit csináltál annál a gazembernél?!

FELESÉG (sikolt): Ez nem nobilis... ne bántsd a boldogultat!

FÉRJ: Mit csináltál ott annál a boldogultnál?!

FELESÉG: Mit? Hát ő mutogatta...

FÉRJ (gyanakvó dühvel): Mit mutogatott?!

FELESÉG: Az érdekességeit. Azokat a bengáli jegesmedvéket. Micsoda medvék! Várj csak... egy... kettő... három... négy...

FÉRJ (dühöng): Te, ha még egy jön... Hazudsz! Hazudsz!

FELESÉG: Ne rugdald a zongora lábát. Azt is a mamámtól kaptam.

FÉRJ (letörli a kabátja ujjával): Beleőrülök!

FELESÉG (sztoikusan): Mondom, a te hibád. Te akkor nagyon elhanyagoltál. Tudom. Megcsaltál!

FÉRJ: Ugyan már, mikor érnék én rá téged megcsalni?

FELESÉG (sóhajt): Én nobilisabb vagyok s nem teszek neked szemrehányást. De nagyon boldogtalannak éreztem magamat s így bizonyos költői barátság fejlődött ki kettőnk közt. Szóval, olykor irogattunk egymásnak...

FÉRJ (fáradtan): Hány leveled van nála?

FELESÉG: Ah, egypár... Úgy harminc-negyven... Frici, ne merj rosszat gondolni!

FÉRJ (a homlokát törli): Mi az ördögöt gondoljak?

FELESÉG (erélyesebben): Azt, amit kell. Hogy én tisztességes asszony vagyok.

FÉRJ: Tovább. Meddig tartott ez a barátság?

FELESÉG: Eh, pár hét... mondjuk: félesztendeig...

FÉRJ: Gyönyörű! Nekem persze sohase említetted.

FELESÉG (szerényen): Te olyan elfoglalt ember vagy.

FÉRJ: És azóta, másfél év óta, többet egyáltalán nem leveleztetek?

FELESÉG: Esküszöm, nem! Sőt többet mondok: másfél év alatt tízszer is írtam neki: küldje vissza a leveleimet. Azt hiszed, megtette? Mind ilyenek vagytok ti férfiak, pfúj, gyalázat!

FÉRJ (megáll): És semmi kompromittáló sincs ezekben a levelekben?

FELESÉG (önérzetesen): Sérteni akarsz?

FÉRJ: Dehogy is akarlak, de hát mért aggódtál úgy értük?

FELESÉG: Miért? Mert korrekt asszony vagyok s mint a te feleséged nem türhetem, hogy csak egy sor még oly közönyös írás is legyen tőlem egy idegen férfi lakásán.

FÉRJ (ásit): Ez korrekt álláspont. Szóval, ezekért a levelekért mentél ki a villába. Helyes. De hát hogy tudhattad, hogy hol vannak?

FELESÉG: Nagyon egyszerű. Még régebben egyszer ő maga mutatta meg nekem, hogy az empire-sécrétaire sok fiókja közül melyikben őrzi a leveleimet. Mily szerencse, úgy-e Fricikém?

HERCZEG FERENC: FÉRFISZÍV CÍMŰ REGÉNYÉT AZ ÚJ IDŐK KÖVETKEZŐ SZÁMÁVAL MEGKAPJÁK MINDAZOK AZ ELŐFIZETŐINK, AKIK A MILLIÓK KÖNYVE SOROZATRA KEDVEZMÉNYES ÁRON ELŐFIZETTEK

A Szinyei-Társaság kiállításából. Rudnay Gyula: Ut a kereszthez

megizzított magyar nyelv legtisztább formája, amely mentes minden utcai salaktól, akkor az olvasó előtt, aki elsősorban Herczeg Ferenc olvasója, nem kell bizonyítanom, hogy nála forma és tartalom teljesen egymásra találnak.

Ezért hiszem, hogy a *Herczeg Ferenc jubiláris díszkiadás*-nak nagyobb hatása lesz, mint az, hogy Herczeg olvasóinak táborát még jobban megnöveli s hogy minden magyar házban lesz egy könyvespolc, amely az ő műveivel ékes. Könyvei átlépik a térnek és az időnek azt a határát, amelyet elénk szab a sors. A tér határát átlépték azért, mert ő nem ismerte Csonkamagyarországot, hanem Nagymagyarország számára írta műveit. A mi időnkön pedig túl jutnak azért, mert nemzedékek fogják még olvasni, vagy a színpadról élvezni műveit, akkor is, mikor mi már nem leszünk.

Carlylenek igaza van: körül vagyunk véve csodákkal. Nem kell azokat a multban keresnünk. Itt jár közöttünk egy ember, naponta éppen úgy felkel, mint mi, éppen úgy jár társaságba, mint mi, éppen úgy olvas, vagy szinházat látogat, mint mi, éppen úgy politizál, ugyanazon a nyelven beszél s éppen úgy jár közöttünk, mint a többi emberek. De azoktól egyben mégis különbözik.

Ő a magyar halhatatlanságot hordja magában.

Herczeg Ferencnek hívják.

Bengáli jegesmedvék

— Jelenet —

Irta: **Pekár Gyula**

(Este tíz óra. A férj, egy őszülő, agyondolgozott kis ember, a szoba közepén áll s elképedve mered maga elé. A csinos fiatal feleség kétségbeesetten sír a kanapé sarkában.)

FÉRJ: Hát ez rettentő!

FELESÉG: Nem ... nem élem túl ...

FÉRJ (tompán): Szóval, leveleid vannak nála?

FELESÉG (a párnákba búvik): Holnap már az egész város tudni fogja ... Az ujságok ...

FÉRJ (leejti borzas cilinderét): És te most kint voltál ott ... annál az ... az öngyilkosnál?

FELESÉG: Értsd meg: ki kellett mennem ...

FÉRJ: Nem értem. Az én feleségem!

FELESÉG: Hallgass meg ...

FÉRJ (erélyes akar lenni): Megáll az ész! (Nagy léptekkel tapossa a szőnyeget.)

FELESÉG (szemrehányóan): Ne azzal a sáros cipővel ...

FÉRJ: Felelj! Igazold magadat!!

FELESÉG (ijedten): Mindjárt, Fricikém ... Jaj, hol is kezdjem?

FÉRJ: Tudom is én ...

FELESÉG: Hát igen ... már ez az egész nap oly szerencsétlenül kezdődött. Reggel a szabóné elfussolva

ÖTEZER KORONÁÉRT JUTNAK HERCZEG FERENC: FÉRFISZÍV CÍMŰ SZÉP REGÉNYÉHEZ AZ ÚJ IDŐKNEK AZOK AZ ELŐFIZETŐI, AKIK 30.000 KORONÁVAL A MILLIÓK KÖNYVE SOROZAT 6 REGÉNYÉRE ELŐFIZETNEK

Uj Idők 1926. 101. l.

kép

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 24 korona

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára
Negyedévre 12 korona

XXV. évfolyam | 1919 március 23. | 480 l. lap | 25. szám

Pókháló

Regény

Irta CSATHÓ KÁLMÁN 12. folytatás

— Igazán? — kapta fel a fejét Fonyódy. — Akkor hát...

Hirtelen ledobta magáról a felső kabátot, amelynek a zsebei ekkorára már az összes kiválogatott könyveket elnyelték (úgy, hogy még abban az esetben is biztosítva érezte őket a saját számára, ha történetesen veszekedéssel kellene távoznia a házból,) és egy lendületes mozdulattal karjába kapta a remegő Marischell kisasszonyt.

— Te édes, édes, drága mindenem... — búgta szerelmesen és ajka rátapadt az ajakára.

Marischell kisasszony szívéből egy csapásra elszállt minden keserűség. Boldog remegéssel simult a fiatalember karjaiba s hosszan, szenvedélyesen adta vissza a csókot, amelytől egyszerre kigyult és tüzelni kezdett az arca. A forróság végigfutott egész testén, a szemét lehunyta szédülten s a térde megcsuklott, mintha el akarna esni. Fonyódy egy karosszékhez lépett vele, leült és ölébe vette a remegő, a gyönyörűségtől csaknem síró teremtést.

— Édes leánykám! — suttogta gyöngéden s egyszerre hirtelen Marie Beaumarchais jutott eszébe meg Clavigo, amit éppen aznap délelőtt próbált a színházban.

— Ugyanaz a helyzet... vagy legalább is hasonló... — mondta magában. És most már nem volt szüksége semmire, mert egyszerűen a jelen körülményekhez módosította kissé a Clavigo szerepét, s ez könnyen ment neki.

— Ah, Istenem, — szólt azután egy legördülő könnycseppet törülve le az arcáról — ha én a magam ura volnék! Nem kellene nekem senki, csak te egyedül!... De hát...

Lemondóan legyintett a kezével, és sóhajtott hozzá fájdalmasan. Majd hirtelen erőltetetten derült hangba csapva át, túlhangosan kérdezte:

— Na de hol az a tea? Ne busuljunk, hanem éljük világunkat, amíg lehet...

Marischell kisasszony boldogan sietett leforrázni a teát és most már — meggyőződve szerelmesének ragaszkodásáról — egyszerre maga is jókedvű lett. Sürgött, forgott, csicsergett és ragyogott, szellemes volt és mulatságos, úgy, hogy Fonyódy egy pillanatra csakugyan rajta felejtette a szemét és azt gondolta magában:

— Szegényke! Milyen kedves!...

Átnyúlt az asztalon, két kezébe fogta a Marischell kisasszony arcát, aztán odahajolva hozzá — műsoron kívül, magánszorgalomból — egy szelid csókot cuppantott a szájára. Erre azonban már ő maga is meghökkent egy kissé önmagától és sietve szedelőzködni kezdett.

— Szent Isten! — mondta. — Már fél nyolc! Engem nyolcra vár az igazgatóm!...

Még búcsuzni kellett a szobában, aztán az előszobában újra.

— Mikor látom megint? — kérdezte a kisasszony az ajtóban, mialatt egy virágot tüzött a színész kabátjára.

— Holnap... nem lehet. Talán holnapután. Telefonozz holnapután délelőtt a színházhoz. Isten veled édes!

— Isten veled... drága!...

Marischell kisasszony becsukta az ajtót, aztán az ablakhoz szaladt, ahonnan le lehetett látni a villamos állomásra.

Ott állt a művész a szélben egyedül s időnként fel-felnézett a kivilágított ablakra, amelybe sötéten rajzolódott bele a kisasszony szilüettje.

— Marie Beaumarchais! — dörmögte magában. — Megtehetné azt a szívességet ő is, amit az tett Clavigonak, hogy mikor legközelebb erre sétálok, a temetési menetével találkozzam váratlanul... Hogy fogok én ettől a vén csoroszlyától megszabadulni?

X.

Irén körül mintha megváltozott volna az egész világ. A fájdalmas lemondást édes bizakodás váltotta föl a szivében, a nappalai tele voltak izgalmas várakozással, az éjszakái sejtelmes álmokkal. A kínzó reménytelenség máglyája, amelyen eddig a lelke pörkölődött, összezsugorodott a kétség halványan pislogó parazsává, és csak néha-néha lobbant föl egy-egy pillanatra, mintha kijózanító világával el akarná kergetni az egyre hatalmasabbá váló szines ábrándokat. De hiába, mert azokat most a szerelmes valóság őrizte, — egy élő hangnak a zengése, egy eleven mosolynak a ragyogása és egy erős kéznek a forró szorítása, aminek az emléke még ott keringett a vérében, még ott csengett a fülében, ott vibrált lehúnyt szeme előtt és ott égett remegő kezén, mintha még egy órája sem mult volna el, hogy Fonyódyval találkozott.

Pedig már eltelt azóta öt teljes nap.

Ez alatt az öt nap alatt különben a többi leány körében sem ült el még az izgalom, amit a művész látogatása keltett a szürke falak között. Fontoskodó arcocskák bújtak össze csillogó szemekkel minden sarokban, titkolózva suttogtak végnélkül való áradozással mindenféle kis csacsiságokat Róla, a Nagy Színészről, csereberélték egymással az autogrammjait és az impresszióikat, és mint valami szent ünnepre, úgy készülődtek a Clavigo előadására, amelyre öt másodemeleti páholyt váltottak megtakarított zsebpénzükből.

A Fonyódy-láz teljes erővel dühöngött, képeslevelezőlapokon a művész arcképei jártak kézről-kézre, s a kultusz főpapnője, aki az egész mozgalmat szította és szervezte, Simonyi Manci maga öt helyett izgult és lelkesedett, rajongott és áradozott, közben — mint legjobban értesült, és főszakértő — fantasztikus pletykákat terjesztve a Bálvány magánéletéről, amelyeknek a fele, amint az lenni szokott, félig önkényes kitalálás volt, félig pedig nagyítás.

Az Irén szivének azonban komoly és szent titka volt mindaz, ami a többieknek nem volt egyéb, csak gyerekes rajongásuk véletlen tárgya, bakfis-hóbort, vagy szeszélyes divat, aminek éppen úgy hódoltak, mint egy héttel előbb az amulette-gyűjtésnek, vagy még előbb a szerecsen-babáknak, amit mindenikük a zsebében viselt.

Irén úgy érezte, hogy megszentségtelenítené a saját érzéseit, ha csak legkevésbbé is beleelegyednék azokba a léha bolondságokba, amit a többiek a Fonyódy neve körül űztek és lehetőleg kivonta magát az egész mozgalomból. Ha a művésszel folytatott beszélgetéséről kérdezősködtek tőle, közönyös egykedvűséggel válaszolt, ha autogrammot vagy fotografiát mutattak neki, erőt vett szive hevesebb dobogásán és legfeljebb vállvonogató mosollyal bólintott rá egyet, a Clavigó-előadásra pedig azt mondta, hogy igen, ő is meg fogja nézni, de nem velük, hanem más, az iskolán kivül álló ismerőseivel.

Ilyenformán meglehetősen egyedül maradt, sőt még eddigi barátnője, Manci is megvonta tőle a bizalmát teljesen.

— Á, Irén olyan fád és nagyképű! — mondta. — Nincs érzéke semmi iránt... Túlkomoly, túljózan, valóságos fagyos szent. Brr! Mintha egy dézsa hideg vizet öntenének az ember nyakába...

De Irént nem bántotta ez sem. Lelke annyira telítve volt, hogy nem érezte hiányát senkinek, sőt még talán jól is esett neki, hogyha minél többet lehetett egyedül a gondolataival. Magányosan járt haza, megvárva, hogy a többiek elszéledjenek, de most már egyedül is a szinház felé vette az útját mindig, azzal az önmaga előtt is titkolt reménységgel, hogy sikerülni fog találkoznia Fonyódyval.

Öt napon keresztül esős, szeles idő járt, néha havazott is, a tél utolsó mérgét adta ki, mintha sajnálta volna, hogy nem kínozta meg eléggé az embereket, amíg módjában volt. Az ötödik napon azonban egyszerre csak kisütött a nap, langyos szél szaladgált az utcákon, a tócsákat keresve, hogy felszáritsa őket és a kék égen fehér bárányfelhők vonultak, mintha téli szállásukról tavaszi rétekre terelné őket láthatatlan pásztoruk.

Irén csendes, sétáló léptekkel mendegélt hazafelé a körúton. Élvezte a napsütést, az enyhe levegőt, a tavaszi hangulatot, örült az ibolyának, amit a sarkon árultak és a titkos sejtelemnek, amely azt suttogta a fülébe, hogy ma végre valóra fog válni a reménysége, — találkozni fog Fonyódyval.

— A próba bizonyosan eltart fél kettőig. Nem fogok sietni, mert akkor még nem lesz kinn... Ha késem, biztosabban találkozom vele, mert még diskurálni szokott egy kicsit próba után a többiekkel a kapu előtt...

Hogy az időt töltse, megállt egy könyvesbolt kirakata előtt és böngészni kezdett az ujdonságok között. Itt is a szindarabok érdekelték leginkább, és hogy jobban lásson, egészen közel hajolt az üveghez.

Alig állt ott egypár pillanatig, mikor észrevette, hogy egy férfi nézi oldalról és mindenáron a kalapja alá akar tekinteni. Nem nézett rá a tolakodóra, csak megfordult az ellenkező irányba és megindult. Az azonban ekkor egy gyors mozdulattal eléje toppant és mélyen megemelt kalappal rákőszönt:

— Kezét csókolom, Irénke! Hát meg sem akar ismerni?

— Fonyódy! — A leány csak ennyit tudott mondani boldog meglepetésében, ebben az egy szóban azonban dalolt és zengett a mámoros, az ujjongó öröm. Gépiesen fogadta el a színész feléje nyújtott kezét, mialatt arcán a kréta, meg a bibor színe váltogatta egymást természetellenes gyorsasággal.

— Napok óta lesek és várok magára, — kezdte a színész, — de úgy látszik, más úton szokott hazamenni,... vagy nem ebben az időben...

— Rendesen villamoson járok, — felelte Irén, még mindig egy helyben állva. Remélte, kivánta, sőt kereste ezt a találkozást, amely most, hogy bekövetkezett, készületlenül találta mégis. A beteljesülésen érzett kábító öröm mélyén ott ágaskodott az ijedtség és a félelem, hogy valaki meglátja a művésszel, és ez nyomára vezethet a titkának másokat is. Az anyjától félt legjobban. Ha megtudja, elrontja a Fonyódyval való barátságát, mielőtt még kialakulhatna köztük valami.

Mindez egy pillanat alatt cikázott át az agyán s csodálkozott, hogy eddig eszébe sem jutott ez a félelem. Fonyódy beszélt:

— Akkor hát ma ennek a gyönyörű időnek köszönhetem a szerencsét, hogy gyalog sétál haza és találkozhattam magával... És ezt is a tavasz ajándékai közé sorozhatom...

Irén mosolygott.

— Igen... azaz... — észrevette, hogy tiltakozás nélkül fogadta el a bókot és ez zavarba hozta: — Csak arra értem, hogy szép idő van. Mert ami a szerencsét illeti és a tavaszi ajándékot...

— Megengedi, hogy egy darabon elkisérjem?...

A leány habozva adta meg a választ:

— Ha nem tartóztatom föl ezzel...

Megindultak, mire Fonyódy újra kezdte:

— Hiszen mondom, hogy erre az alkalomra várok napok óta... Látni magát és beszélni magával...

Irénnek hirtelen eszébe jutott valami:

— De honnan tudta, hogy erre lakom?

Fonyódy mosolygott:

— Utána jártam. Tudakozódtam.

Az igazság az volt, hogy emlékezett rá, hogy mikor Manci az autogrammot kérte, merre felé távozott a két leány a szinháztól. Irén azonban elhitte, amit hallott és arcát rózsásra festette az öröm:

— Igazán?... De hát csakugyan gondolt rám azóta?

Annyira a szivéből fakadt ez a kérdés, hogy meg se gondolta jóformán, mit mond ezzel egyszersmind. A szinésznek elég is volt rá, hogy rögtön ebből a hangból feleljen:

— Azóta mindig... és egyedül magára. Csak magára egyesegyedül...

Irén szivdobogva hallgatta ezeket a vallomással felérő szavakat és halk kis sóhaj rebbent el az ajkáról, amint piruló arcát lesütötte. Egy pillanatig hallgatott, aztán, nem merve ezen a nyomon tovább fűzni a társalgást, amely túlgyors tempóban haladt arra felé, ahová az ő érzése szerint csak hosszabb ismeretség után lehetett elérkezni, másra terelte a szót:

— Tudja, hogy azóta, mióta nálunk járt, az egész képezde Fonyódy-lázban van? A leányok nem beszélnek másról, csak magáról. Mindeniknél ott van a maga autogrammja és az arcképe...

A szinész elégedett mosollyal bólintott:

— Kis leányok! Édes kis leányok! — sóhajtott egyet ő is, mintha elszállt első ifjúsága után küldene

A Hadviselt Művészek kiállításából. Rudnay Gyula: Kompozició

nem tagadom, eleinte mulattatott is az intrika. De aztán — ! Aztán megszerettelek, ahogyan soha még embert nem szerettem és ekkor a szívem elpártolt Chigitől és melléd állott. Chigi úr dicséretére kell mondanom, hogy nem erőszakolta tovább a dolgot és nem kért tőlem többé kémszolgálatot. Ha veled még beszéltem a pápaválasztásról, csak azért tettem, hogy mindennap láthassalak. És amit akkoriban tanácsoltam neked, az becsületes és jó tanács volt. Agostino úr tudta is, hogy szeretlek — ő annyira élesszemű, hogy semmit sem lehet eltitkolni előtte — de nem volt rád féltékeny. Nagyon különös ember, mintha nem is olasz vér folyna az ereiben. Chigi úr filozófus. De jött a végzetes éjszaka, mikor az urbinoi herceg betört a házamba. Óh, de másnak, de egészen másnak képzeltem én azt az éjszakát! Én már akkor nem bírtam a szenvedélyemmel és megtettem azt, amit soha életemben nem: megtagadtam a büszkeségemet és felajánlottam magamat neked. Nem kellettem! Édes, drága szívem, te megmagyaráztad nekem, hogy mért kellett engem visszautasítanod.. Én ugyan máig sem értem még, de azt hiszem ez azért van, mert nálunk máskép gondolkoznak a szerelemről, mint ti nálatok. Annyit azonban tudok most már, hogy nem gyülöletből ragadtad ki magadat a karjaimból. Akkor éjszaka azonban nem értettem semmit, azt hittem, te játszottál velem és most nevetsz rajtam, azt hittem, csak azért hazudtál nekem némi vonzalmat, hogy fölhasználhass engem a politikai céljaidra. Micsoda éjszaka volt az! Őrjöngő voltam és hajnalig fetrengtem a padlón és vertem a homlokommal a köveket. — Úgy hallottam Cardulo úrtól, hogy a te hazádban a nők keveset beszélnek és mindig illemtudók. De én nápolyi leány vagyok, édesem, én nem birok magammal ha szeretek, még kevésbbé ha gyülölök! Mindenesetre meghaltam volna azon a rettenetes éjszakán, ha nem tartott volna életben a bosszú reménye. Nagyon gyülöltelek akkor, szegény, drága szerelmem, de az én gyülöletem nem volt egyéb, mint öngyilkos szerelem. Attól kezdve én megint nagy buzgalommal szolgáltam Chigi urat, mindent elárultam neki és talán odaadtam volna az ifjúságomat is, csakhogy meghiúsítsam a terveidet. És gyilkosokat is fogadtam ellened, pedig akkor is szerettelek és midőn pénzt adtam nekik, tudtam, hogy a fegyverük a te drága szíveddel együtt át fogja döfni az enyémet is.

Fiametta elhallgatott, majd kis szünet után igy szólt:

— Sokat szeretnék még mondani, de nem tudok beszélni, ha ilyen némán fekszel előttem. Olyan vagy, mint a halott és a szivem most megint nagyon fáj. Kérlek, bocsáss meg nekem. Ha meg tudsz bocsájtani, akkor én leszek a legboldogabb nő a szentatya államaiban. De ha nem akarsz, akkor ölj meg, mert én a te tulajdonod vagyok, de ne légy ilyen hideg és szomorú!

Tamás azonban most sem mozdult meg.

— Nagyon haragszol rám, — kezdte újra Fiametta — és haragodban megfogadtad, hogy soha többé nem szólsz hozzám. Az ilyen esküvéseket azonban nem tartja számon a Madonna, ő mindig a szerelmesek boldogságát akarja. De ha nagyobb benned a büszkeség, mint a szánalom, akkor ám maradj hű a fogadalmadhoz, ne is szólj hozzám, csak nyisd ki

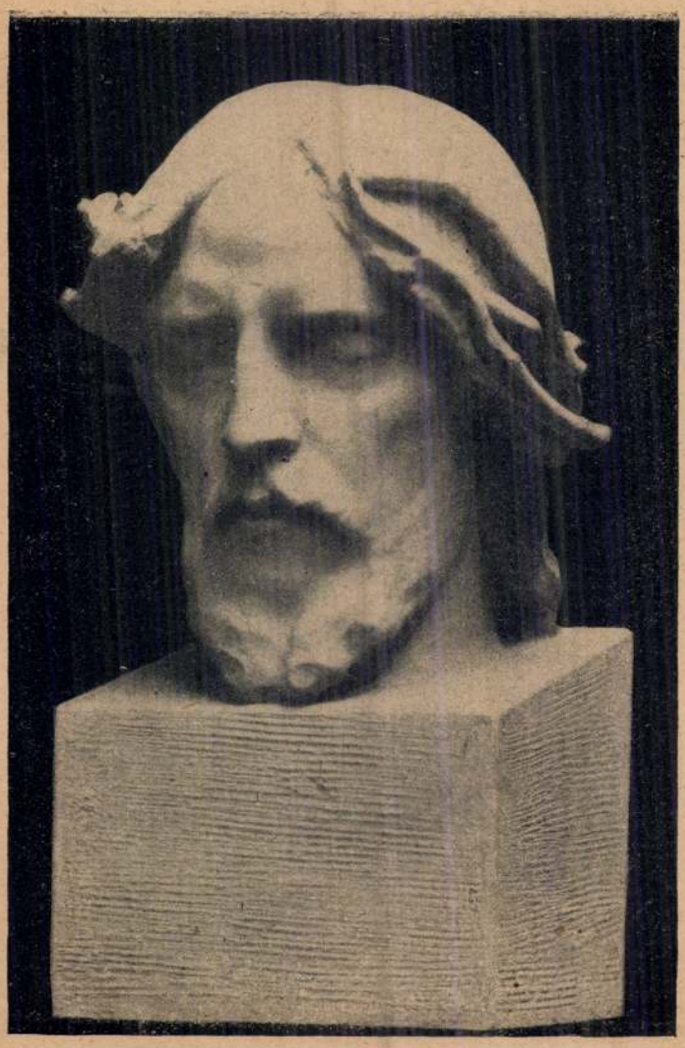

A Hadviselt Művészek kiállításából. Vass Viktor: Krisztus

a szemedet, hogy tudjam, szabad élnem és mosolyogj reám, hogy tudjam, megbocsájtottál.

Az apátúr azonban halottként feküdt. Az ő vérig sértett hiúsága rajta feküdt, mint egy óriási ragadozó a leütött prédáján és nem engedte, hogy megmozduljon.

Fiametta, aki mindeddig a szőnyegen térdepelt, fölkelt és egy ideig habozva nézte a beteget. Aztán lehajolt hozzá, a füléhez szorította a száját és halkan susogta:

— Lásd, Tamás, Agostino úr azt mondta, a patriárka legalább még hat hónapig fog itt maradni, mert ő lesz bolognai kormányzó... Hat hónap, Istenem, egy egész élet! Add nekem azt a hat hónapot, Tamás! Szent Ceciliára esküszöm — ő az én védőszentem, mert engem csak Rómában hívnak Fiamettának! — esküszöm: én még soha nem szerettem senkit... Kurtizán vagyok, de soha még nem szerettem... Voltak kedveseim, de egyiket sem szerettem, Agostino urat sem, pedig ő mindig jó volt hozzám... És ha veled nem találkozom, akkor talán elmulik az életem anélkül, hogy megtudtam volna, mi az: szeretni. De téged szeretlek, neked odaadom az ifjúságomat, fölvirágozom vele az életedet és meglásd, hat hónapba több boldogság fér bele, mint Philemon és Baucis száz esztendős életébe és meglásd, ezért a hat hónapért érdemes volt megszületnünk!

És miután megint nem kapott semmi választ, egyszerre láng csapott a szívébe és a remegő két karjával átkapta Tamás nyakát és a szenvedélytől lobogva mondta:

— Te bolond, te bolond, mert győtresz mind a kettőnket; hiszen tudom, hogy te is meghalsz a szerelemtől!

De a hiúság görcse még mindig megmerevítette Tamás testét és lelkét.

Kopogtattak az ajtón. Fiametta ijedten felszökött.

Öreg pap dugta be a fejét:

— A főtisztelendő patriárka úr jön!

És megint betette az ajtót.

Fiametta kétségbeesetten nézett Tamásra, mintha a muló másodpercekkel elfolyna a szíve vére is.

— Nem akarsz szólni? Nem akarsz rám nézni?

Semmi válasz.

— Azt akarod, hogy elmenjek?

Csend.

— Soha ne lássalak többé?

És szünet után még egyszer, könnyek közt fuldokolva:

— Soha? Tamás, soha?

De már jött a patriárka úr és Fiamettának mennie kellett.

20.

Te, boldog Róma, soha nem is sejtetted, hogy álmodban egykor minő veszedelem árnyéka vonult el fölötted!

Ha nem Lorenzo il Magnifico fia, hanem a szatmármegyei kerékgyártó fia vonul ünnepi menetben a Vatikánból a Lateránba, akkor talán ma is csorba még a koronád.

Akkor a világ medencébe gyűlt aranya nem ékesíti kőhomlokodat halhatatlan freskókkal, mozaikokkal és stukkókkal, hanem keresztény katonák mezteleneségét ruházza fel. A tüzes érc nem szoborművek, hanem ágyúk egyűgyű formájába dermed. A Tiberis száz márványoszlopos palotája helyett lapos és komor várak emelkednek a Száva iszapos partján.

Ha nem X. Leo lesz pápa, akkor a klasszikus szárnyas paripa páncélos lovas alá kerül, a színek és formák géniusza katonasorba áll.

Midőn Medici Giovanni fölvette a X. Leo nevet, azt mondta: „Élvezzük a pápaságot, mivel nekünk adta Isten!"

Ünnepi vonulása a Lateranba a pontifex maximusszá lett római cézár diadalmenete volt.

Itália fölébredt középkori aléltságából és fölismerte magában a világ hajdani császárnőjét. És a hajdani pogány istenek is föleszméltek álmukból és visszatértek az ő városukba.

A diadalmenetet a római művészek rendezték.

A pápa előtt lovagoltak a főurak és a szentszék hűbéresei, köztük a Colonnák, Orsinik, Contik, Savellik, Caffarelik és Gaetanik, a Baglionik, Esték, Medicik, Roverek, Varanok, Strozzik, Soderinik...

Családok, amelyeknek oroszlánszájában vergődött Itália egy-egy darabja. Köztük voltak az olasz föld és talán az egész világ legedzettebb katonái, legravaszabb cselszövői, legvérengzőbb zsarnokai, legmerészebb kalandorai és legvadabb gonosztevői.

És a prelátusok lovas serege! Több száz püspök, érsek és kardinális, utolsónak a sorban, aki rangban első: Bakócz patriárka. Félelmetes energiájú, büszke, finom és elmés férfi- és aggastyánfejek, ők Itália nagy államférfiai, szónokai és költői, a híres mecenások és gyűjtők.

És legvégül, tarka ruhás svájcijai közt, X. Leo, arany palástban, tiarával a fején, a dicsőségtől ragyogva, élvezve a pápaságot, melyet Isten neki adott.

Rudnay Gyula

Rengeteg múlik a rendőr viselkedésén

folytatás az 1. oldalról

A költség- és létszámemelés nem hozta meg a kívánt eredményt, ekkor változtattak a stratégián, nevezetesen: a fő hangsúlyt a megelőzésre helyezték. Eredményét tekintve, ez járhatóbb útnak bizonyult.

A hatékonyság fokozása érdekében jó kapcsolatokat alakítottak ki a lakossággal, főleg a fiatalokkal. A velük folytatott beszélgetések várakozáson felüli sikerekkel jártak, és igencsak előnyére változott meg a lakosságnak a rendőrségről alkotott képe. Az együttműködés nyomán kellemesebb társadalmi környezet alakult ki, amelyben jóval könnyebb élni és dolgozni.

Itteni tapasztalatait összefoglalva kiemelte, hogy *dr. Fazekas Attila* rendőr ezredes, megyei főkapitány modern rendőrséget próbál megteremteni, amelynek legfontosabb eleme a rendőrök viselkedésének megváltoztatása. Törekvéseiben a polgámesterek is támogatják. El kell érni, hogy az emberek ne féljenek a rendőröktől, hanem tiszteljék őket. A rendőrség céljai nyilvánosak, munkájuk az állampolgárok érdekében folytatott program. A lakosság nagyban megkönnyítheti ezt, ha átvállal bizonyos munkákat és felelősséget.

A kanadai szakember elismeréssel szólt arról a komputerprogramról, amely nemcsak az ujjlenyomatot, hanem a tenyérlenyomatot is képes vizsgálni, és mi — Kanadát is megelőzve ezen a téren — rendelkezünk ezzel a technikával. Utalva a '96-ban esedékes világkiállításra, a vendég megemlítette, hogy — megfelelő felkészülés után — Magyarország vonzani fogja a turistákat, akik, ha jól érezték magukat — ahogyan most ő és felesége —, a későbbiekben évről évre visszatérnek hozzánk.

Gordon Jared úr a hallgatóság elé tárja tapasztalatait
FOTÓ: ILLYÉS CSABA

Európa-toborzó trombitásoknak

Az I. Szolnoki Nemzetközi Kiállítás és Vásár biztosítója az egyre népszerűbb Európa Biztosító Rt. Kedvezményes ajánlatukat egyébiránt a vásári belépők hátoldalán kínálják. Három évvel ezelőtt, amikor a francia tulajdonú biztosító megjelent a szakmai porondon, a világ tévéhálózataiban Maurice André, a világhírű francia trombitaművész fújta a szignáljukat. Számos ügyfél számára ez a vonzó belépő jelentette az első kapcsolatot az európai szintű biztonsággal. A reklámfilm végén ez a felirat állt: „folyt. köv."

Nos, itt a folytatás. Az Európa Biztosító Rt. a vásár alkalmából meghirdeti a trombitások versenyét, melynek során értékes jutalom vár a helyezettekre.

Jelentkezni Pintérné Fodor Mária hálózati igazgatónál lehet a cég központjában, melynek címe: 5000 Szolnok, József Attila út 22-24. Telefon: 56/371-186. A trombitaverseny döntője a szolnoki tiszaligeti sportcsarnokban lesz augusztus 28-án este.

Valamennyi versenyző kedvű fúvóst ezúton trombitál össze az Európa Biztosító Rt.!

VONAL MÁSIK VÉGÉN A JÁSZ-COM

Alapítvány nélkül nem megy

Meglesz, ígéri magabiztosan Papp Zoltán, a JÁSZ-COM Rt. ügyvezető igazgatója. A munkakezdés „fizikai lehetősége" ugyanis megvan, a tervek többségében készen állnak, a kivitelezők is rajtra készek, már csak a jogi háttérnek kell megszületnie.

KÖVECSES FERENC

Beszélgetésünkre a Jász-Com Rt. ügyvezető igazgatójával *Papp Zoltán*nal azért kerítettünk sort, hogy a jászsági emberek a sok mendemonda után végre első kézből kapjanak hiteles tájékoztatást arról, hogy végül is mikor csörren meg lakásukban a telefon.

Mint megtudtuk, valóban lesz késés, de ez nem az önkormányzatok által létrehozott részvénytársaság hibája. A távközlési törvény ugyanis idén július elsején született meg, és ennek értelmében csak a 90 napos határidőn belül kell, hogy kiírásra kerüljön kötelező jelleggel a jászberényi primer körzetre vonatkozó koncessziós pályázat. Azonban hiába van meg a törvény, ehhez még 18 miniszteri rendelet hiányzik...

No, de nézzük szép sorjában, hogyan is jutottak el idáig a szervezők, mi is történt az országban a telefonfejlesztés ügyében, mely a Jászságban lakókat is érintheti.

Május 4-én volt a fordulópont. Ekkor született meg ugyanis a szándéknyilatkozat, a Matáv, a SWISSCOM (a svájci távközlési ipart képviselő cégek ipari egyesülete), a SWISS PTT (ez a mi Matávunknak megfelelő svájci távközlési szolgáltató cég) és a Jász-Com Rt. részvételével a jászsági telefonhálózat fejlesztésére.

A május 4. szerencsés időpont volt, ugyanis a távközlési miniszter által kiadott határidő szerint ugyanezen hónap 10-ig lehetett leadni a koncessziós kezdeményezéseket az úgynevezett primer körzetekre. Így az összes érintett önkormányzat az adott körzeten belül beadta kezdeményezését, a Jász-Commal közösen. Ezek után a miniszter megtette felhívását az önkormányzatok felé...

A május 4-i szándéknyilatkozat után előszerződést kötöttek a résztvevők, melyben a vegyes társaság létrehozásának feltételeit rögzítették. Ebben a társaságban minden érintett részt vesz, sőt a finanszírozó bankok is szándékoznak alaptőkét jegyezni benne. A két bank közül — melyekkel tárgyalások folynak — az IFC (a világbank fiókintézete) már írásban nyilatkozott a finanszírozási alapfeltételekről, az EBRD, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank e hónap végén nyilatkozik, hogy részt kíván-e venni a fejlesztésben, és ha igen, milyen feltételekkel.

Augusztus 19-én a Matávval gyakorlatilag sikerült megállapodni, rögzítették, hogy a Jász-Com Rt. indul a koncessziós pályázaton. Amennyiben azt megnyeri, a távközlési vállalat átengedi a szolgáltatási szerződés megkötését az időközben létrejövő vegyes társaság számára.

Mi lehet a tárgyalás kritikus pontja? Az, hogy mindkét bank — egyébként helyesen úgy látja, hogy az összes érintett fél által létrehozott vegyes társaságnak kell megszereznie és élveznie a szolgáltatási jogot, valamint ellátnia az üzemeltetési és működtetési feladatokat. A gond az, hogy a Matáv erről másként vélekedik: „nemzeti szolgáltatási jogánál" fogva ragaszkodik az üzemeltetéshez. Csakhogy az új távközlési törvény szerint ez a jog már nem létezik. A JÁSZ-COM Rt. azonban hajlandó az együttműködésre.

Jó, jó, mondhatja erre az egyszerű telefonigénylő. Ezek mind szavak, de hol vannak a tettek? Ezekre a kérdésekre is választ kaptunk Papp Zoltántól.

— A JÁSZ-COM Rt. megszerezte a teljes térségre szóló elvi építési engedélyt. Ennek nagy jelentősége van, ugyanis csak az végezhet konkrét kivitelezési tervezést, aki ennek birtokában van. Építtetni pedig csak az építtethet, akinek kiviteli tervei vannak. Már rég megkezdtük a részletes kiviteli tervek készítését, és jelen pillanatban ezek hatósági jóváhagyására várunk.

Jászalsószentgyörgy részletes kiviteli terve már kész, valamint az ábrán látható, két, optikai kábellel megoldott hurokból az első kiviteli terve is elkészült. Azaz, a Jászdózsától Tarnaőrsön, Jászárokszálláson és Jászágón átvezető hurok és azok hálózati terve. Egyébként a két hurok a Nagykáta felől Jászberénybe érkező országos optikai gerinchálózatra kapcsolódik majd egy jászberényi digitális központtal. A másik hurok (az ábrán II. számmal van jelölve) Jászberényből indulva éri el Jásztelek, Alattyán, Jánoshida, Jászalsószentgyörgy, Jászladány, Jászkisér, Jászivány, Jászszentandrás, Jászapáti helységeket, sőt más településeknek is csatlakozási lehetőséget nyújt.

Jó hír a telefonra váróknak, hogy egy primer körzeten belül, jelen esetben a két hurokra eső helységek, azaz a Jászság, egy körzetszámot kap, így a jászberényi központtal a jászsági telefonbeszélgetések mind helyinek számítanak majd, ami a telefondíjak szempontjából nem elhanyagolható. Egyébként az említett 18 miniszteri rendelet között lesz olyan is, amely éppen ezeket a körzetszámokat és a tarifákat határozza meg országos szinten.

Szándékosan beszélgetésünk végére hagytuk az embereket legjobban érdeklő kérdést, a határidőt. A részvénytársaság vezetője erről úgy nyilatkozott, hogy ha felállnak a vegyes társaság októberig, akkor reményt lát — mivel a tervek készek — az első szakasz jelentős részének idei megépítésére. Ettől azonban még nem fognak megszólalni a telefonok, de körülbelül tizennégy hónap alatt teljesen elkészülnek az egész rendszerrel, mellyel már csak a kész optikai gerincre kell rácsatlakozni. A munka felgyorsítása érdekében a területet hat körzetre osztották, melyen terveik szerint egyszerre hat csapat fog dolgozni.

Az igazgató türelmet kért a várakozóktól, s mint mondta, ne higgyenek a mendemondáknak, ez egy biztos befektetés, és aki igényelte, meg is kapja telefonját.

— A Jász-Com Rt. minden tevékenysége, így a pénzügyi is, teljesen független a Jászsági Telefonfejlesztési Alapítvány működésétől. Az igénylők befizetéseit az alapítvány számláján gyűjtik, és azt egy öttagú kuratórium kezeli — mondta el az igazgató. — Erre az összegre egyébként azért van szükség, mert a törvények előírása alapján a teljes bekerülési költség 25 százalékával a térségnek is „be kell szállnia". Ha ez a körülbelül 200-250 millió forint valamilyen oknál fogva visszafizetésre kerülne, nem lenne jogalapja hitel fölvételének, melyből végül is meg fog épülni a rendszer.

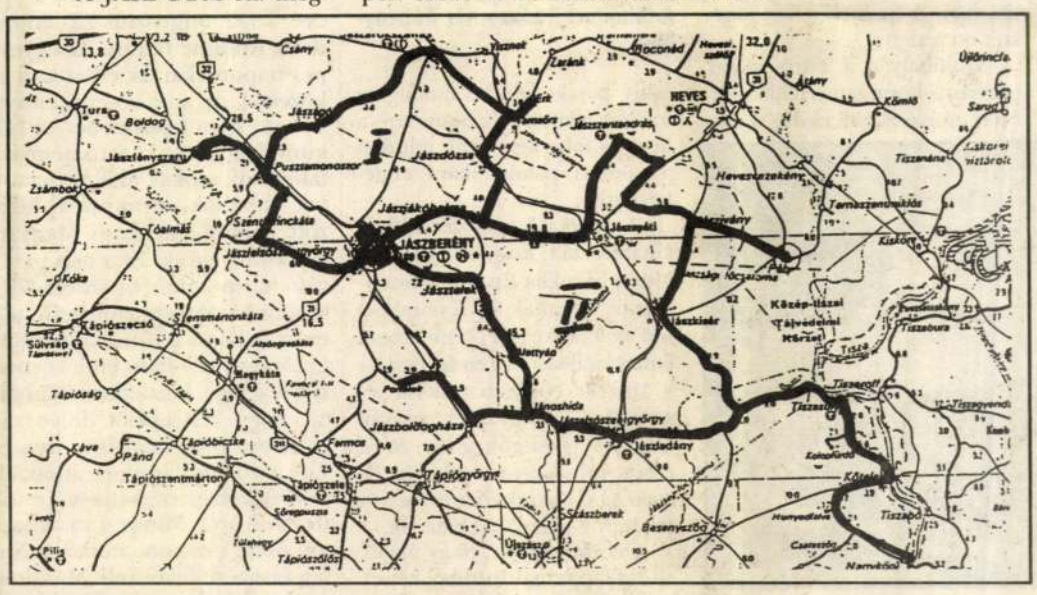

A Jászság településeit „fölfűző" két üvegszálas hurok tervezett nyomvonala

Pilanatfelvételek a jelenről — múltunk és jövőnk közt

MOLNÁR H. LAJOS

Politikai tájékozottság

A minap véget ért Tisza menti fesztivál („szabadelvűek a népi kultúráért") résztvevőit, illetve azok szálláshelyét kerestem Tokajon. Az egyik szálloda- gyanús épület mellett parkoltam (nagy nehezen, mert a keskeny utcának pont a közepe volt feltúrva), aztán kiderült, nem is tévedtem éppen olyan nagyot. A recepciósnak mondom, hogy az SZDSZ szervezésében van éppen errefelé ez a rendezvénysorozat, esetleg nem épp itt vannak elszállásolva a résztvevők? De igen, kapom a határozott választ, majd a kérdést: Önnek is foglaltak előre szobát? Remélem, válaszoltam erre, hisz egy hete „jeleztem részvételi szándékomat". A szállodás elém tol erre egy listát, keressem meg rajta a nevem. Szemüveg ugyan nem volt nálam, de elég nagybetűs volt a kézírás ahhoz, hogy felismerjem legalább a H-t a név közepén. Egy betoldott közbülső betűt rögtön észre is vettem, de akármilyen távolságra is tartottam szememtől a papírost, inkább tűnt B-nek... És mintha egy Zacsek nevű illető is szerepelne a vendégek között. Bizony, Zacsek és nem Hacsek, válik bizonyossá számomra, amint megpillantom, hogy a nevezett személyiség éppen elegánsan baktat le a lépcsőn.

Én már semmin sem lepődöm meg, fél napja nem hallgattam a rádióban a híreket, elképzelhető, hogy Zacsek úr is benevezett az SZDSZ-es táborokba. Tény viszont, hogy a lista szerint számomra itt nincs hely. Megtudom, hogy még két szálló van Tokajon, talán oda soroltak be. Sorba veszem ezeket is. A szöveg indítása részemről ugyanaz: az SZDSZ szervezésében van éppen errefelé egy rendezvénysorozat... A válasz is hasonló: igen, tudnak róla, nézzem meg a listát. Persze, az eredmény sem lehet más: nem szerepelek a kiválasztottak között. Végre a harmadik helyen valamivel többet tud a szállodai ágyak osztogatója: uram, nem véletlenül Magyar Út Köröket akart mondani? Merthogy azoknak is éppen most van Tokajban rendezvényük...

Nos, ez már meglepő. Vagyis nem az, hogy ezek egyszerre kerültek ide, hanem inkább az úgynevezett köznép tudatlansága (érdektelensége?): statisztikailag nem mérvadó „felmérésem" szerint három emberből egy sejti, hogy van különbség az SZDSZ és a Magyar Út Körök között...

Újságírói tájékozottság

Ülök a fotós kollégámmal a gávavencsellői kastély parkjában egy asztalnál, az érkezés utáni megkönnyebbülés sörét kortyolgatom (nem mellékes, hogy magam vásároltam). Vita tárgyát képezhetné, ki ült oda előbb: mi vagy a nagy porral érkezett fővárosi Menő Újságíró a maga Profi Fotósával? Mindegy, a park nagyon szép, a sör hideg és finom, a hangulat jó, a ránk váró élmény gazdagnak ígérkezik, bizonyára mindenkinek jut belőle. Nem bosszant egyáltalán, csupán észreveszem, hogy a Tisztelt Kolléga mennyire fontosnak tartja magát, asztalához/lunkhoz hozat két pár virslit (nyilván, potya), miközben jelentőségteljesen falatozik, odarendelteti a szervezőt, és azon igényét mondja el már-már parancsként, hogy hordozzák őt végig azon házaknál, ahol a vendég-nevezetességek éppen népiesen kotyvasztanak.

Kérdi erre a fotós munkatársam: hallod, ezeket viszik, nem megyünk mi is? Nagyon nincs mehetnékem (több okból is), de a kollégát megértem, és sajnos azt is, hogy ő nem mer szólni. Szólok hát én nagy könnyelműen azon megfontolatlanságból fakadóan, hogy úgy is jó a hangulat: kolléga úr!... Úgy tesz, mintha nem hallaná. Megismétlem, mire megtisztel egy leereszkedő pillantással, és innen sajnos már számomra nincs visszaút, bemutatkozom (ő nem) és tisztelettel megkérdem: zavarná-e, ha a fotós kollégám velük tartana? Érzem a tekintetéből, hogyan nyílik meg alattam a föld, de mese nincs, most már köpni nem lehet, csak nyelni. Lenyelni a pökhendiségét: — megmondom őszintén, hogy zavarna.

Nos, öregem, hallottad — mondom a munkatársamnak —, zavarnád az urakat, majd elmész egyedül... Rettenetesen picinek érzem magam. Provinciálisnak, porszemnek, pofátlannak... Ha jól meggondolom, még igaza is van a fővárosi Sajtófőnöknek, engem is zavarna, ha például ő akaszkodna rám, társulna be, vagy csinálna akármit a közelemben.

Kínos helyzetemen az segít, hogy „lőtávolon belül" megjelenik Tvrtko Vujity „haditudósítónk", akit sokszor hallhattunk a rádióban, amint a volt jugoszláviai frontokról számolt be, és jó néhányszor szerepelt a tévében úgy is, mint riporter, úgy is, mint interjúalany. Megkérdeztem, ráér-e beszélgetni, azonnal „kötélnek állt", átpakoltam a sörömet és a söröspoharamat a szomszédos üres asztalhoz. Közben még hallottam, amint Menő Újságíró megkérdezte Profi Fotósától: hát ez ki? (Mármint, aki elé letettem a diktafonomat.) Amaz meg emígy válaszol: gőzöm sincs.

Kezdtem rettenetesen piciknek látni a fővárosi kollégákat...

SZÍNPAD ÉS KATEDRA

Pantomim: hangtalan mozgásművészet

Szolnokon járt *Karsai Gizella* pantomimművész, akit nem csak az 1977-es Ki mit tud?-ról ismerhetünk, hanem jónéhány televíziós műsorból is. Most szolnoki fiatalok lelkes csoportjának tanított be egy darabot, e munka közben beszélgettünk.

THURÓCZY KATALIN

— Hogyan kezdett el pantomimmal foglalkozni?

— A gimnáziumi évek alatt két gondolat foglalkoztatott: katedra vagy színpad. Így aztán jelentkeztem az ELTE magyar—olasz szakára és a Színművészeti Főiskolára. Egyik helyre sem kerültem be, de nem is bántott igazán, mert a Nemzeti Színház stúdiójába viszont felvettek, a színpadi pályafutásom itt kezdődött.

— És a pantomim?

— Férjhez mentem *Karsai János* pantomimművészhez, s ez meghatározta az irányt. Előtte már tanultam tőle alapokat, de komolyabban csak az első két gyermek születése után kezdtem el foglalkozni a pantomimmal. 1977-ben az akkori Ki mit tud?-on két kategóriában indultam: pantomimmal a Mimikri együttes tagjaként, a másik fellépésem a „mai dal" kategóriában, énekes- gitárosként volt. Ezt követően kaptam működési engedélyt, s az akkor alakult Karsai MIM Rt. tagjaként kezdtem el a munkát. Jártuk az országot előadásokkal, sok külföldi utunk is volt. A legtávolabbi ország Korea volt, de Párizs és a moszkvai olimpia is emlékezetes, ahol mi voltunk a magyar gála főszereplői.

Azután itthon is kaptunk televíziós feladatokat, így készült például az Irka- firka, a Suli-buli, a Telemim vagy a Csepke. De volt az rt.-nek háromrészes önálló műsora is.

1979-ben kezdtem el tanítani pantomimot általános iskolásoknak Csepelen. A technikai részét a kicsik is el tudják sajátítani. A fontos az, hogy jó tartalommal töltsük meg a mozgást. A gyerekek számára tanfolyamként indult a képzés, de együttes lett belőle, amely Csip együttes néven azóta is működik. Most harminc gyerekkel foglalkozunk, de kitágult a korosztály. Eleinte csak ötödik osztálytól jöttek a gyerekek, mostmár a legkisebb nagycsoportos, s vannak olyan 25 év körüliek, akik már „öregnek" számítanak. Persze ezáltal részben nehezebb is lett a feladat: három különböző korosztályú csoportban foglalkoztatjuk őket, minden korcsoportnak más-más üzenete van, a világ felé. Fontos, hogy mindenki olyan feladatot kapjon, ami természetes. Nem „hozott" anyagból dolgozunk. Ötleteket a gyerekek is hoznak, de általában helyzetgyakorlatok során jön elő a téma. Van olyan, hogy „tartalmi" az ötlet, van, hogy zenei és olyan is, amikor több jelenetből jön létre egy gondolati közösség és egyszer csak darab lesz belőle. Sokszor az én fejemben születnek az ötletek, ilyenkor mindig testre szabottak a szerepek, azokra íródik, akik a közösséget alkotják.

— Mennyire fontos a közösség?

— Volt olyan szülő, aki éppen ezért hozta el a gyerekét. Hallotta, hogy milyen szeretet munkálkodik a csoportban. Erre épül az egész. Persze adódnak nehéz napok is, de a fontos az, hogy békesség legyen a szívekben, mert ha nincs egység, az kijön a színpadon. Most az Almássy téri Szabadidő Központban dolgozunk.

— A színpadi „rész" már megvan, kiderült az eddigiekből. Mi lett a katedrával?

— A katedra része öt évvel ezelőtt kezdődött. A Hallássérültek Országos Szövetsége közreműködésével sikerült: a hallássérült gyerekeknek testnevelés óra helyett beiktatták a pantomimot. Azt hittem, hogy természetes affinitásuk van a pantomim iránt, de fel kellett ébredni! Az egyik legnehezebb feladat, hogy elfogadtassam magamat, a műfajt és a munkát is. Enélkül nem megy, s ráadásul a munkával kell kezdeni, és csak menet közben derül ki, hogy élvezetes a pantomim tanulás is. Nagyon sok szeretetet kapok tőlük, a GIMI-MIM együttes tagjaitól.

A katedra és a színpad egyvelegéből jött létre az az Integrációs Pantomimes és Kézműves Alkotótábor, amit tavaly Diósjenőn, az idén pedig Szálkán szerveztem meg. A tábor lényege a halló és a hallássérült gyerekek közös munkája. Érdekessége, sőt haszna, hogy az integrációt nem csak úgy fogtuk fel, hogy a hallássérült közeledik a halló társadalomhoz, hanem megfordítva is. Az elmúlt évben huszonhatan vettek részt a táborban, az idén nyáron már negyvennyolcan. S mindezt a József Attila Szociális és Kulturális Alapítvány pályázata útján kaptuk. Ingyenes szállást, ellátást és a pantomimon kívüli programokat is. Nagyon hálásak vagyunk *Decsi Kiss Jánosnak* és feleségének *Marcsinak*, akik ezt a tábort létrehozták.

— Mire készül a közeljövőben?

— Van egy televíziós műsortervünk *Bocsoda* címmel. Ez a gyerekeknek szóló műsorterv komoly szakmai érdeklődést váltott ki annyira, hogy Hajdúböszörményben óvónők számára előadást és gyakorlati bemutatót is tarthattam. A műsor négy dimenziójából három saját: a mímes része, a dalok és a „csemegézés", a kézműves rész pedig *Sipos Zsóka* munkája. A műsor zenéjéről *Forrai Katalin* is elismerően nyilatkozott.

Januártól a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán fogok tanítani, a mimika és gesztus című tárgyat.

Próba közben FOTÓ: CSABAI

A KUNSZENTMÁRTONI TALMÁCSI CUKRÁSZDA

Itt lenne a nyár...

... ha a megyében nemcsak egy fecske lenne! Márpedig a Kunszentmártonban közismert és igen nagy népszerűségnek örvendő *Talmácsi József* cukrászdája választékával és magas minőségű termékeivel igencsak egyszál fecskeként működik szűkebb hazánkban.

Az ízlésesen berendezett kunszentmártoni Talmácsi Cukrászdában a 24 féle fagylalt mellett állandó jelleggel úgy ötven-hetvenféle sütemény is kapható FOTÓ: NAGY LÁSZLÓ

KÖVECSES FERENC

A jelenlegi tulajdonos édesapjától „örökölte" a szakma szeretetét, de magát a cukrászdát is. Üzletük a politikai helyzet függvényében kisebb-nagyobb megszakításokkal 1940 óta üzemel. Míg a papa ellátta édesszájú vendégeit, addig fiát szépen kitanította, kitaníttatta a mesterség összes fogására. Így Talmácsi József szép sorjában elvégezte előbb a vendéglátóipari, majd az élelmiszeripari főiskolát is. Mellesleg mestercukrászi címet kapott két fővárosi munkahelyén, a Vörösmarty és a Különlegességi cukrászdában végzett szakmai munkájáért. Képességeire már Budapesten felfigyeltek, ezért léphetett elő a Vörösmarty cukrászüzemének helyettes vezetőjévé.

Édesapja betegségének okán kellett hazaköltöznie Kunszentmártonba, de — mint mondja — nem bánta meg a változtatást, mert városában megbecsülik tevékenységét. Igaz, meggazdagodni nem tudott, de életét nem is ez a cél vezérli, mert ars poeticája szerint a gyors meggazdagodás helyett a minőséget kell választani. Egy vállalkozás — mint amilyen az övé is — csak így élhet meg hosszú ideig.

A cukrászdát nemrégiben teljesen felújították, az olasz gyártmányú hűtőpultok „roskadoznak" a finomabbnál finomabb süteményektől. De ilyen hosszú fagyipultot is ritkán látni. A mester ugyanis állandó jelleggel 24 féle fagylalttal és ötven-hetvenféle süteménnyel várja vendégeit. Mivel megkóstoltuk, bizonyíthatjuk, hogy nemcsak a mennyiség miatt „egy fecske" ez a cukrászda.

Talmácsi úr nem panaszkodik — mint oly sokan — a gazdasági helyzetre. Magas színvonalú szolgáltatásai és az ízlésesen berendezett helyiség miatt messze kilométerekről is jönnek törzsvendégei, hogy vasárnapi ebédjük mellé megvegyék a desszertet. Éppen ezért nemrégiben vásárolt egy új üzlethelyiséget Kunszentmártonban. Kérdésünkre, miszerint Szolnokon létesítene-e egy hasonló nívós cukrászdát, azt válaszolta, hogy ez ügyben már többen megkeresték, sajnos igazán komoly szándékú partnerre még nem akadt. Pedig, mint szakmabeli, igazán sajnálja, hogy az egykor messze földön híres Kádár cukrászda helyén csak butikok és egy éjszakai lokál működik.

Hát igen. Ebben — gondolom, szolnoki olvasóink sokaságával együtt — egyetértünk. Mi is sajnáljuk...

RUDNAY ÜNNEPSÉGEK PELSŐCÖN

A Túróc-pataktól Bábonyig

Pelsőc, a kis felvidéki település ünnepségsorozattal emlékezik nagy szülöttjére, *Rudnay Gyulára*, a méltán világhírű festőművészre.

Rudnay a legfogékonyabb gyermekéveit töltötte az egykori Gömör vármegye falvaiban. Elemi iskoláit szülőhelyén kezdte, majd a közeli Bején folytatta. Egész életét, művészetét végigkísérték az ottani emlékek. Trianon után a megcsonkított hazában keresi a gömöri dombok, lankák, szelíd patakok emlékét. Meg is találja, mégpedig Somogyországban, Bábonyban. Édesapja az egykori pelsőci kocsmáros emléke kísértette talán, amikor betért egy fröccsre *Vila Lajos* bábonyi vendéglőjébe. A táj, a hely varázsa rögtön rabul ejtette, megvette az épületet, híres képeinek jelentős részét ott festette.

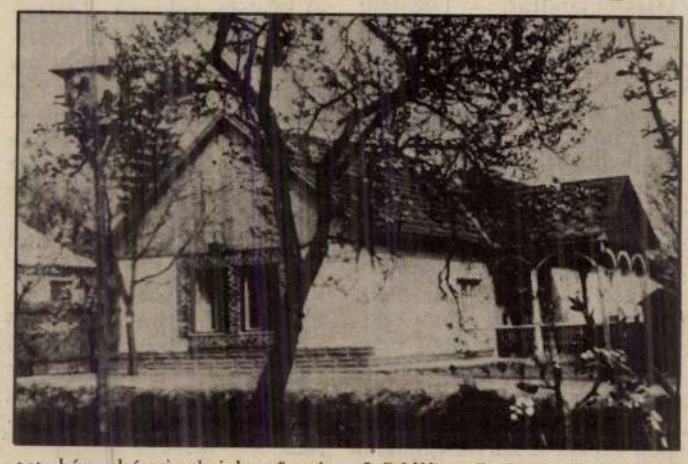

A felújított Rudnay ház Bábonyban

Szülőhelyén a Túróc patak partján töltötte a gyermekkorát, érett művészként pedig a Bábony patak csendes csobogása mellett alkotott. Bábony vize a kertjén folyt keresztül, minden a gömöri patakocskára emlékeztette.

A pelsőciek a közelmúltban elhatározták, hogy az új művelődési házukba Rudnay- monumentet állítanak fel. A dombormű avatásakor, szeptemberben, emlékkiállítást is rendeznek — a Magyar Nemzeti Galéria segítségével. Magyar és szlovák nyelven jelentetik meg *Bényi László* művészetörténész és *Tiszai Lajos*, lapunk főmunkatársa Rudnay Gyuláról írt könyvét.

Örvendetes hír, hogy újabb, eddig lappangó Rudnay képek kerültek vissza a család tulajdonába.

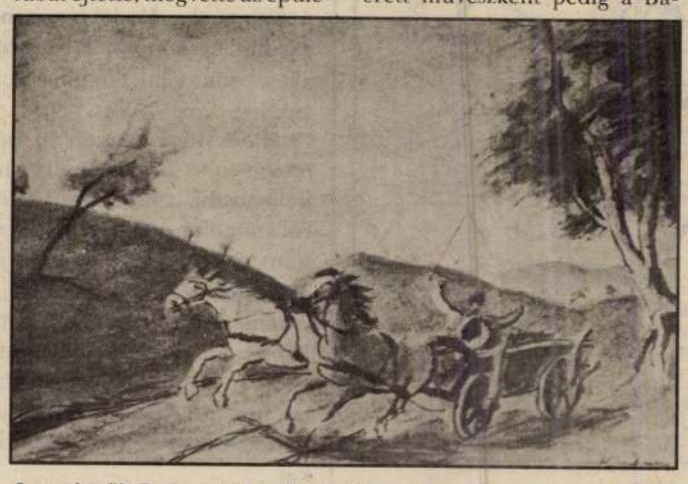

A megkerült Rudnay kép, a Vágtató lovak FOTÓ: TARPAI ZOLTÁN

ÁRAPÁLY

Kunok Egyesülete

KÖRMENDI LAJOS

Vasárnap délután megalakult Karcagon a Kunok Egyesülete. Az egyesület célja a kunok történetének, kultúrájának megismertetése, az azonosságtudat megőrzése. Feladatuknak tartják az alapítók a Nagykunságon és a Kiskunságon élőkkel, az onnan elszármazottakkal, valamint a kunok rokon népeivel a kapcsolatok ápolását. Szeretnének közös kulturális eseményeket szervezni, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok kialakításában közreműködni. Ápolni akarják az egy esztendeje elhunyt dr. Mándoky Kongur István turkológus emlékét, s egy, a tudósról elnevezett alapítványt kívánnak létrehozni. Nem véletlen, hogy éppen most hívták életre a Kunok Egyesületét: pontosan egy éve, 1992. augusztus 22- én hunyt el a karcagi születésű Mándoky Kongur István. Az egyesület alapítói éppen ezen a jelképes napon akarták elkezdeni a munkát, folytatni a maguk eszközeivel azt, amit a negyvennyolc éves tudós váratlan halála miatt már nem fejezhet be. Az 1239-ben Magyarországra érkezett kunok egymást követő nemzedékei évszázadokon keresztül oltalmazták azokat, akik befogadták őseiket; mint katonák a vérüket hullatták, olyannyira, hogy számuk erősen megfogyatkozott, s mára igaz, hogy Magyarország legrégebbi, ám legkisebb etnikuma lettek. Ez a nép példát adott eddig is a magyarsággal való harmonikus együttélésből. Azonosult a magyar néppel, de sajátos karakterét, kulturális jellegzetességeit megőrizte. Éppen ezért fájlalják a Kunok Egyesületének alapítói, hogy a kisebbségi törvényben nem emlékeznek meg a kun etnikumról. Ennek korrekcióját kezdeményezni akarja az egyesület. Másik tervük az, hogy koncepciót dolgozzanak ki az 1996-os világkiállítás esetleges programjaira, ezen belül a kunok világtalálkozójára. Egy gazdaságilag elmaradott, elszegényedett régió felemelkedése érdekében szeretne a Kunok Egyesülete összefogni minden teremtő erőt. Mindezt vasárnap határozták el az egyesület alapítói. Azon a napon, amikor a Nagykunsági Kulturális Napok befejezéseként felavatták Mándoky Kongur István domborművét, és munkásságát előadások méltatták. Sokan voltak kíváncsiak ezekre az eseményekre. Pedig kánikula volt.

Rudnay Gyula

KÖRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR: A MŰVÉSZ FELESÉGE

Petrovics M. 1936.

RUDNAY GYULA: SZÜRETI VENDÉGSÉG

szabadszombat

A TISZA HOZTA A HALÁLOS KÓRT

Emlékezés a száz évvel ezelőtti kolerajárványra

DR. ZÁDOR BÉLÁNÉ

1892-1893-ban az országban, így Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében is óriási vész pusztított, a *kolera*. Először 1892 szeptemberétől 1893 februárjáig szedte áldozatait, majd 1893 júniusában újra, újult erővel támadt és akkor 184 napig tombolt. Az ellene folytatott folyamatos, áldozatos küzdelem és erőfeszítések eredményeként október 24-én megszűnt. A nyár elején kitört járvány az előző év őszinél, 1893 tavaszinál dühöngőbb volt. Sokkal több halálos áldozatot követelt.

Az 1892 őszi, 1893 tavaszi kolerajárvány alatti és az azt követő szigorú óvintézkedések ellenére az országban 1893. június 24-én ismét kitört a járvány. Az első kolera megbetegedést 1893 nyarán Szatmár Németi városában észlelték. A járvány minden irányban gyorsan terjedt, elsősorban a Tisza, Szamos folyók mentén fekvő helységekben. A járványt az okozta, hogy a községeken keresztül húzódó folyó szennyezett, fertőzött vizét itták az emberek. Nagyobb számú megbetegedés tizenkét vármegyében volt. Jász-Nagykun- Szolnok vármegye is közéjük tartozott. Megyénk a megbetegedések sorrendjében a harmadik volt. A megbetegedettek több mint fele, 58,85 százaléka meghalt.

Ekkor artézi kútja csak a nagyobb városoknak volt. A Tiszától távolabb lévő helységekben alacsonyabb számban ugyan, de szintén voltak megbetegedések. Kimutatták, hogy ezekbe a községekbe a kórokozókat a már fertőzött helyekről hurcolták be.

Kolera megbetegedés a vármegye 28 településén volt, közülük legtöbb Szolnokon 198, Szajolban 66, Kőtelken 43, Tiszaburán 28, Tisza-Szalókon 26, Nagykörűn 24, Tiszaroffon 21. A többi helységben számuk 20 alatt volt. Össszesen 520-an szenvedtek kolerában. A halálozási arány magas. Az 520 kolerásból 314-en elhunytak. A tiszti főorvos jelentésében a kór indulását Máramarosból valószínűsíti. Onnan a Tisza vize hozta. A lakosságot szigorúan utasították, hogy a Tisza vizét ne igyák, ha fogyasztják, forralják fel. Ahol élvezhető, iható kútvíz volt, ott a lakosságot a folyó vizének ivásától eltiltották. A falvak lakói a szigorú tiltó intézkedés ellenére a Tisza vizét mégis forralatlanul fogyasztották. Ezt a hatóságok őrök állításával igyekeztek megakadályozni.

Tapasztalták, hogy a Máramarosból szálfákat szállító tutajosok közül sokan a tutajon haltak meg. A tutajozás leállításáért a belügyminiszterhez folyamodtak. A Máramaros és Bereg vármegyéből érkező tutajosokat Szolnokon és Tisza-Abádon 5 napos megfigyelés és megvizsgálásuk után külön vasúti kocsiban hazaszállították.

A Tisza vizét szűretlenül, forralatlanul ivók közötti nagyszámú halálozást látva határozottan cselekedtek. Szolnokon — ahol a járvány pusztítása a legnagyobb volt, és a folyó vizén kívül fogyasztható víz nincs — a Tisza partján vízszűrőket állítottak fel. A nép az intézkedést bizalmatlanul fogadta. Azt gondolták, hogy a merített víz mérgezett. A rendelkezés betartásának biztosítására a Tiszát katonasággal elzárták. Ezzel elérték, hogy a lakosság csak szűrt vizet tudott fogyasztani. Egy idő eltelte után a tapasztalat az eljárás helyességét igazolta. A lakosság bizalmatlansága is fokozatosan megszűnt és a tisztított vizet itták.

A kolerások elkülönítése a lakásviszonyok miatt sokaknál lehetetlen volt. Őket a járványkórházba szállították. Ennek végrehajtásához az első napokban karhatalmat kellett alkalmazni. Ahol a lakásviszonyok az elkülönítést lehetővé tették, oda őröket állítottak. Ezzel a ház lakóival való találkozást, érintkezést megakadályozták.

Szolnokon négy gőzfertőtlenítővel végezték a fertőtlenítést. Részben a házaknál, részben a fertőtlenítő helyiségben, ahol fürdőket is felállítottak. A fertőzött községekből a ruhaneműk, élelmiszerek kivitelét vagy továbbszállítását őrökkel akadályozták, nehezítették. A megbetegedettek közlekedését igyekeztek meggátolni. A belügyminiszter a vármegyébe járványorvosokat rendelt. Őket azonnal a fertőzött községekbe küldték. Ezek az orvosok Tiszaburán, Nagykörűben, Tiszapüspökin, Szajolban, Tiszasülyön, Abádszalókon, Rákócziban és Szolnokon gyógyítottak.

A rend fenntartására és az intézkedések betartására Szolnokon 150 katonát, a vidéki városokban 30-40 csendőrt vettek igénybe. Valamennyi községben „járványkórházat" rendeztek be. Mindegyikben hullaház és fertőtlenítő kemence is volt. A járvánnyal fertőzött településeken közegészségügyi bizottságok alakultak. A „vármegyei közegészségügyi bizottság" az óvintézkedéseket a járvány kezdetétől a végéig irányította. Az orvosok a betegek gyógyellátására sokszor nagyon nehéz, elmaradott körülmények között mindent megtettek. A járási és községi tisztviselők „...erélyes tapintattal párosult szigorral foganatosították a szükséges óvintézkedéseket". Az óvintézkedések betartását a vármegyében a vármegye főorvosa és a vármegyei tisztviselők ellenőrizték. A „felülvizsgálatot" a főispán és a kiküldött miniszteri biztos végezte.

Nagykörűn és Kőtelken a kolera kétszer kezdett pusztítani. Első rohamát megfékezték, 23 napi szünet után azonban a kolera ismét megjelent. Azonnal járványorvost küldtek a két településre. A házakat a járványorvos jelenlétében napokig fertőtlenítették. A „kórházat" kibővítették. Ezek az intézkedések azonban nem vezettek a járvány teljes megszűnéséhez, mert a teljes elkülönítést nem tudták minden esetben megoldani. A kolera akkor vonult vissza, amikor a betegeket kórházba szállították. A járvány megszűnése után a betegség még két törökszentmiklósi tanyán is fellépett. Ezeket körülzárták. A körülzárt tanyák lakóinak artézi vizet biztosítottak. „Kórházat" állítottak fel. A sokoldalú és körültekintő intézkedések eredményeként az ismételt járványveszély megszűnt.

A kolera — a többi járványhoz hasonlóan — elsősorban a szegényeket támadta meg, mivel a nem megfelelő táplálkozás, rendszertelen életmód, elmaradottabb és rossz higiéniájú életkörülmények a járvánnyal szemben védtelenebbé tette őket. A betegség szegények közötti terjedését a tudati elmaradottság is gyorsította.

A nagyon szomorú esemény kényszere, szerény fejlődés csíráit is eredményezte. A jelentős károkat, a sok halált okozó nagy kiadásokat követelő kolerajárvány elterjedésében a folyók fertőzött vizének, a rossz ivóvíznek alapvető szerepe volt. Ez a tény szükségessé tette, hogy a vármegyében rövid időn belül minél több artézi kút létesüljön. A felismerés a vármegye vezetőit intézkedésre késztette. A járványt követő években Jász-Nagykun-Szolnok vármegye községeinek, településeinek jó, egészséges ivóvízzel való ellátása érdekében ösztönözték az artézi kutak fúrását. Megvalósításához segély folyósítását is kilátásba helyezték a megye vezetői. A segély mellett az egyes községeknek a költségekhez bizonyos százalékkal hozzá kellett járulnia. A hozzájárulást a falvak fele megtagadta, így — települések számottevő részének közömbössége miatt — a lakosság tiszta ivóvízzel történő ellátásának terve teljes körűen nem valósulhatott meg. Néhány év alatt azért szerény előrelépés történt. 1901- ben 16 településen 31 artézi kút működött. Szolnokon, ahol a kolerajárvány idején egyetlen artézi kút sem volt, ekkorra öt fúrt kút üzemelt.

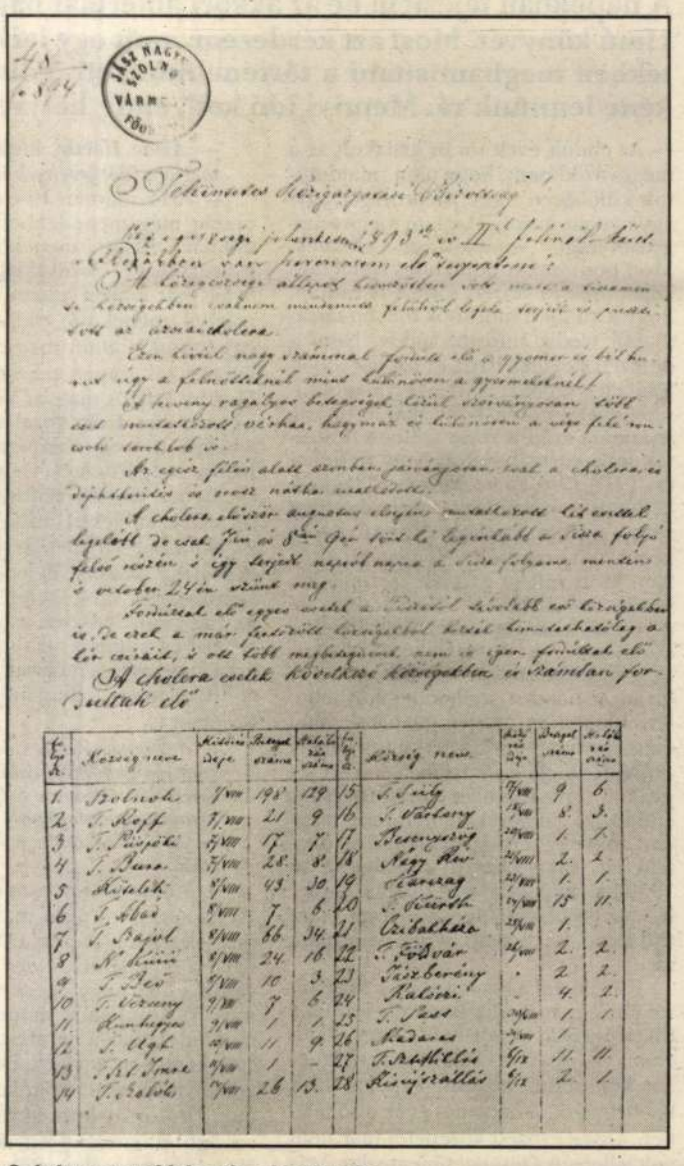

Százéves orvosi jelentés a járványról

RUDNAY EMLÉKEZETE

A 750 éves Pelsőc ünnepe

TISZAI LAJOS

Az Árpád-kori magyar történelemben kevés oly falunév található, mely megelőzte volna saját települését. Ezek közé tartozik Gömör vármegye bányavidékének egyik legkorábbi települése Pelsőc. A XII. században a Pelsőc név alatt nem a jelenlegi városkát kell értenünk, hanem azt a hatalmas birtoktestet, mely a Nagyhegy lábánál elterülő Ardótól (neve magyar eredetű, jelentése erdőóvó) Somkúton keresztül Berzétéig, és a szláv eredetű, magyarul pajzsgyártónak nevezett s az Árpád-korban is a bányászat fellegvárának tartott Csetnekig húzódott. Maga a Pelsőc — Plesivec megnevezés a Nagyheggyel függ össze. Jelentése, kopasz-kopár (plesivy) s ha megfigyeljük a hegyet közelebbről, még ma is rengeteg „kopár" sziklát fedezhetünk fel rajta. A Nagyhegy kapta tehát a kopasz megjelölést, s mint valami „információs", orientális pont szolgált az errefelé gyakran megfordult kereskedőknek, kalmároknak, kupeceknek, utazóknak, no és persze az őröknek, kik a közeli Ardóban éltek s a tornai erdőispánság birtokait, ezt a hatalmas erdőrengeteget védték. Az elnevezés tehát helymegjelölést jelentett s innét szelídült a későbbiek folyamán Pelsőccé. (Plesuck, Plesuch, Plesücz-1243, Peleseuch, Pleseuch-1258, Plusuch-1318, Plysouch-1320, Pilisych-1328, Plusuti-1332.) A terület előbb az avar birodalom része, közvetlenül a magyarok előtt pedig a bolgár kánság végvidéke, de benépesítését a sajómelléki őrségnek köszönheti, melyek a vidéket már a X. század végén elérik s innét haladnak tovább fel a Szepességbe. A tatárjárás után, 1243. június 5-én IV. Béla király az Ákosmonostoráról származó Ákos nembéli Máté fia Szár Detrének és testvérének Fülöp ispánnak adja a birtokot, kik főleg a tatárok elleni küzdelemben szereztek elévülhetetlen érdemeket.

A márványtábla Rudnay bronz portréjával

A pelsőciek tisztelgése a művész emléktáblája előtt

Az ősi település az elmúlt hét végén ünnepelte születése napját. Az alkalomhoz illően helytörténeti és néprajzi kiállítást nyitottak meg, leleplezték a művelődési ház falán Pelsőc világhírű szülötte, Rudnay Gyula festőművész monumentjét, a református templomtorony lábazatánál pedig felszentelték a II. világháború áldozatainak emléktábláját.

A polgármesteri hivatal épületében megnyitott Rudnay kiállításon a művész két korai műve — a rimaszombati múzeum tulajdona — öt rézkarca, s jeles képeinek tíz, nagyobb méretű színes lenyomata található. A rézkarcokat és a reprodukciókat a művész Jászberényben élő leánya, Rudnay Rózsa ajándékozta apja szülőfalujának.

Szerkesztőségünk harminchárom nagyméretű fotót készíttetett a tárlatra, melyek Rudnay leghíresebb műveiről, a festőművészről és családjáról készültek.

BOROSS PÉTER BELÜGYMINISZTERREL BESZÉLGET BENCSIK ANDRÁS

Ország a mérlegen

— Horthy Miklós kenderesi temetése szokatlanul nagy nemzetközi visszhangot keltett. A temetésen Ön is ott volt. A napokban fejeztem be az akkori amerikai nagykövet, Montgomery tábornok „Magyarország a vonakodó csatlós" című könyvét. Most azt kérdezem, amit egy laikus kérdez egy ilyen könyv elolvasása után. Hogy lehetett ilyen mértékben meghamisítani a történelmünket? Volt egy ember, akitől viszolyogtunk, holott bizonyos fokig büszkének kéne lennünk rá. Mennyi idő kell, amíg helyre lehet állítani az emberek emlékeit, erkölcseit?

— Az elmúlt évek során kialakult az a meggyőződésem, hogy nem tulajdonítok különösen nagy jelentőséget egy-egy nyugat-európai lapban megírt magyarországi vonatkozású cikknek. Mert pontosan tudom, hogy innét táplálják ezek jó részét, sőt azt is tudom, hogy a külföldi tudósítók milyen társaságból szedik információikat. Nem a nemzeti hevület hatja át azokat a belföldi társaságokat, akik nagyon gondosan ügyelnek arra, hogy akár az ország lejáratása árán is rossz színben tüntessék fel a kormányzatot. Nem új dolog ez. 1918-19 után az emigráció tagjai a bethleni konszolidáció ideje alatt egy véres, gyilkos, szörnyű Magyarország képét terjesztették Nyugat-Európában. Most valami ilyesféle történik itthoni bázisról. Aki ezt világosan látja, az nem esik kétségbe, mert ismeri e gyakorlat eredetét. De visszakérdezek: milyen rendszer után vagyunk mi? Egy olyan, a nemzet szellemiségétől teljesen idegen és idegen csapatok által megteremtett rendszer után, amely működésének első felében rabolt és gyilkolt. Tulajdonokat vett el, bezárt és elüldözött embereket, mindent megtett, amit egy véreskezű diktatúra megtehetett. Erre válaszul robbant ki az 1956-os szabadságharc például, amelyik megmutatta, hogy a nemzet össze tud fogni, ha erős diktatúra nehezedik rá.

Körülbelül a hatvanas évek közepétől jött egy második korszaka ennek a diktatúrának, amely már nem gyilkolt olyan vadul, nem csukott le ártatlanokat különböző módon. Papokat még bebörtönzött a hatvanas évek első felében. De az évtized közepétől már nem volt jellemző a tömeges megtorlás. Más lépett a helyébe: áttételes terror gyilkolta a nemzet lelkét. Révay, Szirmay, Aczél. Három név, amelyik végigvonul a megelőző fél évszázad történelmén. Nagyon tudatosan tevékenykedtek. A nemzeti önbizalom megrongálásával, ügyes engedményekkel, veszedelmes eladósodással teremtettek egy olyan életmódot, egy olyan lelkiséget (közben megjelent a televízió, tehát az információs korszak összes eszközét igénybe vehették), amivel a ' totális kommunikáció révén beégették a felnövekvő generációkba a nemzeti eszmények elutasítását. És erre túl hosszú időt hagyott a sors nekik. Ez volt az az időszak, amikor ha valaki magyar volt, az magyarkodó lett. Ha a népesség csökkenéséről beszélt, nacionalista lett. Nem akarom tovább folytatni. Lehetetlen, hogy ne hasson a közfelfogásra mindez. Az a csoda, hogy ennek ellenére mégis elő-tör az emberekből valami romlatlan igazságkereső motívum. Talán némi magyarázatot ad ez arra is, hogyan tudtunk megmaradni az utóbbi fél évezredben ezen a földön.

— Horthy politikai szereplése máig heves viták tárgya. Ön hogyan ítéli meg személyét?

— Horthy Miklós személyes történelmi szerepe majdnem másodrendű e vonatkozásban. Ezért fölöslegesek és ostobák azok a viták, hogy nem úgy kellett volna poltizálni, mint ő tette. Abban a helyzetben, amiben Horthy Miklós kormányzó volt, lényegében a kormányok alakították a politikát. Az, hogy Teleky Pálnak volt-e igaza, aki golyót röpített a fejébe, amit illő tisztelettel is fogadhatunk, bár tekinthetjük a kötelezettség alóli menekülésnek is. Vagy Bárdossynak volt-e igaza, aki előre kijelentette, hogy az I. világháborús győztes hatalmak már keresztet vetettek Magyarországra, ennek következtében nem érdemes feléjük kacsingatni, mert úgyis bajban hagynak bennünket. Vagy Kállay Miklósnak, aki azt mondta, hogy mégis kell valami megoldást találni és eljátszotta azt a bizonyos „kettőst". Nos mindez történészi szemmel vithatható, és nyilván érdemes is vitatkozni rajta. A jelek szerint azonban egy dolog sosem volt kétséges a magyar közvélemény előtt. Mégpedig az, hogy Horthy Miklóst nem politikai ügyessége alapján kell elbírálni. Ma azt a kérdést kell feltenni annyi hazaáruló után, akiket idegen csapatok ültettek a trónra itt nálunk, hogy magyar volt-e szándékaiban, magyar célok vezérelték-e, és Magyarország megmentésére törekedett-e? Erre csak igennel lehet felelni.

— Ámde Horthy idejében születtek meg a zsidótörvények is.

— 1944. március 19-e előtt Magyarország még menedékhelye volt a zsidóknak. Akkor menekülhettek Magyarországra Szlovákiából, amikor Svájc már lezárta határait a Németországból menekülő zsidók előtt. Íme egy mondat, amin megint lehet vitatkozni, csak éppen teljesen fölösleges. Horthy Miklós magyar volt. A sorsa is magyar sors. Ezért közel negyven évvel a halála után egy kalapemelést, egy főhajtást megérdemel. Ez a tisztelet pedig nem a Horthy-rendszer visszasírása, ezt a kifejezést amúgy is utálom, mert nincs reális alapja. Aki a temetést a Horthy Miklós idejében fennállott rendszerhez való kötődésnek tekinti, az vagy szűklátókörű, vagy a gyűlölet vezérli és minden alkalmat felhasznál arra, hogy még a halottak iránti kötelező tiszteletet is felhasználja propagandacélokra.

— A Demokratikus Charta nem egészen így gondolta, amikor a temetés előestéjén eltemette a korszakot. Ott igenis aggodalommal, s nem elismeréssel emlékeztek a néhai kormányzóra.

— Minden nagy eseményt megelőző napon, mint idén március 14-én is megjelenik a köztéren a Demokratikus Charta és aggódik. Nem fogják észrevenni soha, hogy egész viselkedésük, megnyilvánulásaik, mondataik menynyire idegenek a nemzettől. Azon már csak keserűen nevetek, hogy megidéztek olyan írókat, költőket, akik úgymond a Horthy-korszakról mindenféle rosszat, elmarasztalót írtak, mondtak. Hogy milyen mélyre süllyedt a műveltség, az jellemzi, hogy a szervezők megidézték Erdélyi Józsefet és Sinka Istvánt. Ó, szegények! Az egyikük megírta a Solymosi Eszter vérét a másik a Denevérek honfoglalását. Akik itt ünnepelték őket és dicsérően idéztek tőlük, azoknak szellemi atyái mind a sárba taposták könyveiket, mert az a két írás valóban antiszemita volt. Pont őket választotta ki a Demokratikus Charta idézetként. Hát nem furcsa? Hát nem manipulál az ilyen magatartás? Vagy csak tájékozatlan? Nem tudom, hogy melyik az igazság, de ez az ellentmondás feltűnő. Feltűnő volt, hogy amikor Konrád György beszélt és dicsérő szavakkal utalt az idézett írókra, éppen egy Erdélyi-idézet hangzott el. Érdekes lett volna, ha 1945 után is a nevezettek eme pozitív vonásait emelik ki, de akkor nem ezt tették.

— Bármilyen szomorú, tény hogy a nemzet az elintézetlen számláit többek között temetésekkel is rendezi. Gondolok itt Nagy Imre temetésére, Mindszenty József temetésére, majd Horthy Miklós temetésére. Nagy Imre temetése óriási ceremóniával a budapesti Hősök terén zajlott le. Horthyé a távoli Kenderesen, ahová mégis elzarándokolt több tízezer ember. Utólag nézve nem lett volna indokolt épp a történelmi erkölcsiség helyreállítása végett is, hogy Horthy Miklós ugyanúgy Budapesten legyen felravatalozva, mint Nagy Imre volt? Vagy ennek már elviselhetetlen lett volna a külföldi visszhangja?

— A külpolitikai visszhangokat nem kell túlértékelni. Ezt az azóta eltelt idő is igazolja. Nem rémült meg a környező világ és nem lett ebből valamiféle olyan konfliktus, mint amit itt jósolgattak azok, akiknek egyébként semmi nem tetszik, ami nemzeti karakterű megmozdulás. Talán lehetett volna Horthy Miklós hamvait is felravatalozni Budapesten. De talán nem lett volna érdemes, mert ez az elmúlt négy és fél évtized azért teremtett egy olyan helyzetet, hogy egy tisztességes temetés jobban megfelelt a közfelfogásnak, mintha utólag nemzeti hősnek kiáltjuk ki őt. Én sem helyeseltem volna. De ezt a család jól érezte. Nagyon jól érezték azok az idős tisztek is, akik azzal a rájuk jellemző kiemelkedő intelligenciával szervezték meg a temetést, amivel találkozóikat is szervezik. Ők pontosan tudták, érezték, hogy most ilyen méretek kellenek. Egyébként húszezer főre számítottak. Valami oknál fogva azonban sokkal többen mentek el. Talán szerepet játszott ebben az is, hogy

mindjárt megszólaltak a „rémüldözők". Gadó György és a baloldali sajtó szereplésére utalok, amelyek feltehetően automatikusan váltották ki azt a reakciót, hogy több ember ment el. Bizonyos értelemben nagyon sok ember ment el Kádár János temetésére is. Én valamiféle hasonló ellensúlyozó motivációt éreztem mögötte. Különös, bölcs élőlény a nemzet.

— Van más tanulsága is a jelennek. Horthy Miklós kormányzása idején az egyházi iskolák kilencven százaléka egyházi tulajdonban volt. Ha az ember elnézi azt a vihart, ami Dabas városában zajlott egy általános iskola körül, amit az egyház úgy kapott vissza, hogy a felét mégis elvesztette, akkor nemhogy a Horthy-féle klérus uralmától nincs okunk rettegni, hanem inkább attól, hogy a minimális és jelképes igazságtétel, a néhány százalékos egyházi részvétel az oktatásban is elérhetetlen álom. Negyven év kőkemény ateizmusa után. Itt mintha nem működne a nemzet akarata.

— Nem egészen szokatlan és korántsem megmagyarázhatatlan módon felerősödött a baloldal és a szélsőbaloldal. Nehéz ugyanis közöttük a határokat pontosan meghúzni. Kihasználják sajátos szervezettségüket, amely négy évtizedes gyakorlaton alapul. E képességük különböző megmozdulások mögött egyértelműen megfigyelhető. Másrészt adott esetben a türelmetlenség, a taktikai érzék hiánya, az ügyetlenség, vagy egyéb ok is közrejátszhat. A fő probléma azonban nem ez, hanem az, hogy nagyon kevés az egyházi iskola. Sokkal kevesebb, mint amennyinek lennie kellene. Az új egyházi iskolák túlnyomó többségére egyébként az a jellemző, hogy simán történt az átszervezés. Ha mégsem, akkor mindig valamilyen külső befolyás kapcsán, pedagóguslázadást mímelve történnek a konfliktusok. Miközben az egyházi iskolákba irtózatos a túljelentkezés, egyre többen ismerik fel, hogy nem árt a gyermeknek a lélek ápolása. Ezt a folyamatot persze lehet politikai okokból megszakítani, de feltartóztatni nem. Az egyház nevelő és karitatív szerepe kiemelkedően fontos, mással nem pótolható. Az egyházi iskolák kiemelkednek a többi közül, mint ahogy kiemelkedtek régen is. A tanerők sajátos kvalitásúak lesznek, bár az egyháznak is kell ehhez idő. Meggyőződésem, hogy az egyháznak előbb-utóbb el kell érnie azt a minimálisan 20 százalék körüli arányt az oktatásban, ami ahhoz kell, hogy szellemi lenyomata megjelenjen a magyar közfelfogásban. Mai részvételük valójában egy százalék körüli. Úgy vélem, a Szabad Demokraták Szövetsége nagyon rosszul teszi, mikor egyházellenességét ilyen nyíltan kifejezi. Nagyon sokmindent észrevesz ebből a magyar közvélemény. Azt kell mondanom, hogy az MSZP e téren ügyesebb.

— Ha már az erkölcsnél tartunk, azt hiszem eljött az ideje, hogy rákérdezzek arra a folyamatra, amely az Ön pártjában megy végbe. Parlamenti képviselők bizonyos okokból hirtelen indíttatást éreznek arra, hogy kivonuljanak az MDF-ből, átüljenek egy másik pártba, vagy új pártot alakítsanak. Milyen lélektani és politikai, taktikai indokokkal magyarázza ezt a folyamatot?

— A Magyar Igazság és Élet Pártja kivált az MDF-ből. Ez régóta érlelődött. Rajtuk kívül nem túl sokan távoztak. A Magyar Demokrata Fórum az egyéni választókerületek zömében megnyerte a választásokat. 42 százalékot kapott, tehát nagyon sok képviselője van. A Magyar Demokrata Fórum azonban eltérően az MSZP-től, az SZDSZ-től, vagy talán a Fidesztől is, nem központilag küldi a jelölteket, hanem a választókerületek döntenek. Vannak képviselők, akik tudják, hogy kiket nem indít a kerülete, de képviselők akarnak maradni. Talán a hitük nem olyan erős, talán csak rövidlátók, ezért keresik azt a helyet, ahol majd biztos jelölik őket — és átülnek. Van, aki már kapott ilyen természetű ígéretet. Tudomásul kell vennünk, hogy bár a Magyar Demokrata Fórum elnöksége szeretné ha jórészt a már gyakorlatot szerzett képviselők jelölésére kerülne sor, esetenként mégis előfordulhat, hogy a helyi szervezetek ezt nem így gondolják. Nos, akinek eddig tart a hite, az jobb, ha megy. Az első négy évben kialakult politikai viszonyok szempontjából én a magam részéről ezt egyáltalán nem tartom hátránynak. Igazán hátrányos helyzetbe azok kerülnek, akik ezt a lépést megteszik, mert politikai hitelük többé biztos hogy nem lesz. Ha a kormánykoalíción belül van valami mozgás, az még megmagyarázható, de ha valaki három évig együttműködött a kormánykoalícióval, majd amikor a jelölések időszaka jön, rádöbben, hogy neki a politikai paletta másik oldalán a helye, annál véleményem szerint hiányzik a politikai tisztesség, ám az adott személynél ezáltal a politikusi jövő is megkérdőjelezhető.

— Önt a közelmúltban meglehetősen erőteljes támadások érték. Több oldalról is. Csurka István kifejezetten előnyben részesíti a személyét. Mindez különös jelentőséggel bír akkor, amikor a köztudottan orvosi kezelés alatt álló miniszterelnököt Önnek, a belügyminiszternek kell helyettesítenie a kormányban.

— A baloldalról érkező támadások körmönfontabbak. Van olyan is, amelyik dicsérve támad. Olyan is, amelyik egy-egy hozzá közelálló sajtóorgánumban akar lejáratni. De van másfajta, máshonnan jövő támadás is. Amikor annak okát keresem, hogy valaki miért gyűlöl ennyire, az egyik magyarázat az is lehet, hogy talán nem is elsősorban szerény személyem a kiszemelt célpont, hanem a miniszterelnök, akinek emberi és politikusi kvalitásait nagyon nagyra értékelem és ezért is működök vele együtt ilyen tartósan és konfliktusmentesen. Talán éppen ezért a kötődésért lettem céltábla. Csurka Istvánnal közel három éve volt egy érte aggódó beszélgetésem négyszemközt, ami szoros összefüggésben állt bizonyos önvallomásával, amit mostanában tett. Talán azóta, talán azért? Ez lehet a másik ok, amelyik felkorbácsolta őt? Én valóban azt szerettem volna, ha ő nem politikusi pályán marad, hanem egy jó értelemben vett író-igazságosztó lett volna. Az a régi beszélgetés a maitól jelentősen eltérő körülmények között zajlott le. Azóta sok minden megváltozott. Személy szerint mégsem érzek Csurka Istvánnal szemben semmiféle ellenszenvet mindazok után, ami történt, beleértve az önvallomását is. Tudom, hogy ő politikusi minőségben nem bírálható, mert más kategória. De mégis okoz némi zavart azzal, hogy pártot szervez, s ez a párt elindul a választáson, mert a pártja szavazatokat vesz el. Mi történik akkor, ha nem sikerül annyi szavazatot szereznie, ami a parlamentbe kerüléshez szükséges, de elvesz szavazatokat attól az irányzattól, amihez korábban kötődött? Úgy vélem, ő ezt tudatosan nem is képes végiggondolni, annyira az indulatai vezérlik. Sok mindenen lehetne még elmélkedni. Legfőképpen azon, hogy Csurka István szereplése talán a legjelentősebb volt a régi rendszer felbomlási időszakában. Ezt nem szabad elfelejteni. Ahogy Garibaldinak a risorgimento időszakában. Aztán jött a kormányzás időszaka, és Cavour, aki tudta, hogy anyakönyvi hivatalokat kell szervezni, meg adórendszereket kell bevezetni, és akkor Garibaldival már nem lehetett mit kezdeni, szegény bizony még Nizzát is el akarta foglalni, majd duzzogva félrevonult. Kíméletlen, de mégis igaz törvény, hogy vannak személyek, akik bizonyos történelmi szituációban alkalmasak arra, hogy az élen legyenek, de egy konszolidáltabb történelmi helyzetben úgyszólván használhatatlanok. Ha Csurka István a kor nagy drámáját írta volna meg istenáldotta tehetségével, az egy nagyszerű dolog lett volna. Dehát itt nagyon sok kompromisszum van. Az MDF ugyanis nem nyerte meg a választásokat. Ahhoz legalább 51 százalék kellett volna, a kétharmados törvényekről nem is beszélve. Az MDF a legtöbb szavazatot szerezte, s ezzel jogot, hogy koalíciós kormányt alakítson. Hihetetlenül sok körülmény figyelembevételével. A nem szeretett realitásokhoz is alkalmazkodva kell a kormányzati munkát művelni. Ehhez többek között némi szakértelem is szükségeltetik, organizációk működtetéséhez való érzék, vagy hozzáértés. Be kéne látni, hogy ha a vágyaink, ambícióink, törekvéseink a realitásokba ütköznek, akkor fejet kell hajtani a realitások előtt, mert demokráciákban fantasztákkal nem lehet országot működtetni.

— Tavaly belépett a Magyar Demokrata Fórumba, ez év elején tagja lett a párt elnökségének is. Jövőre választások lesznek. Kemény kihívások várnak Önre is. Hogyan készül föl erre?

— Én nem akartam a politika mezejére lépni. A magam szűk körében és világában tettem valamit, aminek nem tulajdonítok ma már akkora politikai jelentőséget, de azért harcoltam egy Kós Károly szororért 1987-ben, ami akkor mégis jelentős volt. Talán az első nemzeti demonstráció volt az országban a kispesti Wekerle-telepen ennek a szobornak az avatása. Mégsem kívántam politikai szerepet betölteni. Még 1989 elején is reálisnak tűnt előttem egy olyan kombináció, hogy ha az oroszok nem mennek ki, és ennek volt valószínűsége, akkor talán létrejön egy MSZMP-vezette valamiféle többpártrendszer, amelyik után majd megváltozik ugyan a világ, de az egy hosszabb folyamat lesz. Másrészt 1989-ben én már hatvan éves voltam. Amikor Antall József elnök lett, időnként meghívott engem egy-egy kerekasztal-beszélgetésre, vagy adott egy megbízást, amit elvégeztem, de az én ambícióm az volt, hogy afféle nyugdíjas tanácsadóként valamilyen szerepkörben segítsem elsősorban Antall József tevékenységét. 1990 májusának utolsó napjaiban hívott és kért fel, ha ezt a felkérést kérésnek lehet nevezni, mert régi eszmé-

ORSZÁGOS SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

RUDNAY GYULA

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA

1953. DECEMBER HÓ

A kiállítást rendezte:

BÉNYI LÁSZLÓ

FELELŐS KIADÓ: BÉNYI LÁSZLÓ
88430/LD05-RÉVAI BUDAPEST
FELELŐS: NYÁRY DEZSŐ

Vízhordó

ORSZÁGOS SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

RUDNAY GYULA

KOSSUTH-DÍJAS FESTŐMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

BUDAPEST, 1953

Rudnay Gyula

Önarckép

Öreg ember

Olvasó nő

Rudnay Gyula 75 éves, s ez az ünnepi évforduló alkalmat ad arra, hogy a nagy magyar mester egybegyűjtött életműve dolgozó tömegeink elé kerüljön. Nem hiányozhat a szocialista realizmus művészetének kibontakozásából, festészeti haladó hagyományaink számbavételekor az a gazdag tanulság, melyet Rudnay Gyula sajátos magyarságú, a hazai tájnak és népének bensőséges szeretetétől izzó alkotásai adnak.

Pályakezdése festészetünk történetének egyik legfontosabb korszakára esik, amikor ismét egy egész festőgeneráció munkálkodott a hazai művészet felvirágoztatásán. A mult század 30-40-es éveiben még csupán arról lehetett szó, hogy egyáltalán legyenek és idehaza éljenek magyar festők. Az 50-60-as években új követelmény született meg a történelmi festészettel: a magyar tárgyválasztás. Nemzeti festészetünk bontakozásából ezután magaslik ki Munkácsy Mihály alakja, akinek robosztus, drámai piktúrája a nép ábrázolásával nőtt a hazai realizmus példájává. Kortársainak Paálnak, Szinyeinek és Mészölynek legnemesebb hagyományunkká vált művészete pedig a magyar tájélményben gyökerezik. Hollósy Simonban és festőtársaiban a század végén, Münchenben támadt fel, - német és francia festészeti áramlatok közepette - az olthatatlan igény, hogy: idehaza és magyarul kell festeni.

Ezzel a célkitűzéssel indult Rudnay Gyula is, - bár a nagybányaiaktól eltérő úton. Rudnay a magyar népnek és tájnak kifejezésére a nyugati irányzatoktól merőben elütő, sajátosan

magyar festői nyelvet keresett és alakított ki művészetében. Új magyar festészeti szókincset hozott felszínre, a régi hazai népi kultúra és festészet hagyományaiból a festőiség klaszszikus igényével, mely ízes, szívbőlfakadó, képzeletdús világával gazdagítja nemzeti festészetünket.

1878. január 9-én született a felvidéki Pelsőc városban. E vidék - képzeletét megragadó - népének és tájának emlékét vitte magával serdülő éveibe, amikor apa nélkül félárván, nyomorogva és szegénységben félszegen, az emberektől is félve került a fővárosba. Édesanyja - akinek vállaira hat gyermek eltartásának gondja nehezedett - ügyesen rajzoló fiát Keleti Gusztávhoz vitte el. A Mintarajziskola nagyhírű igazgatója Rudnay Gyulát az Iparművészeti Iskola díszítőfestői szakosztályára irányította, hogy hamarébb jusson kenyérkeresethez. 1894-95-ben tanult ott többek között Székely Bertalannál, akitől elsajátította az értelmes formalátás alapjait. Az Iparművészeti Iskola korlátaiból azonban külföldre vágyott, Hollóssy nagyhírű festőiskolájába. Néhány hónapos római úttal megszakítva, 1895-től 1900-ig tanult Münchenben, illetve nyaranta Nagybányán Hollósynál, aki egész pályájára szóló útravalóval látta el: a természetábrázolás szigorú iskolázottságával.

A nagybányai természetfestésnek Rudnay művészetére gyakorolt hatását kiállításunkon két plein-air képe képviseli, e tájra jellegzetes élénk kék-zöld alaptónusával, tarka színfoltokban felvázolt alakjaival.

A következő évek termése javarészt kisméretű, szuggesztív hatású grafikákból áll. A méretet a művész szegénysége indokolta, témájuk - az 1902-3-as párisi élményeinek visszhangjaként - francia menhelyek lakóit ábrázolja: az orosz regény-

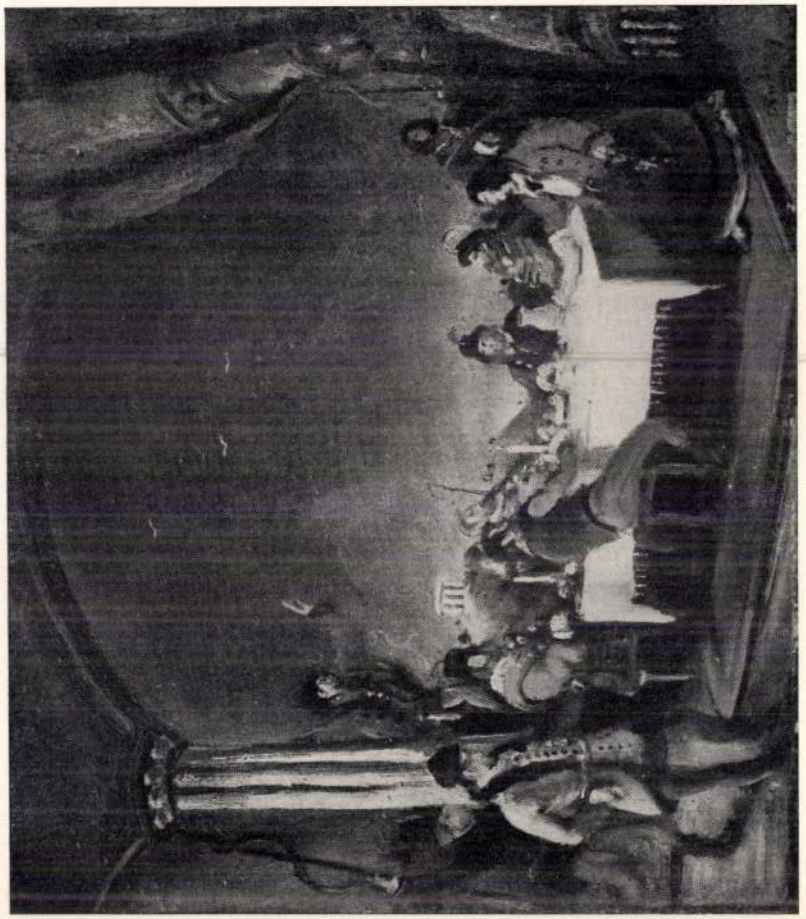

Lakoma

Kirándulók

irodalom nagy realista mestereinek együttérző, megrázó hangján. „Hogy Hollósytól elkerültem, - nyilatkozott egyik alkalommal Rudnay - sajátosképpen az irodalom hatása alatt ment végbe bennem a nagy átalakulás. Majdnem döntő benyomással volt rám az orosz irodalom".[1] Mormogó, magukbasüppedt, rongyos kis öregek, Gorkij „volt emberei" ezek. Rudnay e festői grafikákon erős ellenhatásokban domborítja ki a fehérek és fekete árnyékok játékát, fénypásztákban megcsillantva egy-egy arcot. Ezek a művei már magukban viselik későbbi olajképeinek magvát, képzeletindítóak, erőteljesek, monumentális hatásúak.

Páris művészete egyébként érintetlenül hagyta. Ifjúkori benyomások, megtanult ismeretek, a mult nagy mestereinek példái, klasszikus értékekre való törekvés, a nyugati irányzatok elutasítása - s mindezek felett az egyre erőteljesebben unszoló igény a magyar festői világ kialakítására: ezek gomolyogtak és forrtak a saját lábára álló művészben. Művészi meggyőződése lassan kikristályosodott és vezérfonalat teremtett magának: „A mi művészetünk alapja csak e föld és e föld népének kultúrája lehet".

Ez a felismerés hívta vissza „gömöri hazájába", - visszautasítva egy felbukkanó mecénás évekre szóló meghívását, csak úgy mint későbbi pályája folyamán többízben a fényes külföldi megélhetés lehetőségeit, - ez hajtotta kis felvidéki falvak tájának és életének megismerésére, s az évek folyamán ezért barangolta be országunknak úgyszólván minden jellegzetes táját.

1905-ben az Alföldre, - művészetére a nagybányainál ihletőbb művészbaráti környezetbe költözik: Hódmezővásárhelyen dolgozik ebben az időben Tornyai János, Endre Béla, Pásztor

János és Váradi Gyula. Keserves szegénységben élnek, de gondjaik nem térítik el őket kitűzött céljuktól: „A nép lelkét, a nép életét akarták magukba sűríteni". Naphosszat csatangoltak kinn a tanyákon a Tisza parti füzek között, bujták a paraszt udvarokat s esténként megpihentek a búbos kemencék mellett. A néppel és a tájjal való eleven kapcsolatuk, egymást serkentő szenvedélyes vitáik termékenyen mozdították elő fejlődésüket és kiérlelték művészetükben a paraszti élet és a sík táj magyar, festői realista kifejezésmódját. Néhány év múlva, 1908-ban útjaik szétválnak ugyan, de kapcsolatukat mindvégig fenntartják egymással. Együttes munkásságuk jelentőségét méltatni műtörténeti írásunk jövő feladatai közé tartozik. A Munkácsy-örökség szellemében az Alföld festészetét egyik legjelentősebb fejezetével gazdagították.

Vásárhelyről Rudnay Budapestre költözik, ahol 1911-ben a Párisi Áruház Lotz-termében Pásztor Jánossal közösen rendez kiállítást. Itt figyel fel rá Szinyei Merse Pál, akinek véleménye szerint új nagy tehetség tűnt fel Rudnayval a magyar piktúrában.

1914-es világháború eseményei Rudnayt Losoncra hívják, ahol mint póttartalékos katona három évet tölt. Ez az időszak döntő volt művészi mondanivalójának és festői eszközeinek kiérlelése szempontjából. A Losoncon festett Korsós nő, a Cigánylány és a Csavargó című művein a nincstelenséget és hontalanságot érzékelteti. Ezeken a képein igen mélyről s a nagy művész teljes együttérzésével zeng föl az a hang, amelyen a szegényekről szól. Lelke mélyéig kendőzetlenül ragadja meg egy-egy megtört parasztember világát, azzal az egyetlen, félreérthetetlen szándékkal, hogy a valóságot tükrözze a maga megrázó őszinteségében. Öreg kondásait,

Régi templom

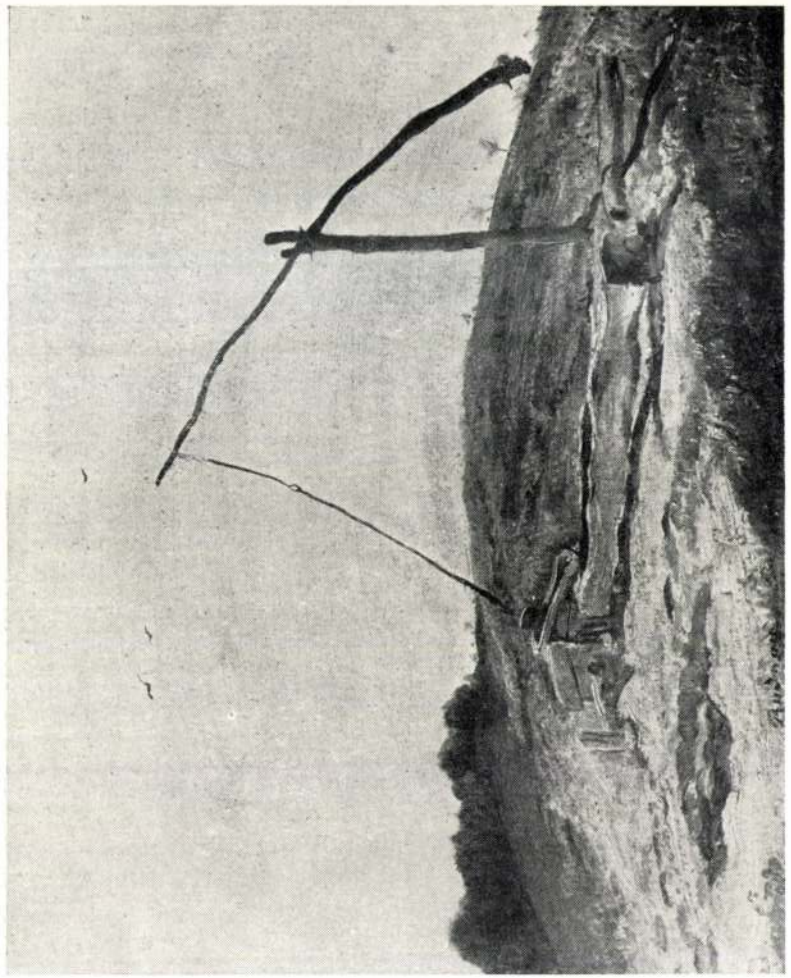

Gémeskút

juhászait, földműves parasztasszonyait ugyanazzal az erőteljes és mélytónusú hanggal jellemzi, amelyen Munkácsy szólott a magyar paraszti sorsról. Szenvedélyes ecsetkezelése is kettőjük vérmérsékletének rokonságára vall.

Ezidőben festett műveire már különösen jellemzőek a fény, a szín s a tónusok egyensúlyozott elosztása, ropogós fehérek és mély színek feszült ellentéte, alakjai térbeállításának megoldási módja.

E korszakából való a kiállításunkon szereplő gömörmegyei Öreg paraszt párja is. A férfi realisztikusan jellemzett típusa a földmunkás embernek, mellette élettársának megfáradt alakja a földmívelő napok súlyáról számol be. A földkerekség legárvább embere - egy másik képén - az a mezitlábas öreg magyar, aki - mint Bánk bán földönfutóvá lett Tiborca - szolgasorsának végén koldusgúnyában, kalapját szorongatva áll előttünk. Az alacsony látóhatár előtt hatalmasan kimagasló alak, az ember jelentőségteljes megjelenítésének ez az eszköze Rudnay ábrázolásmódjának egyik sajátosságává vált. Főleg emiatt szokták őt Goya-val rokonítani. E képeiből a mult nagy mestereinek komolysága és mélysége árad, s ennyiben csakugyan a nagy latinok klasszikus veretű mesterműveinek festőiségét ismerjük fel bennök.

Rudnayt mélyen megrendíti Losoncon a háborúokozta nyomorúság. „Menekülői" hontalanságukkal és hajszoltságukkal számos változatban állandóan foglalkoztatják képzeletét és képein kegyetlenül valóságos emléket állít szenvedéseikről. A menekülők egyik változatának középpontjában az anyát ábrázolja, karján csecsemővel. Ezt a témát, a Menekülő asszonyt, a háborúk barbár kegyetlenségének ezt a jelképét, mint önnálló képet is megfesti.

A csaták képe kétféle módon fogamzott meg művészetében. Az egyik a valóságos, a vigasztalan: sebesültek és holttetemek néma elnyúlása a harcmezőn. A halottak megrázó látványa találkozik Mednyánszky ugyanilyen tárgyú képeinek felfogásával. Mindketten hasonló festői eszközökkel, kevés színnel, néhány rajzos vonallal és mégis döbbenetesen fejezik ki a háború kegyetlenségét. A csaták másik képe, a szíveszerinti: a valóságos élmény adja hozzá az ábrázolás éles realizmusát, történelmet megelevenítő képzelete pedig a nemzeti mult dicső korszakába viszi vissza. Közelharcban ágaskodó lovak, fékezéstől feszülő szügyek, az ellenfelek küzdelmének örvénylése, pengék villanása, s általában a lovas ütközet legapróbb részleteinek ábrázolása mesteri virtuozitásra vallanak.

Az első világháború alatt festett katonaportréin a magyar hősi mult fölkelőinek ábrázolásától merőben elütő felfogása tükröződik. Kedvükszegett közlegények, megtört parasztok arcmásai, akiknek nem ügyük a kilencszáztizennégyes háború.

Ennek a korszakának gazdag skálájú terméséből kiemelkednek változatos férfiportréi, amelyeknek zöme: önarckép. A kozák süvege, a palóc kucsmája, a muzulmán turbánja, a gömöri legény pörge kalapja, s a „baka" katonasipkája alól vonásaikban rokon, mégis kifejezésükben tökéletesen átváltozott férfiarc tűnik elő.

Az önarckép-festésnek ezt a módját, - amelyen a művész egyidejűleg modellnek is tekinti és különböző szerepekben ábrázolja magát - már a nagy olasz mesterek is gyakran alkalmazták. Ezekből az önarcképekből sokszor a művészi sors jelképes ábrázolása olvasható ki.

Rudnay önarcképei lenyügöznek az arcjáték változatosságával, mely a különböző embertípusok jellemének - a színjátszás

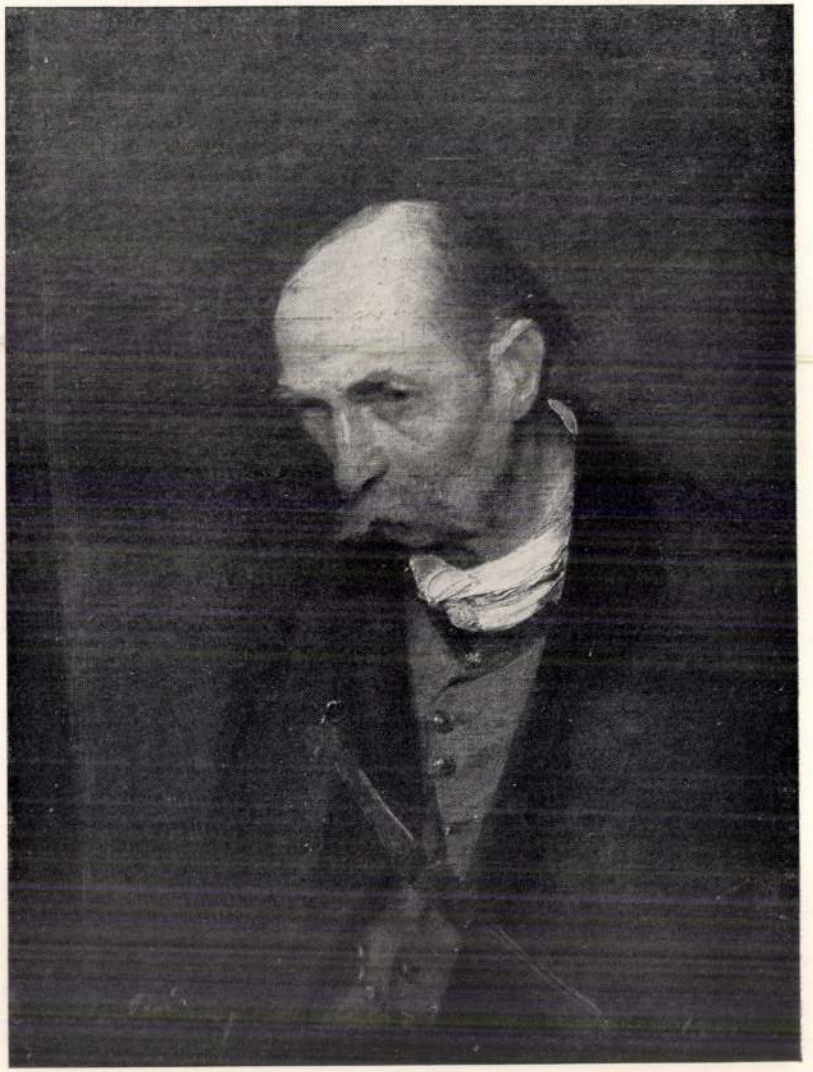

Öreg magyar

Himző nő

legnagyobb mestereinél tapasztalt-átélésével párosult. E lélekkel teljes alkotások közvetlenségét és életszerűségét mesterien fejezi ki plasztikus megmintázottságukkal, szélesen ömlesztett színekkel, s a merészen rájuk vetített fényekkel és árnyékokkal.

Életének 1907 óta hűséges kísérője, művészi érzékenységgel megáldott társa, felesége „Böske". Róla festett arcképeinek lágyan csengő gordonka hangú dallama végig kíséri Rudnay Gyula egész pályáját. Az örökké egy és mindig más: leány, menyecske, asszony, feleség, anya. E portréi közül néhány érzékenységben, gyengédségben páratlan a magyar festészetben. Például az, amelyen szürke-fekete-téglaszín hímzésű ruhában ábrázolja. Szeretet, őrködés és valami költői merengés ül ezen a fátyolfinomságú ecsetérintéssel megfestett arcon. Rudnay Gyula igaz embersége, szíve, végtelen egyszerűsége, festői eszközeinek sokféle biztonsága az, ami a formák, színek és a kifejezés tökéletes harmoniáját teremti meg és nemcsak a magyar arcképfestészet, de korunk egyik halhatatlan mesterévé avatja.

A losonci évek Rudnay pályájának legelmélyültebb és legtermékenyebb korszakát hozták. Alkotásai 1918-ban az Ernst Múzeumban kerültek bemutatásra. Ez az első nagy gyüjteményes kiállítása képzőművészeti esemény volt. Fényes sikere kárpótlást jelentett az önmagához és legjobb festészeti hagyományainkhoz hű művésznek a szegénységben és ismeretlenségben szívósan átküzdött évtizedekért. Rudnay éppen ebben az időben fejlesztette ki megingathatatlanul ecsetjének valóságfeltáró erejét, amikor egyre szenvedélyesebben nyomultak elő festészetünkben azok a törekvések, amelyek a Munkácsy hagyomány jelentőségét átmenetileg elhalványították. E század

első évtizedeiben a „Miénk", majd a „Nyolcak" festőcsoportja időszerűbbnek vélt úton, - az impresszionizmusban és expresszionizmusban, - kereste festészetünk továbbhaladását. Az elbizonytalanodásnak és a mondanivalóját mindinkább formalizmusban elveszítő művészetnek korszakában csak kevesen, mint az alföldi festők, a nagybányaiak közül elsősorban Thorma János, a szolnokiak közül Fényes Adolf ismerték fel a Munkácsy által megadott realista hang igazabb korszerűségét.

Rudnay, aki nem volt urbánus művész, akinek a magyar vidékre összpontosított figyelmében a városnak alig jutott szerepe - ebben az időben megfesti az „Agitátor" című képét, amelyen a városi proletariátus harcára utal. E műve sajnos lappang, csakúgy mint a „Kivándorlók" című, ahol a feudálkapitalista Magyarországnak ahhoz a szégyenletes jelenségéhez nyúlt, amely a kenyeréből kifosztott nép nevében vádolja a hontalanságukért felelős osztályokat. Az 1918-as kiállításnak több mint száz képe fényt vet arra az átfogó, mélyen szociális tartalmú művészi problémakörre, amely Rudnayt felkavarta s a haladás ügyének harcosává tette. Igaz hazafiságának széles körébe vonja más népek elnyomottainak sorsát és: a „Menekülők" képsorozatán a galiciai üldözöttekről, a „Lengyel proklamáció", „Orosz hadifoglyok" és „Kozák táborozók" című - az Ernst-kiállításon bemutatott - képein, a testvériség hangján a lengyel nép függetlenségi harcáról s az orosz nép hőseiről szól.

Művészetének haladó állásfoglalását, erőteljes realizmusának súlyát a tizenkilences Tanácsköztársaság felismerte és a forradalmi hagyományokat felevenítő kultúrprogrammjába azzal iktatta be, hogy megbízta Rudnayt Petőfi Apostolának illusztr-

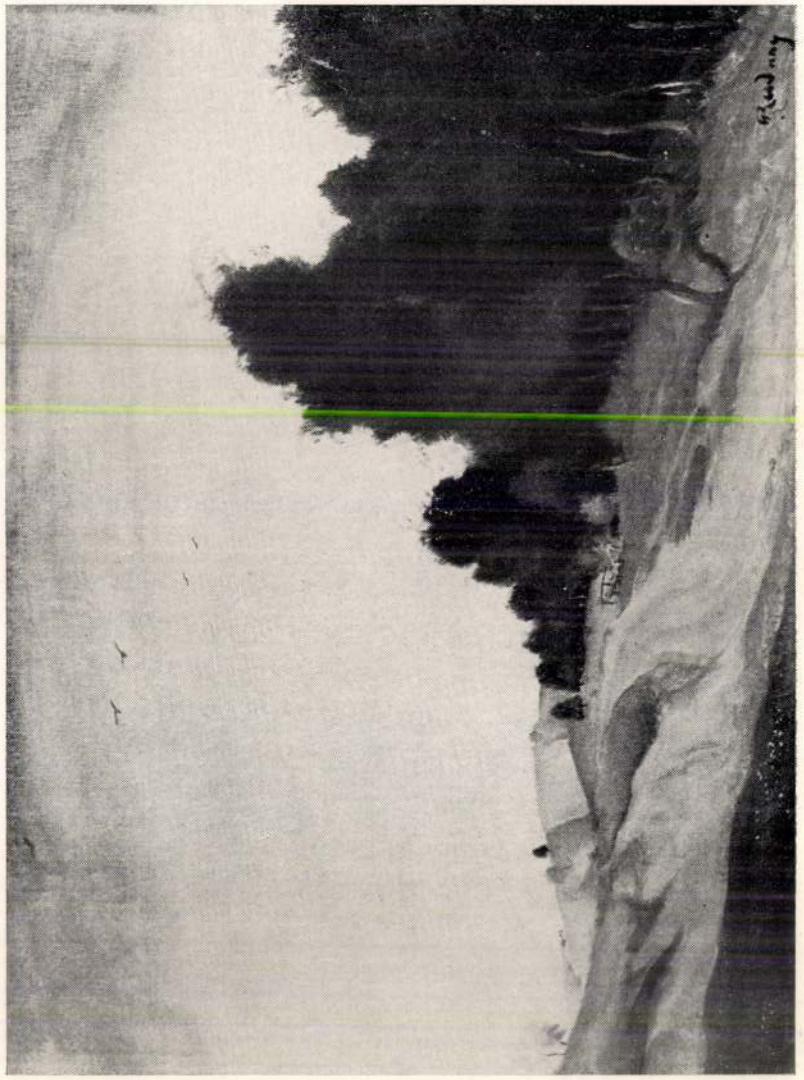

Erdőszéle

Viharos falu

rálásával. Ekkor készült rajzai azonban sajnos lappanganak. A háborús és forradalmi évek földindulásából művészetének delelőpontján témaköre teljes tágasságában, gazdag áradással bontakozik ki. A forradalom bukása után egyre inkább a nemzeti mult felé való sóvárgása lép előtérbe. A reakció korszakában az ő historizáló multábrázolása több a régi korok festői hangulatára való emlékezésnél. Ezeken a művein a zendülés, a bujdosás és a fölkelés szellemét érzékelteti. Portyázó kurucok, üldözött betyárok, zendülők felett ült ítélkezések, Attila, Tinódi és Csokonai alakjai a gyermekkorában szomjasan hallgatott régi historiákra, de egyszersmind a nemzeti romantika törekvéseire is emlékeztetnek.

A régi ábrázolások ízén fogant történelmi hangulatkép Rudnaynak egyik jellegzetes műfajává vált.

Újszerűen összegezi és örökíti meg a táblabíró világ hangulatát is. E témakörnek jellegzetes példája a kiállításunkon szereplő „Kirándulás". A képen megelevenednek a dédszülők korának festői csoportjai. A biedermeier ruhák élénk foltjai: citromsárga, galambszürke, harsánykék színek vidáman csendülnek az üde-zöld tájban. Az ég áttetsző kékje, a fák finoman csipkézett sziluettje, a kosztümös, pázsitra heveredett vagy andalgó alakjainak kecsessége álomkép finomságú. A képek faktúrája szintén a biedermeier sima festésmódját követi - az ecsetkezelés modern könnyedségével.

Az ódon házak, pincék és kifeszített kárpitok előtt üldögélő, mulatozó magyarok sírva-vigadó társaságának romantikus hangulatképei gyermekkori emlékeiből is táplálkoznak: „Sokszor volt vendégség nálunk, régi szokás szerint hajnaligreggelig tartó is. Kávébarna, molnár-szürke vagy fekete magyarruhás, - körszakállas - piros vagy olajbarna arcú emberek...

ettek-ittak hangosan beszéltek - Kossuthot, Rákóczit istenítették, - szidták a pecsovicsokat (kormánypártiakat) meg a svarcgelbkormányt. Mind szélbali emberek voltak - édesapámmal együtt" - emlékezik Rudnay Gyula életrajzában édesapjának korcsmárosi idejére. Az 1830-40-es évek pestbudai szüretábrázolásainak ódon patriarchális légkörét idézik emlékezetünkbe a Rudnay-féle mentés magyarok patetikusan szónokló társaságképei.

A mester akkoriban festette e műveit, amikor e régi úri szertartások sápadt utóda, a zsentrivilág úri-murija utolsókat rúgott. Rudnay festményei kísértően utalnak nagy író kortársának Móricz Zsigmondnak a „Kivilágos-kivirradtig" című regényére, a vidéki úri osztály feltartózhatatlan belső összeomlásának erre a lélektanilag is robosztus ábrázolására.

Az írás és ecset e két nagy magyar mestere, - akiket bensőséges barátság is fűzött egymáshoz - a huszadik század első évtizedeinek jellegzetesen hazai problémáiban gyakran találkozik. Az áldomás-ürítések mámorában feloszló vidéki nemesség képe mellett erőteljesen és reálisan bontakoznak ki Rudnay alkotásából paraszti típusai, s képein az Alföld tájának és pásztoréletének megannyi móriczzsigmondi alakja tűnik fel. Festészetünk és irodalmunk kölcsönhatása különben korjelzőn domborodik ki Móricz-Rudnay-Fényes és más mestereknek egyik ismétlődő és középponti témájából, amelyet Móricz a háború elleni tiltakozásaként megdöbbentő erővel fogalmazott meg „Szegény emberek" című regényében.

Ez az a kor, - a „zsiványvilág" felszámolásának évtizedei, amelyek Móriczban és Rudnayban is felébresztik a szegénylegények hősi korára való visszaemlékezést, amelyről Krudy Gyula ír tűnődő nekrológot, a kor, amelynek művészete tár-

Korsós asszony

Öreg házaspár

sadalma válságában először sejti meg a „betyárromantika" mögött lapuló rákfenét, s azt, hogy a kor társadalmának bűnbakjáról van szó. Így válik a mindenünnen megugratott, bujdosó, de felbukkanó lényével örökké fenyegető szegény magyar parasztlegény, az elnyomott, lázadó nép jelképévé Rudnay művészetében is.

A magyar multba való kapcsolódásának természetére - az említett tárgyú képein kívül - olyan művei is fényt derítenek, amelyek egyes nagy egyéniségekről, vagy éppen históriánk nagy pozitív eseményeiről szólanak. Az előbbiekből Tinódi és Csokonai jelentősége foglalkoztatja. Mindkettőjük történeti szerepe közvetett: a kultúra eszközével harcolnak és irányítanak. Tinódi vándorénekesként, a magyarság élet-halál harcának mesgyéjén vív a nemzet fennmaradásáért, Csokonai a nép nyelvét avatja irodalommá, nemzeti közkinccsé.

Rudnay nem törekszik sem a személyek megközelítőleg ismert ábrázolására, arcmási hűségre, sem viselettörténeti alaposságra, s ezzel is eltér a sajátlagos történeti festészet bizonyos ismérveitől, íratlan szabályaitól. A külsőséges eszközökkel való jellemzés helyett mélyebbre hatol és a nemzeti fejlődésben volt szerepük jellegét, annak szellemét és hatását ragadja meg.

Rudnay kiállításai az első nagy siker után sűrű időközökben követik egymást: 1919-ben, 1921-ben és 1925-ben újabb és újabb kollekciókkal lép a közönség elé. Festői képzeletének meglepő eredetisége, elbeszélő hangjának közvetlen ízessége, előadásmódjának közérthetősége egyre szélesebb népszerűséget szerez nevének. Művei eljutnak a külföldre is: 1921-ben Hágában és Amsterdamban, 1922-ben és 1924-ben Velencében állít ki. Ugyanebben az évben nagy aranyérmet nyer Bécsben.

Gyüjteményes kiállítása van 1925-ben Milánóban, majd Zürichben, 1926-ban Brüsszelben, 1928-ban Rómában szerepel. Az 1930-as barcelonai kiállításon grand prix-t és ezüst érmet nyer. Az 1931-es genuai kiállításon nagy aranyérmet kap. Ezeken kívül Pittsburg, Cleveland, Chicago, London, Páris, Bern, San Francisco, New-York, Christiania, Oslo, Helsinki, Riga, Varsó, Krakkó, Posen, Kaunas, Ankara és több más város jelzi azt az utat, amely Munkácsy sikerei óta páratlan festészetünk történetében. Itthon 1917-ben a Ráth-díjat kapta meg, 1934-ben a Főváros nagy aranyérmével tüntették ki, majd nagysokára, 1942-ben állami aranyéremmel.

A külföldi kritikák, a közönség visszhangjaként különösen azt méltányolták festészetében, ami saját irányaiktól megkülönböztette Rudnayt: magyar nemzeti jellegét. Nemcsak a tárgyválasztás néprajzi eredetisége, érdekessége vonzotta a külföldet, hanem legjobb szemű kritikusaik felismerték benne az igazi piktúra nagy szintetikus erejét, amellyel népének művészi látását fejezi ki.

Míg képei a külföldet járták be, megbecsülést szerezve nemzetünknek, - ő maga megint a magyar vidéket keresi fel. 1919-ben sógora meghívására ellátogat a somogymegyei Bábonyba és ezt a tájat ettől kezdve felfedezi művészetének. Pécs, Gyöngyös, Pálosvörösmart, Sümeg, Hódmezővásárhely, Makó, Szeged, Nyiregyháza nyári művésztelepein pedig mint 1922 óta Lyka Károly szorgalmazására - a Képzőművészeti Főiskola tanára - pedagógusi munkája mellett lankadatlanul maga is fest.

Az ifjúság között rendkívüli a népszerűsége, mert verejtékkel szerzett tapasztalatait meleg szívvel, bőkezűen osztja. Ifjú korának nyomora figyelmessé tette a tehetséges fiatalok élet-

Menekülők

Menekülő asszony

körülményeire és annak megjavításáért tekintélyét latba vetve harcol.

1922-ben Pécsett, számára új eljárással, a rézkarccal barátkozik meg. Ez a technika - amely igen jó eszköz arra, hogy a világos és sötét tónusok ellentéteit festőien elevenítse meg - hallatlanul alkalmas volt Rudnay művészi mondanivalójának kifejezésére. Hiszen előző munkáin is, - akár korai szén- és tusrajzait vagy vízfestményeit, akár olajképeit nézzük - az uralkodó szerepet a „legfehérebb fehérek és fulladt mélységek" ellentétei kapják. Az eredmény valóban ezen a területen is hamarosan jelentkezik: 1923-ban megjelent albuma a magyar grafikai művészet időtlenül kiemelkedő eseménye.

A teleket Rudnay Budapesten tölti. Asszonyportrék, műteremszobarészletek bensőséges világát festi. Itt-ott megragadja egy-egy festői modell: egy lengő szakállú aggot fest gyakran, bő barna köpenyegben, hatalmas művészkalapban, végtelenül nemes szín és formaigénnyel. A város maga nem tudja lekötni - elkötelezte magát a tájaknak, a szabad, tágas természetnek.

A pesti műterem falai között képzeletére bízva magát a korhangulatképek sorozatait festi, de a természettel való eleven kapcsolatának hiányában - amire hosszabb ideig tartó, ágyhoz kötő betegsége is okott adott - gyakran fordul régebbi élményeihez. Úgy tűnik, mintha e saját hangulatait variáló és utánérző - rendszerint kisméretű művekben - olykor elhalványodnék művészetének eredeti ízessége, szuggesztív megjelenítő ereje. Ezek a képek nem tájékoztatnak kellően a mester életművének valódi súlyáról és jelentőségéről, bár a polgári vásárló-közönség ízlését hatékonyan fejlesztő értékük elvitathatatlan.

Bábony volt az a hely, amely egyszerű falusi utcáival, lankás

dombjaival, erdőivel újra és újra felkeltette és lebilincselte érdeklődését a természet, a hazai föld szépségei iránt és életrehívta tájfestésünk örökbecsű alkotásait.

Alessandro di Stefani olasz kritikus - Rudnay milánói kiállítását méltatva - így ír: „Rudnay minden képe magyar jeleneteket, magyar tájakat ábrázol, ezeket valósággal átlelkesíti az a szinte áhitatos szeretet, mellyel hazája iránt viseltetik".

Korai tájképein leggyakrabban a vihartól fenyegetett, felhőt tornyosító természetet festi. Gyakran dédelgeti az igénytelen témákat: az árva kútágast, magányos galambdúcot, roskadozó fészert, elhagyott pázsitot, poros útkereszteződést látja meg és színeivel életet ad nekik.

A földet érzem, mely viharban ázott,
Az eget érzem, mely bizton hajol ránk

- írja Juhász Gyula Rudnayról szóló versében.

Későbbi művein egyre inkább a falu s a tájak csöndje kezd beszélni: moccanás nélküli levegő, csendes alkonyok ereszkednek a házak közé - Rudnay örök madarai frissen hasítják a gyermekies tisztaságú kék eget. Az áttetsző légben végtelen távlatok nyílnak. Üde zöld, kék és hamvas-szürke színekkel erdők, dombok és rétek formáit nagy foltokban összegezi. E képek atmoszférájában - csak úgy, mint Rudnay egész művészetében - nagy szerepet játszik a fény, amely „nem a vidámságért való, nem könnyű, gondtalanul csillogó" - amint azt Rudnay jellemzi. Formák és színek tiszta harmóniájával, ecsetkezelésének puha molyhosságával jellegzetes Rudnay-tájképstílust teremt. A mester belülről, végtelenül kitisztult, rendezett belső csendjéből figyeli a természetet: színei kivilágosodnak s a gyermekkórusok tiszta hangján csengenek.

„Tájábrázolásomban - mondja Rudnay - a magyar történelem

Csipkekendős nő

70. CSATAJELENET - Olaj, vászon lemezpapiron: 20 × 25,5 cm.
Jelzett - 1916 - Magántulajdon.

71. GALAMBDÚC - Olaj, vászon: 50 × 60 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

72. VERANDA - Olaj, vászon: 40 × 50 cm.
Jelzett - 1940 - Magántulajdon.

73. ÖREG KONDÁS - Olaj, vászon: 100 × 70 cm.
Jelzett - 1937 - Magántulajdon.

74. CSŰR - Olaj, vászon lemezpapiron: 38 × 57,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

75. KIS HÁZ - Olaj, vászon: 50 × 60 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

76. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 43 × 56 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 8773.

77. SZÁNTÁS - Olaj, vászon: 41,5 × 32,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

78. CSAVARGÓ - Olaj, vászon: 57 × 78 cm.
Jelzett - 1934 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 8618.

79. NŐI FEJ - Olaj, vászon: 54,5 × 43,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

80. BETYÁROK - Olaj, vászon: 30 × 40 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

81. FALUSI UTCA - Olaj, vászon: 40 × 50 cm.
Jelzett - 1931 - Magántulajdon.

82. ÖREG BETYÁR - Olaj, vászon: 50 × 40 cm.
Jelzett - 1937 - Magántulajdon.

83. SZILVÁS - Olaj, vászon: 62 × 62 cm.
Jelzett - 1949 - Magántulajdon.

multjának levegőjét akartam felidézni. A magyar történelem pedig sok borús fejezetben bővelkedik. Ezért volt, hogy régi tájképeimre sokan azt mondták, hogy tragikus feszültségűek. Újabb tájképeimen már kivilágosodtak a színek, kisütött a nap, a táj is derűsebb, csakúgy, mint maga az élet."[2]

A felszabadulás után Rudnay Gyula korát meghazudtoló agilitással találta meg azt a területet, ahol leginkább szolgálhatja új, szocialista kultúránk építését: 1947-ben művésztelepet szervezett meg Baján, „népi festőakadémiát", ahol a város gyárimunkásságának és a környező falvak parasztságának ifjait képezte.

„Sosem helyeseltem azt, - mondotta Rudnay - hogy a képzőművészetet egyetlen városban, Budapesten centralizálták. Meggyőződésem, hogy a nép széles rétegeiben kell szétvinni a művészetet. Azért jöttem Bajára, hogy a népművészet szeretetét fejlesszem és ebből a népből, a tehetségek e tárházából iskolám útján kiválasszam azokat, akik megérdemlik a tanítást és később izmosítani fogják a magyar festészetet".[3]

A mester önzetlenül végzett munkáját öt éven át lankadatlanul folytatta: „Örülök a sok fiatal tehetségnek és annak, hogy a magam módján és a magam eszközeivel én is részt vehetek az ország építő munkájában. Nagy megnyugvás számomra az, hogy a tehetségek felkarolásával jövőjük sorsáról és irányításáról kormányzatunk intézményesen gondoskodik és megkíméli őket attól a küzdelmes fiatalságtól és keserves nyomorúságtól, amelyet mi éltünk át".[4]

Népi demokráciánk 1948-ban Pro Arte kitüntetéssel ünnepelte a 70 éves mestert, a következő évben pedig a Kossuth-díjat adományozta neki.

A jubiláló Rudnay Gyula pályájára visszatekintve, abból a

magyar művészi hivatástudat lelkesítő és tiszteletreméltó példája bontakozik ki: a felszabadulásig eltelt félévszázadon át állott őrt nemzeti festészetünk legnemesebb realista hagyományai mellett.

A nemzeti hagyományt ápoló kultúrpolitikánk kiállítással ünnepli meg a mester 75-ik születésnapját. Ez a kiállítás jó alkalmat ad arra, hogy megismerjük Rudnay életművének sokrétűségét, ráeszméljünk munkásságának multbéli és jelenlegi jelentőségére, ízig-vérig festői és robosztus művészetének példamutató tanulságaira.

BÉNYI LÁSZLÓ

Ezúton mondunk köszönetet a Rudnay-család tagjainak és Tamás Henriknek a rendelkezésünkre bocsátott értékes adatokért és a képek összegyüjtésével kapcsolatos szíves fáradozásukért.

[1] Az Ujság, 1925. febr. 8.

[2] Béke és Szabadság 1953. jan. 18. 14. old.

[3] Világ 1949. július 30. 3. old.

[4] Független Magyarország 1952. jan. 14. 7. old.

56. KIRÁNDULÓK - Olaj, vászon: 54 × 69 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

57. CSIPKEKENDŐS NŐ - Olaj, vászon: 53 × 37 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 8233.

58. NŐI ARCKÉP - Olaj, vászon: 68 × 55 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeumban.

59. KIRÁNDULÁS - Olaj, vászon: 55 × 70 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

60. ERDŐSZÉLE - Olaj, vászon: 53,5 × 67 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

61. OLVASÓ NŐ - Olaj, vászon: 89 × 72,5 cm.
Jelzett - Móra Ferenc Múzeum (Szeged) tulajdona.

62. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 50 × 66 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

63. BOHÉMEK - Olaj, vászon: 51 × 61 cm.
Jelzett - 1924 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 6319.

64. FURULYÁZÓ FIÚ - Olaj, vászon: 65 × 78 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

V. TEREM

65. FRESKÓVÁZLAT - Olaj, vászon: 60 × 40 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

66. VIHAR ELŐTT - Olaj, vászon: 50 × 60 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

67. TÁBOROZÁS - Olaj, vászon: 20 × 30 cm.
Jelzett - 1915 - Magántulajdon.

68. ÖNARCKÉP - Olaj, vászon: 56 × 42 cm.
Jelzett - 1924 - Magántulajdon.

69. NAGYBÁBONYI UTCA - Olaj, vászon: 48 × 70 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 5988.

42. TINÓDY SEBESTYÉN - Olaj, vászon: 70 × 96 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

43. ÖREG MAGYAR - Olaj, vászon: 78 × 56 cm.
Jelzett - 1921 - Magáutulajdon.

44. FALUSI HÁZ - Olaj, vászon: 45 × 60 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 0085.

45. ÖREG PARASZT PÁR - Olaj vászon: 124 × 94,5 cm.
Jelzett - 1917 - Letét az Országos Szépművészeti Múzeumban.

46. GÉMESKÚT - Olaj, vászon: 49 × 61 cm.
Jelzett - 1926 - Magántulajdon.

47. PIHENŐ CSAVARGÓ - Olaj, vászon: 60 × 80 cm
Jelzett - Magántulajdon.

48. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 60 × 80 cm.
Jelzett - Letét az Országos Szépművészeti Múzeumban.

49. ÖNARCKÉP - Olaj, vászon: 55 × 40,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

IV. TEREM

50. LEÁNYFEJ - Olaj, vászon: 48 × 36 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. B. 511.

51. LAKOMA - Olaj, vászon: 59 × 70 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

52. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 44,5 × 55,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

53. MÁTRAVIDÉK - Olaj, vászon: 44 × 62 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

54. ÖREG EMBER - Olaj, vászon: 60 × 80 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 3571

55. TÁJKÉP - Olaj, vászon lemezpapiron: 55 × 68 cm.
Jelzett - 1929 - Magántulajdon.

KÉPEK JEGYZÉKE

I. TEREM

1. TÁJKÉP - Olaj, vászon lemezpapiron: 43,5 × 32,5 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 8513.

2. CSALÁDI KÖR - Olaj, fa: 37,5 × 51,5 cm.
Jelzett - 1913 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 8161.

3. A MŰVÉSZ FELESÉGÉNEK ARCKÉPE - Olaj, vászon: 71,5 × 54,5 cm.
Jelzett - 1917 - Magántulajdon.

4. FELHŐK - Olaj, vászon: 45 × 51,5 cm.
Jelzett - 1922 - Magántulajdon.

5. FÉRFIARCKÉP - Olaj, vászon: 85 × 60 cm.
Jelzett - 1919 - Magántulajdon.

6. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 38,5 × 54,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

7. PARASZTLÁNY - Olaj, vászon: 60 × 50 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

8. KRUMPLIHÁMOZÓ - Olaj, vászon: 74,5 × 91 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 5869.

9. INTERIEUR - Olaj, vászon: 100 × 75 cm.
Jelzett - 1916 - Magántulajdon.

10. PIHENŐ HEGEDŰS - Olaj, vászon: 97 × 79 cm.
Jelzett - 1913 Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 4652.

11. UTCA VIHAROS ÉGGEL - Olaj, vászon: 40,5 × 50,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

12. KORSÓS ASSZONY - Olaj, vászon: 120 × 90 cm.
Jelzett - 1918 - Magántulajdon.

13. TÁJKÉP - Olaj, vászon: 37 × 43 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

14. HIMZŐ NŐ - Olaj, vászon: 90 × 70 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 51726.

15. TÁJKÉP - Olaj, vászon lemezpapiron: 45 × 58 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

16. UDVAR - Olaj, vászon: 65 × 79 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

17. NAGYBÁNYAI TÁJ - Olaj, vászon: 555 × 7,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

II. TEREM

18. A VÉN KANÁSZ - Olaj, vászon: 142 × 105 cm.
Jelzett - 1916 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 6208

19. MOHAMEDÁN FÉRFI - Olaj, vászon: 90 × 65 cm.
Jelzett - 1918 - Magántulajdon.

20. MENEKÜLŐK - Olaj, vászon: 60 × 70 cm.
Jelzett - 1917 - Magántulajdon.

21. MENEKÜLŐ ASSZONY - Olaj, vászon: 107 × 82 cm.
Jelzett - 1917 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 802

22. MENEKÜLÉS - Olaj, vászon: 61 × 70 cm.
Jelzett - 1917 - Tornyai János Múzeum (Hódmezővásárhely) tulajdona.

23. KOZÁK - Olaj, vászon: 68 × 58 cm.
Jelzett - 1916 - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. F. K. 234.

24. MENEKÜLŐK - Olaj, fa: 35 × 44,5 cm.
Jelzett - 1917 - Magántulajdon.

25. FELESÉGEM - Olaj, vászon lemezpapiron: 53 × 40 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

26. PALÓC FÉRFI - Olaj, vászon lemezpapiron: 72 × 56,5 cm.
Jelzett - 1916 - Magántulajdon.

27. MENEKÜLŐK - Olaj, vászon lemezpapiron: 31,5 × 36 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

28. CSAVARGÓ - Olaj, vászon: 119 × 80 cm.
Jelzett - 1917 - Magántulajdon.

29. VIHAROS FALU - Olaj, vászon lemezpapiron: 28 × 43,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

30. MENEKÜLŐK - Olaj, vászon: 73 × 123 cm.
Jelzett - 1917 - Magántulajdon.

31. CSATAJELENET - Olaj, vászon lemezpapiron: 20 × 25,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

32. CIGÁNYLÁNY - Olaj, vászon: 123 × 94 cm.
Jelzett - 1918 - Magántulajdon.

33. MULATOZÓK - Olaj, vászon: 120 × 95 cm.
Jelzett - 1918 - Letét az Országos Szépművészeti Múzeumban.

III. TEREM

34. NŐ PIROS RÓZSÁVAL - Olaj, vászon: 50 × 37 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

35. CSŐSZKUNYHÓK - Olaj, vászon: 39 × 50 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

36. LOVASBETYÁROK - Olaj, vászon: 58,8 × 75,2 cm.
Jelzett - Az Országos Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 8041.

37. SZEKEREK - Olaj, vászon: 41,5 × 58 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

38. KÉZIMUNKÁZÓ NŐ - Olaj, vászon: 70 × 61 cm.
Jelzett - 1916 - Magántulajdon.

39. RÉGI TEMPLOM - Olaj, vászon: 42 × 53,5 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

40. KURUCOK - Olaj, vászon: 61 × 75 cm.
Jelzett - Magántulajdon.

41. CSIPKEKENDŐS ASSZONY - Olaj, vászon: 82 × 63 cm.
Jelzett - A Szépművészeti Múzeum tulajdona. Lt. sz. 6647.

Szépmüv Muzeum
K. 538.

K 538

(D.)

AZ ERNST-MUZEUM KIÁLLITÁSAI

ÖTVENEDIK KIÁLLITÁS.

RUDNAY GYULA FESTMÉNYEI

RENDEZTÉK:

ERNST LAJOS ÉS LÁZÁR BÉLA

LÉGRÁDY TESTVÉREK BUDAPEST

MŰVÉSZETI MÚZEUM

AZ ERNST-MUZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1921. DECEMBER HÓ.

MEGJELENT!

AZ ERNST-MUZEUM MŰVÉSZ-KÖNYVEI

V.

RUDNAY GYULA.

IRTA:
LÁZÁR BÉLA.

MEGJELENTEK ELŐZŐLEG:

1. Csók István.
2. Iványi-Grünwald Béla.
3. Perlmutter Izsák.
4. Gyárfás Jenő.

EGY-EGY FÜZET
ÁRA 40 KOR.

KAPHATÓ A PÉNZTÁRNÁL.

193.	LÁTOMÁS	50.000.—
194.	VIHARFELHŐK	2.500.—
195.	SZAKADÉK	4.000.—
196.	DOMBVIDÉK	4.000.—
197.	FÁK	1.500.—
198.	GOBELIN-TERV	50.000.—
199.	KORATAVASZ	40.000.—

ÖTÖDIK TEREM.

175.	MŰTEREM	65.000.—
176.	ZÖLD ERDŐ. Magántulajdon.	
177.	MERENGÉS	100.000.—
178.	PATAK MEDRE. Magántulajdon.	
179.	LOVASCSATA	50.000.—
180.	LANKÁS	50.000.—
181.	ÖREG KOLDUS	35.000.—
182.	CIGÁNYASSZONY	50.000.—
183.	TÉLI SZÜRKÜLET	60.000.—
184.	ŐSZI TÁJ. Rajz	4.000.—
185.	LOVASCSATA. Rajz	2.500.—
186.	LOVAS BETYÁROK	70.000.—
187.	CIGÁNYLEÁNY	75.000.—
188.	DOMB	2.500.—
189.	FÁK	2.000.—
190.	DOMBOLDAL	2.000.—
191.	EST ELŐTT	2.500.—
192.	SOMOGYI TÁJ	3.000.—

Jubiláris évünk kiállitásai során most az ötvenedik kiállitásunkat mutatjuk be, — ez alkalommal az ujabb magyar művészek egyik kiválóságát: *Rudnay Gyulát.*

Néhány héttel ezelőtt külön füzetben számolt be Déry Béla a hollandi kiállitás sajtósikeréről. Ez a siker elsősorban Rudnay Gyula nevéhez füződik. *Rudnay művészetével külön füzetben foglalkozván,* itt csak szemelvényeket közlünk a holland kritika irásaiból:

De Nieuwe Courant (1921 május 2). „A festőművészek közül bennünket legjobban Rudnay bilincsel le, ugy a szinezésnek előkelőségével, mind pedig figurális művészetének lelki tartalmával. A legnagyszerübbnek tartom az „Anyaság" c. nagy vásznát, amely egy asszonyt ábrázol magyar viseletben, sötétvörös és fekete főszinekben, aki szegény gyermekét az ölében tartja. A szegény anyai szeretetnek ez a tolmácsolása a romantikusokkal rokon, anélkül, hogy ellaposodnék, ellenkezőleg ez a festmény erős, monumentális alkotás.

Éppen igy különösen szép és pompás vörös főszinekben ékeskedik az a festmény, amely egy szakállas férfit

ábrázol egészen csukott sötétvörös ruhában, egészen sötét háttérbe helyezve. „Bünös" a cime a műnek. Miért bünös? Valószinüleg a magyar szöveg forditása nem szerencsés és inkább gondolunk a kép szemléleténél egy imaköntösben lévő barátra, tehát inkább valami „Imádkozó". Ahogy kinéz, a csontos sötét szakállövezett arcával, inkább mélyen szomoru, semmint bünös.

Van még egy nagyobb, mély benyomást gyakorló figurális darabja, ahol egy asszony farakáson pihen. Kezeit ölében nyugtatja és gondolatnélkül tekint maga elé, kifáradva, az utnak a szélén, a szomoru alak a sötét esti levegővel szembeállitva olyan, mint a szegény asszonyok megtestesült szobra. Kár, hogy egy kicsiny elkeveretlenül maradt fényfoltocska a nő orrán zavarja a hatást. Rudnaynak ezenkivül van még egy nagyon szép impresszionista tájfestménye két fával és parasztkocsival."

Nieuwe Rotterdamsche Courant (1921 ápr. 27). „Legfeltünőbb és tényleg zseniális művész *Rudnay* Gyula, akinek „Anyaság" cimü képe a nagyterem diszhelyére van akasztva. Az első pillanatban, amelyet a képre vetünk, zavarólag hat a fejkendő élesen elütő fehérje, de tüzetesebb szemlélet után érezzük, miként oldódik föl a fehér élessége a festmény bronztónusában és vakon kezdünk figyelni arra, hogy ez a tehetség nekünk mennyi szépet szolgáltat. Egy nem egészen fiatal asszonyt ábrázol a festmény, aki karjaival a melléhez simuló kis gyermeket tart, egy csunya kis vörös gyermeket, amint ezt a kicsikét szinte bámulja. Mégis az anyát látjuk, egy fejedelmi asszonyt, aki egy drága és értékes kincsre néz az anya

167. DOMBOK. Magántulajdon.
168. ÖNARCKÉP. Magántulajdon.
169. FALU KÉSŐ ESTE. Magántulajdon.
170. MÁRIA ÜDVÖZLÉSE . . . . . 500.000.—
171. A LEVÉL . . . . . 150.000.—
172. FELHŐK . . . . . 60.000.—
173. MADÁRDAL . . . . . 150.000.—
174. ÁBRÁNDOZÁS . . . . . 80.000.—

NEGYEDIK TEREM.

149. TINÓDI SEBESTYÉN . . . . . 100.000.—
150. HÁROM KIRÁLYOK ÜDVÖZLÉSE 70.000.—
151. BÁBONYI TEMPLOM. Magántulajdon.
152. SOMOGYI MENYECSKE . . . . . 80.000.—
153. HOLLÓKÁROGÁS. Magántulajdon.
154. KOMPOZICIÓ . . . . . 30.000.—
155. ALKONYAT . . . . . 70.000.—
156. BACCHUS-FEJ. Magántulajdon.
157. ATTILA LAKOMÁJA . . . . . 500.000.—
158. HEGYVIDÉK . . . . . 55.000.—
159. ZENÉSZ. Magántulajdon.
160. NYÁR. Magántulajdon.
161. MÁJUSI REGGEL . . . . . 60.000.—
161a FALU SZÉLE . . . . . 60.000.—
162. BALATONPART. Magántulajdon.
163. DOMBOLDAL. Magántulajdon.
164. LAKODALMAS MENET. Magántulajd.
165. NŐI FEJ . . . . . 60.000.—
166. BALATON. Magántulajdon.

átölelő tekintetével. Ez az: anyaság, ez a királynéhoz hasonlitható anya, aki az ő nagy szeretetének templomában az ő nyögdicsélő gyermekét dédelgeti.

A művész egyik portréjának felfogása is egészen sajátságos. „Bünös" ezt az elnevezést adta a művész ennek a behizelgő, álmodozó vörös ruhás férfinak. Miért nevezte el bünösnek? Valószinüleg a rajta lévő kabátnál, a bolsevisták ismeretes viseleténél fogva, akit a vörös ruha szinte megbélyegez és amellyel Rudnay el is mondja a bünösről a véleményt. A mi megállapitásunk ennél a szomoru portrénál csupán az, mennyire uralkodik a képen a szép vörös szin és hogy az álmodozó fáradt szempillantással néz a jövőbe. Egy harmadik képe Rudnaynak egy asszonyt ábrázol, aki farakáson pihen. Goya is festett ilyen asszonyt ledöntött fával, ahogy az előttünk ismeretes. További hasonlatosságot Goyával nem fedeztünk föl az érdekes vásznon."

Het Vaderland. (1921 ápr. 26): „Rudnay ma negyvenen felül van, mint földmivesgyerek kezdte meg pályáját s olyan sikereket ért el, amelyek bennünket Velazquez, Goya és Breitnerre emlékeztetnek. Itt három festményét látjuk kiakasztva, amelyek közül a „Bünös" a legerősebb a maga egyszerüségében, tisztaságában, a mély vörös, valamint a meleg barna és fekete szineknek nyugodtságával és harmóniájával. Ugyanezt adja vissza az ő Anyaságában is. Pihenő asszonya Goyára emlékeztet, de ha lehet is hasonlóságról beszélni, mindenesetre saját egyénisége is a legerősebben tolult előtérbe. Ezenkivül függ ezek mellett még egy tájképe is, amelyen az ő művészetének a legszebb kiforrottságát észlelhetjük."

Ime mutatóba néhány „semleges“ nyilatkozat, — bizonysága annak, hogy a jeles magyar művész, a maga erősen drámai erejével és koloritja mélységével szivhez tud szólalni hazája határain kivül is.

L. B.

138. FALU ŐSSZEL . . . . . 50.000.—
139. TAVASZ. Magántulajdon.
140. TAVASZI BORULÁS . . . . . 35.000.—
141. KÖDÖS FALUSI UTCA . . . . . 45.000.—
142. HÓFOLTOK. Magántulajdon.
143. SZÜRET . . . . . 50.000.—
144. ŐSZI SZÁNTÁS . . . . . 30.000.—
145. TANÁCSKOZÁS . . . . . 60.000.—
146. TANULMÁNYFEJ . . . . . 50.000.—
147. SZEPTEMBER DÉLUTÁN. Magántulajdon.
148. BUZAKERESZTEK . . . . . 40.000.—

HARMADIK TEREM.

119. TORNÁCON . . . . . 40.000.—
120. EGRI HŐSÖK. . . . . 35.000.—
121. APOSTOL . . . . . 70.000.—
122. PÁSZTOROK HIRKAPÁSA . . . . 50.000.—
123. TEMPLOMTÉR . . . . . 60.000.—
124. VASÁRNAP DÉLUTÁN . . . . . 40.000.—
125. TÁJKÉP SZEKÉRREL. Magántulajdon.
126. ŐSZI HANGULAT. Magántulajdon.
127. FELKÖSZÖNTŐ . . . . . 60.000.—
128. ESTI HANGULAT . . . . . 50.000.—
129. SZILVÁS . . . . . 60.000.—
130. FALU SZÉLE . . . . . 30.000.—
131. ZABFÖLD . . . . . 50.000.—
132. DOMBOK. Magántulajdon.
133. FALUSI TEMPLOM. Magántulajdon.
134. FELHŐK A FÁK FÖLÖTT . . . . . 60.000.—
135. ŐSZI BORULÁS. Magántulajdon.
136. KUKORICAFÖLD. Magántulajdon.
137. KÉSŐ ŐSZ. Magántulajdon.

RUDNAY GYULA MŰVEI.

ELSŐ TEREM.

RAJZOK:

1. BIBLIKUS HANGULAT . . . . . 5.000.—
2. VÁSÁR. Magántulajdon.
3. FALU VÉGE . . . . . 3.500.—
4. CSŐSZKUNYHÓ . . . . . 3.500.—
5. DOMBVIDÉK . . . . . 4.500.—
6. TANÁCSKOZÁS . . . . . 5.000.—
7. LAKODALMAS MENET. Magántulajdon.
8. TÁJRAJZ . . . . . 4.000.—
9. FALU . . . . . 4.000.—
10. ERDEI IDILL. Magántulajdon.
11. ALKONYAT . . . . . 2.000.—
12. FÁK . . . . . 4.000.—
13. DOMBOK. Magántulajdon.

14. MENEKÜLŐK. Magántulajdon.
15. BÉKE. Vázlat . . . . . 2.500.—
16. ESTE . . . . . 3.500.—
17. FÁK . . . . . 3.500.—
18. VÁNDORLÁS. Magántulajdon.
19. DOMBOLDAL . . . . . 6.000.—
20. LANKÁS. . . . . 3.000.—
21. PROCESSIO. Magántulajdon.
22. ALKONYAT . . . . . 7.000.—
23. VÁGTATÓ SZEKÉR . . . . . 4.000.—
24. LAPÁLY . . . . . 4.000.—
25. ERDŐ SZÉLE. Magántulajdon.
26. FALU VÉGE . . . . . 3.000.—
27. KIVÁNDORLÓK . . . . . 50000.—
28. BETYÁROK. Magántulajdon.
29. DOMBOS VIDÉK . . . . . 3.500.—
30. FÁK A SZÉLBEN. . . . . 5.000.—
31. VERBUNKUS . . . . . 8.000.—
32. SZEKÉR. Magántulajdon.
33. JEGENYEFÁK . . . . . 6.000.—
34. ESŐ . . . . . 5.000.—
35. FELHŐK . . . . . 2.500.—

113. TEMPLOMOZÁS UTÁN . . . . . 50.000.—
114. ISTÓK. Magántulajdon.
115. TAVASZI FELHŐK . . . . . 60.000.—
116. HÁROM KIRÁLYOK. Magántulajdon.
117. TÁNCOLÓK . . . . . 70.000.—
118. CSIPKERUHÁS LEÁNY. Magántulajdon.

91. BALATON. Magántulajdon.
92. TANULMÁNYFEJ . . . . . 50.000.—
93. BOGLYÁK. Magántulajdon.
94. NAGY FÁK SZÉLBEN . . . . . 70.000.—
95. BADACSONY. Magántulajdon.
96. NEVETŐ FIU . . . . . 80.000.—
97. SZENT MIHÁLY DOMBJA. Magántulajdon.
98. ŐSZI SZÉL. . . . . 60.000.—
99. TEHENEK. Magántulajdon.
100. ERDŐ SZÉLE. Magántulajdon.
101. BETYÁROK. Magántulajdon.
102. PARASZTEMBER . . . . . 60.000.—
103. SZIGLIGET. Magántulajdon.
104. TÉLI ALKONY . . . . . 45.000.—
105. SZOMORU NŐ . . . . . 80.000.—
106. MAGÁNYOS FÁK. Magántulajdon.
107. TAVASZ. . . . . 50.000.—
108. ALKONYI CSEND . . . . . 70.000.—
109. MENYEI HIRNÖK. Magántulajdon.
110. FALUSI HÁZAK. Magántulajdon.
111. ANGYALI ÜDVÖZLET. Magántulajdon.
112. SZEGÉNYLEGÉNYEK. Magántulajdon.

36. ERDŐ SZÉLE . . . . . 3.000.—
37. PROKLAMÁCIÓ . . . . . 6.000.—
38. TARLÓ . . . . . 6.000.—
39. TÁNCOLÓK. Magántulajdon.
40. ŐSZI BORULÁS . . . . . 5.000.—
41. BIBLIAI JELENET . . . . . 7.000.—
42. FELHŐK . . . . . 3.000.—
43. FÁK . . . . . 5.000.—
44. HAZATÉRŐK . . . . . 3.500.—
45. TANÁCSKOZÁS. Magántulajdon.
46. URVACSORA. Magántulajdon.
47. ERDŐ SZÉLE . . . . . 8.000.—
48. VIHAR. Magántulajdon.
49. UDVARLÁS . . . . . 8.000.—
50. SZÉNAGYÜJTÉS . . . . . 6.000.—
51. SZÜRKÜLET . . . . . 5.000.—
52. HEGYVIDÉK . . . . . 3.000.—
53. BETYÁROK. Magántulajdon.
54. KÁLVÁRIA. Magántulajdon.
55. ESTI SZÉL. Magántulajdon.
56. FACSOPORT . . . . . 4.000.—
57. VIADAL . . . . . 6.000.—

58. KOMPOZICIÓ. Magántulajdon.
59. SIKSÁG. Magántulajdon.
60. DOMBOLDAL . . . . . 4.000.—
61. VÁGTATÓ SZEKÉR. Magántulajdon.
62. FRESKÓ-TERVEZET. Magántulajdon.
63. FELHŐK. Magántulajdon.
64. HEGYES TÁJ . . . . . 7.000.—
65. DOMBOLDAL. Magántulajdon.
66. LOVAS-KOMPOZICIÓ. Magántulajdon.
67. LÁTOMÁNY . . . . . 10.000.—
67a TITÁNOK HARCA. . . . . 45.000.—
68. VÁNDORLÓ FELHŐK . . . . . 5.000.—
69. ESTI HANGULAT . . . . . 3.500.—
70. TURULMADÁR . . . . . 7.000.—
71. ESŐ UTÁN . . . . . 2.500.—
72. FALU VÉGE. Magántulajdon.
73. DOMBOS VIDÉK . . . . . 4.500.—
74. PLAFOND-TERVEZET. . . . . 15.000.—
75. FELHŐK . . . . . 5.000.—

FESTMÉNYEK.

76. KÖVETEK FOGADTATÁSA . . . . 100.000.—
77. FELVIDÉKI HETIVÁSÁR. Magántulajdon.
78. CSIPKEKENDŐS NŐ. Magántulajdon.
79. HATÁROZAT ELŐTT. Magántulajdon.
80. VÉNUS . . . . . 70.000.—
81. ROSSZ SZELLEMEK . . . . . 45.000.—
82. KIS SZILVÁS . . . . . 60.000.—
83. BALATON. Magántulajdon.
84. PIHENŐ NŐ. Magántulajdon.
85. TÁRSASÁG A SZABADBAN. Magántulajdon.
86. FACSOPORT. Magántulajdon.
89. MAGÁNYOS FÁK. Magántulajdon.
90. KUKORICAFOSZTÓ NŐ. . . . . 100.000.—

A mindenről vallás: lelki kötelesség

Beszélgetés Szalay Lajossal

1991. április 18., csütörtök, késődélután. Többedik beszélgetés, sokadik együttlét Szalayval, Szalayékkal. Az idő múlik — Szalay nemrég betöltötte a 82. életévét. A korábbiakhoz képest az a különbség, hogy a diskurzust a Miskolci Galéria videokamerája rögzíti. (Szalay gyűjteményes kiállítása a Miskolci Galériában aug. 12-től tekinthető meg.) Összeszedettebb, slágerigebb szeretne lenni az ember, szöveg- és képkész. De Szalay közvetlensége, minden feszélyezettséget elutasító, természetes modora nem türi a kamera terrorját. Most is olyan, mint minden korábbi alkalommal. Lehengerlően őszinte. Örömében, bánatában is az. Bánatában — nemrég elvesztett öccse fölött.

— A legnehezebb a szülőnek a gyerekét elveszteni, a testvérnek a fiatalabbat.

— Ez a legborzalmasabb veszteség. Igazságtalannak érzi az ember. Megfellebbezhetetlen. Noha a katolicizmus azt tanítja, hogy bele kell nyugodni ebbe is. Egyetemlegesek vagyunk a kereszténységben. No, azon kívül sok minden más van, ami nem egyetemleges, hanem a kereszténységhez tartozik. A magyarságnak nem sok köze van a kereszténységhez. Hát, már csak azért sincs, mert szerintem ugye ráerőlette István erre a népre. A szimpla ténnyel nem mert ellenkezni senki. Igaz, Koppányt fölnégyelték. A történelemben úgy hívták őket külföldön, hogy véreskezűek. Jó, nem úgy mondták, hogy véreskezű, hanem: „kiknek kezei vértől valának szennyesek." Így mondták. De nem is lehetett akkor másképpen. Bejön a pusztáról ide a városba a szerencsétlen Árpád, hát milyen bolondokháza lehetett itt?

— Egyik utolsó illusztrációs megbízása, amit nem teljesített: a Miatyánkhoz kellett volna rajzokat készíteni. Az Ómagyar Mária-siralom illusztrációi után a Miatyánk vagy akár a Hiszekegy is elképzelhető lett volna Szalay-rajzokon megjelenítve. Mégis mi az, amit már rajzba, képbe lehet írni?

— Ugye az ember nem tudja, hogy egy asszociáció hogyan indul el. Mert semmi köze sincs az eredeti témához, de az emberben megindul egy folyamat, és kész. A másik esetben pedig úgy néz ki, hogy csak le kellene rajzolni, és mégsem jön elő az istennek sem semmi. Nem lehet erőltetni, mert nem lesz eredménye a dolognak, nem jesz rajz belőle.

— Tolnay Károly magyar születésű művészettörténész 1943-ban írta, hogy „a rajzokon a vonalaknak poetikus értékük is van, mint az alkotó temperamentumának, érzésének vagy lelkiállapotának kifejezései".

— Ha lehet is, én nem tudok különbséget tenni, mint ahogy a földet hiába kérdezném meg, hogy mi a tulajdonsága annak a búzának, ami most nőtt ki belőle. Vagy annak a pipacsnak a búza mellett. A természnek (nem a teremtésnek: a természnek) nincsen tudati oldala. Az embernél. Én soha nem tudtam arról, hogy én ki vagyok. Arról meg, hogy mi vagyok, pláne.

— Hát akkor meg hogy jött létre, hogyan csinálódott a Szalay-rajz?

— Mint a játék. Elfelejtem én azt, te is elfelejtetted, hogy mit játszottál tegnapelőtt, ha gyerek vagy.

— Szalayt rajzolni gyakorta látó felesége határozottan állítja, hogy rajzoláskor Szalay arcáról le lehetett olvasni, hogy éppen mit rajzol: egy fejet, szelíd lányarcot, sátánt, ördögöt, most egy férfit. A készülő rajz karakterét öltötte magára időlegesen rajza megszületése idejére a rajzoló.

— Az egyetlen látvány, ami megjelenik: a rajz maga. Aminek a természetéről viszont pont a művész nem tud semmit. Hát ez majdnem olyan, mint az anyaság. Az anya rettentő sokat szenvedhet a terhesség alatt. Csak azt nem tudja, hogy fiú vagy lány okozza a sok bajt. Nagyon nehéz beszélni egy olyan állapotról, ami a művészben, bennem, soha nem vált tudatossá. Soha nem tudom, hogy mit miért csinálok. Persze egyetlen művész sem kivételes, még én sem. Tehát minden, ami az emberre vonatkozik, az rám is vonatkozik. Ennek a vonatkozásnak az intenzitásában van különbség. A nő nyilván őszintébben ordít, amikor szül, mint hogyha rálépnek a lábára. Bár fájdalom mind a kettő. Nagyon nehéz megállapítani, hogy a művészetnek nevezhető terhesség mikor őszinte vagy mikor hazug, s hogy van-e egyáltalán ilyen terhesség. Vagy naponta abortusz. Van egy nagy csomó művész: háromévente egy rajzot ha csinál. És van Picasso, aki éjjel-nappal rajzolt. Miért nem akarjuk tudomásul venni, hogy a reneszánsz óta ő volt a legnagyobb művész?

— Az illusztrációk, az irodalmat, irodalmi szöveget kísérő rajzaid természetrajzához tartozhat: az irodalmi szöveg gerjesztő, gondolkodást elindító-segítő. Vagy csak azért kell, hogy a rajz lehetséges jelentéstartománya általa is bővülhessen?

— A szöveg használható kifogás, semmi más. Aminek tulajdonképpen semmi köze sincs magához a rajzhoz. De az ember elfogadja, hogy ihletű. De nem így van, nem ihlet az.

— Pedig irodalmi tájékozottságod, műveltséged bizonyosan befolyásolta művészeted.

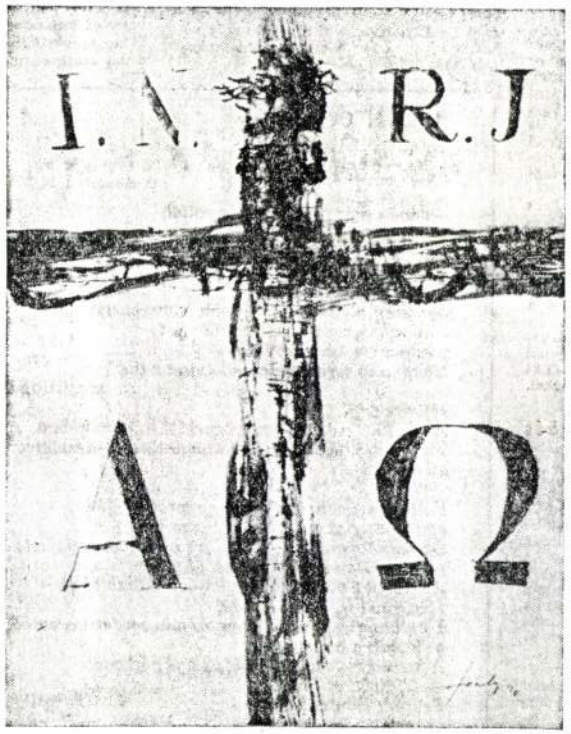

— Óriási energiát vett el tőlem az, hogy én nemcsak művészeti vonalon vagyok művelt. Egész életemet befolyásolta, hogy humán gimnáziumba jártam, a miskolci Fráter György Gimnáziumba.

— Mi az első művészetközeli gyermekkori emléked?

— 1917—18-ban lehetett: első világháborús rajzokat csináltam. A tanító behivatta édesanyámat, s megmutatta neki a rajzaimat, kérdezve tőle, hogy a maga fia rajzolta ezeket? Édesanyám azt válaszolta: ő rajzolta, de ne féljen tanító úr, kiverjük belőle. Ez többet nem fog előfordulni.

— Az első rajzemlékektől főiskoláskorodig előrelépve kérdezem: generációdnak kik voltak vezető mestereid?

— Vaszary volt a modernségnek a testet öltött formája. Ő a legprecízebben megszerkesztett laza képeket tudta csinálni. Rudnay a legmagyarabb búskomorság volt. Hogy ez mitől volt magyar? Nézd, valamilyen oknál fogva a barna szín és a fehér viszonya az mintha a magyar léleknek a tulajdonsága lenne.

— Vaszarynak mi lehetett a vonzereje?

— Ő annyira műmodern volt, hogy az összes olyan növendék, aki szeretett volna a halhatatlanságba becsempésződni, őt választotta mesternek. Engem akkor nemigen érdekelt a halhatatlanság. Az volt az érzésem, hogy az igazi művész ne a halhatatlanságra aspiráljon, hanem éljen a mában, mert oda való. Úgyhogy én nem nagyon jelkeseditem az ilyen mesterséges zsenikért.

— Vallás — vallani. A vallásból számodra a hit a legfontosabb. Műveszeted ugyanakkor: vallomás.

— Igen. No várj. Ady Endre, aki igényes volt a megfogalmazásban, ő ki merte mondani azt, hogy „vallani mindent volt életem dolga". Ugye? Szóval ő is úgy gondolta, hogy a mindenről vallás a lelki kötelessége egy magyar művésznek.

— Rajzművészeted is a vallás, a mindent vallani kötelességében fogant?

— Az a furcsa igény, amit a rajz kielégít, az egy olyan természetű feszültség, ami nem tud mindig szóba formálódni. A szóba nem formálható feszültség kifejezése énnálam a rajz. A baj ott kezdődik, amikor ebből szavakat és mondatokat akarnak formálni. Akkor kisül, hogy tulajdonképpen a vallásról nem is volna szabad beszélni. Minthogy egy igazi igény alapján a vallásról nem is illik beszelni.

— Évek óta nem születtek új rajzaid.

— Szomorúan be kell vallanom, hogy az én legnagyobb átkom, amit a természettől kaphattam: az a beszédkészségem. Mert nagyon sok dolgot, amit meg kellett volna rajzolnom — elmondtam, elfecsegtem. Én sajnos — és ezt komolyan mondom, ne vedd hencegésnek —, átoknak tartom azt, hogy én jól beszélek magyarul. Mert minden elképzelhető finomságát az érzéseimnek ki tudom fejezni szóval. Nálam a rajzolás nem más, mint egy szemmel leolvasható beszédforma, amelynek sem a beszédhez, sem a lélekhez — semmihez semmi köze nincs. Csak önmagához. Ha megkérdeznéd az udvarról visszajövő gyereket — akiről csorog az izzadság —, hogy miért játszottál? A gyerek, ha okos, azt mondja: mit tudom én.

Sümegi György

RUDNAY Gyula

Január: műkereskedelmi holtszezon

A decemberi nagy árverések után a január mindig holtszezonnak számít, nemcsak Magyarországon, de mindenütt a világban is. A nálunk szokásos műkereskedelmi vásárokon alig van ilyenkor jelentősebb tárgy, sem az Ecserin, sem a január 3-4- 5-én megtartott Pécsi Vásáron nem volt említésre méltó darab, vagy ha akadt is, nem sikerült rá vevőt találni. Aki januárban óhajtja a tavaly decemberi árakat érvényesíteni, az nem ezen a világon él.

A világ nagy aukciósházai is takaréklángon égetik a tevékenységüket. A Sotheby's londoni központjában, a New Bond Streeten például csak 22-én lesz az első árverés, amely palackos borokat visz a kalapács alá. Ugyanaznap játékárverés kezdődik, régi pléhautókból és vonatokból, aztán erre a hónapra ennyi. Legfeljebb a cég vidéki rezidenciáján, a Sussex megyei Billinghurstben vannak kisebb aukciók, már január 7-étől, s ezeken bútorok, bronzszobrok, órák, ékszerek, festmények és akvarellek, miniatúrák, kerámiák és üvegek, valamint antik ékszerek és ezüstök kerülnek árverésre.

Itthon a Műgyűjtők Galériája ébredt először a karácsonyi-újévi álomból, december 20-a óta először január 10-én (múlt pénteken) tartotta meg szokásos heti árverését, a korai időpont ellenére kielégítő eredménnyel: a műtárgyaknak mintegy 40 százaléka kelt el, a kikiáltási ár közel 1,2-szereséért. A mai napon is tartanak árverést a Kossuth Lajos utcai galériában, s ezután visszaáll a szokásos heti rend. Természetesen másutt is: a Pless & Fox december 16-án tartott utoljára árverést, most január 27-én fog, s egyre többen készülnek a magánkereskedők közül heti árverésekre. Ezekről annak idején majd beszámolunk, akárcsak a Licit aukciósház csütörtökönkénti árveréseiről.

A január tehát a felkészülés, no meg a számvetés ideje. Már a múlt év végén, a Budapesten tartott első Sotheby's konferencia előadói emlegették azt a trendet, amely a tavalyi évben a világ nagy aukciósházait jellemezte. Nevezetesen, hogy az 1989—90-es évben olyan fantasztikus áremelkedés, árbevétel votl tapasztalható, hogy az — érthetően — meghozta az apályát is az árhullámnak. Agnes Husslein, a Sotheby's bécsi igazgatója például elmondta, hogy tapasztalatuk szerint csak az impresszionista és a századfordulós festmények árában és eladott mennyiségében volt tapasztalható visszaesés; ugyanakkor a középkori, reneszánsz és barokk mesterek képei, a bútorok és más iparművészeti tárgyak árai nem estek. Az [illegible] fogták a becsértéket, a nagyobb licitálási kedv és a remélt jobb ár reményében. A Sotheby's egyébként pontos kritériumok szerint méri a forgalmat, a saját művészetipiac-indexükkel, amely naprakészen — és megbízhatóan — mutatja a műtárgypiaci változásokat, mint a nemzetközi értékpapír- és pénzpiacon a Dow Jones-index.

Ugyanezen a konferencián David Stourton, aki a Sotheby's londoni központjának értékmegállapító részlegét vezeti, elmondta, hogy noha 1990-ben 2 milliárd dollár értékű műtárgyat adtak el, mégis, ezeknek 90 százaléka tízezer dollár alatti áron kelt el. Nagy általánosságban az 1975-ös évhez képest hatszoros lett az árbevétel (folyó áron, dollárban számítva), míg az impresszionisták képei 15-szörös forgalmi árat értek el. A visszaesés ellenére — és ez az igazán érdekes! — az előzetes becslések szerint tavaly azt a szintet érték el, amit másfél évtizede prognosztizáltak; igaz, akkor még egyenletes növekedésre számítottak.

Aránylag ritkán szoktunk szólni a nem képzőművészeti jellegű műtárgyak és régiségek árveréséről, ezt most pótoljuk be egy tavaly december közepi, rendkívül érdekes aukcióval (pontosabban kettővel), amelyet Londonban rendeztek a Sotheby's New Bond Streeten lévő központjában. Régi, értékes nyomtatványokat és híres zeneszerzők saját kézírású kottáit vitték kalapács alá. A tárgyaknak csak 13,4 százaléka nem kelt el, a teljes bevétel 2 millió 322 ezer forintnál is több volt.

E. H. Shepard eredeti tollrajza (a magyar kiadásban a Micimackó kuckója nyitóképe), becsértéke 15-20 ezer font volt, leütési ára 18.700

Szerkesztőségünk telefaxértesítést kapott a Sotheby's központjából, mely feltüntette a tíz legmagasabb licitárat elért tételt (és tizenegyediknek egy különösséget, ráadásként).

A legmagasabb árat Beethoven Op. 90. e-moll zongoraszonátájának eredeti kézirata érte el. Előzetes becsértéke 5-700 ezer font volt, leütési ára 1,1 millió, a legmagasabb ár, amelyet bármikor bármely zeneszerző egyetlen művéért adtak. A kézirat nevezetessége, hogy egyike a legkésőbbi nagy Beethoven-kéziratoknak, melyek magánkézben voltak. Új tulajdonosa: Otto Haas, ismert londoni kereskedő.

Ugyancsak Otto Haasé lett, 198 ezer fontért Mozart kéziratos kottája, az orgonára és zenekarra írt C-dur Templomi szonáta (K. 329/317/a), amelyet 130 év után fedeztek fel újra; egyébként 2-300 ezer font volt a becsértéke.

Egy másik Mozart-kézirat-kotta, a Szöktetés a szerájból című opera libretójának egy része, amelynek 60-80 ezer font volt a becsértéke, 103.400 fontért lett megint csak Otto Haasé.

Az ez után következő árat Sosztakovics 150, kéziratban maradt, soha nem publikált levele érte el, melyet kivétel nélkül barátnőjnek, Tánya Glivenkonak írt 1923 és 1957 közt. E levelek előzetes becsértéke 55-65 ezer font, leütési ára 71.500 font volt, s ennyiért egy magángyűjtőé lett.

Mozart a feleségének, Constanze-nak írt egy levelet 1790 szeptemberében Frankfurtból, becsértéke most 60-80 ezer font volt, leütési ára 63.800, megvette a Pickering és Chatto londoni kereskedőcég.

Antonio Vivaldi 1737. november 26-án kelt saját kézírású levele, melyet 20-30 ezer fontra becsültek, végül 59.400 fontért lett Riskin New York-i kereskedő tulajdona.

Beethoven kézírásos kottája, amelyen Händel Messiás című oratóriumának egyik kórusát jegyezte le 1821 körül, a becsérték (50-60 ezer font) alsó határa alatt, de még a hetedik legjobb áron kelt el; 49.500 fontért, s egy magát megnevezni nem akaró ajánlattevőé lett.

Ugyancsak egy a névtelenséget választó licitáló lett a tulajdonosa Bellini Norma című operája egyik kórus-kéziratkottájának, itt azonban a becsértékkel szemben (10-15 ezer font) 46.200 font lett a leütési ár.

Franz Schubert három ismert dalának kéziratos kottája 44 ezer fontért lett egy magángyűjtőé, becsértéke 45-50 ezer volt. Ugyanezen az áron, ugyanilyen becsértékben négy másik Schubert-dal és egy kánon ugyancsak magángyűjtőé lett.

Végül nem a legmagasabb árkategóriában, de különlegességként érdemes megemlíteni azt a hangversenyjegyet, amely Mozart bécsi koncertjeinek egyikére szólt 1782 és 1791 közt, közelebbit nem tudni róla, csak azt, hogy kétszáz év múltán összesen három ilyen jegy létezik a világon. Ehhez képest 4180 fontot adott érte a bécsi Gesellschaft der Musikfreunde (zenebarátok társasága).

Stephen Roe úr, a Sotheby's kéziatrészlegének igazgatója, aki a zenei kéziratok elismert szakértője, az aukció után úgy nyilatkozott, hogy azt nagyon sikeresnek tartja, „kivételes darabok kivételes árakat értek el", mondta, „például Beethoven, Mozart, Vivaldi és Bellini kéziratai, és nagyon elégedettek vagyunk, hogy a Sosztakovics-levelek ilyen jól keltek el".

Az ezt követő héten az angol irodalom és történelem híresség eginek kéziratai, illusztrált könyvei és az ezzel kapcsolatos rajzok árverése volt a Sotheby's londoni központjában.

A valamivel több mint 300 tételnek 27 százaléka nem talált gazdára, a teljes árbevétel azonban megközelítette a 470 ezer fontot. A tételek közül csak azt a néhányat emeljük ki, amely a magyar olvasónak vagy gyűjtőnek is mond valamit.

Egy Churchillnek ajándékozott fotóalbum (pontosabban három) a világháborúban harcolt tisztek fényképeivel 19.800 fontért, a Micimackó című könyv egyik legismertebb eredeti tollrajza, Shepardtól (a magyar kiadásokban a Micimackó kuckója nyitórajza) 18.700 fontért, Graham Greene egy-egy első kiadású regénye 1929-ből és 1930-ból, feleségének, Viviennek ajánlva 13.200, illetve 11.550 fontért, Bernard Shaw 19, kézzel, illetve géppel írott levele és levelezőlapja 12.650 fontért kelt el, londoni és New York-i kereskedők, magángyűjtők mellett a Sussex Egyetem és a brit szépművészeti társaság az új birtokosok.

Roy Davids úr, aki előadást tartott Budapesten a novemberi Sotheby's konferencián, s az aukciós világcég könyv- és kéziratrészlegének vezetője, úgy nyilatkozott az árverés után, hogy az elért árakkal elégedett, azokat kiválóaknak mondta.

Kenessei András

Az itt látható festményt annak rendje és módja szerint elárverezték a Műgyűjtők Galériájának december 13-ai árverésén, leütési ár 55 ezer forint volt. Elégedett tulajdonosa azonban nem vihette el, mert ellopták. [illegible] 15,5x22 cm, jelezve jobbra lent: Tudnay; MNG szám: 1225/1973

RODNAY Gyula

Láncszakadás Siklóson

Önállóság helyett munka nélkül

Hazudik! — vágták a siklósiak Fodor Lajosnak, a budapesti központú Lánc- és Kovácsoltáru Ipari Szövetkezet elnökének szemébe, erre ő sietősen távozott a gyártócsarnokból, otthagyva azt a tanácskozást, amit maga hívott össze. Szerinte ugyanis a helyszínen törvényellenes kft.-alakítás történt.

Pedig lett volna miről beszélnie az embereknek. Például arról, hogy miért akadályozza a szövetkezet az 1989 szeptemberétől küzdő telephely önállósági törekvéseit; hogy az eltelt idő miért nem volt elegendő elfogadható vagyonmegosztás kimunkálására; hogy a szövetkezeti központra és a telephelyekre vonatkozó termelési, bérezési, gazdálkodási adatokat miért titkolják a siklósiak elől; hogy lesz-e egyáltalán jövője a munka hiányában idén nyáron egyhetes kényszerszabadságra küldött, majd szeptember 15-étől másfél hónapos munkanélküli járadékra kényszerített harminckilenc fős közösségnek?

A telephelyiek munkakönyveit december 11-én és 12-én kézbesítette lakcímre a posta. A kísérőlevél szerint december 16-ától határozatlan időre — „míg a kft., mint idegen cég, telephelyünkön munkát végeztet, illetve székhelyül szerepel településünk a cégbejegyzésben" — szünetel a munkaviszonyuk.

— Azért alakítottunk kft.-t, hogy dolgozni tudjunk. Ígéretből nem élünk meg. — Csicsa László gépszerelő szavait többek is megerősítették. — Munkát akadozva adott a központ, sőt, ősszel már hivatalosan is munkanélküliek lettünk. A kft.-alakítás miatt most mindenkit felelősségre vonnak, pedig csak arról van szó, hogy végre szeretnénk tisztességesen keresni! A telephelyi átlagkereset hétnyolcezer forint. Kézi és gépi láncheggesztők, szerelők kapnak ennyit. A munkanélküli-járadék meg ötezer forint körüli volt. Hol élünk meg ebből a családunkkal? Több mint két éve próbálkoztunk az önállósodással. S hogy miért tartottunk ki ilyen hosszú ideig? Bíztunk abban, hogy külön tudunk válni és csak jobb lesz. A szövetkezet nem talál nekünk munkát. Persze, ölbe tett kézzel, telefon mellett nem is lehet. Mi találtunk munkát. Bőven meg tudnánk élni belőle. De szósem közölték a központtal, de az előzmények ismeretében nem csoda, hogy akadályoztatástól tartottak. November végén a siklósiak írásos ajánlatot tettek a gépbérleti és helyiségbérleti díjakra, azonban erre nem kaptak választ — hacsak a munkakönyv nem az...)

Ha volt munka, kimerülésig dolgoztunk — közölte Szabó Zoltánné lánchegesztő. — Örökké vitában voltunk a gépbeállítókkal, hogy minél kevesebb legyen az állás. Két műszak volt, de műszakpótlékot délutánra nem kaptunk. Még ezt is vállaltuk, csakhogy legyen munkánk. Siklóson nincs munkalehetőség. Ráadásul lassan ötvenéves leszek. Ki vesz fel engem, amikor a huszonéveseknek sincs munkájuk?

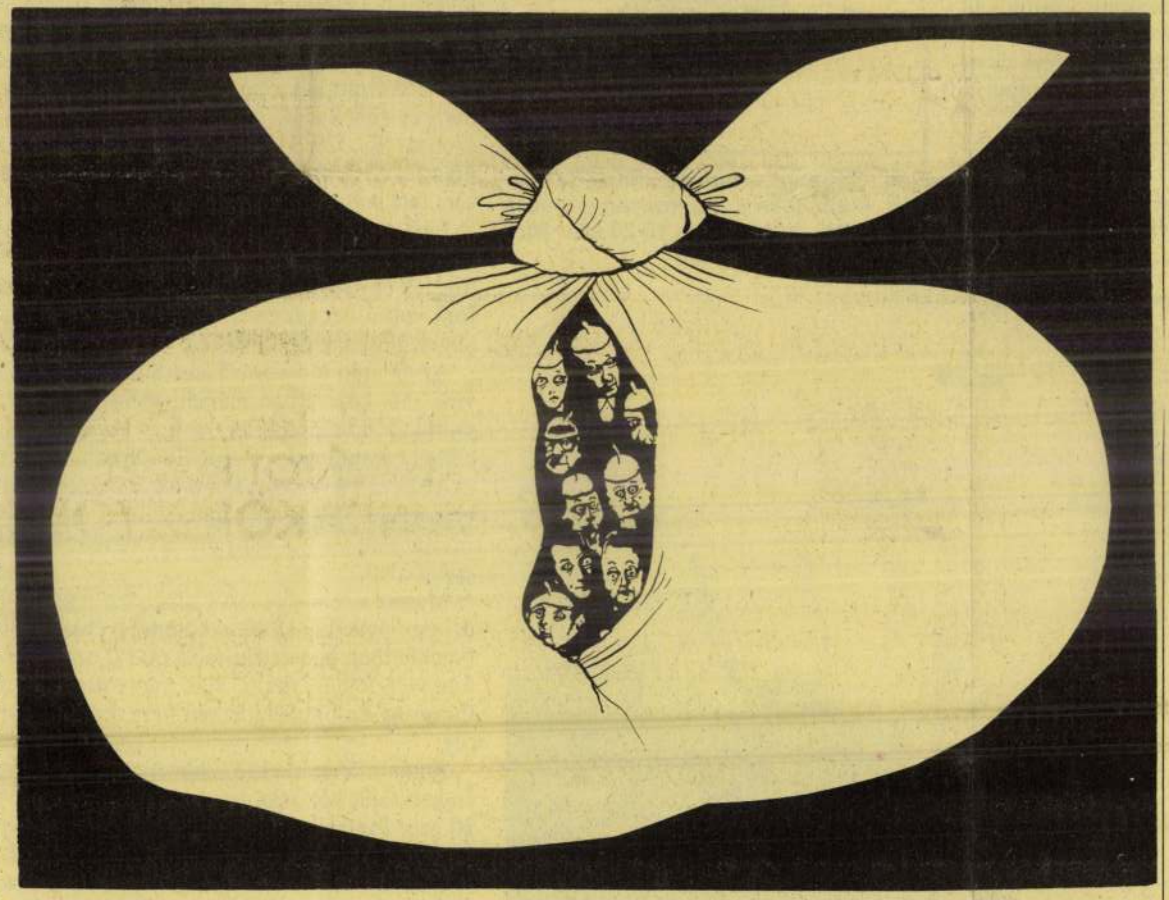

Munkanélküliek

DALLOS JENŐ RAJZA

A munkaviszonyunkat szünetelteti a szövetkezet, de mi nem adjuk fel a csarnokot. Ha az jut eszükbe, hogy lepecsételik, akkor leverjük a pecsétet is róla. És ragaszkodunk a főnökeinkhez. Őket ugyanis fegyelmi tárgyalás nélkül fegyelmileg elbocsátották a szövetkezettől, mert munkához juttatta a telephelyieket. — A siklósi üzem teljesen kiszolgáltatott a központnak: anyagrendelés, értékesítés, bérezés vonalán tehát mindent kivettek a kezünkből. Csak utasításra dolgozhattunk, jogunk semmihez sem volt. Az önállósodási törekvésünk már régóta

vezetővel együtt

üzemcsarnok-építés OKISZ-támogatásból és hitelből történt, a visszafizetésben már a siklósiak munkájának az eredménye is benne volt.

Fodor Lajos elnök 1989. október 12-én a siklósi telephely összes dolgozója előtt kijelentette, hogy a kiválásnak nincs akadálya. Pár hónappal ezelőtt közölte, hogy az átmenetileg munkanélkülivé vált

sát, hiába tettünk fel kérdéseket, süket fülekre találtunk a szövetkezet vezetőségében. Reménykedtünk a szövetkezeti törvény mielőbbi megalkotásában, de amikor már a családunk eltartása került veszélybe, kénytelenek voltunk lépni, létrehoztuk a kft.-t, hogy megélhetésünket biztosítsuk.

A szövetkezeti tagok egyharmada siklósi, a többiek a budapesti, a mecseknádasdi telephely, a díszműüzem és a központ alkalmazottai. A siklósi ötvenéves gépmatuzsálemek 1978-ban könyvjóváírással kerültek a szövetkezethez. Az

A ferencvárosiak már hozzáfogtak

Az önkormányzat is vállalkozhat

A közelmúltban a ferencvárosi önkormányzat randevúra hívta a kerület vállalkozóit, díszvendégnek pedig Zwack Pétert. Akkor, amikor a rendezvényt szervezni kezdték, nem tudták, hogy a Buliv az ÁVÜ döntése értelmében a Zwack-féle konzorciumé lesz, de a találkozó időpontjában ez már nyilvánosságra került.

Az apropó egyébként az volt, hogy elsőként indított vállalkozásfejlesztési-koordináló irodát a fővárosban a IX. kerületi önkormányzat. Élére pályázat nyomán választottak ki egy fiatal, ám több kereskedelmi területen kipróbált üzletembert, Kézdi Tamást, hiszen az is a kiírás feltételei között szerepelt, hogy az irodavezető vállalkozó legyen, ne bürokrata. Így nyilvánvaló, hogy az irodavezetőnek egyfajta „nevelői" szerep is jut a hivatal munkatársai szemléletének megváltoztatásában. Konfliktusokról azonban egyelőre nem kell beszámolnia. A lényeg: fel kell oldani azt az antagonizmust, ami egy önkormányzat és annak vállalkozói szerepe között elkerülhetetlenül megvan.

Az önkormányzat alapvető célja természetesen azon lehetőségek megkeresése, amiből maga is bevételhez jut, jól felfogott érdek volt tehát a vállalkozásélénkítés, ami egyúttal a helyi szolgáltatások bővülését is jelenti. Az iroda feladatai közé tartozik egyébként a belső-ferencvárosi rekonstrukcióval kapcsolatos pályázatok előkészítése is. Az irodavezető úgy érzi, elég széles jogkört kapott, sok egyeztetési feladat hárul rá, és azt sem tagadja: a hivatali munkák során szerzett információkat kamatoztathatja, arra viszont rettentően vigyáz, hogy ebből elsősorban a többi vállalkozó profitáljon. Elismeri, hogy ezért a munkáért sok mindenről le kellett mondania, de ideje nagy részét mostani munkájára tartogatja, mondván: ez egy nagy megmérettetés. Később viszont változhatnak az önkormányzatok, lehet, hogy rá már nem tartanak igényt, de a kapcsolataitól nem foszthatják meg.

Fontos, hogy a kerület vállalkozói — nemcsak a kicsik, hanem a nagyok, nemcsak a magánvállalkozók, hanem az államiak is — megismerjék egymást, de a hivatalvezetőkkel, a választótestülettel is kapcsolatba kerüljenek, például azokon az üzleti ebédeken, amilyen például a bevezetőben is említett rendezvény volt. Az üzleti kapcsolatok úgyis a személyes kontaktusokon állnak vagy buknak. Így kaphat Kézdi Tamás is szakmai, a közvetlen látókörén kívül eső területekre vonatkozó ötleteket. Egyébként élénkülnek a más kerületekkel való kapcsolatok is, az önkormányzatok kíváncsiak, hol is tart a másik. Kormányzati szervek szerint egyébként a haladást, vállalkozásfejlesztést tekintve a IX. kerület előkelő helyen áll. Most fogadták el a kerületi vagyonkezelési koncepciót, az üzletnek alkalmas helyiségek pályáztatásának előkészítése megkezdődhetett, ideértve a különböző IKV-, a Kójál- és egyéb műszaki szakvélemények beszerzését, hogy kiszámolhatók legyenek a kikiáltási árak.

Egyébként úgy érzik, preferenciákat kell biztosítani azoknak a — főleg lakossági szolgáltató — vállalkozásoknak is, amelyek a kezdetekkor nem termelnek akkora jövedelmet, mint például egy kocsma. Éppen ezért gondolnak bizonyos esetekben arra, hogy amennyiben egy üzlet az első körben nem kel el, adódjon lehetőség arra: egy, az önkormányzat által megállapított bérleti díjért kapják meg a helyiséget a tőkeszegényebbek. Az elsődleges cél ugyanis a kerületben: a vállalkozók becsalogatása és nem gyors „lekaszálása", csődbe kergetése, hanem vállalkozók és önkormányzat egymáshoz közelítése.

M. Z.

Vállalkozói vetélkedő a rádióban

A tavaly népszerűvé vált Vállalkozót keresünk! című vetélkedőműsort idén is meghirdeti a PR Televíziós Társaság. Bárki jelentkezhet a játékra, akinek van egy jó ötlete és kedve ahhoz, hogy egy országos műsor keretében vállalkozóvá váljék.

A PR TV ugyanakkor azok jelentkezését is várja az alábbi címen, akik január 25-én délelőtt a szintén Vállalkozót keresünk! című rádióműsor felvételén közönségként részt vennének: PR Televíziós Társaság, 1071 Budapest, Bajza utca 1. Telefon-fax: 141 3325.

RUDNAY Gyula

Museum Hirlevél
1993/1

A bajai Türr István Múzeum képzőművészeti gyűjteménye megvásárolta Rudnay Gyula: *„Vágtató lovak"* (vászon, olaj, 23,5x18 cm) című festményét.

őszén világos lett, hogy nem lehet
folyóba lépni, az alkalom egyedi és
hasonlóan és mégis másként — a
egvalósult Ausztriában (Grazban és
ely pedig bűnösen kihasználatlanul
s megmaradt művészeti provinciá-
nert az akkori helyi hatalmasok *dr.*
kori megyei múzeumigazgatót, az
egre szándékoztak tenni. Ez utóbbi
roztam, hogy a magam részéről le-
iszen a dolognak nem a személyes
sak, de a magam részéről ebbe az
nűintézetébe, a Szombathelyi Kép-
ek be. Az ezért okozott kényelmet-
nézésüket kérem.
npózium, melyet a textilművészek
1983 között minden évben össze-
extilművészet hazai és külföldi mű-
vészetek alkotói, művészettörténé-

1993/1 Művelés Figyelő

KÉPPIACI HELYZETKÉP

Sok a fóka?

Decemberben a BÁV szokásos év végi festményaukciója mellé felsorakozott a Műgyűjtők Galériája újdonságot jelentő grafikai árverése

Illetlenség magunkat idézni, de ősszel ezt írtam: „Félő, hogy túlkínálat lép fel hamarosan, ami ismét leszoríthatja az árakat." Triumfálás nélkül állapítom meg: pontosan ez történt. A Bizományi Kereskedőház és Záloghitel Rt. év végi, kétnapos művészeti képaukcióján nagyobb volt a zsúfoltság a színpadon, mint a nézőtéren.

Több olyan festő is akadt, akinek az árai éppenséggel alacsonyabban mozogtak, mint a közelmúltban. Példaként szolgálhat Rudnay Gyula, akinek tucatnyi (!) munkájából két nagy méretű megmaradt, a többi is csak fáradt licitálást támasztott. Rudnay rangját — mert a műgyűjtők érdeklődése vagy érdeklődéshiánya legtöbbször tévedhetetlen jelzőműszer — ideje volna lejjebb szállítani a köztudatban. De hivatkozhatom Molnár C. Pál négy képére is, amelyek alig-alig borzolták fel a potenciális vevők vadászszenvedélyét, jóllehet néhány hónappal korábban ugyanezekért a képekért is valósággal hadakoztak volna.

E két mester esetében természetesen éppen az keltett bizonyos túlkínálatot, hogy a korábbi aukciókon oly jól szerepeltek. Ilyenkor a képtulajdonosok — jó árat remélve — elérkezettnek látják az időt az aukcionálásra. A baj csak az, hogy mindig többen vannak a kelleténél. Ezért többnyire hoppon maradnak: savanyú arccal zsebelik be a vártnál soványabb vételárat.

Mondjak azért jót is?

A mostani vajúdó idők egyik legrokonszenvesebb fejleménye, hogy a grafikai munkák becse és ára közelíteni kezd a tömegesen felkínált, ezért kisebb ázsiójú olajképekéhez. Régi meggyőződésem, hogy a festő számára a grafika (a szén, a tollrajz, az akvarell, a pasztell) olyasféle közeg, mint a zeneszerző számára a kamaramuzsika: a trió vagy a vonósnégyes. A grafika a festő első számú kísérleti terepe: itt merészebben, felszabadultabban mozdul, mintegy tornatrikóban, mint az olajfestés nehézfegyverzetében. Beethoven éppen szonátáiban, vonósnégyeseiben kísérletezte ki legmerészebb újításait. S ugyanez Bartókra is áll. És hadd tegyem hozzá, a legtöbb mai lakásba jobban illik a kisebb méretű, lucidusabb rajzolatú grafikai munka, mint a súlyos, sötétebb, ódon ebédlőbútorokhoz és kastély-nagytermekhez tervezett olajfestmény.

Nagy István, Kmetty, Szőnyi, Szabó Vladimir egy-egy szép rajza vagy vízfestménye immár az 50 ezer forintot kerülgeti. Már a Kondor-rézkarcok is, a nagyobbak és mutatósabbak, meghaladják a 30 ezer forintot, miközben például Kőrösfői-Kriesch olajképe 28 ezren, Tibor Ernő nagy méretű enteriőrje 20 ezren állt meg. És akkor még nem szóltam Rippl-Rónai vagy Scheiber grafikai munkáiról, amelyek hagyományosan több százezer forintos régióban mozognak, lévén, hogy a két mester, legalábbis bizonyos korszakában, grafikai eszközökkel alkotta művei legjavát.

Megfigyelésem szerint a két műfaj árbeli közelsége vagy egybecsúszása a nyugati képpiac jellemzője. Vajha ez a nálunk is megindult közeledési folyamat a nyugati képpiacba való beolvadásunk előhírnöke lenne!

Szép pillanatai voltak az árverésnek azok, amelyek Ferenczy Károly Hazatérő favágók-járól, illetve Kernstok kemény vonásokkal megfestett Parkrészlet-éről döntöttek. A 650 ezres, illetve 380 ezres leütési ár teljesen indokolt volt, rendre érezni lehetett a teremben az esztétikai kiválóság és a választékos vásárlóerő egymásba simuló harmóniáját.

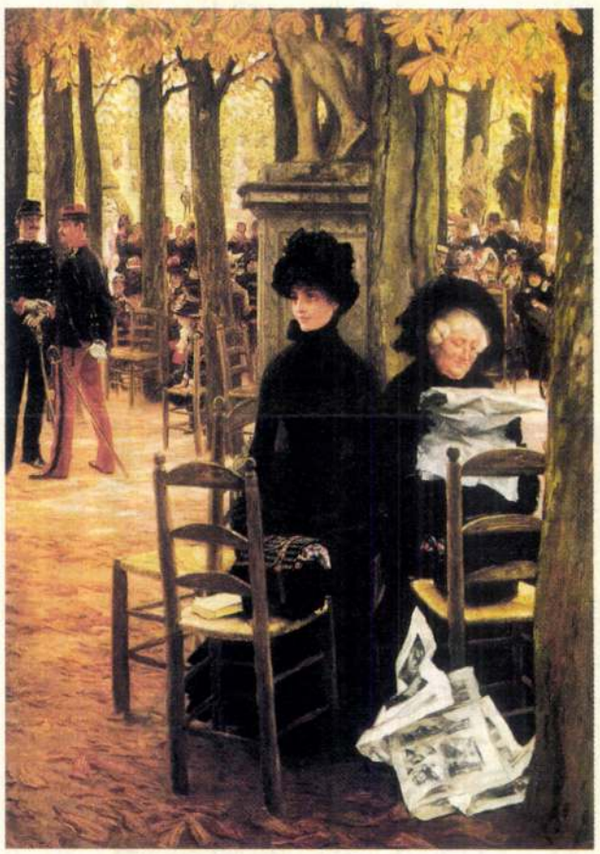

J. J. J. Tissot: Hozomány nélkül; Sotheby's becsértéke másfél-kétmillió dollár

Ahogy Tóth Menyhért vagy Tornyai árainak emelkedése törvényszerűnek tetszett, ugyanannyira elkerülhetetlen volt véleményem szerint Vörös Gézának, ennek a franciásan szeszélyes és sokarcú festőnknek az árbeli megtorpanása. Alighanem az ő esetében is a korábbi jó árak terelték négy virágcsendéletét is erre az aukcióra, s a bőség zavarában kissé visszariadhattak a vevők. A négy kép 170 ezres kikiáltási árával szemben csupán 51 ezer volt a gazdára lelő két csendélet leütési ára.

Megérdemelt sikert aratott azonban Berény dunakanyari tájképe, amely puha megmunkálásával tűnt ki (55 ezerről 90 ezerig kúszott fel az ára), továbbá egy ritkaszép Paizs-Goebel csendélet is, amelyért 30 ezer helyett 80 ezret kellett fizetni, a járulékok nélkül. Gadányi kiemelkedően szép, legjobb korszakából származó nagyobb vízfestménye is olcsón, 32 ezer forintért került új tulajdonosa kezére. Akárcsak az a virtuóz Szobotka-enteriőr, amely csupán 34 ezer forintot kóstált, igaz járulékok nélkül.

S a járulékokat emlegetve, elodázhatatlan, hogy a legújabb, meglehetősen lanyha aukciós kedvet legalább hipotézisszerűen megindokoljam. A nagyon széles, kimagasló művekkel is megtűzdelt kínálat arra enged következtetni, hogy a megszorult képtulajdonosok nemcsak a BÁV-nál, hanem privát gyűjtőknél is jelentkeznek eladósorba került festményeikkel. És az a gyanúm, hogy mind több gyűjtő dönt úgy, hogy az aukciók félig-meddig hivatalos alkalmait megkerülve, és persze a 20 százaléknál is magasabb járulékot megúszva, közvetlen módszerekkel bővíti gyűjteményét. Mert hozzájárulnak az aukciós kockázatokhoz az olyan sajnálatos jelenetek is, amelyek árnyékot vetnek az aukcionálás tisztaságára. Dudits Andor egyik képét például háromszor (!) árverezték el, méghozzá a megfigyelő számára nem teljesen érthető okokra hivatkozva.

A Műgyűjtők Galériája Aukciós Ház december 13-án mintegy ráadást adott november végi, igen jól sikerült festményaukciójára. Ekkor egy 250 darabos grafikai gyűjteményt árvereztek el, ami önmagában is különlegességnek mondható. Noha a jó hangulatú matinén nem születtek heves csatában kiküzdött, toronymagas árak, az alkalom művészeti jelentősége igen nagy volt. Nem szólva a kisebb pénzű örömgyűjtőknek szóló, igen alacsony kikiáltási árakról. Néhány ezer forintért elmélyült, márkás műveket lehetett kapni. Márffy ügetői jelenete azonban 50 ezer forinton kelt el a 15 százaléknyi árverési jutalék nélkül. A szívem vérzett egy Kmetty ceruzaaktért, de sem nekem, sem másnak nem volt rá 25 ezer forintja. Egy Udvardy-akvarell 20 ezerért, egy Orbán tusrajz 8 ezerért, egy Barcsay ceruzarajz pedig 11 ezerért kelt el. Még Bálint Endre matt monotípiája is megért valakinek 12 ezer forintot.

Azt hiszem, ilyen szerényen s ilyen igényesen kell ezt csinálni. Most a túlélés a lényeg; a jövő jobb vizeire éppen ilyen sajkákon lehet átevezni.

HERNÁDI MIKLÓS

AZ LESZ MAJD A KÉJES ÓRA?

Alacsonyról alacsonyra

A honi aukciós élet új — sajnos kissé elmosódott — színfoltja volt a karácsony előtti óraárverés

Az újabban divatba jött kamaraárverések igen alkalmasak az átfogó, „nagy" (kép)aukciók tehermentesítésére s arra, hogy a speciális érdeklődésű gyűjtők kedves tárgyaikra koncentráljanak. Pless & Fox, meg a Bizományi Kereskedőház ékszeraukciói rendre sikert is aratnak, az utóbbi cég szőnyegaukciója is tűrhetően sikerült, de a december 11-i óraaukció már-már bukásnak számít. Pedig az órák gyűjtői korábban mindig kitettek magukért, míg a többi jelenlévő értetlenül figyelte vetélkedésüket, mikor az képhez, ékszerhez, műtárgyhoz kapcsolódott. Most azonban alig több, mint tucatnyi érdeklődő gyűlt össze a Bécsi utcai Vénusz áruház aukciós termében s tizenkét tétel kelt el a felmutatott hetvennyolcból. Ezek is az olcsóbbak közül, igencsak kikiáltási áron. Mindössze három tételnél volt minimális licit, két alkalommal éppenséggel akkor, midőn e sorok írója, aki tudósítóként jelent meg, nem tudván ellenállni az alacsony kikiáltási ár kísértésének, az aukció végén két tárgyat is újra kért — amire rögtön ráígértek…

Pedig az egész anyag jobb sorsra lett volna érdemes. Tudtunkkal először történt meg, hogy hazánkból nem exportáltak műtárgyat, hanem a Bizományival szövetkezve egy eddig ismeretlen — talán kanadai érdekeltségű — cég (Ozenex Kft.) ritka órákat hozott be itteni árverésre, amire a komoly gyűjtőknek föl kellett volna figyelniök. Az anyag ugyanis hézagpótló volt: zömét itt alig föllelhető amerikai órák képezték. Igaz, ezek jó része amerikai megrendelésre készült svájci áru volt, de ez csak garancia a minőségre, amit persze mondjuk a Tiffany márka önmagában is biztosított. 80—100 éves órák kerültek terítékre, többnyire jó állapotban, járóképesen, és olyan kikiáltási áron, hogy azt olykor az arany tok önmagában is megérte volna. De nem kellettek. Egyetlen drágább óra ment el, kikiáltási áron: egy 1870-ben készült duplafedelű angol zsebóra, 60 ezerért. S a többi — néma csend.

Mi lehetett a baj? Karácsonyra ezek az órák ajándéknak nem a legalkalmasabbak, a gyűjtő pedig nem ilyenkor gyarapítja saját kollekcióját. Főként ha erről az aukcióról nem is tud. Kellő propaganda nélkül a legjobb választék sem kel el. Aki mégis vásárolt, ezúttal nagyon jól járt! De mi minden maradt eladatlan! 922-es típusú Hamilton Lancaster USA, 23 köves svájci anker szerkezettel, Breguet spirállal, fehér arany tokban (50 000 lett volna); 1840 körüli járóképes liverpooli kulcsos zsebóra, cca 40 gramm 18 karátos antik arany tokban (70 000); 1860 körül készült svájci (Vancher) nyitott negyedütő kulcsos női óra, 20 g antik arany tokban, melyen kézi vésésű lovas jelenet látható (50 000) stb. De nem tett jót a vásárlási kedvnek a katalógus számos hibája, mikor is a kikiáltás során derült ki, hogy nem arany, hanem lemezelt tokról van szó, vagy a tárgy 2500 helyett 12 500-zal indul (bár így is megérte — volna). Jobb időpont, több gondosság, nagyobb hírverés többszörös eredményt hozna.

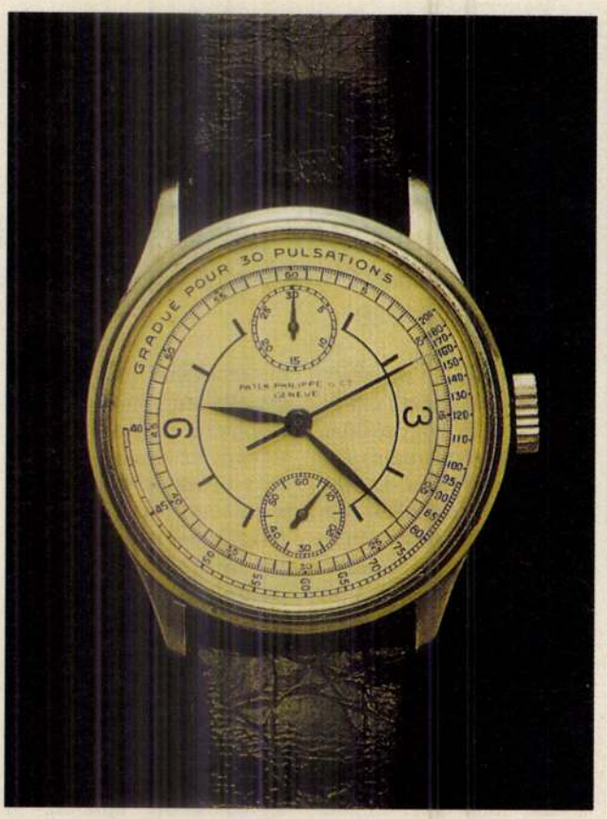

Patek-Phillipe karóra rozsdamentes acél tokban; Sotheby's becsértéke 50—60 ezer dollár

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

Rekordlicit

A könyvaukciók eredménylistáit tanulmányozva a gyűjtők általában két kérdésre keresnek választ. Az egyik: milyen licit volt a „nagyágyúkra", mennyiért keltek el a legértékesebb tételek? A másik: voltak-e váratlanul magasba szökő, meglepő árak?

A Központi Antikvárium december 11-én megrendezett „nagy" árverésén az első számú slágernek Birckenstein 1713-ban, Augsburgban megjelent mértankönyve számított. Az Esztergom erődítésében, majd Buda ostromában is jeleskedett császári hadmérnök tanítványának, József főhercegnek ajánlotta művét, amelyet 122 rézmetszetű tábla díszít (köztük magyar városképek s a katonaélet jelenetei). Az illusztrációkat Justus van der Nypoort németalföldi festő és rézkarcoló készítette. A pergamenbe kötött, szép példány kikiáltási ára 60 000 forint volt, s 75 000-ért vitték el. Jó eredményt ért el a többi drága tétel is: Kitonich János 1619-ben Nagyszombaton kinyomtatott jogtudományi munkája (12 000—18 000); egy ritka szép példány a híres, 1664-es Nádasdy-Mausoleumból (60 000—85 000); valamint Szegedi Istvánnak a római pápákról szóló, 1592-ben kiadott latin nyelvű könyve (18 000—18 000). Utóbbi esetében nem meglepő, hogy a kikiáltási áron kelt el; Szenci Molnár Albert prózai főműve (Discursus de summo bono — Az legfőbb jóról, Lőcse 1630) 25 000-ről 38 000-re kapaszkodott fel, de sokak szerint ennél is többet ér.

Akadtak jócskán meghökkentő árak is, de ha alaposabban megvizsgáljuk ezeket, bizonyos tendenciák rajzolódnak ki. Egy részük az 1960—70-es években megjelent s ma már igen ritka szakkönyv: Budapest lexikon, 1973. (200—1900); Fitz József: A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története, 1959. (300—2400); Szviezsényi Zoltán: Budapest a kétezer éves fürdőváros, 1963. (80—1000). Megnőtt az ázsiója a „nyugatos" költők dedikált köteteinek (Babits: Versenyt az esztendőkkel!; 500—3200), valamint minden rendű és rangú Kner-kiadványnak (Diósszilágyi Sámuel: Orvosi intelmek: 100—1700). Ugyanakkor nehéz lenne észérvekkel megmagyarázni Somló Sárika Hallali címmel kiadott vadásztörténeteinek (Budapest, 1914) karrierjét (250—3600), vagy azt, hogy miért fizetett valaki 12 000 forintot Vámbéry Ármin egyébként kitűnő művéért (Vándorlásaim és élményeim Persiában, 1867.), amelynek — reális — kikiáltási ára 600 forint volt. De hát ezért aukció az aukció.

Amire még fel kellett figyelnünk: a hallatlanul „maszszív" licit. A csaknem 300 tétel kikiáltási árainak összege 527 000 forint volt, az elért ár 960 000 forint. Ez — ha a néhány el nem kelt könyvet is figyelembe vesszük — 100 százalék fölötti eredmény, s könnyen lehet, hogy rekord a könyvaukciók történetében.

A sikert Tölgyessy István igazgató, a jó anyag mellett, a szokatlan időpontnak tulajdonítja. Valóban kockázatos volt nem egész két héttel karácsony előtt, olyankor, amikor már a közintézmények is „fölélték" éves keretüket, árverést rendezni. A bátorság azonban jól kamatozott.

Javában készülnek már a márciusi aukcióra, amelyre elsősorban a néprajz, a helytörténet és a vadászat témaköréből érkeztek be eddig értékes munkák. A beadók számára mindenesetre vonzó, hogy a közösen kialakított kikiáltási ár 67 százalékát azon nyomban kézhez kapják. A többi szerencse dolga, s még játéknak sem rossz. Júniustól, a tervek szerint a Központi Antikvárium magángyűjtemények önálló árverését is vállalja.

TORDA

A Sóstó Nyíregyháza ligete

Másfél évszázaddal ezelőtt már kellemes kirándulóhely ● Régi nyíri nyarak (4.)

Margócsy József

A városszéli erdő a nyíregyháziak tüdeje, a Sóstó pedig a lakosság városligete. Ilyen jelzőkkel szokás emlegetni kellemes üdülőhelyünket, amelyik majdnem kétszáz éve ténylegesen is igénybe vett, látogatott fürdője, szórakozó-, pihenőhelye a városiaknak és az ideérkezőknek. Napjainkban pedig egyre növekvő mértékben állandó lakóhelye is, afféle elővárosa is a megyeszékhelyieknek.

A majdnem másfél évszázaddal ezelőtti adatokra támaszkodó geográfiai szótára ban azt írja *Fényes Elek*, hogy „az erdő alatti Sóstó kies, regényes vidékén elegendő vendég- és fürdőszobákkal, tánc- és tekézőtermekkel is egész kényelmileg ellátva" találkozhatna a távol vidékről is ide látogató betegek és egyéb mulató vendégek. — A vegytani elemzések szerint „a víz gyógyereje csúz, köszvény és bőrkiütésekben hasznos." Ezért is használhatták régebben hivatalosan is a gyógyfürdő elnevezést. — A hatást elsősorban a kádfürdőbe bevezetett, felmelegített víz használatával érték el. Ez a gyógyfürdőépület már régóta használhatatlan; újabb korunkban az 1957 utáni fúrások következtében feltört termál gyógyvíz hasznát már szabad strandon vehetik igénybe, s dicsérik egészségesek, betegek, orvosok egyaránt.

Történeti feljegyzések bizonyítják azt is, hogy másfél évszázaddal ezelőtt már kellemes kirándulóhely a Sóstó. A helybeli evangélikus egyház kéziratos történetében olvashatjuk, hogy 1836 júniusában egy nagyobb egyházi-világi gyűlés tagjai, befejezvén itt a hivatalos feladatokat, a Sóstóra kocsiztak bankettező kikapcsolódásra. Ott — véletlenül — színészeket is találtak, akik azonnal hajlandók voltak egy színdarab előadásával mulattatni a hivataloskodásba belefáradt urakat.

Száz évvel ezelőtt, Krúdy

A sóstói Krúdy-szálló a terasszal

BALÁZS ATTILA FELVÉTELE

születésének évtizedében egy sajátságos gyógyeljárás központja a Sóstó. Volt itt egy népszerű, mozgékony orvos a Kállai (Szent István) utcában: *Ungerleider Jónás* (1810–1891), aki városunknak alighanem első természetgyógyásza és saját hosszúra nyúlt életével élő propagandája is ajánlott eljárásainak. A hetvenes években Nyíregyházán megjelenő Természetgyógyász c. folyóiratában is terjeszti tanításait, tapasztalatait. Akkoriban éppen az ún. Kneipp-kúrának igyekszik híveket szerezni: a Bajorországból kiinduló vízkúra a nedves fűben járók életének meghosszabbodását helyezi kilátásba. Az itteni követők, apostoluk vezetésével a sóstói fürdőből indultak reggeli kúra-túrájukra: az erdő fái között „térdig felgyűrt nadrágban, mezítláb járkáltak a harmatos fűben." A sóstói igazhitűek azonban fejlesztették a módszert: mivel a természetes gyógymódok hatása mezítelenül fokozottabban érvényesülhet, a doktor vezetésével ezt a változatot kezdték gyakorolni. Itt már átadom a szót Krúdynak, ahogy a Nyíri emlék c. írásában olvasható: *„...az, akinek már mindennap drága volt élete meghosszabbításából, nyomban hallgatott a doktor tanácsára. Amikor a sétát megkezdték, anyaszűz mezítelenül vonultak végig a harmatos erdőn. Ugráltak, virgonckodtak, mint a fiatal csikók, sőt felmásztak a fákra és ott tornásztak, kiáltoztak, úgy, mint az ősemberek. A hatósághoz mind több panasz érkezett, hogy a hetivásárra igyekvő fehérnépek a sóstói erdőben mezítelen emberekkel találkoznak; sőt egyszer a haragos vincellérek furkós botokkal támadtak neki a szenvedélyes kneippistáknak."*.

A nyíregyházi Bessenyei Kör meghívására egy-egy országosan ismert művész egyedül, vagy valamilyen művészeti társulás (Nemzeti Salon, KUT) tagjai szinte évenként rendeztek kiállításokat a városháza nagytermében. Így keletkezett az az elgondolás — először *Kardos István*, majd *Polinszky Pál* kultúrtanácsos javaslataként, hogy a Sóstóra művészeket kellene hívni nyaranta: művésztelepet kellene itt indítani, meghonosítani. 1931-ben jött el a kedvező alkalom, amikor a bessenyeisták a képzőművészeti főiskola tekintélyes művésztanárát, *Rudnay Gyulát* (1878–1956) hívták meg gyűjteményes kiállításra. A szervezési-technikai feladatokat a mérnöki hivatal akkor még 25 éves munkatársa, *Dienes István* végzi; a baráti vendéglátást a polgármester biztosítja, Rudnay régi ismerősével, múzeumunk igazgatójával, *Kiss Lajossal* egyetemben. Ekkor a régi vágy újra megfogalmazódott: majd sűrű levelezés indult a módozatok tisztázására, s így 1931 júniusának legvégén Rudnay öt tanítványa érkezett: a meghívás nyolchetes vendéglátásra szólt.

Ahogy Dienes írja visszaemlékezésében (SzSzSz 1970:4.), a város művészet iránt érdeklődő közönsége kezdettől érdeklődéssel, olykor anyagi támogatással is kísérte a fiatalok életét, munkásságát. A nyár végén, itt készült munkáikból kiállítást is rendeztek. A bemutatkozó hallgatók közül különösen *Konecsni György* (1908–1970) és kortársa, *Koffán Károly* vált híressé felnőtt művészként. Majd 1932-ben már Koffán az érkező növendékek vezetője, 1933-ban pedig *Boros Géza* (1908–1971) jön ide a kiszemelt fiúkkal. Boros majd itt is „ragadt": állást kapott a Kálvineum tanítónőképzőjében és házasságra lépett Kiss Lajos nevelt leányával. 1948-ban, amikor — 36 évi szolgálat után — Kiss Lajos nyugalomba vonult, egész családjával Budapestre költözött: Boros is akkor hagyta el Nyíregyházát. — 1934-ben járt itt a negyedik, utolsó festődiákcsoport. Ez év végén ugyanis meghalt Bencs Kálmán polgármester, s a képviselő-testületet már nem volt ki meggyőzze a nemes kezdeményezés folytatásának vállalására.

Három és fél évtized elteltével, már a megye kezdeményezésére, jobban segélyezett, nemzetközi művésztábor nyílik 1970-ben a Fenyves turistaházban, így a művészek sóstói működése, a sok országból erre járó, vissza-visszatérő alkotók itteni találkozása, rendszeres mozgalommá válhatott és él napjainkban is.

1937-ben, amikor már nem működött a művésztelep, az akkor megjelent helyi telefonkönyvben a *Sóstó Gyógyfürdő és Strandfürdő* vezetése hivatalos hirdetésében milyen sajátosan nagyzoló szöveg olvasható. Itt ugyanis, figyelemreméltó nagyképűséggel utalva a Párizs közelében fekvő fontainebleaui erdő melletti falucskára, ahol hajdan a nagy francia természetfestők táboroztak, alkottak s körükben *Munkácsy Mihály* és főleg *Paál László* is megfordult: a Sóstót Nyírségi Barbizon címen ajánlják „parkművészeti remekeivel", a „világfürdők kényelmét" biztosító strandjával együtt...

A marketing múltja a magyar piacon

Budapest (MTI) — Nemrégiben rendezték meg Budapesten a 3. országos ipariforma tervezési konferenciát, amely esemény elsősorban a dizájn napjainkban betöltött szerepével foglalkozott. A dizájnnal, amely több, mint ipariforma, formakultúra. Amely szervesen összekapcsolódik a termékfejlesztéssel, a környezetkultúrával, de még szociológiai, ökológiai vonatkozásai is vannak. Amely ezernyi szállal kapcsolódik a vállalkozáshoz és alapvetően elsősorban minőségbeli fogalomként határozható meg.

Miközben napjaink konferenciázó szakemberei dizájnelméleteket fogalmaztak meg, szívesen visszanéznek az előzményekre is. A konferencia alkalmából több kiállítás nyílt, ezek közül a legtanulságosabb az Iparművészeti Múzeum augusztus végéig nyitva tartó tárlata, amelynek címe Marketing a századfordulón?! Így kérdőjellel és felkiáltójellel.

Mégpedig azért, mert amikor az anyagot gyűjtötték a kiállításhoz ugyancsak kérdőjel magasodott a múzeológusok elé — mondja Torday Aliz, a rendező. — De ahogy egyre több kiállításra kívánkozó műtárgyra találtak, a kérdőjel felkiáltójellé egyenesedett. Arról meggyőződve és meggyőzve, hogy a marketing nem is olyan nagyon mai fogalom.

Mert mit is jelent a marketing? — A lexikális meghatározás szerint e közgazdasági kifejezés azt jelenti, hogy az üzemi termelést a piaci igények figyelembevételével irányítják. Tágabb értelemben, azaz a századforduló korára vonatkoztatva, azt a befolyásolást, irányítást is magába foglalja, amelyre a piac szorul. Ugyanis a tervezők és nagyközönség ízlésének formálásával olyan igények is felkelthetők, amelyeket a közgazdasági értelembe vett piac nem igényelt volna.

Éppen ilyen céllal, az iparművészet megismertetésére, meg hogy a tervezőknek, az iparosoknak, az ipariskolásoknak mintát adjon, jött létre a múlt század végén a mi Iparművészeti Múzeumunk.

Ezért aztán a százharminc műtárgycsoportot háromféle jellegzetessége alapján mutatják be. Itt vannak művészek és mesterek mintalapjai, tervjavaslatai, a Magyar Iparművészeti Társulat kiadványai, mint „kedvcsinálók" iparosoknak és a nagyközönségnek. Itt vannak konkrét tárgyak gyártásra vagy sokszorosításra előkészített tervei és az elkészült iparművészeti tárgyak. S végül azok a tárgyak, amelyek az áru felkínálásának eszközeiként funkcionálnak, plakátok, hirdetmények, divatlapok, árjegyzékek.

Mindjárt bevezetőül néhány erőteljes, ismert plakát Bíró Mihálytól, a Parker tollat, a Palma cipőtalpat hirdető, vagy Faragó Mihály szellemes cipőplakátja. Dobozok, csomagolások, cigarettás-, teás-, kávés díszdobozok.

Faragó Géza plakátja

ARCHÍV FELVÉTEL

Egy vitrinnyi számolócédula, magángyűjteményből. Szép szecessziós textil mintalapok, szőnyegek, faliszőnyegek.

A kort jellemző porcelánok, Zsolnay kályhacsempe, étkészlet és mellé a dekortervek rajzolata. Egy bőrborítású szék, egy fonott garnitúra — eleven valóságban és plakáton Vas Béla mintalapja és az ezek alapján készült leányszoba. Erhardt Ernő míves bútortervei.

Mindenesetre meggyőződhetünk, a tárgyalt időszakban — 1880 és 1920 között — Magyarországon már sok mindent megtettek a fogyasztó befolyásolására, és nem is sikertelenül.

és a rákász

— Fehér, mert külföldi alkalmazott.

— Le van pecsételve?

— Le!

A rákászra kacsintottam, és nyugtatólag fel is emeltem a kezem, azután lehajoltam, és én is a vízbe kotortam. Kiemelt kezemen két rák csüngött. A fazékba ráztam őket, azután Tolsztojhoz fordultam, és megint kacsintottam:

— Hát a halakat mivel fogja?

Eddigi viselkedésem láthatóan bizalmat ébresztett benne, de most ismét bezárkózott.

— Láttam a vesszőkosarat — mondtam neki. — Nem árulom el, csak mutassa, mivel és hogyan fogja a halakat?

— Inggel — mozdította bozontos bajszát.

— Ne ravaszkodjon, öreg. A ravaszság olyan, akár az aprópénz: nem vehet sokat rajta. Az igazat mondja.

Annak a törvénynek az igazolására, hogy a megfélemlített ember keveset beszél, lehúzta ingét, görcsöt kötött a két ujjára, a gallért egy eleve odavarrt madzaggal elkötötte, azután a víz alá merítette az így átalakított inget, és meghúzta, mint a hálót szokás. Amikor kiemelte, két hal fickándozott benne. A kisebbiket kidobta.

— Azt a nagyobbat tegye a vesszőkosárba. Tőlem semmit nem tud meg a halőr, ne féljen. Ez a kettőnk titka marad.

— Nemigen — hangzott fel mögöttem rokonom dörmögésre emlékeztető hangja. — Most már hárman tudjuk.

Inkább csak közlés volt, fenyegető él nélkül, de összerezzentem, és mozgott az agyam, hogy milyen hazugságot adjak elő a rákász, meg a saját védelmemben.

— Komolyan láttam, hogy létezik nála igazolvány-féle...

— Nagy eszed van, öcsém, de nagy ésszel szoktak leginkább nagyot tévedni — jegyezte meg bátyám, higgadtan tömködve tőlem kapott pipáját. — Mit gondolsz, azért vagyok én itt halőr, hogy ne vegyem észre azt, aki tilosban jár? Akkor láttad te az ő igazolványát, amikor a fejed tetejét.

Feltűnt, hogy a rákász nem ijedt meg rokonom hangjától. Most nyugodtan begázolt a víz mélyebb részébe, ahol a fonott kosár lapult a fenéken, kiemelte, felnyitotta a tetejét, és beledobta a frissen fogott halat. Kezdtem érteni a helyzetet.

— Maguk összejátszanak a... lopásban?

Rokonom vállat rándított.

— Ez csak féligazság — dünnyögte. — A féligazság pedig egyenlő a félhazugsággal. — Összeműködünk, hogy megéljünk. Jöjjön csak, cimbora — szólt a rákászra, felé nyújtva régi pipáját. — Tömje meg, aztán szívja maga is. Ezt magának szántam.

A kis ember elfogadta a pipát is, a mellé kínált dohányt is, azután rágyújtott, és elégedett ábrázattal pöfékelt. Ő is, rokonom is boldogok voltak.

Elfordultam tőlük, és körbenézve arra gondoltam, milyen felséges templom a természet, amely mindenkinek juttat önmagából. Azután attól hatódtam meg, milyen felséges tud lenni az emberi természet is... Ez a két vénség itt, aki csalárdságot művel, hogy kiigazítsa az élet csalárdságait...

Könnyek tolultak a szemembe, és hogy elrejtsem, leguggoltam, s miként az imént, belekotortam a vízbe.

— Mit keresel? — kérdezte rokonom.

— Nem tudom — felelte, anélkül, hogy felnéztem volna.

— Aki nem tudja, mit keres, az végül is nem tudhatja, hogy mit talál — mondta a rákász, és most csodálkozva kaptam rá elhomályosult szemem, hogy megcsodáljam ennek a bölcselemnek a forrását.

A kis ember kivette szájából az éppen megszippantott pipát, és jóízűt nevetett. Nevetett vele rokonom is. Végül olyan hahotára fakadtak, hogy visszhangzott nevetésük a tó felett.

RUDNAY Gyula

A KM vendége

Kereskedő a KGST-n

Cselényi György

Nyíregyháza (KM) — Mi vásárlók, a nyíregyházi KGST-piac kereskedőit hajlamosak vagyunk irigyelni. Főként akkor, amikor látjuk, visszaadáskor a zsebükből, vagy az övtáskájukból vastag bankóköteget vesznek elő. Ezúttal arról igyekeztem képet nyerni, mi rejlik, a „jól megy nekik" vélemény mögött.

Zentai Lászlóné férje másodállású kereskedő, ám ő a vevőkkel úgy el van foglalva, hogy az életükről, a mindennapjaikról a fő segítőjével, a feleséggel váltottunk szót. A piacozást ő is a valóságában ismeri.

Zentai Lászlóné

A SZERZŐ FELVÉTELE

— Miért kezdtük ezt el? — kérdez vissza. — Azért, mert Laci főállású keresetéből nem tudtunk megélni. A 11 és a 8 éves fiút nevelni, a kétszobás lakást és magunkat fenntartani nem egyszerű. De mielőtt bárki is azt hinné, a kereskedéssel a munka elől menekültünk el, hadd mondjam el, hogy a 34 éves korom ellenére már rengeteget dolgoztam. Állatokat tartottunk, földet műveltünk, persze munka mellett. Megéltünk akkor is, de a szüleim mindig segítettek.

A házaspár azt gondolta: a kereskedés az állattartástól, a dohány- és paprikatermesztéstől könnyebb lesz. Az eddigi tapasztalataik alapján ezt már nem mernék állítani.

— A váltáson sokat töprengtünk, de mivel nem volt jobb ötletünk, belevágtunk — folytatta az asszony. — A barátaink tanácsolták, menjünk Törökországba áruért. A hosszú útra csoportosan utaztunk. A társak segítettek: hol, mit, s mennyiért érdemes venni. A táskám — amelybe egy ember is beleférne — tele lett áruval. Utána vigyed, cipeld a szállásra. Segítség alig, hiszen mindenki a sajátjával van elfoglalva. Aki nincs hozzászokva, annak a körülmények félelmetesek. Egyedül egy nő nem indulhat el sehova. A török boltok árusai általában kedvesek, de ha valaki valamiből nem elképzeléseik szerinti mennyiséget vesz, az üzletből képesek lennének kidobni. Az utcán a jöttment alakok okozhatnak problémát. Ha nem vigyázunk, a pénz és más érték hamar eltűnhet.

A bolgár–román határon órákig várniuk kell. Az egyenruhások ellenőrzik az okmányokat, meg ha ráérnek, „szórakoznak" velük. Ahhoz, hogy egy kicsit is hamarabb átengedjék őket, az áruból valamit muszáj adniuk. Kerekperec megmondják, mire van szükségük.

— Ha nem adnánk, hetekig ott állhatnánk — újságolta Zentainé. — Vagy mehetnénk Bukarestbe panaszt tenni. Ehelyett természetesen mindenki a minél előbbi „szabadulást", s hazaérést választja. A magyar határnál pedig tételes vámvizsgálat következik. A buszt ki kell üríteni, s minden egyes árut átvizsgálnak, megszámolnak, majd ki kell fizetni a vámot. Ha valaki valamit elfelejt a vámpapíron feltüntetni, azt elkobozzák.

Miután hazaérnek, nem sokára (hajnalban) kelnek, s nézik, fog-e esni? Ha úgy érzik, nem, akkor kipakolnak, s jöhet a kedves vevő. Sokan mondják, „csak nézelődünk".

— Erre a férjem viccesen azt szokta mondani: azt még az idén ingyen lehet. Ha a vásárlóval, vagy a gyerekével sikerül kontaktust teremtenem, akkor már többnyire vesz valamit, vagy alaposan körülnéz, esetleg később visszajön. A hidegben vagy tűző napon napi 12–14 órát álldogálunk, este holtfáradtan jövünk haza. A bevétel szempontjából egyik nap viszi a másikat. Naponta 3–400 forint helypénzt is „le kell perkálnunk". Nem panaszkodunk, szépen megvagyunk, de a kiadások, a vám, az adó, sokat elvisznek. Ha szombaton és vasárnap árulni akarunk, s helyhez szeretnénk jutni, akkor a férjem már pénteken este kimegy, ott alszik — tette hozzá Zentai Lászlóné. — Ez minden hétvégén így megy.

❒ *Nem veszélyes?*

— De igen. Volt, hogy a románok és az oroszok összeverekedtek. Akkor nincsenek tekintettel senkire. Mi a kollégákkal, a magyar kereskedőkkel vigyázunk egymásra. Amivel tudjuk, segítjük a másikat.

❒ *Kemény élet ez, meddig csinálják?*

— Amíg be nem döglik — válaszolta. — A kínai csoportok elég nagy számban jelentek meg, s az áraknak nagyon alámennek. Most már itt van ez a nyugta is. Míg adom, ellopják az árumat. Szombaton és vasárnap rendszeresen — úgy hallottam egy Tisza-menti városból — beutazik egy cigánycsapat, s csennek, amit tudnak. Amikor meglátjuk őket, már remegünk. Elnevezték őket csipetcsapatnak. A piacon gyorsan végigfut a hír: vigyázz, mert itt vannak...!

— A külföldiekre pedig azt mondják: alkalmi árusok. — Én ismerek olyan lengyelt, valamint románt, aki alkalmanként megy haza áruért, egyébként a KGST-piacon él — fogalmaz Zentainé. — Szóval aki a piacosoktól irigyli, amijük van, az álljon oda és csinálja. Egy hétre nyugodtan mellém is jöhet. Megtudná, milyen rózsás élet ez. Az örökös rohanást, idegeskedést, vagyis a kereskedő életet a gyerekeink is megsínylik.

A szárny nélküli fejvadász

Hamar Péter

Hogy fejvadász, az egyértelműnek bizonyult a nézők előtt, de miért szárnyas? Ez volt a nagy kérdés a sci-fit kedvelő nézők előtt 1988-ban, amikor Ridley Scott filmjét, a *Szárnyas fejvadászt* bemutatták nálunk. Az eredeti cím, a Blade Runner is valami mást mond, de ki figyel oda ilyen apróságra, ha a közönség tódul a moziba. Hogyne tódult volna, amikor a korábbi forgalmazás meglehetős visszafogottsággal kezelte az ilyen típusú filmeket. A nagy sikerek persze ekkoriban már eljutottak hozzánk, a *Csillagok háborúja* vagy *A nyolcadik utas: a Halál* például, de a kínálatban — már ami a számarányokat illeti — még ekkor is szovjet filmek kerültek túlsúlyba az amerikaival szemben.

Dőreség volna tagadni, hogy Ridley Scott érti a szakmát, ismeri a közönséget. Filmjében megtalálható minden hatáselem, ami népszerűvé, tehát eladhatóvá teszi alkotását. Mindenekelőtt a mese izgalmassága számít, hiszen a feszültség iránti igény hihetetlen mértékű minden korosztályban, ezt pontosan visszaigazolja a statisztika.

Amire már kevésbé található magyarázat: hogy lehet az, hogy például a *Szárnyas fejvadász* kedvező fogadtatását nem zavarják a logikátlan cselekményelemek? Egyet érdemes említenünk ezek közül, mert erre az egyre végképp nincs elfogadható magyarázat. A szőke android, miután végzett az őt megalkotó tudóssal, végsőkig vitt küzdelmet vív a Harrison Ford alakította fejvadásszal, aki már-már lezuhan a felhőkarcoló tetejéről, amikor ellenfele hihetetlen erővel ragadja meg a karján, felemeli... s akkor minden létező logikával ellentétben nem dobja le, hanem nagylelkűen visszaadja az életét.

Ami az androidot illeti, idemásolom egy sci-fi lexikonból a meghatározást: „Emberhez teljesen hasonló, attól külsőleg megkülönböztethetetlen mechanikus konstrukció, emberszabású robot." A filmben ugyanis ők térnek vissza valahonnan a Földön kívülről Los Angelesbe, mindez történik a képzelt jövő körülményei között 2019-ben.

Új természetesen nincs a Nap alatt! A történet régről ismert klisékből épül fel. Az alkotója ellen forduló, mesterségesen létrehozott lény története megtalálható a Gólem- vagy Frankenstein-históriákban, a fejvadász pedig a westernfilmek jellegzetes alakja. Ezekkel együtt vagy ezek ellenére is természetesen azt kell mondjuk, a *Szárnyas fejvadász* az igényesen elkészített szórakoztató filmek közé tartozik.

A nagy kérdés a felújítás után az volt, Ridley Scott milyen megfontolásból vágta át filmjét, hozta létre az új változatot? Szerettük volna hinni, hogy az átalakítás révén munkája — megtartva a szórakoztató szándékot — olyan gondolati többletet kap, mint amiket felfedezhettünk annak idején az olyan sci-fikben, mint a *Solaris*, a *Charly* vagy a *451 fok Fahrenheit*.

Ezt azonban hiába keressük! Olyan gondolat többlet változatlanul nincs a *Szárnyas fejvadászban*, ami kiemelné a szórakoztató filmek skatulyájából. „Filozófiája" mindössze annyi, amit a főcselekmény hátterében felfedezhetünk. Ez egyfajta prófécia, amely az egyre elviselhetetlenebb nagyvárosi közegre utal. Szenny és nyüzsgés mindenütt, az emberi szó érthetetlen hangzavarrá változik, a technika pedig nemcsak fülbántó zörejeivel töri szét a környezet harmóniáját, hanem azzal is, hogy a biztonságérzet mellé vele egyenlő arányban odatelepíti a bizonytalanságérzetet is.

Az androidok világa itt kap hangsúlyt, hiszen ha alkotójuk nem tud úrrá lenni rajtuk, s gyakorlatilag megkülönböztethetetlenek az embertől, akkor a lét természetes és kézenfekvő folyamatainak a tervezhetősége válik lehetetlenné és értelmetlenné.

Hiába fejezte be Scott másként ezt a második változatot, filmje így sem lesz optimistább egyetlen centiméterrel sem. Örökösen szakadó esője nem lesz megtisztító erejű. Mi meg örülhetünk, hogy „csak" az ózonlyuk, a háborúk, az AIDS és ezekhez hasonló apró veszedelmek vesznek körül minket ebben a mai világban, androidok még nincsenek. Habár a fene tudja! Ha egyszer megkülönböztethetetlenek!

Már láthatják a mozikban

Az Apáca show című filmben a bővérű Deloris Van Cartier igazán nem az a fajta nő, aki gyámolításra szorul. Egy másodosztályú kaszinó másodosztályú énekesnőjeként ismer már minden eszközt, amivel leszerelheti az efféle helyeken nyüzsgő tolakodó férfinépet. Egy nap azonban menekülnie kell: szemtanúja lesz egy gyilkosságnak. Ehhez — mivel a gyilkos véletlenül éppen a barátja, a helység kisstílű gengsztere —, az FBI segítségét kell kérnie. A fiúk nem is késlekednek, eldugják az énekesnőt oda, ahol azt tényleg senki sem keresné... Egy apácazárdába. A viharos gyorsasággal beöltözött novicia természetesen nem nagyon találja a helyét a rideg falak között, a hideg is kirázza a koránkeléstől, a fegyelemtől, a reggeli imától... A többit pedig mindenki megtudhatja a filmből.

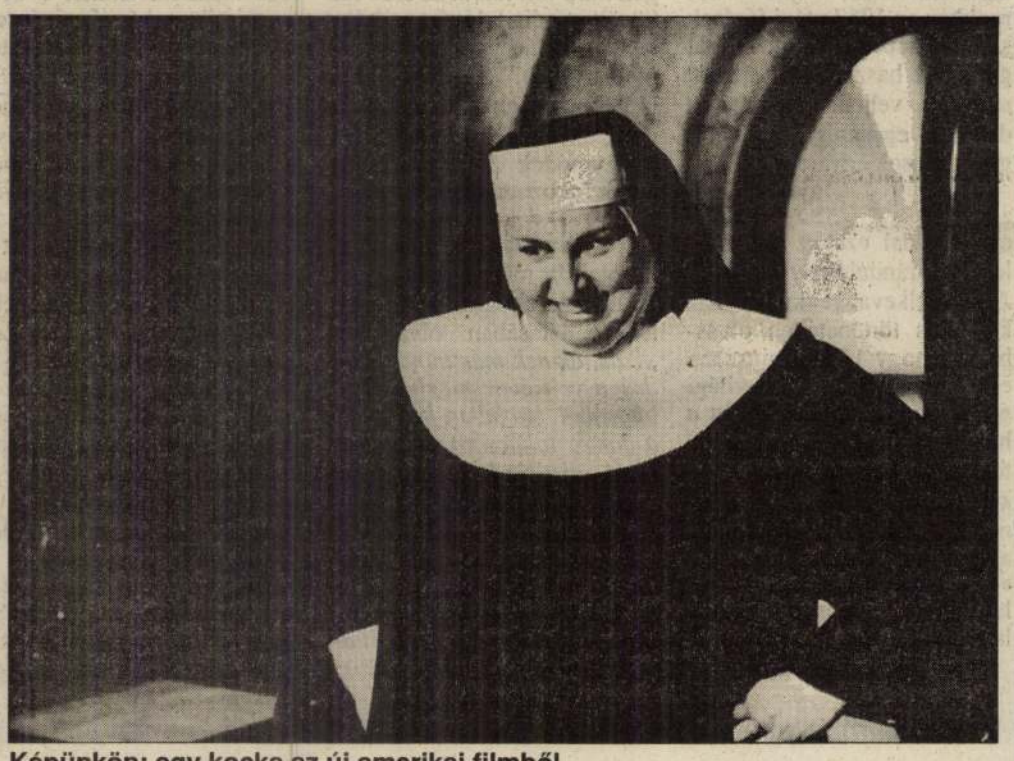

Képünkön: egy kocka az új amerikai filmből

Könyvespolcunk

A kötet címadó verse: Egy kis csodát

Miklós Elemér

Kőszeghy Elemér neve újságíróként (a Kárpáti Igaz Szó főszerkesztő helyettese, a Hármashatár társszerkesztője) ismerős Kárpátalján és a határon innen (népszabadságbeli tudósításai révén) is. Költészete, bár verseit az elmúlt évtizedben lapokban és folyóiratokban rendszeresen publikálta, csak lassan, inkább a versek iránt közvetlenül is érdeklődők körében vált, válik ismerőssé. Első kötetét a József Attila Irodalmi Stúdió kiadványai között 1984-ben „Teremtő titkok" címen adta közre, azután az Évgyűrűk c. antológia közölte hat versét (1987), majd 1992-ben az Extra Hungariam c. antológia szerzői között találjuk nevét. Alkotásaival azóta is jelenlévő a folyóiratok (Hatodik Síp, Pánsíp) és napilapok hasábjain.

A hit táplálta Teremtő titkok vallomásai — még mutáló hangon — az egyén és közösség helyzetének megjelölésére vállalkoztak. Mintegy negyven költemény — többségük Illyés Gyula és Nagy László erőteljes hatása alatt íródott — lassú építkezésben, fokozatosságot érvényesítve közösségigényű számadással mutat egyéni vonásokat, gondolati eredetiséget. Állandóságuk, hogy a kisebbségi sors versépítő tényező egy sajátos stílusú zaklatott lüktetésben.

Az új kötet címadó verse — Egy kis csodát — előbb a Hatodik Síp 1990. márciusi számában olvasható, s mára jelképes összekötőelem lett a két kiadvány között: az ívelő folytonosság jeléül. „...mivégre írni? egy csipetnyi létjel?" — kérdi (okkal) bizonytalankodva, s e címadó versben fogalmaz választ: „...kiáltást, titkolt zsongást, szerelmetlig vérroppanást;"

A karcsú (7 ív terjedelmű) füzet 6 ciklusba sorolta 86 verse évtized terméseként vár megméretésre. A zaklatott világ változó viharai közepette a régi hol? és honnan? kérdések helyén újak (hová? merre? meddig?) indukálódtak, s költő nem kerülheti meg a válaszokat. Kőszeghy tudatosan vállalkozik rá, amit vállal: megkísérelni közéleti igényből fakadó elkötelezettséggel a kisebbségi sors kényszeréről, terhéről úgy szólni, hogy az egyedi és általános sorselemek vetületei előremutatóan „egy kis csodát" (a megmaradás csodáját) érzékeltessenek.

Az előző kötettel is egybevethető állandóság, hogy sokszínű eszközrendszerrel a valóság sokoldalú bemutatására törekszik. „Nagy zsongásban van a világ" — írja, s keserűen jellemez: „...ez a világ olyan furcsa (mindig csak a rosszra futja) magyaros. A kompozíciós rendbe illesztett képekkel jelzi személyes fájdalmait „...kérgesül a bőr, (vele a lélek is.) ...lelkünkre Európa,) agyunkra Ázsia (teker hínárokat." (a XX. század végén).

A gondolati feszességet tömör, zárt formákkal fokozza, s köztük az epigramma (abszurd, három sor, mikor megszülettem), a szenett (idill) kötött fegyelmét nemcsak a formalizmusba hajlóan a nagy kezdőbetűk elhagyásával, hanem a „lírikus én" változatos kifejezőeszközeivel: allegorikus életképek (és mégis, cirkusz alatt és után), önirónia (mikor megszülettem, ha egyszer), parafrázis (mocskos szívvel) váltakozásával oldja patetikusmentessé.

Az összkép tehát tartalmi, formai gazdagodást egyaránt mutat, s az életviszonyok oksági összefüggéseinek feltárása, a létváltás közösségi reményeinek kifejtése, a kifejező eszköztár bővülése igényelné, hogy Kőszeghy költészetét minél többen megismerjék.

(Glória Kiadó, 1993.)

RUDNAY GYULA

Globalizáció: félelmek és tanácstalanság

ti egyetemista és főiskolás véleményét kérdezték meg a kutatók a jelenségről – Egyötödük nem tudta meghatározni a kifejezést

vendöl, s csak 13,5 százalék optimista. Jelentősen eltér az átlagtól a gazdasági képzésben részt vevők vélekedése: 40 százalékuk vegyes, egyharmaduk pedig kimondottan pozitív forgatókönyvet valószínűsít. Legrosszabb véleménnyel az agrár-felsőoktatásban részt vevők voltak a globalizációról. Furcsamód viszont arra a kérdésre, hogy inkább magyarnak vagy inkább európainak tekintik-e majd magukat az EU-csatlakozás után, épp ők adták a legkevésbé – csupán 42 százalékban – „magyar választ". Ezzel szemben a globalizáció leglelkesebb hívei – a gazdasági képzésben részt vevők – 68 százaléka nyilatkozott úgy, inkább magyarnak fogja érezni magát.

Ettől eltekintve igaznak bizonyult, hogy akik a globalizációt veszélyes folyamatnak tartják, az átlagosnál nagyobb arányban érezték úgy, hogy a csatlakozás után is megmaradnak elsősorban magyarnak. A hallgatóknak összességében 58 százaléka inkább magyarnak, míg 12,5 százalék európainak, 25 százalék pedig mindkettőnek tartja majd magát.

A megkérdezettek egységesek voltak a tekintetben, hogy a globalizációval szemben nemigen létezik más alternatíva: a passzivitást és az alkalmazkodást tartja járható útnak 92 százalék, s nem hisznek abban, hogy kidolgozható lenne egy aktív szerepvállalási stratégia.

Nem érvényesülnek ugyanakkor a globalizációval szemben tapasztalható ellenérzések a kulturális fogyasztásban: a film- és zeneválasztásban nem a művek eredete, hanem mondanivalója, színvonala a legfontosabb szempont. A megkérdezetteknek mindössze hét-hét százaléka nyilatkozott úgy, hogy csak a magyar filmet, illetve zenét szereti. A magyar árukra azonban jobban odafigyelnek: 21,5 százalék ha teheti, magyar terméket vásárol, a többieknél inkább az ár, illetve a minőség az elsődleges szempont. Kimondottan külföldi árukat csupán a diákok négy százaléka keres.

Legutóbb a mexikói Cancúnban tiltakoztak a globalizáció ellen Fotó: Reuters – Henry Romero

Zöldreform vagy kollektív öngyilkosság

– Rendívül szembetűnő, hogy mennyire eltér a globalizáció nemzetközi értelmezési kerete a magyartól – nyilatkozott kérdésünkre Sükösd Miklós szociológus. Míg tőlünk nyugatra az ökológiai megközelítés az általános, a magyar elemzések – miként az M & H Communications kutatása is – inkább a nemzetgazdasági szempontokat hangsúlyozzák. – Pedig a globalizáció káros jelei leginkább az ökológiai krízisben érhetők tetten – hangsúlyozta. Hozzátette: az emberiség sikeres genocídiumot hajt végre az állatfajokon, miközben mesterséges táplálékláncok kialakításával kártevők és veszélyes vírusok elterjedését segíti. Sükösd épp ezért nem lepődött meg, hogy az egyetemisták sem túl bizakodóak a globalizmus hatásait illetően. Szerinte a kapitalista világgazdaságot érdekeltté kell tenni egy zöldreformban; zöldkapitalizmust kell létrehozni. A másik alternatíva csak a kollektív öngyilkosság.

Értelmezése szerint a globalizáció világméretű versenyt jelent egyenlőtlen nemzetközi munkamegosztás mellett. Eközben egy-egy vállalat rendkívüli módon specializálódik, ezáltal káros monokultúrákat, egyoldalú beszállítói gazdaságot honosít meg.

Galló Béla, a Politikai Tudományok Intézetének igazgatóhelyettese az internet által előidézett kommunikációs forradalomban látja a globalizáció lényegét, amely lehetőséget teremtett arra, hogy a nemzeti kapitalizmusokat háttérbe szorítsa a globális tőke. Álláspontja szerint a globalizáció szóhoz vegyes értékek kötődnek, s megfelelő definíció nélkül nem meglepő, hogy vegyes fogadtatásra talált a diákok körében. Úgy vélte: amögött, hogy az agrárhallgatók kisebb számban nyilatkoztak úgy, az EU-csatlakozás után inkább magyarnak fogják érezni magukat, nem saját értékválasztás áll: nagyobb kiszolgáltatottságuk miatt identitásuk veszélyeztetéseként élik meg az integrációt.

Kihalás fenyegeti az emlősök negyedét

Szinte már nem múlik el hét, hogy ne tüntetnének valahol a világon a globalizáció ellen. Legutóbb a mexikói Cancúnban, a világgazdasági fórum regionális konferenciáján tucatnyi tüntető megsebesült, amikor összecsaptak a helyi karhatalommal.

De nemcsak a radikális csoportok, a tudósok, ökológusok is mind hangosabban figyelmeztetnek, hogy a növekvő emberi igények a helyi ökológiai rendszerek összeomlásához vezetnek. A World Watch Institute tavalyi helyzetjelentése szerint a madárfajok 11, az emlősök 25 és a halfajok 34 százalékát fenyegeti a kihalás.

Az Európai Unióhoz tartozó országok környezetvédelmi tanácsa a múlt héten kifogásolta, hogy a jólét megteremtését a szövetséghez tartozó országok is a környezet túlterhelésével, az erőforrások pazarlásával érik el. A Stockholmban megfogalmazott állásfoglalás kitért a csatlakozni kívánó országokra is, felhíva a figyelmet arra, hogy a hagyományos gazdasági fejlődés eddigi gyakorlatától eltérően a természeti erőforrásokat fenntartható módon kezelő megoldásokra lesz szükségük.

NAGY ILDIKÓ EMESE

lvezőtlen hatásokat

val összefüggő stratégiája a kedve-ányul, a pozitívumok kiaknázása Horváth Gábor, a Külügyminisztéintegrációk – ezen belül EU-csatlaök. A csatlakozás „népszerűsítésére" mány. Idén a hazai közvélemény felikációs stratégiára 130 millió forintot grációt felmérések szerint a csatlako-70-80 százaléka stabilan támogatja – Hozzátette: csökkent a bizonytalanok támogatók táborát gyarapítják.

Rudnay-festményt vett a Nemzeti Galéria

Több tízmillió forintot ér a kép – Az alkotás a XIX–XX. századi tárlat átrendezése után látható

A Magyar Nemzeti Galéria és fő támogatója, a Pannon GSM vezetői tegnap délelőtt ünnepélyes keretek között, immár hetedik alkalommal írták alá az éves együttműködési szerződést. Az esemény alkalmából bemutatták a múzeum legújabb szerzeményét, melyet ugyancsak a Pannon GSM segítségével vásároltak meg. Rudnay Gyula IV. Károly koronázását ábrázoló festményét az utolsó magyar király unokája, Habsburg György leplezte le.

Rénes Judit

Habsburg György és Bereczky Loránd a magyar történeti festészet utolsó műve előtt

Fotó: Sárközy György

Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója kiemelkedő jelentőségűnek tartja a Pannon GSM-mel hetedik éve fennálló támogatási szerződést. Tájékoztatása szerint az intézmény a rendelkezésére álló források nagy részét kénytelen működési költségekre fordítani, s a szponzorációnak köszönhetően megduplázódhat a szakmai munkára fennmaradó összeg, melyet kiállítások szervezésére, műtárgyvásárlásra és a publikációs tevékenység hátterének biztosítására használnak fel. Az együttműködés legemlékezetesebb eredményei közé sorolható a Barka községből származó Szent Katalin-szobor megvétele, a két évvel ezelőtt rendezett Rippl-Rónai-kiállítás, illetve a múzeum legújabb szerzeménye, Rudnay Gyula IV. Károly megkoronázását ábrázoló olajfestménye.

A főigazgató elmondta, hogy a több tízmillió forint értékű kép a magyar történeti festészet utolsó, így kultúrtörténetileg is fontos műve, melyet a németországi tulajdonos ajánlott fel megvásárlásra. Az 1916-os koronázási ceremónia alkalmából a Szentháromság téren építettek emelvényt a királyi eskütételhez, s az is lehetséges, hogy a jelenet megfestését a korabeli sajtófotók ihlették.

A nagy nyilvánosságot kapott aktus megtervezésében és lebonyolításában a kor kiváló művészei, Zádor István, Lechner Ödön és maga Rudnay Gyula is részt vettek. A művész hitelesen örökítette meg a történelmi személyiségeket, többek közt a fekete díszmagyarba öltözött Tisza Istvánt, Várady püspököt, Festetich Pál főkamarást. A jó állapotú, mindössze tisztításra szoruló festményt a Magyar Nemzeti Galéria XIX. és XX. századi állandó kiállításainak átrendezése után láthatja majd a közönség. Björn J. Flakstad, a Pannon GSM vezérigazgatója elmondta: az 1995-ben kötött szerződéssel a nemzeti kincs részét képező műtárgyak megóvását és beszerzését kívánják támogatni, s a Magyar Nemzeti Galéria teljesen szabadon dönt az összeg felhasználásáról.

A múzeum felkérésére Habsburg György, IV. Károly unokája és a Magyar Nemzeti Galéria kuratóriumának elnöke leplezte le a festményt. Beszédében elmondta: nagyon örül annak, hogy a kép visszakerült a magyar állam tulajdonába. Személyes emlékei is fűződnek a képhez, hiszen apja, Habsburg Ottó kisgyerekként részt vett a koronázáson.

RUDNAY GYULA

MŰVÉSZEK RUDNAY GYULA BARÁTI EMLÉKTÁRSASÁGA

KIÁLLÍTÁSA

„A magyar nép megismerése nélkül
magyar művészet nem lehetséges.
Vissza kell térni a gyökerekhez ..."

(Rudnay Gyula)

AZ ÁRKÁD-SZALÓKY GALÉRIA

1072 Budapest, Rákóczi út 30. félemelet
telefon: 322-5818, 397-2383

rendezésében
a
RUDNAY GYULA BARÁTI EMLÉKTÁRSASÁGA

KIÁLLÍTÁSÁT

megnyitja: Dr. Nemeskürthy István
író, művészettörténész

1997. dec. 15-én

hétfőn, 17 órakor

Minden érdeklődőt szeretettel várunk
nagyhírű mesterünk, **Rudnay Gyula**
emlékére rendezett, szerényebb képességű
volt növendékei s ifjabb követői ezen bemutatkozó
kiállítására.

A kiállítás nyitva: 1997. dec. 15-től 1998. jan. 10-ig
hétfőtől - péntekig 11-18 h-ig
szombat 10 -14 h-ig

ERNST
MÚZEUM
■ BUDAPEST ■

Tisztelettel meghívja

RUDNAY GYULA
(1878-1957)

emlékkiállításának megnyitójára
2003. június 4-én, szerdán 17 órára

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
Schéner Mihály festőművész

BARTÓK BÉLA HEGEDŰRE ÉS ZONGORÁRA ÍRT
I. RAPSZÓDIÁJÁT ELŐADJA:
Rásonyi Leila (hegedű) és Králik János (zongora)

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE:
Szatmári Gizella művészettörténész

18 ÓRAKOR:
Múzeumi beszélgetés
Rudnay Gyuláról Supka Magdolnával

Kérjük, a meghívót hozza magával!

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
2003. június 5-től július 6-ig
hétfő kivételével naponta 11-19 óráig
Budapest VI. Nagymező utca 8.

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

"A magyar nép megismerése nélkül magyar művészet nem lehetséges. Vissza kell térni a gyökerekhez"
- Rudnay -

ÜZENET

" A magyar nemzetnek a lelke ránk van bízva. Jöjjenek a katasztrófák, az embertelen üldözések, kínok, gyötrelmek - hóban, fagyban mezitlábosan is - dédelgetve, melengetve szívünkbe zárva, ápoljuk a magyar lelkiséget, mert ez a mi életünk egyetlen értelme"
(1937. márc. 15) *- Rudnay -*

MINDEN VOLT RUDNAY NÖVENDÉKET SZERETETTEL VÁRUNK

1993. Szeptember 19-én Vasárnap 14 h-kor

A

MEDGYASZAY EMLÉKHELYEN

BUDA, Gellérthegy, Ménesi út 59/b.

Telefon: 185-3644
(Bartha Zoltán)

Megemlékezik: ***László Gyula***

MEGHÍVÓ

RUDNAY

EMLÉKTÁBLA LELEPLEZÉSÉRE

Globalizáció: félelmek és tanácstalanság

esti egyetemista és főiskolás véleményét kérdezték meg a kutatók a jelenségről – Egyötödük nem tudta meghatározni a kifejezést

vendöl, s csak 13,5 százalék optimista. Jelentősen eltér az átlagtól a gazdasági képzésben részt vevők vélekedése: 40 százalékuk vegyes, egyharmaduk pedig kimondottan pozitív forgatókönyvet valószínűsít. Legrosszabb véleménnyel az agrár-felsőoktatásban részt vevők voltak a globalizációról. Furcsamód viszont arra a kérdésre, hogy inkább magyarnak vagy inkább európainak tekintik-e majd magukat az EU-csatlakozás után, épp ők adták a legkevésbé – csupán 42 százalékban – „magyar választ". Ezzel szemben a globalizáció leglelkesebb hívei – a gazdasági képzésben részt vevők – 68 százaléka nyilatkozott úgy, inkább magyarnak fogja érezni magát.

Ettől eltekintve igaznak bizonyult, hogy akik a globalizációt veszélyes folyamatnak tartják, az átlagosnál nagyobb arányban érezték úgy, hogy a csatlakozás után is megmaradnak elsősorban magyarnak. A hallgatóknak összességében 58 százaléka inkább magyarnak, míg 12,5 százalék európainak, 25 százalék pedig mindkettőnek tartja majd magát.

A megkérdezettek egységesek voltak a tekintetben, hogy a globalizációval szemben nemigen létezik más alternatíva: a passzivitást és az alkalmazkodást tartja járható útnak 92 százalék, s nem hisznek abban, hogy kidolgozható lenne egy aktív szerepvállalási stratégia.

Legutóbb a mexikói Cancúnban tiltakoztak a globalizáció ellen Fotó: Reuters – Henry Romero

Nem érvényesülnek ugyanakkor a globalizációval szemben tapasztalható ellenérzések a kulturális fogyasztásban: a film- és zeneválasztásban nem a művek eredete, hanem mondanivalója, színvonala a legfontosabb szempont. A megkérdezetteknek mindössze hét-hét százaléka nyilatkozott úgy, hogy csak a magyar filmet, illetve zenét szereti. A magyar árukra azonban jobban odafigyelnek: 21,5 százalék ha teheti, magyar terméket vásárol, a többieknél inkább az ár, illetve a minőség az elsődleges szempont. Kimondottan külföldi árukat csupán a diákok négy százaléka keres.

Zöldreform vagy kollektív öngyilkosság

– Rendívül szembetűnő, hogy mennyire eltér a globalizáció nemzetközi értelmezési kerete a magyartól – nyilatkozott kérdésünkre Sükösd Miklós szociológus. Míg tőlünk nyugatra az ökológiai megközelítés az általános, a magyar elemzések – miként az M & H Communications kutatása is – inkább a nemzetgazdasági szempontokat hangsúlyozzák. – Pedig a globalizáció káros jelei leginkább az ökológiai krízisben érhetők tetten – hangsúlyozta. Hozzátette: az emberiség sikeres genocídiumot hajt végre az állatfajokon, miközben mesterséges táplálékláncok kialakításával kártevők és veszélyes vírusok elterjedését segíti. Sükösd épp ezért nem lepődött meg, hogy az egyetemisták sem túl bizakodóak a globalizmus hatásait illetően. Szerinte a kapitalista világgazdaságot érdekeltté kell tenni egy zöldreformban; zöldkapitalizmust kell létrehozni. A másik alternatíva csak a kollektív öngyilkosság.

Értelmezése szerint a globalizáció világméretű versenyt jelent egyenlőtlen nemzetközi munkamegosztás mellett. Eközben egy-egy vállalat rendkívüli módon specializálódik, ezáltal káros monokultúrákat, egyoldalú beszállítói gazdaságot honosít meg.

Galló Béla, a Politikai Tudományok Intézetének igazgatóhelyettese az internet által előidézett kommunikációs forradalomban látja a globalizáció lényegét, amely lehetőséget teremtett arra, hogy a nemzeti kapitalizmusokat háttérbe szorítsa a globális tőke. Álláspontja szerint a globalizáció szóhoz vegyes értékek kötődnek, s megfelelő definíció nélkül nem meglepő, hogy vegyes fogadtatásra talált a diákok körében. Úgy vélte: amögött, hogy az agrárhallgatók kisebb számban nyilatkoztak úgy, az EU-csatlakozás után inkább magyarnak fogják érezni magukat, nem saját értékválasztás áll: nagyobb kiszolgáltatottságuk miatt identitásuk veszélyeztetéseként élik meg az integrációt.

Kihalás fenyegeti az emlősök negyedét

Szinte már nem múlik el hét, hogy ne tüntetnének valahol a világon a globalizáció ellen. Legutóbb a mexikói Cancúnban, a világgazdasági fórum regionális konferenciáján tucatnyi tüntető megsebesült, amikor összecsaptak a helyi karhatalommal.

De nemcsak a radikális csoportok, a tudósok, ökológusok is mind hangosabban figyelmeztetnek, hogy a növekvő emberi igények a helyi ökológiai rendszerek összeomlásához vezetnek. A World Watch Institute tavalyi helyzetjelentése szerint a madárfajok 11, az emlősök 25 és a halfajok 34 százalékát fenyegeti a kihalás.

Az Európai Unióhoz tartozó országok környezetvédelmi tanácsa a múlt héten kifogásolta, hogy a jólét megteremtését a szövetséghez tartozó országok is a környezet túlterhelésével, az erőforrások pazarlásával érik el. A Stockholmban megfogalmazott állásfoglalás kitért a csatlakozni kívánó országokra is, felhíva a figyelmet arra, hogy a hagyományos gazdasági fejlődés eddigi gyakorlatától eltérően a természeti erőforrásokat fenntartható módon kezelő megoldásokra lesz szükségük.

NAGY ILDIKÓ EMESE

kedvezőtlen hatásokat

cióval összefüggő stratégiája a kedve- irányul, a pozitívumok kiaknázása k Horváth Gábor, a Külügyminisztés integrációk – ezen belül EU-csatla- ök. A csatlakozás „népszerűsítésére" rmány. Idén a hazai közvélemény felikációs stratégiára 130 millió forintot grációt felmérések szerint a csatlako- 70-80 százaléka stabilan támogatja – Hozzátette: csökkent a bizonytalanok támogatók táborát gyarapítják.

Rudnay Gyula

Rudnay-festményt vett a Nemzeti Galéria

Több tízmillió forintot ér a kép – Az alkotás a XIX–XX. századi tárlat átrendezése után látható

A Magyar Nemzeti Galéria és fő támogatója, a Pannon GSM vezetői tegnap délelőtt ünnepélyes keretek között, immár hetedik alkalommal írták alá az éves együttműködési szerződést. Az esemény alkalmából bemutatták a múzeum legújabb szerzeményét, melyet ugyancsak a Pannon GSM segítségével vásároltak meg. Rudnay Gyula IV. Károly koronázását ábrázoló festményét az utolsó magyar király unokája, Habsburg György leplezte le.

Rénes Judit

Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója kiemelkedő jelentőségűnek tartja a Pannon GSM-mel hetedik éve fennálló támogatási szerződést. Tájékoztatása szerint az intézmény a rendelkezésére álló források nagy részét kénytelen működési költségekre fordítani, s a szponzorációnak köszönhetően megduplázódhat a szakmai munkára fennmaradó összeg, melyet kiállítások szervezésére, műtárgyvásárlásra és a publikációs tevékenység hátterének biztosítására használnak fel. Az együttműködés legemlékezetesebb eredményei közé sorolható a Barka községből származó Szent Katalin-szobor megvétele, a két évvel ezelőtt rendezett Rippl-Rónai-kiállítás, illetve a múzeum legújabb szerzeménye, Rudnay Gyula IV. Károly megkoronázását ábrázoló olajfestménye.

A főigazgató elmondta, hogy a több tízmillió forint értékű kép a magyar történeti festészet utolsó, így kultúrtörténetileg is fontos műve, melyet a németországi tulajdonos ajánlott fel megvásárlásra. Az 1916-os koronázási ceremónia alkalmából a Szentháromság téren építettek emelvényt a királyi eskütételhez, s az is lehetséges, hogy a jelenet megfestését a korabeli sajtófotók ihlették.

A nagy nyilvánosságot kapott aktus megtervezésében és lebonyolításában a kor kiváló művészei, Zádor István, Lechner Ödön és maga Rudnay Gyula is részt vettek. A művész hitelesen örökítette meg a történelmi személyiségeket, többek közt a fekete díszmagyarba öltözött Tisza Istvánt, Várady püspököt, Festetich Pál főkamarást. A jó állapotú, mindössze tisztításra szoruló festményt a Magyar Nemzeti Galéria XIX. és XX. századi állandó kiállításainak átrendezése után láthatja majd a közönség. Björn J. Flakstad, a Pannon GSM vezérigazgatója elmondta: az 1995-ben kötött szerződéssel a nemzeti kincs részét képező műtárgyak megóvását és beszerzését kívánják támogatni, s a Magyar Nemzeti Galéria teljesen szabadon dönt az összeg felhasználásáról.

A múzeum felkérésére Habsburg György, IV. Károly unokája és a Magyar Nemzeti Galéria kuratóriumának elnöke leplezte le a festményt. Beszédében elmondta: nagyon örül annak, hogy a kép visszakerült a magyar állam tulajdonába. Személyes emlékei is fűződnek a képhez, hiszen apja, Habsburg Ottó kisgyerekként részt vett a koronázáson.

Habsburg György és Bereczky Loránd a magyar történeti festészet utolsó műve előtt Fotó: Sárközy György

A MAGYAR HÍRLAP MELLÉKLETE
SZERKESZTI IVÁN GIZELLA
1994. NOVEMBER 4., PÉNTEK

Pénz Plusz Piac

Hétfő Sportrevü, kedd Heti Patika, szerda Ingatlanbörze, csütörtök Autók és Piacok, péntek Pénz Plusz Piac, szombat Ahogy tetszik+Vasárnapi Magazin

A jelenlegi piacon a nyugdíjpénztárak szerepe korlátozott

Köztes zónában a szerveződés

A pénzpiacon és a biztosítási piacon konszolidációs folyamat zajlik, a tőkepiac kifejlődése még előttünk áll, az egész monetáris rendszerre jellemző a külföldi működőtőkére való irányultsága, a hazai tőkemegtakarítási koncentrációnak hosszú távú formái még nem alakultak ki, mondta munkatársunknak Nesztor Tamás, a Pénztárfelügyelet elnöke. Másfelől az egész szociálpolitikai rendszer is finaszírozási problémákkal terhes, az állami gondoskodásból kikerült feladatoknak nincs fogadókészsége, hogy csak érzékeltessem a befogadó gazdasági környezet bonyolultságát. Jelenleg tehát egy köztes zónában van a pénztárszerveződés, s amíg eldől, hogy a pénztár konszolidált környezetben végül is mire alkalmas, az nem egy év.

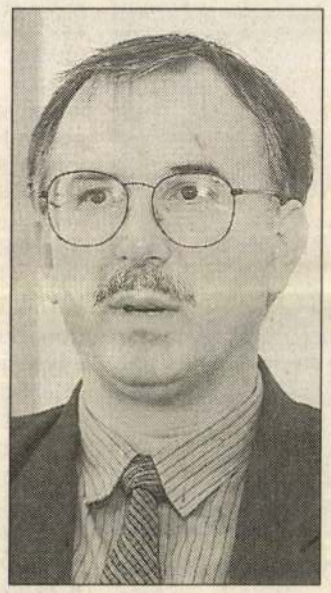

Nesztor Tamás

• A T. Ház tavaly decemberben fogadta el az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárakról szóló törvényt. A Pénztárfelügyelet tehát egy meglehetősen fiatal intézménynek számít. Milyen indíttatásból fogadta el a Pénztárfelügyelet elnöki tisztét?

Az elmúlt években a Pénzügyminisztériumban munkaköreimből következően a pénz- és tőkepiaci folyamatokkal, a nagy elosztórendszerek működésével és a társadalmi közkiadások kérdéseivel, a nonprofit szféra problematikájával foglalkoztam. A pénztármodell kialakításában, a törvénytervezet és a szabályozási kormányrendeletek kidolgozásában végig részt vettem, így az elnöki beosztást végül is nagy tervekkel a tarsolyomban fogadtam el. A pénztárakban óriási perspektívát látok, mert ez az intézmény nyének piackonform kielégítését kínálja, amelyek egy ilyen átalakuló gazdaságban, mint a mienk, fontosak és lényegesek. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a pénztárak elterjedése nem megy, de nem is mehet egyik napról a másikra. Ehhez az szükséges, hogy a civiltársadalom egyre nagyobb hányada ismerje fel és fogadja el az önkéntességen és szolidaritáson alapuló öngondoskodás jelentőségét. S ami ennél is lényegesebb, ehhez nemcsak a felismert érdek, hanem a megfelelő megtakarítóképesség is rendelkezésre kell hogy álljon. Ez utóbbi feltétel nyilván akkor teljesül, amikor a gazdaság konszolidálódik, elindul felfelé a gödörből.

• Más szakemberek pedig éppen azt vetették fel, hogy a törvénynek már jóval előbb meg kellett volna születnie.

Kétségtelen, hogy egy korábbi jobban segíthette volna az átalakulással járó szociális problémák kezelését, esetlegesen megkönnyítette volna a társadalombiztosítási reform problematikájának kezelését. Ki kell hangsúlyozni ugyanakkor, hogy a pénztárkonstrukció nem csodaszer, előnyeit csak hosszú távon fejti ki és valamennyi szociális probléma kezelésére nem alkalmas. A pénzpiacon és a biztosítási piacon konszolidációs folyamat zajlik, a tőkepiac kifejlődése még előttünk áll, az egész monetáris rendszerre jellemző a külföldi működőtőkére való irányultsága, a hazai tőkemegtakarítási koncentrációnak hosszútávú formái még nem alakultak ki. Másfelől az egész szociálpolitikai rendszer is finanszírozási problémákkal terhes, az állami gondoskodásból kikerült feladatoknak nincs fogadókészsége, hogy csak érzékeltessem, a zott gazdálkodási keretekben. A tevékenységi engedély csak azt mondja ki, hogy mikor eljön a szolgáltatás ideje, s ez például egy nyugdíjpénztár esetében átlagosan tíz év, akkor olyan állapotban legyen a pénztár, hogy a tőkeháttér meglegyen, s a kötelezettségvállalásokat folyamatosan tudja teljesíteni. Mindemellett az engedélyezési folyamat alapossága mindenekelőtt való, mivel a működőképesség hosszú távú garanciáit és biztonságos feltételeit a tagok érdekében már ekkor meg kell alapozni. A több generációt kiszolgáló pénztárak esetében az alapszabály, az induló gazdálkodási terv, a tárgyi, személyi valamint szakmai tényezők megléte és szigorú felügyeleti kontrollja jelenti a biztosítékot arra, hogy a bizalmon alapuló pénztárügyletek és kötelezettségvállalások valóban körültekintően kerüljenek megállapításra.

• A törvényi előírások lehetővé teszik, hogy amennyiben a munkaadó a tagdíjfizetés egy részét átvállalja, kedvezményekben részesül. Mindez nem ad-e okot arra, hogy társaságok ezt kihasználva kívánnak pénztárat létrehozni?

Valóban a munkáltatók számára biztosított kedvezmények a pénztárszféra támogatását hivatottak elismerni. ha valaki ezt alkalmazottai érdekében kihasználja, ez természetes. Az már más kérdés, hogy a munkáltató sajátos piaci érdekeit, munkaerő-gazdálkodási céljait kívánja a pénztár intézmény felhasználásával érvényesíteni. Antellett, hogy ez nem feltétle- tegyük fel 4000 forintos havi tagdíjat?

Sokan elfelejtik, hogy ez a rendszer egy kiegészítő rendszer. Tehát a magánszemély nem kizárólag a nyugdíjpénztártól kapja nyugdíját. A pénztártagok megtakarítóképességén sok múlik, s ezt a munkaadók szponzorálásával csak bizonyos korlátok között érdemes felpumpálni. Ám nem biztos, hogy a munkáltató örök.

• Miből gondolja, hogy a magánszemélyek többsége szerény megtakarításait pénztári befizetésekre fogja fordítani? Kik érdeklődnek a nyugdíjpénztárak megalapítása iránt?

Tudomásul kell venni, hogy Magyarországon egy előzmények nélküli, többcélú szolgáltatási szféra kiegészítése történik meg és mindezek propagálására, elterjesztésére csak csekély összegek mozgósíthatók. Ennek ellenére reméljük, hogy az öregkori ellátásról, az egészségről, a keresőképtelenségből adódó szociális problémákról való egyéni gondolkodásmódban az öngondoskodás nagyobb teret nyer, még ha ez kényszerítő körülmények hatására alakul is ki.

Várható, hogy a kormányzat továbbra is kiemelt figyelmet fordít ennek a szférának, a pénztárak elterjedéséhez és működéséhez hosszú távon kedvezményeket biztosít.

A várakozásokkal ellentétben hosszú ideig azok a cégek, amelyeknél az alkalmazotti létszám, a szervezet nagysága és a gazdálkodás eredményessége ideális terepül szolgált volna

VENDÉGKOMMENTÁR

Az expódöntés margójára

Zimay Judit

A világkiállítás kapcsán mindvégig az érzelmi és a racionális érvek-ellenérvek ütközésének voltunk/vagyunk tanúi, miközben a szándékok folyamatosan változtak. Változott a kiállítás időpontja, mérete, tartalma. Ma már tényként kell elkönyvelni, szó nincs nagy volumenű külés belföldi tőkebefektetésekről, a szükséges pénzügyi fedezetet döntően állami pénzeszközökből kellene biztosítani. Ráadásul olyan körülmények között, amikor a megrendezésre vonatkozó döntés idején feltételezett gazdasági növekedés helyett súlyos visszaesés következett be, s mint azzal nap mint nap szembesülünk, a más, kiemelten fontos állami feladatok finanszírozásánál is korlátozásokra kényszerítenek a körülmények. A vita során elsiklik, hogy még a döntés idején feltételezett növekedési pálya ellenére sem látszott lehetőség nagyobb állami tehervállalásra, mint a törvényben rögzített 30 milliárd forintnyi összeg.

Pedig a külső és belső egyensúly-romlás, a drasztikusan növekvő költségvetési hiány (mely az idén — a pótköltségvetés elfogadását követően is — várhatóan 330 milliárd forint lesz), a folyó fizetési mérlegben 1992 után kialakult jelentős passzívum (1993-ban 3,5 milliárd dollár és várhatóan idén sem lesz kevesebb 3 milliárd dollárnál), az expóval kapcsolatos döntés felülvizsgálatát már jóval korábban indokolttá tette volna.

Különösen igaz ez, figyelemmel arra, hogy ma már bizonyított — az a korábban keményen vitatott állítás —, hogy az expóval összefüggő beruházások sem a kül-, sem a belföldi magántőkét nem mozgósítják.

Ebben a feltételrendszerben a döntéshozóknak elemi érdekük, hogy tiszta és világos kép alapján mérlegeljék, a jelen gazdasági körülmények közepette vállalható-e a megrendezés. Nem az a kérdés, hogy a költségvetés hány ezrelékét tenné ki a világkiállítás forrásigénye, hanem: megengedhető-e, hogy tovább növelje az államháztartás finanszírozási igényét vagy a költségvetés deficitjét. Egy ilyen mérlegeléshez egyfelől teljeskörűen számba kell venni az expóval összefüggésben megvalósítandó létejóval nagyobb az ismertté vált 45 milliárd forintos összegnél.

E körülmény nem elhanyagolható, már csak azért sem, mivel az államháztartás bruttó adóssága már 11993. végén a GDP több mint 90 százalékát tette ki. Az Európai Unióhoz való nem túl távoli csatlakozás reményében nem érdektelen emlékeztetni arra, hogy az Unió országaiban ez az arány nem lehet több 60 százaléknál.

A külső és belső egyensúly-romlás miatt a jelentős késedelem ellenére sem kerülhető el a világkiállítási törvényben rögzített feltételek teljesíthetőségének vizsgálata. Egy ilyen felülvizsgálatnak nyilvánvalóan nem az állami tehervállalás növelését, hanem csökkentését kell céloznia. A valós problémát, a finanszírozhatóság kérdését nem lehet folyamatos számháborúval eliminálni. Tényként kell elkönyvelni, hogy amennyiben világkiállítás van, az ahhoz tartozó vagy kapcsolódó beruházásoknak 1995 végére — 1996 elejére be kell fejeződniük. Ezzel összefüggésben ma már nem képezheti vita tárgyát, mi tekinthető a világkiállítás esetén megvalósítandó beruházási csomag részének és mi nem. Az elmúlt időszakban a kiállítás mellett szóló egyik legfontosabb érvként az hangzott el, hogy a világkiállítás az egyébként is szükséges infra-

Árak, pénzek, aukciók

Egy velejéig romlott törvénytervezetről

Az elmúlt héten nem szűkölködtünk árverésekben, október második fele egyébként is a karácsony előtti felfutás főpróbája. A BÁV 25. művészeti aukcióján több mint 400 tételt vittek kalapács alá, a Műgyűjtők Galériája első könyvárverésén pedig közel háromszázat, és mindkét árverés igen sikeres volt. Miután a BÁV árverésén ékszereket, festményeket, műtárgyakat, bútorokat és szőnyegeket is árvereztek az egymást követő két délután folyamán, azt mondhatnám, hogy szinte a teljes műkereskedelmi választékról fogalmunk lehet: mi mennyit ér 1994 őszén.

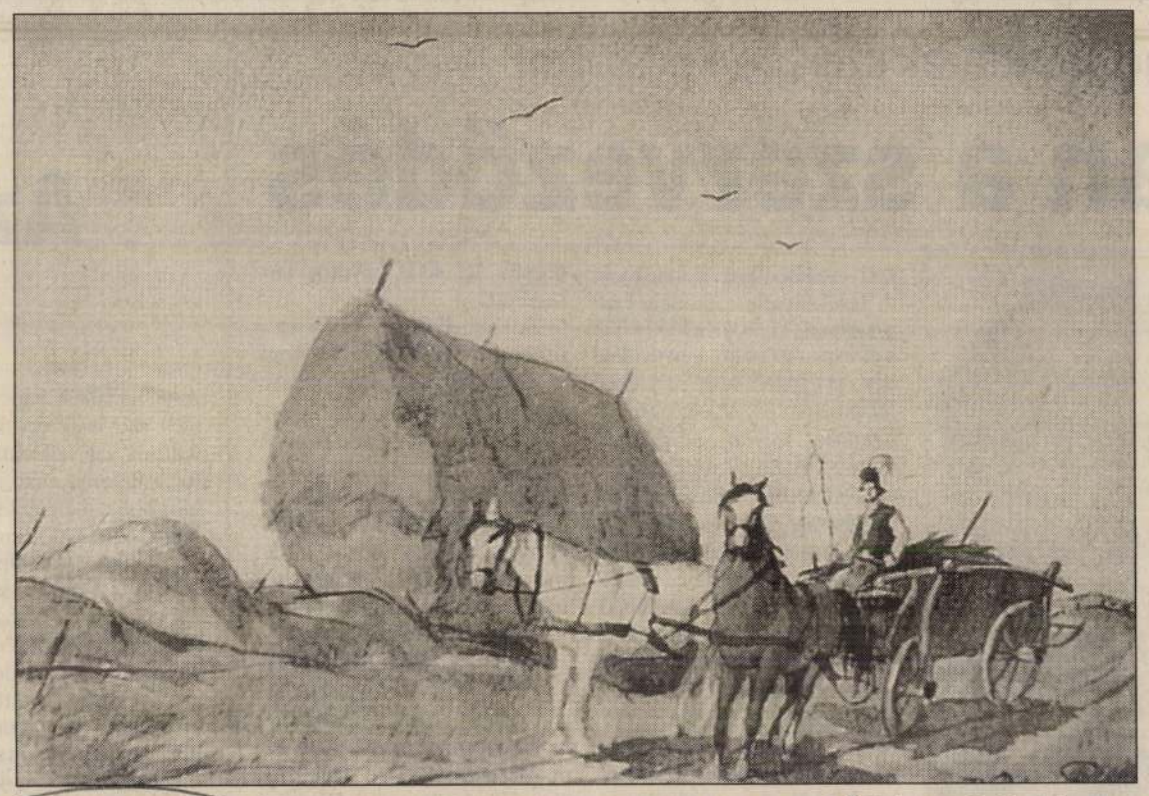

Rudnay Gyula: Szénásszekér (papír-akvarell), 15x21 cm, a BÁV árverésén 30 ezer forint volt a kikiáltási ára, 60 ezernél ütötték le

Annak ellenére, hogy most bőven írhatnék a két árverés tanulságos eseményeiről, elöljáróban szűkszavúan csak a végeredményről tudósítok, mert most fontosabb dolgokra kell a rendelkezésemre álló hely. Ezért csak az összesítő adatokat közölném. A BÁV árverésén összesen 424 tételt ajánlottak fel a teremben árverésre; közülük 347 kelt el ugyanott, az árverés folyamán. Ennek a 347 tételnek valamivel több mint 12 millió forint volt a kikiáltási és közel 17 millió a leütési ára, ami 145 százalékos eredmény a forintösszeg felől nézve (és kerekítve). A Műgyűjtők Galériájának könyvárverésén a 278, kalapács alá vitt tételből 240 kelt el, e tételek kikiáltási ára 183 ezer forint volt, leütési áruk 550 ezer forint, ami egészen fantasztikus: több mint 300 százalékos eredmény. Mindezek az adatok megérdemelnének bővebb teret és elemzést annál, mint amennyi most jut rájuk; de ígérem, hogy visszatérek rájuk.

Amiről most minden másnál sürgetőbben és nyomatékosabban szólni szeretnék, az minden magyar állampolgár ügye, aki kapcsolatban van a műkereskedelemmel. Tehát nem kizárólag a műkereskedők és nem a — sokszor leszólt Ecseri piaci — handlék magánügye, hanem súlyos közügy. Mindenkire tartozik, aki nemcsak műgyűjtő és műkereskedő, hanem aki

nák az életük során összegyűjtött szép régiségek eladásával egyensúlyba hozni, az értelmiségieken át, akik magánéletüket szeretnék szebbé, tartalmasabbá tenni egy-egy minőségi tárgy (festmény, kerámia, könyv, rézkarc) megvásárlásával és igen: a gyűjtőkig meg a kereskedőkig, akik műtárgyak, régiségek vásárlására tették fel az életüket; ez a hivatásuk, ez az egzisztenciájuk, ez a hobbijuk. Nincs mit rajta szégyellni, tisztességes szaktudást kívánó szakma, értékes szenvedély.

Abban a nagy darálóban, ami a magyar Országgyűlésben mostanában folyik a költségvetés körül, meglehetősen észrevétlen és visszhangtalan maradt Kávássy Sándor kisgazda képviselő felszólalása, amely 1994. október 24-én hangzott el, a szerzői jogról szóló törvény részletes vitájában. Ami a műkereskedelmet illeti, arról a törvénytervezet úgy intézkedne, hogy minden, a műkereskedelem tárgyát képező ügyletben a vásárló a vételáron felül további 6 százalékos áremelést szenvedne el. Magyarán: szerzői jog címén az eddigi vételáron felül 6 százalékos adóval sújtanák a régiségeket megvásárolni szándékozó vevőt. Ebből 5 százalék volna a szerzői jogdíj és 1 százalék a kulturális járulék (amit azelőtt röviden és velősen giccsadónak hívtunk).

Kávássy úr három gépelt oldal

érdektelen és csak keveseket érdeklő ügy éppen hogy nem perifelikus, hanem központi fontosságú; nem a műkereskedelem berkein belül maradó jogsérelem, hanem alapvető; következményeit tekintve pedig országos jelentőségű és helyrehozhatatlan károkkal járhat.

Kezdjük a legfontosabbal. Szerzői jogi törvénybe iktatni a műkereskedelemmel — értelemszerűen — régiségekkel foglalkozó ügyletek megadóztatását, veszélyes dolog. Vannak ugyanis korábbi szabályok, amelyek meghatározzák, hogy a szerzői jog hatálya alá eső alkotók halála után hány évvel évül el a szerzői jog, s ez az az időpont, amikortól kezdve illetékfizetés nélkül használhatók a műalkotások. Ezek a jogszabályok teszik lehetővé, hogy irodalmi alkotásokat és zeneműveket úgy élvezhessünk nagyobb közösségben, nyilcertjegy, ahol Bachot, Vivaldit, Haydnt, Beethovent adnának elő. Ez a rendelettervezet ugyanazt akarná, mintha Mosonyi Mihály zenéjéért, Madách Imre tragédiájáért, Ady Endre verseinek élvezetéért külön szerzői jogdíjat és giccsadót számolnának a nagyérdemű közönségnek.

Nagyon remélem, hogy olvasóim értik a most emlegetett törvénytervezet lényegét: meg kell sarcolni mindazokat, akik régiséget vásárolnak. Tekintet nélkül arra, hogy egyébként szerzői jogkötelesek lenne-e a műalkotás vagy nem. Egyetlen tollvonással egy kalap alá vesznek élő és rég meghalt alkotót, ha műve a műkereskedelemben cserél gazdát. Ez önmagában is kirívóan törvényellenes és erkölcstelen, de már megszokhattuk, hogy a törvényalkotók a törvények meghozatalakor nem az

ják, meglehetősen alkotmányellenes szellemben gondolkodva úgy „alkotnak", hogy eleve feltételezik: az állampolgár csal, lop, hazudik, ennélfogva sarcolni kell. Miért gondolom ezt? Mert a tervezet a múzeumokat és a muzeális gyűjteményeket nem akarja sújtani ugyanezekkel az adókkal. Ez tehát ugyanolyan lenne, mintha a minisztériumokat és a Parlamentet mentesítenék a zárjegyes kávé és alkohol vásárlása alól.

A dolog velejéig erkölcstelen és a törvény elfogadása esetén előreveti annak árnyékát, amit a könyvekkel és folyóiratokkal tett az állam, tekintet nélkül arra, hogy Németh Miklós, Antall József, Boross Péter vagy Horn Gyula volt a kormányfő. Eredetileg ugyanis a folyóiratok, könyvek és tankönyvek áfamentesek voltak. Aztán megáfáztatták

meg is teszi, csöpp kételyünk se legyen.

Ám ennek az ügynek koránt sincs még vége. Az így befolyni vélt összegeket (a régi jól bevált, osztogató-fosztogató állam módján) a Magyar Alkotóművészeti Közalapítványnak akarnák odaadni, így oldván meg az egyébként katasztrofális helyzetű alapítvány anyagi helyzetét. Nem akarok most abba belemenni, hogy mi lett azzal a rengeteg pénzzel és értékes ingatlan-konglomerátummal, amit az Alapítvány örökölt, illetve megkapott; s arról sem írok, hogy kik mikor mennyi pénzt herdáltak el törvényes vagy törvénytelen, számon kérhető vagy behajthatatlan módon. Ha volna rá időm és helyem, egy teljes Magyar Hírlap számot teleírhatnék ezzel. Majd mások, máskor.

Én most inkább arra szeretném felhívni az igen tisztelt törvény-előkészítő és törvényhozó hölgyek és urak figyelmét, hogy mi lesz a várható következménye annak, ha a magyar Országgyűlés elfogadja ezt a törvényt. Mindenekelőtt látványos mértékben csökkenni fog a legális műkereskedelem. A vevők és az eladók nem a nyilvános árveréseken fogják megkötni a műkereskedelmi üzleteket egymással, és a régiségboltokban sem fognak (legalábbis számlával igazolhatóan) venni és eladni. Meglehet, a rászorulók emígy is beviszik majd a BÁV-hoz és más helyekre az eladni szánt régiségeiket, de a Bizományi boltjaiban és árverésein katasztrofálisan csökkenni fog az üzletmenet, a forgalom és a haszon. Komoly művészi értékek kelnek útra majd illegális csatornákon és hagyják el az országot úgy, hogy bottal sem lehet a nyomukat ütni. Ha az állam rajta akarja tartani a szemét és a kezét az illegalitásba kényszerített műkereskedelmen, akkor minden régiségboltba rendőrt kell ültetnie. Folytassam? Soroljam még, hogy a szokásos, kap-

Nem. Ezt a gondolatmenetet nem folytatom, de abban sem veszek részt, amelyet a törvényelőkészítők hozzá nem értő hada és a törvényhozók mérsékelten érdeklődő hada óhajtana rám — és állampolgár-társaimra — kényszeríteni. Hanem mint felnőtt és felelős állampolgár, aki a maga helyén a maga erejével és a maga eszközeivel valóban segíteni szeretne az ország állapotain, arra buzdítom és arra szólítom fel olvasóimat, hogy keressék meg az országgyűlési képviselőjüket és akár ennek az írásnak az érveivel, akár a maguk megfogalmazta érvekkel győzzék meg őt arról, hogy le kell szavaznia ezt a minősíthetetlenül őrült és ártalmas törvénytervezetet ebben a formájában. Kérem az olvasót, adjon megbízást az országgyűlési képviselőjének arra, hogy felszólaljon a törvénytervezet ellen, hiszen akár rászavazott, akár nem, a képviselő arra esküdött fel a Parlamentben, hogy a választék érdekei szerint cselekszik ott. Márpedig ha ez így van, és ha a képviselő komolyan veszi a hivatását, akkor a választóit fogja szolgálni. Ami ebben az esetben egy és ugyanaz, mint ami az ország jól felfogott érdeke.

Kérem és buzdítom tehát olvasóimat: keressék fel az országgyűlési képviselőjüket. Keressék fel mindenekelőtt azok, akiknek az egzisztenciáját veszélyezteti ez a törvénytervezet. Menjenek el a műkereskedők, menjenek el a gyűjtők, menjenek el a műkereskedelmi egyesület vezetői, tiltakozzon a kiskereskedők országos szervezete, de akár minden magyar állampolgár, akinek fontos, hogy normális jogkörnyezetben élhessünk. És végül, de nem utolsósorban: tiltakozzanak a múzeumok és közgyűjtemények is, mert a törvénytervezet őket sem hozza kedvezőbb helyzetbe. Sőt, a korábbinál még élesebben állítja szembe az állami gyűjteményeket,

Művészet

Festők bővedje?

Irta: **Lyka Károly**

Igaz-e, hogy nálunk túltermelés van képekben, szobrokban? A látszat erre mutat, mert egyre-másra nyílnak meg a kiállítások s a művészeti piacot a sok aukció is alaposan megtágította Budapesten. Akik látják, mint nő ki a kiállítások falain a sok kép mint eső után a csiperke, s akiknek lakását minden héten meg-megtiszteli egy képügynök, megállapították, hogy túlontúl sok lett a festő. A Képzőművészeti Főiskolán évenkint mintegy háromszáz ifjú és leány buzgólkodik a művészet felé. Mi lesz velük négy-öt év után, ha az Alma Mater régi falai közül belesodródnak az új életbe? Kicsi lett az ország, szegény lett a művelt emberek sokasága. Ki vesz majd képet? Vissza kell tehát nyesni az égnek törekvő csemetéket, maradjanak meg az élet hétköznapi bozótjában közönséges bokornak. Ne engedjünk ennyi fiút-leányt erre a pályára.

Kezdjük a végén.

Könnyű azt mondani, hogy ne neveljünk ennyi művészt, csakhogy megcsinálni éppenséggel nem lehet. Mert amikor egyszer a mi művészeti akadémiánk a jelentkezők felét visszautasította, nem kevesebb, mint egy tucat magániskola nőtt ki a földből s fogadta ölelő karjai közé a visszautasítottakat. A vége az lett, hogy a szegények (mert hisz mind szegény) nagy tandíjakat voltak kénytelenek kiizzadni koplalások árán s mégis csak egy töredékét tanulhatták annak, amit az akadémián tanulhatnak.

Valaki ennek láttára gyökeres módszert ajánlott: hatóságilag meg kell szüntetni az összes magániskolákat. Ha a kormány képes is volna ezt megcsinálni, mint ahogy nem képes, megis csak ott volnánk, ahol vagyunk: azok százai, akik a művészetben látják életük egyetlen célját (amelynek megvalósításához gyakran éppen a tehetség hiányzik), ha kell: elgyalogolnának Bécsbe, Münchenbe, hogy ott épp úgy kikoplalják az életüket, mint idehaza. Nincs ellenszer: akit egyszer inficiált a művészeti vágy baktériuma, azt semmi kormányzati erőszak nem fogja ettől eltéríteni. Annál kevésbbé, mert egyetlen egynek sem ajánlhatnánk egy olyan más életpályát, amelyen biztos lesz a boldogulása. Pedig a legcsillogóbb civil-sors sem képes annak a bakteriumnak hatását ellensúlyozni.

Bele kell törődni abba, hogy ezen nem lehet változtatni s nem is lehetett sohasem. Azonban kérdés, vajjon igazán akkora-e az a művészeti túltermelés, amely miatt egy ilyen operációra szükség volna? Hamar ki fog sülni, hogy a diagnózis hibás volt, nincs tehát szükség operáló késre. Túltermelés csak egy, egyetlen egy helyen van: Budapesten. Mert ma úgy áll a dolog, hogy körülbelül ennek az egy városnak a közönsége tartja el az egész ország művészetét. Bármily uralkodó is a helyzete Budapestnek az országban, állandóan nem vállalkozhatik arra, hogy minden festészeti, szobrászati munkásságnak ő legyen egyetlen fogyasztója. Sokáig birta, úgy ahogy. Ma már csődöt mondott ez a művészetpolitika.

Ez csak a kérdés anyagi oldalára vet világosságot. A beteges központosításnak azonban van erkölcsi oldala is. Mert ma művészetet csak egy, egyetlen egy közönség láthat: a budapesti. Egy város azonban nem az ország. A többi nagy város kívül van azon a kinai falon, amelyet a hibás művészpolitika épített Budapest és a vidék közé. Az ország egyéb művelt közönségének nincsen alkalma, hogy megismerkedjék művészetünkkel. Van ugyan itt-ott egy-egy általános jellegű múzeum, de azoknak művészeti anyaga vagy csekély, vagy régi, vagy a véletlen keze kormányozta oda. Rendeznek ugyan nagyritkán vidéki kiállításokat, de oly kötött kézzel, hogy alig van benne köszönet. Ez a művészetnélküliség aztán ötletet adott mindenféle álcímen vándorló ügynököknek arra, hogy selejtes vagy hamisított képekkel árasszák el városainkat, potom áron, de a portéka, amit adnak, még annyit sem ér. Talán sohasem keringett annyi mázolmány az ország határai közt, mint ma. Sokkal többre becsüljük a vidék intelligenciáját, semhogy szó nélkül hagyhatnók ezt a méltatlan helyzetet s szemet hunynánk jóhiszemű uriemberek ily rendszeres kifosztása láttára. Az, hogy oly sok selejtet lehetett eddig a vidéken eladni, arra mutat, hogy ott meg volna a hajlandóság a művészeti vásárra; az, hogy éppen selejtet varrnak a nyakába, arra mutat, hogy jobbhoz nem jutnak s hogy nem volt alkalmuk művészet dolgában nevelődniök. A mai iskolai rendszer, sajnos, nem adja meg az erre hivatott rajztanárnak a módot, hogy rendszeresen megismertesse a művészetet a középiskolákban. Az irodalom magában nem elégséges erre: művészetet látni kell.

Innen van, hogy a magyar művészet legszebb alkotásait ma Stockholmban, Brüsszelben, Velencében, Hollandiában jobban ismerik, mint a nagy magyar városokban. Ez már magában véve is megszégyenítő állapot, következményei még szomorúbbak. Mert a ma kihat a holnapra és nemzedékek fognak felnőni minden művészeti kultúra nélkül. A magyar művészet hovatovább megszűnik szerves alkotórésze lenni művelődésünknek és csak egy, egyetlen egy város ornamentuma lesz, Budapesté. S lassankint egészen budapestivé fog válni.

Amikor itt művészetről és vidékről beszélünk, eleve abból indulunk ki, hogy a vidéknek csak a legjobb, a legértékesebb művészetet szánnók. Budapest közönsége eléggé edzett már: elbir akármit s az akármiből ki tudja válogatni a legjavát, amint erről legtöbb gyűjtőnk értékes képtárai bizonykodnak. A vidék elé azonban — legalább egyelőre — csak a válogatott legjava kerüljön. Városaink közönségének ily módon esztétikai mértéket kell kezébe adnunk, hogy megmentsük keserves csalódásoktól, ami idővel elriasztja attól, hogy képet vegyen. Ha az ország városai beállanak művásárlónak, senki sem fog művészeti túlprodukcióról beszélhetni.

A túltermelés fogalmába azok, akik róla beszélnek, belefoglalnak minden művészt és minden művet. A kontárokét is. Sajnos, ettől a fajtától soha senki más nem fogja megszabadítani a közönséget (azok minden időben voltak s minden időben lesznek) csakis egy, a művészet dolgában felvilágosodott közönség. Ha ez a kontár uraknak nem fog többé kötélnek állni, egyre kisebb lesz majd a kör, amelyből áldozataikat szedik s egy szép napon leszorulnak majd távolibb vidékekre, a Levante irányában, ahol még ma is sikeresen lehet operálni üveggyöngyökkel.

Háttérbe szorulásuk után ki fog tünni, hogy nincs túlságosan sok művészünk, mert művésznek csak az igazi tehetséget fogják minősíteni. Ezt a fajtát pedig csak módjával termeli a sors.

Csokonai. A debreceni egyetem számára festette Rudnay Gyula. Az Ernst-Múzeum kiállításából

honnan jön ez? — és Sándor egyszerre megkönnyebbülten skandálja:

Halaványul a gyáva szavamra: dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

MÁSODIK RÉSZ

Az *Asztória felé*

A tizennyolcadiki nyár is teli volt viruló erővel, teljesült szépséggel; Gál Sándor azonban alig vett róla tudomást, ő valahol az időn és az évszakon kívül élt, legfontosabb életműködése a várakozás volt, mint a hajóroncson úsztató emberé. Várta a döntő eseményeket, amelyek véget fognak vetni az „őrületes vérengzésnek".

A háború azonban tovább gombolyította magát, igaz, hogy meggyőződés nélkül, bürokratikus unottsággal. Úgy látszott, a vérontás már nem a népek őrülete, csak a kormányzók rossz szokása.

A kopottruhájú, kiszáradt szívű nagyvárosiak már el sem olvasták a hivatalos jelentéseket; mint a vashámor munkásai a fásult dobhártyájukkal már alig hallották a nagykalapács döngését. A zúzógép csak azért pusztította tovább az emberi életet, mert senki sem tudta, hogyan kell lefékezni.

Csak egy méltó befejezés lehetett volna: ha az Úristen maga leszáll a csillagok közül, mint tette Kain esetében; de az emberiség nem sajnálta önmagát és így nem is volt joga a felsőbb hatalmak szánalmához.

Folytatjuk

Uj Idők. 1929. márc. 3. 10-11. kép

Színház

Világrekord

— Boross Elemér vígjátéka a Kamara Színházban —

Ez a darab alkalom arra, hogy egy okos és mély tehetség elmondjon egyet-mást az igen tisztelt XX. századról, amely egyáltalán nem nevezhető a századok gyöngyének.

A három felvonást a csalódottság és mellőzöttség lírája fűti át. Érthető. Ezt a színdarabot ugyanis költő írta és nem sportférfiú. Már pedig századunk meglehetősen mostohán bánik a költőkkel. Általában: ma azok, akik szellemi értékeket termelnek, a siker és az érvényesülés előszobájának küszöbén koldulnak. Mert benn, a szalonban a politikusok, a sportférfiak és az előadóművészek foglaltak el minden helyet és raktak zsebre minden dicsőséget. Tagadhatatlanul ők állnak ma az élet ormán. A rekorderek. A távfutók, távrepülők, távszónokok, a távszínészek. A politikusok, akik hangosan a világ megváltásáért, csendben pártcélokért küzdenek. A film művészei, akiket — a bádogszelencében, télire eltett drámájukkal együtt — mindenütt lehet forgatni. A repülők, akik Tokióból Berlinbe szállnak. A futballbajnokok, akiknek tehetséges gólját széles e világon mindenütt megértik.

Az író keserűen elmés vígjátékában egyelőre csak a sportférfiú üres fejére koppant egy nagyot és ugyanakkor szemébe nevet századunknak, mondván: „őt imádjátok!" A légüres senkit. Az ideál — mit tagadjuk? — jellemzi az imádót is.

Kérdés azonban, hogy ezek a hősök valóban annyira kicsinyek-e, mint amilyeneknek a siker nagysága mellett látszanak? Kérdés, hogy annyira üresek-e, mint amilyen teli a zsebük? Olyan közönségesek-e, mint amilyen a közönségük? És olyan arányban boldogok-e, mint amilyen arányban boldogtalanok, azok, akiket a század szeszélye homályban hagyott?

Színház. Világrekord. Boross Elemér vígjátéka a Kamara-Színházban. Kiss Ferenc, mint önmagának szobra (Biala, a repülő) és Uray Tivadar, a szobor „mellékalakja" (Müller, a repülőgép tervezője). Áldor fényképe

Aligha!

Ezért a kérdés megoldása és az egész tragikomédia megoldása csak relatív lehet. A boxbajnok éppenúgy megfúlhat a pénzétől, ahogy a költő megfúlhat az érzéseitől. Mert amint az elemista könyvekben olyan egyszerű bölcseséggel tanítják: a dicsőség és a pénz még nem a boldogság. Vagy formáljuk át ezt az aranyigazságot középiskolai használatra: nem mindenkinek az.

Boross Elemér elfogultan szemléli a kérdést. De éppen az elfogultságában érzik legerősebben a tehetsége. Szereti és gyűlöli a hőseit. De szeretet és gyűlölet nélkül nincs alkotás! Aki közömbösen fogja meg az anyagot, annak kezéből kihull; ő keményen fogja.

A két első felvonást ötletek szüntelen villámlása közben robogtatja végig a színpadon.

Mi történik itt? Adva van a tudós, aki tíz évig építi a rakétarepülőgépet, amely 10 óra alatt vágódik át Berlinből New-Yorkba. A tudós nem mer beleülni tulajdon agyának „isteni szikrájába" — ez a neve a gépnek — mert felőrlődött a tízéves munkában. Fél. Ő, aki gondolatban és alkotásban magasabbra repül minden eddigi repülőembernél, a második emeleten már szédül.

A rakétarepülés menedzsere egy elszánt öngyilkosjelöltet ültet a gépbe, aki a biztos halál reményében rekordot csinál és belerepül az amerikai ünneplés és hisztériás siker kellős közepébe. Az öngyilkosjelölt: sportférfiú. Természetes, hogy miután megkóstolja az életet, a XX. század hősének életét, élni akar. Élni akar, mert a banketteken végre jóllakott, mert frakkja, pizsamája, puha ágya van. Mert ömlik az ölébe a pénz, az elismerés, a siker.

Született tökfilkó. Kongóan üres, de rekordot javított. Övé a világ. A tudós elől mindent learat. Dicsőséget és szerelmet. Mire a tudós részt kérne az eredményből, semmit sem kap. Lehet, hogy ő építette a gépet, de elkésett. A repülő 10 óra alatt jött át az Óceánon. Mert szállt. A tudós hajón indult el utána. 5 napot késett. A világrekordok korában 5 nap: egy élet.

Mikor a tudós Amerikába ér, már készen áll a jelenkor hősének szobra. Biala, a repülő, montőrruhában, összefont karokkal tekint a levegőbe, amelyet meghódított. Az, aki a hódító „Isteni szikrát" megalkotta, csak mellékalakja lesz a szobornak.

Ha itt véget ér a színmű, egy kegyetlen Molière-i játék keserű teljességével távozik a néző.

De nem ér véget, mert Boross Elemér nemcsak a mérnök és a soffőr, a költő és az interpretátor, a csillogó senki és a fakó valaki örök drámáját írta meg, hanem századunk veszedelmes járványát, a világrekordot is. Ezért és nem a happy-endért törik meg a téma kemény vonala.

A harmadik felvonás nem azért íródott, hogy az üres kis hősnő visszatérhessen a hőshöz, hanem azért, hogy lássuk: *a világrekord — semmi. A világrekord: örök mulandóság.*

A rakétagép tervezője ugyanis beleül a gépbe és rekordot javít. 6 óra alatt repüli át az óceánt. Most ő fürdik meg a tömegsiker viharában és ő öleli keblére a hűtlen leányzót. De a gondolkozó ember számára a tömegsiker és mellreboruló szerelem már megkeseredett.

A színdarabnak itt vége.

De az az érzésünk, hogy nincs vége. Mert jöhet

macska buta pofával kiegyenesedett. Éljeneztünk. Alig vettük észre, hogy a csupasz tűzfalak tájékáról jelentkezik a megmentő.

— Halló, halló, a cipőmre vigyázzanak!

Az ám! A tetőről mindnagyobb gyorsasággal egy öreg cúgos cipő csúszott le a csatorna felé. Ott megállt, egy kicsit ingadozott, mintha gondolkozna afölött, vajjon megkísérelje-e a mélybeugrást, vagy se. Gyáva volt, ottmaradt. Két elnyűtt füle remegett az izgalomtól, az orra visszafelé hajlott, mintha a magasból kiabáló gazdáját figyelné.

A biztos úr összehúzta a szemöldökét. Megismerte.

— Ez a Bolzai bácsi cipője — nevetett fel. Majd tanácstalanul forgolódni kezdett s inkább magának mondta, mint nekünk: Azt pedig le kell szedni onnan, mert az öreg mezitláb nem mehet a hivatalba!

*

Tegnap ismét találkoztam a rendőrrel. Már messziről barátságosan integetett.

— Megvan! — kiáltotta örvendezve.

Egy rendőr, így hajnalban sok mindenre mondhatja, hogy megvan! Mégsem volt kétséges előttem, hogy csak a Bolzai bácsi cúgoscipője lehet az, ami: megvan!

— És a rigó? — kérdeztem.

Berci felkémlelt az égre. Bizonyára a Göncöl-szekeret kereste. Majd végignézett az utcán, amelynek végében a lámpákat oltogatták.

— Most kell jelentkeznie!

Visszafordultunk a templom felé.

Az öreg házmester is kijött az utcára, az öreg lichthófablakban is mozgott valami. Vártuk a rigót. De a kereszt üres maradt. Később megjött a szemetesgyerek, ő is velünk türelmetlenkedett.

— Megijedt a macskától . . . — szólt valaki.

Ebben a percben harsányan, vidáman, tavasztvarázslón zengeni kezdett az utca. A hang fentről jött, de most a torony csúcsáról. A mi rigónk volt.

Goethe két költeménye

Biztatás

Gyáva rebengés
És tunya tengés,
Nyögve panaszló
Asszonyi jajszó
A nyomorultat
Nem menti meg itt.

Tipord az erőset
És légy te a hősebb,
Csak ki a gátra
És sose hátra
S akkor az istenek
Karja segít.

Nyugtalan szerelem

A ködnek, a szélnek,
Száz szörnyű veszélynek,
Sziklás meredeknek,
Hónak, vad ereknek
Hajrá! Nekimenni!
És sose pihenni!

Jobb volna körömmel
Tépetni, veretni,
Mint ennyi örömmel
Telézve szeretni
Ha égve a vágyban
Szívhez közelítünk,
Jaj, mily csodalágyan
Sajdul meg a szívünk.

De hát hova essek?
Erdőkbe siessek?
Nincs béke velem.
Minden hiába!
Élet koronája,
Te vagy, Szerelem!

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Művészfeleségek. Rudnay Gyula: Női fej

Új Idők 1932. 12. 7.

Bim-bam... a szent orom teteje néppel teli s a templomon kívülre szorult magyarok ágaskodva, szájtátva nézik a harangszentelést. Csizmás, bőgatyás, pitykepáncélos békétlenek, ott bujkálnak ők az előlálló idegen lakosság, a kiváltságos ritterek félköre mögött s a fejüket csóválják, majd a minapi kereszteléskor levágott csimbókjuk helyét vakarják a halántékukon:

— Hm, ez hát az új Isten hangja, komám? Új Isten? Minek a'? Hisz a mi régi Istenünk is Egy Isten volt: Igaz Isten, Élő Isten, Öreg Isten... s ami a fő, csak a magunké volt, mi, atyafiak?

Dohogva bújnak össze:

— Bizony a' csak a mienk volt, magyar Isten volt! Ez az új Isten meg, aszondják, mindeneké, minden nemzeteké, — baj ez, komám, mert akkor sok a dolga, nem ér rá csak velünk törődni. Neki az ellenséggel is kell törődnie, hát akkor oszt kinek a pártján lesz?

Olyik dacosan veti fel a fejét:

— Hej', a mi régi Istenünk csak velünk harcolt és mi győztünk vele. Kivezetett ide, megszerezte nekünk ezt a hazát és mi most latormód megtagadjuk?!

Villannak a szemek:

— Bánom is én, újra csimbókot eresztek én!

— Késő, komám.

— Már ugyan miért lenne késő?

— Mert már megtagadtuk a régi Istenünket s ő most haragszik ránk. Érzem, büntet, ránk ereszti azt a sok manót, lidércet, láncosfarkú síró ördögöt... Jaj, félek tőlük, mit csináljak?

— Bánom is én, én az új hit mellett azért tovább áldozok a régi Istenünknek is...

— Csitt, vigyázz, tüzes templomkulcsot kapsz a homlokodra!

Elhallgatnak. A szemek a távolba tévednek. Körösörül Bars, Hont, Nógrád, Komárom iránt mindenfelé füstoszlopok kelnek: a német és morva térítők az utolsó szent fákat égetik, zúzzák az oltárokat, a töstör-bálványokat és sárral temetik be a régi hit szentelt áldókútjait. Mély sóhajok... aztán előbbre furakodnak a várjobbágyok lándzsái közé s a kővirágos nagy templomkapu felé néznek: „No ott jön már öreg Vajk fejedelmünk!" Egy német ritter hátradörög: „beste pogány, csoma a testedbe, — nem Vajk az, hanem István király!"

Fenn reszket a lég a versengő harangok diadalszavától, lenn tömjén árad a kapu íve alól s kék gomolyából pásztorbotok, püspöksüvegek, kazulák és pluviálék aranya kerül napfényre. Két apród egy aszott agg óriást, Esztergom érsekét, a német Sebestyént támogatja kifelé, mögötte a koronaszerző aszkéta Asztrik püspök s a testes csanádi Gellért lépkednek. Lengyel papok, olasz bencék követik őket, tonzurás nagy pilis a fejük búbján, s utánuk frissen vágott csimbókkal botorkálnak a királykeresztelte, neofita magyarok, — szinte szégyenkezve, kábán sütik le a szemüket... Tovább! Cimerhímes frank talárok, ezüstös német páncélingek következnek...

— Persze, mind idegenek, — duzzognak hátul a békétlenek — ahol az a testes sváb, kutyafej a mellén, az Hunt vitéz, mellette az a vöröshasú, az a bajor Pázmán, a harmadik, az az oroszláncímeres, tömzsi, vén, az a cseh Wenzelin és ő viszi az ország zászlaját... És minden az övék! Aki polcra igyekszik, az csak rúgja le a csizmát és bujjék német bőrbe, mint azok a spánok ott: Szák, Torda, Vasad, Mosony meg Pozsony uraimék, — úgy bizony, lám, Nána úr meg Bor vitéz is lerúgta a magyar köntöst, le a magyar hitet is, enélkül nincs se jószág, se üdvösség...

Ezalatt csak jönnek tovább a templomból; az apácák imbolygó fehér felhőként libbennek alá, mögöttük bibor baldakhin alól három diadémos szőke német fő tűnik elő: a már görnyedő, jóságos Gizella királyné, öccse, a kövér Brunó apát meg a viaszképű, szinte alvajáró Brigitta hercegnő apácamezben... Most egy villanás, a fennen ragyogó apostoli kettős kereszt ér ki a napra, — a küszöbön karolingi szabású bibor talárban áll meg a szent király. Mögötte a tömjénes félhomályban diakonok, exorcisták sürögnek a keresztelőmedence körül, a mozaikon heverő vágott varkocsokat seprik össze, viszik elégetni...

Áll a szent király, nagy a lélek a szinte aggódó szemben, de a test inkább kicsi; ősz hajat fog a házi korona s ősz szakáll omlik a melle címerhímére is. Felségesen bús jelenés; áll ott komoran, mintha örökké Isten ítélőszéke előtt állana, — örök felhő homlokán az ő egyetlen Henrik fiának a végzete, kit a magyarok Imriknek, Imre hercegnek hívnak s kit esőző szeme folyton, most is sirat. Nincs erre a gyászra vigasz, hacsak az nem, hogy befejezte élte művét, kiirtotta országából a pogányságot. Im' keresztény végre Magyarország! Felveti fejét és istenfélő szigorral hordja körül a tekintetét. Lám, szépen művelődik már az egykori pogány Esztergom, — az igazi magyarok ugyan most is sátorban laknak a falakon kívül s itt benn frank, orosz, velencés szó zeng a Latin- és Viziváros kalmárutcáiban, német és morva szó hallatszik a monostorokból, de sebaj, gondolja a szent király, „tökéletlen az egynyelvű ország..." majd odább néz a bálványromboló füstoszlopok felé s nehéz sóhajjal vet keresztet: „Megtettem, Uram Isten, szót fogadtam Neked!" Koppan kezében a királyi hatalom jelvénye, az aranylándzsa, lejjebb jön s a szélesedő kör közepére trónszékébe ül le. Kezdődhet a kisasszonynapi szokásos országtanács. Wenzelin az országzászlóval mögéje lép, Hunt lovag az ország kardjával melléje áll. Sváb, olasz, frank, morva skribák pergamentekkel közelednek... Vak Sebestyéné az első szó. Reszket az agg ajka, ahogy rajongva a napba néz fel:

— *Stephanus Rex*, im' boldog vagy te a földi fejedelmek közt, mert Istenhez felemeltettél s népeddel együtt megszabadultál a napkeleti pogányság kárhozatától. Te nagyot tettél: elszakítád népedet attól az istentelen bűnös kelettől s a hit kapuján át a nyugati népek és fejedelmek krisztusi testvériségébe, a jézusi szeretet Európájába léptél be. Müved ma befejezve, áldás reá.

A csanádi püspök, Gellért veszi át a szót tőle:

— Áldás rád, *Stephanus Rex*, bátor kertész, igaz orvos voltál te, mikor a gazt kigyomláltad s népedből: öntestedből oly véres kézzel, tüzzel-vassal vágtad ki a pogányság mételyét...

A király szorongva hajtja le fejét. Gellért folytatja:

— *Stephanus Rex*, te erős karral sujtottál le a lázadó magyar Antikrisztusra, Kupa rokonodra, kinek felnégyelt teste cafatja most is bitólándzsán rothad itt a városkapu előtt... te kiirtottad az erdélyi Gyula pokolpogány fajzatát s vérbefojtottad a régi türk bálványistenekhez ragaszkodó magyarjaidat, — de valld be, mi, az idegenek, mi is jól viseltük magunkat, midőn népeddel szemben magadra maradtál s a pogány magyarság ellen oly híven segítettünk neked. Üdv! Az igaz Isten dicsőségére rend van végre országodban: ma keresztelted meg az utolsó pogány magyarokat...

A szent király felnéz. Hangja mélyen zeng, mint az orgona:

— Uram, mennybéli Atyám, imhol nézz le, immár bátran lepillanthatsz ide: nincs több pogány a Te magyar országodban!

Keze már-már áldó fohászra kulcsolódik, midőn

A társaságból. Jankovich-Bésán Endréné képmása. Rudnay Gyula festménye az Ernst-Múzeumban

Az utolsó pogányok

— Elbeszélés —

Irta: **Pekár Gyula**

Irtak akkor régesrégen Anno Domini ezerharminc és egynehányban ... Enyhe a szeptember, pirul már az őserdők lombja arra Visegrád felé, de a hegyvidék felett még mindig a nyári hő remeg; lassan száll völggyé a káprázat forró aranypora s benne lenn hűs ezüst sávval kanyarog a Duna a bércek alatt. Nincs felhő az égen, de Esztergom szent ormára mégis mintha fényesebben sütne a nap, mint egyébhová — ragyog és szinte szemlátomást nő az a tömzsi domb, fehér márványcsodával, az épülő székesegyházzal nő nagyobbra napról-napra, az alant nyüzsgő város olasz, német, francia kezei faragják azt a csodát, azok toldják, magasítják a szent ormot. A tornyok deszkázatosan csonkák még, de élnek már, ablakaikból harangok himbálódznak s búgva zeng a kisasszonynapi nagy szavuk. Bim-bam ... rebben az érchang, mint megannyi láthatatlan madár száll a harangszó, „Jézust" zúg, „Máriát" sikolt, suhogva szárnyal el mindenfelé, azt a még mindig pogánykodó makacs magyart téríteni.

Uj Idők 1929. márc. 24. 13. lap

ünnepelt lány voltam ... válogattam a partikban ... és engem ...

Hosszú, szakadozott lélegzete olyan volt, mint az elfojtott zokogás.

— ... és engem már az első évben ... még nyolc hónapja sem voltunk házasok. Nem volt gondolatom rajta kívül ... azt kell mondanom, imádtam ... ő volt az életem színe ... íze ... boldog izgalma ...

Legyintett.

— Eh ... Szóval üzleti ügyben Bécsbe kellett mennie. Egy hétről volt szó. Két hétig maradt. Nekem ékszert hozott és azt mondta, minden nagyszerűen sikerült ... Elhittem. Megvetettem volna magamat, ha kételkedni tudtam volna benne. De alig telt el pár hét, újra Bécsbe utazott.

— Bécsbe? ...

— Igen. Egynapos megbeszélés az osztrák vállalat vezérével. Elhittem. Tíz napig maradt. Ilyen utazás megismétlődött kétszer-háromszor. Ő mindég jókedvűen jött haza, megrakva ajándékkal. Azután, mind sűrűbben és sűrűbben tünt el hazulról ... egyedül ment, a titkárját nem vitte ... és ... ó, hiszen ezeknek az ügyeknek olyan egyforma a technikájuk. Azt hiszem, minden becsületes asszony életében megismétlődnek óraszerkezetre ... Egyszer jött valaki, jóismerős, barát, rokon? ... mindegy ... és megmondta, hogy az uram ... Rettenetes nap volt

A szőke asszony melle a fehér hálóing alatt remegve emelkedett.

— Tudja, én kisportolt, egészséges teremtés vagyok ... angol nevelőnőm volt. Tudja, hogy az angoloknál ott kezdődik a jómodor, hogy az ember minden körülmények között uralkodik magán ... Nos, én mosolyogva hallgattam végig a hírthozó valakit. De mikor kiment a szobából, egy szó nélkül, ájultan estem végig a földön ... Hiszen, ha a lelkemnek méltatlan és idegen is volt a gyanakvás, hiába ... hiába ... az uram viselkedésén, szórakozott tekintetén, sietős ölelésén megéreztem már, hogy nem osztatlanul az enyém ... de magamnak azzal próbáltam menteni, hogy a vállalkozásai, a nagy tervei foglalták le így, ennyire ... ó ... pedig.

Megint sóhajtott, de aztán mosolyogni próbált.

— Nem mentem ügyvédhez tanácsért, magándetektívhez, hogy bizonyságot szerezzek a külföldi utakról, még csak az anyámnak sem szóltam semmit. Megvártam az uramat és egészen egyszerűen megkérdeztem tőle, igaz-e, hogy megcsal? Már meg kellett kérdeznem. Szemérmetlenül, arcátlanul csinálta. A barátnője, valami külföldi nő volt, utána jött Pestre. Az ismerőseim sajnálkoztak felettem — ez volt a legszégyelnivalóbb — de hiszen tudja, milyenek az emberek — sajnálkoztak, de pontosan értesítettek mindenről.

A kezeit, hogy titkolja a remegésüket, szorosan összekulcsolta.

— Elmondták, hogy az a nő a nagy dunaparti szállóban lakik és esténkint az urammal egy eldugott budai kocsmában vacsoráznak. El akarták nekem mondani, hogy ki az a nő, milyen, hovávaló. De én nem akartam róla tudni semmit. El sem akartam képzelni, hogy milyen. Most is, ha rá gondolok, ha az uram karjába képzelem, csak sötétséget látok az ő helyén ... csak sötétséget, homályt, piszkos ködöt ...

Egy pillanatra csend volt. Mind a ketten hallgattak. A vonat fáradhatatlanul rohant előre és sötéten haladt vele az éjszaka. A vöröshajú fázósan gubbaszkodott, üde, furcsa arcocskáján elszíntelenedett a mosoly.

— Én tudtam, hogy az a nő Pesten van — folytatta a szőke. — És mégsem szóltam az uramnak, mikor elment hozzá. Mert magamban még mindég reménykedtem, mert hinni akartam neki. December tizedike volt.

A vöröshajú felkapta a fejét.

— December tizedike?!

— Igen. Mért lepődik meg ezen a dátumon?

A vöröshajú lehajtotta a fejét, mintha nem akarna a másik szemébe nézni.

— Meglepődtem? Dehogy! Mindenesetre érdekes, hogy olyan pontosan emlékszik a hónapra és a napra ... de egyébként ...

A szőke keserűen elhúzta a száját.

— Nagyon természetes, hogy emlékszem. Súlyos dátum ez az életemben.

— Az uram azt mondta, hogy december tizedikén bankettje van. Én színházba mentem őnélküle. Színház után a társaságunkkal étteremben vacsoráztunk. Ott találkoztam valakivel, aki arról a bizonyos bankettről jött és tőlem érdeklődött, mért nem volt ott az uram? December tizedike ... Nagy hó esett ... csend volt ... a közlekedés megállt ... Olyan szép volt Pest, mint egy Grimm-mese. Hófehér ég, fehérbundás házak és utcák ... s a két part közt a jeges Duna. Esett a hó ...

A vöröshajú álmodozva, önkénytelenül bólintott.

— Fehéren, nesztelenül, puhán.

De a másik nem figyelt rá.

— Esett a hó és én egész éjjel az ablaknál álltam és vártam az uramat. Azon az éjszakán halt meg az ifjúságom. Hiába fiatal a külsőm és síma az arcom. Ez csak hazugság. A lelkem gyógyíthatatlanul öreg. Nincs hitem.

A vöröshajú felsóhajtott, nem szólt.

— Reggel kilenc óra volt, mikor hazajött az uram. A szobámba kérettem, hogy beszélni akarok vele. De nem jött addig, míg meg nem fürdött.

A vöröshajú asszony elsápadt.

— ... igen, evvel is várakoztatott egy félóráig. Azután mosolyogva, illatosan, üdén megkérdezte, mit akarok? Olyan erős volt, olyan nyugodt, büszke, egészséges, hogy nekem ökölbeszorult a kezem, aki miatta voltam zaklatott és kétségbeesett. Ekkor kérdeztem meg, igaz, hogy megcsal? S ekkor ő halkan, kedvesen, felháborítóan egyensúlyozottan elmondta, hogy igaz. De ahhoz az ő lelkének semmi köze. Ő engem szeret, dehát az a nő olyan színes, mulatságos, kívánatos, forró volt, hogy nem tudott neki ellentállni. Felgyujtotta a fantáziáját. Más volt, mint én. Elmondta, hogy többre becsül, semmint hazudna és csak engem, engem szeret ... Ó ... sokkal többször mondta ezt, mint most én mondom. És azt mondta, be kell látnom, ő nagystílű férfi ahhoz, hogy egy mindennapi házasság keretei közé lehessen szorítani és hogy az ő feleségének okos asszonynak kell lennie és meg kell értenie, hogy neki joga van hozzá, hogy azt a színt és azt a hangulatot, ami hiányzik a házasságából, máshol megkeresse ...

— Mondja, miért sír?

A vöröshajú asszony zokogott. Borzas fejét ráhajtotta a kezére. A könnyei vékony, apró ujjai közt folytak szét.

— Nem tudom ... talán azért, hogy az egyik asszony csak jó és tiszta, a másik csak színes és hangulatos ... hogy ... hogy ... a férfiak nem tudják ezt egyben megtalálni ... nem tudom ... ostobaság, hogy sírok ...

A szőke asszony felkelt és megsimogatta a másik göndör haját.

— Ne sírjon ... kár miattam a szemét rontani. Szép szeme van. Mióta beszélgettünk, mindég arra gondoltam, hogy magában megvan az, ami belőlem hiányzik.

Az apró, könnytőlázott kezek megragadták a másik simogató kezet.

Tanácskozás. Rudnay Gyula festménye a Munkácsy-Céh kiállításán

losan sápadt lett. Beleharapott az ajkába. Nem tudott felelni.

— Nagyon szerette?

Puha kis kérdés volt. A szőke asszony lehelve súgta:

— Nagyon szerettem.

— Ma is szereti még?

A vöröshajú nem várt feleletet. Csend volt. Erősen, mélyen érzett az éjszaka.

Gyakran nem is törődik vele az ember, hogy éj van. Nem érzi, észre sem veszi. De most az éj tele volt emlékkel, magányossággal, fájdalommal. Az éjszaka fanyar, királyi egyedülvalósága hatalmába kerítette őket. A vonat hiába rohant. Mindenütt, mindenütt éj volt, éjbe ért. Úgy tünt, az egész világon, a föld másik oldalán is éjszaka van. Sehol sincs reggel, derű, ébredés.

A hálókocsi lámpájának olyan fáradt, kék fénye volt, mint kinn a holdnak. A vöröshajú figyelmesen nézte a másik asszonyt. Szép volt. Most, hogy keserű, csalódott szeme nem sötétítette el az arcát, látszott, hogy nagyon fiatal. Finom, kedves vonásai voltak, a homloka magas és fehér.

— Még mindég szereti — kezdte a vöröshajú halkan — lehet, önmagának is letagadja. Még mindég szereti. Ha nem szeretné, már nem gondolna rá . . . mért nem megy hozzá vissza?

A szőke felpattant az ágyról. A szája reszketett, a fogai összeverődtek az izgalomtól.

— Hogy mondhat ilyet?! Én alázzam meg magamat?! Ő sértett meg . . . s én menjek vissza?

— Ha szereti?

A szőke asszony hangját már fojtogatta a sírás.

— Ahhoz az emberhez menjek vissza, aki még bocsánatot sem kért tőlem? Nevetve hagyott el, mosolyogva fogadta a válást. Olyan gőgösen ment ki az életemből, ahogy először találkoztam vele.

— Igaz . . ., a büszkeségébe lettem szerelmes. Olyan magától értetődő pompás férfigőg volt . . . az uralkodásra született nagyszerű fajta gőgje. Azért szerettem, mert magamban is azt a gőgöt éreztem mindég . . . Nem tudnék hozzá visszamenni, bennem nem volt soha semmi alázat.

— Az rossz lehet. Az ilyen gőgös ember kétszeresen szenvedhet. — A vöröshajú bólintott, mintha egy kinemmondott gondolatra felelne. — Én azt hiszem, a házassághoz nem büszkeség kell, hanem jóság. Jóság, rengeteg jóság.

— Ő nem volt jó — mondta makacsul a szőke — Ő csalt meg.

A vöröshajú leült. Kezeit elrejtette selyemkabátjának bő ujjába.

— Persze — felelt engedékenyen — de higyje el, a férfi nagyon esendő. Én mindég nevetek, ha az erős férfiakról van szó . . . Bizonyos tekintetben nagyon gyöngék. — Az arca elkomolyodott. — De mondja, hogyan jött rá?

A szőke sötéten nézett maga elé.

— Nagyon csunya, nagyon szégyenletes. Tudja, hogy még az anyámnak is alig bírtam elmondani? . . . Engem megcsalni! . . . Társadalmi sikereim voltak,

Uj Idők 1929. okt. 27. 44 sz. lap

Rudnay Gyula

* **Rudnay Gyula kitüntetése.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Rudnay Gyula festőművésznek, a képzőművészeti főiskola tanárának és volt rektorának a művészeti felsőoktatás és művészetnevelés érdekében rektori tisztségének ideje alatt kifejtett érdemes munkásságáért köszönetét és elismerését fejezte ki.

Új Magyarság

1940. aug. 3

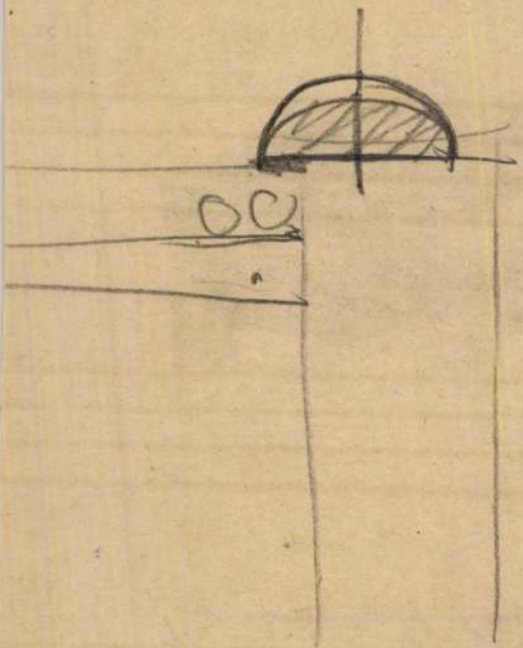

A SZINYEI-MERSE PÁL • TÁRSASÁG KIÁ

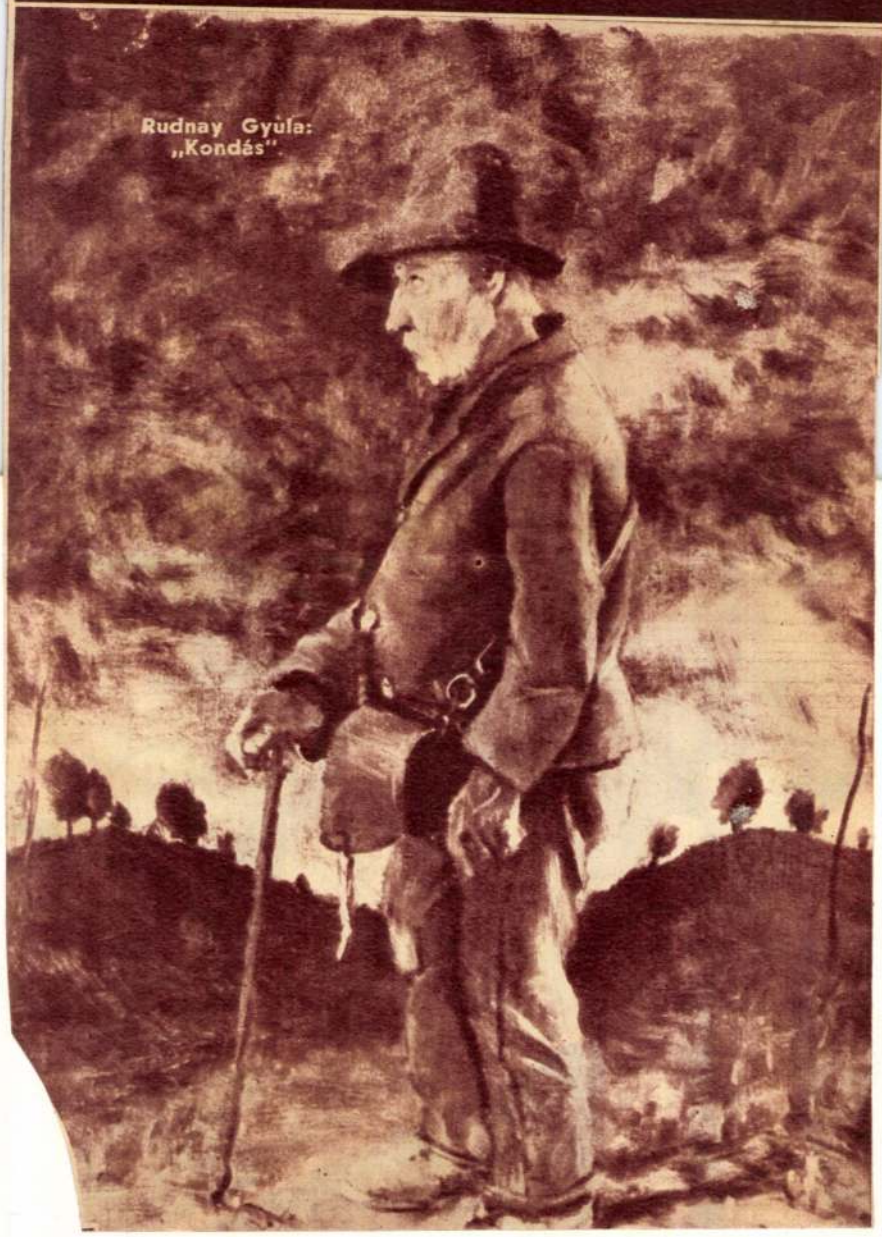

Rudnay Gyula:
„Kondás".

Rudnay Gyula
Vasárnapi Ujság az Ujdla-
gyarság képe mell.
1937. okt. 24.

SZÉCSI VILÁGATLA

SZÉCSI FERENC:

Statisztikai földrajzi

VILÁGATLA

64 színes té

Rudnay Gyula

Rudnay Gyuláné

Fürsang vége

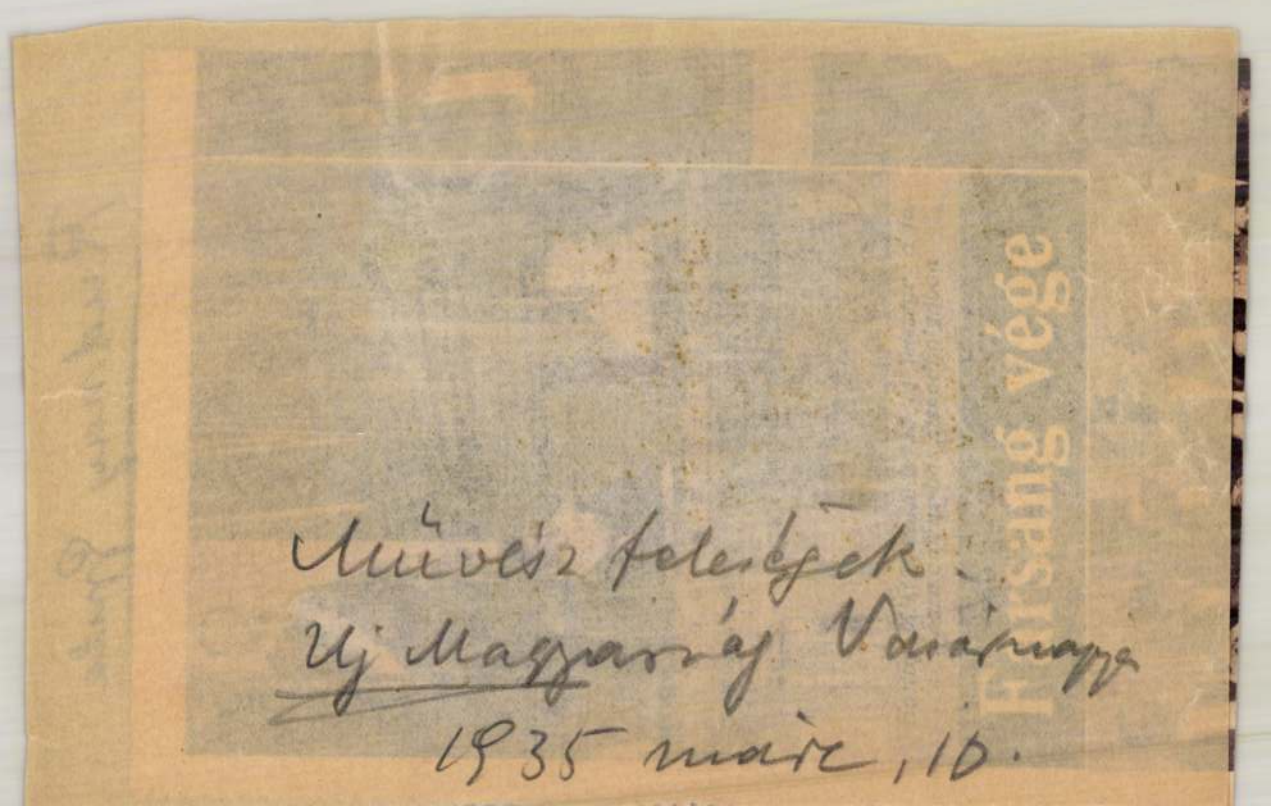

Művész feleségek.

Uj Magyarság Vasárnapja

1935 márc, 10.

Elemér tanácsjegyző úr is a Polgármester kép

megtekintették növendékeink a Műcsarnok, lat által rendezett képző- és iparművészeti kiál-, a Nemzetközi Vásárt, valamint a Virágkiállítást.

lyek. Önképzőkör.

lzőkörének működése az 1937—38-i iskolaévben.

an megalakult a kör tisztikara. Az elnökséget az uska Erzsébet VI. éves ruhatervező növendék sen támogatták s az eredmény a kör erkölcsi és maradt el. Csak kimagasló mozzanatait említve huk emlékezetének emelkedett érzésével megült ikünnep vezette be azt a gyüjtési akciót, amellyel ni a tanév végén Itáliába tervezett tanulmányi ségeinek részben, vagy egészben való fedezésére. e, emlékezetes sikerrel. Utána 12 áldozatkész megjelent nagyszámú közönséget. Január 23-án ndezésében Beethoven-ünnepséget tartottunk. szmének jegyében ültük meg. Március 19-én télyét, az intézet fennállása 160-ik évfordulójá- n tartott estélyen az igazgatóval az élén meg- endékek hozzátartozói, és meghívott vendégei- Kaszinó nagyterme szűknek bizonyult. Ennek gált jutalmul a nagyszámú szereplőknek, kiket nennyien rászolgáltak erre. Lehetetlen ezenkor

Rudnay Gyula

Új Magyarság

PÉNTEK, 1942 JULIUS 3

Rudnay Gyula kapta a nagy állami aranyérmet

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kolozsvári művészeti hetek keretében rendezett VI. nemzeti képzőművészeti kiállítás alkalmából az országos irodalmi és művészeti tanács javaslatára Rudnay Gyula festőművésznek, a képzőművészeti főiskola tanárának eddigi munkálkodása kiváló művészeti értékének elismeréséül a nagy állami aranyérmet adományozta.

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula úr
titkár

B.p

Lágymányosi u. 16

Rudnay Gyula

Ön állandó olvasója lapunknak!

Bizonyára jól ismeri

Csathó Kálmán

írásait, akinek minden regénye az Uj Idők hasábjain jelent meg először.

Lapunk egyik legnépszerűbb, legkedveltebb elbeszélője **Csathó Kálmán.** Nincsen magyar család, akinek könyvtárában meg ne találnók a kiváló szerző egyik vagy másik művét.

Most végre olvasóinknak módjukban van megszerezni

Csathó Kálmán összegyűjtött műveit

díszes kiadásban, 12 kötetben, hófehér papiroson, aranyozott félbőrkötésben.

Akik elolvasták „A varjú a toronyórán"-t, bizonyára örömmel találkoznának újra Lenkével. Ki ne ismerné olvasóink közül a „Most kél a nap" Káringécz Vilmáját, a Csokonai-regényt, a „Földiekkel játszó égi tünemény"-t, a „Lányok, anyák, nagyanyák" hatalmas ciklusát és Csathó Kálmánnak többi szép írását.

Örülünk, hogy most alkalmunk nyílik

Csathó Kálmán összegyüjtött műveinek díszkiadását

olvasóink részére

igen kedvező fizetési feltételek mellett

felajánlani, mert úgy érezzük, hogy az ezekből az írásokból kisugárzó, megnyugtató optimizmus, magyar humor, elmélázó kedvesség a legszebb ajándék a magyarság mai szomorú helyzetében.

Itt levágandó!

Az „Uj Idők" kiadóhivatalának,

Budapest, VI. kerület, Andrássy-út 16

Megrendelem *Csathó Kálmán összegyüjtött műveinek díszkiadását** 12 kötetben, félbőrkötésben*. A sorozat árát, 120 pengőt, havi 6 pengős részletekben fizetem — kérem számlám terhére írni.

cím ..... név .....

kelt ..... foglalkozás .....

*A nem kívánt mód törlendő.

UJ IDŐK SZERKESZTI HERCZEG FERENC

XXXV. évfolyam, 10. szám
Budapest, 1929 március 3

Címkép

Toborzás. A debreceni egyetem számára festette Rudnay Gyula. Az Ernst-Múzeum kiállításából.

(Dezemlas) 2 pél-dány

RUDNAY GYULA BIBLIOGRÁFIÁJA

Művészettörténeti Dokumentációs Központ
MDK-C-11-72

A HÉT. 1918. 37.sz./K.E.: Rudnay és Pásztor gyüjteménye. Ernst Muzeum kiállitása./ - A JÖVENDŐ. II.évf. 103.l. - ALEXANDER-ALBUM. Bp. 1925. - A MAI NAP. 1942.szept.5. /Rudnay Gy.velencei müvészi kitüntetésének jelentősége./ - A MÜBARÁT. 1921. 275.l. - A MÜGYÜJTŐ./Magyar Müvészet/.1948. 111.l. /A Szinyei Társ.tiszteleti tagjává választotta Rudnayt./ - A NÉP. 1925. jan.25. /-kas.: Magyar müvészek. Rudnay Gy./ - 1925.jul.12. /-kas.: Egy óra Rudnay tantermében./ - A PESTI VÁROSHÁZA. 1934. 6.sz. 19.l. /Rudnay Gy.kapta a főváros nagy aranyérmét./ - ARBEITSCHAFFUNG UND VERKEHR/Basel/. 1944.ápr.sz./bm.: Ausstellung ung.Kunst./ - ARS UNA. 1924. I. 202.l./-szky.: Rudnay Gy. rézkarcai./ - A TEMPO/Milano/. 1942.jul.23./Képpel./ - AZ APPONYI ALBERT POLIKLINIKA ALMANACHJA. 1926. /Képpel./ - AZ EST. 1932.máj.l. /Réti,Csók,Vaszary,Glatz,Rudnay és Benkhard feltünően durva becsületsértésért feljelentették Karlovszkyt és Bosznayt./ - 1936.jan.26. /Kiállitás az Ernst Muzeumban./ - 1939.jul.19. /Rudnay Gy.lett a Képzőmüv.Főiskola rektora,Arcképpel./ - AZ EST HÁRMASKÖNYVE. 1929. I.k. /Kép./ - AZ UJSÁG. 1911. dec.31. /Rudnay Gy.kollektiv kiállitása./ - 1918.szept.8. /e.a.: Rudnay Gy./ - 1919.nov.2. /e.a.: Három müvész az Ernst Muzeumban./ - 1920.aug.1. /e.a.: A vérmezői eskütétel kép-pályázata./- 1921.dec.4. /e.a.: Rudnay Gy./ - 1924.máj.11. /e.a.: Rudnay Gy.pályája, arcképpel./ - 1925.febr.8. /Rudnay Gy.küzdelmes évei./ - és /e.a.: Rudnay Gy.festményei./ - 1928.jan.8. /Rudnay Gy.50 éves./ - ~~XXXXX~~ BALÁS-PIRY L.: Die ungarische Malerei des XIX. u.XX.Jahrhunderts. Berlin, 1940. 20,27.l., 85-87.t. - BÁLINT A.: Rudnay Gy.képei. NYUGAT. 1918. II. 453-54.l. - U.A.: Az Ernst Muzeum csoportkiállitása. NYUGAT. 1919. 14-15.sz. -

U.A.: Rudnay Gyula. MAGYAR GRAFIKA. 1925. 165-66.l. - U.A.: Rudnay Gyula. NYUGAT. 1921.dec.16. 1800-1802.l. - BÁLINT J.: Müvészfejek. Rudnay Gyula. A HÉT. 1930.máj.19. /Önarcképpel./ - BARANYAY Z.: Ungarn. Das Antlitz einer Nation. Bp.1940. 664.l.u.képpel. - BARÁNSZKY JÓB L.: A magyar öntudat kis tükre. V.kiad. Bp. 1943. 118.l. - BARÁT-ÉBER-TAKÁCS: A müvészet története. II.k. Európa müvészete. Bp. 1934. 336.l. - BÉNYI L.: A Duna a festészetben. SZABAD MÜVÉSZET. 1952. 5.sz. 233.l. - BEREND I.: Rudnay Gy.70 éves. KÉPES FIGYELŐ. 1949.febr.12. - BORNÁR B.: Uj megoldás. /Rudnay Gy.nyilatkozatával./ Bp.1946. - BORBIRÓ-FABRITZKY: Romokból élet. Az Épités- és Közmunkaügyi Miniszterium ujjáépitési munkássága. 1945-1948. Bp. 1949. - BORTNYIK-HEVESY-RABINOVSZKY: Kétezer év festészete. Festői témák története az európai müvészetben. Bp. 1943. 228,370.l., 476,913. sz.képek. - BUCCI,V.: Pittura ungherese e decorazione italiana. CORRIERE DELLA SERA /Milano/.1925.ápr.4. - BUDAPESTI HIRLAP. 1928. márc.29. /A faliszőnyeg. Rudnay Gy.nyilatkozatával./ - 1930.dec. 25. /Kép./ - 1936.jan.26. /Y.E.: Az Ernst Muzeum csoportkiállitása./ - 1936.márc.22. /Kép a mellékletben./ - BUDINSZKY S. rádióközvetitése: Látogatás Rudnay Gy.-nál az Epreskertben. 1944.ápr. 5. - BUFFONI,D.: Gy.Rudnay. IL SECOLO /Milano/. 1925.márc.29. - BUNDSCHUCH-GRABOWIECZKY: A magyar müvészi alkotások szemléltető ismertetése. Bp. 1942. 62,63.l. - CORRIERE DI NAPOLI. 1942.jul.18. - CORVINA. 1922. I. 132.l. - CSABAI I.: Rudnay Gy.müvészete. MAGYAR SZEMLE. 1939. máj.sz. - U.A.: A végvári magyarság és kulturája. Bp. 1939. 99,112.l. - CSÁNKY D.: Az elmult 30 év magyar festészete. Kolozsvár, 1943. - U.A.: Ungarische Ma-

lerei der Gegenwart. Katalog der Ausstellungen in Berlin,Dresden, Breslau, Wien,Graz. 1942-43. 33,34,44.l./Képekkel./ - CSÓKÁSSY I.: A mü és alkotója. Bp. 1933. 129.l. - DEBRECENI DÉRI MUZEUM ÉVKÖNYVE. 1934. U.o. 1935. 32.l. - U.A. 1941. U.o. 1942. 8.l. - DÉCSEY G.: Rudnay Gy. ÉLET. 1925.márc.15. - DE NIEUWE COURANT /Hága/. 1921.máj.2. - DÉRY B.: Kulturpropagandánk a külföldön. Bp. 1921. 34.l. - U.A.: Müvészeti kiállitások külföldön az 1927. évben. Bp. 1928. 120.l./Kép./ és lásd a névmutatót. - DOBOS: A faliszőnyeg - utoljára. BUDAPESTI HIRLAP. 1928.márc.25. - DÖMÖTÖR I.: A müpártoló Budapest. MAGYAR MÜVÉSZET. 1925. 204.l.- DUTKA M.: Rudnay Gy. VILÁG. 1949.febr.8. /Gehl Zoltán Rudnay-portréjával./ - ÉBER-GOMBOSI: Müvészeti lexikon. II.k. 400.l.- ELEK A.: A Mücsarnok téli tárlata. III. A festők. AZ UJSÁG. 1913. dec.4. - U.A.: Rudnay Gy. A MÜBARÁT. 1922. II.évf. 1.sz. 10-16.l.x /Számos képpel./ - U.A.: Három müvésznemzedék. Az ujabb magyar müvészet egyéniségei. Bp.1923. 83.l. - U.A.: Budapest. THE STUDIO /London/. 1925.máj.15. /Képekkel./ - U.A.: Az uj magyar grafikai müvészet. ERDÉLYI HELIKON. 1930.jan.sz. 14.l. - U.A.: Nemzeti müvészet. FORUM /Bratislava/. 1936. 2.l. - U.A.: Az ujabb magyar grafikai müvészet. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. 211,212.l. - ESTI KURIR. 1941. márc.20. /Festőmüvészek harca a biróság előtt./-ESTI MAGYAR-ORSZÁG. 1942.szept.5. /Rudnay Gy.velencei kitüntetése./ - FARAGÓ S: Tornyai. Hódmezővásárhely, 1934. 47,53.l. - FARKAS Z.: Rudnay Gy. és Pásztor J. kiállitása. A CÉL. 1918. 639.l. - U.A.: Rudnay Gy. és Pásztor J.kiállitása. VASÁRNAPI UJSÁG. 1918. 37.sz. 530-31.l. /Képekkel./ - U.A.: A Képzőmüvészeti Főiskola kiállitása. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. 187.l. - U.A.: Magyar festők. Bp. 1941. 53-55.l.- U.A.: Az Alföld festői. NEMZETI UJSÁG. 1943.márc.7. - U.A.:

Painting. A companion to Hungarian studies. Bp. 1943. 460,461.l.- U.A.: La peinture hongroise moderne. Bp. 1944. 21-23,25-26.l. - FECSKE S.ifj.: Tavaszi tárlat. JÁSZ HIRLAP. 1940.márc.30. - FEHÉRVÁRY I.: Magyarok a nyelvhatáron. Rozsnyó, 1937. 138.l.- FEJÉRVÁRY J.: A mi fiaink... HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MÜVÉSZEK KIÁLLITÁSA Katalogus előszava. U.o. 1926.ápr. - FILM-SZINHÁZ-IRODALOM. 1942. 21.sz. /A Képzőmüvészeti Társulat dijnyertes alkotásai, képpel./ - 1942. 25.sz. /A magyar müvészet fejlődése./ - FORUM /Bratislava/. 1932. 156.l. /A budapesti müvész-perek./ - FÜGGETLEN NÉPLAP /Pécs/. 1949.febr.13. /Szakasits Árpád meglátogatta a jubiláló Rudnayt./- FÜRST L.: Hangszerek a magyar képzőmüvészetben. Bp. 1943. 49.l.- GELLÉRT-MADARÁSZ: Három évtized története életrajzokban. Bp. 1932. 449.l. /Arcképpel./ - GENTHON I.: Az uj magyar festőmüvészet története 1800-tól napjainkig. Bp. 1935. 157-59.l., 37-38.sz.képmellékletek. - GEREVICH T.: A magyar müvészet szelleme. SZEKFÜ GY.: Mi a magyar ? Bp. 1939. 476,484.l. - GERŐ Ö.: J.Rudnay und J.Pásztor. Ausstellung im Ernst Museum. PESTER LLOYD /Morgenblatt/. 1925.febr.8. - U.A.: A magyar népéletkép. MAGYAR MÜVÉSZET. 1927. 31.l. /Képpel./ -HAAGSCHE COURANT. 1921. ápr.30. - HANKISS J.: A magyar géniusz. Bp. 1941. 223.l. - HANVAY G.: Négyszemközt Rudnay Gyulával. UJ MAGYARSÁG. 1942.jan.4. - HERMAN L.: Müvészek munka közben. Rudnay Gyula. PESTI NAPLÓ. 1932.márc.13. - HET VADERLAND /Hollandia/. 1921.ápr.26. - HEVESY I.: Futurista, expresszszionista és kubista festészet. Bp. 1919. 27.l. - HUBAY A.: Pár szó az oslói magyar képzőmüvészeti kiállitásról. PESTI NAPLÓ. 1937. febr.7. - IL SECOLO /Milano/. 1925.márc.29. - JAJCZAY J.: A Mücsarnok kiállitása. KÉPZŐMÜVÉSZET. 1932. 52.sz. 155-56.l. /Képpel./ - KÁDÁR Z.: Rudnay Gy. MAGYAR ÉLET. 1943. 5.sz. -

KALAMUS: Vita a faliszőnyeg előtt. BUDAPESTI HIRLAP. 1928.márc.24.- KÁLLAY M.: Rudnay Gy.és müvészete. MAGYAR MÜVÉSZET. 1926. 425-445, 448-54.l. /Számos képpel./ - KAMPIS A.: Jelen és mult. O.M.Képzőmüvészeti Főiskola kiállitásának tárgymutatója. Bp. 1937. 19.l.- KANIZSAI NAGY A.: A Székesfővárosi Képtár 1941-42.évi uj szerzeményei. SZÉPMÜVÉSZET. 1943. 61.l. - KARCZAG V.: A magyar állam élete. Bp. 1932. 829.h. - KEMÉNY-GYIMESSY: Evangélikus templomok. Bp. 1944. 336.l. - KENDE B.: Magyar mesterek. Rudnay Gy. MÜVÉSZET. 1942. 44.sz. 25-29.l./Képekkel./ - KÉPZŐMÜVÉSZETI FŐISKOLA ÉVKÖNYVE 1931-32. 75.l. - KÉPZŐMÜVÉSZET. 1934. márc. 70.sz. /Cimlapkép és 49-56.l. képekkel./ - KÉPZŐMÜVÉSZETI KÖZLÖNY. 1939. 3-4.sz. 9.l. /Tanévnyitó ünnepség a Főiskolán./ - KI-KICSODA ? Kortársak lexikona. Bp. 1937. 701.l. - KOMOR A.: A Szinyeiék fiataljai. KUT. 1926. I. 3.sz. 14.l. - KOPP J.: Bpest szfv.uj szerzeményei. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. XXXXX 27.l. - U.A.: Magyar mestermüvek Bpest szfv képtára gyüjteményében. Bp. 1942. /Képpel./ - U.A.: A Fővárosi Képtár képei. Bp. 1943. /Képmelléklettel./ - KRÜCKEN-PARLAGI: Das geistige Ungarn. Wien-Leipzig.1918. II. 451.l. - LA GIUSTIZIA. 1925. ápr.l. /Rapsodie e ricami./ - L'AMBROSIANO. 1925. ápr.6. - LANTOS MAGAZIN. 1929. 835.l. /Magyar festők nyári élményei vidéken, képpel./ - LA SERA. 1925. ápr.8. /R.G.: Un ungherese./ - LÁSZIÓ GY: A kolozsvári müvészeti hetek kiállitásai. SZÉPMÜVÉSZET. 1942. 137. l. - LÁZÁR B.: Rudnay Gyula. Bp. 1921. 8-r., 30 l., 15 kép. - U.A.: Két magyar mester Amerikában. MÜVÉSZETI SZALON. 1927. 1.sz. 6-8,15.l. /Képpel./ - U.A.: Beczkói Biró Henrik gyüjteménye. MAGYAR MÜVÉSZET. 1931. 536.l. - U.A.: A beczkói Biró Henrik gyüjtemény. Bp. 1937. 44,67-68.l./Képekkel./ - LEFFLER B.: Ungersk Konst.

Stockholm, 1928. 65,66,91.l./Képekkel./ - LENGYEL G.: Iványi-Grünwald Béla - Rudnay Gyula. NYUGAT. 1925. márc.1. sz. 5-6.sz. - L'ITALIA. 1925. ápr.10. - LORÁNTH L.: Paletta. Bp. 1944. 151-54.l. /Önarcképpel és képpel./ - LYKA K.: Rudnay és Pásztor. UJ IDŐK. 1911. I. 348.l. - U.A.: Rudnay művészete. UJ IDŐK. 1918. II.szept. 15. 221,222.l. /Cimképpel és képekkel./ - U.A.: Rudnay kiállitása. UJ IDŐK. 1921. 472.l. - U.A.: Rudnay rézkarcai. Bp. 1923. Tamás Galéria kiadása. - U.A.: Rudnay rézkarc-sorozata. ESTI KURIR. 1924. febr.24. - U.A.: Rudnay rézkarc-albuma. UJ IDŐK. 1924. febr.24. 166-169.l. /Képekkel./ - U.A.: Rudnay és Pásztor munkái. UJ IDŐK. 1925. I. 152.l. - U.A.: A Szinyei Társaság kiállitása. MAGYAR MÜVÉSZET. 1926. 2.l. - U.A.: Müvészeti krónika. MAGYAR MÜVÉSZET. 1929. 166.l. - U.A.: U.o. 1929. 232.l. - U.A.: A székesfehérvári Kepes-gyüjtemény. MAGYAR MÜVÉSZET. 1930. 499,501.l. - U.A.: Rudnay Gyula rézkarcai. Bp. 1936. - U.A.: A müvészetek története. 2.kiad. Bp. 1939. 309,311.l. - MAGYAR ERŐ. 1943.jul.2. /Kép./ - MAGYAR GRAFIKA. 1921. 165.l. - 1925. 105.l. /Kiállitások./ - MAGYAR IPARMÜVÉSZET. 1928. 84,85.l. /Rudnay gobelinje: a pusztaszeri gyülés./- 1942. 54.l. - MAGYAR KÖZLÖNY. 1949. 56-57.sz. /A Kossuth-dij./ - MAGYAR MÜVÉSZET. 1925. 1.sz. 14.l. /Kép./ ,- 16.l. /Kép./,- II. rész, 44,47-49,50-53.l. /Müvészetünk külföldön. Rudnay milanói kiállitása./,- 218.l. /Kép./,- 433-35.l. /A Szinyei Társaság londoni kiállitása./ és /Rudnay Gy.zürichi kiállitása./,- 491-92.l. /A magyar grafika amerikai bemutatója./,- 580-82.l. /Müvészetünk a külföldön./ - 1926. 6.l. /Képek./,- 38.l. /Csók, Perlmutter és Rudnay kitüntetése. Az International Society of Painters,Sculptors and Gravers tiszt.tagjává választotta őket./,- 41.l. /A Szépmüvészeti Muzeum gyarapodása 1925-ben./,- 48.l. /Müvészetünk és a kül-

föld./ ,- 126.l. /Magyar képek a drezdai nemzetközi kiállitáson./,- 127.l. /Magyar müvészek Pittsburgban./ ,- 297-99,301-2.l. /A Szinyei Társaság brüsszeli kiállitása./,- 362.l. /Hódmezővásárhelyi Müvészek Társasága./,- 363.l. /A Képzőművészeti Főiskola ezévi nyári tanfolyamai./,- 543.l. /e.a.: Magyar müvészek egy olasz könyvben. STEFANI,A.de: "L'Ungheria senza re" c.művének ism./ - 1927. 430.l. /Magyar grafikusok sikere külföldön./ - 1928. 404.l. /e.a.: A modern grafika képes atlasza./,- 597.l. /L.K.: Endre Béla./,- 599.l. /A Munkácsy-Céh első kiállitása./ - 1929. 152.l. /Kép./,- 174-180.l. /A stockholmi magyar képzőművészeti kiállitás a svéd sajtóban./,- 295.l. /A magyar képzőművészeti kiállitás a norvég fővárosban./ - 1930. 117.l. /Pogány Ferenc./ ,- 654.l. /A Szépmüvészeti Muzeum gyarapodása 1929-ben./- 1931. 6.l. /Kép./ - 1932. 47.l. /Wolfner József./ - 1933. 373.l. /Kép./ - 1936. 82.l. /Képekkel./ - 1937. 353.l. /Kép./ -

MAGYAR NEMZET. 1940. aug.3. /Rudnay Gy.kitüntetése./ - 1949.febr. 13. /A helyzet szombaton c.rovatban: A köztársasági elnök Bajára utazott Rudnay üdvözlésére./ - MAGYARORSZÁG, 1936. jan.26. /Csoportkiállitás az Ernst Muzeumban./ - 1939.jul.18. /Rudnay rektori megválasztását megerősitette a miniszter./ - 1939.nov.24. - 1941. márc.20. /Esti lap./ Rudnay megrágalmazásáért fogházra itéltek egy festőművészt./ - 1942. máj.11. /Megkezdődtek a Kolozsvári Művészeti Hetek./ - MAGYARSÁG. 1925. febr.21. /Záruló kiállitások./- 1925.jun.4. /Rudnay olasz kiállitásának sikere./ - 1925. jun.22. /Művésztelepet létesitenek Gyöngyösön./ - 1925.febr.8. /Sz.B.: Két kiállitásról./ - 1925.ápr.23. /Rudnay milanói kiállitása,képpel a mellékletben./ - 1925.jun.4. /Rudnay olasz kiállitásának sikere./- 1942.szept.6. /Rudnay velencei kitüntetésének jelentő-

sége./ - 1925.máj.28, jul.1., - 1934.máj.6./Képek a mellékletekben./ - MAGYAR TÁRSADALOM LEXIKONJA. 481.l. - MAGYAR ÜNNEP. 1944. 4.sz. /Kép./,- 6.sz. /Kép./ - MAKOLDY J.: Amint én láttam. Riportrajzok. Bp. 1926. 23.l. - MARGITTAY R.: Balaton. Tájak, emberek. Bp. 1943. 205-9.l. /Rudnay Gy.Bábonyban./ - MARIAY Ö.: Rudnay kiállitása. SZÓZAT. 1925.febr.8. -MARSOVSZKY M.: Rudnay Gy.képei. NYUGAT. 1925.márc. 271-72.l. - MICHEL,A.: Histoire de l'art. VIII/3.k. Paris, 1929. 1016.l. - MILOTAY I.: Egy halálra itélt nemzet. Bp. 1929. 104.l. /Képpel./ - MOLNÁR E.: Rudnay Gy. SZÉPMÜVÉSZET. 1942. 8.sz. 185-88.l. és kv.ll. / ll képpel./ - MORGENBLADET /Oslo/.1929.jan.9. - MULT ÉS JÖVŐ. 1935. márc.sz. /Uj könyvek. Rudnay 9 illusztrációja RÉVÉSZ B."Esztergomi lélek" c.könyvében./ - MÜVÉSZET. 1906. 5.l./Kép./ ,- 16.l. /Kép./- 1907. 101.l. /Kép./ - 1908. 109.l. /Kép./ - 1909. 228.l. /Kép./ - 1910. 232.l. /Kép./ - 1911. 68.l. /Kép./ ,- 196.l. /Sajtószemle./- 1912. 96.l. /Kép./,- 229.l. /Kép./,- 340.l. /Kép./ - 1914. 37.l. /Kép./,- 355.l. /Kép./ - 1915. 142.l. /Putra Ede./ ,- 303.l. /Kép./,- 447.l. /Kép./ - 1917. 23.l. /Kép./,- 48.l. /Az 1916-17. évi téli tárlat eredményei./,- 69.l. /Kép./ - 1918. 66,67.l. /Krónika. Rudnay gyüjt.kiállitása./ - 1929. 3.sz. 152.l. /Kép./ - MÜVÉSZETI SZALON. 1927. 1.sz. 15.l. /Kép./ - MÜVÉSZ KURIR. 1937. ápr.l. /Cimlapkép./ - NÁDAS S.: Magyar selfmademanek. Bp. 1928. 108-110.l. /Arcképpel./ - NAGY Z.: Uj magyar müvészet. 100 év szobrászata és festészete. Bp. 1941. 67-69.l., 14,26,27,28,29,30.t. - U.A.: A Székesfővárosi Képtár uj szerzeményei. SZÉPMÜVÉSZET. 1941. 115.l. /Önarcképpel és képpel./ - NEMESVÁRI E.: Magyar müvészeti lexikon. Bp. 1938. 117.l. /Képpel./ - NEMZETI UJSÁG.

1928. jan.8. /K.: Rudnay Gy.50 éves./ - 1934.máj.29. /Rudnay kapta a főváros nagy aranyérmét./ - U.A.képes melléklete. 1927.jan. 30./Kép./ - NÉPOKTATÁSI SZEMLE. 1935.ápr.-szept.sz. /Festők,szobrászok a müvészi hivatásról./ - NIEUWE ROTTERDAMSCHE COURANT. 1921. ápr.27.és máj.2. - NIKELSZKY G.: A Pécsi Müvésztelep képkiállitása. PÉCSI LAPOK. 1922.szept.3. - U.A.: Rudnay Gy.üdvözlése 50.szül.napjára. DUNÁNTUL /Pécs/. 1928.jan.15. - U.A.: Pécsi kiállitások. Pécs, 1948. Kézirat. /A pécsi müvésztelep növendékeinek kiállitása,1922.szept./ - NYOLCÓRAI UJSÁG. 1928. ápr.14. /A Rudnay-gobelint nem viszik ki a római nemzetközi kiállitásra./ -NYUGAT.1930. jun.1. /Kép./ - OROSZLÁN Z.: A Müvészeti Muzeumok Barátai Egyesületének 15 esztendeje. SZÉPMÜVÉSZET. 1943. 193.l.- ORSZÁGOS ÖSZTÖNDIJTANÁCS 1941-42.évi jelentése. Bp. 1943. 4.l.- PÁLINKÁS L.: A IV.római quadriennale. SZÉPMÜVÉSZET. 1943.jul.sz. 5.l. - PÁSZTOR J.: Rudnay Gy.hódmezővásárhelyi életéből. Felolvasás az Ernst Muzeumban. 1919. Megjelent a MAGYAR FIGYELŐBEN. - U.A.: Pásztor J.müvészete. MAGYAR MÜVÉSZET. 1927. 208,212-13.l.- PÁSZTORTÜZ/Kolozsvár/. 1930.jun.1. 244.l./Kép./ - 1931.ápr.5. /Kép./ - PAULAY ERZSI: A magyar müvészet sikere a Biennalén. PESTI HIRLAP. 1942.jul.28. - PEST. 1941. márc.7. /Kép./ - 1942.szept.4. /Müvészeti dijak kiosztása Velencében./ - PESTI HIRLAP. 1925.ápr.10. /Rudnay sikere Milanoban./ - 1934.máj.29. /Kiadták a főváros nagy aranyérmét./ - 1941.febr.20. /A magyar Corvin-lánc- és koszoru uj tulajdonosai./ - 1942.máj.12. /ke.: Az Erdélyi Müvészeti Hetek első ünnepségei./ - 1942.jul.3. /Rudnay megkapta a nagy állami aranyérmet./ - 1942.szept.5. /Rudnay sikere Velencében./,- szept.6. /Rudnay kitüntetésének jelentősége./,- okt.28. /Rudnay nagy sikere a velencei nemzet-

közi kiállitáson./ - PESTI HIRLAP NAGY NAPTÁRA. 1930. 81.l. /Kép./ - PESTI NAPLÓ. 1934.jan.27. /Rudnay nyerte a Céhbeliek jubiláris aranyérmét./ ,- okt.19. /Rudnayt tüdőgyulladással megoperálták./- 1935.márc.14. - 1936.dec.25. /Kép./ - U.A.képes melléklete. 1929. márc.3./Képek./,- dec.8. /Kép./ - 1938.dec.25./Kép./ - PESTI NAPLO /A 80 ÉVES/ AJÁNDÉKALBUMA. 43.l. /Kép./ - PESTI UJSÁG. IV.évf. 188.sz. /Rudnay Gy.-t "Különleges dicsérettel" tüntették ki Velencében./ - PETER A.: A magyar müvészet története. II.k. Bp. 1930. 166-68.l. /Képpel./ - U.A.: Fruchter Lajos gyüjteménye. MAGYAR MÜVÉSZET. 1931. 84.l. - U.A.: Magyar képzőmüvészet. MAGYARORSZAG TÖRTENÉTE VERECKETŐL NAPJAINKIG. Bp. é.n. V.k. 102,111.l. /Képpel./ - PETERDI A.: Rudnay. Bp. 1931. 8-r., 63 l., 1 kép. - PETROVICS E.: Az Ernst Muzeum leiró lajstroma. VII. Magyar müvészek arcképei. Bp. 1931. 6.l. /Önarcképpel./ - U.A.: Magyar mestermüvek. Bp. 1936. XIII,XIV, 113.l., 76-77.t. - U.A.: A modern festészet kialakulása. MAGYAR MÜVELŐDÉSTÖRTÉNET. V.k. Bp. é.n. 530,533.l. - U.A.: Konst i Ungern. Malmö, 1934. 30, 114,115.l. /Képekkel./ - U.A.: O.M.Szépmüvészeti Muzeum. Az uj szerzemények kiállitása./1921-24./ Bp. 1924. 19.l. - Pica,V.: Mostra individuale del pittore Gy.Rudnay. 16-r., 43 l., 8 kép.,Milano, 1925.- U.A.: Rudnay müvészetéről az 1925.évi milanói Galeria Pesaro-ban rendezett kiállitás katalogusában. - PIPICS Z.: Száz magyar festő. Bp. 1942. 84,85.l. /Arcképpel./ - POGÁNY Ö.G.: Nagy magyar siker Velencében. DÉLIBÁB. 1942.szept.25. /Képekkel./ - U.A.: Igy látja a müvész önmagát. DÉLIBÁB. 1942.okt.10. /Önarcképpel./- U.A.: A magyar festészet forradalmárai. Ars Mundi X. Bp. 1947. 40,120.l./Képpel./ - U.A.: 100 Jahre ungarische bildende Kunst.

Wien,1948. 27.l. - U.A.: Rudnay kiállitása Baján. SZABAD MÜVÉSZET. 1949. ápr.sz. 151-54.l. /Képekkel./ - POGLAYEN-NEUWALL,St.: Itinerario per i turisti ungheresi. Roma, 1942, 34,38.l. /Képekkel./- RABINOVSZKY M.: Haladó hagyományok a magyar festészetben. SZABAD MÜVÉSZET. 1950. 204-5.l. - RÁDIÓÉLET. 1938.nov.11. /Kép./,- dec. 23. - RADOCSAY D.: Rudnay Gyula. NEMZETI UJSÁG. 1942.jul.19.- RÁTKY-STRAZIMIR: A magyar legujabb kor lexikona. Bp. 1932. 922.l. /Arcképpel./ - REGGELI MAGYARORSZÁG. 1942.okt.28. /Rudnay velencei kitüntetése./ - RÉVAI LEXIKON. XVI.k., XXI.k. - RÉVÉSZ B.: Rudnay Gy.Ady-tanulmánya. PESTI NAPLÓ. 1926.ápr.25. /Képpel./ - RIVISTA DI LUGANO. 1944.szept.28. /Képpel./ - ROMHÁNYI GY.: Rudnay Gyula. SZÉPMÜVÉSZET. 1941. 1.sz. 8-12.l. /Képekkel./ - ROSNER K.: The art of Hungary. THE STUDIO/London/. 1937. márc.sz. - RUDNAY GYULA RÉZKARCAI. Bp. 1923. 8-3. 4 l., 6 kép. - RUDNAY Gy.: Az örök müvészet ismertető jellege. MÜVÉSZ KURIR. 1937. 1.sz. - U.A.: Magyar lelkiség müvészetünkben. MÜVÉSZ KURIR. 1938. 3.sz. 27-28.l. - SIKLÓS F.: Rudnay Gy.: "Nem szeretem Európát". PESTI NAPLÓ. 1930. nov.23. /Arcképpel./ - SŐREGI J.: Vezető Debrecen város Déri Muzeumában. Debrecen, 1939. 314,315.l. - STEFANI,A.de.: Galeria Pesaro. IL REGNO /Torino/. 1925.máj. - SURÁNYI M.: Germánok és latinok a pikturában. NEMZETI UJSÁG. 1925.febr.12. - SZABAD MÜVÉSZET. 1948. 3.sz. 125.l. /Pro Arte./ - 1950. 187.l. /Kép./ - 1951. 195.l. /A moszkvai magyar képzőmüvészeti kiállitáson bemutatott festmények, grafikák és szobrok./,- 11.sz. 529.l. /Rudnay Gy. jubileuma./ - 1952. 2.sz. 80.l. /Tavaszi Tárlat./,- 4.sz. 148.l. /A képzőmüvészet 1952.évi Kossuth-dijasai./,- 181.l. /A kecskeméti Katona József Muzeum kiállitása./,- 8.sz. 380.l. /A bajai képzőmüvészek./ - SZEGEDI HIRLAP. 1948.dec.28. /Rudnay-

kiállitás és ünnepély Baján./ - SZENTMIKLÓSSY G.: A magyar feltámadás lexikona. Bp. 1930. 966.l. /Arcképpel./ - SZÉPMÜVÉSZETI MUZEUM ÉVKÖNYVE. IX.k. Bp. 1940. 273,275.l. /A Szépm.Muzeum 1937-39-ben./- SZÉPMÜVÉSZET. 1941. 70.l. /A Corvin-lánc és koszoru adományozása./- 177-78.l. /Cs.D.: Rudnay Gy.és a losonci kiállitás./,- 8.sz./Kép./- 1942. 147.l. /A kolozsvári VI.Nemzeti Képzőmüvészeti Kiállitás./,- 217,219.l. /G.T.: A XXIII. velencei Biennale./,- 224.l. /Az olasz sajtó a velencei magyar pavillonról./,- 244.l. /A velencei kiállitás dijazásai./,- 6.sz. /Kép./,- 9.sz. /Kép./ - 1943. 232.l.u. /Kép./ - 1944. 141,142,143.l. /A svájci sajtó a magyar kiállitásról./,- 206.l. /A svájci magyar kiállitás ujabb sikerei./,- 212.l. /Kép./ - SZINHÁZ. 1947.márc.5. /A festő két arca. Önarcképpel./- SZINHÁZI ÉLET. 1924. 9.sz. 31.l. /Rudnay Gy.rézkarcai, képpel./ - 1936. 6.sz./Kép./ - SZOKOLAY B.: A nagybányai müvésztelep. Erdélyi Tudom.Füzetek 5.sz. Cluj-Kolozsvár, 1926. - TÁRSADALMUNK. 1935. jjun.28. - TÉL A MÜVÉSZETBEN. Bp. 1940. /Kép./ - THE STUDIO/London/ 1925.máj.sz. /Képekkel./ - THIEME-BECKER: Allg.Künstlerlexikon. XXIX.k. 158.l. - TIDENS TEGN /Oslo/. 1929.jan.9. - TOLNAI VILÁGlapja. 1931.dec.16. /Életem legszebb álma./ - 1940. 33.sz. /Arcképpel./ - 1941. márc.5. /Kitüntetések Corvin-lánccal és koszoruval./ - UJ IDŐK. 1917. jan.7. 2.sz. 30,38.l. /Képek./ - 1918. II. 221.l. /A Honfoglalás szőnyegkárpit./,- 256.l. /Kép./ - 1919. márc.23. 480.l. /Kép./ - 1922. 45.sz. 330.l. /Kép./ - 1926. 101. l./Kép./,- 656-57.l. /Képek./ - 1928. 613.l. /Kép./ - 1929.márc.3. 10.sz. /Cimlapkép./ ,- 291.l. /Kép./,-381.l. /Kép./,- 523.l. /Kép./ - 1932. 12.sz. 349.l. /Kép./ - 1945. 8.sz. /Kép./ - UJ MAGYARSÁG. 1940.aug.3. /Rudnay Gy.kitüntetése./ - 1941.febr.20. /Kitüntetések Corvin-lánccal és koszoruval./ - 1942.jul.3. /Rudnay kapta a nagy állami aranyérmet./ - U.A.képes melléklete. 1935. márc.10./Kép./-

RUDNAY GYULA BIBLIOGRÁFIÁJA

Dr.Szentiványi Gyula anyagából összeállitotta Rónay Mária

A HÉT. 1918. 37.sz. /K.E.: Rudnay és Pásztor gyüjteménye, Ernst Muzeum kiállitása./ - A JÖVENDŐ. II.évf. 103.l.- ALEXANDER-ALBUM. Alexander Bernát születésének 75.évfordulójára. Bp. 1925. - A MAI NAP. 1942.szept.5. /Rudnay Gy.velencei müvészi kitüntetésének jelentősége./ - A MŰBARÁT. 1921. 375.l. - A MŰGYÜJTŐ. /MAGYAR MÜVÉSZET/ 1948. 111.l. /A Szinyei Társ.tiszt.tagjává választotta Rudnayt./ - A NÉP. 1925.jan.25. /-kas: Magyar müvészek. Rudnay Gy./ - 1925.jul.12. /-kas: Egy óra Rudnay tantermében./ - A PESTI VÁROSHÁZA. 1934. 6.sz. 19.l. /Rudnay Gy.kapta a Főváros nagy aranyérmét./ - ARBEITSCHAFFUNG UND VERKEHR /Basel/. 1944.ápr. sz. /bm.: Ausstellung ungarischer Kunst./ - ARS UNA. 1924. I. 202.l. /szky: Rudnay Gy.rézkarcai./ - A TEMPO /Milano/. 1942.jul.23. /Képpel./ - AZ APPONYI ALBERT POLIKLINIKA ALMANACHJA. 1926. /Képpel./ - AZ EST. 1932.máj.1. /Réti,Csók,Vaszary,Glatz,Rudnay és Benkhardt feltünően durva becsületsértésért feljelentették Karlovszkyt és Bosznayt./ - 1936.jan.26. /Kiállitás az Ernst Muzeumban./ - 1939. jul.19. /Rudnay Gy.lett a Képzőmüv.Főiskola rektora. Arcképpel./- AZ EST HÁRMASKÖNYVE. 1929. I.k. /Kép./ - AZ UJSÁG. 1911.dec.31. /Rudnay Gy.kollektiv kiállitása./ - 1918.szept.8. / e.a.: Rudnay Gy./ - 1919.nov.2. /e.a.: Három müvész az Ernst Muzeumban./ - 1920. aug.1. /e.a.: A vérmezői eskütétel kép-pályázata./ - 1921. dec.4. /e.a.: Rudnay Gy./ - 1924.máj.11. /e.a.: Rudnay Gy.pályája, arcképpel./ - 1925.febr.8. /Rudnay Gy.küzdelmes évei./ és /e.a.: Rudnay Gy.festményei./ - 1928.jan.8. /Rudnay Gy.50 éves./ - ~~Balás-Piry~~ BALÁS-PIRY LÁSZLÓ: Die ungarische Malerei des XIX.und XX.Jahrhunderts. Berlin, 1940. 20,27.& l., 85,86,87.tábla. - BÁLINT ALADÁR: Rudnay Gy.képei. NYUGAT. 1918. II. 453-454.l. -

BÁLINT ALADÁR: Az Ernst muzeum csoport-kiállitása. NYUGAT. 1919. 14-15.sz. - ~~MAAR~~ BÁLINT ALADÁR: Rudnay Gy. MAGYAR GRAFIKA. 1925. 165-166.l. - BÁLINT ALADÁR: Rudnay Gy.x NYUGAT. 1921.dec.16. 1800-1802.l. - BÁLINT JENŐ: Müvészfejek. Rudnay Gy. A REGGEL. 1930.máj.19. /Önarcképpel./ - BARANYAI ZOLTÁN: Ungarn. Das Antlitz einer Nation. Bp. 1940. 664.l.u.képpel. - BARÁNSZKY JÓB LÁSZLÓ: A magyar öntudat kis tükre. V.kiad. Bp.1943. 118.l. - BARÁT-ÉBER-TAKÁCS: A müvészet története. II.k. Európa müvészete. Bp. 1934. 336.l. - BÉNYI LÁSZLÓ: A Duna a festészetben. SZABAD MÜVÉSZET. 1952.5.sz. 233.l. - BEREND ILONA: Rudnay Gy.70 éves. KÉPES FIGYELŐ. 1949.febr.12. - BODNÁR BERTALAN: Uj megoldás. /Rudnay Gy.nyilatkozatával./ Bp. 1946. - BORBIRÓ-FABRITZKY: Romokból élet. Az Épités-és Közmunkaügyi Miniszterium ujjáépitési munkássága. 1945-1948. Bp. 1949. - BORTNYIK-HEVESI-RABINOVSZKY: Kétezer év festészete. Festői témák története az európai müvészetben. Bp. 1943. 228,370.l.,476,913.sz.képek. - BUCCI,VINCENZO: Pittura ungherese e decorazione italiana. CORRIERE DELLA SERA /Milano/. 1925.ápr.4. - BUDAPESTI HIRLAP. 1928.márc.29. /A faliszőnyeg. Rudnay nyilatkozatával./ - 1930.dec.25. /Kép./ - 1936. jan.26. /Y.E.: Az Ernst Muzeum csoportkiállitása./ - BH KÉPES MELLÉKLETE. 1936.márc.22. /Kép./ - BUDINSZKY SÁNDOR rádióközvetitése: Látogatás Rudnay Gy.-nál az Epreskertben. 1944.ápr.5.- BUFFONI,DECIO: Gyula Rudnay. IL SECOLO /Milano/. 1925.márc.29.- BUNDSCHUCH-GRABOWIECZKY: A magyar müvészi alkotások szemléltető ismertetése. Bp. 1942. 62,63.l. - ~~BUZZI,VINCENZO: CORRIERE DELLA SERA/Milano/. 1925.ápr.~~ Rudnay. - CORRIERE DI NAPOLI. 1942.jul.18. - CORVINA. 1922. I. 132.l. - CSABAI ISTVÁN: Rudnay Gy.müvészete. MAGYAR SZEMLE. 1939.máj.sz. - U.A.: A végvári magyarság és kulturája. Bp. 1939. 99,112.l. - CSÁNKY DÉNES: ~~xxxxxxxxx~~ Az elmult 30 év magyar festészete. Kolozsvár, 1943. - U.A.: Ungarische Malerei der Gegenwart. Katalog der Ausstellungen in Berlin,

Dresden,Breslau,Wien,Graz. 1942-43. 33,34, 44.1. /Képekkel./ - CSÓKÁSSY ISTVÁN: A mü és alkotója. Bp. 1930. 129.1. - DEBRECENI DÉRI MUZEUM ÉVKÖNYVE. 1934. Debrecen, 1935. 32.1. - U.A. 1941. Debrecen,1942. 8.1. - DÉCSEY GÉZA: Rudnay Gy. ÉLET. 1925.márc.15. - DE NIEUWE COURANT /Hága/. 1921.máj.2. - DÉRY BÉLA: Kulturpropagandánk a külföldön. Bp. 1921. 34.1. - U.A.: Müvészeti kiállitások külföldön az 1927.évben. Bp. 1928. 120.1. /Kép./ és 1. a névmutatót. - DOBOS: A faliszőnyeg - utoljára. BUDAPESTI HIRLAP. 1928.márc.25.- DÖMÖTÖR ISTVÁN: A müpártoló Budapest. MAGYAR MÜVÉSZET. 1925. 204. 1. - DUTKA MÁRIA: Rudnay Gy. VILÁG. 1949.febr.8. /Gehl Zoltán Rudnay-portrérajzával./ - ÉBER-GOMBOSI: Müvészeti lexikon. II.k. 400.1. - ELEK ARTHUR: A Mücsarnok téli kiállitása. III. A festők. AZ UJSÁG. 1913.dec.4. - U.A.: Rudnay Gy. A MÜBARÁT. 1922.II.évf. 1.sz. 10-16.1. /Számos képpel./ - XXXXX U.A.: Három müvésznemzedék. Az ujabb magyar müvészet egyéniségei. Bp. 1923. 83.1. - U.A.: Budapest. THE STUDIO /London/. 1925.máj.15. No.386.Vol.89. /Képekkel./ - U.A.: Az uj magyar grafikai müvészet. ERDÉLYI HELIKON. 1930. jan.xxxx sz. 14.1. - U.A.: Nemzeti Müvészet. FORUM /Bratislava/. 1936. /Magyar rész/. 2.1. - U.A.: Az ujabb magyar grafikai müvészet. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. 211,213.1. - ESTI KURIR. 1941. márc.20. /Festőmüvészek harca a biróság előtt./ - ESTI MAGYARORSZÁG. 1942.szept.5. /Rudnay Gy.velencei kitüntetése./ - FARAGÓ SÁNDOR: Tornyai. Hódmezővásárhely, 1934. 47,53.1. - FARKAS ZOLTÁN: Rudnay Gy.és Pásztor J.kiállitása. A CÉL. 1918. 639.1. - U.A.: Rudnay Gy. és Pásztor J.kiállitása. VASÁRNAPI UJSÁG. 1918. 37.sz. 530-531.1. /Képekkel./ - U.A.: A Képzőmüvészeti Főiskola kiállitása. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. 187.1. - U.A.: Magyar festők. Bp. 1941. 53-55.1.- U.A.: Az Alföld festői. NEMZETI UJSÁG. 1943.márc.7. - U.A.: Painting. A Companion to Hungarian Studies. Bp. 1943. 460,461.1. -

U.A.: La peinture hongroise moderne. Bp. 1944. 21,22,23,25,26.l.- FECSKE SÁNDOR,IFJ.: Tavaszi tárlat. JÁSZ HIRLAP. 1940.márc.30. - FEHÉRVÁRY ISTVÁN: Magyarok a nyelvhatáron. Rozsnyó, 1937. 138.l.- FEJÉRVÁRY JÓZSEF: A mi fiaink... HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MÜVÉSZEK KIÁLLITÁSÁNAK KATALOGUSA. Hódmezővásárhely, 1926.ápr. - FILM-SZINHÁZ-IRODALOM. 1942.21.sz. /A Képzőmüv.Társulat dijnyertes alkotásai. Képpel./ - 1942. 25.sz. /A magyar müvészet fejlődése./ - FORUM /Bratislava/. 1932.156.l. /A budapesti müvész-perek./ - FÜGGETLEN NÉPLAP /Pécs/. 1949.febr.13. /Szakasits Árpád meglátogatta a jubiláló Rudnay Gy.-t./ - FÜRST LEONTIN: Hangszerek a magyar képzőmüvészetben. Bp. 1943. 49.l. - GELLÉRT-MADARÁSZ: Három évtized története életrajzokban. Bp. 1932. 449.l. /Arcképpel./ - GENTHON ISTVÁN: Az uj magyar festőmüvészet története 1800-tól napjainkig. Bp. 1935. 157-159.l., 37-38.sz.képmellékletek. - GEREVICH TIBOR: A magyar müvészet szelleme. SZEKFÜ GYULA: Mi a magyar ? Bp. 1939. 476,484.l. - GERŐ ÖDÖN: J.Rudnay und J.Pásztor. Ausstellung im Ernst Museum. PESTER LLOYD /Morgenblatt/. 1925.febr.8. - U.A.: A magyar népéletkép. MAGYAR MÜVÉSZET. 1927. 31.l. /Képpel./ - HAAGSCHE COURANT. 1921.ápr.30. - HANKISS JÁNOS: A magyar géniusz. Bp. 1941. 223.l. - HANVAY GÉZA: Négyszemközt Rudnay Gy.-val. UJ MAGYARSÁG. 1942.jan.4. - HERMAN LIPÓT: Müvészek munka közben. Rudnay Gy. PESTI NAPLÓ. 1932.márc.13. - HET VADERLAND /Hollandia/. 1921.ápr.26. - HEVESY IVÁN: Futurista,expresszionista és kubista festészet. Bp. 1919. 27.l. - HUBAY ANDOR: Pár szó az oslói magyar képzőmüvészeti kiállitásról. PESTI NAPLÓ. 1937.febr.7. - IL SECOLO /Milano/. 1925.márc.29. - JAJCZAY JÁNOS: A Mücsarnok kiállitása. KÉPZŐMÜVÉSZET. 1932.52.sz. 155-156.l. /Képpel./ - KÁDÁR ZOLTÁN:

Rudnay Gy. MAGYAR ÉLET. 1943. 5.sz. - KALAMUS: Vita a faliszőnyeg előtt. BUDAPESTI HIRLAP. 1928. márc.24. - KÁLLAY MIKLÓS: Rudnay Gy.és müvészete. MAGYAR MÜVÉSZET. 1926. 425-445,448-454.l. /Számos képpel./ - KAMPIS ANTAL: Jelen és mult. O.M.Képzőmüv.Főiskola kiállitásának tárgymutatója. Bp. 1937. 19.l. - KANIZSAI NAGY ANTAL: A Székesfővárosi Képtár 1941-42 évi uj szerzeményei. SZÉPMÜVÉSZET. 1943. 61.l. - KARCZAG VILMOS: A magyar állam élete. Bp. 1932.829.h.- KEMÉNY-GYIMESY: Evangélikus templomok. Bp. 1944. 336.l. - KENDE BÉLA: Magyar mesterek. Rudnay Gy. MÜVÉSZET. 1942. 44.sz. 25-29.l. /Képekkel./ - KÉPZŐMÜVÉSZETI FŐISKOLA ÉVKÖNYVE. 1931-32. 75.l.- KÉPZŐMÜVÉSZET. 1934.márc. 70.sz. /Cimlapkép és 49-56.l. képekkel./ - KÉPZŐMÜVÉSZETI KÖZLÖNY. 1939. 3-4.sz. 9.l./Tanévnyitó ünnepség a főiskolán./ - KI-KICSODA ? Kortársak lexikona. Bp. 1937. 701.l.- KOMOR ANDRÁS: A Szinyeiék fiataljai. KUT. 1926. I. 3.sz. 14.l. - KOPP JENŐ: Bpest szfv.uj szerzeményei. MAGYAR MÜVÉSZET. 1937. 27.l.- U.A.: Magyar mestermüvek Bpest szfv.képtára gyüjteményében. Bp. 1942. /Képpel./ - U.A.: A Fővárosi Képtár képei. Bp. 1943. /Képmelléklettel./ - KRÜCKEN-PARLAGI: Das geistige Ungarn. Wien-Leipzig, 1918. II. 451.l. - LA GIUSTIZIA. 1925.ápr.l. /Rapsodie e ricami./ - L'AMBROSIANO. 1925.ápr.6. - LANTOS MAGAZIN. 1929.835.l. /Magyar festők nyári élményei vidéken, képpel./ - LA SERA. 1925. ápr.8. /R.G.: Un ungherese./ - LÁSZLÓ GYULA: A kolozsvári müvészeti hetek kiállitásai. SZÉPMÜVÉSZET. 1942.137.l. - LÁZÁR BÉLA: Rudnay Gyula. Bp. 1921. 8-r. 30 l., 15 kép. - [illegible] U.A.: Két magyar mester Amerikában. MÜVÉSZETI SZALON. 1927. II.évf. 1.sz. 6-8,15.l. /Képpel./ - U.A.: Beczkói Biró Henrik gyüjteménye. MAGYAR MÜVÉSZET. 1931.536.l.-

U.A.: A beczkói Biró H.gyüjtemény. Bp. 1937. 44,67-68.l. /Képekkel./ - LEFFLER BÉLA: Ungersk konst. Stockholm, 1928. 65,66,91.l. /Képekkel./ - LENGYEL GÉZA: Iványi-Grünwald Béla - Rudnay Gyula. NYUGAT. 1925.márc.1. 5-6.sz. - L'ITALIA. 1925. ápr.10. - LORÁNTH LASZLÓ: Paletta. Bp. 1944. 151-154.l. /Önarcképpel és képpel./ - LYKA KÁROLY: Rudnay és Pásztor. UJ IDŐK. 1911. I. 348.l. - U.A.: Rudnay müvészete. UJ IDŐK. 1918. II.szept.15. 221,222.l. /Cimképpel és képekkel./ - U.A.: Rudnay kiállitása. UJ IDŐK. 1921.472.l.- U.A.: Rudnay rézkarcai. Bp. 1923. Tamás Galéria kiadása. U.A.: Rudnay rézkarc-sorozata. ESTI KURIR. 1924.febr.24. - U.A.: Rudnay rézkarc-albuma. UJ IDŐK. 1924.febr.24. 166-169.l. /Képekkel./ - U.A.: Rudnay és Pásztor munkái. UJ IDŐK. 1925. I.152.l.- U.A.: A Szinyei Társaság kiállitása. MAGYAR MÜVÉSZET. 1926. 2.l.- U.A.: Müvészeti Krónika. MAGYAR MÜVÉSZET. 1929. 166.l. - U.A.: Müv.krónika. MAGYAR MÜVÉSZET. 1929. 232.l. - U.A.: A székesfehérvári Kepes-gyüjtemény. MAGYAR MÜVÉSZET. 1930. 499,501.l. - U.A.: Rudnay Gyula rézkarcai. Bp. 1936. Tamás Henrik kiadása. - U.A.: A müvészetek története. 2.kiadás. Bp. 1939. 309,311.l. - MAGYAR ERŐ. 1943.jul.2. /Kép./ - MAGYAR GRAFIKA. 1921. 165.l. - 1925. 105.l. /Kiállitások./ - MAGYAR IPARMÜVÉSZET. 1928. 84,85.l. /Rudnay gobelinje: a pusztaszeri gyülés./ - 1942. 54.l. - MAGYAR KÖZLÖNY. 1949. 56-57.sz. /A Kossuth-dij./ - MAGYAR MÜVÉSZET. 1925. 1.sz. 14.l. /Kép./,- 16.l. /Kép./,- II.rész. 44, 47, 49, 50, 53.l. /Müvészetünk a külföldön. Rudnay milanói kiállitása./,- 218.l. /Kép./,- 433-35.l. /A Szinyei Társ.londoni kiállitása. - Rudnay Gy.zürichi kiállitása./,- 491-492.l. /A magyar grafika amerikai bemutatója./,- 580,582.l. /Müvészetünk a külföldön./ - 1926. 6.l. /Képek./,- 38.l. /Csók,Perlmutter és Rudnay kitüntetése. Az International Society of Painters,Sculptors and Gravers tiszt.tagjává választot-

ban./ - 1928.jul.1. /Kép a mellékletben./ - 1934.máj.6. /Kép a mellékletben./ - MAGYAR TÁRSADALOM LEXIKONJA. 481 b.l. - MAGYAR ÜNNEP. 1944.4.sz. /Kép./ - 1944. 6.sz. /Kép./ - MAKOLDY JÓZSEF: Amint én láttam. Riportrajzok. Bp. 1926. 23.l. - MARGITTAY RICHÁRD: Balaton. Tájak - emberek. Bp.1943. 205-209.l. /Rudnay Gy.Bábonyban./ - MARIAY ÖDÖN: Rudnay kiállitása. SZÓZAT. 1925.febr.8. - MARSOVSZKY MIKLÓS: Rudnay Gy.képei. NYUGAT. 1925.márc. 271-272.l.- MICHEL,A.: Histoire de l'art. VIII/3. Paris,1929. 1016.l. - MILOTAY ISTVÁN: Egy halálra itélt nemzet. Bp.1929. 104.l. /Képpel./- MOLNÁR ERNŐ: Rudnay Gy. SZÉPMÜVÉSZET. 1942. 8.sz. 185-188.l. és kv.ll. / 11 képpel./ - MORGENBLADET /Oslo/. 1929.jan.9. - MULT ÉS JÖVŐ. 1935.márc.sz. /Uj könyvek. Rudnay 9 illusztrációja Révész B.: Esztergomi lélek c.könyvében./ - MÜVÉSZET. 1906. 5.l. / Kép./,- 16.l. / Kép./ - 1907. 101.l. / Kép./ - 1908. 109.l. / Kép./ - 1909. 228.l. / Kép./ - 1910. 232.l. / Kép./ - 1911. 68. l. / Kép./,- 196.l. /Sajtószemle./ - 1912. 96.l. / Kép./,- 229.l. / Kép./ ,- 340.l. / Kép./ - 1914. 37.l. / Kép./,- 355.l. / Kép./ - 1915. 142.l. / Putra Ede./,- 303.l. / Kép./,- 447.l. / Kép./ - 1917. 23.l. / Kép./,- 48.l. /Az 1916-17.évi téli tárlat eredményei./, - 69.l. / Kép./ - 1918. 66,67.l. / Krónika. Ernst Muzeum: Rudnay Gy.gyüjt.kiállitása./ - 1929. 3.sz. 152.l. / Kép./ - MÜVÉSZETI SZALON. 1927. II.évf. 1.sz. 15.l. /Kép./ - MÜVÉSZ KURIR. 1937.ápr. 1. /Cimlapkép./ - NÁDAS SÁNDOR: Magyar selfmademanek. Bp.1928. 108-110.l. /Arcképpel./ - NAGY ZOLTÁN: Uj magyar müvészet. 100 év szobrászata és festészete. Bp. 1941. 67-69.l., 14,26,27,28, 29,30.tábla. - U.A.: A szfvi képtár uj szerzeményei. SZÉPMÜVÉSZET. 1941. 115.l. /Önarcképpel és képpel./ - NEMESVÁRI ERNŐ: Magyar Müvészeti Lexikon. Bp.1938. 117.l. /Képpel./ - NEMZETI UJSÁG.

1928.jan.8. /K.: Rudnay Gy.50 éves./ - 1934.máj.29./Rudnay kapta a Főváros nagy aranyérmét./ - U.A.képes melléklete. 1927.jan.30. /Kép./ - NÉPOKTATÁSI SZEMLE. 1935.ápr.-szept.sz. /Festők,szobrászok a müvészi hivatásról./ - NIEUWE ROTTERDAMSCHE COURANT. 1921. ápr.27.és máj.2. - NIKELSZKY GÉZA: A Pécsi Müvésztelep képkiállitása. PÉCSI LAPOK. 1922.szept.3. - U.A.: Rudnay Gy.üdvözlése 50. szül.napjára. DUNÁNTUL /Pécs/. 1928.jan.15. - U.A.: Pécsi kiállitások. Pécs,1948. Kézirat./A pécsi müvésztelep növendékeinek kiállitása 1922.szept./ - NYOLCÓRAI UJSÁG. 1928.ápr.14. /A Rudnay-gobelint nem viszik ki a római ntk.kiállitásra./ - NYUGAT. 1930.jun.1. / Kép./ - OROSZLÁN ZOLTÁN: A Müvészeti Muzeumok Barátai Egyesületének 15 esztendeje. SZÉPMÜVÉSZET. 1943. 193.l. - ORSZÁGOS ÖSZTÖNDIJTANÁCS 1941-42 évi jelentése. Bp. 1943. 4.l.- PÁLINKÁS LÁSZLÓ: A IV. római quadriennale. SZÉPMÜVÉSZET. 1943. jul.sz. 5.l. - PÁSZTOR JÓZSEF: Rudnay Gy.hódmezővásárhelyi életéből. Felolvasás az Ernst Muzeumban.1919. Megjelent a MAGYAR FIGYELŐben./ - U.A.: Pásztor János müvészete. MAGYAR MÜVÉSZET. 1927. 208,212-13.l. - PÁSZTORTÜZ. 1930.jun.1. 244.l. / Kép./ - 1931. ápr.5. / Kép./ - PAULAY ERZSI: A magyar müvészet sikere a Biennalén. PESTI HIRLAP. 1942.jul.28. - PEST. 1941.márc.7. / Kép./ - 1942.szept.4. /Müvészeti dijak kiosztása Velencében./ - PESTI HIRLAP. 1925.ápr.10. / Rudnay sikere Milanoban./ - 1934.máj.29. /Kiadták a Főváros nagy aranyérmét./ - 1941.febr.20. / A magyar Corvin-lánc és koszoru uj tulajdonosai./ - 1942.máj.12. /ke.: Az erdélyi Müvészeti Hetek első ünnepségei./ - 1942.jul.3. /Rudnay megkapta a nagy állami aranyérmet./ - 1942.szept.5. /Rudnay sikere Velencében./,- szept.6. / Rudnay kitüntetésének jelentősége./,- okt.28. /Rudnay nagy sikere a velencei ntk.kiállitáson./ - PESTI HIRLAP NAGY NAPTÁRA. 1930. 81.l. / Kép./ - PESTI NAPLÓ. 1934.jan.27. /Rudnay nyerte a Céhbeliek jubiláris aranyérmét./ ,- okt.19. /Rudnayt tüdőgyulladás-

sal megoperálták./ - 1935.márc.14. - 1936.dec.25. / Kép./ - U.A. Képes melléklete. 1929.márc.3. / Képek./ ,- dec.8. /Kép./ - 1938. dec. 25. /Kép./ - PESTI NAPLÓ /A 80 ÉVES/ AJÁNDÉKALBUMA. 43.1. /Kép./- PESTI UJSÁG. IV.évf. 188.sz. /Rudnay Gy.-t "különleges dicsérettel" tüntették ki Velencében./ - PÉTER ANDRÁS: A magyar müvészet története. II.k. Bp. 1930. 166,167,168.1. /Képpel./ - U.A.: Fruchter Lajos gyüjteménye. MAGYAR MÜVÉSZET. 1931. 84.1. - U.A.: Magyar képzőmüvészet. MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉVERECKÉTŐL NAPJAINKIG. Bp.é.n. V.k. 102,111.1. /Képpel./ - PETERDI ANDOR: Rudnay. Bp. 1931. 8-r. 63 1., 1 kép. - PETROVICS ELEK: Az Ernst Muzeum leiró lajstroma. VII. Magyar müvészek arcképei. Bp. 1931. 6.1. /Önarckép./ - U.A.: Magyar mestermüvek. Bp. 1936. XIII,XIV,113.1., 76,77.tábla. - U.A.: A modern festészet kialakulása. MAGYAR MÜVELŐDÉSTÖRTÉNET. V.k. Bp.é.n. 530,533.1. - U.A.: Konst i Ungern. Malmö, 1934. 30, 114,115.1. / Képekkel./ - U.A.: O.M.Szépmüvészeti Muzeum. Az uj szerzemények kiállitása./1921-24/. Bp. 1924. 19.1. - PICA,VITTORIO: Mostra individuale del pittore Gyula Rudnay. 16-r. 43 1., 8 kép. Milano, 1925. - U.A.: Rudnay müvészetéről az 1925.évi milanói Galeria Pesaro-ban rend.kiállitás katalogusában. - PIPICS ZOLTÁN: Száz magyar festő. Bp. 1942. 84,85.1. /Arcképpel./ - POGÁNY ÖDÖN GÁBOR: Nagy magyar siker Velencében. DÉLIBÁB. 1942.szept.25./Képekkel./ - U.A.: Igy látja a müvész önmagát. DÉLIBÁB. 1942.okt.10. /Önarcképpel./ - U.A.: A magyar festészet forradalmárai. ARS MUNDI. X. 1947. 40,120.1. /Képpel./ - U.A.: Hundert Jahre ungarische bildende Kunst. Wien, 1948. 27.1. - U.A.: Rudnay kiállitása Baján. SZABAD MÜVÉSZET. 1949.ápr.sz. 151-154.1. /Képekkel./ - POGLAYEN-NEUWALL,STEFANO: Itinerario per i turisti ungheresi. Roma,1942. 34,38.1. /Képekkel./ - RABINOVSZKY MÁRIUS: Haladó hagyományok a magyar festészetben. SZABAD MÜVÉSZET. 1950. 204,205.1. - RÁDIÓÉLET.

1938.nov.11. /Kép./,- dec.23. - RADOCSAY DÉNES: Rudnay Gy. NEMZETI UJSÁG. 1942.jul.19. - RÁTKY-STRAZIMIR: A magyar legujabb kor lexikona. Bp. 1932. 922.l. /Arcképpel./ - REGGELI MAGYARORSZÁG. 1942. okt.28./Rudnay velencei kitüntetése./ - RÉVAI LEXIKON. XVI.k., XXI.k. - RÉVÉSZ BÉLA: Rudnay Gy.Ady-tanulmánya. PESTI NAPLÓ.1926. ápr.25. /Képpel./ - RIVISTA DI LUGANO. 1944.szept.28. /Képpel./ - ROMHÁNYI GYULA: Rudnay Gy. SZÉPMÜVÉSZET. 1941.1.sz. 8-12.l. /Képekkel./ - ROSNER KÁROLY: The art of Hungary. THE STUDIO /London/. 1937.márc.sz.- RUDNAY GYULA RÉZKARCAI. Bp.1923. 8-r. 4 l., 6 kép.- RUDNAY GYULA: Az örök müvészet ismertető jellege. MÜVÉSZ KURIR. 1937. 1.sz. - U.A.: Magyar lelkiség müvészetünkben. MÜVÉSZ KURIR. 1938. 3.sz. 27-28.l. - SIKLÓS FERENC: Rudnay Gyula:"Nem szeretem Európát". PESTI NAPLÓ. 1930.nov.23. /Arcképpel./ - SŐREGI JÁNOS: Vezető Debrecen város Déri Muzeumában. Debrecen, 1939. 314,315.l.- STEFANI,ALEXANDRE DE: Galeria Pesaro. IL REGNO /Torino/.1925.máj.- SURÁNYI MIKLÓS: Germánok és latinok a pikturában. NEMZETI UJSÁG. 1925.febr.12. - SZABAD MÜVÉSZET. 1948.3.sz.125.l. /Pro Arte./ - 1950.187.l. / Kép./ - 1951. 195.l. /A moszkvai magyar képzőmüvészeti kiállitáson bemutatott festmények,grafikák és szobrok./,- 11.sz. 529.l. /Rudnay Gy.jubileuma./ - 1952.2.sz. 80.l. /Tavaszi Tárlat./,- 4.sz. 148.l. /A képzőmüvészet 1952 évi Kossuth-dijasai./,- 181.l. /A kecskeméti Katona József Muzeum kiállitása./,- 8.sz. 380.l. /A bajai képzőmüvészek./ - SZEGEDI HIRLAP. 1948.dec. 28. /Rudnay-kiállitás és ünnepély Baján./ - SZENTMIKLÓSSY GÉZA: A magyar feltámadás lexikona. Bp. 1930. 966.l. /Arcképpel./ - SZÉPMÜVÉSZETI MUZEUM ÉVKÖNYVE. IX.k. Bp. 1940. 273,275.l. /A Szépm. Muz. 1937-39-ben./ - SZÉPMÜVÉSZET. 1941. 70.l. /A Corvinlánc és koszoru adományozása./,- 177-178.l. /Cs.D.: Rudnay Gy.és a losonci kiállitás./,- 8.sz. /Kép./ - 1942. 147.l. /A kolozsvári

VI.Nemz.Képzőmüv.Kiállitás./,- 217,219.l. /G.T.: A XXIII.velencei Biennale./,- 224.l. /Az olasz sajtó a velencei magyar pavillonról./,- 244.l. /A velencei kiállitás dijazásai./,- 6.sz. /Kép./, - 9.sz. /Kép./ - 1943. 232.l.u. /Kép./ - 1944. 141,142,143.l. /A svájci sajtó a magyar kiállitásról./,- 206.l. /A svájci magyar kiállitás ujabb sikerei./,- 212.l. /Kép./ - SZINHÁZ. 1947.márc.5. /A festő két arca. Önarcképpel./ - SZINHÁZI ÉLET. 1924.9.sz.31.l. /Rudnay Gy.rézkarcai. Képpel./ - 1936. 6.sz. /Kép./ - SZOKOLAY BÉLA: A nagybányai müvésztelep. Erdélyi Tudományos Füzetek 5.sz. Cluj-Kolozsvár, 1926. - TÁRSADALMUNK. 1935.jun.28. - TÉL A MÜVÉSZETBEN. Bp. 1940. / Kép./ - THE STUDIO /London/. 1925.máj.sz. /Képekkel./ - THIEME-BECKER: Allg.Künstlerlexikon. XXIX.k. 158.l. TIDENS TEGN /Oslo/. 1929.jan.9. - TOLNAI VILÁGLAPJA. 1931.dec.16. /Életem legszebb álma./ - 1940. 33.sz. /Arcképpel./ - 1941.márc. 5. /Kitüntetések Corvin-lánccal és koszoruval./ - UJ IDŐK. 1917. jan.7. 2.sz. 30,38.l. /Képek./ - 1918. II. 221.l. /A Honfoglalás szőnyegkárpit./,- 256.l. /Kép./ - 1919.márc.23. 480.l. /Kép./ - 1922. 45.sz. 330.l. /Kép./ - 1926. 101.l. / Kép./,- 656-657.l. /Képek./ - 1928. 613.l. / Kép./ - 1929.márc.3. 10.sz. /Cimlapkép./, - 291.l. /Kép./,- 381.l. /Kép./,- 523.l. /Kép./ - 1932. 12.sz. 349.l. /Kép./ - 1945. 8.sz. /Kép./ - UJ MAGYARSÁG. 1940.aug.3. /Rudnay Gy.kitüntetése./ - 1941.febr.20. /Kitüntetések Corvinlánccal és koszoruval./ - 1942.jul.3. /Rudnay kapta a nagy állami aranyérmet./ - U.A.KÉPES MELLÉKLETE. 1935.márc.10. /Kép./ - 1937. okt.24. /Kép./ - UJSÁG. 1925.ápr.10. /Rudnay-ki állitás Milanoban./- 1926.nov.7. /A magyar festőmüvészet diadala a pittsburgi világkiállitáson./ - 1927.márc.17. /Magyar festők kiállitása Pittsburgban./ - 1928.ápr.6. /Rudnay elmondja az országgyülés gobelinjének történetét./ - 1934.máj.27. /e.a.: Két kiállitás./ - UJVÁRI BÉLA: A táj az ujabb magyar festészetben. LYKA-EMLÉKKÖNYV.

Bp. 1944. 285.l. - UNGARISCHE GRAPHIK/Zürich/. 1924. 15,16.l. /Képpel./ - VALLÓ ISTVÁN: Győr ismertetése és tájékoztatója. Győr,1930. - VARGA NÁNDOR LAJOS: A rézkarc. Bp.1935. 130.l. - U.A.: Adattár a magyar müvészi fx grafikához. Rézkarcolók. 1900-1936. Bp. 1937. 291-292.l. - VÁROSOK LAPJA. 1947.máj.sz. /Rudnay Képzőmüvészeti Szabadakadémia Baján./ - VASÁRNAPI UJSÁG. 1909. 195.l. /Kép./ - 1910. 9.l. /Kép./,- 1035.l. /Kép./ - 1911. 229. l. /Kép./ - 1916. 745.l. /Kép./ - 1917. 741.l. /Kép./ - VÁZSONYI ENDRE: Faji tünet-e a nemzeti jelleg a müvészetben,vagy a környezet hatása ? UJSÁG. 1926.máj.l. /Rudnay arcképével Dabis Rózsitól./ - VILÁG. 1949.jan.30. /Szakasits Á. üdvözölte Rudnayt 70.születésnapján./,- febr.4. /Rudnay ünneplése Baján./ - YBL ERVIN: Képzőmüvészet. BUDAPESTI SZEMLE. 1925.szept. 577.sz. 299-300.l. - U.A.: Az utolsó félszázad müvészete. Bp. 1926.51.l. /Képpel./ - U.A.: Faliszőnyeg és nemzeti gondolat. Ahogyan a kritikus nézi Rudnay alkotását. BUDAPESTI HIRLAP. 1928.márc.22. - U.A.: A képzőmüvészetek Magyarországon. LUKÁCS GYÖRGY: Magyarok a kulturáért. Bp. 1929. 324,334.l. - U.A.: Die ungarische Malerei und Plastik im 19.u.20.Jahrhundert. DER KLEINE BUND./Liter. Beilage des BUND./ Bern,194[illegible].febr.6. - U.A.: A mai magyar festészet és szobrászat svájci kiállitása. SZÉPMÜVÉSZET. 1944.91,93.l. /Képpel./ - ZÁDOR ANNA: Az erdőábrázolás a magyar festészetben. MAGYAR MÜVÉSZET. 1928. 619,623.l. /Képpel./ - ZÁMBORSZKY ILONA: Vezető az Országháza épületében. Bp. 1935. 9.l. - ZÜRCHER VOLKSZEITUNG. 1924.jun.7. /Kunstsalon Wolfsberg/

RUDNAY Gyula

Kemény János: A bajai Rudnay
Képzőművészeti Szabadalodeinia
(1947-1953) = MÉrt. 1995 252-265.

RUDNAY GYULA

BÉNYI László

Rudnay Gyula, Bp, 1961. Képzőművészeti Alap,
30 lap, 46 tábla, ebből 6 szines,
A Müvészet Kiskönyvtára

Rudnay Gyula festőművész kiállítása
Kaposvár, Múzeum.
(Ism. Bényi László, Művészet 1968. 12 Sz.
39-40. képpel)

RUDNAY Gyula

festőművész emlékkiállitása
Bp. Magyar Nemzeti Galéria, 1969.

RUDNAY GYULA

Kemény János : A bajai Rudnay Képzőművészeti Szabadakadémia

Művészettörténeti Értesítő 1995, 252-265

Nemzetközi kongresszus az uj épitészet elő-
készitésére, 1928. junius 25-29.

T. és F. 1928. 11.sz. 1.old.

RUDNAY GYULA

LÁSZLÓ GYULA: R. Gy. MŰVÉSZETE

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI 2000 márc.-ápr.

ren, in der Tiefe des Herz
aber bereits meine privaten Ar
Herren, nichts mehr an." Ezt m
hallgatásakor a vizsgálóbíróná
szándékért bűnösnek tartja mag
így fejezi ki: "Hallottátok, h
mert aki öl, méltó az ítéletre
mindaz, a ki haragszik az ő at

A kacér Gruschenkát annyi
a rendőrfelügyelő lábai elé ve
ich! Ich Sündige, ich trage di
Ich habe ihn so weit gebracht!
még tovább megy, hogy felelőss

Rudnay Gyula

Csikósok, 1935. olajf.
mt.

Juhásztánc, olajf.
Repr.

Nagyjmagy. 26. tábla

Női arckép, olajf. Weisz
Fülöp tulajd.

u.o. 27. tábla.

Mária megérkezése a
kánai menyegzőre,
olajf., mt.
Repr.

u.o. 28. tábla

~~[illegible]~~

Anya gyermekével,
olajf. — ~~[illegible]~~.

u.o. 29 tábla

Falu széle, olajf.
u.o. 30. tábla.

Rudnay Gyula

Mulatozó társaság

Repr.

Nagyjmagy 68. l.

70

42. zroba

Rudnay Gyula

ired

Bar Ébtak

336.l.

Kappel

Barát-Ébri-Tarács

A művészet Tort.

II. é.n.

Rudnay Gyula

l. Déry 1927

nőtlen

0

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

Rudnay Gyula

ivad

Kanyfőisk.

UNTNEY HILL. CANNON STREET, LONDON, E. C. 4.

ZENGERS
LIMITED

GENERAL AGENCY FOR HUNGARY

DEÁK SÁNDOR

SPORTING GUTS WHOLESALE BUSINES

BUDAPEST, IX., RÁDAY-UTCA 59.

TELEFON: 87-3-89.

Rudnay Gyula

Irod

Rudnay Gyula milánói kiállítása.

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. II. 47–49

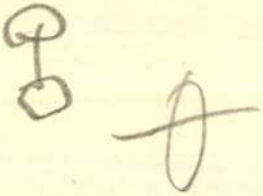

T. 8361.

ılja el kiemelkedő templomával, mely
ál két lovas alak mutat és a melyen
ra gátat alkalmaztak; a középtérben
a háttérbeli hegyek mögül pedig bal-
. Felirata:

St. Anna Kapelle in Ungarn.

4 cm.

81-903
-903-5.

Rudnay Gyula

Velence. Galleria d'Arte Moderna.

Hegyvidék c. képe

Az 1924-és velencei biennalén vnegvette a római képtár.

Magyar Művészet

1925. [redacted] 52. l.

Angyali üdvözlet
Lakodalmi menet
Tizenkét rézkarc
Három rézkarc

Velence. Galleria d'Arte Moderna.

u. o. 1925. 52. l.

[illegible]

Rudnay Gyula

Koll. Ziäll. Ernst Museum

Müvészet 1918. 66. l. 67. l.

Rudnay Gyula

[illegible]

[illegible]

Nagyújmagy

67–69. l.

0

Rudnay Gyula

l.

Szépművészet

1941. 115. l.

Szarek képpel

és képpel

Nagy Z.

A tifi képtár

uj tiszt.

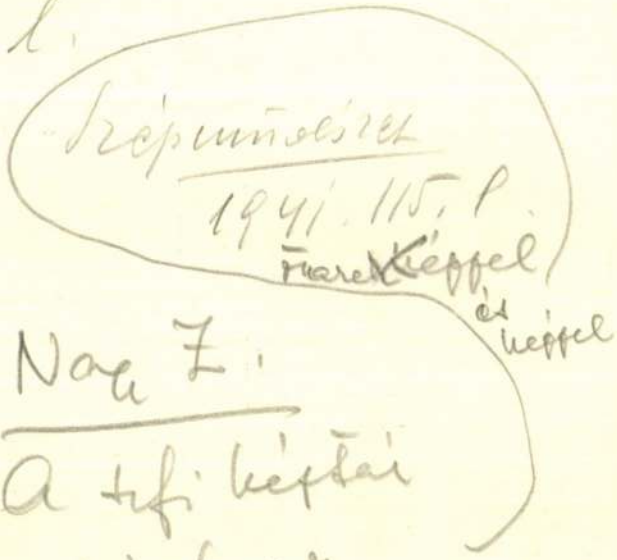

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Rudnay Gyula

Éneklő fiú c.
képe repr.

Pásztortűz 1931.
ápr. 5.

KATONAI ÉS POLGÁRI SZABOSAGA
ARANY ÉRDEMKERESZTTEL KITÜNTETVE

BUDAPEST, V. EÖTVÖS-TÉR 2. SZ.

DUNAPALOTÁVAL SZEMBEN.

Nagyságos

ifj. Szentiványi Gyula

urnak

16

Budapest.

Budafoki - ut 10./c. IV.1,

Rudnay Gyula

wód

Paulay Ersi: A magyar művészet sikere a Biennalen.
Pesti Hírlap. 1942
júl. 28.

Pásztor József

P. János Univerzitet

MIII 1927

208, 212-13. l.

Rudnay Gyula

koll. kiáll Tamás Galéria

vód

Ujság. 1934. máj. 27.

(e. a.: Két kiállítás.)

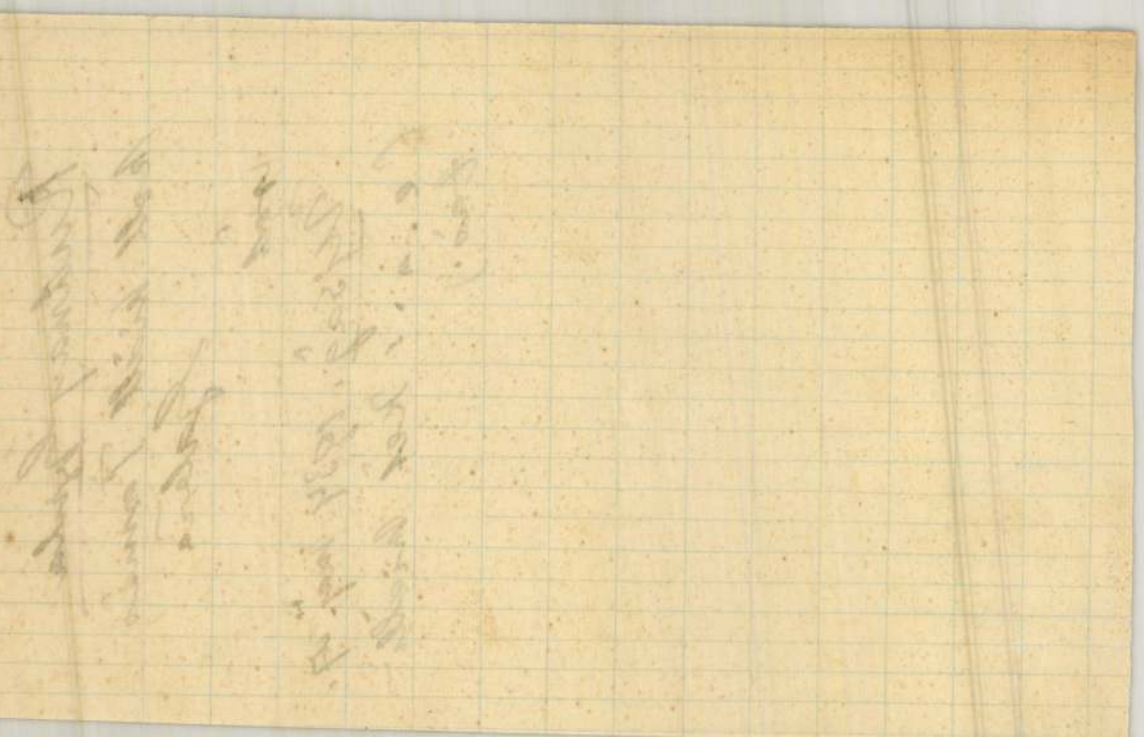

Nikolszky G. Pécsi kiállítások. kézirat (1948)

Rudnay Gyula

a képzőművészeti főiskola növendékeivel 1922 nyarán Pécsett. A pécsi művésztelepen több rézkarcot készített. Levelezése Nikolszky Gerával, az utóbbi birtokában.

Nikpkiáll.

A pécsi művésztelep növendékeinek kiállítása Pécsett 1922. szept.

KÖNYV- ÉS ZENEM
ÜZLET: BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 10. KIADÓ
TELEFON: 187-255.
POSTATAKARÉKPÉ

Terhelés 2260

Műemlékek Orsz. Bizottsága.

Budapest.

KELET	DRB	MEGNE
	1.	M.Aubert:L'archite en France forg

Rudnay Gyula

iród

8 Órai Újság

1928 ápr. 14.

(A Rudnay-
gobelint
nem viszik
ki a római
nemzet-
közi ki-
állitásra.)

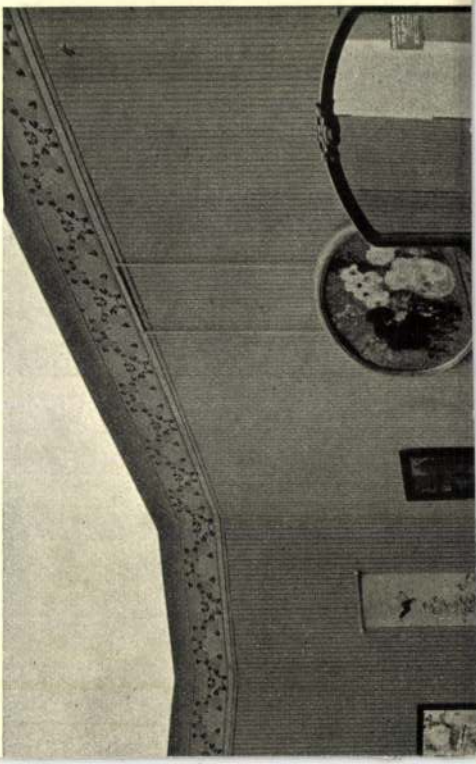

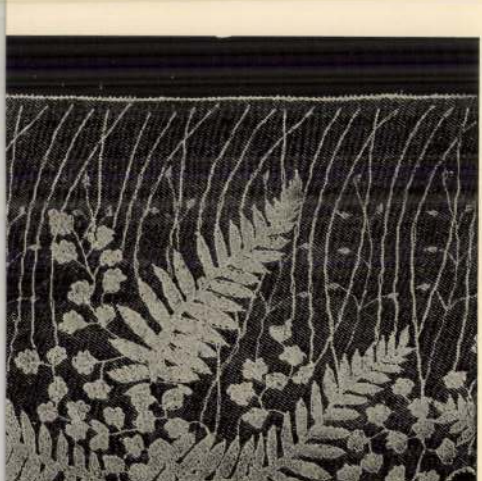

ce.

Rudnay Gyula

Grosslán Z.

l. A [illegible] Barátai [illegible] 15 [illegible]

Szépmüvèszet

1943.193.l.

Zsoros is!

szőke női hajjal, harapófogóval, melynek egyik szá
vérző emberi szívben végződik és madárdallal, de a
nem hiszem, hogy a festő, ha mindezeket szépen elren
dezi a vásznán, ugyanazt a hangot üsse meg a néz
lelkében, mint ami megszólalt benne, midőn újfaj
és igen szövevényes látomásai körülvették. A szűrre
lizmus első eredményei negatív eredmények. Körü
belül úgy szólnak, hogy a világ, mely körülvesz ber
nünket, nem az a szép, jó és rendes világ, mely
eddig képzeltünk. Újfajta mitológikus szörnyek éledne
meg kombinációkban, hangulatokban, egyszerű tá
gyakban és életfunkciókban, s ezek a szörnyek eze
szerte veszedelmesebbek a régi sárkányoknál és baz
liszkuszoknál, mert bennünk vannak a külvilágg
egyetemben, lihegő, fáradt szívünk fölé préselv
A lélek pokoli mélységeinek feltárulására szédeleg
kezdtünk, azóta rosszízű szájjal, révedezve botork
lunk. Giorgione Vénuszát vagy a Bovarynét rajzána
páratlan tisztasága és egyszerűsége miatt gyanakodv
nézzük. A mi fajtánk, ember volt, ki ezeket megalkotta

Az újabb művészeti mozgalmak között már vo
egy, a puritanizmus, mely negatívumokkal indul
igaz, hogy nem is jutott azoknál tovább. Úgy tűnik
a zsűrrealizmus nem fog megakadni a kezdet nehézsé
gein, bár ezen a területen minden apró lépés megtétel
végtelen fáradsággal jár. A probléma azonban a leve
gőben lóg, addig nem lehet tovább menni, míg me
nem oldották.

Ezek a nehézségek együtt járnak a műfajok erjedé
sével, ami azonban nem pusztán a problémák mia

Rudnay Gyula

Bolond Istók, vígjáték
négy r.

Nyugat
1930. jún. 1.

Rudnay Gyula

ivód

Nikolszky Géza:

A Pécsi Művész-
selep kopkiállítása.

Pécsi Lapok

1922. szept. 3.

Rudnay Gyula

röl

Nieuwe Rotterdamsche Courant

1921. ápr. 27. és

maj. 2.

név olyan csengésűvé, hogy, mint az 1466-iki (38.) Huszárcimer és nemesítő oklevél bizonyítja, már nemes ember is viselheti. A török előnyomulásával a magyar elem nagy része is földönfutóvá vált; hogy ellenállhasson, kénytelen volt felölteni a törökös huszárfegyverzetet. Hiszen a huszár külsejében eredetileg nem egyéb, mint a hűbéres török lovaskatona, a spáhi mása. (39.) A rác bevándorlás Mohács után elapadt. A megritkult sorokat ezentúl színmagyar elemek töltötték ki s ez a magyarrá vált huszárság volt, illetve lett az a konokul kitartó bástya, melyről a fanatikus támadók hulláma mindannyiszor visszaloccsant. Mikor Mátyás királyról emlékezünk (40.), tudnunk kell, hogy a végek vitézeinek hősies harcában és szervezetében az ő hagyatéka él. Szerény emléke egy ragyogó és sokkal nagyobbra hivatott korszaknak, de ha egyébre nem, a jövő megmentésére foganatosnak bizonyult. Már pedig a XVI. századnak nem lehetett egyéb problémája, mint a jövő puszta biztosítása. Ki kell továbbá emelnünk azt is, hogy ez a jövő ugyanabban a magyar-osztrák-cseh államszövetségben valósult meg, melynek össze-

Rudnay Gyula

cród
z

Népoktatási hemle

~~[illegible]~~ 1935. ápr.-szept. sz.

(Festők, szobrászok a
művészi hivatásról.)

Rudnay Gyula

U. 4283.

Hortobágyi
menes c. Könyvt
repr.

Nemzeti Ujság
képes mell.
1927. jan. 30.

A Miniszterelnökségről

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest
IX. Horváth Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Rudnay Gyula

Rudnay képek vannak a szé-
kesfehérvári Jól gyűjtemény ben.

K. Kovalovszky Márta: Fehérvári gyűjtemények.
Művészet, 1978. október. 12. lap.

Rudnay Gyula, festőművész

A Szegeden élő Lucs-házaspár felszáz értékes festményből álló gyűjteményét felajánlotta a Móra Ferenc Múzeumnak. — E gyűjteményhez tartozik a művész „Lovasjáték" — „Bocskay fejedelem sátrában" c. művei. (említve).

Szelesi Zoltán: Lucs-gyűjtemény a múzeumban.

Délmagyarország, 1972. jul. 16.

Rudnay Gyula, festőművész

Megnyílt a Somogyi Képtárban a „Somogy festészeti hagyományai" c. kiállítás, melyen a művész művei szerepelnek: lovasokról, menekülő kurucokról, sokác menyecskékről a képek témái. (említve)

Lengyel András: Keresztmetszet egy évszázadról.
Somogyi Néplap, 1948. júl. 16.

Rudnay Gyula, festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában az idén új sorozatot indítottak. Egy-egy neves művész meghatározott érfordulója alkalmából emlékkiállítást rendeznek. Nincs ünnepi megnyitó, egy rövid folyósószakaszon láthatók a szerény kiállítások. A címe: „Tisztelet..." E sorozat keretében eddig a művészt szólít fel a cím.

Csorba Mária: „Tisztelet Than Mórnak".

Pesti Műsor, 1948. jún. 7.

Rudnay Gyula, festőművész

Az Országház Gobelin-termében látható a művész nagyméretű gobelinje, amely a pusztaszeri országgyűlést ábrázolja. (említve.)

Soltész István: Duna-parti szépség, Duna-parti felelősség. Ország-Világ, 1978. aug. 16. 16-17old.

Rudnay Gyula. Festőművész.

id. Éber Sándor 1944-ben halt meg.
Rudnay Gyula búcsúztatta őt a sírjánál.

V. M.: Ezen évre született id. Éber Sándor.
Petőfi Népe, 1948. jan. 11.

Rudnay Gyula, kstő

l. Tornyai János

Dömötör J.: A Vásárhelyi Őrsi Tárlat 1263-1266

Élet és Tudomány, Bp. 1978. okt. 6. XXXIII/40

Rudnay Gyula, festőművész

Szalay Ferenc főiskolás korában kapta a Mosonmagyaróvárról jövő első üzeneteket. Tornyai, Rudnay, Endre Béla és mások. Rajtuk érezte azt a levegőt és tájat, ami után vágyakozott.

Tóth Béla: Műtermlátogatás Szalay Ferencnél.
Tiszatáj, 1948. ápr. 4.

RUDNAY JÁNOS

emlitve mint Choma Józef mestere

P-Szabó Ernő:C.J. emlékkiállitása.Nemzeti Galéria

UJ TÜKÖR 1980./XVII/12.sz.3.o.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula növendéke volt a Főiskolán Barcsay Jenő.

Brestyánszky Ilona: Barcsay Jenő.
Nők Lapja, 1978. jelmus 24-14. lap.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Erdérzete" o.v. 49,5 x 62

s. l. j. Rudnay Védett

1. ár 15000 ft

BÁV 41.Képaukció Buadpest 1976.december

Rudnay Gyula

Zürcher Volkszeitung.

1924. jun. 7.

(Kunstsalon Wolfsberg.)

Rudnay Gyula

gobelinje az elnöki
kis fogadóban

Zamb(orský L.) 1935

Verető az
Corsiny hára
épületében. 1935

G. l.

Készült a szikesfövi
gobelinszövőműhely-
ben Korády György
vezetése alatt.

Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono : 185-618

534 Petrás István számlája jun. 20.

541 VI.24 Tolben kinémolásár

551 Barabás (Burger) ~~ochitóla~~ reflektor

560 IAFA 6x6

" Leica

569 Jungh (Seriograph)

572 Barabás (nagyítóhoz.

584 Barabás vis reflektor

586 Táncos (13x18 cm-es) nagyító

502 Ács Finghipsdolor

6. Csatlási

Rudnay Gyula

Koronázási jelenet c. képe

Árverési Csarnok
51. aukc.
repr.

Pesti Napló képes
mell. 1929. dec. 8.

U. 2828

15/1943 cm.

Dr. Genthon Istvánt a r

a Nm. Vallás-és Közoktatásügyi

letével a Müemlékek Országos I

1935-től 1940.-ig a Bizottságn

ezt a munkakört látja el. Dr.

ségének eleget tett 1940 II.1-

jesitett ~~latát csatoltan azzal terjeszt~~

részére

ter Ur 1943 március 1.-ig ment

Tekintettel arra, hogy

augusztus 15.-én ~~xxxx~~ rendelte

ban az előirt határidőig ment

Mentesitési javaslatát azzal t

Rudnay Gyula

Toborzó c. képe
(a debreceni egyetem
tulajdona) kiállítva
az Ernst-Museumban

repr.

Pesti Napló képes
mell. 1929. márc. 3

Képek

U. 2819.

Rudnay Gyula

ivod

M. kiův. lesikon

1938

E.

Nemesvári 117. l

Palóc fejfi c.

képe repr.

Löwenjagd. Relief auf einer Langseite (westlich

Pentelischer Marmor. Farbig bemalt. Länge 315 Centim., Breite 165 Centim., Höh

Rudnay Gyula

Falusi templom,
repr.

Pesti Napló, A 80 évi
ajándék albuma, —
1850–1930

43. l. kép

PRINTED IN ENGLAND

Peterdi Andor: Rudnay

8°, 1K, 63L, Budapest, 1931.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula

vrod
s
Petermagyarův
Verecke V. 102-l.
(Keppel)
111. l.

BAJMOK

BAJMOK
42 VI. -6.21.
C

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Bathyanyi-utca 12. III. 2.

Rudnay Gyula

vrod

Péter II

166, 167. l.

168. l. képpel

A m. mův. tört.

1930

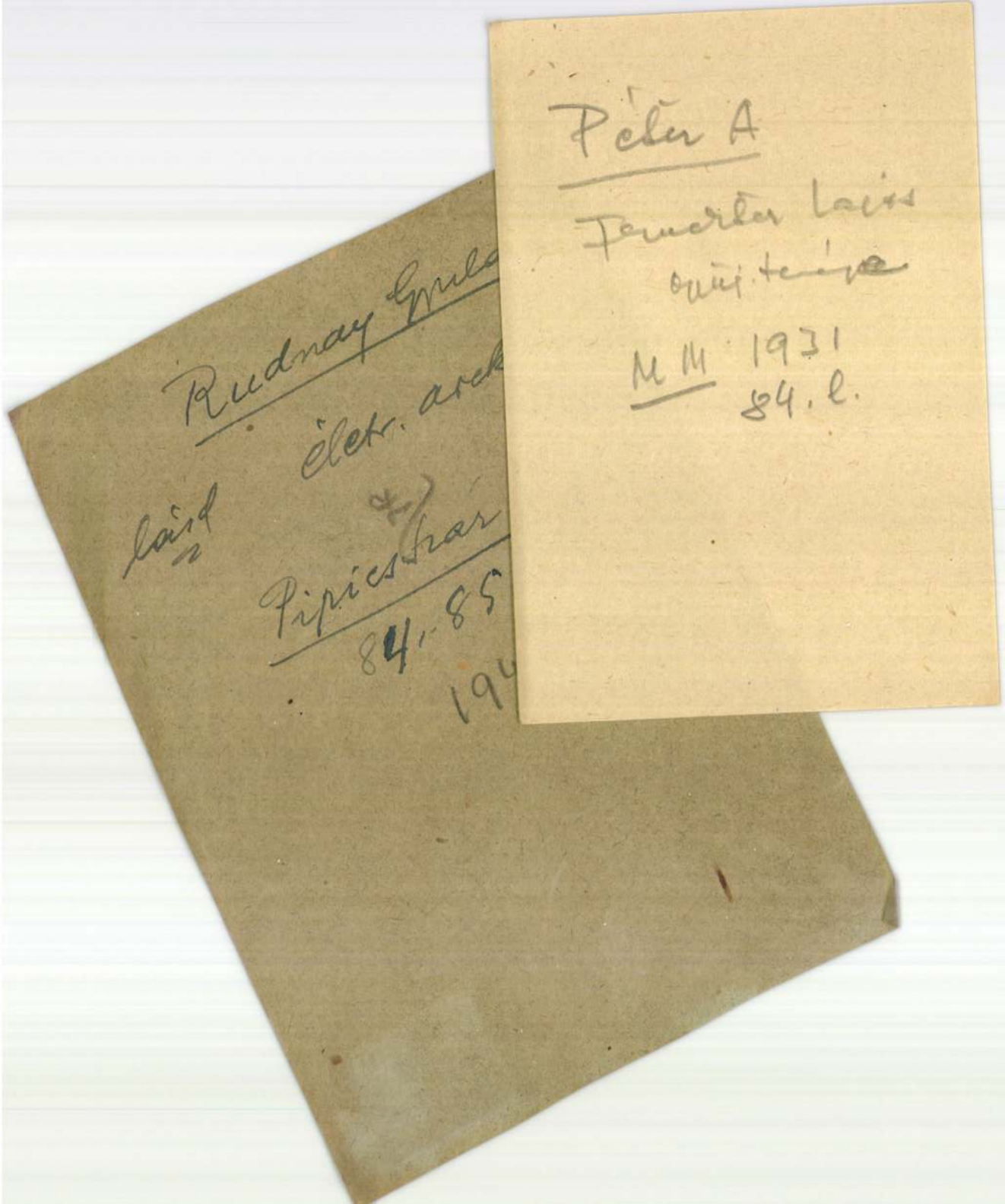

Rudnay Gyula

lásd élet. arck

Pipicstrar

84.-85

194

Péter A

Fenerter Lajos

[illegible]

M M 1931

84. l.

FRIEDMANN JÓNÁS
könyvnyomdája, könyv-, papír, irodai
és iskolai szerek kereskedése
SZEGHALOM
r.
nyomtatv.
EUROPA
film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.
Budapest, V.,
Visegrádi-utca 36.
SZEGHALOM
1942 DEC. -9
3f

Rudnay Gyula

vrod

Pogfestfors

40, 120, l.

Képpel.

Pöz

A m. festészet

forradalmárai

Ars Mundi. X.

(1947)

F

~~88~~

30

30

~~91~~

Rudnay Gyula

l.

Pog Wien 1948

27 l.

Pogány, E. G.

100 Jahre ung. bil-
dende Kunst

Wien (1948)

hiteléül:

Rudnay Gyula

Milano. Galleria d'Ate Moderna.

Liget c. Lejle (1930.)

1851. n. in.

Tanyaudvár, 1852. n.

Poglayen-Neuwall, Stefano:

Itinerario per i turisti ungheresi - Roma 1942.

34. l.

38

Milano

f. hó 18-án 57.306 sz. a
tatta alulirt hivat
nál végzett helyre
hónaphan lesendő m
pakközegét hízza m
Tekintettel arra,
a vonatkozó felülv
felülvizsgálat meg ne
kintetes Bizottságot, hog
mielőbb megküldeni
alulirt hivatal 1903 ám
vizsgálat felsőbb elbir
Delemügyi Minister a
nevezett Minister
Zilah 1904. áug

Rudnay Gyula

Pica, Vittorio:
Mostra individuale del pittore Gyula Rudnay. 16-r 8 kép, 43 l. Milano 1925.

Gerst (1796)

Rudnay Gyula

wód

Petrovics M Mesterminach

XIII, XIV. E

113. l.

76. 77. t.

Rudnay Gyula

vád

Petr Művelőd

V. 530. l.

533. l.

Petrovics E

A modern festészet

hiatalulása

M. Művelődésben

V. K.

Felirás 1776-ból való érüst helyben

V. 160.

Rudnay Gyula

vřed

Petr Samtida

Konst i 30. l.

Ungern. 114, 115. l.

Malmö, Néperrel

1934

Rudnay Gyula

l.

Rabhaladó (inrosdy)

204, 205 l.

haarmajor
a mj. festésben.

Sz. M. 1950

~~[illegible]~~ (?)

FELVETTE	LEMEZSZÁM

Rudnay Gyula

Vizhordó c. Egyé
repr.

Vas. Lip. 1917. 741 l.

13. P. J. C. Gabriel.

(Sz. Amsterdamban 1828. julius 5-én.)

Reggeli harmat.

Az előtérben, balra a fák között, több ház képez csoportot, jobbra pedig viz terül el, a melyen kacsák uszkálnak, a melyek közül több felrepült. A házak előtt zsilip van; a parton halász áll, ki leszoritva tartja elmerült tapogatóját, a zsilipen innen bárka kötött ki, a melyben tüzet rakták s a melytől nem messze asszony megy a házak felé. Feje felett kissé hátrább egy-egy lúd repül. A háttér sik vidék, hol a két szélmalom közti téren, a város épületei közül, a templom tornya bontakozik ki. A reggeli világitású égbolt derült. Jelzése alól jobbra: »*Gabriel f.*«

Vászon, méretei 90 : 151 cm.

1883: V. 266. — 1884: V. 186. — 1885: V. 186. — 1886: V. 186. — 1887: V. 186. — 1888: V. 186. — 1889: V. 209. — 1890: V. 209. — 1891: IV. 184. — 1892: IV. 184. — 1893: IV. 226. — 1894: IV. 13. — 1895: IV. 13. — 1896:

Rudnay Gyula

l.

Szépmüvèszet

1944. 9/. l.

Ybl E:

93. l. hejjel

A mai m. festészet és szobrászat svájci kiállítása

~~hejjel~~

T WASMUTH

AG, ARCHITEKTURBUCHHANDLUNG
UNSTANSTALTEN A.-G.

ZAHLSTELLEN FÜR:

Deutschland: Deutsche Bank (Conto-Centrale in Berlin)
Oesterreich: Wien: k. k. Postsparkasse, Clearing-Conto 804 582
Ungarn: Budapest: K. ung. Postsparkasse, Clearing-Conto 3437.

ion zur Erhaltung d. Baudenk-
Ungarns
hekar Dr. L. Ebel, Budapest,

DEBET.

len 30. November 1906

Malereien,		
Lieferung 1, nett:	Mk:	18 –
mente der		
Zeit, 7 M. "	"	90 –
	Mk	108 –

n, Wand & Decken Male-
lieferte Ihnen bereits

Rudnay Gyula

wód
2

Jbl Svaje 1944

Die ung Malerei u.
Plastik im 19. u. 20.
Jahrh.

Der kleine Bund

Liter. Beilage des Bund
Bern, 1944 feb 6.

Rudnay Gyula

vód

Ibl Ervin: Fali-
szönyeg és nem-
zeti gondolat.
Abogyan a kriti-
kus nézi Rud-
nay alkotását.
Budapesti Hír-
lap. 1928.
márc. 22.

Rudnay Gyula

zvod

Jblképrőm

324. l.

334. l.

A képrm-ek mo-n

Mikics Gy: Magyarok

a kulturáért

1929

81/1946

Vezetésem alatt álló
évi rovatos naplószámadását ti
Tekintettel a nehéz
és a felhasználási lehetőségek
gén mutatkozó pénzma adványt á
adásoknak jogcime, amelyeknek f
gál még az 1945.évben gyökerez

~~L. K. jelzés rézmetszeten~~ II. 213.

Rudnay Gyula

vód

Hlutolsó

57. l. kép

Az utolsó filtrával
mennyiste

1926

Érkezett: február 14.

119/1907 szám.

ast hittem, hogy ő belenyugodott. Tegnap ast mondta, hogy nem. s kéri a tárgyalást. Jó lesz a helyszíni szemle alapján tárgyalni az

ügyet

Rudnay Gyula

wied

Ibl Ervin -

Képző mű ecsek.
Bpesti Szemle

1925/299.
szept. 300 l.

577 r

Gr. grajz pnás.

~~3616 Lotz Károly:~~

Bacchans és Bacchans

Körülöl az ülve ábrázolt ~~Maenad,~~ Bacchans
a kinek kinyujtott báljában borral
pamlagon hátrafordul-san heverő Bacchans felé fordul
Ámor ~~alakja~~ tünik föl. ~~Mindkettejü~~
tőket a deréktól fogva lepel takar
jobbról pedig szőlő látszik.

Szines ecsetrajz, méretei 1
Vétetett az 1905: III. 7-ik
(213-905)

1905

Rudnay Gyula

U. 4223

ivód

Vázsonyi Endre:

Faji tünet-e a nemzeti jelleg a művészetben, vagy a környezet hatása? Ujság, 1926. máj. 1. R. képmása Dabis Rózsitól.

EGYETEMI

KÖNYVE

BUDAPEST IV, KOSSUTH LAJOS-U

MEGTEKINTÉSI

SZÁMLA

Mellékelten van szerencsénk az alább felsorolt könyveket szíves megtekintésre megküldeni. Kérjük, hogy a könyveket legkésőbb 6 napon belül hozzánk visszajuttatni szíveskedjék, mert ezen idő letelte után a küldemény értékével b. számláját megterheljük. Telefonfölszólitásra a könyveket készséggel visszahozatjuk.

Menynyiség	Felszólalásokat 14 napon belül és csak jelen számla bekü veszünk figyelembe.
1	Panorama des Arts fr 9.
1	Die Fresken des Michelangelo sfr
1	Italienische Wandmalerei fr

Rudnay Gyula

Világ.

1949. febr. 4.

RUDNAY GYULA festőművészt, a bajai művésztelep alapítóját és vezetőjét, hetvenedik születésnapja alkalmából Baja városa ünnepség keretében köszönti. A február 6-i ünnepségen nyújtják át Rudnay Gyulának azt az emlékérmet, amelyet Baja város erre az alkalomra veretett. Ugyanaznap nyílik meg a bajai Rudnay művésztelep kiállítása, melyen Antal Jánosné mondja megnyitó beszédet.

Sorozatainkat illető tanácsait és megjegyzéseit előre is köszönjük.

Az

OFFICINA KIADÓVÁLLALATNAK

BUDAPEST, VI.
Nagymező-u. 26.

Ha ez a kiadványunk érdekelte,

reméljük, hogy további kiadványaink is érdekelni fogják. Kérjük, írja meg címét és ismerőseinek címét ezen a levelezőlapon és örömmel fogjuk a jövőben is új kiadványaink ismertetését megküldeni. — Az Officina-könyvek minden könyvkereskedésben kaphatók.

SZAKASITS ARPAD köztársasági etnök meleghangú levelében üdvözölte Rudnay Gyula festőművészt 70. születésnapja alkalmából. Ugyanekkor 3000 forintot küldött a mester által lélesített és vezetett bajai művésztelep céljaira.

Rudnay Gyula

Kilág 1949 jan. 30.

Rudnay Gyula

„Bombos táj" o.v. 12x18 cm
J. l. b. Rudnay
Vételi ár: 4000 Ft

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

Rudnay Gyula

„Bábonyi tány" o.v. 25/35 cm
J. l. b.: Rudnay
riziáltár ár: 1000 f.

„Templomtér lovarollal" o.v. 35/70 cm
J. l. b. Rudnay (Restauráltár)

BÁV 49. Képaukció Budapest, 1979. szeptember

Rudnay Gyula

„Kompozíció" o.v. 87 x 60 cm

J. l. Rudnay Kikiáltási ár: 20000 ft.

„Virágrendelet" o.v. 50 x 70 cm

J. j.: Rudnay Gy. 1970

Kikiáltási ár: 20000 ft.

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

Rudnay Gyula

Nyaraszdrént hatóm mesteriskolája volt. 1926-ban szegedre látogatott, s 22 növendékével látrehozta a szegedi művésztelepet.

Sz. Z: Kis szegedi művészettörténet

Tiszatáj 1968 IV. n. kátó bánító

Rudnay Gyula

Endre Bélával, Pásztor Jánossal és Kallós Edével alapította meg a Művészek Majolika Agyagtelepét.

Élet és tudomány 1966. máj. 27.

Rudnay Gyula

A vén kanász c.
kepe repr.

Vas. Ujs. 1916. 745. 1

Déva I. 5.

Érkezett 1904 október 19

789/904 (Budapest 1904 október 14 – 616 sz. a.)

A muzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa beküldi julius-szeptember havi ügyiratainak jegyzékét (Tudomásul szolgál 1904 X/19)

Rudnay Gyula

Egyék már! c. rajza
repr. Vas. Ujs

1911. 229. l.

ÁRSULAT

ST

RSULAT

KÖNYVNYOMDA.

Rudnay Gyula

részt vett a Magyar
Rézkarcolóművészek
Egyesületének Zürichi
kiállításán.

Ungarische Graphik

Zürich 1924.

15. l.

16. l.

Keppel-

1383-ban festett. Érdemes megemlíteni, h
Szent László-freskókat, melyeken bővebb
nagyon gyönge előadásban a székelyföld
valószínűleg még Aquila János előtt a száz

1392-ben Mártonhelyen találjuk Aq
álló apostolokat, női szenteket, Szent Gyö
halmon, imára kulcsolt kézzel önarcképét
Aquila. Fejét csúcsos zöld süveg fedi, testh
és sarkatlan hegyesorrú félcipőt visel, m
ismert és hazánkban meghonosodott olas
kard csüng le, lábai előtt művész címer:

Aquila János, illetve szülei talán Na
Ausztriába, hiszen említettük, hogy a király
valamint azt is, hogy a hadjáratok kiindu
Jánosunk névadó városa volt. Mesterünk
Felső-Olaszország felé mutat, melynek e
Idegen származása ellenére falképeinek sz
udvari művészet lovagi szellemével, mint ah
divó és magyarrá vált elemekből áll. Az
nemcsak a mártonhelyi Szent György-fres
Simone Martini-freskóra megy vissza, han
főszereplője inkább Nagy Lajos udvarának
kelhető a lovagi szellem hatása Velemére
és Szent Miklós alakja. Ez utóbbit konv
festette meg, mint korabeli ruhában Szen
Önarcképein feltűntetn

Rudnay Gyula

Cód
-z
Y.)
Vallógyűr 1943.

Ismertetése és tájé-
koztatója
Győr 1930

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rudnay Gyula

vid

Varga Nándor Sajos

A rézkare. Bpest,

1935. 130. l.

Rudnay Gyula

vod

Varga Nándor Lajos:

Adalékok a magyar művészi grafikához. Rézkarcolók. 1900–1936. Budapest, 1937. 291–292 l.

Rudnay Gyula

1947. nevéről mű-
vesztelep létesült
Bajan

irod.
s
Városok Lapja
1947. máj. nám

Pontos címe: Rudnay
Képzőművészeti
Szabadakadémia.

Római mécses VIII. 186.

dönteni, a tanácsadó testül
során FL 4, Salgó 3 szavaza

A jutalmazottaknak jel
ről, ezt a jegyzőkönyv szer
Tersánszky Józsi Jenő telje
könyv mellett, szövegét ld.

Ugyanekkor Thienemann
amit Petrovics Elek, Réti I
gatott. 193o. XII.2-án Schö
Tersánszky évdijának meghos
ülésen azonban FL neve már
Ld. még 715., 719-72o., 726-

6. A levél nem ismeretes.

RUDNAY GYULA

Új művészet

2003/OKT

20.0

Rudnay Gyula

Dupré, Jules (?).

138. ERDEI TÁJ (Waldlandscha
Vászon (Leinwand). 40×56

Durand, Charles, XIX. sz. (Jh.).

139. KOSARAS LEÁNY (Mädch
Fa (Holz). 55×38 cm.

Durmer, Franz Valentin, (1766—18

140. VENUS és (und) AMOR.
Rézmetszet pontozó modorb

Dürer Albert (Albrecht), (1471—1

141. „ECCE HOMO".
Fametszet (Holzschnitt). 39×

Earlom, Richard, (174—1822).

142. HÁROM TÁJKÉP (Drei Lar
3 drb rézkarc (3 Radierunge

Eeckhout, Gerbrandt van den, (162

143. CIMON ÉS (UND) IPHIGEI
Jelezve (Bez.): G. v. d. Eeck
Vászond (Leinwand). 93,5×1

Eisenhut Ferenc (Franz), (1857—19

144. ÁMOR RÓZSÁKKAL (Amor

III. Jahrhundert.)

óvázlat. (Madonna mit Engelchor, Dekorations-

likt B . . . ner invenit deli 1741.

1·5×51 cm.

teren Mannes). Jelezve (Bezeichnet): Demiani p.

(Bezeichnet): Demiani 1792.

Bezeichnet): K. Déri, 1894.

28 cm.

LHEZ (Studie zu einer Kreuzabnahme). Jelezve

~~Batthyány Gyula gr~~

Rudnay Gyula

tovább Sidló Ferenc

2

Szüle Péter

U. 3756

cród

2

Tolnai Világlapja

1931. dec 16. (Életem legszebb álma.)

2904

17. P. Joris:

(Sz. Romában 1843.)

A kertben.

Elől a virágok a

és ~~[illegible]~~ a mun kába

előtte álló fiatal em

~~[illegible]~~ s lábait kere

~~[illegible]~~ két leány ~~[illegible]~~ tibeli

de mindketten mi

rózsát tűiött, rajtos

szinű. A leberetvál

siela selyem öve) piros,

és térdalatti bojtos zsinórk

meg kék fokmya v vi

fokmya. Jelzése alól

Fa, méret

~~Vetetett 18~~

~~M. kert. 4~~

~~Ly. 324.~~

~~IV: 17.~~

Lkezeivel

Mellette a tabouretten különféle szinű kelmék hevernek.

A hátterben (feherre mehelt hai koti le figyelmünket.

IV: 188.

Rudnay Gyula

rod
2

Tidens Tegn. (Oslo)
1929. jan. 9.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Rudnay Gyula

Thieme Becker

XXIX. 158. l

(Lyka)

;ára	"	a ktári javból	1500	"
	"	a ktári javból	800	"
	"	a rtári javból	1500	"
		a nri "	1200	"
		összesen	2700	"
;vtára	"	a ktári javból	1800	"
örl.és				
	"	a ktári javból	200	"
	"	a rtári javból	200	"
		a nri "	100	"
		a tri "	200	"
		összesen	500	"

Rudnay Gyula

U. 4075

ivód

The Studio

(London) 1925

máj. Képekkel.

Rákóczi-felkelés V. 289

Rudnay Gyula

Tájkép cigánysátrakkal
c. olajf. repr.

Tél a műveszetben
(Brest, 1940)

Rudnay Gula

ród

Társadalmunk. (Bpest).
1935 jun. 28.

Rudnay Gyula

szód

Szokolay

Szokolay Béle

A nagybányai műv. telep

Erdélyi Tudom. Füzetek 5.

Cluj-kvár 1926

(51.)

Rudnay Gyula

rząd

Szinház. 1947

márc. 5. (A festő két arca, önarckeppel.)

IV. Mahomed:

Mellig, kissé j
félholddal a végén.
csiny s szakála lebe
Kátpalástot visel. A
kép alatt két sorba

MAHOMET
IMP. D: IN.
s a felső jobb sarok

Rézmetszet,

Lth

Rudnay Gyula

Táncolok c. vízf.

Repr.

Szépmüvèszet

1943. 232 l

utan

kép

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Rudnay Gyula

l.

Szépmüvèszet

1943.233.l.

2

I.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Rudnay Gyula

l.

Szépmüvèszet

1944. 141. l.
142. l.
143

A svájci sajtó
a m. kiáll-ról

BUDAPEST
47 XII 13 23

Rudnay Gyula

kolozsvári

A VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás alkalmával az állami nagy aranyérem és egyéb díjak odaítélése is megtörtént. Az állami aranyérem odaítélésének javaslattételére, továbbá a Budapest székesfőváros aranyérmének és a Mátyás király-díjnak odaítélésére felkért bizottság, élén Tasnádi Nagy András-sal, Kolozsvárott tartott együttes ülésén az állami nagy arany-éremmel való kitüntetésre Rudnay Gyula festőművészt, az Országos Képzőművészeti Főiskola tanárát hozta javaslatba a kiállításon szereplő művei és eddigi kiváló művészi mun-kássága alapján.

Szépművészet

1942. 147. l.

Rudnay Gyula

1.

Szépmüvészet
1944. 212. 1.

kép

— TOTKOMLOS

A KOLOZSVÁRI

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula bajai szabad-
iskolájában kezdte művé-
szete t a nulmányait Marti-
nek József festőművész.

-1: Tolna megye képzőművészei.
Művészet, 1980. augusztus - 15. lap.

Rudnay Gyula

Mózsi Szabó Istvánt mesterének Rudnay Gyulát kekintette

— i Tolna megye képzőművészei.
Művészet, 1980. augusztus - 15. lap.

Rudnay Gyula, festő

L. i Plohn József

6.

Kéhesdi Gyula: Az közkatonák halhatatlansága

Nirszabadság, Up. 1980 máj. 11

Rudnay Gyula

„Tájban ülő nő" vízfestmény 20x30 cm
J. l. j.: Rudnay Gy. Kiviáltási ár: 6000 ft.

„Bábonyi út" o.v. 50x70 cm J. l. j.: Rudnay Gy.
J. l. b.: Bábony 1970.
Kiviáltási ár: 22000 ft.

Bp.1982.május BÁV 57.Képaukció

Rudnay Gyula

müvészete az Alföldi tájhoz kötödik.

Magyar Hirlap 1981/1o/13/6

Kornidesz: Alkalom a számvetésre

Rudnay Gyula

Olgyai Viktor tanitványa volt a müvész, a MNG megrendezett Magyar grafika I. cimü tárlaton alkotáaival szerepelt.

Uj tükör 1979/25/3

P/Szabó: Magyar Grafika I

Rudnay Gyula (Pelsőc, 1878 - Bp. 1957)

„Arztalnál ülők" o.v. 56x70 cm J.l.j.: Rudnay
Védett. Kiliáttási ár: 25000 ft

„Táj szekérrel" vízfestmény 18x26 cm J.l.j.: Rudnay Gy.
Kiliáttási ár: 6000 ft.

DÁV 57.Képaukció Bp.1982.május

Rudnay Gyula

„Történelmi jelenet" o.v. 50×60 cm
J. l. j. Rudnay. Kiállítási ár: 18000 ft.

„Bibliai jelenet" o.v. 40×50 cm J. l. l. Rudnay
(Restaurált) Kiállítási ár: 35000 ft.

BÁV 55. Képaukció Bp. 1981. szeptember

Rudnay Gyula (Pelsőc, 1878 - Bp. 1957)

„Bábonyi táj lovassal" o. fa 43x50 cm
s. l. j.: Rudnay Kikiáltási ár: 15000 ft.

„Lovasok az úton" o.v. 40x50 cm s. l. j.: Rudnay
Kikiáltási ár: 14000 ft.

BÁV 55.Képaukció Bp.1981.szeptember

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Gyümölcsös" o.v. kartonra 35x50 cm
s.l. j. Rudnay Gy. (Sérülf) kiállítási ár: 15000 ft

—

„Templomba menők" o.v. 50x60 cm
s.l. j.: Rudnay kiállítási ár: 18000 ft.

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Palóc férfi" o. lantos 72 x 56,5 cm
J. l. G.: Rudnay 1916.
Kiállítási ár: 25000 ft

„Társaság a gabadban" o.v. 60,5 x 81. cm
J. l. j.: Rudnay Kiállítási ár: 35000 ft

BÁV 54. Képaukció Bp. 1981. május

Rudnay Gyula (1878 - 1957)

„Tájkép úttal" vízfestmény 13,5 x 19,5 cm
J. l. j. Rudnay Gy. Kiziáltási ár: 5000 ft.

—

„Echós yekerek" o.v. 43 x 53 cm J. l. j. Rudnay Gy.
(Sorult) Kiziáltási ár: 15000 ft.

—

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Rudnay Gyula, festő

L: Baresay Jenő

Harangozó Márta: Baresay-múzeum Szentendrén 2.

Esti Hirlap, Bp. 1978. ápr. 2.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula, az alföldiek
körül, értelmezte a legromantikusabban a magyar nemzeti művészetet.

Theisler Gyöngy: Találkozások
Művészet, 1978. december – 7. lap.

Rudnay Gyula

A múvész munkásságát, illetve festői termését másképpen méltatja Pogány Ö. Gábor, másképpen Bényi László és másképpen Nemeth Lajos.

Theisler György: Támpontok és hételyek
Müviszet, 1978. december – 7. lap.

Rudnay Gyula

- Gerő Gusztáv tanára a budapesti Főiskolán

- Említve Szinyei-Merse Pál, Rudnay Gyula, Aba-Novák Vilmos, Révész Imre

Szuchy M. Emil: Gerő Gusztáv művészetéről

Irodalmi Szemle 1976/8 · 765. old

Rudnay Gyula

Tornyai János „Bercsényi"-modellfotójához Rudnay Gyula öltötte magára a kuruc alvesér jelmezét.

Meunhárt László: Előkép – élőkép – pillanatkép. Művészet, 1978. december 10. lap.

Rudnay Gyula

"Arató asszony" c. Rudnay Gyula festménye,
"Beszélgetés" c. Nyilasy Sándor "
"Hunyorék udvara" c. Vidovszky Béla "
"Napkeleti bölcsek" c. Dudits Andor "
"Lenke" c. kép Bednár János "

Fenti képeket a Mücsarnok téli tárlatán mutatták be.
"A Lomnici csucs" c. kép Katona Nándor munkája, a Nemzeti Szalon őszi tárlatán szerepel.
Repr.-ók.

ÉLET, Bpp 1912. nov. 24. IV. évf. 46 47. sz.
" " " dec. 1. " " 48. sz.
1490, 1491, 1493, 1516, 1517, 1518. lap.

Rudnay Gyula festőművész

Kiss István, festőművész diákként csodálkozhatot rá a város festőjére, Tornyai Jánosra, aki Hódmezővásárhelyt afféle paraszt – Párizzsá álmodta. Korán találkozhatott a rokonszellemű Rudnay Gyulával.

Sobor Antal: Vásárhelytől Fehérvárig.
Fejér Megyei Hírlap, 1978. ápr. 23.

Rudnay Gyula

Méltatás.

Fejes Endre: Álmok és realitások.
Művészet, 1979. március – 2. lap.

Rudnay Gyula

Rudnay 1927-es művésztelepének résztvevői közül Franko Frigyes és Fürstös Zoltán még részesültek a vásárhelyi Őszi Tárlatokon.

Dömötör János: A vásárhelyi tárlatok...
(Művészet, 1978. december - 14. lap.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula tanítványa volt a budapesti Képzőmű-veszeti Főiskolán a 20-as évek elején Nagy Albert.

Kantor Lajos: Festő fehérben
Új Tükör, 1971. december 24-16. lap.

Rudnai Gyula

Az ÉLET számára készitett festményeket két müvész:

Rudnai Gyula: "A szent sirnál" c. képe siró öreg embereket és asszonyokat ábrázol.

Mérő Istvám: "Pieta" c. képe a holtan fekvő Krisztust ábrázolja.

Repr.-ók.

ÉLET, Bp. 191o. márc. 2o. II. évf. 12. sz. 369. és 373. lap.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula volt a mestere Jakub a János-nak.

Lóska Lajos. Bekés i művészet, 1978.
Művészet, 1978. július – 18. lap.

Rudnay Gyula

„Pombos táj" ceruzarajz 14x20 cm
J.l.b. Rudnay 1939.
Kiállítási ár: 3500 Ft.

„Folyóparti fák" Vízfestmény és tus 30x25 cm
J.l.j. Rudnay 909.
Kiállítási ár: 3500 Ft

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Rudnay Gyula

„Szegényember" o.v. 90x65 cm
J. l. l. b.: Rudnay 1920 Védett.
Kikiáltási ár: 75000 Ft

„Önarckép" o. lenon 47x38 cm Védett.
Kikiáltási ár: 10000 Ft

BÁV 47. képaukció Bp. 1978. december

Rudnay Gyula

„Bábonyi fasor" o.v. 30×40 cm

J. l. j.: Rudnay Kikiáltási ár: 8000 Ft

„Történelmi jelenet" o.v. 43×54 cm

J. l. j. Rudnay Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 47. Képaukció Bp. 1978. december

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Vándorszínészek" o.v. 60x80 cm

s.l.b. Rudnay Kikiáltási ár: 25000 ft

„Angyali üdvözlet" o.v. 39x32 cm

s.l.j.: Rudnay Kikiáltási ár: 8000 ft.

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Rudnay Gyula

„Templom előtt" o.v. 51x38,5 cm
J. l. b.: Rudnay Védett.
Kiáltási ár: 18000 ft

„Társasági jelenet" V. Jestmény 23x31 cm
J. l. rozépen. Rudnay Védett.
Kiáltási ár: 6000 ft

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Rudnay Gyula

„Házrésslet" o.v. 9x13 cm
J. l. j.: Rudnay Kiáltási ár: 3000 ft

„Szüreti tánc" Vízfestmény 20x23,5 cm
J. l. j. Rudnay Gy. Kiáltási ár: 5000 ft.

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Rudnay Gyula festőművész

Kurucz D. István négyévtizedes munkássága összekötő kapocs az alföldi iskola klasszikus mesterei, Tornyai J., Rudnay Gy., stb. és a mai középgeneráció – Szalay F., Németh József – festészete között.

Tandi Lajos: Műtermlátogatás Kurucz D. Istvánnál.
Tiszatáj, 1978. jún. 92. old.

Rudnay Gyula, testő

L: Tornyai János

Tomás E: Espesit - emlékkár Makón 15.

Népszabadság, Bp. 1979. febr. 4.

Rudnay Gyula

Rudnay kegyét elveszítette
Hincz Gyula absztrakt mun-
kái miatt.

Merei Ottó: Pályaherdés.
Művészet, 1979. március - 10. lap.

Rudnay Gyula

Miután Lyka Károly átalakította az Akadémiát és megszervezte az oktatás új menetét felkérte Rudnay tanárt segítségére célja elérésében.

Fejér Emő: Alkotók és realitások
Művészet, 1979. március – 2. lap.

Rudnay Gyula
születésének

A másik kiállítás *Rudnay Gyula* emlékét idézi, születésének 100. évfordulóján. A galéria kamara-emlékkiállítás sorozatában a Rippl-Rónai-tárlat után a XX. századi magyar festészet kiemelkedő egyéniségének emléke előtt tiszteleg.

Népszava, 1963. márc. 8.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Szeptemberben" o.v. 110x77 cm

J.l.j.: Rudnay 917. Losonc Vidéki.

Kikiáltási ár: 25000 Ft.

BÁV 46. Képaukció katalógus, Bp. 1978. szeptember

Rudnay Gyula

„Lovasok" vízfestmény 21,5x30 cm

J. l. j.: Rudnay Gy. 1946.

Kikiáltási ár: 5000 Ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Rudnay Gyula

„Iró Kisfiú" o.v. 28x24 cm

J. l. j.: Rudnay

Kiáltási ár: 8000 ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Rudnay Gyula

„Lovasok a füleki várnál"

o.v. 45x55 cm J.l.j.: Rudnay 1941.

(Restaurált)

Kikiáltási ár: 18000 ft

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Rudnay Gyula

„Lovasok a lúdon"

Vízfestmény 16 x 20,5 cm J. l. l.: Rudnay Gy.

Kikiáltási ár: 3500 Ft.

BÁV 46. Képaukció katalógus, Bp. 1978. szeptember

Rudnay Gyula, festő

Művészek, tervezők, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1880-1896 között

Rudnay Gyula, festészet, diszitőfestészet szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Rudnay Gyula, festő

Megnyílt a Maros menti művésztelep

Hétfőn Makón megnyílt a Maros menti művésztelep. A városi tanács meghívására budapesti, szentendrei, szolnoki és szegedi grafikusművészek érkeztek Makóra. Három hétig dolgoznak majd azon a környéken, ahol az 1920-as évek végén Rudnay Gyula és növendékei is több éven át vendégeskedtek. Makón készült műveikből kiállítást rendeznek majd a vendéglátó városban.

– Megnyílt a Maros menti művésztelep

Népszabadság, Bp. 1978. júl. 18.

7.

Rudnay Gyula, festőművész

Bényi László Rudnayról és Kosztáról írott monográfiáinak köszönhető, hogy az alföldi piktúváról ma mély és alapos képünk van.

Tasnádi Attila: Bényi László képei a Csók Galériában.
Népszava, 1948. jún. 2.

Rudnay Gyula

Scheiner Mihály festőművész
Elekfy Jenő és Rudnay Gyula
tanítványa volt.

Szikely András: A beskatulyázhatatlan.
Új Tükör, 1978. augusztus 27 – 27 lap.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula volt az egyik mestere Istokovits Kálmán-nak.

Pogány Ö. Gábor: Istókovits Kálmán 80 éves.
Új Tükör, 1978. szeptember 3-19. lap.

Rudnay Gyula, festőművész

Hódmezővásárhelyet Ady véltán nevezte „paraszt-Párisnak". – Tornyai, Rudnay, Endre Béla, Medgyessy Ferenc onnan indított szellemi mozgalmat, hogy megteremtse a művészi kifejezés népi nevezeti nyelvét.

Csizmadia Zoltán: Elkötelezett vásárhelyi.
Napló (Veszprém), 1948. ápr. 22.

Rudnay Gyula, festő

L.: Lotz K.

dr Boross M: Szántó György kiállításai 1083

Élet és Tudomány, Bp. 1980. aug. 22. XXXV/34

Rudnay Gyula festő

d: Simon Béla

Romány Ferenc: Simon Béla kiállítása 701-704
Jelenkor, Pécs, 1980. júl.-aug. XXIII/7-8.

Rudnay Gyula festő

L. Endre Béla

Lónyai Gyula: Művészetről, művészekről 89-91

Tiszatáj, hegedű, 1979. aug. XXXIII 10

Rudnay Gyula

"Borozás közben" c. festményét hozza a lap.
Repr.

"Mulató betyár" c. festményét " " "
Repr.

ÉLET, Bp. 1909. jan. 17. I. évf.
3. sz. 77. lap. " 31. " "
5. " 156. lap.

Rudnay Gyula

A lap bemutatja a müvész -"Régi jó idők" c.-
rajzát.
Repr.

ÉLET, Bp. márc. 21. I. évf. 12. sz. 373. lap.

Rudnay Gyula, festő

L: Reich Károly

— Napfáron a Képes Krónika. 8.

Esti Hirlap, 9n. 1979-nov. 14.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Falusi táj" o.v. 45x56 cm
J.l.j.: Rudnay Kikiáltási ár: 14000 Ft.

„Férfifej" o.v. 50x40 cm J.l.j.: Rudnay
Védett Kikiáltási ár: 12000 Ft.

BÁV 50. Képaukció katalógus, Budapest, 1979. december

Rudnay Gyula, festő.

L: csoultvány

Németh L: A csoultványok tulajdonított képekről 883–889

Jelenkor, Pécs, 1980. okt XXIII/10

RUDNAY GYULA

A művész szabadiskolájában kezdte tanulmányait Udvardy Erzsébet.

Heitler László: A hely szellemében.
MŰVÉSZET, 1980. február - 14.lap.

Rudnay Gyula festő

h.: Lánló Gyula

Demény János: Lánló Gyula kettős önarcképe 377–381

Jelenkor, Pécs, 1980. ápr. XXIII/4.

Rudnay Gyula

Kóthay Ernő tanarai a
Képzőművészeti Főiskolán Bencze László és Rudnay Gyula voltak.

– Komáromi megye képzőművészei.
Művészet, 1979. május – 40. lap.

Rudnay gyula, festő

L. Scheiner Mihály

P. hűs 7: A műrész kézjegye nyomában 7

Nirszabadság Br. 1979 aug. 8

Rudnay Gyula, festő

L: Barcsay Jenő

→ Barcsay Jenő nyolcvanéves 13

Népszabadság, Bp. 1980. jan. 13

Rudnay Gyula, festő

L. Barcsay

(Bársony): Tu-noten

2.

Esti Hírlap, Bp. 1980 jan. 16

RUDNAY GYULA

Tóth A.Sándor festő tanitványa volt Rudnay Gyula mesternek a Képzőművészeti Főiskolán.

Összeállitotta:

Z.Szabó Ágnes: Veszprém megye képzőművészei. MŰVÉSZET, 1980.február - 14.lap.

Rudnay Gyula

A Képzőművészeti Főiskolán Halasi Horváth István mestere volt.

Magyar Hirlap 1980/10/22/6

Kopré: Gyüjteményes kiállitás előtt

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula (1878–1957): Kossuth-díjas festő, az alföldi iskola egyik vezető mestere, főiskolai tanár. Hódmezővásárhelyen a helyi festőtradíció egyik megalapítója.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim Bp.Corvina 1977.

Rudnay

Koszta, Rudnay, Tornyai rokona volt
Holló László a népélet minden szépitès mentes
, valósághüségre törekvő ábrázolásában

Magyar Hirlap 1977/55/8
Wagner: Holló emlékezete

Rudnay Gyula

Gyüjteményes kiállitás nyilt Ózdon a Liszt Ferenc Művelődési Központban, melyen Kossuth és Munkácsy dijas valamint kiváló művészek vesznek részt, többek között a fenti művész is szerepelt.

Magyar Hirlap 1977-285-13

Rudnay Gyula

Nagyértékü képzőművészeti gyüjteményt vásárolt a győri Xantus János muzeum, az uj szerzemények között látható Egry, Rudnay festményei, Szőnyi grafikái és Kovács M. kerámiái

"agyar Hirlap 1977-3o6-8

RUDNAY GYULA 10

Élete alkonyán — visszapillantva munkásságára — így összegezte festészetét: *„Tájábrázolásomban a magyar történelem múltjának levegőjét akartam felidézni. A magyar történelem pedig sok borús fejezetben bővelkedik. Ezért volt, hogy régi tájképeimre sokan azt mondtuk, hogy tragikus feszültségűek. Újabb tájképeimen már kivilágosodtak a színek, kisütött a nap, a táj is derűsebb, csakúgy, mint maga az élet."*

Wagner István

MAGYAR HIRLAP 1978-7-9

Wagner: A mult és a táj festője

Rudnay Gyula 2

Münchenbe mentem Hollósy Simon festőiskolájába -1895-től 19oo-ig télen Münchenben, nyáron május 1-től október végéig Nagybányán folytattam Hollosy mellett müvészeti tanulmányaimat. Majd Rómában az Instituto di belle artin egy évet, Párizsban 1 évet folytattam tanulmányaimat.

Forrás 1978/2-89
Kőhegyi Mihály: Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 4

Sokat festettem.Az 1918-as Ernst Muzeumi kiállitásomon ezek a müvek szerepeltek.Szerénytelenség nélkül mondhatom,nagy sikerrel.192o -tól reprezentativ magyar kiállitások keretében Hága,Amsterdam,Bécs,Brüssel,London Barcelonai világkiállitás.

Forrás 1978/2-89
Kőhegyi Mihály:Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 5

Részt vett em a velencei Biennale, Milano, Róma, Genua, Belgrád, Genf, Bázel, Zürich, Krakkó , Varsó, Oslo, Helsinki, Konstantinápoly, Ankara, Pittsburg, New york, San Fransisco, Chicagó-ban rendezett tárlatokon.

Forrás 1978/2-89

Kőhegyi Mihály: Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 6

Itthoni kitüntetéseim:Ráth dij,Állami nagy aranyérem Fővárosi nagy aranyérem, Kire jubiláris nagy aranyérme,Corvin koszoru,Corvin lánc,Bécs nagy aranyérme,Genua aranyérme,barcelonai világkiállitás Grand Prix aranyérme.

Forrás 1978/2-89

Kőhegyi Mihály:Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 7

1948,7o éves születésnapomra Pro arte érem, a Művészi Tanács Művészetért érem, Baja város itteni munkálkodásom elismeréseképpen szintén éremmel tisztelt meg. 1949. márc. 14.- én Kossuth dijjal és aranykoszoruval tüntetett ki a Minisztertahács.

Forrás 1978-2-9o
Kőhegyi Mihály-Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 8

Életének azon időszakát idézzük,amikor több,mint két évtizedes főiskolai tanitás után idős korában kezdett egy uj iskolát szervezni Baj án,a felszabadulás utáni nehéz években makacsul dacolva a szükös lehetőségekkel.

Forrás 1978-2-9o
Kőhegyi Mihály-Sümegi György:Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula, festő

L: Elekfy Jenő

– : Hír 8

Nepszabadság, Bp. 1978. márc. 8.

Rudnay Gyula

„Fiatal lovas" o.v. 60x70 cm

J.l.j.: Rudnay

Várható ár: 18000 Ft.

BÁV 45. Képaukció Budapest, 1978. május

Rudnay Gyula

„Tájkép" o.v 33x51 cm

S.l.j.: Rudnay

Utóltárú ár: 12000 ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

„Régi udvarház" o.v. 65×85 cm

J. l. G. Rudnay Gy.

Kiállítási ár: 20000 Ft.

BÁV 45. Képaukció Budapest, 1978. május

Rudnay Gyula

„Lovak" Vízfestmény 14x19 cm

J. l. j.s Rudnay Gy.

Kiáltási ár: 4000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

Rudnay Hollósytól Münchenben megtanulta a résztelező és pontos természetábrázolást. Szinérzéke, rajzhészsége rendkívüli.

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 8 - 24. lap.

Ruduay Gyula

Ruduay Bábonyban festett, a falubau elő rokonaivol hipet. Megörökitette a zsupfedeles házakat, ~~s~~ vaskocsikat.

Csupor Tibor: Ruduay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 8 – 24 cap.

Rudnay Gyula

"Csiphehendős nő"
"Nagybábonyi ut cca"
"Vihar előtt"
} repro

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 8 – 24 lap.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula tanító anya-
volt László Gyula rágészpro-
fesszor

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. ~~[illegible]~~ ~~20~~ - 24 lap.
január 8

Rudnay Gyula

Rudnay Bábonybán a vidám, gyöngyöző színchet használja, míg eddig erőteljes sötét tónusokat alkalmazott. A színes világból származik egyik főműve a „Nagybányonyi utca".

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 8 – 24 lap.

Rudnay Gyula

A 20-as évek elejétől nyaranta Bábonyban dolgozik. Festészetében változás lesz: elidőz az ígénytelen témákkal.

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Ügyelő, 1978. január 8-24. lap.

Rudnay Gyula

Vásárhelyi képeiből hiányzik valami, Rudnay nem alföldi. Gömörben, mikor találkozik a galiciaiak lépett tömegével vásznán megjelennek az emberi drámák.

Csupor Tibor: Rudnay és Bátony
Ujfikor, 1978. január 8-24. lap.

Rudnay Gyula

Rudnay vallotta, hogy csak az
kényszeritheti festésre, ami meg-
indítja. Mindig az elhangolódást
a szegénységet kereste.

Csupor Tibor: Rudnay és Bálvány.
Új Tükör, 1978. január 8 - 24 lap.

Rudnay Gyula

Völgyessy Ferenc gyűjteményé-
ben volt a művészek képe.

Salamon Nándor: Dévényi Iván mű gyűjteménye.
Művészet, 1978. április - 2 lap.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula volt Nagy
Istvan Borcsenyi cimi mi-
veinek a modellje.

Pap Gábor: Tóth Menyhért: A bölcs.
Művészet, 1978. március – 16. lap.

Rudnay Gyula, Jest.

[.: Bihari J.

Dr. Egri Ak.: A szolnoki ... 1549–1553.

Élet és Tudomány, Bp. 1977. dec. 9. XXXII/49.

Rudnay Gyula, festő

L.: Holló L.

dr Maksay Sándor: Holló László 1006-1009

Élet és Tudomány, Bp. 1977. aug. 12. XXXII/32

Rudnay Gyula, festő –

L: Vanga Imre.

Bata Imei Házigazda: Vanga Imre 7.

Irinszabadság, Br. 1977 dec. 30

Rudnay Gyula

„Lovasszekér" Vízfestmény 11x13

J. l. Rudnay

2. ár 3000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest.1976.december

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Tájrép fogattal" Vörfestmény 18x26

s.l.j. Rudnay 1940

Ár: 3500 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest.1976.december

Rudnay Gyula

„Felis templom" o.v. 30x23.

J. l. b. Rudnay 1. ár: 5000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest.1976.december

Rudnay Gyula, Jestő

L: Hécső Ferenc

P. Szűcs Jel Vásárhely és neovásárhely

7.

Minszaladság. Bp. 1977. dec. 16.

Rudnay Gyula

Egy régebbi, nemes sötét tája mellett egy egészen világos, impresszionistikus, szinte rögtönzöttnek ható erdőrészlete látható a Kinyei Társaság Kiállításán a Nemzeti Galeriban

Rabinovszky Máriusz: Kiállit ási beszámoló
Szabad Művészet 1948/3 116.p.

Kritikák és képek Bp. Corvina 1976

87. old.

Rudnay Gyula

„Falusi pelenet"

Gyúrsett ceruzaz 22 x 16 Jelesve lent jobbra

7. ár 5000 ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

„Dombos táj" Vörfestmény

30 x 42 s. l. j. Rudnay Gy.

1. ár 5000 ft.

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976. december

Rudnay Gyula

„Ady Endre Zápmása"
O.V. 53X42 J.l.j. Rudnay
„Révész Béla barátomnak"
1. ár: 10000 ft.

-FOTÓ-

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

„Krisztus a templomban"
O. Zerbon 31x26 J. l. j. Rudnay
r. ár: 10 000 ft.

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976. december

Rudnay Gyula

„Faluvége" o.v. 40X60

J.l.b. Rudnay Bábony Védett.

T.ár: 14000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

„Öreg Kalla a gőzében"

o.v. 85 x 102 J.l.b. Rudnay

Védett. K.ár: 15000 Ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

„Lalomásók" o.v. 49x64

J. l. 6. Rudnay Gy. 920.

2. ár 12000 ft

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976. december

Rudnay Gyula

„Dombok" o.v. 50 x 63,5

J. l. b. Rudnay 1932 Védett

2. ár 15.000 ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

„Bábonyi táj hiddal"

o.v. 48x58 s.l.p. Rudnay 1941 Bábony

Védett K. ár: 12000 ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rudnay Gyula

A. felmentése után nem a főiskolán, hanem a bajai művésztelepen tanított.
1942-ben Rudnay felkérte B. Mikli Ferencet, hogy legyen a tanársegédje

Forrás 1977-1-83

Sümegi György: Beszélgetés B. Mikli Ferenc festőművésszel

Rudnay

1947/ben vezetésével indult meg Baján

a Szabadakadémia

Forrás 1977/1/83

Sümegi: Beszélgetés B. Mikli Ferenc festőművésszel

Rudnay Gyula

Méltatás

Balla Erzsébet: Bényi László festménye.
Új Tükör, 1978. június 18 – 3 lap.

Rudnay

tanitványaként fejezte be a főiskolát

Ámos Imre.

Magyar Hirlap 1977-287-6

Wagner: Üzenet az élőknek

Rudnay Gyula festőművész

Váratlanul, rabbanásszerűen következett be az első virágkor a XX. sz. elején a magyar képzőművészetbe. – A művészet Tornyai János mellett a művészt is kötötte a korban a várathoz. – Mindannyinkat a tájszeretet, a nép, a parasztság sorsával való törődés jellemezte.

Dönötör János: Vásárhelyi műhely.
Békés Megyei Népújság, 1977. júl. 10.

Rudnay Gyula

„Bábonyi erdő" o. fa. 40,5 x 50 cm

J. l. j.: Rudnay Gy.

Vételár: 12000 Ft.

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Bábonyi dombok" o. fa. 41x49,5 cm

J. l. b.: Rudnay

Utváltási ár: 12000 ft.

BÁV ~~[illegible]~~ 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rudnay Gyula

„Bábonyi Ert" o. v. 45 x 37 cm

S. l. j. Rudnay

Tiráltási ár: 10000 ft

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Rudnay Gyula

„Gendelet" o.v. 47x31 cm

J.f.j.: Rudnay 1916 (sérült)

Kiliáttási ár: 12000 ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rudnay Gyula

„Társadalmi ebéd"

o.v. 46x59 cm J. l. j.: Rudnay

Védett.

Kikiáltási ár: 15000 Ft.

BÁV 44. Képaukció Budapest, 1977. december

Ruduay Gyula

„Bábonyi fasor" o. fa. 20x32,5 cm

S. l. j.: Ruduay Védett.

Eltéaltási ár: 6000 ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Ruduay Gyula

„Kártyázók" Vízfestmény, tus 19,5x26 cm

J. l. b.: Ruduay Gy.

Utiáltási ár: 3000 ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rudnay Gyula

A XX. sz. elején bontakozott ki a vásárhelyi művészet amely Tornyai János mellett Endre Bélát, Pásztor Jánost, Kallós Edét és Rudnay Gyulát kötötte a városhoz.

Dömötör János: Vásárhelyi műhely. Hajdú-Bihari Napló, 1977. júl. 10.

Rudnay Gyula, festőművész

a vásárhelyi művésztelep megalakulása Tornyai János mellett a művészt is kötötte a városhoz. A művészeket a tájszeretet és a nép, a parasztság sorsával való törődés jellemezte.

Dömötör János: Vásárhelyi műhely. Dolgozók Lapja, 1944. júl. 3.

Rudnay Gyula

Rudnay volt az egyik mestere
Kuncz D. Istvánnak a főiskolán.

Rudnay Gyula, festő

Koszorúzás Rudnay Gyula születésének 100. évfordulóján

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festőművész születésének 100. évfordulója alkalmából hétfőn koszorúzási ünnepséget tartottak a művész Farkasréti temetőben levő sírjánál. Az eseményen a Kulturális Minisztérium nevében *Boros Sándor* miniszterhelyettes és *Verő Gábor* főosztályvezető-helyettes, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége festő szakosztálya nevében *Bolgár József* és *Szurcsik János* festőművészek, a Nemzeti Galéria nevében *Pogány Ö. Gábor* főigazgató és *Szege Bálint* főigazgató-helyettes koszorúztak.

Elhelyezték a kegyelet és a megemlékezés virágait a Képzőművészek Szakszervezete, valamint Baja város tanácsának képviselői, s megkoszorúzták a művész sírját a Bajai Posztógyár Rudnay Gyula szocialista brigádjának nevében is.

7.

– Koszorúzás Rudnay Gyula ...

Népszabadság, Bp. 1978 jan. 10.

Rudnay Gyula

Rudnay nőrendéke volt
Tassy Klára.

Losonci Miklós: Tassy Klára gobelinjei
Tihor, 1977. augusztus 21-4 lap.

Rudnay Gyula, festőművész

A Mesteriskola rendes tanára lett 1922-ből Réti I., Rudnay Gy., Csák I., és Vaszary J.

(Fedor): Epreskert.

Nők Lapja, 1977. jún. 18.

Rudnay Gyula

„Táj nagy fával" o.v. 49x34 cm

J.l.b. Rudnay

Vízváltási ár: 10000 ft.

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rudnay Gyula

2

„Lakodalom" o.v. 40×50 cm

jl6. Rudnay ltsz. MK 53.199

A XX. sz. festészete a műtárgyi képtárban

katalógus 1975 Műtárgy

Rudnay Gyula, festő

Pécsett nem volt Rudnay tanitványa, /a művésztelepen/, d
megigéztek Rudnay egei. megszerezte tanari oklevelét, re
nek tanmenetet készitett. Az abrazoló geometria nem men
a fejébe. ezért sohasem kacérkodott a kubizmussal és
más téri formálá sal. 55.old.

László Gyula: Deák Ferenc művészete 55.old.

Müv.Tört.Írt. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Rudnay Gyula, festő

L. Kovács Mári

Rosszu Gyula:Kovács Mári 48-51

t és Tudomány,Bp.1977.jan.14 XXXII/2

Rudnay Gyula, festő

● *RUDNAY GYULA festőművész születésének 100 évfordulója alkalmából ma koszorúzást tartottak a Farkasréti temetőben. A Kossuth-díjas művész a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze, az alföldi iskola vezéralakja, a bajai művésztelep alapítója volt.*

– : O Rudnay Gyula

8

Esti Hirlap, Bp. 1978 jan. 9.

Rudnay Gyula, festő

L.:Thorma János

Heitler László:A műgyűjtő alkotása 9o7-9o9

Jelenkor, Pécs, 1977 okt. XX/1o.

Rudnay Gyula

Münchenben és Nagybányán Hollósy Simonnál, majd Rómában, Párisban tanult. A század elején, és a két világháboru között az Alföldön, főleg Hódmezővásárhelyen dolgozott. 1924-47 között a Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Kossuth díjas, érdemes művész.

A XX. sz. festészete a miskolci Képtárban

Katalógus 1975 Miskolc

Rudnay Gyula

festőművész

„a várárhelyi művészet első virágzorával"
létrehozó tagja. Képei állandóan
jelen vannak az várárhelyi tárlatokon

Petőfi Népe
1984 10. 08.

Rudnay Gyula

festőművész

vezette Keszeméten a festő- képzőművészeti szabadiskolát

Hétfői Hírek
1981 nov. 30

RUDNAY GYULA

Műgyüjtők Galériájának 4. aukciója a Jókai Klubban. Belvedere. I. /1989/1. / 1.n.

Az aukción Menekülők cimü festménye és egy tanulmányrajza szrepelt.

Rudnai Gyula

festőművész

több festményének ihlelője a Tisza
holtágának mártélyi zamyarja

TV. 17.50
1981 III.11.

Rudnai Gyula

festőművén

Képviselte a magyar romantikát a 20 harmincas évek idején. – Beszélgetés Tóvári Tóth István festőművénnel –

A „Baráti hegyektől" Párisig
1981 III 11 MRH 15.10

Rudnay Gyula

testőrvén

véntvevő je volt a vásárhely i művénet
első virágzována?.

Névnyiság.
1984 okt. 27.

Rudnai Gyula

festőművén

Egyes Tépei Szilágyi Dezső sátoval jaújhelyi múgyűjtőnél található

URH 20'25

1981 ápr. 22.

Rudnay Gyula

festőművén

Tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán Halasi Horváth István festőművén

Pesti Műsa
1980 nov. 12

Rudnay Gyula

Péter László: A festő és a költő barátsága:
Rudnay Gyula és Tulán Gyula leveleiből.
= Péter 57-59.

RUDNAY Gyula

LÁSZLÓ Gyula: A pihenő hegedüs. = Uj Magyarország, 1993. szept. 2o. 7.

K I S C S E R K É S Z !

ni, kirándulni, nyáron táborozni,
dal együtt, ismerj meg bennünket!
szeretettel várunk.
ig tartjuk a Cserkészotthonunkban
ál, a sportpályánál van./ A 80-as
ll leszállni, s innen kb.150 métert

l l i ó c s e r k é s z van!"
n a k a cserkészek!

264. sz. HUNYADI JÁNOS
Cserkészcsapat
Bp. XVII. ker.

RUDNAY Gyula festő

EIGEL István: Amíg lehetséges. = Uj Irás, XXXI. évf. 6.sz. 1991 113 - 128. p. ill.

(Önéletrajzi visszaemlékezésa)

6.

jaró épitészet ! – M
az olyféle ált – jellegu
20 adik évében – lasztja
nyomó többs – csak
egészeket, de – ket a
Tohasem fog – tolhatn
lást a melyt – müvés
tehetségnélkü – közt
de annál na – biztona

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Szabó Vladimir tanulmányait 1924-1930 között végezte a Képzőművészeti Főiskolán, Rudnay Gyula, Gök István, Vaszary János és Denkhoff Ágoston növendékeként.

Szabó Vladimir kiállítása Kőszegen.

Vas Népe, 1941. aug. 19.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

A 20-as évek végén, amikor a fiatal és baloldali Vén Emilnek el kellett hagynia Budapestet, tanára és mestere Rudnay Gyula rábízta a Képzőművészeti Főiskola Makón szervezett nyári művésztelepét.

Jó reggelt!

1982. I. 8. 4.25 |N|.

Gyula Rudnay

Béla Czene born in 1911, at Isaszeg, north-east of Budapest. Czene studied under the painter Gyula Rudnay at the Budapest School of Visual Arts.

Daily News, 1982. márc. 4.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

ifj Ozene Béla festőművész a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula tanítványa volt.

Esti Magazin

1982. III. 4. Kossuth 18.30 (S. iné).

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Patay Éva festőművész a Képzőművészeti Főiskolát Rudnay Gyula növendékeként végezte el.

(Klos): Patay Éva vízfestményei.
Kisalföld, 1982. márc. 6.

138. **RUDNAY GYULA**
(Pelsőc, 1878 – Budapest, 1957)
Bábonyi út két fával
Olaj, vászon 40x55. Jelezve lent jobbra:
Rudnay
50.000,-

85. Müvészi Képaukció. Bp., 1991. aug.
BÁV

139.
Virágcsendélet
Olaj, vászon 41.5x30. Jelezve lent jobbra:
Rudnay Gy. 906.
40.000,-

140. ---,
Lovasszekér két alakkal
Olaj, vászon kartonon 38x47. Jelezve lent balra:
Rudnay
40.000,-

RUDNAY Gyula

Emlékei Rudnayról és 1953-as kiállításának rendezési körülményei

Bényi 1991. 39–40. ill

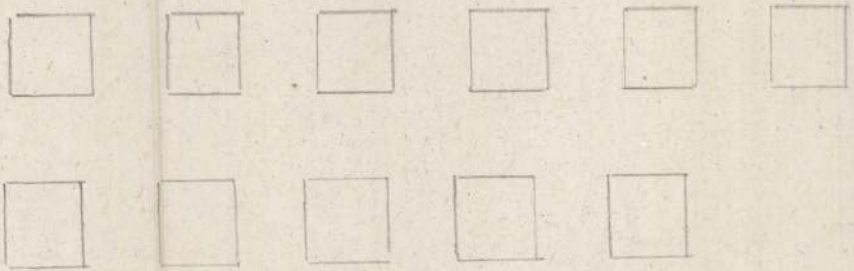

RUDNAY Gyula

Szentes, R.k. templom, mennyezetkép, 1910

BUGÁR MÉSZÁROS KÁROLY: Szentes, műemlékek.
Bp. : TKM, 1990. - (TKM kiskönyvtára ; 388.)

3.p.

Rudnay Gyula

Gömörben született, Budapesten, Münchenben, Nagykáján tanult, egyik festett az Alföldön Tornyaiéttal – a legjobban Bábony bilincselte le – haláláig ragaszkodott hozzá. Festőtanyáját locsmából alakíttatta át. Az itt festett tűgtgrein világosak a szinek. –

A cikk t. Egyben interjú a legidősebb Rudnay unokával dr. Halasy Miklós jászberényi főorvossal, aki nagyvásárolta nagapja egyik festőtanyáját. Az udvaron szabrot emeltetett a nagapának. Az unoka a cikkben emlékeit idézi fel nagapjáról – Rudnayról.

Szapudi András = A nagapa bábonyi arca. 40-43. l.
Somogy, 1988. 1. sz. 40-41. l.

Rudnay Gyula

Rudnay az 1945-ös fölszabadulást Bábonyban élte át. A faluba lovas tanítók jöttek be, ezeket le is rajzolta.

Bábonyban gyakran tevetés föl tanítvá-jai nyaranta.

A bábonyi világháborús hősi emlékmi-vet is Rudnay tervezte. A templom oltártéptét (Háromkirályok) ő festette.

Szapudi András: A nagyapa bábonyi arca. 40-43. l.

Somogy, 1988 1. sz. 42-43. l.

RUDNAY GYULA (festő)

Kiss Lajos szervezei a Nyiregyházi Képtárat.
Levele Rudnayhoz. Rudnay 5 képet ad.

Részletesen és a levél közlése: MURAKÖZI Ágota:
Müvésztanárok a régi Nyiregyházán. = Szabolcs-Szatmári
Szemle, 1987. 3. sz. 347 - 348. p.

te az a magatartás, illetve
leralázadás" /1831/ kiváltott.
századnak.
a korszak, amelyet eszmetörténe-
ának nevezünk. 183o a történé-
formkor kezdete, a művészet-
icizmus érett, kivirágzott

ban/ már jeleztük, helytelen
t mereven elválasztani a 19.
3o-as évekkel kezdődő időszak
lata. De kitekintésként feltét-
l a jelenségekkel és életművek-
kban nyerték, de arányok kibon-
ban került sor.
dák felvázolására helyezi a

Rudnay Gyula

festő

/: Szelnock :/

Magy. Nemzet 83. VII. 19 62

Rudnay Gula

A cikk szerzője, Halasy Miklós, unokája Rudnay Gulának. Gyermekkori emlékeket elevenít fel, a művész életéből apró epizódokat. Ami művészeti vonatkozású: Rudnay nemcsak az ecset szőrével, hanem időnként a nyelével, sőt ujjaival is rákte föl a festéket.
Jelenleg a régi kertben Bábonyban már áll Rudnay Gula szobra, Andrássy Kurta János alkotása.

Halasy Miklós: A két Rudnay Bábonyban. Somogy, 1988. 4. sz. 83–88. l–ij.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957)

Cs. Pataj Mihály 1921-ben Békéscsabán született, a képzőművészeti főiskolán 1947-ben szerzett tanítóképző intézeti diplomát, Rudnay Gyula tanítványaként.

Tóth Elemér: Az Alföld festője Salgótarjanban.
Nógrád, 1984. nov. 24.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

Vén Emil festőművész 80 éves korában, ez év júl. 13-án hunyt el. –
A Képzőművészeti Főiskolán Benkhardt Ákos és Rudnay Gyula tanítványa volt.

Losonci Miklós: Vén Emil emlékezete.
Népújság (Tolna), 1984. aug. 19.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

Szurcsik János Hercegszántón született 1931-ben. Baján, Rudnay Gyula szabadiskolájában kezdett festeni. Kesőbb, a Képzőművészeti Főiskolán Domanovszky Endre és Pomyi Géza voltak a tanárai. – Szurcsik János alkotásai figuratívak, – ahogy szinte valamennyi egykori Rudnay-növendéké.

Koloh Elek: alkotók a Tiszánál.
Petőfi Nepe, 1984. aug. 5.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, /1878-1957/.

Bér Rudolf festőművész amikor első éves volt a Képzőmű-
szeti Főiskolán Rudnaynál töltött néhány hónapot, majd az
ő nyugdíjaztatása után Bernáth Aurél került oda és öt érig
volt a tanítványa, 1945-49-ig. – Rudnay szellemé egy ki-
cit meglátszik Bér Rudolf egész korai képein, egy-két is end-
életén, az „Öregasszony" portrén. /említve/. Rudnayt nagyon szeret-
te, az a néhány hónap, amiddig növendéke volt meggyőző, szép emléke
és festészetét ma is nagyon szeveti.

Műterember.

1984. VII. 2 TV 1-műsor 22.30 /Nagy Judit/.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész /1878-1957/.

Az Epreskert a Képzőművészeti Főiskola egyik része. A megújuló magyar művészetnek az összes emléke ide kötődik: itt volt műterme Lotz Károly - Székely Bertalan - Ströbl Alajos - Csók István - Vaszary János - Rudnay Gyula - Szőnyi István - Bernáth Aurélnak és még sorolhatnók.

TV-Híradó,

1984. V. 3. TV 1-műsor, 19.30 /Bereckiné/.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

Hincz Gyula, képző- és iparművészetünk inspirátor mestere nyolc évtizeddel ezelőtt, 1904. ápr. 17-én született. – 1929-ben végezte el a képzőművészeti főiskolát, Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványaként.

L. M.: Hincz Gyula jubileuma.
Dolgozók Lapja, 1984. ápr. 17.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1898–1957).
Nyolc évtizeddel ezelőtt, 1904. ápr. 17-én született Klinc Gyula, képző- és iparművészetünk inspirátor mestere. — 1929-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványaként.

L.M.: Klinc Gyula köszöntése.
Észak-Magyarország, 1984. ápr. 17.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas

festőművész (1878-1967).

Az alföldi mesterek között említjük Rudnay Gyulát, aki a húszas évek közepén Makón, Szegeden és Vásárhelyen művésztelepet vezetett. Ebben segítő társai voltak Kallós Ede és Tásztor János.

Hevesi Szemle,
1981. 1., 3-old.

Szelesi Zoltán: Medgyessy és az alföldi művészet.

RUDNAY GYULA

emlitve ld. Miskolczy Erzsébet

Sáfrán Györgyi: A műhely és alapitója

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 29. sz. 16-17. o.

RUDNAY GYULA

említve mint tag

FÉSZEK
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/29.sz, 36.o.

magas, átszellemített. Szólásokban, közmondásokban is g
ténylegestől, a konkréttól sokszor, sokfelé eltávolódó. A
viszont kettős; ha első szótári értelmét nézzük, lehet fam
további értelmei azonban gyorsan átúsznak a választéko
lávát, tüzet okádó sárkány. Ami ezt a verssort a realizmu
az a „zsír" szó jelenléte. Nemcsak vért és epét okádik
bibliásan és mitikusan, hanem zsírt is, nagy, rengő, tenge
ellenállhatatlan köznapiságával egyszerre valódivá, tényl
gerszéli jelenetet. A „zsír" magával ragadja szótársait is, a
ot is, mindegyik visszatér eredeti jelentéséhez kísértő vála
itt az alkimista varázsige, amely a szavak jel-mivoltát tá
Arany-nyá?) változtatja. És milyen gyorsan változtatja át ő
sze egyetlen sort szán a próféta megmenekülésére, mindöss
szükszavúan megválasztott főnevet: vért, ZSÍRT, epét – és
felbolygatott képzeletével együtt, Jónás mellett, amint
tócsában eszméletlenül, nyálkás rongydarab, felette a medi
tovább. Babits ezt is kihagyta. Kihagyta? Rettenetes ám a t
ereje.

Most nézzünk meg egy másik képet, egy más halmaz
nyálkásan-emulziós, hanem – mondjuk – testesen légnem

RUDNAY GYULA

emlitve mint Hincz Gyula mestere

P.Szabó Ernő: H.Gy.kiállitása.Vigadó Galéria
UJ TÜKÖR 1980/XVII/45.sz.3.o.

..... 38
se et ens ab alio 45
..... 51
n 54
..... 56
..... 56
/
et ad quae se extendat 56
corum Aristotelis. Expositio . 61
..... 65
..... 68

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

Gizmadia Zoltán festményeiből nyílik ma kiállítás Debrecenben, – a művész maga vallja, hogy mesterei tanítása mellett Tornyai, Rudnay művészete inspirálja leginkább.

Jó reggelt!

1984. XI. 23. Kossuth 4.25

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

A debreceni Medgyessy-Terembén első alkalommal mutatkozik be alkotásaival Gizmadia Zoltán festőművész. Egy 4 évvel ezelőtti vitában így fogalmazta meg az partiednak fel, fogható állásfoglalását: „Tornyai, Rudnay, Medgyessy haggomanya nemcsak a magyar falu, a parasztság, az Alföld realista ábrázolása – sokkal inkább az, hogy ők teremtettek meg a művészi kifejezés népi, nemzeti nyelvét"...

TV – Híradó 1.

1984. XI. 22. TV-1 műsor, 19.30 (JÁ).

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész, főiskolai tanár (1878–1957).

Ámos Imre festőművész érettségi után 1929-ben a Főiskolán tanul, – fegyelmezett és és igen szorgalmas Rudnay tanítvány.

Jó reggelt!

1982. XII. 7. 4.25 N.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas fotográfikusművész, 1878–1957.

Schéner Mihály alkotásából nyílt kiállítás csütörtökön az Uitz teremben. A művész 1947-ben fejezte be tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Rudnay Gyula volt a mestere.

Dunaújvárosi Hírlap, 1984. 11., 20.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

Rácz József, a 80-esztendős festő-grafikusművész kiállítása Nagykőrösön, az Arany János Múzeumban látható, okt. 21.-ig. A művész 1904-ben Békésen született, a Képzőművészeti Főiskolat 1921-ben végezte, Rudnay Gyula tanítványaként.

B.O.: Rácz József képei.
Petőfi Népe, 1984. szept. 26, 5-old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

Fejes István, évek óta a bajai iskola mellett, rendszeresen jött a városban élő Rudnay Gyula szabadiskolájába, sok mindent megtanulhatott a mestertől. Tanulmányait Budapesten folytathatta, a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban, ahol tanára Benedek Jenő volt.

Gergely Mihály: Fejes István feltámasztásáért, Forrás, 1984. szept.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikus művész (1878–1957).

Diószegi Balázs festő-grafikus művész alkotásaiból péntek d. u. nyílik kiállítás Kiskunhalason. Diószegi Balázs tanára Rudnay Gyula volt.

Kolok Ede: Műhelymunka.
Petőfi Népe, 1984. szept. 16.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).
Halasi Horváth István festőművész csendéleteiből, tájképeiből nyílt kiállítás Veszprémben, a Dési Huber-teremben. – Több mint fél évszázados már a művész pályája, útravalót Rudnay Gyulától és Csók Istvántól kapott.

TV-Híradó 2.

1984. szept. 14. Televízió 2-műsor, 21.15 (Ksné).

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festőgrafikusművész (1878-1957).

Lassan 20 éve, hogy a bajai Rudnay Gyula képzőművészeti kör tagjainak évente nyári alkotótábort rendeznek a Mecsek összakkeleti lejtőjén. Művészeti vezetője B. Nikli Ferenc festőművész. Ott élt a két világháború között Nagy István és Tornyay János is gyakran látogatta a várost. Rudnay Gyula Bajan alapított és vezetett művésztelepet. A munka 1947-ben indult meg a város szívében, álló Voinich kúriában, művésztelep és szabadakadémia néven. 1952-ig vezette Rudnay Gyula, akkor visszatért Budapestre, az iskola irányítását B. Nikli Ferencnek adták át.

W.E.: Rudnay nyomán, a Mecsekben.

Dunántúli Napló, 1984. aug. 27. 6-old.

Rudnay Gyula, festő

L: Papp Orhát

Vadas József: Rajz-ás

12.

Élet és Irodalom Bn. 1986. felt. 21. XXX/8

Rudnáy Gyula, kstő

L: Nagy István

– Heti ajánlat 3-4

Ü: Tüköz, B p. 1986 kl. 2. XXIII/5.

Rudnay Gyula, festő

l. László Gyula

—: Heti ajánlat

4

Új Tükör, B n. 1986. máj. 9.

XXIII/10

Rudnay Gyula, kstő

L. Veress Pál

Tüskés Tibor: Mai bálványok altatója 27.

Új Tükör Bp. 1986. nov. 30. XXIII/48

RUDNAY GYULA

említve, mint akinek rézkarcait Miskolczy Erzsébet kivitelezte ld.ott

Losonci Miklós: Első Magyar Rézkarcnyomó Műhely. Nagykőrös, Arany János Múzeum
UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 16. sz. 3-4. o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. kerül levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

Rudnay Gyula

Neves művészek ábrázolásmódjával, művészei szemléletének feltüntetésével Szokolay Béla,-Csánky Dénes művészetéről szóló- kritikájában azt kívánja megvilágitani, hogy pl. a magyar barbizoni mester Paál László, néhol kemény és kissé kolerikus melankóliájától,-mely annyira magyarrá teszi ennek a nagy művésznek tájképeit,-mennyire távol áll: Szinyei-Merse Pál "derüs, szinte pogányul nyers" szináradata, Ferenczy Károly "arisztokratikus dekorativizmusa" vagy Rudnay Gyula "egyénien romnatikus borongása". A különböző művészi szemléletek hasonlóságát, vagy az egymástól eltérő művészi felfogást elemző kritikában felsorolt művészneveket lásd: Csánky Dénes nevénél.

ÉLET, Bp. 1926. jan. 24. XVII. évf. 2. sz. 29-31. lap.

Rudnay

mesterhez ment tanulni 1923-ban Barcsay Jenő

Uj Irás 1977-6-117
Barcsay:Sorsom, emlékezetem

Rudnay

Gyöngyösö n,Makón és Hódmezővásárhelyen dolgozott.

Új Irás 1977-6-117

Barcsay:Sorsom,emlékezetem

Rudnay

Hódmezővásárhelyen együtt dolgozott

Endre Bélával RTornyai János és Rudnay Gyula

Magyar Hirla p 1978-191-6

Rudnay Gyula

"Népkonyhában" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

ÉLET, Bp. 1909. febr. 14. I. évf.
7. sz.215. lap.

Rudnay Gyula, festő

L.: Ámos Imre

Láncz S.: Képzőművészeti krónika 334-338.

Tekintet, Pécs, 1978. ápr. XXI/4

Rudnay Gyula, festő

L: Endre Béla

Lelkes István: Mártély 15–18.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. jan. 6 XXXIII/1.

Rudnay Gyula 23

Itthon a palócok közt tanulmányoztam a magyar nép művészetét, majd Hódmezővásárhelyen ugyanezen célból több évet töltöttem. 1915. márc. 14-től Losoncon a 25-ös gyalogezrednél mint segédszolgálatos 1917 őszéig katona voltam.

Forrás 1978/2-89

Kőhegyi Mihály: Sümegi György: Rudnay Gyulát idézve

Rudnay Gyula 1

1878 január 9-én Pelsőcön, Gömör megyében
született em. Elemi iskoláimat Miskolcon, majd
Bején folytattam. Középiskoláim négy osztályát
Sajógömörön, majd az Iparmüvészeti F két évet
Forrás 1978/2-89 Bpesten jártam.
Kőhegyi Mihály-Sümegi György: Rudnay Gyulát
idézve

Rudnay Gyula

sokszor festette le az Alföld szépségeit

Magyar Hirlap 1978-2c5-6

Kristó Nagy I:Egy müvésztelep ne yedszázada

Rudnay Gyula

„Bábonyi dombol"

Vízfestmény 15,5 x 23 cm s.l.j.: Rudnay Gy.

Eliáltási ár: 4500 ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

„Tájkép" vízfestmény 13 x 20 cm
J. l. j.: Rudnay

Vételár: 4000 Ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

„Tájkép" o. v. 35 x 49 cm
J. l. f.: Rudnay
Kikiáltási ár: 14000 Ft.

BÁV 45. Képaukció Budapest, 1978. május

Rudnay Gyula, Jestő

L: Szalay Ferenc

Tóth B: Mű teremlá hogy a tás Szalay Ferencné 109–112

Tiszatáj, Szeged, 1978 ápr. XXXII/4

Rudnay Gyula, festő

L: Kurucz D. István

Tandi Lajos: Kurucz D. Istvánnál 92-96.

Tiszatáj, Szeged, 1978. jún. XXXII/6

Rudnay Gyula

„Larona" vászon/festmény 14x19 cm

J. l. j.: Rudnay Gy. Baja 94 S.

Kikiáltási ár: 5000 Ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

„Tájtép lovassal" o.v. 21 x 18 cm

J. l. 6.: Rudnay

Tiráltási ár: 5000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

„Táj lovastocsával" o.v. 20x30 cm

J.l.b. Rudnay

Utáltási ár: 10000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay

A Magyar Tájképfestészet a XIX,XX század ban cimmel kiállitást nyilt a salgótarjáni József Attila Müvelődés i Központban,ahol a müvész is szerepelt alkotásaival.

Magyar Hirlap 1977/161/23

Rudnay

tanítványa volt B. Mikli Ferenc

Forrás 1977-1-83

Sümegi György: Beszélgetés B. Mikli Ferenc festőművésszel

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Lakoma" o.v. 45x60 cm

J. l. j.: Rudnay Gy. 1947.

Ú Ziáltási ár: 15000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rudnay Gyula

születésének loo. évfordulóján emlékkiállitás

nyilt a Magyar Nemzeti Galériában.

Magyar Hirlap 1978-57-8

RUDNAY GYULA

Bár kortársai — *Bartók* és *Kodály* — épp ekkoriban kezdték gyűjteni, feldolgozni és bevonni a magyar népzenét muzikális életünk vérkeringésébe, vagy az irodalomban *Móricz* kritikai erejű realizmusa örökítette meg a paraszti sorsot, Rudnay sajátos *fáziskésésben* maradt el mögöttük. Zenében inkább *Erkel* és *Liszt* zenei stílusához hasonlítanám, az irodalom terén pedig saját maga említi az Országház számára tervezett reprezentatív gobelinjét. *A pusztaszeri országgyűlést* ért támadások kapcsán: *„Amikor históriai témához nyúlok, éppen olyan költő vagyok,*

Rudnay

neve említve, mint Kaposvár nagy
szülöttje, Kaposi Mór születésének
150. évfordulója tapszán

Nagy Gyula: Kaposi Mór és Kaposvár
Somogy, 1987. 5. sz. 85. l.

RUDNAY GYULA

emlitve ld.Barcsay Jenő

Moldvay Győző:Emlékek Vásárhelyről.Beszélgetés Barcsay Jenővel
UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.24.sz.28.o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. alapbér: Ft.

A dijazás számitásánál alapulvett munkaidő: hónap.

A jogviszony tartama: -tól -ig.

A feladat irányitója:

A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

ifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül
násra.

apest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

Rudnay Gyula, festőművész

Hódmezővásárhely a jelenkori magyar festőművészetünk fontos alkotóműhelye. Erre a szerepre választotta hagyománya Rudnay majd később Kohán György nevével fémjelzett örökség is.

Csáky S. György: Németh József kiállítása Kiskunfelégyházán.
Petőfi Népe, 1977. jún. 25.

Rudnay Gyula, kesb[4]

L.:Gross Arnold

-: 72-féle naptár, 850000példányban 9.

Népszabadság, Bp. 1977 nov. 10

Rudnay Gyula

Felszabadulási tárlat

Hevesi Szemle 1985/7

Rudnay

A debreceni Déri Múzeum kincsei

Alföld 1987

Rudnay Gyula

Nagybányai művészek

Nagyon Kentet, 1986. VIII. 16.

M.D.K.

Rudnay Gyula: Mária üdvözlése. [Illusztráció a "Magyar modern piktorok" c. iráshoz.]

Mélynyomás, -- festménye után.

Panoráma. Bécs. 1922.jul.16. 29.sz. 3o.p.

M.D.K.

Rudnay Gyula: Szeptember.

Mélynyomás, -- festménye után.

Panoráma. Bécs. 1922.jul.23. 30.sz. 8.p.

Rudnay Gyula
festő

M.D.K.

Soó Rezső gyűjteményében
- Rudnay Gyula képis van

Szíj Rezső: Soó Rezső gyűjteményéről
Művészet, 1963. március - 22 lap

MDk

Rudnay [Gyula], festő

Megemlíti a cikk.

Gs. M.: Holló László kiállítása a Műcsarnokban

2. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. febr. 8.

Rudnay János [?] – nyilván való sajtóhiba.
Rudnay Gyula, jestő

L.: Tornyai J.

Dömötör J.: Plohn József ... 509-512.

Élet és Tudomány, bp. 1975. márc. 14. XXX/11.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878–1957).

Barcsay Jenő mesterei Vaszary János, Rudnay Gyula és Lyka Károly voltak – Rudnay Gyulától a festészet szeretetét, tiszteletét tanulta meg. – Rudnay Gyulára azt szokták mondani, hogy festészetében a tónusnak, a fénynek, az árnyéknak és a formának van elsődleges szerepe.

Korompay János: Látogatóban Barcsay Jenőnél.
Ország Világ, 1984. márc. 28.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

Hincz Gyula 1929-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát, Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványaként.

Losonci Miklós: Hincz Gyula köszöntése.
Népszabadság (Heves), 1978. ápr. 17.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban kiállítás nyílt a nyolcvanadik évfordulóra született Fényes Gyula Kossuth-díjas művésznek. — 1929-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványaként.

Vörös Népe, 1984. máj. 26. 4.-old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő és grafikusművész /1878–1957/.

Bars László büszkén őrzi kitűnő főiskolai diplomáját melyet Csók István, Réti István, Gyulai Ágost, Gárzár Elemér, Vaszary János, Edvi Illés Aladár, Lyka Károly és Rudnay Gyula aláírásukkal láttak el.

Bakó Endre: Látogatás Bars László festőművésznél.
Hajdú-Bihari Napló, 1983. júl. 23. 7.-old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas fislő-grafikusművész (1878–1957).

Ifj. Éber Sándor 74 éves. Birodalma, otthona, minden bereudezése, művészeti alkotásai milliókat érnek. Édesapja 1947-ben halt meg, azóta rendezgeti a hagyatékot. — a Képzőművészeti-Főiskolán, 1927-ben Rudnay Gyula tanítványa lett.

Az Éber-házban, Baján.

Szabad Föld, 1983. aug. 13.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878–1957).

Négyedszer találkoznak új művekkel magyar festők, szobrászok a hatvani portrébiennálén, mely nem egyszerűen seregszemle, hanem fontos tapasztalatcsere. – Figyelnünk kell arra a B. Mikli Terencre, aki évtizedek óta alkot Baján úgy hogy Rudnay Gyulától vette át a művészi telep vezetését és festői gyakorlatának termő folyamatát. Ezett vonalvezetéssel hangolja önarcképét sorsának megfelelően, melynek új elemeta magány.

Losonczi Miklós: Arcok és sorsok.
Nógrád, 1983. dec. 3.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957)

Klinz Gyula 1929-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát, Rudnay Gyula és Vaszary János tanítványaként.

Lyka Károly: Klinz Gyula kiállítása.
Nagyvárad, 1934. ápr. 21.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész /1878-1957/.

A Tóth Sándor festőművész az Esterházy Kastély három kis termében emlékező tárlatán elsőrendű erejű képekkel találkozik a nézője. – A művész Rudnay Gyula és Glatz Oszkár tanítványa volt. Egyenesen Párizsból és Berlinből érkezett, a 20-as évek európai avantgardejának két központjából.

Stúdió '84.

1984. IV. 24. TV 1-műsor 20.55 /Kerekes/.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

Polonyi Elemér, amerikában élő festőművész művét a Szabadsajtó úti Budapest Kiállítóteremben láthatjuk májo-jún-ban.

Polonyi Elemér Rudnay Gyula tanítványa volt.

Népszava, 1984. máj. 30.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész /1878-1954/.

Tóvári Tóth István festőművész kiállítása nyílt meg Kerthelyen. A művész 1930-ban iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára, Rudnay Gyula osztályába került.

TV-Híradó

1984. júl. 11. TV 1-műsor, 20.00 /Tuné/.

Rudnay Gyula

A vásárhelyi Tornyai János
múzeum.

Népszava
1985. 06. 5.

Rudnay Gyula

Postrémárslet Bozzó Jánosról

Nápszava 1985. VIII. 18.

Rudnay Gyula

Az Alföldi Galénia

Népszava
1985. X. 26

Rudnay Gyula

Tornyai társaság Hódmezővásárhely

Élet és Tudomány 1985. I. 18.

Rudnay Gyula.

P. Bal János emlékezete Szolnokon

Nápszava 1985. VII. 12.

Rudnay Gyula

Fényes szelet nemzedéke
Szuvcsik János

Népszava 1985. III. 18.

Rudnay Gyula

Hódmezővásárhely - Alföldi
Galíria arata

Nepszava 1985. IV. 30.

Rudnay Gyula

125 éve született Konta József

Magyar Nemzet 1985. III. 24.

Tudnay Gyula

Megnyílt a Hollósy Galéria

Nyíregyháza 1985. I. 11.

Rudnay Gyula

Kiállítás talaegerszegen
a Göcsej Múzeumban

Magyar Nemzet 1986. X. 4.

Rudnay Gyula

75 éve Született Kohán György

Hevesi Szemle 1985/2

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész /1878–1957/.

Nagy Ferenc mát rajztanárként 1924-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskola Kiegészítő V. évfolyamát, ahol Rudnay Gyula és Olgyai Viktor volt a mestere.

Sz. Kürti Katalin: Nagy Ferenc /1892–1970/.
Hajdú-Bihari Napló, 1984. febr. 19.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjos festő- és grafikusművész, (1878–1957)

Csáki-Maronyák József a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula tanítványa lett s ez életre szólóan meghatározta sorsát, megtanulta becsülni az évszázados értékeket, Rudnaytól éppen a lényeg felismerését, kifejezését tanulta. Olyan erős egyéniség volt, annyira hatása alá került, hogy sokáig azért kellett küzdeine, hogy megtalálja a saját hangját.

Andódy Tibor: Csáki-Maronyák József festőművész emlékei.
Békés Megyei Népújság, 1984. febr. 25. 8.-old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878–1957).

A Bizományi Váll. szokásos negyedéni képaukcióján árverésre kerül Rudnay Gyula alkotása, mely az aukció előtti kiállításon látható.

Jó reggelt!

1984. V. 12. Kossuth 4.25

Népújság.
(Tolna).
1984. máj. 15.

Rudnay Gyula,
Kossuth-díjas festő-grafikus-
művész (1894-1954).

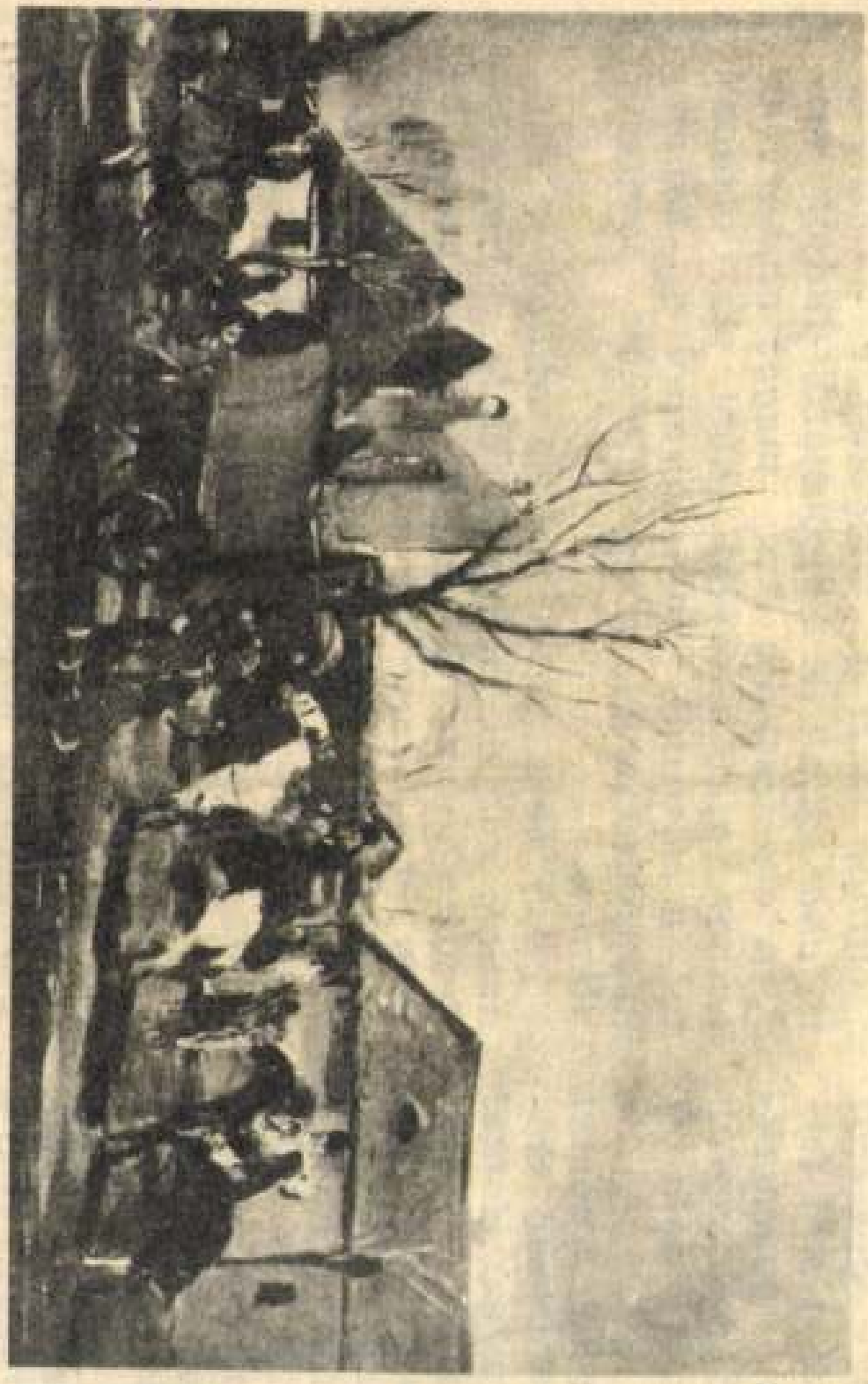

Rudnay Gyula: Menekülés

en a helyen
sz egyszerű:
ől a mai fel-
s gyermek-
ája. Jóságról,
még valami-

anul angolul
mlálható szó-
ja ez: Home!
p ez a föld-
e jól is érzi
de egyre azt
hozzá hason-
issza a boly-
ván ridegnek,
tanánk. Igen,
inyszor ülünk
nem értjük,
erek a világ-
nínusz 30—40
újjá, teszik
tta városokat
inek onnan?

nie.

Otthon lehet a földgolyó, a kontinens is, ahol élünk. A külföldjárók tudják, milyen elveszettnek érzi magát olykor az ember saját hazájától távol. Az otthontól, a várostól, falutól, attól a néhány négyzetmétertől, mely életünk színterét alkotja.

„Aki nem tudja, mi az otthon melege, annak nagyon nehéz az élete... Hasonlóképpen annak is, akinek van otthona, de nem érzi benne jól magát" — hangzott el egy olyan klubban, ahova csak asszonyok járnak. Itt hangzott el az is, hogy „ami még nincs, megteremthető".

Megteremteni az otthont? Igen! Akkor is igen, ha a külső körülmények miatt ez nem megy sem varázsütésre, sem könnyedén. Különben: amiért meg kell küzdeni, az mindig becsesebb számunkra. De aki küzdeni képes, négyzetmétereken otthont, igazit teremteni, az boldog ember.

— a —

Gyula Rudnay

Hungarian painter Emil Vén has died at the age of 83, the Artists Federation and the Arts Foundation announced in Budapest on Tuesday. Vén, born in Fiume [now Rijeka] in 1902, was a pupil of Béla Uitz and Gyula Rudnay.

Daily News, 1974. jún. 11.

Zilahy Gyula

Meghalt Illyés Gyula

Magyar Nemzet 1986. I. 27.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957).

Elhúnyt Vén Emil Munkácsy-díjas festőművész, 83 éves volt. Pályáját Vitz Béla és Rudnay Gyula tanítványaként kezdte.

IV-Hivadó 2.

1984. VII. 17. Televízió 2-műsor, 21.25 (Furdáné).

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő grafikusművész (1878–1954).
Gerse Árpád a Képzőművészeti Főiskolán Ballo Ede és Rudnay Gyula tanítványa volt.

-ti-: Gerse Árpád képei előtt.
Szolnok Megyei Néplap, 1954. júl. 21.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festőművész emlékére szobrot avattak szombaton a Somogy megyei Bábonymegyeren; Andrássy Kurta János szobrászművész alkotása a festő hajdani pihenő- és alkotóházának udvarán, számos tájképének téma- és ihletadó környezetében, festés közben ábrázolja Rudnayt.

>

Magyar Nemzet 1984. V. 25.

Rudnay

Hollósy Gal.

Ne. Hirlap
1986. II. 11.

Rudnay Gyula, festő

L. Szabó Gyula

Sándor Lánló: Képtár Losoncon J.

Népszabadság, Bp. 1981 okt. 14.

Rudnay Gyula, kritikus

L: Vén Emil

Harangozó Márta: Szélmalom és szőlőhegy 2.

Esti Hírlap B.p. 1982. jan. 21.

Rudnay Gyula, festő

L. Hincz Gyula

37-39

Losonczi Miklós. Hincz Gyula festő-és grafikusművész

Jászkunság, Szolnok, 1984. dec. XXX/4.

Rudnay Gyula, festő

L. Barsay Jenő

dr Sipos Károly: Gondolatok Barsay Jenő festő művei... 42-44

Tanárképző, Szolnok, 1983-dec. XXIX/4.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957)

Ötödik alkalommal szól a tudósítás a hajósi nyári képzőművészeti tábor eseményeiről, az ott folyó munkáról. — Kétségtelen, a szivárvány szép természeti tünemény, de nem biztos, hogy egy művésztelepnek is fel kell minden színet vállalnia. Rudnay Gyula, Nagy István, Tóth Menyhért mind nagyon tudták, mennyi az a legkevesebb, aminél többet nem szabad vállalni: sem programban, — mert ha több, hamis szólam, — sem lelekben, — mert kiüresedik, elég.

Goltói Gyula: Jegyzetek a hajósi képzőművészeti alkotótábar kiállításáról.

Petőfi Népe, 1983. febr. 8. 5. old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1878-1957)

László Gyula, festő-grafikusművész, Rudnay Gyula nővendéke volt a Képzőművészeti Akadémián.

Németh Péter: A magyar múlt...
Kelet-Magyarország, 1983. febr. 26.

Rudnay Gyula

Fejes István feltámadását

Forrás 1984/9

Rudnay Gyula

Meditáció Bartók művészetéről

Új tükör 1984/2

Dudnay Gyula

Meghalt Koffán Károly

Magyar Nemzet 1985. XI. 11.

Rudnay Gyula, festő

L. Medgyessy Ferenc

László Gyula, Történelem és régészet 79–91
Új Írás, Budapest, 1984. február XXIV/2

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikaművész /1878-1957/

Basilides Sándor a főiskolán Ballo Géde és Rudnay Gyula növendéke volt. – Rudnay Gyula Basilides Sándort korán önálló kifejezésmód keresésére ösztönözte. Rudnay asszisztense volt Basilides.

Szeleményi Pál: Basilides Sándor emlékkiállítása Balatonfüreden.
Napló /Veszprém/, 1983. szept. 6.

Rudnay Gyula, kossuth-díjas festő- és grafikusművész

17'30

8

szütörtök

TIT Szabadegyetem

A magyar művészet a XX. században 3.

Az alföldi iskola és az I. világháborús időszak (Perlmutter Izsák, Fényes Adolf, Rudnay Gyula, Koszta József, Varnay János, Mednyánszky László)

Előadó: Bodnár Éva.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. december.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878-1957)

Patay Éva festőművész a Tűzoltón Rudnay Gyula tanítványa volt.

Salamon Nándor: Patay Éva kiállítása Esztergomban.
Dolgozók Lapja, 1984. jan. 13.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878-1957).

A festmények veszteséglistáján szerepel egy Rudnay kép, a bajai múzeumból tűnt el. – „Útrakelt" néhány szobor is az utóbbi évtized-ben. Így 1968-ban eltűnt Ferenczy Béni „Ülő nő" c. alkotása.

Csorba Béla: Körözött műkincsek.
Hétfői Hírek, 1984. febr. 13.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878-1957).

Szabó Vladimir a Képzőművészeti Főiskolán 1924-1930 között Rudnay Gyula, Csók István, Vaszary János és Benkhardt Ákos növendéke volt.

Tóth Ervin: Szabó Vladimir világa.
Magyarország, 1984. márc. 11. 26.-old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878–1957).

A 90 éves Piroska János festőművész és építész a Képzőművészeti Főiskolán Glatz Oszkárnak és Rudnay Gyulának volt a tanítványa.

Dél-Alföldi Krónika, 1984. jún. 5.

Rudnay Gyula fm

Mátása

↓

→ Kurucz Dr. István f

MŰVÉSZET 1985/5/36

Rudnay Gyula fm

1947-től Banyán
művésztelepet alapított

→ Nagy István fm

MŰVÉSZET 1985/11-12/68

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festőművész grafikusművész

Ámos Imre 1907-ben született Nagykállóban, 1929-ben került a Képzőművészeti Főiskolára. Mestere Rudnay Gyula volt.

Harangozó Márta: Ámos-emlékkiállítás a Galériában.
Esti Hírlap, 1982. ápr. 30.

RUDNAY GYULA festőművész

Tinódi "című olajfestményét említik
"a Sárvár történelmének ikonográfiája
cím alatt. Képet is közölnek.

Kondics József: Sárvár és a sárváriak a magyar
képzőművészetben I. rész

Vasi Szemle 1983. 4.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

B. Mikli Ferenc akvarelljeiből kiállítást rendeztek a bajai művelődési központban. A tárlatot dr. Rapcsányi László nyitotta meg. —

B. Mikli Ferenc mestere Rudnay Gyula volt, az ő iskolája új töltést adott tanítványának, ami éppen a hű tanítvány képein érződik a legjobban.

Kápolnás János: Vendégünk volt dr. Rapcsányi László.
Petőfi Népe, 1984. jan. 25.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész (1878–1957).

B. Mikli Ferenc festő- és grafikusművésznek a tanítóképzőben volt egy nagyszerű tanára, Ágoston Vencel festőművész, ő biztatta, hogy válassza ezt a pályát. – A bpesti Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula tanítványa, majd tanársegédje lett.

Kolok Elek: B. Mikli Ferenc.

V Petőfi Népe, 1984. jan. 29.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikus művész /1878-1957/.

Távári Tóth István 75 éves, Munkácsy díjas festőművész. Mestere Rudnay Gyula volt, kinek távoli ösztönzése ember és táj kapcsolatának, pillanatok meglátható erejének, mozdulatok, mozgások tűnékeny, varázsos jelentésének vizsgálatára készteti.

Varga Lajos: Egy győri festő köszöntése.
Kisalföld, 1984. febr. 16. 5.-old.

Rudnay Gyula

Lelkes István: Sarmu Katalin

Művészet, 1983. január

Rudnay Gyula

Polony Elemér Riallitása

Magyar Nemzet 1984. V. 9.

Rudnay Gyula, festő

L: Réti István

Vadas J. Ferenczy Tól kondorig 13

Élet és Irodalom Bp. 1983 nov 11 XXVII/45

Rudnay Gyula, festő

L: Pekáry István

–: Elhunyt Pekáry István 7.

[illegible] Bp. 1981 aug 28.

Rudnay Gyula, festő

L: Holló László

– Aukció háromkor 6

Esti Hitlap Bp. 1981 szept 2

Rudnay Gyula festőművész

Patari Gábor: Konzervatizmus - hagyományok nélkül
1956-os évek művészete

Művészet, 1982. március

Rudnay Gyula festőművész

Menyhárt László: Scherer Mihály

Művészet, 1982. december

Rudnay Gyula festőművész

Borbély László, Litkey György emlékének

Művésztelek, 1983. június

Rudnay Gyula

Salamon Nándor: A Tisza-táj festője

Művészet, 1982. december

Budnay Gyula festőművész

Boros Judit: Nagy Albert ébresztése

Művészet, 1983. március

Rudnay Gyula festőművész

P. h. E.: Udvardi Erzsébet

Művészet, 1983. május

Rudnay Gyula festőművész

Wehner Tibor: Tisztalgés Kóthay Erző festőművész emlékének

Művészet, 1983. május

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész (1942–1957)

Diószegi Balázs a képzőművészeti főiskolán Rudnay Gyula tanítványa volt. – Diószegi Balázs szellemi rokonait az ősföldi festészet klasszikusai között kell keresni: Endre Béla, Tornyai, Koszta, de legfőképpen Nagy István, Rudnay és Kohán, akik nagy hatással voltak rá és kijelölték útját.

T. T.: Beszélgetés Diószegi Balázzsal a nyíregyházi évekről. Kelet-Magyarország, 1992. nov. 27.

Rudnay Gyula

Tóth Attila: Mecenatúra Csongrád megyében

Művészet, 1982. augusztus

Rudnay Gyula

Bánszky Pál; Képtár Kecskeméten

Budapest, 1983. november

Rudnay Gyula, festő

L. Eigel Istvánn

Rózsa Gyula: Húsz év múltán J.

Nepszabadsá 7 Bp. 1981. ápr. 10

Rudnay Gyula, festő

L. Bene Géza

— Lévy képtár Sokrospatakon 9.

Nepinabadsaj, Bp. 1981. jún. 9.

Rudnay Gyula, festő

L: Nagy Imre

Czeinc Mihály: Kép és írás 97 – 111

Tiszatáj, Szeged, 1982. jan. XXXVI/1

Rudnay Gyula, festő

d. Bartók András

Borics Katalin: Vasárnapi festő

Esti Hírlap, Bp. 1981. máj. 7.

4.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

A hatvani képzőművészek kiállítása júl. 31.-en nyílt meg a Tornyai János Múzeumban, ahol tizenegy képzőművész 18 alkotását láthatják a vásárhelyi tárlatlátogatók: a nézsor és a műrek egyként mutatják, hogy nincs Hatvannak a vásárhelyi Tornyai, Endre, Rudnay, Fárztor, Kallós, Kohán hagyományhoz hasonlóan széles ívű, erős művészeti múltja.

Dömötör János: Hatvani képzőművészek kiállítása Vásárhelyen.

Hevesi Szemle, 1982. 4. 5-6 old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő – grafikusművész

Cs. Patay Mihály festőművész 60 évvel ezelőtt született Békéscsabán, 1921-ben. Az egykori Rudnay-tanítvány 1944-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán.

Losonci Miklós: Cs. Patay Mihály kiállítása a békéscsabai múzeumban.
Békés Megyei Népújság, 1982. márc. 13.

- Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész Gálffy Zola és Kántor Andor gyűjteményes kiállítása a Szentendrei Képtárban június végéig látható. Kántor Andor mestere Rudnay Gyula festő- és grafikusművész volt. Kántor Andor 1928-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán.

Losonci Miklós: Oldott festőiség.
Pest Megyei Hírlap, 1982. máj. 25.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Kölesden 3 órásra tervezett közönség-művész találkozó lesz. A művész Szurcsik János, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész, akinek kiállítása okt. 20.- nyílt meg. – Szurcsik János 1947.-ben 16 éves volt és növendéke Rudnay Gyula szabadiskolájának.

László Ibolya: Kis falu – nagy példa.
Népújság (Tolna), 1980. okt. 19. 7. old.-on.

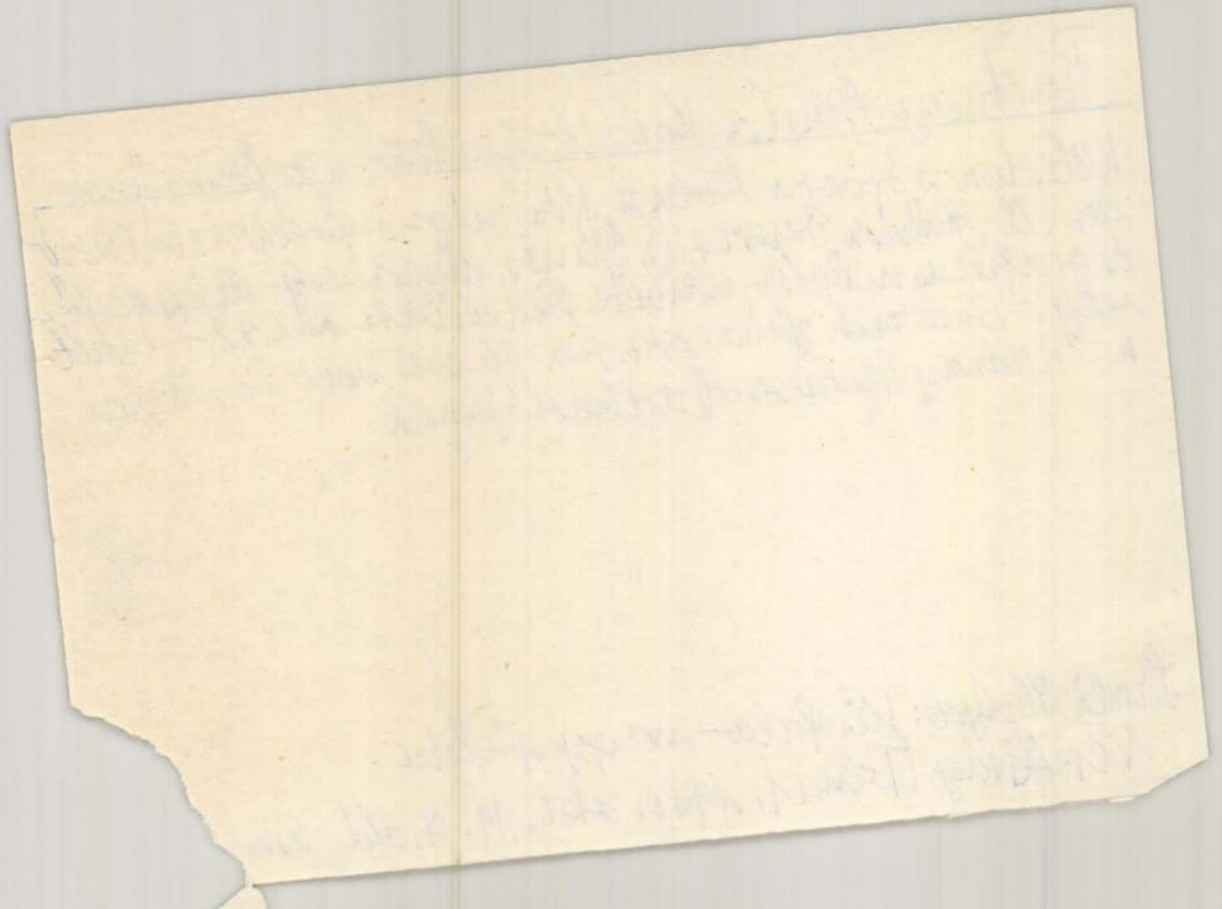

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

A Dombóvári Művelődési központ körlevéllel fordult a város polgáraihoz, kérve őket, hogy akinek birtokában van szobor, festmény, grafika, vagy más egyéb műtárgy, kölcsönözze egy kiállításnyi időre azt, a művelődési háznak. Ez műveket bemutató kiállítást ma nyitják meg Dombóváron. – Rudnay Gyula festménye is szerepel a kiállításon.

~~Jó reggelt!~~

1980. IX. 29. 4.25 /N./.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Barcsay Jenő mondja: „Életemet a véletlenek sorozata irányította és alakította. Nem gondoltam rá, hogy festő lehetek. Gulyás Károly rajztanár ajánlott be egy nagyon gazdag úrnak Soófalvy Illyés Károlynak és ő segítette havi 400 koronával tanulásomat. 1920-ban kerültem be a képzőművészeti Főiskolára. Határtalanul boldog voltam, hiszen olyan emberek között élhettem, mint Szinyei Merse Pál, Lyka Károly, Vaszary János, Csók István és Rudnay mester."

Takács Gábor: Barcsay-montázs.
Korunk, 1980. 12. 900. old.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

a Képcsarnok Váll. debreceni Medgyessy Termében hat jelentős rendezvény várja 1981-ben az érdeklődőket. Okt. 1- és okt. 15 között kerül sorra az idősebb festőgeneráció debreceni származású képviselője: Farkas György. Ő Rudnay Gyula növendéke volt a Főiskolán.

Hajdu-Bihari Napló, 1981. jan. 24.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Pásztor János szobrászművész kisgyermek korában özvegy édesanyjával Hódmezővásárhelyre költözött. Odakötötte ifjúkora, budapesti és párizsi tanulmányai után is oda tért vissza. Az „igazi magyarságot" szándékozott megmutatni szobraiban, akárcsak vásárhelyi társai, Endre Béla, Rudnay Gyula és Tornyai János a festményeiben.

Heitler László: Pásztor János 100. születésnapjára.

Népszava, 1981. jan. 29.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Pásztor János szobrászművész Budapesten, majd Párizsban tanulta a szobrászatot, műveszként is visszatért Vásárhelyre. Festőkkel szövetkezett, Endre Bélával, Rudnay Gyulával, Tornyai Jánossal, hogy – mint maga mondta – „igazi magyarságot" tükröző szobrokat alkothasson.

Heitler László: Pásztor János századik születésnapjára.
Napló (Veszprém), 1981. jan. 31.

Ruchmay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművésze

a Fényes Adolf teremben Gyöngyi Ödön festőművész kiállítása látható. A művész a Képzőművészeti Főiskolán Ruchmay Gyula tanítványaként 1943-ban végzett.

Soós Klára: Gyöngyi Ödön kiállítása a Fényes Adolf teremben.
Hevesi Szemle, 1981. 14. sz. 2-3 old.-on.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-és grafikus művész

Pásztor János Rómából és Párizsból visszalért Vásárhelyre ahol termékeny talajra és örztönző művésztársakra talált: Endre Bélára, Tornyai Jánosra, Rudnay Gyulára. Mindnyájuk modellje lett Rózsa Sándor egykori betyár társa Kala János, de elsősorban Pásztor János „Búcsúzkodás" c. műveben lett halhatatlan.

Sz. Kürti Katalin: Emlékezés Pásztor Jánosra. Hajdu-Bihari Napló, 1981. máj. 24.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Diószegi Balázs a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Rudnay Gyula romantikus parasztfestő tanítványaként ismerkedett meg a piktúra fortélyait.

Gál Gyula: Erek a képekben, mint a népdalok.
Petőfi Népe, 1981. júl. 19.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

A sajátos kelet-középeurópai mezővárosokban a feltételek nem voltak kedvezőek a képzőművészet kialakulásához. Tornyaival kezdődik igazán, aki Vásárhely szülötte volt, az első virágkora ennek a művésztelepnek, festőiskolának, akihez aztán nagyon sokan csatlakoztak, Endre Béla, Rudnay, Medgyessy, Kallós, Pásztor festő- illetőleg szobrászművészek.

Festőiskolák nyomában.

1980. X. 25. Kossuth 13.30 /Áné/.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Soproniak és Környékének alkotásra ihlető atmoszféráját a magyar festészet több kiválóságával ismertette fel. Az 1920-as évek végén Csák István, Domanovszky Endre, Rudnay Gyula is sokáig dolgozott itt. Glatz Oszkár főiskolás tanítványaival együtt jött nyaranként a városba.

Szobácsi László: Pataki József kiállítása Sopronban.
Népújság, 1980. okt. 11.

Rudnay Gyula Kossuth-díjas festő-grafikusművész

Németh Józsefnek, a főiskola elvégzése után nem előre vállalt tudatossággal, ugyan, de Vásárhely következett és most már tudatosan, hűséggel vállalva maradt mindmáig munkásságának színhelye. Az a Vásárhely, amelynek első, századfordulós virágkorát Tornyai János és társai: Endre Béla, Rudnay Gyula, Pásztor János, Kallós Ede neve, tevékenysége, munkái fémjelezték.

Dömötör János: Németh József festőművész kiállítása Orosházán.

Békés Megyei Népújság, 1980. okt. 12.

Rudnay Gyula

Szokolay Béla: "A Nagybányai Művésztelep története" cimü megemlékezésében ismerteti Hollósy Simon életét, művészi karakterét, példátlan nevelői hatását, szuggesztiv egyéniségét.
Nagyapja Korbuly Karácson, szamosujvári örmény kereskedő volt. A Hollósy nevet apja vette fel, aki a negyvenes években költözött Mármarosszigetre.
A Szokolay-cikk tiz festőt emlit meg, akiknek művészutja kapcsolatos Nagybányával. Ez az inditóka annak, hogy nevüknél a Hollósy életpálya ismertetése szerepel.
A művész édesapja az ifjabb Simont két testvérével együtt gondosan neveli.

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Az elemi után négy gimnáziumot végez Hollósy, majd Budapestre kerül a Kereskedelmi Akadémiára. Közben Klimkovitstól tanul rajzolni, s vendéglátogatója a Mintarajz Iskolának. Itt Székely Bertalan müvészete hat a fiatal Hollósyra. Utána édesapja hazaviszi és rövid időre kereskedelmi tanulónak adja. Ebben az időben kezd érdeklődni az erdészet iránt. Vonzalma a hegyek közé viszi, heteken át barangol az uttalan utakon, s a természettel olyan bensőséges barátságot köt, mely egész életére döntően hat. Végleg elhatározza, hogy festő lesz. Kerti fürdőházából mütermet alakitva ott rajzolgat, másol és cigányokat fest.

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Másfélévet tölt Mármarosszigeten Hollósy, amikor édesapja Münchenbe küldi. Itt 1878-tól 1882-ig Gabl és Seitz tanitványa. Hihetetlen gyorsan előrehalad, müveivel ezüst érmet nyer és kitüntetéseket kap. Mesterei megbizásából korrigál társainak.
A Műcsarnokban 1880-ban rendezi első kiállitását. Utána, szinte minden évben bemutatja müveit.
Egyszerre válik közismertté "Tengerihántás" c. festményével. "Ez a közvetlen, naturalisztikus, de tulnyomóan rajzi szemléleten alakuló müvészet volt az, amelyből a magyar impresszionista festés kicsirázott"-mondja szó szerint Szokolay.

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Teljessé és -Hollósy egyéniségéhez képest- befejezetté akkor vált a magyar impresszionista festészet, amikor hajdani tanitványa Thorma János Párisból visszatértében megismerteti mesterével azokat a legujabban elismert szinproblémákat, melyek "a Nyugat másik művészeti fókuszát foglalkoztatták."
Itt -a maga iskolájával- Hollósy lett "a magyar naturalista festészet kertésze."
Majdnem az egész magyar naturalista festő-generáció tanitványa volt.
A Szoklay-cikk ezek után "Nagybánya első mozdulatait" a várossal folytatott tárgyalásokat, a sajtóvisszhangot és a megalakulást is merteti, s név szerint felsorolja az elsőként odaérkező művészeket.

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII.évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Az első művészek között, május 8.-án Hollósy Simon, Réti István, Grünwald Béla, Rudnay Gyula, Kiszely, majd Kicsit később Ferenczy Károly és Horthy Béla érkezik a Művésztelepre.
A kezdeti évben harminchárom tagja volt Nagybányának. Mindaddig, amig Hollósy volt az iskola vezetője, évről-évre szaporodott a festőművészek száma. 1897-ben ötven, 1900-ban hetvenkét művésztagja volt a kolóniának. A sorozatos kiállitások egyre nagyobb sikere arra buzditotta a városi tanácsot, hogy az 1898 március 26.-i közgyülésen határozatot hozzon, -még azon év tavaszán- nyolc műteremház megépitésére.

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Tiz-tiz esztendőre nyolc művész, évenként nyolcvan forintért bérbevette a nyolc műteremházat:
Hollósy Simon, Csók István, Ferenczy Károly, Horthy Béla, Réti István, Thorma János, Iványi Grünwald Béla és Glatz Oszkár.
Szokolay cikkében ezután még beszámol az egyre erőteljesebben fejlődő művésztelep munkájáról, a művésztanitványok számára megállapitott juttatásokról, ujabb műteremházak létesitéséről és Hollósy további életéről. 1901-ben utolsó nyarát tölti Nagybányán. 1902-ben Fonyódon, utóbb Vajdahunyadon, majd Técsőn és Máramarosszigeten telepszik le iskolájával,

ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Hollósy 1917-ben megszünteti müncheni iskoláját és Técsőre költözik.
A cikkiró ezután megemlékezik a müvészkoló-ni későbbi életéről és az ország egyéb helyein létesülő müvésztelepekről.
Mindezek után elmondja még az 1902-ben létrehozott "Nagybányai Szabadiskola" viszontagságait, harcait és eredményeit, a fiatalok és az "öregek" időnkénti szembenállását, összeütközését, valamint a régi nagybányaiak érdemeinek elismerését, munkájuk megbecsülését./idézőjel Szokolaytól/- aki a müvésztelep történetét a festiek -mindenre kiterjedő, részletes- leirásával fejezi be.
ÉLET, Bp. 1926. május 2. XVII. évf. 9. sz. 178-181. lap.

Rudnay Gyula

Két hódmezővásárhelyi müvész -Rudnay Gyula és Pásztor János- gyüjteményes kiállitását mutatja be az Ernst Muzeum.
Szokolay Béla kritikája szerint: Rudnay komor és zárkózott. Szinei sötétek.
Székely Bertalan, Paál László, Munkácsy Mihály szinvilágát idézik komor viziói. Derüs képeit is..." valami szelid, hervadásos, hült, őszi öröm mosolygása" jellemzi.
Kiemeli formakészségét és régies, magyar romantikára emlékeztető grafikáit.
Ezután Pásztor János müvészetéről számol be a kritika.

ÉLET, Bp. 1925. márc. 1. XVI. évf.
5. sz. 100. lap.

Rudnay Gyula

A másik hódmezővásárhelyi müvész Pásztor János, akinek müvészetét Szokolay Béla derüsebbnek tartja Rudnay Gyuláénál.
"A forró öröm, gyöngéd báj és erő egyaránt biztos formákon jelenik meg" szobrain. A nagyobb lendületü mozgásokat elkerüli azzal, hogy mozgásérzeteinek kifejezésére juttatásában egységes, tömör és következetes,-mondja a kritika, mindvégig igen nagyra értékelve "klasszikus izü, tiszta alkotásait."
Külön elismeréssel méltatja a müvész siremlékterveit.

ÉLET, Bp. 1925. márc. 1.XVI. évf.
5. sz. 100. lap.

Rudnay Gyula

"Közelgő vihar" és "Mária üdvözlése" c. festményeit bemutatja a lap. Repr.-ók.
Décsey Géza: "Rudnay Gyula" cimmel ismerteti a müvészt és munkáit.
"A magyar szépségek legáldottabb énekesének" nevezi, aki a világháboru idején és utána "teljesedett ki a századforduló legnagyobb festőjévé. Az embertelen háboru borzalmainak átélését az egyre jobban elkomoruló szinei tükrözik.
Az 1916-ban festett: "Menekülő asszony" c. képe, karján csecsemőjével, otthonából kiüzött, a bizonytalanságba rohanó magyar anya kálváriáját mondja el.

ÉLET, Bp. 1925. márc. 15. XVI. évf.
110-111. lap.

Rudnay Gyula

Az 1.-sz. cédulán emlitett "Menekülő asszony" c. kép sikerét, hatását és visszhangját igen részletesen szemlélteti a kritika.
A müvész első nagyobb kiállitását 1918-ban az Ernst muzeumban rendezték. Itt főleg a háborus müvek kerültek bemutatásra.
A tárlat kivivta a sajtó elismerését, de értékelésében nem ismeri fel a nagy müvészegyéniséget ugy, mint a svéd kiállitásán, ahol a legnagyobb spanyol festőkkel hasonlitják össze. 1921 óta itthon csak kétszer szerepel. 1923-ban egy nagy sikerü rézkarckollekcióval. ÉLET, Bp. 1925. márc. 15. XVI. évf. 6. sz. 110-111. lap.

Rudnay Gyula

Décsey Géza beszámol bibliai vonatkozásu alkotásairól, s az egykoru elismerő kritikákról.
1911-ben költözött Budapestre Hódmezővásárhelyről. Ujabban Gyöngyös vidékén dolgozik, a magyar Alföld nyugalmát festi. Ezeket nevezi "életre álmodott mesék"-nek Décsey cikke.
1878-ban született. Tanulmányait a Mintarajz iskolában kezdte Székely Bertalannál, majd Münchenben Hollósynál folytatta. Tanulmányuton járt Rómában és Olaszország más városaiban.

ÉLET, Bp. 1925. márc. 15. XVI. évf. 6. sz. 110-111. lap.

Rudnay Gyula

1909 óta rendeztek alkotásaiból kiállitásokat a Mücsarnokban.
Több magyar és külföldi dijat nyert.
Első kitüntetése 1917-ben a Ráth-dij volt.
Külföldön 1924-ben két aranyérmet nyert.
Az egyiket Velencében rendezett kiállitásán, a másikat Bécsben.
A kritika igen részletes képet ad a "tősgyökeresen magyar" müvészről és alkotásairól.

ÉLET, Bp. 1925. márc. 15. XVI. évf.
6. sz. 110-111. lap.

Rudnay Gyula, festőművész

Halló László életműve a Munkácsy, Tornyai, Rudnay, Koszta nevével fémjelzett nemzeti festészetünket gazdagítja.

Dr. Maksay László: Az Alföld Festője, Halló László.
Élet és Tudomány, Budapest, 1977. aug. 1.

Rudnay Gyula

A Gömör megyei Béjen született
Rudnay 1878-ban és Petsőcsön
cseperedett föl. Édesapja mulatos,
bohém ember volt.

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. januar 8 - 24 lap.

RUDNAY Gyula

két festménye a Perčić-gyűjteményben
ld. leírását és képük Perčić 114. p.

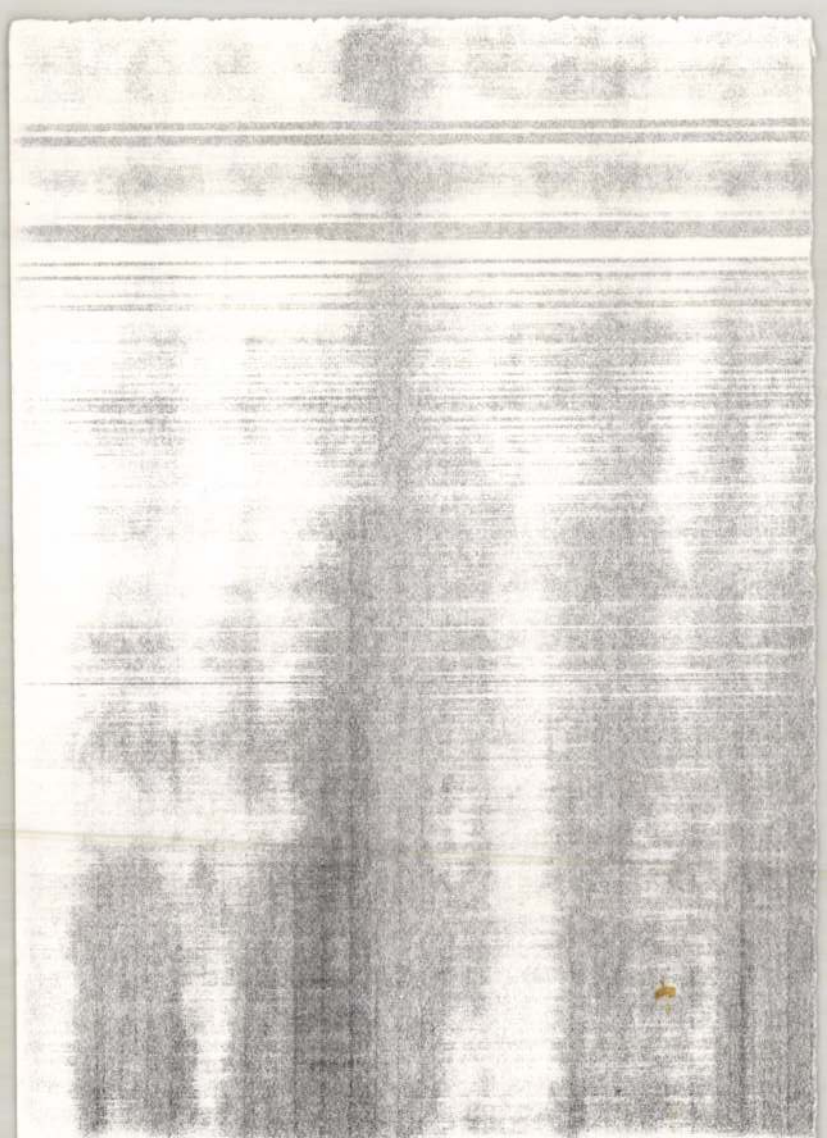

Rudnay Gyula

1935-ben Corvin - Koszorut kapott.

Pesti Napló 1935 márc. 14.

Három szerencsehengert mellékelünk. Húzzon vagy
közül és a csatolt levelezőlapon rendelje meg sürgősen

Sorsjegyeink az elért nyereményeredmények folytá
settek, ezért ajánljuk, hogy a megrendelést sürgősen, d

f. évi április hó 5-ig

beküldeni sziveskedjék.

A ***XXXIV.*** *sorsjátékban elérhető legnagyobb ny*
csés esetben

500.000 pengő,

mely összeg már egyetlen sorsjeggyel nyerhető.

A m. kir. osztálysorsjáték egyedül nyujt módot
összeggel nagy tőkét nyerhessünk.

Hivatalos I. osztályu sorsjegyárak:

Egész sorsjegy	Fél sorsjegy	Negy
P 24.—	P 12.—	P

Minden második sorsjegy nyer!

Reméljük, hogy rendelésével megtisztel és a sorsj
s ezáltal lehetővé teszi, hogy a nagy nyeremények
kifizethessük, vagyunk

kiváló ti

TÖRÖK A. (

BANKHÁ

BUDAPEST, IV., S

Rudnay Gyula

Királyvárok az Andrássy uton c. rajza repr.

Uj Idők 30, 38

1917. 12. 4. ~~30. l.~~ lapok

(1 au. 7)

A király megkoronázása a Nagyboldogasszony templomban c. rajza repr.

u. o.

IV. Károly király eskuje a Henthárosságtérem c. rajza repr. u. o

Kazincry Ferenc III. 115.

Rudnay Gyula

1926 a Képviselőház számára készülő Honfoglalás c. szőnyegkárpit kartonja.

~~Revai lex. 16 K. 425 l.~~

Uj Idők 1918. II 221. l.

T.

Szépművészeti

Tisztelett

ahhoz, hogy jelen kérvényemmel

tájkép folyóval és csónakban ü

vagy osztrák festő:/ külföldre

Rudnay Gyula

Menekülők,
Fővárosi Képtár
Repr.
Magyar Művészet
1925. 218. l.

Három golyó elefántcsontból.

RUDNAY Gyula

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989

146.p.

RUDNAY Gyula

SZÉKELY Miklós: Rudnay Gyula. = Nephelet,
V. köt. 1925 286. p.

[Ernst Museum i Kiállításáról]
Pastor Jánossal közös kiáll.

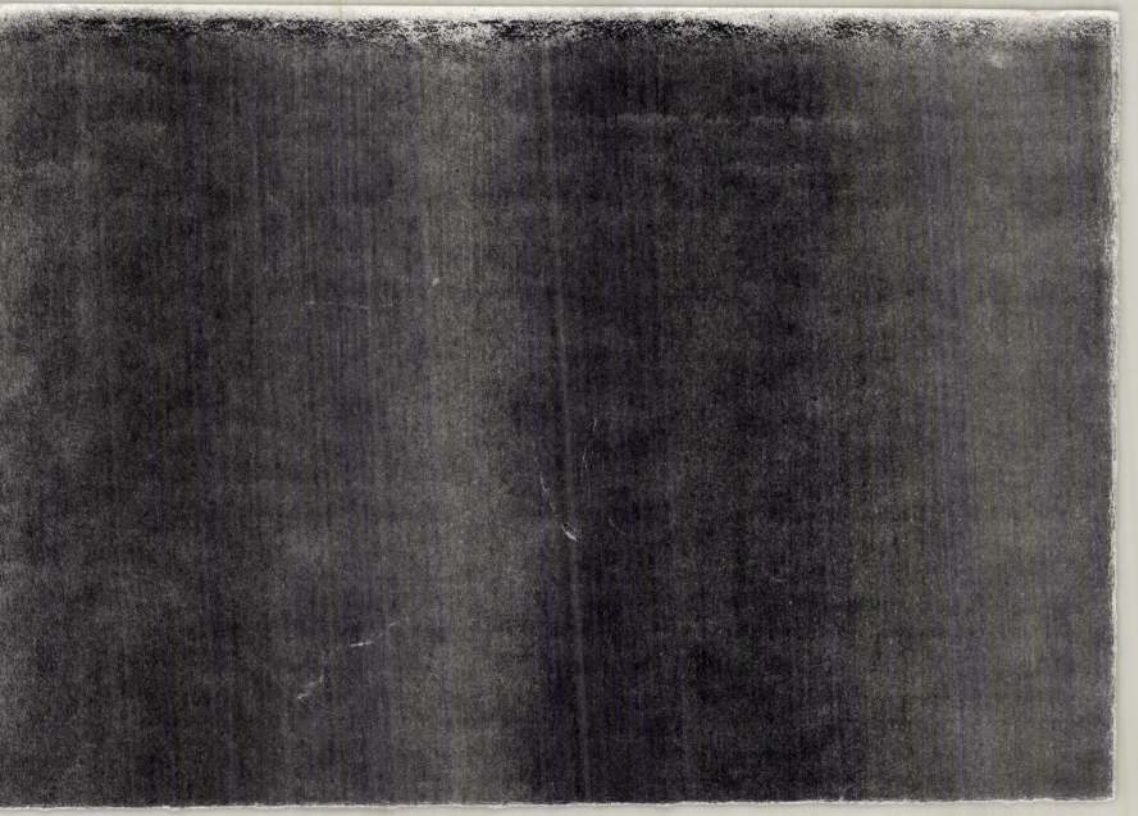

RUDNAY Gyula

97, 137, 177, 188

Oltványi 1991

218.
Wagner, Adolph: Grundlegu
Leipzig, 1892, Winter

219.
Wagner, Paul: Düngungsfra

731.
Wagner, Paul: Die Stockst
lichen Kulturpflanzen. Be

728.
Wallier, René: Le vingtié
1908, Charpentier

RUDNAY Gyula

91 4.25
6. 23
8. 63
10. 28, 32, 37
12. 19

Új Művészet

657. Francesco Zu

~~Született~~ Pitiglianóban 1702-b

Szent Orsoleo.

69

Az előtérben a ~~kazikó~~ kunyhó, mel
előtt, a balra fordult szent, t
körön nyitott ~~könyvet~~ és a fol
fűzést látunk. A ~~kaz~~ kunyhó mög
előt jobbra parak csörgedez.
kúptetejű négyszögletes törön
el, melynek épületei felett
hegy vidék, az égbolt felhős

Vászon, méretei 38:
Pyrker János Lap

Rudnay Gyula

Női arczéj
repr.

Ug. Idők

1928. II 613. l.

Rudnay Gyula

a Fővárosi Képtár-
ban levő egyik
szépének repr.

Uj Idők
1945. 8. 17.

Szépmüv. Muz. BU

Rudnay Gyula

1926. Carnegie Institut kiáll. Pittsburg
Fentiről egy tájkép.

Ujság. 1926. nov. 7.
(A magyar festőművészet diadala a pittsburgi világkiállításon.)

LE INTERNATIONALE DES BEAUX-AR
VENISE
MAI - OCTOBRE * 1940

ICE

	Genre de l'oeuvre	Dimensions en mètres	Prix de vente en lires italiennes

Rudnay Gyula

cród

=

Uj Magyarság.

1941. febr. 20. (Ki-
tüntetések a Corvin-
lánccal és a Corvin-
koszorúval.)

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula

urnak

Budapest. XI.

Lágymányosi u. 16.

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
BUDAPEST
941 FEB 19.

Rudnay Gyula

lásd

Képzőmüvészet 1942

217, 219 | 224. l

az olasz sajtó a velencei m. pavillonról

G.T.: A XXIII.

Velencei biennale

Rudnay Gyula

Lásd oka.

Szépmüvèszet

1942. 244. l.

A velencei kiáll tobb szer.
díjazásai. nagy velencei
sikeréről

Rudnay Gyula

l.

Szépművészet
1941. 70. l.

A Corvin-lánc
és hozzorú adomázo-
záse)

Rudnay Gyula

l.

Szépm. Mur. Ert.

1940 IX. 273.l 275.l.

(a Szépm Mur.
1937, 38, 39-ben)

Rudnay Gyula

Szabad Művészet

1951. 195. l.

A mosztvai m. kéjem
kiáll on bemut
festm. graf. és szobr.

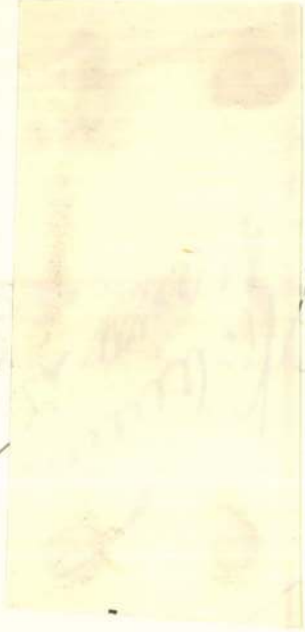

Velemér. Róm. Kat. Káplna..

6.

gos Bizottsága.

y	száma: 61482. I. ü. o.	1926.
	kelte: XI/29.	1926.
	beérkezése: XII/13.	1926.

. száma:

intézett szám:

ma: 279/1926.

ma:

Kanonikus.

..... XII/20.

Tisztelendő Murányi László,

Rudnay Gyula

Szabad Művészet

1952. 2. n. 80 l.

Tav. tárlat

Müemlékek

Nagytekintetű E

Mély tisztelettel

1901 ben tett ár

ugitani; mintá

pénzegyszerűnk

a Koronát egyes

olcsobodás állt

Egy ben Regye

Sz M 1952. 4. s. 148. l.

a képzőmův. 1952 évi
koss-objasai

181. l. (A kecsk. i katone
j. mur. képzm. kiáll

Rudnay

SzM 1952. 8. Sz.

380. l.

(a bajai képzen-ek)

Rudnay Gyula

Élctr. arck.

Szefelslex 966. l.

Szentmiklossy Géza

A m. feltám. lexikona

1930

T. 4353.

n ábrázolt baka balra fordul és
zuronyos puskáját fogja. A háttér

terr. Armee 1840.

erie.

1, melynek mér. 16: 10.5 cm.

-158.

54.959/1943.III.szám.

A Müemlékek Országos Bizottsága tek.
Elnökségének,
B u d a p e s

Folyó évi julius 29.-én kelt 4
1943.számu és augusztus 5.-én kelt 5
515/1943. szám alatt kelt felterjesz
sére tudomás és további eljárás célj
másolatban megküldöm.

Budapest,1943.augusztus hó 26-

A miniszter rendeletéből:
dr. Balogh László s.k.
miniszteri tanácsos.

Rudnay Gyula

szternek 54.959/1943.III.szám alatt a
ett rendeletének m á s o l a t a .

l.

Szabad Művészet

1948. 3. sz. 125. l.

Pro Arte

vőséget, hogy a 12 .689 sz.kiadási csekk-
ljon ki:
a müszaki főtanácsonak az ungvári várfa-
egvizsgálása végett Budapest-Ungvár és
is állása alkalmával felmerült utiköltt-
iállitott és a számvevőségem által érvé-
yenlitése fejében Nyolcvanegy /:81:/ pen-
müemléki jellegének megállapitása vé-

< Rudnay Gyula >

< > Magyar lelkiség művészetünkben. Művész Kurir. 1938.

3. 4. 27 – 28. l.

Rudnay Gyula

~~Vod~~

Siklós Ferenc: Rudnay Gyula: „Nem szeretem én Európát." Pesti Napló 1930 nov. 23. (Arcképpel).

Rudnay nyilatkozata a modern művészetről: „Az ideológiák, az elméletek megmérgeznek mindent... Az elméletekben felépített, spekulatív talentumok a mankós közepesek. Az igazi, az őszinte művésznek nincs problemája. Amit produkál az belülről jön... Zsákutcában látom a művészetet és ebből a zsákutcából nincs kiút... Az ny nemzedékben nagy a zűrzavar, Elhomályosult a művészet tiszta állaspontja. Külsőségekre törekednek. Értelmi alapon festenek." Beszél a sümegi művésztelep megalapításának tervéről, melyre nem akadt elég művész vállalkozó.

N. 3034

Rudnay Gyula

~~10~~ – l.

Sörvezető Debr. vár

Déri Mus.-b. 314, 315. l.

Debr. 1939

II.

;ú Belügyminister Úr!

zigazgatásának 1896. évi állapotáról
nagyméltóságának 1895. évi november
n alatt kibocsátott magas körrendelete
és Nagyméltóságod ügykörét érintő
:sénk mély tisztelettel előterjeszteni.
ndelet mellékletét képező részletes
e van szerencsénk mindenekelőtt:

A polgármester úrnak a fegyelm méltóságod által kibocsátott magas képező minta szerint összeállitott ki kapitány úr által a rendőri fegyelmi beterjesztett kimutatást pedig a 2 Nagyméltóságodhoz mély tisztelettel

Kelt Budapesten, a székes fővár gának 1897. évi márczius hó 8-án t

Rudnay Gyula

U. 4059

Stefani, Alexandro de:

Il Regno (Torino)

1925. máj.

a milanói Galleria Pesaroban rendezett Rudnay-kiállításról, mely több mint 100 számot volt kiállítva

Miklós.

I.

AZ ELSŐ- ÉS MÁSODIK OSZTÁLY SZÁMÁRA
MÁSODIK, ÁTDOLGOZOTT KIADÁS

ADLER SÁNDOR
könyv és papirkereskedő
(ANTIQUARIUM)
Budapest, Horthy Miklós-út 25.

BUDAPEST 1928
ROZSNYAI KÁROLY Könyv- és Zeneműkiadása
IV. Muzeum körút 15.

RK 1670

Rudnay Gyula

irod

Rosner Károly:

The art of Hungary.

The Studio 1937.

márc.

említve

a /

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937. 62. l.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula rézkarcai

8°, 6K, 4L, Budapest, 1923.

Rudnay Gyula

d. XVI. 425. e

Révai XXI. f 32. 1.

Egyesület tekintetes Elnökségének.

gának kiadásában megjelent " A visegrá-
ldányát azzal a kéréssel van szerencsém
ekintetes Elnökség vezetése alatt álló
et tagjainak megvételre ajánlani méltóz-
kapható a " Studium " Muzeum-köruti köny
b könyvkereskedésben, valamint a M. F.
jóin.

Kiváló tisztelettel

Rudnay Gyula

mod

Rivista di Lugano.

1944. sept. 28.

Keppel. —

~~Dunlop~~ Dunlop

~~petersilani.~~

1902. Érkezett: december 12.

R. MINISTERIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

Budapesten.

Modern francia polgári szalon.

Pamlag.

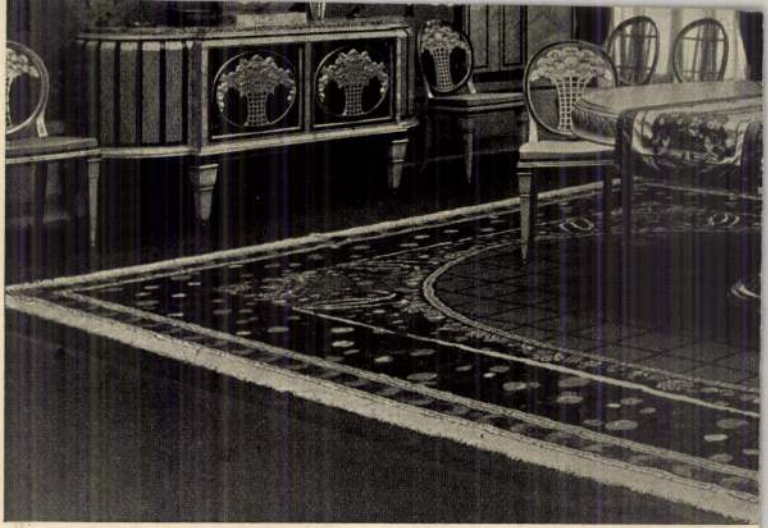

Modern francia ebédlő

Rudnay Gyula

Méltatás

Pap Gábor: A meg nem gondolt gondolat.
Művészet, 1978. december - 22. lap.

Radnóti Gyula, festő

L: Hincz Gyula

–: Hincz Gyula hetvenöt éves. 13.

Népszabadság, Bp. 1979. ápr. 15.

Rudnay Gyula, festő

megemlékve

Aradi Nóra: Daumier et újra felfedezik. 13.

Népszabadság, Bp. 1979. ápr. 22.

Rudnay Gyula

Rudnay Gyula festőművész és Pásztor János szobrászmüvész közös kiállitást rendezett a Párisi Nagy Áruház Lotz-termében.
A "Képek" c. rovatban -a sign. nélkül- közölt cikk számol be a két müvész munkájáról.
Rudnay Gyulát "erős, mély, benső piktori igazságokat kereső" müvészként emliti, akinek finom, hangulatos képei nagy örömet szereznek a nézőnek.
Pásztor János szobrai meglepetést keltenek. Kisplasztikái annyi erőt, tudást és részletező tudást árulnak el, hogy bátran összemérhetők legnagyobb szobrászaink alkotásaival. Háromszor nyerte el a Munkácsy-pályázat első diját, de a kivitellel nem bizták meg.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III.évf. I.kötet 386. lap.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Rudnay-növendékként kezdte a képzőművészeti főiskola tanáraként is ismert Szőllősy Simon, Rudnay Gyula bajai szabadiskolájában tanult Kóthay Ernő, a helybeli születésű Novák Lajos és Szurcsik János.

Halász Ferenc: Festők Tiszakécskén.
Petőfi Népe, 1980. szept. 14.

Rudnay Gyula festőművész

A Bizományi Áruház Vál. 41. képaukciójának kiállításán Rudnay Gyula és Mednyánszky László képeket is láthatók. — Rudnay Gyula szinte egész életművét reprezentálni tudta a bemutatott képekkel.

Déli krónika.

1979. V. 12. Kossuth 11.00 [Hmé].

Rudnay Gyula festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában „Magyar grafika 19-45-ig" című kiállítás nyílt meg. Rudnay tájképe, Bortnyik műve is látható itt.

Láttuk, hallottuk.

1979. V. 21. URH. 15.35 (ML-mé)

Rudnay Gyula

1979 OKT 2

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Uj Szó

1021

RUDNAY-MATINÉ

Vasárnap délelőtt, a losonci (Lučenec) Nógrádi Múzeum Szabó Gyula Képtára *Rudnay Gyula-matinét* rendezett, amelyen Bényi László festőművész, Rudnay tanítványa és a Rudnay-monográfia írója ismertette a több évig Losoncon élő és alkotó festőművész életét, pályafutását, helyét a magyar képzőművészetben.

Rudnay Gyulára tavaly emlékeztünk igazából. Születésének 100. évfordulójára a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást is rendezett. Sajnos, Losonc városa e téren egy kicsit lekésett. Teremhiány miatt is, de főként azért, mert az értékes losonci és losonci ihletésű Rudnay-képek beszerzése akkor elháríthatatlan akadályba ütközött. Most részben sikerült a nehézségek leküzdése. A Szabó Gyula Képtár munkatársai ez alkalommal több Rudnay-képet gyűjtöttek egybe, s aki erre a délelőtti matinéra ellátogatott, annak ritka élményben volt része.

SÓLYOM LÁSZLÓ

A „szovjet katonai fenye
tésről" szóló hírhedt koholm
nyok, amelyeket a kínai ve
tők a nemzetközi fórumo
hangoztatnak, csupán Pek
tényleges hegemonisztikus
jainak leplezésére szolgál
eszközül arra, hogy elterel
a kínai nép figyelmét az é
belpolitikai problémákról
nehézségekről. Azok a kís
tek, hogy a Szovjetuniót hibáz-
tassák a szovjet—kínai kapcso-
latok jelenlegi nem normális
helyzetéért, a szovjet politiká-
ról terjesztett legkülönfélébb
értelmetlenségek nem változ-
tatnak és nem változtathatnak
a dolgok igazi állásán.

jetunió Legfelsőbb
Elnöksége 1978-ban a Kínai Or-
szágos Népi Gyűlés Állandó Bi-
zottságának javasolta, dolgoz-
zanak ki közös nyilatkozatot a
két ország kölcsönös kapcsola-
tainak elveiről, és szervezzék

Rudnay Gyula, festőművész

szalanti címmel indított kiállítássorozatot a Magyar Nemzeti Galéria, elsőként a két világháború közötti sokszorosító grafika rézkarc-anyagának bemutatásával. — Rudnay Gy. táj- és életképei rembranti és gályai grafikai erényeket idézve a „rézkarcműfaj" hazai hagyományainak víeltó indítói a bemutatott anyagban.

Sarkantyú Mihály: A magyar grafika múltja.
Nézszava, 1979. jún. 1.

Rudnay Gyula, festőművész

Ma megnyílt Dömsödön az alföldi festők tárlata. – A művész alkotásai szerepelnek e tárlaton. Háborús pszichózist mutat a „menekülés" c. műve. (említve).

Losonci Miklós: Alföldi festők képei Dömsödön
Pest Megyei Hírlap, 1949. júl. 26.

Rudnay Gyula festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában a napokban nyílt magyarabbsági tárlat állandó anyagi évekig várja látogatóit. — Tornyai János, Rudnay Gyula művei szerepelnek e tárlaton.

Losonci Miklós: az újkori magyar képzőművészet.
Pest Megyei Hírlap, 1949. júl. 14.

Rudnay Gyula

„Útszéli fák" vízfestmény 19x25 cm

J. l. j.: Rudnay Gy. Kikiáltási ár: 5000 ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981 december

Rudnay Gyula (Pelsőc, 1878 - Bp. 1957)

„Bábonyi templom" o.v. 30x22cm J.l.b. Rudnay 1934.
kiáltási ár: 15000 ft.

„Lovaskocsi" vízfestmény 17,5x21,5 cm J.l.b. Rudnay Gy.
kiáltási ár: 5000 ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981 december

Rudnay Gyula, festőművész

a Miskolci Képtárban rendezett kiállításon szerepel a művész alkotása.

Tasnádi Attila: a XX. század magyar festészete a Miskolci Képtárban
Népszava, 1979. febr. 23.

Rudnay Gyula, festő

L. Holló Blajos

Maróti zsuzsa: Győri gyűjtemény 4.

Esti Hirlap Bp. 1981. jan. 3.

Rudnay Gyula, festőművész

a kiállítás, melyet a zrenjanini képtárban Vukica Popović művészettörténész szervezett, 16 műalkotás a múzeum gyűjteményéből, a többi mű magángyűjtők tulajdonából származik. — Münchenből és Párizsból olyan festők útján érkezett a modern művészetnek a hatása, mint Rudnay, Iványi Grünwald, stb.; ők hozták környezetükbe az új szellemet és esztétikát, így hatottak a fiatal nemzedékre.

Ács József: Magyar festőművészek Bánátban.
Magyar Szó, 1980. I. 29.

Rudnay Gyula, festőművész

Kórusz József 1953-ban tagja lett a Képzőművészeti alapnak és a Rézkarcoló Művészek alkotó Közösségének, amely olyan mestereket egyesített, mint Csák István, Szőnyi István, Rudnay Gyula, Glatz Oszkár.

Veszeli Lajos: Kórusz József képei előtt. Napló [Veszprém], 1979. dec. 7.

Rudnay Gyula, festőművész

Fodor József, aki Rudnay, Kohán, Kurucz D., Szalay után ötödik gerenáci-ós tagja az immár történelmivé vált vásárhelyi iskolának.

Fecske András: A megújuló hagyomány. Dolgozók Lapja, 1979. okt. 12.

Rudnay Gyula, festőművész

Mint ismeretes a magyar képzőművészet legnagyobb, piktorainak Rudnay Gyulát tartják; ez valóban így is van, de Rudnay magyarsága romantikus kalandjával megfelelt annak a képnek, amit a Nyugat a magyarságról kialakított: a gémeskutak, a dinamikus, lobbanékony tűz-árnyékok, stb.

Jakobovits Miklós: Nagy Albert talán a legmagyarabb festőművész piktor Erdélyben. Korunk, 1971. febr. 64. old.

Rudnay Gyula, festőművész

a Hódmezővásárhelyi Őszi Tárlat megalakulásának jubileuma alkalmából rendezett retrospektív kiállítása a Műcsarnokban látható. Kétségtelen, hogy ez a képzőművészeti törekvés, iskola a szocialista Magyarország talajából sarjadt, mégtakkor is, ha eredetét Tornyaitól, Rudnaytól, Nagy Istvántól szokták gyökereztetni.

Tandi Lajos: Vegyszetek két tárlatról.
Tiszatáj, Szeged, 1979. 10. 88. old.

Rudnay Gyula, festőművész

„Arcok a múltból" (48-as honvéd portrék) c. kiállítás „Plohn József fényképészeti és festészeti műintézete" tárlat a Budavári Palotában 1980. ápr. 24-én nyílik meg. — A műterem a századfordulós körüli élénk vásárhelyi művészeti életnek is egyik otthona, fészke volt. Mindennapos vendégként járt oda Rudnay Gyula és Pásztor János festő, illetve szobrászművészek.

Dömötör János: Plohn József. fényképész.

Meghívó, 1980. ápr. 24.

Rudnay Gyula festőművész

„Tisztelet..." c. sorozatban Ulitz Béla, Rippl Rónai József, Gruber Béla, Rudnay Gyula és Endre Béla után most Berény Róbert munkássága került előtérbe.

Losonci Miklós: Tisztelet Berény Róbertnek. Pest Megyei Hírlap 1978. okt. 21.

Rudnay Gyula

A "Tavaszi tárlat"-ot ismertető kritika véleménye az ott bemutatott művészi alkotásokról:

Czencz János: "Limanovai részlet" /410. old./ c. műve "megvesztegető művészettel készült."

Boruth Andor: "Önarckép"-ét megemliti csupán.

Gy. Sándor József: "Öreg város, csendes emberek" /439.old./

Rudnay Gyula: "Menekülő asszony" c. képe "erővel és tudással teli alkotás" /438. old./
Repr.-ók. A kritikában felsorolt egész művészsort lásd: Rudnay Gyula nevénél.

Élet, Bp. 1917. ápr. 8. IX. évf. 14. sz. 347-348. lap.

Rudnay Gyula

A három kiállitás közül a másodikat a Szépmüvészeti Muzeumban rendezte a Képzőmüvészeti Társulat. Erről ir Margitay Ernő: "Három kiállitás. II." c. kritikáinak folytatásaként:
Frank Frigyes mesterségbeli fogásai rendkivül érdekesek,
Rudnay Gyula "a fiatal magyar talentumok egyik legkiválóbbja. "Egy bevonuló" c. festménye igen erős tehetségre vall.

Déry Béla: A "Zöld ház" c. vásznát a legnagyobb elismerés illeti.

Fent nevezett tárlaton szereplő valamennyi művész neve Istók János nevénél található.

Élet, Bp. 1915. márc. 28. VII. évf.
13. sz. 307. lap.

Rudnay Gyula, festőművész (Folytatás)

"Mulató társaság," olaj, vászon,
42,8 x 55,3 cm., 1925.
Petrő-gyűjtemény. (rep.)

Művészet, 1998. dec. 9. old.

Rudnay Gyula

A Mücsarnokban rendezett "Tavasz tárlat"-ot Margitay Ernő ismerteti m.sign.-val. A kiállitáson szereplő művészek: Rippl-Rónai József, Bosznay István, Ligeti Miklós, Dudits Andor, Zemplényi Tivadar, Udvary Géza, Haranghy Jenő, Kukán Géza, Czencz János, Boruth Andor, Gy. Sándor József, Rudnay Gyula, Juszkó Béla, Merész Gyula, Zala György, Kunffy Lajos. A felsorolt művészek munkáinak elbirálása külön cédulákon szerepel neveik alatt. Mérő István, Edvi Illés Aladár, Nádler Róbert és Knopp Imre müveit bemutatja a lap.

Élet, Bp. 1917. ápr. 8. IX. évf. 14. sz. 347-348. lap. Az utóbbi négy művész munkáit lásd: a 332,333,334. 335. lapokon.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Tájkép" Vízfestmény 7,1x37 cm
J.l.j.: Rudnay Gy. 1941. Kikiáltási ár: 7000 Ft.

„Bábonyi utca" o.v. 51x71 cm
J.l.b.: Bábony. 1941. J.l.j.: Rudnay Gy.
Kikiáltási ár: 18000 Ft.

BÁV 51. Képaukció katalógus Bp. 1980. május

Rudnay Gyula

„Ünnepi asztal" o.v. 30,5 x 34 cm
Kikiáltási ár: 12000 ft

„Társaság a szabadban" o.v. 48 x 55 cm
s. l. j.: Rudnay. 47.
Kikiáltási ár: 15000 ft.

BÁV 51.Képaukció katalógus Bp.1980.május

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Tájkép" o.v. 46×66 cm

j.l.j. B. 933 Rudnay Kikiáltási ár: 20000 Ft

„Kalapos fejű" o.v. 43×37.

j.l. hátoldalon: Rudnay 916. Kikiáltási ár: 18000 Ft.

BÁV 51. Képaukció katalógus Bp. 1980. május

Rudnay Gyula

Margitay Ernő méltatja a Szépmüvészeti Muzeumban rendezett, Képzőmüvészeti Társulat "Téli tárlat" c. kiállitásán bemutatott kivételesen jó alkotásokat:

Az aktok közül:

Szüle Péter és Miesz Frigyes müvei azok, melyek tulemelkednek a kiállitás méretein.

Rudnay Gyula és Czencz János két tehetséges müvész, máskor sokkal jobbak, mint most,

Horvai János a szobrászok között kiemelkedik siremléktervével.

A Margitay-kritikában felsorolt teljes müvésznévsort lásd: Koszta József nevénél.

Élet, Bp. 1917. dec. 2. IX. évf. 48. sz. 1171-1172. lap.

Rudnay Gyula

„Fejkendős nő" (A művész felesége)

Diópác 20x16 cm J.l.h.: Feleségem 1925. aug. 20.

N. Bátony. J. l. f.: Rudnay

Kikiáltási ár: 6000 Ft.

BÁV 51.Képaukció katalógus Bp.198o.május

Rudnay Gyula

„Vízparti táj" o.v. 16x24 cm
j.l.j.: Rudnay. Kikiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 51.Képaukció katalógus Bp.1980.május

Rudnay Gyula festő művész

A művész volt egyik felfedezője a mártélyi tájnak, ahol sok művész dolgozott. Vás a rhelyen nyitott festőiskolát

cikk: „Tornyai János festőművész" ámszó alatt

Neuberger Róbert cikke: „Paraszt barbizon a Tisza partján cimmel

Egyetemi Lapok, 1978. X. 2

Rudnay Gyula ~~festőművész~~

A XXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat
alkalmával a művész a Hódmezővásárhely kapcsolatáról
emlékezik meg a cikkiró

cikkel „Dr. Dömötör János
muzeumigazgató" ciuszó
alatt

Dr. Dömötör János cikke „25 éves
az Vásárhelyi Őszi Tárlat" ám-
mel

Élet és Tudomány. 1978. X. 6

Rudnay Gyula

A grafika alakulásának 1945. év utáni fejleményeiről Passuth Krisztina tájékoztatja a lap olvasóit, tanulmányát illusztrálva az itt felsorolt művészek munkájának egy-egy reprodukciójával: Kassák Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső, Gyarmathy Tihamér, Deim Pál, Gross Arnold, Kondor Béla, Lakner László, Kass János, Maurer Dóra, Major János, Pásztor Gábor. A hires kiadvány további közleményeiben megemliti a modern kinai fametszést, Paul Klee grafikáit, az 1977-es velencei grafikai biennálét, egyéb kiállitásokat és az azokon szereplő külföldi művészeket.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 17.
XXIII. évf. 7 7. sz. 6. lap.

Rudnay Gyula

A "Print Review" c. New York-ban megjelenő folyóirat sorozatosan foglalkozik a kelet-európai és ezen belül a magyarországi grafikai eljárások történetével.
Bodri Ferenc: "Grafikánkról New York-ban" címmel ir Pataky Dénes tanulmányáról, mely 1530-tól 1945-ig vezet végig a grafika művészi technikájának fejleményein. Ennek illusztrálására bemutatja az itt következő művészek munkájának egy-egy reprodukcióját: Szelepcsényi György, Tischler Antal, Morelli Gusztáv, Barabás Miklós, Olgyai Viktor, Komjáti Gyula, Buday György, Rudnay Gyula, Uitz Béla, Moholy-Nagy László, Derkovits Gyula, Barcsay Jenő.
Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 17.
XXIII. évf. 7. sz. 6. lap.

Rudnay Gyula, festőművész

Csongrád megyében a művésztelepeknek jelentős hagyományai vannak. Az 1920-as években Rudnay Gyula rándult Vásárhelyre és Makóra.

Tandi Lajos: Művésztelepek folyák mentén. Délmagyarország, 1978. aug. 13.

Rudnay Gyula

„Dombos vidék" Vízfestmény 23,5 x 29 cm
J. l. j.: Rudnay Gy. 1937 Bábony
Ki Valtási ár: 8000 ft.

„Falusi élet" Vízfestmény 18 x 23,5 cm
J. l. b.: Rudnay Gy. Ki Valtási ár: 3000 ft.

BÁV 52. Képaukció katalógus 2p. 1980. szeptember

Rudnay Gyula

Szabad Művész t.

1957. 11. 529. l.

R. Gy. lab.

23-ikán 166/929. szám alatt kelt fel-

t. Elnökséget, hogy a

ó részére julius 29-től - szeptember 8-ig

itkár részére junius 3-tól-julius 14-ig,

ester-művezető részére augusztus 5-től -

szeptember 15-ig,

né, irógépkezelőnő részére julius 8-tól-

Rudnay Gyula

Szily Géza a szolnoki Damjanich János Muzeumban május 27.-től,
Polgár Ildikó keramikus az Iparmüvészeti Muzeumban junius 17.-ig,
Pataki Ferenc a móri Lamberg Kastélyban juni.lo.-ig
Huzellánné Csanak Éva a Fényes Adolf Teremben junius 3.-ig,
Bernáth/y/ Sándor Bukta Imre és Lugossy László a Csepeli Papirgyár Ifjusági Klubjában juni.3.-ig,
Porscht Frigyes: "Olasz városok" c. kiállitása a Marcibányi téri Müvelődési Központban május 25.-től,
Rudnay Gyula emlékkiállitása a siófoki Müvelődési Központban május 25.-től tart nyitva.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. május 26. XXIII . évf 21. sz. 8. lap.

Rudnay Gyula

A következő művészek alkotásait bemutatja a lap a Téli tárlatról:

Rudnay Gyula: "A vén kanász" c. "A legerősebb a legkomolyabb munka a tárlaton" -mondja a kritika. /547. lapon./

Halmi Artur: "Női arckép"

Horvai János: "Siremléktervezet"

Kisfaludi Stróbl Zsigmon: "Horváth Mihály püspök, történetiró szobra"
Repr.-ák.
A Téli tárlatot a Képzőművészeti Társulat rendezte a Szépművészeti Muzeumban.

Élet, Bp. 1916. dec. 3. VIII. évf. 49. sz. 538, 539, 540, 541. lapokon.

Rudnai Gyula
épületei

Belügyminisztérium

Radó: Magyar épületszobrok. 376.
Műszaki Kiadó 1971.

Rudnai Gyula Konstruktőre

a hárgyári paneles épületek
Konstruktőreként nem említve

Magyar építőszet 1945-70

Rudnay Gyula

a szegedi Móra Ferenc Museum valamint a Hódmezővásárhelyi Tornyai Museum rendezésében Dömsödön tárlat nyilt a Kiskunsági Pásztor és Lovasnapokon, melyen a művész alkotása is szerepel.

Uj tükör 1979/31/4

Losonczi: Alföldi festők tárlata

Rudnay Gyula, festő

L. Pataj Éva

←: Hír

Nemszabadság, 1980 máj. 24.

8.

Rudnay Gyula, festő

L: Pór B.

Ratzky Rita: Nyugat-emlékek Budán 278.

Élet és Tudomány, Bp. 1981. febr. 27. XXXVI/9.

Rudnay Gyula, Jestő

L. i Boross Géza

Ais Zoltán: Kiss Lajos 294-295

Élet és Tudomány, Bx. 1981. márc. 6. XXXVI/10

Rudnay Gyula, testő

L: Udvardi E.

– P. Nincs J. Három korszak meg egy tél

J

Népszabadság, 8 p. 1980 júl. 12.

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Lovasok" o. karton 45 x 65,5 cm
j.l. középen: Rudnay Gy.
Kikiáltási ár: 15000 ft

„Őrcsép" o. karton. 55 x 45 cm j.l.j.: Rudnay
Védett. Kikiáltási ár: 18000 ft.

„Bujáki parasztlegény" o.v. fára 50 x 70 cm
A kép hátoldalán „Sándor barátomnak szeretettel
Rudnay Gy. 1930." Védett.
Kikiáltási ár: 18000 ft.

„Bábonyi utca" o.v. 50 x 60 cm j.l.j. Rudnay Gy.
l.6. 1942 Kikiáltási ár:
20.000 ft.

„Bombos táj" o. karton 40 x 56 cm
j.l.j. Rudnay Kikiáltási ár: 25000 ft.

Rudnay Gyula (1878-1957)

BÁV 53. Képankció Bp. 1980 december

Rudnay Gyula (1878-1957)

„Fivatar" o.v. 29x46 cm J. l. G. Rudnay Védett.
Kikiáltási ár: 15000 ft.

„Virágcsokor" o.v. 50,5 x 40,5 cm
J. l. j.: Rudnay 1920. Védett. Kikiáltási ár: 25000 ft.

„Falusi templomtéren" o.v. 40x50 cm J. l. j. Rudnay
Kikiáltási ár: 15000 ft.

„Laborna" o.v. 42x52 cm J. l. j. Rudnay 1946.
Kikiáltási ár: 18000 ft.

„Nimfák és faunok az erdei tisztáson"
o. v. 52x68 cm J. l. j.: Rudnay (Restaurált)

„Esőtétel" o.v. 70x60 cm J. l. j.: Rudnay (Restaurált)
Kikiáltási ár: 18000 ft.

„Mitológiai jelenet" o.v. 44,5 x 63,5 cm
J. G. Rezepen: Rudnay Gy. Kikiáltási ár: 18000 ft.

BÁV 52. Képaukció Bp. 1980. szeptember

Rudnay Gyula

BAV 52. Képarchívó Bp. 1980. szept.

Rudnay Gyula, festőművész 2) Folytatás

31 Rudnay Gyula: Szekerek, olaj, vászon, 41x58 cm, 1930 k. (fotó Petrás)

31

15 5 Rudnay Gyula: Lakoma a kuruc korban, olaj, vászon, 1931 (fotó Petrás)

Művészet, 1938. dec. 24. old. és 28. old.

Rudnay Gyula festőművész

„Krumplihámozó", olaj, vászon
91 x 44.5 cm., 1910 - 20. az MNG
ajándéka.

Művészet, 1918. dec. 13. old.

Rudnay Gyula, Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Barcsay levele

Siófokról egy mellékút vezet Tabra, de közben egy elágazás Bábonyba hív, s itt a mellékút mellékútja egyszerre főúttá gyarapodik, hiszen a nagykátai főorvos, *dr. Halasy Miklós* emelte Rudnay-emlékházhoz érkezünk. A kultúra határtalan gazdagodási lehetőség, s *Rudnay Gyula* festészete e fészekfalut, *Bábonymegyert* is a képzőművészet új városává emelte. A ház falán emléktábla, a szobákban Rudnay-képek vízhordóról. Somogy megyei dombokról, mulatozókról. Olvasom a vendégkönyvet, *Barcsay Jenő* levelét, melyet 1979. május 23-án szignált: *Rudnay Gyulára, mesteremre mindig a legnagyobb tisztelettel, szeretettel gondolok... művészete időálló.* Rudnay sok évig Szentmártonkátán is dolgozott, melyről sok adatot gyűjtött *Molnár Bertalan* rajztanár. Nem lehetetlen, sőt adódik, hogy az emlékére a jászberényi Halasy-gyűjteményből a Pest megyei nagyközségben *Rudnay-emlékszobát* alapítsanak, hiszen az életművet gondozni, sőt folytatni szükséges, ahogy azt *Bóka Dezső* teszi.

Losonci Miklós: A figura és környezet egysége.
Pest Megyei Hírlap, 1980. szept. 30.

RUDNAY GYULA 1

Száz esztendővel ezelőtt, a felvidéki Pelsőcön, vadregényes, erdős hegyek közt látta meg a napvilágot, mégis az ország déli részein, a Viharsarokban, meg a Somogy megyei Bábony községben lelte meg sajátos stílusát, festészetének jellegzetes motívumait. S ha azt is hozzátesszük, hogy időközben bejárta Európát, tanulmányozván az egyetemes kultúra örökségét s a legmodernebb törekvéseket egyaránt — és mégsem szegődött ezeknek hazai utánzójává —, akkor már egyedien értelmezett hűségét is jeleztük. Azt a romantikus szerelmet, amelyet *a magyar múlt, a magyar táj* iránt táplált magában egy életen át.

tője

RUDNAY GYULA

Önarckép, 1948 (olaj)

MAGYAR HIRLA

Wagner: A mu

RUDNAY GYULA 2

„Sem Róma, sem München, sem Párizs nem tudtak meggyőzni annyira, hogy reájuk támaszkodva alakítsam ki a magyar lelkiség művészetét" — vallotta, majd így fogalmazta meg művészi hitvallását: *„A mi művészetünk alapja csak e föld és e föld népének kultúrája lehet. Ha megvan a magyar zenének, a magyar dalnak a maga külön világa, akkor meg kell lennie a magyar piktúrának is."* És hozzátette még: *„A nemzeti tradíciók nélkül nemzeti művészet el sem képzelhető."*

RUDNAY GYULA 7

A romantikusan áradó pátoszt, a barokkos mozgalmasságot kedvelő temperamentuma az Alföld, a parasztság mozdulatlan világa helyett is szívesebben vette ecsetvégre a portyázó kurucokat, lovakon száguldó betyárokat, mozgalmas csatajeleneteket. Az első világháború tragikumából így örökítette meg sorozatban a menekülőket, kultúrtörténelmünk jeles képviselői közül pedig *Tinódi*, *Csokonai* idealizált alakját idézte, kissé teátrális beállításban. Olykor *Mikszáth* világa, a régi jó táblabirák kora, a dzsentrik sírva vigadása kísért egyes vásznain. Letisztultabbak színben, kompozícióban egyaránt Bábonytól ihletett paraszti utcasorai, faluvégei, amelyek valóban hazai táj lényegét nyújtják.

MAGYAR HIRLAP L

Wagner: A mult és a táj festője

RUDNAY GYULA 6

MAGYAR HIRLAP L

Wagner: A mult

mint akár Vörösmarty, Jókai vagy Gárdonyi."

Így aztán ne csodálkozzunk, ha a *Munkácsy* örökségét vállaló alföldi iskolához sorolja ugyan a hazai művészettörténetírás, de kezdeti — valóban példaképéhez közel álló — zsánerképei után nem következtek olyan drámai mélységű parasztábrázolások életművében, mint művésztelepi kollégái, baráti köre *(Tornyai, Koszta, Endre Béla)* festészetében. Képein csárdás- és toborzóvariációk, mulatozók és kirándulók tűnnek fel mindegyre, anakronisztikus öltözetben. Olykor történelmi, máskor bibliai környezetbe helyezett fejedelmi lakomák folytatják a sort, melyeknek hátterei (a hatalmas oszlopokon nyugvó boltívek, súlyos drapériák és pompás kárpitok) szinte operadíszletekként hatnak.

RUDNAY GYULA 4

Saját visszaemlékezéseiből tudjuk azt is, hogy a zene vezette el festői stílusának kialakításához: *„Hegedűn sokkal könnyebben közelítettem meg azokat a művészi célokat, amit én lelkileg magyar művészetnek vallok... A hatást..., amit toborzóinkkal, Rákóczi-kesergőinkkel emberek előtt elértem... ezt kell a festékből is kikényszeríteni..."*

MAGYAR HIRLAP 1978-7-9

Kegler: A mult és a táj festője

RUDNAY GYULA 9

MAGYAR HIRLAP L97[illegible]

Wagner: A mult és

Egyoldalú volna e róla készített gyorsportré, ha nem tennénk még hozzá néhány kiegészítő vonást. Az 1918-as kiállításon szereplő menekülők motívumai mellett kaptak helyet orosz hadifoglyokról, kozák táborozókról készített festményei is. Ekkoriban festi a *Kivándorlókat*, meg az *Agitátort* (e művek — sajnos — mindmáig lappanganak valahol). Bizonyára ezt a haladó szellemű állásfoglalást viszonozta az 1919-es Tanácsköztársaság forradalmi hagyományainkat feleleventő kultúrprogramja, amikor megbízta őt *Petőfi Apostolának* illusztrálásával. Ide tartozik az is, hogy a felszabadulás után — előrehaladott kora ellenére — népi festőakadémiát szervezett Baján a környék városi és falusi (munkás- és paraszt-származású) tehetségeinek képzésére.

RUDNAY GYULA 8

„A magyar lelkiség egyik alkotó eleme a líraiság, a másik a nagy erő; ez a kettőség adja meg a magyar művészet sajátos zamatát" — szögezte le hátrahagyott jegyzeteiben. És hogy ezt sikeresen megvalósította piktúrájában, bizonyítják külföldön kivívott díjai, aranyérmei (Bécsben, Genovában, Barcelónában), híres európai műgyűjtemények vásárlásai, kritikusok elismerő sorai.

MAGYAR HIRLAP 1978-7-9

Wagner: A mult és a táj festője

Rudolf Éva

■ Találkozásaim szovjet tájakkal, emberekkel címmel látható Rudolf Éva festőművész kiállítása a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában (Budapest V., Semmelweis utca 1—3.). A kiállítás november 25-ig tekinthető meg, péntek kivételével naponta 10—18 óráig.

^ Péntek este fél nyolckor a MÁV

Népszabadság, 1987. XI. 17

